

770-725340

XXII
D
21
NAPOLI

XXI
D.
R.

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III

XXII
D
21
NAPOLI

IO. FRANCISCI
SCAGLIONI
L. C. NEAPOLITANI,
COMMENTARIA
SVPER
REGALIBVS PRAGMATICIS REGNI: *i7*

1917
No. 10
10
10
10

IO. FRANCISCI
SCAGLIONI

L. C. NEAPOLITANI
COMMENTARIA

SVPER REGALIBVS PRAGMATICIS

Regni excussa.

NVNC PRO OMNIVM IVRIS PROFESSORVM
commodo proprijs Auctoris Additionibus aucta, denuò Impressa, una
cum Summarijs, Indiceque adiectis.

Quibus accesserunt aliqua Allegationes nonnullorum præstantissimorum Iuriconsultorum, decisionibus Regiorum Tribunalium decorata; una cum Additionibus Io: Baptistæ de Thoro l. C. Neap. & Almi Collegij Neap. Senatoris.

NEAPOLI, Ex Typographia Dominici Maccarani, M. DC. LIII.

SUPERIORVM PERMISSV.

MEMORANDUM FOR THE RECORD
SUBJECT: [Illegible]

[Illegible text]

[Illegible text]

[Illegible text]

ILLVSTRISSIMO DÖMINO

D. H E C T O R I
C A P Y C I O L A T R O

MARCHIONI TORELLI, PATRITIO
Neapolitano, Olim Aduocatorum faciliè
Principi.

Postmodùm Sac. Reg. Conf. Sanctæ Claræ, nunc pacis, ac belli Supremo à
latere Confiliario, & Reg. Canc. Regenti meritissimo,

*Ac pro pacis ad Potentissimum Monarcham, & Regem nostrum
PHILIPPVM IV. Exlegato fortunatissimo.*

LICET enim Imperatoriæ legis Arca-
norum dogmata innumerabilia, quasi
ad infinitum continuò emicant, & re-
lucent: denuò Neapolim cum inter
augustissima nobiliorù Prosapia iuris-
peritorum, & Principum tua Illustris-
sima dominatio ex antiquissimis capitibus sensus,
intentiones, & sententias æquè latrando resurgis: ibi
tui irreprehensibilis iudicij hasta, fulgurantis splen-
doris per totum Terrarum Orbem vniuersis, & sin-
gulis condigna acclamatione innotescis: Austriaca
enim Monarchia piè, doctè, accuratè, & diligentèr de
tua scientia infimul, & iustitia requirendo cognouit,
affirmavit, & confirmavit. Equidem ibi, & alibi latra-
tus tui diuini intellectus sapientissimè resonat, ità vt
si leges (per impossibile deperirent) tū conditor noui-
ter, & melius extiteris: nam cum humanę ex diuinis
leges dependeant, tua æquilibrata cōsciētia, & sciētia
vnū sunt. Capyciū multoties rerū imperscrutabiliū
fuisse, & vltra capacem probatum est; nam caput
Capycij capiens eminentiùs ad intelligendum ere-
ctum. Hec̄tor inuocatus in litteris, & armis Neapo-
lim, quasi Troię Hērōum genetrix, cui Romanorum
Colo-

Colonia inoffensis immortaliffimæ famæ tuæ facra-
rum alarum pennis vſq; ad ſydera cum pompis eter-
nalis fauſti vtriuſq; iuris proſperè, & feliciter eleua-
ris; itaque, & Partenopi equum, tibi leo ſex laureatus
ſtigmatibus (cui nunquam eſt frenum) in armis Il-
luſtriſſimæ, & antiquiſſimæ domus tuæ triumphans,
o, magnum. Ipſa tamen, vt tua patria, & mater tuorū
nobiſſimorum germinum tenellum ortum claris in
auſpicijs contemplatur. Nam in primordijs vatica-
na trium coronum laureata Sedes Maieſtatem pri-
mati officij erigit, & exornat: inde & Neapolim hor-
reſcit, ammiratur, amplectitur. His omnibus, & mil-
le alijs dignitatibus occurrentibus, cum non ſint mi-
hi mens angelica, & lingua magniloqua quamquam
meritorum diſpar animum, deuotionem, ſeruitu-
tem pro viribus, vt oſtenderem tuæ beneficentiſſimæ
magnificentiæ, iſta Io: Franciſci Scaglioni ſuper Re-
gijs Pragmaticis Commentaria, Additionibus cele-
berrimis V. I. D. Io: Baptiſtæ de Thoro adornata, vnā
cum nonnullis Allegationibus Solertiſſimorū iuriſ-
conſultorum aſcribo, & dedico talia, qualia, & ipſe de
hac profeſſione celeberrimè inſignitus, & doctor lu-
culentiſſimè ſcripſit & commentatus eſt; tuus, & ego
vt ſeruus non aliundè huius dedicationis, non equi-
dem meliorem protectorem inueniri poſſe. Vnde
tuo in auſtiſſimo nomine in lucem dare excogitatus
ſum. accipe ergò animi promptitudinem, ſolertiam
calami, deuotionis reuerentiam, in quibus & ſpero
gratum fore, quia gratitudini, clementiæ benignita-
ti tuæ cum ardentiffimo affectu offero, in qua ob-
latione vſque ad terram reuerēter, & humiliter pro-
ſtratus, finem facio. Neapoli pridie idus Martij,
milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo tertio.

Dominationis tuæ Illuſtriſſimæ

Seruus additiſſimus

Ioſeph Maccaranus V. I. D.

BENEVOLO ET CANDIDO

LECTORI.

Sfiduè studij lectionem; & maximè si ad officij munus pertineat hominem doctum facere experientia probatum est: nam generosos animos studiosorum labor suavissimè nutrit. Prudentia, disciplina, & sapientia unde antiquorum, & modernorum scientificos usus ex quo nisi ex lectione. Ideò & si quis quasi totali ex rerum omnium cognitione seipsum aterna fama laureare desiderat, ista Commentaria accuratissimè, & attentè legat. Nam deauratis cornibus, & deargentatis unguibus ex huius Tauri aratro fructus utriusq; messis pro se, & clientulorum suorum beneficio (inoffenso pede) uberrimè est colligendum. In cuius virtutum omnium totius Vrbs, & Orbis accumulationum augmento iugiter perseverans. Vale.

A D L E C T O R E M

E P I G R A M M A.

FRangere diuini fit te venerabilis horror
Arcanique fauos non finit eloquij.

Accipe de Toro solertia, quos tibi sensus
Cęlesti tractos è Regione tulit.

Hic Lex nũc docet, oblectat, mouet, acriter vrit,
Et taetos dulci mollit amore animos.

Hinc geminę in nobis crescunt, quibus ocius alę
Expresfis vitę lingua rigatur aquis.

Tũc magno applausu Doctõrũ dogma sequẽdo
Sic lumen purum candide lector eris.

Imperium præbes sanctum si leges, & adsunt
Iustitiam populo, munera grata Deo.

COMMENTARIA SVPER PRAGM. REGNI NEAPOL.

IOANNIS FRANCISCI SCAGLIONI

L. C. NEAPOLITANI PRAESTANTISSIMI.

DE MODO PROCEDENDI IN CAUSIS CIVILIBVS.

SVMMARIVM.

- 1 **D**ictio modo quid significat, & de compositis ab ea veluti.
- 2 Nullo modo.
- 3 Solummodo.
- 4 Simili modo.
- 5 Quodammodo.
- 6 Quomodo.
- 7 Simodo.
- 8 Dummodo.
- 9 Omnimodo.
- 10 Quoquo modo.
- 11 Admodum.
- 12 Quae differentia sit inter modum conditionem, & causam.
- 13 Modus in Regijs Pragmaticis datus respectu personarum interuenientium in iudicio.
- 14 Ordo iudiciarius quot partes habet.
- 15 In quo versatur officium Iudicis.
- 16 Iudex debet esse peritus.
- 17 Qui Iudices possunt emendare eorum sententias.
- 18 Processus procedere quid denotent.
- 19 Quis tenetur instruere processum.
- 20 Contestatio litis olim, & hodie quomodo fiat.
- 21 Quot sunt genera causarum.
- 22 Iudex pedanens, quis sit.
- 23 Media causa, quae dicatur.

Vid importent supra dicta verba ista oportet scrutari, ad quem sine pagine promulgationis harum pragmaticarum fuerunt posita, vnde mihi persuadeco, potius ex euentu, quam ex re processisse, quia qui supradictas eadem

- 1 pragmatics curauerant, non mentem nec verba inspexerunt, idcirco deueniendo ad rem ipsam t̄ modus est nomen substantiuum simplex l. fin. C. vnde. vi. S. omnes autē scire debent, quod suum non est, hoc ad alios modis omnibus pertinere, minus tribus modis ff. de verbor. & rer. signific. sed aduerbe quod vbi simpliciter ponitur non propositio, sed sequenti adiectiuo: significat tempus: scilicet, modo veni, modo id ago, vt refert Cornucopius colum. 47. num. 40. in suis fragmentis linguae Latinae. & colligitur ex suis, vbi iuncte cum adiectiuo nullo.
- 2 Vtputa t̄ nullo modo l. si possessor S. restituere ff. de peris. heredis. ibi autē si recuperetur ab emptore, eas nullo modo possit: alias cum hac dictione solum.
- 3 scilicet. t̄ Solummodo l. veram ff. de peris. hered. S. fin. ibi licet de pratio Solūmodo. Senatus, sit locus, item cum dictione simili, & sit t̄ simili modo l. act. vbi S. si quis re sua ff. eodem titul. ibi similitudo, si pecuniam mutuam accepit, & insuper cum relatiuo quodam: sit t̄ quodammodo l. penes te ff. de verbor. & rer. signif. ibi penes te esse, quodammodo à se possides, & Bart. in l. 1. ff. rer. amotar. dicit quod est dictione improprie tatis, aliàs significat similitudinem. Vtputa t̄ quomodo l. pater familias peculium ff. de verbor. & rer. significat. aliàs denotar conditiones Vtputa addita si vt̄ simodo l. fugitiuus ff. de verbor. & rer. significat. ibi si modo eius mentis sit, idem
- 8 significat addita dictione dum, & sit t̄ dummodo, & est signum continuatiuum, l. dummodo ff. de procur. dicitur in precedenti l. qui procurator. absens dari potest, sequitur dummodo certus sit, & ratiū habuerit, & non facit conditionem, l. si verò, S. quod si patronus ff. de tutel.

A item

item † omnimodó denotat omnem conatus, & voluntatem *l. omnimodo C. de Inoffic. test.* item pro modo, idem p mensura, & quantitate, & qualitate facturatum, *l. officium. ff. vbi pupillus educari debet.* vbi ponitur pro termino pro determinatione modus: ibi *modus autem siquidem prator arbitratus, etiam his seruari debet, & in l. ius alimentorum ff. eo. ist.* modum autem patrimonij spectare debet; item dictio quoquomodo idest omnimodo, *l. fideiussores autem, ibi neque enim quoquomodo eiusque.*

11 *interes ff. de pact. alias cōditiōis admodum pro valde l. i. ff. quod quisq; iuris: ibi paucis admodum in causis.* Item, & dictio modus denotat paruitatem, & magnam quantitatem, *l. cum hi §.*

12 *modus ff. de transf. dicitur † modus à cōditiōe primo, quia fit diuersis verbis, item, & à causā, nam, cōditiō fit per si, modus prout, & causā, pro quia. Secundo, quia respectu principij euentus, & exitus habet diuerſam ſignificationem, ſcū executionem, nam legatum sub modo à principio peti potest, præſtita cautione de adimplendo: ſecus in legato, sub conditione, vt tenet gloſſ. in l. i. & 2. C. de hijs, quæ sub modo, & facit, tex. l. demonstratio falsa §. final ff. de condi. & demonſt. & ex hijs, quæ ſuperius collegi poteris: hanc dictionem modo interpretari.*

13 Item † in materia de qua agitur, aut modus respicit personam iudicis, aut personam actoris, aut rei, aut aliorum vt iliter in iudicio ſeruientium de primo: loquitur pragmatica, quæ incipit *ſpondenda litium,* & alia, quæ incipit *relationem citationis,* ibi *procedatque ad primi decreti interpoſitionem,* & alia, quæ incipit *comparente reo:* ibi *Iudex infra alios quinque dies,* & in alijs ſequentibus, de quibus inferius dicemus; de ſecundo loquitur pragmatica, quæ incipit *quilibet agere volens;* de tertio loquitur pragmatica, ſcū ritus, qui incipit *comparente reo,* ibi *conuentus de* alijs personis loquuntur ceteræ, *pragmatica v3. de apparitore,* ſcū nuntio,

aut vt dictū ſeruit in Magna Curia Viſcarie de alguzerio pragmatica, *quilibet agere volens;* de examinatore loquitur pragmatica, quæ incipit *reſponſionibus viciffim factis* de magiſtro actorum loquitur pragmatica, quæ incipit, & *ſi per examinatore cum alijs ſequentibus* de teſtibus pragmatica: quæ incipit *ſtatutum de notarijs* pragmatica: officium Notariorum, & de alijs personis, vt ſerioſius videre poteris.

Redeo ad Iudicem, & primo quæ admodū ſeruare debet; iudex in iudicio: & quia iudiciū habet formā ſubſtantialē, formam eſſentialē, & materiam; idcirco oportet nos, materiam noſtram alius exordiri, vt intelligatur: id est

14 quo diſputeret ordo, † Iudiciarius tres habet partes: ſcilicet præparatiuam, diſſiniuiam, & diſpoſitiuam, prima, quæ dicitur diſpoſitiua, & præparatoria, cuius terminus eſt litis cōteſtatio, omnis actus vtq; ad cōteſtationē litis, ſcū dationē termini, dicitur diſpoſitiua, ex quo actor non dicitur egiſſe, ſed agere velle, in qua parte actor præparat ſe ad licem per agendam, de qua parte loquitur *teſtus l. i. ff. de edend. ibi qua quisq; actione agere vult: prius eam edere debet;* nam æquiffimum videretur eum, qui acturus eſt edere actionem, vt perinde ſciat reus vtrum cedere, an contendere vltra debeat, & ſi contendere vult, veniat inſtructus ad defendendum cognita actione, qua experitur, & antequam edat, actor debet libellum concinnare, & bene adaptare, & taliter eius intentionem narrare, per quas poſſit deliberare reus, & in hoc verſatur actor, & Iudex, cū in initio, ante quam actor, & reus veniant ad locum, pugna tenetur actor, ſcū debet, ne cadat à iure ſuo, diſpicere, quis probationes habet, & ſit alloqui teſtes videre, ſcripuras conſulere, ſuper hijs aduocatos, quibus vt, ac edere expediat, *l. r. Cod. de edendo,* & vbi decreuerat agere, & porrexit libellum iudici, † in hoc verſatur officium iudicis: cognoscere de cauſis, admittere perſonas, reſpuere libellos, ſilere facere aduo-

aduocatos, constituere ordinaem postulatorum, emanare edicta, ad compescenda crimina, ne incedant de nocte, nisi pulsata Campana, vel aliter, prout moris est, secundumque exposcerint negotia, & alia facere, quae spectat ad Iudicem, prout *glo. super l. i. ff. de. of. assessor.* & insuper comprimere arrogantes, ne voce elata, sed quadam hoacista, & moderata voce *gloss. in clementina super de verb. signific.* verbo exceptiones, dicit, quod cultum iustitiae perditur quando sententia Iudicis obstrepensu turbato perfundit, nudato capite, ut nouella pragmatica super reformatione Tribunalium disponit sub rubrica.

- 16 Item Iudex debet esse peritus, & actor instructus, & non instruendus, alias se ingerendo liti, dicitur esse in culpa, ut *gloss. in S. illi Autent. de iudicibus, ut malitatenus, & c. in verbo, qui ex se latius tractat*, definitiua incipit a litis contestatione usque ad sententiam inclusiue, nam in ea Iudex se instruit de meritis cause, & ubi pronuntiandi necessitas tener, non subita, sed deliberatione habita, post negotium, sententias ponderatas, sibi ante formarent eas emendatas, statim in libellum, secuta fidelitate conferrent, scriptasque ex libello presentibus legaret, postquam lecturam non dare alterius corrigendi, & emendandi causa, nisi essent viri eminentissimi praesenti pratorio, vel alij, de quibus *lex. hac lege C. de sent. exper. recitandis* quos compararem hodie cum Dominis de Consilio, Reg. Cam. Summaria, & de Collat. Consilio, apud quos vidi saepius sententias corrigi, sed non obseruari reliqua, quia ipsi cognitis meritis causae referunt, ea in aula qua resident, & relata vocant, deinde dant votum actuarius causae, qui compositam sententiam, & reuisam, ac subscriptam per magnificum causae Commissarium, legunt iunctis aulis, & ea lecta ascribunt diem, & testes, qui interfuerunt modo infra scripto, v. 3. die tali lecta lata, & c. coram talibus, verum equidem vidi aliquos processus antiquos in M. Cur. cum voto inte-

gro Commissarii per eum inscripto, & deinde sententias, cum dicto voto inserto scripto, & subscripto, per Commissarium cause, & primo sententias per eos scriptas, subscriptas legi; deinde subscriptas legi, hodie leguntur, etiam in Mag. Curia per actuarios cause, ex quodam vsu, propter frequentiam causarum, & multitudinem sententiarum, de quibus *Baldus in dicta l. hac lege latius disputat.*

- Dicitur vterius in rubrica de modo procedendi, procedere est quid facti, *l. consilio. ff. de curat. furiosi*, & significat progressum totius litis, ab initio usque ad sententiam inclusiue, quae est terminus, & in eo nuncius deputatus, olim a principio usque ad finem seruiebat, *l. 1. Cod. de sport. & causam* instructam offerre Iudici, alias puniebatur arbitrio Iudicis, *l. 2. Cod. eo. tit. & ubi causa*, delegare potest; delegatus eligere ex quator *l. de off. h. 2.* hodie causam instructam offert actuarius, & sic tenetur, ut dicitur infra de modo procedendi in rieu, sed pragmatica, quae incipit *conclusiones facta, & licet postulatio*, editio libelli sit de processu, tamen instantia incipit a contestatione litis, *l. 1. Cod. de litis contest. ibi lis enim tunc videtur contestata, cum Iudex per narrationem causarum audire coeperis*, olim contestatio litis fiebat in forma, quae est secundum glossam in verbo, *cum Iudex dicta legis prima*, texemplum Titius mihi de cem debet, Titius dicit nego; vel non est verum, vel quid simile, erat in Mag. Cur. primo ante Regis Pragmatica, for- ma haec, narrabatur factum propositum in genere, & reus assererat, nego narrata, & exposita, prout narratur, & exponuntur: remansit talis forma, hodie in causis criminalibus: vbi reus dicit nego & refero exposita, & narrata, & refero me ad depositionem per me factam, cum reus, primo examinatus antequam litem contestetur, vel quando opponit exceptionem peremptoriam, iuris iurando, rei iudicatae, satisfactionis, ut est loco contestationis litis, secus si reus dicat non teneo respectu Iudicis, actor,

ris, vel temporis, quia tunc declinat iudicium, consuevit, quandoque dici responderi; non animo contestandi litem, ut *sup. arg. l. si debitor §. 1. ff. quibus mod. pignus, vel Hypp. solus*. vbi verò confitetur non proceditur, sed sit præceptum à Iudice, & sic non expectatur diffinitiva *l. 1. si debitori ff. de iudi.* principium processus dicitur exordium litis, & intermedia dicuntur certamina negotij, vsque ad sententiam diffinitiuam, *l. 3. Cod. de pluspetis. ibi sin autem, & l. si præbuit exordium, & incertaminibus negotij permanens arguitur*, procedit actor quòd instructus postulat, edit libellum reo interrogato contestando litem, & in reliquis partibus iudicij procedit ex quoto, quando citat, & refert citasse, procedit iudex, quando admittit actorem procedentem, interrogat eos, altera parte postulante, vel ex officio in casibus de iure permissis, procedit indulgendo dilaciones dilatorias reo. *Aus. offeratur Cod. de lit. contest.* quando ad se instruendum, *l. 1. Cod. de dilatio.* sed vbi emergit questio, seu incidens, aliquod, & interloquitur, explicando impedimentum, ex altera parte oppositum, seu procuratum, non differt expeditionem causæ, *l. à præcedente C. de dilatio.* sed procedit ad sententiam diffinitiuam. Dicitur in causis ciuilibus ad differentiam causarum criminalium, causa quid sit, quid differat à lite, & quid sit causa ciuilis, & quid sit causa criminalis, dixi in verbo causa: infra, in prima

21 *pragmatica*, remanet solù videret quot sunt genera causarum, & in hoc dic quot sunt tria, secundum glossam in *l. 2. Cod. de pedan. iud. in verbo placet*, minima, media, & maxima: minima, quæ dicebantur leuia in modo procedendi, in causa delegandi, quia passim, huiusmodi causas, iudex ordinarius delegare poterat, siue occupatus esset, siue non ut hodie in causis infra vntiarù sex, &

22 *iudex ꝛ pedaneus*, quando ordinarius cepit cognoscere, & deinde delegare dicitur delegans, ut *notat. in gloss. in verbo Iudice; legis finalis Cod. de pedan.*

iudicib. & gloss. in l. 3. in verbo cessabile ff. ne quis eum, qui in ius, vocatus est vi exim. vbi verba à principio constituitur dicitur ordinarius vel consueuerat committi, quòd iudex sedet pro Tribunali & Curia, & pedanei sedent, per ordinem, & olim dicebatur minima vsque ad tricentum solidos, infra quam summam. Baiuli vti defensores Ciuitatis cognoscunt, & scebant ꝛ media causa dicitur quando summam excedit tricentum solidos, ut *notat dicta glossa in verbo placet*, & in ea habet mixtum imperium, quia potest multare facere cõsumaces, & retinere personas pro executione ipsarù, & non possunt delegare, hodie nisi ex causa, vbi fortè propter impedimentum non potest cognoscere, ut in dicta glossa in verbo placet, notare dicitur maxima causa delegare non potest propter occupationem, sed solum propter absentiam tantum, ut in dicta glossa notatur.

A D D I T I O.

Conueniente ante omnia ad ornatum istius Rubricæ de modo procedendi in causis ciuilibus enucleare qualiter in antiquis codicibus pragmaticarum statutarum in hac rubrica, post modum in libro nouo pragmaticarum, inspicitur situat; sub titulo de ordine iudiciorum, & propterea licet videantur rubricæ ipsæ in verbis differere, in substantia tamen videntur cõcoordinari, supposito quod talis dictio (modo) aliquando accipitur pro ordine, cum ordo sit inter plura, forma autem est de vno actu ex Baldan. h. prolatam num. 7. C. de sent. probat Galgagn. in tract. de condit. & demoll. par. 1. cap. 92. nu. 13. & quot. & qui sunt modi distincti, & separati procedendi in iudicio ostendit Otrou. Corset. in suis questionibus forensibus lib. 2. quæst. 1. per totam, vbi talem materiam latissime profertur, sed attingendo tantum verbum ordinis, deriuatum à modo, e sit cõsiderandum ordinem ipsum originem habuisse ex Paradiso, ut post Troijs, in ritu M. C. 2. num. 11. & ibi Carau. num. 3. Scaccia de re iud. Gloss. 9. num. 2. afferentes per exempla ordinem, vbi libet esse necessarium omnibus terrestribus, & cælestibus, præsertim Scacc. ibi num. 5. nam vbi ordo non est, confusio erit, post Carau. ibi nu. 10. Scacc. ibidem num. 13. que circa nil melius ordine, potissimum in iudicij Io: Bapt. Schuauart. in processu iudic. lib. 1. cap. 1. num. 1. cuius vis magna est in omnibus, vt subdit Scacc. loco relato numer. 10. & 12. & si ipsius ordinis etimologia, atque definitio desideretur, licet

licet remissive Troij. ibidem nu. 10. tradat, ibique, tamen Carau. num. 1. melius tamen Io: Ferrar. in suo processu iudic. lib. 1. cap. 2. vers. ordo aliter desiniuit, at cum varie recensentur illius definitiones, seu descriptiones, vt inquit Scacc. supra dicto loco num. 16. pretermissa tñ tali definitione, de qua apud eos erit videre, refertur ordinem duplicem esse, alter de substantia, alter de iusticia, vt inquit Carau. in ritu 288. num. 3. ordo substantialis dicitur, quidquid placuerit Principi, quod obseruetur idem Scacc. de iudic. tom. 4. cap. 73. sub num. 13. vers. si consideremus, & talia substantialia iudiciorum ostēdit. Ordo in eius summam de ordine iudiciorum, & ex nostratibus idem Io: Franc. Scagl. post eius Coment. cū Ritus Mag. Cur. Vic. ad nostram praxim, ad deduxit per singulos actus quamquam And. Gail. Pract. obseru. lib. 1. obseru. 75. nu. 8. dicat alium esse ordinem positum, quo Princeps non obligatur, alium esse naturalem fundatum super naturali iure, vt ibi per eum nihilominus considerato ordine iuris ciuili, refertur talem ordinem iudiciorum diuersum esse in multis, quemadmodum per exempla ostendit Io: Bapt. Schuauart loco citato num. 7. & propterea supposito, quod talis ordo iudiciarius sit inuentus ad inuestigandam veritatem, & euitandas deceptiones à malis iudicibus q. veritatis in subuersionem meritorum causa, sicut ibi Scacc. d. glof. 9. num. 14. & 15. asserit, postquam ipsi in perquirenda veritate attendere debent, id quod verisimile est Prax. de Franc. dec. 153. num. 5. Idcirco in omnibus iudicijs peculiariter erit ordo seruandus, ita indifferenter probat Marius Burg. in suo Tract. de modo procedendi ex Abrupso quest. 9. num. 4. adeo, quod si Princeps mandaret fieri iustitiam, ordo iuris non erit sublat. Anna in alleg. 74. num. 11. taliter quod tali ordini iudiciario partes derogare nō poterint, si inter eos conuentum fuerit, quod talis ordo iudiciarius non seruetur. Campagn. in cap. item quod praxi d. num. 10. talis igitur ordo iudiciarius est, vt possessor citetur, libellus offeratur, lis contestetur, iuret de calumnia, & sententialiter condemnetur, idem Camp. in cap. item statuimus quod si procuratores nu. 5. qui vt Plenius, Scacc. ibidem num. 20. & si in iudicijs ordinarijs requiratur, vt dictum est, nō tamen in iudicijs sumarijs, vt laicus probat idem Burgius eod. Tract. q. 41. nu. 5. Octau. Corlet. d. quest. forens. quest. 13. nouissime D. Consiliar. Carleual. de iudic. rom. 1. tit. 1. disp. 4. sub num. 3. hinc non pratermittenda erit difficultas nouiter excitata, dum in Regno isto Neap. nuncus cause ciuiles sunt Sumariæ ex dispositione cap. detestantes, & prag. dependit litium, ex qua Campagn. in cap. iniunxit nobis num. 17. hanc conclusionem assequitur Carau. in ritu 71. num. 6. ergo cessare videtur talis ordo, quod omnia iudicia, suæ ordinaria, suæ Sumaria, sed facilius redditur illius resolutio, postquam non quia mandatum sit, quod procedatur in causis Sumarijs simpliciter, & de plano, sint omnes causæ tee-

minandæ absque ordine iudiciario, nam in magnis causis, in quibus de magna re agitur sollempnis requiritur ordo, secus tamen in exiguis, & similibus relatis per eundem Scac. vbi supra num. 19. & per exempla ostendit Maur. Burg. d. quest. 9. per totam, vbi causa Sumariæ recentetur, quibus non adhibetur ordo iuris, sique stante diuersitate causarum ac earum dissimilitudine cum alijs sint ordinariæ, & aliæ Sumariæ, relata per Marant. in suo Specul. par. 4. dist. 9. per totam, diuerso iure censetur, quemadmodum expressim cauetur in d. cap. iniunxit, ibi in alijs autem causis, & cognitionibus ad te pertinentibus cum rato iure, & iudicij ordine iustitiam obseruabis, hæc quoad particulas modi, & ordinis conueniunt, sed tantum omifis sollempnitibus terminantur omnes Carau. d. ritu 288. num. 4.

Quo verò ad alia verba (causarum, & iudiciorum) dicta sunt, videtur pariter inuenire conuenire, ex quo licet causa in iudicio deducta, sit materia ipsius iudicij Maraz. in d. specul. par. 1. sub num. 10. quarum causarum specierum, aliæ sunt ciuiles, aliæ criminales, aliæ mixte, Cauent. in ritu 35. num. 8. & 11. & ritu 144. num. 2. & 3.

Adhuc tamen diuerso modo, & ordine in praxi proceditur, siquidem in causis criminalibus inspecta iuris communis dispositione proceditur iuxta ordinem, re collectum per Pileum in suo opere, seu ordine de causarum ciuilium, & criminalium causarum iudicijs per totum, & melius iuxta praxim nostrorum Tribunalium per Foller. in sua doctissima praxi. Crim. respectu causarum ciuilium proceditur tam ordinariæ, quam Sumariæ, iuxta praxim Roberti Marante, & melius per aliam collecta à Berardino Muscatello in sua praxi Sac. C. & nouissime exarata, & reasumpta per Iul. Cef. Callup. in praxi. S. C. nam quo ad praxim M. C. V. tam respectu causarum criminalium, quam ciuilium extat notoria praxi Nuntij Tartagliæ, vbi omnia recollexit.

Respectu verò particula (iudiciorum) non erit imorandum, cum nostri Doct. de eis satis superque loquuti sunt, tum respectu eiusdem iudicij definitionis, tum etiam eiusdem definitionis, de quibus per Marant. iud. eius specul. par. 2.

Quantum demum pertinet ad harum definitionum enucleationem, erit videndum apud subscriptos Doct. eas declarantes nemp. Dictio modo Barbof. in Tract. de Dict. dict. 171. Grat. eod. Tract. dict. 125. Dictio nullo modo Barbof. d. Tract. in dict. 19. Borgn. dec. 16. num. 60. par. 3. Dictio solummodo idem Barbof. in dict. 328. Dictio quodammodo idem Barbof. d. Tract. dict. 178. Grat. d. Tract. dict. 216. Dictio quemadmodum idem Barbof. d. Tract. dict. 263. Dictio omni modo idem Barbof. ex Tract. dict. 205. idem Grat. d. Tract. dict. 149. Fufar. de substitut. q. 622. num. 17. & conf. 52. num. 40.

Dictio quoquomodo idem Barbof. cod. Tract. dict. 286. Gratus d. Tract. dict. 211.

Dictio dummodo idem Grat. in d. Tract. dict. 48. Ciarlin. controu. foref. cap. 92. num. 1. Anchar. lib. 2. quest. 30. num. 8. Surd. dec. 299. n. 4. & vltra eas conueniunt alie similes dictiones nempe quoquomodo, aliquomodo, de quibus per Borgn. vbi supra, & dictio hoc modo de qua per eundem Borgn. dec. 18. num. 28. 46. 47. & 98. part. 3. dictio tantummodo Ofalc. dec. 167. num. 14. Grat. d. Tract. dict. 271. & similes.

Circa differentiam inter modum, & conditionem videndus Galgag. in Tract. de cod. & demoftr. par. 1. cap. 102. num. 4.

De iudicis officio, quod fit refert Afm. in fua praxim. iudic. 9. 31. cap. 10. num. 4. & alia agit Io: Bapt. Schuauer. in proceff. iudic. lib. 1. cap. 4. num. 11. cuiusque officium refidet in fua perfona Carau. ritu 262. num. 15. & non impartitur nifi patienti Cauenf. in ritu 245. nu. 16. & in quibus cafibus restringitur offendit Cauenf. ritu 68. num. 3. & multa alia pertinentia ad Iudicis officium refert Afm. d. praxi 9. 31. cap. 31. & 34 & 9. 32. cap. 24.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 *Dispendia qua dicantur.*
- 2 *Compendia qua dicantur.*
- 3 *Ad quem spectat remouere dispendia.*
- 4 *Lis quid fit, quid significat.*
- 5 *Termini agris ad quem finem possi.*
- 6 *Lis causa, & controuersia an sit idem, vel in quo differat, & 23.*
- 7 *Litem suam facere quis, & quando dicitur.*
- 8 *Litem in rem suam vertere, quis dicitur.*
- 9 *Litem extimare ad quem spectat.*
- 10 *In litem iurare quid, & ad quem spectat.*
- 11 *Litem perferre, est litem ad finem perducere.*
- 12 *Lite pendente nihil innouandum, & de reuocatione, assentatorum.*
- 13 *Lis pendere quando dicitur.*
- 14 *Sed superare litem quando dicitur.*
- 15 *Cedere actionem nemo potest lite pendente.*
- 16 *Priuilegium impetrari non potest, lite pendente.*
- 17 *Nec de dicitur potest res litigiosa.*
- 18 *In quibus causis, potest alienari res litigiosa.*
- 19 *Litigiosa quando dicitur.*
- 20 *Quando fructus lite pendente sequi strari possunt.*
- 21 *Quando reuocatur attestata, lite pendente.*

22 *Pendente dilatione, officium Iudicis co- quiescit.*

24 *Renunciatio liti, quomodo intelligitur.*

25 *Lite contestata, quibus excludimur.*

26 *An possit purgari mora, in causa appellationis.*

28 *An transferatur possessio in aliam, lite pendente.*

30 *Remoueo quid significat, cum alijs ab eo deriuatis. 31. 32. 33. 34.*

35 *Ciuiles causa criminales, & mixta, qua sint, & quid differat inter se. 36. 37.*

38 *Iudices ordinarij delegati, & arbitri qui dicantur. 39. 40.*

41 *Verbum de pl. no, quid importet.*

42 *Quid importent illa verba sine figura Iudicij, & quid operentur. 57. 58. vsque ad 63.*

43 *Illia verba sola facti veritate inspecta, quid importent, & operentur. 46. 47. 55. 56. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73.*

44 *Qualiter praestatur cautio expensarum iudicij.*

45 *Quid importent illa verba gradatim, & conditionaliter, & successiue.*

48 *Litem contestari quid importat, & quomodo fiebat olim, & quomodo hodie. 49.*

50 *Quae nullitates reddunt retrò iudicium nullum, & quomodo opponantur, & procedatur. 51. 52.*

53 *Es qua differentia sit inter decretum, & sententiam, & an praesumatur pro ea. 54.*

Dispendia: Litem Remouentes Sancimus in causis: ciuilibus: vel Mixtis: coram quibuscunque iudicibus: & delegatis procedi: sine figura. Iudicij facta, veritate inspecta: dum tamen pro libello procedat talis qualis petitio: ex qua reus: delibe

rare possit an velit cedere
vel contendere.

Declarantes per præsentē
dispositionem, nec per ca-
pitulum detestātes, circa
p̄bationes necessarias, nō
intelligi derogatum: iuris
vel sacrarum regni con-
stitutionum, vel capitulo
rum dispositioni.

DECURSIS Temporibus
vniuersa tribunalia: Re-
gni Neapolitani fluctua-
bant litibus, efficiebātur
quæ immotralia iurgia:

Nec non etiam post de-
citas causas, maiores emergebant lites,
placuit, Serenissimæ Reginæ decidi, &
breniari, exclusis tot uulgaribus, vt de-
monstrabitur; idcirco statuit prohibē-
do, dispendia, hoc primum caput regis
pragmaticæ, quod incipit, † dispendia-
litium: & sic remouit damna, & impen-
sas, quæ emergunt post litem vltra ex-
timationē litis, & facit in argum. l. fin.
C. de pen. iudic. qui, male, iudicauit: ibi
non solum estimationis dispendij, sed
etiam litis discriminationis præbeantur: idq;
facere consueverunt suprænam pote-
statem habentes, clem. dispendiosam
de iudic. ibi dispendiosam prouocatio-
nem litium quam interdum, & subtili-
ordinis iudicarij, obseruatione causa-
rum docet experientia prouenire: re-
stringere cupientes, &c. Vbi glossa ex-
ponit dispendiosam: id est dannosam.
Nam quod actori, vel reo decidit ascri-
bitur damno, & sic pro damno capitur
dispendium elem. 1. de fur. comp. ibi ne
ob defectum: iussitua dispendium patia-
tur, & cap. 2. extra de const. ibi ut dispē-
dij præterita non commendes, & facit
ad idem c. dispendia. de rescript. in 6. vbi
dicitur dispendia litium agustatis com-
pendio: volentes qua possumus industria

conartare, vbi glossa exponit: dispen-
dia vocati: inuilia, & longa dispendia,
id est expensas, & è conuerso † compen-
dia breuia, & vtilia, impendia, sic vique
remouit per hanc tegiam pragmaticam
inutilia, & longa dispendia, quæ consu-
mebantur in apparatu, in alijs emergē-
tibus in lite, & grammatici vocauerūt
dispendia, scilicet expensas; quæ vel in
cuncta, vel negligentia, vel immodera-
tione dispendimus. Plinius bubulas cat-
nes caulis caprifici, magno lignotum
compendio perquoquunt. Idem & ma-
gno id lignorum: dispendio fit addito
sale: † & ad iudicem spectat remouere
huiusmodi dispendia, etiam in processu
causæ l. medi terranea C. de anno. & tri-
but. lib. 10. Litium † lis grecæ scilicet
controuersa dicitur alimine, id est ter-
mino, & primò à limine, vbi controuer-
sique inter homines ortæ sunt probas. l. ex
hoc iure. ff. de iust. & iur. ibi ex hoc iu-
regentium introducunt bella discre-
te gentes, regna condita, dominia distin-
cta, agris termini positi, & edicta col-
lata, & sic ad tollendas disentiones
iurgia, & lites quæ oriri poterant ex
confusione agrorū fuerunt † positi ter-
mini, & alibi limina dicuntur, & tamen
non satis fuerunt: quoniam & hodie
etiam emergunt lites, ex confinibus
agrorum, & ad hoc emerit titulus, dici-
tur, id lis à contentione agrorum,
seu limitis. C. forus extra de ver. signifi.
& Virgilius, limes erat positus, limē vt
discerneret agros, lis † causa controuer-
sia eiusdem prope modum significatio-
nis esse ostendunt verba. Vlpiani in. l.
litis nomen. ff. de verb. & rer. signifi. l.
causas. C. de transp. vbi dicitur quod
lis præferret actionem in rem, & in pet-
sonam, & Imperator dicit quod lites le-
gitimis: transactionibus finitas, impe-
riali rescripto, resuscitari non oportet,
& sic cum eadem sit causa, cōtrouersia,
& lis, falsa est illorum opinio, quod dē-
eunt ante captum iudicium causam, &
post iudicium captam litem dici, & vlti-
terius declarando litem: dicitur litem
suam facere, quod ita alienam litem:
vel

vel causam suscepit, vt propriam defendere videretur, vade iudex litem suam facit, quod alterum ex litigatoribus fouet; & in eum propensus est, & male iudicat. *S. pri. inst. de oblig. qua ex qua: mal. nascu. l. fin. Cod. de pena iud. qui male iud. vbi elicitur ex dicto. S. 1. quod tunc iudex non dicitur propriè ex maleficio obligatus, neque ex contractu, neque dicitur peccasse, licet per imprudentiam, & idè videtur quasi ex maleficio teneri, & inquam de ea religioni iudicantis videbitur, penam substinebit, & Cicero de oratore dixit. *Quid si cum pro altero dicas, litem tuam facies*, hinc iudex quod perio, prece, pro alio iudicat suam litem facit. *l. si iudex. ff. de var. & extra, cognit. l. si filius familias ff. de iudis.* sed si iudex habet assessores ipse non renetur, nisi ex dolo, quia impetie assessorum annumerabitur. *l. 2. ff. quod quisque iur. si vero est iudex pedaneus quod non habet assessores, ex quo ipse scire leges debuit, vel consulere.**

8 peritos, *Ausentico de iud.* S. illi autem item litem in rem suam vertere dicitur quando iudex ita cum litigantibus agit vt ei iure suo cedant, vt fecit ille Romanus arbiter missus ad diuidendos agros Nolanos, & Nucerninos, q. semotis arbitris sibi locum differentie adiudicauit, & tunc exponitur rem inter duos controuersam quodammodo sibi ad iudicare item ¶ litem æstimare ad iudicem pertinet, quod de damnis, & interesse actoris taxatione facta pronunciat, & certe pæcuniarum conuentum damnat, & huiusmodi sent. que actionibus appendix est, dicitur lis æstimata. *l. lex Iulia la 2. ff. ad l. Iul. re pet. ibi neuc quis ob hominem condemnandum, vel absoluedum, neuc ob litem æstimandam aliquid*

10 accepit in ¶ litem iurare ad litigatores refertur: nam per iuramentum declarat, & asserit quantam pecuniam nõ tantum sumptus litis, sed etiam causam æstimat: cum omnibus damnis: *l. videamus. S. iurare cum. l. sequenti. ff. de in litè iur. & dictum iuramentum præstari debet taxata quãtitate per iudicem, quo-*

niam actor iuraret in infinitum, item litem perire dicebatur olim pro amittere litem, sed causam *l. 1. S. qui ausum accepit 2. S. fin. ff. de calum.* Item ¶ litem perferre, idest ad finem perducere. *l. pater ff. de coll. dot. ibi pater filium emancipatum instituit, & filium exheredauit, qua in officiosi, lite pro lata partem, hereditatis dimidiam abstulit ob litem indubio construimur de re certa. l. scriptus bares. ff. de Carbono edict. lite pendere nihil esse innouãdũ per totũ titul. C. l. diuus Pius la 2. ff. de pet. her. l. 2. C. de probat. l. vlt. C. de rei uend. & nouella in medio litis non fier. sacr. form. S. illud quoque c. 2. vt lit. pendente clem. 2. cod. tit. c. dudum de priuileg. c. 2. de sequest. posse. l. defensionis. l. falsita; Cod. de iur. s. s. lib. 10. quando reuocantur actenta lite pendente vide Innocentiũ Felin. Ant. de Butrio Decium Io: Andreã, Bal. in cap. cum M. Ferrar. extra de const. in cap. 1. & 2. vt lit. pend. Abbatem, & alios in cap. dilecti de exceptio Gemin. Io: Andreã Io: Monacum in cap. non solum de appell. in 6. Bal. in l. 1. & in l. appellatio. C. de appel. Abbatem Philippum Decium, & alios in c. ex ratione in cap. dilecti. cap. bona, & cap. constituimur ex de appellatio. Angelum, Bal. & alios in l. tale pactum S. qui prouocauit ff. de pact. Item ¶ lis pèdere dicitur ab insinuata citatione, vsq; ad sententia secundæ, & tertie instantie, si fuerit appellatum, quoniam eadem lis manet, licet alia sit instantia *glos. in dicta clem. 2. vt lite pend. in verbo, cum lite, & in l. 1. & 2. C. vt lite pendens. ff. nil in nouari lit. pend.* Nouata lite pendente restituitur in integrum officio Iudicis sinè libello facta instantia per partem, & siue villo ordine iudiciario. *l. nullus preses. C. de iudi. c. sollicitationem de app. cap. à memoria, vt lite pend. cap. cum M. Ferrarien. de const. cap. veniens de iur. iur. 11. qua s. 1. quia res Innocentius in cap. bono de app. glos. in dicta clem. 2. vt lit. pend. lis cum imminet, nihil est innouandũ per fraudẽ. ff. de alien. mutuand.**

14 iud. causa ¶ suscipere litem, idest suscipere

perere defensionem. *l. minor viginti annis. ff. de minor. l. is cuius. ff. de procur. lis apud Iudicem peragitur suo ordine*
 15 *l. si quis rem. ff. de calumniar. † Item ne actionem pendente lite quis cedere potest, & alij, postquam deducta est in iudicio. l. 2. C. de litigio. Nec privilegium impetratum de re litigiosa valet. cap. causam de restit. 16. quasi. 1. placuit. l. auctoritatem C. unde vi. l. si qua. C. de*
 17 *fun. & salu. reip. lib. 1. r. † Nec lue pendente res litigiosa, potest dedicari. l. ult. Cod. de litig. quia dedicatio nulla est, & puniuntur scientes. cap. Ecclesia, vs lit.*
 18 *pend. in † casibus tamen alienatur; Vtputa ex causa dotis, transactionis, donationis propter nuptias, legati, diuisionis, & quando seruari non potest. l. alienationes. ff. fam. herci. l. diuus. ff. de pet.*
 19 *hered. † dicitur litigiosa de cuius dominio, vel quasi causa vertitur, inter peti- torem, & possessorem, iudicialia con- uentione, vel precibus Principi oblati, & parti intimati, aut eidem cogniti, vt*
 20 *in principio Authentice de litig. † Item nota, quod si possessor est fortan suspen- sus, quod dilapidet bona, & fructus de- bent, & possunt sequestrari, & vendi. c. 1. vs lit. pend. & pēdete dicitur lis, nō dū lite cōtestata. c. ex parte el. 2. de ver. sign. l. 1. C. quando libell. princip. obl. etiā si ad hoc nō sit impetratus. l. 1. C. vs lit. pend. eo fortius quando ad hoc reperi- tur impetratus c. suggestum. de appel. & maximē vbi est cauta commissā. c. cau- sas extra de off. deleg. & cap. gratum*
 21 *ead. tit. & † sic attentata lite pendēte, idest post citationem, vel commissiōē reuocantur officio iudicis. cap. cum M. de consil. cap. ad dissolucendum de despons. impu. cap. cum olim de accusat. verum vt dicatur lis pendete, necesse est secun- dum dictam Clementiam primam, vt lite pendente, talia in prima citatione inserere, per quā possit reus deliberare, & se possit informare de meritis causa, alias non induceretur litis pendencia. Nam si dicit Iudex: compareas tali die responsurus. Titio super libello presentando, seu super domo, &c. non erit*

sufficiens expressio, per quam reus pos- sit reddi certus. c. 2. de dolo, & contum. sed capiat consilium hoc a for, vt indu- cat litis pendētia, & inferi faciat in pri- ma citatione libellum. cap. 2. de dilat.

22 *clem. causam de elect. † Item pendente dilacione: iudicis officium conuiescit. l. siue pars. C. de dilat. cap. significante, de appell. & pendente lite cōtra vnum ele- ctum non potest aliter eligi. cap. 1. & 2. vs lit. pend. & innouata lite pendente: reuocantur per modum attentati. c. non*
 23 *solum de appell. Lis, † & causa quomodo inter se differat vide Docto. in l. cau- sas C. de transf. causa assumitur pro iure in iudicium deducto. l. 1. cum gl. ff. solut. matrim. Bar. in l. quod Roma. ff. de verb. oblig. & dicitur textus in cap. surus de ver. signi. quod causa dicitur a casu, lis, quā- doque pro instantia capitur. l. cum lite, mortua. ff. iudi. solu. aliquando pro ipso iure in iudicium deducto. l. item C. d. procur. & lis proprie dicitur post litem contestatam, causa ante, & post. l. cau- sas de transf. † Renunciāns liti, non solum intelligitur renunciare instantiæ, sed causæ, & actioni nō vigore neces- sarij præambuli, sed ex proprio signifi- cato, vt tenet Iason. in l. postquam liti*
 25 *num. 11. ff. de pact. lite contestata † ex- cludimur in pretorijs, & iudicialibus obligationibus, à purgatione moræ. Paulus de Caslr. in l. si post tres dies ff. si quis cautio, num. 7. l. si in sulam. ff. de verb. oblig. & vbi non est pēna, admitti- tur etiam post contestationem, idē Pau- lus vbi supra num. 8. l. interdum §. final. ff. de verb. oblig. l. sed. si alia ff. de consil. pecun. & in cap. potuit, locati glos. in ver. clerici tenet, vsque ad sententiam, & sic*
 26 *vidi obseruari pluries in Sac. Consil. † An possit purgari, in causa appellacionis vide Ludouicum Romanum in singul. f. 16. & in Regno admittitur post litem contestatam. cap. quod incipit. Regem veterem fo. 23. nu. 25. alias 227. vbi dicitur quod moræ iudiciali renunciari nō*
 27 *potest, † liti contestario. excludit ex- ceptiones excommunicationis, recusatio- nis, & alius moratorias exceptiones, & præbet*

petzet iudici causam fequestrandi fructus, & priuat quandoq; comodo possessionis *cap. frequens nu. 206 fol. 19. †* & si possessio in alium transfertur, nihilominus finietur iudicium ceptum. *cap. conuentus n. 148. fol. 15. & Const. Regni quæ incipit. eorum fraudibus fol. 121. l. 2. C. de litigijs. †* & lite pendente super feudo Baronis mortui, non debet fiscus in alium feudum transferre. *cap. dudum alias cap. ex præsumptuorē fol. 22. alias 25. nu. 223. †* Remouentes, idest auferentes, & deducitur à moueo, quod est excito, & simul moueo, remouē dilationes, & obiectiones, per quas causatur dispendia, & abreuiantur iudicia. † Remota loca dicuntur loca longinqua. *ultimo extra de eo, q. mittitur in poss. causa rei serua. & Arribitaconus in c. 1. extra de test. cap. nihil de elect. cap. 2.*

32 nullus vbi Io: *And. de tempo. ord. †* Remoto appellationis obstaculo, quando dicitur vide. *c. exconquast. §. penul. de test. spoliis. cap. vs debitus extra de app. l. fin. C. de sent. pass. & ibi Albericus, & Remoueo verbum capitur quandoque in bonam, quandoq; in malam partem.*

33 *l. 2. ff. de senat. †* Remotum à iure dicitur, idest contrarium iuri. *l. iurisgensiu.*

34 *S. sed si vir. ff. de pact. Remouetur †* officialis ab officio, ex negligentia. *l. si quos. C. de offi. praefect. prator. orient. & ibi Albericus, (in causis ciuilibus, &c.)* ciuiles causæ dicitur, vbi id quod petitur parti

35 applicatur † criminales, vbi pena fisco

36 applicatur, † prout dicit *Bar. in l. 3. ff. de sepul. vno. & l. fin. ff. de priu. delict. & glo. in dicta l. 2. in verb. census, aureorum.*

37 *Iason in rub. num. 5. C. de iudis. †* mixte vbi pena vtrique parti, & fisco applicatur licet textus, & *glos. in c. sua de procurat. aliter disponant, & proponunt exemplum in quærela in officiosi testamenti, vbi qui eam proponit, exhibet petitionē hæreditatis. l. qui de inoff. ff. de inoff. test. est q. criminalis, quia apponitur causa, quod si non venit die statuta postea non auditur. l. Papinianus. §. 1. ff. eo. tit. hodie in Regno extat declaratio Serenissimi Regis Ferdinandi in capitu-*

lis regni, qua incipit grauiser impressa in capitulis per Moder nos Capania car. 202. vbi ad sunt ista verba. declaramus omnes casus culpas, & crimina, pro quibus pena mortis naturalis, seu ciuilibus, seu membri mutilatio, principaliter infligenda non venit pertinere ad iurisdictionem ciuilem, in quibus venit imponenda mors naturalis ciuilibus mutilationis membri principaliter ad criminalem spectare iurisdictionem, coram quibusque iudicibus, scilicet ordinarijs, quoniam hic strictè loquitur per illud, quod sequitur etiam delegatis, † iudicum enim alij sunt ordinarij, alij delegati, alij auditores, alij assessores, alij arbitri, alij arbitratores Spec. 1. pri. par. de legat. in principio alij sunt maiores, alij minores, ordinarij sunt Consules Praesides Quæstores alij maritimi, vt super illustres, alij magni, vt illustres, alij medij, vt spectabiles, alij minimi, vt clarissimi, alij infimi, & alij pedanei, & de hijs vide per totum tit. ff. de iuris. omni. iudi. & in l. omnes quæst. C. de epis. & cler. l. iudices C. de anno, & tribus. lib. 10. iudices arbitrarij nullam habent iurisdictionē, sed notionē. l. notionem ff. de ver. signi. 2. quæst. 6. cap. de arbitris, & notatur in

40 *l. penul. ff. de arb. †* iudex debet esse peritus, nec debet quærere quid oporteat loqui *Bert. in cap. suscitatus extra de referi. Auten. de iudis. coll. 6. c. ex literis in fine extra de consangu. & affi. licet, quandoq; vbi illiteratus habeat periciam & consuetudinem iudicandi possit esse iudex. l. certi. C. de iud. sed iudex Ecclesie semper debet esse peritus, saltem mediocriter scientia iuris, 20. dist. c. 1. laicus potest in iudicem eligere non suum, clericus non l. l. priuatorū. C. de iurisdictione. om. iud. c. significasti extra de foro. compet. in 6. (Sequitur procedi sine figura iudicij facti sola veritate in spectat) hæc verba, quædoq; eperatim ponuntur, & quid significant, exponamus*

41 & primo illa verba (de plano) exponit *glos. in c. nouis de iudicij, non in forma iudicij, sed in modum denunciarionis, & alibi glos. in cap. cum in sua extra de spons.*

spēs exponit, quibz cōmīditur cū eisdem verba de plano, sufficit summaria cognitio sine strepitu iudiciorum idem significat cap. olim extra de accus. in verbo iudiciorum, & Bart. in l. nec quicquā S. de plano ff. off. Praconf. dicit quod important potestatem iudicis, per quam potest abbreviare dilationes, & alia remittere, dummodo non sint substantialia iudicij, & procedere tempore feriato, licet hodie nouella pragmatica certos dies prohibuit, certos admittit, vt ex ea videre poteris, quādoq; dicitur de plano, & sine strepitu, & figura iudicij, vbi nullum ordinem iudicarium tenetur seruare, vt tenet Inno. in d. cap. olim de accus. in verb. de plano. quādoq; de plano infert, quod teneatur ordinē iudicarium seruare, & plenam adhibere cognitionem, verum potest procedi parte absente contumaciter, & refrenate multitudinem testium, strepitum partium, procuratorum, & advocatorū, & à superfluis partes, compescere lenitentiam sine scriptis, & sine libello proferre, item etiam remouere partium, procuratorum, & advocatorum strepitum, & rumores, necnon omnem superfluum, ac superfluosam solemnitatem altitudinem, & declamationem vocum vt tenet Bar. in verbo, sine strepitu in extrauauit ad reprimendum, (sine figura iudicij) exponas intervenientibus actio-

42 re, reo, & iudice, iudicium esse in figura, alias olim contrahi heremodidium & absoluebatur reus ab obseruatione iudicij, quando causa determinari non poterat l. properandum. S. & siquidem C. de iudi. aliaz personaz licet vtilis non constituebant iudicium, erant vtilis, pro maiori explicatione, vt in dict. S. 2. siquidem, sibi licentia eris iudicij per exequutores negotij altorem, requiretur. l. qui reslituere ff. de rei vend. alibi figura iudicij exponitur, vbi sedebat pro tribunali, & postulationibus hirigantiū dabat responsū sicut hodie, quādo regitur curia. l. 2. S. in bo. ff. quis ord. in bon. poss. seruet. alibi figura iudicij capiebatur pro ordine actorum, qui graduari

debebant suo ordine. l. prolatam. C. de sente. & inter omni. iud. hodie verò sublatā est ista subtilis obseruatio; per hāc regiam pragmaticam, sunt, & erant aliquaz causaz, quaz de plano expediebatur scilicet causa obsequij præstandi patronis, q̄ expedire poterat sedēdo de ambulando p transitū, vt in dict. S. de plano.

43 Sequitur (sola facti veritate inspecta) important ista verba, quoniam obseruatio dura, quaz disponitur in l. properandum tollitur. cum iudex si sibi exactis, & gestis coram ipso constat de veritate negotij, non obstante absentia partis iudicabit secundum eum, qui habet iustitiam glos. penul. in l. vinum ff. cert. pet. licet hac nostra pragmatica hoc non sentiat, sed solum repellat formulas libelli, & actionis per illa verba, quę sequuntur, videlicet dum tamen pro libello precedat talis, qualis petitio, etiam ore tenus facta, & non immeritō, quoniam olim offerebatur libellus iudici, vt illum probaret, vel improbare. l. 1. ff. de offi. assesso. & inscriptis infinuabatur parti aduersæ. Authentico offeratur, & Authentica libellum. C. de litis contell. alibi libellus capitur diuersimode, vt in dicta l. nec quicquam S. vbi decretum ff. de of. pro consul. (dicitur talis qualis petitio,) ex qua reus possit deliberare, ad quam deliberationem olim dabatur dilatio viginti dierum, vt in dicta Authentica offeratur, & Bal. in l. generaliter. C. de episcop. & cler. quibus elapsis procedebatur ad litis contestationem, & dationem termini, olim consignata copia & præbitis sportulis, dabatur fideiussio de prosequendo litem, remansit hodie in solo conrumace, quod non admittitur, nisi resecāis impenfis, & præstita-

44 cautione de stando iuri, quod est idem & cautio, quaz præstat expensarum, est, ne iudicium eludatur, quaz non excludit reum conuentum, quando non possit petere se remitti ad iudicem competentem, vt in dicta Authentica offeratur, ibi vel recuset, per que nota, quod executiones habent quosdam gradus, proinde in exequendo ordinari debent,

hinc

hinc orta est practica, quod practici op-
 45 pomunt in hinc petitionis, illam clausu-
 lam, † *gradatim conditionaliter, & suc-
 cessiue*, vt dicemus infra in *pragmatica
 componente reo, sub rubrica de modo pro-
 cedendi*, sed si reus fuit citatus cum
 termino addicendum opponendum ad-
 uersus supplicata exposita, & petita,
 tunc non potest petere copiam, nec de-
 bet habere dilationem ad consulte re-
 spondendum, quoniam sufficit præponi
 ea substantialiter, per quæ Iudex indu-
 citur ad sententiandum, vt tenet *Bal.
 in dicta Authentica offeratur per l. 1. S.
 edere. ff. de eden. & ad eam se cõformem
 Iudex reddere debet. l. vt fundus ff. com-
 mun. diuid. nos. in Specul. S. restat, & S. si
 etiã delibelli concept. sequitur (declarãtes
 per presentem dispositionem, & per capi-
 tulum detestantes, circa probationes
 46 necessarias non esse derogatum, &c.) †
 & est verum, quoniam vbi contingit ex
 defectu omniã sollempnitatis iudicia-
 riè proponi allegari dici, vel excipi esse
 processum nullum, & acta nulla, & li-
 quet denegatio, & mæra substantia ve-
 ritatis propositione, & allegatione,
 huiusmodi non obstant, tunc ad fina-
 lem decisionem causarum ipsarũ pro-
 cedatur, vt in *prag. Regine Isabelle, quæ
 incipit Isabelle*, ibi ipsa sola dumtaxat
 veritate inspecta, & in his causis in qui-
 47 bus proceditur summarie, & non exi-
 gitur illa † antiqua sollempnitas litis
 contestationis, quæ olim fiebat per ver-
 ba formalia præcedente actoris interro-
 gatione, seu narratione, & subsequuta,
 in continenti, seu modico, non super
 vacante interuallo interiecto, respon-
 sione, nego, aut confiteor narrata, vt
 narrantur animo litis contestandi, vt
*Cynus, & ceteri post eum in l. 1. Cod. de
 48 litis contest.* † contestari nihil aliud
 erat, nisi simul testari, & contestatio li-
 tis nihil aliud erat, nisi negotij princi-
 palis, hinc inde apud acta, seu iudicem
 facta contestatio, seu vera narratio, &
 subsequuta responsio, siue negando,
 siue confitendo, & olim quandoque in-
 ducebatur per exceptionem percempto-*

riam, & in summarijs per quamcunque
 exceptionem, & vbi alterutrum non,
 præcesserit, scilicet libellus, seu saltem
 qualis, qualis petitio non potest dari
 sententia, & idcirco vbi præcessit libel-
 lus, & sequitur confessio debet profertur
 sententia, vbi verò confessio absque pe-
 titione sit præceptum, & hodie per *Cle-
 mentinam dispendiosam, de iudicij, &
 clem. sapè de verb. significat.* non requi-
 49 ritur litis contestatio, † & insuper nec
 refert, quod petitio non excludat, dum
 modo narrentur talia, per quæ ordinen-
 tur verba conclusionis, scilicet peto
 condemnari condemnatumque, cogi, &c.
 vt tenet *Abbas in cap. 1. de litis contest.*
 quoniam per hæc regiam pragmaticam
 auferuntur illæ antiquæ sollempnitates
 50 est videndum modo, † quæ nullitates
 reddant iudicium nullum, & recurren-
 do ad *Bart. in l. si expressim. ff. de appell.*
 & *rela. in l. sapè. ff. de re iud. in l. 1. Cod.
 quor. appellat. non recipi.* in quibus locis
*Angelus, & Imola sequuntur Bart. & in
 l. si vt proponis. Cod. quomodo, & quando
 iudex dicunt,* aut nullitates respiciunt.
 vniiformiter acta exemplum respectu li-
 tigantium, quando est litigatum cum
 minore indefenso, respectu iudicis quã-
 do est litigatum coram Iudice incom-
 petente *l. 1. C. si à non competens. iudic.*
 quia nullus maior defectus quam iudi-
 cis, & iurisdictionis. *e. at clerici extra
 de iud.* aut nullitates respiciunt senten-
 tiam solam, quia fuit lata die feriata. *l. 1.
 C. de ferijs,* vel parte non citata. *l. de vno
 quoque ff. de re iud.* & tunc post in hoc
 secundo capite ex eisdem actis, iterum
 determinari causa, aut nullitates respici-
 unt sententiam, & aliqua acta exem-
 plum, quando est processum contra
 mortuum, seu lata est sententia contra
 mortuum, & infirmum, & tunc acta,
 quæ præcesserunt sunt valida, & quæ se-
 quuntur sunt nulla, vt in *l. penult. Cod.
 quorum sent. sine appell. rescind. & in di-
 51 cta l. cum quærebatur,* † & agitur de
 nullitate vno modo incidet, alio mo-
 do principaliter, incidit exemplum
 cum petitur executio, excipit contra
 quem

quem fit exequio de nullitate. *l. si pra-*
tor S. Marcellus ff. de iudi. secundum mo-
do, quando vna partium petit, iterum
sententiarum, dicens sententiam primo
loco latam esse nullam. l. 1. Cod. de sent.
& l. hac sententia. C. qua sent. sine cert.
quant. profer. principaliter agitur de
nullitate, quando petitur principaliter
pronunciari sententiam nullam, vt no-
ta glossa in l. 1. ff. qua sent. sine app. re-
scin. & tunc vt dicit Innocentius in c. 1.
extra de offi. iudi. & notatur in l. 1. §. 1.
ff. de fer. & in l. si pater. C. quando prou-
no est necess. quod agitur officio iudi. vt
tenet etiam Bar. in l. 1. C. quando prou-
non est necess. & dicit Bar. in dicta l. si
expressum in penult. colum. num. 14. quod
quando agitur de nullitate sententiae
Judicis delegati, tunc agitur coram lu-
dice delegate, aut de nullitate senten-
tiae ordinarij, & tunc coram eodem, vel
superiore, & dicit Bar. in l. cum quare-
 52 *batur, & quod nullitas est vitium, quod*
emendari potest ex eisdem actis, quan-
do; oportet, quod citatus kerum cite-
tur, vt puta quando scilicet impeditur
infirmus fuit citatus l. in summa. l. qua-
situm ff. de re iud. & tunc cum non pos-
sit iudicari ex eisdem actis inualidis, de-
bet citari, quod altera die compareat,
& ulterius pronuncietur ex eisdem actis,
quando nihil extrinsecus est proban-
dum ad fundandas nullitates, quando
vero aliquid extrinsecus veniret pro-
bandum, tunc primo debet cognosci
ad finem, vt Iudex fit certus de meritis
causae, vt puta quando est probandum,
quod erat minor, & indefensus, quan-
do mortuus allegatur, & similia. l. sed si
sua ff. de acquir. hered. vel quando fuit
praesens, vel citatus, & tunc Iudex si est
idem, quia potest esse certus si fuit cita-
tus, vel praesens potest ex eisdem actis p-
nucciare sup nullitate, si vero alius tunc
quia non potest esse certus, debet cog-
noscere de nullitate, arg. ad pradi. l.
cum saluum ff. de acquir. hered. & aduerte
quia dicit Bar. in dict. h. cum querebatur
 9, *aut principaliter petitur pronunciari*
super nullitate, & tunc debet declarari

sententia nulla per aliam sententiam;
 aut incidenter, & sufficit, iterum p
 onunciari super negotio principali, & ex
 his vides, quomodo proceditur super
 nullitate, inferius gratia exempli ali-
 quas enumerabimus nullitates, & prin-
 mo, quando sententia est lata contra
 ius esset nulla, tam si est expressus in
 sententia iuris error, quam si non sit
 expressus, vt puta ex defectu iurisdic-
 tionis. cap. at si clerici de iud. ex defectu iu-
 diciali, quia excommunicatus cap. ad pro-
 bandum de re iud. item ex defectu litiga-
 torum, quia esse litigatum cum mino-
 re, indefenso. l. si curatorem habens C. de
 in integr. rest. l. clarum C. de autor. prae-
 item respectu temporis, quia die scri-
 to cap. si. de fer. vel de nocte c. consulari
 de offi. deleg. vel ratione loci, quia in
 ecclesia per iudicem seculararem. cap. de-
 oct de immu. eccle. lib. 6. vel ratione per-
 sonae, vt puta per mulierem, per mino-
 rem. l. cum prator ff. de iud. cap. suscitata
 extra de integr. rest. vel est lata pro ban-
 nito, cui est denegata defensio in Spe-
 cul. de sent. prolat. S. iuxta yohi Ioannes
 Andr. & pro pleniori intelligentia istius
 articuli dic, aut sententia est lata con-
 tra ius, iuris errore non expresso, & tunc
 dic, aut contra ius concernens merita
 causae, & est valida. cap. cum inter de re
 iudi. nisi sit notoria iniquitas; & iniusta
 l. cum prolati. l. p. p. ff. de re iud. l. inge-
 nuum. ff. de statu. homi. aut fuit in sen-
 tentia iuris error expressus, quia prou-
 nunciatur testamentum factum per mi-
 norem valere, & dixit pronuncio factum
 testamentum, per talem minorem. 4.
 annorum valere, secundum, & principaliter
 quando est lata contra ius, non con-
 cernens merita causae, sed aliam iniusti-
 tiam, etiam quod non sit expressus er-
 ror in sententia est nulla, nam regulariter
 quicquid sit contra ius, est ipso iure
 nullum. l. non dubium Cod. de leg. l. iurif-
 gentium. S. si paciscar. ff. de pact. cap.
 contra ius de reg. in 6. cap. non vides 10.
 53 dist. hinc dicunt praesumendum esse
 pro sententia ob lapsum decem die-
 rum. cap. in praesentia test. cap. causam
 de re

de re iud. sed quid si est expressus iuris error, & cōtrarium est probatum, dicit Abbas in 4. col. cap. 1. extra de re iud. quod sententia valet, quoniam non habet vitare ista falsa expressio sententiam, & præiudicare veritati, & limitat prædicta, idem Abbas; vbi supra quando iuris error expressus respicit totam sententiam, secus quando aliqua capita, quia reliqua valent, & sustinentur, secus quando est vnum caput, & sustinetur etiam quando est iudicatum

34 contra statutum non incorporatum, † sed quid si aliquis est missus in possessionem rei alienæ, dic quod decretum valet, & præscribit l. iustè possidet de acquir. possess. licet possit reitui ille, contra quem actor est nullus. l. à diu pio S. si super rebus ff. de re iud. & nota, quod est differentia inter decretum, & sententiam, quoniam quando decretum fuit iniustè latum, etiam quod transiit in rem iudicatum, ex officio Iudex potest illud reuocare, secus in sententia, quæ postquam transiit in rem iudicatum, Iudex est functus officio suo, & nõ potest illam reuocare, ità in dicto cap. 1. Abbas col. 6. per l. quod iussit ff. de re iud. & ità fuit iudicatum in causa magnifici Anelli Saxi referente eximio, ac magnifico Marino Frezà Regio Consiliario, fallit vbi notoriæ constaret de iniquitate, quoniam si esset sententia Regia, posset idem Rex reuocare, vt tenet Ioan. de Anania in cap. qualiter, & quando, il pri. de accusat. extra, cap. veniam. cap. apostolica. cap. sententiam 35. quæst. 9. item quædam sunt nullitates, quæ respiciunt substantialia causæ videlicet factum quædam sunt, quæ respiciunt ordinem iudicij, illa quæ respiciunt acta causæ, vel litis, vt sunt attestations confessiones, quæ imporrant factum, ista quæ respiciunt acta iudicij, sunt citationes satisfactions, & similia & important iudicij ordinem, vt dicit Hostiensis, & Innocentius in cap. canon el piccolo de testibus: & licet verba superius examinata tollant aliqua, ex his quæ ordinant iudicium, non tollunt

illa, quæ instrunt, & decidunt causam;

55 & proinde Iudex taliter datus, † non debet, nec potest omittere legitimas probationes, & defensiones, quoniam taliter occultaretur cognitio veritatis, vt in clem. sepè de ver. signi. vbi Imola latius, illa verò quæ respiciunt partes, vel alteram, seu Iudicem poterunt omitteri l. si seruus ventus. ff. de leg. pri. & in hoc casu non refert, quod in petitione ego petierim rem depositam, & probauerim rem fuisse commodatam, quia attenditur veritas facti. Bar. in l. 2. S. fin. ff. si cer. petat. l. si debitorem. ff. de nouatio, & Imola in dicta clem. sepè

56 & in † hoc aduerte, quia per hæc omnia non sunt sublata, quando debeat libellus offerri, vbi peritur, seu saltem qualis, qualis petitio, per quam possit reus deliberare, nec terminus, nec defensiones, nec citationes, prima scilicet saltem, & vltima ad dicendum, nec exceptiones necessariz, vt subreptionis rescripti recusationis, Iudicis dilationis, solutionis, feriarum, scilicet aliz, Vtpote sollempnitas formalis libelli contestatio litis illæ deliberatoriz, sic ample dilationes, & aliz frustratoriz exceptiones, vt latius poteris videre per Imolam in clem. pri. de re iud. clement. dispendiojam de iud. clementina sepè de verbor. significat. & in eisdem locis per glosas. & in cap. pri. de sequestr. possessio. ad quæ pro decisione ditorum capitum assumptorum per me, & pro intellectu præsentis Regiæ Pragmaticæ me remiçto. (In verbo figura) quod quædam concernunt factum, & sic ordinem iudiciarium, prout in l. prolatas C. de sent.

57 & interlo. Iud. † & sic processum, in quo continentur acta, Vtpote citationes, relationes, exceptiones, replicationes, interloquutiones, dilationes, examinationes, publicatio, conclusio, citatio, ad dicendum, & sententia, & tunc vbi prædicta intercesserint secundum ordinem debitum iudicium habet eius figuram, & sic sua substantialia introdu-

58 cit, etiam de iure civili, † & ista tolluntur per illa verba sine figura, non naturalia

illa inuenta à iure naturæ, seu gen-
erium, & sic Iudex, & partes releuantur
per illa verba ab obseruatione dictorū
65 sollempnium, & tantum important
illa verba *Summariæ de plano, & sine
figura iudicij*, quantum illa verba sola
sine figura iudicij, vt notat *glosa in
clement. sapè. de verbo significat in verbo
figura, & Bal. in verbo figura, in extra-
uagat. quo modo in lesa maiestatis crim.*
60 *proced.* vbi queritur vtrum sit necesset
quod pars citetur, quod sic. *Clement.
pastoralis de re iud.* vtrum sit necesse,
quod personæ comparentes legiti-
61 mentur, et an requirat petitio saltem
qualis qualis, etiam oretenus facta
sufficiat, & quod petitio saltem habeat
factum taliter narratū ex quo possit de-
liberari, etiam quod absit conclusio in
petitione portecta. Itā tamen q̄ intelli-
gatur saltem quid actor velit ex tali
narratione facti, et quod nō sit tanta
incertitudo, quod auferat defensionē
62 personis, et cum non possit auferri deli-
beratio; vt tenet *Bal. in l. de pupillo S.
qui nunciat. ff. de nou. oper. nūt. nu. 63. ex
hijis verbis*, Iudex potest repetere ex-
ceptiones, quæ differunt, & frustantur
veritatem negotij, & tolluntur setiæ ad
honorem, & necessitatem hominum
inducē, quoniā Iudex hijs diebus qui-
bus renunciat partes possunt; Iudex
in vltis partibus procedit, *glos. in cle-
ment. sapè. 1. de verba. significat. in ver-
bo ob necessitate*, non ob honorem Dei.
63 Item non exigitur lis et contestari ex
capio, quo partes tractant negotium,
vel merita causarum, tractari incipiunt
lis presumitur ex sola contradictione
lis contestari, & potest dari terminus,
scilicet legitimatis personis, & opposi-
tis exceptionibus, hinc inde, vel fortē
in vna positionibus sufficit quocunque
non capere agitari lis, *l. nihil C. de pro-
curator.* sublatumque propterea est in-
64 timentū de calūnia, et non de veritate
dicenda, nec sunt sublata propterea
dilationes, sed concessum arbitrio Iu-
dicis si velit breuiare dilationes à iure
statutas, non tamen sic dilationes bre-

65 uiet Iudex, quo et tollantur probatio-
nes actori, & defensionē reos, & sufficit
si hanc in termino, licet sine dilatione et
vt notant in *l. vniui S. cognituarum ff.
de quæst.* & in causa circa dilationes,
66 setuari vsus; & dari vnica dilatio et ex-
igitur; quod testes iurent recipiantur
parte presente, vel absente per contu-
matiam, alias auferretur parti defensio;
67 quæ est equitate naturali fundata et
deberque testibus examinatis fieri pu-
blicatio, quia propterea auferretur
defensio, nam facta publicatione po-
test testes, & eorum dicta impugnare,
si vult, & post et dicta testificata non
posset pars testes producere, cum im-
minet timor laborationis; & hoc ex
quodam naturali equitate, cum ne-
68 phas sit quod alter alteri insidietur, et
& per dicta verba est sublata conclusio,
quæ est de iure ciuili, quia statim post-
quam liquet Iudici de causis potest sen-
tentiare causam ipsam; exigitur tamen
citatio ad dicendum, & illa sollempni-
69 tas, quæ feratur Iudice sedente et pro Tri-
bunali, sententia est de iure ciuili, & si
non interuenit, non propterea senten-
tia est nulla; nec est quæ feratur in scri-
70 ptis, sed scriptura exigitur, vt probet et
nam soli Papæ ereditur in iudicialibus,
vt notat plenius in verbo figura in ex-
trauagat. anti imperialis clementis in rub.
quomodo in lesa maiestatis crimini proced.
71 Et per hec verba et sine figura iudicij,
et sola facti veritate inspecta, non de-
rogare probationi faciendæ; nec sub-
stinere sententia lata absque probatio-
nibus; si ex alijs non potest iustificari
sententia, nam quedam sunt acta cau-
sæ, & litis, quedam iudicialia acta cause,
& hinc sunt confessiones, & attestatio-
nes, & probationes, acta iudicij, sunt ci-
tationes, & alij actus iudicialij, & pro-
pterea non tolluntur per supradicta
verba; *et glos. singularis in clement.
sapè de verbor. signific. in verbo, defen-
siones*, & ita cum verteretur questio in
Sac. Conf. super executione sententia
M. C. V. super affuentia in causa ver-
teate inter Franciscum Antonium de

Fenice, & filios, & heredes nostri quosdam Joannis Petri de Fenice, referente magnifico V. l. D. Domino Cosaluo Hermudes Regio Consiliario, & causæ Commissario per Sacrum Consilium fuit iudicatum, scilicet, quod suspensa executione procedatur in causa appellationis, & tuebar equidem partes dictorum hæredum ex dicto capite, quod non erunt deducta requisita, nec verificata in iudicio, assistentibus, non obstantibus allegatis per partem, & maxime *decis. 29. magnifici Mazeri*, quia pars conuenta non erat eiusdem ætatis ex cuius confessione iudex potuisset moueri, & in discussione fundari eius sententiæ, nec erant sublatæ probationes per Cap. decessantes, & Cap. Regine Isabellæ, nec etiam per ista verba, per quæ in Regno omnia iudicia sunt extraordinaria, & Summaria cum intentio condentis leges istas, non fuit tollere, quæ sunt iure naturæ, sed tantum introducta à iure civili, & licet ad hoc petitio sollemnibus, non suppletur probationibus, sed è contra, per probationes suppletur defectui petitionis, quia dicta verba sine figura exigunt factum simplex, tanto fortius, quando adfuit in petitione, illa verba ius, & iustitiæ complementum ministrari, vel omni meliori modo ratio est, quia prædicta sunt ad hæc producere æquum assentientia, & ius quod verè competis, *vt notatur per adducta in decis. Capitij n. 10. in nu. 23. & alij sequentibus numeris.*

72. Verum per hæc verba sit. sublatum, quod minus iudex possit regulari dicere, non *vt glos. a. in clemens. sapè de verborum significis, in verbo linc. contest. in fin.*

73. Quis possit comittere causas sine strepitu, & figura iudicij, vide *Abbatem conf. 61. in 2. volum. quod incipit in causa, & questione. Laus Deo.*

Io: Franciscus Scaglioni V. l. D.

ADDITIO.

Ista Pragmatica nedum comparitur Comœtata post Auctorem à Dom. Reg. Scipione Ronito, & Io: Maria Nouario, sed etiam à Marcello Calà de nobis tractandj, & pro-

bandi. *Glos. 1. §. 1. Io: Antonio de Palma in sua præfati rerum notab. iuris cõmunis, & Regni præfati in præfatione, apud quos erit latius videre, & de hac eadem Pragmatica meminerunt Marant. in specul. p. 4. num. 94. & 97. & p. 5. sub num. 70. Camp. in cap. item statutus, quod tam iusticiarij sub num. 48. & in cap. de violentijs num. 19. A. lber. Olib. in ritu 23. Archiep. Neap. vbi Campani. in addit. Muscatell. in praxi S. C. lib. 1. glos. libellus in 1. & lib. 3. glos. partis nu. 45. & seq. quo circa in extendendo verba ipsius pragmatice loquentis de causis ciuilibus, & mixtis, de quibus sigillatim prosequitur idem Marcell. Calà d. tract. in glos. 4. & ultra eum Cauens. in ritu 75. nu. 8. & 11. declarat easdem causas ciuiles, criminales, & mixtas, de ciuilibus idem Camens. in ritu 144. num. 2. & post eum Scaccia de re iudic. glos. 6. nu. 2. Palma eadem praxi glos. 3. per totam, de mixtis idem Palma d. praxi glos. 4. ex quo participat de ciuile, & criminali ideo duplex dicitur causa Scaccia, vbi supra num. 2. & 3.*

Inueniunt quoque clausulas expressas in hac pragmatice, cuius naturæ sunt, & primo circa clausulam sine figura iudicij, de qua ultra Rom. sing. 793. Marant. d. specul. p. 4. dist. 9. sub num. 11. Marcell. Calà d. tract. 6. 1. glos. 3. & glos. 4. nu. 92. melius Palma ea. praxi glos. 5. per totam, vbi ipsam benè declarat, & Martus in tract. de claus. p. 1. claus. 148.

De altera clausula sola facti veritate inspecta, ultra Carau. in ritu 288. num. 28. Fufcaram in sing. 18. lit. C. Scaccia de iudic. cap. 53. nu. 38. Marta eo. tract. claus. 350. eiusdem partis prima, latissime Marcell. Calà eo. tract. 5. 1. glos. 4. à num. 41. Barbof. in tract. de clausulis in claus. 101. And. Gail. Praxi. Obseru. lib. 1. Obseru. 42. nu. 2. & Obseru. 170. num. 18. Mikens. singul. Obseru. Cent. 1. Obseru. 49.

Ad verbum talis qualis petitio adde *Caup. tantum hanc prag. in cap. iudicij num. 137. Marcell. Calà eo. tract. 5. 1. glos. 3. num. 3. & 4. latissime Muscat. in praxi S. C. lib. 1. p. 9. glos. petitur à nu. 22. ad 26. declarat verba verba talis, qualis petitio, quem effectum parit, & si omitti possint, vel si omittatur nullitas referret, & an sine scriptis locum habeat, hæc clausula quomodo autè differat à similibus, ibi demòstrat in princ. post eum, idem Palma. eadem praxi glos. 10.*

Verba autem illa cedere, vel contendere hodie non sunt in vtu Assil. in dicit. dicitur ab anno 3. super quo vide Muscat. in praxi S. C. lib. 1. glos. 1. contendere per totam.

Demum respectu Capit. detel. inter. in det. glos. Comœtum egit Paris de R. de S. dicitur, vt refert Palma ead. praxi glos. 17. num. 100. ibi aliqd. declarat post Carau. in ritu 288. & ad quid fuerit particulariter facta dispositio Cap. decessantes offendit Muscatell. in praxi S. C. lib. 1. p. 1. glos. libellus num. 73. ad idem ibi glos. petitur num. 8. quod dispositio d. Cap. detel. & pragmatica dispensa publicam utilitatem respiciunt.

Io: Baptista de Thoro D. C. N. N. N.

S. M.

S V M M A R I V M.

- 1 Aduersarius primo ius vocandus est.
- 2 Citatio quandoq; fit viua voce.
- 3 Citatio quandoq; fiat per actuarium. causa.
- 4 Forma citandi quid sit.
- 5 Citatio quando potest fieri domi.
- 6 Citatio exigit Iudicis auctoritatem.
- 7 Officialis quando potest constituere nuntium ad citandum.
- 8 Citatus, seu citatio quando dicatur.
- 9 Citatio, qua exigit, & 59.
- 10 Citatio pro tempore citationis.
- 11 Citatio quando potest fieri die feriato.
- 12 Citatus quando venit ante diem, num tenentur expectare diem 74.
- 13 Contumacia prima quando accusetur.
- 14 Citari ubi debet. 70. 71.
- 15 Citari praesentem, an debeat.
- 16 Citatio quando non continet tempus, quid faciendum.
- 17 Citari quando potest fieri sine commissione
- 18 Citatus in causa criminali, quando debet comparere.
- 19 Citare qui debent.
- 20 Citatus mortuus, quid faciendum.
- 21 Procurator non idoneus, num impediatur vocari citationes.
- 22 Citari, in quo loco debeat, & ad quem locum, ut non compareat.
- 23 Citatus ad unum actum, quando potest recedere.
- 24 Citatus pro causa, iam tenentur respondere in alia causa.
- 25 Citatio, quid continere debet.
- 26 Citatio debet continere dilationem secundum distantiam locorum.
- 27 Citatio quando non procedit legitime est nulla, & 47.
- 28 Citationis dies non computatur.
- 29 Citans quod salarium debet habere.
- 30 Quando vnus Iudex citet in territorio alieno.
- 31 Quod si in citatione non exprimitur causa.
- 32 Quando Citatio non continet penam, qua pena intelligitur apposta.
- 33 Litera citatoria cui committitur.
- 34 Forma citationis inuenta, secundum quam

- actuarium debet exequi, & 60. & 61.
- 35 Locus respectu feriarum diuersarum, qui attendatur.
- 36 Citatus expectatur in duo post primam contumaciam.
- 37 Nuncius faciens relationem falsam, punitur, & 45.
- 38 Citatus ter, an intelligatur cōfessus, & an possit pueniri ad sententiam 49. & 53
- 39 Cito verbum quid significet.
- 40 Citatio quomodo explicari debet.
- 41 Reus in quo loco citandus.
- 42 Habitatio, quomodo capitur.
- 43 In citatione num requiratur verbum peremptorium, & 73.
- 44 Contumacia verus, quando dicatur.
- 46 Citatus sufficit, quod demonstratur ex circumstantiis.
- 48 Princeps num possit tollere citationem, & an tollatur per hanc pragmaticam 54.
- 50 Citatus si sua putaueris interesse.
- 51 Vxor ubi citari debet.
- 52 Citatus coram diuersis Iudicibus coram quo comparere debet.
- 55 Finis agendorum spectandus 56. & 57.
- 58 Obseruatio in citatione tempore Imperatoris Federici.
- 62 Reus an possit probare se non citatum.
- 63 Quando dicitur plene defensus.
- 64 Excusatio quando procedit, & ea cessante quid faciendum. 65. 66.
- 66 Quomodo intelligatur Capitulum post contractum delictum.
- 68 An procurator possit constitui ad allegandum absentiam. 69.
- 72 Quando ignoratur locus, ubi citari debet.
- 75 Citatio ubi est fraus, quid faciendum.
- 76 Citationes non debent fieri in angustia temporis.

De forma citandi reum & aliorum quarumunque citationum.

Quilibet agere volens aduerfarius (Iudicis commissione praecedente) citare faciat. personaliter:

vel ad habitationis domum, per citatorias literas, continentes ipsius citationis causam.

De qua citatione per relationem Nuncij constet: cum suscriptione duorum testium, qui presentes dictæ citationi fuerint, si fiat in loco, ubi copia illorum haberi possit, alibi autem sufficiat coram duobus, non aliter se subscribentibus, dum tamen nuntius in relatione mentionem faciat de eorum nominibus ad penam tarenorum decem à nuntio exigendam, & citatio aliter facta non valeat: nisi reus comparuerit, quo casu habeatur pro sollemniter, citato.

Non: tamen præsens citationis forma requiratur in casibus: in quibus de iuris dispositione citatio per edictum, vel proclama admittitur,

De forma citandi reum, &c.

Dicitur hic de forma citandi reum, quoniam omnium actionum instituendarum principium ab ea parte edicti proficiscitur, quæ prætor edicit de in ius vocando: utique in primis aduersarius in ius vocandus est, idest ad eum vocan-

2 dus, qui ius diciturus est. *S. omnium autem inst. de pana tem. litig. & hæc citatio fit viva voce, quando Iudex ore proprio citat, & præfigit paribus terminum ad comparandum. l. cessante C. quomodo, & quando Iudex: vel per notarium & eorum, ad quem tuendæ pacis vigilantia pertinet. cap. circumcelliones 23. quest. 5. vel per Nuntium. l. magis puto. S. ne sament ff. de rebus eor. qui sub tut. cap. prudentiam extra de offic. del. cap. cum parati extra de app. ¶ dicitur hic de forma citandi, idest modo citandi reum, quoniam forma est integritas speciei, per quam datur esse, & differt à figura, ut Cicero in lib. 1. off. & sic forma hic non capitur pro integritate citationis, quæ plura exigit, ut inferius dicemus, sed capitur pro modo citandi, ubi effiguntur ad probationem relationis nuntij citantis duo testes, qui interfuerunt citationi, cum voluit quod non credatur nuntio, ubi agitur de præiudicio citari. cap. sacro. ubi glof. in verb. probari extra de sent. excom. licet glof. in verb. suus nuntius c. et parati de appell. teneat, quod creditur idoneo, & fideli nuntio in eius officio, sed intelligitur iudicio meo, ubi voce citatio fit, & alibi forma citationis dicitur quando in corpore citationis est datus modus citandi, ubi est dictum, quod citetur personaliter, quia tunc citatio ad domum non valet, sed si est dictum hoc modo si persona reperiri non contingerit, facta diligenti perquisitione, &c. tunc præmissa sollemnitate prædicta, & facta diligenti perquisitione, de qua in relatione fieri debet mentio, potest ad domum citari, ut in Constitutione edictorum, & citationis litteræ, & si talis forma, idest modus citandi non fuerit obseruatus corrumpit, & proinde dicitur forma, commissio data de citando, quæ diligenter attendi debet. l. diligenter. ff. mandati cap. cum dilecta de rescript. faciunt notata per Bal. in cap. nouis. de app. & quando non potest inueniri, ut dicitur in citatione est recurrendum ad Iudicem, qui adhibeat alium modum citandi per edictum, vel aliter, ut res*

vt res exegerit *cap. fin. de dolo, & contumac. †* & intellige semper, quod tunc est citandus ad domum, vbi de persona reperiri non potest, & tunc maximè potest procedi contra eum, quādo post citationem discessit. *cap. causa iuncta glos. in verb. ad domum eo sit cap. si aduersarius extra de eo qui misit in possessione, & an, & quando credatur nuntio vide in cap. quoniam contra falsam de probat. in verbo citationes, & idcirco debet præcedere præceptum, & mandatum Iudicis de citando, vt in textu istius pagmaticæ, & disponitur in iure. l. neminem C. de exhibendis reis, & deinde sequi relatio nuntij, qui citauerit cum aliter non possit perueniri ad diffinitiuam sententiam. l. multum interest, vbi Bar. nu. 3 ff. de conductio. & demonstrat. Nec requiritur, quod partes sint præsentēs relationi faciendæ per nūcium, sed commissio aduersus, quam datur ei facultas opponendi, vt tenet Bart. nu. 10. & 11 in l. Teopopus. ff. de dot. preleg. & Ludouicus Romanus cōf. 20. & Bal. in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iud. in 7. col. in glosa in verbo cum monstratio, & vbi nūcius est mortuus, antequam faciat relationem, tunc poterit probari per testes, seu per instrumenta, vt dicit Bal. in d. l. consentaneū, vbi dat formam quomodo nuntius citare debet reū conuentū, vbi dicit, quod debet nuntius ire ad domū, & interrogare vtrum citandus sit domi, & si dicatur, quod non est domi, dimittat ibi literas, vt perueniat ad eius notitiam, & tunc non est necesse perquirere eum per totam Ciuitatem, sed satis est, quod eat ad domum, glos. est singularis in S. si verò etiam, Aut. de exhibendis reis l. pupillus S. prescribere ff. de exercit. actio. quando verò citatur per edictū pro vt olim in rostris apud Romanos. l. 2. §. 2. ff. de orig. iur. & deinde in albo prætoris, vel in foribus illius Ciuitatis, vel in foribus Ecclesie, vbi pcedit Iudex Ecclesiasticus, vt in c. causa de elect. in clem. citatio ad hoc vt valeat, & sit legitima debet interuenire*

petitio partis. & autoritas Iudicis c. r. de iud. c. significasti, & cap. penul. de foro cōpet. c. pri. de dolo & cons. lib. 6. l. ad peremptorium ff. de iudic. vbi Bar. & Bal. in l. si accusatoribus C. de accusat. & requiritur autoritas Iudicis, † quod videat si sit citatio iusta, vel iniusta, vt tenet Bal. 1. l. cū clericus C. de Episcop. & cleric. & vbi videretur sibi iusta, committitur nuntio, quod reus ad instantiam aitoris citetur, & compareat tali die, & in tali loco, vt Speculator tenet in tit. de citat. S. sequitur versic. vtrum autem citatus, & † vbi non habet nuntium, potest constituere quem vult l. 1. C. de sport. notatur in Authentico de iudicibus S. necessitatem, & est textus, & ibi Abbas in cap. pastoralis. S. item cum totum de officio deleg. & Bar. in extrau. ad reprimendum in verbo per nuntium, † & ista commissio citandi, seu datio signi, non est citatio: sed tunc dicitur citatio, quando nuntius exequitur mandatum, non quando fit commissio. Bal. in l. si sponsus S. si quis rogatus ff. de donat. inter iur. & vxor. hanc facultatem citandi, non solum nuntio, sed parti potest concedere Iudex, vt est glos. satis notabilis in l. si vt proponis la. 2. C. quomodo, & quando Iudex, & alia in l. miles. S. 1. ff. de r. iud. verum vbi requiritur causæ cognitio, semper debet præcedere præceptum Iudicis, vbi verò non requiritur causæ cognitio sufficit, quod habuit licentiam à principio officij, ita tenet Ioan Baptista Casalupo, alias Pal. Ruero in repetitione c. per vestras in S. venio ad notabilia fol. 122. de don. inter vir. & vxor. & quoniam † loquitur de forma citandi consideramus in hoc, aut tempus expeditionis citationis, aut citationis nuntij, aut tempus comparitionis rei conuenti, primò casu, vbi citatio residet in persona Iudicis, die, aut expeditur die feriata ad honorem Dei, aut die feriata messium, & vindemiarum, quando ad honorem Dei nullo modo potest expediti, & viariatur expeditio citationis, quando verò expeditur tempore messium, & vindemia-

demiarum, & confertur dies comparitionis in diem non feriatum, & tunc potest expediri nõ obstante, quod dicatur vox præconis horrida sileſcat eo dic, *vt tenet Cynus, & Bal. in l. in minoribus C. de in integr. rest. quia non attenditur principium, sed finis, & effectus citationis. l. 3. §. 1. ff. de minor. l. sepè § si quis amico. ff. de contrabenda emptio. nec mireris si dicatur citare, tunc iudex. l. si patri. ff. de manumi. vindicta quando citare dicitur, qui*

10 mandat, quod citet, alia ¶ dicitur citatio, seu tempus citationis, & sic secundo, & tunc quia residet in persona nũrii, & sic exequio illius citationis potest fieri tempore messium, & vindemia rum, vt notatur in *cap. final. extra de iudic. non tamen tempore aliarum feriarum ad honorem Dei. l. dies festos.*

11 *C. de ferijs*, ¶ nisi in casibus, vbi morarrahit periculum, vt tenet *Azo. C. de ferijs*, tertio casu, vbi attenditur dies comparitionis, tunc debet citari, vt compareat die non feriato, alias si incidet in diem feriatum teneretur comparere die sequenti. *l. 2. in fin. ff. si quis in inf. voc. non ter.* est verum, quod si præcisè diceretur, quod compareat tali die feriatæ esset nulla citatio. *Innoc. in cap. conquestus de ferijs*, sed si solum fit mentio, quod compareat octaua die, aut infra octo dies, & tunc potest die sequenti non feriatæ comparere, quia talis dies intercalatur, & occultatur. *cap. dilecti de dol. & cont.* licet dicatur, quod si non comparet die terminato circunducitur citatio. *l. arbiter*

12 *Kalen. ff. de arbitr.* sed ¶ si reus aut actor præueit ante diem comparitionis, num teneatur expectare diem, quod sic quod non habet locum in diuisione probatoria, quoniam potest hoc medio tempore facere moneri partem producerē testes, vt notatur per *Bar. in l. si quando Cod. de test. & in l. in illa. ff. de verbo. obligatio. extat ritus M. C. V. qui incipit. Item seruat dicta Curia car. 4. & aduerte, quod dies citationis non computatur in termino eod. fol. extat*

ritus, qui incipit *Item obseruat ipsa curia*, & an, & quanto tempore durat citatio, extat ritus *M. C. qui incipit Item*

13 *si quis impetrat car. 4. & ¶* quando debet accusari contumacia extat ritus. *qui incipit. Item seruat dicta curia in citatione car. 4. & in eo loco citari debet, vbi maior pars anni habitauit: no-*

14 *tatur per glos. & ¶ Bar. in l. maiore par-*

15 *te. ff. de verbo. signifi. ¶* prærens non debet citari, quoad illum actum, secus quoad alios. *Bar. in Ausbenico si omnes*

16 *C. si minor ab hered. se abstin. ¶* quando in citatione non apponitur tempus intelligitur tantum tempus, quantum

17 *sufficit l. continuus ff. de conslit. pecun. ¶* citatio potest fieri absque literis per nuntium, fallit quando citatur persona

18 *Illustris l. quos C. de dignit. lib. 1. 2. ci-*

19 *tatus in causa eriminali si confidit. ¶* de sua innocentia debet comparere dicit *Bal. in §. si index de pace tenen. Andreas, & glos. in Consitut. citationis*

19 *literg.* dant formam quando ¶ officialis camerarius, magister iuratus, aur seuuens Curie citare debeat, quando reperit reum citandum, & quando non reperit reum cõuentum in domo, quod relicta copia familie vxori, agnatis citari referat in præsentia duorum, vel trium fide dignorum illum citasse, & quando iauenit domum clausam affigat copiam in foribus, & quando reperit copiam citationis det citato si vult, & si nullam reperit personam in domo, quia non dimisit valet, modo prædi-

20 *cto: ¶* an mortuo citato, vel actore, qui citari fecit expiet citatio, ita quod sit opus noua citatione in persona hæredis, dicit *Andreas in dicta consitutio.* quod expirat citatio, & opus est noua

21 *citatione, idem ¶* etiam quando actor misit procuratorem non idoneum in

22 *ultimo preemptionio, & debet ¶* citari in loco honesto tuto, alias non teneatur comparere, etiam si offeratur securitas *c. accedens, vt lite non constet. Andreas*

23 *in Consitut. quorundam de priuilegio: ¶* reuocatur, & quando vtatur ad vnum actum, non potest recedere sine licen-

ne, donec perficiatur ille actus, quando
 verò ad plures non potest recedere,
 donec omnes actus consumentur, *ut*
potat glof. & Andreas in Constitutione
24 *in pecuniarijs*, §. si citetur in vna
 forma, & pro vna causa non tenetur
 respondere pro alia causa, *ut tenet An-*
dreus in Constit. si vassallus de fideius-
maxallo; per dictum *Inno. tenent. in c.*
25 *consolationibus de officio deleg.* & ci-
 tatio continere debet tempus, infra
 quod comparere debet, quod infra re-
 gum erat triginta dierum, extra sexa-
26 ginta dierum: §. locum, per locum iudi-
 cis actoris rei, & rem ipsam, ac commis-
 sionem de citando, *ut in Constitutione*
27 *edictorum*, vbi *Andreas* latius, & vbi §.
 citatio non procedit, legitimè est nulla.
Ita, qua. C. quando dicitur quando Iudex,
28 & alibi citatio debet habere dilatio-
 nem trium dierum, computato die quo
 citatur, & infra Prouinciam extra ta-
 men Ciuitatem secundum distantiam
 locorum, *ut quartum*, vel quantum, ac
 octauum diem, facta dnumeratioue
 miliarium ad rationem viginti milia-
 riorum, quod quolibet die quando itur
 per terram, quòdo verò per mare quis
 quaginta miliarium, *ut tenet Decius in*
cap. cum sit Romano ead. de officio vlti-
nota, extra de appell. ita tenet Andreas
29 *in constitutione consilij sub rubrica de*
apparito. & §. quando nuntius accedit
 extra Prouinciam, tunc debet habere
 pro eius salario granū vnum pro quo-
 libet miliare, citare debet ille Iudex,
 vel aliter nomine ipsius ad requisitio-
 nem nuntij, vel iudicis citantis, *ut in*
Ambrosio, et nullis Indictis §. si vero,
30 & §. quando vnus Iudex citet in terri-
 torio alieno, quando subsunt sub eodē
 Rege, vel sub diuersis. *vide Bar. in l. r.*
ff. de requirend. reis, & Andreas in con-
stitut. edictorum §. si verò de liter. cita.
31 & §. quid si non exprimitur causa, aut
 est certus, & non debet exprimi, aut non
 est certus, & debet exprimi, *ut idem*
Andreas in dicta Constitut. edictorum,
 vbi etiam dicit, quod Iudex postrema
 citatione apponere penam, quam vult

attenta qualitate negotij, & vbi in ci-
 tationibus Principis non est apposta
 pena, est pena sacrilegij, in citationi-
 bus aliorum pena stellionatus, *ut in*
32 *constitutione verò in pecuniarijs dicitur*
 quod vbi est grauior pena pecuniaria,
 quam sit tertia pars mobilium apposi-
 ta, significatur tantum pecuniaria, & in
 Constitutione penam contumacie sc-
 net, quod non possit apponere pro cō-
 tumacia penam omnium bonorum, &
 ut res non remaneat intacta, *dicunt rixus*
33 *M. C. ad car. 4. qui incipit item*, quod
 licet citatoria non committitur, nisi
 habenti officium, & alterius, quod post
 inculatam contumaciam non amouet-
 tur à Cassone magno, nisi instante eo,
 quem tangit, hodie istud non obserua-
 tur, quoniam post primam contuma-
 ciam consignatur actuario, à quo fue-
 runt expeditæ, *ut in ultimo perempto-*
rio vocari possunt, & ad finem, ut reus
 conuentus possit illas reperire, & con-
 seruantur in fasciculo vocandarum,
 deinde consignantur in ultimo perem-
 ptorio tubicæ Magnæ Curie, & eis
 vocatis restituuntur actuario, ille que
 non committitur iudicibus, pcedantur,
 quoniam ille, que committitur distri-
34 buuntur inter subdeterios, extra etiã §.
 forma inuendæ, quomodo actarius
 debet expedire citationem, vel man-
 datum, scilicet quod sub certa pena
 iniungat reo conueniēdo, quod soluat,
 restituat, aut faciat ad instantiam acto-
 ris, vel sequenti die, aut infra duos
 dies in dicta Curia compareat allega-
 turus causam rationabilem, quare ad
 ista non tenetur, extra ritus, qui incipit
 item, si aliquis, vel aliqua car. 4. &
35 attenditur §. locus factæ, seu explicatæ
 citationis respectu feriarum, *ut dicitur*
ritus, qui incipit item prelibata Curia,
36 & §. citatus post primam contumaciam
 expectatur triduo, *ut extra dispelatum*
per ritum M. C. car. 4. qui incipit item
nota, quod si sit mandatum citatus ad
aliquem actum si sit aliter, quam in ci-
37 *quod vi, aut clam.* Nuntius faciens
 relatio-

relationem falsam punitur pena falsi.
 Guido Papa *quest. 19. & qualiter nuntiatio credatur decis. 628.* ↑ ter citatus ad instantiam fisci habetur pro confesso, & non potest purgare moram, ita tenet Angelus in l. *& si post tres dies ff. de iudicij*, & si fuit dictum, quod infra dies nouem compareat, vltima dies computatur in termino Veronenfis in l. *si quis sit ff. de verbo signifi.* & notatur in l. *1. ff. si quis cautio.* & redeundo ad rem ipsam dicitur *quilibet agere volens*, & sic omnis admittitur ad agendum, etiam iudeus, hæreticus, excommunicatus, minor pupillus, mulier sine mundualdo filius familias, sine auctoritate patris, monachus sine consensu sui superioris, & ceteri, vel libertas non petita, & obtenta venia, quod non est verum. l. *2. C. de sum. trinit.* & *fid. catbol. l. vniuersi. C. de precib. imper. offer. l. 1. C. qui admittit 17. quest. 1. C. monaci cap. ex literis extra de transact. cap. audientia de referip. de etat. & qual. cap. cum bona extra de referip. c. dilecti.* & proinde exponitur *quilibet agere volens*, dummodo legitimum personam habeat comparandi in iudicio, & dicitur *volens* quia nemo inuitus cogitur agere. l. *est in arbitrio. C. de actio. & obligatio. C. ut nemo inuitus.* sequitur iudicis commissione procedente, quoniam iudicis proprium est cognoscere de citatione. l. *1. ff. de offic. assesso.* ↑ citare faciat, citare est vocare, mouere, & commouere; vt clarius compareant, & venit à cio. hinc Cicero citat eum non respondet citat accusatorem, idem citatur salamis clarissime testis vltoria, & sic citare hoc est, vocare faciat eum gratia iuris experiundi. l. *1. ff. de in ius vocan. (personaliter):* quâdo de persona reperiri contigerit, & sic nuntius tenetur, quando illum reperire potest de persona personaliter illum citare, vel saltim quando non potest illum reperire ad habitationis domum, & sic ad domum habitationis, id est in locum, in quem habitat familiariter. l. *1. ff. de lib. agnoscend. Ant. de Brus. in cap. causam de*

dolo, & contum. & tunc sufficit fieri ad domum, quando copia personæ haberi non potest, nisi causa sit, quæ celeritatem desideret, & quando ab initio sicut in iudicio sufficit, quod fiat domi licet postea sit absens, sed quando reperitur absens à Ciuitate, debet fieri discussio in Ciuitate, & erit forma citationis, talis iudex commisit tali nuntio, vt vadat, & diligenter perquirat per Ciuitatem, & si eum reperiet, præcipit, quod compareat tali die, & si eum non inuenierit, citet ad domum, si non habet habitationem propriam, fiet ad prædium, ibi legendo citationem, vel affigendo, & c. & si non habet certitudinem domum citatur in loco, vbi conuersari consuevit, & relatio nuntij debet esse magis latè, vt tenet Bar. in l. *dies cautionis S. prætor ait ff. de danno infecto.*
 42 Nec ↑ est citandus in hospitio taberna, apoteca, quando habet certam domum, vt idem Bartol. in dicto S. *prætor ait*, & domus quomodo intelligitur, dicitur in l. *1. S. hoc autem senatus consulto*
 42 *¶ cum ff. ad filiamla*, quod ↑ est habitatio contenta inter aliquos parietes, vel dicta hospitiū continens plura membra inter eorūdem confines, infra quos etiam horti comprehenduntur, & omnes existentes, ibidem dicuntur esse in domo, vbi voce exaudiri possunt, vel dicitur domus idem *conclaur. S. eodem te-*
 43 *sto ead. l. 2. requiritur.* ↑ in citatione verbum *peremptorium*, & quando dicitur cito te, hæc citatione pro omnibus *l. contumacia S. fin. ff. de re iudic. idem dicit*
 44 *portat*, & ↑ verus contumax etiam dicitur, quando non solum, dixit nolo venire inuentus. l. *ex consensu ff. de appellat. sed quando tacuit. l. vbi exigitur ff. de edend. & citatus ad locum inhonestum non tenetur comparere. Bar. in l. ex quacunque ff. si quis in ius voc. non ier. l. recusare S. si quis ex alio ff. ad rehell. citatur nominatim quando est certus, alias citatio per problema. Bar. in l. bona. S. si cuius ff. de bonor. possess.*
 45 & an ↑ teneatur pena falsi, quâdo plures citari fecit, quam posuit, vide Bar. in l.

in l. si mulier. S. si seruus. ff. rerum amot. dicitur rem conuentum, quoniam inuitus citatur l. plerique ff. de in ius voc. vbi Bar. & vbi nuntius afferit perquisiuisse, & non iuuenisse, & proinde citasse ad domum citatio valet. Bar. in l. si sament ff. de legat. 2. citatio quando fit per edictum non est necesse, quod perueniat ad notionem citati. Bar. in l. & post. ff. de iudis. & tunc, quia non potest fieri ista citatio, nisi ab ordinario, & delegato Principis. Bal. in Authentica qui semel. C. quomodo, & quando Iudex dicitur per citatorias literas, id est per mandatum, vel citationem continentem ipsius citationis causam, ita etiam cauetur in Constitutione edictorum, vbi cauetur, quod citatio debet continere rem, de qua agitur, seu causam propter quam vocatur, vbi possunt in eadem citatione plures cumulari causas, vt dicit Bar. in l. edita. ff. de eden.

46 nisi si se ad vnam aliterferit ad probandum, & sufficit, quod citatus possit demonstrari ex alijs circumstantijs, quando erratum est in nomine, vel cognomine. Socinus in l. demonstratio falsa ff. de cond. & demonstrat. de qua citatione: hæc est forma, de qua in rubrica plura diximus, & est conformis iuris dispositioni, & per eam tollitur omnis suspitio, quæ caulabatur ex nimia crudelitate, quæ adhibebatur nuntijs, qui vt plurimum sunt viles personæ, quoniam quando fiunt non seruata Regia nouella pragmatica, & decreto Magnæ Curie, vel interueniat approbatio, & fideiussio de fideliter exercendo officium, vt antiquitus in eorum exactione

47 obseruabatur, & sic quando forma relationis si non fuerit obseruata actus est nullus, vt in pragmatica cauetur, & dicitur nuntius facere relationes contra formam Regiæ pragmatice, quæ vterius procedendo annullat actum. l. non dubium S. fin. C. de leg. l. contra legem ff. eo. tit. Tiraquel. in tractatu retractu lignager. S. 2. glof. 3. num. 1. fol. 439. nisi reus comparuerit, quia tunc habetur per sollempniter citato. l. 1. ff. de actioni-

bus empti certioratus, non debet amplius certiorari, & huiusmodi forma relationis non habet locum, vbi citatio fit per edictum, vel per proclama, d.

48 quibus omnibus dixi supra. Restat t. videre, num possit Princeps tollere citationem, & dicit Boerius decis. 247. nu. 5. 28. in 2. parte, quod non per plura, vbi allegat Bar. in extrauag. ad repri. in verbo figura, & Doctores antiquos, & modernos in l. ut vim ff. de iur. & iur. & Alexandrum in l. de vnoquoq; ff. de re iud. ex quo est de iure diuino, & Boerius quaest. 255. tenet, t. quod non potest perueniri ad sententiam, nisi reus fuit citatus: citatio ad sententiam est de substantia, fallit in sententia Principis, quia sufficit citatio ad edictum. Capitiuus decis. i. & alibi decis. 8.

50 citatus t. ad causam, si sua putauerit interesse est reus voluntarius, & si habet priuilegium fori, potest petere se remitti, & quod insufflatione spiritus vitæ, non exigitur citatio, idem Capitiuus decis. 165. t. item vxor sufficit citari in domo mariti. Guido Papa quaest. 445. & quomodo citatur vniuersitas, & Ecclesia vide. Guidonem Papa quaest. 321. & citatus coram diuersis iudicibus t. eodem die, vbi, & coram quo teneatur comparere, idem quaest. 276. & quid si citatur ad omnes actus, & fuit apprehensus personaliter, potest procedi contra eum vsque ad sententiam inclusiue seruata forma citationis, quæ do vero domi non potest procedi ad diffinitiuam sententiam, & ratio est, quod ad sententiam non sufficit vna citatio, nisi quando est apprehensus personaliter, t. quando agitur de maiori præiudicio, vt Rosa tenet decis. 245. Innocentius in cap. cum ad petitionem extra de accusatio. Felinus in cap. consuluit de officio de legat. in 4. col. versic. ad audiendam sententiam, & inferius, & fallit, & ratio rationis est, quia videtur verè contumax. l. ex consensu. S. eum

54 qui ff. de appellat. & re. vbi Bar. t. Nec tollitur ista citatio per pragmaticam dispensationem, & alia Caputula Regni, vbi

vbi Summarie proceditur, vt consulu-
Soccinus conf. 12. in 2. colum. in prima
parte, & non abre, quoniam licet cita-
tus in vero actu, si non comparuit non
est amplius citandus, fallit, quo ad alios
actus, & vbi ad omnes actus citatus
comparuit, & perstet, debet in alijs
actibus citari, ita tenuit idem Soccinus
conf. 95. in fin. in verbo confirmantur in
2. parte, & Federic. de sentis conf. 171. &
aduerte ad prædictam citationem, quod
non debet admitti, nisi citandus sit,
valde remotus consuluit. Paulus de
Castro conf. 50. & Bald. consil. 238. in 3.
lib. & 279. in 4. lib. & Bar. in cons. quod
incipit pluries contingit num. 176. Alex-
ander, Immola: Angelus. & Iason. in l.
qui ante calendar ff. de verbo obligatio.
& Bar. in l. statu libero. S. 1. ff. de statu
liber. vbi Alexander ad Bart. cumulat
plura, & Innocentius in cap. consuluit
de officio deleg. in cap. auditis in cap. cõ-
sistutus extra de procurator. Paulus de
Castro in l. consensaneum. C. quomodo, &
quãdo Iudex. & Bal. in Ausent. qui se-
mel eo sit. Angelus in l. si prator. ff. de
iudic. & in tractatu maleficiorum in
verbo, qui Iudex monuit, quod singulis
diebus, & horis, sed vbi in præmissis
calo, nec actor, nec reus comparuit,
circunducitur citatio, & virtute ipsius
citationis, si proceditur processus est
nullus; ita consuluit Baldus conf. 268.
in 1. par. & plura de citatione quomo-
do, & quando, & in quo loco fieri de-
beant, vide Traquellum in tractatu de
retractatu. S. 9. gloj. & vterius aduerte,
quod dicit Bartolomeus Cassaneus, in con-
suetudinibus ducatus burgundie. in ru-
bricis missiens, & sergens fontis creuz S.
6. cart. 71. num. 2. & quod relatio fit
quandoque per nuntium viua voce, &
habet locum in his inferioribus iudici-
bus, & tunc scribitur per actuarium in
actis, quandoque fit in scriptis, & tunc
quando scit scribere, ipse facit huius-
modi relationem, quando verò nescit,
tunc fit per Notarium seruata forma,
vt supra diximus, quando verò viua
voce hodie obseruatur, quando vocan-

tur coram Excell. Domino Regenti
 vel coram Magnificis Iudicibus M. C.
 & quoniam dixi supra quod vbi quis
 citatur domi, & constat fore, quod non
 malitiosus est, nec erat absens, tunc non
 potest procedi, nisi ad primum actum.
 facit. ad hoc cap. consultationibus extra
 de off. deleg. l. Fulcinus. ff. ex quibus causis
 in possessio. eat. Io: Faber. in S. omnia
 in ff. de pen. tem. litig. & Stephanus Au-
 ferius in interpretationibus super stilo
 parlamenti supremarum curiarum sub
 rubrica de adornamentis, ibi fallit hoc in
 casibus. Dicitur quilibet agere volens:
 si igitur quispiam rerum agendarum
 est finis, & ad humanam igitur vitam
 magnam huiusque cognitio opem af-
 55 fert. † Natura, vt saggittarij signum
 habentes omnes dirigunt saggittas, ad
 signum: talem se se offert; ipsa ciuiliis
 facultas hæc erit, & quas ciuitas
 in Ciuitaribus esse, & quales quemq;
 discere, & quousque oportet institue-
 re solet, verba sunt Arist. in cap. 2. de
 moribus.

Nam meritò eius facultas existit,
 quæ maximè dominatur præsidetque
 Vtputa, quæ omnia in Ciuitaribus in-
 stituat; vt quæ disciplinæ sequendæ
 quid discere: porteat, & quantum, &
 quid fugere, ergò eius est summus agi-
 bilium finis, hic actor statuti, aut ritus
 loquitur in volente agere dando ei di-
 sciplinam in agibilibus, vt patet ex li-
 tera, & virtus est operatio, actio ipsa
 agenda, & agebilia sunt operationes
 56 ex virtute, † lex etiam, & iustitia est
 administratoriz Dei prouidentia quõ-
 dam signum, seu imago, & si hac mo-
 rali disciplina nulla sit accommodatoriz
 Regibus, & optimatibus omnium rerũ
 agendarum administratoribus, nulla
 item subditis villior. Nam hæc disci-
 plina in illis gubernandi, & ad beatam
 vitam dirigendi, habet auctoritatem.
 in inferioribus obsequendi legem, item
 autè Demosteneas, aut lex est, cui om-
 nes homines decet obedire propter
 multa, & varia; Ciuitatis comunis com-
 positio, secundum quam omnes decet
 iudic-

vinere, qui in Civitate sunt. *l. nam, & Demosthenes, ff. de leg. & Teodosius, & Valen. Augusti.* Cuius præfatio prætorio dicunt, quod leges, & Constitutiones futuris eorum est dante formam nego-
 57 rior. *l. leges C. de tit. &* hic datur forma in iudiciis in possessione, non retrahitur ad præterita, vide si aliter fuit obli-
 58 gatum in præteritis remanet firmum. *l. de usuris C. de usur.* & usque ad tempora Federici Imperatoris, qui fuit actor *Constitutionis edictorum serva-*
 58 *batur,* & observabatur, quod per se, vel per nuntium, aut per epistolam, Iudex adesse litigatores iubebat. *l. sed interpellare S. arbiter ff. de arbitr.* & oriebantur difficultates inter actorem, & reum, quia ut plurimum, ut dicit *glos. in dicta Constit. edictorum.* inficiebatur citatio, seu relatio nuntij per *l. 1. C. de decurio.* & idcirco præcipitur dicta Constitutione, quod comitatur viro probo, qui citet eum in præsentia testium, ut in *Constitut. qua incipit citationis litera,* & extat *ritus M. C. sub rubr. de citatione, & mandatis,* qui incipit *item quod litera citatoria,* vel alia per ipsas curias, siue alteram ipsarum non comitatur, nisi habenti officium publicum, & curia ipsa convenit face-
 re mandata, quod solum convenit infra tot dies, & si eorum habent in contrarium compareant allegaturi, & eo. ut in ritu sub dicta rubrica, qui incipit *itē si aliquis, vel aliqua,* & per proximis diebus evertit in causa foris iudicatio-
 nis Fabij de Leonibus inquisiti de homicidio quondam Antonij Magloli in banca egregis Ascanij de Caro, quod citari agnati, & cognati ad dicendum aduersus foris iudicationem fuit comparitum pro parte Io: Iacobi de Leonibus patruelis eiusdem, & inter alias nullitates allegatum, quod relatio Nuntij erat nulla, cum Nuntius rerulit citando eum ad capitula, eum citasse in domo Tomasinæ Batimellæ solitæ habitationis, & sic in domo aliena, & illa additio solitæ habitationis erat superflua, petebatur terminus ad

dicendum, non esse domum solitæ habitationis, & procul dubio militabat, quoniam Nuntius creditur in relatione, sed non in exitu relationis, iam constabat relationem esse factam in domo dictæ Tomasinæ, & sic erat integra, & perfecta vique ibi vterius, quod esset solita habitatio negabatur, & in hoc
 59 non erat credendum. *l. 1. C. de decurio.* attenditur enim in relatione præfens tempus, id est eius, quo præteritur citatus. *l. dies Caustonij S. prætor ait ubi Bar. ff. de dño in fest.* sed quia Magnificus, Fisci patronus Dominus Octavianus de Curtis post allegatum nullitatem, fecit diligentiam, & examinari fecit testes, per quos, ut dicebatur, constabat, eundem in dicta domo habitasse tempore relationis, & proinde fuit per Magnam Curiam, ut ante processum ad foris iudicationem, & successivè confirmatum per Sacrum Consilium referente Magnifico, V. I. D. Domino Hyeronimo Sforza, sed arguendo non recedendo ab eo, quod est determinatum in M. C. & S. C. & primò datur forma, qua citari debet in *Constitut. citationis litera S. quod si ubi sit, sibi volumus, quod denuntiatio fiat domi, in qua vxor eius, vel filij, vel alia specia-
 60 lis familia, commoretur recepto Sacramento, quod citationem factam quæ-
 primum poterunt ad notitiam eius, si perducant, hic dicitur citari faciat personaliter, vel ad habitationis domum, de qua citatione, constet per relationem Nuntij cum subscriptione, &c. Et sic sufficit fieri domi habitationis, & sufficit etiam, quod non fiat recepto Sacramento eius in alternationis. Sufficit vnam partem esse veram. *l. si quis ducens S. vtrum ff. de reb. dub. tem. dicitur* propterea illa diligens perquisitio, de qua in *Constitutione edictorum, & citationis litera,* & quando valet citatio ad domum, vide *Bal. in l. de pupillo. S. nunciationem ff. de op. noui. nunciat. & Ioannes Faber in S. final. in s. de pena. tem. litigant.* dicit, quod Curia Franzæ admittit, citationem domi, factam*

dummodo intimeret alicui de familia
ribus, idem tenet *Dinus in l. 1. ff. de
liber. agnoscat.* sed communiter teneri,
quod dicitur in præfenti Constitutio-
ne *citatis litteræ*, & in subsidium di-
cunt Doctores in *cap. cum caus. extra*
61 *de dolo*, & *contum.* † fallit in alijs se-
quentibus citationibus post primam.
Andreas de Isernia dicit in dicta Con-
stitutione, quod non valeret, quando
vxoꝝ, & familia essent in alia domo, &
alibi citantur. Sed si non reliquit ali-
quem, sufficit fieri in domo, in qua con-
suevit habitare, quando erar præsens,
alias quilibet effugeret. iudicium,
dum sciret, & opinaretur debere citari,
recedere, nullo relicto in sua domo,
cum deberet relinquere procuratorem
62 191. sicut Virgery † concludit tamen
Andreas in dicta Constitutione, quod
reus posset probare eo die, non fuisse
citatum. *l. optinam C. de cōtrab. emptio.*
Sed agnati, & cognati, an debent ad-
mitti ex quo sapit naturam defensio-
nis. *Clem. fin. de testib. iuncta glosa in*
63 *verbo directo*, perquire, dissentit † enim
defendere, & plenè defendere, hic agna-
ri admittuntur ad defendendū, nam ad
plenè defendendum, & sic ad allegan-
dum causas absentie, infirmitatis car-
ceris, vel similis excusationis. *l. inter
accusatorem. ff. de publi. iud. l. absens l.
seruum quoque S. publicè iuncta glosa.
ff. de procur. l. 2. Cod. qui accusat. l. 3. &
l. tunc conueniunt ff. de accusat. l. accusa-
tore S. ad crimen ff. de public. iud. l.
Lucius. ff. de appell. l. 1. S. fin. an appel-
las. profequi, & c. cum similibus*, dicitur
plenè defendere, qui docet directò de
innocentia inquisiti, & non est mirum,
cum dixerat de iure antiquo, vbi con-
iunctæ personæ, vel amici defendebant
reum annotandum, circa ea quæ respici-
ebant excusationem, respectu bono-
rum annotandorum, cum purgatio in-
nocentie, reliquebatur reo inquisito
in eius aduentu. Ergo idem in casu, de
quo agitur, & *Tiraquellus in tractatu*
64 *causa † cessante num. 99.* dicit, quod
cessante causa, cessat excusatio. *S. item*

reipublica instit. de excusatio. tutor. Bal.
in l. generaliter C. de episcop. & cleric.
65 † sed quid si maior fuit abiens, vtrum
restituatur. *Boerius quod sic decis. 63.
num. 13. in prima parte*, quid de longis-
sima absentia, dic quod æquipatatur
morti, vt tenet idem *Boerius decis. 88.*
66 *nu. 2. in prima parte*, † quid si infirmitas
durat, durat excusatio. *l. si cum S. sam-
diu ff. quibus ex caus. maiores l. semper
S. negotiatores ff. de iur. immunit. &
idem Tiraquellus, vbi supra num. 17.*
& quia calumniosè quandoque alle-
gabatur absentia, vel emanauit *Cap.
post delictū car. 3.* quo cauetur, quod
si eodem die, vel præcedenti, aut se-
quenti, fuit visus non admittitur,
quando fuit legitimè citatus idem *Ca-
67 uetur. in ritibus car. 1. 1. † causæ excusa-
tionis sunt absentia, infirmitas, & aliæ
de quibus loquitur. l. ex. qui cum vno
S. fin. ff. de re. milit. & aduerte quod alle-
gans huiusmodi causas non debet. Ca-
uent. de Rato glos. in l. in eo S. nemo ff. de
re iudic. & Bar. in l. si vero S. de viro. ff.*
68 *solut. matrim. & † an procurator con-
stitui possit ad allegandas causas absente
Mazens decis. 289. nu. 9. & quod non
possit constitui in causis ardois procura-
tor, idem Mazens decis. 50. & Capi-
cius decis. 144. & plenè de materia ex-
cusationis loquitur Andreas in dicta
Cōstitutione *edictorum*, tamen, ergò
conclusio firma pet prædicta, quod vbi
relatio fit hoc modo, creditur Nuntio
referenti, videlicet refero intimasse ta-
lem domi solitæ habitationis, quia fit
formiter, cum incipiat relatio à domo
solitæ habitationis, secus fortè vbi di-
ceret, refero citasse talem in domo Mar-
garitæ solitæ habitationis, quia inter
domum, & solitam habitationem, ex-
tat dictio *Margarita*, quæ præoccupat,
& qualificat primo domum, & sic cre-
ditur quod citauit in domo *Margaritæ*,
quatenus sequitur solitæ habitationis
in hoc credi non deberet, quia esset fa-
cere domum *Margaritæ*, habitationem
69 citati, & aduerte, † quod in criminali-
bus, vbi de vita hominis agitur, cautius
est*

- est agendum. *l. ubi C. de fals. & idcirco primò personaliter citari debebat, vt notatur in l. absentē ff. de panis, & Mas*
- 70 *uerius in tit. de panis, & in domo citabatur in subsidium. l. 1. §. item cum ex edicto ff. qua sent. sin. appell. recip. l. 4. C. de accus. l. ea. qua C. quomodo, & quando Iudex, & Doctores omnes in l. de vnoquoque ff. de re iudic. cap. 1. extra qui matrim. accus. post. & citatur do-*
- 71 *mi, in qua adesse solet, vel debet. cap. ex tua, extra de cler. non re iud. & erant primo casus, in quibus domi citari poterat, scilicet quando non permittēbat*
- 72 *se citari, vel citabatur per edicta, quando non erat tutus accessus, quando citatur incerta persona, quando ignoratur locus loci citandi, quia tunc permittitur propter vim, quam infert non patiendo se citari, quod domi cite tur. l. 3. §. toties ff. de damno infest. per edicta quando non est tutus accessus. clement. pastoralis de re. iud. & Bar. in Constit. ad reprimendum in 13. colum. & Speculator in tit. de carcere circa principium.*
- 73 *Citatio Baiuli, debet continere pre-emptorium, & dilationem trium dierum iarus Ciuitatem, computato die, quo citatio explicatur, & dies quo tenetur comparere extra Ciuitatem, iuxta distantiam locorum, & extra Prouinciam, dilationem vnus mensis, vt notatur in Constitus. qua incipit, in ciuilibus sub rubrica de apparitoribus: & eorum salario, & de dilatione danda, vide Constitutionem, qua incipit si quem nostrorum.*
- 74 *Sed quid si citatus infra dilationem venerit, vtrum teneatur comparere, dicit Andreas de Infernia in cap. 1. col. 3. vers. 5. quid ergo de controuers. inuest. inter vaxallum, & alium, & Mazeus in dicta Constitutione, & Tiraquellus in tractatu cessante causa in 1. parte, num 81. & quid si est concessa dilatio, & certum est non posse fieri infra dictā dilationem, quod Iudex iussit, potest Iudex reuocare dilationem, vt notat Tiraquellus in prima parte tractatus*

cessante causa num. 87. & glos. in dicta Constitutione si quem nostrorum in verbo ea perfecta.

Dicitur hic de Iudice delegato, vel ad vnā causam, vel ad vniuersitatem causarum, & ille qui est Iudex delegatus ad vniuersitatē causarū habet territorium, & est ad instar ordinarij, vt tenet glos. in l. Pompo. ff. de re iud. & Petrus Ancaranus in c. licet de off. deleg. & Angelus in l. qui procuratores. ff. de procurator. & in l. 2. ff. si quis in ius vocat. non ierit, & in l. 2. C. de cens. & interlo: omnium iud. secus in delegato ad vnā tantum causam, quia non potest se intrromittere de alijs, vt notat Salicetus in l. præs. C. quomodo, & quando Iud. & Io: Andr. in cap. vt debitor extra de app. quod delegatus super articulo appellationis ab interloquutoria pronuntiat benè appellatum, & malè iudicatum, poterit cognoscere de causa principali sine noua commissione, quia de sui natura deuoluit negotium principale, & hoc quando fuit commissā cum suis annexis, & connexis choerentibus, & dependentibus, secus si simpliciter, vt tenet Io: de Imola in l. Iudex ff. de re. iud. & Salicetus in l. 1. C. quando prouoc. non est necess. non differunt quoad appellationem, quia in vtroque recurrit ad delegantem, vt tenet glosa in l. proponebatur ff. de iudi. & Alex. in l. prator. ff. de iur. omn. iud. & in huiusmodi citationibus generalibus consuevit fieri fraus, quia quandoque sunt rustici citati in eorum domicilijs non habent familias, sagaces vigilantes, & circumspectas, quæ iustigent, & circumspectant formam citationis, & exposita in eis, nec suscriptiones Commissariorum, & Actuariorum, vel Tribunalium, ascriptiones titulos, & vt plurimum circumueniuntur, & cōtra eos proceditur in contumaciam, & quod est extremum iudicij, scilicet executionem sentiunt, & obriuiuit hactenus, propterea obseruari in Sacro Consilio, vbi floruerunt, & florescunt maximi viri, vbi primò loco asserit ex

relacione Nuntij, etiam sollempniter facta non procedi, nisi ad primum actū dationis termini, & mandari, quod iterum citarent, cum inserto decreto termini dati, & tunc si de persona non reperitur, ex isto geminato actu procedi ad sententiā diffinitiuam in contumaciam, & non aliter; & itā seruatur, etiam hodie, & fundatur de iure cum maior sit contumacia contracta ex actu geminato, olim dicitur contumax, qui tribus edictis euocatus, vel vno pro tribus, præsentiam sui facere contemnit. *l. contumaciam §. contumax ff. de re. iudic. & glos. in l. ex consensu §. final. in verbo restè ff. de appellat.* hodie vbi est peremptorium in prima citatione sufficeret, vna nunciatio, quādo fuisset personaliter apprehensus, & esset verè contumax, sed quando non est verus contumax reiteratur, vt possit perueniri ad diffinitiuam sententiā, & glos. in l. & post edictum dicit, quod hodie seruatur michi exequutores ad domos rei, & quod sufficit sollempniter domi citari *l. ab eo C. quomodo, & quando Iudex, & glos. in l. 1. §. item cum ex edicto in verbo propositum ff. qua sent. fin. app. rescind.* etiam, quod non peruenisset ad notoriam conuenti operatur hoc sollempnitas citationis, idest forma obseruata, & proinde sententiā non potest dici nulla, & tenetur appellare, & vbi non appellauit transijt in rem iudicatam, vt glos. notat in verbo, ab eo. dicta l. ab eo. tanto fortius cum dicta cautela, vbi reiteratur arguit hoc geminata cōfessio, quæ multū operari. *l. cū scimus Cod. de argent. agricul. & censit. lib. 10.* & mora magis nocet repetitā interpellatione. *l. mora ff. de usuris.* delictū reiterate magis grauat. *l. 3. Cod. de episcop. audient. l. si cui §. bisdem ff. de accusat. eum alijs similibus.* Concluditur igitur, quod vbi sollempniter citatus domi solite habitationis, dico sollempniter, idest seruata forma data per hanc Regiam Pragmaticam, dicitur contumax, etiam quod non peruenierit ad eius noticiam, & contra ipsum posset procedi, si in

prima citatione adest peremptorium, etiam ad omnes actus, sed equitate Sacri Consilij receptum est, ad magis conuincendum conuentum, vt non possit vltius conueni, quod iterum citetur, vt possit procedi contra cum ad diffinitiuam iuxta obseruationem tantorum patrum.

76 Citationes non debent tamen fieri in angustia temporis c. 1. §. 9. 2. & Iudex in hoc festinari non debet, vbi constiterit ei de angustia ista. *l. si finit. §. si forsè ff. de damno infect.* si eretque citato iniuria, si arretetur ad comparandum, vt not. in l. 2. ff. de re. iud. & peremptoria citatio non debet nimis maturari *Ausentica, qui semel Cod. quomodo, & quando Iudex,* & durante peremptorio non est aliquid proponendum. *l. final. ff. de decret. ab ord. faciend. & contra terminum statutum non datur reparatio, nisi proberit impedimentum. l. ob commissā C. de adul. & regulariter iudicium citationis cedere arbitrio Iudicis. cap. si agrotans §. quæst. 3. cap. eum sit Rom. extra de appellat.* dicitur temeraria citatio, angusta respectu dilationis, nam impossibile præceptum non ligat. *l. final. ff. qua sent. sine app. rescind. & Cassaneus. in §. 8. dies iurisdictionis,* quomodo terminus debet esse completus, & quādo incipiat currere. Item citatus, cui sunt assignati plures termini ad competendum si comparuit in primo termino, non potest fieri contumax in vltimo, & absolutus ab vna contumacia, qui pluribus citationibus est effectus contumax, si purgauit causam in alia remanet contumax. *Bal. in l. de pupillo §. si in pluribus ff. de oper. nou. nuntiatio.*

Io: Franciscus Scaglioni V. I. D.

A D D I T I O.

Hanc eandem Pragmaticam comentauerunt Anibal Trovsius, D. Reg. Scipio. Rouir. & Io: Maria Nouzeius, nouissime Io: Ant. Palma in eius praxi rerum notab. iuris communis, & Regni p. 2. glos. 1. de ea meminerunt Atil. in cont. in c. iustibus. num. 5. & in cont. edictorum sub num. 5. Franc. Ant. de Iudice tract.

traft. de liquidat. in 4. consider. in principio
idem D. Reg. Rouit. in Pragm. 3. de citat. nu.
12. late Muscatell. in praxi. S.C. lib. 1. par. 1.
glof. intimato num. 1. & feqq.

Ex hac igitur Pragmatica resultare videtur,
qualiter antiquitus dicebatur in literis cita-
torijs, vt refertur citator coram quibus ipse
citauit. vt citatus contumax dicat se non
fuisse citatum, possit per eos citatio facta
reprobri. And. in consil. citationis literæ se-
quitur Luc. de Penna. in l. 1. C. de curs. & litat.
lib. 12. hodie tamen est innouatum per dispo-
sitionem istius Pragmaticæ, quæ dat formam
citandi, quæ est necessaria ad principium
cuiuslibet iudicij, etiam vbi proceditur sine
figura iudicij, ex rationibus deductis per
Marcell. Cal. de modo articul. & prob. glof.
3. §. 1. num. 60. probans esse de iure etiam di-
uino, & ideo cum ipsa sit iuris naturalis ne-
mini auferenda erit Misung. cent. 6. obseru. 6.
num. 3. Vnde infra num. 9. nimirum si in quo-
libet actu iudiciario requiratur. And. Gail.
lib. 1. obseru. 48. num. 2. cum alijs apud An-
driolum controu. 45. num. 20. & vnde dicatur
citatio, & deriuatur. Ostendit Muscat. in
praxi. S.C. lib. 1. p. 2. glof. intimato num. 3.

Verum quia in omni citatione tria extrema
requiruntur, nempe vnum ex parte iudicis,
qualis est commissio de citando, & duo ex parte
Nuntij, nempe ipsa citatio, seu executio
commissiois, & relatio citationis factæ, vt probat
ex cap. Romana §. contrahentes de foro
comp. Misung. Cent. 1. obseru. 77. num. 1. ex
quibus vno deficiente, citatio non valeret. ex
Bald. Felin. & Marant. ibi citatis, de quo satis
apud Vant. in traft. de nullit. Rub. de nullit.
ex defectu citat. & c. & respectu primi requi-
si, nempe Iudicis quia eius iussu fieri debet.
tradunt And. Gail. lib. 1. obseru. 54. n. 1. Vant.
vbi supra n. 32. & post Bar. Brunat. in suo iudic.
instit. tit. de modo citandi nu. 10. & insuper
de requisito eiusdem commissiois de citando, de
qua expressim metho fit in ista Pragmatica, ex
qua ipsa citatio decerni, & committi debet
per Iudicem, vt inquit ibi Vant. num. 32. & ea
precedente commissione, proceditur ad cita-
tionem, vt quoq; ex nolratibus firmat Afil.
in Consil. in ciuilibus, & in Consil. edictorum
num. 1. & 3. vbi plura Berard. Pand. de pres-
ent. in l. p. 4. declar. 2. nu. 6. 8. 11. & 12. iterum
in 3. declar. num. 10. & 15. Marcell. Cal. de
modo articul. glof. 3. §. 1. nu. 65. post Marant.
in specul. p. 6. de citat. num. 57. vbi declarat
istam Pragmaticam, & refert quantum ad hoc
de commissione fuisse derogatum huic Prag-
maticæ de consuetudine, & praxis quotidiana
obseruat, in qualibet parte litera citatoria,
vel exequutoria dici Nuntijs, & seruietibus,
vt latus per Carau. in tit. 112. late Muscat.
d. praxi. lib. 1. p. 2. glof. intimato num. 9. & 10.

Actenta ipsa commissione citandi aduertendum
est si in ea subintelligatur forma solita citandi,
quæ simpliciter fuit facta, §. potius ad domum,
quam personaliter. Pct. Benint. dec. bon. 57.
quærit si in relatione fuerit simpliciter dictum
citasse, non aliter expresso in domo, vel in

persona, quomodo erit intelligendum, post-
quam Nuntius debet facere omne possumus,
vt personaliter citet reum. Marant. in d. specul.
d. p. 6. de citat. nu. 126. in fine per verba
istius Pragmaticæ dicit sufficere, vel domi,
vel personaliter fuisse citatum, & hoc credo
ob dictionem illam positam in medio, vel que
de sui natura est alternatiua, vt probat Bar-
bos. de dictione in dict. 360. num. 3. postquam
citationis decretum intelligitur secundum formam
iuris: ideo commissio de aliquem citando
intelligitur in persona primo, maxime in
principio cause Vant. ibi 83. & in alijs casibus
relatis per Feder. Schenc. in virid. conclus.
in conclus. 44. alioquin domi idem Vant.
d. Rub. num. 95. & num. 123. iuxta ordinem, &
potissimum in criminalibus multum inlatur,
vt personaliter citetur Præf. de Franc. decif.
322. quo circa erit facienda diligentia per
Nuntium in perquirendo citandum per loca,
vbi erit citandum, tradit Palma in d. prax.
p. 3. glof. 10. num. 1. post Barto. Brunat. in sua
iudic. instit. tit. de modo citandi num. 13. &
inde eum domi citari, adeo quod si in relatione
non referret fecisse talem diligentiam
non valeret citatio fuisse, ibidem Vant. nu.
99. cum precedere debeat diligentia, vt ibi
num. 36. postquam talis citatio domi regula-
riter fieri non potest, nisi in subsidium, vt ibi
Vant. num. 90. afferuit, nihilominus, quia de
iure Regni potest fieri ad domum, tam in
ciuili, quam in criminali refert Palma d. prax.
ead. p. 2. glof. 10. num. 6. & 12. dummodo fiat
in domo suæ habitationis solite, Vantius
vbi supra num. 8. ideo admitti videtur.

Adeo, quod si in relatione fuerit dictum per
Nuntium aliquem citasse modo, & forma, vt
supra, non tamen dictum solite habitationis,
an præsumatur valida, iudicatum fuit pro vali-
ditate citationis apud D. de Franc. decif. 322.
quæ settat alios coacervando Doct. Palma
d. glof. 10. num. 10.

Quantum ad requisitum cause in citatione, exi-
gitur, n. in citatione cause exprimens. And.
Gail. lib. 1. Obseru. 51. num. 1. idem Palma d.
praxi ead. p. 2. glof. 11. num. 1. vbi multa circa
hoc verba effundit.

Verf. de qua citatione non est dubium, quod
citatio, quæ à Iudice fuerit decreta siue
commissa ex actis consistere debet. Vant. vbi
supra num. 40. num. 41. subdit, quod præsumitur
citatio commissiva, vbi constat de relatione
Nuntij afferentis se mandato Iudicis
citasse, & hoc in causa ciuili, & de consuetudine,
quod & si vt dictum est in praxi non
seruatur respectu commissiois sufficit, tamē
Nuntij relatio pro citatione, quæ eo ipso,
quod de ea per relationem Nuntij constat,
quod ad partis instantiam, & à Iudice fuit
decreta præsumitur subdit Vant. ibidem n. 121.
Ibi cum subscriptione duorum testium ad hoc
vide Marant. d. specul. p. 6. de citat. num. 73.
& melius D. de Franc. decif. 560. vbi etiam ad
citationes criminales ex tendit, quod in Ciuitate
Neap. non aliter seruatur, licet fecus
per Regni loca respectu citationum sciens

darum in illis locis de ordine supremorum illorum tribunalium, sed bene practicatur in omnibus circa citationes super tenore instrumentorum ex dispositione nouelle pragmaticæ 8.5.6. de iur. hquid.

Ibi nisi reus comparuerit, nam etiam si citatio nulla esset per comparitionem conuallidatur. And. Gail. lib. 1. obferu. 58. per totam Miſing. Cent. 1. obferu. 18. Cent. 3. obferu. 90. Cent. 4. obfer. 54. nam in citationibus effectus est comparitio, idem And. Gail. d. lib. 1. obferu. 51. num. 8. Muscat. d. glo. intimato num. 64.
Io: Baptista de Thoro I.C. Neap.

S Y M M A R I V M.

- 1 Reus dicitur à re.
- 2 Conuentus, quis dicatur.
- 3 Negligere, & contēnere à pari pcedūt.
- 4 Contumax, unde dicatur.
- 5 Iudex ex contumacia fit competens, & qualiter intelligatur num. 6.
- 7 Exceptio nullitatis semper opponi potest, etiam post sententiam.
- 8 Comparere non dicitur, quis dicatur.
- 9 Lasciare dicitur, qui non compareret.
- 10 Actor tenetur accusare primam contumaciam, ut procedere possit.
- 11 Actor si uenerit postquam reus sit licentiatus habetur, ac si non uenisset.
- 12 Contumacia, quid operetur.
- 13 An sit necessaria accusatio contumacia.
- 14 Contumacia excludit litem pendentiā.
- 15 Quid soluitur pro contumacia subiecta, tam per ciuem, quam per xelſerum.
- 16 Reus potest comparere, & accusare contumaciā Actoris, & petere licentiari, & condemnari eum in expensis.
- 17 Condemnatus de sero, potest comparere sequenti Curia in civilibus, & insistentiam facere in criminalibus.
- 18 Condemnato suo die, an ceteri rei conuēni liberati censeantur.
- 19 Vnus si licentiatur, an reliqui rei, dicantur licentiati.
- 20 Missio ex primo decreto fit pro mēſura debiti declarati, & qualiter procedat.
- 21 Primum decretum quod nam dicatur.
- 22 Petitio offerri debet, quando petitur secundum decretum.
- 23 Actor eligens viam primi decreti, an possit reddere ad dationem termini.
- 24 Citatio, an requiratur post primum de-

cretum.

- 25 Effectus primi decreti, quis sit.
- 26 Contumax, contumaciam purgare debet infra tres menses de iure nouo.
- 27 Absens excusatur à contumacia post primum decretum, si ante prescriptione 30. annorum.
- 28 Absentiarum species referuntur.
- 29 Procurator comparens tempore, quo regitur Curia, an possit impetrare, quod conuentus admittatur.
- 30 Negligentia cum negligentia compensatur, quando actor, & reus non comparent in iudicio.
- 31 Sententia reuocatur, si probetur iusta causa absentia.

De forma procedendi in causis predictis post citationem.

Relatione citationis, ut supra facta, si reus conuentus in termino, negligens in comparendo fuerit, & actor eius contumaciam in dicto termino accusauerit, triduo post dictam incusationem elapso contumax habeatur.

Procedaturque ad primi decreti interpositionem, vel ad dationem termini ad probandum, ad electionem actoris: qui si viam primi decreti elegerit, sine alia citatione, in possessionem bonorum conuenti ponatur, pro mensura debiti per Iudicem declarandi, & per partem petentem liquidandi, ante ipsius decreti interpositionem, ex primo decreto possit tamen contumax contumaciam purgare infra tres menses continuos à die interpositi decreti: per restitutionem expensarum, per præstationem cautionis secundum ritum Magnæ Curie.

A supradicta tamen contumacia, excusatur,

fatir, qui se iusto impedimento docuerit, quem iuste impeditum: Iudex restituere debeat ad tempus iusto impedimento decursum.

De forma procedendi in causis predictis post citationem.

DE forma dicitur, id est de modo procedendi in causis civilibus: quoniam aliter proceditur in causis criminalibus, ut notatur in l. libellorum ff. de accusationibus, ubi exigitur locus, & tempus, & non opus est conclusione secus in causis civilibus, ut notatur in l. i. ff. de eden. post citationem, quia supra in Pragmatica dispensia litium, & in Pragmatica quilibet agere volens dixit de modo procedendi ante citationem, consequenter oportuit loqui de modo, & forma procedendi post citationem, & incipit hæc Pragmatica relatione, ut supra facti, & sic obseruata forma data in præcedenti Pragmatica, & ubi relatio est legitima, & ritè processit, tunc, & eo casu si ÷ reus conuentus, &c. dicitur reus à re. que petitur e.

1 *forus de verb. signific. & bene post citationem, & propriè reus dicitur l. final. C. de eden. impropiè ante citationem dicitur reus; & alio modo aduersarius l. i. ff. de eden. dicitur reus, & re ipsa l. pri. ff. de duo. reis, alibi reus pro accusato. 3. quat. 11. cap. non est, & sic per accusationem dicitur factus reus. l. is qui reus ff. de publ. iudic. conuentus ÷ id est vocatus in iudicium in termino, id est infra dilationem sibi statutam à Iudice secundum distanciam locorum. l. vicena ff. si quis cautioni. negligens, in non veniendo, vel mittendo legitimam personam pro eo. cap. cupientes S. pen. de elect. in 6. in verbo negligentes, ubi glosa exponit, ut supra, & in hoc à pari ÷ procedit negligere. & contemnere, ut tenet glos. in eo cap. S. quod si per*

2 *viginti in verbo contempserint, & huiusmodi negligentia dicitur ÷ contumacia, à contemptu Iudicis, nam qui Iudici non obtemperat dicitur contemnere l. i. ff. si quis ius dicent, nò obtemperat. l. si quis aliena ff. de iudic. quoniam tenetur vocatus comparere, cum iudicium reddatur in inuitum, & si non comparuerit Iudex, etiam in competens potest procedere contra vocatum, verum comparens potest petere se remitti ad Iudicem competentem. S. si quis comprehensorum Authentico, ut nulli Iudices, & sic semper in dubio tenetur competere. Clementina 1. de rescrip. & Bal. in l. cuius C. de appell. Bar. in l. 2. ff. si quis in ius vocatus non ser ubi lajon dicit, quod etiam clericus tenetur comparere, ubi vocatur tamquam laycus, & hoc in Iudice vniuersali, secus in Iudice particulari, & delegato secundum glosam in cap. recusata S. sanè extra de hæreti. in 6. & Innocentius in cap. praterea de dilatio. quod fallit in notoria in competencia Iudicis, ut notant Imola in l. quidam ff. de re iud. & Marianus Soccinus in cap. postulasti de foro compet. Bar. in l. neque S. 1. de fideicom. liber. & ex hoc ÷ infero ad vnũ, quod vtique est decisum in Sac. Conf. num ex contumacia efficiatur competens, & possit cum eodem Iudice procedi, dic quod non Bar. in l. non videtur ff. de iud. & dat rationem, scilicet quod proceditur propter illam contumaciã ad peimum decretum, sed non ad secundum, quod respicit negotium, plenè idem Baldus tenet in l. licet, de procur. C. & in l. pri. C. ubi de crim. agi. opor. & Innocentius in dicto cap. praterea in fine Bal. in l. final. ubi Barbatus cumulat multa C. de exceptio. & Ludouicus Romanus cons. 48. Bal. in l. penul. ff. de iust. & iur. & limitatur ÷ hoc, quando ipso iure erat incompetens, secus si per exceptionem, ut Innocentius in dicto cap. praterea, & proinde decisio Sacri Consilij Domini Maxei nu. 137. procedit quando Iudex est competens, sed in competens in particulari, vt in Iudici-*

3 *bus*

bus Regni, qui subfunt iudicibus Magnæ Curie, & Sacri Confilij, & Regiæ Camera Summarie, quia tunc contumacia consumpsit effectum exceptionis declinatoriæ, & sic nullitas ꝑ licet alibi possit opponi, etiam post sententiam, & in quacunq; parte iudicij, vt in *l. lites de procurato. C. in hoc e. su* opponi nõ potest, vt notat *Bal. in l. 1. C. de bared. in situend.* sequitur *in non comparendo.* ꝑ Non comparere dicitur, qui potestatem sui non facit, id est qui id agit, ne aduersarius eius copiam sui habeat, vel deterior in causam suam aduersari facit propter absentiam *l. pꝑtor ait. ff. quibus ex caus. in poss. est.* vnde recte defenditur si alius comparet pro eo *l. hac autem §. final. eo. tit. & eo ipso,* quod citatus non comparet dicitur ꝑ latitare, & potest actor mihi in possessionem *l. Fuleius §. latitare,* & si perseuerat ob nimiam contumaciam lucratur fructus *§. diuus eo. tit. & actor eius contumaciam in dicto termino accusauerit,* & sic nota quod actor, vt passit

10 procedere in contumaciam ꝑ tenetur accusare primam contumaciam, idem dicit *ritus Magnæ Curie cur. 4. qui incipit item seruatur,* & est iuris *l. 2. post edictum, ibi siue responderit. siue non responderit, agatur causa l. operandum §. 2. si quidem C. de ind. & Bar. in l. aut qui aliter ff. quod vi, aut clam.* Triduo post contumaciam, scilicet primam, elapso contumax habeatur, ita disponit *ritus ad car. 8. qui incipit item seruatur ipsa Curia, & est textus in l. 2. post ff. de iudic. vbi Bartolus, & l. contumacia §. contumax ff. de re iud. & hinc dicit, triduo de equitate expectato, quoniam procedit de equitate iudicis, hodie in scriptis redapta, alias condennat, & c. In expensis non comparando in quolibet terminorum, ita *Alexand. in additio. ad Bar. in dicto §. contumax,* sed ꝑ si venit, & licentarius recessit habetur, ac si non venisset *cap. si postquam §. 1. de elect. in 6.* sed quid si venit post terminum procurator, & allegat nõ potuisse vocari, & alia auditur, & si venit voca-*

tus non in termino, sed antequam vocaretur admittendus est, ita tenet *glof. in dicto cap. cupientes §. quod si per 20.*

12 in verbo *comparere,* & quid ꝑ operetur contumacia *vide Bal. in l. 1. C. de bared. in situendis,* & dicemus in pragmatica sequente, & extat declaratum in *Cost. citationis litera in fine, ibi predictis autem modis citatus si per se non comparet, nec ab alio legitime defendatur, vel pro ipso legitima excusatio proponatur ad iudicibus contumax reputetur & in Constit. edictorum, ibi in termino autem peremptorio citatus comparere tenebitur per se, vel per alium si civilis est questio legitime in principali causa defendi, aut pro ipso excusatio legitime allegata probari, propter quam in termino predicto sibi dato, & c. vbi*

13 Andreas ꝑ dicit, quod non est de necessitate accusari contumacia, sed se demonstrari iudici, quia venit, & ista

14 contumacia excludit liris ꝑ pendentiam, vt tenet *Bar. in l. quamuis ff. de*

15 *damno infect. & pro ꝑ contumacia, ac pro tubicis cuiuslibet ipsorum soluebatur vnus obolus, vt dicitur ritus car. 12 qui incipit item quod de accusat. hodie granus vnus per ciuem, & grana sex item per exteros, & nõ purgatur hodie contumacia. Nisi refectis impensis extat ritus ad car. 8. qui incipit item si aliquis, vel aliqua, & si non comparet actor*

16 reus ꝑ potest comparere, & accusare contumaciam actoris, & petere se licentari, & condennari actori ad expensas extat ritus qui incipit, item nota, quod si sect. ad car. 9. & si remanet con-

17 demnatus de ꝑ sero potest comparere, & sequenti Curia in civilibus insistentiam facere in criminalibus, vbi Curia differtur infra tres dies immediatè sequentes, & dicta comparitio ascribitur in margine condemnationis, & annotatur in cedula, in qua Iudex se inscribit pro cautela comparitionis, vbi etiã qualitates comparitionis pro effugiendis fraudibus annotantur Vtputa statuta canicies, & alia, & quod possit comparere de sero, extat ritus, qui incipit,

item

item quod plerunque ad car. 9. & est iuris l. more maiorum ff. de iur. sd. omni iud. & alibi ad car. 8. ritus qui incipit item seruat ipsa Curia, quod si aliquis
 18 bannitur, & tunc si vnus condemnatur suo die, alij deinde non possunt cōdemnari, nisi dicatur, quod quoad alios
 19 conferretur, & tunc si vnus licentiatur citati dicuntur licentari, ritus item seruat ipsa Curia, quod si vna citatione ad car. 8. verus contumax dicitur ille, qui non obtemperat l. i. §. propter casū ff. de postul. sequitur in pragmatica procedaturque, &c. idem disponit ritus Magna Curia, qui incipit item seruat ipsa Curia in principali causa car. 3. Cō-
 20 stitutio tunc contumacem, ubi §. contumacem fit missio in possessionem pro mensura debiti declarati, quando extant bona borgeñtica, quando non in subsidium recurritur ad feudalia, vt tenet glos. & sequitur Andreas & multatur in 3. parte bonorum mobilium incorporandorum elapso anno, vt in Constitutione panam nouem vnziarum.
 21 dicitur primum decretum, hoc tunc est prima agrauatio, secundum decretum augmentario agruati, nis, & est agruatio, quoniam applicat aliquid actori, & contumaciam rei, vocati citati, & non comparentis, secundum decretum augmentatio agruatio, applicatur aliquid parti per Iudicem.
 Bar. in l. si finita §. Iulianus num. 2. ff. de danno infest. & peruenitur ad secundum ad petitionem partis, prout hodie obseruamus, & Iudex hodie interponit & scribitur, sicut interpositum, scilicet esse procedendum super secundo de-
 22 creto, tunc ubi petitio offerri debet, vt in sequenti pragmatica dicemus, vel ad dationem termini ad probandum, ad electionem actoris, & sic potest perueniri ad sententiam parte citante ante litis contestationem, vt tenet Bar. & ceteris in l. propterandum §. fin autem reus C. de iudic. & in l. consentaneum C. quomodo, & quando iud. sed tunc si elegerit vnus primi decreti, num possit reddere ad dationem termini, & e contra Bar-

solus in l. consentaneum in fine C. quomodo, & quando Iudex teuet, quod sic & idem tenet Bald. in l. in omnibus §. hoc iudicium in fine ff. si quis ius dicent, non obtempera. cap. finali in fine, vt lite non contestat. qui si viam primi decreti
 24 elegerit sine alia citatione, &c. Et sic & post primum decretum non requiritur citatio aliqua, vt ponatur in possessionem ex primo decreto, ita tenebatur in l. si finita §. Iulianus num. 25. in possessionem bonorum conuenti reuocabilet, vt in dictis Constitutionibus, &
 25 in l. i. ff. de tunc requirend. reis, & effectus istius primi decreti est, vt possit ob perfidiam conuenti perueniri ad secundum decretum, vt idem Bar. in dicto §. Iulianus num. 52. pro mensura debiti per Iudicem declarandi, & partem petentem liquidandi, idem Bar. in dicto §. Iulianus num. 7. & tunc constituitur pratorius pignus l. i. C. de prat. pignor. & est in personalibus actionibus, potius quaedam derentatio, vt tenet Bar. in dicto §. Iulianus num. 49. l. 3. §. finali. ff. de acquir. possess. & in reali, quia reuocabilitate conceditur possessio illo respectu constituitur pignus, vt tenet idem Bar. ubi supra nu. 48. & aduerte, quia supra dixi, quod lucratur fructus actor, vtum sed compensat in sortem principalem in actione personali, secus in reali, vt idem Bar. in dicto §. Iulianus num. 50. declarandi ante interpositionem primi, & liquidandi ante interpositionem secundi, hanc hodie obseruatur, ex primo decreto possit tamē
 26 contumax contumaciam purgare tunc infra tres menses, hoc est ius nouum, quia antiquitus habebat annum vt in dictis Constitutione, & iuribus superioris allegatis, & tunc tenetur reficere impensas, & satisfacere de stando iuri. l. Jancimus C. de iudicij, & extat ritus per me allegatus supra, & Bar. in dicto
 27 §. Iulianus num. 34. dicit, quod post tunc primum praescribitur spatio 30. annorum a supradicta contumacia excusatur absens, iuxta, & legitima absentia; Absentia tunc tunc genera, id est species sunt quinque

que, prima est absentia probabilis, & necessaria, Vtputa militiæ, & probabilis, vt studiorum tantum tertia necessaria, tantum, vt religationis quarta voluntaria, vt cum mercatoris quinta est cum contumacia, in prima restituitur idem in absentia causa reipublicæ, causa infirmitatis carcerationis captiuitatis, vt in *l. fin. Bar. & Bal. ff. de in ioff. test. item.* & potest appellari, & restituitur ad totam causam, verum in causis post absentiam captis, sed in causis cæptis ante sententiam, idem in 3. absentia in 4. quando non fuit monitus, & citatus non indiget restitutione, quia sententia nulla *l. de vnoquoque ff. de re iudic. in quinta verus contumax non appellat, nec restituitur, ita Bar. vbi supra,* qui docuerit se iusto impedimento iuste impeditum, & sic requiritur causæ cognitio, vt in *l. sancimus C. de iudi. & in l. ab hostibus ff. ex quibus caus. maior, & in l. consentaneum C. quomodo, & quando iudex restituere debeat ad tantum tempus iusto impedimento decursum, in quo computantur illi dies, intra quos componit mestos penates instruit aduocatos, vt in dicta *l. ab hostibus S. sed quid simpliciter, & in l. si prætorem S. si quis ceptus ff. ex quibus caus. ma.* & in quibus causis interponatur primum decretum, vide *Bar. in dicto S. Iulianus, †* & si procurator comparet in iudicio tempore, quo regitur Curia, & impetrat quod admittatur prouocatus verum, si aliquis clientulus fuit condemnatus bannum annuletur dicit *Bar. quod non in dicto S. Iulianus num. 12.* licet contrarij praticauit. Quid si relatione facta, & consignata prouisione aduocario causæ nemo ipsorum, scilicet actor, nec reus comparet in iudicio † & proinde uterque est contumax, dic quod negligentia cum negligentia compensatur *l. si ambo ff. de compensat. l. si duo ff. de dol. l. mora ff. de usur. cum alijs vulgarib. & tunc circūducitur citatio quando non est ad omnes actus, quia respectu primi actus consumitur vigor, &**

effectus citationis, secus est quando citatio est generalis, & ad omnes actus quia licet respectu primi actus, vbi certa erat dies assignata ad comparandum euanescat, remanent in suo vigore respectu aliorum actuum, & hodie seruatur in Magna Curia vocari conuentum super citatione generali, & prouideri, quod procedatur in cōtumaciam, & huiusmodi prouisio conferuat effectus, vt possit procedi ad alios actus in contumaciam, quoniam duo continet citatio ista, quod compareat, & quod compareat die tali. Illud præceptum, quod compareat, nunquam consumitur, sed solum illud, quod compareat tali die *cap. cum dilect. versic. præterea, extra de dol. & cons. l. Celsus S. 1. ff. de arbit. & licet ratione primi actus circūdum non teneretur venire ad iudicium, teneretur venire respectu aliorum actuum cum vltima mora noceat, vt idem testis in versic. præterea dicit per illa verba, vnde si non posset venire ad diem assignatum, teneretur tamen se iudici præsentare, & si conuentus reperitur impeditus, teneretur saltem mittere excusatorem, *cap. quarelam extra de procurator. vbi dicitur, quod reuocatur sententia, si probetur iusta absentia facit ad idem cap. cum Bertold. de re iud. l. si finita S. si forte ff. de dam. infest. nam ægritudo, & prorogatio diem, & si interim fuerit iudicatum, iudicatum non videtur *l. quæsitum ff. de re iud. l. interdum ff. de iudis.* sed quid si sunt friuolæ excusationes, Vtputa calor estius tarditas recepti Nuncijs infidie actoris; nō tamen probatæ non admittuntur, & reputatur contumax, & condemnatur in expensis, quid si est impedimentum longum, vel perpetuum teneretur omnimō mittere procuratorem *glos. est singularis in cap. cum dicitur de dol. & contrā in verbo, responsalem aduertat, quod vbi procurator admittitur, debet esse legitimus, & sufficiens, alias non admittitur cap. accedens extra de procurator. l. mutus S. pena ff. eo. tit. vtrum iudex, qui iussit parti, vel monuit, vt tali die com-***

compateret ad audiendam sententiam possit de equitate differre. In alteram diem dic quod sic, sed propterea non potest facere, quominus eum condennet ad expensas *cap. consuluit extra de off. deleg. etiam in praiudicium alterius l. 1. C. quomodo, & quando l. iudex l. si cum dies §. si quis ex litigatoribus ff. de arbitr. & vbi statuta die iudicauit, dato quod non esset peremptorius tenet sententia, ita tenet *glos. in dicto cap. consuluit in verbo terminum, vide de hijs latius decisionem Rota sub rubr. de rescriptis decisio. 345. in nouis. quae incipit licet impetrans, & quid si actor non comparet, nec praesentat literas, seu prouisiones impetratas, & reus comparet, & vult persequi litem, an possit dic, quod in Romana Curia, vbi reus comparet antequam veniat actor afferens cum iuramento fuisse citatum admittitur, & cum eo proceditur in contumaciam actoris *Rota decis. 403. quae incipit actor praesens de rescriptis, & vbi exigeretur ex natura causae litis contestatio, actor condemnatur in expensis, & conceduntur ei literae executionales pro expensis, & absoluetur ab obseruatione iudicij, & si voluerit agere actor, oportet de nouo impetrare rescriptum iuxta notata per Innocentium in cap. consuluit de offic. deleg. & Rota in antiquis decisio. penult. & vbi causa sit talis, quae non indiget contestatione, datur reo in contumaciam actoris, seu appellationis absolutoria *elem. causam de electio. & in casu permissio potest reus impetrare decretum, quod actor de nouo non admittatur, nisi cauerit de comparando in die statuenda cap. cum actor de dolo, & cons. in 6. Authent. generaliter C. de episcop. & cleric. & quid si actor comparet, & reus non potest procedi contra reum, vsque ad sententiam, & executionem. *Rota decisio. 115. quae incipit in causa executionis de rescriptis in nouis, & quid si actor comparet, & asserit fuisse citatum reum creditur ei, & proceditur, quia sufficit saltem productio ver-*****

balis, & vbi sequitur realis productio omnia conualescunt *l. hoc autem §. 1. ff. ex quibus caus. in possessio. eat. l. multum ff. de conditio. & demonstrat. Bal. in l. consentaneum C. quomodo, & quando iud. Egidius conclusio. 364. quae incipit praesumptio, & Rota decisio. 637. in antiquis, quae incipit si aliquem cauti, & quid si adest procurator cum mandato sufficiente, potest compelli iurare, si principalis suus in partibus fuit intematus. In Sac. Conf. & in alijs Tribunalibus huius almę Urbis Partenopes, secus obseruare, quoniam in Sacro Consilio, quando expediuntur prouisiones ad instantiam alicuius, semper remanet supplicatio in actis, & vbi reus comparet antequam actor, per primam comparitionem resoluitur citatio generalis, & vbi reus recederet, non relicto procuratore, grauatur actor, iterum eum citare, vbi reliquit procuratorem proceditur cum procuratore, & contumaciae accusantur in ultimo petemptorio, & annotantur suo die, vbi verò actor comparet, & reus non proceditur in contumaciam; vbi verò citatio incipit à procuratore generali ad omnes causas dare, si petit terminus ad denunciandum *l. 1. ff. de dilatio. ibi, vel personarum gratia, vbi glos. dicit aduocatorum l. ab hostibus §. final. & l. ais prator. §. final. ff. ex quibus caus. maior. gratia amicorum conueniendorum l. sciendum ff. de usur. l. quidam Iberus ff. de seruitus. Vrb. pradior. item datur dilatio denunciandi gratia actoris laudato *l. 1. C. vbi in rem actio, & ob quasunque causas necessarias l. interdum ff. de iud. l. inter priuatos C. de dilatio. & est pragmatica infra quae incipit, dubitationem sub rubrica de termino citandi actorem in causa reali quando laudatur aliquis, quod est exta Ciuitatem, tunc superseditur in praecedendo iuxta dilationem statuendam ad denunciandum, auctori laudato iuxta distantiam locorum, & vbi supra diximus, quod proeurator generalis tenetur defendere suam principalem, iorel-***

intelleximus in eodem iudicio, & non extra Ciuitatem, in qua comoratur, nec exire de vas pronuncia in aliam *l. sed sic § non solum ff. de procurat. licet cōtra videatur, cum actor teneatur sequi forum rei l. 1. C. ubi in rem actio, respondeas loqui prædicta iura, in principio, non in procuratore, vt dicit glos. in dicto §. non solum in verbo tribunali l. cum Papinianus C. de senten. & facit pro aduocato, vt non teneatur patrocinari mutata causa, & alibi cepta l. si cū dies § si arbiter ff. de arbit. l. sancimus ff. de aduoc. diuer. iud. non obstat, quod dicitur de libertis in l. 1. & l. quod nisi ff. de oper. lib. quia dictæ leges intelliguntur in personis, quæ debent prestare reuerentiam, etiam extra terras in quibus habitant, dummodo non sint nimium remotæ *l. mania § final. ff. de annuis leg. secus in aduocatis, quos clientes comites eorum maiestatem obseruare debent. l. non dubito §. liber autem populus ff. de capti. & post lit. reuers.**

Contumacia fuit causa, quod Adam, & Eua agredirentur ad Paradiso Terrestre, vt *Genesis cap. 2.* & accipitur apud *Genesis* pro contemptu, conrepsit preceptum diuinum, & proinde his primò habuit ortum à Diabolo, tulit ergò Dominus Deus hominem, & posuit eum in Paradisum voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum præcipitque ei dicens, ex omni ligno Paradisi comede de ligno autem scientiæ mali, & boni ne comedas, in quaque die comederis ex eo morte morieris, cumque huiusmodi hoc præceptum transgredirentur Deus mulieri dixit, Multiplicabo erumnas tuas, & conceptus tuos in dolore paries filios, & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui Adæ dixit, maledicta terra, in opere tuo in laboribus comedes ex ea, cunctis diebus vitæ tuæ spinas, & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ in sudore vultus tui, vesceris pane tuo. donec reuertaris in terra, de qua sumptus es, quia puluis es, & in

puluerē reuertens, *Gen. 3.* & ubi est cōtumax, vel excōmunicatus purgat contumaciam, vel absoluitur, debent prestare cautionem, scilicet illoqui est cōtumax de dando iuri, & qui fuit excōmunicatus de parente mandatis, vt tenet *Bald. in l. de pupillo §. qui remissionē ff. de oper. nou. nunt.* Contumacia multis modis contrahitur vt dicit *glos. in l. 1. ff. si quis ius dicent. non obtemper. in verbo extremum*, quia quandoque committitur in principio cause recusando tacite, vel expressè obdure, & venire in ius, quandoque committitur super intermedijs processibus, quandoque in fine causæ recusando parere sententiæ, & exequi facere, sententiam, & diuersimodè multatur, & primò respectu partis, & tunc non ad interesse totius causæ, sed condemnatur in expensis, quæ actor erogauit in aduocatis, & in alijs, item in damnis rerum suarum, quæ nullus est propter inobedientiam *l. 2. §. final. ff. si quis causa* & quando non parat, & quod est vitium iurisdictionis, jam natur ad totale interesse *l. qui restitueret ff. de res vendic. de lato sacramentis* in litem, item respectu iudicis multatur in pena, de qua in promissionibus, seu cauetur in legibus, & nisi a dicentis, & de hoc aliquid *glos. in dicta l. 1. in verbo hoc iudicium*, & notatur in *l. 1. C. de mod. mult.* & plus punit maior iudex, quam minor *l. 1. C. eo. & pisco dicit. vt notat glos. in l. 2. in verbo interfit ff. si quis in ius vocat. non ser.* sic laus Deo.

A D D I T I O.

EX quo hic tam de contumacia Actoris, & rei agitur, quam etiam de inmissione in possessionem bonorum ex primo, atque secundo decreto, vitium fuit superfluum de contumacia prolixius addere cum de eadem materia, tam summi Practici de iure communi differuerunt, quàm etiam Nostrates Regnicolæ, & præsertim apud Marant. in speculo p. 6. Rub. contumacia, & in verbo citatio post eum Nunt. Ta taglia in eius praxi civil. cap. 2. à num. 6. cum seq. ibique adderes, quo circa attingendo aliqua breuiter citata talem materiam. Vnde contumax dicatur, scilicet à con, & tumco, refert Marant. d. tit. de

tit. de contumacia num. 7. & quis dicatur veros contumax, vel fictus declarat præfatus. Marant. d. p. 6. Rub. & quandoque appellatur nu. 285. & seq. ibi Additionator Carau. in ritu 212. num. 2. & licet verus contumax is dicatur, qui personaliter citatus non comparuit, tradit Troys. in ritu 112. num. 2. & 13.

Fictus vero quoties, non personaliter citatur, sed in domo, ut ipsi asserunt, attamen exigitur trina citatio, post Marant. in d. Rub. de contumacia nu. 1. Misung. Cent. 5. obser. 9. n. 1. vbi asserit, nisi adiectum fuisset perceptorium. Licet alij dicant binam citationem sufficere.

Qualiter, & quomodo incusatur contumacia, potissimum in Regno docet Marant. d. p. 6. verbo citatio num. 68. Carau. in ritu 215. & in criminalibus Foller. in eius praxi Rubr. Accus. cōtumaciæ, vbi Additio iudicis M. C. Baldax. de Angelis. qualiter autem purgetur cōtumacia, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, post Marant. vbi sup. Carau. in ritu 211. nu. 2.

Nec proinde auditur, nisi refectis expensis Marant. d. ver. cōtumacia n. 16. Carau. in ritu d. ritu 211. nu. 3. & melius ritu 298. nu. 2. & 8. vbi posuit splinationes, & limitationes Malf. in prax. S. C. lib. 1. p. 2. glos. venies nu. 5. & seq.

Patiuntur quoque contumaces aliquas pœnas, de quibus per eundem Marant. tit. de contumacia num. 9. vbi Additionator alios citat quem sequitur alios addendo August. Faust. in Addit. ad praxim Panciroli p. 1. fol. 48. §. pœna autem, & inter ceteras ommissis alijs patiuntur imissiones ex primo, & secundo decreto, & sic deueniēdo ad hoc inlittum pariatur imissionē ex primo decreto, quod est in electione actoris: si vult potius terminum ad probandum in contumaciam, quam primum decretum appellat Marant. d. p. 6. verbo contumacia num. 10. & talis missio inspecta iuris dispositione, vt aduertit D. Regens Rouit. super ista prag. num. 8. vt si agatur actione personali, sit pro mensura debiti, tantum ex Bar. in l. si finita §. Iulianus ff. de damno infect. sin autem actione reali mitteretur in possessionem rei petite l. si quis emptiois §. sed si quis C. de præf. 30. annor. vt ibidem Faustin. aduertit, & conciliat, quo iure id procedat, quamquam ibidem subdat non aliter verè possessorem effici, sed tamen detentorem, vbi plures allegat, neque missus ex causa iudicati in possessionem, dicitur possidere. Anna alleg. 109. num. 2. nisi forte, quando esset dictum, quod lucrum fructus, idem Anna alleg. 119. nu. 10. & quando efficiatur possessio, creditor, vel non ex primo decreto prolixius agit Menoch. de Retin. possell. Remed. 3. ad num. 195. vbi omnia hic

cumulata à nostro Auctore luculenter dixerit, & potissimum agit num. 165. cum seq. de missio in possessionem ex secundo decreto, ita volente prætorare, vt verus possessor efficiatur, & subdit in multis casibus transferri dominium, & qui acquirit veram possessionem mixtus ex secundo decreto, refert And. Gail. in tract. de Arrestis cap. 12. num. 9. & supposito modo sic procedendi in Regno actenta dispositione huius pragmatice contra contumacem, quod sit in electione actoris acculata vltima contumacia, an velit petere terminum ad probandum, vel petere, mitti in possessionem ex primo decreto, quam probat Marant. vbi supra num. 10. & Muscat. vbi supra num. 3. citantes hæc pragmaticam, quæ in viridi obseruantia non extitit ad presens, quo ad missionem ex primo, & secundo decreto, quod sanè ab aula discessit, nisi quoad ad iudicationem, quando agitur iure assistenti seruata forma Regiæ Pragmaticæ, & primo loco in actu executionis, post latam sententiam vult Consil. quod fiat executio supra bonis burgenfaticis, deinde vero in feudalibus, vt tradit expressè Præfidentis Io: Aloyisii Mormilis in Constitut. cōtumacem in 1. ver. hodie autem, quinimo respectu bonorū feudalium verum est, quod executio non aliter fit in feudis, nisi in subdidum hoc est in defectum bonorum burgenfaticorum, & hoc quoad fructus feudorum, vt prosequitur d. D. Reg. Rouit. in hac eadē pragmatica à num. 12. ad 25. & subdit procedi ad sequestrationem iurisdictionis feudali, vt fuit decisum per Collat. Consil. in causa ibi relata, & in alijs causis enunciatis per nos in supplemento compendij nostri decisionum Regni verbo executio, de quo satis apud Corlet. lib. 7. quæst. 7. per totam.

Ceterum autem respectu aliarum causarum, rerum burgenfaticarum, seu actionum realium, atque personalium prætermisso isto ordine decretorum, proceditur in contumaciam ad vltiora in causis contra contumaces vique ad sententiam ex dispositione pragmatice 39. de offic. S. C. vbi D. Reg. Rouit. plura cumulat, quod etiam indifferenter praticatur in Tribunalibus istis.

Supereff modo aliqua de excusatoribus citatorum referre pro complemento istius Commentarij, verum quia tam nostri Doct. antiqui prolixius egerūt, vt erit videre apud Ant. Canar. in suo tract. de excusat. ac etiam Ant. Rub. in consimili præct. de potest. procul. per totū, quàm etiam nostri Regnicolæ pœnes Foller. in eadem praxi Crim. Rubr. Audiunt. excusat. idcirco non erit circa hoc imorandum, qui siquidem causas, etiam excusationum enarrant, de quibus etiam agit Carau. in ritu 116. & ceteri Doct. illud tamē erit adnotandum, quod excusatio per citato per quemcūq; personam porrigitur Caru. in ritu 267. n. 4. & excusans absentem non calumnie causa fecisse iurare debet, & in qbus Curijs sequatur refert Carau. in ritu 268. num. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 *Secundum decretum interponitur, ex nimia contumacia.*
- 2 *Contumacia, quid operetur.*
- 3 *Creditor non efficitur dominus, nisi secundo decreto interposito.*
- 4 *Qui ex pluribus creditoribus prauent in secundo decreto, habetur loco domini.*
- 5 *Quando conuentus restituitur, ex causa impediti.*
- 6 *Missus ex secundo decreto, non admiffus habet actionem in factum.*
- 7 *Conuentus super secundo decreto, debet iterum citari.*
- 8 *Quod non fufficit citari domi, super secundo decreto.*
- 9 *Ad hoc vt procedatur ad secundum decretum oportet, quod cōuentus latitet.*
- 10 *Secundum decretum interponitur, ad instantiam actoris.*
- 11 *Liquidatio debiti, in secundo decreto fit Summaria.*
- 12 *Comparens tenetur rescire impensas.*
- 13 *Non cogitur recedere à possessione, nisi adimpletis omnibus, & rescriptis impensis.*
- 14 *Non exigitur fieri nouus processus.*
- 15 *An possit appellari à secundo decreto.*
- 16 *An exigitur noua inducō in possessione ex secundo decreto.*
- 17 *Res exigitur ius antiquum per hanc Pragmaticam.*
- 18 *Ad secundum decretum nō peruenitur ad feudalia, nisi impetrato assensu.*
- 19 *Effectus secundi decreti qui sunt.*
- 20 *Secundum decretum paritur plenum praiudicium.*
- 21 *Tabularius in secundo decreto, qui dicitur.*
- 22 *Mensor quis dicatur.*
- 23 *In iure secundum diuersa negotia diuersimode vocantur.*

Reo si eius contumacia per dictos tres menses perseuerante ad petitionem actoris: iterum citetur contumax ad videndum secundi decreti interpo-

sitionem, infra terminum Iudicis arbitrio moderandum, in quo si nō comparuerit inculcata, vt supra per actorem eius contumacia simpliciter procedatur ad ipsius secundi decreti interpositionem; si verò comparuerit in termino, & infra tres dies vtiles post comparitionem continuo sequentes expensas restituerit audiatur, ac si à principio comparuisset, post verò secundi decreti interpositionem, si reus infra mensem continuum comparuerit, & debitū cum omnibus expensis in causa factis, infra dictum mensem actori restituerit possessionem recuperare, possit rem ex secundo decreto ad iudicatam post dictum verò mensem elapsum, amplius non audiatur, nisi fortè ipse reus: legitime docuerit iusta causa impeditum, quo casu ad tempora decursa per Iudices restituatur, declarantes in additione ex secundo decreto faciendam rem ad iudicandam per tabularios appretiarum; & appretiatam adiudicari pro currenti debito, quare vt supra adiudicata actor ipse vt rus Dominus factus intelligatur.

De interpositione secundi decreti.

Secundum decretum interponitur † post primum decretum, ex nimia contumacia fecit *tex. scilicet dies cautio- ni S. si intra diem ff. de damnna. infesto, ibi si forte dures, non caueri, vt possidere liceat, quod cognita causa fieri solet non. Dum viros, sed pratores, vel praesides permissuros, item vt decedatur ex causa de possessione.*

Item

- 3 † Item contumacia operatur, vt creditor lucretur fructus *l. Fulcinus S. final. ff. quibus ex caus. in pos. eat.* ibi qui per nimiam contumaciam possessoris hereditatis, vs luctro eis cedat, item missus in possessionem ex primo decreto propter nimiam contumaciam prescribit *l. pratoris officium ff. de dam. infect.* & vtraque decreta, si licet primum, & secundum, interponuntur Iudice pro Tribunali sedente *l. dies cautioni S. hoc autem iudicium.* † Item creditor non ante efficitur Dominus, nisi secundo decreto interposito *l. si finita S. Iulia. ff. de dam. infect.* & † vbi plures sunt missi ex primo decreto, & vnus ex eis prauenerit faciendo interponi secundum decretum in loco Domini habetur. *Bar. in l. si finita S. si plures*, sed vbi omnes mittuntur, faciunt sibi partes per concursum eadem *l. si finita S. si autem hoc* item non statim, vbi prator misit in possessionem possidere videatur ex secundo decreto, sed tunc demum cum iusta causa videbitur, ergo intervallum aliquod debet intercedere, quod autem pro derelicto edis longo silentio, Dominus videatur habuisse, aut missio aduersario in possessionem aliquandiu morato nemo cauetur *dicta l. finita S. non autem* † restituitur, vbi reipublice causa absit, aut ex alia iusta causa, vel etas intercessit, quoniam in his casibus, prator non debet festinare ad decernendum, vt iubeat possidere, & si decreuit nemo dubitat in iacrum restitutionem indulturum *l. si finita S. si forte Dominus*, licet patiatur missionem pupillus ex primo, & secundo decreto *S. si pupillus ead. l. 2.* dicitur mora temporis, istud intervallum *l. quod debetur seruo. ff. de peculio item*, nec tenetur missus restituere rem, in qua est missus. *dicta l. si finita S. si quis damnus*, † quod si aliquis contra quem mittitur non admittit, oritur ex non admissione contra eum actio in factum *l. si missum ff. de dam. infect.* dicitur hic reo, &c. † debet, iterum citari hęc idem disponit *glos. & Bar. num. 27. in dicto S. Iulia-*

- nus.* & vtrum in hac citatione debeant requiri agnati, & cognati, vbi non reperitur principaliter citados, dicit *Bar. in Authentico. Sed cum testator in vlt. col. C. ad l. Corneli de fals.* quod non, & hęc esse dicit communem opinionem *Alex. in addit. ad Bar. in l. hac autem S. non defendi ff. quibus ex caus. in poss. eatur*, præterea idem *Bar. in dicto S.*
- 8 *Iulianus num. 28.* dicit, † quod in missione ex primo, & secundo decreto in actionibus personalibus non sufficit quod citetur domi, sed debetur citari personaliter per doctrinam *Docto. in cap. pro possessore extra de reg. iur. in 6. & Innoc. in cap. fin. extra de eo. qui mis. in poss. causa rei ser.* item † requiritur, quod latitet idem *Bar. tenes in dicta l. Fulcinus S. quid sit autem latitare num. 5. quibus ex caus. in poss. eat. l. item ait prator. ff. ex quibus caus. maio.* & quid si facta est missio, ex primo decreto contra vniuersitatem, vtrum possit perueniri ad secundum decretum die, quod sic *l. 1. S. final. ff. quod cuiusque vniuers. ibi*, & *admoniri non excusentur ad sui defensionem ventre se vsurum. Pro consul ait vbi Bar. tenes*, quod furiosus non sustinet primum decretum *d. l. fulcin. S. adeo*, quia non habet animum se occultandi, & latitandi, & in hoc differt à pupillo *l. si minor ff. de bon. auth. iud.*
- 10 *possid. cum l. sequent.* interponitur † decretum ad petitionem actoris, quoniam debet instare, & vigilare pro interpositione decreti *dicta l. si finita S. cum autem, & Bar. in dicto S. Iulianus* offertur petitio, per quam fiet liquidatio debiti, alias non liquidat debito semper audietur, vt tenet *glos. in S. si verò*
- 11 *Authentico de exbi. reis*, & † fiet liquidatio debiti Summarie, *d. l. dies cautioni S. si intra diem in fine Plenius Bar. in d. S. Iulianus num. 35.* vbi accusata contumacia simpliciter procederet ad inrerpositionem secundi decreti, & sic obseruatur, & sequitur, vbi verò comparuerit, & infra tres dies vtilis referretur expensas, &c. Et † sic insert, quod comparens tenetur reficere expensas,

idem tenet *Bar. in d. S. Iulianus nu. 34.*
 Item vterius fatidare *l. si pupillus S. defendere ff. de priuileg. cred.* Item ad purgandum contumaciam auditur cōtumax per procuratorem *l. si consensaneum C. quomodo, & quando Iudex, & l. properandum S. fin. antem C. de iud. & l. 2. C. vbi in rem actio. l. si finita S. si quis autem in possessionem iuncta glos.*
 13 † vbi non cogitur missus decedere de possessione, nisi adimpletis prædictis, sed post elapsum mensem à die interpositi secundi decreti non auditur, nisi solutis impensis, idem tenet *Bar. in d. S. Iulianus nu. 34. & Bar. in l. hijs consequenter S. Celsus ff. famli. herci.* item
 14 † non erit nouus processus, sed idem, quod in primo decreto, & primum decretum est origo, & ordo perueniendi ad secundum. *l. cum vnus ff. de bon. aus. iud. possid. & si sunt plures, & vnus recuperat debitum cæteris missis in possessionem non præiudicat eadem leg.*
 15 *cum vnus*, & aa † ab isto secundo decreto possit appellari dicit *Bar. in d. S. Iulianus nu. 36. quod sit, & in S. si forte,* & vtrum requiratur noua inductio in possessionem ex secundo decreto, dicit
 16 *Bar. † in d. S. Iulianus num. 36. quod non contra glojam S. fin. insti. de offic. iud. per l. quæ ratione S. interdum ff. de acquir. rer. dom. & S. interdum insti. de*
 17 *rer. diu. † restringitur per hanc pragmaticam ius antiquum, & datur cæta dilatio, & sic non relinquatur arbitrio Iudicis, infra quod tempus interponatur secundum decretum, vt erat olim in arbitrio Iudicis, vt refert *Bar. vbi supra num. 39.* & interponitur officio Iudicis nobilis, vt refert *Cynus in l. cū proponas C. de bon. aus. iud. possid. & refert Bar. vbi supra num. 40. & interponitur in omnibus casibus, in quibus natura negotij, & rei nõ repugnat, veluti in actionibus personalibus, & persequutionibus, & petitionibus. l. 1. quibus ex caus. in possess. exur l. Fulcinus S. item videamus. Bar. vbi supra nu. 42.*
 18 43. & in † feudalibus non venduntur, nisi ex mandato Regio, & vbi placue-*

rit Regi, vt in *Constit. si quis poss. litem S. in feudalibus sub rubrica de pana, contumacia poss. litem contestatam,* vbi *Andreas dicit*, quod contrahitur pignus iudiciale in feudis in subsidiũ, sed non venduntur, & adiudicantur sine Regio mandato, vnde consuevit haberi recursum ad Regem, & fieri relationem de executione facta, & successiue discussione bonorum, & prouideri, & † effectus secundi decreti sunt plures, prima est exclusio, quoniam per secundum decretum excluditur ad recuperationem rei exequitur, & non auditur vterius *l. si ex ea C. qui accus. 20 sar.* secundò † parit plenum præiudicium, quoniam ramquam Dominus facit fructus suos, & alios effectus, vide per te in *d. S. Iulianus, per Bar. num. 53.* & quid de decreto secundo in iuribus in corporalibus, vide *Bar. in l. prætoris ff. de damn. infect. vbi dicit*, quod quando fit missio, ex secundo decreto contra Dominum, tunc efficitur Dominus *l. 2. S. fin. ff. si ex noxal. causa agatur*, vbi fit missio contra non Dominum, & tunc quando nullum ius habet in re paratur ei causam vsucipiendi *l. generaliter ff. de noxal. item* aur habet ius in re separabili à personis, & tunc acquiritur, statim ei qui missus est, vel non est transmissibile, & eliditur *l. si noxal. ff. de noxal. Bar. in d. l. prætoris dicitur, infra tres dies vtilis*, est videndum, qui sunt dies vtilis, de quibus loquitur hæc Reg. Pragmatica die, quod sunt dies, quibus sedet pro Tribunali M. C. vel sedere potest, alias dicuntur dies iurisdictionis *l. 2. ff. quis ordo. in bon. poss. seru. ibi dies bon. possessionis vtilis esse palam est*, sequitur textus post comparationes continuo sequentes audiatur, & sic numerabatur dies feriani: si verò post ad iudicationem comparuerit, infra mensem audiantur soluto debito, & reseratis impensis, ita tenet *Bar. num. 34. in d. S. Iulianus* sequitur, nisi docuerit de impedimentis, quonia restituitur ad tempus decursum, & nõ resarciet impensas, nec fatidabit, vt dixi

dixi supra in precedenti pragmatica declarantes & c. Q. od debet adiudicari pro concurrenti debito, alias sit ultra debita, quia reperiretur ex falsa causa, & falso debito adiudicatio reuocatur l. si non fortem §. si centum. ff. de cond. in deb. ubi Alexan. & Bar. & Alex. in l. a diuo pio §. si pignora ff. de re iudicata, & Mazeus decif. 348. sequitur in textu per Tabularios ex commissione Iudicis

21 relationes, quæ sicut per Tabularios dicitur declarationes rei dubiæ l. si irruptione §. offi. ff. si regund. l. 2. §. si totis. ibi adiudicationi controversiam affirmat, & si forte ad mouenda veteris obscuritatis, gratia per aliam regionem, Iudex distinnere velit, & hoc fieri expensis vtriusque vbi ad commodum vtriusque; alias succumbentis l. sed & loci §. sed &

22 si mensor ff. eo. tit. qui si dolo mensurauerit punitur pæni falsi, si verò culpa, aut negligetia tenetur ad interesse. l. 1. §. idco autem ff. si mensor. falsum mo. dixi qui etiam si delegauerit alteri tenetur ex facto alterius l. 2. ff. eo. & in iure secunda negotia diuersimode vocantur, quoniam ille t qui mensuras sine agros itinera, domos, tigna, lapides dicitur mensor, item mensor machinarius, vel architectus, qui mensurat laquearea chores, & alia opera huiusmodi, qui versatur in computatione, dicitur propriè tabularius. l. si mensor, & l. penulti, & vltima ff. si men. fal. mod. dixi reliqua poteris videre per te Laus Deo.

1: Franciscus Scaglione. V. I. D.

A D D I T I O.

Vltra addita in precedenti Rubrica, congruit etiam alia sequentia super addere pro maiori intelligentia terminorum, & propterea omnibus diligentiis eorum que pertinent ad contumaciam: ex qua illud sane erit percipiendum, qualiter ipsa contumacia via libelli quamuis subtilitè, vt inquit Marian. Manring. in eius praxi super ritu Sicil. Notab. 12. nu. 4 nihilominus pro interpositione primi decreti exigitur petitio, cuius formam posuit Specul. in tit. de primo decreto nu. 7. relatus à Coler. de process. p. 3. cap. 8. nu. 37. Imò iuris ordo, alias esset nulla missio ex pluribus notat Scacc. de iudic. tom. 1. cap.

96. num. 37. & circa istam missionem possessionis erit aduertendum, vltra congesta per Afflict. in consil. si quis possit licet à num. 8. cū seq. Marant. in eius specul. p. 6 in 2. membro num. 12 Muscat. in eius praxi lib. 2. p. 3. glo. ad iudicantur nòm. 43 cum alijs recollectis de iure post Roccam in pract. iudic. lib. 2 de contumacia Menoc. de arbit. iud. lib. 2. cau. 6. quod talis missio duplex est, vna que fit in actione per onaliterata que fit in actione reali, vt idè Scacc. loco cit. nu. 4. aduertit, & inter eas est magna differentia, vt ibidè subdit vt quod nu. 8. referendo eorum differentias inesse, & primo, quia in actione validatur missio totius rei petite, sed in personali promentura debiti, quatum formas intuetur idem Manring. super d. ritu notab. 6. par. 1. nu. 16. & 17. quamquam respectu illius missionis bonorum in actione personali in praxi non sit receptum, vt inquit Iodoc. in sua praxi civil. cap. 79. sub num. 8. subdens secus esse in actione reali, secundo differentia, quia in actione reali mittitur in possessionem rei petite, vt quoque idem Coler. decif. Germanix 194. num. 6. affirmat.

Sed agens actione personali mittitur in possessionem seruato ordine, qui seruatur in executione sententia diffinita, vt inquit ibi Scacc. nam missio ex primo decreto expeditur pari modo sicut exequio, vt Coler. d. cap. 8. num. 29. & 34. probat, hoc est primò in mobilibus, postmodum in immobilibus exequio conceditur, assuecit Manring. vbi supra post notab. 35. & post not. 130.

Tertia differentia, quia missus in possessionem actione reali efficitur possessor rei que fructus percipit, vt subdit Scaccia vbi supra, post Frecc. de present. in ltr. par. 16. quest. 1. sicque missus ex iudicato super iudicio realiter, vt ex primo decreto. Itè possidet simul, & fruatur re tanquam ex secundo decreto. idè nu. Coler. d. par. 3. cap. 9. cum 9. & 10. imò sit bonorum possessor Coler. d. p. 3. cap. 10. num. 1. licet reuocabiliter, vt proseguitur Ozzan. Corfet. lib. 1. quest. 4.

Vltimus differentia ibi relata à Scacc. nu. 8. est quod contumax, qui passus est missionem in possessionem ex actione reali, si comparet infra annum, & restitit expensas, & laurat de iudicio in illi recuperat possessionem, quod etiam admittitur Coler. d. p. 1. cap. 2. num. 51. & 64. & in infra annum fieri possit aut abbreviari talis dilatio. refert Corfet. d. p. 1. quest. 5. per totam.

Sed secus erit si reus postea comparuerit, ad contumax, qui cum passus est ex actione personali post restitit expensis, & prestita cautione causa recipere, rare quodcumque ante interpositionem secundi decreti, dummodo non sint elapsi 30. anni.

Postmodum dicitur ad interpositionem secundi decreti, & quando, & quomodo, & quo ordine interponi debet, refert Scacc. vbi supra à num. 10. ad 23. & decreti secundi formam, quando agitur actione personali tradit Manring. post notab. 6. vbi etiam in not. 10.

formam tradit ipsius decreti quando realiter ageretur, insuper quando super mobilibus interponi debet post notab. 61. & pariter super immobilibus post notab. 62. notab. 37. & post not. 130. & itante executione facta vigore primi decreti contra debitorem contumacem pro debito instrumntali liquido, an possit procedi ad venditionem non expectato trimestre, nec interposito secundo decreto iuxta hanc formam, refert Franc. Ant. de Iudice de liquid. inll. confid. § nu. 44.

Insuper modum procedendi tam in actione reali, quam personali contra reum contumacem qualis sit, & quomodo possit deueniri ad sententiam definitiuam licet non contestata potissimum in Regno nostro, actenta dispositione huius pragmaticę, ac Ritus M.C. docet, ibi Scaccia num. 19. ubi etiam de consimilibus causis agit, subdens num. 16. formam illorum decretorum ne vtiqum Roma seruari, quemadmodum nec Neap. seruetur, & an, & quando reus voluerit recuperare possessionem, & ab actore impediatur, professioetur Cui ser. d. lib. 1. quæst. 2. & si interim labatur annus id cum permissum erit, idem in seq. quæst. 3. de hoc Plinius agit.

Postremo erit notandum, quod pignus, quod ex primo decreto acquiritur, dicitur prætoriu, illud verò, quod ex secundo decreto inouerunt, dicitur iudiciale, vt refert post Coler. d. lib. 1. cap. 2. num. 53. & 66. August. Faullin. in Addict. ad Praxim Panciroli p. 2. §. si verò tempus verbo pignora recuperant, & p. 3. §. ubi ergo condemnatur verū, & hoc vocatur pignus iudiciale, ubi hæc, & alia supra relata conuenientia ad prædicta retulit.

Hæc omittendum erit finis, ob quem ista immisio à iure sit prodita, postquam missio finis ex capite contumacię est, vt reus effectus tedeo custodie denuo respondeat Col. d. p. 3. cap. 10. num. 4.

Io: Baptista de Thoro I.C. Neap.

S Y M M A R I V M.

- 1 Copia petitionis reo edi debet. 2. 3.
- 4 Offeratur libellus primo Iudici.
- 5 Respondere debet reus, quando.
- 6 Iure antiquo, quid obseruabatur.
- 7 Effectus contumacię.
- 8 Quomodo purgatur contumacia. 9.
- 10 Quomodo extinguatur mortuo contento, seu actor contumacia.
- 11 Quas exceptiones proponit reus comparens. 12. 13. 14. 15.
- 16 Infra quod tempus exceptiones probare debet. 17.
- 18 Temere litigās, quomodo intelligatur.
- 19 Quando exceptio reuirit altorem iudaginem, quid faciendum.

20 Exceptio, qua impedit procedi, impedit compromitti.

21 Vnus comparens, possit consentire in Iudicem, & de materia remissionis.

22 Contumax in vno actu, num in alijs sit citandus.

23 Cuius sumptibus copia petitionis dari debet.

Comparent reo in termino citationis, vel post contumaciam: vt supra purgatam detur ei copia petitionis actoris, ipsius actoris sumptibus, cui respondere debeat infra terminum trium dierum, per dictam copiam datam, proponendo mediante iuramento exceptiones litis ingressum impediētes, si voluerit quas probasse teneatur infra quinque dies immediate sequentes, alias ad merita cause reseruata intelligantur, probationibus verò factis, Iudex infra alios quinq; dies immediatè sequentes super eis pronūciare debeat; pro vt iustum apparbit.

De modo procedendi contra reum non contumacem, vel qui contumaciam purgauit.

Vbi comparet reus, & purgauit contumaciā: debet ei edi copia petitionis oblata, tenebatur enim alter edere actionē, qua actus est, vt proinde sciat reus cedere, an contendere, ultra debeat est contendendum putet, veniat instructus ad agendum, 2 cognita actione conueniatur, & t edere est copiam describendi facere, vel in libello completi; & dare, & dictare. l. 1. ff. de edu. & alibi dicit actionē actā Leo. 17p. §. etiā ff. de pecul. & sic t offeratur libellus primo iudici, & postea in finua.

finuatur parti *Authentica offeratur. C. de lit. cont. ff. & notatur in l. generaliter. C. de episcop. & cler. & Authentica qui semel C. quomodo, & quando Iudex*

4 † dicitur comparente reo in termino citationis, & sic ante contumaciam detur copia petitionis, cui respondere

5 debeat infra † terminum dierum trium currendorum à die consignationis, & siue responderit, siue non responderit causa agatur, & pronuntiabitur non solum secundum presentem, sed secundum absentem si bonam causam habuerit. *l. & post editum ff. de iud. & aduerte, † quod de iure ff. reo conuicto*

6 † absente à principio vsque ad finem, non poterat super negotio principali pronuntiare iure Codicis, per *l. prope-randum S. i. C. de iud. fuit indutum*, quod reo presente in liquidatione, & absente tempore decisionis, poterat pronuntiarì super negotio principali, deinde de *iure Authenticorum* poterat negotium liquidari altero eorum absente, & successinè pronuntiarì *Authentica, qui semel C. quomodo, & quando Iudex*, & sequitur hoc per dictas leges. *Bar. in d. l. & post editum*, si verò comparuerit post contumaciam, & purgauerit contumaciam per solutionem pœnæ, rescissione expensarum, auditor, vt *Bar. in d. l. si finita S. Iulianus de damn. insect. & extat textus l. sancimus C. de iud. & præsterit cautio-nem de stando iuri per † latitationem*

7 † effectus est suspectus *l. 2. ff. quibus excaus. in poss. eatur extat ritus car. 8. in 3. colum. qui incipit, item nota, quod si aliquis redat, & de rescissione expensarum, & de pœna † contumaciæ, vide And. in Constit. Regni citationis litera, de qua pœna potest Iudex facere gratiam, & Bal. in d. l. sancimus distinguit expensas, & dicit, aut reus tenetur rescicere expensas respectu retardati processus, aut alicuius partis causæ, aut respectu citationis, quia temere vocatus, aut propter coatumaciam, & tunc reus quando respectu contumaciæ non debet admitti, cum cautione de resi-*

ciendi impensis, etiam, quia ob contumaciam dicitur teneri ratio: retardati processus, & proindè aduersus contumacem duo competunt actori remedia, scilicet denegatio audientiz, & rescissio expensarum *Authentica ei, qui C. de bonis, aut iud. possid. & Bal. loquitur*, ibi verò contumace, qui est in dolo, & mala conscientia, & aduertat, quia antiquitas reperit formam trium citationum ad conuincendum malitiã conuentorum, & contumaciam non curantium comparere in prima, nec in secunda, nec in tertia citatione *Authentica tubemus. C. de iud. cap. quarellà extra de procuratoribus*, & sic rescissio expensarum habet locum in primo decreto, & in rescissione expensarum habebitur ratio damnorum, quæ intrinsecus eueniunt, non extrinsecus *l. verum ff. de sur. l. si sterilis S. cum per venditorem & l. penultima ff. de exhib. & huius-*

9 † modi expensæ † veniunt etiam ex mero officio, licet exigatur apponi in petitione instantia expensarum, vt tenet *Bal. in d. l. sancimus vers. 8. quaro*, à quorum taxatione potest appellari, vt notat *Innoc. cap. super eo. quod metus causa*: & hoc est quis potest modum excedere, & si Iudex in alijs casibus non condemnat ad expensas facit litrem suam. *Imol. in l. 3. S. fin. ff. de aqua pluua arcend. quas non recuperabit à contumace, si Iudex soluerit, quoniam sua culpa soluit, ità dicit Bal. in fin. d. l. sancimus*, sed † si pendente termino purgandi contumaciam mortuus fuerit, extinguitur pœna, quæ applicatur Fisco, quia est mera pœna, non pœna, quæ applicatur parti, quæ continet interesse respectu expensarum, & sumptuum erogatorum occasione contumaciæ, ità dicit *Bar. in l. omnibus S. hoc iudi. ff. si quis ius dice non obtemper. vbi dicit quod damna, & expensæ, quæ veniunt ratione contumaciæ debentur actione in factam, illæ quæ veniunt ratione victoriæ debentur officio Iudicis, & expensæ quæ debentur ratione contumaciæ, etiam post sententiã peti possunt,*

sunt, vt tenet *Alex. in f. d. S.* hoc iudicium sequitur in pragmatica, proponendo mediante iuramento, &c. † Secundo sic si vult impedire litis ingressum, potest proponere exceptiones mediante iuramento ad excludendum calumniam opponentis, & sic concordat cum iure antiquo, vbi rãm actor, quàm reus præstabant iuramentum calumnie, nam iuramenti timore contentiosa litigantium instantia competitur *l. 1. C. de sur. sur. propter calu. non obstat Authentica hoc Sacramentum,* 12 qui † remittitur, ibi iuramentum, quod præstatur in actu probationis, & productionis, & testium, & ille actor, qui denegabat iurare, cadebat ab actione reus habebatur pro confesso *l. cum. & Iudices S. quod si actor C. eod. tit. exceptiones* † litis ingressum impediens, inter quas non numeratur exceptio declinatoria; quoniam non inducit litis contestationem, licet improprie impediatur, vt declinet, & sic examinatur in primis, item debet † videri libellus vtrum procedat *l. 1. ff. de ass. s. cū super eo. est contendendum tu non es Iudex non legitimus actor, & super hijs est pronunciandum. Bart. in l. 1. num. 6. C. de lit. cont. s. sed inter eas enumerantur exceptio rei iudicatæ transactionis, & iurisiurandi. l. fratris C. de trans. l. eleganter S. si quis post* 15 *ff. de cond. indeb. Item † exceptio, quem de euictione tenet actio, eundem agerem repellit exceptio. Bar. in l. 2. si instrum. C. de fid. instrum. & aduerte, vt scias praticare has exceptiones, & oppositiones, quia aut eas opponis ad impediendum processum, & tunc debet super eis pronuciari, & proinde praticari tempore meo apponere hanc cautelam in comparationibus per me factis aduersus libellum actoris post exceptiones appositas, videlicet quas exceptiones opponit ad impediendum litis ingressum, & processum ad vltiora gradatim conditionaliter, & successiue, super quibus petit pronuciari, &c. Aut eas opponis ad iustitiam cau-*

sa veluti concludendo, proinde dico me esse absoluentum, &c. Et tunc non est necesse super eis pronuciari, vt tenet *Bar. num. 6. & 7. l. 1. C. de ord. iud.* 16 quas † teneatur probasse infra quinque dies immediatè sequentes, & sic continuas, & non vtiles numerandos à die propositarum exceptionum, alias intel liguntur ad merita causæ referuatæ, verum hodie gratia breuiadi lites Magnifici Officiales, & Iudices oppositis exceptionibus, quando pars non petit terminum ad eas verificandas, & illic non fundantur exceptiones oppositæ per scripturas, datur terminus in causa, & referuantur ad merita, & quando 17 non essent expressè referuatæ, † hæc pragmatica dicit, quod intelliguntur referuatæ probationibus vero factis, Iudex infra alios quinque dies numerandos à die lapsi termini primorum, quinque dierum concessorum, ad probandum super eis pronuciare debeat, prout iustum sibi apparebit *l. properandum S. fin autem ex gessis C. de iud. & aduerte ne temere litiges, quoniam,* 18 quandoq; calumnia pena exilij, multatur *l. cui necessitas ff. de liber. caus. præterea ordo causæ, ad causam impedit litis ingressum super petitorio l. ordinarij C. de rei vend. Doctores in l. nihil tam naturale S. nihil commune ff. de acquir. possess.* Augustinus Berous quæst. 23. vtram si iste ordo non fuerit obseruatus, quia coram Principe proceditur, sola facti veritate inspecta, & hodie ita in omnibus Tribunalibus, quoniã iste sunt sollempnitates iuris positiuu non est processus, propterea nullus, vt tenet *Bar. in l. si fide in sor. S. quodam ff. man. & Bal. in l. si pro ea colum. fin. C. mand. & in l. rescripta C. precib. imp. offerend. per l. 1. S. si quis ff. de quaest. & in cap. 1. S. si inuestitura in secunda col. de noua. for. fid. & in apostillis ad Bar. Alexan. in l. fin. C. de leg. & Io: Andr. in c. de caus. extra de re iud. & Innoc. in c. 1. de lit. cont. s. sequitur hoc Io: Baptista Casalupus in rep. c. per veltras de don. 19 inter vir. & vxor. S. 34. item † quando excep-*

exceptio requirit altiore*m* indaginem facti, debet ad merita referuari. *Capyc. dec. 20.* exceptio discussione*m* opposita referuatur, etiam nisi sit notorium, principalē obligatū non esse soluendo, 30 idē *Capyc. dec. 54.* Item † exceptio, quę impedit procedi, impedit cōpromi*ssu*, idē *desf. 66.* exceptio dilatoria, debet infra triduu*m* allegari, idē *Capyc. dec. 83.*

Dicitur comparente reo, queritur vtrum compareas possit cōsentire in iudicem non suum, dic quod tamē in ciuili, quā criminali potest cōsentire, & erit re-

21 spectu consensus, † iudex competens dummodo sit iudex ordinarius, vel delegatus ad vniuersitatem causarum, & limitare in clerico non habere locum, & in vaxallo, cuius Dominus habet iurisdictionem, cum clausula derogatiu*a*, auocatiua, & priuatiua, de clerico loquitur *glos. in l. i. ff. de iudic.* licet in spēte litigantibus de iure cōmuni progreditur iurisdictione 2. 9. 6. c. non liceat 10. 91. c. 11. *nohita*, secus est hodie p*ro* nouū decretalem Gregorij *cap. significasti, & oap. diligenti extra de foro compet.* quoniam ex dispositione dictorum iurū, nec renunciari potest. Idem confirmatur ex Federici Constitutione, quę incipit, *statuimus de episcop. & cler.* limitatur hoc vkimū de clerico non habere locum in arbitrio, quia in arbitrium potest consentire clericus, vt *glos. t. in d. l. i. ff. de iud.* & consentire non dicitur absens, seu qui errat, sed ille qui scit non esse subiectum iurisdictioni *l. confessisse S. conuenire ff. de iud.* idem est si fuisset aliquis viribus p*re*ture compulsus consentire, quia consensus erit nullus, & prorogatio fit de tempore ad tempus, de periona in personam, de re ad rem, *glos. in d. S. conuenire in verbo in hib.* & de quantitate ad quantitatem *l. de qua re S. fin. ff. de iud.* Sed quid si post citationem fuerit effectus alterius fori, dic q*uo*d p*re*uentus nō habet ius reuocandi forum *l. si quis postea ff. de iud. l. penult. ff. de iurisdic. omn. iud.* an possit prorogari iurisdictione per vaxallum, dic quod non, vt tenent *Bart.*

& *Bald. in l. r. S. & post ff. de oper. nou. nunciat.* nisi cum voluntate domini, vel nominare arbitros, quibus non subiacet *Ludouicus cōf. 369.* Non obstat lex, qui autem *ff. si quis cautio.* quoniam ibi secundum *glosam primam* impetrauit conuentus priuilegium, etiam de illa causa incepta, quid si quis passus est conueniri in vna Prouincia coram non suo iudice, & fuerit condemnatus propter omissionē exceptionis, num possit reuerti ad dictam defensionem, non quia debuit a principio opponi. *l. exceptionem C. de probatio.* & sic esset sententia lata a non suo iudice. *l. final. C. de exceptio. facit glos. in l. sed & si in verbo non potest ff. de iud.* est bene verum, quod iudex potest in comparēdo statuere terminum, habita ratione personę, causę, & temporis. *l. non nunquam ff. de iud.* vtrum aliquis priuatus possit fieri iudex consensu priuatorum, dic quod non *l. priuatorum ff. de iurisdic. omnium iud. l. qui neque ff. de iudic.* & in quibus casibus iudex potest facere comparere personaliter reus, dicitur in *cap. 1. de iudic. in 6.* vbi cauetur, quod potest in causa criminali pro veritate dicēda

22 pro iuramento calumnię, † Sed num quid contumax in vao actu sit citandus ad sententiam, dicit *glos. in cap. 2. de dol. & contum. in verbo non teneris vers. numquid in 6. quod sic.* Item vbi non comparet efficitur contumax, & tunc aut est verus, & euidens contumax non appellat, quominus impedit exequutionem, dicitur verus contumax ille qui fuit apprehensus de persona, euidens qui fuit apprehensus, & dixit nolle venire, p*re*sūptus, & fictus, & qui fuit citatus domi, vel qui inuentus tacuit, & dixit velle venire, & tunc appellat vide *Latus de hijs glos. singularem, & sollempnem in clem. 1. de dol. & contumacia in verbo manifeste glos. in l. ea qua in verbo per contumaciam C. quomodo, & quando iud. & glos. in l. i. in verbo per contumaciam C. quor. appellatio. non recip.* nisi venerint iudice seden-

sedente pro Tribunaliglof. in d. l. 1. in verbo non potest, & glof. in l. contum. ff. de re iudicat. in verbo contumacia dicitur, quod contumacia quandoque attenditur respectu non venientis, vt cap. 2. de dol. & cons. quandoque respectu non constituentis l. qui restituere ff. de rei vendicat. quandoque respectu non respondentis l. de etate S. qui tacuit ff. de interro. actio. quandoque respectu recedentis, quandoque respectu non existentis l. creditor S. iustus ff. de appellat. & prima contumacia respectu non venientis tripliciter contingere potest primò, quia citatus peremptoria contempnit venire; secundò quia malitiosè se occultat; tertio, quia impedit ne citatio ad ipsum perueniat extra, vt lite non contestata. C. quomodo S. porro, & proximis diebus in Consilio dum ageretur causa inter Magnificū Franciscum Coronatum, & Magnificum Franciscum Vulcanum, super restitutione dotium, prætedens dictus Franciscus, & Regia Curia, sic se debere remitti non obstante renunciatione facta in Consilio privilegij fori, referente V. I. D. Domino Nicolao Francisco de Constantio fuit iudicatum in Sacro Consilio, quod causa remaneat, vt patet ex actis ægregij Io: Portij actuarij Sacri Consilij.

33. Petitio ÷ debet dari sumptibus actoris, ratio est, quia expedit, quod in actis describatur propter iudicem, primò vt sententiam proferat conformem petitioni l. vt fundus ff. com. diuis. propter ipsum actorem ex fructu tangetur, & formet positiones, articulos conformes petitioni, & hodie hoc idem obseruamus formare articulos vna cum actis causæ, & vt sibi agenti ex alia causa, non obstat exequutoriæ iudicatæ. l. Abbate de rei iudic. num. 6. propter reum vt deliberare possit, Authentica offeratur de litis contestat. C. vt possit etiam suas defensiones formare, & insuper absolui se facere propter inepituidinē libelli, vt tenet glof. in clem. sapē de verbor significatio. in verbis pronuntiatio.

item est equum, vt prospiciat sibi in causa reconuentionis, quæ fortiter naturā exquirat sibi, idē cui legium quo cōuentio, vt notat glof. in d. clem. sapē in verb. voluerit, & q̄ actor teneatur dare copiam reo suis sumptibus procedere de iure cōmune, vt tenet Bart. in l. 1. ff. de edend. & sequitur Alexand. colum. 1. vers. 3. nota, vbi etiam loqueris dilatioe data reo ad deliberandum debet infra dictam dilationem opponere, quæ voluerit, vide eum in d. 1. colum. in vers. 2. nota.

Io:Franciscus Scaglioni V. I. D.

A D D I T I O.

Postquam fuit libellus, siue petitio præsentata Iudici, & parti, vt de iure probatum ostendit Marant. in eius specul. par. 6. in 3. membro de libelli Oblat. num. 1. & sit communiter talis presentatio libelli, seu petitionis Actorum Magistro, vt prosequitur Muscat. in eius praxi S. C. lib. 1. par. 2. glof. presentato num. 7. & 2. & sic abique Iudicis presentia, vt subbit nu. 3. vbi plura ad ornatum inscripse circa hanc libelli presentationem annotationem, & receptionem, sed quia regulariter libellus vim citationis non habet, inquit Carau. in ritu 189. num. 2. Ideo eo presentato expeditur citatio, subdit ibi Marant. num. 15. quo fit, vt talis productio libelli, seu presentatio antequam expeditur citatio nõ erit de processu, subsequitur ibi Muscat. nu. 8. ex quo vt idem ibidem num. 9. prosequitur talis libelli presentatio est preparatorium iudicium iniciandi, quò ad iudicem non autē, quò ad partem antequam citetur, quoniam peracta citatione erit de processu, & principium litis subdit nu. 10. talis citatio est principium, & fundamentum iudicij And. Gail. lib. 1. Obseru. 74. num. 1. à qua illud incipit And. Gail. lib. 1. de pace publ. cap. 5. num. 6. & citationis finis, & effectus est comparitionis, & per comparitionē resoluitur Misfing. cent. 4. Obseru. 54. adeo, quod citatus ad duo tenetur, scilicet ad comparendum, & comparendum in termino Misfing. cent. 5. obseru. 86. num. 2. Carauit. in ritu 113. num. 9. sicque ipso reo comparente dabitur copia libelli, quod est tam de iure communi probatum in Auchen. offeratur C. de lit. contest. Panciroli. in eius praxi par. 1. 5. nunc exponenda, vbi Faustini. in addit. quam de iure Regni ex dispositione huius prag. vt inquit Marant. vbi supra nu. 3. Grimal. in Addit. ad praxim Tartagl. ciuil. cap. 3. incip. nota quod de iure & sic expensis actoris, quod non adducitur in M. C. neq; in S. C. concedi copiam libelli, vt refert Muscat. in d. praxi par. 1. glof. reus num. 3. & p. 3. glof. respondendum nu. 2. & 3.

Insu-

Insuper quo ad purgationem contumaciae, tam in civilibus, quam in criminalibus, ad quid teneatur, refert Carau. in rit. 211. nu. 2. & nisi relictus expensis non auditur, idem in ritu 298. num. 2. & 8. ubi posuit ampliationes, & limitationes, & quod contumacia purgare in se tria continet, referuntur ab eodem Carau. in ritu 65, num. 2. quo fit vt contumax relictus expensis ex integro poterit omnes exceptiones opponere, & audiri, testatur Muscat. in d. praxi par. 2. glos. veniens nu. 6. & 7. & quas exceptiones opponere poterit reus comparens, quia de hijs prolixius agit Marant. in eius specul. d. p. 6. in 9. membro, ideò ipsi me remitto, ac etiam eadem Muscat. in d. citata. praxi d. lib. 1. p. 2. glos. exceptiones, & glos. competent p. 3. glos. dilatorias, & par 4. glos. peremptorias.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M .

- 1 *Vtrum si reus opposuerit declinatoriã, possit reddere ad alias exceptiones succumbens, & quominus exceptiones opponere.* 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. & 10.
- 11 *Si oppositiones obtulit se probaturum, quid faciendum.*
- 12 *Exceptio tua non interest.*
- 13 *Exceptio, qua obstat deleganti, obstat delegato.*
- 14 *Protestatio, & reservatio, quid operetur.* 15.
- 16 *Exceptio prescriptionis.*
- 17 *Exceptio retentionis.*
- 18 *Excipiens, an videatur sateri.*
- 19 *Exceptio superueniens, quid operetur.*
- 20 *Excipere obscure, & non excipere, à pari procedunt.*
- 21 *Exceptio dilatoria infra quod tempus opponitur.*
- 22 *Exceptio declinatoria infra quod tempus opponitur.* 23.
- 24 *Exceptio dominij, quid operetur.*
- 25 *Iuramentum de calumnia, non est inobservantia.*
- 26 *Interrogationes si tenes, & possides, si es hæres quando fient.* 31. 32. 35.
- 27 *Declarationes quomodo fient, & si non fient quid decretandum. & quomodo procedendum.* 28. 29.
- 30 *An possit reuocare declarationes.* 36.
- 33 *Interrogationes differunt à positionibus.* 34.

- 37 *Quando possit compellere reos ad respondendum interrogans.*
- 38 *Exceptio conuentionis.*
- 39 *Contumacia in omnibus casibus, quid operetur.*
- 40 *Iudex, donec vacat super reiectione impertinentiam terminus nõ currit.*
- 41 *Quando dicitur principalis non deponere formiter.*
- 42 *Actio mercenaria, quomodo dicatur.*
- 43 *Vbi officium Iudicis misericorditer imploratur.*

Si reus exceptiones litis ingressum impediens opponere noluerit, vel opposuerit, & ad merita reservata fuerint, vel aliter reiectæ immediate procedatur ad responsonem petitioni ipsius actoris, & iuramentum de calumnia, & alias responsones si tenet, & possidet quãdo reali agitur, vel alijs interrogationibus iuste factis, veluti si hæres est, & similibus: quod si reus facere recusauerit procedatur, ac si legitime respondisset, & iurasset, & quantum ad interrogationes prædictas habeatur pro confitente, vel negante, pro vt deterius erit ipsi contumaci.

De modo procedendi, quando exceptiones impediens litis ingressum non fuerint opposita, vel fuerint reservata ad merita.

- 1 reus ¶ exceptiones litis ingressum impediens opponere noluerit, vtrum possit reddere ad excipiendum. Bar. in l. 1. C. de iur. & facti ignot. dicit, quod non admittitur ad opponendum si omisit, & hoc ¶ fallit in milite, qui ipso iure admittitur, & rusticus,
- 2

sticus, ac mulier minor: per restitutionem in integrum, & proinde in *l. eleganter S. 1. idem Bar.* dicit quod ad nõ redditur iudicium nullum *num. 2.* & vt intelligatur ista materia exceptionum dicit, quod exceptio ¶ est actionis exclusio *l. 1. & 2. ff. de except.* & venit ex iure gentium. *Bar. in l. Ex hõreure ff. de iust. & iur.* & alia ¶ est exceptio dilatoria, quæ differt iudicium, alia peremptoria, quæ perimit, alia anormala, & quia hæc discussio est scolastica, & non est de pane lucrãdo, venio ad rem ipsam, & dico, quod ¶ exceptio rei iudicatæ est exceptio iuris, & facti, ac intentionis. *Bar. in l. cum quis C. de iur. & fact. ingno. num. 14.* quoniam elidit ius actoris, & excludit actorem, iterum.

6 agentem ¶ exceptio Macedoniani, & Valleyani; quoniam peruenit ex moribus Ciuitatis impedit iudicium, & elidit effectum actionis, sed non perimit obligationem naturalem, vt *idem Bar. in d. l. cum quis*, vbi dicit, quod ¶ exceptio litis pendentiæ, exceptio fori, & epistolæ diui Adriani fuerunt inductæ ad conseruandum rigorem iuris, quoniam per eas declinatur iudicium, exceptio quippè ¶ dilatoria quædam est iudicis, & iurisdictionis videlicet, vbi dicitur, quod tu non potes esse iudex in competens, & ista debet opponi in initio iudicij, antequam aliqua alia exceptio proponatur, quoniam alias opponendo exceptiones consentiret in iudicem *l. si susceperis ff. de iudic.* quædam ¶ est dilatoria, quæ opponitur aduersus actorem, vel libellum, aut alia, similia, vt tu non potes agere, quia excommunicatus minor infans bannitus, vel libellus est obscurus generalis ineptus incertus, & exprimuntur prædicta, & tunc debet opponi, & probari aut demonstrari ante contestationem litis, & intellige nisi alias super hoc habuerit terminum, quod est dilatoria solutionis, & tunc ¶ debet ab initio opponi, & potest probari post contestationem litis, verum vbi in causa ipsa fuit cognitum Summariè de exceptio-

ne, potest in negotio principali plenariè cognosci, quia tendunt ad diuersa; immò idem si deduceretur in prima dilatione, in secunda super nouo articulo possem producere testes. *Bar. in l. exceptionem C. de probat. vlt. montati dicebant*, quod illa exceptio deder referuari ad merita, ne bis idem de eorum negotio cognoscatur, verum vbi non venit, idem exequendum in secundo iudicio non sumatim in prima dilatione, sed in vtroque iudicio, seu vtraque dilatione debet perfectè probari. *Bar. in l. præscript. C. si contra ius, vel util. publ. & si ¶ opponis exceptiones*, obtulit se in promptu probaturum, & Iudex vterius procedendo diffinit negotium, tacitè reiecitse exceptiones, & tunc grauat partem opponentem, & debet pars appellare, verum potest in causa appellationis reparari, & reuocari sententia ex tali grauamine, vt tenet *Bar. in l. à procedente C. de dilat.* & ista exceptio tu non es procurator, tu non potes esse procurator, debet opponi in principio, quia est dilatoria, & proinde quando verè scio, non esse procuratorem debeo facere, repellere illum quando dubito, & Iudex decernit, licet hoc decretum non præiudicat domino sustinetur iudicium contra procuratorem, vt tenet *Bar. in l. licet C. de procur. exceptio ¶ tua non interest non habet ius in causa impedit litis ingressum, nisi causa cogita requiratur altiore indaginem. Bar. in l. si pupilli S. videamus ff. de neg. gest. & l. mater decedens ff. de inoff. test. & an, & quando transmittatur ad successores. Bar. vide in l. Marcellus S. final. ff. de*

13 *pet. her. & Boerium cons. 49.* item ¶ exceptio quæ obstat, deleganti non obstat delegato. *Bar. in l. aoli mali ff. de*

14 *nouat.* exceptio ¶ tu es minor, potest opponi, etiam post litem contestatam. *l. minor. & ibi Bar. ff. de procur.* & aduerte, quod vbi aliquis opponit aliquas exceptiones, & referuat sibi alias exceptiones sub hac clausula saluus, & referuat, alijs exceptionibus, non pro-

propterea videtur opponere alias excep-
 15 modi † protestatio, seu clausula nihil
 operatur, vt tenet *Bar. in l. scire oportet*
 16 *§. scire ff. de excus. sus.* exceptio † præ-
 scriptionis impedit litis ingressum.
Bar. in l. transact. ff. de verb. signifi. &
in l. final. ff. pro suo. & quid operetur
 17 exceptio † retentionis, vide *Bar. in l. si*
vi. C. quod metus causa, & quæ sunt excep-
 tiones, quæ impediunt litis ingres-
 sum, vide *Bar. in l. cum quærebatur ff.*
 18 *iud. sol. item † excipiens non videtur*
fateri l. non utique ff. de exceptio. fallit
vbi quia allegaret excipiendo satisfac-
tionem, ita limitat dictam regulam.
Boerius in 1. par. quæst. 42. nu. 15. licet
 quidam Magnificus Iudex Pedaneus
 19 in quadam causa iudicauerit contra-
 rium, exceptio † superueniens pendē-
 te iudicio prodest reo conuento, & po-
 tesse illam opponere. *Bar. in l. si mulier*
 20 *ff. solus. matri.* & à pari † procedunt,
 non excipere, & excipere obscure,
 quia succumbit *Bar. in l. Titia testores*
 21 *ff. de leg. 1. & an † & quando possit opo-*
 poni exceptio dilatoria, vide *Bar. in l.*
excusantur S. 1. vers. numerus, ff. de ex-
cusat. sus. & coram quo debent istæ ex-
 ceptiones opponi. *Bar. dicit in Authentica,*
qua supp. C. de precib. imper. offer.
 quod possunt opponi coram a quoario,
 & noti causæ per *Leos C. de appellat. &*
 22 *an,* & quando † possit opponi, ac de-
 beat opponi exceptio dilatoria, vide
Bartol. in l. quidam consulebans ff. de re
iud. præterea quando exceptio inest
 23 obligationi, vel actioni, an † debeat
 probare, vel sufficiat allegari, dic quod
 quando inest intrinsicus, & patet ex
 facie, obligatio sufficit allegari,
 quando verò indiget probatione ex-
 trinseca, vt in pacto in continenti ap-
 posito extra contractum debet opponi
 ab initio. *Bar. in l. eum, qui isà S. isà ff.*
de verb. oblig. sequitur, vel opposuerint,
 & fuerint reseruata pro iudicem ex eo,
 quia exigebant altiore indaginem,
 vel ex alia causa, pro vt occurrit: hinc
 24 † exceptio dominij aduersus interdē-

sum, quorum bonorum reicitur *l. con-*
stat C. quor. bon. vel reiectæ, quia fru-
 strabant iudicium, & pronunciauit Iu-
 dex expressè esse procedendū in causâ
 oppositis non obstantibus, vel tacitè
 procedendo ad vteriora immediatè
 procedatur, ad responsum petitioni
 ipsius actoris, immediatè dato aliquo
 intervallo temporis, pro vt Iudici vi-
 debitur assignato die ad respondendum,
 vel ad audiendam debitam prouisionem
 ad responsum petitioni, vbi
 voluerit respondere, quoniam hodie
 non cogitur, cum per contumaciam
 possit procedi, & vbi non responderit
 causa agerur *l. 2. post edictum ff. de*
 25 *iud. & iuramentum † de calumnia,*
 quod hodie non est in obseruatione, vt
 dixi in præcedenti pragmatica, & alias
 responsum inferit primò, quod reus
 primò tenetur respondere petitioni
 oblata, & sibi insinuatæ, & deindè iu-
 rare, quod non opposuit, nec respondi-
 dit sic animo calumniandi, & deindè
 tenetur facere alias responsum, vbi
 præcesserit mandatum præceptum,
 26 aut petitiõ partis, q̄ declarat si † te-
 net, & possidet in actione reali, & sic
 in rei vindicatione, & in alijs iudicijs
 realibus, & pro hoc emanuit *Ritus*
Magna Curia sub rubrica de rei ven-
dicas. car. 12. qui incipit is̄ seruat dicta
Curia, & hæc pragmatica obseruationem
 dicit *Bal. in l. unica C. de confess.*
 quod potest mandare Iudex, quod re-
 spondeat per verbum credo, vel non
 credo, & maximè vbi agitur de factõ
 27 alieno, & si sunt † duo procuratores,
 vel tutores, vnus constitetur alter non
 stabitur depositioni, quæ magis con-
 gruit veritati, & si non appareat hoc sta-
 bitur depositioni, quæ facit pro reo.
 28 Verum quãdo factum † est antiquum,
 & intricatum, reconuentus potest pe-
 tere terminum ad declarandum *l. emp-*
tor l. Lutus ff. de pall. l. perquirere ff.
 29 *de acquir. poss.* fallit † in factõ proprio,
 in quo non cadit ignorantia *l. final. ff.*
pro suo: & tuac si habuit terminum, &
 30 declarauit, † non potest reuocare de-

clarationem, ita tenet *Bald. in l. de etate ff. de inter actio.* sequitur, vel alijs interrogationibus iuste factis veluti, si hæres est, & similibus, & tunc versatur arbitrium iudicis, & vbiunque visum fuerit sibi decernet, esse faciendas huiusmodi declarationes *l. vbiq; ff. eo. & vt plenus habeas materiam istam, dicit glos. in l. i. ff. de inter actio.* quod

31 tria requiruntur, vt fiat dicta interrogatio in actione personali, quod sit actio personalis, vt sit certum quod petitur, & quod actio sit hæreditaria, & hodie dicit *glos. in rubrica de inter actio.* quod non fiunt ante iudicium, sed propositis actionibus ad ordinationem litis, non ad decisionem, & *glos. in verbo damni l. vbiq; cumq;* enumerat plures casus, in quibus possunt fieri huiusmodi interrogationes, videlicet an sit hæres pro quota parte ab intestato, vel ex testamento, an sua sit quadrupes, an seruum noxium possideat, & pro quota parte possideat, quot annos habet, si pnes se habet peculium, & quan-

32 do sunt, ante litem contestatam: debet respondere, per verbum affirmatiuum, vel abnegatiuum, secus post litem contestatam, quoniam tunc respondere super petitionibus per verbum credulitatis, videlicet credo, vel non-

33 credo, & in hoc differunt, interrogationes à positionibus, licet *Bart.* dicat in *d. l. i. ff. de interrogat. actio.* quod in vtroque possit per verbum credo respondere, verum confessio, & in vtraque operatur idem respectu interrogati, respectu, verò interrogantis contrarium, quoniam qui interrogat dubitat, qui ponit constitetur, & hoc est, quod sit ap. id iudicem, vt dicit *glos. in d. l. i. in verbo apud Iudices*, sed quando ista confessio nõ sit in figura iudicij, id est iudice pro Tribunali sedente, & sic apud acta, potest reuocari. *cap. ex par. extra de verb. sig. glos. in l. de etate ff. de interrog. actio.* sed & ante conclusionem in causa, sed vbi est conclusum in causa non potest reuocari, vt tenent *DD. in cap. vltim. de resit. in integ. in 6.*

item non possit reuocari, quando effecta ista confessio cum iuramento. *cap. vltim. de iur. iur. in 6.* nisi esset resupina, & erronea, quia tunc non obstanto termino concessio ad deliberandum, possit reuocari *l. si ex causa l. qui interrogatur ff. de interrog. actio.* & si aliquis interrogatus tacuit, tunc tacendo cõtemnit præceptum iudicis debet decerni, prout deterius erit non respondentis. *Bar. in l. de etate §. qui tacuit ff. de interrog. actio.* & habebitur, vel pro confessio, vel negante, vt deterius erit non respondentis, & vtrum procurator & possit reuocare confessionem sui principalis, pater confessionem filij, dominus serui, & è contra, & creditores confessiones debitorum vide *Bald.* qui tenet quod sic in *d. l. de etate*, & in eodem loco tenet, quod duo probare debet, qui intendit reuocare rem se aliter habere, & errasse, & quod de confessionibus, quæ fiunt in libello positionibus, exceptionibus dicit *idem Bald. qui supra in d. l. de etate*, quod potest reuocare ante interrogationem, sed post non liberè, & aduertat Iudex in interrogationibus, quæ fiunt ante dationem termini, quod non & cogat respondere, nisi quatenus necessitas, & exegerit ad præparationem iudicij intentati, post verò dationem termini, quæ fiunt ad decisionem, cogat fieri in termino probatorio, vel vbi iudici videbitur cætera, per te in supradictis locis videre poteris, extat *ritus Magna Curia sub rubr. de responsionibus faciendis, car. 3. in 4. colum. vbi cauetur*, quod possunt fieri super articulis vsque ad conclusionem exclusiue, qui incipit *Item seruat ipsa Curia*, quod responsiones, sed quid de exceptione conuentionis allegata

38 conuenit, dic quod ista & exceptio conuentionis, potest opponi in omni parte iudicij, etiam aduersus literas inhibitoriales, vt tenet *Bartol. in l. i. §. indè queritur per illum sextum ff. de oper. noui nunciat.* cætera per te videas super hac materia sit laus Deo.

39 Contumacia & in non respondendo opera-

operatur, quod contumax reputetur pro confesso, secus in contumace in non veniendo, & in non restituendo. *l. creditor §. iustus ff. de appellat.* & ille dicitur verè contumax, qui non habet causam non respondendi. *l. qui interrogatur ff. de interrogat. actio.* & siuè sit præsens, vel absens, & certificatus, super quo debet respondere contumax habere pro confesso *l. certum §. 1. ff. de confess.* secus in non certificato, quia ignorans id de quo interrogatur, non habetur pro confesso, infertur hoc ad bananum, vt nõ dicatur propter contumaciam confessus verè, nec iustè ex forma statuti, nisi absenti fuerit apertè declaratum, & denunciatum *c. prater ea extra de dilat. & tex. in cap. 2. de confess. in 6.* videtur exigere quatuor, scilicet, quod positio sit iurata ex parte ponentis. Secundò, quod sit lecta parti. Tertiò, quod sit monitus respondere. Quartò, quod non habeat iustam causam recusandi respondere, & iste contumax in non respondendo auditur appellans. *l. generaliter C. de reb. cred. & Bal. in l. si filius h. r. ff. de interrog. actio.* & alibi *Bal. in l. si cum esset §. qui tacet* dicit, quod contumax in non respondendo habetur pro negante, & si nocet confessio, habetur pro confesso, si nocet negatio, habetur pro negante. *l. quamdiu, cum ibi notatis, ff. de act. bared.* & ex hoc emanauit illa practica, quod habeatur, prout deterius, erit recusanti respondere, seu declarare, & quando suat positiones impertinentes, & Iudex est impeditus declarare illas impertinètes, pars potest permessa protestatione impertinentium respondere, & Iudex reiicere impertinentes dõcreto generali, vt notat *Bald. in l. si defensor ff. de interrog. actio.* item etiam possit omni captiosè reculare, potest deponere monitus ad opponendum, captiosa dicitur, quotiescumque ponit respondere in prolixitate, nec etiam est facièda captiosa interrogatio testis prout fit hodie per Scribas criminales vt notat *Speculator in tit de teste §. iam*

& Bal. in l. & quia ff. de interrog. actio. & debet copia positionis parti dari de iure communi, secus hodie ex comuni obseruantia, vt dicit *Bal. in l. quod interrogatur ff. eod. tit.* vbi dicit, quod inter-
40 rim, donec ¶ Iudex vacat super rekitutione impertinentium, terminus non currit, cum pars impediatur, & responsio debet esse simplex, non conditionalis, vel obscura exemplum si dicat credo si appareat, quia non releuat ab onere probandi, vt tenet *Bal. in l. editum ff. de interrogatorijs actionibus,*
41 & illud est, ¶ quod hodie dicimus non deposuit formiter tenetur deponere formiter, & multi sunt qui loquuntur per pragmaticam absque ratione, idcirco hoc posui, vt intelligatur à cunctis, & quomodo hic sermo, hætenus est ambiguus, idcirco est videndum si fit ex officio Iudicis mercenarij, vel Iudicis nobilis, & vt intelligatur intentio *Baldus in rubrica de interrogator. actionibus,* & reddatur in pragmatica promittitur, quod erant actio-
42 nes mercenariæ, & nobiles, & ¶ actio mercenaria erat, quæ alteri deseruiebat, idem officium mercenarium, quod deseruit actiõni intentatæ post litrem contestatam post iudiciũ ceptum circa emergentia. *l. si reus paratus ff. de procurato. l. ediles §. isemsciendum ff. de edilit. edicto,* vbi *glos. in verbo iniuncta Pragmatica* clarius exprimit, & dicit ea venire, quæ sub petitione facta ab actore claudi possunt, quæ non possunt claudi non veniunt, sed in hoc non statur iudicio rei. *l. solemus ff. de iud. sed* statur in dubio iudicio actõris, vt tenet *glos. in d. l. solemus.* Item ea, quæ postea accedunt, veniunt per officium Iudicis, vt in *d. s. item sciendum,* & omnia veniunt in causa nobilis, actio est, quæ pñcipale negotium continet, & vbi officium Iudicis misericorditer implorare, pñcipaliter propter aliud, & non
43 propter se, id est propter emergentia incidentia, & propterea quæ clauditur pertinere, tunc non opus est libello, & ista est opinio *glos. in l. nec quicumq; §.*

*vbi decretum ff. de offic. pro consul. & glos. in rubrica ff. de interrogator. actio. per l. de pupillo §. meminisse ff. de oper. in nunt. maxime vbi post restitutione nihil ulterius quaeritur, nisi procedi in negotio principali, etiam quia vbi plena cognitio exigere debet fieri Iudice sedente pro tribunali, vel vt moris est, vbi semiplena, & summaria cognitio, tamen potest expediri in itinere. l. voluit §. fin. ff. de interrogat. actio, & de his plenus Bald. in rub. de interrogat. actio. sic aduerte ad practicam, vbi in tribus casibus procedit istantia alter vtrius partis in causa ipsa, scilicet, quod declaret si tenet, & possidet, si est haeres, & intestato, vel ex testato, & pro quota parte, & deponat, vt principalis (super positionibus, vel articulis; vel quod declaret, si intendit vti, quod vbi Iudex praeciperit declarare, & postremo destiterit declarare, quod post commutare si non vult cogere captis pignoribus, quod infra dies tot declarare alias haberetur, prout detersus exit, vt supra diximus, & ita est moris, & consuetudinis obseruari in Tribunalibus huius nobilissimae Ciuitatis Neap. & sic vidi haecenus obseruari extatq; *pragmatica infra de modo procedendi sub rubrica de positionibus, quae incipit quinta die ibi ipso. lute pro confessata habeatur. Quid si comparet procurator vbi exigitur parte principalis vtrū admittatur, dic non quia in hoc casu potest denegari audientia procuratori. cap. 1. de rescrip. in 6. Castaneus in §. 3. in consuet. Burgand. sub rubr. des droitz. appar. agens. mar. contra regulas iuris l. in pecuniarijs ff. de procur. l. 1. §. vsus autem ff. eod. l. 3. vnus §. idem Iulianus ff. de in iur. & in criminalibus fallit vbi accusatores petant interesse, vt tenet Bald. in l. licet eod. & in alijs casibus, de quibus Guido Papa quae §. 338.**

A D D I T I O.

Agitur in hac *pragmatica* de exceptionibus proponendis, quarum species duo sunt, de quibus pro Io: Ferrar. in suo processu iudic. lib. 1. cap. 10. per totum.

Et quantum pertinet ad dilationes dilatorias, quae sunt etiam duplices secundum Añm. in eius praxi iudic. §. 18. cap. 1. num. 3. vbi aliam recenset, & melius ad iacurritatem omnia concernentia istam dilatorias exceptionem distulit in §. 13. cap. 1. per totum, & frequentis limitationes ibi relatas conferentes ad tradita, hic per Auctorem Scaccia de iudicijs cap. 101. num. 1. late Muscatel. in praxi S. C. lib. 1. par. 3. glos. dilatorias nouissime Io: Baptista Schauart. in suo processu iudic. lib. 1. cap. 6. per tot. vbi plura de hac exceptione Plenus Cancr. variat. resol. tom. 3. cap. 16. num. 40. & seq.

De exceptionibus vetè peremptorijs profertur Añm. d. §. 18. cap. 1. & melius Nicol. Caluol. in sua praxi iudic. §. exceptio contra libelli conclus. 1. à num. 22. cum seq. quando, & quomodo debeant opponi, refertur Scat. vbi supra Io: Ferrar. ibidem ver. alie peremptoriae, vbi pro exempla eas demonstrat Marant. in suis singul. verbo exceptio fol. 33. Muscat. in eadem praxi d. lib. 1. part. 4. glos. peremptoriae Io: Baptista Schauart. d. processu iudic. cap. 11. Zanet. in tract. de exceptio. par. 3. à cap. 1. ad 26.

Attingendo insuper exceptiones requirentes altiore indagine, de quibus hic dicitur auctor, & quae sunt refert Añm. d. praxi §. 18. cap. 4. Muscat. ex praxi par. 5. glos. reueruatas num. 22. & idem Añm. in cap. 7. num. 2. afferit in iudicio Summario eas non admitti, & sequitur in d. §. 31. cap. 2. ampl. 12. num. 4. quod tales exceptiones requirentes altiore indaginem exequutionem sententiae non impediunt quando in continenti probari non possunt. Marant. in specul. 6. par. verbo exequutio num. 63. & tunc exceptio requirit altiore indaginem, cum Iudex ita declarauerit Nicol. Caluol. vbi supra num. 40. & subdit num. 41. quod exceptio nõ requirit altiore indaginem, quando est casus legis apertus, & exceptio, quod non requirit altiore indaginem quomodo intelligatur, refert Muscat. ex praxi par. 4. glos. vltiora num. 8. & quando ipse dicatur, refert Cristoph. Scuan. nam in processu Cameral. lib. 1. cap. 59. num. 15. & seq. iudicij articulo remittuntur.

In tantum, quod tales exceptiones requirentes altiore indaginem referuntur ad merita. Anton. de Amat. var. resol. fol. 10. num. 3. vbi plura tom. 1. causae ita Scacc. d. cap. 101. num. 3. in fine, & idem Muscat. in dicta praxi ex par. 4. glos. vltiora num. 3. docet quod exceptiones referuntur ad merita, & ipsa exceptio, quae altiore requirit indaginem, post litis contestationem referatur Añm. d. praxi §. 13. cap. 9. num. 23. ex causa tamen referuntur ad merita, Cancr. tom. 3. cap. 7. nu. 20. & quando veniunt decidenda Amat. vbi supra num. 15. exceptiones referuatae ad merita, quando discutuntur. vide Anna sing. 446. ex alleg. 46. num. 27.

Deueniendo ad exceptiones hic enunciatas ab Auctore particulariter, & primò circa exceptionem tua non interet, adde Añm. in d. praxi

praxi §. 13. cap. 6. & repellit quem alimpe-
iudicij Cancer. variat. resol. cap. 2. num. 238.
tom. 3. & impedit litis ingrefum, idem par. 1.
cap. 18. num. 19. Bellus. conf. 201. num. 10. &
potest femper opponi. Atria dec. 37. nu. 26.
item exceptio tu non es hñtes 7. non tibi
concessum, de quo per Mulcat. d. lib. 7. par. 3.
glof. comparentis num. 11.

5 Exceptio præscriptio. qd. de Zanzeri. d.
tract. par. 3. cap. 9. Careu. dec. 44. à num. 16.
quando non obitat Cancer. d. cap. 18. nu. 17.
& quando non admittatur, vel non. Costa si-
cul. conf. 17. num. 7. conf. 38. nu. 36. Cristoph.
Seuamand. de process. Cap. lib. 3. cap. 59.
nu. 11. Io. Ferrar. d. process. iud. cap. 10.

6 Exceptio, quæ obstat delegato, an obitat
delegatorio, vide Cancer. par. 2. cap. 6. num.
70. cum seq.

7 Exceptio domini, quando obstat, vide
Costan. sicut. conf. 2. nu. 105. & quando debet
opponi. Anna alleg. 144. num. 7. & 9. & melius
Marescot. cap. var. resol. lib. 2. cap. 121. nu. 75.
& seq. And. Carl. lib. 2. obser. 75. num. 3.

8 Exceptio retentionis, de qua satis apud
Millign. in tract. de retentione q. 424. 441. 352.
& respectu meliorationum retentionis; idē
q. 401. 403. 404. 405. & apud Marescot.
variar. resol. lib. 2. cap. 121. num. 48. & seq. an
procedat in exequitiis, & priuilegiis, idē
Mollign. quæst. 408. & an detur contra ter-
tium, idem quæst. 407.

9 Exceptio conuentionis, & reconuentionis,
quomodo quælitur, & quando opponi de-
beat, latē Verin. in tract. de reconuentione. c. 13.
per totam: Io. Ferrar. eod. process. iudic. d.
cap. 10. ver. Reconuentionem itaq; & seq.

10 Excipiens, an fateri videatur hanc regu-
lam cum limitatione posuit Cristoph. Seuam-
mah. in d. process. Camer. lib. 1. c. 55. nu. 8.

11 Exceptio declinatoria fori reddens iudi-
cium retro nullum, potest quando conuenit
opponi Cancer. par. 1. cap. 2. num. 153. Laurentio
méide Muscat. d. lib. 1. glof. referentis Faust.
ad praxim Panciroli. p. 1. §. multos autem.

12 Exceptio dilatoria regulariter de iure
comuni debet opponi ante litem contestatam
Cancer. p. 1. cap. 18. num. 3. ubi posuit limita-
tiones, latē Muscat. d. praxi lib. 1. par. 3. glof.
dilatorias num. 17.

13 Interrogationes si quis tenet, & possidet ple-
nius Muscat. ex lib. 1. 3. par. glof. hereditaria.
Io. Baptistæ de Thoro I. C. Neap.

- 5 Quando currit terminus, & quando restituitur.
- 6 Hodie non contestatur lis.
- 7 Terminus qui datur, est peremptorius.
- 8 Quando non est factum ius daterius procedit ad receptionem, &c.
- 10 Termini substantiales in causa qui sint.
- 11 Terminus super instantia.
- 12 Reintegratur terminus.
- 13 Si terminus non datur in causa, non est sententia nulla.
- 14 Limitatur non habere locum in causa criminali.
- 15 Petitio quod principalis deponat, non currit terminus.
- 16 Terminus intelligitur ipso iure datus.
- 17 Nominatio quando fieri debeat.
- 18 In ius vocatus dicitur, & inchoatus processus.
- 19 Presumitur citatus.
- 20 An & quando presumatur per processum.
- 21 Quomodo procedatur in contrarium.
- 22 Reus voluntarius, quis sit.
- 23 Filius familiaris, an personam legitimam standi in iudicio habeat.
- 24 Vtrum reconuentionis reconuentionis fieri possit.
- 25 Qui renunciat vsui beneficii nominationis.
- 26 Reus citatus, quando potest, & tenetur respondere.
- 27 An iudicium procedat sine termino.

Post prædictas responsiones realiter, vel contumaciam vt supra sine aliquo iudicis ministerio, terminus ad probandum ipso iure partibus intelligatur statutus (modo infra scripto videlicet) quod partes ipsæ responsiones manifestare debeant, vel saltem vna ex partibus manifestare debet, in quibus locis testes examinare intendunt, & si infra viginti miliaria: Quindecim dies continui statuti intelligantur ab inde supra multiplicetur numerus per ter-

S V M M A R I V M.

- 1 Terminus, datur iuxta distantiam locorum.
- 2 Terminus datur arbitrio Iudicis.
- 3 Terminus prorogatur iuxta distantiam locorum.
- 4 Testes citati post terminum, an recipi debeant.

minum quinque dierum pro qualibet dieta, attribuendo cuilibet dietę passuum viginti milia: ita tamen, quod excedere non possit terminum trium mensium: etiam si in remotioribus regni partibus probationes fieri deberent: nisi iudici de causa cognoscenti: ex iusta causa eius animo mouente: maiorem dilationem statuendam videretur: Quo casu pro eius arbitrio illam augere possit, dum tamen intra regnum terminum trium mensium: vt supra non excedat: quod si partes ipse vel saltem vna ex eis in ipsa responsione non manifestauerint loca, in quibus examinare intendunt: terminus ipso iure dierum viginti ad probandum statutus intelligitur: nec possunt dicti termini sine iusta causa: vel sine expressa ambarum partium voluntate, prorogari ad partem duarum vnciarum a iudice auferendam, qui talem prorogationem fecerit: quod si fortę ad obtinendam (calumniosę) maiorem dilationem aliqua partium loca distantiore nominauerit: in quibus testes examinare non fecerit: simili partę duarum vnciarum subiaceat: sine villo processu ab eis auferendę, decernimus nominationem dictorum locorum fieri posse etiam in responsionibus faciendis per partes ipsas: positionibus, siue capitulis.

De dilationibus in causis dandis.

Ritus Magnę Curię, qui incipit; Item seruatur dicta curia in citatione dante terminum, sub rubrica practica super citationibus car. 4. col. 4. dicit, quodd reus accusata sibi contumacia, si non t comparet condemnatur, & in vltimo preceptorio datur terminus ad probandum iuxta distantiam locorum, & in termino predicto saltim dicti testes iurati examinentur, alijs de cetero non audiantur nisi iusta: & rationabilis causa iotercesserit, qua moueatur iudex ad concedendum, quod testes citati infra terminum recipiantur ita cauetur *in visu magna curia qui incipit in primis desur terminus, sub rubrica de modo procedendi: & de processibus causarum car. 2. in 4. col. erat t primo iste terminus arbitrio iudicis statuendus iuxta distantiam locorum, quod arbitrabatur quantum tempus consumebat in eundo, & redeundo, vt notatur in Constitutione Lite legitime contestata: & in Constitutione regni exceptiones de exceptioni malef. l. siue pars, ff. de iud. c. praterea extra de dilationibus, quem terminum potest iudex breuiare, & cum causę cognitione elongare: vt notatur in l. 7. ff. de re iud. & glos. in const. prima de dilat. dum modo elongentur prima dilacione durante, l. sed si manente, ff. precario, etiam partes non possunt hoc facere, nisi durante primo termino cum consensu iudicis. l. cordonem, ff. de oper. liber. & Andreas in Constitutione: appellacionum tempora: & quid si parum post terminum produxit testes, & petit examinari, audiet t ex causa preteritiam, cu malitiosę hoc non facit glos. in Constitutione in pecuniarijs, sed quid si fuerit datus terminus ad locum, in quo non potest iri, nisi per mare, & superuenit*

uenit tempesta, & interim labitur terminus, dicit Angel. in l. 2. §. quod diximus, ff. si quis caut. ubi adbib. & cautelam Bar. quod currit, sed non cū effectu, † quando restituitur, facis glos. pro hoc in c. cupites, §. quid si per partes in verbo impedimentum, & in c. comissa in verbo iusto de electio. in 6. l. fin. §. fin. ff. de publicanis, & nota quod hodie † non fit contestatio litis ut diximus in prima pragmatica, sed ubi fit contestatio litis per principalem, fit per verbum nego, vel confiteor, ubi fit per procuratorem fit per verbum ignoro, ita dicit Andreas in Constitutione regni qua incipit dilaciones in iudicijs, & † terminus, qui datur est peremptorius ut dicit Andreas in Constitutione lite legitimè contestata, quoniam non audiuntur nisi infra paucos dies re integra, & ubi ius † parvis non est factū deterius, quod tunc intelligitur non factum deterius, ubi non est facta publicatio in causa, nec didicita sunt testificata, vel ubi docuit, quod reculauit iudex examinare, vel stetit per testes aut examinatorem, facta tamen diligentia circa protestationem contra iudicem testes, & examinatorem, & vocatis testibus, & accusata eis contumacia, vt tenet idem Andr. in Constitutione in pecuniarijs qualiter probabit impedimentum vide Speculatorem in tit. de appell. §. nunc breuiter col. 2. vers. quid ergo appellans, & quid si terminus est elapsus, & nulla ex partibus fecit aliquid, an possint reintegrari Capicinus decif. 92. dicit, quod non, & pendēte huiusmodi termino actus aliquis † in præiudicio dicti termini fieri nō possunt Aegidius cōclusione 324. & Doctor. in l. quando la grande ff. de acquir. hered. quoniam officium iudicis conuiescit: & actus factus est nullus Rota decif. 742. in antiquis, & qua: tuor † termini substantiales sunt in causa, ad articulandum, ad dicendum, contra articulos, ad producendum omnia, & ad dicendum contra producta. Rota decif. 34. & 90. in nouis, & decif.

806. in antiquis, & Cassiodorus decif. 2. de rescriptis, hodie prædicti termino sic relati in Curia seculari, nisi Romæ obseruatur, & si forte causa iactantia † ventilatur debet prius dari terminus super iactantia, & summarie probata, & deinde termino præfixo ad proponendum iura ipsius, eo elapso imponitur perpetuum silentium, vel declaratur aduersario nullum ius competere, ut colligitur ex notatis per Innoc. in c. conquirente in 2. glos. de off. ord. in c. lator, qui filij sunt legi. per Bar. & alios in l. diffamari. C. de ing. & manu. & l. mansipiorum, ff. de optio. leg. Rota decif. 305. nota qualiter in antiquis, & Boerius decif. 255. Mazeus decif. 268. re † integrantur actus vnico actus, quando respectu personæ sunt nulli nouo consensu intercedente, Mazeus decif. 262. Dec. cons. 549. lib. 4. incipiente requisitis & cons. 662. incipiente In casu, de quo per sextum l. 1. C. de contract. iud. c. si eo tempore de rescriptis in 6. & Cassiodorus decif. 8. de rescriptis terminus in causa non fuerit † datus non propterea sententia erit nulla, quoniam potest in causa procedi sine termino, fallit † in causa criminali ita refert Mazeus in Constit. pacis culcum num. 34. versic. ego semper, habetur per Bars. in l. 1. C. dilat. & per Cyn. Bald. in l. 2. C. eq. tit. Bars. Bald. Angel. in l. fin. ff. de ferijs glos. & text. in l. 1. ff. de fur. & in l. rei, §. si ad diē ff. re de nullis. Bars. & Imola in l. cassiodorus, §. 1. ff. de publ. iudic. & non debet dari nisi petenti facit, textus Constitutionis regni iusticiarij, §. causas sub rubrica qualiter iusticiarij gerere se debeant, licet in ibi dicto §. causas, Mazeus teneat quod possit etiam non petenti dari ut iudicium suo ordine, † peragatur, & si est datus terminus, † & petatur cum protestatione, quod principalis deponat tanquam legalior, & melius sciens veritatem, & differat requisitus deponere terminus nō currit, verum melius est quod declaret hoc iudex, vt tenet Mazeus in Constitutione

satione regni, quae incipit Iustitiarum per provincias in 6. notabili idem est si opponatur exceptio impertinentium, & quando petit longiorem terminum debet iurare, quod non petit animo differendi, & eo ipso dicitur calumniosè petisse, quando non est usus, & punitur pena in pragmatica hic adiecta, ut tenet Mazeus in d. Constitut. causas, verum iudex non debet statuere adò breues terminos, infra quos non sit ei possibile facere suas defensiones, dicitur hic, quod factis responsionibus, & satisfactis oppositionibus hinc inde factis taliter, quod non possit tergiversari, quin detur terminus, intelligitur ipso iure datus prouisione

16 *legis: ergo ubi reperirètur factè probationes, & defensiones non dicerentur sine termino, etiam quod reperitur status ab homine, & per iudicem, qui de causa cognoscit, sed contrarium est verum, quoniam exigitur ministerium iudicis, ita Ang. in l. in criminali C. de iur. omnium iudic. & vide ad hoc, Tiraquell. in l. nunquam in verbo reuertetur. C. de reuocand. don. nu. 120.*

17 *infra quem t quinta dies manifestare tenentur partes loci, in quibus habent testes, quae nominatio potest fieri in responsionibus in articulis, & in qualibet parte processus, ut tenet hic regia pragmatica, & ubi fit nominatio intelligitur status terminus quindecim dierum, & ab inde supra fiet numeratio miliarium loci, in quo est faciendum examen, quantum distat à loco iudicij & attributis viginti miliaribus cuilibet dici, ut notatur in l. 1 ff. quis ordo in bon. poss. seruetur, & in l. vicena ff. si quis cat. protogatur terminus ipso iure ad rationem quinque datur pro qualibet dieta, & ad summam terminus etiam quod nominati loci sint in remotioribus partibus regni non excedet tres menses, ut hic nisi iudicij videbitur maiorem dilationem esse statuendam, ex causa quo causa augebit arbitrio suo, & ubi non fuerit facta nominatio intelligatur termi-*

nus status viginti dierum, & sic per nominationem efficitur deterioris conditionis, quoniam in alio releuaretur per prorogationem faciendam vt supra, & qui non fuerit usus nominatione soluit poenam duarum vnciarum, quae hodie erigitur, & distribuitur in pius actus; & pro comuni utilitate & aliàs ubi petit declarari ingenuam; & petit terminum ad probandum malitiosè libertus lex punitur eum poena exilij, l. cui necessitas, ff. quibus ad liber proclamari non licet.

18 *In ius vocatus dicitur, quod est vocatus per exequutorem, etiam quod non compareat, & respondeat, ut tenet glosa in l. 1. ff. de in ius vocan. ubi Baldus tenet, quod per solam citationem processus dicitur inchoatus: sed non comparente actore non intelligitur inchoatus, hinc dicitur, quod per solam libelli oblationem iudici facta, antequam partis citetur, non dicitur processus inchoatus, & in appellatione non dicitur procedere, quod solū obulit libellum appellationis, ut tenet glosa in l. Titius, ff. de excus. tut. & potest processus inchoatus sine citatione, quando pars in iudicio reperitur praesens, vel vocatus, ut notatur in l. de vnoquoque, ff. de re iud. l. etiam S. fin. ff. de min. & an praesens teneatur responderi, quando habet priuilegium fori vide Fel. in cap. 1. in 7. col. in vers. etiam quod praesens de iudic.*

19 *t & praesumitur citatus eo ipso, quod comparuit, ut notat Archidiaconus. 8. 21. distinct. cap. postulasti, & si appareat relatione nuntij, an praesumatur facta de commissione iudicis, vide Cyn. in l. neminem, C. de exhib. reis, & an t & quando praesumatur per processum ad finem, ut non sit sententia nulla, die, aut sententia est lata contra absentem, & tunc si in sententia non fit mentio de actis in processu factis, non praesumitur per processum, at fit mentio de actis, & tunc secus, & ex hoc inoleuit pragmatica, fieri mentionem per illa verba visa citatione &c. ac vis*

sis videndis &c. aut profertur sententia contra presentem reclamantem, vel non reclamantem, & tunc presumitur per processum, nisi negatiua probetur, idest, nisi ille, qui negauerit probauit negatiuam suam: idest illos actus negatos non interuenisse, aut contra presentem, & consentientem, & tunc nec debet admitti negatiua, ita dicit Bald. in l. vel quod in ius voc.

21 & quomodo procedatur contra unitatem, dicit glosa, quod sufficit formari libellum, contra sindicum, in l. sed sic banc, S. quod manumisso, ff. de in ius vocand. & Bald. in Autbent. sed cum testator in col. 1. in fin. C. ad l. falcid. & in cap. 1. in vers. an uniuersitas de milit. & waxall. qui contu-

22 max est, & tamen loquatur in reo necessario, qui vocatus in iudicio necesse habet comparere, ne fiat contrumax non in voluntario contradicatore qui non nominatus comparet, nam reus necessarius firmavit personam suam in iudicio, eo ipso, quod fuit vocatus maximè cum litteræ citatorie non transeant audientiam, & non recipiant contradictonem, nisi contra quem impetrantem obijciat, contra impetrata, & tertia persona non potest excipere, nisi litteræ ad eum extendant, vt notat Speculat. de rescript. S. ratio est forma, vers. item citatione, & Bald. in l. libertus, ff. de in ius voc.

23 vtrum filius familias habeat personam legitimam, quando comparet pro alio, dicit Bald. in l. quesitum, ff. de in ius vocand. quod sic, & Scribenses in l. fin. S. necessitate, C. de iur. delib. & in l. filius familias, S. ipse quodque, ff. de procurat. Bart. in l. miles ff. de castren. pecul. & Guido Papa quest. 54. & Io: Bressan. in art. 7. super Consuetudinibus Auerr. vbi latius de filio familias, quando possit in iudicio adesse, &

24 vtrum actor possit reconuentionem facere reconuentionis factæ per reum dic, quod non, vt tenet glosa ordinaria in l. cum Papinianus, & in Autb. consequenter C. de sentent. & interloquanti. &

sequitur Bald. in l. illud, ff. quod quisque iur. & Veronens. in cap. 24. de seruit. urb. præd. & quod si impetrauit reus conuentus per nominationem in locis remotis maiorem dilationem, si

25 renunciat vsui huiusmodi beneficij, num admittatur, dic quod non, quia, vt posuit, vt tenet glosa in l. si quis, S. sed si impetrauit, ff. quod quisque iur. & post eam Bald. nisi renunciet antequam nominatio fuerit notificata parti, vt notat Felyn. in cap. cum ceterum col. 8. in vers. valet processus, extra de rescriptis, quia post notificationem, actus est consummatus, & ius aduersario quæsitum, vt tenet Bald. in d. l. si quis, S. si quis iniquum, & vbi præcessit mandatum partis, quod nominaret procurator potest recuperari poenam nominationis à parte, quia pars non potest obijcere procuratori culpam, cum ipse sit auctor, & causa l. cum in fundo, ff. de iur. don. & Bald. in d. l. si quis, S. si procurator, & hodie est nouella pragmatica qua cauetur, quod renunciatio fiat eadem die, vel die sequenti ad plus, ita fuit decisum per Sacrum Consiliū die 1. Decembris 1557 & mandatum est hodie per Regem obseruari.

Aduerte tu procurator in tribunalibus, quibus consuevit poena exigi non facere nominationem, nisi de mandato partis, nec petere beneficia, & repulsam modo aliquo, equidem consueui habere in actis, vt plurimum, cautionem indemnitate, non solum mandatum prædictum nominationes non recipiunt, nisi fiant per procuratorem.

An probationes valeant non data dilatione, Bart. in l. fin. ff. de pæn. quod sic, & notatur in cap. coram, extra de in integr. rest. sequitur Io: de Signarijs in cap. intelleximus in fine de adult.

26 Reus non tenetur respondere, nisi citatio, seu peritio consineat causam, cap. fin. de libelli oblatio. cap. peruenit de cens. Bart. in l. si in rem, ff. de rei vend. & petinde est necessaria causæ express.

expressio, vt in promissione, quæ facta sine causa non tenet, l. 1. §. circa, ff. de dol. except. idem de confessione sine causa, l. generaliter eod. de non numer. pecun. quoniam sicut pretium in emptione, l. empti C. de contrab. empt. maxime cum citatio debeat esse certa, cap. pastoralis extra de off. deleg. & ubi non est libellata, & cum causa dicitur incerta, l. filius fami. S. diuus, ff. de leg. 1. & libellus sine causa non procedit, l. 1. ff. de edend. l. si in multis, C. de annali except.

- 27 An iudicium procedat sine termino, ita quod intelligatur ipso iure datus, dic quod in causa Magnifici Alcanij de Palmerio cū Magnifico D. Diomedes de Spes, facta relatione in collateralis consilio corā Illustriss. D. Prorege fuit prouisum, referente existente D. Villano, quod detur terminus, & sic processit, & est iuris.

Io: Franciscus Scaglionius V. I. D.

A D D I T I O :

AD hanc Pragmaticam, vide Campag. in cap. post commissum nu. 12. Marcell. C. 12. de modo articulandi glos. 3. §. 1. n. 34. in fin. Muscatell. in praxi S. C. lib. 1. p. 4. glos. suspensio totum nu. 16. ubi citant hanc pragmaticam, & præsertim ibi Muscat. hanc materiam nominationis faciendæ intra Regnum qualiter, & quomodo in praxi versetur, vltra Scaglioni. in ritu 69. nu. 5. & 6. citantem hanc eandem pragmat. Iul. Cais. Gallup. in prax. S. C. p. 2. c. 14. Et de nominationibus faciendis extra Regnū extat pragmat. 3. de dilation. & latissime idem Muscatell. ubi supra à num. 32. ad finem.

Et de versisque nominationibus faciendis intra Regnum, & extra loquitur pragmatica prima de procurat. §. facientes autem, ubi omnia concertuentis materiam istam nominationis declarantur, limitantur, & ampliuntur, ad quod notandum erit, quod nominatio testium, quæ fit extra Regnum iuxta istam pragmaticam non admittitur, nisi nominatio fuerit edita cum nominibus testium. Alberic. in ritu 30. Curie Archiep. Neap. num. 1. & ijs adde, quod nominatio testium extra Regnū, quamvis fieri possit factio deposito per allegantem, ob quod ex communi practica ad euitandum depositum efficitur extra Regnū, asserens ea velle gaudere, ac si esset facta in vltimis partibus Regni, quid si non fuissent testes specificè nominati, nec partes vltimæ in Regno specificatae, an sint admittendæ, decisum fuit negatiuè apud Franc. dec. 57. cum alijs relatis per nos in prima parte nostræ

Compendij, verbo Nominatio la prima præterea, an nominatio testium facta in causa importante summas ducatorū quatuor mille sit admittenda, decisum retuli in 2. p. nostri Compendij: verbo Nominatio testium, negatiuè. Ibi terminus ad probandum, vide Afflic. in Constitut. lite legitime sub num. 27. notab. 16. latè Muscatell. in eadem praxi lib. 1. par. 5. glos. defendendum per totum. Tartagl. in praxi ciuili cap. 4. in 2. qui num. 10. cum seq. hanc eandem materiam nominationis testium prosequitur, & circa hoc notandum duxi, an nominatio testium per nomina, & cognomina specificè fieri debeat infra quinque dies post datum terminum in causa, tum ex iure Regni, dispositione, seu silio, ac etiam attenda nouella prag. Comitum Lemensium 28. capitum c. 9. decisum fuit per S. C. non esse admittendam nominationem factam in decreto, quod terminus datus currat, vt retuli in eadem prima parte nostri Compendij, verbo nominatio testium, in super 2. erit admittenda nominatio testium in partibus, si non fuerit facta in termino principaliter concessio, sed post lapsum ipsius, quando fuit dictum, vt testes citati in termino valeant infra otto dies examinari, in quo termino alia nominatio fieri poterat, & alij ipsorum degentes in partibus examinatum poterant infra d. terminum decisum, fuit negatiuè, vt retuli in 3. par. nostri Compendij verbo nominatio, item nominatio testium facta in termino concessio ad impugnandum scripturas concedi, ad debeat decisum retuli negatiuè in eadem par. 3. eod. verbo Nominatio, vltierus nominatio facta in termino prorogato, an erit admittenda, si non fuerit facta in primo termino infra quinque dies iuxta formam alterius nouellæ pragmaticæ decisum retuli affirmatiuè in eadem par. 3. eod. verbo, præterea nominatio testium, an erit concedenda si fuerit facta extra Regnum super exceptione declinatoria fori decisum, etiam retuli in eadem 3. par. eo. verbo negatiuè, ad de Franc. dec. 628.

Ibi, quod si forte vide Carau. in ritu 149. nu. 4. Ibi, nec possunt vide Marant. in specul. par. 6. tit. de dilation. num. 4.

Ibi trium mensium vide Vrsil. dec. 124. num. 3. & 4. ubi dat cautelam conuincendi eos, qui causa calumniæ, & dilationis facit nominationem extra Regnum.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 Quando defensiones, & probationes concedi debent.
- 3 Eo ipso, quod quis non probat, præsumitur calumniator.
- 4 Quando non habet iustam causam litigandi.
- 5 Dicitur temerarius litigator.
- 6 Rubrica articulorum, quomodo fit.

Arti-

- 7 *Articuli positiones diuersas nominationibus nuncupantur.*
- 8 *Quando positiones sunt simplices, quādiu captioſa.*
- 9 *Positiones aſſertiuæ, & affirmatiuæ.*
- 10 *Aduocatus, qui dicitur clientulum ponere falſum.*
- 13 *Quid debent continere positiones.*
- 14 *Citatus ad deponendum ſuper positionibus.*
- 15 *Positio impertinens, quando dicatur*
- 16 *Quando debet reſpondere positionibus.*
- 17 *An debent dari copia, parti positiones.*
- 18 *Per quos verbum deponere debeat.*
- 19 *Scire quod dicitur.*
- 20 *Neganti positionem, qua pena afficitur. 21. 23.*
- 22 *Negans vtrum poſſit panitere.*
- 24 *Si præterit dies dilationis, vtrum alia concedatur, & de impedimentis dilationum.*
- 25 *Cauſa modica, qua dicatur, & vtrum appellatur à decreto modica quaſſis.*

Quinta die dilationum prædictarum vtraque pars positiones, ſiue articulos producere teneatur, quæ positiones ſint ſimplices, & non captioſæ, factum, & non ius continentes: quibus infra tres dies ſine præſentia procuratoris, vel aduocati debeant partes ipſæ viciffim, & ſine temporis interuallo, reſpondere, per verbum credit, vel non credit, de quibus positionibus, & reſponſionibus infra duos dies cōtinuos, à die reſponſionis copia dari debeat, vt cognoſcat, in quibus partes ipſæ, vel altera ex eis ab onere probandi fuerint releuata, poſſintque partes ipſæ, vel altera ex eis intra alios tres dies, poſt dictam copiam datam continuò ſequentes preſumptoriè alias positiones, vel articulos producere, quibus quar-

ta die ſequenti poſt dictas positiones productas, vt ſupra reſpondere debeat, de quibus ſecundis reſponſionibus, & positionibus infra duos dies immediatè ſequentes, ſimiliter copia partibus detur, qui dies ad reſpondendum, & copiam accipiendū partibus cucuſiſſe non intelligatur, cum non conueniat dilationem ante reſponſionem positionibus factam currere.

Declarantes partem negantem calumnioſè factum proprium, matrimonium, filiationem, conſanguinitatem, affinitatem, vel notariorum de quibus verſimiliter notitiā habere poſſet, ſi de eis per probationem conſtituit condemnari debere, pro qualibet positione negata, & probata ad pœnam arbitrio iudicis moderandam, perſonarumq; qualitate conſiderata, quam pœnam in ſentētia, iudex declarare debeat, pro quibus pœnis partes habere reſreſſum poſſint, contra procuratores, & aduocatos eorum, ſi probauerint eorum conſilio talem negationem feciſſe, & intelligatur eorum conſilio negaſſe, qui præſentes fuerint (contra prohibitionem præſentis Conſtitutionis) reſponſionibus prædictis, & omnis poſitio, cui non fuerit reſponſum ſimpliciter per verbum credit, vel non credit, ipſo iure pro confeſſata habebatur, pœnam verò ſupradictam poſitionum vt ſupra negatarum euitate poſſint partes, ſi infra tres dies poſt negationē eam reuocauerint, & per confeſſionem ſe purgauerint.

De positionibus articulis, & responsionibus super eis.

IN omnibus causis, vbi certatur de aliqua re, siue propter quicquam aliud, in quo necessitas probationis incumbit † lex statuit non aliter

- probationes huiusmodi esse præstandas, nisi prius, quod eas exposcit iuramentum de calumnia præstauerit, quod non proposuit causa differendi huiusmodi allegationes. l. 1. C. de iur. propter calum. & Io: Faber inst. de pæn. temer. litig. num. 4. vers. in glosa nota diligenter, & Specul. in §. nunc dicamus de iur. calum. vbi dicit, quod actor, & reus iurabant, non petere dilationem
- 2 probatoriam animo differendi, † & idcirco eo ipso, quod non probabat præsumebatur calumniator, & puniebatur in expensis. l. non ignorat, C. de fruct. & lit. exp. & glos. in verbo calumniantium, in proemio instis. quam sequuntur omnes Doctores. Bal. in d. l. non ignorat, & l. 1. C. de advocatis diuerso iudic. vbi † enumerat causas propter quas, quis non habebat iustam causam litigandi, & inter alias dicit, quod non sufficit fama, non vnus testis, item in l. Aletas §. calumniator. ff. de his, qui not. inf. sequitur idem Bart. in d. §. calumniator. & in l. 1. §. calumniator. ff. ad Turpilli facit textus in l. 2. & l. 3. C. de calumias. ergo in casu nostro, vbi ille qui nominat testes, & non vtitur nominatione, vel vtitur, & nihil probat fortè, quia id fecit animo frustrandi actorem, tamquam temerarius, & calumniator, vltra pœnam expensarum substatet hanc pœnam.
- 4 Regiæ Pragmaticæ, & † quis dicatur temerarius; & quis calumniator, & ad quas expensas tenetur, vide Bal. in l. sancimus C. de iud. & Bar. in l. eum quem temere ff. de iudic. poterat enim Iudex has calumnias rescicare, olim comminatione alicuius pœnæ. l. sus ali-

mentorum vers. prius tamen ff. vbi pupilli edu. deb. l. si quis dicat ff. de manumiss. vbi sub eadem nunciacione idem cauetur in cap. statutum §. fin. de rescriptis in 6. & in cap. consiluitus extra de fide inst. vbi Imola col. 4. vers. in ea glosa ibi vel fortè ad tollendam malitiam litigantium comminatione pœnæ, prout hic in Regia Pragmatica cauetur cominando pœnam in eum, qui non fuerit vsus dilatione prorogata ipso iure per nominationem, & non ab re, quoniam † non temere esset facienda nominatio, non temere euocandi testes l. 3. §. fin. ff. de test. & statur arbitrio iudicantis cap. olim el pri. extra de priusleg. secus in criminalibus, quoniã reus potest examinare testes, donec durat instantia. Bar. in l. crimen ff. de adult. & quoniam hic dicitur quinta die dilationum prædictarum utraque pars positiones, siue articulos producere teneatur, & hinc consuevit rubrica opponi in articulis † infrascripta iura exceptiones Summarie offeruntur, & non sine ministerio; quia partes primò tenebantur infra terminum à Iudice statuendum proponere, & præsentare eorum iura l. 1. ff. de iur. delib. ibi cum dicis tempus, nec adijcis diem sine dubio, ostendis in iur. dicentis potestate, quem diem præstituit, & per Constitutionem Regni fuit præfixus breuior terminus, scilicet duorum dierum ad producendum articulos, quod hic corrigitur; vide Constitutione qua incipit Lite legitime contestata sub rubrica de processu iudicij, qui articuli, & † positiones respectu personarum diuersis nominibus fuerant nuncupati, nam ex parte actoris dicuntur iatentiones, ex parte conuenti defensiones exceptiones. l. si quidem C. de except. l. defensiones ff. de probationib. & alibi nuncupantur capitula. l. per hanc C. de temp. appellas l. 1. ff. de re milit. l. generaliter §. si autem bis de reb. credit. & aliquando assertiones. l. ei qui ff. de probat. l. in offerendis C. de appellas. & in Regno articuli, & de hoc vide la-

tius

tius *glosam nostram in verbo proponant dicta Constitutionis iste legitime contestata*; sed hodie neutrum observatur, quoniam sufficit, quod presententur infra terminum statutum à Iudice, quæ positiones sint simplices, & non captiosæ factum, & non ius continentis, positio est brevis verborum formula mentem proponentis continens ad veritatem eliciendam concepta, & hoc verbum habuit ortum non solum ex usu, & consuetudine curialium, ut dicit *Bartol. in l. 2. §. observari num. 18. & 19. C. de iur. iur. propter calumn.* sed ex antiqua lege l. *Offidius §. ex duerso ff. de leg. 3.* ibi pone igitur in credito fiunt autem positiones, ut per confessionem adversarij teleuetur ponens ab onere probandi dixerunt positiones ab interrogationibus, † quoniam positiones sunt assertivæ, illæ interrogativæ, & illæ sunt à parte, videlicet positiones, interrogationes à Iudice, positionibus debent principales non advocati respondere, quoniam advocati volentes repelluntur, & ad-
 10 uocatus, qui docuit † clientulum dicere falsum tenetur resarcire omnia damna, quæ protulit tam ratione sumptus, quam ratione admissionis causæ, unde male faciunt advocati, qui dicunt eorum clientulis, si tu confiteris causam
 11 perdes, & forma ipsarum est pono: quod Petrus est filius talis articulus, item talis intendit probare, &c. Er istæ positiones debent fieri super contentis in libello ad intentionem fundan-
 12 dā ex parte, tamen rei † ad extenuandam intentionem actoris, & debent continere factum conuenti, & non
 13 alterius, & non sunt † offerendæ in scriptis Iudici, ut videat, an sint pertinentes, vel impertinentes, vel impossibiles captiosæ negativæ contrariæ ius non factum continentes, & eorum effectus erit, quod qui ponit confitetur; & dicuntur negativæ explicitè, vel implicitè negativæ explicitè, quæ continent negationem, videlicet pono; quod Titius non cognovit berram

implicitè, quæ continent negationem implicitam pono, quod quatuor tantum Canonici elegerunt talem in Canonico, & sic negatur per consequens alios interfuisse *glosa* est singularis prima, & secunda in *cap. 1. de confessis in*
 14 *6. citatus † per Nuncium de ordine Iudicis*, quod compareat ad respondendum super positionibus non est habendus pro confesso *glos. in cap. 2. de confess. in 6. in verbo iussusq;* sed requiritur interrogatio Iudicis, dicitur positio
 15 superflua † impertinens, quando probata non releuat, vel obscura intricata generalis, quando cōtinet factum obscurum implicitum dicitur captiosa: quando aliquis iuravit non habere aliquid, & deinde fit positio super hoc per quod detegeretur, & incurrat per iurium, vel quando ponit aliquid, quid alterutum est falsum, item positio iuris quando dicit pono, quod impubes potest condere testamentum, & sic hæ positiones non dicuntur simplices, sed multiplices, quia sub eorum sermone continent diuersa ad hæc facit *glos. singularis in d. cap. 2. in verbo rationabili causa*, alia super hijs ponit *Bar. in d. §. observari, quæ hic non refero*, & an possit cogi principalis ad dependendum, vide *Bald. in l. in causa ff. de*
 16 *procur.* quibus † infra tres dies respondere debent principales absque presentia advocati, ut dixi supra, vicissim primò actor positionibus rei, & teus positionibus actoris sine temporis intervallo, scilicet alio, præter quam statutum à Iudice, & deinde examinatis
 17 principalibus, debet † dari copia depositionum prædictarum, patribus petentibus, ut agnoscant, in quibus releuantur per prædictas depositiones, infra terminum statutum à Pragmatica possunt deliberare, & facere si voluerint alias positiones, & petere; q̄ cogatur adversarius ipsius respondere
 18 per † verbum credo, ut supra, & quoniam huiusmodi subtilitates, ut præmittuntur non observantur semper, sed proceditur secundum quod causa

exposcerit, non insisti, & ubi partes negauerint factum proprium: videlicet matrimonium filiationem consanguinitatem, affinitatem notariorum, vel quid simile, de quo verisimiliter habere notitiam possunt, si conuincuntur per testes, ponatur pœna pro qualibet positione negata arbitrio iudicis, statuenda, & moderanda, considerata qualitate personarum, ad quarum expositionem, est sciendam verum requiratur scientia vera, vel pœsumpta ad hunc finem, die quod non dicitur scire nisi, qui certudinaliter scit. *l. manifestissimi S. sine autem C. de sur. nesciens, & dubirans aliquando dicitur scire per vehementem opinionem consonantem substantiæ veritatis, vt notatur in l. cum quidam S. quod dicitur ff. de acquirend. hered. quæ vehemens opinio nascitur, ex immediatis indicijs l. Olfau. ff. vnd. cogni. l. dolum C. de dol. l. milites S. oportet C. de quæst. & per locum à cõmuniter accidentibus. l. neq; natales C. de probat. hoc idem in eodem dicendum est, qui scire potuit, & debuit l. quod te ff. si certum petatur, & nos. in l. penul. C. de perie. tuto. idem in eo, qui refugit, ac recusat scire, quoniam habetur pro sciente. l. Fulcinus S. quid sit latitare ff. ex quibus caus. in possess. eat. hijs pœmissis in negante*

20 ¶ suat proditæ diuersæ pœnæ, quoniã contra negantem conuictum transfertur onus probandi. l. cum de indebito ff. de probat. quandoque transfertur possessio ad petentem l. penul. & fin. ff. de rei vend. quandoque duplicatur, quod petitur, vt in petitione legati ad duas causas in l. aquilia S. sequens illa diuisio in sine insit. de actio, quandoque amittit salcidiam. l. hereditatum S. fin. ff. ad l. falcid. quandoque priuatur feudo si de feud. fuer. controuer. cap. vaxallus, quandoque duplum soluit. l. contra, qui propriam C. de non num. pecun. id quod

21 ¶ dicitur in toto censetur in parte, ne pœna, excedat suos fines. l. rescriptum. l. Paulus ff. de hijs, quibus indign. & sic si negauit partem, pars illa dupla-

tur, vel respectu illius partis multatũ, & in aduocato tacente, quando principalis ipsius negat, hic deciditur: quod tenetur aduocatus, licet aliud sit negare, quam tacere, & vtrum ¶ negans possit penitere, & vsque ad quod tempus die, quod sic de iure communi donec conuincatur, respectu pœnæ, & si conuictus voluerit penitere ante sententiam debet rescire omnia damna, expensas, & interesse, nisi habuerit iustam causam negandi, & cessat dolus, & culpa, ubi in causis, in quibus proceditur per litis contestationem; respondit dubito, vel non credo potest procedi ad dationem termini. Bald. in d. cap. vaxallus, alia pœna est constituta per Constitutionem Regni, scilicet tertia pars rei extimandæ, quæ incipit Regia Maiestatis prudẽtia dicitur, quod

23 in pœna est ascendenda ¶ qualitas personarum. l. illicitas S. pœses ff. de offic. pœs. & in hoc debet audiri filicus, etiã in moderatione: vt tenet Boerius de cis. 349. in 2. par. & in hoc deterioris conditionis est nobilis plebeio, vt tenet Bar. in d. S. pœses. & ubi partes pœnam exoluerint, poterunt habere recursum contra eorum procuratores, & aduocatos. l. properandum l. final. C. de iudic. ubi Bald. Bartol. & ceteri dicunt, quod principales possunt repetere expensas, & in interesse respectu negligentie, & per emptiohis instantiæ à curatoribus tutoribus, & procuratoribus eorum, & quoniam dixi, de pœnitentia, supra hic corrigitur ius commune, & non admittitur pœnitentia, nisi infra tres dies renouerit, & confitebitur.

Et quoniam hic dicitur de positionibus, & articulis. & alijs, vt in corpore dicitur ritus ¶ si pœterit dies producendi testes, verum procedatur alia dilatio, & quia in Regno quælibet dilatio est peremptoria, & sic etiã obseruatur in Aucernia, & Regno Franciæ, vt in ordinationibus nouis num. 32. & 33. est videndum quomodo possumus praticare ius commune, quando intercessit impedimentum legitimum infra dilatio-

lationem, vt sicuti antiquitus ex causa concedebatur secunda, tertia, & postremo quarta dilatio, ita & hodie istæ dilaciones prorogari possint, vt notant *Panormitanus*, & *Innocentius in cap. in causis de restit.* & in cap. *ultra tertiam eod. tit. & Bar. in §. quoniam verò in Authentico de rest. & Bald. & Salicetus in Authentico, qui semel C. quomodo, & quando Iudex, dic quod vbi constaret de diligentia partium, & impedimento legitimo, quod habitatur ad examinandum, vt tenet Panormitanus in cap. licet de probatio, & quod istæ dilaciones sint peremptoriæ, tenet *Bar. in l. si finita §. Iulianus ff. de damn. infect. & Panormitanus in cap. exposuit de dilatio.* & tunc consilio legitime de impedimento reintegratur. *Bar. in l. fin. ff. de feriis, & Speculator in tit. de dilacione §. 1. versic. sed ecce, & vtrum habeat locum in modicis causis, & quæ dicantur modicæ causæ, dic quod modicæ causæ dicuntur inspecta qualitate personæ, & hoc committitur arbitrio Iudicis, vt notatur in Authentica, nisi breues C. de sent. ex peric. recit, quæ possunt tractari sine scriptura, vt dicit *Bar. in l. iubemus C. de sacros. Eccl. Idem Bar. in l. imperium ff. de iuris d. omn. iud. Innoc. in cap. de appellat. extra de appellat. 25 lat. vbi gloss. dicitur, t causam modicam esse duorum aureorum, pro quibus non datur actio de dolo. l. si oleum ff. de dolo cap. anteriorum 2. quest. 6. vel modica dicitur, cuius sumptus excedat capitale *Bar. in l. mediterranea diramonis, & in 6. & in l. 2. de defensor. Ciuit.* & potest in ijs Summatæ procedi *Clem. de dispensam de iudic. & Zabarellus in clement. sapè de verbor. signific. & Panormitanus in cap. su. per extra de appellat.* Verum in istis modicis potest appellari, quoniam appellatio non est fundata super quantitate grauaminis, sed super iniustitiæ iniquitate, vbi de iure canonico ab omni grauamine illato per modum interloquutorie, vel dimissiuæ potest appellari cap. vs debitus bonor de ap-***

pellationibus. *Maxur riuus in sua pratica in tit. de dilacionibus. laus Deco.*

Io: Franciscus Scaglione V. I. D.

A D D I T I O.

Afflicti. in Const. in pecuniarijs sub num. 23. allegat istam pragmaticam, quoad præsentationem positionum, vt infra dies quinque præsentari debeant, afficitur *Tatragl in sua praxi ciuili cap. 4. nu. 6. vbi post citationem illius pragmaticæ, prosequitur praxim de hoc vltra Carau. in ritu 79. latissime Muscat. in praxi S.C. lib. 2. par. 5. gloss. legatioris, vbi omnia pertinentia ad hanc materiam declarat, & circa hoc notandum erit, quod illa petitio producitur lite cõtestata, tam ab actore, quam à reo. idè *Muscat. e. praxi lib. 1. gloss. condemnando num. 29.**

Quantum verò pertinet ad materiam positionum, quando eis erit respondendum, vel non vt si sint petitiones iuris, vel facti plura cumulauit. *Nicol. Caluol. in sua praxi iudiciali. §. petitiones conclus. 2. & plures etiam questiones pertinentes ad materiam positionum recollectit. Io: Baptista Schuart. in suo processu iudic. lib. 3. cap. 40. cum seqq. plura alia cumulauit *Andr. Gail. Pract. obseruat. libr. 1. obseruat. 82. potissimum quando eis non erit respondendum Mifneer. singul. Obseruat. Cent. 5. obseru. 54. & 88. cent. 2. obser. 55. cent. 4. obseruat. 50. cent. 1. obseru. 86. obseru. 81. cent. 6. plenus Hector de Guido in tract. de viribus confes. iudic. par. 5. cap. 2. per totum præsertim num. 62. cum sequen. Iul. Casar. Gallup. vt infra nu. 33. & seq. & quia de positionibus captiohis hic mentio fit, quæ nam ipsæ dicantur, tradit *Caluol. vbi supra num. 17. vbi num. 16. asserit non esse illis respondendum Hector de Guido vbi supra num. 68.***

Verum, quia positionibus respondere tenemur, vt inquit *Alcibiad. Lucatin. Obseruat. pract. lib. 3. Academia 1. num. 1. vbi etiam refert, quibus non erit respondendum.*

Idcirco cum in hac pragmatica responsio citatur, vt fieri debeat per verbum credo, & non credo, prout in hoc Regno practicitur, ita Marant. in eius specul. par. 6. tit. de positionibus num. 14. & *Muscatell. in d. praxi loco citato num. 1. nouissime Iul. Casar. Gallup. in sua praxi S.C. par. 2. cap. 1. num. 5. & ita communitur in omnibus Tribunalibus Regni seruari ceternimus, & primò Romæ testatur, Vellr. in eius praxi. lib. 5. cap. 14. item in Camera Imperiali *Andr. Gail. vbi supra, quem sequendo citat. Cristoph. Schuan. mand. in processu Camerali lib. 1. cap. 43. num. 17. in Curia Gratiopolitana Guido Papa dec. 334. in conf. Flandiæ & Melchilini Jodoc. in praxi ciuili c. 154. nu. 31. Placentiæ Rocca in tract. practica. quæ sit. lib. 4. rubrica de positionibus & articul. versic. responsio autem Mantuæ *Surd. dec. 17. vbi plura ad hoc item Peruffæ Ludouic. dec. peruff. 8. vbi multa Vmbriæ Caluol. vbi supra conclus. 2. nu. 1. apud Germanos Io: Ferrar. in processu iudic. lib. 1.***

cap. 3. vers. vbi mouendi, ex quo tale verbū Credo in principale denotat confessionem, ita Farinac. decil. crimin. 282. num. 1. Hec̄tor Guido in tract. de confess. par. 1. cap. 12. num. 4. licet non sit vera confessio, sed relictus ab onere probandi, Muscat. ibi nu. 8.

Formam respondendi per verbum Creditur criminalibus non admittunt Doct. vt refert Affl. in Const. partes in iudicio num. 7. & ibi plures examinat quæstiones pertinentes ad istam materiam, similiter neque in recognitione apocarum fieri poterit huius modi, prout decifum retuli in 3. par. nostri compendij verbo recognitio apoca, nam confitenti per verbum Credo, non potest fieri præceptum de soluendo, idem Guido eod. tract. loco citato num. 6. quid autem interest deponere, quod credit contenta articulis esse vera, quia vidit, & interfuit, valet eius testimonium, Petrus de Toletto in dicto 90. ex Castr. & Soccin. firmat valere.

Ibi infra duos dies vide Bernar. Pand. de præsent. in instrum. par. 4. declar. 13. nu. 95. Marant. in specul. par. 6. tit. de posit. cū articulo. product. num. 5. Muscat. d. lib. par. 5. glof. legaliores, & circa istam materiam præsentationis positionum, quando fieri debeant ex iuris dispositione, tradit Caluol. vbi supra conclus. 1. & talis petitio aducitur lite cōtestata, tam ab actore, quàm à reo, latē Muscat. d. lib. 1. glof. contemnerē num. 20. & fieri debet ab vtrisque Gallup. vbi sup. num. 8. 9. & 10.

Ibi copia dari debet, &c. sed non ante depositionem Afflicti. in Constitut. llante in iudicio Marant. ibi supra num. 9. latē Carau. in d. ritu 79. num. 21. Scaccia de iudicijs cap. 10. nu. 13. Muscatell. d. praxi lib. 1. par. 5. glof. impertinentes num. 73.

Ibi de quibus secundis, hic notandum, quod principalis semel interrogatus super positionibus, ex causa potest iterum interrogari, Anna sing. 407. principalis Surd. dec. 17. num. 8. & super articulis respondere tenetur super quibus testes examinantur. Carau. in ritu 80. vbi citat istam pragmaticam, & an per viam interrogationis, vel positionum, idem in ritu 93. num. 4.

Declarātes hic de tribus erit agnoscendum, & primò denegante calumniose, vel fiat ab ipso principale, & locū habere pena hic mentionata iuxta praxim traditā ab Afflicti. in Cōst. partes in iudicio sub num. 4. & habetur pro confessio, vt refert Muscatell. in praxi S. C. lib. 1. par. 5. glof. legaliores num. 18.

Sed si de consilio Aduocatorum, seu procuratorum negotio ipsius principalis processerit, & tunc si bene promissum sit, principali posse examinari super positionibus cum cōsilio aduocati, vel procuratoris, prout erat obseruantia in Curia Vicarij Regni. Lucas de Penna in l. in sacris 3. colum. 5. C. de proximis sacro. Scrin. Afflicti. in Const. aduocatos Carau. in ritu 79. num. 3. & 4. & tunc respectu principalis, ipso iure pro confessata habentur, vt hic dicitur in pragmatica.

Et respectu ipsorum aduocatorum, & procu-

ratorum consulentium procelitur ad examinationem penæ hic expressæ vt quoque fecit Tartagl. in eius praxi civil. cap. 4. num. 8. & secundum ius commune alia pena ipsi plebuntur, quando instruant clientes, qualiter respondere debeant positionibus, vt inquit Cepoll. in cautela quinta in fine; licet hodie prohibetur deponere principali in præsentia procuratoris, vt inquit in l. Cas Gallup. in eius praxi S. C. par. 2. cap. 19. nu. 24. & 25.

Aliquando verò ipsi principales deponere teneant, & tunc præmissis omnibus citationibus, vt veniant ad deponendum alias pro confessio haberi debeant, iuxta praxim proditam ab Afflicti. in Const. partes in iudicio relato ab Anna sing. 406. vbi casū posuit, & ab eodem Muscatell. vbi supra num. 14 & sequētra Tartagl. in d. cap. 4. num. 8. vbi in fine asserit hanc praxim non seruari; sed si fuerit requisitus principalis, vt deponat, & recusauerit sit de iur. tum, quod infra tot dies deponat, alias cōpellatur, quibus elapsis deputatur.

Sin autem, nec negauerit, nec asseruerit principalis tacendo nolens respondere, ex quo qui tacet, nec fatetur, nec negat; vt probat Hec̄tor Guido d. tract. de viribus confess. par. 4. cap. 2. num. 22. adhuc tacitè videtur confiteri ex aduocatis per Mancin. in tract. de confess. cap. 6. per totum, & puto eandem esse exercendam formam præceptorum sub combinatione, vt pro confessio habeatur, vt dictum est supra.

Ibi penam autem, & quæ nam sit hæc pena, post Afflicti. in d. Const. partes in iudicio, vide Berard. Pand. de præsent. par. 4. declar. 16. num. 103.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M .

- 1 Partes debent instare, quod recipiant testes. 2.
- 3 Iudex ex officio, potest recipere testes citatos extra terminum.
- 4 Examinatio spectat ad Iudicem.
- 5 Committi, quando debet audientia testium. 6. & 10. ac 11. 13.
- 7 Quando fit electio, & quomodo examinantis, &
- 8 Idem examinator non potest sibi scribere commissiones.
- 9 Quibus verbis commissio scribi debet.
- 10 Causa suspicionis, qualis esse debeat.
- 11 Quando committitur habenti, iurisdictionem, & cui committitur, & ex quibus causis, & 15.
- 12 Destinatus, & electus, non potest aliquid facere ante presentationem commissionis.
- 13 Audientia testium in causa repulsa, an.

- 19 *Receptio testium: an possit fieri de-
feriatis.*
- 20 *Iuramentum, & citatio testis remittit
tur per partes.*
- 21 *An pars citata, ad excludendum iura-
mento testium cogatur.*
- 22 *Quando excoaminator potest recusari*
- 23 *Locus examinandi, quando potest re-
cusari.*
- 24 *Quos sunt modi probandi.*
- 25 *Quando testes sunt suspecti, quid faciat
Iudex.*
- 26 *Articulus, item quod de omnibus pro-
ductis, qualiter ponitur.*
- 27 *An Iudex possit facere sibi praesentari
testes coram eo.*
- 28 *Testes quomodo, & quando interro-
gabuntur.*
- 29 *Receptio testium, quomodo fieri debeat.*
- 30 *Iuramentum testis, quam formam
habere debet.*
- 31 *Spurius, quomodo matri fuerit dat, &
an possit agere, de inofficioso testa-
mento matris.*
- 32 *Quando pater restituitur, an recupe-
ret patriam potestatem, & acta inter
media annullentur.*

Responsionibus vicissim factis, ad exa-
minationem testium procedatur
infra dilationem, eligaturque exa-
minator, post responsionem positio-
nibus in continenti extra suspectos
per partes, tunc in promptu nomi-
nandos, quos si nominare neglexe-
rint, Iudex illum ex officio eligat, &
pro mercede examinatore, & ma-
gistri actorum in loco, vbi causa
agitur, decem grana pro quolibet
teste recipiantur solvenda pro dua-
bus partibus examinatori, pro tertia
magistro actorum, nisi aliter inter
examinatorem, & magistrum acto-
rum concordatum fuerit, extra Ci-

uitatem, vbi litigatur, & si partes
non fuerint in concordia, quod so-
lus magister actorum examinet, si-
militer examinatore cum magistro
actorum testes recipiant, & pro exa-
minatore intelligatur, ordinarius,
loci, & in eius absentiam, vel si præ-
sens fuerit, & suspectus Episcopus,
vel eius Vicarius, item rector mai-
oris Ecclesie, vbi Vicarius non esset,
nisi prædicti similiter suspecti esset,
quo casu prædicti sine vlla dilatio-
ne in promptu alium eligant, parti-
bus non suspectum, cum simili mer-
cede, nisi ex eo, quia magister acto-
rum tunc accedat ad aliena loca, ex-
tra Ciuitatem maiori sumptu, duæ
partes mercedis sint magistri acto-
rum, & tertia examinatore ad ratio-
nem decem granorum, vt supra
pro quolibet teste, vel eius merce-
dis, pro qua cum partibus se compo-
suerint, ita tamen quod compositio
excedere non possit carolenos
octo pro singulo die, vltra expensis,
victus quatuor expensarum onus
vltra dictos octo carolenos ad par-
tes pertinet.

*De examinationibus testium, & eorum
examinatoribus.*

icitur hic infra dilata-
tionem, procedatur
ad examinationem
testium cõsimilis di-
spositio est in cap-
ita de except. in 6.
quoniam ꝑ euocati
elapso termino testes non possunt de-
tineri. si quando, C. de test. & vbi datus
fuit terminus ad probandum, & citati
fecerunt testes infra terminum, & non ve-
nerunt: debet inflare, quod cogatur ꝑ

voentur, & multa in dicta compareat ad deponendum alias non excusatur; secundum *Bal. in l. quibus diebus, vbi Socinus num 4 plenius hoc sequitur ff. de condit. & demonstrat. & not. in l. r. & fin. C. de temp. appar. sed Bar. contrarium tenet; quoniam Iudex ꝛ ad quem spectabat ex officio suo recipere, potest admittere testes extra terminum, ita dicit, & tenet *Bar. in l. damn. infect. S. sabini ff. de damn. infect. & in l. si quando C. de test. Capitius decis. 90. & Andreas de Iser. in Constitut. in pecuniarijs, quoniam est arbitrium, maxime; vbi ius partis non est effectum deterius *Bar. in l. mancipiorum ff. de opt. leg. quoniam ꝛ examinatio testium, spectat ad Iudicem. l. nullum C. de test. Ausbent. apud eloquentissimum C. de fid. insti. l. in Ibar. C. de iur. fisci lib. 10. nec ꝛ committi potest in causis criminalibus examinatio *Ausbentica de test. S. illud notat Innocentius in cap. Bersoldus de re. iud. & hoc vt si res exegerit, possit procedere ad torturam, & male facit si committit, dicit *Speculator in tit. de test. in S. tractandum in princip. & in vers. ad ipsius officiu, & in quibus*****

6 ꝛ causis committitur, audiētia testium, vide *glosam, & Andream in Constitutione Regni in pecuniarijs, vbi Maxens plenius, extat ritus Magna Curia, qui incipit Curia ipsa car. 5. & ita vidi passim in S. C. procedi, eligatur examinatio de matriculatis in S. C. & in M. C. vnus de curialibus, idem in Reg. Cam. Summarie, & alijs Tribunalibus præterquam in Curia baiulorum, in qua est idem Iudex, & examinatio respectu qualitatis causarum, vt tenet *Bar. in Ausbentica nisi breuiore C. de sent. & inter omni. iud. & proinde vbi procurator citatus petit eligi examinatio rem paribus non suspectam, & requiri in electione ꝛ consuevit dari terminus ad dandum listam suspectorum, vt detrahitis, & exceptis suspectis, Iudex possit eligere vnum ex cōsistatis, extat ritus *Mag. Cur. qui incipit Item seruat ipsa Curia car. 5. col. 4. & in dicto casu***

videtur ipsa Magna Curia examinare, & alibi extat ritus *car. 6. qui incipit Item seruat ipsa Curia, & vbi committitur duobus infolidum, consuevit apponi clausula, si vnus vestrum interesse non poterit, alius possit exequi, & in tali casu ꝛ idem examinatio non potest scribere commissionem. *Bald. in l. iuris iur. C. de test. Lanfrancus in cap. quoniam contra extra de probat. in verbo testium, quoniam ei non crederetur afferenti sibi examinationem, fuisse commissam. *Guid. Papa q. 126. &***

9 vbi ꝛ vellet examinare testes extra Regnum, tunc in commissione debent apponi verba choartatoria, & implorantia brachium magistrato illius loci, vt tenet *Bal. in rubrica de controuer. inuest. col. 3. vers. sed pone per textu l. si quis ex signatoribus ff. quem adm. test. aper. l. omnes S. si vero C. de Episcop. &*

10 cler. & quomodo ꝛ sunt considerandæ causæ magnæ, vt possit committi audientia testium, dicitur causa magna, quinque librarum auri. *l. pen. & Ausbentico, sed nouo iure C. si certum petatur, & causa quingentorum aureorum, vt tenet *Bar. in l. Modestinus ff. de donat. in 2. col. & Oldradus conf. 253. & illud**

11 ꝛ quod dicitur, quod non committitur contra Neapolitanos, vt patet ex capitulis cap. 36. non hoc cantat: licet, si bene inspiciatur, quoniam in *decis. supplicatur, quod comitatur audientia testium ad instantiam Neapolitanorum, in casibus in quibus committi non posset de iure parte contradicente fuit prouisum, placet Illustrissimo Domino Locumtenenti, nisi existente iusta causa suspicionis, & quæ effect*

12 iusta causa ꝛ suspicionis, vide *Andr. in cap. 1. quando inter dom. & vax. q. 13 oriat. fallit: vbi ꝛ allegarentur senes, & suspecti, & infirmi, ac mulieres, quia, non obstante huiusmodi suspicionem, committeretur, ita idem *Andr. senes in d. Constitut. in pecuniarijs est; tamen**

14 differentia ꝛ quando committitur habenti iurisdictionem, vel examinatori, aut alteri non habenti iurisdictionem: quo-

quoniam ille qui habet iurisdictionem cogit testes mulcat eos, citat aduersarium ad videndum iuramenta testium ipsorum, audit exceptiones contra testes, facit interrogaciones necessarias, refrenat numerum testium, examinat: punit vacillantes, & varia testimonia profrentes, examinatur est nudus minister, & si nō habet in commissis hoc non potest illud facere, nec excedere eius commissionem, vt tenet *glos. in elem. pri. de offic. deleg. & isti quoniam eorum industria electa est non sub delegat, secus quando fuit electus à Principe, vt in d. glos. verum vbi committeretur in causis criminalibus, non propterea receptio testium esset nulla, ita tenet *Imol. in d. clement. licet ex qualitate facti, & ex personis, quandoque* 15 *committatur, & ad hoc esset causa † paupertatis sufficiens* *Ausbenica de mandat. princip. §. sit sibi quoque, & sic vidi determinari in causa Ioannis Leonardi Parisij per Sacrum Consilium, & fuit causa commissā Nobili Ioāni Antonio. Cetera, tunc temporis existenti procuratori fiscali in Prouincijs Calabriae, & ratio est, quare in criminalibus non committitur, primò vt iudex possit testem variantem vacillantem subijcere quæstionibus, & tormentis 3. q. 9. cap. saluo. quoniam tunc agitur de vita, fama, & statu hominis, qui præcior est cunctis rebus. cap. veniens extra de accusat. 2. q. 8. cap. libellorum, &* 16 *aduerte † quod Commissarius destinatus ad examinandum ante præsentationem literarum, non possit aliquid facere. glos. in cap. tibi, qui in verb. ante de rescrip. in 6. Ioannes Andreas in cap. cum plures eod. lib. de offic. deleg. Rot. decis. 246. hoc idem est de stilu parlamenti, quod non committitur † audientia testium in causa repulsa sub rubrica de commiss. cor. potest, & etiam est iuris. c. cum dilecta extra de rescrip.* 17 *& cap. praesensium de test. in 6. nec † committitur infra dietam, prout dicit titus, qui incipit Item Curia non committit car. 5. colum. 4. nisi vbi essent**

senes, infirmi, mulieres, & alij similes: extat *ritus car. 5. col. 3. qui incipit Item quod Curia, vel altera ipsorum, & huiusmodi receptio, † quia est meri facti potest fieri, etiam die feriato: vt in d. Clement. & est ratio, quia trahitur ad tempus iuramenti, vel citationis, hinc est, quod in Prouincijs Calabriae non vtimur, quod citentur testes, neque partes ad videndum iuramenta testium, sed solum nominatur per partes, & sic decretum, fuerunt habiti pro iuratis* 20 *citatis, &c. Et præuenit quoniam † istud iuramentum, & citatio possunt remitti per partes. cap. tua cap. quibus quæstionibus extra de test. in Regia Camera aliter: extat stilus, quoniam non ponitur in citatione testes: quando committitur receptio testium; sed solum partes citantur ad videndum iuramenta testium, & vbi est datus terminus ad probandum in ciuili, debet pars citari ad videndum iuramenta testium sub certa pœna, vt dicit ritus, qui incipit *Item sicut quæstus car. 5. colum. 4. sed † non obseruatur multari pars solum proceditur ad receptionem testium. Iason. in l. 1. §. is videtur ff. si quis ius dicen. non obtemp. sed contra testes iudex potest imponere pœnam confiscationis, idem Iason. vas supra, & quæ causæ recusationis sufficiunt. dicit Cagnolus in l. si librarius ff. de* 21 *reg. iur. quod † solo iuramento potest examinatur recusari, & vbi emergens suspitio allegatur, debet de lucide liquere cap. prolixitate car. 22. & quæ* 23 *do † generalis est allegatio suspitionis admitti non debet, etiam in literatis Curia, pro hoc extat ritus, seu pragmatica Reginae Ioannæ, in scripta iuris ritus Magnæ Curia, quæ incipit Ioanna secunda car. 10. col. 3. causa suspitionis, debet esse sufficiens, & quæ* 24 *sunt † causæ suspitionis, vide Philipp. Franc. in cap. postremo extra de appell. vbi quatragesima enumerat causam, inter quas est affinitas, cognatio, inimicitia affinitas inimici: suffraganeus si altera pars sit, si vna pars est Dominus, vel*
supre*

- superior examinatoris, vel sit familiaris examinator alterius litigatorum; & sunt ciues conterranei: verum si iudex allegatis causis hijs, non obstantibus, prouidit, & pronuntiet, quod examinet, receptio testium valet; & si sentit altera pars grauata, & ex hac receptione, appellatur l. 2. C. quomodo, & quando, iudex item est alia causa suspectus; vbi examinator secretè fuit visus loqui cum altera parte. *Speculator in iud. de diffn. & Ioannes de Imola in cap. 25 accedens, et lit. non contest. item l. locus examinandi testes, potest reprobari, quia debet esse tutus: parti textus est in cap. hortamur 3. q. 9. & not. in l. 3. S. si ff. de test. notat Ludovic. Roman. singul. 732. & proinde consuevit decerni super electione locorum suspectorum de salario hic non loquor, quoniam non stat vis huius pragmaticæ.*
- 26 Sunt quatuor modi probandi, secundum glosam. in *Authent. de test.* in principio in verbo: non aliter per testes, vt ff. & C. & *Authent. de test. per instrumenta, vt Authent. de fide instrum. & ff. & C. similiter per confessionem partium, vt ff. & C. de confess.* item per consentientiam iudicis, quam probationem dicimus fieri per euidenciam loci. *ff. fin. reg. l. si quis irruptione S. fin. licet ista vltima non sit vera probatio, nisi fiat in actu permanenti, vt suo loco dicemus: dixi de confessione, vel quod testes deposuerant vidisse numerationem pecuniæ, vel memoriam tenere partes presentes confesos, sed per numeratam pecuniam, & facta confessione per alterum: scilicet conuentum, aut debitorum coram vnius ad liberandum satis est. glos. est singularis in *Authent. de test. in S. & licet dudum in verbo pro facienda.**
- 27 Quando testis est suspectus, quid faciet iudex in criminalibus, vel civilibus sortè arduis dicit, quod testes faciat loqui, vt eos cognoscat in loquela, & actibus. l. 1. C. de testib. l. cum suis, S. in causa ff. de transactio. vel confirmari eorum dicta per famam, & ad hoc
- consult in fine articulorum postea
- 28 culus. Item quod de omnibus predictis fuit, & est publica vox, & fama, vt notat glos. in fine in verbo causam S. & licet dudum *Authent. de test.* item post
- 29 test. sibi facere presentari testes coram eo, etiam in causis civilibus: si sibi videbitur propter causæ magnitudinē, & suspicionem testium, vt glos. in S. & quoniam *Authent. de test. in verbo abundantiam, item interrogatur de tempore, quando est suspectus, & hodie pluries vidi obseruari, & inter alias causas in causa nobilium Leonardi de Fulco, Paulilli de Turre, & Abbate de Leone, per Magnificum V. I. D. Dominum Felicem de Rubeis Regium Consiliarium, & causæ Commissarium, vt in banca nobilis Cæsarij, vt tenet *part. in l. 1. S. fin. nu. 3. ff. de aqua pluui. arti.**
- 30 Primò interrogabatur presente parte à prætore, vel ab ipsamet parte, vel aduocato ipsius. *l. si postulauerit, S. questioni ff. de admitt. l. si sine S. 1. ff. de interrog. actio. & l. de atate S. qui interrogatus eod. tit. & glos. in S. & hic in verbo presentem Authentico de test. & l. si ideò S. presentem ff. de euiclio. l. si sine S. causa autem cognita, & l. etiam S. fin. ff. de minor. & hodie debent esse partes presentes, vel admoniri ad videndum iuramentata testium; licet postea absentes reperiantur tempore receptionis, vel iuramento. *l. si quando, & l. nihilum C. de test.* & deponere in secreto; vt per Danielem inductum est, & propterea sit securè, quod sit per contumaciam partis. *l. 2. S. fin. C. de iur. embis. & glos. in S. si verò in verb. nisi Authentico de test. & non refert, quomodo semel fuit admonitus, & recusauerit opponere de nullitate, nisi quando admonitus non erat in Ciuitate, ita notatur in d. S. fin. *Authent. de testibus, & in verbo vti.***
- 31 Receptio testium ritè fieri debet. *Clemens. fin. de test.* dicitur ritè per iudicem competentem, & non suspectum, & in loco non suspecto, monita parte, & post litem contestatam *cap. accedens et se-*

el secundo, vt lite non contestata, dici-
 32 tur † *superctus*, quando est oriundus ex eadem prima, quando est nimis fauens iomicus, vt notant *gl. sa in d. cap. accedens*, in verbo Oriundus, & nimis fauens, & locus suspēctus, quando est de iurisdictione partis querentis, examinare testes, vel aliter, prout in *gl. d. cap. accedens in verbo ex causis pramissis*, dicuntur non ritē recepti non obseruatis prædictis, vel quando non essent examinati super articulis inclusis cum literis commissionalibus, vt notat *gl. in d. elem. fin. in verbo ritē*; verum vbi testes non essent ritē recepti, possunt iterato perferri, *cum causam extra de testib vbi gl. fin. enumerat casus*, quibus repeti iterato conceduntur, & primò clausis attestibus ad declarandum esse corrigendum, quia fortē: tunc quando depofuerant, non habebant omnia memoria, secus apertis attestacionibus, quia tunc dictum eorum non teneret, vel vbi primæ attestaciones non valuissent, vt pura ab eo receptæ, qui nullam habebat iurisdictionem: dixi per Iudicem comparētem, vel eum, cui Iudex commiserit, vt notat *gl. in cap. fraternitatis in verbo iuramentis extra de test.*

33 Iuramentum † testis debet habere hanc formam, seu debent procedere hæ admonitiones, quod dicat veritatem de re illa, super qua iurat 3. q. 9 c. hortamur, & S. 1. *Auhtent. de test.* Item quod nullum interest, & falsitatem. 2. q. 4. c. nullam. Item quod pro vtraque parte dicat veritatem. 1. q. 5. c. non sanè. Item quod dicant omnem veritatem, etiam non interrogati. *cap. cum dilectus extra de accusas.* Item quod non pretio, nec amore, vel odio, vel pro alio comodo testimonium dicant. *cap. quoties, & licet vbi S. testes, extra de test.* Nihil istorum, sit, quando examinantur per alios, quoniam per Iudices, qui sunt circumspēcti. Sed oppositum præposita quædam carta, propter quod testēs, & maxime illi, quorum voluntas non laeditur ratione,

& præcogitant iuramentum nullum esse quando non iurant super quatuor euangelij, eludunt partes conscribi faciunt mendacium, & eorum accommodatas, & instructas depositiones, ad commodum partium exiēnt, dicunt, & faciunt, & damnum animæ eorum, & deinde eis quæsti, nihil fecisse, & commississe videre vti illis, quia si cum dicta erit tarda, procul dubio erit certa & eo grauior, ac vsu illis magistris avarijs, qui vt morem gerant huic, & illi admittunt hunc, & illum ad examinandum, qui in scribendo millæ falsitates committunt, & depositiones puras non ascribunt; sed semper aliquid addunt: vt aliquid ex eorum, officium appareat sit satis hoc, quia vniuersique est dominus memororum suorum.

34 Et dum † hæc scriberem, fuit mihi positus quidam excellens dubius, Titius habens vxorem sterilem ex muliere soluta, procreauit spuriam; deinde illa mulier ob pulchritudinem nupsit cuidam mercatori, quæ eam dotauit in ducatis octingentis, & mortuus est, nullo filio ex dicto matrimonio superstitē, eadem mulier super induxit alium virum, moritur mulier constante matrimonio, & instituit hæredes: filios, eius sororis, & in alia parte prædictum eius secundum virum, dicta filia quærebat, num succederet matri, & posset dicere de inofficioso testamento, quod spuria succedat matri, extant plura iura. *l. si qua Illustris, S. fin. C. ad senat. cōs. orficiam. S. nouissimè instit. eod. tit. vbi Io. Faber. & Angel. plenè hoc dicunt per legem hac parte, & l. spuria ff. vnde cognat. an possit etiam dicere de inofficioso gl. magna in d. l. si qua Illustris tenet quod sic, sed non præcisè. Sed textus hoc præcipue in spuria tenet in l. si suscepta S. 1. in fin. ff. de inofficios. test. quam gl. sequitur Alberic. propter dictum Speculatoris in tit. de success. ab intestat. in versic. Sed numquid, & post eum Paul. de Castr. & alij in d. l. si qua Illustris, & secundum prædictas doctrinas consului in præmissis casu.*

Aliud

35 Aliud tibi obuenit, quid si pater est prodigus, vel turpis moribus, & restituitur, ubi primo erat deportatus, ita quod recuperat patriam potestatem cuius filij, durante impedimento deportationis habuerant tutorem, num reassumat, etiam administrationem filiorum. *glos. in l. in quæst. test. C. de sent. pass. in verbo Neque tutor datus tenet, quod remanet tutor, qui dudum erat, & d. glos. sequitur Odoffredus, & Bald. in d. l. in quæst. & ratio est, quod similibus personis, tanquam per ius libidinum non est committenda eorum pecunia, & est casus specialis, quod filius familias viuentem patre habeat tutorem, vel curatorem, & idem esset in alijs casibus, in quibus filius familias non quæreret patri usufructum, vel in causa criminali, ut notatur in l. 1. C. de bon. matr. Angel. Aret. in S. 1. inst. de tut. Bar. in l. fin. S. pupillus ff. de verbor. obligat. nu. 2. & in hoc laus Deo.*

Io: Franciscus Scaglioni V. l. D.

A D D I T I O.

Postquam hic agitur de examinatore testium non suspecto, propterea prius erit agendum de suspicionibus illorum, antequam procedatur ad receptionem ipsorum testium, si bene examinatio spectat ad Iudicem, sollicitudo vero spectat ad partes, ut sit examē; inquit Muscat. in praxi S. C. lib. 1. par. 5. glos. citati num. 10. & sic quando sit nominatio est Iudex ordinarius loci, ut post Afflicti. in Constit. in pecuniarijs num. 1. refert. Iulius Cesar. Gallup. in sua praxi S. C. p. 2. cap. 24. nu. 12. ubi refert se ad cap. præcedens nu. 4. ibique censuit, quod testium audientia ordinarijs locorum officialibus committitur, ut etiam tradit Muscat. d. p. 5. glos. suspectorum nu. 22. Sed quando versamur in causis fistentibus in hac Ciuitate, hoc est in Tribunalibus s. M. C. V. eligitur Scriba causæ, & in S. C. vnus ex examinatorebus electis per bussulam, dummodo non sit partibus suspectus: ideo in casu termini datur nota suspectorum, alias eligitur indifferenter, ut censuit ibi Gallup. in d. cap. 25. num. 11. citando istam pragmaticam, quam etiam citat Tartagl. in eius praxi ciuil. cap. 4. num. 9. ubi refert praxim huius pragmaticæ, ut præiudicio decreto detur lista suspectorum, & intimabatur parti, quod de iure etiam communi probatum erat, ad quod multos citat. Anna singul. 274. assequitur Muscat. in eadem praxi lib. 1. p. 5. glos. suspectorum num. 50. & glos. suspectam num. 4. hodie tamen non aliter datur termi-

nus ad dandum listam suspectorum: ut olim seruabatur, ut subdit ibi Gallup. sed in d. casu termini, antequam bussula tradatur allegantur vnico contextu suspecti examinatores, ut de non suspecto prouideri possit, & ita practicatur, ceterum autem extra S. C. in Tribunali M. C. quando nullus fuerit suspectus allegatus, Iudex nominet examinatore, ut aduertit Anibal. Troy. in hac eadem pragmatica num. 31. Reliqua verò pertinentia ad hanc materiam exarat, ibi Muscatell. in d. glos. suspectorum.

Quo ad salarium, quod actuarijs habetur in examine testium, hic statuitur, ut pro quolibet teste soluatur grana decem, & idem postea confirmatum in pragmatica 26. 9. 2. de offic. S. C. ut per addentes ad prag. 1. vers. Nunc quod actuarius de ord. iud. relat. per Gallup. ubi sup. nisi forte essent articuli plures, & longa esset depositio testium, & prædicti causi in eodem S. C. solui tarenum vnum pro quolibet teste, & sic inspecta grauitate causarum, & personarum salarium ipsis plenus adiungitur iuxta conuentiones factorum, & hoc intus Ciuitatem istam, sed extra Ciuitatem salarium examinatorum S. C. est carolonenorum octo per singulos dies ultra victum, & expensas, quod etiam relictum est arbitrio S. C. ut dispositum est in d. prag. 26. 9. 2. & prag. 25. 9. 16. eod. tit.

Poltremo respectu quæstionis hic tactæ nu. 34. quando spurius matri succedat, vel non latissime agit Barri de success. tom. 1. lib. 1. tit. de incapacibus num. 18. & iterum tom. 2. lib. 18. tit. quomodo liberi succedat suis parentibus nu. 18. ubi peculiater de successione eorum ab intestato agit, reliqua verò pertinentia ad eadem materiam congerit. Marta in summa de success. par. 18. 16. artic. 1. latissime.

Circa aliam quæstionem tactam num. 35. si pater recuperet patriam potestatem finito tempore suæ relegationis videndum erit, apud Afcan. Clement. de patria potest. cap. vlt. num. 36 & seq.

Io. Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 Impedito, quando curris dilatio, & 2. 3. & 4.
- 5 Non dicitur impeditus, quando fecit quicquid potuit, & 6.
- 7 In quibus causis limitatur non habere locum regula suspensionis concessæ, impedito, & 8.
- 9 Arbitrium in multandis rebus, quantum extendatur.

Et si per examinatorem, & magistrum actorum, vel eorum alterum stetit, quo-

quominus testes infra terminum examinarentur condemnentur, qui libet, per quem steterit ad pœnam arbitrio Iudicis moderandam personarum qualitate inspecta, quam Iudex causæ exigere non negligat, debeatq; Iudex ipse, restituere terminū partibus culpa magistri actorum, vel examinantis decursum.

De pana examinatoris, vel Magistri actorum eorum negligentia non examinantium in termino.

Hic impedito non currit citatio ꝛ quādo causatur à Iudice, vt dicit *Bal. in l. cum ipse ff. de excusat. iur.* idem, quando impeditum peruenit factō aduersarij, vel paupertatis,

vt notat *Innoc. in cap. ex ratione extra de appell. & Abbas in cap. ex tenore eotis. Guilelmus de Cuneo in l. præs. C. de appell. idem* quando stat per testes, ꝛ & intelligitur stari per testes, quando moniti vocati non comparuerunt, ita *Felinus in cap. 2. & 3. de test. coge.* dicitur stari ꝛ per Iudicem, vel per examinatorem, quando testem productum coram eis recusauerunt recipere, & examinare, & tunc liquet quando testis stetit vltra quindecim dies. *l. si quādo. C. de test.* & vbi terminus pro maiori parte fuit dies feriatas, est restituendus, vt tenet *Baldus in dicta. l. quando Traquell. in tractatu de retractu nu. 2. fol. 536.* & non dicitur quis impeditus facere, si non fecit, quicquid potuit, vt impeditum cessaret. *l. qui post ff. de reg. iur. l. sed si per pratore m. s. hac capitula ff. quib. ex caus. maiores l. qui commatus, & ibi Bar. ff. de re missi. verum*

- 1
2
6

- 7
8
9
- stinet pars impedita restituitur ad tēpus decursum, exeat ritus Magnæ Curia, qui incipit *Item seruat in petitionibus car. 1. 1.* quando factō partis aduersē prouenit, quod terminus est elapsus restituitur. *Socinus, & ceteri in l. quādiū num. 3. ff. de cond. & demonst. fallit in ꝛ causa criminali, vt tenet idem. Socinus num. 1. q. in d. l. quādiū. fallit ꝛ etiam, & secundo: vbi esset datus terminus præcisē ad probandum, & probatum habendum. Ludouic. Roman. in l. Anstissus ff. de acquir. hered. & tot dies restituntur, quot diebus fuit impeditus, vt hic *l. ab hostibus, S. fin. ex quib. caus. maior. & l. quo tempore, C. eo non videntur currere, quibus non fuit potestas recipiendi. l. 1. ff. de diuer. temp. præscript. & multatur ꝛ arbitrio Iudicis pœna moderanda, & sic hoc verbum importat diminutionem. cap. fin. extra de verb. signific. glosa in verbo moderationem de iur. patro. lib. 6. & idcirco est, quoniam debet vti summa diligentia in recipiēdis testibus, vt tenet *Lanfrancus in d. cap. quoniam contra in verbo testium de probat. & si dolo, vel negligentia omiserit interrogare testes post publicationem, potest corrigere. cap. per tuas extra de test. l. 1. S. si vero ff. de testib. l. cum prolatis ff. de re. iud. l. si per imprudentiam, ff. de eust. & probatio. facta post terminum, dicit *Angelus. quod non valet in l. si ff. de ferys. sit laus Deo.****

10: Franciscus Scaglione V. I. D.

A D D I T I O.

Probatum est de iure, quod testes examinari debent infra terminum datum ad probandum post Marant. in eius specul. p. 6. rubrica de dilatione num. 19. & sic vsque ad publicationem, vt post ipsum Marant. d. p. 6. rubrica testium productione num. 22. & sic post terminum publicationis lapsus Muscat. in praxi S. Calib. 1. p. 5. glos. citati num. 6. nedom in vltima die, sed in vltima hora termini parte, etiam non citata ad videndum iuramenta ipsorum: idem Muscat. d. praxi p. 6. glos. integrum num. 13. & in quibus casibus examinari possunt post publicationem, & dedita testificata, refert idem Muscat. d. p. 6. glos. 1. num. 10. & 11. & quamuis testes citati in termino, indistinctē recipiuntur in termino publi-

publicationis, ac post perfectam publicationem .x. causa, vt subdit Muscatell. d. p. 1. glos. citati num. 11. hoc intelligitur in termino arbitrario dato à Iudice, secus verò in termino dato à lege, vel statuto ad aliquid probandum, ex Felin. & alijs notat in l. l. C. Gallup. in praxi S. C. p. 2. cap. 27. num. 2. & an testes examinati extra terminum partes facere possunt, quod habeantur, ac si essent examinati in termino. Muscatell. d. praxi lib. 2. par. 3. glos. 1. num. 17.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V N M A R I V M.

- 1 Refrenatio testium, quomodo, & quando fieri debet. 2. 3. & 4.
- 5 An possit peti refrenatio in causa appellationis.
- 6 Minor, quomodo eligat testes refrenandos, & an possit variare, & 7.
- 8 Et si sunt ambo minores, quomodo fiet electio.
- 9 Examinatio testis fit per extensum.
- 10 Qui se ingerit ad deponendum, efficitur suspectus.
- 11 Citatus praesumitur iuratus, & 12.
- 13 Qualitas testis, quando attenditur.
- 14 Quando fuit receptus, nulliter primo, quomodo repetitur testis.
- 16 Factum antiquum, quomodo dicitur articulare, & praticare articulari.

Statuimus super articulis, & positionibus non confessatis, non amplius, quam septem testes pro singulo articulo examinari debere, nisi in materia confinium, & factis antiquis, de quibus praetenderetur memoria hominum non extare (quo casu) decem testes super tali articulo examinari possint, omnisque examinatio fiat per extensum, & non pro vera esse, nec dixit, vt proximus.

De interrogazione de causa scientie loco tempore praesentibus, & alijs generalibus ad pœnam decem vnciarum ab examinatore, qui maiorem numerum acceperit auferendam,

nisi forte per Iudicem causae interloquutus appareat, ex causa eius animum mouente maiorem numerum examinari posse arbitrio, cuius Iudicis relinquatur augendi dictum numerum, vsq; ad tertiam partem.

De refrenatione testium.

- R**efrenatio testium, omninò fieri debet, quoniam † temere testes nò sunt euocandi. l. 3. § fin. ff. de test. nē affrenata potestate, ad vexandos homines, superflua † multitudo testium portabatur, & Iudices cum numerum testium patientur, euscant qui videtur necessarius. l. 1. § fin. ff. eo. tit. & vsque ad tempora si non erat determinatus certus numerus, successit ius canonicum, & declarauit vsq; ad quem numerum testium Iudex potest facere refrenationem, & disposuit non esse excedendum in qualibet causa numerum quadraginta testium cap. cum causa extra de test. vbi glos. excipit causas graues, & grauium petitionum, in quibus Iudex potest excedere dictum numerum. cap. de caus. extra de officio deleg. in tantum, quod Iudex potest hac occasione denegare, secundam, & tertiam dilationē, vt notatur in Clem. sapē de verb. signific. & ad Iudicem spectat huiusmodi sollicitudo, vt tenet Innoc. in d. cap. cum causam nu. 5. & 6.
- 3 quam † non faciet, nisi postquam partes renunciauerint producere amplius testes, & facta repulsa, quoniam si interrim aliqua ex partibus praetendit reprobare testes, Iudex se abstinere ab huiusmodi refrenatione dicitur, † vt dixi effrenata multitudo arbitrio Iudicis, vt tenet Felinus in cap. significauerunt extra de test. vbi etiam dicit, quod † potest peti in causa appellationis, vbi nò est facta refrenatio testium, & nò eundo

per mendicaria suffragia, adducitur quæ-
 stio respectu articuloꝝ, quoniam dis-
 spoairur, quod septem tantum testes
 super singulo articulo examinentur,
 nisi in materia confinium, & factis an-
 tiquis, de quibus prætenditur, memo-
 riam hominum non extare; quo casu
 decem testes super tali articulo exami-
 nati possint, & nisi videbitur Iudici au-
 gendum esse numerum testium, quo-
 niam tunc vsque ad tertiam partem
 poterit Iudex augere, respectu verò
 totius causæ in Regno extar per Regē
 Catholicum refrenatus numerus tes-
 tium, vsque ad numerum quadraginta
 testium, nisi in factis antiquis, & in
 materia confinium, in quibus Iudex
 potest augere numerum testium, & in
 causa mæri possessorij vsque ad nume-
 rum quindecim, vt in *pragm.* quæ inci-
 pit *vi litigantium*, nouiter impressa, &
 ¶ vbi alter ex litigatoribus esset minor
 contra quem esset faciendus refrenatio
 testium, tunc debet fieri seruata ele-
 ctione, eidem minori eligendi eos tes-
 tes, per quos minus lædatur, & licet in
 maiore vltimi eliciantur, in minore
 eliciantur illi, ex quibus minus læda-
 tur cum in hoc sit privilegiatus, vt
 vitet damnum, nam minor potest pe-
 tere separationem bonorum, bonis pa-
 tris confiscatis. *l. denique, S. sed vtrum*
in fine ff. de minor. & licet læsio non
 respiciat commodum pecuniarium, ta-
 men ad euadendum sumptus restitu-
 tur. *l. minoribus viginti quinq; annis co-*
dit. & semper in iudicijs, siue sit actor,
 siue reus, & litet, quod est capite res-
 tituitur. *l. ad prætor, S. non solum vers.*
sed & in iudicijs eod. tit. & in electione
 restituitur. *l. & si sine dolo ff. eo. tit.* ad-
 uersus pœnam statuti restituitur. *l. si ex*
causa S. propter interesse affectionis, &
 ad pinguius probandum ad allegandū.
l. minor. 25. omnis ff. eod. tit. nec vtile
 per inutile vitatur. *cap. vtile,* & ibi *To.*
 7 *Andr. de reg. iur. in 6.* & quid si eligi-
 ter, & post electionem reperiretur ma-
 le elegisse ignoranter, dic quod posset
 herum eligere. *arg. l. 1. & 2. l. scyphi. ff.*

8 *de opt. leg.* sed ¶ quid si ambo videlicet
 actor, & reus sunt minores, eliger ille,
 qui rraçtur de damno. *l. vtrum ff. de*
minor. & si non apparet hoc melior est
 conditio conueniri. *l. si minor 25. annis*
filio familias ff. eod. tit. dicit hic, quod
 9 examinatio ¶ debet fieri per extensum,
 & non per vera esse, &c. Consimilis
 pragmatica est infra fol. 30. quæ incipit
Itē qui à nobis expedita in anno 1540.
 & ratio est secundum *Bald. in l. præsbi-*
teri C. de Episcop. & cler. quoniam de-
 bent recipi testes pro vtraque parte,
 vel, & melior, quoniam Iudex in causis
 ciuilibus non potest recipere testes, &
 debent recipi vtraque parte præsentē.
cap. cum dilecti extra de accusat. sed si
 partes volunt hoc remittere, possunt
 fidelitati Curie remittere secundum
Iacobinum in l. penult. C. de part. vt dixi
 10 *in d. pragmatica.* Item ¶ quia, & testis
 qui se ingerit, & sponte vadit ad se ex-
 aminandi est suspectus. *Bart. in l. qui om-*
nia, S. sed si ff. de procurat. & testis de-
 bet deponere per extensum, & reddere
 rationem per sensum corporis. *l. testium*
C. de test. vnde si reperitur in examine
 11 talis testis ¶ citatus iuratus præsumit
 iurasse. *Bart. in l. iubemus C. de erog.*
 12 *milit. anno. lib. 12. idcirco si ¶ deponit*
 testis se vidisse de nocte, quia Luna lu-
 cebat, & conuincitur, quod non luce-
 bat Luna reprobatu dictum *Bald. in*
 13 *cap. 1. S. porro, qua sit prima causa ter-*
minis. qualitas ¶ testis attenditur,
 quibus temporis, quo deponit *Bart. in l.*
Athena; S. amplius ff. de excusat. non
 testis repetitur dicit dixi, prout in pri-
 mo examine per omnia, & ad id me-
 refero *Bart. dicit;* quod valet dictum
 ipsius in *l. legata num. 3. ff. deleg. primo,*
 & in *l. eos ff. de fals. dicit,* quod statum
 arbitrio Iudicis. *Aresin. in d. l. legata*
 renet, quod debet deponere per exten-
 14 sum, ¶ & ego vidi praticari in causis
 ciuilibus opinionem *Aresini,* quando
 testis fuit nulliter primo loco receptus
 in causis criminalibus opinionem *Bar-*
toli; quoniam testes examinati ad infor-
 mationem Curie, vbi repetuntur non
 depō-

deponunt per extensum, nisi lecta eis deponunt prima causa acceptant, & dicunt veram esse, & ad eam se referunt cum iuramento, & hoc crederem, esse utique verum quando fuerunt examinati primo loco per Iudicem, à quo examinari debent in causis criminalibus, vt tenet Bald. in l. contra negantes C. ad l. aquilism.

- 15 Factum † antiquum dicitur, cuius memoria non extat. l. apparet, S. penul. ff. de itin. act. & ubi non probatur per testes, qui interfuerunt, sed legitimo tempore causam defendat, vt glos. in l. 1. in §. fin. in verbo non inuenire, & in verbo quamdiu ff. de aqua pluui. arcen. & l. in summa cod. sit. & glos. in verbo vetustas, & glos. in l. 2. C. fin. regun. in verbo monumenta, & l. quid Principis vnita glos. ff. de aqua pluui. arcen. efficit, quominus sciantur varietates successionum. l. in finalibus ff. fini. regund. extat textus. l. si arbiter ff. de probatio. in quo datur forma in §. sed cum, ubi dicitur, sed cum omnium hæc est opinio, nec audiuisse, nec vidisse: qui id vidissent, & hoc inuenit, similiter, sursum, verum accidit cum memoria operis facti non estaret, & successiue dicit glosa, quod in factis antiquis si nõ potest probari per eos, qui viderunt, factis est probare per eos, qui deponant audiuisse ab eis, qui viderunt, vel audierunt ab alijs id fuisse factum, & vidisse. Sic etiam probabitur extare memoria, vel per testes, afferentes omnium esse opinionem se non vidisse, vel audiuisse, quando illud fieret, nec eos vidisse, & audiuisse, qui id viderunt, & audierunt. l. 2. S. idem Labeo, ff. de aqua pluui. arc. & non sufficit in primo casu duos testes deponere vidisse, & audiuisse vnum dicere se vidisse illum actum fieri, quia representant vnum testem tantum, & nosam glos. ibi in quibus casibus sufficit testimonium de auditu per puam recitantur plures, scilicet in aqua pluui arcenda in obliquibus contrahibus in causa matrimonij consanguinitatis. cap. super 14. q. 2. & est probatio

veritatis, quia memoria retinetur per auditum, secus quando non constaret manu factum, quia quod non est, nec fuit, non retinetur, factum permanens retinetur, & quid sequitur Bart. in l. 1. S. fin. ff. de aqua pluui. arc. & in seruitutibus idem dicitur posse probari memoriam non obitare. l. seruitutes ff. de seruit. rust. pradio. l. 1. S. ausus, aqua ff. de aqua. quot. & estiuu l. testium, C. de test. S. scimus, Ausbent. de bared. & Falcid. & vide de hoc Odoffredum in d. l. 8. arbiter, & Salicetum, qui dicunt hodie per Innoc. quartum esse correctum dictum cap. super, per cap. licet quidam de testib. Io: Andream in cap. 1. de prescript. in 6. & Florian. in d. l. si arbiter, quod articulare fama super factio antiquo. sufficit testem deponere, & dicere se audiuisse à maiori parte populi, vt tenet glos. in l. 3. S. eiusdem ff. de test. in verbo confirmat, & idem Iudex, & vterius, ubi in eadem probatione concurrunt negatiua, & affirmatiua, & ex vtraque parte pares testes adlunt, statur affirmatiue, & Bald. in Ausbent. quas actiones de sacro. Eccles. in col. fin. vers. 4. & vltimo quero in probatione centum annorum, non potest reperiri directa, sed præsumpta tantum, quia in factis antiquis multum operatur fama, vt notat Innoc. in cap. veniens contra de verbor. signific. & maxime in ijs, que reputantur notoria, vt idem Innoc. in cap. cum causam de iur. calum. & facit h. si mater C. ne de statu defunctor. item ratione difficilis probationis, sufficit præsumpta probatio, vt notatur in h. qui ex liberis ff. de secundis tabul. & Cynus in l. 1. in vltim. col. C. de sent. qua pro eo, & idem procedit in instrumentis antiquissimis, in quibus non exigitur probari, quod ille, qui conferit instrumenta fuerit Notarius, sufficit ex antiquitate præsumpta probatio.

Et quomodo probetur præscriptio centum annorum, vide glos. in cap. cum nobis de prescript. & super hoc vide textum in Ausbent. de monac. S. si verò & Bart. in l. si comparationes, C. de fide instru-

instrumenti. loquentem de instrumentis antiquis, & quando dicatur antiquum, & lo: Andr. & Ant. de Butrio in cap. veniens extra de verbor. signific. & Bal. in l. nō ignorat. C. qui accusari, & Paul. de Cast. in l. proprietatis C. de probat. & Ludovic. Roman. in l. 3. S. idem Labo, ff. de aqua plu. arc. & in l. cum super, C. de rei vend. & aduerte, quod lex induxit præscriptionem centenariam, qua tollitur omne ius, & inducitur præsumptus titulus, spatio tanti temporis, item, vbi excluditur omnis præscriptio, non excluditur centenaria præscriptio, vt tenent Angel. & Bald. in l. 1. C. ne rei domus. vel templ. & gloss. in cap. nemo, in verbo per centum annos 16 q. 6. excipitur ius diuini Ausbent. quas actiones C. de sacrō. Eccl. & gloss. in Consiliis. Regni, que incipit Quæstragenalem, & Andreas in S. summa his qua sint regalia, Oldradus cons. 171. & Curtius in tract. scudor. in 7. parte prima partis num. 8. ratio est, quia huiusmodi præscriptio subrogatur in locum præiurij. cap. super. quibusdam extra de verbor. significat. Bar. & Imolatus in l. si publicanus, § in omnibus ff. de public. Salicetus in l. vestigalia C. nou. vestig. Felinus in cap. cum nobis vers. præteri à extra de præscript. & cons. 94. in primo volum. vers. ijs non obstant, & Angelus cons. 41. incipiente pro facie, colum. vlt. lib. 3. & ex cursu tanti temporis præsumitur bona fides. l. si possideri § si seruus ff. de acquir. possess. Capietus decis. 4. num. 20. Io: Caccialupus in cap. per vestras de donat. int. vir. & vxor. Si sed est pulchra num. 48. Boerius decis. 42. in prima parte num. 35. Felinus cons. 2. num. 3. Bartholus cons. 45. num. 11. Franciscus Calcaneus cons. 43. & huiusmodi præscriptio reprobata, tanto tempore statuto, nec pacto tolli potest, vt tenent Bald. & Angelus in l. vniuersis C. ne rei domin. vel templo, & Abbas, & Felinus in cap. vlt. de præscript. & Tirraquell. de retractu conuentio. §. 1. gloss. 2. num. 23. cap. 816. cap. 1. de præscript. in 6. iuncta glossa in d. cap. in verbo si-

tulum in fine, & ex spatio tanti temporis possidentes nancipat securitatem. Ludovic. Rom. cons. 251. num. 3. & Corneus cons. 44. 2. volum. & cum in Regia Camera Summarie veteret lis inter terram Rende prætendētem pro bonis suis in territorio Rende, debere illos possessores de Castro Franco cōtribuere in functionibus, sicut alibus, cū dictis de Rende, tandem probata centenaria præscriptione per testes, qui de vsu deposuerant, dictos possessores cōtribuuisse pro dictis bonis in functionibus Terræ Castri Franchi, & possessiones fuisse accatastas in terra Castri Franci per annos quinquaginta, & vltra, & de auditu auditus, & communē opinionem, & fama per annos centū, & vltra, non obstante difficultate facta pro parte illorum de terra Rende, videlicet, quod testes producti per homines Castri Franci erant de Ciuitate consensu, qui habebant consimilem causam, per cap. personas de testib. & l. quoniam liberi C. de test. fuit seruandis seruandis, referente Magnifico Val. D. Domino Thoma Salernitano viro peritissimo, & Præsidente Regiæ Camere, & Commissario causæ, per eandem Regiam Camera prouisum, & decretum dictos possessores esse absoluedos ab impetitione dictorū de Rende, & non immeritō, ex quo vltra dictos testes erant alij, qui non habebant consimilem causam, nec laborabāt eodem morbo, & per me fuerant datæ duæ resolutiones. Primō, quia non est restringendus modus probationis, & qui deficit in persona suppletur per numerū. Secundō, quia isti non deponunt in causa propria, nisi in consequentiam, vt tenet Abbas in cap. insuper extra de test. colum. 1. vers. exprimens infectary, & numerus magnus supplet omnem defectum, vt tenet Io: Faber in proprijs terminis in S. legatarijs in fine num. 2. insit. de test.

Io: Franciscus Scagnoni V. J. D.

A D D I T I O.

Aduertatur, quod ista pragmatica situata est in nouis sub titulo de test. refrenat, & si de offic. S. C. ad eius ornamt ultra D. Reg. Rouit. ibi videatur Afflict. in Confit. saepe contingit in princ. vbi Batic. in addit. citans hanc pragmat. Masant. in specul. p. 6. tit. de test. prodit. num. 5. Tartag. in praxi ciuili. cap. 4. sub nu. 10. Imbrian. in tract. de repulsa consider. nu. 40. & 41. & considerando verbum refrenate uero affrenate, ut quo deriuantur affrenati, quod dant illi, quod tuo arbitrio agunt non licito, Afflict. in Confit. defensas num. 2. vbi subdit ad propositum nostrum, idem in simili dicit de x. quando aliquis examinatur testes in magna multitudine, dicitur affrenate clamare, & Index debet affrenare numerum, testium. cap. significauerit de test. Sed quia Menoc. de Arb. iudic. lib. 2. cent. 5. Cas. 199. latius hanc materiam refrenationis testium exarat, nedum inspecta iuris communis dispositione, sed etiam statutum particularem Galiarum Pedemont. Verone, & Lunxii ibi relatorum, idem non in sito, quibus addo Iodoc. in praxi, simili cap. 165. vbi Parisij consuetudo in hoc ibi refertur non ultra decem, & etiam Handia, caetera uero pertinentia ad hanc materiam refrenationis testium refert D. Reg. Rouit. in d. pragmat. 1. de test. refren. & in meo coped. vers. refrenatio 142.

Ibi per expensum adde Viuium in sylvia commun. opio. in opinioo 998.
Quod idem erit agendum in repetitione illorum, nec propterea examinatur debet permittere testibus, ut se referant ad priorem examen, seu depositionem in alia, vel in eadem causa facta, sed eos interrogare, & illorum extendere dicta, & non per viam simplicis repetitionis, ut ex multis probat D. Reg. Rouit. in pragmat. 9. num. 33. de ord. iudic. vbi decitum refert fuisse bis per S. C. de quo in meo compend. pat. 1. verb. testes.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Publicatio debet fieri instante parte.*
- 1 *Impedimenta, qua differunt publicationem fieri.*
- 3 *Qui alius excludantur per publicationem.*
- 4 *Publicatio, quid sit, & quid importat verbum publicare, & num. 5.*
- 6 *Citatus ad videndum iuramenta testium, quid faciet.*
- 7 *Publicatio, quando fit cum reservatione, & 8.*
- 9 *Partes infra terminum publicationis, quid facere debent.*

- 10 *Copia, quoniam soluetur, & an debeat com. edi originalis. 20.*
- 11 *Terminus repulsa, quando ius sit, & quomodo currat, & 16. & 17. 18. 19.*
- 12 *Terminus repulsa, an possit concedi in primo termino.*
- 13 *Quando est prohibita repulsa, qua repulsiatio intelligitur prohibita, & 15.*
- 14 *Utrum repulsa testium examinator in prima instantia, possit repulsiari in causa appellationis. 32.*
- 21 *Conclusio in causa repulsa, quomodo fieri debeat, & 22.*
- 23 *Effectus conclusionis, quid sit, & in 24. 25. 26. 27. 28. 29. 31. & 33.*
- 30 *In causis criminalibus, quoniam non concluditur.*
- 34 *Protestatio reservativa in causa repulsa, quid operetur.*
- 35 *Persona, qua excipiuntur a pragmatica, & an restituantur ad repulsam nu. 36. 37. 39. 40. 41. & 45.*
- 38 *Vbi renunciaueris testamentum, an possit panitere.*
- 42 *Beneficia concessa in prima instantia, num concedantur in causa liquidationis, 43. & 44.*
- 36 *Qua dicantur miserabiles persona.*
- 47 *Dilatio, an, & quando impeditur ex parte aduocati.*
- 48 *Quod salarii debet habere aduocatus.*
- 49 *Aduocati differentes, expeditionem, quomodo puniuntur.*
- 50 *Aduocatus, quando potest recusare, prestare patrocinium, & 51.*
- 52 *An aduocatus, possit contrahere pendente lite cum clienti.*
- 53 *Dilatio, quomodo olim, & quomodo hodie fit, & 54.*
- 55 *Quomodo procedebatur ad diffinitionem, parte altera absente.*

Cursum dilationum, ut supra finio, siue testes fuerunt examinati, siue non ipso iure in causa publicatur intelligatur, nisi partes ipsae, vel aliqua ipsarum infra quatuor dies post dictas dilationes decursas continuo coram Iudice causas allegauerit, quare publica

blicatio pro facta haberi non debeat, & maxime si allegaverit magistrum actorum, qui ad testes examinandos accessisset, adhuc non fuisse recursum, quo casu Iudex procius arbitrio iuxta causa precedente, ipsam publicationem retardare, postea publicatione autem facta infra dies octo, processus copia pro partibus detur, ut amodo infra a hos octo dies immediate sequentes advocatus, & procurator processum videre possint, & debeant, quibus ultimis octo diebus clapsis, si aliqua partium die sequenti repulsam petit ipso iure concessa intelligatur, & pro dilatione habeat medietate primæ dilationis, qua dilacione decursa, si factæ fuerint probationes intelligatur in causa repulsæ publicatum, & pro termino recipiendi copiam probatorum, & percurrandi probata per advocatum, & procuratorem, intelligatur statutus terminus octo dierum, post quorū decursum, si sequenti die fuerit petita repulsæ, repulsæ intelligatur ipso iure concessa, cum dilacione medietatis termini dati ad probandum in repulsæ. Quibus terminis clapsis, si in dicto termino aliquæ probationes factæ non fuerint, in continenti intelligatur publicatum, postquam publicatione partes producere debeant omnia instrumenta, cautelas, siue scripturas, infra quatuor dies viles, contra quas si aliquid probandum contingerit, illud fieri debeat infra terminum arbitrio Iudicis statuendum, si autem post publicationem in terminis prædictis non fue-

rit petita repulsæ, vel repulsæ, repulsæ terminus ad probandum scripturas curat a die publicationis, quibus terminis finitis causa pro conclusa habeatur, in causis, autem pupillorum minorum, Ecclesiarum, viduarum, & aliarum miserabilium personarum, ultra terminos dictos, salua sine beneficia de iure, vel secundum formam Constitutionum, & capitulorum eis concessam.

De publicatione processus, tam in prima dilacione, quam in dilacionibus repulsæ beneficiorum, & de conclusione.

Defusu dilacionum, & quæ instantia in Magna Curia debet procedi, quod fiat publicatio in causa, & in Sacro Consilio citatus ad publicandum, sic etiam in Regia Camera, idem quando præten ditur fieri conclusio, & qui nihil deduxit in termino, non potest petere publicationem fieri, ut tenet Bald. in rubrica de actio. ver. in præst. in 3. col. & sic vidi observari, & ubi al-

legatur, & aliquid quod impediatur publicationem, & conclusionem differtur publicatio, & conclusio, & secundum quod ipsa exegerit providetur super hinc inde oppositis, & allegatis partibus ambabus, auditis per Commissarium causa, nec proinde excluditur a productione, si pertranscursum didicit testificata, quoniam debet didicere testificata intellectualiter, & mature non per transitum, ut tenet Felinus in glos. proemissuris canonici col. 5. vers. adde pri. glos. publicatio, & nihil aliud est, nisi potestatem partibus testificata. Authen. qui semel C. de probat. cap. fraternitatis extra de test. & alibi publicare est in

publica monumenta redicere. *l. gesta C. de re iud. l. publicati C. de testi.* in tali publicatione non requiruntur testes. *l. in donationibus C. de donatio.* aded, quod percipit lite, faciunt fidem. *l. mortuo. ff. de iud. & quatenus hic dicitur ipso iure publicatum, extat titus, idem disponens, qui incipit Item quod elapso termino car. 2. vbi disponitur, quod actarius, qui distulit dare copiam, tenetur ad penam tarenorum decem alia dilatio datur publicatione facta per ritum veluti dierum decem, qui incipit Item facta publicatione car. 3. 1. col. sed intelliga dispositione legis, sed exigitur ministerium, & declaratio iudicis executoris dispositionis, pragmaticæ, cum in vnoquoque actu requiratur Summaria, saltem cognitio, & partibus auditis, *l. de vnoquoq; ff. de re iud. & ad finem, vt ei concedatur ꝛ tempus, debet citatus ad videndum iuramenta testium, ꝛ potestari se contra testes dicta & dicenda per eos notatur in cap. praesentium de testib. Mazeus dec. 33 l. & vbi aliquid adsit pro contradicente, iudex consuevit facere publicationem ꝛ cum reservatione infra terminum, infra quem copia exemplatur, & aduerte, quia sũt plures cause, propter quas impeditur publicatio, quas hic non refero, sed magnificus iudex ex suo arbitrio metiri potest, nẽ lædantur partes, & tandem facta huiusmodi publicatione cum termino iuris, qui est sexdecim dierum, ꝛ videlicet octo primorum dierum, ad capiendum copiam, & octo aliorum secundorum ad percuntandum, & deliberandum, infra quem considerare debent partes, vtrũ sit facienda ꝛ restenatio testium, & animaduertete, cuius sunt grauitatis morum, fidei, dignitatis, & vtrum deposuerint per eundem præmeditatum sermonem verisimiliora, impossibilia sint, aut coactes; vel non, & alias circumstantias: & vbi deliberauerint de repulsa de approbatione elapsis diebus 16. diebus petere: vel vbi non indigerent petere: conclusionem, & quia duxi**

de copia aduertatur, quoniam statutus est modus ꝛ soluendi salarium pro copia ad rationem tarenũ vnus pro cartis octo; dummodo singula facies dictarum cartarum contineat virgulos 25. & singulus virgulus partes decem; vt dicitur ritus Magnæ Curia, qui incipit Item pro copiis processum ad car. 12. sed vbi deliberauerit petere repulsam, & petierit, concedatur medietas primæ dilationis, quæ ꝛ currit de momento ad momentum, vt tenet Andreas in Consiliis Regni, quæ incipit In pecuniarijs, & Bald. in l. denique s. minorem ff. de minor. & sic practicatur dari semper medietas primi termini, & est iuris si considerantur verba. Alex. in l. pro tribunat. ff. de re iud. sed quid si ꝛ conceditur terminus ad se defendendum, & repulsandũ similiter, vtrum debeat habere vtramq; dilationem, dic, quod vnicam dilationem tantum, vt notat Bart. in l. pecuniarijs num. 10. & 11. ff. de ferijs, sed hoc non vidi in ciuilibus obseruari, quod terminus detur ad probandum, & defendendum, & repulsandum, extatque ritus Magnæ Curia, qui incipit Item seruo ipso Curia, quod in exceptionibus car. 11. sed solum in criminalibus ratione fauoris publici, vt citius expediantur cause criminales, & ita practicatur in Regno Franciæ, vt in titulo Curie sub rubrica de commissarijs, & eorum potest. & ita tenet Philippus Francus in cap. 2. S. testes de testi. in 6. & Oldradus conf. 200. & ratio est, quia repulsa est odiosa, & refert calumpniosas exceptiones. cap. licet causam extra de probat. Felinus in cap. 1. de appellat. sed ꝛ quid si effect prohibita reprobatio testium, vtrum sit prohibita, quæ venit ex contrarietate testium, quod non dicit de eius in l. vbi repugnantia nu. 3. de reg. iur. & vtrum possit in causa appellacionis repulsare testes examinatos, quos non reprobat: dic, quod nõ, nisi ex capite corruptionis, ꝛ vt tenet Andreas in Consiliis Regni iuris peritorum, & Mazeus dec. 266. contra doctrinam Abbatis in cap. super

super eo de test. num. ubi movetur per
 15 cap. a. S. testis in 6. Item † ubi repulsa
 calumniosè peteretur, non debet ad-
 mitteri, vtpote, quia non releuat cap. cū
 contingat de offic. deleg. cap. finem de do-
 lo, & cont. & cap. ut litigantes de offic.
 ord. in 6. item non admittitur in causa
 meri possessorij, vt refert Capicinus dec.
 157. & 55. in causis breuibus, vt tenet
 Felinus in causa possessorij in cap. fra-
 16 ternitatis extra de test. Item † repulsa
 debet concedi, etiam facta conclusio-
 ne, vbi facta conlusionis repetentur
 testes Cap. ne per exemptionis car. 19.
 17 Item † debet interrogari alter si vult,
 vt dicitur ritus Magna Curia, qui incipit
 Item seruat dicta Curia, quod cum
 actor car. 11. quod hodie non est in
 vsu, cum vnicus, & communis est qui-
 libet terminus, & facta publicatione,
 quando à principio fuerint presentatę
 18 scripturę admittitur † repulsa aduer-
 sus scripturas, extat ritus Magna Curia,
 qui incipit Item seruat dicta Curia
 non cedere car. 11. & tandem glaplo
 dicto termino, partes debent habere
 19 dilationem † octo dierum, infra quos
 datur copia testium repulsatorum, &
 possint partes percuntari copiam præ-
 dictam, & deliberare si indigent repulsa,
 & vbi deliberauerint, & petierint,
 conceditur medietas termini primę
 repulsę, infra quem possunt approba-
 re, & reprobare testes examinatos in
 20 prima repulsa, & vocatur repulsa re-
 pullę, & datur copia, quoniam † origi-
 nale debet remanere apud actuarium
 causę. cap. quoniam contra S. fin. extra
 de probat. & habita copia consideret ob-
 reptiones contra testes. cap. licet cau-
 sam extra eo. tit. & vterius non con-
 cedit cap. licet dilectus extra de test. &
 est ratio, dicit glos. in d. cap. licet dile-
 ctus propter infinitatem vitandam, &
 vt litium sit finis S. si verò Authent. de
 test. & ijs terminis omnibus decursis
 21 † si modo prædicto conclusio † præce-
 dente instantia in Magna Curia, & in
 Sacro Consilio, & in Regia Camera,
 vbi lis agitur inter partes conclusio,

22 † nihil aliud est, nisi terminus exclusi-
 nus omnium probacionum, & tunc
 propriè, & verè facta conclusio dicitur
 liquere de causa, quoniam vterius
 quę adfunt non possunt impugnari, vt
 notat Felinus in verbl. liquere cap. signi-
 23 ficauerunt extra de test. effectus † con-
 clusionis parit, quod post conclusio-
 nem, nõ potest denunciari lis auctori
 secundum glosam in l. si rem S. quolibet
 ff. de eiusdo. non admittitur exceptio,
 quod non potest procedi sine princi-
 pali, nec reus de subscriptione non facta
 per accusatorem, post conclusum,
 verè non potest peti, quod principalis
 24 † deponat super positione. vt tenet
 Geminianus in cap. 1. col. pen. de confes.
 25 in 6. nec † admittitur exceptio excom-
 municationis, Cardinalis in Clement.
 1. in pri. oppositione de exceptio. nec
 26 † potest deferri iuramentum in supple-
 mentum probationis, vt tenet Bald. in
 27 l. bona fidei C. de iur. iur. & non † po-
 test allegari suspectus iudex, vt per om-
 nes post lapsum in cap. Iudex. de offic.
 28 deleg. in 6. Nec emendatur libellus †
 nec sit reconuensio, nec aduocari re-
 medium aduentum, nisi fuit tamen der-
 cisum contrarium in consilio, & refert
 Mazeus decis. 35. nec potest reuocari
 29 † confessio, & Geminianus in cap. 2. de
 test. in integ. in 6. sed si producerentur
 cautelę declaratorię, sed mentionatę
 in iudicio, alias res productę in articu-
 lis recipiuntur secundum Geminianum
 in proemio Sexti, & notatur in e. si quia
 viduam 34. dist. prædicta non vendi-
 cant sibi locum in causis criminalibus,
 30 quoniam † numquam in eis concludi-
 tur, quoniam semper potest doceri
 de innocentia inquisiti vique ad sen-
 tentiam Bart. in l. 1. S. si quis vltro ff.
 de quest. Bald. in Authent. subemus C. de
 iud. Rota decis. 30. incipiente suis dubi-
 tatum. Capicinus decis. 81. num. 5. item
 31 † ubi fuissent de nouo instrumenta re-
 perta. cap. eum dilectus de fid. instrum.
 item quando partes non contradicunt
 in causa pupillorum, & aliorum haben-
 tium restitutionem, vt notat Romanus
 in l.

- 32 in l. admonendi ff. de iur. iur. item † ubi repulsa fuisset denegata, vt notat *glos. in cap. ex conquest. extra de test. spo-*
- 33 *liat.* & conclusio † sit duplici modo, vno modo quando renunciant partes allegationibus, vt tradunt Doctores in *cap. pastoralis extra de causa poss. & prop.* secundo modo, quando sit per lasum termini, quia iudex isto modo potest altera parte inuita, non allegante causam impediriuiam facere conclusionem, & in causis ecclesiasticis plenarijs est, de substantia in causis summarijs non sic fuit decisum, vt refert *Mazeus decis. 277. Capicij decis. 1. num. 33. tenet Bart. in verb. figura ad recipiendum, & Alexand. cons. 69. in 4. vol. & Bal. cap. si de inuest. ins. dom. & vaxall. in ori. & seriosus de omnibus pceditis. Felinus in cap. cum dilectus*
- 34 *de fid. instrum. sed vt re † cautela, & protestatione referuatiua scripturarū intimata tibi conuisione publicarum. Mazeus tenet decis. 272. & 33. 115. & Cappella tolosana decis. 14. & Abbas in d. cap. cum dilectus extra de fid. instr. & Rosa decis. 6. excipiuntur pupilli minores Ecclesia, & miserabiles personæ; quorum consilium constant esse infirmum, & fragile multisque captionibus suppositam, multorumque insidijs expositum, & proinde prætor eis aduersus captiones auxilium pollicitus est.*
- 35 *l. 1. ff. de minor. nec suppletur † eorum infirmitas personarum additione. l. nec per liberos ff. eo. tit. quod auxilium*
- 36 *dicitur restitutio † ipsa, alias beneficium restitutionis. l. Iulianus ff. de rest. in integ. & l. eo tempore C. eo. tit. & licet ex certa scientia per negligentiam omniseriat petere, tamen non præcluditur eis via petendi l. minoribus C. eo. tit. & quamuis semel fuerit eis cōcessum, iterum concedi debet. l. fin. C. si sepius in integ. rest. post. illumque transmittit ad hæredes l. si intra C. de temp. in integ. rest. Mazeus, quod nō decis. 211. daturque post perfectam ætatem quatrieniū, infra quod petat dictum beneficium, quod non currit intercedente absentia*
- 37 *l. 3. C. eo. tit. & verum si † non petierit infra dictum quatrieniū, & se artaueroit in tantum, quod expediti non potest infra dictum spatium denegabitur; quod ubi reperiretur concessum, altera pars eodem beneficio uti potest, quia in arbitrio ipsius stetit, tunc inferre litigium causa petite dilationis moralit̄ superfluit̄ spatio includi possit. l. petentē C. de temp. in integ. rest. Mazeus decis. 210. & decis. 89. eritque dictum quatrieniū continuum. l. fin. C. eo. tit. cui beneficio si petens renunciauerit, poterit alter colligatōr uti. Bart. in l.*
- 38 *si iudex ff. de minor. quoniam † petere non potest altero contradicente. l. si petierit ff. de diuor. integratur enim per hoc auxilium, seu beneficium ad primum terminum, sed iud primum statum argumento facit l. casus eius C. de sent. pass. dicit beneficium gratia. libeneficium ff. de Constitut. princp. dicitur subuentio *Efnias cap. 1. ubi quæsitū agere peruersū, & diserte beneficiare; quarite iudiciū subuentor oppressor, iudicite pupillos, defendit viduā, quibus tamquam miserabilibus gratis lex concessit aduocatos, ritus var. 3. qui incipit**
- 39 *Item † quod procurator, & alter, qui incipit Item quod aduocatus pauperum præterea aduocatus fisci tenetur pro eis patrocinari. l. penul. C. de postul. pa-*
- 40 *pillus † proprie dicitur, qui est emancipatus, vel caret patre, & stat, vel stare debet sub tutela alterius. l. pupillus ff. de verb. signific. l. 1. ff. de tutelis, improprie impubes dicitur pupillus. l. fin. S.*
- 41 *1. ff. de verbor. oblig. quid si non † habet tutorem, & excedit annum septimum, datur ei curator: dum tamen illud petat, & si hoc effugiat cogitur. l. qui habet S. si pupillus ff. de tutel. & implena defensione debet tutor, vel curator interuenire l. 1. S. sufficit ff. de admist. tuto. & masculus dicitur pupillus, vsque ad 14. annum, & femina vsque ad 12. annum S. 1. institus. quib. mod. fin. tut. illinc in antea vsq; ad 18. anam hodie in Regno dicitur minor, & indiget curatore, vt in Constitutione Regni*

Regul. minorum sub rubrica de test.
 42 min. vidua † dicitur non solum, quæ olim nupta caret viro, sed ea, quæ non dum virum habuit, vel quæ sine viduitate. l. malum §. viduam ff. de verb. signific. Bar. in l. unica C. quando Imperat. inter pup. & vid. & differre à virgine, §. item lex inst. de publ. iud. 34 distim. cap. vidua vxor. captiua dicitur vidua. l. vxoris ff. de repud. ceterum, quæ inutilem maritum nacta est, eadem interpretatione admitti crederem, §. quæ vero Authentico de nupt. gloss. in l. fin. C.
 43 de plagiar. beneficium † restitutionis, non solum viduis, sed mulieribus, propter fragilitatem sexus, & simplicitatē earum ad euitandum damnum conceditur const. obscuritatem sub rubrica de restitutione mulier, & conceditur reipublicæ const. beneficium sub rubrica de rest. reipub. mulieribus, vt in Constitusione mulieribus † rest. mulier Ecclesiæ competit beneficium restitutionis. Decius const. 36. beneficia in Regno hodie dantur indistinctè, etiam non probata læsione. Capycius decis. 109. ad quæ petenda minor cogi non potest, sed mulier sic idem Capycius decis. 110. & dicit Mazeus, quod terminus beneficij est arbitrius, non modietas primi termini decis. 124. & si beneficia fuerint † concessa in prima instantia, non conceduntur in causa liquidationis, secus vbi non reperiuntur concessa, idem Mazeus decis. 114. & 35. quæ beneficia ad pinguis præbandum in causa † repelle non conceduntur. Boerius in 2. parte quest. 245. num 7. consimilis dispositio erat in ritibus Magnæ Curie, qui incipit Item si aliqui litigant car. 5. quæ dicuntur misericordes † personæ, vide Innocent. in cap. significatibus extra de offic. deleg. & privilegijs prædictarum personarum vide in Constitusione statutus Cap. quod incipit Iusticiarij terra laboris, vel item quia nulla car. 20. cap. quod decretam car. 7.
 47 Dilatio, an, & quando impeditur ex parte aduocati, & Iudicis inferius de-

monstrabit, dicitur in l. rem non nouam §. patroni C. de iudicij, quod patroni non debent differre expeditionem causæ, vbi cognouerint clientem fouere malam causam, & cliens derelicta causa non debet eam prosequi articulis imputatur ei, & proinde Iudex in dilationibus audire non debet, & gloss. in verbo litigatori mouet quæstionem,
 48 † num qui recessit debeat habere totū salarium, & remittit se ad l. 1. §. diuus ff. de var. ex cognis. vbi gloss. in verbo repeti vers. sed quid si aduocatus deserit causam, vt desperatam dicitur, quos vbi recedit ob culpam clientis, quia fecit paruum confessionem, vel res de qua agebatur periit, debet habere salarium, verum eo tempore salarium soluebatur in principio, & idcirco non actenta ratione temporis, quo auxiliū, & patrocinium præstatur, cum per ipsum non stabat, lucrabantur salariū, & alias aduocati tunc differentes expeditionem † causæ puniebantur in duabus libris aurum l. propterandum §. illo procul dubio C. de iudic. & ne periret his actoris, inferrebat in sententia tale impedimentum illatum per aduocatum causæ; sed vbi proposita narratione per actorem, & obiecta, qua ditione per reum intercessit legis, vel iustæ causæ impedimentum excusabatur aduocati, vt notat in d. §. illo in verbo, vel instr. & dilatio propter eam interim non currit, & alibi tempora, quibus non reddunt non currunt. l. cum anterioribus, §. si tamen C. de tempor. appellatio, ibi cum iniquum sit propter occupationes florentissimi ordinis causas hominum deperire, & in §. illam eadem lege, ibi si quidem appellator nescire voluisse item exercere per Iudicem stetit, vel aliam in exorablem causam subsequens, & quid si
 50 Magnificus † Aduocatus informatus de causa recusat ex eo, quia cliens recusat soluere honorarium, an terminus interim currat, an cliens fortè excusetur propter incommoditatem, vel propter paupertatem, dic quod sic, & sal-

salarium, aut solui debet de publico, aut gratis aduocari compelli, debet nullo intercedente damno clientis, vt notat *glos. in d. S. illo verb. prestandis, & in Authent. de mand. principum § sit* 51 *tibi*. In principio ¶ solui debet salariū durum, & odiosum est post sententiam exigi. *l. venditor § fin. iuncta glosa in verbo salarium ff. communi. pr. adior. & rec. de nouo conueniti, vt. dicit glos. in* 52 *d. S. illo in verbo, & trahant in fine*, ¶ vt rum pendente lite aduocatus possit contrahere, quod nō, quia omnia daret propter timorem litis sicuti iurifirmus medico *l. medicus ff. de varijs, & extra cognitio. & l. i. si cur eos. it.* tunc enim aduocatus detinet clientulum, tunc allegatum tamquam seruum, vt omnia patiantur propter licem, nemo ex ijs, quos licebit accipere aspernanter habeat, q̄ sibi semel gratia officij libero arbitrio obtulerit ligatur hinc Cato.

Exigū munus cū tibi dat pauper amicus. Accipito placidē, plenē laudare memento. & non recuset, & ex industria, propterea pertrahat litem, quia punitur, vt in d. S. illo l. quisquis §. praterā C. de postul. iuncta glosa in verbo contractum, & in verbo pertrahat.

Beneficium quando conceditur ijs personis dicitur, quod in ijs personis cessat timor subornationis, vt tenet *Bar. in l. ubi exigitur ff. de edendo.*

53 Primō enim dilatio ¶ dabatur reo ad impugnandam rescriptum, quod prima facie videbatur suspectum, & hoc obseruatur de iure canonico in Iudice delegato, & tunc actori datur defensio ad approbandum, quæ opposuit in *l. si quando iuncta glosa in verbo dilatio, C. de dilatio*. In reo, quia instructus esse non potuit, qui præter spem ad alium iudicium trahitur in Iudice ordinario porrecto libello, & præstita cautione de iudicio sisti, datur alia dilatio reo, quæ non est in vsu præteritis sportulis, quæ hodie sunt pro prima distincta parte, olim erat dilatio viginti dierum ad deliberandum cedat, vel contendat, infra quam poterat etiam opponere

aduersus personam Iudicis. *Authentica offeratur C. de lit. contest.* quæ dilatio si militer hodie est arbitraria secundū distantiam locorum, & potest secundum *glos. in d. Authent. offeratur breuiari per l. i. C. de dilatio. & extat Constituto Regni*, quæ incipit *Dilationes de dilationibus*, per quas delibellibatoriz indutæ sunt sublaræ, & solum cōceditur terminis suorum dierum, vt tenet *glos. in verbo pro die in d. Constit.* & vbi fuit integrè, vel pars dilationis concessa, interim Iudicis officium conquietit. *l. siud pars C. de dilatio. item. contestata lite dilatio ad probandum, & defendendum, vbi pars comparebatur, quæ non reperitur apud veteres taxatos, sed erat arbitraria, & moderabatur secundum distantiam locorum. l. oratione ff. de ferijs*, quæ certificabatur, illico facta nominatione Prouinciz, in qua erat faciendi probatio, sed defensio, & in Prouincia erat trium mensium extra in contigua Prouincia sex menses ultra mare nouem. *l. i. C. de dilatio. & glos. in d. l. oratione in verbo moderatorem*, hodie communis dilatio est certa, scilicet viginti dierum, licet possit breuiari per Iudicem secundum naturam causæ, quæ se remittit ad *Constitutionem in ciuilibus causis*, & latissimè per *Andream in Constit. lite legitime contestata in verbo eundemque terminum.*

54 Ex facta nominatione ¶ ipso iure intelligitur prorogata triam, & formā, vt supra diximus in *pragmatica quinta die*, dummodo, quod infra Regnum non excedat spatium trium mensium, ita quod in remotioribus partibus est dilatio trium mensium, & cætera Regna dicuntur hodie contigua. Ita quod in Italia non darentur plusquam sex menses, etiam in remotioribus partibus ipsius, & in Hyspania, & alijs remotioribus partibus non ultra nouem menses, & semper fuit vna dilatio à principio, & vbi dabatur, erat siue causæ cognomine. *l. in pecuniarijs ff. de ferijs, & dilatio*. Sed vbi fortè in prima impe;

impeditus, non poterat compellere examen, dabatur aliq̄ dilationes, & omnes causa cognita, & causæ cognitio consistebat probare iustam causam impediti processisse in prima dilatione, & ad probandum huiusmodi impedimenta dabatur vnica dilatio cum moderatione, quæ prima concedebatur: vbi bona fide postulabatur, & ab esset euidentis calumnia, & tunc non obstat, quod dicitur in *Authent. de test. S. quia verò colum. 7.* vbi etiam quarta productio dabatur, dic, quod etiam tūc est vna dilatio, licet essent plures productiones, vel plures dilaciones impartire, tamen modo prædicto, scilicet causa cognita, vt notat *glos. in d. l. in pecuniarijs*, equidem hodie posset practitari, vt iudex, qui de causæ cognoscit semper, quod ei consistit de legitimo impedimento posse habilitare actorem, vel reum, ad examinandum non solum testes nominatos; & citatos infra primam dilacionem, sed productos post, & additos 2. 3. & 4. vice in dilacione, & quor dilaciones dantur reo, & actori, vide *Afflic. in Constit. in pecuniarijs*, & *Grammaticum decis. 96. Boerium decis. 294.* vbi verò erat absens post contestationem litis, & liquebat de negotio, absens reus, vel actor esset, procedebatur ad diffinitiuam cum certa tamen diligentia facta per eum, qui præsens erat, scilicet tribus præpositis edictis in albo prætoris, ita, quod primum edictum contineret nō minus triginta dierum, quibus elapsis debebatur primum edictum, & proponebatur alterum, & elapso secundo proponebatur, & tertium edictum peremptorium, deinde procedebatur ad diffinitiuam, hodie istud recessit ab aula, quia reperta est citatio generalis ad omnes actus, & vocatur reus in Magna Curia, & dicitur per interloquutoriam prosum, quod procedatur in contumaciam, & datur terminus in Sacro Consilio, & in Reg. Cam. a celsatis contumacijs, datur terminus in contumaciam, & omnes actus, deinde sunt

in contumaciam, & vbi olim omnes erant præsentis, & altera pars tenuit allegationem alteri petenti dilacionem ad allegandum, dantur tres dilaciones, & non vltra *Authent. iubemus C. de iudic. & Authent. qui femel C. quomodo, & quando Iudex*, ista non practicatur, quia conclusio in formam istud admittit, vt infra terminum conclusionis, pars possit producere instrumenta, & scripturas, & allegare, & de equitate admittitur vsq; ad relationem coram Commissario, & facta relatione per aliquot dies ex quousque rota, in qua causa agitatur, est bene informata, quando non est posita in albo causa, quia tunc excluditur per Regiam nouellam pragmaticam ab omni productione scripturarum, quæ incipit per *Sacrum Consilium prouisum est.*

Io: Franciscus Scaglione V. I. D.

A D D I T I O.

Ad ornatum istius Pragmaticæ, videto *Marrant. in eius specul. p. 6. in 11. actu num. 5.* vbi de ista publicatione, quæ fit ipso iure, per lapsum termini loquitur, citando istam pragmaticam, & Carau. in ritu 23. in princip. & melius in ritu. 144. num. 3. & 4. vbi etiam praxim examinandi testes in termino citatos examinatos, & in ritu 283. latè Muscatell. in praxi S. C. lib. 1. par. 5. & seq. nouissimè *Iul. Cæsar Gallup. meritisimus Auditor in Duana menepecudum Apulex imicus satis auctoria conuinctus in sua praxi S. C. p. 3. cap. 16.* vbi de ista publicatione processus agit, & plura recollectit vltra *Troyl. & D. Reg. Rouit. in ista pragmatica*, & in publicatione testium fit de substantia ordinis iudiciarij, vide *Afflic. in Constit. vniuersos num. 5. Episcop. Campan. in additione ad Coment. Alberic. Oliue super ritu Curie Archiepiscop. 32. num. 9. & 11. Tartagl. in praxi ciuil. cap. 4. nu. 11.* vbi plura congerit *Imbrian. in Tract. de repulsa considerat. 1. nu. 27. & seq. D. Reg. Heçtor Capyc. Latro in consultat. 115. p. 2.* in princ. memor de ista prag. quam exornat. Ibi infra quatuor dies addè eundem *Episcopum Campanil. ad Oliuam in ritu 73. num. 9. & 75. Muscatell. in eadem praxi S. C. lib. 1. p. 7. glos. scripturæ.* Ibi infra octo dies, vide *B. Reg. Heçt. Capyc. Latro d. consult. 115. num. 2.* Ibi repulsam petierit ad istam materiam repulsæ, vltra *Scagl. in ritu 73. 24. & 278. & Episcop. Campanil. ad Oliuam in ritu 33. num. 5. Marrant. in d. specul. par. 6. in tertio decimo actu de repulsa, per totum Muscatell. in eadem. praxi S. C. lib. 1. p. 6. glos. repulsa, Iul. Cæsar Gallup.*

Gallup. in eadem praxi par. 2. cap. 28. per totum, sed abundanter Iul. Cxf. Imbranus in suo docto tract. de repulsa in 2 considerat. per totam, vbi plura.

Ibi medietatem primæ dilationis, idem Scagl. in d. ritu 73. & 74. num. 10. Nicol. Carbon. in sua practica practicarum lib. 3. cap. 6. nu. 50.

Ibi repulsa repulsæ post Marant. in d. specul. d. p. 6. actu 13. in princ. Campanil. vbi supra num. 7. Muscatell. d. p. 6. glof. de repulsa num. 5. latissime Imbranus. in alio tract. de repulsa repulsæ per totum. Carbon. in d. practica Practic. lib. 3. cap. 6. num. 84.

Ibi suæ scripturas infra quatuor dies, &c. Marant. eo. specul. p. 6. in 6. actu num. 48. Carau. in ritu 75. in princ. & ritu 238. num. 1.

Et de quibus scripseris loquitur ista pragmat. testat. Muscatell. d. lib. 1. p. 7. glof. præsentatas num. 16. & seq.

Ibi in causis auctem papillorum cõcordat cum pragmat. de inf. non res. & ad hoc latè Muscatell. in d. praxi S. C. d. lib. 1. p. 6. glof. privilegiata per totam, & prolixius D. Reg. Hector Capyc. Latio d. consult. 115. à num. 17. cum seq. vbi refert de decisiones de super factas per S. C. quod restititio concedi debeat privilegiatis examinandis testes contra alios testes reprobatos, etiam si ante lapsu termini præfixi à pragmatica, post extra conclusionem, & iterum in alia causa Io: Baptista Cicinelli de qua etiam prius testificatur. idem Imbranus de primo, & secundo beneficio cõsiderat 9. num. 111.

Io. Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 Impertinens articulus, quomodo dicatur, & 2. 4. 5. 6. & 7.
- 2 Magnificus fisci patronus, in causis criminalibus reijci impertinens.
- 3 Quando testis potest recipi, nulliter receptus, etiam super impertinentis.
- 4 Testis, quando primo loco dixit nescire, & deinde in articulo fama dixit scire.
- 5 Si omni pars citatus ad videndum iuramenta testium protestari, utrum possit repulsare, & 11. 12. 13. & 21.
- 6 Quando dicta regula nõ habet locum.
- 7 Si instrumenta, & vota expertorum fuerunt primo loco producta, utrum possint reprobari.
- 8 Quare magis timetur de subernatione testium facta publicatione, quam ante publicationem.
- 9 Noua capitula, quomodo intelligantur.
- 10 Quando cum instrumento deducuntur

testes, an possint deduci.

- 11 An possit repulsare personam approbatam.
- 12 Qua possint obijci contra testes.
- 13 An possit post conclusum in causa procurator reuocari, & alias, qua possunt reuocari, etiam num. 23.
- 14 De instrumentis nouiter repertis.
- 15 De iuramento suppletorio.
- 16 Quando testes possunt recipi post publicationem.
- 17 Quando reperiuntur ad instantiam fisci.

Contingit sæpè post processus publicationem, sub nomine repulsæ articulos, siue positiones impertinentes poni idem, & vel de directo contrarium, cum primis capitulis contentes, vnde nascitur subernationis, & falsitatis materia, vnde opportunò providere volentes in hibendo mandamus, vt nullus in causa appellationis, vel in repulsis ponere audeat articulum, vel positionem, impertinentem, cum ijs qui ante publicationem in principali causa positi forent, nisi in casibus, in quibus beneficium, vt supra contestata forent, & pars que contrafecerit pro quolibet articulo impertinenter posito, in eadem sententia, in quinque tarenis condemnentur, procurator vero duplicatam penam solvere tenentur.

De capitulis & positionibus impertinentibus in repulsa non ponendis.

Enetalius loquitur tenentur, quam rubrica quoniam in nigro caueror, ne fiat impertinentes in causa appellationis, de quo nihil in rubrica, & dicitur impertinens. Primò, quoniam

quando idem deducitur, vel de directo contrarium in termino repulsæ, quod fuerat deductum in termino causæ. Secundò, dicitur impertinens, quando in termino secundæ instantiæ ad non posita ponendum, & non probata probandum deducitur, idem, vel de directo contrarium. *cap. fraternitatis extra de test. Clement. 2. eo. sis.* Terriò, ¶ deducitur impertinens in primo termino, quando id, quod veniret probandum non releuaret. *l. ad probationem la 1. C. de probas.* in termino repulsæ similiter, quando id, quod deducitur non releuaret. *cap. per tuas extra de symo el 1. ampliatur secundum Bald. in d. l. ad probationem,* etiam quando adderetur aliquid, sicuti è conuerso dicitur pertinens, respectu qualitatis additæ, & ex officio debet illos rejicere Iudex, vt dicit *Bart. in l. si duo patroni S. idem Iulianus ff. de iur. iur. in causis tamen criminalibus* ¶ Magnificus fisci patronus consuevit rejicere impertinentes, & processit, ac procedit ex priuilegio fisci, quando debet interuenire in inquisitione, vt tenet *Angelus in rep. l. si vacantis C. de bon. lib. 10. & Bald. in cap. 1. S. si Titius de controu. inter do.*

4 ¶ *vaxall.* fallit prima regula, vbi vellet probare absentiam, & falsitatem testis cum corruptione, vt notatur in *d. cap. fraternitatis,* & notat *glos. in d. Clement. 2.* & sic ex ijs probatur opinio *Hugolini, Ioãnis, Cini, Azonis, & Acurisij in Aushent. per hanc de appell. & Aushent. qui semel C. de probas.* & seruatur opinio Canonistarum in *d. cap. fraternitatis, & Clemes. 2. de test. quam Clementinam* non videntur supradicti legisse, quoniam tempore eorum non erat edita, vt tenet, & refert *Guido Papa conf. 35.* dicitur, ¶ & quartò impertinentes, vbi sententia fecisset transitum in rem iudicatam, & in noua instantia deduceretur, idem, vel de directo contrarium. *cap. in monesterium de re iud. cap. cum contingat extra de offic. deleg.*

6 *Mazeus decis. 13.* sed si ¶ fuissent admissi per Iudicem tacitè per lapsum

termini parte non opponente, non possent ulterius recipi, vt notatur in *dicto cap. cum contingat per Abbatem,* ulterius ¶ diceretur impertinens, quando esset in prima dilatione probatum, quia posset secunda, & tertia dilatio, hoc modo denegari, vt notatur in *cap. 8. presentium extra de test.* nisi ¶ pro declaratione depositionis, alias factæ, vt notatur in *cap. cum clamor extra de test. & Boerius decis. 172. in prima parte,* vel vbi per negligentiam Iudicis, vel dolum partis aduersæ fuisset omissum examinari testes super aliquibus articulis. *cap. licet dilectus iuncta glos. eo. sis.* & vbi in prima instantia in genere deduxisset lesionem, non specificata quantitate læsionis, immò idem ¶

9 testis, quando dixit primò nescire, secundo loco melius informatus posset, & vellet absq; periculo falsitatis. *glosa sunt in cap. cum causam extra de t. ff. in verbo ad alium,* & sed qualiter, item, quando primò fuerūt summarie examinati super incidenti, quoniam in negotio prædicti plenariè super eodem possunt examinari. *glos. in cap. veniens*

10 *ad apostolicam extra eo. sis.* Et ¶ si aliquis citatus ad videndum iuramenta testium omississet opponere, contra testes dicta, & dicenda per eos, seu protestari non posset petere repulsam, nec petere reiectionem impertinentium, quoniam videretur tacitè agnouisse, & admisisset, ac approbatæ, & vbi opposuisset, non posset se fundari eorum dictis, vt notatur in *d. cap. presentium*

11 *Capecius decis. 29.* nisi ¶ vbi iurasset petere hoc non animo calumniandi, & didicisse eorum defectus post publicationem, & quæ ratio est, quod quando produco testes, non possum illos reprobare, & eorum dicta, sic ratio est, quia producendo aprobo, & præsumor scire, eius qualitates, cum nemo præsumatur producere testes incognitos, secus dicta, quoniam quæ dicturi sunt testes ignoto, & potuerūt voluntarem eorum testes mutare, cum duodecim sint horæ dici pro ijs, facit *glos. 1. in d.*

- 13 *cap. praesentium*, quæ addit † triplicem esse causam, ob quam testes facta publicatione non recipiantur, scilicet vbi est publicarum, renunciarum testibus, & sufficienter deductum, & procedunt prædicta, vbi sunt hædem personæ, idē
- 14 modus agēdi, idem fictum, fallit, † vbi primus fuisset examinarum in exceptione dilatoria, secundo loco examinaretur in exceptione peremptoria, *vsputa rei ind. transactionis litis finita glos. est singularis in verbo, publicate c. de test. eo. tit. item super articulis nouis vel super eisdem, super quibus non fuerat recepti testes. cap. cansamque vertitur iuncta glos. extra de test. & si*
- 15 instrumenta, † & vota expertorum in prima instantia fuerunt producta, vtrum in secunda instantia possit conerari deduci, quod non, nisi referuasset sibi ius impertinentium, & appellasset, vbi fuissent admissi. *Mazens dec. 23. & glos. in Clement. 2. de test. & sic indirectè posset absentia, & correptio testis non directè, vt legitimatio aduersus illegitimationem præsentia aduersus abscatias, & similia, vt in dicta Clementina glos. plenius determinant, sunt alij casus, quos enumerant Doctores in d. cap. fraternitatis, & Specu-*
- 16 *lator in tit. de test. sed † quare magis timetur de subernatione facta publicatione, quam ante publicationem, dic, quod ante stabat sub spe, quod probaret eius intentionem facta publicatione faceret omnem conarū per fas, & nefas, vt vinceret: vt notat Abbas in d. cap. fraternitatis in versic. sed circa.*
- 17 Restat modo videre, quæ sunt noua † capitula, dicuntur omnino noua, quæ non concludūt, nec coadiuuant intentiones ponentis, & de his loquitur *textus in l. ad probationē C. de probas. cap. cum contingat de offic. deleg. noua nou omnino noua sunt, quæ dependent ex antiquis, quæ concludunt, & coadiuuant intentionem, & nunc quando tacitè, vel implicite quoad necessitatē facti, & probationis continerent, idem exemplū in præscriptione, quæ tacitè*

contineret positum titulum, si secundo titulus deduceretur, non admittitur, sed vbi de necessitate facti, & non probationis continerent idem exemplum in muro, quando reperitur in prima causa deductum absque tempore, quia in secunda posset decuci tempus, & vbi posset comprehendī, & non comprehendī, & sic qualitas adesse, & abesse admittuntur, vt notat *Abbas in d.*

18 *cap. fraternitatis*, secundo † principaliter, quando cum instrumento nouiter producto deducuntur testes, possunt deduci, vt *idem Abbas in d. cap. fraternitatis*, amplia, vbi confusus de paucis testibus, & de parte, quæ nihil in prima instantia deduxit, quia posset super eisdem. *Mazens decif. 215. Cyprius decif. 42. extar conformis huic pragmaticæ stilus Sancti Marcellini, vt refert Guido Papa q. 14. & 347. Amplia regulam, quod dicuntur impertinentes articuli, quando continent impossibile, & inuicisimile. Rosa decif. 24. Boerius conf. 40. num. 69. super quibus partes non possent, nec deberent cogi, Cyprius decif. 15. prædicta dicitur *pragmatica ista*, quod non vendicant sibi locum in primo, & in secundo beneficio, quoniam speciali priuilegio huiusmodi personæ, quæ possunt reuocari, possent idem, & de directio contrarium articulare, & vbi in termino ad non posita ponendum hæc deduceret, posset contentari, quod probationes ad euitandum circuitum remaneret loco illius beneficii, quod deberet habere alias reijci deberent, & sic vidi prædicari vsque ad hodierna tempora.*

Loquitur rubrica, & niger de repulsa contra testes, quæ comperit auctori, vel reo, vel aduersus dicta testimonium prædictorum per ipsum, vel aduersus testes productos per partem aduersam, vel contra scripturas, vt infirius demonstrabimus, & vbi quis vult repulsare testes per ipsum productos, tunc non potest eorum personas † reprobare, semel approbato in eadem causa, sed eorum dicta sit, & ideo

ideò quem approbo pro me teneor illum recipere contra me 15. *distinct.* *et. si Romanorum*, sed dicta possum impugnare, quia quid sit dicturus pro me ignoro, & in casu, quod contradicit sibi ipsi audiri non debet. *l. in testimonium ff. de test.* vel contradicit alijs testibus meis. *l. Ob carmen S. si testes sum.* *Et a glos. in verbo Impari eod. tit.* vel deponit pro aduersario, locus est quando produco instrumenta contraria, quia similiter impùtari debet, qui diligenter scrutari debet illa, an facerent pro se verba contra se, & in teste non potest prouideri, licet instructus possit, quia mutare potest, & si vnum diceret ante se, aliud coram examinatore, vt tenet *glosa 1. cap. presentium de test.* ascriberetur instabilitari testis, 30 aduersus testes † potest obijci, quod sit infamis, conspirator, periurus, excommunicatus, inimicus, quod sit corruptus pecunia propriè odio promissione, quod sit seruus, infans, mulier, & amicus partis aduersæ, & aduerse; quod *Dominicus de Sancto, Geminiar. in cap. 2. S. testes de testib. in 6.* post dictum capitulum dicit, quod non sufficit in genere, opponi exceptiones defectuum contra testes, sed in particulari, prout hæcenus vidi per aliquos practicos obseruari, quod adhorret ab omni iure, & sic reprobandus testes debet defectus criminum sigillatim exprimere; per quæ repellantur à testimonio. *cap. per inquisitionem de elect. cap. cum Constitut. de sent. excommun. & aliter non admittitur reprobatio. cap. presentium §. 1. de test. in 6.* non tamen exigitur locus, & tempus criminis specificari, exemplum volo probare, quod talis est periurus infamis, & commisit tale crimen, & sic, quod publicatis testibus considerare præcandis dicta, testium, quæ se offendunt, primò vide quò sermone loquentur præmeditare, vel aliter, & vno, & eodem sermone, cuius ætatis sint testes, conditionis, vitæ, & qualitatis, & cuius extimationis in Ciuitate, vt latius docuit iure

consultus in l. 3. ff. de test. de quibus latius Ioannes Bæbanus super Auernorù consuetudinibus. articulo 6. & 7. rubr. de obiect. & reprobis, &c. apud gallos in Auerna post publicationem, vltierius non recipiuntur testes. glos. mouit quodam dubium in d. cap. presentium, quid 21 † si non est protestatus citatus ad videndum iuramenta testium, & simpliciter pertransit, an possit reprobare facta publicatione, & videtur, quod non, quia eo ipso, quod non protestatur, videtur approbare, & non debet admitti ad repulsandum, & sic alias dixi in præcedentibus, & proindè ad purgandum huiusmodi defectum, tenetur si vult repulsare, quod iuret id petere non animo calumniandi, ac malitiæ, & procedit, vbi obseruatur à principio non præstari iuramentum calumnie, ità dicit *glos. in verbo iuramento d. cap. presentium.* Importat talis protestatio, ex quo ex ea præsumitur, quod citatus noluit stare, & adhibere fidem dictis illorum testium, sed quid si constat de protestatione facta; & non fuit facta repulsa, num ista protestatio operetur aliquid, *glos. in verbo protestatus d. cap. presentium, dicit, quod sola protestatio non obest, si vltierius nõ sit processum, & ratio est, quod vbi protestatus est contra testes præsumitur, quod testes timore obreptionis aliquid dixerunt pro ipso, vel saltim teneatur dicere, quod non est verum, quandoque, vt dixi repulsa; & maxime in criminalibus sit eodem contestu causa breuiandi litem, vt notat *glos. in cap. cum causam extra de test. & post conclusum † nullo modo admittitur aliqua pbatio, nec procurator reuocari potest, immò non obstante reuocatione cum eo proceditur, vt tenet *glos. in cap. pastoralis de causa poss. & propriet. in verbo conclusum, nec etiam potest intentare possessorium pendente iudicio petitorij, & è conuerio per ea, quæ notantur in d. cap. pastoralis, & maxime in *glos. quæ incipit cum decis. vbi Iudex tamen, qui condemnat, & vbi dixi, quod post publi****

cationem non recipiatur ulterius te-
 23 **3** *stes didicistis testificatis, † nisi aliqua
 iusta causa moueret Iudicem ad reci-
 piendum testes, saltem ex clausula ge-
 nerali, si quæ mihi iusta causa, vt tenet
 Innocentius in cap. uenissent extra de
 testib. & super eisdem articulis, & id se-
 quitur Hypollitus per multa super tract.
 de quæst. l. 1. §. cum quis num. 53.
 & sequentibus, & insuper motus ex
 doctrina Cyni l. 1. C. de conditio. indebit.*
 24 tenet, † quod ubi ex negligentia argua
 non potest etiam post sententiam in-
 strumenta de nouo reperta producere
 potest, & quæ sit iusta causa, vide Pau-
 lum de Castro in l. admonendi ff. de iur.
 iur. & equitas dicitur iusta causa, vt tenet
 Antonius de Butrio in cap. 1. extra
 de iudic. item Iudex vsque ad senten-
 tiam potest partes interrogare ex officio,
 ad declarandam mentem ipsius.
*cap. cum Ioannes in verbo quoties ali-
 quid dubitationis emergerit de fide
 instrum. & quandoq; ubi æquitas exe-
 gerit ad instantiam partis, vt tenet glo.
 in verbo interrogabis, Clement. sapè de
 verbor. signific. quam refert Ludouicus
 Romanus in consilio suo 176. incipiense
 ista sunt allegationes, & Alexand. conf.
 77. incipiente in causa in ult. colum. in
 25 primo volumine, & † insuper Iudex ex
 officio potest de ferro iuramentum par-
 ti ad supplementum probationis, vt
 refert se, ita in contingentia facti con-
 sultuisse dictum Antonium in cap. 1. ex-
 tra de iudic. per cap. dictum cum Ioan-
 nes, & per cap. per suas de testib. & per
 generaliter §. 1. C. de reb. credit. quod
 dictum sequitur Imola in d. cap. 1. de
 iudic. Alexand. conf. suo 53. in 1. volum.
 incipiente in causa, & Angelus in l. in
 contractibus C. de non numerat. pecun.
 & alij, quos refert Hypollitus in d. §. cū
 quis num. 67. & ubi diximus Iudicem
 posse partem interrogare ex officio
 post conclusam in causa, intelligi de
 ijs, quæ ante conclusionem sunt acta,
 ita idem Hypollitus in d. §. cum quis nu.
 68. & illud, quod regulariter dicitur in
 l. vnus §. cogniturus ff. de quæst. in cau-*

26 sis maleficiorum † testes recipi posse
 post publicationem, intelligi ad defen-
 sam, ubi non clauditur aditus demon-
 strandi innocentiam, sequitur hoc DD.
*in cap. fraternitatis de testib. & Bald. in
 in l. presbiteri, C. de Episcop. & cleric.
 Salicetus in Aubent. qui semel quomo-
 do, & quando Iudex C. secus ubi desi-
 deratur noua examinatio ad offensam,
 vt tenet Salicetus in l. fin. C. de quæstio.
 & Franciscus Arretinus in cap. fraterni-
 tatis de testib. quem sequitur Felinus
 in d. cap. cum clamore, contrarium sent.
 Bart. in d. l. vnus §. cogniturus, & An-
 gelus in tractatu maleficiorum in verbo
 comparuerunt dicti inquisiti, & dicunt
 esse verum super nouis capitulis, & in
 Magna Curia indifferenter ad instan-
 tiam fisci, recipiuntur testes super eo-
 dem negotio, & reputantur, vt noua
 indicia, & super eis consuevit dare, seu
 27 † prouideri, quod idem terminus
 curat, verum ex instructionibus noui-
 ter impressis, sit illa diligens perquisi-
 tio, antequam datur terminus, & poni-
 tur in processu, vt non differatur iudi-
 cium, prout consueuerat ante, ubi fini-
 ta defensione sup nouo delicto emer-
 gebant, alia ita, quod in infinitum deti-
 nebatur, proinde ex diligentia magni-
 ficorum officialium Magnæ Curie fuit
 reuera repertum aduersus insatiabilem
 fitem Scribarum fiscalium repertum,
 fieri perquisitionem in principio, &
 alias cum contingeret in perquisitio-
 ne nobilis Lutus Carzutulus ponere,
 quod nihil erat contra quemdam in-
 quisitum errore potius, quam aliter
 fuit pluries detentus per magnificum
 fisci patronum, qui omni iure videtur
 integerrimus, & comperta veritate li-
 beratus dicitur, etiam de articulis im-
 pertinentibus, super quibus videas An-
 dream, & Manzum in Constitutione
 iuris peritorum. laus Deo.*

Io: Franciscus Scaglioni V. A. D. p.

ADDITIO.

Ista pragmatica concordat cum pragmat.
 de offic. S. C. & ad materiam ipsius vide
 Tartagl. in eius practi. civil. cap. 4. num. 78.
 quan-

quando citat Præf. de Franc. dec. 220. nu. 12. ubi hanc materiam articulorum impertinentium plenius examinat, & post eum Muscat. in praxi S. C. lib. 1. par. 6. glof. sic, & cap. per totam, & lib. 2. par. 1. glof. part. num. 4. & seq. & qui sunt articuli impertinentes, & quâdo rejiciendi tradit Iul. Cæf. Gallup. Auditor Duana Menepecudum Apulz meritiffimus in fua praxi S. C. p. 2. cap. 25. num. 6.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 Concludere, & renunciare, an differant, & 2.
- 3 Conclusio quid fit, & 16.
- 4 Effectus conclusionis, & 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. & 15.
- 17 Quomodo est respondendum aduersus conclusionem.
- 18 Conclusionem facta, quid debet obseruare actarius causa.
- 19 In Curia Romana quomodo registrantur processus.
- 20 Quando actuarij sunt annales.
- 21 Quid fiet quando actarius est absens.
- 22 Pro quibus actis debent recipere mercedem actuarij.
- 23 Originalis processus, debet remanere apud actuarium, & 24.
- 25 Iudex consignat sibi processu, quid facere debet.
- 26 Quomodo limitatur hoc in causis Summarijs.
- 27 Conclusio, quid operetur in causa, & an debeat iterum fieri in causa appellationis. 28. & 29.
- 28 Limitatur non habere locum, quando esset expressè renunciatum.
- 29 Si ordo iudicij non obseruatur, an processus fit nullus.
- 30 Quomodo olim processus expediebantur.
- 31 Libellus, num fit necessarius in causa.
- 32 Delegatus, an possit cognoscere, antequam faciat ingressum ordinarius, qui delegauit.
- 33 Examinata debent procedere ritè, & ritè.
- 34 Acta successori ordinata, consignanda sunt.
- 35 Impedens processum, expediti punitur.

- 38 Acta, à quo scribantur.
- 39 Interrogationes in lite, quomodo, & per quem, & quando fiant.
- 40 Trigesima, quando soluitur.
- 41 Expediti recensere processum propter multa.

Conclusionem facta tenetur Magister actorum processum in causa factum Iudici de causa cognoscenti presentare infra octo dies, à die conclusionis ordinatum in quintero, signato per numerum cartarum, in quo dictus processus à rescripti presentatione, vel à citatione usque ad conclusionem inclusiue appareat descriptus, ita quod vnus actus ad alterum sine præposteratione sequatur cum apparitione millesimi inditionis mensis diei, & loci, cum descriptione personarum scripturis presentationum registratione fidelidictarum scripurarum productarum, cum exactione in margine Summarij, cuius libet actus.

Alium verò processum originale cum scripturis, & actibus productis, & factis per partes, vnde sit extractus processus, vt supra dicti magistractorum, perpetuo pænes se detinere debeant. Nec illum partibus, vel Iudici dare debeant ad pænam falsi, sed illum pænes se retineant, tanquam matricem notarij. Mandantes processum, vt supra Iudici presentandum scribi debere per ipsos magistros actorum, si boni, & aperti fuerint scriptores, alias per eorum substitutum bonis, & apertis literis scribentes, & fidelem copiam ex originali in publica forma reasumentem sine vlla cassatione, vel interlineatura, quæ si quandoque

fieri contingerit magister actorum in publicatione de ea mentionem facere debeat.

Quem processum reassumptum fideliter, & ascultatum cum originali concordet. Item magister actorum sua manu scribere debeat cum oppositione signi consueti, attestando manu sua scriptum, & cum originali concordet. Nec possit ipse magister actorum, vel substitutus pro dicto processu Iudici presentando mercedem aliquam recipere. Iudex vero processum sibi presentatum referre, & expedire debeat, iuxta pragmaticam super expeditione causarum ordinatam. Eoque per ultimam sententiam finito ipsum transmittat perpetuo: conseruandum in archiuo ciuili, ubi iura publica seruari consueuerunt ad pœnam priuationis officij, magister actorum qui in predictis, vel aliquo ex eis contracte it prohibentem neminem preter magistrum actorum, vel eius substitutum scribere debere citationes, vel alios actus, ad pœnam vnius vnziæ pro quolibet actu exigendam ab eo, qui contra presentem prohibitionem tales actus scripserit.

De processibus ordinandis per Magistrum actorum, & Iudicis presentandis.

Concludere, & testificari differunt, quoniam per conclusionem excluditur à productione testium instrumentorum, & iurium allegationum, & de huiusmodi conclusione non loquitur hæc Regia pragmatica per re-

- 2 nunciationem † excluditur à productione restium, & instrumentorum tantum licet ex officio possit iudex recipere allegaciones, vt tenet *Bal. in cap. pastoralis extra de causa possessio. & propt. per textum in l. si de meis §. fin. ff. de arbit.* nec de ista renunciatione loquitur eadem Regia Pragmatica, cum conclusio fiat in forma, scilicet cum reservatione producendi instrumenta, & scripturas, ac iura allegationum, † conclusio est terminus exclusiuis omnium probationum, vt tenet *Felinus in cap. cum dilectus extra de sed. instrum. & tunc demum facta, † dicitur proprie liquere de causa, cum vltimius producta, & probata non possunt impugnari. cap. significauerunt iuncta glo. & Felinus in verbo liquere de test.*
- 3 cuiusque effectus † sunt, quod post conclusum in causa non potest denunciari illi venditori. *glos. in l. si rem §. quolibet tempore ff. de euictio.* Item † non admittitur exceptio, quod non potest procedi sine principali, item quod non se subscripsit querelæ. *Bart. in l. his, qui reus ff. de iudic.* item † reus non potest cogi ad petitionem partis, nisi ex officio, quod respondeat positionibus. *Geminianus in cap. 1. in pen. colum. de confess. in 6.* Nec admittitur exceptio excommunicationis Cardinalis in *Clement. 1. in prima oppositione de except.*
- 4 item nec † potest deferri iuramentum in supplemenrum probationis. *Bald. in l. bonifidei C. de iur. iur.* Nec † iudex potest allegari suspectus, vt plenè per omnes post lapsum in *cap. Iudex de offic. deleg. in 6.* Nec † emendatur libellus. *Bald. in repet. l. edita in 1. col. C. de eden.* nec potest fieri reconuentio
- 5 *cap. 1. de inus. petis.* nec † potest adentari remedium adentatorum, nec reuocari confessio, vt tenet *Geminian. in cap. 2. de restit. in integr. in 6. & Antonius de Butr. in cap. fin. in 19. col. de confess. contrarium fuit decium vt refert Mazeus decis. 357. an remedio adentatorum.* Nec † possit opponi exceptio facti, vt *Car. in cap. licet causam extra*

extra de probat. fallit ubi producerentur cautela declaratorie, quoniam recipiuntur *Geminianus in proemio 6. & not. in cap. si quis viduam 34. distin.*

14 fallit in casibus, in quibus procedi posset ex officio, item in causa criminali non concluditur, quoniam semper potest doceri de innocentia rei, vsque ad sententiam. *Bart. in l. 1. §. si quis vltro ff. de quast. Bal. in Authent. iubemus C. de iudic. Rosa decif. 30. incipiente fuit dubitatum, & Cappycius decif. 81. nu. 5.*

15 item fallit in instrumentis de nouo repertis, vt tenent *Antonius, & Imola in d. cap. cum dilectus de fid. instr.* item fallit, ubi recipitur partibus non contradicentibus, & Iudice admittente: item in causa minorum pupillorum, & aliarum personarum habentium restitutionem, & beneficia, vt notat *Romanus in l. admonedi ff. de iur. iur.* item ubi ante conclusionem iniuste fuisse repulsus, vt notat *glos. in cap. ex conquest. extra de ressis. spoliator.* & ratio est, quia conclusio est vltimum verbum scriptum, vel probatum, & ideo hic dicitur conclusionem factam ordinatur processus à magistro actorum, vt possit consignari Iudici expediendum, & sic conclusio elapso termino, & instante altera parte, & renuncianti tacite, vel expresse, & sic quo ad alteram partem Iudex debet pronuciare concludendum esse, & sic vtimur hodie, vt tenet *Innocentius in d. cap. cum causam extra de caus. poss. & propr.* & in causis plenarijs in foro ꝑ Ecclesie est de substantia conclusio, quia non facta redderet Iudicium retro nullum. *Mazeus decif. 377. & Cappycius decif. 1. num. 33. & tenet Bart. in verbo figura ad reprimendum,* quod in causis summarijs non est necessaria, sequitur *Alexand. in cons. 65. in 4. volum. & Bald. in cap. 2. si de inuest. inter domi. & var. lis oriat. & Mazeus in Constis. Regni pacis cultum,* sed practicus quando sibi intimatur ꝑ conclusio, respondeat aduersus conclusionem, & reseruet ius presentandi scripturas, quæ reseruatio con-

seruat ius presentandi scripturas publicas, & non priuatas, vt tenet *Mazeus decif. 272. & decif. 33.* & si per imprudenciam procuratoris admitteretur, tenet *Cappell. tolos. decif. 14. & scinderetur conclusio Rosa dec. 5. & Mazeus decif. 115. & Abbas seculus in cap. cum dilectus de fid. instrum. & Rosa decif. 6.* & sic facta dicta ꝑ conclusione magister actorum debet ordinare processum, & numerare illum, vt cauetur in hac Regia Pragmatica, & iusta octo dies numerandos à die factæ conclusionis presentare dictum processum Iudici expediendum, & si prædicta non impleuerit est in dolose actur namque etiam de iure communi in instrum. processum, & illum instrumentum transmittere ad Iudicem. *l. nec causas C. de appellatio. & Bal. in supra dicta lege versic. nota,* quod Iudex quoniam audiri debent desideria omnium, *l. nec quicquam §. obseruare ff. de officio pro consulis,* & ordines temporum per adiectionem diei, & consulis §. ideoque in proemio codicis, & procedit non tantum respectu ordinis scripturarum sed vt omnes actus instrumenti presententur, quibus iudicaturi sunt, & ad finem ne retractetur sententia, quatenus deficerent acta, quæ fuerant producta, & ante sententiam gratia informandi animi suum per acta. *Latia ff. de re iud. vt fundus ff. com. diuid.* quoniam secundum allegata, & probata iudicare debet. *l. illicitas, §. veritas ff. de off. praesid.* quæ si defecisset tempore determinationis non esset culpa Iudicis, sed magistris actorum, ad quem spectat secundum Regiam Pragmaticam ordinare processum, & cauetur in alia Regis Catholicici super obseruationibus Sacri Consilij filij. & ideo ꝑ ad cautelam Romæ registrantur processus, & in processu apponunt totam historiam causæ, vt causæ citius expediantur, & pro magistro soluunt partes, scilicet illa, quæ intendit causam expedire mercedem, ita tenet *Rosa decif. 303. in nouis,* quæ inci-

pit licet procurator de procurat. & quā
 30 do actuarij † sunt annales elapso anno
 debent omnes processus, & omnia cō-
 signare successori actuario in officio,
 31 cap. nonas formas car. 23. præterea †
 magister actorum pro eo tempore, quo
 absens fuit, debet solvere gagia du-
 plicata. cap. statuimus car. 21. & an. &
 quomodo isti actuarij debent confice-
 re acta, & quatenus, vide cap. nouis
 32 moribus car. 29. Item † nihil recipiant.
 nisi pro copia scripturarum pro fide-
 iussionibus, comparationibus, literis,
 scripturis sententiarum, cassatis præ-
 sentationibus; pro hoc est risus: Ma-
 gna Curia incipit Item quod Magistri
 actorum car. 1. & quatenus dicitur, q
 33 originalis processus † debet remanere
 apud actuarium causæ, & iudici debet
 edi copia, vt in dicta pragmatica con-
 trarium tenet Bart. in l. ex quibusdam
 5. diuis ff. de iur. fisci, & id procedit in
 criminalibus causis, quod obstat Perusij,
 & hoc deberet obseruari in ci-
 uilibus, quo ad libellum, & sententiam
 gratia euitandæ falsitatis, vt tenet Bal.
 in l. hac lege C. de sent. experi. recisan.
 34 † in causa verò appellationis procedi-
 tit, quod relicto originali transmitti-
 tur copia, vt notat Bal. in l. præses C. de
 app. & pro transmissione processus in
 prima causa nihil soluitur, licet quan-
 doque conuientibus oculis pro celeri
 expeditione, & transmissione soluat
 35 aliquid iudex † verò recepto processu
 debet illum videre, & appensatè, ac
 deliberatè decernere, & referte cau-
 sam alijs magistris de collegio, & pon-
 detatis proferte sententiā dicta l. hac
 lege C. de sent. ex pic. recit. alias iudex
 quod secus fecerit, facit litem suam,
 36 vt tenet Bald. in d. l. hac lege, † fallit in
 causa damni in feli. l. 1. ff. de damno in-
 feli. fallit in latrone de pæno infra-
 ganti. l. si quis filio ff. de iniur. & irrit.
 testa. l. capitalium §. famosus ff. de pen.
 & Bald. vbi supra, idem cauetur in ob-
 seruationibus Sacri Consilij, prout in
 hac pragmatica.

37 Dicitur conclusione facta, vtrum †

ista conclusio facta in causa principali
 extendat ad causam appellationis, dic,
 quod non, quia exigitur alia conclu-
 sio, & proindè præsentato processu
 28 in causa appellationis fit † apertura,
 cum terminis iuris, & habetur loco
 publicationis, quia tunc cum processus
 venisset clausus aperitur iudici, & parti,
 & est terminus dictum 16. scilicet
 ad percuntandum acta, & deliberandū
 si vult terminum ad non posita ponendū,
 & non probata probandum, qui-
 29 bus elapsis † citant ad concludendum,
 vt excluditur ab omni dilatione, ita
 tenet Innocentius in cap. cum venissent
 30 extra de testib. num. 3. fallit † nisi esset
 expressè renunciatum in causa princi-
 palis. 3. C. de fide instrum. & an dican-
 tur de essentia iudicij publicatio, con-
 clusio, & apertura, dic quod de substantia
 secundum ius commune est publi-
 care, & concludere in causa, alias nihil
 valet processus secundum DD. in cap.
 cum dilectus de fid. instrum. & notatur
 in Authens. iubemus extra de iudic. se-
 cus est in Regno, vbi derogatum est
 iuri ciuili per cap. detestantes, & cap. Re-
 gina Isabella, & Regina Ioanna.
 31 Quod † si isteordo mandari serua-
 tus non intercesserit, propterea pro-
 cessus sit nullus, dicit Innocentius in
 cap. venerabilis extra de offic. delegat.
 num. 3. quando ille ad quem seruati or-
 dinem speciat peruersè, ac studiosè, &
 malitiosè id fecerit, debet cassari pro-
 cessus per cap. cum dilecti extra de re-
 script. loquitur tamen Innocentius, ibi
 in iudice delegat. secus in ordinario
 crederem.
 32 Primò Romæ in initio † ipsius cau-
 sa expediebatur partibus præsentibus
 auditis absque aliquo processu per sen-
 tentias. l. 2. ff. de origin. iur. ibi per sen-
 tentias partium earum expediebat. cas-
 que sententias habuerunt successores
 pro legibus conscriptas per ordinem
 à Sexto Papi. o, deindè ex actis Regi-
 bus reperia fuerunt actiones, & eis
 formula aliqua data, ita quod si vnus
 cadebas à syllaba, cadebas à toto, quæ
 demum

demum fuerunt uti crudeles sublatae per Iustinianum, ut in toto tit. C. de form. sublat. eodemque tempore magistratus iura reddebant, & ut scirent ciues, quod ius de quasque re quisque dicturus esset sequi praemunitur edicta proponebant d. l. 2. S. eodem tempore, & ferè usque ad hodierna tempora multi Doctores instituerunt libellos actionum in Regno sublatos, ut dixi in pragm. de dispendia litium, & satis esse pro-

33 cedere talem, qualem t petitionem, per quam reus cedere, vel contendere possit, & istud dicebatur processus ordinatus. d. l. 2. S. post originem iuris, & processum cognitum, & id quod dicitur de Barbario pretore, quæ gexit, quæ dixit non iudicabat respectu processus, quia omnia ritè, & rectè facta fuerunt, sed respectu personæ, in quam populus dispensare poterat. l. Barbarius ff. de offic. prator. non obstat id, quod dicitur in l. obseruare S. post hac ingressus ff. de offic. pro cõsulis, quia ibi delegatus fuerat à præside antequam esset ingressus

34 Prouinciã, ita quod acta erant t nulla tanquam facta ab eo, qui nullo modo habebat in prouincia iurisdictionem, & quandoque respectu personæ, acta gesta rata habebantur. l. de curatore ff. de cur. bon. cand. item Iudex delegatus à Principe ad vniuersitatem causarum propter occupationem, potest audire contestationem litis, & referuare sibi determinationem causæ, & intermedia delegare, vel omnem causam committere, ut notatur in l. ad hac C. de iudic. & sic amittere examinata intermedia debent procedere ritè, & rectè ad

35 Iudicem t spectat habere processum ordinatum, ut possit illam expedire. Autbent. iubemus C. de iud. ibi causa cognitor. non amplius expectans sententiam proferat hæc omnia acta de festo ad honorem Dei fieri non possunt. l. dies festos C. de ferijs acta facta minore in defenso, alias circumduxit Princeps. l. si praes C. quomodo, & quando Iudex, alias vbi causa est agitata per procuratorem, qui supra pñstitutum

idem non appellauit conqueri, vitiosius nõ potest. l. fin. C. & quando Iudex.

Et Dominus Carolus Rex secundus huius Regni, seriosa ordinatione constituit, ut donec iusticiarius regionis Iudex actorum camereque notarij in eadem Prouincia, in qua gesserunt officia permanserint iudicandi acta, & mandata pendentis, ipsorum tempore, quam suorum prædecessorum complerent, & ordinent, ita, quod antequam

36 de ipsa Prouincia exeant illa t in scriptis, ut decet assignent in eodem officio successori, & Carolus III. nepos eiusdem mandauit, quod prædicti officiales remaneant in Prouincia, quousque eum effectum dicta compilatio ordinario, & assignato processerit, ut patet ex cap. quod incipit nouas formas ear. mibi 23. & ritus Magna Curia ear. mibi 4. sub rubr. & de modo procedendi, quo incipit Item, quod processus originalis agitari in Magna Curia, ac facti, & faciendi non possint, nec debeant ad petitionem partium ab ipsa Curia tolli, & eleuari, sed si ipse partes voluerit Reginali Maestati, vel alteri Iudici producere, & præsentare teneantur recipere copiam, & de eisdem, ut solitum est fieri, & dicti processus originales in ipsa Magna Curia conseruentur, sicut de iure conseruari debent, & super hoc vide cap. fin. extra de probat. & super eo DD. & an actis proditis stetur consensu partium, vide Abbatem in d. cap. fin. Notarij actorum baiulorum Neap. tenebantur, primò à mane vsque ad vespertas præter horæ commensationis, & somni sui copiam facere omnibus petentibus tenebantur, ut in Constitutione baiulos sub rubrica de ferijs.

37 Contigebat t olim, quod actori, & reo peremptorio termino dato eos ad iudicium non venire in graue dispendium iudicij, & impediabatur processus, & honori Iudicis illudiebatur, fuit protusum per Constitutionem Regni, quæ incipit Consigit interdum sub rubrica de tractu termini constituti, quod impe-

impediens; vel prorogans iudicium, puniebatur in decima parte litis.

- 38 *Glosa in Constit. Regni* † sub rubrica de processu iudicij, incipiente *Liste legitime contestata col. 2. v. v. sic. debent eis*, dicit debent vniuersa acta iudicij scribi Iudicem, tabellionem, vel in defectu tabellionis per duos viros idoneos fideles, quorum vnus scribat, alter se subscribat, quæ in suscriptione sua recognoscere omnia vera esse, & omnibus interfuisse, sicut socius suus scripsit, & per Bart. in l. curent ff. de test. & cap. quoniam, cõtra, extra de probat. vbi Innocentius, & Lanfrancus plenissimè, &
- 39 *quadam* † sicut ante litem contestatam ad litem ordinandam, ut per totum titulum de interrog. actio. *quadam* post litem contestatam ad litem decidendam, de quibus loquitur C. & ff. de confess. & Andreas vltimus dicit in d. Constitut. quod actor, & reus tenentur iuxta terminum probatorum testes, & instrumenta producere, vt Notarius actoris signet l. ex militari ff. de milit. test. licet fecus se habeat consuetudo: immò de iure communi *Ambrosius. qui semel. C. de probatio. cap. cum Ioannes Hieremias extra de fid. instrum.* & vltimus, quod vbi reus, vel actor præsentauit instrumentum, & in positionibus, & articulis non reproduxit, nec deduxit satis videre, offerre illud, quod in instrumento continere, vt idem Andreas vbi supra, quod si dixit ponit in articulis, & non dixit volo probare, dicit *Andreas de Constitut.* quod non præiudicat, quia per hoc manifestat eius voluntatem.
- 40 *Iudex, & tabellio*, primò pro sententijs, & scripturis habebant centesimam partem extimationis rei, quæ præstantur de victori, à victo, vt tenet *Constitutio Regni sub rubrica de salario, pro scripturis sententiarum*, quæ incipit *Pro scripturis etque correctum per cap. Regni*, quod incipit *Item statuimus*, quod sicut in *Magna Curia car. 13.* vbi iubet, quod fiat officiales contenti eorum salarijs,

& dictum capitulū hodie est correctum per pragmaticam nouellam, sed pandedam, per quam taxatum est certum salarium, vt ex ea videre poteris.

- 41 Pulchrum † esse videtur recensere processum, & scripturas, per quas ordinatur processus, & instruitur aduocatus, & Iudex aduocatus ad tuendum suum clientem, & Iudex ad decidendū causam per regulas iuris. l. *illicitas ff. de offic. præs. Sed* quid si aduocatus antequam causa inchoaretur consuluit in causa, & deinde pro alia parte interuenit in lite mota, num possit sine cognomine, nota, & periculo interuenire. *glos. in l. à Principe ff. de poss. dicit.* quod sic, & allegat *cap. diaconi*, & *cap. legimus 93. dist. vbi in cap. diaconi magister allegat pro diaconis*: deindè pro presbiteris, & postremò determinans contra diacones, pro quibus primò allegauit, ita dicit *glos. in cap. diaconus 92. dist. II secundo*, si dedisset fidem pascuisque esset, quia tunc teneretur obsequere fidem. l. *quisquis S. ante omnia C. de postul.* sed quid si finita est causa per sententiam, vtrum in causa appellationis possit interuenire, residet decisis huiusmodi quæstionis in dictis per me allegatis. fit laus Deo.

Io: Franciscus Scaglionius P. I. D.

A D D I T I Q.

- C**onclusio, an sit necessaria, & de substantia ordinarij iudicij vide *Afflict. in Constit. vniuersorum num. 6.* ad istam pragmat. adde. *Tarrag. in praxi ciuil. cap. 4. num. 18.* *Pugnat. in prag. 4. de falsis num. 82.* ad materia conclusionis faciendæ in processibus, vltra *Marant. in eius specul. nouissimè Muscatell. in praxi S. C. lib. 1. par. 7. glos. de iure, & glos. scripturæ, glos. conclusio*, vbi omnia ad tam pertinentia recenset, & pariter *Iul. Cæsar Gallup. in sua praxi S. C. p. 2. cap. 29.* & quando dicatur conclusum in causa, docet *Hartam. Hartam. pract. obseru. cit. de conclus. c. 2.* vbi cap. 2. & 3. alia ad ornatum tradit.
- Ibi pœna falsi, adde *Marant. in eius specul. p. 61 in 10. actū num. 64.*
- Ibi perpetuò seruandum in Archiuo, vide *Carau. in ritu 96. num. 4.*

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M .

- 1 Verbum quicumque, quando profertur à lege, vel ab homine, qualiter accipitur.
- 2 Excusatio exigitur, vbi ignorantia rusticitas, iussus Iudicis iutercesserit.
- 3 Mandans, an teneatur si mandatarius non sit in dolo.
- 4 Quis dicitur quatuor modis in iudicio comparere.
- 5 Iudex facit litem suam, vbi legis dispositio bona non exequitur.

Quicumq; exceptionem solutionis, transactionis, iuris iurandi, vel pacti de non petendo opposuerit, & eas, vel alteram ipsarum non probauerit saltem: semiplenè in decem tarenis pro qualibet exceptione huiusmodi opposita, & non probata condemnatur, quam pœnam Iudex causæ de suo soluere debeat, si negligens fuerit tempore sententiæ condemnationem dictæ pœnæ facere, & si ad processum fuerint oppositæ, & non probatæ, vltra pœnam prædictam in expensis, pars non probans condemnatur.

De pœna opponentium exceptiones, quas non probauerint.

Sta Pragmatica non est in vsu, & tempore meo: nunquam vidi illam practicari, & sic parum vtilitatis asserit eius expositio, sed nò videar in eis deficere dico, quod ista pragmatica loquitur contra opponentem, siuè sit principalis, siuè procurator, quia in quolibet opponente ob trasgressionem legis haberet locum pœna, & siuè sit masculus: siuè femina. l. qui domum ff.

de adult. cõmunis est expositio, quando iustud verbum quicumque profertur à lege, vt in casu, de quo agitur etiam, quod dispositio prohibitua sit, odiosa odio rationabili, non inrationabili, & in indifferenti materia, quod comprehendit masculinum, & femininum, quando istud verbum quicumque profertur ab homine, & tunc in odio inrationabili non comprehendit feminas, & hoc procedit quando profertur sub nomine appellatiui, secus in proprio: quando profertur à Principe, vel ab alio Iudice, exemplum quando facit edictum, vel statutum, quod nemo vadat de nocte armatus, quia Iudex est minister legis. l. nam, & ipsum ff. de iust. & tur. ita tenet Cynus in l. quicumque C. de seruis fug. in expositione verbi quicumque excludere tamen eos secundum Bart. in l. serui, quoque ff. de iur. omni. iudi. ignorantia rusticitas iussus iudicia, & exigitur, quod propositio exceptionis sit per se: ita, quia vbi defuerit procedere super oppositione non tenetur, vt tradit idem Bar. in d. l. serui quoque num. 5. & mandans si vtiq; tenetur etiam, quod mandatarius non sit in dolo. Bart. vbi sub. num. 10. eo. fortius vbi esset in dolo, & vbi non præcessisset mandatum, & ratum non habuisset dominus vtiq; tenetur. l. 3. S. si procur. ff. quod quisque turis vbi Bar. dicit, quod mandatum generale non facit incidere dominum in pœnam, & vbi dominus ratum non habet procurator tenetur, vt in d. S. idem per Bart. & plenus de hac materia, vbi Alexander, & ceteri examinant: hanc intertiam, ad quos me remitto, & nota si quod quis in iudicio alieno nomine quatuor modis, dicitur comparere secundum Bar. in l. furti, l. si quis alieno ff. de ijs, qui not. infamia. Primò, quando interuenit vt procurator ad alterius damnum, & vtilitatem. Secundò, quando vt fideiussor, & defensor interuenit ad damnum, & vtilitatem alterius mandato principalis. Tertio, dicitur alieno nomine, tam ad damnum, & vtilitatem ipsius

ipſius quando interuenit, vt hæres. Quartò, alieno nomine quando ſuper inſtantia contra perſonam alterius inchoata ad vtilitatem, & damnum ipſius, & pro facto ſuo etiam vbi non. 5 exequitur diſpoſitionem legis ꝛ Iudex facit litem ſuam, & tenetur eadem pœna. Bald. in l. hac lege C. de ſent. ex periculo recita.

A D D I T I O:

Non ſolum Iudex admittere non debet malicioſam, & friuolam exceptionem, inquit Mulcatell. in praxi S. C. lib. 1. par. 3. gloſ. dilatorias num. 8. ſed etiam punire opponentes exceptiones deciforias non probantes, vt hic habetur, ſut impediens dilationis litis ingreſſum impediens, vt in pragm. 3. de offic. S. C.

Exceptiones enim impediens litis ingreſſum ſunt ſpecies triginta quinque, vt refert Mulcatell. in praxi S. C. lib. 1. par. 4. gloſ. & ſimilia vult. 2. & poſt eum Iul. Cæſ. Gallupp. in praxi S. C. par. 2. cap. 5. num. 2.

Io. Baptiſta de Thoro I. C. Neap;

S V M M A R I V M.

- 1 Qui non probat, præſumitur calumniari.
- 2 Si oppoſuit, & non probauit punitur, etiam principalis, 11. & 12.
- 3 Quid ſi ſcienter oppoſuit, & 4.
- 4 Qua repellant teſtem, & 6.
- 7 Crimina non debere opponi ingenerè, & 8.
- 8 Qui non opponit ſponſè, ei iquoſcendum eſt.
- 10 Vnde emanauit prædicta in exceptionibus repulſatorijs, videlicet, quod non animo in iurandi.
- 13 Non dicitur eſſe in dolo, qui iuſſè liſtigat, & 14.
- 15 Quando debitum eſt liquidum, tenetur debitor illud offerre, & an, & quando verbalis oblatio ſufficiat. 16. 17. & 18.
- 19 Mora, quando dicitur fieri, & qua dicitur mora. 20.
- 21 Dilatio, quos effectus operatur, & 22.
- 23 Quando quis comiſit rem ſuam imperiſto nauta tempore periculoſo. 25.

- 24 Quando quis deſit dolo poſſidere, ad quid tenetur.
- 26 Pars pronocata non conſidat in aduocato, ſi fouet malam cauſam.
- 27 Inſtantia perempta fruſtus rei petita cuius ſint.
- 28 Lex, & Iudex equiter ſe habuerunt in opponente fruſtuarias exceptiones.
- 29 Pepercerunt Iudices condemnato obediendi.
- 30 Iudices ſtudere debent obtruncare lites, & 31.
- 32 Calumniari dicitur, qui non probat.
- 33 Quomodo aduocatus, & procurator puniantur ſtudentes dare dilationes.

Crimina, & defectus ad infamiam teſtium: ſi non fuerint ſemiplenè, vel per famam publicam probata, vel probati, puniatur opponens in decem tarenis, quæ pœna in fine officij à Iudice exigatur, ſi neglexerit opponentem, & non probantem in dicta pœna condemnare.

De pœna opponentiſum contra perſonas teſtium crimina, ſi ea non probauerint.

Licet iſta pragmatica ſit parum in vſu, tamen dic, quod ille, ꝛ qui non probat præſumitur calumnioſè feciſſe ſaltim ꝛ ſi ſemiplenè, non probat ad excuſationem ipſius, vbi iuſtus error eum excuſaret, etiam ad expenſis. Item inſtigatio alterius, item ſola fama, vt tenet Bart. in l. accuſatorum. nu. 6. ff. ad ſurpilli. Bald. in l. qui non probat ſe, C. de calumnia, & in l. Athleta ff. de ijs, qui not. infra. & in l. ſu. ff. de bar. inſtit. & vt prædicto inducunt ſemiplenam probationem, & non ꝛ ſolum comprehendit opponentem principalè, ſed dominum, cum oppoſuit, ſeu dicta crimina propoſuit in exceptionibus per

per procuratorem, nec excusatur pro-
 4 curator ipse † quando scienter hoc
 egisset, irā tenet *Bart. in l. sed si uinor. c.*
S. seruus mei ff. de iniur. quæ autem
 repellat testem dicit *Bald. odium in-*
imicitia in Authent. si de casu C. de test.
 5 sed ubi † obijciunt testi: criminosus, dic
 quod aut opponitur criminositas: cum
 periurio, aut opponitur simpliciter,
 primo casu si est infamia iuris repellit
 simpliciter testem *l. 3. S. Iulianus ff. de*
test. & Authent. ubi sumitur iuncta
glos. ordinaria 2. casu etiam si periurus
 non est infamis repellitur. *l. Lutatius ff.*
de ijs, qui not. infra cap. testimonium
 6 extra de testib. tertio casu ubi crimen †
 non tangit causam, de qua agitur non
 repellit, etiam si sit graue delictum ve-
 rum, vt plenam fidem faciat cum tor-
 mentis recipitur. *l. 1. ubi senatores, vel*
clar. C. & notatur per glosam in verbo
particeps. l. quoniam C. de test. & dicit
 7 *Bald. in d. Authent. si dicatur, quod ista*
 criminositas † non debet opponi in
 genere, sed in specie, & in particulari
 cum insertione temporis, & loci. *cap.*
presentium de test. in 6. cap. vt circa de
 8 *elect. in 6. † sed quæro, quid si rector*
 quæret, alter crimina coactus de neces-
 sitate, dic quod excusatur *Bart. in l.*
qui omnia ff. de procuratoribus. l. qui
cū maior S. si libertus ff. de bonis liber.
l. si quis ingravi S. utrum ff. ad senat.
consule. Syllan. l. Libertus ff. de in ius vo-
cand. glos. est singularis in verbo retror-
 9 *bit dicta l. qui cū maior ubi dicit, quod*
 est † ignoscendum ei, qui non facit
 sponte, pro vt esset in casu, de quo agi-
 tur, dicit ad infamiam testium, quando
 eo animo in exceptionibus apponun-
 tur, & proinde in exceptionibus repro-
 10 batorijs † consueuimus apponere pro-
 testationē, quod non animo in iuran-
 di, sed se defendendi per supradicta, ,
 quoniam requiritur animus, & effe-
 ctus, vt possit propter iniurias impeti,
 & proinde ubi quis opposuerit in ar-
 ticulis reprobatorijs crimina, & dese-
 11 ctus, † & neglexerit probare punitur,
 vt hic, quid si ex vtraque parte fuerint

opposita crimina, & ambo neglexe-
 rint, die quod compensari deberent,
 hic inde, argumentū textus. *l. si ambo*
ff. de compensat & hoc respectu partiū,
 sed respectu testium, qui repetiuntur
 12 infamati, secus est, † quoniam crede-
 rem posse exigi pœnam contentam.
 hic, & si fuerit punius hac pœna, vt rē
 possit agi iniuriarum cogita.
 13 Non dicit † esse in mora, qui sine
 dolo, & iuste litigat. *l. qui sine dolo ff. de*
reg. iuris, vulgaribus allegatis per
 14 *glos. & intelligitur sine † dolo, qui ius-*
 tam causam habet litigandi fortē,
 quia succedit in ius alterius ignorans,
 vinculum obligationis *l. qui in alte-*
rius ff. de reg. iur. & propterea talis nō
 tenetur de interitu, nec de vira, secus
 est quando iniuste litigat, vt dicit tex-
 tus *iuncta glos. in l. nedum §. 1. ff. de*
verb. oblig. ibi moram dicitur fecisse,
qui litigare maluit, quam restituere, &
qui in mora constitutus est iniuste liti-
gar l. fin. ff. de condit. furt. & agendo
 non purgat moram, sed auget *cap. fin.*
tum ibi notat extra de consuetud. hinc
 Hieronymus super Hieromia quanto
 inquit, maior est numerus temporum,
 quibus obliuiscimus, tanto maior est
 pœna peccati, quod nec longitudine
 sculorum posuit edomari, verum
 15 non videtur improbus † qui igaorat,
 quantum soluere debeat, facit à con-
 trario sensu *l. qui solidum ff. deleg. Se-*
 16 cundo hic dicitur, † quod ubi deb-
 tum est illiquidum, non teatur creditor
 offerre, & consignare, aut deponere
 per ea, quæ notantur in *l. acceptam C.*
de vsur. l. ob signatione C. de sicutio. l.
quidam existimauerunt ff. si certum pe-
satur. Alexand. l. si mora col. 2. ff. solus.
 17 *matrim. sed cautela est, qui offerat*
 soluere, & petat calculari rationes *l.*
penultima, & ibi Bars. ff. de distractio-
pignor. vel offerat liquidum, & pro re-
 siduo offerat satisficere, si suspicatur de
 eo. *l. statu liber rationē ff. de statu lib.*
& Paulus de Castro cons. 324. col. 3. in
antiquis Alexand. cons. 222. col. fin. lib.
 2. & *130. lib. 4. col. 3. & in l. si se non*

obtulit in ult. sol. ff. de re iud. & si ratio non est implicita, & constat de aliqua sententia, tenetur offerre alias effectum mora, vt tenet Iason in l. 1. §. si stipulantis ff. de verbor. obligatio. vbi Bart. & Alexand. licet Bart. in l. qui solidum de leg. 2. in principio tenet contrarium
 18 in eo t. qui ponit plus debito, quoniam aduersarius habet iustam causam litigandi, & non condemnatur in expensis, fallit nisi dixerit se paratum recipere partem, & ita limitatur doctrina Bartoli, prout Decius in l. non potest videri improbus ff. de reg. iuris, tenet & maxime ratione perituri, vt idem. Decius in l. in eo quod plus ff. de reg. iur. respectu moræ, & expensarum communis est opinio cum Bartolo, quia non est verisimile, qui totum perijt, quod recipiat partem. l. Latias, §. sato. ff. de usur. ita tenet Iason in l. propter adus, §. si autem C. de iud. dicitur semper esse in mora, & vbi maxime prouocauit ad iudicem iniuste. l. si quis solutionis ff. de usur. secus ea contra moram t. dicitur fieri non solum ipsi, sed ei cui mandauerat siue ei, cuius negotia gerebat, & alias vocatur moræ, t. id est dilatio, vt exponit glos. in l. Item si verberatum, §. si in verbo moram, & sic accipitur in Authent. sed si l. C. de tempor. appellatio. & in d. §. si conueniens iudicio rei vocationis, habebas iustam causam fortè litigandi, propter euictionem, & vt ageret contra suum auctorem, quando erat bonæ fidei possessor: secus si malæ fidei possessor, operatur enim exceptio, t. dilatio opposita aduersus auctorem, plures effectus, videlicet, vt teneatur de interitu ad expensas, & idcirco glos. 1. in verb. moram excusat bonæ fidei possessorem, in casu interitus, si pendente lite res mortua est, quando nescit se debere, secus quando agitur personalliter, quia hinc casus indistinctè pertinet ad debitorem. l. quod te, ff. si certum petat. In
 22 casu euictionis est necessaria t. sententia acti propter fructus, & partus reo propter euictionem, quæ non de-

betur, nisi conuinceretur per sententiam; vt notat glos. in l. totique ff. de rei
 23 vendit, sed quid si t. aliquis commisit res, seu namem suam tempore periculo imperito nauite medico, & ad hoc loco sibi alceibi debet. glos. in l. vniuersus, & in §. si ff. de rei vendit. & vbi notatur improvidus mouit actionem cetera nolens possessorem in casu, quo plus videt, prius debebat possidere, vel dolo desisset possidere. Et petitor,
 24 nam t. teneatur ad expensas, postquam indebitè molestat, dic quod sic, nisi ex aliqua causa probare possit, se obliuiscit de hoc, vt tenet glos. in d. qui petitorio
 25 in verbo utitur in fine, hinc t. nascitur argumentum, quod medicus mortale vulnus sanare non potest eodem modo, nec aduocatus pessimam litem; vt tenet glos. in l. quod si nalis in §. si Manthipiu in verbo adhibueris ff. de edil. edict.
 26 & idcirco pars t. prouocata non confidat in aduocato, si fouet malam litē, nec opponat, propterea exceptionis ad differendum, & si aliquis mouit li-
 27 tem, t. & precepta est instantia, & post preemptionem stetit biennio, vel triennio; nam fructus perceptos hoc medio tempore post litem mortuam, debet percipere fructus, mouit questionem glosa in l. litigator, in verbo litigator, C. de fruct. & lit. expensis, & di-
 28 cit non esse restituendos videmus, t. quod lex, & iudex semper ferē in eos, qui effugerunt opponere frustratorias dilaciones humiliter, & equius se habuerunt. l. debitoribus ff. de re iud. secus contra contumaces, ibi si quis. tamen
 per contumaciam magis, quam quia non possunt explicare, non possunt differant, & glos. in l. 2. eo sit. in verbo
 29 obsequi, t. ibi condemnato obediēter per iudicem prorogatur dilatio inobediēti, siue contumaci, non & non
 30 ab re hoc fit, vt obtineat lites, nam t. iudex studere debet, nē obligationes ex obligationibus fiant. l. si se §. aut prator ff. de re iud. & lites ex litibus. l. terminato in fine, C. de fruct. & lit. expens.
 31 & insuper t. punire opponentes dilaciones,

iones, & pertrahentes lites in infinitū, seū per longa tempora. *l. non ignorat. in verbo per calumniā. l. 1. C. de aduoc. diuer. iudicio. ubi glos. in verbo, quod si*
g *nō docueris, dicit quod eo ipso, quod non probat, calumniari videtur, & de calumniā est peniendus. S. si quis autē, collat. 9. Authent. de Sacro Episcop. l. 3. S. idem diuus ff. de testib. non obstat: quod dicitur in l. 1. §. 1. ff. ad Turpilianum, quia ibi non protinus, quod non probat dicitur calumniari, id est non est sufficiens ad condemnandum in criminali, & itā limitatur in casibus contrarijs, vt notat glos. in verbo non probat, in casu de quo agitur, extat certa pœna, quæ exigī debet. Aduertatq;*
33 *† aduocatus, nē studeat ditari dilationibus impertinentibus, vt efficiatur alter mathonis, de quo Iuuenalis in prima satira causa dici, non cum veniat lectica mathonis plena ipso, & inferius optima summa, nunc via processus romani oblita diuidebant tempus Martialis lib. 4.*

*Prima saluantes atque altera continet hora,
 Exercet rancos tertia causidicos.
 In quintam variis, extendis Roma labores,
 Sexta quies laetis, septima finis eris.
 Sufficit in nonam nitidas, octaua palestris,
 Imperat exanillos, frangere nona toros.
 Hæc libellorum, decima est Euphemæ meorum,
 Temperas ambrosios, cum iua cura dapes.*

Io: Franciscus Scoglionius V. I. D.

A D D I T I O.

A Dde Troyf. in pragm. 16. de ord. iudic. & ad materiam vltra eum Afflict. in Conliti- mores disoluitæ. Boss. in tit. de opposit. contra testes. Farinacc. luculenter in suo fertili tract. de opposit. contra testes. Carau. in ritu 73. num. 20. latè Viuius in tylua comun. opin. in opin 925. quò circa licet possint testes repellari, quò ad dicta, & personas, vt refert Muscat. in praxi S. C. lib. 1. p. 7. glos. termino adhuc tamen si fuerint talia obiecta, pœna erit illorum, qui in termino repellæ nō probauerint crimina obiecta, nedum de iure communi probari, dixit Muscat. d. lib. 1. p. 6. glosa momentum num. 19. sed etiam de iure Regni actenta dispositione huius pragmatice, quam ibi Muscat. num. 20. sectatur.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

- 1 *Testes super eisdem articulis recipi non possunt.*
- 2 *Quando pars docet de impedimento, quæ nullos produxit testes, quid fiet, & 3.*
- 4 *Quid de instrumentis nouiter repertis propter impedimentum non productis.*
- 5 *Quomodo partes debeant moneri, ad videndum iuramenta testium.*
- 6 *Non debent provideri, quod recipiantur, & penantur extra processum.*
- 7 *Publicatione facta, quando recipi testes debent, & 8. 9. 10. 11. & 12.*

Quandoque solent partes post publicationem allegare, nouiter testes reperisse, quos examinari petunt non sine euidenti subornationis suspicionem, contra iuris, & sacrorum, constitutionum dispositionem, quibus in hæretes mandamus post processum publicationem super articulis in causa productis, testes etiam extra processum non esse recipiendos ad effectum, vt de eis sententiando ratio aliqua haberi debeat, nisi appareat ex actis, tales testes ante publicationem fuisse per partem nominatos, & aliquo iusto impedimento interueniente non fuisse examinatos, quem casum iuris dispositioni reliquimus.

De testibus, qui de nouo superuenisse allegantur.

*V*pradiximus plenius de hijs, quæ concernunt hanc pragmaticam, in pragmatice conclusionem facta, & latius glos. And. & Mazeus in Con-

stitutione iuris peritorum, per quos non fit mentio de clement. 2. & de testib. ubi

textus dicta Constitutionis dicit, quod
 1 testes de nouo ꝛ super eisdem facta pu-
 blicatione recipi non possunt, cum
 imineat timor falsitatis, & subornatio-
 nis, & idem disponitur in causa appella-
 2 tionis, fallit ꝛ ubi pars, nullos produ-
 xit testes, vel doceret de impedimen-
 to, supplet *Andreas alios casus*, & si-
 gnanter ubi non noceret parti, & *Ma-*
xeus decis. 166. item hæc pragmatica
 addit post publicationem posse prouide-
 3 ri, quod recipiantur testes nominati
 infra terminum propter impedimen-
 4 tum non fuerunt recepti, idem *Guido*
Papa quest. 201. & *Innocentius*, & *Pa-*
normitanus in cap. per tuas extra de
test. hoc idem ꝛ seruetur in iustitiamen-
 5 tis, & si aliquid debet fieri certo die,
 partes debent moneri, ꝛ quod singulis
 diebus, & si non comparere potest pro-
 6 eedi in contumaciam, vt in *d. Confis.*
iuris peritorum in fine, & *Bald. in cap.*
sapè extra de appellat. nec debet prouide-
 ri, quod recipiantur, ꝛ ponantur
 extra processum, contrarium vidi ob-
 seruari, donec discutitur, postea veris-
 sine admittendi.

- Regula est in contrarium, vt nota-
 7 tur in *cap. cum in tua cum clamor cap.*
series s. ex tenore extra de testib. quod
 publicatione facta ꝛ ulterius non reci-
 piuntur testes, nisi in causa matrimo-
 8 nij ꝛ & ex officio iudicis, ubi tractatur
 de declaratione dicti, & depositionis
 obscuræ, & ex alijs causis, vt in dictis
 9 capitulis, inter quos non includitur
 casus noster, fallit etiam ex ꝛ capite
 restitutionis in integrum ex clausula
 generalis, si quæ mihi iusta causa, præ-
 stito tamen iuramento, quod non ma-
 liciosè hoc petit, vt *Felinus seriosus*
tractat in cap. intimaus extra de testib.
 & ubi minor defenditur in auditorio
 Principis, & dicat se captum propter
 infirmitatem etatis, ex eo quia non
 probauit probanda, nec allegauit alle-
 ganda, ex eo quia aduocatus non com-
 paruit pro eo in odium minoris præ-
 tendentis non fuisse sibi satisfactum,
 de salario, aut fuit corruptus pecunia,

aut gratia aduocatus, tunc auditur &
minor autem S. si autem princeps etiam
 aduersus confirmationem, & idcirco
 10 ꝛ minor sæper restituitur ad pinguius
 probandum, vt dicemus suo loco. *J. mi-*
nor 25. annis omissam, ff. de minor.
 in maiore, qui semel bis, aut ter perdu-
 xerit testes, & testificata tractauerit,
 aut ab aduersario hoc facienti dispu-
 tationem acceperit, & ex hoc testifi-
 11 cata didicerit ꝛ non habebit licētiam
 ulterius vti productione testium ex di-
 uina iussione, nisi ad reprobatorem.
Ausubus. at qui semel iuncta glos. C. de
probatio. dicitur productione, dic vnā
 esse productionem, cum semel produ-
 catur, & si eadem die, vel infra dictam
 dilationem producit est alia produ-
 ctio, vt supradixi, & ubi testis examina-
 res per se redierit ad deponendum, si
 pro eodem negotio non ei credetur,
 postquam cum parte loquutus est. *glos.*
in verbo productione.

12 *Quæritur* secundum regulam, num
 publicatione facta si habuerit scientiā
 suorum testium excludatur, quod sic
 numquid si testium partis aduersæ, dic
 quod sic, vt notat *glos. in S. quia verò*
in verbo, quartam testium productionem
Authent. de test.

Io: Franciscus Scaglioni V. I. D.

A D D I T I O.

Regulariter testes citati debent intra ter-
 minum, & iurare possunt infra tres dies,
 post terminum Marant. in specul. p. 4. in 6.
 actu num. 8. & infra talem terminum exami-
 nari, idem in 3 actu num. 9. Carbon. in pract.
 practicarum lib. 3. cap. 5. num. 53.
 Si tamen non fuerint examinati vsu receptum
 est, vt etiam elapso termino examinentur
 aucta dispositione iuris communis, ita ex
 Carau. ritu 89. num. 6. probat Tartagl. in sua
 praxi civilis cap. 4. in fine vers. Carau. in ritu
 Iul. Caf. Gallup. in praxi S. C. p. 1. c. 25. nu. 1.
 Ad quod subdit Muscat. in praxi S. C. lib. 1. p. 5.
 glos. citati num. 5. quod vltra Carau. quando
 testes sunt citati in termino, possunt exami-
 nari extra terminum, & in termino publica-
 tionis, non tamen post terminum publica-
 tionis elapsus, vt subdit num. 6. ubi num. 7.
 differentiam constituit, quando fit publica-
 tio cum reservatione, vel cum termino, infra
 quæ, &c. Nihilominus regulariter post pu-
 blicationem recipi non possunt ex disposi-
 tione

tione istius pragmatice exceptis in casibus relatis per eundem Muscat. d. praxi p. 6. glos. 1. num. 10. & 11. & alijs relatis per Annam in *ing.* 423. & 424. & potissimum quando essent testes de nouo producti post publicationem Carbon. d. pract. lib. 3. cap. 6. num. 53.

Aut super articulis referuatis ad merita cause, vt subdit Carbon. ibi num. 8.

Aut post publicationem, & conclusionem ad Concomitantiam scripturarū, idem Muscat. p. 7. glos. presentatas, & sic ex causa testes citati in termino indistincte remittuntur in termino publicationis post perfectam publicationem, idem Muscat. d. glos. citati num. 12. aut fuisse testes nominatos in termino iuxta hanc pragm. & latius per D. Præf. de Franc. decil. 381.

Io: Baptista de Thoro I.C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vfuscapio quid sit, & an tempora sint vtilia.* 2. & 3.
- 4 *Quot sint præscriptiones.* 5. & 6.
- 7 *An præscriptio currant ignoranti, & pupillo* 12.
- 8 *Scientia in præscriptione, quomodo exigatur.*
- 9 *Si præscribens non potest conueniri, quid faciendum.*
- 10 *Præscriptio nõ procedit sine possessione.*
- 11 *Ius superioritatis, nunquam præscribitur.*
- 13 *Præscriptio dicitur exceptio peremptoria.*
- 14 *Quando allegatur malitiosè, punitur allegans.*
- 15 *Præscriptio dicitur, quando agitur contra possessorem, alias si præscribens possidet, dicitur exceptio,* & 16.
- 17 *Quanto tẽpore durant præscriptiones.*
- 18 *Dies intercalaris, an connumeretur in anno præscriptionis.*

Iuris vtriusque censuram, quæ præscriptiones legitimas ad vilitatem publicam introduxit, nè rerum dominia in occulto essent, & obligationes perpetuò remanerent, imitates statuimus legitimas præscriptiones excludi non posse per allegationem pestis, & guerrarum, nisi contraxerit, excludere volentem, ipsam

præscriptionem fuisse absentem a loco, vbi iudicium agitari debeat, & vbi pestilentia, vel guerra viguerunt: tunc enim tamquam agere nõ valenti propter nõ tutum accessum conuenit præscriptionem non curare, quod si absens nõ fuerit, minime possit dictam præscriptionem excludere, quia forte allegatum fuerit ius redditum non fuisse, nisi per acta docuerit se tribunali Iudicis adiuisse, & ius suum consequi non valuisse: quia ius non reddebatur.

De præscriptionibus calumniosè non excludendis.

- 1 *Sucapio, ¶ seu præscriptio est acquisitio, vel adiectio dominij per continuationem possessionis temporis lege diffiniri.* l. *vsucapio ff. de*
- 2 *vsucap.* & bono ¶ publico introducta est, nè quorundam rerum diuersarum, & serè semper incerta dominia essent, cum sufficeret domini, ad inquirendas res suas statueret temporis spatium. l. 1. *ff. de. sit. & olim ¶ tempora erant vtilia,*
- 3 *ad præscribendum, & non curabant quando experiundi potestas non concedebatur, proinde siuè apud hostes, sit, siuè reipublice causa absit, siuè in vinculis sit, aut tempestate in aliquo loco, vel regione detinebatur, vel vtilitudo impeditur, vt mandare non possit.* l. 1. *ff. de diuers. & temporal. præscriptio.* & quot. ¶ sint præscriptiones vide *glos. in Constitut. duram in verbo, duram sub rubrica de præscript.* quæ ab vno die vsque ad 40. annos connumerat de præscriptione centum annorū erat. l. *fin. C. de sacros. Eccles. & hodie extat Constitut. Regni, quæ incipit Quadragesimalem, ac prorogatio præscriptionis, vbi in rebus fisci, contra fiscum: est in-*
- 4 *ducta*

- 5 ducta † prescriptio quatuor annorum,
& exceptuatur hodie prescriptio trien-
6 nalis aduersus † seotentiam latam in
favorem filii. *l. unica C. de aduersus
sententiam lib. 10. & an currat igno-*
santi, dic quod ad incommodum, sic Bar.
in l. si quis dominus C. qui militare poss.
lib. 12. quæ ignorantia sufficit allegari,
dummodo non probetur contrariū.
Bar. in l. sup. C. eo. tit. & Felinus in
8 *e. vigilantis extra de prescript. † scientia*
probat, vt in l. si extraneus ff. de
9 *donat. inter vir. & uxor. & si † prescri-*
bens non potest conueniri per absen-
tiam, furorem, potentiam, infantiam,
sufficit detinenti Episcopo Præfidi,
vel ultimo loco domo possessoris. l. ut
perfectus C. de anno prescript. l. sep̄ C.
10 *prescriptio. trigim. anno. prescriptio †*
non procedit sine possessione saltem
ciuili. Bar. in l. Stichus ff. de usufru. leg.
11 *item † ius superioritatis nullo tempo-*
re prescribitur. l. com petis §. solutiones
C. de prescrip. 30. vel 40. anno. & glos.
in cap. non liceat extra de prescript. &
12 *vtum † tempus curat pupillo, quod*
hodie est continuum, dicit glos. & poss.
eam Bald. in cap. 1. S. porro, qualiter feci-
dem alienari poterat, quod non, & si
res vicio furti affecta reddit ad Domi-
num, & venditur non purgatur vitium.
13 *l. si ad Domini, ff. de fura. & dicitur †*
prescriptio exceptio pæemptoria,
quæ impedit litis ingressum, vt notat
Bar. in l. si scit. C. de prescript. 30. anno.
& Guido Papa quæst. 416. num. 13. &
14 *† proinde cum prescriptio sit odiosa,*
exceptio quando allegatur malitiosè
ad impediendum cursum iuris, debet
puni, vt in Regis pragmatica.
Prescriptio proprie dicitur, quando
15 † agis aduersus alium, quando verò
possidet dicitur exceptio, exemplum
prescripti aliquam rem spatio annorum
decem, vel viginti, & cecidi à pos-
sessione, tunc agam prescriptione,
quando verò possideo, tunc me excep-
tione nata ex hac prescriptione *glos.*
est singularis, l. prescriptio in verbo an-
tam ff. de usufru. & inde reperitur ritu-

- lus de exceptionibus, & prescriptio-
nibus præmissis ritu de exceptioni-
bus, tamquam generali, & sequenti ti-
tulo de prescriptionibus tamquam
particulari, vt notatur in rubrica de
16 *exceptio. & prescriptio. nam † agere*
dicitur, qui prescriptione vitur. l. 1. ff.
de exceptionibus, exceptio est exclusio
quædam quæ interponi actioni cuius-
que rei solet, ad excludendam id, quod
in intentionem, condemnationem, vt
deductum est. l. exceptio. ff. eod. & que
sunt prescriptiones, & quanto tempo-
17 *re † durans, vide rubricam de diuersis,*
& tempor. prescript. ff. queritur in his
prescriptionibus, seu dilationibus, qui-
18 *bis prescribitur, & computatur dies †*
intercalaris, dic quod non, nisi præci-
sè esset expressis per dies dilatio. v. pu-
ta decem, vel viginti. l. in tempore con-
stitutio ff. de diuersis, & temp. prescript.
Io: Franciscus Scaglioni V. I. D.

A D D I T I O.

Istem pragmaticam commentauit Troys. in
pragm. 18. de ord. iudic. quam corroborat
Vrill. decif. 13. vbi istam pragmaticam citat,
& ad ornatum conferunt adducta per Boet.
decif. 40. vbi dicitur, an impedito agere
propter guerram sufficiat probare impedi-
mentum belli in loco expediendum erat, vel
probare se diligentiam adhibuisse agendi, &
ipsum actum experire non potuisse, taliter,
quod non currat sibi prescriptio.

Nam & si regula sit constituta non valenti agere
non currit prescriptio. l. 1. §. fin. C. de
anali prescript. Zanzer. de except. cap. 10.
p. 3. num. 166. And. Gall. lib. 1. obseruat. 140.
num. 6.

Adhuc tamen ipsa prescriptio non tollit actionem
in ipso iure, sed ope exceptionis. Vinius
inter com. opin. tit. de except. tom. 2. nu. 101.
Phicar. inter d. com. opin. tit. communis de
usu cap. num. 4.

Ad quod citatus comparere non tenetur super
veniente peste, tempore citationalis Ripoll. var.
resol. cap. 3. num. 35.

Aut si pertransierit per locum inimicorum, vt
subdit num. 42. vbi plura in seq. num. reco-
leat, vt neque si non sit securus cundo, & re-
deundo, vel ad allegandum non totum accessum,
& quid facere debeat in hoc casu, ostendit
iisdem Ripoll. num. 349.

Nimirum si talis exceptio loci non tuta erit
opponenda, de qua latis per Zanzer. de excep-
tione cap. 4. par. 2. per totum, vbi plura.
Mutar. in praxi S. C. lit. 1. p. 2. glos. compet.
num. 103. neque, si in hoc casu cessabit præ-
scri-

scriptio, quæ non currit ei, cui legitima exceptio opponi potest, probat Belof. de casib. fortuit. cap. 12. num. 3. in fine, & ibidem in princ. tam de tali casu fortuito ex peste, quam ex causa belli profequitur, præsertim num. 3. præscriptionem asserit ipsorum tempore dormire.

Io: Baptista de Thoro LC. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 Præsumptio calumnia, quæ dicatur.
- 2 Quando retractatur sententia, quæ fecit transitum in rem iudicatam, & 3.
- 4 Quando transactio rescindatur, & 5. 6. & 7.

Aliam verò calumniam remouentes eorum, qui submittere solent: amicum, qui instrumentum nouiter repertum esse dicit, & coram notario, & testibus assignat, vt sub colore ignorantia: facti restitutio concedatur, statuimus talem assignationem pro restitutione decursi temporis obtinenda minimè iuuare posse, nisi citata parte coram Iudice competenti illius curia: præscriptio prodesse possit in præsentia ipsius citati si comparuerit, vel in eius confirmacione coram ipso Iudice, tale instrumentum nouiter repertum, parti præscriptionem excludere volenti assignauerit cum iuramento, quod illud instrumentum præsens se habuit, parte cui illud assignat ignorante, & illo, qui illud assignat nesciente, quod pars, cui assignatur noticiam de eo habuerit, illudque bona fide omnis dolo, fraude: vel collusionione cessantibus assignat: de quibus dolo, & collusionione, si quando consenserit assignans, & recipiens partem viginti quinque vniuersum, pro quolibet incurrat.

De eo, qui supposuit amicum, vel alium qui dicat instrumentum nouiter repertum.

Ascebatur t̄ præsumpta calumnia, & præsumebatur illud instrumentum: esse falso fabricatum, de nouo repertum, idcirco ad tollendam

- hanc præsumptionem exquirunt hæc sollemnitas, & an, & quando t̄ sententiam, quæ etia fecit transitum in rem iudicatam: retractatur per productionem instrumenti de nouo reperti, vide *Bart. in l. Imperatores, & post eum Alexand. in d. l. Imperatores ff. de re iudic. & Paulum de Castro in l. sub specie ff. eod. tit. & Iasonem in l. admonendi ff. de iur. iuran. in 28. col. Felinus in cap. sub orta de re iud. vbi dat istas limitationes, videlicet primo, t̄ quando probat se fuisse impeditum ante sententiam, non potuisse vti, secundo in sententia lata contra rem publicam, quia potest retractari per, infra scripta nouiter reperta, fallit tertio in pupilla, quarto in sententia lata contra prodigum, fallit & quinto in sententia lata probationibus priuilegiatis, & iuramento suppletorio, fallit septimo, quando fuerunt instrumenta de nouo facta ad huc finem, vt recedatur à lite, fallit vltimo vbi instrumentum est productum, vt in hac pragm. vide *Felin. vt supra penul. col. d. d. cap. sub orta, & ad concomitan. tit. istius præmaticæ, vide ritum Magna Curia, qui incipit Quod in quacunque causa car. 9.**
- 4 Nec transactio rescinditur t̄ sub prætextu instrumenti nouiter reperti. l. sub
- 5 prorextu C. de transact. nisi t̄ in causa reipublicæ. l. Imperatores ff. de re iud. in causa Ecclæs. S. si minus, *Aubert. de non alienand. in causa pupilli C. de iur. reipublicæ. l. rem publicam lib. 10. &*
- 6 *nisi sit testamentum t̄ ff. de transactio. l. de his, vel codicillum. l. Imperatoris eod. tit. x. equiparatur t̄ reipublicæ, & pupillus,*

pillus, & id quod dicitur in transactio-
ne habet locum in iudicio, & res publi-
ca semper est pupilla, & perpetuo re-
stituitur, alij infra triennium, alij qua-
triennium, sed prima verior idem dicitur
de Ecclesia, vt notat *glosa dicta 1.*
rempublicam. sit laus Deo.

Io: Franciscus Scaglioni V. L. D.

A D D I T I O.

Hanc pragmaticam commentauit Anibal.
Troy. in pragm. 19. de ord. iudic. adhuc
tamen ad materiam instrumentorum de nouo
reperitorum exceptionis multa effundit no-
uissimè Carroc. in tract. de except. contra
sententiam in except. 49. per totam, ibique
declarat quæ nam instrumta nouiter repe-
ta dicantur, & an, & quando, & quomodo re-
tractentur, seu suspendatur sententia, & illius
exequutio.

Et an deur restitutio hæredi aduersus præ-
scriptionem per instrumenta nouiter repe-
ta de iure, vide Vrill. dec. 37. num. 3.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S U M M A R I V M.

- 1 *Compromissum quid sit, quando fuit inuentum, & 2. 73. & 86.*
- 2 *Iudex, & an, & quando possit cogere pariter ad compromittendam, & qua persona eligi debeant. 4. 5. 6. 67. usque ad 70.*
- 7 *Qua causa possunt, & debent compromitti, & 8.*
- 9 *An pater possit compromittere pro filio, & an filius sine patre. 25.*
- 10 *Vbi fuit dictum, quod non possit appellari, an possit restitutio in integrum.*
- 11 *Venditor laudatus, an possit petere causam compromitti, & 62.*
- 12 *Vbi duo electi discordant, quid faciendum, & 20. 30. & 63.*
- 13 *Promissio de stando iuri, non impedit causam compromitti.*
- 14 *Quando causa est in calculo ferenda sententiæ, non potest peti compromitti.*
- 15 *Statutum, quod causa compromittatur, quomodo intelligatur, & quando comprehendat. 17. 21. & 23.*
- 16 *Compromissum fieri debet parte petenti, & quando petatur. 26. & 38.*

- 18 *Compromissum impedit currere fatalis.*
- 19 *Prorogatio, quomodo, & quando fieri debeat, & 35.*
- 22 *Compromissum quando finiat, & quando petitur, si procedit Iudex actus, an sint nulla, & 24.*
- 27 *Conditio arbitri attenditur tempore acceptationis, & eo die currit instantia, & 32.*
- 28 *Quo tempore arbitri possint procedere.*
- 31 *Sententia, quando in causa compromissi dicitur data.*
- 33 *Plenum compromissum dicitur, & 83.*
- 34 *In quo loco arbitri procedere debet.*
- 36 *Compromissum, num transeat ad heredes.*
- 37 *Sententia arbitri est parendum, & debet proferri presentibus partibus, & 38.*
- 39 *An excuset Sacerdotium à probatione laudi.*
- 40 *Promissio de prorogando, non facit prorogationem.*
- 41 *Potesitas compromissi non extenditur ultra concessa.*
- 42 *Arbiter non potest delegare aliquem loco sui, & 87.*
- 43 *Semel commissus, amplius non committitur, nisi fuerit distinsum.*
- 44 *Sententia lata die feriato, an valeat.*
- 45 *Sententia arbitri, an transeat ad heredes.*
- 46 *Pena in compromisso sufficit, etiam quod non inter sit.*
- 47 *Compromissum factum simpliciter, non prorogatur ad lites factas.*
- 48 *Compromissum, quando potest stipulari.*
- 49 *Arbiter, an possit esse testis in causa.*
- 50 *Arbiter, qui dolose fuit arbitratus puniatur.*
- 51 *Recurfus ad arbitrium boni viri, quando habetur.*
- 52 *Arbiter versus electus, redat nouum compromissum.*
- 53 *An fieri possit compromissum de vita, & malitia.*
- 54 *Arbiter, an possit ferre sententiam partibus non citatis.*
- 55 *Arbitrium possessati datum, ad quod extendatur.*
- 36 *Prorogatio debet partibus intimari.*

Vbi

- 57 *Vbi negatur conuictio, non potest fieri compromissum interim.*
 59 *Compromissum non potest facere, qui non potest deliberare.*
 60 *Arbiter, & arbitrator differunt.*
 61 *Arbiter cogitur iudicare, & secundum compromissum acceptare. 65.*
 64 *De clausulis & compromissis remissiuè.*
 66 *Quando arbiter vnus est alterius, ad quem reclamare.*
 70 *Excommunicatus, an possit esse arbiter, & quare non possit esse. 71.*
 72 *Quando contempserunt Iudicem, an audire alium.*
 74 *qua debent facere arbitri, acceptato compromissu.*
 75 *Incidens emergens in compromisso, an possit per eos tractari, & 76. 77. 78.*
 79 *Proferri diem in compromisso, quomodo intelligatur, & 80.*
 81 *Recipere compromissum, quomodo intelligatur, & 82.*
 84 *Arbiter ferens sententia contra formam compromissam sit nulla.*
 85 *Liquere in causa, quomodo intelligitur*
 88 *Confirmatur sententia taciturnitate diem producere.*
 89 *Causa criminales, quare compromitti non possunt.*

Odia quæ inter coniunctos ex libris occurrunt cessare volentes, præsentia constitutione statuimus, & ordinamus inter conuictos, vsque ad quartum gradum cõsanguinitatis, vel affinitatis inclusiue computandum, secundum ius ciuile in causis ciuilibus, vel mixtis, quodcumque ante dationem termini ad probandum ad petitionem cuiuslibet ex dictis coniunctis compromissum fieri debere, in duos coniunctos, vel cõmunes amicos de iure, & de facto, in procedendo, & sententiando, de iure tantum, nisi inter partes aliter concordatum fuerit, & de facto in

sententiando, qui arbitri iurare debeant ad cognitionem, & decisionem ipsius causæ processuros ipsam veritatem, & Deum præ oculis habentes, debeantque causam ipsam per sententiam terminare infra duos menses, nisi fuerint concordēs, si autem fuerint discordes vltima die, vel prius debeant eligere tertium, non suspectum vocatis partibus, que in promptu suspectos nominare debeant, quod si partes, vel altera ex eis nominare dictos suspectos impromptu cessauerit, arbiter electus per partem, que nominauerit in contumaciam alterius partis non nominatis tertium eligeret, & si vtraque pars nominare neglexerit arbitri ipsi sub simili prædicto Sacramento tertium eligant, qui tertius infra vnum mensē, vna cum dictis arbitris, vel altero ex eis per suam laudem causam expediat, habeantque arbitri, & tertius quando contingerit eum eligi pro eorum salario quintam partem trigesimalæ, quæ Iudicibus olim soluebatur, diuidendam inter eos, qui concordēs in sententiando fuerint ad partem dupli eius, quod pro eorum salario taxandum veniret, si infra dictum terminum causam non expedierint ordine superscripto soluendam infolidum, pro quolibet ex dictis arbitris, & nihilominus ad petitionem partium, vel alterius ex eis per nouam coheitionem, siue multæ indictionem cogantur, postquam compromissum acceptauerint effectus aliter causam in eos compromissam d. finire, hic tamen locum non habeat

beat, vbi essent instrumenta sententia, & obligationes liquidæ, nec etiam in causis feudalibus, in quibus similis petitio compromissi non admittatur.

De compromissis inter conuinctas personas.

- 1** **C**ompromissum ¶ ad similitudinem iudiciorum redigitur, & ad finiendas lites pertinet. *l. 1. ff. de recept. arbit. & ubi à principio arbitri, acceptauerunt arbitrium, quoniam à principio res libera, & absoluta erat; & extra necessitatem iurisdictionis posita, non tantum propter litium finiendam causam, verum ne decipiantur partes, qui vros disceptatores inter se eligerunt. l. 3. S. sam. & si ff. eo. tit. fuit enim statutum factum, ¶ ne diu sanguinei litigarent, & expensis fatigaretur, vtrum ¶ iudex posset cogere partes ad compromittendum, quod non secundum *glosam ordinariam in l. furti, S. iussu ff. de ijs, qui not. infra. nisi per lites publica quies inquietaretur, vel per statutum, vt tenet Angelus in d. S. qui iussu, & debent ¶ eligi personæ, quæ possint cogi suscipere arbitrium. d. l. 2. S. fin. nisi vbi non liquet de causa. Bald. in l. si de meis S. ex compromisso. ff. eo. tit. & quod sint habiles non infames. l. Pedius S. si. non pupilli, non furiosi, & muti sunt. l. sed ff. eo. tit. non ¶ iudex ordinarius illius causæ. d. l. sed si in fin. non habentes iurisdictionem, vt disponit Regia nouella pragmatica expedita in anno proximo 1555. non alias recusatus, seu ille qui contumelijs affecterit. l. litigatores ff. eo. tit. non inimici vtilitudoarij, non valde occupati proprijs negotijs, non de proximo profecturi, vel lusccepturi officium causam rei publicæ. l. licet autem ff. de arbit. item non impedit in vinculis. l. arbitrer ff. de arbit. ¶ item minor non**

potest compromittere. *l. 3. in principio ff. de arbit. quoniam eo. ipso dicitur lesus. Pauor. cons. 95. 31. nec serui. l. non distinguemus, S. si seruus ff. eo. tit. nec pupillus. l. si pupillus ff. eo. tit. nec ille, qui bonis cæsit. l. item si vnus ff. eo. tit. nec femina. l. fin. C. de arbit. nec excommunicatus, vt tenet Odofredus in l. Pedius ff. de arbit. nec bannitus, vt tenet Speculator in tit. de arbit. S. differt. vers. 4. de bannitis, nec monachus. Speculator eo. tit. S. fin. nec furiosus, & simile personæ; item ¶ nec causa mixti, & meri imperij, vel causa status compromitti potest. l. non distinguemus, S. Lulianus ff. eo. tit. nec causa alimentorum. Bart. in d. l. non distinguemus, S. quasitum, nec causa liberalis. Romanus cons. 299. cap. causam extra de test. in integr. nec causa feudalitatis. Andreas in cap. 1. S. inter partes de lege corradis, nec causa doralis, nec causa instrumentalitatis, quæ habet executionem paratam. Bart. in 1. Constitutus. Codicis num. 6. & Capycius decis. 48. & Franciscus Aretius cons. 95. 2 9. Soccius cons. 4. in 1. col. nec causa restitutionis in integrum. DD. in l. fin. C. vbi, & apud quos, nec res iudicata, quando non potest aliquo remedio attentari, & liquet in promptu de sententia. li. eleganter, S. si post ff. de condit. indeb. & Bald. in 2. vol. cons. 244. & Fulgofius cons. 119. nec causa spiritualis. Ludouicus Roman. cons. 299. & Bart. in l. prator versic. sed qui dicemus ff. de iusto. & cur. dat. ab ijs, & quando possit fieri, deberet fieri in clericum. Guido Papa cons. 114. nec causæ Summariz. Bald. in l. si Iudex ff. de ijs, qui sunt sui, vel alien. iur. nec causa appellationis. Alexand. cons. 72. in 3. vol. nec questio-nes iuris. Bald. in l. ancilla, C. de test. & Alexand. cons. 62. in 2. volum. nec causa perituri; & quando veniret contra proprium iuramentum. Paulus de Castro cons. 67. Alexand. cons. 27. in 2. volum. Soccius cons. 117. nec res clara, cuius per facti euidentiam. Alexand. in l. si sic stipulatus, qua est ante l. triticum ff. de verb. oblig. Lanfrancus in tra-
tatu*

8 *Nota de arbitr. quest. 50. cap. 23. nec causa finita transactione. Bart. in l. frans C. de transact. Franciscus Curtius conf. 56. nec causa exequutiue. Romanus conf. 262. nisi t̄ est opposita satisfactio, vel alia exceptio, quæ impeditet quia super ijs debet compromitti, vt tenent Angelus, & Bart. in l. post rem ff. de transact. nec vbi imploratur officium iudicis pro executione contractus. Ancaranus conf. 183. Romanus conf. 76. nec questio tutela, & matrimoniij. Lanfrancus in transact. de arbitrio quest. 38. Romanus conf. 262. nec etiam vbi lis figitur. Paulus de Castro conf. 68. Bart. in l. cum hij, §. sed summissis ff. de transact. vbi dicitur vigore t̄ statuti compromittere, pater pro filio potest compromittere, vt notat idem Azo. in summa C. de bon. quest. item statutorum loquens de compromissis loquitur de legitimis, & validis. Paulus de Castro in antiquis in 1. vol. conf. 183. item vbi t̄ est dictum, quod ab arbitro non possit appellari, an possit peti restitutio in integrum. Bald. conf. 203. in 1. vol. & Signorellus conf. 206. & vbi statutum cogit compromittere, certè t̄ venditionem potest petere ex sua persona causam compromitti. Lanfrancus in tractatu de arbitris fol. 22. quaest. 47. Item vbi t̄ duo electi essent discordes, possunt cogi ad concordandum, vel ad eligendum tertium. Panormitanus in cap. speciali de app. in verbo aduocens tertium. Item promissio facta t̄ de iure stando iuri non impedit, quominus causa compromittatur, Franciscus de Aretio conf. 87. Item t̄ quando causa est in calculo ferendæ sententiæ, non potest peti, quod compromittatur, idè Franciscus Aretinus conf. 101. statutu compelles ad compromittendum dicitur esse contra ius commune. Io. de Anania conf. 8. statutu, t̄ quod dicitur quod fiant compromissum inter affines, quomodo intelligatur. Paulus de Castro in 2. vol. conf. 338. & an sit fauorabile, vel odiosum tale statutu. Signorellus conf. 154. Item fieri t̄ debet*

compromissum parte petente. Cum-
 17 nus conf. 59. & 30. & an comprehendat statutu existentem in gradu compromittendi. Romanus conf. 81. & quoniam intelligitur compellere consortes vltimo ad quartum gradum. Bologninus conf. 37. & an fieri possit per sententiam intercedentibus requisitis Angelus in l. si. S. necessitate C. de bon. qua liber. & quando disponit, quod non possit fieri t̄ instrumentis habeo locum de quar-
 18 libo noni fucine nri gradus s̄ instrumentis. Bart. in l. in 7. postulo. C. de om. iudic. s̄ comprehendit etiam uxorem, & quæ omnia sunt caput affinitatis. L. affinitas. ff. de iur. d. vbi Bald. & vbi de successio. & cessat plura t̄ in iur. in corum S. affinitates, vbi Bald. & Bart. ff. de post.
 18 compromissum t̄ impedit currere tempora appellationis. Imola, Bart. in cap.
 19 ex ratione de app. & quando t̄ statutu daret modum, & terminum, quotiens possit prorogari, videt Alexand. conf. 70.
 20 1. col. & vol. 2. vbi fuerunt tres t̄ electi sufficiunt duo, & arbitrat. l. si plures ff. de arbitr. dummodo ille tertius fuerit requisitus. Lanfrancus in tractatu
 21 de art. 9. & 9. quest. Item statutu t̄ non comprehendit bastardos, etiam postea legitimatos. Paul. conf. 18 r. statutu de compromittendo non sortitur effectum, nisi quæstione finita debet
 22 iterum t̄ compromitti, quo vsque finiat. Alex. in l. si quis ex argentijs S. fin. in fine ff. de eden. Item istud statutu aliterat iurisdictionem. Angelus Aretinus in rubrica insit. de except. in
 23 10. col. Item t̄ non obligat illos, qui non habent domicilium in loco statuti. Alexand. in addit. ad Bart. in S. liberali. l. non distinguamus de arbitr. & vbi petito compromisso t̄ procedit iudex,
 24 an valeat processus Bal. in l. 1. C. si quis querat que pradius fuer. pot. filius familias
 25 t̄ qui prohibetur se obligare sine consensu patris, an possit compromittere. Alexand. quod sic in conf. 29. in 2. col. in 1. vol. an liget forenses litigantes in loco statuti, quod sic Bald. in l. 1. in
 26 fine. C. qua sit luga consuet. item t̄ istud statu-

Raturum non ligat clericos. *Bald. in cap. cum venissent in 3. col. de eo, qui*
 27 *mittitur in possessio. Item conditio t*
 28 *arbitri attenditur tempore acceptatio-*
 28 *nis. l. sed & ff. de arbitr. potest t iudici*
 28 *die feriato in casu necessitatis. l.*
 28 *idem Pomponius S. ff. eo. tit. arbiter*
 29 *debet t habere liberam potestatem sen-*
 29 *tentiandi, vel de consilio alicuius. l.*
 29 *item si vnus, S. idem Pomponius ff. eod.*
 29 *tit. & quando non sunt assumpti arbi-*
 30 *tri t quilibet ipsorum, vbi, vider non*
 30 *posse trahere socium ad votum suum*
 30 *quærit dissentire pro facilitate, & quia*
 30 *res foret sine exitu, prætor cogere po-*
 30 *test eos. d. l. item si vnus, S. principaliter*
 31 *& sententia t dicitur data, quando per*
 31 *eam à tota lite receditur, quam senten-*
 31 *tiam deinde arbitri non possunt muta-*
 31 *re, nec corrigere. l. dicere diem cum l.*
 31 *sequenti ff. eod. tit. nec videtur dicta si*
 31 *forma compromissi non est seruata. l.*
 31 *quid tamen eo. tit. & si protulit in cer-*
 31 *tam contra minorem dicitur nulla. l. 3.*
 31 *l. quod tamen S. Pomponius ait ff. eo. tit.*
 32 *& compromissi t dies currit à die ac-*
 32 *ceptionis. l. si cum dies ff. eo. tit. Alex.*
 33 *in 1. vol. conf. 34. plenum t compro-*
 33 *missum est quando fit de omnibus liti-*
 33 *bibus causis, & differentijs. d. l. si cum dies*
 34 *S. 1. sententia t indubio ferenda est in*
 34 *loco honesto, & in loco, vel continen-*
 34 *tibus edificijs ipsius, vbi factum est cõ-*
 34 *promissum. l. si cum dies, S. si arbiter eo.*
 35 *tit. & quando fit prorogatio t fit cum*
 35 *omnibus qualitatibus ipsius. l. labeo ff.*
 35 *eod. tit. & in prorogatione termini de-*
 35 *bent fideiussores interuenire. d. l. labeo*
 36 *S. 1. & vltimo compromissum t non*
 36 *transit ad hæredes, nisi sit actum. l. diu*
 37 *proferre S. 1. ff. eo. tit. & t sententiæ ar-*
 37 *bitri est parendum. ead. l. S. stari, arbiter*
 37 *non potest parte præsentis proferre sen-*
 37 *tentiam, nisi sit actum. d. l. S. si quis li-*
 38 *gatorum dicitur fieri eorum, quando*
 38 *t est præsens, & intelligit, S. coram*
 38 *eiusdem l. item pæna, quæ apponitur*
 38 *contra contènentem, potest peti vna*
 38 *cum principali. l. si quis rem ff. de arbi.*
 39 *nec t excusat arbitros à probatione*

laudi, Sacerdotum obueniens. *l. non di-*
 40 *stinguemus, S. Sacerdotio ff. eo. tit. pro-*
 40 *missio t de prorogando prorogatione*
 40 *non facit, nisi iudicis subsequatur pro-*
 40 *rogatio d. l. non distinguemus, S. dies*
 41 *compromissi, & potestas t arbitri non*
 41 *extenditur vltra concessa in compro-*
 41 *missio, eadem l. S. de officio non potest*
 42 *delegare t arbiter alium loco sui, nisi*
 42 *ex potestate sibi concessa, eadem l. S.*
 43 *quæsumus, pæna t semel commissa am-*
 43 *plius non committitur, nisi fuerit di-*
 43 *ctum, quod toties committitur, quo-*
 43 *ties fuerit contrauentum. l. si duo S. ff.*
 44 *ff. de arbi. & si sententia fuerit t data*
 44 *die feriato ad honorem hominum. va-*
 44 *let cogente prætor. l. si feriatas ff. eod.*
 45 *tit. effectus t sententiæ arbitri transit*
 45 *ad hæredes: etiam quod nõ sit dictum.*
 45 *l. quamuis ff. eo. tit. & vbi esset apposi-*
 46 *ta t pæna non refert, quod non inter-*
 46 *fit. l. cum pæna eo. tit. compromissum*
 47 *t factum simpliciter non porrigitur*
 47 *ad lites futuras. l. de ijs ff. eod. tit. & si*
 47 *transit ad pupillum, & minorem exigitur*
 47 *præsentia tutoris, & curatoris. l. si*
 47 *compromissum ita factum eod. tit. &*
 47 *qui condemnatus non soluit in tetmi-*
 47 *no incidit in pænam, licet admittatur*
 48 *purgatio. l. si n. eo. tit. compromissum t*
 48 *potest fieri, & stipulari seorsum à par-*
 48 *tibus, & valet Io: Baptista Caxialupus*
 49 *iu cap. per vestras fol. 43. in vers. bene-*
 49 *facis, Arbiter an t possit esse testis in*
 49 *causa, in qua fuit arbitratu. Cappella*
 49 *Tolosana determinauit quæst. 142. q.*
 50 *non ita tenent Canonissa in cap. cum à*
 50 *nobis de test. arbiter si fuerit dolose ar-*
 50 *bitratu non obstante iuramento, po-*
 50 *terit haberi t recursus ad arbitrium*
 50 *boni viti, eadem quæst. 267. & Mazeus*
 51 *decif. 23. & 371. compromissum t fa-*
 51 *ctum à minore lite pendente, cui fue-*
 51 *rat datus curator, an valeat eadem.*
 51 *Cappella, quod non quæst. 118. arbiter*
 52 *t tertius electus nouum reddit com-*
 52 *promissum. Mazeus decif. 148. Arbit-*
 52 *rium boni viti peti debet, ne transeat*
 52 *laudum in rem iudicaram infra trigin-*
 52 *ta annos. Abbas in cap. quintanaallis de*
 52 *iure*

53 *in iur.* & *Mazeus decif.* 132. compromissum + de vita, & militia, sicuti transactio sine Regio assensu non tenet *Mazeus decif.* 138. compromissum an possit tertia vice peti arbitrio, ad huc pendente, dic quod non sit duabus vicibus. *Mazeus decif.* 46. licet causa compromissibilis sit semper compromissibilis. *l. pater §. quindecim ff. de leg.* arbiter non potest proferre sententiam de compromittendo in alium.

54 *Boerius decif.* 283. in 2. parte, arbiter + non posset ferre sententiam partibus non citatis, nisi fuisset ita conuentum in compromisso, unde posset citare: & laudum per tacitum consensum partium, transiret in rem iudicatam, & instantia eorum perit triennio, ubi non est conuentum, secus in arbitratore, & ubi sit compromissum non opus est petitione, & libello: procurator non posset compromittere sine speciali mandato, nisi essent cum libera potestate prorogatio fieri non potest, nisi paribus consentientibus, vel nisi sit conuentum, quod iudices possint prorogare: etiam partibus dissentientibus. *Boerius ead. quest.* in 2. parte, arbitrium

55 + potestati datum in maleficijs in non praescriptis, & exceptuatis. *Boer. quest.*

56 26. in 1. parte, ubi + sit prorogatio, debet partibus intimari. *Capycius dec.* 93.

57 & ubi negatur + coniunctio, non potest fieri compromissum, nisi prius constet de coniunctione. *idem Capycius dec.* 7.

58 compromissum + potest peti dato termino ante citationem testium. *decif.*

49 84. *idem Capycius*, compromissum + facere non potest, qui de re libera non potest disponere. *decif.* 39. *idem*

60 *Capycius num.* 35. arbiter, + & arbitratore differunt, quia arbiter procedit iuris ordine seruato, arbitratore praetermissio iuris ordine. *Guido Papa cōf.* 101.

61 Arbiter + cogitur iudicare, licet non cogatur acceptare compromissum. *Bart. in l. in factis, C. de prox. sau. feri.*

62 *lib.* 12. & utrum + venditor, auctor laudatus tamquam consanguineus illius, qui mouit litē possit compromittere,

seū petere compromissum. *Bart. in l. si minori. C. de iur. sig. dicit quod non lib.*

10. *per. textum l. venditor ff. de iudic.* & *l. 1. C. de in rem uisio.* & ubi fuerunt

63 duo + electi clericus, & laicus in electione termini, in casu discordiae debent interuenire iudex laicus, & iudex clericus. *Bart. in l. iuris peritus ff. de excusat. tuto. de + clauululis*, huiusmodi apponi in compromisso, vide *glosam singularem in praemio Constitucionum Regni fol.* 3. col. 5. non per omnia laudum dicitur sententia. *l. quid ergo §. ex compromissa ff. de ijs, qui nos. in fam. ac.*

54 biter + cogitur secundum compromissum acceptare si primum acceptauit, & non protulit laudum infra terminum.

66 *l. si cum dies ff. de arbit.* si fuerit + clericus arbitri, appellatur ad iudices coram, si laicus ad iudices laicorum. *Bald. in l. praecipimus C. de appellat.* & *quis Moderum alia dicitur*, hic eos non refero, sed poteris per te illos videre.

10. Cum enim ex pestilenti in salubrem locum, corpora aegra transita fuerint, & ex fontibus salubribus aquarū vsus subministrabuntur, celerius conualescent, ita afficietur vix natura loci maiores aultusque cum dignitate diuinitas excipiet opiniones, eodem modo ex differentijs in salubre consilium homines concurrunt breui compendio ad amicorum iudicium, veluti ad portum an cora fundatur, & eas ex animo compromittunt, expulso abiectoque malo consilio. Defensionis est muro, curiumque, & portarum, ratio ad hostium impetus perpetuo repellendos excogitata; defensionis est malorum consiliorum expulsio, & commure refugium amicorum reconciliatio, & proinde compromissum originem habuit ab illis primi aui hominibus, quo tempore, nec lex, nec consuetudo dirimbar lites antiquorum. Sed nuda fides, qua conueniebatur in vnum, & vnus iudicio, vel plurium dete: minabantur, et atque de iure digestorum res libera, & absoluta extra necessitatem iurisdictionis. *l. labeo §. 1. ff. de arbitro.*

missionis. l. 1. C. si à non competenti iud. nisi post litem contestatam, in ea re aliquid incidat, vel emergat. l. ediles, S. item sciendum, ff. de edil. edil. l. 1. C. de ordine iud. ibi vniuersam incidentem questionem, qua in Iudicem denotatur examinare quomodo non de ea, sed de hereditate pronunciat, vbi glos. in verbo quoniam ibi, & nota, quod primæ tres
 75 leges dicit, quod incidens, † aut proponitur per modum exceptionis, vel defensionis, vel reconuentionis, aut accusationis, & tunc an pronuncian- dum sit super incidenti. glos. prædicta dicit quod sic per regulam iuris, l. de qua re ff. de iud. lo. distinguit inter incidentes, quæ habent causam vetustio- rem ante iudicium, vt tunc non pronũ- cietur, & sufficiat super principali que- stione pronunciarı, & emergentes, quæ habent causam nouam, & originem post iudicium ceptum in teste falso, & tunc pronuncietur, & hoc idem, quia aliter in causa non procederetur, nisi emergeret, hodie post conclusum in causa per Regiam pragmaticam Regis Castellici, & procedit quando ciuili incidit ciuili, secus quod criminalis criminali, vt in accusatione adulterij, quando incidit crimen lenocinij, vel criminalis ciuili, vel ciuili criminali exemplum in instrumto producto, deindẽ reperitur falsum, & in plagio serui, & deindẽ asserit venditus, & vbi quis habet in vno loco generalm causæ commissionem, vel specialem, & inciderit questio aliqua de ea cognoscit. l. fin. C. vbi, & apud quem cognitio. res. agit. fit in fines, vel nisi ex consequentia, vt de expensis, & fructibus. l. Paulus de re iud. eaque videntur delegata, sine quibus commissum exequi non potest. l. ad rem. l. ad legatum ff. de procur. vel nisi conuentus reconueniat conuenientem, vel nisi vniusque
 76 partis prorogetur, † iurisdicito de re ad rem, de persona in personam, & de quantitate ad quantitatem. dict. l. de qua re d. l. fin. S. fin. ff. de appellatic.
 77 Item nec procurator † potest excede-

re fines. l. si procurator. l. maritus C. de procurator. nisi procurator plenam potestatem agendi habuerit, quia tunc etiam potest procurator transigere, nam glos. in l. quam Tuberonis S. alia est causa peculij libera administrationis, nam specialiter concedenda est in verbo specialiter: hoc idem, quia continet alie nationes rerum, item ei solum potest à debitore peculiari, & ipse alijs, item delegare debitorem potest, non suffico- ret generalis, sed generalis cum libera, in quibus casibus requiratur speciale mandatum, notatur in glos. fin. l. 1. C. de procur. & in l. Pomponius ff. de procur.
 78 Nec negotiorum † gestor egredi fines mandari potest. l. diligenter ff. mandat. faciunt tñ arbitri ea, sine quibus com- modè explicari non possunt, vt diem solutioni statuere, & in fructibus, & si- milibus. l. quid nam S. solutioni ff. de arbitr. & hoc vbi fructus veniunt ex natura iudicij in tantum, secus si prin- cipaliter, item procurator fisci nõ potest compromittere, quia nõ potest obligare fiscum vltra naturã contractus. Bald. in l. 1. C. ad eui. ff. pignor. nõ deberi pferri
 79 † dies compromitti quando potest, & quomodo intelligatur, dic quod aut in compromisso est cautum, debet de die proferenda, aut non, primo casu potest proferri, dummodo proferat manente prima dilatione data in compromisso. glos. in l. idem Pomponius S. ex compro- misso in verbo proferri, dicit non potest proferri, quando non est actum, vt possit proferri, sed tunc si ambæ partes volunt arbitri, debent consentire, vel statim iudicare, idem dicit in l. arbiter co. tit. in verbo non potest; sed vbi potest, quia à principio cautum est, cogi potest, sed arbiter si est bonus non de- bet expectare iussum prætoris, vt glos. in d. l. arbiter in verbo futurum. Sed vbi non est cautum, & partes volunt arbitrum sententiam dicere, dic quando dies est exitura, deauõ pati debent, quod iterum in se compromittatur. d. l. arbiter S. fin. Imò si cautum esset de pluribus differentijs, eadem die senten-

tiam dicere, si de aliquibus pronunciauit, de aliquibus protulit, sententia est nulla, licet probatio fuerit valida. *l. Labeo ff. eo. sis.* hæc autem clausula diem profertre, nullam aliam facultatem dat arbitrio, quam diem prorogandi, & idè conditionem primi compromissi, nec minuire, nec potest mutare diem proferre, vel præsens, vel absens, vel per nuntium potest. *l. diem ff. eo. secus in dilatione. l. à procedente C. de dilatio.* &

80 notatur in *glos. d. l. diem*, quod interloquutoria potest dari per alium, facit *l. 2. C. de sens. exper. recita. ibi exceptis, & c.* Et ceteris Illustribus Iudicibus, quibus conceditur licentia, & per officium suum, & eos, qui ministerium suum eis accommodant sententias definitivas recitare, & *glos. in l. statutus eo. sis. in verbo proferans*, queritur modo, quid si antequam primum compromissum finiretur, denuò compromiserunt, & prolatus est dies, manet arbiter primus & dicitur vnum, & idem compromissum, licet non fuerit cautum in proferendo, si verò post si vñ diem, iterum sit compromissum, dicitur secundum compromissum. *l. si cū dies, ubi glos. ff.* & ibi, si ceterū caneatur, & ipse protulit, mansit arbiter, & vbi ab initio cautum est de die proferenda, tunc arbiter potest prorogare, si iusta causa imminenti occasione testium, instrumentorum aduocatorum, etiam parte contradicente proozare potest, vt tenet *glos. in l. non distinguemus, §. dies compromissi in verbo dies ff. de arbitr.* secus vbi non est cautum ab initio, vel omnes partes contradicant. *l. arbiter ita sumptus eo. sis.*

81 Recipere quod compromissum dicitur, quando ille, in quem est compromissum recepit, id est acceptauit, quia tunc cogendus est. *l. 3. §. ait prator ff. de arbitr. l. fin. ubi glos. in verbo locum habere, C. de contrahen. emptio.* dicit, & ipse, in quem cautum est recepit, & alias recepisse dicitur. *in l. idem Pomponius scribit si de meis eo. sis. de arbitr. §. recepisse*, qui iudicis partes suscepit,

& pollicetur se finem controuersijs impositurum, quod si hæcenus interuenit, vt experiretur, an consilio suo, vel a. auctoritate discuti litem paterentur non videre arbiter, arbitrium recepisse; sed arbitratum dicit *glos. in verbo recepisse*, & secundum hoc potest vni auferri, & dare alteri, dummodo non nimium lædat, vt tenet *glos. in d. l. fin.*

82 vel interuenit, quod a. possit eos concordare, quod quidem aliquando Iudex ex bonis medijs consueuere facere, scilicet partes reducere ad concordiam, & in eo casu vitare ea facultate, & non aburitur iurisdictione ipsius, vt tenet *glos. in l. sed si in seruuum, §. si quis Iudex in verbo inferre ff. de arbitr.*

83 Plenum quod compromissum dicitur, quando habet doli clausulam. *l. ita de num §. fin. in fine ff. de arbitr.* alias dicitur plenum compromissum, quando est compromissum de omnibus differentijs, *l. si cum dies, §. plenum ff. eo. sis.* alias plenum quando est validum. *l. idem Pomponius iuncta glosa in verbo plenum ff. eo. sis.*

84 Arbiter ferens quod sententiam, scilicet laudum contra formam compromissi, dicitur nullum, & si durat de terno potest verum proferre laudum, ita dicit *Io: Cblderius in cap. qualiter primo, infra de accusas. per l. quid si tamen ff. de arbitr. & Bart. in l. diem proferre, §. statari ff. de arbitr.*

85 Liquere dicitur quod in compromisso, quando est probatum, & tunc aut ex parte actoris, & vincit, aut ex parte rei, & absoluitur, & dicitur liquidū illud, quod est plene probatum. *l. idem Pomponius scribit si de meis §. fin. ff. de arbitr. ubi glosa in verbo non liquere*, vel dicitur non liquere, quando non vidit attestaciones. *l. Pomponius ff. de re iud. & alibi dicitur non posse liquere, nec dici liquidum esse, nisi post conclusum in causa, ita dicit glos. in cap. significauerunt de testib. & compromitti potest, quousque finitur sententia lis, vt Innocent. in cap. insinuatione de appell. & Bald. in l. generalis C. de sacros. Ecclæs.*

Com-

86 Compromissum † repertum gratia tollendarum litium non differendarum. *l. quamuis ff. eo. de arbitr. vbi glos. in verbo differendarum dicit, quod differre, & tollere sunt contraria, & ex hoc tractum est illud proverbum, quod differitur, non aufertur. S. quod si dominus in suis. de sing. reb. pro fidei reli. & l. desitisse. ff. de iudic.*

87 Delegare † an possit arbitrare, dic quod non, quia compromissa non animo propagandi inuenta. *l. non distinguemus S. quastum ff. eo. tis. ibi idem. Pedius probas. nē propagentur arbitria aut in alios interdum inimicos agentium transferantur sua sententia finem controuersie cum finem imponere oportet, facit etiam l. 2. in fin. C. de sent. experi. recit.*

88 Confirmatur † sententia taciturnitate decem dierum, & ex lapsu decem dierum erit exceptio, vt dicit glos. in l. si duo rei in verbo si socij in fine ff. de arbitr.

89 Compromitti † quare non potest in causa criminali, dicit glos. in l. non distinguemus, S. Iulianus in verbo delictor, est ratio, quia in criminali quilibet solueret penam pecuniariam, vt corporalem euitaret.

Compromitti in causa appellationis, an possit, dicit Paulus de Castro quod non, *cap. 13. & addit Iason in l. si causa cognita, C. de transactio.*

Et Franciscus Scaglia in V. J. D.

A D D I T I O

Hanc Pragmaticam comento illustrauerunt Troyf. D. Reg. Roit. & luculenter Camill. Bonell. in suo tract. de compromissis ad cuius orationem multa recollecterunt Marant. in specul. par. 8. in 2. p. tit. de compromisso. Muscar. in prax. S. C. lib. 1. p. 1. glos. gradatim Et simile statutum extat Bononię, vt testatur Pet. Benint. dec. 21. in princip. & Perusie, vt inquit Ludouic dec. perus. 2. num. 4. & dec. 47. Mediolani extat statutum, de quo per Carpan. in Const. Mediol. cap. 115.

Ex ista pragmatica colligitur omnes esse ligatos ad compromittendum causas inter consanguineos, non solum maiores: sed etiam minores, & ita semper iudicauit S. C. post Marant. vbi supra Anna sing. 115. compro-

missum Borrell. de compromissis 9. r. glos. 3. num. 53. 54. & 55.

Sicque tutor pro eis vigore huius prag. compromittere non prohibetur. Viscont. in conclus. 3. compromissum, ad quod Ludouic. dec. perus. 2. num. 1. inquit posse compromittere tutorem adhibitis sollempnitatibus, quibz adhibentur in alienationibus rerum minoru, de quibus per Afflic. in Constit. minorum iura num. 24. quia compromittere non potest, qui alienare prohibetur. Maur. senior allegat. 50. nu. & sic requiritur decretum non solum in compromisso. Borr. de compromissis. 6. 3. glos. inquit, sed cum prorogatione Lanar. conf. 13. num. 3. & an absque decreto valeat, vel non D. Reg. Fab. Capyc. controu. 40. num. 23. tom. 2. nam compromittere est alienare, ita Reg. de Ponte conf. 5. num. 23. tom. 2.

Sed si pupillus absque tutore compromiserit vigore huius statuti, & sententiam contrariam reportauerit non restitueretur, quia vsus est iure communi. Affl. vbi supra nu. 18.

Et quid in filijs fam. per existentiam prag. 1. de S. C. Maccid. prohibente, quod absque consensu patris non possit contrahere, 2a. possit compromittere vigore huius statuti, vide Alex. conf. 39. nu. 3. vol. 1. vbi cōcluditur affirmatiue cum illud statutum sit magis speciale. Marant. vbi supra num. 10. ad materiam vide Carpan. ad Const. Mediol. c. 19. nu. 97.

Ei an clericus litigans cum seculari, in curia seculari teneatur compromittere vigore huius statuti, vide Atron. sing. 38. Marant. vbi supra num. 26. Vrtil. late dec. 46. num. 6. Borrell. d. tract. 5. 1. glos. 3. num. 219. & num. 223. cum seq.

Et quid in procuratore si possit compromittere absque mandato, vide Marant. vbi supra num. 8. & p. 4. dist. 14. num. 4. affirmantem, & & sic decum refert Benintend. dec. 1. a. 2. & si semel compromiserit, an iterum poterit compromittere, vide D. Anton. de Marin. quot. resol. cap. 28. num. 6. & quid in vniuersitate, vide Vrtil. dec. 46. nu. 21. Borrell. d. tract. 5. 1. glos. 13. num. 244. vt si de territorio vniuersitatis ageretur. accedente. Regio. assensu Camp. in cap. pondus equum num. 6. citat hanc prag. & tenet quod sic.

An ista prag. locum habeat inter consanguineos spurios, Marant. d. p. 6. tit. de compromissis num. 520. & 21. Vrtil. vbi supra num. 7. Borrell. d. tract. 5. 1. glos. 3. num. 264. & seq.

Et quid inter legitimos, Marant. vbi supra num. 26. & Vrtil. ibidem num. 7. Borrell. d. tract. 5. 1. glos. 3. num. 174. & seq.

Quid si consanguineus ob delictum fuerit contumax reputatus; an cogitur compromittere. Vrtil. vbi supra num. 11.

Nota, quod ista pragmatica dat iurisdictionem arbitris, quam solum communi non habent Anna alleg. 73. num. 4. & proinde arbitri sic electi dicuntur arbitri iuris.

Et an ab eis appellatur, & ad quem Marant. d. p. 6. in 2. actu de appell. num. 273.

Et si admittatur laudatio auctoris coram eis iuxta hanc prag. vide Foller. ad Marant. d. specul. p. 4. dist. 6. num. 21.

Et an auctor laudatus poterit compromissum petere iuxta hanc prag. Marant. d. tit. de compromis. num. 7. Vrsil. dec. 15. num. 5. ita decilum refert.

Demum si non fuerit petitum compromissum a litigantibus vigore istius pragmatice, a proinde compromitti possit, vide Troyf. in ritu 145. num. 1. tenentem, quod non, quod facit ad intellectum istius pragmatice.

Et an semel, vel pluries peti possit compromissum vigore huius prag. vide Affl. in Const. obcuritatem sub num. 11. Marant. vbi supra num. 4. Vrsil. vbi supra num. 1. & 17. Arnon. sing. 54. & Anna sing. 109. refert pluries decilum per S. C. non posse ultra bis, adde D. Reg. Rouit. conf. 35. num. 8. tom. 2. vbi nu. 9. 10. & 11. addit nisi fuisset adiecta clausula illa toties quoties, &c. Ad materiam istam vide Donat. Ant. de Marin. quotid. resol. d. cap. 65. per totum post Borrel. d. tract. 6. 2. glof. 3. num. 15. & 16. Gallup. in praxi S. C. par. 1. cap. 3. num. 23.

Ibi, vel affinities nota hæc, quod affines vigore istius statuti non possunt artari ad compromittendum, quando affinitas esset dissoluta, quæ tamen respectu impedimenti matrimonii, adhuc perdurat Ludouic. d. dec. perus. 2. num. 17. post Marant. d. tit. de compromis. num. 17. vbi num. 1. addit esse computandum gradum affinitatis de iure ciuili vsq; ad quartum gradum. Vrsil. d. dec. 46. num. 13. vide Carpan. d. cap. 115. num. 10. & 11.

Ibi de iure, & de facto de ista clausula vide Vrsil. d. dec. 46. num. 22. Borrell. d. tract. 6. 2. glof. 3. num. 1.

Ibi, vel prius debeant eligere, Notandum erit, quod non potest compromitti in duos, quod obligat tertium incertum, & quid in arbitratore, an idem qui in arbitrio ostendit Roman. sing. 164.

Et quid si non fuisset factum in duos communes amicos, & ita non secundum hanc pragmatice, an sit nullum, ostendit Vrsil. vbi supra nu. 15. item quod ipsi arbitri eligant tertium ignotum, an valeat Carpan. d. cap. 115. num. 156. & 310.

Ibi postquam compromissum acceptauerint, nota quod ab isto die acceptationis currit tempus duorum mensium, quod datur ad expediendum causam compromissi. Vrsil. decif. 84. num. 5.

Nisi in compromisso dictum sit ab hodie, quarè landum latum extra tempus erit nullius momenti, vt pluries iudicatum refert Præfid. de Franc. dec. 174. & 626. vide Carpan. ad Const. Mediol. cap. 120. num. 47. cum seq.

Ex quo ista pragmatice excipit certos casus, in quibus compromissum inter coniunctos peti non potest, inquit Don. Ant. de Marin. quotid. resol. cap. 66. num. 1. & de quibus causis debet fieri Gallup. vbi supra num. 31.

Ibi esse instrumenta, nam vbi esset instrumentum liquidum, & iuratum non sit com-

promissum, secus tamen si cõtineret aliquod dubium Io: de Amicis conf. 72. num. 3. & Don. Ant. de Marin. d. cap. 66. num. 1. eo maxime si in eis apposta esset clausula propria auctoritate capiendi, vt inquit Frecc. de present. instrum. d. 8. q. 3. num. 79. incert. Auctor de present. instrum. in fine versic. qualiter liquidabitur, ad quod inquit Ferrat. in caut. 53. quod stante statuto prædicto, quando actor reum conueniret, vigore promissionis iurata. Marant. vbi supra num. 18. & 19. & proinde iudex debet prius pronunciare instrumentum esse liquidum. Vrsil. d. decif. 46. num. 8. facit determinatio 72. Affl. ex quo compromissum, quod vigore statuti fieri non debet, vbi agitur vigore instrumenti intelligitur, quando agitur executiue, non tamen si agatur vt ordinaria D. Reg. Fab. Capyc. Galeot. controuer. 62. num. 3. 5. 6. 7. 8. & 9. tom. 1. vbi alia consilia adduxit, post Borrel. eo tract. 6. 2. glof. 1. num. 151. & 169. Carpan. ad Const. Mediol. cap. 43. num. 22. 4. item si fieret vigore pactorum executiuorum, idè cap. 156. num. 40.

Ibi sententiæ, an compromissum fieri possit de re iudicata, vltra Marant. vbi supra num. 19. Vrsil. decif. 46. nu. 10. Surd. decif. 185. D. Reg. Heft. Capyc. Latro consult. 70. tom. 1. vbi plura de hoc, & Carpan. ad Const. Mediol. cap. 367. num. 170. cum seq.

Ex quo compromissum generale restringitur ad ea, de quibus est lis, vel preparatio eius Carroc. decif. 46. num. 21.

Ibi, nec etiam in causis feudilibus, adde Annæ in Constit. Constitutionem duar memoriarum num. 284. vltra Frecc. de iuslib. lib. 2. vers. pluribus autem modis num. 88. vbi limitat quando adisset licentia Regis. Affl. in Const. Constitutionem num. 51. Marant. vbi supra num. 21. Vrsil. dec. 43. & 82. num. 6. Capyc. in inest. feud. Rub. feud. compromis. Pisanel. in prag. 1. num. 3. de fals. Dqn. Ant. de Marin. vt supra cap. 67. sciquæ accidentis Regio a se sçu valeret nouissime D. Reg. Heft. Capyc. Latro decif. 33. vbi plura ad hoc D. Reg. Lanar. conf. 33. num. 5. D. Reg. de Ponte conf. 4. num. 1. & 3. tom. 2. Borrell. d. tract. 6. 3. glof. 4. num. 94. & an locum haberet ista prag. vbi agitur de quantitate paragi super feud. idem Reg. Galeota, vbi sup. nu. 56. D. Reg. Heft. Capyc. vbi supra num. 10.

An in causis criminalibus, vide Vrsil. decif. 84. num. 4.

An in causis spiritualibus, quod non, nisi profectibus Marant. d. specul. p. 4. dist. 13. num. 11. & in alijs casibus relatis per Vrsil. dec. 46. num. 15.

An in debitis iuratis Fortun. in tract. de verit. & error. p. 1. in 1. membro num. 140.

Et quid vbi adsumt testamenta, vide eundem Don. Ant. de Marin. d. cap. 66. num. 1.

Ibi vitima die hic nota, quod citatio partis ad est facienda in vitima die compromissi, vbi arbitrer fert sententiam, quia illa vitima dies habet vim citationis. Fulfus. lib. 64. lit. C. & sic in vitima die compromissi ferri potest sententia

tentia Tiraquell. in tit. res inter alios acta. vers. limita, tertio principaliter ex mente Alex. in l. de vnoquoque ff. de iudic.

- Pro cotonide erit admittendum, quod tale compromissum peti debet ante termini dationem, vt tradit Don. Ant. de Marin. d. cap. 68. num. 9. vel in ipsa termini datione, vt de cetero retuli in Compend. decif. verbo. compromissu p. 1. post Borrel. d. tract. 5. 2. glos. 2. num. 25. Gallup. vbi supra nu. 10. & 11.
- Et non publicatis attestacionibus refert Carroc. dec. 98. & facta conclusione in causa Borrel. d. tract. 5. 2. glos. 1. num. 309. & 370. subdit neque publicato processu, & glos. 1. nu. 16.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 Non probans, quando dicatur calumniari, & qua persona excusentur, & beneficia, quando dicantur calumniari. 2. & 3.
- 4 Iuramentum prestatur ad excludendam calumniam.
- 5 Quando petit beneficium, contra plures, vtrum pluribus panis, si non vtitur multetur.
- 6 Qui persuasit peti beneficium, num. multetur hac pena.
- 7 Deposito, quando pecunia in nominatione, ad quem finem.
- 8 Quando, & in quibus casibus tenetur depositare faciens nominationem.
- 9 Minor, an resituatur aduersus dolum. 10. & 11.
- 12 An mulier, & rusticus resituantur.

Si quis petierit dilationem vltra marinam, vel repulsam, siue beneficium, eiusque vsus non fuerit, nec probationes aliquas infra eas fecerit vnus vnizæ pæna multetur, qui tales dilaciones petierit, procurator verò, qui sine speciali mādato illam petierit, vel petendam eius principali persuaserit duplicatam pænam soluere teneatur. Nec per præsentem dispositionem derogatum esse volumus, pragmaticæ per nos, alias super dilacione vltra marinam, vel extra Regnū editæ, quæ per omnia in suo robore firma remaneat.

De dilacionibus per calumniam non petendis.

It Imperator in l. nostris C. de calumniat. non licere in eos, & non possit ostendi iudicium animos commoueri, idcirco vbi ille contra quem pet-

- titum est beneficium, nihil probauerit, & petens saltim semiplenè probauerit, excusatur ꝛ a præsumpta calumnia, dicit Bald. in l. sciant C. de probat. fuerat enim ista temeritas harum personarū diuersimodè restricta, quoniam primo non admittebantur ꝛ temerè alium vocare, nisi præstita cautione de exequendo, & expensarum. Autbent. quod fieri, C. de dilas. & amplius quam semel ad se instruendum impetrabant dilationem. l. i. C. eod. tit. quare cum post conclusum in causa non tribueretur vltèrius dilatio. l. cum à nobis, C. de dilas. erat in præsumpta calumbia ille, ꝛ qui petebat beneficia cum ponerat in prima dilacione hoc facere, & verificare eius intencionem, & eo magis procurator, & aduocatus. l. si quis aduocatus, C. de excepts. & proinde ꝛ ad excludendam calumniam præstatur iuramentum de calumnia, quod probatio non necessaria nulla exigebatur. Autbent. in isto iuramento, C. de iur. sur.
- 5 propter calum. quid si contra ꝛ plures petij beneficium, vtrum respectu omnium vna pæna, vel diuersis. Bald. in l. ordinarij, C. de reuend. dicit quod ratione vniuersalis iudicij vna pæna punitur, & vt incidat in pænam sit necesse, quod fiat de iure, an verò sufficiat de facto, vide Iasonem in l. vbi pactum, C. de transact. persuaserit ꝛ ad vilitatem illius, cui persuasit esse petendum beneficium idem in consulente argumento facit id, quid. noxat Bar. in l. non solum, S. si mandato missi. de iur. iur. si quis petit dilacionem, quæ concedi sibi debet. S. & quantum Autbent. de testib. tamen ꝛ debet oppoere quan-

titatem pro expensis, vbi calumiosè inuentus fuerit petijisse. *glos. est singularis in cap. statutum, §. fin. de rescript. Panor. & alij in cap. constitutus extra de fideiussor. & Iason in l. 1. col. 8. ff. si quis ius dicent. non obtemp. & proinde fuit facta Regia nouella pragmatica, & petens dilationem extra regnum, & vltra marinam non admittatur, nisi facto deposito ducatorum quindecim, pro quolibet mense dilationes statuentur, vt in pragmatica, qua incipit Ramundus vniuersis fol. 10. qua si nõ fuerit vsus medietas colligatori, & altera medietas comodis Sacri Consilij applicatur.*

9 An minor restituatur aduersus dolum præsumptum contra ipsum, exemplum si ille qui spernit iurisdictionem Iudicis perat restitui aduersus contemptum dicitur, quod non. *Lait prator, §. si quis particeps, ff. de ijs, qua in fraud. cred. & l. si fundum, C. de rei uend. l. si ex causa, §. commissam, ff. de minor. l. 1. C. si aduers. delicti. veteri intellige prædicta secundum Bar. in l. 1. §. nunciatio, ff. de oper. non nunciatio nu. 32. In dolo præsumpto de pæterito non habere locum, sed in dolo præsumpto de futuro, si ex causa §. commissam quinta de minor. l. 1. §. fin. ff. de edend. l. auxilium ff. de minor. est glos. in l. vbi ff. de edend. & si vult restitui ad producendum testes, de nouo videtur textus, quod sic in l. a minor 25. anno. §. commissam, nisi fuisset vsus iure communi, quia tunc non admitteretur. l. non videtur C. de in integ. grum restit. Innocent. dicit, quod si minor nullos testes produxit super articulo, tunc de facili restituatur, vt perducatur. in cap. coram Felice de restit. in*

10 integ. si verò aliquos testes produxit, & nihil probauit, tunc non restituatur de iure communi, nisi præcedenti aliqua cognitione, vt tenet idem Innocentius in cap. auditis eod. tit. secus, vbi comparatur tutor pro pupillo, quia cessat timor subornationis, cum non tractetur de proprio commodo: l. videmus, §. 1. ff. de in lit. iur. cum factum

tutori, ff. quando ex factio tutor. per totum. l. apud Celsum, §. illam, ff. de dol. exceptio. item in ipso minore non præsumitur dolus, & restituitur aduersus dolum præsumptum. l. 1. in fine ff. de eden. timor enim subornationis, est dolum præsumptum in futurum, sed patitur damnus de præfenti, & idcirco restituitur, & licet propter calumniam futuram non restitueretur maior, secus in minore. l. 1. §. accusatione, ff. ad surpilli. in l. 1. quod. desitit Bar. vbi supra nu. 34. secus in causa criminali ad probandum contra eum, quem criminaliter accusauit, ita dicit Speculator in si. de rest. in integ. §. qui autem, vers. sed parte, & Io: Andreas in d. cap. auditis, 12 quid in muliere, & rustico de iure communi non restituatur mulier, nec rusticus, ita dicit Bar. vbi supra nu. 35. & Bald. conf. 102. in 3. volum. sed de iure Regni per Constitutionem minorum iura minor restituatur, & similiter mulier per aliam sequentem Constitutionem. sit laus Deo.

Io: Franciscus Scaglionius V. I. D.

A D D I T I O.

DE hac pragmatica meminit Afil. in Conf. causas alias num. 8. in fine, & Troys. in ritu 140. & hinc iuxta eum numerum in prag. 22. eod. tit. nouissime hic D. Reg. Rouit. allegat concordantem prag. 47. §. 4. de offic. Magist. In R. ubi propter respectu dilationis vltra quartam petita, qua vsus non fuit, fuit alia prag. postea edita in prag. 3. eo. tit. qua mandata non vtriusque tali dilatione, vt sententiantur ammissione depositi facti iuxta eius dispositionem, vbi subditur per eius dispositionem, præiudicium huic pragmaticæ & prag. 31. de offic. S. C. neque ritui M. C. 140. vbi latè Caran. num. 6. Campag. in cap. post commissum num. 12. Scagl. in ritu 69. num. 68. de Franc. dec. 17. in princ. vbi tradit praxim dia Veruatum in ijs Tribunalibus, & cautelam seruandam circa hoc conuersione S. C. de qua in meo Compend. p. 1. verbo compromissum, & quatenus pertinet ad hanc materiam nominationum per Regnum, & extra Regnum ptolixius agit Mescat. in praxi S. C. lib. 1. p. 5. glos. suspectorum per totam ante eum. Tatali. in praxi ciuili cap. 4. num. 12. Ibi procurator, vide Afflic. in Confit. exceptiones nu. 30. vbi determinat, quod defensor pro absente, si non probauerit exceptionem dilatoriam ad expensas condemnabitur.

Ibi

Ibi nec presentem, ut est prag. 31. de offic. S.C. & prag. 7. de ord. iudic. ad quod vide Carau. in ritu 140. num. 6.

Quò verò ad repullas petitas per partes illis non videntes, statuta est paxna adiecta in prag. 31. 9. decreto S.R.C. de offic. S.C. ultra prag. 16. de ord. iud.

Quo verò ad beneficia petita per easdem partes illis non videntes patet dispositio eiusdem prag. 31. 9. decreto, & in pragm. 1. 9. petentis de procur. ubi extat paxna duorum ducatorum ad quod vide Gillup. in praxi S.C. p. 2. cap. 3. num. 1.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio, quando interponitur, quādo curras, & infra quos dies tenetur presentare processum appellans, & quid si appellatio etiam differat à superiore, & restitutione in integrum. 2. 3. & 4. 43. 44. 81. 82. 83. & 92.
- 2 Qua impediant currere tempora appellationum, & excusent. 6. & 29.
- 6 Sententia dicitur fortuna, & à quo tempore currunt fatalia, & 7.
- 8 Appellatio procedit ab apertura.
- 9 Obmissio appellationis purgat vitium Turpilliani, & non vitium nullitatis. 40. 46. & 50.
- 10 Appellatio in quibus casibus non suspendit executionem. 11. 12. 13. 14. 15. 17. 22. 24. 25. 26. 27. 35. 36. 79. 84. & 85.
- 16 Quando fiscus, & coadiutor curia non suis citatus, quomodo fiet, & 21.
- 18 Appellatio ab interlocutoria, quid operatur, & an reuideatur ex eisdem actis.
- 19 Appellatione deserta, Iudex quando potest exequi suam sententiam. 71.
- 20 Presentatio processus, cui fieri debeat.
- 23 Appellans faciendo aliquem actum coram Iudice, à quo, an renūciare videtur.
- 28 Appellatio si deseritur, non excluditur dicere de nullitate.
- 39 Citatio ad dicendum causam quare, sententia non debet exequi.
- 31 Si non admittitur appellans, adeat superiorem, & causam delegando superior ad se auocat, & 32.
- 33 Appellationi est fauendum.

- 34 Procurator praedicit domino, non appellando.
- 37 A rescriptis falso impetratis, licet appellare.
- 38 Error nocet appellando à maiore ad minorem, & 73.
- 39 Libelli appellatorij, quae continere debeant.
- 41 Si sententia nocet, cuius interest. 43.
- 45 Tutor, quando appellat, & finitur interim tutela.
- 46 Quando appellatur obmissio medio.
- 47 Quando potest appellari ad Iudicem secundarum causarum.
- 48 Quando timetur de depopulatione fructuum.
- 49 Is qui appellauit, defendi debet apud Iudicem appellationis.
- 51 Appellatio non excludit ius offerendi, & an possit mutari actio, & 52.
- 53 Fiscus non appellat ab absolutoria.
- 54 In feudilibus non potest esse Iudex appellationis Magna Curia.
- 55 Primò non admittebantur appellantes, nisi presentatis literis dimissorijs, & ubi confirmatur sententia ducatorum 200. amplius non reclamatur, & 56.
- 57 Qui appellat, stat sub protectione Iudicis, & 58.
- 59 Sententia delegati à senatu non exequitur. 60. & 61.
- 62 Appellatione interposita omnia manent in suo statu.
- 63 Paupertas, quando excuset à persecutione, & de alijs impedimentis. 64. 65. 66.
- 67 Quando appellatur aduersos Iudices, quando potest variare, & eligere.
- 68 Qui appellat, iustificare debet appellationem.
- 69 An Iudex interposita appellatione possit remittere carceratum.
- 70 Paxna frustra appellantium. 72.
- 74 An possit Iudex appellationes iudicare ultra iurisdictionem.
- 75 Decursus fatalibus, quando datur reparatio. 77. 77. 78. 80.
- 85 Periculosum est officium procuratoris.
- 87 Iter arreptio ad superiorem.

Pro-

- 88 *Procurator, an possit renunciare appellationi.* 89. & 90.
 91 *Reservatio facta de appellando in scriptis.*
 93 *De interloquutorijs.*

Appellationum tempora, per Constitutiones sacras præfixa obseruari volumus, coram quibuscunque Iudicibus, etiam in Sacro nostro Consilio, in quo etiam circa fatalia dispositionum dictarum Constitutionum locum habere decernimus.

De temporibus appellationum.

- 1 **A**ppellatio interponitur infra decem dies. *Authent. qua supplicatio de precib. imper. offer. Authent. hodie, & l. ei, qui C. de temp. appellat.*
 2 & infra quinquaginta dies appellas debet instanti instantius instare, pro copia processus, pro literis dimissorijs, & presentare processum Iudici, ad quæ ut *Consil. appellat. tempora sub rubrica de appellatio. & facere & finire appellationem infra annum, & ex causa infra biennium. l. & qui, C. de temp. appellatio. cap. cum sit Romana extra de appell. & quasi. 6. cap. ei. qui ritus Magna Curia 247. & si stat & per Principem, quo minus committatur causa, non currunt fatalia. *Authent. sed & lis, C. de temp. appellat. decis. Mazei 78.*
 3 omnia & acta debet producere appellans. *Guido Papa quasi. 20. & 425.*
 4 440. & currit primum & fatale à die interpositæ appellationis, ut in dicta
 5 Constitutio & sententia dicitur fortu-
 6 na. *Leos S. super ijs, C. de appellat. & appellatio procedit ab apertura, & absq; litis contestatione. l. cum anterioribus S. illud C. de temp. appell. & ritus Magna Curia 250. qui incipit Item Curia ipsa, & Andreas de Isernia in Consil. dilationes, & l. i. ne liceat tertio puocare c. 6. interposita extra de appellatio.**

- Imola in c. Ranuncius in verbo contestata extra de testif. Oldradus consil. 12. Bart. & Alex. in c. illud. Mazeus in d. Consil. dilationes idem in interloquutoria. cap. per tuas extra de appellat. Lonfrancus in c. quoniam cōtra in verbo interloquutoria nu. 140. appellatio interponitur ad immediatum, nisi vbi esset Bart. in l. vbi ff. de tutor. & cur.*
 9 *dat. & obmissio appellationis purgat vitium Turpilliani. Andreas in principio Constitutionis post mundi machinam,*
 10 *appellatio in & causa momentaneæ possessionis, non suspendit executionem, nisi in fructibus, & interesse. l. unica, C. si de momen. possessio. & Bart. in l. prætor ait, S. iussus ff. de appellat. & rel. & Mazeus decis. 279. nec appellatio interposita à & publico, & manifesto debitore. l. 2. publicorum. C. quorum*
 11 *appellat. non recip. in causa & appellationis potest opponi exceptio, quod petis intus habes dolo facis petere. l. 1. C. de re iud. l. si cum nullo ff. de appellat. cap. aliquibus extra eod. tit. in*
 12 *causis & breuib. proceditur summarie ex non scripto Authent. nisi breuires. vbi Bart. C. de sens. per. recita. ritus num. 252. Mazeus decis. 261. & cap. de appellationibus extra, vbi admittitur appellatio, licet infra duas vnzias executionis non impediatur sententia & lata contra absentem legitime citatum valet, nisi vbi fuerit appellatum. l. ab eo C. quomodo. & quando Iudex cap. 1. vs*
 13 *non contest. & appellatio à sententia conclusionis subreptionis pecunie fiscalis non suspendit executionem.*
 14 *cap. vulgaris fama car. 23. & si & sententia fuerit data non citato coadiutore curie debet notificari superiori, qui cognoscit, infirmet, vel confirmet.*
 15 *cap. plerumque ear. 17. ab & executione, seu exequutore non appellatur, nisi excedat. l. ab exequutore, C. sed. tit. conuictus, & confexus non appellat. l. obseruare, C. eod. tit. vbi Carrerius plenissime, & DD. in l. unica C. de rapt. Mazeus in Consil. humanitate, & in Constitutione panam eorum, & dictum cap.*

cap. plerumque. & cap. contingit, & Capycius decis. 144. Gramaticus voto 2. de appellatione à diffinitiva, & ab interloquutoria vide Bart. in princ. Consil. 18 col. 6. car. 3. quando † appellatur ab interloquutoira debet reuideri ex eisdem actis, nisi fuisse lata in contumaciam, quia tunc nouæ causæ possent produci, & probari, vt tenet Bart. in l. 19 ait prator num. 4. ff. de minor. † appellatio deserta, Iudex à quo potest exequi sententiam. Antonius de Butr. in cap. ex insinuatione extra de appell. & Romanus singulari 262. incipiente hoc nesciunt legilla, & si appellans prosequitur, reuocatur sententia, & exequutio. Bart. in l. prafes, C. de appellat. 20 productio, & † presentatio processus potest fieri notario causæ. leos C. de appell. S. 1. Authent. qua supplicatio de precib. imp. offer. C. & l. si prafes, C. de 21 a fesso. sententia † lata aduersus hunc non citat um est nulla. Bart. in l. cau- 22 sas C. de sent. aduer. fisco. Appellatio † non admittitur ab aperta testamenti ab anno, ab inductione in possessio- nem, à perpetuo edicto à decreto venditionis pignoris. l. fin. ff. de appell. 23 recip. appellans faciendo † aliquem actum coram Iudice, à quo videtur renunciatio esse. Capyc. decis. 88. à Pri- 24 cipis sententia † non licet appellare, sed reclamare tantum. Capycius decis. 25 111. Non appellatur † in crimine- 26 lesæ Maieftatis. Capycius decis. 130. ap- pellatur † à iusticiario ad magistrum institutum, idem decis. 137. nec extinguit pronunciatum, idem 103. à de- 27 creto † de torquendo, à mandato condemnatorio, vel absolutorio non appellatur, secundum ritum Magna Curia sub rubrica de appellatio. car. 10. licet hodie potest appellari à: tortura, & cominata tortura, sed non suspendit executionem, nisi fuerit prouisum per superiorem, quod verbum faciat, extat Cap. Regni, quod incipit tormenta 28 car. 14. † appellatio si deseritur, non per hoc excluditur dicere de nullitate, & adire superiores per viam recursus

querelæ, vt tenet Philippus Decius in e. cum sit Romana col. 9. vers. sed huius tamen non obstantibus extra de appell. & Bart. in l. si expressim. ff. de appellat. cap. licet di sent. ex com. in 6. & cap. con- 29 certationis de appell. in 6. non currit † fatale, quando impedimentum causa- tur facto appellati, & agitur de reuocatione attentatorum, vt tenet idem Decius in cap. ex ratione col. 7. extra de appell. Rota in antiquis decis. 15. & Bald. in l. infra vtile ff. de minor. Oldradus cons. 73. elapso anno, citata parte ad dicendum quare sententia exequi non debeat, potest procedere Iudex, à quo, vel ad quem Decius in col. penul. 30 d. cap. ex ratione, non solum dicitur † appellare quando dicit appello, sed quando ex circumstantijs, & ex effectu rei demonstratur. Authent. si quis liti- gantibus, C. de episcop. audi. & Decius in: cap. audientiam extra de appell. quan- do aliquis dicit misisse libellum appellationis Principi, & illum expectare non auditur. l. eius ff. de appell. recipien. 31 & si non † admittitur appellans ad eam superiorem. l. ei cuius ff. eo. sit. quando 32 Papa † causam delegando ad se aduo- cat, inferior non se intromittat. cap. vt nostrum extra de appell. appellari de- iure canonico potest, sed non de iure ciuili. cap. vt debitus honor de appellat. appellatus post annum, potest prosequi appellationem. Abbas in cap. ex 33 parte extra de rescript. appellationi † est fauendum, & indubio non esse desertam. Cagnolus in l. quoties nihil ff. de 34 reg. iur. † procurator non preiudicat domino non appellare. Bald. in l. 1. S. fin. ff. quando appell. & ita fuit iudicatum in quadam causa quorundam de Costa Amalix per Sacrum Consiliū, referente Magnifico Domino Thoma Altomare Regio Consiliatio, & causæ Commissario, in qua causa interuenit pro actuario, Alfonso de Capua ap- 35 pelliari a Rege à senatu † non potest, sed reclamari. l. 1. à quibus app. non hic l. 1. C. de iur. prafes. prator, & Andr. de Isernia in d. Consil. appellationum

tempora, & in probemio Constitutionū.
 36 Non appellantur publici latrones, vt notatur in l. edito S. fin autem C. de edit. diu. adr. toll. & Bald. in S. publici latrones de pace tenend. & reſcriptis & ſubreptitijs, & falſo impetrari, licet appellare. l. i. S. ſi epiſtolam ff. de appell.
 38 error & nocet in appellando, quando appellatur ad minorem. l. i. S. ſi quis.
 39 in appellatione ff. de appell. libelli & debent continere nomen dantis contra, quem appellatur, & aqua ſententia appellatur. l. i. S. libelli ff. eo tit. appell. inſerponitur voce apud acta. l. ſed ſi apud acta ff. de appell. & ſi ſunt plures
 40 & non appellantes intelliguntur acqueuiſſe dicta. l. i. S. ſed illud, ſenten-
 41 tia & nocet ei, cuius intereſt ſi de ea habuit ſcientiam, & non appellauit. l. i. S. ſed ſi procurator ff. eo. ſecus in hærede condemnato, quia non nocet alteri hæredi, appellatio interponitur à quocunq; in cauſa criminali. l. non
 42 tantum ff. de appell. & ſi aliquis & condemnatur ſoluit impellente Iudice ſententia reformata, debet ſibi reſtrui pccunia. l. cum ex cauſa ff. eod. dies ap-
 43 pellationis interponendæ currit & à die ſententiæ latæ. l. i. S. biduum, & S. quod in ſententijs ff. quando appell. niſi fuerit impeditus, d. l. S. dies, & vbi compareret ipſe à die ſcientiæ, vbi procura-
 44 tor ſecus d. l. S. fin. mater & poteſt appellare pro filio, & non dicitur intercedere, & licet à principio non potuiſſet comparere. l. i. ff. de appell. recip.
 45 ſi tutor & datur per decretum pupillo, & appellat interim, datur curator pupillo, verum ſi eſt neceſſarium, quod adeat hæreditatem dabitur tutor. l. cū in vna S. tutor. ff. eo. tit. & ſi appellatur
 46 & obmiſſo medio remitti debet ad Iudicem ſuum. l. Imperatores ff. de app. & cauetur in regia prægmatica, quod in ſecundis cauſis poteſt peti remiſſio, vide infra appellatione interpoſita, ſi
 47 timet de populationem ſtuctus & poſunt ſequeſtrari. d. l. Imperatores S. fin.
 48 ſi præſtenditur & error in ſententia, reſcindatur ſine appellatione. l. i. S. iſt

ſi. ff. qua ſens. ſin. app. reſcin. is qui ap-
 49 pellauit & in alijs cauſis deſendi debet in loco, à quo appellauit ff. l. i. apud eam, à quo appell. in criminalibus re-
 50 nunciari non poteſt expreſſè. Maxzeus
 50 decif. 75. & per & obmiſſionem non purgatur vitium nullitatis. idem decif.
 51 354. appellatio & non excludit ius of-
 52 ſcendi. idem decif. 157. a quo & anpoſ- ſit mutari in cauſa appellationis. Ma-
 53 zeus, quod ſic decif. 52. ſicus & non ap-
 54 pellat ab abſolutoria, ritus qui incipit vbi verè denunciatus car. 10. in feuda-
 54 libus Magna Curia non poteſt eſſe lu-
 54 dex & appellationis, ritus qui incipit Item ſeruatur ipſa Curia cognoscere car.
 55 extat obſeruatio in Sacro Conſilio facta per Regem Catholicum in anno
 55 1510. 12. Julij, quod non debent ad-
 56 mitti appellantes, niſi præſentatis literis dimiſſorijs, & copia appellationis, & ſi confirmatur ſententia ducatorum
 55 200. per Sacrum & Conſilium non re-
 56 clamatur amplius, ita ſuit declaratum per S. C. in anno 1543. appellatio eſt
 56 & commune, & ordinarium retinendam auxilium admiſticulum. l. i. & 21
 57 Quando prouoca non eſt neceſſ. l. in cauſa ff. de mino. l. i. ff. de appell. l. cum
 57 apud ff. iud. fol. l. cum minor S. falſus ff. remratam hab. l. i. S. fin. ff. ad turp. &
 57 ille, & qui appellat, ſtat ſuo protectione Iudicis ad quem, & non debet in cauſis
 58 civilibus carcerari, & detineri non debet iniuriari tormentari, & grauari. l.
 58 minimè C. de appellas. Nec Iudex, & à quo debet conuiciari. l. illud ff. de ap-
 59 pellatione. cap. vt debitus honor extra eo. tit. Nec poteſt exequi delegatus & à
 59 Principe leos etiam C. de appellas. licet imaginem Principis repreſentet, & facit dicta lex ad remouendum opinio-
 60 nem eorum, qui ſuuant in ſententia, quod quando excellens Præſidens comittit appellationem Magnæ Curie, debet eadem Magna Curia Vicarie exequi eius ſententiam Iudex delegatus, quod eſt falſum. l. à pro conſulibus, C. de appellas. & vbi ſententia ſceſſet
 60 tranſitum & in rem iudicatam, & con-
 60 tinc.

tineret manifestam iniquitatem, de iure civili non potest reuocari. *l. ciuem, incola, B. eo. tit. l. rescriptum S. fin. ff. de 61 distr. pigno.* quid enim si aliquis ex t̄ iudicibus inferioribus prorulit sententiam, quæ de perbe non habet executionem, & dixerit facta relatione in Collaterali Consilio condēno talem, &c. An habet executionem, & non possit appellari, dic quod sic. *l. nouum, quod C. de appellatio.* & vbi appellatio 62 fuerit interposita t̄ omnia manent in eo statu, quo erant ante sententiam. *l. appellatione interposita, C. eo.* & vbi 63 non appellauerit infra decem dies t̄ excusatur propter paupertatem, propter ignorantiam. *l. si procurator, S. igitur si ignorauerint, ff. mandat. Innocēt. in cap. ex ratio. de appellat. Bald. in l. fin. C. de cond. infer.* item vbi non perfe- 64 quiti fuerint appellationem infra t̄ quinquaginta dies, vtputa si cursor qui transferebat apostolos, processum mortuus fuerit. *l. praes, C. de appellat.* vbi propter aliquas causas infra primū fatale non fecerint expedire causam appellationis, vtputa quando stetit per Iudicem, quominus committatur appellatio. *Ausbens. sed & lis, C. de temp. appell. Maxeus decy. 78.* & quando appellans non cessat coram Iudice instare, quod causa terminetur, & Iudex cū non admittat, & differt illum suscipere non deseritur appellatio. *Ausbens. si appellatio securā,* & non dicitur cessare appellans, vbi per mensem ante finitum annū datis allegationibus iastet causam expediri. *Ausbens. ei, qui appellat. C. eo. tit. & sic conceditur bion 65 nium t̄ ex causa, & in casibus prædictis vbi omiserit ex negligentia appellare, & persequi appellatio deseritur. l. quoniam nonnullos, D. de appellat. item 66 ad eum, qui t̄ grauauit non debet remitti causa. *l. eos, qui de appellat. C.* nisi causa esset modica, vel minima, & loca essent distantia, quia in eo casu remittitur. *l. cum post sententiam, C. de appellat.* & itā obseruatur in Sacro Consilio, & vbi esset infra summam*

ducatorum centum, iuxta formam Regia pragmatica, item si aliquis appellauit ad diuersos Iudices infra decem dies t̄ potest variare. *l. si quis libellos, C. eo. tit. & ille, t̄ qui appellat, iustificare debet suam appellationem. l. h̄ij, quod C. eo. tit. & appellatione reparare ommissa in prima instātia, quoniam si in prima instantia minus allegauerit, potest in causa appellationis reparare si non sufficienter testes produxerit, si non fuerit in causa appellationis sumptibus ipsius appellantis. l. eos 69 S. si quid autem, C. eo. tit. & proprium t̄ Iudicis, à quo appellatur est, vbi habet fide iussionem idoniam, remittere carceratum ad Iudicem, ad quem opiniones vtriusq; exempla refutatorias, alias 70 apostolos dicta. *l. eos S. fin. & vbi t̄ cognouerit frustratorie appellasse multabit eum. S. temere eiusdem legis, & in obseruationibus Sacri Consilij statuta est p̄na contra appellantem ab interlocutoria carulenorū quindecim, sed 71 vbi cognouerit Iudex, t̄ à quo appellantem non prosequi sententiam exequitur. l. fin. contra minorem, C. de appellat. & si appellans t̄ vicerit, & con- 72 stiterit Iudicem, à quo non admisisse appellationem multabit. l. à pro consulti- bus S. superatus, C. de appellat. & ap- 73 pellatione t̄ interponitur de gradu in gradum, de inferiore, ad superiorem. l. praecipimus, C. de appellat. & l. in of- 74 ferendis eo. tit. & ratione dubij t̄ iudicatur ultra iurisditio. S. fin. C. eo. tit. & 75 vbi fatalia sunt t̄ decursa, non datur reparatio, nec restauratio temporis, quoniā vigilanti diligentia vti debuit, vt appellatio introduceretur, seu saltem in medio tempore statuto consignetur sacro scrinio expedienda. l. nemo arbitretur C. de temp. appellat. te- 76 netur, quod t̄ infra primū fatale gesta colligere, & ea viris deuotis epistolaribus tradere, & libellos refutatorios offerre, & lites in sacrum Consistorium introducere. l. cum anterioribus, S. in tuis, C. de temp. appellat. & si 77 fortè t̄ propter pestem, aut bellum nõ potest**

potest introduci subdicitur & Epus istud eadem l. *S. si iamen nostro*, & an, & quando conceditur secundum fatale. ead. l. *S. illud*, cui iuri appellandi, & prosequendi renunciari potest. *S. fin. dist. 1. l. 1.*

78 & ad hoc, vt concedatur secundum fatale requiritur protestatio, & petitio fecundi infra primum, & non solum vna, sed duo, vt tenet *Alexander in d. l. properandum, S. fin. vtraque C. de iud.* & ita pluries fuit decisum non obstante doctrina *Bart. in l. vna, S. v. suras, ff. de leg. 1.*

79 An primò liceret appellari à sententia præfecti prætoris dicas; quod sic vt narrat in l. *1. ff. de off. præf. præ.* postea per sententias Principis sublata est facultas appellandi, credit enim Princeps eos ob singularem industriam, exploratamque fidem, grauitatem, & magnitudinem non aliter iudicatos esse pro sapientia, ac lue dignitaris suæ quam ipse foret iudicaturus, & idè procedit in Episcopis Cardinalibus, vt tenet *glos. in l. 1. in verbo iudicaturus, & in l. præf. ff. de minor. dicitur, qd est, quod amodo restituito in integrum, & tenet *Las. in l. si quis aduersus, C. de**

80 *precib. imp. offer.* appellatio quidem iniquitatis sententiæ quærelam continet restitutio in integrum, erroris proprii veniæ petitionem, vel aduersarij circumuentionem, supplicatio veniam ei gratiam procedendi, & semel tantum supplicatur, facit ad id *glos. in l. 1. C. de sent. præf. prætor. præ. in verbo pronouadi, & proindè in supplicatione, per quam iur ad Principem per inuocationem supplicationis dicitur, recurritur tamquam seruus ad asilum, vel ad ædem sacram vti refugium miserorum, vt tenet *glos. in d. l. 1. in verbo post successio-**

81 *nem iudicis.* Quartò si à principio committitur causa in Sacro Consilio, & determinatur, deindè supplicat semel tantum, & imponitur perpetuum silentium, ita tenet *glos. in l. 1. C. ne liceat in vna, & eadem causa.* Tertio pronocare in verbo pronocatio, ibi interdum, tantum, semel, vt supra de

Episcopali auidencia. Aut bent. si quis litigantium, & l. 1. C. de assertio. tolle. & de appellationibus l. in offerendis, & l. iubemus, & S. illud, Aut bent. de appell. quandoque nec semel propter dignitatem iudicis, vt in decretis, & in sententijs, quæ datur in Collaterali Consilio per Illustris. Dominum Prore-

82 gem, sed vbi dantur duæ sententiæ in inferioribus potest supplicari Præfecto prætorio, qui si confirmat, non potest ulterius supplicari, si infirmat potest supplicari ab eius sententia, vt tenet *glos. in d. l. 1. in verbo retractare, & quid si non potuit expediri infra biennium potest vltra biennium determinari ex causa. S. hoc quoque Sancimus Aut bent. vt sponsalitia largitas, & in hoc parificatur Senatus, & Princeps, quia sicut non licet à Principe appellari, ita nec à Senatu, id est actu Senatorum. l. quominus ff. de flumi. l. 1. S. de qua re ff. de post. l. non ambigitur iun. l. a*

83 *glos. ff. de legi. & l. 1. ff. à quib. appellat. non, sed an ab eius scripto liceat ap-*

84 *pellari, dic qd sic, qd quia non appella-* proprie à rescripto, sed à suggestione, & narratione mendaci inferioris iudicis consulentis. l. 1. S. 1. cum sequentibus ff. de appellatio. & relatio. l.

85 *1. à quib. appell. non licet, qd possit quatuor casus, quibus non licet pronocari, scilicet à Principe, à Senatu, ab eo cui iussit cognoscere Princeps remota appellatione, & ab ea sententia, partes appellationem remisissent, est quintus casus à Præfecto prætorio, sicut ab arbitro. l. 1. C. de arbit. ratio est, quia est vilis, & nulla, quia exequi non potest, & ex ea nascitur actio in factum, sed est quedam species appellandi, dicitur in l. non distinguemus S. quadam ff. de arbit. erant tempore Iustiniani Iudex præuidens victo non appellat. *glos. in l. 1. ff. de except. rei vend. & tradit præfectura Orientis, & Grecia erat Sedes dicti præfecti, erat præfectura Ahiæ, & residebat in egipto, erat Africa, & apud Cartaginem residebat, erat Europa, & Romæ residebat, vt tenet *Odofredus sup***

per rubr. de offic. p̄fecti pratorio orientis, & in sequentibus titulis, & de ijs omnibus remitto me ad magnificos aduocatos, & famolos procuratores, quorum officium longè periculosum hætenus fuit, & est.

86 Periculosum ꝛ est officium procuratoris, aduocati, & iudicis, nam vbi procurator, aduocatus interuenit in aliquo iudicio cõtra testamētũ, vel dictũ est, instrumentum, vel testimoniũ falsũ eis aduocantibus, vel patrocinantibus non possunt se iuuare ex eodem testamento, nec petere legatum, sicuti, nec iudex, qui p̄nunciauit testamētũ esse falsum, & nullum, idem in teste, qui deposuit contra testamētum. l. si exheredatus ff. de inoffic. test. Angel. Io. Faber in §. tutor in ius. co. tit. & Angelus in l. Papinianus, §. memini, ff. de inoffic. testamēt.

87 Iter ꝛ arreptio ad summum Pontificem, habetur loco appellacionis, Bald. in l. de pupillo §. si quis el secundo, ff. de oper. nou. nunciatio.

88 Quid si ꝛ libellus fuisse inepus in causa principali, vtrum possit sententia reformari coram iudice appellacionis, dic quod non. cap. cum dilecti extra de empt. & vend. Bald. in l. 2. in 14. quæst. C. de rescinden. vendit. & ita limitat textum. l. Tisianus, ff. quod cum eo. Barbatia in cap. literis de offic. deleg. num. 16.

89 Procurator, an possit ꝛ renũciare appellacioni interpositæ, dicit quod sic, quando videt, quod causa est temeraria, & iniusta, ita dicit Bald. in l. cum procurator, ff. de oper. nou. nunciat. sed quid si procurator appellauit viua voce, ꝛ Dominus in scriptis, vel Dominus viua voce, vel in scriptis, quam perfequi appellacionem debeat primã, per quam sententiam, fuit rescissa, secus in interloquutoria. l. 1. in fine cum l. sequenti ff. de appellat. cap. 1. iuncta glos. in verbo interloquutoria de app. in 6. & nihil operatur reseruatio illa appello viua voce reseruato beneficio appellandi in scriptis, sicut nihil reuelat

91 referuatio ꝛ in libello, clausula cum iure addendi, diminuendi. c. inter dilectos extra de fid. instr. Bal. in l. generaliter, C. de rebus credit. dicitur, quod cogitur eligere, quam velit, & licet. Paulus de Castro, secundum quod refert Alexander in l. cui procurator, §. si dominus videatur tenere, quod tempus perfequendæ appellacionis currat à ꝛ tempore secundæ appellacionis, fuit in contraria opinio in cons. 25. & in l. asse toto, q. currit à prima, & secunda trahitur ad primam, vt tenet Romanus in cons. 41. quod incipit In presentii consultatione nu. 4. quia prima rescindit, & frustratoria est secunda, & puniatur, quod frustratorix appellat. l. eos, §. ne temere, C. de appellatio. & Bal. cons.

93 208. in 5. lib. sed quid si ꝛ sunt duæ interloquutoria, dic, aut sunt duæ, quæ sapiunt cum diffinitiuæ, & tunc prima valet, & secunda non, quia duæ non possunt fieri super eodem. l. 1. C. quando prouoc. non est necessar. aut constat, quod secunda est lata, animo recedendi à prima, & valet secunda. Bart. in l. quod iussit, ff. de re iud. l. si quem, ff. de rescind. vend. sed re integra, hoc procedit, id est ex eisdem actis, aut est contra me, & procul dubio est recessum à prima, exemplum vbi prator primo promisit, deinde prohibuit. l. si opus, ff. de op. nou. nunciat. aut est diuersa, & videtur recessum à prima, exemplum si prator præcepit infra biennium cauere, deinde iussit in longum tempus cauere, videtur secunda interloquutoria. l. Valerianus iuncta glos. in verbo voluerit in fine, ff. de prator stipulatio; aut secunda interloquutoria continet idẽ, quod prima, & est talis, quæ trahit statim secum executionem exemplum in iudice, qui pronunciauit articulos non esse admittendos, vel dilationem dandam, & runc secunda nil valet. arg. in l. apud Aufidum, ff. de opt. leg. quoniam per primã consumitur actus, & sic à secunda non est opus appellandi, si verò non trahit secum executionem, exemplum vbi ex vtraq; conce-

ditur dilatio, quia vt ad eundem effectum facit in argumentum. *l. si quis ante, ff. de acqui. possessio. l. 3. §. ex pluribus, ff. eo. tit. ubi glos. in verbo possidea de usufructu. procedente ex duabus causis tendentibus ad eundem effectum, sequitur Bart. in d. §. Dominus, idem Bald. appellatione geminata, quia secundam venit ad coadiuandum primam, & non ad eam repugnandam. sic laus Deo.*

Io: Franciscus Scaglioni V. I. D.

A D D I T I O.

TRoyf. in pragm. 23. eo. tit. iuxta eius ordinem comento ornauit, & post eum D. Reg. Rouit. hic, & ultra eos ad ornatum materiam huius pragm. vide Afflic. in decis. 78. vbi Vrsil. in princip. citantem hanc pragm. eiusque materiam exarando, & nouissime Muscatell. in praxi S. C. lib. 2. p. 1. glos. prosequendum nu. 94. plura recollexit Iul. Czf. Gallup. in praxi S. C. p. 3. cap. 4.

Limitatur dispositio huius pragm. vt non procedat quando vigore relationis faciendae in Collaterali Consilio, & sic de similibus non potuit causa terminari, quoniam fatalia tunc non currerent, & ita pluries obteptum fuisse, dixit Vrsil. vbi supra nu. 7. Muscat. d. praxi lib. 2. p. 2. glos. conceduntur num. 11.

Ibi fatalia ad hoc vide Marant. in eius specul. p. 6. in tractu de appellat. num. 232. Mnicat. d. praxi lib. 2. par. 2. glos. fatale, & quando currunt, vel non currunt, in quibus Tribunalibus ostendit D. Reg. Fab. Capyc. Galeot. controu. lib. 2. controu. 19. tom. 2. per totam.

Et an fatalia currant in reclamatione, vide D. de Franc. decis. 646. vbi etiam in fine profequitur, si pro reuisione obteptam à Regia Cancellaria, similiter fatalia currant, vide D. Reg. Fab. Capyc. Galeot. in addit. ad conf. 103. Camilli de Medic. & si talis cursus fatali non impeditur per laticitationem, & paupertatem reclamantis, neque per eius mortem, neque pro hæredis exoneratione Iacobi. Gallus conf. 109. per totum.

Vteterius primum fatale currit à die interdictae appellationis coram superiore. Afflic. in Const. appellationum tempora num. 29. Muscatell. vbi supra.

Et secundum fatale peti debet infra primum secundum Afflic. in d. Const. allegatum per Vrsil. decis. 80. nu. 3. vbi plura ad hoc, & Muscat. d. p. 2. glos. secundum fatale.

Io. Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

1 *Temerarius litigator, quis dicatur, & num. 2.*

3 *Non solum habet locum in causa ciuili, sed criminali.*

4 *Quomodo debent taxari expensa, & qua expensa num. 5.*

Temeritatem litigantium à legibus punitam approbantes, mandamus, victorem victori in expensis per sententiam condemnandum, vel ex iusta causa absoluedum, prohibentes in sententijs expensarum condemnationem referuari.

De expensarum condemnatione non referuanda.

Temerarius actor dæno expensarum afficitur, & sic propter temeritatem fit condemnatio expensarum, etiam illarum, quæ sunt extra processum, vt puta in viaticis, & similibus, alias ratione victoriæ fiet condemnatio in expensis apparentibus ex processu causæ, & procedit, vbi actor, qui à principio explorare tenetur, omnia concernentia causam ipsam petit condemnari Titium, cum multi sint Titij non expresso, de quo Titio senserit, vbi propter aliam causam generalem confute narratam, nisi iustam causam litigandi habuerit. *S. oportet, Autent. de iud. & l. qui solidus, S. etiam, ff. deleg. 1. 1.* & quando temerarie egit ad expensas litis, & viaticæ, ac cibariæ, quæ ultra quam domi fecit, expendit *l. venditas S. 1. ff. de leg. 1. 1.* & procedit etiam in eo, qui vocauit, seu vocati fecit alium in iudicium non vocandum, verum, quando vocatus sciens iudicem, ad quem vocatur non esse competetem, & non comparuit iudex causæ, etiam in competens, eum condemnabit in expensis, ita dicit Bart. in *l. cum qui temere, ff. de iud.* dicitur enim esse in culpa eo ipso, quod non probat. *l. 1. §. fin.*

fn. ff. ad Turpill. & ubi qui litigauerat, obtinuerit condemnationem expensarum contra temerarium actorem, eo casu si expensas, etiam minimas factas in hospitio mercedem data aduocatis, vel notarjjs, iudex considerata prolixitate temporis, & quantum potuerit expedere condemnabit, & hoc procedit non solum in causa civili, & sententia diffinitiuâ, vetum etiam in interloquutoria, & causa criminali, & ubi agitur de satisfactione, condemnatus, debet citari, vt notat *Bart. in l. non ignorai. C. de fruct. & lit. expens.* aliz enim sunt expensæ, quæ rescinduntur ratione contumaciæ, de quibus dixi supra in *pragmatica comparente*, aliz sunt expensæ, quæ debentur ratione retardati processus, ubi quis distulit iudicium pluribus exceptionibus per eum oppositis, aliz sunt, quæ debentur ratione temeritatis, vt dixi supra, aliz quæ debentur ratione victoriæ, vt notat *Bart. in l. sancimus. C. de iud.* & an excuset ab expensis actorem iuramentum calumniæ, vide *Andream de Iser. in Constit. diuorum Principum in secundis primis libri car. 82.* expensæ autem viatici dicuntur illæ, quæ fiunt in eundo, & redeundo, *cap. vt praterita extra de elect.* & hoc obtinet cum victus succumbit, secus est ubi debentur expensæ ratione contumaciæ, quia debentur illæ, cum fiunt post primam contumaciam. *cap. cum dilecti extra de dolo, & contum.* nec illas refarciet, quas fecit casu fortuito. *l. inter causas, §. non omnia ff. man.* Item mediocres non delictas illas, quæ facte sunt propter ipsam causam necessarias non viles, & ad eas probandas, præmissa ratione iuramento admittitur liquidari præsumitur, enim præstito iuramento de calumniâ bona fide litigare in hac opinione fuerint multi canonistæ. *glof. sing.* hæc omnia notat in verbo *expensarum, secunda quæst. 1. cap. in primis,* & ubi iudex appellatiouis viderit Iudice in prima instantia non condemnasse, poterit facere condemnationem de

expensis factis in lite principali, quia ubi cognoscit de causa principali, cognoscit etiam de accessorio, & iudex primæ causæ poterit. Item cognoscere de expensis, ita dici *Andr. in d. Constit. diuorum Principum*, expensæ t pendente appellatioue possunt taxari, licet non possint exequi. *Lapus alleg. 82. Decius in cap. pastoralis, §. verum extra de appell. in causa appellatiouis semper condemnari debet ad expensas. Bart. in l. iutor, §. tut. ff. de administrat. tuto. & ritus Magna Curia*, qui incipit *Item Iudex car. 12. Bart. in l. si unus ff. de famil. herciscun.* quam t condemnationem non potest sibi iudex referuare, vt in *pragmatica Isabella car. 11.* ad quas semper condemnabitur, ubi euidentis causa non excusat, quas refarcire tenetur de facultatibus proprijs condemnatus, vt in *Constit. diuorum Principum in 2. lib.*

Io: Franciscus Scaglionus V. I. D.

A D D I T I O.

AD ornatum huius pragm. vltra congesta per Troys. iuxta eius ordinem in pragm. 24. eiusdem tituli, & D. Reg. Rouit. hic adde Caraut. in ritu 197. nu. 3. & seq. Episcopum Fulcum in sing. 68. lit. I. Episcopum Campanil. in addit. ad Oliuam in ritu Arch. Neap. 4. sub num. 15. & 19. in fine. Muscat. in praxi S. C. lib. 1. p. 7. glof. condemnando num. 73. cum seq. & lib. 2. p. 1. glof. sententia num. 25. Episcopum Ricc. collect. decis. 1379. Carab. sing. 49. regulariter enim quando sit condemnatio fertur sententia diffinitiuâ in principali, & sit condemnatio expensarum. Luc. de Penna in l. 1. C. de suump. recup. lib. 10. quæst. 9. & si ommissa fuerit talis condemnatio videtur absoluere. Paris de Synd. verbo Iudices puras num. 7. & propterea non possit referuari in sententia, vt hic deinde quam quâ in S. C. ratio fiat condemnatio expensarum disponitur seq. in sentententis clausula neutram partem in expensis condemnando. Io: Baptista de Thoro L. C. Neap.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Præstaturo causio de soluendo debitum, & panam factia præuentione.*
- 2 *Præuentione quis dicitur, & 3.*
- 4 *Quando inducitur præuentione.*
- 5 *Quando Iudicis officium imploratur.*

- 6 *Quando impediatur liquidari instrumentum.*
- 7 *Quando potest inhibere Iudex praeuentionis.*
- 8 *Requiritur citatio super tenore instrumenti.*
- 9 *Exceptio, qua requiritur altiozem indaginem.*
- 10 *Citatus offeratur in continenti probaturus.*
- 11 *In praeuentione sufficit sola citatio.*
- 12 *Quando vnus ex multis creditoribus remittit partem debiti, num praeiudicat alijs creditoribus.*
- 13 *Praeuentione contra clericum, coram quo fieri debet.*
- 14 *Praeuentione, quando fieri debeat.*
- 15 *An renunciari possit huic beneficio.*
- 16 *Quid faciendum, quando est contumax.*
- 17 *Quando potest opponi, de in comparantia Iudicis.*
- 18 *Rescriptum impetratum contra plures, quorum vnus est nominatus, quid faciendum operetur.*
- 19 *Quando vnus citatur super vno capite de pluribus, quid faciendum.*

Malitijs litigantium, qui praeuentiones indebitas faciunt, occurrere volentes statuimus, vt nullus praeueniendo creditorem suum conuenire possit, coram quocunque Iudice, si prius praestita fideiussione, de soluendo debitum, casu quo de solutione in causa praeuentionis legitime probatum non fuerit, qui fideiussor etiam promittat vnias decem pro pæna, quam ipso iure ipsum principalem incurrere volumus, qui talem praeuentionem fecerit, & in ea succubuerit, mandantes in eisdem praeuentionibus ritum Magnæ Curiae obseruari prouidentem, quod tempore publicationis processus, debeant tales debitores puenientes personaliter comparere,

vt detineri possint, si nihil probatum apparuerit.

De praeuentione moderanda.

Dicitur hic de praeuentione moderanda, quoniam primo loco secundum ritum Magnæ Curiae Vicaria sub rubrica de praeuentione, non praestabatur cautio de soluendo debitum, & pænam, qui ritus incipit *Item quod quando consingeris fol. 7.* nec poterat fieri praeuentione ipsa, coram quocunque Iudice, nisi in sola Magna Curia, vt dicitur ritus, qui incipit *Item, quod satisfactione dicti debiti car. 7. fol. 3.* hodie per hanc Regiam pragmaticam non potest fieri dicta praeuentione, nisi praestita cautione, praeuenire autem nihil aliud est, nisi praecipue viam agendi l. 1. *S. certi si praeuentione est, ff. de in rem verso. l. si quis a multis vers. si quidem vnus occupauerit ff. de notax. l. si quis postea, ff. de iud. vbi*
 Bald. dicit, *quod per solam citationem inducitur praeuentione, & Traquet.* vbi cumulat multa de retractu, & conuentione S. 1. num. 23 fol. 861. quia licet prohibitus sit excipere virtute statuti, fuit tamen admissus, vt hic virtute dispositionis ritus, & Regia pragmatica, nec prohiberetur, etiam Iudicis officium implorare, vt notatur in *l. plane ff. de pet. hered. & an pendente praeuentione* *† creditor impediatur liquidare instrumentum, dic quod procedunt à pari passu imploratio officij Iudicis, & praeuentione quoniam vtrumque remedium nititur equitate, ne creditor lucretur cum aliena iactura, & debitor damnum patiat, maxime quando praeuentione non requirit altiozem indaginem, vt notatur in cap. 1. de mutu. petis. & Bart. in l. 1. S. fin. ff. de varijs, & extrao. cogn. & Albert. Brun. in tractatu de Consil. in 3. volum. sub rubri-*

v rubrica de executione instrum. Domini Antonij de Canario in vers quinquagesimo primo quaro, sed quid si sit commissa causa nullitatis instrumenti vni Iudici, ad instantiam debitoris, & creditor petat executionem coram alio Iudice, & Iudex nullitatis inhi-
 7 bitione exequitur instrumentum, an teneat quod sic, vt notat Innoc. in cap. cum in iure de officio deleg. sub verbo de mandato, & sequitur idem Albert. vbi supra vers. quinquagesimo secundo, &
 8 non mirum est, cum vigore t statuti requiratur citatio super tenore instrumenti, & sic causæ cognitio, ita tenet Albertus Brunus vbi supra vers. quatordecimo quaro, dicuntur t enim requi-
 9 rere huiusmodi remedia aliozem indaginem, quando examinari non possunt infra tempus, infra quod examinatur executio. Bart. in l. 4. §. condemnatum ff. de re iud. vel infra tantum tempus, infra quantum principalis processus expediretur. l. si bis à quo ff. de possessione legatorum. Bart. in extrauag. ad reprimendo in verb. Summaria, licet Albertus Brunus vbi supra vers. quinto quaro, dicit quod vbi nulla exceptio probanda admittitur, nisi ea, quæ momento probati possent, cau-
 10 tus opposens t se offerat in continenti probaturum, quia admittitur, & impedit executionem. l. si prator, §. si Marcellus, ff. de iud. & Albertus Brunus vbi supra vers. undecimo quaro, & procedunt prædicta, vbi instrumenta non essent vitiosa cæcellata, & rata, vt tenet Bald. in l. 2. C. vt impossess. leg. & Paulus de Castro in l. 1. C. de edicto diui Adri. tollend. & vbi legi possent instrumentis oculis corporis. Bart. in l. 1. ff. de ijs, quæ intest. delens, & quod non sit elapsum tempus viginti annorum, vt dicitur risus, qui incipit Item, quod ad satisfactionem dicti debiti, & est iuris, vt tenet Soccin. conf. 120. & 231. item vbi adimpleuisset ex parte sua actor, alias non posset liquidare instrumentum. Philippus Cor. conf. 297. &

238. in 3. vol. & aduerte, quod in præ-
 11 uentione quandoq; sufficit sola t cautio, vt in l. si quis postea, ff. de iudicijs, quandoque exigitur contestatio litis, vt tenent Angel. Bald. Paul. de Cast. & Bart. in l. si quis in iudicio, ff. si quis cautio per glofam singularem in l. qui autem eod. tit. quandoque sententia, & tunc dicitur esse melioris conditionis, qui per eius peruenit ad sententiam. l. sed si à multis, ff. de noxal. l. sed dicendum ff. de in re vers. 2. de præuentione vide DD. in l. si pluribus, & in l. si seruus plurimum, §. si quis ante, ff. de leg. 1. in l. si pluribus, ff. de procurato. l. si tamen Titius, ff. de verb. oblig. l. prior ff. de iudic. l. inter eos ff. de re iud. l. in summa ff. de pecul. Felin. in cap. cum M. Ferrar. in 13. col. extra de Constit. Albericum de Rosata in dictionario suo in verbo præuentionis, & Doctores in l. si conueneris & in l. cum quadam puella ff. de iurisdict. omnium iudic. & Bart. in l. ex duobus ff. de duob. reis, & Ludouic Roman. conf. 161. & vbi essent plures t rei credendi, & vnus remitteret partem debiti, non coneret alijs. Paulus de Castro in l. si vnus ff. de pac. de præuentione vide Maz. decij. 219. & 387. & 294. & Suc-
 12 cinum in 3. vol. conf. 78. & præuentio t contra clericum debet fieri coram Iudice competenti suo, & extar ritum Magna Curia cap. 7. lo vltimo sub rubrica de præuentione. & de materia præuentionis vide Angelum in tractatu maleficiorum in verbo Iudex commissi col. 6. vers. quaro an citatione, & Angel. in S. scientes Ausbens. vt iud. sin. quoquo suffragio, & Bart. in l. sepulcri ff. de sepul. viol. & c. dudum in Cap. regni, qui diligentia præuenit meliorem conditionem sibi facit. l. si non expedieris S. 1. ff. de bon. ausb. iud. possid. l. pupillus, ff. quæ in fraud. quoniam alij suæ negligentia expensum ferre debent, & præ-
 14 uentio t aut fit ex incidenti, quia reuelatum est instrumentum esse falsum, & præueniendo retractatur. l. si ex falsi, C. de transactio. & Tiragueli. in tractatu de iure primo genitura in 12. opus.

posse. 17. *quæst. num. 4.* vbi allegat *glos. singularē in l. si vnum §. si duos in verbo petent ff. de leg. & Bald. in l. 1. ff. de ver. diuisio in 43. quæsto.* & in l. si cum tempore ff. de pact. & Doctores in l. per agrum C. de seruit. & Rhabatlem Cumanum in l. cum quidam ff. de leg. 2. & c. non iniussu extra de procurato. & *singularē Guidonis Papa 795.* & eundem *Guidonem in decif. 202. & conf. 153.* cui beneficio inducto per istud statutum.

15 potest t̄ renunciari, vt tenet *Albericus Ros. in tractatu Statutorum in prima parte,* & notatur in l. si quis conscribendo C. de edend. quoniam iudex debet obseruare conuentionem partium. *glos. in l. possici. ff. de pact. & notatur in Authent. generaliter C. de Episcop. & cleric. & in l. si conuenerit ff. de re iud. & in l. tale pactum, §. 1. ff. de pact. & in l. ius publicum ff. de pact. DD. in l. si prator ff. de iudic. Hostiensis in summa de renunc. in §. qui possunt renunciari, & §. cui iuri possunt renunciari, & *Speculat. in tit. de renunc. & DD. in l. 1. C. de pact. & in l. qui superstitis, & in l. bis potest ff. de acquir. heredis.* & quia ista materia est quotidiana poteris prædictos Doctores, & remissiones studere in casu qui tibi, & occurrent, & resolvere intentionem tuam, saluo semper in quolibet capite prædictorum meliori consilio.*

16 Quid si fuisset t̄ contumax, coram primo non audiretur, allegans pendentiam litis coram secundo, nisi comparuisset coram primo, vt tenet *Angelus in l. si quis postea ff. de iudic. Bart. in l. sepulchri ff. de sepulch. viol. 1. & l. quāuis ff. de damno infect. Bald. in l. senatus, C. qui accusare, 1. mol. in cap. de ijs extra de accusas. nisi renunciatur primæ instantiæ non posset adiri aliud iudex. Angelus in l. si prator, & in l. scuti, §. Celsus ff. de domn. infect. & Innoc. in cap. super literis de rescript. sed si reus comparet, & purgat contumaciam, & refecit expensas, potest coram secundo iudice opponere exceptionem præuentionis factæ coram primo iudice;*

vt tenet *Alex. in d. S. Celsus, & proinde dicebat Angelus in d. l. si quis postea,* 17 quod ineptè opponit t̄ coram secundo de incompetencia iudicis, & ineptè petitur remissio ad primum iudicem, sed tantum debet allegari præuentionio sola, & quando non comparet coram primo valet processus coram alijs. *l. cui denter ff. de rei vend. & rescriptum im-* 18 petratu contra plures, quorum t̄ vnus est nominatus, & non alij, non propterea dicitur præuenta, si alij non sunt nominati, vt notat *Innoc. in cap. pastoralis de rescript. & si peteret pars, quod causa remittitur ad eundem iudicem, & non remittitur, potest appellare, & iusta est appellare, vt tenet Innoc. in cap. cum M. Ferrariensis in fine extra de consist. l. 3. ff. de quibus rebus ad eund. iud. l. si pariter ff. de caus. liber. si non peteret esset legitimus processus. l. penul. ff. de pes. hered. l. is à quo ff. de* 19 *reiuend. sed quid si litera t̄ continet plura capita, & citatur super vno capitantum, num perpetuetur iurisdictio super alijs, dic quod non, nisi simpliciter citetur, item quod si continet plures personas, & vna citatur, dic quo ad alios non perpetuatur iurisdictio, ita tenet Innocent. in cap. licet extra de offic. deleg. num. 4. laus Deo.*

Io: Franciscus Scaglioni V. I. D.

A D D I T I O.

Hanc paagmaticam comentauerunt Tioy. & D. Reg. Rouit. ad quam vide Frecc. de present. instrum. par. 9. in 3. quæst. post Marant. in eius specul. p. 6. in 8. actu nu. 26. Auditorum nostrum in ritu 163. num. 9. Betard. Pand. de present. instr. p. 4. declar. 9. nu. 1006. Franc. Ant. de Iudice, Rober. de liquidat. instrum. confid. 4. num. 58. & seq. Carauit. ritus 190. Muscatell. in praxi S. C. lib. 2. p. 11. glos. in forma num. 77. & seq. & in praxi sicutiussor. p. 1. q. 8. nrm. 5. Iustissime Galter. in praxi in l. 3. par. 2. partis rubr. 2. per totam, vbi plura ad ornatum præsequitur.

Ibi nisi præstita cautio ex istis, cautio pro forma requiritur, vide Carauit. in ritu 189. nu. 7. & seq. Galter. vbi supra nu. 13. Tartagl. in praxi civil. cap. 1. num. 35. Muscatell. in praxi S. C. lib. 1. p. 3. glos. expensas num. 37. & an peti debeat ista cautio Alberic. Oliua in ritu Archiepif. 20. sub num. 3. inquit esse pe-

ten.

tendam, & quid si non fuerit petita, neque data, an viciet processum Berai d. Pand. vbi supra num. 118. vide Marcell. Calà de modo articuli. §. 1. glos. 4. num. 48. dicentem, quod praueniens creditorem ad cassandum inlitum petiti. si ante litem ceptam cautionem de soluendo debitum, & panam, & comparando personaliter non obtulerit iuxta hanc pragm. pendente iudicio, an teneatur prestare talem cautionem, & iudicium ex vi clausula sola facti veritate inspecta conuallidare affirmat, & si immobilia possideret, an eam prestare compellitur Pand. vbi sup. nu. 119. Ibi personaliter comparere, vide Carauit. in situ 168. num. 3.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M .

- 1 *Venditor dicitur primus, auctor, & fideiusor dicitur secundus aucto.*
- 2 *Denunciations debent duo obseruari, scilicet denunciari lis mota, & peti quod defendatur.*
- 3 *Quando euictio imminet, in limine contractus.*
- 4 *Iuramentum de calumnia contra auctorem laudatum.*
- 5 *Quando venditor scit, rem esse alienam.*
- 6 *Quid fieri debet, quando auctor non inuenitur in loco iudicis. 7. & 8.*
- 9 *Quando est certus, an cerciorari debet.*
- 10 *Vbi res fuerit euicta, fructus compensabis cum melioribus.*
- 11 *Quomodo, & quando fit denunciatio.*
- 12 *Potesse venditor, si vult assistere iudicio. 13.*
- 14 *Quando emis hereditatem, an teneatur de euictione. 15.*
- 16 *Si denunciatum est principali, an teneatur fideiussor, & 22.*
- 17 *Iniussu condemnatus, non habet regressum contra venditorem.*
- 18 *Quomodo exequutio commouendi auctorem.*
- 18 *Auctor, quis primus, & quis secundus dicatur.*
- 20 *Si auctor comparuerit, & fuerit opposita exequutio concernens, personam, quomodo proceditur.*
- 21 *Quomodo denunciatur auctori.*

Dubitationem circa dilationem petitam in realibus ad citandum auctorem in iudicijs, sæpius ventilatam, remouentes statuimus, vt huiusmodi petitionis vigore inditium, nullatenus retractetur, si auctor in loco, vbi iudicium agitur presens fuerit, cum tunc in dilatione ad respondendum libello, reus ab auctore informari possit, sin autem absens auctor fuerit, dilationem iuste petendam, & concedendam, & interim cum reo super sedendum decernimus; vt reus ipse defensionum ignarus ab auctore de ipsis plenè informari possit, & eius causam instruere, qui auctor citatur ad subministrandum litis expensas, ad quas obligatus appareret, & singula seruare, ad quæ se instrumento inter reum, & auctorem, vel aliter obligasse apparuerit, ad petitionem ipsius rei cogatur, sine figura iudicij sententiamque latam contra reum defensum contra auctorem suum, qui vt defensorem ipsius rei se præbeat executioni mandari volumus sine alio nouo processu pro ijs, quæ in instrumento defensionis obligatus fuerit.

De termino citandi auctorem in causa reali.

Venditor, qui dicitur auctor laudatus tenetur statim mota lite emptorem defendere. *l. si plus, vel minus, §. mota lite, ff. de euict.* & si non defendet, tenetur ad interesse. *l. cum quærebatur, ff. iudicat. solut. & Bart. in l. 1.*

1. *l. 1. C. de cuius.* & licet venditor sciat litem motam, tamen debet lis ei denunciari, vt assistat liti. *Bart. in l. emptor. C. de cuius. la. secunda.* & aduerte quoniam debet in denunciatione ꝛ facienda declarari, & notificari lis mota venditori, & protestari contra eum si non venerit. *Bart. in l. empt. C. de cuius.* &

2. *quid si emptor est debitor venditori ꝛ in pretio rei, cuius euictio imminet in limine contractus, vtrum possit retinere pretium, dico quod sic, donec fuerit sibi cautum de euictione, & dat cautelam.* *Bart. in l. si post. C. de cuius.* Contra illos, qui supponunt calumniantes, vt obtineat fideiussionem, scilicet ꝛ quod petant conuenti iuramentum de calumnia contra reum, & actorem, adde quæ notatur in *l. à diuo pio, §. si post. ff. de re iudic. & quod notat Bart. in l. habitationem §. fin. ff. de per. & com. rei vend.* si ꝛ venditor sciuisset rem esse alienam incontinenti, emptor contra venditorem posset agere de euictione *text. est singularis in l. seruus, quem §. fin. ff. de actio. empt.* & non solum potest denunciari auctori suo, sed primo venditori. *Bald. in l. 1. in penul. col. C. de ver. permus.* & maximè vbi instrumento adesset clausula, per quam emptor est constitutus procurator in rem propriam. *Bart. in l. si pro re §. si pro uicisione. ff. de euictio. & Cypic. decif. 197.* &

6. qualiter ꝛ fieri debeat, vbi auctor non inuenitur, dicit *Bart. in l. si dictum §. si presente, ff. de euictio.* dicit, quod sufficit fieri coram vicinis, & si emptor fuerit vicus, an cogatur appellare, dic quod vbi est clausula, quod re euicta non possit diei allegari, vel opponi, ꝛ sententia fuit lata per Iudicis iniuriam vel emptoris negligentiam, vel abegitiam cum refectione damnorum sumptuum, & interesse, quæ substatetur in iudicio, vel extra, cum præcludatur via per pactum, non potest quicquam excipere de prædictis. *l. si creditoribus ꝛ C. de com. se. manam. l. venditores. ff. de verb. obligatio.* sed vbi non affuisset tale pactum, & per contumaciam, vel

per in iuriam Iudicis succumberet, tunc ante testium aperturam, & ante sententiam ꝛ litem debuit denunciare litem, vnde in culpa fuit, in iudicio non stetit, vel causam non defendit, nisi vbi quando plene defendisset, nihilominus succumbisset. *l. huius §. gayam. ff. de negot. gestis, & Bald. in l. emptor; la. secunda, C. de euict. die,* quod non debet appellare secundum *Angel. & Bald. in d. l. emptor,* quādo est ꝛ certus quod fouet malam causam, & est dubius, quando verò fouet bonam causam tenetur appellare, & denunciare venditori quod appellauit, vt possit presentari dictam adpellationem, vt tenet *Bart. in l. Hærennius, §. gayam. ff. de euict. & Imol. in cap. fin. de actio. empt. col. 4. vers. nouns,* si non apparuit, & de hac materia latius additionem *Alex. ad Bart. in d. l. Hærennius, §. caya, & vbi*

10. res fuerit ꝛ euicta fructus compensabit cum meliorationibus. *Bald. in l. super*

11. *C. de euictio.* sit ꝛ ista denuntiatio duplici ratione primo, vt noticiis habeat, & compareat defensurus litem, & est principalis ratio, secundo denunciatur vt se instruat à principali de iustitia causæ. *Bart. in l. venditor. ff. de iudic. & in Antient. qua in prouincia, C. vbi de crimi. agi. oppor. & vbi vincit fuerit nisi fuerit sibi cautum ex pacto, emptor nõ recupere impensas.* *Bald. in l. si statutus, C. de euictio.* & potest venditor assistere, & ꝛ facere probationes, etiam in causa appellacionis, secus si tertius

13. comparet in causa, quia non posset inducere, quas reus principalis non posset. *Bald. in l. si parentes, C. deod. sit. & vbi emptor reperit rem obligatam potest liberare eam solvendo debitum.* *Bald. 32*

14. *in l. cum tibi, C. de euict.* quando ꝛ emit aliquis hæreditatem, & euincitur aliud quod corpus particulare, non tenetur venditor, nec etiam ad sumptus. *Bald. in*

15. *l. 1. C. de euict.* & vbi est actum ꝛ quod non teneatur de euictione, tenetur ad pretij restitutionem, vbi verò fuerit cautum, quod ad nihilum teneatur, nõ tenetur ad pretij restitutionem. *Bald.*

in l.

in l. non dubitare, C. de euiclio. & si denunciaucri principali & fufficit, vt teneantur fideiuffotes. Bald. in l. auctore, C. de euiclio. & Cyprius decif. 106. & euiclio habet locum in parte, vbi pars euincitur maximè, vbi eft dictum Boer. quæst. 46. num. 8. in prima parte. & non habet locum in donatione, nifi fuerit dictum, & in donatione remuneratoria idem Boerius quæst. 33. nu. 26. & quæst. 67. num. 1. in prima parte, &

17 vbi iniuste & fuit condemnatus, & nõ appellauit, cum teneatur, non potest agere de euiclio, ita refert Mazeus decif. 49. num. 2. & Cyprius decif. 196. & quam denunciationem facere debet emptor venditori, vide eundem Mazeum decif. 19. quæ & executio fit ex eodem processu, & non opus est alio processu, vt in hac pragmatica, & sic confuevit decidi, & pronunciari, & maximè hodie, vbi notarij infinitas cumulant claufulas concernentes euictionem, quas hic non refero.

19 Auctor & dicitur principalis venditor, scilicet primus, & fideiuffor euictionis, dicitur secundus auctor, alias vocatur confirmator, quia confirmat, & roborat contractum. l. illud. ff. de euiclio. S. non solum, Authenti. de fideiuffor. §. 1. in fit. de fideiuffor. & sic vbi imminet euiclio in limine contractus confuevit prouideri, quod præter secundum auctorem, & sic fideiuffor è, ita dicit glos. in d. l. illud. in verbo non debere.

20 Si Auctor & vocatus comparuerit, & ei fuerit opposita exceptio concernens personam emptoris, per quam excluditur, vt puta exceptio iuris iurandi delatur agenti per emptorem dica, quod emptor euictus exceptione iuris iurandi, vel similibi fundata persona emptoris, non habet recursum contra venditorem, secus quando excluditur exceptione fundata in personam venditoris. l. hoc iure vtimur. ff. de euiclio. secus quando ex persona vtriusque emptoris, & auctoris, quia tunc iudex potest hoc declarare, & ad eum est recurrendum, si non apparet dici potest,

quod absoluat. l. sed & ff. eod. tit. in l. a glos. in verbo & sic.

21 Quando t est denunciandum auctori dicit text. l. si rem S. fin. ff. de euiclio. quod non est præfinitum tempus, dum modo non fiat proprie condemnationem, id est si non est renunciatum allegationibus, & gestes non sint aperti, & publicati, vt dicit glos. finalis in d. l. si rem S. fin. & verum possit fieri dicta denuntiatio in causa appellationis, dicas quod non, nisi res sit integra, vt notat glos. in verbo profinitur, alias dicitur, quod dicta denuntiatio debet fieri prius, siue sit in Ciuitate, siue extra Ciuitatem. l. si idem. S. fin. eod. tit. alias dicitur, quod sufficit, quod sit præsens tempore sententiæ, quia potuit appellare, vt dicit glos. in l. Haremnius in verbo præfinitur. ff. eod. tit. quid si emptor appellauit, & passus est transfiri fatalia, & deseri appellationem in bona causa ad auctorem reuerti non potest. d. l. Haremnius in fine, idem si renunciauit appellari, vel non appellauit à sententia quando erat bona causa, vt glos. notat in d. l. Haremnius in verbo ex præscriptio. quid si non posset denunciare non denunciauit, idemque euictus esset tamquam parum instructus de negotio, hoc ipso videtur dolo fecit se, & ex stipulatu agere non potest. l. si Fundo, S. fin. ff. eod. tit. fallit nisi pacto hoc esset remissum, vel adesser in instrumento venditionis, quod in quacunque parte litis, etiam in secunda, vel in instantia, vt notatur in d. l. Haremnius & in glos. in l. si Fundo in fine, in verbo non potest. ff. de euiclio. sed quid si sciuit venditor moram litem, an oporteat ei denunciari, quod non, facit in argumentum lex t. in fine ff. de actio. empt. vbi nec cerciorari debet, quod non ignorauit. l. Haremnius, S. gaya, sed glos. in Lemptor Fundi, C. de euiclio. dicit quod tutius est scienti denunciare in verbo, vt fideiuffotem, verum vbi præserit sententiam latam appellare debet. l. à sententia, C. de appell. l. 1. C. vbi in rem actio, & d. l. Haremnius, S. 1. verù exigat.

exigatur, quod denunciatur etiam fideiussori, & sic secundo auctori, *glos. in l. auctore laudato tenet, quod non in verbo ignoueris C. eo. vtrum emptor teneatur semper appellare, dic quod aut fouet bonam causam, & tunc non solum appellare, sed persequi d. l. Harzinius, S. 1. l. si bonam causam, C. de administr. tutor. l. si procuratorem, S. ignorantes, ff. mandati, in dubio præsuntur mala, dicit *glos. in d. l. si bonam, si fouent malam causam, & sciunt hoc, non tenentur profecti, nec appellare, sicuti nec mouere lites contra alios possent, vt euitent condemnationem expensarum. l. non est ignotum, C. de administr. tut. quia & tunc non debent conueniri pati semper se vocari in ius, alias ipsi tenerent resarcire expensas omnes l. quoties S, sicut autem, ff. de administr. tut. l. idemque, S. fideiussor, l. si fideiussor ff. mandati, l. qui proprio, S. litis, ff. de procurator. nam propter temeritatem ad expensas tenetur, ignaui litantium punitur. l. qui solidum, S. etiam, ff. de leg. 2. & non t. solum est denunciandum auctori, sed successoribus ipsius, & vbi fuerit res euicta non solum tenetur auctor ad pretium, sed ad interesse, nisi alio fuerit conuentum. l. cum successoribus, C. de euictio. & vbi non fuit denunciatum iudicium auctori, & sopitum est taliter, quod retractari non potest emptor non habere gressum de euictione contra venditorem. l. si parentes, & l. emptor. C. de euictio. & in hoc laus Deo.**

Io: Francisci Scaglioni V. l. D.

A D D I T I O.

Vltra congesta per Troys. in pragmatica. 26. secundum eius ordinem, & per D. Reg. Rouit. hic vide Tartagl. in praxi ciuili. cap. 3. nu. 25. latissime Muscatell. in praxi S. C. lib. 1. par. 1. *glos. pari passu, & glos. nominent in addit. lit. b. Jul. Gzef. Gallup. in praxi S. C. p. 7. cap. 15. nu. 64. qui hanc materiam laudationis in auctorem exarant, & vltra Musing. centur. 3. obseru. 24. plenè Io: Baptista Schuur. in processu iudic. lib. 1. tit. quint. iud. præpar. actus laudat. in Auctorem cap. 1. 2. 3. & 4.*

Io: Baptista de Thoro L. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 Qui suis condemnatus ad expensas, & nihil probauit, & posuit in causa principali, non admittitur ad procedendum, nisi refectis impensis.
- 2 Quomodo intelligitur, & an habeat locum in eo tantum, qui posuit, vel probauit, vel altero ipsorum.
- 3 Num ille, qui soluit repetit, si obtinuit in secunda instantia, & num. 5.
- 4 Quare non admittitur ad procedendum, qui nihil posuit, & probauit.
- 6 Sed quid si officialis soluit dictas expensas, quia malè iudicauit, num recuperat illas à parte, in cuius fauorè protulit expensas.

Qui in causa principali nihil posuerint, vel probauerint, cum condemnantur in expensis sæpius appellat, magis, vt differant, quam, quia credant iustam causam profecti, propterea ad remouendum frustratorias dilationes statuimus eum, qui in iudicio principalis causæ: Nihil probauerit propterea quæ succubuerit in expensis condemnatus ad remedium appellationis, nullatenus admitti, nisi prius expensas condemnationis legitime tassatas cum effectu soluerit, præstita tamen idonea cautione per eum, cui dictæ expensæ solutæ fuerint de eas restituendo, si per Iudicem appellationis eas restitui debere iudicatum fuerit, nisi in promptu talis appellans iuste se impeditum ducuerit in probationibus faciendis, quo casu etiam respectu dictarum expensarum sententia per appellationem suspensa remaneat: & præsens dispositio non habeat locum in causis Ecclesiarum, pupillorum, viduarum, minorum, & miser-

serabiliū personarum, in quibus
ius commune seruetur.

De expensis soluendis per appellantes,
qui nihil in causa principaliter
probauerunt.

Dicitur in presenti Prag-
matica, qui nihil posue-
rit, vel probauerit, etiam
condemnatur in expen-
sis, nullatenus admitti,
nisi prius expensas con-
demnationis legitime tassatas soluerit,
iste textus habet difficultatem respec-
tu dictionis, vel quæ est dictio, alter-
natiua, cuius proprium est in affirmati-
uis alterum esse factum, & in negatiuis
neutrum esse factum, vt tenet *Bart. &*
ceteri scribentes in l. si quis docentia S.
cum ita, & S. de utrum, ff. de reb. dub.
Cynus, & Io. Andr. in c. in alternatiuis
de reg. iur. in 6. Bal. & ceteri Canonista
in cap. inter cetera de rescript. in casu
autem de quo agitur procedit vniuer-
salls dictio nihil, & dicitur, quod nihil
posuerit, vel probauerit, nullo modo
admittatur, ergo si aliquis posuerit
tantum, & non probauerit non admit-
tatur, quoniam vtrumque erat faciendū,
ne committeretur pœna, quia
siuè alterum, siuè neutrum factum sit
non admittitur d. S. cum ita inducen-
do illum textum in penalibus, cum ita
stipulationem cœcipimus, si hominem,
aur fundum non dederis, centum dare
spondes, vtrum est faciendum nè stipu-
lato committatur, id est siuè est alte-
rum, siuè neutrum factum sit tenebit
stipulatio, quia licet sit verum † posuisse
non est verum probasse, & proinde
vtrumque fieri debet, vt non commir-
tatur pœna, & committetur pœna, si al-
terum non fiat, vt tenet *Alexand. in l.*
seruus 3. num. ff. de verb. oblig. & tenent
omnes per me superius allegari, & ma-
ximè in casu, de quo agitur, vbi inferi-
us *pragmatica* disponit, quod non ad-
mittatur, nisi probauerit, non dicitur

probasse, qui posuit, & paria sunt pro-
bare, & obscurè probare, quia habetur
pro non probante, vt tenet *Io. Andr. in*
regula in alternatiuis nu. 4. cum non
nudis asseuerationibus, nec clementiæ
professioni standum est. *l. non nudis C.*
de probat. l. non epistolis cod. tit. l. Impe-
naturus, ff. de probat. quare si nihil pro-
banis, debet resarcire expensas legiti-
mas, de quibus loquitur *Bart. in l. fan-*
cimus, C. de iudic. quas † si succumbit
in causa appellationis restituar, vt di-
ximus supra, ex his excipiuntur viduæ
minores, ecclesiæ, pupilli, & miserabiles
personæ, in quibus habet locum ius
commune.

Glosa † in l. contumacia, ff. de re iud.
in verbo damno, & argumentando à si-
mili ponitur, primò exemplum in vero
contumacè, quando vocatus non ven-
nit, non solum punitur in expensis, sed
veniens interim non auditur secus in
præsumpto contumacè. *l. & post S. fin.*
ff. de iud. l. properandum, S. fin. autem, C.
de iud. & in eo, qui decreto nõ paruit,
sprenendo præcepta Iudicis, idem Iu-
dex potest ei denegare iurisdictionem.
l. sed si per pratorum, S. sed & si dum de-
creto, ff. ex quib. caus. maior. Iudex po-
test statuere terminum ad exhibendum
scripturas, testes, & alia, & comminare
se vterius non auditurum. *l. si ea C. de*
accusatio. hic perdidit causam, ex eo,
quia nihil deduxit, & probauit, vt dicit
glos. supradicta, & idcirco vigore huius
pragmaticæ, punitur ad refectionem
expensarum; dicitur esse in
calumnia qui non probat. *l. non ignorat*
iuncta glos. in verbo pro calumnia, C. de
fruct. & lit. expens. & glos. in l. i. C. de
advocati diuer. iudicum in verb. quod
si non docueris, sed quod si † reuocatur
sententia, non recuperat expensas, etiã
si ex capite iniquitatis, supra tenui cõ-
trarium, tamen saniori consilio possem
dicere contrarium, per infra scripta,
quod ex quo istæ expensæ veniunt in
pœnam contumaciæ, vel non proban-
tis, argumenta faciunt ea, quæ allegat
per *Decium in cap. sapè in ultim. col.*

extra de app. vers. 2. queritur ibi tales expensæ veniunt in penam contumaciae, quæ expensæ taxari debent, vide Innocens. in d. cap. supè, & Bald. in l. san-
 6 cimus, C. de iudic. & si iudex ¶ qui facit partem in iudicatu, soluit expensas alteri parti, vter possit recuperare à parte, dic. q. non. Bald. in l. Mæcepia, C. de seruis fugitiuis, & si pars mouit litem de consilio advocati, num possit illas recuperare ab advocato, vide Bald. in l. i. C. de advocat. diuer. iud. & quomodo, & quæ expensæ taxari debeant, & quando habet instam causam litigandi, actor, vel reus, vide Bald. in Autbent. generaliter, C. de Episcop. & cleric. sit laus Deo.

Io: Franciscus Scaglionus P. I. D.

A D D I T I O

VLtra Afflic. in Const. Iuris peritorum sub num. 15. vers. hodie verò illegat istam pragmaticam dicentis fuisse superdictam ex dictis Domin. in cap. 1. de rescript. in 6. & ad hanc vltra etiam nostrum Auctorem in ritu 166. num. 24. Marant. in specul. par. 6. in 2. actu de appell. num. 353. l. pifcopus Campan. ad Oluam in ritu 4. Curia Archiep. sub num. 18. Carrab. in fing. 11. de syndicatu Muscatell. in praxi S. C. lib. 2. par. 1. glof. sententia num. 25. & eod. lib. par. 3. glof. probandum num. 13. & glof. partis num. 98.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M .

- Creditorum precario rogantur à debitoribus.
- Creditor potest agere cōtra debitorem, & impetrare, ut pignus possideret, & haberet in solutum.
- Pignus resolutur, quando actio in casu cūctōnis firma remaneat.
- Adiudicatio datur, vbi concurrat possessio.
- Iudex profert sententiam, & eligit estimatores compilato processu, vbi non reperit contradicteorem.
- Iudex habita relatione estimatoris, secundum declarationem ipsius mittit victorem in possessionem, vbi tueretur eum.

- Affistentia conceditur pro dote, & vsu fructu dotis.
- Affistentia, qua fit, & quam probationem requirit.
- Appellari non potest à sententia lata ab interdicto Saluiano.
- Adiudicatio visatur tota, licet sit locus redemptioni, quando missio fit in plus, & facta adiudicatione non habet locum ius offerendi, quod limitatur.
- Interdictum Saluianū, quod nam sit.
- Solutum interdictum obtemperatum, contra debitorem, vel extraneum, & recusat restitueri possessionem, au detur iuramentum in litem contra debitorem non pluris, nisi quassit, & contra possessorem quassit eius interdictum.

Affistentiam appetitum contra tertium possessorem, pro executione instrumenti continentis obligationem bonorum, pactum de capiendo, cum constitutione precarii peti posse, & per Iudicem concedi abiq; aliqua bonorum discussione contra principalem facta, alijs concurrentibus, quæ de iure necessaria sunt in assistentia, vel hipotecaria causa declarantes.

De assistentia sine discussione bonorum prestanda.

Reuiter, vbi quis pignora re ipsius, & precario impetrauit, vt possideret pignus, cum quotidie precario rogantur creditores ab his

- qui pignori dederunt. l. certum, §. S. quassum ff. de precario, merito ex natura precarii, vt tandiu eadem libertate vtatur debitor, quamdiu velit creditor. l. ait prator, ff. de. tit. & pindè volens

volens incumbere pignori, creditor potest agere contra debitorem per superius allegata, & imperrare, vt pignus possideret, & haberet insolutum. *l. eleganter ff. de de pignorat. actio.* quo casu nisi sit dictum, & quod in casu cuiusmodi remaneat actio firma resoluitur pignus. *Bar. in d. l. eleganter* & darurque adiudicatio, vbi concurret possessio. *l. si quis putans, S. idem Iulianus,* ibi *sed si exceptione non fuero vsus officium Iudicis erit, vt cum debitori totum hominem adiudicaueris,* que adiudicatio sit officio Iudicis, vt diximus supra de *dec. ff. comuni. diuid.* & vbi hipotecaria possessio ipsa aduocatur. *l. cum venditor ff. de cuius. & Bart. in l. creditores, C. de pignor. & vbi compilato processu non reperit contra auctorem, Iudex profert & sententiam, & eligit extimantes. l. hac edit. talis, S. is illud, C. de secund. nup. & tunc Iudex habita relatione, secundum declarationem factam extimatoris, iam mittat victorem in possessionem, in qua ruetur & cum Iudex. *l. tutor ff. de pignorat. actio.* & ante hac immisionem non efficitur verus Dominus. *l. non est mirum ff. cod. tit. & de hac datione insolutum, vide Bart. in d. l. creditores, & in l. Titius ff. de pignorat. actio. & Bald. in l. 2. C. si in causam iudicati, & de & assistentia pro dote & usufructu dotis, vide *Max. decif. 95.* & quid sit assistentia, & ad quam probationem agens & assistentia teneatur, vide eundem *Mazeum dec. 383.* & *Bart. in l. 1. ff. de Saluiano interdicto,* & vbi dicit, quod a sententia lata ab interdicto Saluiano non potest appellari, & *Bald. conf. 373. incipiente* & *Casus talis* adiudicatio vitatur totaliter sit locus redemptioni, nisi in appretio sit missio in plus, factaque adiudicatione non habet locum ius offerendi, nisi esset interposita sententia ex falsa causa, non habet locum in assurance, vt tenet *Capic. decif. 91.***

11 Interdictum Saluianum est interdictum adipiscendae, & quamuis interdicta sunt realia, id est in rem concepta,

vt tamen ipsa personalia sunt, ex quo qui interdicto tenetur, obligatus est ad id, quod venit ex interdicto. *l. 1. in fine ff. de interdict.* agit enim adipiscendae possessionis gratia, Saluiano interdicto pro rebus tacite obligatis, & hypotecatis in colonum. *l. 1. S. cum pradium el primo ff. de pignor. & l. & qua nondum §. quod dicitur ff. eod. tit. & l. si superatus, l. ante omnia ff. de probatio.* sed in Saluiano interdicto, sufficit probare ipsum possidisse. *l. 1. ff. de Saluiano interdict.* *S. sequens, vers. interdictum quoque instituit. de interdict.* dicitur directum competere contra Colonom, contra alios vtile, sic seruiana, & quasi seruiana directa contra Colonom, vtilis, seu quasi seruiana contra extraneos, vt tenet *glos. in l. 1. C. de praear. & inter Saluianum in verbo coepit iuncto, textu in fine, licet Iason in d. S. item seruiana, tenet quod quasi seruiana competat pro quocumque pignore, quod est falsum, & contra eum facit *text. l. 1. ff. de Saluiano interdict.* *S. 1. ubi singuli aduersus extraneos recte experientur Saluiano interdicto,* & inferius ibi, *as si pro partibus res obligetur vtilis actio, & aduersus extraneos, & inter ipsas dari debetis,* vbi *glos. in verbo extraneos, & glos. in l. 2. cod. tit. in verbo ad prauianum,* ibi quasi in seruiana non sit occupantis, & possidentis meliori consilio, & illa verba melior est conditio possidentis, quando est insolidum res obligata intelligitur, vt ab eo res non possit auocari per alterum, cui res est insolidum obligata, & tuerur exceptio ne, si non conuenit, vt eadem res quoque mihi pignori sit. *l. si debitor ff. de pignor. & seruiana datur etiam pro fructibus, qui accessorii veniunt, dummodo bona fide non sint consumpti, d. S. cum pradium, ff. de Saluiano interdict.* ratio est, quia dicti fructus non fuerunt in bonis, & de bonis tempore obligationis, secus in dote ex privilegio dotis, quia competit in pecunia consumpta, & ratio est, quia pecunia fuit in bonis, & privilegium operatur, vt is, qui con-*

sumptè teneatur, alias cederet lucro ipsius, in damnum petentis, & vt roedamus ad rem ipsam aduocata possessione, seu adeptæ per remedium prædictum. Idem importat dicere assistere, quod incumbere pignori, nam per Seruiam, & hypothecariam aduocamus nudam possessionem, cum nuda possessio sit pænes aduocantem, & non dominium. *l. si cum venditor. ff. de cuiuslibet. l. si pignoris prosequutio. sum. l. a glo. ff. de pignor.* aduocata possessione bonum est assistere, & perseuerare in intentione, & possessione illa aduocata, & incumbere pignori, datur contra possessorem. *l. si fundus S. in venditione,* & vbi aduocavit potest petere adiudicationem per *hanc regiam pragmaticam, vel C. de iur. dominio impetr. ad.* alias de iure civili *l. si fundus S. creditor,* vbi si obtinuit, & recidit à possessione, creditor potest recuperare possessionem, nõ obstante, quod sit iudicium super hypothecaria. Sed quid si sit obtentum contra debitorem, vel extraneum, & reculant restituere possessionem, iurabitur in litem contra debitorem non pluris, nisi quæsitus debetur, si contra possessorem quæsitus eius fuit, & est. *l. si inter Colonum, S. si res pignorat. ff. de pignor.* & interim creditor aduocata possessione potest locare rem ipsam. *l. prædia ff. de pignor. laus Deo.*

Io: Franciscus Scaglioni V. I. D.

A D D I T I O.

Hanc pragmaticam comentarijs ornauerunt Troys. in pragmatica 28. iuxta eius ordinem. & D. Reg. Rouit. hic, sed nouissimè Barbat. edidit sollempne tract. de assistentia, leu de restitutorio interdicto apud quæ erint videre congesta per ipsum, & quid erit probandum pro consequentione sententia assistentia, docet Marcell. Calà de modo articul. 9. 2. glof. vnica num. 249. ad intelligentiam istius pragmatice, vide Muscatell. in praxi S. C. lib. 1. par. 7. glof. condemnanda num. 111. & seq. & lib. 2. glof. sententia num. 146. Carab. in sing. 19. de synd.

Adde D. Prax. de Franc. decif. 80. vbi ponit casum notabilem pertinentem ad hanc pragmaticam assistentia concedi possit creditori super vendita per hæredem obligans in tempore obligationis erat in possessione debitoris,

quamuis hæres præcendisset bona ipsa alienasse vt bona materna, & ibi num. 15. plura de remedio assistentia verba facit, & melius decif. 120. potissimum num. 6. querit si ista pragmatica locum habeat, quando tractatur iudicium assistentia, cum adiudicatione faciendæ creditori. Non autem ad suum vendendi, & transferendi dominium bonorum, obligatorum in alium, & sic iudicium, vbi num. 11. dixerit quando interesse debeat per vicium; qui restituere debet pretium victori in causa appellationis reuocatis sententijs S. C. ad quod facit altera dec 111. vbi casum notabilem aduersus auctorem laudatum dixerit, reliquos casus pertinentes ad istam materiam assistentia recollexi in compendio decif. Regni par. 1. 2. & 3. & in supplemento decisionum verbo assistentia.

Ibi cum pacto capiendi constitutione præcarij, &c. adde, quod assistentia non datur absq; clausula conlilituri, & præcarij, vel inauditio possessore refert Iul. Cæsar Gallup. in praxi S. C. par. 2. cap. 9. num. 28. & 29.

Et quid si non fuisset adiecta ista clausula in instrumto, an habeatur pro adiecta refert Beninc. decif. bonor. 31. num. 6.

Io: Baptista de Teoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 *A quibus casibus non appellatur ad finem retardanda executionis.*
- 2 *Decretum assistentia, dicitur affirmatiuum.*
- 3 *Suspendi liquiditatem fructuum appellatio.*
- 4 *Etiã in casu assistentia decretum interposita appellatione infra decem dies exequi non potest.*
- 5 *An impediatur executio, per restitutionem in integrum.*
- 6 *Qua nullitates impediunt executionem.*
- 7 *Quando impeditur currere terminus appellationis in causa assistentia.*

Magnæ Curia Vicariæ ritum, quod à decreto super assistentia affirmatiuo, non appelletur ad effectum retardandæ executionis, locum habere decernimus post executionem. verò factam appellationem iustificari posse ad effectum, etiam ipsius assistentia reuocandæ declaramus. De nullitate autem ipsius decreti

creti ex eisdem actis cognosci, & iudicari posse volumus, & mandamus ad effectum, etiam ipsius executionis retardandæ, quousque de dicta nullitate iudicatum fuerit.

De appellatione in causa assistentiæ.

Exstat ritus in Magna Curia num. 25. qui incipit *Item non appellatur vigore regaliū literarum, ibi item non appellatur ab omnibus casibus,*

- à quibus prohibetur à lute communi, quos enumerat † *Mazeus decif. 261.* & quoniam non fit mentio de iudicio assistentiæ, nec de decreto lato in iudicio assistentiæ, extat alia decisio eiusdem *Mazei super hoc num. 383.* & extat pro hoc *doctrina Bart. in l. 1. ff. de Salu. interd. in fine,* & dicitur decretum affirmatiuum, † quoniam eidem petenti confirmatur possessio virtute pacti assignata, & proinde à tali decreto possessionis non appellatur, solum appellatio † suspendit executionem fructum, & expensarum, & interesse, ità dicit *Bald. in l. unica C. si de molen. possessio fueris appellatum,* & *Bart. in l. pator ait, S. iussus ff. de appellatio. & relatio.* & *Mazeus decif. 279.* & *Palatios Ruuios in repetitio. cap. per vestras de donatio. inter vir, & uxor fol. 102. col. 3. vers. aduerse prope finem,* & de huiusmodi decreto, vide *Capyc. decif. 51.* & quamuis istud decretum exequi † possit nihil hominus debet iudex expectare, quod labantur decem dies, idem *Capycus decif. 167. num. 2.* quæ † quando profertur in dicta sententiæ assistentiæ, vel decretum non impeditur per restitutionem integrum petitam, idem *Capyc. decif. 53.* licet ea petita debeat dari cautio de restituendo in casu retractionis, & quod impeditur † per exceptionem nullitatis, & quæ nullitates impediunt executionem istius

sententiæ. *Capyc. decif. 167. num. 3. & Maz. decif. 283.*

Ista est benè glosata, remanet solum videre ritum, qui loquitur de hoc, & non reperi, hactenus talem ritum, nisi subscriptos ritus sub rubrica de app. admiff. Item non appellatur à decreto ipsius Curia ciuili, vel criminali, item non appellatur ab omnibus casibus, in quibus probiaetur à iur. & Constitutio. Regni.

- 7 Incidenter † quero, quando impeditur currete instantia in causa appellationis, dic compromisso, accusatione impedimento iudicis. *Mazeus decif. 78 l. 3. ff. de bon. poss. contr. tabul. acta iudicis,* à quo non valeant pendente termino ad dandum apostolos; quod sic *Boerius tenet in 2. parte quæst. 256.* à contrario secus. laus Deo.

Io. Franciscus Scaglione, V. I. D.

A D D I T I O.

Quamuis hæc pragmatica fuerit comentata à Troif. in pragm. 29. iuxta eius ordinem, & per D. Reg. Rouit. hic, & ab Agore nostro in ritu 260. num. 15. eam etiam citant idem Troif. in ritu 257. Fufc. in singul. 74. appellatione Tartagl. in praxi ciuili cap. 6. num. 5. & 6. Præf. de Franc. decif. 86. sub nu. 2. Marant. in specul. p. 6. in 2. actu de appellat. num. 321. & diuise Muscat. in praxi S. C. lib. 1. p. 7. glos. condemnando num. 110. & lib. 2. p. 1. glos. informa num. 5. & p. 3. glos. tuerint num. 43. & seq. & in praxi de fiduciis. p. 1. modo 18. num. 5. vide eundem Præf. de Franc. decif. 120. & in decif. 136. quærit, an sicuti sententiæ assistentiæ, quæ mandari debet executioni, non obstant appellatione præstita cautione iuxta pragmaticam de assistent. si fuerit exequuta, & deinde ex tractatu temporis reuocata in beneficium rei, debeat secunda sententiæ eodem modo executioni de mandandari non obstante appellatione, refert affirmatiue decifum fuisse.

Io. Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 *Quanto tempore durat instantia.*
 2 *An, & quando insulatur spiritus uila, & 3. 4. 5. & 6.*
 7 *Instantia incipit à litis contestatione.*
 8 *Instantia preempta actus consumpti durans.*

- 9 Instantia quanto perpetuatur per citationem ad dicendum
 10 De impedimentis fatalium.
 11 An aduersus tres sententias, maior restituitur.
 12 Quomodo restituitur instantia in causa criminali, & in causa appellationis, & 13.
 14 Qua acta pereunt perempta inflatia.
 15 Quis erit Iudex restitutionis.
 16 Diligentia in causa, quando proficit.
 17 Quomodo conceditur secundum fatale.

Instantia causæ in iudicijs à iure præfissa, si decursa fuerit per negligentiam partis, nullatenus restituatur, nisi prius resectis expensis, si autem culpa Iudicis tunc restituta ipso iure intelligitur. Et intelligitur per Iudicem stetit, si per duos menses ante lapsum instantiæ processus conclusus ipsi Iudici fuerit præsentatus, cum petitione, & protestatione, ut ad expeditionem causæ procedere debeat, prædicta tamen non habet locum in personis, quibus per beneficium restitutionis in integrum à iure, & Regni Constitutionibus subuenitur, in quibus restitutionem petentibus beneficia eis salua remanent.

De instantia non restituenda sine restitutione expensarum.

Instantia causæ principalis durat triennio *l. 1. properandum, C. de iudic.* & vira ipsius finitur per lapsu triennij, vnde & finita potest ei insulari per Principem spiritus vitæ, ut dicit *glos. in l. ab hostibus, §. sed quod simpliciter, ff. ex quib. caus. mar. quam* triennij singularem. *Bald. & Alberic. de Rojat.* ibi

- ficuti Christus, qui insulari spiritum vitæ Lazaro mortuo, & hoc t est veru si fiat ista suscitatio ex causa, vtputa si peremptio est occasio pestis, belli, terremotus, feriarum repentinarum, paupertatis, legationis publicæ, vel culpa Iudicis, vel ex alijs causis iustis, tunc non tenetur ad rescensionem expensarum argumento. *l. properandum, §. fin. vtraque C. de sud.* qui a sua negligentia non perijt, sed vbi esset perempta & non ex causis prædictis, & alijs fortè similibus tenetur ad expensas, & alias non audiretur, vt tenet *Boerius quæst. 247. num. 10. & 11. in 2. parte in 2. t.* verò instantia scilicet in causa appellationis, vbi ob defectum prosecutionis est deserta, dicit *Bald. in l. peremptorias, C. sent. rescin. nō poss.* quod Princeps ex certa scientia potest prorogare instantiam, & illam suscitare, idem *in l. fin. eod. tit. immo t potest restituere ad appellandum à sententia, quæ fecit transitum in rem iudicatam, & si secundo anno ex causa, etiam iniusta fuerit impeditus restituatur, vt idem Boerius quæst. prædicta num. 12. 13. vsque in fine dictæ quæst. & instantia incipit à litis contestatione in causa principali, vt notatur *in d. l. properandum, & quæ causæ habeant instantiam, & an quando dicatur perempta, vide Mazeum decis. 346. & habet locum in Concistorio Principis, vt idem Mazeus 283. vbi propter peremptionem instantiæ processus annullaretur, de nono agens debet rescire impensas, vt idem *Max. decis. 70.* instantia perempta durat effectus t consumpti, nec currit dum discutitur aliqua causa emergens, vel principalis impedito licet currat, datur rescriptio, & differunt instantia causæ principalis ab instantia causæ appellationis, vt tenet *Capp. decis. 11. & perpetuatur t per citationem ad dicendum in prima tamen causa, idem Capp. decis. 109. & si prima vice fuerit suscitata potest, & secundo loco resuscitari, vt tenet Capp. decis. 145. quid in causa criminali, dic quod aut***

aut precepta est negligentia actoris, & non resuscitatur, aut culpa ludicis, & resuscitatur a Principe, sed potest protogati instantia in causis criminalibus infra primam instantiam. *Cappycius decis. 206.* & si quis appellauit, & habuit primum, & secundum fatale, † & in secundo fuit impeditus iusto impedimento, & per quatuor menses est elapsus secundum fatale, & fuerit negligens per duos menses ad petendum restitutionem dictorum quatuor mensium, secundum, an dicti duo menses trahant alios duos menses iusti impedimenti, quod sic, *Cappella tolosa. quæst. 177.* & *Guido Papa quæst. 406.* & idem an aduersus tres sententia restituatur

11 † maior *quæst. 54.* instantia nē deferatur, debent exhiberi acta, & interpellari, iudex pro expeditione causæ, alias non præsumeretur negligens iudex, ut notat in *Aubensico item si, C. de tempo. appellat Paulus de Castro. conf. 184. videtur col. fin. in 1. lib. & Alex. conf. conf. 64. viso processu col. 1. in 1. par. & conf. 69. 200. decis. Maz. 50. Alex. conf. 164. viso processu col. 2. in 2. par. instantia.*

12 principalis † appellacionis criminalibus, vbi dicitur precepta, quomodo restituatur, & in quibus casibus, vide *Bart. & alios in l. arbitro, §. cuius dolo, ff. de dolo,* & in causa appellacionis, & an, & quando est nulla sententia precepta instantia lata, vide latius *Sebastianum Vantium in tractatu de nulli, sub rubrica de nullis. ex defectu iurisdictio. nn. 116. & 117. Guido Papa*

13 *conf. 4. num. 6.* dicit, quod restitutio † aduersus lapsum temporis concedi nō debet, nisi causa cognita, & debet docere de eius diligentia, alias præsumitur negligentia, & ista restitutio non solum conceditur minoribus. *l. & si sine dolo, §. in hermosidus, & §. procedentis ff. de minor. sed maioribus. l. ab hostibus, ex quib. caus. maior.* nisi præcesserit eorum negligentia, ut tenet *Io. Constantius in Commentarijs Constitutionū Regiarum Francia sub rubrica de restitutione,* permittit etiam ius *Aubens-*

ica ei, qui C. de appellat. dicta restitutio,

14 † quæ non reperitur publicata per eū. *Bart. in l. 1. ff. de ijs, qua in fraud. & vt refert Guido Papa non datur restitutio ex capite negligentia q. 473.* & hæc restitutio per Principem committi potest, & vbi ex actis patet de impedimento ad id restituitur, alias restituitur in causa appellacionis ad annū *Bellamæra conclus. 216.* & de materia restitutionis, vide *Ostavianum Vestrū in sua practica sub rubrica de restit. in integr. & Bart. in d. l. & si sine, §. penul. & fin. ff. de dol. & in l. 2. §. si quis iudicio, vbi Bal. ff. si quis cautio. & prædictam restitutionem habet minor pupillus per dictam legem, & si sine dolo, §. fin. & penul. ecclesia, res publica l. res publica C. quibus ex caus. maior. in integr. restit. dat. & l. rem publicam, C. de sur. resp. & in hoc vitur iure minorum, ut tenet *Bart. in d. l. respublica,* & in resti-*

15 tutione, vbi non appellauit, erit † iudex, a quo vbi verò appellauit, erit iudex, ad quem ita tenet *Cynus in l. præses. C. de appell. & Bal. in d. §. si quis in iudicio, ff. si quis cautio.* vbi etiam loquitur de impedimento paupertatis, & *Decius in cap. ex ratione de appellatio.*

16 ille verò, † qui adhibuit diligentiam, quam potuit, casus fortuiti præstant sibi causam restitutionis. *l. cum matribus C. qui petant tutor. instantia non perijt, dicit Hieronymus Cognolus in reg. ea est natura,* quando protelatur propter exceptiones, & subterfugia partis, & hoc procedit quando de facili non potest remoueri tale impedimentum. *Decius in l. qui potest facere, ff. de reg. iur. & instantia in causa appellacionis incipit ab apertura, & notatur in ritibus Magna Curia in ritu, qui incipit l. 1. in eis De Curijs car. 10. Guid. Papa q. 58. & glos. in l. fin. C. de temp. appell. & aduerte, quod vt concedatur secundum fatale, & perpetuetur instantia, non sufficit vna proestatio, sed requiruntur plures ad summum duæ, vt notatur in d. §. sine vtraque sit laus Deo.*

Io: Franciscus Scagliaonus V. I. D.

ADDI-

A D D I T I O.

T Royf. in prag. 30. secundum eius ordinem, & D. Reg. Rouit. hic multa recollerunt, & prater eos istam pragmaticam, citant Batus ad Afflict. in Const. causas, alias in verbo causæ ante eum Marant. in eius specul. p. 5. num. 31. & ibi Foller. in addit. Carau. in ritu 248. num. 12. Muscat. in praxi S. C. lib. 2. p. 7. glof. sententia.

Nec omittendum erit, quod dispositio huius pragmaticæ est conformis dispositioni iuris communis, quo iure idem fuerat mandatum, vt refert Rocca in tract. præct. iudic. lib. 5. tit. de Instantia causæ, & Afflict. in Constit. hac lege num. 3. & seq.

Adeo, quod cum instantia perie culpa partis, non restituitur absq; expensis, taliter, q; per insulfatione tēporis, si culpa partis petentis interfuisset, teneretur latius Boer. dec. 246.

Et in hac pragmatica procedat in S. C. Molfes, conf. 47. num. 14. tenet quod non, vbi rationes assignat, sed contrarium praticatur ex te Jul. Gallus. in praxi S. C. lib. 2. c. 17. nu. 47. sicque indifferenter in insulfationibus factis perempta instantia adiciuntur verba illa per Ipestablem D. Præsidentem S. C. refectis prius expensis.

Et quid in causis reclamationum si culpa Iudicis, vel partis fatalia essent decuria, vide Di Præf. de Franc. decil. 646. conf. 2.

Ibi negligentia partis, vide Pat. de syndic. verbo Iudex tenetur.

Ibi ipso iure, vide Marant. d. p. 5. num. 34. & Carauit. d. ritu 248. num. 12.

Ibi processus compilatus, vide Camp. in capitem iustitiarum num. 19.

Ibi cum petitione, & protestatione, vide Affl. in Constitut. hac lege num. 7. vbi citat hanc pragmaticam. & in Constitut. iustitiarum per provincias num. 8. in fine, nam pars debet inflare coram Iudice post cōclufum in causa, vt causa ipsa expediatur, vide Alber. Oliuam in ritu 36. lib. num. 8. allegantem hanc prag. aliam adducendo, & per Vrsi. decif. 59. quando protestatio sit necessaria in impedimento causato per Iudicem, cuius occasione tempus labitur, & in dec. 78. num. 3. Muscatell. d. praxi lib. 2. p. 2. glof. causas nu. 15. & circa hoc erit notandum, quod ista pragmatica fuit interpretata per S. C. vt facta citatione ad dicendum perpetuatur instantia per aliud triennium, & sic de singulis, ita Pisanell. ad Affl. in decif. 283. quem sequitur Præf. de Franc. decif. 643. num. 4. vbi in fine refert, quod perempta instantia in ciuilibus datur remediū insulfationis temporis causa, que obtinetur à Præside S. C. vt consuetum est & circa refectionem expensarum, si actor insulfauerit spiritum vite, & refecerit expensas reo, & demum vicerit, & liquidatione expensarum reus tenetur restituere dictas expensas sibi solutas, idem Præf. de Franc. decif. 331.

Ibi petentibus beneficia, &c. concordat cum ord. 11. de ord. iudic. & ad hoc erit notandum, quod duo sunt beneficia, primum, & se-

cundum Troyf. in prag. cursu dilatic num Præf. de Franc. decif. 233. in princ. latè Muscat. in d. prax. lib. 1. pag. 6. glof. in integrum post Tartag. in praxi ciuili cap. 4. sub n. 12. Io: Baptista de Thoro I. C. Neup.

S V M M A R I V M.

- 1 *Falsum quid sit, & quomodo committitur, & 2. 16. & 24.*
- 3 *Quomodo excusatur, qui deposuit falsum. 4. & 20.*
- 5 *Mendax, quomodo punitur.*
- 6 *Rasura, quomodo puniatur, & 14.*
- 7 *Periurus, an perdat causam, & puniatur num. 18. & 42.*
- 8 *Scribens apocas falsas, quando punitur.*
- 9 *Crimen stellionatus, an sit iudicium publicum.*
- 10 *Falsarius, quando punitur ciuilitur.*
- 11 *Quæ qualitates agrauant falsitatem.*
- 12 *Concludere, oportet probatio ad hoc, vt puniatur de falso.*
- 13 *Eximens literas à manibus alterius, quomodo puniatur.*
- 15 *An supersedeatur in causa, si accusatur de falso post cōclufum in causa, & 22.*
- 17 *An falsitas impediatur reassumptionem.*
- 19 *Declaratio, quomodo, & quando fieri debeat. 23. & 24.*
- 31 *Iudex compellens testem, deponere falsum punitur.*
- 26 *Si fabricans falsum se abstinere ab uso, non propterea excusatur.*
- 26 *Qui cognoscit de falso, & panis, & 27.*
- 28 *An clericus, qui coram layco deposuit falsum, per laycum possit cognosci, & puniri.*
- 29 *An testes, qui deposuerunt coram arbitro puniantur per Iudicem ordinarium.*
- 30 *Procurator, qui declarat velle vti, an puniatur. 31.*
- 32 *Glausula insolita apponi per notarium, facit presumi falsum.*
- 33 *Qui instruit falsitatem punitur, non si instruit ad bonum finem, & 45.*
- 34 *Si dicitur actor instrumēto tamquam vero, non est simplex declaratio.*
- 35 *Falsitas in vno capite, an faciat falsū testem,*

testem; & instrumentuum in alijs capitulis. 40. & 41.

36 Non eo ipso, quod producit testes falsum committit, sed si scienter ad falsum deponendum.

37 An testis falsus teneatur ad restitutionem damni.

38 Quando visitur scienter pœna falsi, punitur pœna manus.

39 Error, quando nocet.

43 Quid si testis deponit falsum, non corruptus.

49 Quomodo reuocatur sententia ex capite falsitatis.

Testem falsum, vel alias scripturas, qui in causa scienter producit, vel eo usus fuerit, ipso iure causam perdat, nisi infra octo dies post processum publicatum continuo sequentes renunciauerit coram iudice tali depositioni specificè, & non in generali, quæ in iudicijs solet fieri renunciatio testibus, qui fortè falsa deposuissent, vltra quam causæ perditionem pœnæ falsi à iure communi introductæ subijciatur. Testis verò, qui falsa deposuerit per Iudicem causæ, seueriter pœna falsi puniatur, sine nouo processu ordinario, sed sufficiat si citentur ad dicendum quare de falso testimonio per eum præstito in tali causâ, cum in sententia depositionis per eum factæ condemnari non debeat, tunc enim si citatus personaliter, vel ad domum non comparuerit, vel per aliquem legitime excusatus non fuerit, tamquam contumax verus habeatur, quæ contumacia ad condemnandum eum de falso sufficiat, nisi quâdocumque ante condemnationem personaliter comparuerit causam in vinculis dicturus, in qua tunc au-

diatur, in cuius defensionibus, pro quibus si aliquid appouerit, & probauerit, quod eum excusare à dolo Iudici visum fuerit absoluat, contraque si de falsitate constiterit condemnentur ad pœnam à iure, pro crimine falsi introductam. Similiterque contra principalem producentem, & vicentem; Iudex causæ producere debeat: Ecclesiæ autem pupilli, minores, mulieres, & miserabiles personæ à tali pœna sint immunes, in quam tantum eorum procuratores, tutores, curatores, actores incidere volumus.

De falsis testibus non producendis, & de pœna producentium, & vicentium.

Falsum ¶ habet tres species, primò largo modo dicitur omnis mutatio veritatis improprie, vnde dicit Bald. in l. si ex cautione, C. de non numerat. pecun. quod si remoueantur mens, & verba committitur falsum, si verba, & non mens dicitur dissimulatio, & non falsum, & proinde aliud ¶ est simulatio, aliud falsitas. l. 1. C. plus val. quod agit. & ista dissimulatione non habet locum statutum, & ista pragmatica, cū statuta habent locum in proprio significato, vt tenet Socinus in l. si quis darenta, S. vtram num. 5. ff. de reb. dub. alias improprie, quod non cadit in legem Corneliam de falsis, alias, & postremò proprie dicitur falsum, quod cadit in aliquod capitulum. l. Cornel. de falsis, ex quo infertur, quod non dicitur falsum committere proprie, nisi quod dolosè falsum commiserit. l. nec exemplum, C. de fals. per Barr. in l. diuus ff. ad l. Cornel. de fals. cap. is autem, cap. beatus Paulus 23. quest. 2. & idem Socinus vbi supra num. 6. vbi dicit, quod Petrus

Petrus de Ancara consului in suo notabili consilio 22. incipiente V isa inquisitione, quod si aliquis † audiuit ab aliquo tertio, cui credidit, & postea iuramento deposuit; hoc per propriam scientiam, licet ignoraret, si tamen probatur illud esse verum in iudicio falsitatis excusatur, † & dicitur: si rusticus non ex malignitate, sed potius ex errore, vel temeritate falsum deposuit, non tenetur pœna falsitatis dicit *Angel. in Audent. de testib. in §. ea licet in verbo acti per illum textum, & Bal. in l. 1. in fine, C. de fid. instrum.* vnde idem dicitur in *massario*, qui falsum denunciauerit ex errore, qui præsumitur pugijs. *l. penul. C. de ijs, qui sib. ascri.* cum alias puniretur *l. lege Cornelia. §. fin. ff. de fals. vbi Bart. & punitur in expensis iste denunciatio.* *Bald. in l. sancimus, C. de iudic. & Ludouic. Rom. in l. penul. ff. ad sylva. prædicta*, limitatur per *Bald. in l. 1. C. de error. aduo. & ibi Iacobus Butri*, & quomodo puniatur mendax in vno dictum eius in alio claudicat, quãdo mendacium præcessit in substantiabilibus, quoniam periurus in omnibus, & ei in alio non creditur. *Innocent. in s. fraternitatis extra de bare. sequitur Bal. in rubr. de controu. inuestit. denunciante non probante*, quod asserunt puniuntur pœna falsi, vt tenet *Bart. in leuicij, C. de curioj. & statio. de rasura*, & † emendatione, vide *Bal. in §. pacta de pace. Conf. & in l. 1. C. de edict. diui Adri. toll. falsarius puniatur ad interesse Felin. in cap. 1. extra de Confis. col. 12. vers. propterea*, & an periurus † perdat causam, vide *Salicetum in Audentica ei, qui iurat C. de bon. aus. iud. possid. Felinus in cap. ex parte extra de rescript. Angelus in tract. malefactorum in verbo falsario, & in l. si quis maior C. de transact. & Guido Papa conf. 29. & 89. & decis. 128. Debitor † scribens apoc. falsas de recepto tenetur pœna falsi. *l. qui veluti, C. de fals. & qui si aliquis adierat extra contractum adeo, quod non incidit in pœnam delicti, & repeniatur periurus, an ex officio con-**

tra dictum periurum procedi possit, & fuit determinatum in *Cappella Tolosana*, quod sic *conclus. 17. ex eo*, quia deiciendo dolum commisit in aduersariũ, secus si inquiratur respectu spectatæ religionis, vt tenet *Io: Faber. C. de reb. cred. & Mazer dec. 64. dicitur*, quod causa periurij est causa criminalis, & extat *ritus Magna Curia*, qui incipit *Item seruatur ipsa Curia car. 7. crimen.* † & stellationatus non est proprie iudiciũ publicum, sed infamatus, *l. quid ergo §. fin. ff. de ijs, qui nos. infam. falsarius*, quandoque † punitur ciuilitet. *l. si legatarius, ff. de dol. quandoque pœna exilij. l. si duo §. fin. ff. de iure iur. quandoque decapitatur*, vt notat in *Audent. vt non luxurientur contra natu. coll. 6. aliquando motu Principis. l. cum eos populos, C. de summa Tri. & fid. casto. quandoque l. 1. ff. de fcar. & Bald. in l. 2. C. de reb. credit. quandoque l. 1. ff. de fals. aliquando pœna iemotionis & à testimonio, & dignitate. *l. quoties, C. de dignit. lib. 12. aliquando pœna infamiz. l. si quis maior, C. de transact. & clericus veniens contra propriam promissionem venit priuandus beneficio.* *Bald. & Hostie. in cap. quarelam nē prelati vices suas; & Abbas in cap. quarelam de iure iur. vbi Felinus, & Barbati in cap. peruenit extra de fide instrum. in 10. col. & qui celant instrumenta, & testamenta publica tenentur pœna falsi, vt in Constitutione testamentorum, & quæ † qualitates agrauant, & releuant à pœna falsi, vide Constitutionem, quæ incipit *Qualitates*, & qui iurat se esse idoneum locupletem, & similia tenetur de dolo. *l. falsus, §. si quis nihil ff. de furtis*, & † punitur falsarius, qui scienter commisit falsum pœna obtruncationis manus *Const. eos qui scienter ad hoc, vt quis puniatur de falso requiritur, quod probatio falsi necessario concludat Iason in l. 1. ff. si quis ius dicens non obtemp. colum. 4. vers. 2. & fortius eximens literas à manibus seruientis, aut Nuntij Regij pœna criminis læsæ maiestatis cæterorum iudi-***

- judicium pœnâ falsi. *Guido Papa quæst.*
 14 579. Abrasio † rescripti grati, gratiæ,
 & iustitiæ, quomodo puniatur. *Maz.*
decis. 2 r. falsificatè literas regias inuis
delictum committis, quam uti falsis li-
teris, ut in diffis. decis. & in incidens quæ-
stio falsi, an faciat supersederi in causa,
 15 vide *Mazeum dec. 226. dic. † quod post*
conclusum in causa non facit superse-
deri, extat regia pragmatica Regis Cat-
tolici, quæ incipit Ranuncius alias eum
frequentius, & decis. Capycij 25. & Bal.
in l. si quis cautione, c. de non numer.
pecun. dicit, quod falsum est mutatio
 16 † veritatis. *Corneus conf. 45. in 2. par. &*
Soccinus conf. 187. in 2. par. Capyc. dec.
30. & licet declarauerit reus nolle uti
nilominus punitur pœnâ falsi, idem
Capyc. decis. 67. quandoque excusatur.
 17 † quandoque licet in reassumptione
 dicatur in teassumentum, falsum non im-
 peditur reassumptio, ut tenet *Capyc.*
decis. 79. & an possit principalis depo-
 18 nere absque metu periurij, † adest ritus,
 qui incipit *Item, quod quandoq; car. 3.*
 petiurus alias punitur falsigatione. *l.*
si duo patromi S. fin. ff. de iur. sur. decla-
 19 ratio † debet fieri simpliciter absque
 alia protestatione, & conditione, prout
 tenet *Lapus alleg. 119. & quamuis di-*
 catur hic, quod debet fieri infra octo
 dies, fuit quod in eodem spatio percû-
 rãdi acta poterat deliberare, & cogno-
 scere si aliqui ex testibus sunt falsi, sed
 non obseruatur, quoniam huiusmodi
 declaratio nonquam fit, nisi parte in-
 stante, & dato termino ad declarandû
l. diuus, & ibi Bart. ff. de fals. & Paulus
de Castr. & Bal. in l. si ueris, & in l. si
aduersarius, c. de fide instrum. & Sali-
 20 cetus in *l. si falsus, c. de fals. rusticus †*
 excusatur à pœnâ falsi, ubi non reddit
 concludentem causam, sed à rationem
 sui dicti. *Bald. in l. presbiteri, c. de Epi-*
scop. & cler. testis falsus in causa crimi-
nali punitur pœnâ talionis cap. 1. quæst.
3. in glos. ord. & est testis in l. 1. ff. ad l.
Cor. de sicar. & Bart. ibi, quod punitur
 21 etiam Iudex † compellers testem de-
 ponere falsum, & ad prima adde, quæ
 habet in *l. 1. S. fin. ff. eo. & quid si testis*
 est in parte verus, in parte falsus, vide
Bart. & additionem ad eum in l. Quintus.
 22 quærelam de falso † contra testes, &
 non contra producentem, utrum die-
 beat supersederi in causa principali, dic
 quod non. *Bart. in l. si testamentum, ff.*
de petit. hered. & quid si interrogatus
 23 si velit uti testibus, † & scripturis, &
 fuerit datus terminus ad declarandû,
 dic quod declaratio debet fieri simpli-
 citer, ut dicit *Mazeus decis. 119. cadit*
 à causa, qui committit falsum. *l. in frau-*
dem, S. quoties, ff. de iur. fisci. qui falsas
 attestaciones faciendas, testimoniaue
 falsa, iniucem dicenda coierint, puni-
 tur pœnâ falsi. *l. lege Cornelia. S. pœnâ*
 24 legis. ff. de fals. falsus † testis in causa
 homicidij, pœnâ homicidij tenetur *Bal.*
in S. niara de pace iur. firm. falsitas nõ
 nocitura, non punitur: ut tenet *Cynus.*
Bart. Bald. Sal. in l. damus, c. de fals. &
Guidinus in tractatu maleficiorum in
na. de fals. per sextum in l. 1. S. fin. ff. de
dol. falsum committit, qui nititur in-
 strumento falso. *l. si falsos, c. de fals. &*
 hæc est differentia in eo, qui fabrica-
 25 uit, & † qui usus est, quod ille, qui fa-
 bricauit, licet abstineat se ab usu, nubi-
 lominus, tenetur secus in eo, qui tene-
 retur propter usum, quoniam si se ab-
 stinet, & declarat nolle uti non tene-
 tur, ut *glos. & DD. in d. l. si falsos, & an*
 quilibet Iudex possit cognoscere, & pun-
 nire, dicit *Bart. in l. nullum, c. de testib.*
 quod ille coram quo commissæ est fal-
 sitas, & pro hoc est *glos. ordinaria in l.*
si les, c. de fals. sed Bart. in l. diuus ff. eo.
 26 tenet cõtrarium, † quod tunc deum
 ille solus potest puniri, qui habet fa-
 cultatem, & auctoritatem puniendi,
 alias debet remittere ad maiorem Iu-
 dicem, & ista pars uetior est, *per text.*
in Authent. de testib. in 2. col. & de hac
 materia vide *Salicetum in d. l. nullum,*
 dicit tamen *Bart. in l. si quis obrepserit,*
 27 quod ubi in actu iudicarij † sit ali-
 quod delictum Iudice, vel à parte, vel
 à notario, vel à teste, vel aduocato,
 tunc

- tunc iudex ex officio potest eos punire. l. *Athletas*, S. i. ff. de ijs, qui not. infam. & ubi iudex habet ordinarium imperium puniet eos ordinaria pœna, alias non nisi consulto Principe, l. *penal.* ff. de fals. & † nisi sit clericus testis, quia tunc remittitur ad iudicem Ecclesiasticum contra doctrinam *glos. in d. l. nullum per textum*, & DD. in *l. seu Authentica statuimus*, C. de Episcop. & cler. c. si diligenti de foro compet. † idem ubi falsum deposuissent testes coram arbitro, & arbitratore. l. *fn. C. de test. & glos. in cap. illi 5. quest. 5. Antonius de Butri in cap. verum in 8. col. extra de for. compet.*
- 30 & in † procuratore, ubi declararet vel le veti, & dicitur procurator est bonæ opinionis, & famæ, & factum esset antiquum, ac principales abientes à loco iudicij tenerem, quod non tenetur pœna falsi. l. *diuus ff. eod. tit.* Quæro testis deposuit falsum, sed eius testimonium non valet, vt quia deposuit non iuratus † vel iurauit non presentibus partibus. *Gandinus in tractatu malefici in tit. de fals. dicit*, sed communis opinio est, quod non, sed extraordinariè crimine stellationis, & pœna pecuniaria arbitro iudicis, idem tenet *Alberic. de Rosata in 2. par. statuto quest. 141.* idem dicitur in tabellione, qui conficit instrumentum falsum, alias nullum, & l. *Andr. in reg. non est sine culpa in mercurialibus extra de reg. sur. in 6. Cynus in l. i. C. de sepul. viol. & Bald. in l. data opera, C. qui accusar. glos. in cap. ne quis arbitretur 22. quest. 2. Bald. in l. presbiteri, C. de Episcop. & cler. in l. fn. C. si ex fals. instrum. clausula inchoat † posita per notarium, facit præsumi falsitatem contra eum, *glos. est singularis in l. si quis sub condicione ff. de conditio. institutio. & Bar. Bald. Cynus in l. emptorem, C. plus val. quod agitur non tenetur de falso, quod ignoranter vtrius instrumento falso, vt in Constitutio-**
- 33 *ne, qui falso testamento, & † qui intruit utilitatem testibus teatur pœna falsi, vt in Constitutione qui falsitatem; Nuncius, qui tetulit citatæ, & non ci-*
- zauit, tenetur pœna falsi. l. *qui nomine, ff. de fals. de iure canonico minus punitur vtens, vt notatur in c. ad falsariolū extra de crim. fals. ubi lo: de Anania* plura cumulat super hac materia, & licet tunc cautela, vt dicat vtrius instrumento tali tamquam vero, & verè fabricato, sed si quouis modo appareat suspectum, vel falsum ex nunc, prout ex tunc ablinco, & in eius vsu argumento *tex. Kobseruare in fine, ff. de off. Prætorij, & in ea parte, quæ per me facit, & non aliter, nec alio modo. l. elegantè, S. procurator ff. de dol. ait prætor, S. i. ff. de damno infect. l. argenteus, S. i. ff. de eden. tollitur p hanc pragmaticam, & quid si inueniatur falsitas*
- 35 in vno † capite, in alio verum dicit *Laurendus in 10. quest. in suo. dicitio. tit. de probatio.* quod aut instrumentum continet vnum caput, aut plura capita diuisa, & separata, aut coniecta, & connexa, si sunt diuersa nocet in illo solo capite, vt notatur in *l. si ex falsis, C. de transact. diuisa enim, nec positio, nec remotione tolluntur. l. naturaliter. S. nihil commune, ff. de acquir. possess. si verò coniuncta nocet in omnibus. l. eū actum, ff. de negot. gest. leg. fn. C. de accusat.* nota igitur, quod non eo † ipso, quod quis producit testes intelligitur falsum committere, nisi scienter ad falsum perhibendum producat, & hoc procedit in teste, quorum animus non potuit præuidere secus in instrumento. l. *scriptura, C. de fide instrum.* crimen falsi præscribitur ipatio viginti annorum. l. *quarelam, C. de fals. cap. venerabilis de exceptio. fallit in Ecclesia, quia non præscribitur. Speculator in tit. de sent. S. quoniam, ubi allegat textum*
- 37 *30. quest. 2. cap. † verè omnibus falsus testis in foro contentioso tenetur de omni damno contingente ex illo, & de delicto, & de omni exitu ipsius delicti, vt glos. in cap. præbiterum de homicid. cap. imputari de reg. iur. in 6. habetur in cap. sicut de testib. & cap. i. de custod. eucharist. Bar. in l. furem ff. de iur. Bald. in l. quoniam factora, C. ad l. iur.*

iul. de vi. in foro conscientia tenetur de dicto falso testimonio, & non de omni damno, quod ex illo sequitur, vt tenent omnes DD. in d. cap. 1. de custod. eucharist. & notarius potest corrigere instrumentum, vbi non est orta lis super eo, ita Bart. in l. si librarius, ff. de reg. iur. & Bald. in l. errore. C. de testam.

38 vnde si scienter vtens falsis testibus, punitur pena manus, vt in Constitutione eos, qui scienter idem in instrumentis, & in fabricante falsa instrumentata, & producente corruptos testes.

39 Primò est videndum de rescripto, seu instrumento, quod consistit ex materia, & forma, vbi est error in materia viciatur, illud in quo est erratum, vbi est in forma viciatur totum, vt tenet Bald. in l. nec exemplum C. ad l. Cornel. de fals. & idem in l. satis eo. tit. nisi reuocatur in dubium totum, vt notatur in l. si ex falsis, C. de transactio. & in cap. fraternitatis extra de test. fallit nisi notarius esset persona dignissima l. si quis ex argentijs §. 2. ff. de ed. d. scripura

40 pura & in parte falsa, in totum est falsa cap. si ad scripturas sacras contra §. dist. 16. dist. 1. cap. canones 3. q. 9. cap. pura l. cum eiusdem ff. de edil. edict. Idem in testibus, nisi articuli sint separati, vt tenet glos. in d. cap. si ad scripturas in verbo quid in eis, & lason num. 1. in l. si quis ex falsis C. de transactio. dicit, quod testes deponunt falsum in eo, quo non consistit substantia negotij, scilicet in appendicijs, exemplum, si interrogatur de consanguinitate, & negauit, nihilominus non potest puniri de falso, per doctrinam Iacobi Butricari in l. Lutius ff. de ijs. qui notantur infra. & post eum Angelus, & Bart. in d. l. si quis ex falsis, item fallit, vbi pars co-

41 iteretur, & alia capita esse vera, vt tenet glos. in l. 2. C. de fals. & Alex. & alij in l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de verb. obligat. & secundò limitatur non habere locum in presumpto falso, quod resultat ex linearum, castaruta, vt notat Bart. in l. filius §. sequens questio, ff. de fals. & facit l. iubemus, vbi Bald. C. de

test. & an instrumenta alia eiusdem notarij reddantur falsa, seu suspecta in §. penult. vide glos. Authentico de tabelis. Bald. in l. 2. §. miles, ff. de testam. & in l. iubemus, Syllanè C. de sacrosacros. & in cap. 1. de lege Corra. & Alex. in familiaribus, C. de test. & quod testis deponat falsum, in vno sit falsus, in omnibus repro- bata opinione; Bald. in rubrica de notrou. inuestis. quoniam ipse tenet contrarium in l. fin. C. de adu. in diu. Adria- mi collaud. in quoppositio. quia venit totum tanquam indiuisibile, etiam respectu iuramenti, vt tenet Salicetus in d. l. si ex falsis, & loquitur lason & Alexand. in conf. quoniam notarius, nam postquam est peritius, redditur siue testimonium, in parte quod est testimonium extra de test. & notat Innocent. in cap. fraternitatis extra de heretic. & Bart. in l. Quintus ff. de aur. & arg. leg. etiam, quod deponat per verba credit, licet euitet perurium, non facit fidem eius dictum, & de omnibus predictis, vide Ludovic. Ramosola §. 9. & Speculum tit. de test. §. 1. & Bart. in tract. de test. & in adu. additione de presump- tionum falsum fuisse fabricatum, ad vterum nisi nominet, à quo habuit, vt notat Bald. in l. maior §. C. de fals. & vbi de clara uult uolle uti, num. euitet fabricatos falsum, id quod non. l. si falsus, eo. tit. exceptio falsi non est criminalis, vt dicit Bald. in l. filius C. eo. & vbi venit ad rescindendam sententiam, tollitur quadriennio, quando falsum non est à se commissum, sed vbi esset à se commissum non tollitur quadriennio, sed quadriennio, post viginti annos, alias intellexerunt in exceptione, inesse produ- ctum, vt dicit Bald. in l. veluti, C. eo. tit.

42 Quæro, quid si testis & deponit falsum non corruptus, & in suo principalis, ita quod principalis non potest pro- uidere, quod sit falsus, dic quod non ponitur producens, quod non procedit in instrumento, nam testes dictum potuit ignorare, secus in instrumentum, vt dicit Bald. in l. fin. C. si ex fals. in- strum. & presumitur & procelle, nisi

probetur corruptela, & idcirco *Bald. dat cautelam ubi supra*, ubi principalis habet suspensum testem, vel instrumentum, & interrogatur, quod t̄ debeat si vult uti, n̄ faciat, quod testis puniatur, ut dicit, quia non reputo mihi hūc testem, vel hoc instrumentum, idcirco de hoc instrumento, vel teste non curans vsui cedo, & talem faciat per procuratorem generalem. Nos verò dicimus, & melius quod omnibus volumus uti præter talem, cuius testimonium non indigemus, & cogimur facere talem declarationem, sed num possit accusari huiusmodi testis, dicit quod sic, licet teneatur contrarium, *Bald. in l. fin. C. quod falso sutori, & est verius.*

45 Sed numquid t̄ possit pars instruere testem, & testis interrogatus, negauerit, quod fuit instructus, incurrat p̄nā falsi, dicit *Bald. ubi supra*, quod potest instrui, & non incurrit p̄nam falsi, etiam quod negauerit esse instructum & intelligitur falsus, quando super falso capitulo produciatur, ut tenet *Bald. in d. l. fin. C. si ex falsis instrumentis.*

46 Quomodo t̄ reuocatur sententia lata ob testes falsos, & instrumenta falsa, quæ transiit in rem iudicatam, vide in cap. 1. & 2. de fals. cap. cum venerabilis in fine de exceptio. iuncta glo. 1. verbo *comperita veritate. Ius Deo.*

Io: Franciscus Scaglioni V. I. D.

A D D I T I O.

DE ista pragmatica meminit Afflicti. in Confit. litigator autem. & in Confit. qui falsitatem sub num. 5. it̄i fine. & post eum Marang. in eius specul. p. 6. in actū n̄. 3. lat̄ Muscat. in praxi S. C. lib. 1. p. 6. glof. termino sub n̄. 4. & seq. & in praxi crim. tit. de falsis n̄. 39. Episcop. Ricc. collect̄ decif. 2380. ubi plura adduxit ad hoc, & simile statutum est Scribæ, ut per text. ad allegat. 11. n̄m. 190. similiter concordat cum statuto Mantuz. ut testis falsus cadat ab articulo, lat̄ Sord. decif. 188. ubi plura de teste falso deduxit, & præsertim num. 23. dixit ad propositum p̄næ amissionis causæ iuxta istam pragmaticam, quod falsitatem committens, licet perdat causam, non tamen per hoc aduersarius obtinet, nisi suam intentionem plenè probet, ad quod notat Glof. in Confit. quod falsitate; quod prius non amittebat causam, qui vtebatur falsis

testibus, sequitur Boer. decif. 192. num. 3. ubi in princ. concludit si aliunde falsitatem commiserit causam perderet, cætera supplet hic B. Reg. Rouit. & in prag. 4. in princ. infra eo. ubi de ammissione causæ, lat̄ agit ultra Pisanell. hic copiose aliqua notauit cum dictionibus, & Troyl. in pragm. 31. secundum eius ordinem circa alia concernentia falsitatem testis, plenius agit Catalan. in tractatu de indultu cap. 39. ad quod etiam vide Fortunat. in tract. de verit. & errore p. 2. in primo membro n̄. 114. ubi hanc pragmaticam exornat declarando nonnulla ad eam pertinentia, & ad materiam si producant testes. Et si perdet causam, vel non diffusè prosequitur Farin. de falsit. quæst. 150. à num. 41. cum seq. limitatur ista pragmatica, quod non locum vendicat in criminalibus, & sic decifum refert Anna alleg. 2. præterea non præcedit quoties testis deposuisset non iuratus, vel aliter adeo, quod eius dispositio non valeret, & sic alteri minimè noceret, licet saltum deposuisset non puniretur de falso, secundum Bart. in l. domus C. ad l. Cornel. de falsi. quod facit ad propositum huius pragmaticæ, ut inquit Garba in dicto 3.

Ibi nisi infra dies octo, vide Episcopum Fuscū singul. 37. tit. 1. citantem hanc prag.

Ibi cum insertione suæ depositionis, nam sufficiens exit eius depositio, quod falsum depositum fuit. in cap. sicut de test. vide quomodo probanda sit falsitas testium, ut nocet ex pro quo testes deposuerint apud Marcell. Calā de modo articul. 9. 2. glof. vnica n̄. 1069.

Ibi in vinculis dicitur, vide Campagn. in cap. ut quæ ab Eccellencia n̄m. 20. in medio.

Ibi pupilli, & mulieres, vide Afil. in d. Confit. litigator autem ubi citat hanc pragmaticam ad hoc.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 Limitatur pragmatica non habere locū in causa matrimoniali, & criminali.
- 2 Quomodo dicitur conclusum, & 3.

Post conclusionem causæ, quoniam non est cognoscere: sed cognitum esse sub colore veritatis indagande, vel alio quocumque colore quæsito testes de nouo examinari, ex quorū dictis causæ, quæ prius ex processu sollempni clara apparebat, scriptis indubium reuocatur per depositiones huiusmodi testium, non sine manifesta subornationis suspitione, quam nō solum post conclusionem,

sed

sed etiam post publicationem legum conditores timuerunt, omnino prohibemus, etiam in nostro Sacro Consilio, ne sub veritatis indagandæ specie, manifesta falsitatis occasio præbeatur, inhibentes etiam talem testium receptionem in nostro Sacro Consilio fieri sub decreto, quod extra processum tales ponantur attestationes.

De testibus post causam conclusam nullo modo admittendis.

Supra plenius in pragmatica conclusionem facta, & in pragmatica quandoque solent, diximus de ijs, quæ concernunt hæc pragmaticam, idem

est iuris. S. quia verò, *Authentico de testib. & Bart. & Angelus in d. S. fallit* in matrimonio, & causa criminali, & ubi testes repeti peterentur, & depositi essent extra articulum, & videtur quomodo, & quando dicitur conclusum, & quomodo dicitur didicisse testificata, ubi non sufficeret, quod percurrisset processum, nec oculis percurrisset, sed debuisset perlegere, taliter quod memoriz plenius id teneret, alias non diceretur didicisse testificata, & latius *Angelus in Authentica at qui semel, C. de probat. & DD. in cap. iuravit de probatio.* ubi materiam tetigit, & ipse enumeravi in dictis pragmaticis plures causas, quos hic non repeto, sed me ad ea remitto pro clariori intelligentia eorum, quæ hic dici possent. laus Deo.

Io: Franciscus Scaglioneus V. I. D.

A D D I T I O :

Post Troys. in pragmatica 32. secundum eius ordinem, & D. Reg. Rouit. hic late Muscatell. in praxi S. C. lib. 1. par. 7. glof. de iure.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 *Qua pena punitur negans mutuum, & depositum.*
- 2 *Negans possidere, qua pena punitur.*
- 3 *Negans homicidium, an possit panitere.*

Constitutionem contra negantem mutuum depositum, vel commodatum quam indecunctudinem venisse intelleximus, inviolabiliter observari mandamus, eam locum habere decernentes contra quoscumque negantes in iudicio promissionem, siue stipulationem per se, de aliquid dando, vel faciendo factam, si postea per probationes legitimas de mendatio convictus, qui supradicta negaverit ad penam in dicta Constitutione contempnam.

De pena negantium mutuum depositum, commodatum, vel aliam promissionem.

Constitutio, quæ loquitur de negante in mutuum depositum commodatum, incipit Regiæ Maiestatis sub rubrica de mutua

stione, & recommendatione car. mibi 59. & punit negantes in tertia parte rei negatæ, de positate, seu tantundem extimationis fisci commodus applicandæ, & si transegit cum parte, erit penæ tertia pars commodi translationis, ita dicit *glof. in d. Conf.* quam sequitur *Andreas*, negas in etiam punitur, quoniam probata possessione quam negavit transfertur in competitorum. *Bart. iuncta glof. in l. fin. ff. de rei vend.* negans scripturam publicam si convincitur punitur in duplum. *Bar. in Authent. contra quod proptiam. C. de non num. pecun.* negans homicidium fecisse

N 2 fecisse

fecisse, licet postea confiteatur, auditor quoad pœnam homicidij, non quoad pœnam negationis *Bart. in l. proinde §. notandum ff. ad l. aquil. & in dicta Ausbens. contra qui propriam, idem dicitur in negante legatum, & in l. aquil. vt diximus supra de positionibus, & in hoc laus Deo.*

Io: Franciscus Scaglioni V. I. D.

A D D I T I O.

Adde Afflic. in Const. Regni Regiæ Maiestatis, vbi Batus in addit. citat istam pragmaticam, & eundem Afflic. in Const. in causa depositi verbo negat, confiterunt etiam relata per Luc. de Penna in l. pen. C. qui milit. poss. lib. 11. vbi ponit aliquos casus, in quibus non debet negatura probari, & inter cœtera dixit quod si reus negabit onus probandi pecuniam non solutam, incumbit accusatori, cum hoc non possit aliter rei, vel accusati confessione probari, & e contra si fuerit soluta, & reus negauerit, & an liceat totum negare, & non plus debito, vel offerre verum debitum, vide Carroc. in tract. de oblat. p. 2. quest. 52. & si solvens iterum conueniatur pro mutuo, poterit illud negare, sed cum qua cautela, vide Dec. & Cagnol. in l. ea est natura ff. de regul. Carau. in pragmatica 2. de S. C. Maced. 9. 16. num. 29. & 30.

Ibi ad pœnam in d. Const. condennamur, qui est certioria, quam exigitur potius propter mendacium, quam pro iure salarij, & tunc exigitur quoties procederet negatio, & subsequatur probatio Afflic. in Const. Constitutio num. 1. & melius in d. Const. Regiæ Maiestatis num. 6. expressè loquendo de ista multa ad hoc, vt locum habeat censuræ tria esse necessaria s. negatio debiti, item probatio ipsius, item condemnatio, & ibi de probatione negationis satis prosequitur, quamuis Batus ad Afflic. in d. Const. Constitutionum dicat hodie istam trigesimam, de qua loquitur d. Constitutio non habet locum, istæ nouellæ pragmaticæ Cæs. Maest. incip. *Supplicano per l'administratione della Giustizia.*

Io. Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 *Notarius, quomodo primo vocabatur.*
- 2 *Matrices, quæ sint, & 3.*
- 4 *Matricula, quæ dicatur.*
- 5 *Vbi cauetur, quod matriculentur, si nõ matriculentur habentur pro priuatis.*
- 6 *An per matriculam probetur, quod non sit matriculatus.*
- 7 *Literæ senices, quædo inuenta, & quare fuerunt inuenti, 8.*

- 9 *Quæ sunt attendenda in notario, & 11.*
- 10 *Officium notarij, quare inuentum.*
- 12 *Quæ persone eligi debent.*
- 13 *Quare sic longa instrumenta sint.*
- 14 *De corruptione notariorum.*
- 15 *Officium notarij antiquum, & notabile.*

Officium Notariatus inuentum, ad perpetuandum hominum gesta, & fidem promissam obseruandam, adeo adulteratum reperitur, vt quod ad cautelam viuentium introductum fuit, in manifestu cesserit detrimentum, tum quia inter notarios nullus ordo, nullaque viuendi forma adhibitus apparet, tum quia temeraria quadam licentia assumpta maligna te hominum natura falsitates diuersas committunt, vt per sæpè non solum contrahentes in eorum cautelis fraudentur, sed etiam falso obligentur ad ea, quæ nunquam mente conceperunt frustratis nostrorum prædecessorum Constitutionibus, per quas licet cautius prouidete, nisi fuerit, tamen ab hominum malignitate, quæ in dies creuit superati reperiuntur, cui morbo nos auctore Deo pro virili nostra, remedium adhibere volentes. Hac salubri Constitutione sancimus, vt in Ciuitate nostræ Neapolitana, quæ caput Regni est, & successiue in quibuscumque Ciuitatibus, & terris nostræ iurisdictioni subiectis, vbi copia notariorum reperitur, vsq; ad numerum quinquennarium, debeantque notarij ipsi in Ciuitate Neapolij in archiuo publico, vbi scripturæ publicæ conseruantur, & in alijs terris apud loca, in quibus iura publica conseruari consueuerunt, tenere librum, in quo

quo reperiantur scripti, & matriculati omnes, & singuli notarij Ciuitatum, vel terrarum prædictarum, qui tempore talis descriptionis, & matriculæ iurent super quatuor Sanctis Euangelijs, officium notariatus fide liter exercere, in qua matricula describantur ordinatè, qui continuo procreantur, sicq; de ea mortui deleantur scribendo annum, mensè, & diem mortis notarij de dicta matricula delendi, & in dicta matricula de nouo ponendi, & si notarius, qui non matriculatur officium exerceat: officio in perpetuum priuetur. Qui verò notarij non fuerint ad numerum quinquennarium debeant matriculari in regno in loco viciniore, vbi dicta matricula reperitur, debeantque inter eos de trimestri in trimestrem eligere vnum Propositum, ad cuius mandatum se congregare debeant, quomodoque pro rebus, quæ dicto Proposito tractandæ videbuntur, pro onere, & commoditate officij eorum, & maxime singulo trimestri, semel congregentur in Ciuitate Neapolis in præsentia vnius ex Iudicibus Magnæ Curiaë, in alijs locis in præsentia Capitani, vel assessoris; & inter eos præponat de eis, quæ ad honestatem dicti eorum officij pertinet, & maxime si quid intellexerint commissum per eos, vel per alterum eorum contra honestatem, vel eorum officij debitum, illudque corrigant, & emendent, prout res ipsa postulat cum potestate suspendendi ab officio, qui legitima causa suadente suspendendus veniret. Mors autem

notarij notificari debeat per heredem ipsius, vel Syndicum loci, vbi notarius mortuus fuerit quâdo hæres non superesset.

De notarijs matriculandis.

Notarij † primò logographus, seu grammatei, & locus eorum grammathophylatium. *l. moris ff. de panis*, & dicuntur logographi, qui scribunt etiam acta forentia. *Alciatus in tit. de tabul. lib. 12. C. Matrices † dicuntur loca, ex quibus deducitur aqua, seu materies aliqua, vt in dictionario Calepini notatur, & dicuntur loca, vbi conseruatur materia, seu id, de quo agitur hinc loca, vbi conseruatur † aqua dicitur matrix, seu fistula maior. l. eos, C. de aqua duct. lib. 11. vbi Alciatus, & vulgo nuncupamus la conserua dela.*

2 *acq. † Matr-icula dicitur liber, vbi describunt nomina matriculandorum per ordinem. l. matricula C. de agens. in rebus lib. 12. l. petitionem. C. de aduocat. diner. sud. l. quicumque C. de choarialib. lib. 12. cap. perlectis sup. verb. matriculis 25. distinet. l. scrinarios, C. de test. milit. & † vbi cauetur, quod matriculentur, & non fuerint matriculati habentur priuatis. Bart. in ista l. matricula, & quanto tempore perdatur beneficium competens respectu matriculæ. l. aus facta §. tempus ff. de panis, & an probet matricula Bart. in d. l. petitionem, & † an per eam probetur, quod quis non est matriculatus. Bart. in l. fin. C. de reb. cred. & an non exercens gaudet priuilegio, vide DD. in d. l. scrinarios, C. de testib. milit. & de matricula, vide l. fin. C. de officio præf. Urbis dicitur in historijs, quod Lamech. auus Noe longè ante diluuium, & quasi per annos quingentum inuenit literas † phænici, & modos fundendi metalla, & vaticinatus est diluuium, vt refert*

Berosus, seu inter pres ad Berosum, & ad id fuerunt repertæ duæ columnæ, & sic scriptura fuit reperta ad perpetuandam memoriam, † qua mens nostra instruetur. l. i. ff. de fide instrum. l. notionem S. instrumentorum ff. de ver. signific. l. sciant, C. de probatio. l. cum res

9 *C. eod. tit. in notario est attendenda † morum grauitas, & scientia, cap. cum in cunctis extra de electio. etas l. 2. ff. rem pup. sal. for. l. orphanotrophios, C. de episcop. & cler. cap. si quis triginta 78. dicti suaderet ex eo, quoniam huius-*

10 *modi officium † repertum est publica hominum vtilitate, & proinde propter tantam fidem huiusmodi homines legales fuerunt instituti. cap. quoniam contra de probatio. & geruat vicem, & duorum fidem, vt notat Bald. in auth. sed cum testator. C. ad l. fals. literarum*

11 *scientia † est inspicienda, quia prudentia indigens multos oprimit prouerbiorum, cap. 28. ad euitandas falsitates, vt puris manibus omnia per agent. S. maxime authen. de quasi. & ea scientia in notarijs petquirenda est, quam ignorate tutissimum est. l. 2. S. seruus Sab-*

12 *pius ff. de orig. iur. & † in officio notarijs debent eligi personæ benemerentes, qui non inania lucra sectentur, sed debita sollicitudine exequentur l. ad splendidiors, C. de diuer. officijs lib. 12. & eligentes poterunt forte ad in-*

13 *teresse teneri. Bar. in l. i. C. de mandat. & coll. & tanta † assertio in institutis processit ex auaritia notariorum, & vt maius salarium haberent, ita etiam, q̄ prouideri deberet, vt notarij eligantur boni optimi, & christiani, non auari, & pauperes; sed diuites; & notabiles propter corruptionem, vt notatur in cap. statutum, S. notariorum de rescri. lib. 6. l. nulli S. i. C. de episcop. & cler. & l. tam de mentis C. de episcop. aud. vnde dicit*

13 *scriptura † sacra Vt vobis, qui corrupti estis prece, vel pretio, qui tali odio, vel amore dictis bonum esse malum, & malum esse bonum, penentes tenebras esse lucem, & lucem tenebras mordificantes animas vestras, qua non mo-*

riantur, sed in inferno sepelluntur, & olim notarij in hac Ciuitate, vt audiui, fuerunt multi nobiles de sedilibus istius antiquissimæ Ciuitatis Neapolis, & † non immerito, nam, & olim Berosus ille antiquissimus philosophus astrologus, & mathematicus, cui Athenæ propter eius eximiam virtutem statum in publico excreterunt, cum lingua aurea fuit notarijs, vt testatur hystoria, & in hoc laus Deo.

Io: Franciscus Scaglioni V. I. D.

A D D I T I O.

AD hanc pragmaticam vide Carol. Grimal. in addit. ad praxim ciuil. Tartagl. cap. 1. col. 16. vers. de cuius practica, & qualiter probetur quem esse notarium, ostendit Marcell. Cala de modo articul. §. 2. glof. vnica nu. 250. Nota, quod tabelliones debent esse in iure periti, & illorum examinatio ad Principem spectat Luc. in l. contra publicam col. penul. C. de re milit. lib. 12. Intrigliol. fng. 77. nu. 1. lib. 3. hodie verò ad protonotarium, suè vicem protonotarij. Frecc. de subfeud. lib. 1. tit. de offic. legat. & protonot. vltra Afflic. in locis demanij sub num. 25. Paris. de Sincio. verbo iuramentum sub num. 2. vers. & ab illo & tenentur scire iuramentum, pertinet ad eius peritiam Intrigliol. fng. 75. nu. 42. p. 3. Insuper mandatur, quod notarij debent matriculari, hoc est præuio examine, & sic cum fuerit inscriptus in numerum notarium ponitur in libro matricularum descriptus, quamque hodie notarij matricula non sit in vsu, sed tenetur expedire facere priuilegium sigillatum, & registratum in forma Regij Cancellarij, de quo tenent fides authenticas, vt refert D. Reg. Rouit. in hac pragmatica. l. num. 1. de notarijs, hinc est, quod notarijs exercens officium sine priuilegio, eius instrumenta non valent Reg. Salern. dec. 56. num. 5. quo fit, vt copia matriculæ prodeit ad probandum quem esse notarium. Crauit. in ritu 188. sub num. 10. & propterea si notarijs repositus fuerit in matricula, valent eius instrumenta, ex præsumptione matriculæ, quia matricula inducit præsumptionem incorporationem, & inuicturam secundum. Bald. in l. 2. nu. 7. C. de sent. & interloc. omn. iud. citatum per Catalan. in tract. de indult. cap. 18. num. 58. vbi num. 59. subdit ad propositum, quod quia ex matricula notarijs officio ideo effectus est de corpore, & collegio notariorum, & præsumitur notarijs Maticard. de probat. conclus. 1098. num. 9. & seq. & conclus. 1037. à num. 4. cum seq. ibi Intrigliol. fng. 77. num. 82. & 59. par. 3. quænis, & notarijs præsumatur, quod per se tale gefit Tiraquell. de præscript. §. 1. glof. 4. vers. vigesimo septimo accedit, tenet, quod non.

ex multorum Doct. opinione, & quid si fuerit in possessione sciente, & patiente illo, ad quem spectat creare notarios, vide Malcar. de probat. conclus. 1098. nu. 16. & seq.

Ibi vique ad numerum quinquenarium, numerus notariorum debet inscribi in matricula, cum eorum nominibus, &c. veluti agentes in rebus certo numero designati in matricula scribendi sunt. matriculans, C. de agent. in reb. lib. 12. vbi Luc. explicat istam matriculam quæ sit, ita tamen quod si aliquis non fuerit repertus in libro matriculæ, non diceretur matriculatus, & ita probatur quem esse matriculatum. Marcell. Calæ de modo articul. glof. vnica 9. 2. num. 1172. licet in notario ultra prædicta nonnulla retulit Malcar. de probat. conclus. 1093. quæ requiruntur, & sequitur ibi Calæ nu. 251. & talis numerus notariorum antiquitus Neap. erat octo, & quinque Iudices ad contractus, ut tradit Afflicti. in Const. occupatis num. 7. hodie sunt multi nedum Neap. sed per totum Regnum.

Ibi vnius ex Iudicibus M. C. V. vide Viuium in sylua comun. opin. in opin. 647. Hodie M. C. V. circa concessionem officii notariorum non se intromittit, quia spectat ad officium Protonotarij. Afflicti. in Const. in locis demanij sub nu. 25. nec de gestis per dictos notarios coram eadem in cap. rationes reddere, sed eodem Viceprotonotario Anna in sing. 360.

Ibi mors autem nota, quod notarius non ad tempus, sed vita durante creatur Afflicti. in Const. occupatis sub num. 8. & eorum mors erit denuncianda, sicut feudatarius, vt in pragm. 58. de offic. proc. Cæf.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 *Quid sit, & quare dicatur protocol- lum, & 2.*
- 3 *Quando protocollum fidem faciat.*
- 4 *Dictio, &c. quid importet.*
- 5 *Quando omitti clausulas, qua veniunt ex natura contractus, quid faciendum.*
- 6 *Protocollum, utrum de per se probet.*
- 7 *Protocollum non existente, reassumptum, num faciat fidem, & 8.*

Singuli ex dictis notarijs in principio cuiuslibet anni, debeant coram priori in loco matriculæ comparere, ibique præsentare librum ligatum per numerum cartarum signatum, sculptumque in principio cuiuslibet carte per sigillum Ciuitatis, vel loci præ-

dicti, in cuius libri principio manu eiusdem notarij, sit descriptus titulus infra scriptus, hic est liber mei ralis notarij, confectus sub tali millesimo inditione, anno, regni Illustrissimi Regis, in quo describuntur omnes contractus, testamenta, & rogationes, de quibus anno prædicto contingerit me fore rogatum, ad quorum infra scribendorum, perpetuam fidem præsentem titulum scripsi manu propria signo, quo in meis instrumentis vti consueui, signauit, & continuo signum notarij in principio libri ponatur, & in dies in dicto libro ordinatè scribantur totius illius anni dicti notarij instrumenta, & rogationes, fideliter sine interlineaturis, remissionis, & cassationis, cum omnibus substantialibus ipsorum instrumentorum, & rogationum, & si dicti notarij contrafecerint in decem vnijs, qualibet vice puniantur. Præpositus vero illius temporis, in libro matriculæ describat comparitiones dictorum notariorum, & librorum præsentationem, ordine supra scripto ad pænam supra scriptam, & quicumque non fuerit repertus in dicta matricula præsentasse in principio anni librum, vt supra ordinatum, etiam si postea cum præsentasse appareat, puniatur pæna supradicta, nisi propter infirmitatem, & absentiam, vel aliud iustum impedimentum impeditus fuisset, de quo iusto impedimento stetur relationi, & arbitrio dicti Præpositi, & collegij notariorum cum consilio vnius ex Iudicibus M. C. & in alijs locis cum consilio capitanei, vel assessoris.

De

De ordine in protocollis per notarios
seruando.

- R**otocollum dicitur in breuiatura, vt refert *glos. in S. fin. de testib. in Authent. in v. rbo.* † protocollū, alias grammatice loquēdo dicitur, quod breuiter; & succinēte notatur à notario, vt extendi, deindē atque absolui possit † proto, primus, colla græcæ glutem, siuē collis glutī natura collitis concinnator glutina, hinc colla colomi glutino, & propterea ista primæ glotinatūra debet cōtinere ea omnia, quæ hic, & alia, quæ in *S. fin. Authent. de tabell.* & † an, & quando protocollū fidem faciat, vide *Albericum in l. contractus C. de fide instr.* & quid importat, & refert dictio, & † cætera in protocollis, vide *Bart. ante alios in l. gallus. S. idem in redendum ff. de lib. & postum.* & quomodo patet extendere contractum, ibidem, & quando ommissit clāusulas, aliquas, quæ t veniunt ex natura contractū, vide eundem *Bart. in l. illa institut ff. de liber. & postumis,* & quomodo possit dictam dictionem notari, extendere, & ampliare, seu breuiare substantia contractus non mutata, & redigere in publicum documentum, vide *Speculatorem in tit. de instrum. edito. S. nono, vers. isemipponitur* contra rescriptum, & de protocollis tabellionis defuncti, per alium notarium de mandato Iudicis publicandis, idem *Speculator in eo. tit. S. 3. vers. illud quoque protocollum;* & † vtrum de per se probet, vel quomodo, vide *Felinum in cap. cum P tabello. de fide instrum.* & protocollo non existente, vtrum † instrumentum reassumptum faciat fidem, & perdat vires suas, & vtrum pro plena fide recurratur ad protocollum, vide *DD. in cap. quoniam contra de probatio. & Dominus Mazeus in Constit. baiulos nu. 54. dicit;* † vbi tractatur reassūm à proto-

collo instrumentum, & habet protocollum omnia sollempnia requisita, tūc autem viuunt duo testes, & tunc potest reassūm per alium notarium, præcedente decreto Iudicis, aut viuunt vnus tantum, & in causa pia, & tunc reassūmitur decreto Regis per Capitulum Regni, † incipit *illa ordinatio car. 44. Authent. viuis,* & similiter decreto Regio in causa dotis, extat *litera Regina Ioanna Secunda,* quæ incipit *Baiulis,* & iudicibus, extatq; *Capitulum Ciuitatis Neap.* secus † si reperiretur in filia, seu extra protocollum, & debet in huius casibus constare de bona fama, & legalitate notarij, & quod contractus sit tēperatus in protocollo, & quod sit scriptum manu supradicti notarij per comparisonem manus dicti notarij, & in hoc laus Deo.

Io: Franciscus Scaglionus V. I. D.

A D D I T I O.

Pratet Commentaria Troyf. in pragm. 35. iuxta suum ordinem, & D. Reg. Rouit. istam pragm. allegat Atiell. in Const. baiulos omnes sub num. 8. & tam ponderat Berard. Pap. de present. in tit. par. declarat. 9. nu. 64. vbi scri. reassūm notarij, quæ protocollis inesse debent, vide *Saltet. in practi instrum. par. 2. num. 12.* Ibi agno, quo in meis instrumentis vri consueui, & c. nota, quod signum notarij requiritur in instrumento. Frecc. de present. instrum. p. 1. num. 12. & sicuti nemini licet signum suum mutare, dixit Luc. de Pen. in l. 3. in fine C. de tabul. lib. 10. multo fortius notarij hoc expressē vetitum est. Cassan. in Catal. Glor. mūdi par. 1. in 33. confid. habetur in compend. errorum notariorum cap. 23. Intrig. sing. 75. num. 8. p. 3. & quod sit necessarium signum notarij in instrumentis refert Crauet. cōf. 136. num. 3. saltem de generali consuetudine idem in conf. 75. num. 4. quod est de substantia instrumenti. Boer. decii. 37. nu. 10. instrumentum, quod si vteretur duobus signis, teneretur pæna falsi. Cagnol. in l. si librarius num. 36. ff. de reg. iur. de quo latissime apud Farinacc. de falsit. quæst. 150. num. 38. & seq. vbi etiā de mutatione sigilli omnia deduxit.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 *Quæ debent interuenire in reassumptione instrumenti faciēda.*

Quan-

- 2 *Quando contrahitur vaxallus cum Barone, notarius debet esse de demanio.*
- 3 *Quomodo conficiatur instrumentum de voluntate partium, & 4.*
- 5 *Illud, quid fit coram Iudice, & notario ex capite erroris, an reuocari possit.*
- 6 *Quid si in margine contractus reperitur dictum, quod sic cassus de voluntate partium, & 7.*
- 8 *Notarij si patiuntur aliquos defectus, non patiuntur rogari.*
- 9 *Quae spectant ad publicam utilitatem, non debent fieri per personas obiectas.*

Constitutionem diui Federici disponentem, quod notarij, & Iudices infra hebdomadam à die rogationis scribere, & subscribere instrumenta debeant, quam in defuetudinem venisse nobis relatum est, tamquam utilem, & necessariam renouantes, & declarantes. Statuimus, quod omnes, & singuli notarij infra octo dies à die quo fuerint de aliquo actu rogati, debeant instrumenta, & rogationes in libris, vt supra scriptis ordinatè, & clarè apparenterque scribere, & non per signa, nihil de substantialibus in dictis instrumentis obmittendo, cum clausulis principaliter necessarijs, & opportunis, &c. debentque instrumenta per eos scripta infra supra dictos dies scribere in dicto libro, & curare, quod Iudex in dicto libro subscribatur, pro quibus scriptionibus, & subscriptionibus tempore rogationis, antequàm ad rogationem procedant, faciant sibi solui pro locationibus, mandatis, & alijs rebus minimis tarenum medium pro maioribus, vsque ad decem vntias tarenum vnum, cum dimidio, pro qua mercede teneatur

quilibet notarius de trimestri in trimestrem facere alium librum per alios numeratum, & signatum, vt supra cum promissione eiusdem tituli, & signi eo solum mutato, quod vbi descriptus liber totius anni dicatur liber primi trimestris talis anni, & in dicto libro describere teneatur similes rogationes, quas in libro suo originali descripserant, & in eodem libro singulas rogationes subrogationes subscribant, & per Iudicem subscribirent, ita quod in omnibus reperiantur concordare cum rogationibus scriptis, & sub scriptis in libro originali, quem secundum librum vltima die cuiuslibet semestris debeant in Ciuitate Neapolis in archiuo publico coram Praeposito Consignare conseruatori archiuo conseruandum ad perpetuam rei memoriam, debeatque Praepositus ipse in libro matriculae scribere praesentationem dicti libri dicto Conseruatori factam, & diem ipsius praesentationis, & assignationis. Nec valeat ipse Conseruator dare alicui copiam rogationum in dictis libris sibi praesentatis contentarum, nisi quando rogationes ipsius notarij quacumque ex causa haberi non possint, quia fortè deperditæ, vel combustæ, vel ex alia causa iusta. Quo casu ad dictum librum in archiuo praesentatum tamquam ad registrum publicum, quod plenam fidem faciat, vbique recursus haberi possit ad penam priuationis officij, & ceterum vntiarum pro quolibet notario, qui contrafecerit, & similem penam ipsi Conseruatori archiuo, si ali-

ter derogationibus prædictis copia dederit. Extra verò Ciuitatem Neapolis similis obseruantia, & consuetudo fieri debeat in locis, vbi plura iura conseruari consueuerunt conseruatoribus dictorum iurium publicorum.

De instrumentis infra octo dies à derogationis scribendis, per notarios, & subscribendis.

IN reassumptione facienda debent interuenire primo petio, seu supplicatio petentis, secundò, & interueniat, & fiat reassumptio, cum decreto Iudicis, tertio, quod vocentur quorum interest, quartò, quod reassumatur per alium notarium regium, & demanialem, quintum, quod notarius mortuus fuerit notarius publicus, sexto, quod sit scriptum manu ipsius notarij, septimò, vbi aliquis testis ex prædictis sit viuus, tunc debet testis viuus citari, quod veniat, & præstet iuramentum, & suo iuramento declaret, quod interfuit negotio principali, ità dicit

Mazeus Constitusione baiulos nu. 59. usque ad num. 67. & de reassumptione vide reliquas, & plures quæstiones positas per eundem Mazeum in d. Constitusione baiulos, & in decis. 48.

- 2 *Notarius quando t̄ contrahit vaxallus cū Barone, debet esse de demanio. c. 289. quod incipit Non sine prudentis provisionis, & quarè fuerunt inuenta instrumenta, & de eius reassumptione, vide cap. Regni num. 190. quod incipit Ne personarum casu testificantium, & in d. cap. Modernos Campania. & notata in Constitusione instrumentorum robur, & Constitusione consuetudinem, & Capyc. decis. 171. & Petrum de Ancarano cons. 202. & notarius, qui t̄ reassumpsit instrumentum, semel iterum auctore*

- prætoris cogi potest, quod reassumat. *Bald. in l. vbi exigitur, ff. de eden. quomodo t̄ conficiatur instrumentum de voluntate partium, vide DD. in l. si debitori ff. de iudic. & illud t̄ quod sit coram notario, & Iudice ex capite erroris reuocari non potest. Bars. in l. error. ff. de verb. obligatio. quid si in margine*
- 6 *contractus, sed in t̄ breuiaturz dicatur cassus de volūtate partis, etiam quod non habet rogitum tenet cassatura, vt tenet Bald. in l. si quis ex argentarijs in 2. col. ff. de eden. vbi t̄ etiam probat si interfuerunt testes habiles, & inhabiles de reassumptione, vide Capyc. dec. 29. & 117. & idcirco reassumitur, quia non probat cum paria sint non affuisse, & mortuos esse *Lapus allegatio 81. nu. 1. & 2. & in Authens. de fide instrum.**
- 8 *S. si quis igitur. t̄ Aduertantque notarij ne fiunt auari, quod si laborant aliquo defectu non patiatur rogari, qui tenentur ad interesse: notatur in l. in generali C. de tabul. lib. 10. Ludouic. Roman. singul. 151. quia t̄ pertinentia ad publicam vtilitatem non debent per personas abiectas fieri. S. 1. Authens. vt omnes obed. honores, C. de decurio, reliqua sunt clara, licet notarij hæc parui pendant. laus Deo.*

Io: Franciscus Scaglioni V. I. D.

A D D I T I O.

EXtbat Const. Regni baiulos omnes, tam confirmata per illam pragmat. vbi Afflicti. plura præsertim nu. 2. vbi Batus in Annot. in verbo lite citat istam pragmaticam. Campan. in cap. ne personarum nu. 15. & ad hoc vide Marcell. Calà in tract. de modo articul. 9. 2. glos. vnica num. 322. citantem hanc pragmaticam, & seq. refert quomodo probandum sit impedimentum Notarij non reassumentis instrumenta infra hebdomadam, ad quod D. Præs. de Franc. in dec. 567. refert vti Viceprotonotarius, quomodo mandauit seruari istam pragmaticam, & tradit formam Neap. & extra seruata, & quid si notarius non aliter fauēs protocollum suarum rogationum, seu contractuum potuisset in folijs, seu fasciculis si deinde informaretur, & videns se morturum dictas rogationes, seu contractus reposuisset in sacculo, & eum alligasset cordula obturans os sacculi, & ibi intermisit paruum pergameni, in quo scripsisset illæ sunt rogationes, & instrumenta mei notarij,

20 ex illis possint reassumi instrumenta Iacobin. de S. Georgio in I. Argentarijs ff. de edem num. 11. tenet, quod sic eum sequitur Garha alios citans in dicto 49.
101 Baptista de Thoro I. C. Neap.

S Y M M A R I V M.

- 1 Notarij, qui, & quomodo creantur, & qui eos creari possit, & num. 2.
- 3 Instrumenta debet scribi in carta membranata.
- 4 Quot testes exiguntur, ut probet instrumentum.
- 5 Instrumentum, in quo dies non apponitur, an faciat fidem.
- 6 Si primò dicas instrumentum verum, an possit deinde dicere illud falsum.
- 7 Copia instrumentum extracta à processu, an faciat fidem.
- 8 Quando debeas restituere instrumentum parti.
- 9 Quando illud produxerit, & retinet sibi, an possit cogi iterum producere.
- 10 Quomodo probetur perditio instrumenti.
- 11 Quando facis fidem abbreviatura.
- 12 Autenticare, qui potest instrumenta notarij mortui.
- 13 Qua requiruntur, ut dicatur publicum instrumentum.
- 14 Registratio, an dicatur originale.
- 15 An subscriptio testis idiotæ procedat.

Eandem Constitutionem diui Federici Imperatoris, qua iuste prouidet partes, ad quorum instantiam notarij instrumenta conficit, ad reuolutionem instrumentorum, & notarijs de mercede debita, satis fiat ampliantes decernimus, & mandamus, per singulos officiales ad instantiam notariorū exequutionem fieri contra nominatos in dictis instrumentis, ad quorum instantiam dictæ rogationes factæ apparebunt, vel eorum hæredes sine aliquo processu ad simplicem productionem libri notarij, in quo instrumentum

descriptum appareat, ad rogationē dictæ partis, contra quam exequutio petitur ad pœnam decem vntiarum cameræ fiscali applicandam, & ad mercedem soluendam dicto notario de pecunia officialis, si negligens fuerit in exequendo contra dictam mercedem soluere debentes. Merces autem dictorum notariorum tassata intelligatur ordine infra scripto pro rogationibus vsq; ad vntias viginti quinque; tarenī duo cum dimidio, à viginti quinque vsque ad quinquaginta tarenī quinque; à quinquaginta vsq; ad septuaginta quinque; tarenī sex cum dimidio, à septuaginta quinque vsque ad centum tarenī decem; vltra centū quantumcumq; sit quantitas tarenī quindecim, vltra quam mercedem nihil petere possint, nec exigere ad pœnam duplicati eius, quod vltra petierint, & exegerint, nec in dicta mercede computetur illud, quod supra taxatum apparet pro scriptionibus, & subscriptionibus, & pro secundi libri registratione, & præfens constitutio non habeat locum quantum ad taxationes, & exactiones supra dictas in locationibus simplicibus, & procurationibus, seu mandatis.

De instrumentis à principalibus reuoluentis, & eorum mercede.

I Vomodo notarij creantur, & quando iudices, & de quibus locis Constitutio Regni sub rubrica de iudicibus notarijs, & eorum numero, que incipit In locis demanij disponis, quod debeat à Rege creari, & de demanio Regis

- 2 Regis, & quod sint † legitimi, habeantque literas testimoniales loci illius, in quo statuendi sunt, cōtinētes famam mores scientiam, & alia similis, & sic tenet *Andreas*, quod solus Rex ratione supremi dominij, in Baronia potest
- 3 creare notarios instrumenta, † debent confici in carta membrana, vt notatur in *Constitutis consuetudinem sub rubrica*
- 4 *de instrum. consciend.* & † debent habere infra libram suscriptionem duorum testium, vltra notarium, & iudicē vltra libram trium testium, qui se subscribunt, vbi copia literatorum haberi potest *Constitutio instrumentorum rotur.* instrumentum, † in quo dies non est apposita, ac faciat fidem. *Guido Papa*
- 6 *quæst.* 582. & si quis † primò dicat instrumentum verum, & postea falsum, dic, quod admititur quando agitur de facto alieno, secus in facto suo idem.
- 7 *Guido Papa quæst.* 131. instrumenti † copia extracta à processu, an fidem faciat, & quando instrumentum † debeat restitui parti, dic, quod facit fidem, & debent restitui illis visis, & registratis in processu, nisi illos vellet redātque de falso, idē *Guido Papa quæst.* 471. & quando produxit instrumentum, &
- 9 † retinet sibi illud, vtrum possit cogi exhibere, quod non, quando renunciat vsui illius, idem *quæst.* 243. & perditio
- 10 † probatur iuramento, idem *quæst.* 244.
- 11 & † quando faciat fidem abrenuatiura notarij, idem *quæst.* 19. Authenticare
- 12 instrumenta notarij mortui, successor nō potest sine decreto iudicis. *Ias.* in l. *prator ait §. cogitur colum.* 3. ff. *de edend.* nisi hoc habeat in privilegio instrumentum, vt dicatur publicum, secundum *Bald.* in l. 1. *§. editionis, ff. de*
- 13 *edendo*, requiruntur † quatuor, primò, quod sit publica manu scriptum, secundo, quod scripserit tamquam tabellio, tertio, quod fuerit rogatus ab vtraque parte: quarto, quod sit falsum, seu muniterum sollemnitatibus requisitis, vt *glos. tenet etiam in l. generali C. de tabel.* & quod adit locus confecti instrumenti dies iudicio, & nomen regnan-

tis, & signū notarij. *Bal.* in l. *qua quisq.* 14. ff. *de edend.* vbi dicit, † quod registratio ipsa non dicitur originale, libram faciunt septuaginta duo solidi, & sunt nonaginta sex auri, seu ducati. *Guido Papa decij. seu quæst.* 392. & *Panormis.* in cap. *conquerente extra de offic. ordinarij,* & in † suscriptione idiote, dicit *Andreas*, quod notarius tenetur facere signum crucis propriæ manus talis testis illiterati, & testis faciat crucem, & in hoc laus Deo.

Io: Franciscus Scaglioni V. L. D.

A D D I T I O.

INSPECTO iure communi, competens iudicium esse arbitrio iudicis taxam mercedis notarij debitam secundum consuetudinem loci, ut hic *Troylin prag.* 37. in prin. nōbeat, sed de iure Regni extat *Const. bauilos omnes ut ibi Afflic.* notat, ubi nōm. 10. allegat illam pragmaticam, quæ an locum habeat in testamentis, vide *Luc. de Penna* in l. *Mediterraneæ C. de ann. & trib.* lib. 10. *Capyc.* in inuest. feud. rubr. *feudor. regal.* verbo notarium *Const. limitatur non habere locum in locis pijs pro illorum gellis*, ut hic per *D. Reg. Kour.* qui num. 7. querit, an possint notarij vltra summam hic taxatam exigere à spondentibus.

Et quid in salario iudicum ad contractus, vide *Afflic.* in d. *Contl. bauilos omnes nu. 2.* communiter hodie percipiunt catolenum unum pro stipulatura cuiuslibet contractus.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 *Sindicus defensor, an sint idem, & qui, & quare dicantur.*
- 2 *Affor, quomodo per vniuersitatem constituitur.*
- 3 *Consilium non potest fieri absque auctoritate superioris.*
- 5 *Decuriones à quibus eliguntur, & an dicantur magistratus, & quomodo dicebantur, & 6.*
- 7 *Officium defensoris, in quo versabatur.*
- 8 *An officialis finito officio, & in aduentu successoris possit recedere, & 9.*
- 10 *Non potest rescripto fieri, quominus elet sindicatus.*
- 11 *Aufugiens, qua pena puniatur.*
- 12 *Quanto tempore debet stare in sindicato, & 16.*

Si

- 13 Si lis non fuerit finita infra 50. dies, an possit recedere relicto procuratore.
- 14 Quando Syndicus, & actor non creatur secundum obseruantiam, an valeat.
- 15 Officialis, absolutus, an possit iterum molestari.
- 17 Non admittitur iterum ad officium, nisi ostensis literis absolutorijs.
- 18 Si officialis promissis carceratos liberè ire per Ciuitatem, & aufugeris, quomodo teneatur.
- 19 Quando incipit instantia Sindicatus.
- 20 Coram quibus fieri debet Sindicatus.
- 21 Officiales debent collaudari.
- 22 Quando teneatur pecuniatu officialis.
- 23 Sindicatus debet abstinere per annum ab exercitio officij.
- 24 Officiales quomodo iurare debeant ante administrationem.
- 25 Qua pena teneantur, qui subriperunt pecuniam publicam, & 26.
- 27 Quarè officiales hodie habent gogtia duplicata.
- 28 Qua munera officiales recipere debent.
- 29 Vbi nascitur illa practica amoto, quolibet sine infamia nota.
- 30 Potest officialis, pecuniam in vnum usum consignata in aliū conuertere.
- 31 Officiales, qui ordinentur.
- 32 Officiales olim aliquo dabant pro eorū creatione.
- 33 Duo officia eodem loco, quis habere non potest.
- 34 Officium conseruatoris, quid sit.
- 35 Hares officialis mortui debet habere salarium.
- 36 An officialis in eadem prouincia possit habere concubinam.
- 37 Negligentia in officiali, quomodo capitur, & punitur.
- 38 Omisso, quando capitur, & punitur.
- 39 Pena iniqui iudicis.
- 40 Quot modis peruertitur iudicium.
- 41 Viribus caret sententia, iniussè prolata.

commissos iustè gubernet, & per iustitiam in pace protegat, ad quod nihil tam necessariū esse ducimus, quàm eos regimini nostrorum populorum proponere, qui secundum mentem nostram eis præsent, & de iustitia prouideant: quam si pro posse, vt ita fiat continuo curemus, nobis tamen relatum est, quandoque aliquos ex officialibus vestris, licentia quidam assumptam tam in ciuilibus, quàm in criminalibus metas iuris, & Constitutionum nostrarum transgrediētes facere, quæ nequeūt & obmittere, quæ facere tenent, contra mentem nostram, cui magis nil aliud est cordi, quam iustitiæ cultus, & obseruantia. No igitur in licentiam temerariam, & abusum prædictum, officiales prædicti continuo procedant, sed ad iter rectum se reducant præsent Constitutione statutimus, quam omnes, & singuli iudices ordinarij, & maiores, atque minores quocumque dignitate, & officio fungentes, & quacumq; denominatione notentur tiustianj, Capitanei in fine cuiuslibet anni, depositi per eos officio, stare debeāt ad Sindicatum publicè redendo rationem administrationis suæ, parati respondere quibuscumque querelis contra eos propositis ciuilitè, vel criminaliter, siue mistis de commissis, vel obmissis in eorum officio, contra quos etiam procedi possit per inquisitionem generalem, & specialem per syndicos in locis, vbi administrauerunt ab Vniuersitate electos, & deputatos infra terminū à Constitutionibus, & capitulis Re-

Regiæ dignitati nihil magis conuenire putamus, quam, vt populos sibi

gni præfiliū, contra quos si fuerit quærelatum per particulares personas, vel per inquisitionem aliquid, nota dignum contra eos inductum, facto processu super prædictis adhibeat consultus peritus de locis conuicinis, loco vbi sindicatus geritur, cui de salario competenti per Vniuersitatem loci prædicti provideatur, recuperando tamen in fine ab officiali, si condemnatus fuerit expensis partis succumbentis, qui processus super quærelis, & inquisitione factum maturè percuntetur, & per eius sententiam determinet, & decidat, condemnando, vel absolueno partem succumbentem ad expensis parti, & consultori præcipnè satisfaciendas. Qui consultor eius sententiam si de ea quærelatum fuerit defendere, etiam teneatur coram Iudice per nos deputando infra duos menses, ita tamen, quod per quærelam, vel appellacionem a sententia huiusmodi Iudici interposita exequutio ipsius sententiæ, non retardetur præstita cautione per eum, in cuius beneficium dicta sententia exequuta fuerit de restituendo, & retto soluendo in casu retractationis, & vt officiales cautius in iustitia administranda procedat, volumus, quod de vltima tertia salarij ipsorum nihil percipere possint, nisi post sindicatum finitum, & absolutionem obrentam, dictamq; tertiam partem salarij, siue prouentum, vnde salarium soluitur ponet eam esse loco depositi renes Camerarum loci ad opus officialis, si absolutus fuerit, aliàs ad opus eorum,

qui sententiam contra eum obinuerunt, & officialis, qui contrafecerit integrum salarium perdat, & si aliter fuerit sindicatus absolutus, pro absoluto non habeatur. Statuens, quod officialis refirmanus in officio, nunquam sindicetur, nisi quando in totum fuerit ab officio licentiatus.

De sindicatu officialium.

- S**indicatus dicitur secundum *Aliciatum de ver. signi. l. cus præcipua magister*, seu præceptor à manendo, & monstrando, quasi cuiusmodi disciplina Magister, alias præfectus illius Ciuitatis, seu pagi, & iudicio meo dicitur sindicus, quandoq; actor, quandoq; defensor, vbi ad lites, vt notatur in *l. i. §. i. ff. quod cuiusq; vniuer. ibi arcam comunem auctorem, siue sindicum, & in §. quod si nemo, ibi, & quid non esse auctorem, vel sindicum, tunc quoque, & c. l. item eorum §. act. vniuersitatis, & §. si ita decreueris, ibi si hodie hac omnia per syndicos solent secundum locorum consuetudinem explicari, & iste*
- 1 actor non potest fieri, nisi per maiorem partem eligatur liberè, extat *pragmatica edita in anno 36. quæ incipit Volumus etiam, vt syndici*, & quæ ibi scripti, & in faciendo cum sufficiens illi de Regina, ita dicit *Bar. in l. i. c. de decurso*. & consilium in vniuersitate non potest fieri absque auctoritate superioris. *Guido Papa quæst. 87. & disto §. quod nemo, l. nulli ff. quod cuiusq; iur.*
- 2 una cum *l. feque. daveric* quod decuriones eliguntur ab vniuersitate, & dñi viri decurionum dicuntur illi proprie, qui à principio eliguntur, & vocantur electi, vt est electus hodie quod populi *l. i. §. si decuriones ff. quod cuiusque viri ibi si decuriones decreueris actionem mo-*

uendam per eum, quem dum viri elegerint, & sic hodie in hac Ciuitate consiliarios electorum vocarem decuriones, & dum viros vocarem electos populi decuriones vnicuique Ciuitati secundum mores suos sunt sui magistrarus, sunt consilij publici gratia primo loco introducti, & emanauit hoc nomen à colonijs populi romani, in quibus, quod eas deducebant trium viri decimum, quemque consilij gratia ascribebāt, hij magistratus municipales eligebantur, quorum primi fuerunt ediles, † qui rem frumentariam pondera, & mensuras curabant, erant Archiote, qui publico archiuo pręerant, erant Xenoparochi, qui pręerāt in prebendis hospitij, Nicostrategi, qui pro victoria ducum excubarent: Mastigophori, qui comitabantur Atletas incertaminibus. Telephori exactores vectigalium, vel mancipiorum præfæsi sito come decaproti, dicebantur exactores tributorum. *l. munerum S. mixta munera ff. de muner. & bono.* erant, alium viri, qui ascripti in albo præerāt carceribus publica locabant fascibus utebantur, erant, & quatuor viri, qui appellacionum causas audiebant, & antea, & sectum viri, qui solebant cognoscere de ijs, quæ spectabant ad rem publicam, vt refert *Alciatus in l. pupillus, S. decuriones, ff. de verbor. & rer. signific.* alias iudicus grecæ, & propriè defensor dicitur, qui ad certam causam agendam, & defendendam eligitur, & laborem personalis muneris agreditur. *l. munerum S. defensores ff. de munerib. & honor.* defensores Ciuitatum non ex decurionum, & coartaliū corpore, sed ex alijs idoneis personis eligebantur. *l. defensores C. de defenso.* vtili ratione prospectum est, vt innocens, & quieti rusticitas peculiaris patrocinij beneficio perfruat. *l. vtili eo. tit. officium defensoris,* quod primo quinque nio durabat, erant defensores loco parentum, & ad eos spectabat non pari, † affligi rusticos sub vrbānos † describi, id eū sub notari occurrere insolentiæ

officialium procacitati iudicium, & isti defensores debent admitti, quod ingrediantur ad iudicem super exhibitione dandorum spoliatorum, & tunc eos à legatis, & commissarijs, qui petūt plus debito, seuiores non exercent quæstiones non sint insolentes, sed procurent insolentias latronum puniri, & remouant patrocinia, quæ securitatem malefactoribus præbent, & deprehētos in maleficio illico remittāt puniendos, & vbi multitudo resistit referant ad superiores, curamq; habeant de annonis ponderibus, & mensuris.

8 *l. 4. v. 9. ad decimam C. de defenso. † officia primò erant aequalia, vt refert Vtro pius lib. 1. cap. 11.* nē propter insolentiam potētatis, insolentes res fierent, & ciuiles essent, vbi scirēt post annum esse puniendos, & non possunt alios substituere verè loco ipsorum, vt in *Constitutione officia, qua personis sub rubrica in iustitarius, & in pragmatice Item mandamus edita in anno 39. & alia in anno 1536.* quæ incipit *Volumus etiam,* & si quis reuerentia puniendā saluberrimam legem circumscribendam, vel violandam crediderit, licet maiestatis, reus, non immeritò iudicetur, & ille qui administrauit postquam venit successor desit officio, † non debet à loco administrationis recedere, antequam quinquaginta dierum constitutus numerus finiatur, & non latitans, vel in locis potentiorum, sed in locis celeberrimis patētibus, vt pateant omnibus ius conquerendi, & adesse sub protestatione successoris in officio, & ipse tenetur iurare, & cauere de stando sindicatui, & emanatis banis conquerentibus respondeat, & nulla excusatio nullum † rescriptum eximat eum ante præfinitum tempus 50. dierum, & † aufugiens erit maiestatis reus, & ille successor, qui non curauit honestè retineri, nec reulit hoc superiori puniatur pæna quinquaginta librarum auri, & grauatuf aufugiens, quoniam tenetur stare, ibidem per sex

12 † menses, & vbi steterit per 50. dies, &

13 lis non fuerit finita in causis ꝛ civilibus relicto pro curatore instructo, pro-
 trinus habeat licentiam recedendi, in
 criminalibus vsque ad terminum cau-
 sę perdurabit, & habetur pro confessio
 ausugiens. *l. unica cum Autbent. sequenti*
C. ut omnes Iudices tam civiles, quam
criminales poss. adm. depof. per 50. dies
 14 acant sindicus, ꝛ & aęuaris quando
 non creantur secundum morem solitu-
 tum, & antiquum non valeat, & debet
 cōgregari in loco solito cōgregata vni
 uersitate de ordine superioris. *Bar. in l.*
aęuaris de muner. & aęuar. lib. 12.
 & sindicus creatur per coadunantiam,
Bar. in l. omnibus ff. ad Senat. const. tre-
 15 *bell. officialis absolutus ꝛ nō debet am-*
 plius molestari, secus si non fuit abso-
 lutus. *Angelus in l. iubemus C. ad l. iul.*
 16 *repet. & vbi stetit ꝛ per annum, debet*
 in sindicatu morari 40. diebus, vbi mi-
 nus pro rata *Cap. statuimus car. 13. &*
 quod finito officio debet stare sindica-
 tui, est *Ritus Magna Curia, qui incipit*
Item, quod quislibet officialis car. 12. &
 17 non admittitur iterum ad ꝛ officium,
 nisi exhibitis literis liberatorijs primę
 administrationis, vt dicitur *cap. Regni,*
 quod incipit *Item quod pradięti offi-*
ciales, & iusticiarij car. 36. & Paris de
Pus. in ver. sindicatur car. 38. num. 4.
 quę ratio debet reddi in fine anni, vide
Bar. in l. neminem C. de suscepto. & Ar-
char. lib. 10. & S. iubemus Autbent. de
collato. & Bar. in l. rescripto S. debito-
res ff. de muner. & bono. & probari de-
 bet, quod stetit in officio, & quod fuit,
 vel liberatus. *l. fin. C. de professo, & me-*
 18 *dicis, & vbi ministravit tenetur redde-*
 re rationem. *Autbent. ut Iudices sine,*
 18 *quoquo supra. S. si quis aux, & ꝛ quid*
 si permisit carceratos liberē ire per Ci-
 uitatem in sindicatu coerceri debet. *l.*
nequis receptam ff. de custod. reorum, &
 quanto tempore debet officialis mora-
 ri in prouincia in sindicatu, vide *Pari-*
dem de Puseo in verbo, & modo viden-
 19 *dum est fol. mibi 30. & instantia non,*
 19 incipit ꝛ sindicatus, nisi postquā con-

signauit adā successori suo *Cap. nouas*
formas car. 23. & vide Paris de verbo
 20 *instantia, & corā quibus debet ꝛ fieri*
 sindicatus, extrat ista pragmatica, &
 alia, quę incipit *Volumus car.* licet
 olim per *Constitutionem volumus* in-
 stantia durabat quinquaginta diebus,
 & vbi recusabat deponere officium pu-
 niebatur, & ad id quomodo punieba-
 tur, extat *l. quippē de prouincia ff. ad l.*
iul. mai. & secundum dictam Consti-
tutionem volumus, possunt sindicari
 de negligentia circa mandata Regis, &
 danni regij fisci, & ex officio debent in-
 quiri de eorum excessu, & vbi nihil est
 21 deprehensum ꝛ debent officiales collau-
 dari, & comendari. *l. diuus Adria. ff. de*
 22 *cust. reor. officiales reipublicę ꝛ pœna*
 peculiatu tenentur, vbi subtraxerit
 pecuniam reipublicę, vt in *Constitutis.*
officiales sub rubrica de offic. reipub. pr-
 23 *terea ille, ꝛ qui exercuit primo anno*
 officium, debet ab eodem officio se-
 quenti anno abstinere, *Cap. item, quod*
 24 *pradięti officiales car. 36. & ꝛ omnes*
 officiales Regij debent prestare iura-
 mentum in manibus protonotarij, vel
 locum tenentis ipsius fidelitatis Regie,
 & de exercendis fideliter officium, &
 obseruare *Constit. & Capitula, ac prag.*
Regni, & nisi consulerit Regię Cam-
 25 *erę de huiusmodi iuramento non libe-*
 rentur eis literę officiorum, officiales,
 25 ꝛ qui subriperunt pecuniam publicā,
 tenentur ad nonuplum; si exegit per
 violentiam pecuniam in quadruplum,
 punitur, vbi à sponte triplum, & in hoc
 crimen duo testes contra hominem,
 bonę famę, contra hominem malę fa-
 mę minor probatio exigitur, & vnus
 testis cū bona fama delatoris. *Cap. vul-*
garis fama proloquium car. 31. officia-
 26 *lis ꝛ durante officio in ius vocari non*
 27 potest. *Cap. de Statu car. 30. ꝛ officiales*
 habent gagia duplicata, vt se abstinēt
 à subreptione pecunię, & alijs sub pœ-
 na quadrupli, & alia arbitrio Regio in-
 fligēda *Cap. ad hoc car. 18. item nullus*
 28 recipiat munera, ꝛ præter dona exen-
 nia, & esulēta. *Cap. item nullus car. 17*

successit noua Prag. in anno 36. quæ incipit decet iustum Regem, quæ prohibet à litigantibus sub pœna priuationis officij, confiscationis bonorum, & quatrupli, & à non litigantibus exculenta consumenda infra duos dies, & Cap. quis nescit, & l. vel obligatus ff. de liberal. caus. & Andr. in Consil. capitaneorum §. prædicti iudicet, quod qui dat aut permittit aliquid amittit causam extat Consil. vt iustitiarij, & vniuersi officiales, item puniuntur pœna deportationis. l. 3. C. de assess. alias arbitrio iudicantis, vt notatur in Consil. volumus de excessu cuiuslibet officialis cognoscit Magna Curia, ritus qui incipit Item, quod Curia ipsa car. 2. & vbi na-
 29 scitur † illa practica in commissionibus amoto, quolibet sine infamiae nota, vide textum l. qui ait ff. de infam.
 30 officia. † potest pecuniam ad vnum vsu d. finatam in alium conuertere. Roman. in l. si seruum §. prator ait ff. de acquir. hered. vbi nihil probatur contra eos, stetur eorum iuramento. C. item caueant car. 7. officiales non ordinentur, † nisi habiles, & idonei non tenes, infirmi, debiles, impediti, Cap. ite, quod prædicti officiales car. 7. non amoueantur officiales creati ab vniuersitatibus Cap. item collatores car. 4. pro officijs olim aliquid Imperatores capiebant,
 32 vs in princ. autbens. † vt Iudices, sine quo suffragat officia, debent ascendere de gradu in gradu, Bart. in l. nulli C. de mun. & actuar. lib. 12. duo officia
 33 † in eodem loco quis habere non potest, & si alterum superuenit, debet vnum eligere. Bart. in l. si quidem, C. qui milit. pos. lib. 12. officium conseruato-
 34 ris sub alio nomine fungi nõ † potest, si prohibetur officium exercere. l. viri
 35 C. de priuileg. solar. lib. 12. & si † officialis est mortuus, debet hæres habere salarium, & interim non debet alius subrogari in eodem loco, nè duplici onere respublica grauetur. Bart. in l. matricula C. de agen. in reb. lib. 12. officia duo exercere potest, quando dicta officia tendunt ad idem Bart. in l. com-

perimus C. de proxi. sac. serin. officialis
 36 in ea Prouincia potest † habere concubinam. Ludouic. Rom. cons. 362. c. altera vide in tract. fin. per Par. de Pusco.
 37 Negligentia † officialis punitur, quoniam propter negligentiam degradari potest, & remoueri ab officio. l. si quis, C. de offic. præf. prator. orient. negligentes dicuntur, qui nihil gesserunt eius, ad quod tenebantur. l. lege, §. fin. ff. de suspect. tutor. item, quod cessauerunt facere id, dicuntur ignauij, §. sed antequam institus. de suspect. tutor. potest esse, seu conuincere cum negligentia, seu ignauija, fraus, & dolus l. tutor, §. qui ob animi segnitatem, & ultra, quod remouetur, efficitur infamis, dicitur negligens qui non obleruat canones, statuta, consuetudines, & leges cap. si decreta 20. distinctio. negligentia, diloluta est propè dolus, l. fiducij, ff. mandati, & c. nõ opitulatur præceas diligencia. l. si finis, §. item videamus ff. de damno infect. per illa verba plerumque subuenit, &c. Negligentia in præfaro est peccatum Abbas in cap. nihil extra de præscripto, & quid noceat, vide Felinam in cap. doceri de rescriptis, & de tregua, & pace in rubrica, & an possit argui de negligentia, quando non processit proccitatio, in cap. licet extra de probatio. quomodo probetur negligentia, vide Bart. in l. 1. ff. de bis, quibus vt indign. & in l. cognitiois. ff. ad Salua. & Felin. in cap. si autem extra de rescrip. vbi de negligentia arguit Iudices, qui negligunt instrumentum facere, & remittunt partes ad arbitros, vel aliter & quod non potest detegi negligentia, nisi assignetur ab homine cap. si sibi de præbend. in 6. l. mancipiorum ff. de oper. liber. procedit in facto negatiuo, quod procedat monitio in affirmatiuo non ratione, quia non facta latent, facta patent, vide de hoc Alex. in l. ista stipulatus ff. de verb. oblig. & quod præsumatur negligentia, quando non fecit, quod facere tenebatur, vide Felin. in cap. pastoralis de except. & quomodo puniantur Iudices negligentes, vide

Paridem de Puteo in tractatu indicatus in verbo infra quaesitum tempus, & ad ut argui possit de negligentia exigitur, secundum Felinum ubi supra per multa exempla, quod petatur per partem.

38 Omittere ¶ dicitur non facere l. de pupillo, §. si is, cui ff. de nou. oper. nun. alias pro remittere. l. si eum, §. qui iniuriarum ff. si quis aus. & omisso corum, quæ geri debent, equiparatur lætæ culpæ l. 2. C. si tutor. non gesserit l. si, qui in fine ff. de pesti. hered. omittent omnia non potest excusari. l. quoad hanc dem, ubi Bart. ff. de mag. conuon. dicitur omissum, quod est commissum. Felin. in cap. translatio extra de consuet.

- 39 Poena ¶ iniqui iudicis, ultra alias pœnas tenetur ad emendationem dampni parti lætæ, ut in toto tit. C. de pen. iud. qui mal. iud. ubi Azo. cap. quicumque. & quæst. 3. si est iudex occisus. suspenditur per annum, & efficitur irregularis c. cum aeternum extra de sent. & re. iud. lib. 6. si verò per ignorantiam iudicauit, tenetur læso quaesitum bono viro, & religioni iudicis videbitur. l. si. ff. de var. & extra cognis. l. si filius. ff. de iudic. si verò de consilio aliorum fecerit, excusatur.

- 40 Quatuor ¶ modis peruerit iudicium humanum, videlicet cupiditate, timore, odio, amore, ex quæst. 4. cap. quatuor, quorum primum est, quando dum metu alicuius potestatis veritatē loqui parti nescimus, & tunc sententia tenet, sed eliditur per exceptionem. Cap. omne 25. quæst. 1. ubi dicitur, quod iniustum iudicium, & diffinitio iniusta Regio metu, vel iussu à iudicibus ordinata non valeat. l. interdum §. 1. ff. de iur. iuncta glos. in verbo damnato, sententia autem, quæ lata est per præmissum est nulla. cap. venales 2. q. 6. sed si amore, vel odio lata est bene tenet, sed irritatur. l. seruo, §. cum prator. ff. ad trebell. l. secundum, quando cupiditate aliqua ducimur, sed præmio ad sententiandum, & animum corrumpimus, tertium odio, dum propter odium; quo aliquem prosequimur contra eum, vel

alium eius cognatum molimur, & sententiamur, quartum, dum amico, vel pro quo contendimus præstare auxilium, & perderentur iudicium, & quoniam modo quando iudex pauperi misertetur 23. q. 4. cap. est iniusta misericordia, nam sæpè vitia virtutes esse mentiunt. cap. sapi distin. 41. lacrymis enim iudex moueri non debet. l. obseruandum ff. de offic. prat. cap. sunt plures 52. dist. Non debemus in mala causa pauperi misereri ea causa, & quæst. cap. ne amisso, improbantur duo modi nimia remissio, & nimia seueritas. l. respiciendum, ff. de pen. cap. disciplina dist. 45. ubi dicitur, quod disciplina, & misericordia distituitur, si vna sine altera, teneatur, & iudices semper sequi debent mediocritatem cap. ex parte extra de sens. l. nec supina ff. de iur. & fact. ignor. l. si seruus, ff. de pign. actio. & potius equitatem, quam rigorem. l. placuit ff. de iudic. fallit in multis crassantibus. l. aut facta ff. de pen. non est constans iudex, qui vultu detegit animi motu, est & alius modus, quando ob imprudentiam malè iudicat. §. 1. institus. de oblig. qua ex quæ delict. nascuntur.

Quicumque aut consanguinitate, amicitia, odio, vel inimicitijs in iudicando ducitur, peruerit iudicium Christi, qui est iustitia fructus illius, vertit in damnationis amaritudinem. cap. quicumque 11. quæst. 1. propter quas causas potest reculari 3. q. 7. c. iudices, cap. ad hoc extra de appell. alias pro minori causa recusat iudex quam testis, ut tenet glos. in d. cap. quicumque, & in cap. accusatores 3. q. 5. quia tacilis habet mille iudices, quam vnus testis. cap. postremò extra de appellat. occultat etiam testis veritatem metu potestatis cap. quisque ead. cau. & quæst. 2. cap. primum vers. septimum occultatur in mandatis 43. dist. & cum quaeretur Christus, quid est veritas non respondit, sicut mihi ministerium, dicitur homicidia, qui mentiendo lingua occultat veritatem. cap. nec ead. causa c. periculose de pen. dist. 1.

Viri-

41 Viribus caret sententia iniuste pro-
lata, cap. in iustum 10 quest. 3. O. 1. q. 2.
cap. Lotharus. laus Deo.

10: Franciscus Scaglionus V. I. D.

A D D I T I O.

A Diſtam pragmaticam, vide Campagn. ad
ſaturitatem in cap. item ſtatutum, quod
tam militarij in addit. & per totam, ubi illa
pragm. examinatur, ultra D. Reg. Rouit. hic, &
alios peculiare tractatus ediderunt, inuifi-
me Carraba, ac ſeſſe poſt tract. de inhibit.
Practicam autem ſindicatus officium com-
piliat Joſeph Cuminia, & pro ornamento
materiz ſciendum eſt, quod ſindicatio, ſeu
modus procedendi in ſindicato proceſſit de
jure diuino, vt exen plus demonſtrat Luc. de
Penna in l. per hanc, C. de numul. lib. 12. &
pariter de iure civil. vt in tit. vt omnes iud.
& in Authent. vt omnes iud. ac de iure Regni
olſtendit Paris de ſind. verbo ſindicatus nu. 3.
& ſeq. adeo, quod in officiales non ſtant ſindi-
catus, audaciores ſicent ad delinquendum.
Afflicti. in Conſil. muneribus num. 15. & pro-
pterea omnes officiales, cum maiores, quam
minores tenentur itare ſindicatus, vt poſt Pa-
rid. d. tract. verbo viſo de modo hi princip.
Campagn. ubi ſupra ſub num. 43. & in addit.
num. 63. ubi cenſuit ad omnes officiales por-
rigi hanc pragmaticam, ſiue eſſent temporae-
ſes, ſiue perpetui, vt tradit Cuminia in eadem
praxi cap. 17. num. 10.

Et per quos debent ſindicari, & ſi Civitas iux-
ta Conſil. Regni nequeat eligere ſindicatores
niſi ex privilegio id habeat conceſſum, poſt
Par. eod. tract. verbo Iudices ad ſindicandum
num. 2. Afflicti. in Conſil. volumus in 3. notab.
Camp. ubi ſupra num. 70. ſed officialis vetus,
nouum ſindicat, vt ipſi ſtatent hodie indi-
ſtincte Vniuerſitates eligunt ſindicatores vi-
gore huius pragmatica, & tales ſindicatores
habent merum, & mixtum imperium ad ſin-
dicandum, ſubiunxit ibi Par. num. 8. & in ver-
bo, an ſi poſſeſſas condemnauit ſub num. 5. &
Campagn. ubi ſupra nu. 54. & in addit. nu. 71.
ubi decidit ſi inuenire debeat vetus offi-
cialis, de quo per Vrſil. decif. 1. nu. 6. Carauit.
in titu 195. nu. 15. D. Reg. Rouit. hic nu. 6.

Inſuper inſpectiuius communis diſpoſitione
ſtatutum erat tempus 50. dierum paradi ſin-
dicatus l. i. C. vt omnes iudic. Ferrat. cautel.
14. num. 10. Afflicti. in Conſil. volumus num. 3.
Paris d. tract. verbo an ſi poſſeſſas condem-
nauit num. 16. & verbo modo videndum eſt,
hodie eſt 49. dierum ſecundum iſtam pragm.
ad quam vide Afflicti. in d. Conſil. volumus
Troyſin prag. 38. nu. 5. Campagn. ubi ſupra
num. 2. & 36. & talis tempus arctari prohi-
betur, vt eſt diſpoſitum in pragm. 4. de ſind.
offic. que concordat cum prag. 7. 5. 3. de com-
poſite Carauit. in titu 195. num. 29.

Ibi in locis ubi adminiſtrauerint, vide Afflicti.
in Couit. volumus num. 2. auctorem noſtrum

in titu 192. Carauit. in titu 49. num. 24.

Ibi volumus, nota quod addeſſori ante ſuam offi-
cij ſalarium ſolui non debet Ducna in reg. 63.
Ibi, & dicta vltima tertie debet reſtiti in Camp.
ubi ſupra num. 53. nam ſalarium officiali ſol-
uitur tertiam Carauit. in titu 9. num. 2.

Ibi eſt exequutio ſententia non retridetur Fuſc.
ſing. 74. lit. A. & exequitur cum cautione.
Tertagi. in praxi civil. cap. 6. col. 6. uerſ. du-
decimo niſi.

Ibi de commiſſis, & omiſſis Camp. in cap. ut
inter ſubiectos num. 47.

Ibi per inquisitionem generalem, & ſpecielem,
nam tripliciter proceditur in ſindicato, vide
Par. de ſind. uerbo proceditur autem, & ſi-
tamen in Regno promiſſa ſunt Camp. in cap.
Generales inquisitiones num. 7. & c.

Ibi adhibeatur conſultor, nota quod ſententia
lata per ſindicatores ſine conſilio ſerati non
ualet, quia hoc praſtiterunt exquiriſta prag.
& ita obtinuſſe refert Vrſil. decif. 4. num. 6. &
conſultor debet uenire in locum, ubi gerit
officium, non autem proceſſus tranſierendus
Carrab. ſing. 196.

Ibi per appellationem an poſſit appellari la ſen-
tentia ſindicatorum, vide Camp. in cap. uul-
garis fama num. 26. ubi citat iſtam pragm. &
melius nu. 1. latium Cuminia in eadem praxi
de ſind. cap. 25. ſed an ad Iudices ſecundatum,
& tertiarum cauſarum in tertis Baronali-
bus habentibus talem cognitionem, uel ad
Regem, ſeu M. C. V. uel ad Regias Audien-
cias, uide Carauit. in titu 195. num. 24. & ſeq. &
melius Praſid. de Franc. dec. 151. num. 2. ubi
refert deciſiones, & an poſſit ſupplicari a tali
ſententia, uide Muſcat. in praxi S. C. lib. 2.
ſol. ſententia num. 166.

Ibi in totum tuerit ab oſa. 10. uide Carauit. in
titu 195. num. 6.

Et demum pro coronide ſi officialis ſemel ſin-
dicatus paruit, poterit iterum ſindicari, ut
hic auctor tangit affirmatiue per Couit. Co-
ſil. decifum articulo, refert Reg. de Ponte decif.
26. & talem articulum examinat Girba dec.
5. de quo non erit amplius habitandum ac-
ta nouella pragmatica 7. de ſindic. offic. qua
mandatur, quod officiales omnes etiam poſt
redditum ſindicatum, & obtentas literas liber-
tatores poſſint a quocumque Tribunali in-
quiri, etiam ex officio, non tamen cogitis in
ſindicato praſtito, ut retuli in 1. par. noſtri
Compendij uerbo ſindicatus.

lo: Baptiſta de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 Vnus non debet ſe intrumittere de ſa-
llo alterius.
- 2 Quando non dant numerum contu-
mactarum, faciunt litem ſuam.
- 3 Quot Scribas tenere poſſunt magiſtri
actorum.
- 4 An pro iure poſſint per ſubſtitutum.

Nun. 6.

Numerum magistrorum actorum in Magna Curia diffinitum cum subactarijs, ad eò multiplicasse nobis relatum est, propter eorù multitudinem, ut assolet in eorum officio confusio sæpè generetur, & in M. C. in qua propter tribunalis dignitatem, cuncta magis ordinatè procedere conuenit, quam in certis tribunalibus per contrarium confusæ, & nullo ordine proceditur, cui rei opportuna prouidere volentes. Statuimus tum, & diffinitum numerum terminantes, ut in eadem M. C. octo tantum magistri actorum cum sexdecim subactarijs solù esse possint, qui magistri actorum, & subactarij sint probi, & legales experti, & boni scriptores à nobis, seu à nostro Sacro Consilio approbati, qui per se, & non per substitutum seruiant, librosque, processum, & actorum, secundum ordinem Constitutionis nostræ super processibus conficiendis, & iudici præsentandis, nuper editæ per omnia conficiant sub penis in dicta Constitutione contentis.

De magistris actorum, & subactarijs in Magna Curia moderandis.

DE ista pragmatica loquitur ritus Magna Curia, qui incipit Imprimis sub rubrica de ordine, & numero officialium Magna Curia Vicaria,

facit etiam l. *comperimus C. de proxim. sac. scrip. lib. 12. l. non plures C. de sac. eccles. & vnus ¶ non se debet intrumittere de facto aliorum. Bars. in l. in prouincijs C. de numer. & act. lib. 2. & in eodem ritu si non dant ¶ nume-*

rum contumaciarum faciunt litem suã. Bart. in l. quod numerant C. eod. sit. extat prouisum, quod quilibet ex eis non debet habere, nisi tres ¶ Scribas approbatos per Excellentem Regentem magnificos iudices, & fisci patronum Pragmatica, quæ incipit Item mandamus expedita in anno 39. & Bald. in notis feudorum S. hæc sunt officia, qui non possunt ¶ seruire per substitutum sine licentia, extat ritus Magna Curia car. 13. qui incipit Item, quos Magistri actorum, & regia nouella pragmatica. sit laus Deo.

Io: Franciscus Scaglioni V. I. D.

A D D I T I O.

Ista pragmatica confirmatur per aiam prag. 7. de actuar. eam commentauit I. royl. in prag. 40. secundum eius numerum & eandem citant Camp. in cap. item quod prædicti officiales num. 4. Cuius in ritu 2. num. 14. in medio; Reliqua uero pertinentia ad enumerationem terminorù actuariorum, & subactuariorum, recit. Carau. in ritu 35. num. 1. in criminalibus uero debent esse octo magistri actorum, ut in prag. 7. de actuar. & prag. 21. §. 9. de offic. mag. iud.

Ibi subactarij, qui dicantur isti subactuarij, uide Cypc. in inuelt. feud. Rub. feud. offic. uerbo subactuarij, & isti subactuarij similiter debent esse approbati à Rege, uel S. C. cum alijs conditionibus requisitis, & relatis per Camp. in cap. item prædicti officiales num. 5. & lib. nu. 9. Et quid in magistris actorum S. C. qui sunt nu. tredecim ex specialibus priuilegijs Regis, a. possit eorum numerus augeri, & alios creati in præiudicium ipsorum, dictum fuit in fauorem magistrorum actorum, ut retuli in 1. par. nostri Compendij uerbo magistri actorum, & in iure allegauit Maur. sen. allegat. 18.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

1. Cura carceratorum, ad quem spectat.
2. Comentarientes, non possunt retinere carceratum pro expensis.
3. Carcerarius si passus est aliquem ire sine uinculis, quomodo punitur.
5. Quis soluitur pro iure carceris, & 6.
7. Frangens carceres, qua pena tenentur.
8. Quomodo punitur, indebitè extorquæ.

Com.

Constitutionem moderantes solutiones per carcerarios à carceratis recipiendas, quam in abusum, & delectudine deuenisse intelleximus. Mandamus inuiolabiliter obseruari, ad penam viginti quinque vnciarum fisco nostro applicandam, quoties contra factum fuerit, & similem penam imponi volumus Regenti, quoties ei denunciatum fuerit carcerarios contra venisse, si contra eos non processerit, & repositos culpabiles non condemnauerit, dictamque penam ab eis non exegerit, & ut fraus aliqua committi non possit, Regens ipse in liberatione carceratorum ab eis per Sacramentum quarat de solutionibus per eos dictis carcerarijs factis.

7 tarenum vnum, & viginti denarios, si quis frangeas carceres incidit in crimen lesæ Maiestatis. *Inf. in l. i. S. ii. videtur ff. si quis iud. non obtemp. non t. capiat aliquem incidentem in penam pecuniariam. Cap. item statuimus, & si aliquid indebitè extorsierint, puniuntur vt hic, & restituent parti lesæ, idcirco caueat carcerarius, nè negligentia eorum capri, & carcerati euadant, quoniam vt in *Constit. custodes puniuntur. sit laus Deo.**

Io: Franciscus Scaglione V. I. D.

A D D I T I O.

Constitutio Regni hic enunciatæ est in *Constit. castellanis, & seruientes, vbi Afflic. & Troyl. in prag. 41. secundum eius ordinem. Quantum verò spectat ad carcerarios circa exactiones districtum extat prag. 33. de offic. Magistris Iulij.*

Io: Baptista de Thoro I. C. Nomp.

S V M M A R I V M.

De solutionibus indebitis, & carcerarijs non recipiendis.

1 **V**ra † carceratorū mandatur Regenti, & Iudicibus Magnæ Curie, vt in pragmatica, quæ incipit *Item volumus* † comenarienses non possunt retinere carceratum pro expensis. *Guido Papa quest. 448. †* præpositus carceris si pretio coeruptus passus est sine vineulis carceratum agere puniendus est arbitrio Iudicis. *l. carceri. ff. de custo. reo. & si nimia † negligentia carcerati euaserint, idem l. milites ff. de custo. reor. carceratus si vltra diem, & noctem steterit carceratus, pro iare † carceris soluebat olium grana decem, vt notatur in *Constit. humanitatem, & extat ritus Magnæ Curie car. 13. & per capitulum Regni, quod incipit Magistro sustituario † car. 18. tarenam vnum item disponit ritus item, quod carcerarius car. 12. & ritus qui incipit Item, quod Locumtenens car. 1. hodie soluit**

1 *Gratis debens seruire pupillis.*
2 *Qua pena puniuntur extorquentes indebitum.*
3 *Quod salarium debent habere alguzerij, & 4.*
4 *Alguzerij non possunt detrudere in carceres.*

Statuimus, quod nullus alguzerius, vel exequutor de cætero pro exequutionibus personalibus, vel realibus in Ciuitate faciendis audeat exigere pro eorum salario, nisi carolenum vnum pro qualibet captura, vel reali exequutione, pro exequutionibus autem extra Ciuitatem faciendis, non possint recipere, nisi tarenū vnum pro qualibet die, nisi tarenū dato superioris equester iret, quo casu habeat tarenum vnum cum dimidio, & qui contra fecerit, officio priuetur, & vnus vncie pena puniatur, retinenda, similiter de salario

lario Regentis, si negligens fuerit contra facientes modo supradicto punire.

De solutionibus immoderatis ab alguzerij, & executoribus non recipiendis.

Ratis isti pupillis, & viduis, ac alijs miserabilibus psonis debeat seruire, & per hoc extat *Const. Regni*, quę incipit *Consuetudo presentis sub*

*rubr. de dandis aduocatis, adde text. in l. 2. C. de Episcop. audi. & Par. de put. in tract. finis. vbi tractat de alimentis paperibus soluendis, & in d. l. vocantur apparitores, & t̄ extorquentes aliquid indebitum puniuntur p̄na dupli, seu quadrupli, & repelluntur ab officio, si notantur infamia, vt fures manifesti, vt in *Constit. quę incipit Apud iustitarios, & notantur in l. si quis testibus C. de test. isti t̄ apparitores pro qualibet**

3 citatione debent infra Ciuitatem granum vnum auti, habetur extra Ciuitatem pro quolibet milari granum vni, vt in *Constit. quę incipit In ciuilibus sub rubrica de apparitoribus*, nam eis salarium debent solui in t̄ pandecta taxatum, vt disponit *Regia nouella prag. in anno 39. quę incipit, & ad tollendam abusionem, & aduerte, quod dicit Bart. in l. omnes, C. de c̄uarta. in lib. 12.*

5 quod t̄ isti possunt detrudere aliquem in carcerem. laus Deo.

Io: Franciscus Scaglioni V. I. D.

A D D I T I O.

Idem fuit confirmatum in prag. 36. 9. 9. de offic. Magul. Iustit.

Et pro dicto salario tibi debito alguzerij, possunt exequi, tradit Carau. in ritu 47. nu. 16.

Respectu vero salarij deoiti Commissarijs de iustitatis ad exequendum extra Ciuitatem, extat prag. J. de commiss.

Jo. Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 Scriba, quis dicatur.
- 2 Quomodo debet esse Scriba.
- 3 Quomodo debent extendere depositionem testium.
- 4 Quomodo desertur iuramentum testium partibus remittentibus interesse, & quomodo iurare debent, & 5.

Volumus in criminalibus scribas duos probos, bonosque scriptores a nostro Sacro Consilio examinatos deputari, qui eorum officium fideliter exercere iurent, & exerceant ad p̄uam decem vnziarum exigendā a tali scriba, quod non iuratus, & non approbatus officium exercuerit, & similem p̄nam Regenti iniungendam, quod cum aliter ad dictum officium exercendum admitterit.

De scribis super criminalibus deputandis.

Scriba latine t̄ aduocatus, & magis de culpis eorum tenetur. *l. fisco libertas S. f. seruus. testato vrs. ne quere ff. de statu, gre. e modo gram-*

matici dicuntur, item scriba tabularij dicitur, quod sequitur tabularium. *l. subemus S. fin. C. de defen. & vt refert Alciatus int tit. de tab. C. lib. 12.* alibi scriptores dicuntur, vt refert *Budeus in anno rationibus suis in pri. car. & t̄ aduertat, quod sit fidelis in omnibus, & conseruet acta eaq; ordinat debent, quoniam ijs modis ad superiores gradus ascendere, vt successit Gneus Flauius scriba Appij, Claudij, qui coniectum, & bene instructum, ac conseruatum librum populo tradidit, repletum illis actionibus, & adeo id fuit gratum populo, vt fieret tribunus plebis, & ex libertino senator, ac edilis curulis, vt al-*

vt affert Pomponius iure consultus in l. 2. ff. de orig. iur. & ij sunt modi, dummodo avaritia eos non auerrat, cum in omnibus fides diligencia, & prudentia multum valeat, & ideo vbi prædicta obseruauerint, & si ripserint assertiones partium, prout & dicuntur, & per extensum dicta testium, vt iubet Regia pragm. edita in anno 1539. quæ incipit *Item quia à nobis datū est*, quoniam testis pro vtraque parte deponens

3 admitti debet, vt tenet Bald. in l. præsteri, C. de Episcop. & cler. l. si quando C. de test. Innocent. in cap. cum dilecti extra. de accusatio. verum partes remittentes velle interesse, quando & defecerit iuramentum, possunt secundum Iacobum de Arena in l. penul. C. de pact. & est ratio, quod potest iudex ex officio recipere testes, vt idem Bald. in dictis locis, & in hoc laus Deo.

Io: Franciscus Scaglionus V. I. D.

A D D I T I O.

Istam pragm. citat Gram. dec. 27. sub num. 2. & Camp. in cap. item prædicti officiales n. 5. vbi multa ad propositum, licet postea numerus ipsorum fuit auctus ad tres scribas in pragm. 21. §. 9. de offic. magistr. iustitiar. postea vero vsque ad numerum quinque, vt habetur in d. pragm. 21. §. 4. & prag. 19. §. 4. eiusdem tituli, hodie veli vsque ad numerum septenarium in ciuilibus in pragm. 7. §. vlt. de relat. caus.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 Non potest, quis propria auctoritate capere carceratum.
- 2 An debeat relaxari sub fideiussoria cautione.
- 3 Nemo carcerari debet, nisi iudicis præcedenti commissione.

¶ Soleuit, vt fida relatione percepimus ab usio remouenda, quod officiales nullo iuris ordine seruato, nec qualitate personarum discreta ad detentionem, & capturam personale procedunt in damnum graue, &

iniuriam subditorum, nec mandamus Constitutiones, & Capitula Regni prouidentes, siue prouidentia super prædictis, & maxime, quod antequam incipiat constare de maleficio, idoneæ cauens de persona non detineatur, inuiolabiliter obseruari, quod qui contrafecerit in decem vnzijs qualibet vice puniatur, quæ pena de salario dietæ officialis retineatur, & in sindicatu de iniuria ei, qui illam passus fuerit laetis fiat.

Vt nullus de persona detineatur contra formam iuris Constitutionum,

& Capitulorum.

Exat ad hoc Constitutio Regni, quæ incipit *Iustitiar. &* non per calend. vbi Andreas extat *Capitula Regni*, quorum aliter incipit *Contra*

effrenatas sub rub. ne quis auctoritate propria, cap. amplius, alias tenetur pena priuati carceris, nisi infraganti, & nisi sit perditor cap. item inueni infraganti, & vbi teneretur pena pecuniaria, vel posset pena pecuniaria puniri cauendo idoneæ & debet relaxari sub dicta cautione, vt in *Constit. humomat. &* extat cap. Regni, quod incipit *Statusmus sub rub. vt nullus officialis capiat*, & contra facies officialis punitur arbitrio Regis cap. item *Iustitiar. nemo carceretur, &* nisi iudicis præcedenti commissione. *l. neminem C. de exhibend. reis Ioannes Andreas in cap. quoniam extra de probato. Cynus in l. si quando, C. de test. &* carcerari non debent, nisi de consilio assessoris. cap. item, quod *Iustit. car. 35. sic laus Deo.*

Io: Franciscus Scaglionus V. I. D.

ADDI:

A D D I T I O.

Constitutio incip. humanitate nobis, & cap. Regni incip. ab illo inchoandum de illa pragmat. meminit Caran. in ritu 39. num. 11. & ritu 40. ubi examinat si per istam pragmat. sic correctum d. cap. ab illo, & melius Tartagl. in praxi ciuil. cap. 7. num. 4. post Marant. in specul. p. 6. membro 8. num. 10. ultra Troyf. in prag. 47. secundum eius ordinem conferunt examinata per Aliffi. in Consi. humanitate, & per Camp. in d. cap. ab illo, ubi num. 135. allegat istam pragmat.

Notandum est, quod carcerandi potestas competit alieni multiplicatim; hic Luc. de Penna in l. 1. C. de Decur. & stat. col. 3. lib. 12. & in quibus casibus licita sit captura, vide Par. de find. verbo quia plerumq. sed melius Campagn. d. cap. ab illo num. 34. & seq. & melius in cap. subditorum num. 128. & seq. Illultrif. Episcopus Ricc. collect. decif. 830.

Io: Baptista de Thoro l. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 *Institiarij non debent in Terris Baronum inferre praeiudicium Baroni.*
- 2 *Quando possit capi delinquens extra territorium. 3. & 4.*
- 3 *Quanto tempore potest detinere carceratum.*
- 4 *Vnus officialis tenetur adiuuare aliu.*
- 5 *Clerici, an possint se intromittere in electionibus laycorum, & e conuerso, & 8.*
- 6 *Iurisdictio non extenditur extra territorium.*
- 7 *Quando dicitur concessa iurisdictio priuatus.*
- 8 *Quando vnus Iudex prohibetur exercere iurisditionem in non subditum.*
- 9 *Vnus non debet surbare alium, in exercitio iurisditionis.*
- 10 *Iudex secularis non potest se intromittere de spirituali, & sic e contra num. 14.*

Discordias inter officiales nostros, inuicem eorum iurisdictiones turbantes, ex qua saepius scandala oriuntur remouere volentes. volumus, & statuendo mandamus, quod nullus ex officialibus nostris de commissis iurisdictioni alterius sine speciali com-

missione nostra se intromittat, & si quando aliquo errore interueniente se intromiserit, debeat ad simplicem requisitionem illius, cuius iurisdictione turbata fuerit desistere, & ad eum officialem, ad quem spectat remittere ad penam viginti quinque vnziarum de salario eius officialis, qui contra fecerit reuocandam, & Camerae fiscali applicandam.

Extrat Capitulum Regni, quod incipit 117, quae car. 36. quod iustitiarum non debent in Terris Baronum inferre iudicium Baroni in ijs,

- 1 quae spectant ad Baronem, vetum datur vni officiali facultas capiendi malefactores, qui deliquerint extra territorium per prag. quae incipit Item quod officiales expeditam in anno 36. etiam clericos abque metu excommunicationis, tamen tenetur remittere illos ordinarijs suis, vt cauetur per DD. in l. si quis si minor S. restitutio ff. de minor. & extrat Capitulum Regni, quod incipit Iamdiu car. 24. ubi cauetur, quod potest in alieno territorio persequi, vsque ad quindecim miliaria capere, & torquere, & potest prius exemptos, vt praeterit suo iudici. Cap. effrenatas sub rubrica ne quis sua auctoritate, & detinere illum per duos dies. Cap. amplius, & in instagatia repertos, vide Cap. quod incipit Item inuenti in fraganti, item potest capiri & remitti ad Prouinciam, in qua deliquit, vt cauetur in Regia prag. quae incipit Renouamus edita in anno 36. & est iuris. S. si verò quia comprehensor, Aubent. vs nulli Iudices. Bart. in l. 1. ff. de requirend. reis, extrat prag. Regis Ferdinandi, quae incipit Licet vniuersis car. 13. & alia, quae incipit cum fuerit, alias Ferdinandus Rex car. 10. immo vnus alium adiuuare tenetur, vt Andreas dicit in 1. l. Consiit. quae incipit post mundi machi.

in principio. Non debent se clerici introumittere in electionibus clericorum. *Cap. item Statuimus, quod officiales cap. 11. nec de aliquo crimine ecclesiastico Cap. item la ycis. C. item statuimus, quod iusticiarij car. 12. falte ubi essent excommunicati, & duratē t per annum, quoniam possunt capi. cap. item statuimus, quod si coningat car. 11. iurisdicō*

9 *choartata t non extenditur extra territorium. Bald. in l. 1. C. de hered. instit. & Mazeus in Const. paniam totum in nono requisito, & an, & quando dicitur commissa t iurisdicō priuatiuē, vide D. Mazeum in Const. Consistationem diua memor. in 11. nos. & Angelum in l. 1. C. ubi, & apud quem, & Peldin. in cap. contigit de fide instr. & Abbas. in cap. caterum extra de iudic. &*

11 *an, & quādo t uous iudex prohibetur exercere iurisdictionem in non subditum, vide D. Maz. in Consist. comite. lib. 3. in princip. notato, ubi dicit, quod iurisdicō non potest exerceri in non*

12 *subditū. Non t possunt iusticiarij impedire officiu baiuli, vt in Authent. de defensoribus Ciuitatum, S. nō permittit, & S. de catero, nec turbare vnus alterum. l. repetita C. de Episcop. & cler. & Mazeus in Consist. pates prouinciarum S. iusticiarij in 2. notat.*

13 *Iudex t secularis non potest se introumittere de re moerē spiritali. cap. tuam extra de ord. cognit. quæ causæ spectant ad forum ecclesiasticum dicuntur in cap. cum sis, cap. licet extra de for. compet. sed qd si incidēt in causa de ea sola est cognoscendum, antequā de principali, quia ea probata principalis causa est perempta, & si dux sunt prindipales quæstiones, & ambo ciuiles, quæ primō proponitur, primō tractatur, & vna sententia terminatur. c. verum de ord. cognitio. l. qui prior ff. de iudic. sed quando incidens est pr iudicialis, primō de ea est cognoscendum, & pronuciandum, vt notat glos. in d. cap. tuam in verb. dependens ex illa, idem quando agitur ad restitutionem coniugis. cap. ex transmissa, cap. ex*

parte de reffit. spoliis.

14 *An iudex t Ecclesiasticus possit iudicare de subditis laycorum, die quo t ad ea, quæ concernunt animam, sic non ad alia, cap. nouis extra de iudic. & sic quoad penitentiam imponendam, possunt se introumittere, & quoad delicta prohibenda ne incurrat peccatum, nisi iudex laycus deprehendatur in negligentia, vt tenet Innoc. in cap. 1. de offic. ordin. & Abbas in d. cap. nouis, potest etiam se introumittere contra laycum, quando detinet uxorem alterius, vt illam dimittat, & euitet peccatum, & fornicationem, est ibi. in uota glos. in cap. non est extra de sponsalib. & in hoc laus Deo.*

To: Franciscus Scaglia in P. 1. D.

A D D I T I O.

Hanc pragm. comentario ostendit Troy in prag. 47. secundum eius ordinem, postmodum D. Reg. Kouit. & pro eius intelligentia erit animaduertendum, quod iurisdictionio pro bono regimine diuina cuique illibata condodienda erit Imbrion. de Iudice Regni dialogo 3. nu. 69. inde productum est per dispositionem huius pragmatice nemini iudicium licitum esse alterius Iudicis iurisdictionem turbare, & in ea se ingerere, pedum facto hoc est, exercendo iurisdictionem suam in alieno territorio supposito, iurisdictioni alterius absque illius consensu, etenim iudex extra territorium non potest inter suos subditos cognoscere sine licentia illius Iudicis illius loci, seu territorij. Afflict. in Cont. in l. i. lib. 1. hinc est, quod Baro non potest ius reddere inter suos vaxallos in alieno territorio sine licentia domini illius loci, & quid in terra Barionali post Afflict. in Con. i. de quæstionibus na. 1. & Marant. in specul. p. 6. rub. citatio num. 41. Frecc. de sub. cou. lib. 2. in 30. author. num. 4.

Et quid in officiali Regio. an possit actum iurisdictionis exercere in terra Baronis, vide Montan. in prag. 5. nu. 68. de admin. vniuersi. Quod secus est in Iudicibus M. C. nam etiam in terris Baronalibus possunt ius reddere, non obstantibus priuilegijs ipsorum Baronum, nam eorum iurisdictione tunc conuascit vt maior Tribunal Afflict. in Couit. honorem in princ. & ibi d. Couit. de quæstionibus sub. num. 1. verū quæ maxime vsu, affert quod Comitēs, & Prelati possunt in Ciuitate Neap. ius reddere inter suos vaxallos absque licentia Regis, per illum t. x. sed totum contrarium vidi praticari, & de his omnibus erit videre apud Marant. vbi supra, vbi cum mea opinione recidet improbando Afflict. &

idem assequitur Capibl. in prag. 1. de Baron. num. 146 vbi alios citat, & mentionem facit de Episcopo, exercente iurisdictionem in aliena iurisdictione, & de pena pro hoc debita, ita Episcopus Ricc. in praxi decif. 380, & quid in iudice delegato residente in alterius territorio, an possit extra territorium acta facere, & sententiaro absque licentia domini illius territorii, vide Marant. d. specul. p. 6. tit. de appellat. num. 75. & ratio est, quia ex hoc videtur turbari iurisdictione.

Sicuti etiam iurisdictione alterius, hoc citatione turbanda erit, subdit ibi Imbrian. num. 73, postquam iudex non debet vsurpare, quae sunt iurisdictionis alterius Vant. de nullit. rub. de nullit. ex def. iurisd. ord. num. 44.

Io: Baptista de Thorò I. C. Neap.

S V M M A R I V M.

- 1 *Salarium baiulorū, quos est, & nu. 4.*
- 2 *Quomodo puniantur baiuli excedentes, & 6.*
- 3 *Baiuli, de quibus possunt cognoscere.*
- 5 *Infra quos tempus debent causas expedire.*
- 7 *Quomodo debet examinari damnum in verba.*
- 8 *Agere, quid significat.*
- 9 *Causidici, qui sunt bodie, & qui dicantur.*

Statuimus, quod in damnis personaliter, vel cum animalibus, siue ex officio, siue ad denuntiam procedat, ad condemnationem procedere non possit, nisi de dictis damnis admittens per vnum testem cum iuramento inuentoris, seu parris, per partem damnificatam, nisi forte animalia ipsa pars ipsa in manu habuerit, quo casu stetur dictae partis assertioni cum iuramento, & similiter stetur dicto officiali solum, si dicta animalia inuenerit ad penam quinque vnziarum adplicandarum Camerae fiscali, pro qualibet vice, qua ad condemnationem aliter processerit, intelligatur damnum dedisse quicunque in possessionibus alienis con-

tra banna cum animalibus, vel eius animalia sine eo pascere reperta fuerint, nec sub simili pena possit procedere ad exactiōem alicuius penae contra damnū dantes: nisi prius fuerit satisfactum passum: Decernentes penam in causis civilibus coram dicto baiulo mouendis, non posse excedere quantitatem sortis petite, vsque ad quantitatem augustalis, etiam, si quantitas petita excederet dictum augustalem, reseruatō tamen arbitrio creditori, si pro minori pena accula te voluerit, vt hactenus extitit consuetum, quam penam, vt dictum est, exigere non possit, nisi postquam creditori satisfactum fuerit, & si contra fecerit, supradictae penae quinque vnziarum subiaceat, debeatq; dictus baiulus ad penam viginti quinque vnziarum, si contra fecerit in introitu officij infra Camera Summaria comparere, & Sacramētum subire de bene, & iuste exercendo officium suum omni dolo, & si aude cessantibus, ibidemque tunc presentare debeat librum ligarum, cum cartis per numerum signatis, & in principio cuiuslibet carte sculpiri signū Ciuitatis nostrae Neap. cum inscriptione tituli in principio dicti libris talis hic est liber mei talis baiuli, talis anni presentatus in eadē Camera in numero tot cartarū, in quo describentur omnia, & singula agēda durate tempore dicti anni per me, vel officiales meos, sicque debeat baiuli, & officiales praedicti in dicto libro ordinatē scribere de die in diem petitiones, denunciations, accusationes,

nes,

nes, citationes, iuramenta, & dicta testium, sententias, condemnationes, denunciationes, & omnia singula acta per eos fieri contingerit, ad penam supradictam, quoties contra factum apparuerit, nec possit baiulus ipse ultra annum in dicto officio reformari in sine, cuius anni debeat sindicari per electos Ciuitatis Neap. & aliorum locorum, in quibus officium baiulatus predicti exerceri contingerit, quadraginta dies cum consilio iurisperiti deputandi, & quia vera relatione percipimus nobiles Iudices, qui in Ciuitate Neap. cum dictis baiulis federe confuerunt, interuenire recusant propter vilitatem personarum, quæ ad dictum officium deputantur, volumus, & mandamus in dicto officio deputari personas egregias, cum quibus nobiles Neap. qui Iudices deputabuntur interuenire non possint, Ritus qui de eo in M. C. V. in contumacijs, & vocationibus eorum, qui contumaces fuerint obseruare, coram dictis baiulis obseruari debeant, & aliter tamquam contra contumacem procedi non posse, ad penam dictarum quinque vnziarum suprascriptam, & ne fraus aliqua in pignotibus capiendis, tam per dictos baiulos, & officiales eorum, quam per quoscumque alios in Ciuitate Neap. & in quibuscumque alijs locis nostræ iurisdictionis subiectis, volumus, quod quicumque baiuli alguzerij exequutores, vel alij officiales, p. exequutionibus ad pignorum captionem deuenierint, dicta pignora ordinatè scribere debeant

de die in diem in duobus quinternis describendo qualitatem pignorum quantitatem, pro qua pignus captum fuerit, & a quo tempus, & locum, vidè experint, de quibus quinternis singulis tribus mensibus debeant vnum assignare in communi, nec possint dicta pignora vendentur, nisi citatis damnis dictorum pignorum, & legitimis subastationibus præcedentibus.

De officio baiuli.

Rimò, vide quomodo fuit prouisum de salario baiulorum † per *Const. Regni*, quæ incipit *Cum iuxta sub rubr. de salario baiulorū*, & quomodo etiam de excessu eorum inquiritur, & puniuntur, & quam cognitionem

1 habent baiuli, item baiulationes † committi viris fidelibus, & opinionais electi prudentioribus, & generosioribus, ac ditioribus, prout locorum conditio ministrabit, vt in *Constit.* quæ incipit *Magistri iusti*, & de quibus † pos

2 sint cognoscere baiuli, est *Const. Regni*, quæ incipit *Locorum baiuli*, & alia incipit *Baiulus si suum*, & alia ad officium baiuli, & quot esse debeant baiuli, extat

3 *Const. Regni*, quæ incipit *Sapè contingit de numero baiulorum*; & an clerici possint esse baiuli, vide *Const.* quæ incipit *Clerici per quam prohibentur esse*

4 *baiuli*, & de quibus rebus debeant habere † trigesimam dicti baiuli, extat *Const. sub rubrica in quibus rebus petatur trigesima*, quæ incipit *Const.* & alia, quæ incipit *Cum circa*, & infra, quod tempus debet causas expedire, dicit *Const. Regni*, quæ incipit *Omnes*

5 *baiuli*, quod † infra duos menses, quæ non obseruatur, dicit *in dicta Const. Andreas*, quoniam non tenuit modum condectentem, & seruatur l. *properan-*

dum C. de iudicijs, & ad prædicta, vide *Ma z. super dictis Conit. baiul. deputari*
 6 ad † pignorandum si accipiunt pigno-
 ra ultra modum debitum, potest eis
 resisti. *Barr. in l. contra facienti, C. de*
exemptor. & exalto lib. 1. 2. potest vi-
 ator pascere animalia propè viâ, vt no-
 tat *Bald. in S. si quis quinque solidos de*
 7 *pace tenen. & glos. ibidem*, quo modo
 † debent estimari damnum in herba,
 baiulus debet vsque ad aduentum suc-
 cessoris iurisdictionem exercere. *Cap.*
ordinata car. 14. Iudex apud baiulos
 ordinetur per annum per vniuersita-
 tes *Cap. idem importuna car. 19. & id*
 obseruatur per Regnum præter quam
 in Ciuitate Auerſæ, & Neap. & in ali-
 quibus alijs locis Regni ex priuilegio,
 & ex consuetudine, & eligatur de
 mense Septembris *Cap. electionem car.*
 16. & si auctoritate propria vsurpauit
 iurisdictionem punitur, vt in dictis ca-
 pitulis, & vbi aliquis inuenit animal
 innemore suo, potest illum tetinere,
 donec sibi emendat damaum *Bart. tenet*
in l. hoc amplius, S. de his, ff. de
damno infect.

8 Agere † causam significat tractare
Martialis sepe agit causas. l. prouidē-
 9 *dum, C. de post. vocatur † causidicus,*
 qui agit causam, & l. 1. *vers. sin autem,*
ibi non oportet per alium causas agi ff.
an per alium caus. appell. readt. possint,
 primò erant oratores defensores, qui
 patroni dicebantur, & aduocati, vt re-
 fert *Apedianus à causis agendis ad ius*
ciuile couolabant, & sic diuersa erat pro-
 fessio, vt notatur in l. 2. *S. post hos, & l.*
 1. *ff. de orig. iur.* Alias largè modo ad-
 uocatus dicitur causidicus, & procura-
 tor, vt notatur in l. 1. *S. aduocatos, ff. de*
uari. & extra cognitio, ibi enim omnis
dicatur aduocatus, qui causis agendis
quoquo studio operatur, & isti non pro-
 curatores, largo modo dicti aduocati
 non sunt viles personæ, immò nobiles,
 maximè quando in Palatijs Regis ver-
 santur, ità tenet *Alex. post. Fulgos. &*
Paul. de Cast. in l. inustus C. de procur.
 & *Bald. in rubr. de offic. iudicum, vidi*

enim quamplures in hoc munere ver-
 sari, qui professi sunt iura ciuilia per
 annos, & annos eosq̄ sperare publice,
 & alios, qui proceſſi sunt in officio,
 & deò, quod parum, aut nihil differunt
 ab alijs, qui in iure professi sunt, & pro-
 fiteatur, equidem huc auctus è mer-
 metio nobili, & antiquissimo impedi-
 tus foecensibus negotijs, & familia sus-
 cepta hic Neap. prædicta exponens,
 vt morem geram amicis, & præcipuè
 nobili Iacobo Anello de Maria, qui
 mecum tenet maximam amicitie co-
 gnitionem, & in posterum, si tempus
 dabitur, alia spero in lucem edere. sit
 laus Deo.

Io: Franciscus Scaglioni V. I. D.

A D D I T I O.

Hanc Pragm. comentario ornauit *Troyf. in*
prag. 47. secundum eius ordinem, & post
eum D. Rouit. & ultra eos quoad iurisdictionem
baiuli, vide Atl. in Conit. magistri Ca-
merarij nu. 4. & in d. Conit. baiuli locorum,
sub num. 13. notat baiulum posse pueri fur-
ta minima criminaliter, sed pœna pecuniaria
vnius Augultalis, similiter in omnibus ban-
nis per eos promulgatis de consilio Iudicum,
& fidelium loci possunt ponere pœnam infra
tertiam, & in alijs contumacijs, & inobedi-
tijjs perceptes pœnam vnius Augultalis, idem
in Conit. ad officium num. 8.
 Ibi cum iuramento, ad hoc vide *Marant. in*
specul. p. 6 in 9. actu nu. 31. vbi allegat istam
pragm. vide etiam nonnullas quæstiones ad
propositum traditas per Campagn. in cap.
Amirati, & vice amirati.
 Ibi cum animalibus, facit *Conit. Regni peruen-*
it, & ibi Atl. scilicet. sub num. 2. vbi notat dicen-
do, caueant ergo hodie priuaty persone cu-
stodientes territoria animalia iarrantia cor-
rum territoria ne capiant, & retineant pro
iure fide, vel dimida, qua nec fidam, nec dimi-
dam petere poterunt, nisi statim cum cape-
rint dicta animalia assignauit rint baiulo loci.
 Ibi debeatque, concordat cum *Conit. baiuli lo-*
corum, vbi Atl. scilicet.
 Ibi, nec possit baiulus, præcipitur expressè, ba-
 iulos omnes iudicari parere debere, vt ità
 pragm. ac alia iura Regni citat *Anna in l. ang.*
 48. baiulus in contingenti casu examinando
 articulum contra baiulum terrarum, & re-
 fert *S. C. noluisse determinare talem articlū,*
 vt ibi per eum, quamvis hodie de hoc sit edi-
 ta *pragm. 1. de iudic. offic. vbi apparet, quod*
 baiuli tenentur parere iudicari per dtes
 quindecim, & ad hoc vide *Atl. scilicet. in Conit.*
 cum iura sub num. 1. *vers. & in fine.*
 Ibi, & quia hic nota, quod Ciuias Neapolitana

cx an.

ex antiquissima consuetudine facultatem habet ponendi Iudices pances baiulos Afflicti. in Const. Constitutionum num. 12.
 Ibi volumus, vide Afflicti. in Const. Magistri Camerarij num. 6.
 Ibi Iudices deputabuntur, & an Iudices baiulorum iurisdictionem habeant Camp. in cap. quia de Vicarijs num. 15. sub num. 16. subdit baiulos vna cum Iudicibus debere proferre sententias, nec baiulus possit exqui, vel mandatum facere sine licentia Iudicum, & an possunt exigere gagia, vel emolumenta cum non habeat salarium constitutum. vide D. Auctorum in ritu.

Et pro Coronide hic notandum erit, qd Neap. à sctètijs baiuli appellatur ad magistrōs Rationales Regiæ Camerae, & ab illis ad Regiæ Cameram, vt inquit Camp. in cap. ad quietè sub num. 13. in fine, cumq; postea ob eorum negligentiam fuisse in officio priuati, vt refert consil. de Georgio in allegat. 42. Ideo hodie appellatur ad M. C. Vt. ordinariè.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

De Senatusconsulto Velleiano.

PRAGMATICA PRIMA.

Considerantes, quod illi antiqui prudentes Legumlatōres mulierum, fragilitati, & sexus imbecillitati per Senatusconsultum Velleianum, maxima prudētia prospexerūt, subuenientes eis per beneficium dicti Senatusconsulti, cuius exceptioni seruari possent, aduersus obligationes, fideiussores, & mutui dationes, p̄ alijs, pro quibus intercederent, verūm crescente indies hominum malitia, nē mulieres hoc tam iusto, & honesto beneficio, se iuuare possent, prouisionibus, & blanditijs inducē suat, in prædictis obligationibus renunciare beneficio, & exceptioni, dicti Senatusconsulti, ad quam renunciationem eadem fragilitate, qua etiā ad se obligādum inducuntur, in graue earum damnum, & iacturam. Quis enim non misereatur earum imbecillitati sexus? & quod persuasionebus, vt plurimum maritalibus deceptæ, per dictam renunciationem à tanto beneficio exclusæ suarum dotium, & aliorum bonorum suorum, à creditoribus patiuntur exclusionem, & ad perpetuam ægestatem reducun-

tur, sed ista vtrūque grauia hucusque nō fuerant prouisa propter earum renunciationem, & vulgare renunciationem à paucissimis mulieribus intellectam, quam Notarij in instrumentis apponere solent: tamē instigante inimico humanę naturæ, temporibus nostris res ipsa in tantam crudelitatem peruenit, vt non contenti homines, vt plurimum mariti persuasionibus, metu saltē reuerentiali suffulti, inducere dictas mulieres ad dictas obligationes, & renunciationes faciendas, sed etiā, si recusauerint, minis mortis, & cruciatibus corporis illas compellere, & si persistant etiā dictas minas ad effectum perducere, in tantum quod plures intelligamus, non sine animi dolore, crudelitèr necatas, & alias in tanto discrimine constitutas, vt esset eis mors solatium, & vita supplicium. Hinc ergo tanto nefando facinori, vt decet, obuiare cupientes, vt omnis in futurum tollatur occasio, & sub tam iustissimo Imperatore, & Rege Domino nostro cesset omnis oppressio, & crudelitas, per hęc Regiam Pragmaticam nomine Cæsareæ Maiestatis statuimus, & ordinamus, de cetero dictū Senatusconsultum ab omnibus Tribunalibus, & Iudicibus huius Regni inuiolabiliter obseruari, non obitanti quacūq; renunciatione per dictas mulieres faciēda, sub quacunque verborum serie, & etiā si per Notarios afferantur cercioratæ, semper intelligātur ignorantes, quia ignorāt saltē, quod eis conueniat, & si scient, metu, vt diximus, contradicere non audeant. Statuimus etiā, quod huic præfenti sanctioni, & Regiæ Pragmaticæ, nullatenus renuncian possit, per dictas mulieres, & si renunciatum fuerit, dicta renunciatio sit ipso iure nullius roboris, & efficacię. Declarantes dictas obligationes, & renunciationes meticulous tali metu, qui cadere posset in conitantes virum, etiā si contrarium per instrumentum narretur, & habeatur talis metus pro dante causam cōtractatæ.

Declarantes etiã tales obligationes, & renunciaciones ex causis prædictis contra bonos mores ciuiles, & naturales etiã comprehendendi sub regula iuris canonici, non esse obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum: Mandantes omnibus Notarijs huius Regni præsentibus, & futuris, & omniibus Magistris actorũ quorumcumque Curiarum, quatenus sub poena priuationis officiorum, in quam ipso iure incurrant, & centum unciarum auri, quod à die publicationis præsentis nostræ Regiæ Pragmaticæ non audeant conficere instrumenta, & acta continẽtia prædictas obligationes contra dictum Senatusconsultum, nequẽ renunciaciones prædictas per mulieres faciendas de dicto beneficio Senatusconsulti Velleiani. Mandamus etiam Magnificis, & Circumpectis Regentibus Regiam Cancellariam, Sacro Regio Consilio, Cameræ Summarie, Magnæ Curie Vicariæ, Admiratiæ, Gubernatoribus Regijs, & Baronum, & eorum Officialibus, vt præsentem Regiam Pragmaticam ad vnguem, & inuiolabiliter obseruare habeant, & debeant, iuxta sui litteram, & tenorem, obdicantes ab omnibus supradictis iurisdictionem in contrarium iudicandi, & declarandi, & quod exceptio præsentis Pragmaticæ appositæ impediatur ingressum, & in dubijs casibus occurrentibus debeat interpretari in fauorẽ præfatarum, quibus subuenire intendimus. Dat. in Ciuitate Puteol. die 12. Maij 1543. Don Pedro de Toledo. Vidit Colle Reg. Vidit Martialis Reg. Vidit Loffredo Reg. Dominus Vicerex, Locumtenens Generalis mandauit mihi Bernardino Martirano.

S V M M A R I V M.

- 1 In quibus habet locum Senatusconsultus Velleia.
- 2 Primo, vbi mulier vendit rem propriã.
- 3 Secundo, vbi ignorat creditor multatorem intercedere.

- 4 Creditor non tenetur scire, quod intercedit mulier, nec præsumitur scire.
- 5 Stante quod pecunia peruenit ad mulierem, præsumitur principalis nisi probetur contrarium.
- 6 Principalis primò debet discuti, vbi statutum distaret, quod nemo intercederet pro forensi.
- 7 Mulier coniuncta contra coniunctam, non habet beneficium Velleia.
- 8 Mulier non præsumitur donare, & facilius se obligat, ex quo genus eorum est, auarissimum.
- 9 Non habet locum senatusconsultus, vbi acceptum fert debitum mulier animo liberandi.
- 10 Vbi beneficium reperitur introductum in fauorem illius persona, quæ soluit per errorem, repetit illud solutum: scilicet si in eius odium.
- 11 Si promisit aliquis mulierem conseruare indemnem, & præcedens huiusmodi promissione intercessit aut soluit, non iuuatur.
- 12 Non iuuatur Vellei, mulier vbi animo decipiendi intercessit.
- 13 Quibus modis cognoscitur animus decipientis.
- 14 Sciens creditor mulierem intercedere, excluditur.
- 15 Creditor non tenetur istud inuestigare, sed sufficit hoc credere.
- 16 Beneficium Velleia. non habet locum, vbi mulier consensu pignus vendit.
- 17 Vbi agitur de obligando, non sufficit patientia, & taciturnitas, sed requiritur expressus consensus.
- 18 Si mulier renũciauerit iuri hypothecæ, agenti aduersus rem hypothecatam, obstat mulieri exceptio cedendarum.
- 19 Si mulier redemit pignus liberandi illud causa non iuuatur.
- 20 Beneficiũ Velleia. nõ habet locũ, quãdo mulier promittit indemnitasẽ tutori.
- 21 Non habet locum Senatusconsultum Vellei. vbi delegauit suum debitorem.
- 22 Donatio capitur ex coniecturis.
- 23 Beneficium Velleiani nõ habet locum, vbi promissit aliquem ratum habiturum quod ipse gessit.

Item

- 24 Item non habet locum, ubi recipit tantundem ab eo pro quo intercessit.
- 25 Sed an sufficiat modicum dari mulieri ut intercedat.
- 26 Non habet locum, ubi mulier pecuniâ ut consentiret rem sibi obligatam alteri obligari.
- 27 Non habet locum quando mulier accipit pecuniam pro causa necessaria, & si sola in solidum: si cû alio, pro rata.
- 28 Non habet locum ubi tantam pecuniam accipit, pro quanta expromisit.
- 29 Non habet locum ubi sciens se non esse heredem, declaravit vocata se esse heredem.
- 30 Non habet locum ubi eras debitor, & patitur delegari.
- 31 Non habet locum ubi mulier iussit seruo pecuniam, quæ conuersa est in utilitatem mulieris.
- 32 Creditor curare debet, ut conuertatur in utilitatem mulieris.
- 33 Non habet locum ubi mulier delegauit suum debitorem viro, ut solueret creditori suo.
- 34 Non habet locum ubi obligat se pro dote filiae suae, & etiam pro extranea.
- 35 Non habet locum ubi successit debitor, pro quo intercessit.
- 36 Non habet locum, ubi certiorata renunciabat.
- 37 Hoc hodie per regiam nouellam pragmaticam est correctum.
- 38 Presumuntur semper mulieres ignorantes.
- 39 Iuramentum non esse obligatorium, præstitum contra bonos mores.
- 40 Non habet locum ubi se obligat minori.
- 41 Potentius est beneficium minoris aetatis, quam Velleianum.
- 42 Vbicunque promisit dotem extraneam non habet locum.
- 43 Non habet locum in causa pia.
- 44 Non habet locum, ubi post primam intercessionem elapso biennio intercessit iterum.
- 45 Iuramentum operatur contra presumptionem iuris, ut pecunia confessa in instrumento per virum, & uxorem intelligatur pro rata peruenisse ad utrumque.
- 46 Confessio nulla, iuramento non validatur.
- 47 Mulier non praesumitur cerciorata.
- 48 In instrumento quid operatur clausula, omni modo meliori.
- 49 Notarius debet scire, & interrogari quid sit beneficium.
- 50 Si repertus notarius fuerit ignorare, nihil operari clausulam illam, sicut certiorata: ratio, quare renuuciatio non valet.
- 51 Num Rex potuit annullare iuramentum.
- 52 Pragmatica prohibet etiam viduam contrahere.
- 53 Ex causa antecedenti recipit formam regia pragmatica.
- 54 Huiusmodi causa operatur, quoad intelligatur sublati dolus.
- 55 Et ex hoc nascitur presumptio iuris, & de iura, quæ non recipit probationem in contrarium.
- 56 Quis sit metus, qui cadit in constantem virum.
- 57 Quid operantur illa verba, non vi metus sed sponte, &c.
- 58 Vbi metus dat causam contractus, est ipso iure nullus.
- 59 Ista exceptio mortua muliere, num transeat ad heredes.
- 60 Ista exceptio est peremptoria.
- 61 Quis effectus erit huius exceptionis.
- 62 Ex tali exceptione triplex oritur remedium, exclusorium, resolutorium, & institutorium.
- 63 Quid sit intercedere.
- 64 Num regia pragmatica, se extendat ad alios casus.
- 65 Venit regia prag. ad obseruantiam senatus cons. Veli. & correctione renuuciationis, quæ sic passim fiebat.
- 66 In his quæ sunt irriti iuris, casus omnes habetur pro omisso.
- 67 Si renuuciatione fuerit interpretata in casibus, in quibus non habet locum senatus cons. per notarium, au incidat in poenam regia pragmatica.
- 68 Quomodo prælicans hodie notarius stipulando, ubi inseruit mulier.
- 69 Quomodo aduocati, ut reddant clientes

tes securos, curant contrahi.

70 *Quomodo dispensatur per Collaterale consilium.*

Nuper cum perstringerem nodos nouellæ pragmat. super Senatufc. Velleiano editæ, & viderẽ paffim tabelliones titubante, & nolle contrahere, propter eius difficilem intellectũ, conatus fum. l. p. viribus mei ingenij, casus in quibus non habet locum declarare. Verum quia huic Regiæ pragmatifam dedit mors atrox, cuiusdam mulieris nobiliffimæ Neapolitanæ, ficut primo temporibus diui Augufti, & fucceffiuè Claudij; & mox Marci Syllan. & Vellei. conf. mulieres caufam dedere, vt fieret prohibitio, & Senatufc. quo reftituebantur mulieres intercedentes pro viris, & alijs. Intercedere, eft interuenire. Apuleus, Dum pro inope, & calamitofa interuenire, & intercedere, auxiliari, defendere, quod eft officium virile: quoniam vxor à viro, & non vir ab vxore def. nõi debet. l. quod fi viro ff. de iniur. dicuntur defendere virum inopem fupplendo eorum nomine ex facultatibus. l. 2. §. prator ait. ff. fi quis fatus dar. cogantur, & in hoc mulier dicitur idonea refpectu beneficij Senatufc. glos. in l. de die, §. quis mulierem eod. tit. & eft deterioris conditionis, quod eft priuilegium potius quàm detrimentum. k. in his mulieris, ff. de flat. hom. & dicitur virile, quoniam vir eft integri animi, & non habet legem, quæ iater. edat pro eo fideiubendo pro alijs: quod Senatufc. generale refpectu omnium mulierum factum fuit, vt teftatur Vlpianus in l. 2. ff. ad Senatufc. fultum Vellei. Dicuntur mulieres fragiles, id eft debiles, frangibiles, vel in constantes, & imbecilles: quafi baculo indigentes, & fic debiles, & refpectu animi faciles, vel perfuafu, faciles ad confentiendum. Itã cauetur in l. 2. §. verba, ibi propter

sexus imbecillitatem, multis huiufmodi cafibus fuppolitus. Voluit enim ordo ille fanctiff. Senatorum imbecillitati, ac infirmitati fexũs cõfule: e. eadem l. 2. & l. fi voluntate eod. tit. Non enim erat iuftum astringi mulieres alienis obligationibus, & virilibus officijs fungi, à quibus prohibetur. l. cum prator. ff. de iudicijs, & l. 1. ff. ad Vellei. quia non folum operam fe obligando impendebant, fed patrimoni jacturam patiebantur. ea. l. 1. quibus prætermiffis, nõ in his tempus teram, hos quo potero casus in quibus non habet locum Senatufc. Vellei, & fucceffiuè regia pragmatifca, in hoc breui compendio defcribam, & videndum eft in primis, ¶ in quibus habet locum; & breuiter dico non folum habere locum in obligationibus, fed fideiuffionibus, & in omnibus alijs contractibus quouis modo factis, fiuè verbis fiue re, & quocunq; alio genere initis, fiuè alio contrahente intercedant, fiuè ipfæ tollæ contrahant, aut aliquem defendant. l. 2. §. omnis ff. ad Senatufc. Vellei. iuncta glos. in verbo intercefferant, aduersus obligationes, quæ aut verbis, aut re, aut confenfu contrahuntur: & proinde fatis erat exprimi hoc verbum, obligationes, fub quo & mutui dationes, & fideiuffiones comprehenduntur: quoniam aut proptio nomine, aut alieno quifque obligatur: qui autẽ alieno, fideiuffor dicitur, & intercedit, vt tutius debeat reftipulanti. l. 1. ff. de act. & obi. fed vt cauetur omnem dubiam interpretationem, expreffit hic legiflator, ea quæ fub generali verbo comprehendantur, & hijs breuiter præmiſſis, datur regula, quod mulieres quocunq; contractu obligatæ reftituantur, & reſciſſis contractibus creditores recurrunt.

Add. Antiqui debitorem non per verbum, reftitutionis, vt mine, fed ipfo iure, iuuabant. glos. verbo debere reſſiui l. vnica. C. de relatati. quoniam ab initio non valuit. l. debitorix. S. fin. ff. ad Velleian.

Quod

2 Quod quidem † Primò fallit, & non habet locum, vbi cunq; mulier vendit rem propriam, & deinde laudatur in auctricem per emptorem, quem si defenderit pro eo se obtulerit, aut si decesserit, & condemnatur, volens se iuvari Velleia. nou auditur, nec beneficio Velleia. succurritur ei, aut annullantur facta per eam per regiam prag. *l. sed se eum. ff. ad Velle. l. de die. S. qui mulierem. ff. qui satisfacti cogantur, & Socc. in d. S. qui mulierem, & ceteri DD. iuncta l. aliquando eod. tit. ff. ad Vellei.* † Secundò mulier non iuuatur aduersus creditorem ignorantem, quod ipsa intercedebat pro alio. *l. sed si ego, ff. ad Vellei.* quomodo potest pretendere ignorantiam, vide *glos. in l. 1. C. ad Vellei.* † Et ratio est, quod creditor non tenetur scire, quod ipsa in cuius fauorem beneficium introductum est, intercedebat: ita tenet *Bart. in d. l. sed si ego, & Bald. & glos. in l. 1. C. eodem, & eo ipso, quòd † pecunia peruenit ad eam præsumitur principalis, nisi ex aduerso probaretur aliqua fraus, quia tunc admittitur probatio contra præsumptionem, quæ resultabat ex pecunia peruenta ad mulierem. *glos. est in l. 3. in vers. dationes. ff. eod. hinc innuit Bar. ad vnum singulare, & notabile, quod si statutum distaret, quòd si aliquis cuius intercedisset pro forensi, debeat primò principalis discuti, & non audiretur aduersus instrumentum publicum, nõ habet locum in muliere, quæ subuenitur Velleian. *Bald. in l. in multis. ff. de stat. bom.* sequitur *Decius in l. famina. num. 12. ff. de regulis iur.* † non obstantibus aliquibus renunciationibus factis in instrumẽto, nisi probauerit creditorem se iussisse intercedere pro alio ad prædicta adde *Bart. in l. qua dotis. ff. solut. mat. in 2. col. & quæ notantur in l. cum quid ff. si certum petas. quæ sequitur *Salyc. in d. l. sed si ego.* Ad prædicta adde, † & Tertiò, quòd mulier coniuncta siuè coniunctam personam beneficium huius senatus non habet. *Authent. mat. & aua C. quando offic.****

tus. mulier sun. potest. nec pati potest se cõdemnari in præiudicium alterius. 8 *l. tametsi. ff. ad Macedo.* † genus quidem est auarissimum, & sic facilliter nõ præsumitur donare. *l. sed si à sponso. S. sponsa. C. de don. ante nup. l. sed si ego ff. ad Vellei.* quia facillius se obligat quam donat mulier auara, solers, ita *Imperat. in l. omnes C. de his, qui ven. a. at. ibi, faminas quoque, quas morum honestas, & mentis solertia comendat, ibi glos. dicit,* idè quia mala herba, cito crescit, & citius subdola, & auara, & sagacior præsumitur. *l. qua etate iuncta glos. ff. de testam. Quarto non* habet locum, vbi causam suam agens intercedit, aumerat pecuniam alicui, item vendit aliquid, & pretium rei soluit alicui, aut rem ipsam dat insoluenti, 9 aut † acceptum fert pretium rei sibi debitum, vel emptorem, cui fidem habuit de pretio rei venditæ, eundemq; alicui delegauit. *l. secunda, & l. quamuis. l. si mulier. l. si sanebris eo. ad Vellei. & l. aliquando. l. nec intercessi. ff. eod. tit.* & ex his collige vnum singulare, videlicet, † vbi beneficium respicit personam, in cuius fauorem introductum est, si talis persona per errorem soluit, repetitur: secus si in eius odium introductum reperitur. *Facit textus ad literam l. qui exceptionem. ff. de cond. indebit.* aut sciens se habere beneficium solueret, ita tenet *Bald. in l. quamuis, C. ad Vellei.* Sed quid si mulier non numerauit ipsa, non vendidit, causam agens. Quoniam fragilitas naturæ in reputationem deducit inopiam. *l. unica S. cum* 10 *autem. C. de rei ux. act. succurritur.* † Sed si prædicta fecit ad alterius instantiam, præcedente securitate, ut puta, quia is pro quo intercessit, promisit ipsam conseruare, aut reddere indemnem, aut aliquid ipsi mulieri tradidit, & numerauit valoris tantuudem, aut aliquid eidem pignori dedit, vr pro ipso intercederet, nõ iuuatur Vellei. ex quo suo patrimonio nihil deest, *l. si pro atio eo. ad Vellei. & l. si quidem. ff. eod. Bald. & Salyc. in l. 1. C. eod. & l. simul, ff. eo.*

- 12 ff. eo. † Quintò non habet locum, nec iuuatur Vellei. mul. si decipiendi cau-
- 13 sa intercefferit † quod cognoscitur : quando mul. de contrahentis subricebat, vel quãdo mulier dissimulat, quod non est, vt quia induit se veste virili, vel in fraudem creditoris ignorantis, simulat ad se negotium principale pertinere. *l. si decipiendi animo. l. si sine s. fin. ad Velleian. l. faminis C. eo. secus.*
- 14 esset vbi creditor † sciret ipsam intercedere pro alio. *Bald. in d. l. faminis, &*
- 15 cæteri scribentes hoc tenent ibi. † Sed creditor (aducetus) non tenetur inuestigare, & subtiliter hoc inquirere, sufficit enim istud credere, itã *Bart. & Salyc. tenent in l. si mulier, & l. si vxori ff. ad Velleian. & hoc multis modis accidere potest, vt in prædictis locis colligitur, & vltra prædicta est glos. in l. si decipiendi. in l. si mulier. ff. ad Velleian.*
- 16 *l. sine voluntate. C. eo. Sextò † non habet locum, vbi mulier habens pignus, vel rem hypothecam consensit illam dari in dorem, vendi, vel alienari. l. etiã & l. si sine, & l. iubemus, C. ad Velleian. iuncta glos. l. quamuis in verbo intercefferint eod. tit. verũ istte consensus, † vbi agitur de diminutione patrimonij diuã mulieris præiudicat eidem, quia, licet consentiendo mulier liberet pignus, aut hypothecam, non tamen se obligat, quia vbi se obligaret non sufficeret taciturnitas, & paciencia: sed deberet interuenire expressus consensus, itã tener *Bal. in l. si sine. C. ad Velleian. quod est intelligendum, nisi ad consentiendum fuerit inducã dolo, vel metu, vel propter nimiam reuerentiam. mariti aua non fuerit contradicere. l. i. s. qua oneranda. ff. quarum rerum**
- 18 *actio. & Bal. in d. l. Sed quid † si renunciauerit iuri hypothecæ alicuius rei, an deinde agenti contra eundem obstat exceptio cedendarum? si mulier fuerit parata cedere, quatenus posset, & aduersarius contradiceret ipsam nõ posse cedere suas actiones super re, quam liberauit, non excludatur à petitione? dicit *Bald. in l. iubemus. C. ad**
- 19 *Vellei. quod excluditur, † idem si illud liberauit, vel si animo liberandi redimit, aut redderet pignus, vt rem gratã gerat, aut gratificet accipienti. ead. l. quamuis. iuncta glos. in verbo intercefferint.*
- 20 † Septimò, vbi mulier promittit indemnitate tutori tutelã gerenti sub nomine vxoris, ex quo in eo casu mulier intercedit pro se ipsa, & promittit indemnitate propriæ obligationis. *l. quamuis. S. si mulier interueneris, & l. tutor in principio. ff. ad senatuscons. Velleian. quod intelligas esse verum, vbi mulier promittit indemnitate tutori, vt debitori, non vt creditori, itã tenet *Bald. in l. si mater. C. ad Velleian.**
- 21 Octauò non habet locum, vbi mulier intercessura pro alio, antequam intercederet delegauit suum debitorem alicui pro eo, pro quo volebat intercedere: habetur enim, ac si numerasset. *l. quamuis. S. planè. iuncta l. sed si ego. ff. ad Velleian. & ratio est, quoniam mulier restituitur per Seuatulc. vt non se obliget: locus est in his, quæ diuiniuit, quia non restituitur, & delegando, vel numerando pecuniam videtur*
- 22 donare. † Quæ donatio capitur quandoque ex coniecturis, vt puta quando mulier delegat, & numerat pro persona miserabili, & coniuncta, & ipse esset diues, nam quoties alia coniectura capi possit quàm donatio, illa capi debet. *l. si cum aurum. ff. de solis. hanc opinionem tenet *Bald. & Salyc. in l. i. C. eod.**
- 23 † Nonò non habet locum, vbi mulier promittit aliquem habere ratum, quod ipsa gessit. *l. si mulieri soluere. ff. ad Velleian. † Adde decimò, non habet locum*
- 24 *episcop. 1. 2. quæst. 2. vbi mulier intercessit pro eo, qui tantundem quantitatem pecuniæ numerauit, & soluit eidem mulieri. l. si mulier contra senatuscons. ff. ad Velleian. hoc intelligitur siue eo tẽpore quo intercedit, siue antea, vel post: siue in scriptis, siue sine, ex noua legis dispositione. l. antiqua. C. ad senatuscons. Vellei. per quam datur forma, quæ si non fuerit obseruata, est nulla.*

nulla. *l. qui Roma. S. Flaccus. ff. de verb.*
 25 *obligat.* † Sed an sufficiat modicum
 dari? super hoc sunt tres opinioniones, vi-
 delicet *Cyni* dicentis, parem requiri
 quantitatem pro qua intercessit, &
Bal. dicentis tantam requiri, quod veri-
 similiter discretus homo verifsimili-
 ter se obligasset, quod remanet decla-
 randum Iudicis arbitrio. *l. si quis ita. S.*
Scia. in fine. ff. de verb. oblig. & Salyc.
in d. l. antiqua. dicentis sufficere mo-
dicum, dummodo pro illo obligasset,
 & est ratio, quia de beneficio non vide-
 tur curare, immò renunciare in oppro-
 brium legis, & idè non iuuatur. *l.*
auxilium in fine ff. de mino. sed opinio
Baldi tutior est secundum *Angel. Aret.*
in d. S. item si. In si. de exceptionibus in
eol. 18. † Undecimò non habet locum,
 quando aliquis soluit pecuniam mu-
 lieri, vt permitteret, & cõsentiret rem
 sibi obligatã alteri obligari. *l. vir uxori.*
S. si mulier. ff. eod. tit. & l. Lutus. ff.
quibus modis pign. vel. hyp. solus. & ra-
 tio est, quod licet consentiendo rem
 sibi obligatam alteri obligari, videatur
 mulier intercedere: nihilominus, quia
 recipit pecuniam liberatur pignus.
 Sed quid si vir dat aliam rem in cam-
 bium, vt vxor consentiat, an tenet cõ-
 sensus; tenet hoc *Bal. & Salyc. ausben.*
si qua mulier, & in autben. siud à me.
C. ad Vellei. Argumento tex. l. ita si con-
stante, & l. fin. ff. de iud. dot. sed cautius
 est secundum *Bald.* vt antequam con-
 sentiat mulier, fiat permutatio.
 27 Duodecimò: † Non habet locum,
 quando mulier accipit pecuniam ex
 causa necessaria, vt puta, pro repara-
 tione domus, fundi, vel alterius rei. &
 hoc quando sola accipit pecuniam, sed
 si cum alio, pro rata excluditur à *Velle-*
iano. l. vir uxori. S. mulier. ff. ad Velle-
ian. Adde l. fin. ff. de iur. & sac. igno.
 vbi mulieri subuenitur, quando dolosè
 non fecerit, & declarauerit, tenet *glos.*
per l. si sine. C. eod. idem in quibus casu-
 bus ita subuenitur vltra quam mares
 28 subueniuntur. Decimò tertio † non
 habet locum, vbi mulier accipit tan-

tam pecuniam, pro quanta creditori
 danti expromisit, ex quo non damni-
 cator. *l. si mulieri dederim. ff. ad Vellei.*
 29 Decimoquarto, † non habet locum,
 vbi mulier vocata ad declarandum si
 est hæres, & tenet, & possidet, sciens se
 non esse hæredem, declarauerit se esse
 hæredem. *l. si mulier in iure, & l. si mul-*
ier hæredisatem. ff. ad Velleian. quod
 est verum, vbi fraus creditorum non
 intercesserit: quia si fraus, & dolus in-
 tercessit, rescinditur additio, & decla-
 ratio, vt tenet *Salyc. in d. locis, & Bald.*
 30 in *l. 1. C. eod.* Decimoquinto. † non ha-
 bet locum, vbi mulier erat debitor, &
 delegata promireit quantitatem debi-
 tam, cui delegata est. *l. debitor. ff. ad*
 31 *Velleia.* Decimosexto. † non habet lo-
 cum, vbi mulier iussit seruo suo credi
 pecuniam, vel fideiussit pro seruo pro
 ea quantitate, quæ versa est in rem suã.
l. si domina. ff. ad Velleia. Decimosep-
 timò, non habet locum, vbi creditor igno-
 rans bona fide sequutus sit fidem mu-
 lieris, de eo quod est conuersum in vtili-
 tatem vtriusque scilicet viri, & vxo-
 32 ris. *l. bona fide. ff. ad Vellei.* verum † cõ-
 trahens com muliere, debet esse curio-
 sus, quod in est: quæ veniat in vtilita-
 tem mulieris, vt tenet *Iacobus Butr.*
in Autben. vnde sumitur Autben. si
qua mulier. C. ad Velleian. argumento
tex. Autben. hoc ius porrectum. C. de
sacrof. eccles. l. crustas, & ibi Bars. ff. si
 33 *certum petas.* Decimo octauo, † non
 habet locum, vbi vxor delegauit suum
 debitorem viro, & vir pecuniam recu-
 perandam ex dicto debitore delegato
 solueret creditori dictæ vxoris, vbi pro
 eo debitore delegato intercessit. *d. l. bo-*
na fide. S. vxor ff. ad Vellei. Decimonon-
 34 no non habet locum, † Vbi mulier
 obligat bona sua pro dote filię suę eius
 genero. *l. si dotare. C. ad Vellei.* quod est
 verum, vbi caram tribus testibus me-
 diante persona publica ex dispositione
 iuris communis, & in regio vbi cele-
 bratur instrumentum, iuxta *Constitu-*
tionem instrumentorum robur, per ea
 quæ colligit *Bald. in l. antiqua. S. fin.*
 C. ad

- 35 *C. ad Velleian.* Vigesimo ÷ non habet locum, vbi mulier successit debitori, pro quo intercessit. *l. mulierum. C. eo. l. quamuis. ff. eo. & Angel. Arct. in S. item si 10. colum. l. institut. de excepti.* & hoc intelligitur, vbi mulier principaliter erat obligata, non vbi erat accessorie ÷ quia tunc tantum vbi principaliter obligata erat tenetur sua, & hereditaria actione: vbi verò accessorie per confusionem, tenetur tantum hereditaria actione. *l. si reos. ff. de duobus reis. l. haeres à debitore. S. i. ff. de fideiussu.* Vigesimo
- 36 moptimo ÷ non habet locum, vbi mulier certiorata per notarium renūciat Velleia. *l. fin. S. pennultim. iuncta gloss. l. i. ff. ad Velleia. l. fin. C. ad. tit. ÷* Quod hodie est correctum per Regiam nouellam Pragmaticam, per quam prohibetur mulier renunciare Senatusconsulto Velleiano, vt colligitur per illa verba apposita in d. R. P. *abi. statutus, & ordinamus de cetero, dictum senatusconsultum ab omnibus tribunalibus, & Iudiciis huius Regni inuoluntate obseruari, non obstante quacunque renunciatione per dictas mulieres faciendas, sub quacunque verborum serie: etiam si per notarios afferantur certiorata, & sic per hoc tollitur illud, quod communiter tenebatur mulierem potuisse cum iuramento renūciare, vt tenet per plura Tiraquellus in l. si vnquam. C. de reuo. don. in verbo in principio num. 96. & 97. Alexand. in in l. in repudianda ff. de acquir. her. & in l. sciendum. tenet contrarium, nisi certiorata cum iuramento renūciat.*
- 37 *set. ÷* Semper intelligantur ignorantes, quia ignorant saltem quid eis conueniat, & si scient metu (vt diximus) contradicere non audeant. Sequitur *Statuimus etiam, quod huic presentis sanctioni, & Regiæ Pragmaticæ, nullatenus renunciari possit per dictas mulieres, & si renūciatio fuerit, dicta renūciatio sit ipso iure nulla, declarantes dictas renūciationes, & obligationes meticulousas, tali metu, qui cadere possit in constantem virum (etiā*
- si contrarium per instrumentum apparet, & habeatur talis metus pro dante causam contractui, & ex causis pradi-ctis) esse contra bonos mores: ciuiles,*
- 39 *& naturales, & ÷ comprahendi sub regula iuris canonici, non esse obligatorium iuramentum praestitum contra bonos mores.* Quæ quidem sanctio habet conformitatem iuris communis, postquam ex causa renūciatio prohibetur. Vigesimo secundo ÷, non habet locum vbi mulier intercedendo pro alio se obligat minori, ÷ principalis debitor, pro quo intercedit: non est soluendo. *l. si apud minorem. ff. de minor.*
- 40 *& in hoc potentius est ÷ beneficium minoris ætatis quàm Velleiani: intantum quòd mulier non est tuta Velleiano, dicit Bart. in dicta l. si apud minorem, ex quo ipso iure, seu factò læditur minor effectus debitor non soluendo, etiam quòd à principio contractus debiti esset non soluendo. Vigesimo tertio, non haberet locum dictum Senatus-*
- 41 *consultum, fertur ÷ vbi cunq; mulier promissit etiam extraneæ personæ, per rationes concludentes: nam dotare non solum est actio pia, sed promissio facta de dote debet compleri, nè mulier remanens sine dote excludatur, & repellatur à viro. l. fin. & ibi Bal. C. ad Velle.*
- 42 *Vigesimo quarto ÷ non habet locum in quacunque causa pia, vt in alimentis, & alijs similibus, per extensionem, quæ fieri potest, etiam si taxatiuè regula loqueretur. l. illud. C. de sacrosan. eccles. & idem Bal. in d. l. fin. & in l. si dotare. C. ad Velle. quem refert, & sequitur Angelus in d. S. item si. de exceptio-nibus Instit. col. 15. Vigesimo quinto, nõ habere locum senatusconsulti, vide-tur vbi cunq; aliquis dedit libertatem seruo præcedente promissione mulieris, ex quo fauore libertatis, mulier nõ restituitur, nec libertas reuocatur. Idẽ esset in consimili casu. vbi eadem ratio vigeret, & ex indentitate rationis extenditur. l. quamuis. S. quoties cum sequentibus. ff. ad Velleian. Vigesimo sex-*
- 43 *to ÷ non habet locum, vbi post primã*

inter-

intercessionem iterum se obligavit clauso biennio, & hoc quia non presumitur certificari de suo beneficio, postquam sciens posse se tueri beneficio Velleia. iterum se obligavit, ex quo videtur tacite renunciassse beneficio pro se introducto. *l. si mulier. C. eodem, & ibi Bald. & Salyc. Sed quæro, num ista secunda cautio retrahatur ad finem, ut possit vigore primæ intercessionis se tueri aduersos ceteros creditores anteriores respectu secundæ, & posteriores respectu primæ quid esset maxime utile. Bald. tenet, quod sic, dicta l. si mulier. C. ad Velleia. Incidenter quæro, circa prædicta, quid si in instrumento vxor, & vir in simul consteantur cum iuramento pretium alicuius rei, aut pecuniz quantitatem recepisse, penes quem presumatur peruenisse, 45 dubium est, & propter iuramentum presumitur pro rata penca quemlibet eorum peruenisse, adeo quod pro ea parte Velleiani beneficio non iuuatur, ut ait Bart. in suo consil. quod incipit, domina Petrutia nupsit Lotbaro, per quem allegatur in dicto consilio. l. reos S. eum in tabulis. ff. de duobus reis, etiã hoc instrumentum non continetur, quia utiliter presumitur obligati. l. Paulus. ff. de re iudica. l. prima. C. si plures una sententia. l. si quis testamento. ff. de leg. primo. l. si pluribus. ff. de lega. secundo. aliàs si iuramentum non esset appositum, presumetur pecuniam petuenisse ad virum propter reuerentiam maritalem, quæ est tanti, ut inducat talem presumptionem. l. prima. S. qua oneranda. ff. quarum rerum actio. iuncta glos. ibi in verbo, metui. & in titulo de libertate. S. sed ante omnia. vers. sed pone, & Ludouic. in l. si cum dorem. S. transgrediamur. ff. solut. matrim. & licet in practica hoc obtineat, tamẽ non est verum, ut ait Salycetus in dicta Authentica. contra mulier. C. ad Vell. & idem tenet Angel. in dicto S. item si. in sist. de exceptionibus. co. um. 20. quia consilio nulla iuramento non validatur. l. non dubium. C. de legi. Nisi ex*

parte creditoris manifeste fuerit probatum dictam pecuniam peruenisse, ad vxorem. l. sed & Iulianus. ff. ad Macedonia. Item incidenter etiam quæro, præsupposito quod possit huic beneficio Velleiani renunciare: maxime præcedente cercioratione. l. fin. S. finali iuncta glos. in verbo. vsuram. ff. ad Velleia. & l. fin. iuncta glos. C. quando mulier tut. off. fung. potest, quam glosam sequitur Hostiensis in Summa sua. S. & quis vers. idem est, & Archid. & Dominicus in cap. placuit 38. dist. 1. & Felinus in cap. si diligenti extra de foro competenti in 4. col. Num presumatur cerciorata mulier? dicunt communiter DD. quos refert Felin. in cap. si diligenti extra de foro compet. 7 quod non presumitur cerciorata, per dictam glosam in verbo vsuram, & glos. in l. sciendum. ff. de verb. obligat. & ibi Alex. in 1. col. & in l. si duos. S. sed Iulianus. ff. de iureiur. & ibi Bart. & Socinus cons. 263. in 2. parte, quod incipit Copta primum consultationis articulum, sed si non in specie, sed in genere renunciatur cerciorata dicto beneficio cum iuramento, & in instrumento sit appo- 48 sita 7 clausula, omni meliori modo, dico quod non obstante dicta clausula iuramentum prædictum non extenditur ad incogitata, ut tenuit idem Felin. in d. cap. si diligenti in 4. col. extra de foro competenti, & hoc procedit, etiã quod instrumento asseratur fuisse cerciorata in genere per notarium. Nam posset esse, quod notarius ignoraret quid sit beneficium Velleiani, ut plurimum accidit in hijs notarijs, qui practicantur in ruribus, & paruis castris, vbi non est, nec haberi potest copia iurisperitorum, per quos possit mœneri notarius de huiusmodi, & alijs clausulis solitis apponi in instrumentis. Hinc nascitur practica, quod quando foret clausula ex consuetudine appositã reperiretur, debet notarius interrogari 49 7 quid sit hoc beneficium, & si operus fuerit ignorare, nihil prodest fuisse appositam talem clausulam, ex quo ex

hoc præsumitur mulier noluisse huic beneficio renunciare si in specie, clarè ac distinctè fuisset ceteriorata, *In quæst. & vero in alstro lo medesimo effesto importante, & effendo per lui cerciorata, & chiara ebe ls competen a il beneficio, seu priuilegio, ebe in loro saoure la legge, seu Senatusconsulto concessa, & restrouo per lo quale le donne obligandose in nome de altri sono secure de non possere essere molestatae, à loro hant piaciuo renunciare à tale priuilegio, & beneficio in loro saoure introducto, quoniã effest nulla huiusmodi renunciatio, si aliter processit dicta ceterioratio, & hoc fuit contra mentem aliquorum in dicta l. fm. ff. ad Velleia. Ratio est, quia*

50 eadem ¶ facilitate renunciavit, qua se obligauit. l. 1. C. ad Velleian. & Abbas Siculus, & Felinus in d. cap. si diligenti in 3. col. Licet canonice interuentu iuramenti dicant sufficere renunciare, vt mulier excludatur à Velleiano, vt ibidem Felinus per cap. quamuis de pãtibus in vi. & cap. contingat extra de tur. iur. sed cautius est, quod cercioretur, vt glos. in verbo usuram dicta l.

51 finalis §. fm. Item ¶ quæro, num potuit Rex in hoc Regno per pragmaticam istam annullare iuramentum, quod concernit peccatum, & animã, & eius cognitio spectat ad summum Pontificem? & dico respectu publicæ utilitatis, nè mulieres remaneant indotatæ per obseruantiam iuris. l. 1. ff. soluto matrim. poruisse prouideri circa futura negotia, quibus veniret interponendũ iuramentum: quod iuramentum reprensas testificantiam legis fit nullum, ex quo non annullatur iuramentum interpositum, sed interponendum, vt aliàs Imperator in l. non dubium C. de leg. & Federicus in cap. 1. de prohibita alienatione per Federicum, & in Constitutione Regni, quæ incipit diua memoria, sub rubrica de reuocatione alien. feudis, & l. cum lex ff. de fideiusor. & hoc quia ubi iuramentum venit, vt interponatur contractui, inuenit legis, & pragmaticæ resistentiam, & sic eius robur

effugit contractus, vt in d. l. cum lex ff. de fideiuss. & Bald. conf. 132. 3. volum. arguendo à simili, sicuti iuramentum ab homine potest relaxari, ita à Pincipe, vt voluit Salyc. in Authentica sacramenta puberum C. si aduersus venditionem l. si libertus non aluerit ff. de oper. lib. 3. i. fm. ff. qui, & à quibus, & Io. Andreas in cap. 2. de sponsal. & Bart. in l. 1. §. post operis noui nunciationem ff. de operis noui nuntias, & glos. C. de decur. & Alex. in conf. 59. 1. volum. & Bart. in l. omnes populi ff. de iur. & iure, & Dñs Masthaus in Constitutione diua memoria, de reuocatione alienat. feudis in 11. col. num. 35. & 36. & Alexand. conf. 38. in 3. volum. & consil. 99. in 4. volum. Tantò fortius, quod iuramentum annullatur quantum ad partem, non quantum ad Deum: quod potest fieri, vt idem tenet Io. Andrea in temp. v. de sponsal. & Felyn. in c. sancta Maria extra de Constitut. & Abbas in 1. vol. conf. 71. incipiente quinq; dubis. Et incidetur quæro, an hoc etiam

52 habeat locum in vidua ¶ ita quod non possit contrahere sine dispensatione regia, & præter dicta in supradictis limitationibus, & fallentijs, dico quod sic. l. si mater C. ad Velleian. l. matri, & C. quando mulier offic. sus. fungi poss. l.

53 2. & l. tutor ff. ad Velleian. Præterea ¶ nota, quod ex causa antecedenti sine per Regiam Pragmaticam hæc prohibitio facta, prout dicit Bald. quod requiritur ad annullationem actus in dicta Authent. sacramenta puberum, & in tantum operatur causa prædicta, quod non solum annullatur iuramentum, sed

54 ¶ tollitur dolus, qui poterat interesse gratia decipiendi. l. sed si decipiendi ff. ad Velleian. & videtur esse sublatum dolum per illa verba adiecta in Regia Pragmatica, ubi, si asserantur cercioratæ præsumatur ignorantes: quia saltem ignorant quid eis conueniat, & si scirent, metu contradicere non audent. Et ex his quæro, an ista erit præ

55 sumptio ¶ iuris, & de iure, vel iuris tantum, dico quod est iuris, & de iure,

& pet

& per consequens non recipit probationem in contrarium. cap. is qui extra de sponsal. & Specular. in tit. de presump. 56 pto. & t dicit, metus qui cadit in constantem virum, ubi moisi interuenit, & corporis cruciatus, & minæ illatz à persona verisimiliter timenda, & reuerentia maritalis, vt hic, & in dicto S. que oneranda l. 2. S. fin. & i. metus autem, iunctis gloß. ff. quibus ex causis maiores, & i. metum ff. quod metus causa, & l. uani timoris ff. de regul. iur. l. si quis, ubi gloß. ff. de iudic. etiam hoc procedit etiam quod in instrumento fuis-
 57 seat t apposita illa verba, quod non
 58 vi, metu, sed sponte, &c. Præterea t ubi metus dat causã, contractus est iplo iure nullus, vt in præsentia nostra nouella pragmatica, ibi talis metus habeatur p dante causam contractui. l. sea C. de fideiuss. & l. in causa la seconda S. idem Pomponius ff. de minor. iuncta gloß. in verbo, non enim bene dico. l. si legatarius ff. de dol. Maximè cum dicta renu-
 ciatio sit facta contra bonos mores ciuiles, & naturales, & idcirco nulla. l. alia S. eleganter ff. soluto matrimonio l. conueniens ff. de pactis, & l. prima C. de fideiuss. dos. datur, & l. iurisgentiũ S. pacifer. ff. de pactis, & notatur in l. qui exceptio. ff. de condic. indebiti, sed quero, numista exceptio Velleiani, quæ mulieri competebat, ea mortua, trãseat ad hæredes? dic quod sic, quod ad hæredes, & contra hæredes, mandatores, fideiussores, & singulares successores transit. l. hæ exceptiones ff. ad Velleian. l. mulierem C. eod. l. exceptio-
 nis ff. de except. & etiam oneratos tã ex causa onerosa, quàm ex causa lucra-
 tina, vt idem Angel. in d. S. item si Instit.
 59 de exceptionibus colum. 2. tenet. Idem t hæ exceptio est peremptoria, nam opponi potest, vt ceteræ peremptoriæ in quacunque parte iudicij, vsque ad sententiam, & post sententiam, & impediri huiusmodi exceptio contestationem, & ingressum liris, & condemnationem, ac executionem sententiæ. l. 1. C. de exceptio. l. 2. ff. eod. l. tametsi ff.

ad Maced. & notat gloß. magistra, in dicto S. item si in verbo appellantur, quia mulier est tuta exceptione perpetua, & fauorabili l. qui exceptionem ff. de
 60 condic. indeb. Sed quero t ex his, quis effectus erit huius exceptionis? dic q actio reducitur ad pristinum statum, &
 61 ex tali t reductione triplex oritur remedium, vt quod succurritur creditori, videlicet exclusorium, restitutorium, & institutorium, vt dicit Bart. in l. si paternam C. ad Velleian. exclusoriũ per quod excluditur creditor, & restitutorium, per quod annullato contractu respectu mulieris, creditor restituitur ad antiquum debitorem, & ad pristinam actionem. l. si mulier alieam C. ad Velleia. l. in honorarijs ff. de actio. & oblig. quandoq; dicitur rescissorium per quod rescinditur nouatio in personam mulieris, & illico restituitur creditor rescissa aouatione ex lege, non ex officio iudicis, nullo daro interuallo, actio restitutoria tanquam subrogata ex lege, cum hypothecaria ex eodẽ contractu, datur contra pristinum debitorem. l. aliquando S. de pignorijs, & l. si debitor S. si senatusconsultum ff. ad Velleian. Institutorium remedium, seu actio institutoria, quod est tertium remedium competes, per quod magis instituitur actio, quam restituitur, ex quo nulla præcedebat obligatio contracta tẽpore, quo se obligauit mulier, quasi tunc nascitur, quando excluditur creditor à muliere. l. quamuis S. quoties, & S. si cum essem, & l. quidam ff. ad Velleian. Adde glossam de hoc plenissimè loquentem in l. 1. C. de repud. in verbo debet restitui, & aduerte, quod tanta est debitoris fragilitas, quæ rentis pecuniam, quod facit creditori instrumentum generaliter, prout vult Bart. in l. si ex cautione C. de non num. pecu. & Boer. conf. 12. num. 2. Et quia totius materiæ cardo consistit in verbo hoc intercedere, idẽ pauca de eo
 62 dicemus. Et primò quid t sit intercedere, & quomodo in præsoni materia capitur, & dic multis modis, vt notat

glof. in l. i. C. ad Velleian. & glof. in l. in personam ff. de pactis, & in l. Sticbum, aut Pamphilum S. aliquando ff. de solus. & l. qui libertinus S. fin. ff. de operis libertor, & l. i. S. sed ad proprio nomine ff. de actio. & oblig. & stricto modo duobus modis capitur hoc verbum, intercedere, & primus modus est quando aliqua mulier in se transfert alienam obligationem. l. 3. C. ad Velleia. secundus modus est, quando participat de obligatione iam nata, vel nascitura. nata, ubi alius erat obligatus in aliqua quantitate pecuniæ, & illam promittit solvere mulier animo novandi, & licet inefficaciter nascitura, quando aliquis tractavit se obligare, & antequam se obligasset, quia creditor illum renuebat, loco ipsius admisit mulierem. l. quamvis S. cum effum ff. ad Velleianum; 63 Sed tunc quid Regia Pragmatica extendat ad alios casus, & limitationes, vt ex verbis ipsius colligitur; ibi crescente hominum malicia, ne mulieres in hoc tam iusto, & honesto beneficio se iuuare possent, persuasionibus, & blanditijs inducæ sunt in primis obligationibus, renunciare beneficio legis, & senatus consulti, ac contra renunciationem eadem facilitate inducebantur, qua se ad obligandum, vt Bald. in dicta Authent. si mulier ff. ad Velleian. & idè dicta Regia nouella pragmatica venit t ad correctionem istius limitationis, fallentis, & renunciationis. Tamen quia in correptionibus non fit extensio, maximè cum causa expressa nouiter induxit editionem, & promulgationem istius nouellæ pragmaticæ, quo casu non extenditur ad alium casum. Bart. in l. omnes populi in 13. & 14. col. ff. de iusti. & iure, ex quo causa nulla est expressa. l. fin. C. de cur furios. Liubemus C. de testamentis, & in Authent. de non alienandis S. alienationis, ibi ex quo est stricti iuris, & non recipit interpretationem extensiuam: quia non est nostrum leges extendere. l. constitutionibus ff. ad municipal. l. si verò S. de viro soluto matrimonio Infi. de actioni-

66 bus S. actionum. in hijs t etiam que sunt stricti iuris casus non expreffus habetur pro omisso. l. quequid affringenda ff. de verborum obligat. l. cum doctem. l. cum modiffimè ff. de liberis, & posth. Maximè cum alij casus sunt decisi per ius commune. l. quod verò ff. de legi. ergò dicta correctio non extenditur ad alias limitationes. Sed quæro incidenter in casibus, in quibus non habet locum cum senatusconsultum Velleianum, t si renunciatio fuerit interposita; num notarius inciderit in penam Regiæ pragmaticæ? & prima facie videbatur quod non, ex quo huiusmodi renunciatio est superflua in dictis casibus, & nihil operatur, argumento textus l. prima C. de thesaur. & pet consequens non est nociua, & idè non deberet puniri. l. damus C. de falsis. Sed hijs non obstantibus, dic quod puniatur, & se ab huiusmodi renunciatione abstinere debet. Idem in simili consuluit Socinus in cons. 102. & cons. 104. & Marthaus in Constitut. Regni, que incipit duram, & dram in tertio nos, & tertia quæstio, quos refert Cassaneus in glossis suis super Consuetudine Burgundia, sub rubrica, qui consijquelecorps. S. 1. gum. vigesimo nono fol. 90. Et quid si fuerit in vno casu dispensatum cum muliere, vtrum possit in alio casu contrahere? dic quod non: quoniam dispensatio est stricti iuris. Boer. cons. vigesimo sexto num. 7. & est textus in minore. l. sed si S. prator ait ff. de reb. eor. & in unico S. donare qualiter feudum alien. potest. & ibi Andreas, & Liubemus C. ad Velleia. Sed quid si promiserit vxor donationem causa creditorum viti, aut fideiussorem dederit? Dic neque obligati vxorem, nec fideiussorem eius, neque liberati vitum. l. si sponsus S. si vxor vi vi ff. de donat. inter virum, & vxorem; 68 & proindè t inoleuit hodie post hanc Regiam pragmaticam, practica notariorum in instrumentis, vbi interueniunt mulieres, quod in clausula illa renunciavit; stipulatio vulgariter: aut ea publice renunciavit omni legum auxi.

auxilio, præterquam beneficio senatus-consulti Velleiani, & Regiæ novellæ pragmaticæ, & benè faciunt, ex quo de honore; & periculo eorum agitur. quid de vxore captiui? dic quod reputatur vidua. *l. vxores eorum ff. de diuort.*

69 Item ¶ inoleuit etiam curialium prætica, quod vbi volunt facere suos cliētes reddere securos, porrigunt memoriale Illustrissimo Domino Proregi, & in Collaterali Consilio, per quod viso memoriali indistinctè puidetur, quod capiatur informatio, & dato quod constaret, non comprehendi casum expositum in memoriali sub Senatusconsulto, & Regiæ pragmatica, non permittuntur aliter obligari mulieres, nec vendi eorum bona ¶ nisi cum clausula quod precium conuertatur in emptiōnem tot bonorum, pro securitate mulieris & interim deponatur in banco, & cum conditione: taliter quod non remaneant indotatæ, & sic consuevit obseruari, & in dies huiusmodi memorialia expediuntur: & non immeritò, ad finem vt tollatur ista virorum perfidia, & ab eorum animis, scientes non posse fieri huiusmodi renunciaciones, excludatur hæc intrinseca passio voluntatis eorum, & mulieres hoc clipeo rego tutantur. Verum licet non renuncient in contractibus in casibus, in quibus non habet locum regia pragmatica, & Senatusconsultum Velleianum, tamen actus qui sunt per eos validantur iuramento, patris adiectis in contractibus, adeo quod tenentur mulieres obseruare contractus, per allegata in *glos. fin. in l. non dubium C. de legibus.*

Ità vbi casus euenerit poterit decidi, & determinari, & sic sum expeditus de prædictis, licet plura dici possint, quorum ampliationem, & dispositionem ad alios qui super hoc scripserunt me remitto, & eaque scripsi ad ingenij mei eruditionem, & aliorum declarationem rogavi imprimi, sub Cæsarea, Maiestate, hic in Ciuitate Neapoli.

Add. Er quid si mulier promiserit dotes pro filia cum dispensatione? te-

netur adimplere, etiam quod remaneret indotata, & periculum immineret vt repellatur à viro, & distrahatur inter eos matrimonium. *l. generaliter C. ad Velleian.* Verum fallit hoc, vbi doceretur hæc mulier per metū pmississe, à cōtrario sensu verborū eiusdem rextus, ibi, nam si spontanea voluntate.

Et quid si renunciaasset Velleiano lege permittente? dic quod nihilominus non diceretur renunciaisse beneficio. *Authentica si qua mulier C. ad Velleian.* ita tenet *Bald. in l. i. C. ne vxor pro marito, & Alexand. in additio. dicitur legis generaliter.*

Et quid si contrahit aliquis cum libera, vidua, seu alia muliere, quam elegit creditor: qui cum alio proposuerat contrahere, vel ex calliditate, & diligentia creditoris, ex persona mulieris exordium sumserunt? exceptione reuertit Velleiani mulier. *l. cum ad eas C. ad Velleianum,* secus est vbi contrahit pluraliter pro se, licet postea conuertat pecuniam in viuitatem alterius sciente creditore. *l. si senecris C. ad Velleian. l. quamuis eod. tit.* & quid si vendit maritus fundum dotalem consentiente vxore, seu pignoraucrit, & creditor demum vendiderit? recuperat non solum ipsa, sed filius, vt hæres matris non restituito pretio, *l. sciens C. eod. tit.*

Et quid si exposuit mandatū in memoriali, & impetrauit assensum? dic quod non valet rescriptum obreptitiæ impetratum. *Bald. in l. vnica C. si nup. ex rescripto petantur.*

Et quid si est conditionale, vel sub illis verbis: dummodo non remaneant indotatæ? dic idem, per *l. iubemus C. eodem,* & *l. generaliter eod. tit.*

Io: Franciscus Scaglione V. I. D.

A D D I T I O.

Vltra Comentaria Troyf. & D. Reg. Rouiri super ista pragmatica adde Camp. in cap. mulier dotarium sub num. 68. in medio, vbi citat istam pragmaticam ad hoc, cum mulier intercedat non præiudicat sibi in dorem. Picus in decis. Romanæ prima per totā, circa quod erit adherendum qualiter hæc prag-

matrica procedit in omni contractu, quemadmodum concludit Conf. Marçian. conf. 12. num. 9. & in quibus casibus locum habeat, refert Moll. in confect. Nespp. p. 7. q. 3. num. 4. quæ licet loquatur in nuptiis, & in re dotata, vt voluit Iudex Larata conf. 3. num. 2. & respiciat ipsas feminas, vt inquit D. Reg. de Ponte conf. 41. num. 7. vol. 2. adhuc tamen limitatur, nisi res consentiret, vt per Episcopum Fuscum sing. 46. lit. A. & hoc per dispensationem, vt consuetum est præcurari, porrectis memorialibus suæ Excell. prouideri ipse maritalitatis, liceat, dummodo non remaneat indotata, & suis iuribus defraudata, & in virginibus, quod liceat quia in capitulo censuit D. Reg. de Ponte conf. 40. sub num. 5. volum. 2. in iudiciis autem liceat, quia vidua Præf. de Franc. decif. 487. num. 2.

Secundo limitatur, quando intercederet pro causa pia, ut in facti contingencia iudicauit S. C. apud Præf. de Franc. decif. 237. citantem hanc pragmaticam Paul. Stayban. Jun. resol. forens. reiol. 4. num. 6.

Et ad ornatum illius pragmat. nota. Primò, quod mulier se obligans proprio nomine pro debito hæreditario videtur fideiubere, & ideo iuuatur Velleiano. Consil. Theod. in allegat. 7. num. 12. Secundo, & sic si promiserit creditori bona hæreditaria prosequenti nomine proprio, ita Paul. Stayb. sen. d. reiol. 4. num. 34. facit decisio Præf. de Franc. 613. ubi refert decisum fuisse processum ad liquidationem instrumenti iuxta ritum M. C. contra mulierem baliã, & tuericem alicuius, quæ se obligauerat proprio nomine accipiendo præmiam sub uxoris, pro satisfaciendo debito pupilli, promittendo ratificationem ipsius pupilli, ea non subsequuta, & sic confirmatum per S. C. Tertio idem Præf. de Franc. dec. 182. allegat hanc pragmat. & refert fuisse decisum contra mulierem intercedentem pro filio in donatione propter nuptias eius nurus, licet dicit tutus esse obtinere ad hoc regias dispensationes ad evitandas lites num. 18. & in decif. 487. & 488. loquitur, de cessione iurium faciendã per mulieres quomodo dignoscatur ad remissionem futurum citando illam pragmat. circa quam uotandum erit, quod mulieres omnes uigore illius pragmatice ad Velleian. prohibentur, pro quibuscunque intercedere obligando, tam bona dotalia, quam extra dotem, sub pœna nullitatis, etiã si quod cũ iuramento dicto beneficio renunciant. ita nouissimè Paul. Stayb. Junior resol. forens. reiol. 42. num. 30. pro parte tamen aliam speciem subdit num. 15. quo casu resolutur, poterunt solutum repetere, sequitur num. 35. & resolut. 83. num. 10. 11. & 12. quod filie si non obligato prius pro alio soluerint, nec donauerint num. 1. & 9. Sed an procedat si sciatur, ut ignoranter soluerint num. 3. An in ben. sciam. creditoris, uel eius, pro quo soluerint num. 14. & ibidem in d. reiol. 42. multa de obligatione uxoris in b. pœn. ium uiri expendit quando sit nulla, ut inualida eius obligatio, ubi etiam profes-

quitur si pro dotata filia, uel extranea iuuetur illo beneficio, & an etiam iuuetur quando ipsa incipit diminuire patrimonium, huc idem Reiol. 83. num. 17. vbi num. 15. & 16. quatit quid si vendidit fundum suum, & pretium soluit creditori mariti, & quid si sollicitauerit requirendo creditorem mariti, etiã si esset facta correa cum eo tangit d. reiol. 4. num. 30. vbi num. 31. addit etiam si maritalibus blandimentis ad hoc sit decepta, & quid si asseruit fundum non esse dotalem, an gaudeat beneficio illo Fusc. sing. 43. lit. M.

Et an mater pro filio carcerato fideiubere possit, non obstantibus hoc Sencatusconsulto Velleiano. Præf. de Franc. decif. 378. refert decisum in fauorem matris, vbi subnequit si pro liberatione uiri intercedere possit, licet sufficeret negatiue decisum actamen, postea contrarium fuit decisum, vt tenent in prima parte nostri Compendij verbo fideiubere, ad quod etiam uide eundem Paul. Stayb. Juniorum d. reiol. 4. num. 8. & 9.

Insuper mulier intercedendo pro negotio proprio non iuuatur Velleiano, probat Consil. de Georgio allegat. 32. num. 2. vbi num. 3. subdit, quod mulier donando non iuuatur Velleiano, quod sequitur Reg. Rouit. in conf. 13. num. 24. tom. 2. sed hoc debet expressè constare, alias præsumitur contrariu Paul. Stayb. Junior resol. forens. reiol. 83. num. 18. & 19. & in quibus alijs causis iuuatur, vel non mulier beneficio illo pro ornato illius pragmatice, refert Viscont. in suis consilij. verbo mulier, quæ alienam fol. 192.

Et an hæc exceptio opponi possit aduersus tenorem instrumenti, quando citatur super d. tenore affirmatiue ex Præf. de Franc. decif. 232. & decif. 688. probat Palma in sua praxi par. 2. glos. 23. num. 31. in quo aduertendum erit quando citatur, vt in citatione habet mentio de assensu Regio Palma in glos. 21. nu. 4.

Ibi, & si per notarios cercioratur, nota quod & si Velleiano renunciarum non possit per certificationem factam à Notario, uel iudice, poterat olim renunciarum Velleiano; Luc. in r. d. C. de Decur. lib. 10. sequitur illam cautelam Cepoll. in caut. 197. adhuc tamen mulier cerciorata non potest Velleiano statim renunciare Gallerat. de Renunt. lib. 3. cap. 2. nu. 22. quæ in prima parte Renunt. 62. protulit agit de hac materia quando possit, vel non, mulier renunciare Velleiano, ubi erit videre, & hys accedit, quod fuit pronuntiatum renunciationem factam de Velleiano à muliere nullã, & quod dom. Notarius fecisset nullam renunciarum cessantem eã simpliciter, & interrogata, quod esset beneficium Velleian. & n. scilicet, vide Aff. in Consil. in locis demanij sub nu. 24. & D. de Franc. d. decif. 237. in princ. sed circa istam materiam certificationis faciunt congelta nouissime per Linnac. in suo r. p. r. de contractibus in fragmentis verbo cercioratio fol. 21.

Ibi, mandantes omnibus notarijs, vide D. de Franc. dec. 182. num. 17. ubi limitat hoc in obligationibus factis per mulieres in donationi-

tionibus proter nuptias pro eorum filiorum uxoribus, quoniam quotidie stipulantur per eos.

Io. Baptista de Thoro I. C. Neap.

Edictum de Filijs Familias, qui sine consensu patris contraxerint.

Cum compendiosis, ac pulchris additionibus V. I. Doct.

IO. FRANCISCI SCAGLIONI.

S V M M A R I V M .

- 1 *Macedoniani S. C. causa iustissima.*
- 2 *Excellentia à celo, à quò celsus, & excelsus.*
- 3 *Afferenti ordinem superioris, an creditur.*
- 4 *Provisiones contra fiscum, quamdiu differantur.*
- 5 *Pena declaranda in arbitrio, qua consideranda.*
- 6 *Penam arbitrariam ad mortem usque, inclusivè, vel exclusivè, an iudex extendere possit.*
- 7 *Præsentia, & consensus patris in contractu filijfamil. requiruntur.*
- 8 *Taciturnitas patris cum aliquo actu præambulo, vel sequenti in contractu filijfamil. an sufficiat.*
- 9 *Notarius consciens instrumentum in fraudem alterius, quomodo puniatur.*
- 10 *Notarius consciens instrumentum falsum, in illis casibus, in quibus est nullum, vel nemini nocivum, an puniatur.*
- 11 *Obligaciones seu stipulationes, qua dicantur.*
- 12 *Instrumentorum appellatione, qua comprehenduntur.*
- 13 *Filius, unde dicitur.*
- 14 *Nominatio in filium, an probet quem esse filium.*
- 15 *Filius, qui diu stetit seorsum à patre, an præsumatur emancipatus, & quod per decem annos habitans seorsum, præsumatur, num. 35.*
- 16 *Filius, in quibus casibus possit esse in-*

iudicio, & contrahere sine consensu patris, & alia multa de filijfamil. remissivè usque ad num. 19.

- 17 *Pater filij administrationem habet de iure, & de consuetudine, nec tenetur præstare cautionem de bene administrando.*
- 18 *Filius falsus in feudo paterno intelligitur, quò ad utile dominium.*
- 19 *Filiosfam. agenti, an requiratur consensus patris.*
- 20 *Filio condemnato, an possit exequi eius bona contradicente patre.*
- 21 *Filij primi gradus, an perdant Trebellian. ubi non confectio in inventarij.*
- 22 *Filiusfam. an pro debito carcerari possit.*
- 23 *Filiusfam. an obligetur civiliter, & naturaliter.*
- 24 *Filij appellatione, an adoptivus veniat.*
- 25 *Filius in voto, ubi non præiudicat patri obligatur.*
- 26 *Pater, an teneatur solvere debitum filij.*
- 27 *Patris furiosi, vel mente capti consensus, qualiter sit adhibendus in obligatione filij.*
- 28 *Filiusfam. an possit sibi obligare alium filiumf.*
- 29 *Filiusfam. asserens se esse patremfam. mentiendo, an incurrat periurium.*
- 30 *Filiusfam. potest compromittere.*
- 31 *Pater fidei habendo pro filio, dicitur sentire.*
- 32 *Consensus patris in contractu filij, an præsumatur per lapsum decem annorum.*
- 33 *Pater si vadit ad habitandum, cum filiosfam. qui habitabat seorsum, non habet locum statutum.*
- 34 *Filiusfam. solus potest revocare donationem, quam fecit cum consensu patris.*
- 36 *Filiusfam. minor, qui se obligavit cum consensu patris, non habet restitutionem in integrum.*
- 37 *Filius legitimus sibi relictam à patre ingresso religionem, ante mortem naturalem illius petere potest.*
- 38 *Recipiens aliquem in filium, præiudicat;*

tenſque tractare, vt filium, ac deinde expellens, an ad aliquid teneatur.

- 39 *Filius ſi habuit bona & ſque ad legitimam, auſtis poſtea facultatibus, an quicquam petere poſſit.*
 40 *Filiatio præſcribi non poteſt.*
 41 *Filiusfamilis ſideiubens pro alio, non iuuatur Macedoniano.*
 42 *Filiusfam. an debeat ius præſentandi.*
 43 *Pater in quibus caſibus teneatur de in rem verſo.*
 44 *Pater dicitur conſenſiſſe filio, ſi recepit lucrum negotiationis a filio.*
 45 *Filius accipiens aliquid ab occiſoribus patris pro remiſſione, non propterea conuenitur à creditoribus patris.*
 46 *Partes mentientes priuantur beneficio, quod abſque mendacio competeret.*
 47 *Habitare ſeorſum à patre, quomodo intelligatur.*

Die 7. Iulij. 1525.

Er ^o Excellentem Dominum ^b Regentem Magnæ Curie Vicariæ, & ^o Magnificum ſiſci patronum ^d de ordine Illuſt. Locumtenentis Generalis, & Collateralis Conſilij, ſoit mandatum ſub pœna priuationis officiorum, & vnciarum auri cœtum, & alia pœna officio Curie reſeruatâ, omnibus, & ſingulis actuarijs omnium Curiarum, omnibus, & ſingulis Notarijs, quod ex nunc in antea, & de cætero, nemo dictorum actuariorum, & notariorum audeat, neque præſumat aliquo pacto, ſiue quæſito colore quomodolibet, annotare, neque recipere ^o obligationes inſtrumenta, vel ^o contractus aliquos, à ^b filijsfamilias quibuscunque, niſi in præſentia, & de expreſſo conſenſu eorum patrum, vel fuerint emancipati, ſeu habitent, & viuant ſeorſum ab eorum patribus cum eorum vxoribus, & familia.

Die 30. menſis Auguſti. 1525. De ordine Curie, &c.

Poſtea inſtantibus & ſupplicatibus aliquibus ex dictis notarijs, & actuarijs, fuit de ordine dicti

Illuſtriſſimi Locumtenentis declaratum, & ordinatum, quod ſi actuarij, & notarij, & aliquis ipſorum, rogati, interrogauerint partes ſtipulantes, ſeu obligantes, ſi ſint patresfamilias emancipati, & habitantes ſeorſum à patribus cum eorum vxoribus, & familijs, & habiles, vt ſupra, vel ne, cum declaratione prædictæ ordinationis, quod ſi partes dixerint mendacium, ſeu aſſeruerint filijsfamilias patresfamilias eſſe, imputetur prædictis ſtipulantibus, & acta non teneant; & notarij in aliquo non teneantur, facta de hoc nota, in inſtrumentis ſeu actis conſciendis, &c.

Huius generalis decreti cauſam, & nemo inuſtiſſimam conſitebitur; Quoniam paſſim in perniciem parentû filijsfamilias iuuenili calore ſubducti, paucis receptis, eorum animum explendi gratia, in longe maiori ſumma ſe obligabant, eueniebantque quædoque; quod mortuus parentibus creditores ære alieno patrimonio abſorbent, filij mendicare, vel furari cogebantur, aut cogitare de morte patris, & idcirco rei publicæ interſuit, provide-ri filijs, & parentibus, quod patrimonium conſeruetur in familiam, ſuper quibus veteres ſtuduerunt. *S. ſerui. Inſt. de iur. perſon. S. ſed & maior aſperitas. Inſt.*

Iussi. de ijs, qui sunt sui, vel alien. iur. l. peculium ff. de pecul.

a Per excellentem) hoc nomen; seu verbum deriuatur; † à cælo, à quo fit cælus, idest altus, & excelsus: excello, idest supero, extollor, excellens superans. *Cornucopiosus fol. 63. nu. 33. & idem significat, quod clarissimus, qui est in quatuor gradu dignitatis. Socrates, & ceteri in rubr. ff. de off. eius cui mand. est iurisid.*

b Regentem Magnam Curiam Vicariæ) idest gubernantem, quoniam regere propriè est gubernare. *l. Senatusconsulto ff. de offic. Præsid.*

c Magnificum fisci patronum) qui interueniebat pro iuribus ficalibus, vt in toto titulo C. de aduoc. fisci. & non potest aduocare contra, vel aduersus fiscum: nisi fuerit iniusta causa, vel in re particulari patronus fisci. *l. potes. et. tit. de aduoc. fisci.*

d De ordine Illustris. Locumtenentis,) & sic videtur inuere habuisse ordinem ab eo, qui legem condere poterat: quæritur tñum in hac assertione ei creditur dicitur, quod sic, tum quia nota est persona referentis: tum quia in eadem prouincia. *Not. Bart. in l. prohibitum C. de iure fisci lib. 10. & l. unica C. de mand. princ. c. nobilissimus 96. dist. iuncta glos. l. penult. & exponitur de ordinatione, idest mandato: & idcirco cum habet ordinationem pro lege obseruari debet. l. humanum C. de legi. ibi, bene cum cognoscimus.*

4 Interuenit fiscus pro interesse ipsius, quia † prouisiones contra fiscum sunt differendæ, donec cõsulatur Princeps, & illud debet obseruari: quod repetita consultatione cauetur. *§. & hoc verò iubemus Autbent. ut null. iudi. fuit prouisum sub pena priuationis officiorum, & vntiarum auri centum, & alia pena Curie reseruata, quod fieri, & coerceri potuit vna lege, idem delictu varijs æstimationibus, & pœnis, & in hoc non obstat. l. sanctio ff. de penis, & hoc idem procedit in sententia, vt tenet Bart. in l. ais. prator §. fin. ff. de re*

iudi. & in l. 2. C. de sent. qua sine cert. quant. profer.

Sed quæ sunt consideranda in arbitrio † declarandæ pœnæ: dic tempus, locus, causa, multitudo, secundum *Lucam de Penna in l. unica C. de col. Illir. lib. 11. † Et aum iudex possit hanc pœnam extendere vsque ad mortem inclusiuè, vel exclusiuè. glos. est singularis §. in summa Inst. de iniur. quod sic sequitur Bald. ibi cap. v. in princ. §. col. de pac. senen. & in l. 1. C. de illis, qui à latr. Panor. in cap. veritatis extra de dol. & cont. & in cap. cum te extra de reg. iur. la. de Aman. in cap. Inquisitionis extra de simo. & pro hac glos. allegantur duo texti: l. sacrileg. ff. ad l. l. vltim. pecul. l. sacularijs §. sunt quadam ff. de extraordin. crimi. sed ista glos. communiter reprobatur per text. l. 1. ff. de fur. baln. quem textum ponderat Alberic. de Ros. quia in arbitrarijs iudex non potest imponere pœnam vltimi supplicij, & Cardinalis in rap. de causis de off. deleg. & las. pro hoc in l. si legibus C. de leg. ponderat textum l. patri §. expilatores ff. de effract. & in l. qui iurisdictionis ff. de iur. om. iud. immo non potest iudex imponere pœnam, quam lex, vel statutum imponit in similibus causis, & pro hoc allegatur glos. in cap. inquisitione extra de accus. & idem tenet Alex. in cons. 3. in 1. vol. & pro concordantijs prædictorum, vide Fely. ponentem plures limitationes. cap. ex literis extra de test.*

7 † Nisi in præsentia, & de expresso consensu) & sic † duo copulatiuè requiri, quorum alterum non sufficeret: ergo præsentia sola non sufficeret, sed interuenire deberet expressus consensus, qui haberi posset per indicicia, vt dicit Bald. in l. fin. §. necessitate colum. 6. vers. quæro, nūquid in obligatione, ibi, quæto an † sufficiat, vel per aliquos actus positiuos, vel taciturnitas cum aliquo acta præambulo, vel sequenti, vt tenet Fely. in cap. nonne extra de præsumpt. col. 3. ibi, fallit quarto, vel quando vocatus, & interrogatus tacuit, vt idem

Fely.

Fe lyn. in eo. cap. col. 5. & sic fuit iudicatum in causa Marc. Ant. de Ragona cū Cyrill. de Fulgorib. de Ebuli per Magnā Curiam Vicaria mens. Iun. 1554. vt in banca Egregij Nicolai Coppulz, me
 9 patrocinate. Est videndum ꝛ si conficit instrumentum aliquid in fraudem aliterius, qua poena puniatur? dic in sciente, quod quandoque ammissione bonorum. l. 1. C. vt nemo ad suum patrimo. suscip. item exilio perpetuo, vt notatur in L. ubi dicitur S. Jani C. de sacros. eccles. & Guido Papa quæst. 443. vbi ignorantia non excusat notarium, & ad hoc vide Io: de Plat. in tit. de immunit. nem. conced. C. & de vte, & prodecente alia instrumenta, qua poena puniatur, vide Hyppolitu de Marfi. conf. 70. num. 19. 20. 21. quoniam notarius debet reculare exemplari, & conficere huiusmodi instrumenta, vt tenet Mattheus de Affl. in Conf. Regni, quæ incipit, baiulus: quandoque puniatur poena flammæ. l. 1. C. de immunit. nem. concedend. & hoc quando lædis principaliter rempublicam, alias publicatione bonorum. l. fin. S. memoriales C. de pes. bono. subl. irem vbi non reseruat assensu venditur, poena manus; & alia poena cap. 1. S. callidis de probib. alien. feud. per Feder. & vltierius ludez coram quo insinuat, authenticatur, punitur confiscatione bonorū, vt in dicto S. Jani, & proinde cauere debent notarij, & actorum magistri, nē huiusmodi instrumenta insinuent, &
 10 authenticent. Sed ꝛ an notarius puniatur conficiens instrumentum in illis casibus, in quibus est nullum, vel tale quod generare, aut producere nemini potest præiudicium, & damnum? dic quod non, per tex. in l. damus C. de fals. Alex. conf. 60. in fine, & 74. in 4. col. in 1. vol. Verum Socc. ponit in cōf. suo 104. & 102. quatuor casus in quibus licet instrumentum non sit nocuum, tamen notarius punitur de falso, sicut testis. Idem tenet ferē Lucas de Penna in l. 1. vt nemo ad suum patrociniū suscip. lib. 11. & Mattheus de Affl. in 3.

& 4. not. Conf. Regni, quæ incipit diram, & diram, quoniam sufficit, quod damnū inferre potuit. l. falso C. de fals. & Hyppolitus conf. suo 70. nu. 14. & idem quod falsitas non præsumitur nisi probetur aliquid emolumentum fuisse consequutum conf. 77. nu. 10.

e ꝛ Obligaciones. seu stipulationes dicuntur conceptiones verborum, quibus hi qui interrogantur, daturi, facturi, ve quid respondent. l. stipulatio S. siusdem ff. de verb. obligat. S. 1. In flitu. de obligat. ex quibus dux oriuntur actiones, videlicet certi conditio, si certa sit stipulatio, & ex stipulata actio si incerta sit, & quibus verbis cōcipiantur, & vade descendant, vide in d. S. 1. de verb. obligat. & obligatio nihil aliud est, nisi iuris vinculum, quo necessitate astringimur alicuius rei solvendæ secundum nostræ Ciuitatis iura, & aut ciuiles sunt, aut prætoriz. Ciuiles sunt, quæ legibus constitutz sunt. l. 2. S. de iud. ff. de orig. iur. prætoriz quas Prætor ex sua iurisdictione constituit, quæ etiam honoratiz vocantur. l. stipulationum ff. de verb. oblig. & aut sunt ex contractu, aut ex quasi, & aut literis, de quibus in tit. de obligat. S. vlt.

f Instrumentorum ꝛ appell. per quam
 12 difficile erit declarare, quæ comprehendantur, l. Notionem S. instrumentorum ff. de verb. sig. & sub hoc verbo secundum communem iuris interpretationem comprehenduntur testes, priuata scriptura, per quæ instrui quisque posset. l. 1. ff. de fide instr. Sed ex communi vtu loquendi veniunt sola instrumenta, maximè vbi per statuta fieret menio ipsorum, irā Florianus in dicta l. 1. & Felgu. in cap. peruenit ei primo extra de test. cogen. & in rubr. de fide instrum. & post recognitionem scripturæ priuatz comprehenduntur, vt consuluat Socc. in conf. 14. col. 3. vers. non obstat tertium argumentum: quod incipit, antequam ad questionem, & conf. 62. quod incipit in presenti consultatione in 6. col. vers. tunc succedat, & eo for-

eo fortius stricta interpretatione intel-
ligi debent, in quantum dirigitur ser-
mo notarijs: quorum proprium est cō-
ficere instrumenta publica.

g Vel contractus. Sub cuius significatio-
ne non comprehenduntur testame-
ta. *l. contraxerunt ff. de verbo. signific.*
quoniam est vitro citroque obligato-
rius. *l. Labeo ff. de verbor. signific. & ve-
nit à græco, aīto, aīto, quod est impel-
lo, conuenio, tracto, vt tradit Alciatus
in dicta l. Labeo.*

h Filijsfamilias quibuscunque) & in quo-
cunque gradu dignitatis existentibus,

13 si remaneat in potestate patris. † filius
græcos, philos amor, quasi omnium
constantissimus amor, sit parentum in
filios, vel impropriè, & metaphoricè à
filio, quem ducunt mulieres: hinc filius
pro linea Varro appellat. Filiusfam-
licitur is, qui suppositus erat familiæ,
seu ijs, qui preerat familiæ: quibus
mortuis filij singulas familias incipiūt
habere, quod aduenit ei, quod eman-
cipatus est. Filios vocat summus Pon-
tifex omnes præter excommunicatos.
*cap. dilecti filij extra de appell. iuncta
glos. in verbo suspendendum, & Deus
vocatit Christianos filios, & non in-
fideles. cap. quam graui de crimi. fals.
& in eodem loco Car. & Bonifacius in
proemio Clement. col. 2. & quot modis
vocetur filius; tradit Archidiaconus in
cap. fin. 22. qual. 2. & Lucas de Penna
in l. 2. C. de excus. artif. lib. 10. Specula-
tor in tit. de rescriptis S. razione, & Pe-
trus Rebuffus in concordatis in forma
mandati glos. dilecti filij pagina 294.*

15 Nominatio † in filium non probat esse
filium. *l. non nudis l. epistolis C. de pro-
bat. glos. in cap. Michael de filijs presbit.
cap. per tuas extra de probat. & in cap.
transmissa, qui filij sunt legitimi. l. ne-
que professo C. de testib. quoniam illa
verba censentur propter aliud. l. ex ijs
C. de test. milit. plenè Iacobus de Sancto
Georgio in liquidam ff. de probat. Nec
ralis nominatio præiudicat tertio Ias-
on conf. 81. col. fin. in 1. vol. Quod fallit
quando ab antiquo sic fuit nominatus*

*cap. cum causam iuncta glos. extra de
probat. Secundò, quoad legitimationē
Aubent. si quis, C. de natur. liber. Ter-
tiò, fallit fauore libertatis. S. fin. Inst.
de adoptio. & ex ista nominatione ori-
tur præsumptio, per quam transfertur
onus probationis in contrarium, vo-
luit glos. in dicto cap. Michael.*

† Si filius familias fingit se patremfam-
ilias, vt contrahat, nihil aliud facit,
nisi præstat propter se idoneum debi-
torem, & tenetur de dolo. *l. si quis uxori.
S. sed & condic. seruus. l. falsus. S. si
quis, & glos. in S. cum Titio. l. si quis uxori.
ff. de fur. Filius an sit, vel censeat-
ur Dominus, & possessor in vita pa-
tris, vide DD. in l. in suis ff. de lib. &
post. & Boerius in S. secundo, & glos.
1. 4. colum. de iur. om. iud. & maior est
in potestate patris, i. am Boerius in S.
tertio, & glo. 1. in Cōsuetudinibus Burg.
sub rubrica de iure statu perso. & Balz.
in l. si longius ff. de iud. & in conf. 84. in
primo vol. Alexand. conf. 59. 2. volum.
Petrus de Ancarano conf. 73. Aretinus
conf. 138. Et quid si emptor, qui emit
à filiofamilias tenuerit rem emptam,
an præsumatur licentia, & consensus,
vide supradictos in eisdem locis; &*

15 Bald. in l. 1. C. de patria potest. Et: † quid
si diu steterit seorsum à patre, an præ-
sumatur emancipatus, vide Bald. in l.
fin. S. necessitate. C. de bon. qua. liber. &
in eodem loco Angelum, & Ioannem
Fabrum in l. qui in potestate. ff. de tes-
tam. quem sequitur Bald. & Bart. ac
Aretinus. & DD. in cap. licet de sepul.
lib. 6. & in l. conficiuntur de codicil. &
Alexand. in conf. 17. in 2. vol. & Bald.
in l. filiusfamilias. C. de pet. hered. Bar-
battas in l. sciendum colum. 26. versic.
& adduco ff. de verb. oblig. l. post mor-
tem ff. de adop. & in eadem glos. 1. d. S.
tertio. Boerius tradit, an, & quando sit
in potestate patris iudexi, & an acqui-
rat patri, & in quibus casibus. An fi-
liorum appellatione veniant nepotes,
vide Capicium decis. 2 t. vbi dicit, quod
tunc veniunt quando simpliciter pro-
feruntur, non quando respectu alteri-

rius qualitatibus. Filius contrahens in quibus non obligatur, *idem Capyc. dec. 308. num. 3.* vbi dicitur in omnibus præterquam in mutuo, & quando contrahit cum patre, & fratre.

† Filius si habet peculium castrense, & accipit pecuniam mutuo tanquam habitans seorsum à patre, non iuvari debet hoc decreto, quando habet unde satisfacere potest, *argumento facit sextus l. si quis uxori ff. de furtis. §. sed si filius meus*, vbi licet non teneatur furti patri, tamen si habet unde satisfaciat tenetur. Filius non potest petere alimenta præterita, nisi se debitore alteri se constituerit. *idem Capyc. decif. 10.* & obligatur ad obsequendum parentibus. *Idem Capyc. decif. 165.* & an sit in potestate patris iudæi, *idem Capyc. decif. 130. 1. par.* & an reddeat vidua in potestate patris, *idem dec. 197. 1. par.* & hoc idem tenet *Matthaus quod sic in Constit. prosequentes col. 5. quass. 2.* & an contra patrem usufructuarius intelligatur filij facti, *idem quass. 199. 1. par.* & an possint contrahere matrimonium sine consensu patris, *idem decif. 197. 1. par.* & filio est interdicta omnis alienatio, *idem quass. 7. 1. par.* & an in statuto veniant filij naturales. *quass. 1. 7. 1. par.* filius adiens hæreditatem cum beneficio legis, & inuencarij, tenetur de fructibus. *quass. 199. 1. par.* & an capiens pro morte patris aliquid, videatur gerere se pro hærede, *idem Boerius decif. 121. 1. par.* & an filius duorum patri non doctori præferatur, *idē quass. 110. 1. par.* & natus extra regnum, an dicatur alienigena, *idem quass. 13. 1. par.* Nec potest remittere iniuriam illatam sibi in præiudicium patris, *idem quass. 120. 1. par.* Nec cogitur se obligare nisi in casu, *idem Boerius quass. 121. 2. par.* filius Principis cenetur Princeps, vivente patre, *idem quass. 206. 2. par.* & an, & quando præsumatur acquirere ex bonis paternis, *idē quass. 81. 1. par.*

& mens filius, an possit facere pactum de retrovendendo, *idem quass. 181. par. 1.* an filius mercator possit se obligare, *idem Boerius in §. 3. glos. 4. de consuetud. & ibidem si liberauit*, in vita patris debitores patris, post mortem patris ista liberatio sibi noceat, & an filius qui contraxit de consensu patris possit esse in iudicio sine consensu patris, *idem Boerius in §. 2. de consuet. sub rubr. de iur. sta. per. vbi dicitur quod sic*, & hoc sequitur *Alexand. conf. 63. in 5. vol. Paul. de Cass. conf. 254.* incipiente super primo dubio, & *Socc. conf. 200. in 2. vol.* Filius pendente accusatione, & accusationis appellatione, an sit capax hæreditatis sibi delatæ. *Boer. in §. 12. de iuris d. omnium iud. in consuetud. fol. 17 22.* Pater † habet administrationem filij de iure, & de consuetudine, vt teneat ferè omnes in l. 1. c. de bo. mater. & hoc intellige, si voluerint, aliàs dabitur curator bonis, l. fin. §. fin. autem c. de bon. qua. liber. iuncta glos. & *Barb.* An pater possit constituere procuratorem pro filio in causa filij? quod sic, vt tradunt omnes in dicta l. 1. c. de bon. mater. & *Angelus in §. pupillus In ff. de inutil. stipulat.* An teneatur caucere de rato, & iudicatum solui, vide *Barb. glos. in dicto §. fin. autem*, & an teneatur præstare filio cautionem de benè administrando? prædicti ibidem, vbi dicunt, quod non, quoniam paternam reuerentiam eos excusat. Pater potest conueniri de expensis litis filij: *idem Boer. in dicto §. 12. glos. 3. DD. in dicta l. 1. c. de bonis mater. & in Authent. excipitur c. de bon. qua. liber.* Licet filius sit

18 factus in secundo paterno, † intelligitur quo ad ad vitale dominum: quoniam non intelligitur factus sine præstatione fidelitatis, & homagij. Nam requiritur, quod ponatur in possessione per manum domini. *Boer. in lib. consuetud. Burgund. videlicet sub tubrica, quæ incipit, les custumes Tours. 1. cap.* Filio-

19 familias † agenti, an requiratur consensus patris. *Guido Papa quass. 54. & quomodo succedat patruo. quass. 134. & si*

& si quietauerunt bona paterna, an numerentur inter liberos, & faciant partem, *idem quæst. 295.* Filius emancipatus, & exheredatus non numeratur in numero liberorum. *Idem quæst. 295.*
 30 & an habeat aliquod ius viuentis patris *quæst. 93.* & 486. Filius si fuerit condemnatus, an possit mandari sententia executioni in bonis filij patre contradicente. *Idem quæst. 526.* & an possit fieri executio in legitima: quod non. *Paulus de Cast. in l. si filio ff. solut. matrim.* Quod debetur filio, an possit solui patri, vel alteri, qui sine mandato potest agere? quod non, *idem Guido Papa quæst. 525.* & *Bart. in l. vero procuratori ff. solut. matr.* Filij primi gradus an perdant Trebellianicam ob non confessionem inuenturij. *Guido Papa quæst. 53.* & an habeant hæredes in profecticijs, *idem quæst. 147.* Filius
 31 familiaris an licet ex aliquo contractu obligari, & carcerari possit si noluit. *l. 1. §. sed verum ff. de minor. tamen si à patre emancipatur, non tenetur nisi quatenus facere potest. l. 2. ff. quod cū eo & l. sed ex alio eod. tit. & ibi Bald. & lo. de Plutea §. sunt prætere à Instit. de actio.* Fallit nisi fuisse obligatus ex causa habente originem ex delicto. *l. sed si ex parte ff. quod met. causa 2.* Fallit vbi multa contraxisset debita, & fecisset se emancipari. *l. 1. & Bart. ff. si quis test. liber. esse iuss. fuer. quod habet locum in eo, qui liberatur aduentu Imperatoris. l. omnia §. cum ita ff. de leg. 2. & l. contra legem, & quod ibi notatur ff. de legib.* Filius familias an obligatur ciuilitè, & naturalitè, sed habet exceptionem Macedonianam: in alijs efficaciter, præterquam in voto: sed soluens non repetit tutus exceptione odiosa, nec tertius comparens pro suo interesse. *l. tam ex contractibus ff. de iud. l. qui exceptionem ff. de conditio. indebit. & Soccinus in l. si filius ff. si certum petatur.* Appellatione filij, an veniant an adoptiui, *Soccin. in l. si cognatis ff. de reb. dub. & an veniant nepotes, idem in l. cum vir ff. de cond. & demon.*

& an possit alienare bona subiecta restitutioni, vt se eximat à carceribus existens pro delicto, *idem Soccinus in l. Marcellus §. resque ff. ad Trebell.* Filius familias potest magistratum gerere. *l. si quis iniquum §. si filius ff. quod quisque iur. & potest alienare pecuniã. l. si filius fam. ff. si certum petat.* Filius familias legitimam personam standi iudicio non habet. *Decius in rub. C. qui admitt. num. 32.* & potest agnoscere bonorum possessionem. *l. bonorum eod. tit.* & an in voto vbi non præiudicat patri potest obligari, *Decius in dicta l. bonorum,* & si cum patris pecunia lucratur, medietas attribuitur lucris patri: & alia medietas filio. *l. illud C. de coll. & potest testari ad pias causas. l. senium C. de coll. & potest realiter detineri, & si non vult cedat bonis. l. plura C. qui bonis ced. post. & Innoc. 1. cap. 1. extr...*
 36 An pater an teneatur soluere debitum filij, & filius possit soluere de peculio profectico: quod sic, si criminaliter fuerit cõdemnatus. *l. 3. C. de bonis damnat. & scias quod de iure communi non potest fieri realis executio in personam, nisi facta discussione in bonis, quia captura non fit, nisi in subsidium, vt voluit Bart. in l. 1. ff. de cessio. bono. & facit cap. quoniam §. fin. vt lite non contest. l. fin. ff. qua in fraud. cred. l. bares §. rea quoque ff. de fideiuss. l. nepos ff. de sum. instruct.* Habitatio seorsum a patre quandoq; nocet, nam libra patris prodest filio, vt not. in l. 2. C. qui atat. lib. 10. & glof. ibi, quam allegat esse singularitatem. *Bald. in l. prator aut §. si filius ff. de edend. Statute statuto an quod filius familias non possit se obligare, sine consensu patris, exulcente patre furioso, vel mente capto, non subsistit obligatio, nisi interueniente decreto iudicis. l. si furioso, & ibi Bald. C. de nups. Vtrum cõprehendat statutum clericos, quorum pater legitimus, & naturalis superest, nec sunt ab eo emancipati: præiupposito quod possit statutum extendi ad clericos priuilegiatos. cap. adiutorium 10. distin. & in hoc dic secundum Innocentium,*

- tium, quod quoad spiritualis, non sunt in potestate patris; quò ad temporalia sic, quia non inuenitur lex C. & Auth. *præbiteros. correctæ*, vt tradit *Innoc. in cap. indecorum extra de atas. & qualis. & Bal. in l. iacrosan. C. de episcop. & cler.*
- An in odiosis comprehendatur filia?
- 28 quod non, *Aretin. conf. 50.* & an possit obligare sibi alium filium familias. *Fulgosius conf. 75.* Filius non potest recipere præceptum in iudicio sine patris autoritate; secus in præceptis quarentigiæ, quia non sunt in figura iudicij. *l. 1. & ibi DD. C. qui admissi. & notatur in l. cum non solum S. necessitate C. de bonis, qua liber. in l. seruus ff. de bonor. possess.* Filius familias ꝛ menciendo, si dixerit se patrem familias, quia contractus est nullus, an incurrat perjurium, & de dolo tenetur? quod sic: pro hoc est *cõf. Paul. de Cass. 171.* quod incipit, *ad primum quaesitum, in antiquis col. 2. & Io. And. in addit. ad Spec. in tit. de sent. S. vs autem in verbo procedendum ad hæc.*
- 30 Filiusfam. an possit ꝛ compromittere? quod sic, quoniam compromissum potest fieri verbis, nulla inrueuiente obligacione. *Bald. in dista l. cum non solum S. necessitate C. de bon. qua liber.*
- 31 Pater ꝛ quando fideiubet pro filio dicitur consentire. *l. is, qui S. neque filium ff. de acquir. hered. & si est procurator per patrem constitutus, non requiritur solennitas statuti. l. as. in l. 1. S. item acquirimus ff. de acquir. poss. & quando in simul se obligant, pater, & filius, non habet locum statutum. Soer. conf. 200. 3. col. An possit se obligare pro redimendo patrem? *Bald. in conf. 113. in 2. vol. & consensus patris obligat patrem. Bars. in l. Lucius ff. de admi. tu. intelligens hoc Bald. si expressè se obligauit, in l. 1. C. quod cum eo. Bars. & DD. in l. si cum decem S. transgrediamur ff. solut. matrim. Bar. in l. 1. S. si is qui nauem ff. de exer. act. & Bald. in d. l. fin. S. si necessitate C. de bon qua liber.**
- Consensus patris in causa criminali ad defensionem non requiritur. *l. noxali l.*
- quotiens in secunda; & ibi Bart. ff. de noxal. & an habeat locum statutum extra territorium, Bar. in l. si ex castri ff. de castren. pecul. An talis consensus possit præstari per epistolas, Archidiaconus in cap. suæ meliori 12. quæst. 2.*
- 32 An præsumatur ꝛ talis consensus interuenisse per lapsum decem annorum, vide *Angel. in l. qui aliena ff. de acquir. hered. & ibidem Bald. in 1. col. Non prodest statutum filio familias asserenti se publicum mercatorem dolose, si statuto cauetur, quod non possit se obligare, nisi sit publicus mercator. Alex. conf. 111. in 4. vol. sed si contraxit in causam mercantiæ, non obligatur, & si nõ constat in quam causam, præsumitur in causam mercantiæ, *l. filiusfamilias, C. de pes. bares. Bald. in l. Maced. C. ad Senat. conf. Maced. & Ias. in l. admonendi in 74. col. Vtrum obligetur filiusfam. hico? quod sic, Soer. conf. 302. quod incipit in subscriptione domini Angelis**
- 33 *colom. 3. Et ꝛ si pater iuit ad habitandũ cum filio familias, qui habitabat seorsum à patre, non habet locum statutũ. Paul. de Cass. conf. 175. incipiente ad primum quaesitum, & conf. 172. Filiusfamilias si intercedit in causa mutui in rem suam, non tenetur, nec pater de peculio. l. qui satisfare iuncta glos. in verbo seruum ff. de fideiussor. Filiusfam. potest habere pecuniam quinque modis, videlicet profectitiam, castrensem, quasi castrensem, aduentitiam, & pecuniam patris, vt notatur in l. frater à fratre ff. de cond. indeb. & in sex casibus tenetur glo. in l. eius C. q. cum eo. & habet hæredem glo. in verb. similiter Aubens de nups. S. venient. Filiusfam. ꝛ solus potest reuocare donationem, quam fecit cum consensu patris, vt notant *Din. Cyn. & ceteri in l. nec fratris C. de donatio. causa mors. Filiusfam. ad eundo & agnoscendo, non obligatur. Ias. in l. 1. C. qui admissi. Filiusfam. non admittitur ad denunciandum absque obligatione, etiam quod pater cõsentiat, pro hoc est ritus *Magna Curia num. 228. qui incipit Item seruat Magna Curia, sub***

sub rubr. fili. famil. & ad hoc *Masthaus de Afflic. in Consist. Regni*, quæ incipit *presenti lege*. An filius teneatur pro patre, & pater pro filio? quod non. *C. soto tit. ne filius pro patr. & cap. Regni*, quod incipit, *Item prædicti admirati, & vice-admirati*. Filius negans esse filium, amittit beneficium iuris illius, quod cū eo. *cap. Regni*, quod incipit, *Pro bono statu*. Filius familias † habitans decem annis scorsum à patre, p̄sumitur emancipatus, non dicitur de familia partis. *Cassaneus in Consuetudinibus Burg. §. tertio sub rubrica, le filse fol. 212. nu. 1*. Filius familias agere, nec conveniri potest sine consensu patris. *Bald. in l. f. n. §. necessitate C. de bonis, qua liber. fallit* quando interuenit, ut procurator. *cap. qui generaliter §. pri. de procurato. in 6*. Filius familias minor in criminali non solum exigit consensum patris, sed auctoritatem curatoris. *Bald. in conf. 408.* incipiente factum sic proponitur. *Bart. in l. clarum C. de auto. prest. Philippus Corneus conf. 168. in 4. vol.* Filius teoficians emancipationi, non intrat in patriam potestatem. *Pbisp. Cor. conf. 228. in 4. vol.* Filius familias, & filia familias possunt de bonis aduentitijs tantum sibi à matre præmorta, vel alijs ex linea materna obuentis testari. Nec tenetur aliquid patri auoque paterno relinquere, præterquam debitum subsidium: ita dicit Consuetudo Neap. quæ incipit *Filius familias sub rubrica de filijs famil.* Pater tenetur præstare alimenta filijs, etiam extra domum suam morantibus, de bonis maternis, & ex linea materna sibi obuentis: Consuetudo Neap. quæ incipit *Si quis habet filios sub rubr. de alim. præstaud.* Si pater, ac mater cum filio recipiunt dotem, pater tantum tenetur ad restitutionem, si est soluendo. *Consuetudo si pater. sub rubr. de patre recip. dotem*. Filius habens uide se alim, pater non cogitur eum alere *l. si quis à lib. ff. de lib. agnos. & debet filia familias ali ab hæreditibus viri, interim donec dos sibi restituitur, etiam quod habeat patre diuitem. In: Bopysta*

*Cacciulupus in cap. per vestras fol. 139. col. 2. versic. ex ijs, & latius per alios, quosidem citat in dicto loco. Fibusia 36 mil. minor † qui se obligauit cum consensu patris pecunia recepta, non potest restitui in integram, quoniam contractus sustinetur in personam patris. *textus est singularis, videlicet d. l. 3. §. sed utrum ff. de mino.**

37 Filius † cuius pater est ingressus religionem relicta sibi legitima, potest illam petere non expectata morte naturali *cap. cum scimus de regul. Authentica si contra mulier C. de sacrosanct. eccles. & non perdit peculium, licet bona patris sint confiscata, ut no. ar. in dicta l. 3. §. sed utrum ff. de minoribus. Filia quæ peccauit in corpus ipsius, nec ali, nec dotem habet à patre. *Specul. in tit. qui filij sunt legit. §. penult. versic. quid si filia, & Bald. in l. f. n. C. de dotis promiss.**

38 Si aliquis † recepit aliquem in filium, & promisit illum tractare ut filium, deinde expulit illum de domo ipsius, utrum teneatur ad aliquid? dic quod sic. *l. quidam cū filium ff. de verb. oblig. & si promisit disciplinam, committitur non adimplendo stipulationis pot. a, & ad interesse: Nisi facultates eius non patiuntur, & conditio pueri non repugnat. l. filium ff. ubi pup. educari debet. Pater non potest expellere filium, & filius quando tenetur parere, & in quibus casibus patri. *Cagnol. in l. non debet ff. de regul. iur. Filius famil. quando est extra territorium, pater legitime pro eo comparere potest in iudicio. Guido Papa sing. 896. & potest si iustus familias eligere leputarā. Idem singulari 898. Si pater pignoraui filium. mili. s. relegatur. l. fin. ff. qua res pign. oblig. non poss. Conuentus filius ut d. claret, si est hæres, & pro quota parte cogitur. *Tirraquell. in tract. le mors, assit le via pag. 7. declarat. 2. num. 6. per text l. 1. & 2. C. de iure deliber. & exprellius in l. sicuratori co. tit. & potest præsumi hæres si voluerit, videlicet si de illa uerit, si le immittucrit. Idem Tirraquin eodem.***

tract. par. 7. declarat. 2. num. 7. Pater potest in adu correctionis filium resistenter occidere, & non punitur ordinatiõ. l. 2. de patria potest. & l. 1. c. de emend. propinquo, & Bart. & Ias. in l. ut vim ff. de iustit. & iure, & Felyn. in dilecti extra de except. & filio non licet se defendere aduceptum patrem. Marfil. in sua practica criminali §. aggredior num. 78. Filij presbiterorum de iure Longobardo, non possunt esse notarij, Comites Sculdafij, iudices, vt in legibus Longobar. sub rubrica quibus honor. filij l. diaconorum.

- 39 Filius si habuit bona vsque ad legitimam ascendentiã, & vltra legitimam, attentis facultatibus patris postea auctis, an quicquam petere potest. *August. Berous in q. 45. num. 1. Emens pecunia paterna prædium, tenetur reddere pecuniam fratribus. Idem q. 46. num. 1. Filius torquendus est coram patre, ad etuendum citius à patre veritatem Tiracquell. in tract. de reuoc. d. donat. 1. glos. in princip. nu. 7. & nu. 11. est patris vitæ oculus num. 14. est portio corporis num. 15. gaudet absens ob patrem præsentem priuilegio patris, & potest ieiunare pro patre, & ex successione patris non debet laudemia, & nõ dicitur pauper, cuius pater est diues nu. 23. Filius adoptiuus non compræhenditur in concessione feudi, & emphyteosis. Idem Tiracquell. in glos. susceperis sis. de reuoc. dona. nu. 22. & nu. 33. non est testis idoneus pro patre. Filius tenetur mittere alimenta patri bannito: fallit quando fuit bannitus rationis pacis fractæ, & rebellionis. cap. 1. §. si verò violator pacis, de pace tenend. Fi-*
- 40 liatio ¶ præscribi non potest. *Ant. de Butrio in cap. cum veniens de rest. spoliat. & Tiracquell. in tract. de consi. & præcar. in 2. par. 3. ampliacione num. 4.*
- 41 Filij familias ¶ si fideiuber pro alio, non iuuatur Macedoniano. l. item si filij familias cum l. sequenti ff. ad Senat. Macedon. & pecunia vtiliter in rem patris versa capta per filium, facit cessare Macedonianum. Filius illegitimus ad

pias causas institui potest. l. 2. c. de natura liber. Filius natus septimo mense legitimus nascitur. l. septimo mense ff. de statu homi. & qui nascitur decimo mense nascitur legitimus. l. intestato §. ultimo ff. de suis, & legis. in vndecimo illegitimus. S. alterum Authent. de re-
42 ssi dotal. Filij familias ¶ viuente patre, nõ habet ius præsentandi. *Clement. 2. de iur. patro. & si habet ius patronatus in bonis aduenticijs, ipse non pater potest præsentare Abbas in cap. consuluit de iure patro. Pater potest in beneficium filij, & è contra, filius in beneficium patris succedere, ita per multa tenet Hieronymus Gigas tractatu de pensio. que ff. 86. num. 10. Filius in materia feudali capitur omnis descendens. Iacobinus in tractatu de feudis in verbo presente num. 2. fol. 18. in octauo. Filij an post professionem patris in monasterio, possint petere legitimam. Canonice tenent quod non, sed debet expectari mors. cap. cum simus de regul. contrarium tenet Bart. & Nicolaus de Neapol. in Authent. si qua mulier c. de sacros. eccles. Filij familias, an teneatur in sindicatu; *Decius conf. 8. num. 10. Filiorum appellatione, filij non succedunt, stante statuto, quod extantibus masculis feminæ non succedant. Idem conf. 18. in 1. vol. num. 2. Filius qui adiit hæreditatem cum beneficio legis, & inuentarij, retinet feudum hæc erum. Decius conf. 175. num. 5. volum. 1. Filius non potest eligere legitimam in vno, sed arbitrio iudicis relinquitur. Ità decedit Decius conf. 236. num. 9. 2. vol.**

43 Pater ¶ promissit dotem, & filiam interim alere, si filia à vito pecuniam accipit pro alendis seruis dotalibus, & pro ipsa alenda, mortua in matrimonio, tenetur pater de in rem verso, & eam partem dotis, quam habuit, vit potest retinere pro pecunia mutuo accepta. l. filiam familias ff. de in rem verso. Filius familias accepit vestes in creditum, potest mercator perere pretium à patre: idem est in funeralibus, quoniam funus filij est res alienum patris, & tenetur

netur *l. filiusfamilias ff. de in rem verso*
 Si filiusfamil. constituit se solvendum
 pro patre, & soluit, pater tenetur de in
 rem vers. *l. si filiusfamilias constituerat;*
ff. de in rem vers. item pro vestibus ac-
 ceptis à magistris, quas consuevit pater
 tradere filijs. *l. quod seruus S. proinde ff.*
de in rem vers. si filiusfamil. mutuatus
 est sibi pecuniam pro dote filia, pater
 tenetur eatenus, quatenus daturus es-
 set pro nepte. *l. & ideo S. si filiusfamil.*
ff. de in rem verso. Donatio consistit: in-
 ter patrem, & filium. *l. si pro patre filius*
S. idem tractat ff. de in rem verso. Si pa-
 ter restituit pecuniam filio, quam mu-
 tuo accepit, extinguitur debitum, nisi
 perdituro soluerit. *l. si pro patre S. ver-*
sum ff. eod. tit. de in rem verso. Si filius
 emit fundum, & minoris sit quàm emit.
 pater tenetur quantum fundus sit di-
 dignus pretio: si plures tantum videtur
 in rem versum, quanti emptus est. *l. si*
fundum patri ff. de in vers. Si pater se
 subscripsit chirographo filij, tenetur, &
 iussu. *l. i. S. sed si serui ff. quod iussu.* Fi-
 lius vendi non poterat, etiam de iure
 digestorum. *l. i. S. alienatio ff. quando de*
pecul. actio annal. Si pater conuentus
 actione peculij præcedente tumore,
 & filius erat mortuus, & fuerat actor
 repulsus: & interim præterijt annus,
 comperta veritate, & reperto errore,
 possit iterum agere, & sic post senten-
 tiam corrigere libellum, & exceptio
 rei iudicatæ an obstat? quod sic. *l. i. S.*
quæstus ff. quando actio de pecul. annal.
 44 Pater † dicitur consensisse filio, si fi-
 lius consignauit lucrum negotiationis
 patri. *Bal. in l. prator S. sed & filius ff. de*
 45 *edend.* Filius † si accepit aliquid ab oc-
 cisoribus patris, non potest conueniri
 propter hoc à creditoribus paternis?
Barb. in l. cum tutor ff. de tutel. & vari.
disfra. Pater actione redibitoria de pec-
 culio post mortem filij tenetur infra
 sex menses. *l. cum post mortem ff. quan-*
do de pecul. an actio. Si filius tenetur, &
 moritur pater, tenetur de peculio ha-
 bito respectu ad tempus mortis. *l. si fi-*
lius ff. de pecul. Si actum est cum patre,

propterea non sunt liberati filius, &
 seruus. *l. eo tempore S. etiam postquam*
dominus ff. de pecul. & si conueniuntur,
 & parati sunt actiones cedere, absolou-
 tur. *l. quod debetur ff. eo. tit.* Pater de
 culpa filij, ac negligentia in officio com-
 missa tenetur. *l. licet prator S. si filiusfam-*
ilias ff. de pecul. Filia splendet radijs
 paternis. *l. filiam senatoris ff. de sen.* Fi-
 liusfamilias miles habet hæredem ff. *de*
pet. hered. & in publicis oneribus, &
 muneribus habetur loco patrisfamil-
 lias. *l. filiusfamilias ff. de ijs, qui sunt sui*
vel ali. iur. ædium vsu legato filiofam-
ilias, & in eis habitabit pater. l. filiofam-
ilias ff. de vs. & hab. Filiofamilias dissen-
 tiente, sponsalia eius nomine fieri non
 possunt. *l. filiofamilias ff. de sponsal.* Fi-
 liusfamilias miles non contrahit ma-
 trimonium sine consensu patris. *l. filius*
familias ff. de rit. nup. Filiusfamilias si
 defendit absentem patrem tenetur sa-
 tisfarcere. *l. filiusfamilias ff. qui satisd. cog-*
nantur. Filiusfamilias potest constitue-
 re procuratorem in ijs, in quibus po-
 test comparere. *l. filiusfamilias ff. de*
procur. filius non impeditur accusare
 testamentum matris, etiam quod pater
 nomine filij ex eodem testamento
 petijset legatum. *l. filius ff. de inoff. test.*
 Filiusfamilias, licet actiue non habeat
 testamenti factionem, tamen passiuè ha-
 bet. *l. filiusfamilias ff. de test.* Filiusfam-
 ilias potest ex hæredari, non obstant
 edicto diui Augustini. *l. filiusfamil. ff. de*
lib. & poss. Filiusfamilias stante, quod
 habuit priuilegium, etiam quod non sit
 assentatus in militia, potest testari de
 peculio castrensi. *l. filiusfamil. ff. de mil-*
it. testat. & si adierit iussu patris, & non
 aui hæreditatem matris, nihil facit. *l. fi-*
liusfamilias ff. de acquir. hered. & po-
 test fideicommittere à patre. *l. filiusfam-*
ilias ff. deleg. i. & possunt deua annua
 filiofamilias legari. *l. filiofamil. ff. de*
anna. leg.

† Queritur in hac regia pragmatica,
 postquam decreuit actum nullum, ut si
 partes possint renunciare huic iuri? Pro
 hoc facit *glos. pen. in Clem. renunciare*

de rescriptis, & Gemianus in cap. fin. de offic. deleg. in 6. & in cap. Statutum S. cum verò de rescrip. eo. lib. Filiofamilias legatum in oporobrium patris nullius est momenti. l. filiofamil. ff. de ijs, qua pen. no. & si legatur filio si in potestate mansisset, intelligitur patris legatum. l. filiofamil. ff. de condit. & demonstrat. nec potest filius feruum peculiarem manumittere sine iussu patris. l. filiusfamil. ff. de iur. patro. Si filiusfamilias patre consentiente agnouit bonorum possessionem, & conditionem nõ adimpleuit, non potest cogere patrem ad emancipandum. l. filiusfamil. ff. unde lib. Pater deducet Falcidiam de legatis filij l. filiusfamil. ff. ad leg. falcid. & querit patri exceptionem iuris iurandi. l. filiusfamil. ff. de excep. Si pater agit ex contractu filij potest ei obijci exceptio infactum emergens ex eodem negotio. l. filiusfamil. ff. de excep. & si moritur miles apud hostes, lex ei indulget, & habeat hæredes. l. filiusfamil. ff. de castren. pecul. verum si ab intestato moritur, pro iure pristino, vt peculium retinet. l. si filiusfamil. ff. de cast. pecul. neque retinet, vel adipisci potest possessionem rel peculiari filius. l. filiusfamil. ff. de reg. iur. & potest acquirere, & meliorem conditionem patris facere, non diminuire, & deteriorare. l. filiusfamil. ff. de solut. & nullam actionem habet præter actionem iniuriarum, quod vi, aut clam, commod. depos. l. filiusfamil. ff. de actio. & oblig. Filiusfamilias si in venditione interuenit, cum patre; tenetur. l. filiusfamil. C. de fidei iuss. Filiusfamilias fideiubens pro patre, si est minor, non obstante consensu patris restituitur. l. filiusfamilias C. de filiofamil. mino. si pater agnouit hæreditatem delatam filio, eo volente soluere gessit. l. i. filiusfamil. C. de iure delibe. & filius nullius rei alienationem habet præter castrense peculium. l. filiusfamilias C. de castrenf. pecu. lib. 12.

Sequitur, quod si partes dixerunt mendacium, ex hoc puniuntur, & priuantur beneficio, quod eis fortè absq̃

mendacio competeret, tenet *lason* per plura media in l. quod te ff. si cert. petat. versic. numquid si debitor col. 1. t. & in cap. cæterum extra de iud. col. 6. quod limitatur secundum *Felyn.* non habere locum, vbi mendax careret dolo, & lata culpa, & allegaret errorem, aut iustam causam erroris: sed in casu nostro hoc non potest allegari, quoniam rei familiaris vires, & propriæ personæ statum scire præsumitur. *l. quisquis maior C. de rescin. ven.* & quod mente agit, illud intelligere, & scire debere mentiendi illud est in dolo. l. *Labro ff. de suppl. lega. l. cum quid mutuum ff. si certum petatur. l. si cum sciret ff. de dolo.* Nec refert, quod contractus sit nullus vigore præsentis edicti, quoniam contractantes non steterunt in sinibus contractus, vbi reperitur pecunia numerata, vel simile, quod cedat loco numerationis propter damnum, quod sententiæ creditores: faciunt arguendo à contrario, ea quæ allegat *Bal. conf. 15.* quod incipit *ad euidentiã vers. prætereà in 1. vol.* quoniam semel nocuit, & nocere potest: *idem Bal. cõf. 14* quod incipit, *si iusfamilias eod. v. l.* & falsitas fundatur ex assertione stipulantium, quæ puniri debet: per ea quæ not. *Lud. de Roma. conf. 446.* & debitor non liberatur exactus à procuratore falso. *l. hæc oratio, §. sed si debitorem ff. de dol. inter vir. & vxor.* etiam quod obtinuerit pater, quia remanet de dolo actio contra filium *l. c. à te pecuniam ff. de dol. Nam tale mendacium priuat filium huiusmodi beneficio, per ea quæ supradixi. Comprobantur prædicta per ea, quæ *Angel.* & successiue *Augustin. alleg. in tract. de malefic. in verbo falsario nu. 3. & 7.* Puniri dicò saltem extra ordinẽ, & ità fuit iudicatum, aliàs in Magna Curia Vicariæ, referente Magnifico V. I. D. D. Thoma Altomare in causa, & accusatione instituta per Matalenam de Martino, contra Io: Paulum Cæsareum, & confirmatum per Sacrum Consilium, vt ex processu, & actis apparet, quæ conseruantur penes egregium*

gium Afcanium de Caro, me patrociniante pro dicta Matalena. Præterea ꝑ habitare feorfum à patre non dicitur, qui extra familiam patris habitat, si inuicem sibi honores præstant, vt pater, & filius: & si durat eadem affectio, eadẽ reuententia, & præstantur eadem alimentata, argumento facit textus à simili. *l. c. à hic statutus S. si mulier*, & maritus diu feorfum quidem habitauerint. *ff. de don. in str. vir. & vxor.* sed quid si ista verba, quæ communiter consueuerunt apponi hodie in quibuscunq; scripturis ad euitandum pœnam edicti, non fuerunt dicta per stipulantes, sed de filio notarij, & aduarij secundum communem consuetudinem sunt, & reperiuntur scripta, videlicet se habitare feorfum à patre, & stipulantes hoc negant, vtrum excusentur ꝑ dicit quod sic, meo arbitrio, & moueor, per ea quæ notat *Bal. in cap. 1. de feud. cognit. & in l. 1. C. de confess. in verb. modo sequitur alia questio, & Alex. consi. 7. in 1. vol. & per prædicta sum pro nunc expeditus: Deo dante ad alia me accingar, & me remitto saniori consilio, & emendationi lektorum si in aliquo etiani præter meam intentionem, & sub tali protestatione me omnibus legentibus commendo, & in posticum off-ro.*

Io: Franciscus Scaglione V. A. D.

ADDITIO.

Ista Pragmatica concordat cum prag. 64. §. 9. de omic. Procur. Cæf. & prag. 3. §. 1. de spons. mercat. & prag. 1. de contract. & vltra congesta hic per Caruit. Reg. Rouit. & nouissime per Nouar. conferunt recollecta per Bernard. Pand. in tract. de præsent. in strum. par. 2. in 77. declarat. num. 31. & seq. & benè Consil. Pascal. in suo fertili tract. de vir pat. potest. par. 1. cap. 6. num. 4. ad §. de hac eadem pragmatica loquens, cum per totum caput declarat atque limitat, vbi erit videre, & vltra eum si ista pragmatica extendatur ad contractum factum per filiumfam. extra territorium, de quo expressè loquitur Tiraquell. deleg. Conub. glos. 8. num. 219. & post eum articulum exarat Præf. de Franch. decis. 32. vbi refert fuisse decisiu contra filiumfam. celebrantem contractum extra regnum, vt euitaret dispositione illius prag. sequitur D. Reg. Rouit. cõf. 51. nu. 12. tom. 2. & Metz in consuet. Panorm. cap. 21. num. 72.

& seq. & an extendatur ad filiosfam. And. Tiraquell. de Retract. lig. nar. §. 1. §. 101. §. nu. 193. tenet, quod nõ; de quo satis prosequutus sum in meo voto 97. vbi erit videre, & quid in filiosfam. mercatore, negatiuè concludunt Doct. nam in omni contractu obligatur, nec aliter requiritur patris consensus in illis itate consuetudine Aret. Iaf. & Alca. relati per Marant. in Specul. par. 6. in 9. membro sub num. 16. vbi subdit, quod facit pro Regia Pragm. Regni; Io: Castagn. de benef. deducta ne egeat q. 6. fallent 13. & decim retuli in 3. p. nostri Compendij verbo filiosfamilias. & quid si fecerit contractum in beneficium patris, an eius consensus sufficeret, latè D. Reg. Rouit. d. consil. 68. An autem in filiosfam. Doctore procedat dispositio eiusdem pragmatice, relata fuit decisiõ negatiua per nos in 2. p. nostri Compendij verbo Doctor, qui in simul, quæ decisiõ procederet quando in specie specialissima renunciarret dicto beneficio, secus si tam simpliciter renunciarret, vt postea decim retuli in 3. p. nostri Compendij verbo Doctor, ex quo in generali renunciatione facta per filiumfam. non censetur renunciatum huic beneficio, nisi in specie specialissima, vt erit videre apud Præf. de Franch. decis. 181. nouissime Paul. Stayb. junior resol. forens. in resol. 70. ad num. 35. ad num. 41. plura alia pertinentia ad hanc obligationem filiorumfam. quando valent vel non recollexit Donatus Ant. de Marinis quotidian. resolut. in resolut. 145. per totam, vbi plura habentur documenta ante eum. §. 101. Castagn. in d. tract. quæst. 6. per totam, vbi ampliationes, & limitationes ad hoc confessit, & alias decisiones adduxi circa eandem materiam in meis Compendijs verbo filiosfamilias, quas omitto causa breuitatis.

Insuper si fuerit ratificatus, inde contractus celebratus cum filiosfam. in simul cum patre, inde effectus seu iuris, an conualidatur. D. Reg. Rouit. attingit hic D. Reg. Rouit. num. 27. & seq.

Et si fuerit facta concessio rei emphiteotica patri, & filio sub certo canone, an mortuo patre ipse reneatur si fuerit ab eo continuata solutio, decim retuli affirmatiuè in 3. par. verbo filiosfamilias, vbi in alio verbo filiosfamil. pariter retuli decisiu contra filiumfam. qui se obligauerat pro exarceratione patris emancipatione præcedente ad illum actum, nam filiosfamil. tenetur sibiubere, pro patre debitore, & carcerato. imò potest exheredari non sibiubendu. nec restituitur, probat D. Reg. Fab. Capyc. Galeot. controuer. Illust. controuer. 14. num. 44. 47. & seq. vbi id limitat num. 49. tom. 2.

Ibi, & expresso consensu ipsorũ patrum, & qualiter probetur interuenisse, consentium, refert Marcell. Cais in tract. de modo articul. & prob. §. 2. glos. vnica num. 1527. & seq. ita quod de vero consensu, non auzem de nõ;cto, vel præsumpto intelligendum erit. Tiraquell. de leg. conub. glos. 7. num. 45. hoc est, vt sint præcites, idem in glos. 8. num. 6. & seq.

seq. & quid si praestit pacietia, & taciturnitas diurna patris, an pro consensu habeatur, idem in d. glos. 7. nota. 40. & quando fit in praesentia patris contractus, an etiam, & quando valeat, vide Gargian. patroc. 88. par. 1. vbi de simili statuto loquitur, quod est Bononijs, querens si competat restitutio minori aduersus talem contractum.

Et an requiratur cercioratio beneficij concessi filijsfamil. per notarios, etenim renunciatio non valeret, nisi renuncians, sciat id, quod renunciat, vide Capoll. caut. 196. & 192. vbi dixit tutius esse faciendam per Iudicem, nō per notarium, attamen quando filiusfam. renunciauerit cum iuramento non iuuatur auxilio Macedonian i, sed seruire debet iuramentum, nouissimē Galerat. de Renunt. lib. 1. cap. 4. nu. 40. & 36. qui in lib. 3. cap. 10. nu. 23. attingit si possit renunciari beneficio cerciorationis, & nu. 18. si ipsa renunciatio habeat vim iuramenti, & multa pertinentia ad cerciorationem differit, & erit ibi videre.

Ibi, in praesentia, quid si consensus patris fuerit subsequens post contractum celebratum à filiofamil. promittente consensum paternum, an teneatur, decidum fuit affirmatiuē, ex quo non illud interueniat, retuli in 2. p. nostri Compendij verbo filiusfam. postquā ex tempore exigitur latē Bellon. in tract. de potest. eorum, quæ in continentis sunt lib. 1. cap. 104. per totum, vbi plura.

Ibi, vel habitantes seorsum, adde quod contractus celebratus cum filiofamil. abiq; consensu, & praesentia patris, dicitur nulli, quamuis asserant viuere seorsum à patre cum vxore, & nouissimē testatur D. Reg. Actor Capyc. I. aro consult. 16. nu. 1. & 2. tom. 1. quicquid dixerit hic D. Auctor nu. 46. de quo memini in 1. par. nostri Compendij verbo filiusfam. an pro periurio, vbi aliam consimilem decisionem. Vrill. decis. 408. nu. 16. atulit, ex quo per aliam prag. 64. §. 9. de offic. procur. Cef. hoc sit sublatum, vt non teneatur filiusfamil. de periurio, iurando se esse emancipatum, & viuere seorsū à patre, & qd si negaret esse sub patria potestate, an perdat beneficiū Maced. vide Muti vbi sup. nu. 78. ibi nu. 47. vide decisionem in meo Cōpendio p. 1. vrb. pecunia. Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

CONSILIVM DE DVELLO.

SVMMARIVM.

- 1 Legibus omnia reguntur in cons. nu. 1.
- 2 Leges ab omnibus sunt custodiendæ.
- 3 Leges, & medicina, & philosophia sunt ad iniuicem coniunctæ, ibi num. 3.
- 4 Ordo unicuique rei constitutus est.
- 5 Actor sequitur forum rei.
- 6 Bellum campestræ, & iudiciale aequi-
parantur.
- 7 Bellum iudiciale, & literarium aequi-

parantur.

8 Bellum campestræ, & literarium aequi-
parantur.

9 Prouocato in bello literario, competit
electio loci.

Spiritus sancti gratia adsit.

IN contingentia facti euenit, quod inter duos Art. & medicinae Doct. proximique exercentes, orta differentia quadam super infirmitate cuius-

dam languentis infirmi, alter eorum. Neapolim petens alterum prouocauit, vt ibi certa die compareret, secum disputaturus; super subortis dubijs inter se ipsos, dubitabat, cum ambo eiusdem patris Seuerinenfis, domicilium, originem, incolatumque profiterentur, num potuisset Neapolim petere, & alterum prouocare, vt ibi compareret, adeo quod prouocatus comparere ibidem obstrictus foret? In quo non arguendo ad partes, moræ Scuolæ Iuriscōsulci (& vt alias fieri ad soler) sed procedendo decisiuē, dico indubitanter iuri esse, minimē teneri prouocatum accedere ad locum per prouocantem electum.

Et pro veritate huiusmodi decisionis, sciendum est: quod omnia quæ in mundi machina continentur, vt arma, artes, scientiæ, potestates, dominationes, Regna, Imperia, & alia quæque legibus ciuilibus reguntur, ordinantur, dirigunturque ad illorumq; argumēta, & rationes, & similia recurrentum, est. *l. in nomine Domini de offi. Praefect. Afri. facta enim sunt ab Imp. Domino orbis 7. q. 1. in apibus, & 60. dist. Adria. in glos. pro quo illud Hyeremie, Constitui te super gentes, & regna, vt adifices, destruas, & plātes: Nec cuiquam licet contra statuta Imperatoria obijcere: quia nemo est, qui sensum Imperialem continere possit. *l. si Imperialis C. de legi. & in legibus Spiritus sancti**

Adm

cum loquutum fore credendum est. *l. 1. distin. cap. si ille.* Et idè ab omnibus, & in omnibus leges custodiendæ sunt. *25. quæst. 1. cap. 1. & ff. de legis. l. leges sacratissima, & dicit Aug. 8. dist. cap. quo iure,* quod Deus per Principes humano generi leges distribuit. *26. q. 3. nemo, & in l. fin. C. de præscrip. long. temp.* nam nedum subiecta Imperio legibus, (vt dixi) reguntur, sed ipsum quoq; Imperiũ. *l. digna vox ff. de legib.*

Illud etiam prætereundum minimè erit, quod legum scientia, atque medicina, sunt quadam veluti cognatione coniunctæ, vt qui iuris peritus est, idem quoque sit medicus, nam cum sit legibus cum philosophia magna, atq; propinqua necessitudo, & quidem tam propinqua, quã Ioui legũ, (vt Astronomis placuit) auctori cũ Saturno philosophiæ ducẽ, filio cum patre. ideoq; Cic. lib. 1. de legibus, ex intima philosophia penitus hauriendam esse iuris disciplinam putat; quod & præsci potetẽ veterisq; Theologi significauerunt, singentes Saturnum in abditis contemplatorem, legesque & iura post diurnam contemplationem excogitatẽ, quæ deinceps tradat Ioui filio actionum duci obseruanda, cuius mandatum; quibus & consequens est, quod asserunt Astronomi, Iouem quando cum Saturno coniungitur, nouas afferre leges, vnde, & optimo iure scribit Iuriconsultus in *l. 1. ff. de iust. & iur. iurisprudentiam* veram esse philosophiam: quod & non obcurè insinuat. *l. cum Sillanianum,* in duobus locis, & ibi nota *Cyn. & Cor. C. de his, qui vt indi. & alibi scribitur Iuriconsf. & Imperat.* dum leges condunt, & interpretantur, philosophari, in *S. illud quoque Aust. de aequal. dot.* Cum igitur philosophia, & medicina sint ad inuicem connexæ, & iurisprudentia sit quoque cum philosophia coniuncta; consequens est, & iurisprudentiam, & medicinam esse quoq; inuicem copulatas, vt plenè congerit *Tiraquell. in tract. de nob. cap. 31. num. 302.*

Cæterum sciendum est; quod vnicuique rei certi constituti sunt ordines, iuxta illud; Est modus in rebus, sunt certi denique fines, vt per *Specul. in tit. de aduoc. 5. 6. versis.* modus igitur, ordo enim est modus agentii, quo omissio nihil rectè agitur, secundum.

Bal. in tract. scisma 4. colum. † Ex quibus correlarie inferitur, quod cum indubitati iuris sit, actorem rei forum loqui debere, (non è contra) *cap. experientia, & cap. seq. 1. quæst. 1. cap. si clericus, & ibi glos. & cap. cum sit generale de for. compes. l. fin. C. ubi in rem actio. l. iuris ordinem, & quod ibi glos. & l. in criminali C. de iuris. om. iud.* neque liberum esse ei extra prouinciam quemque trahere, nisi sit miserabilis persona, & ex causa perhorrescentiæ, vt *l. unica C. quando Imperat. inter pu. vidu. & miser. perso.* & eum actorem censeri, qui alium prouocat ad iudiciũ atmorum, vel literarum exercitum, vel alia. *cap. forus S. actio. extra de verbor. signific. cap. ex literis extra de probat. l. in tribus de iudic. l. inter cohæredes. S. qui familia ff. fam. er. l. iudicium ff. ff. regun. & plenius per Par. à Put. in tract. de re milit. in cap. quis dicatur prouo. & cap. non potuisse prouocantem extra prouinciam, locum, & forum prouocati, ad secum disputandum trahere ipsum prouocatũ. † Sit sicut æquiparantur bellum iudiciale, & prælium campestræ, quod sit cum armis, *arg. cap. 1. in prin. qui mosen. amitta. & in cap. 1. in glos. de for. fidelita, & qua sit prima caus. amit. S. sed & delator;* vbi vaxallus tenetur iuuare dominum in bello campestri, quod sit cum iaimicis: ita in bello iudicali, vt etiam firmit *Par. à Put. in tract. supra alle. cap. an si iniur. in pen. qua vera sit poue. ad pu. in si.* Pari modo † æquiparantur bellum iudicia, & bellum literarium, & hoc firmit idem qui supra *Par. in loco cita. in cap. quando armi. pro. ad duell. vnum doct. vel philoso. in fin.* si ergo æquiparantur, idem est iudicium, & eisdem regulis reguntur, secundum.*

glos.

seq. & quid si praestat paciētia, & taciturnitas diurna patris, an pro cōsensu habeatur, idem in d. glof. 7. nra. 40. & quando fit in praesentia patris contactus, an etiam, & quando valeat, vide Gargian. patroc. 88. par. 1. vbi de simili statuto loquitur, quod est Bononię, quęrens si competat restitutio minori aduersus talem contractum.

Et an requiratur cercioratio beneficij concessi filijsfamil. per notarios, etenim renunciatio non valeret, nisi renunciatus, sciat id, quod renunciat, vide Capoll. caut. 196. & 192. vbi dixit tutius esse faciendam per Iudicem, nō per notarium, attamen quando filiusfam. renunciat iuravit cum iuramento non iuuatur auxilio Macedonian i. sed seruire debet iuramentum, nosissimē Galerac. de Renunt. lib. 5. cap. 4. nu. 40. & 36. qui in lib. 3. cap. 10. nu. 23. attingit si possit renunciari beneficio cerciorationis, & nu. 18. si ipsa renunciatio habeat vim iuramenti, & multa pertinentia ad cerciorationem differit, & erit ibi videre.

Ibi, in praesentia, quid si consensus patris fuerit subsequutus post cōtractum celebratum a filiofamil. promittente consensum paternum, an teneatur, decidit fuit affirmatiuē, ex quo non illud interueniat, retuli in 2. p. nostri Compendij verbo filiusfam. postquā ex tempore exigitur latē Bellon. in tract. de pot. it. eorum, quę in continenti sunt lib. 1. cap. 104. per totum, vbi plura.

Ibi, vel habitantes seorsum, adde quod cōtractus celebratus cum filiofamil. absq; consensu, & praesentia patris, dicitur nulli, quamuis asserunt viuere seorsum a parte eum vxore, & nouissimē testatur D. Reg. Hætor Capyc. Iaxto consult. 16. nu. 1. & 2. tom. 1. quicquid dixerit hic D. Auctor nu. 46. de quo memini in 1. par. nostri Compendij verbo filiusfam. an pro periurio, vbi aliam consimilem decisionem. Vrill. decis. 408. nu. 16. attuli, ex quo per aliam præg. 64. §. 9. de offic. procur. Cef. hoc fit sublatum, vt non teneatur filiusfamil. de periurio, iurando se esse emancipatum, & viuere seorsū a patre, & qd si negaret esse sub patria potestate, an perdat beneficiū Maced. vide Mutz vbi sup. nu. 78. ibi nu. 47. vide decisionem in meo Cōpendio p. 2. verb. pecunia. Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

CONSILIVM DE DVELLO.

SVM MARIVM.

- 1 Legibus omnia reguntur in cons. nu. 1.
- 2 Leges ab omnibus sunt custodiende.
- 3 Leges, & medicina, & philosophia sunt ad inuicem coniunctæ, ibi num. 3.
- 4 Ordo vnicuique rei constitutus est.
- 5 Actor sequitur forum rei.
- 6 Bellum campestra, & iudiciale aequiparantur.
- 7 Bellum iudiciale, & literarium aequi-

parantur.

8 Bellum campestra, & literarium aequiparantur.

9 Prouocato in bello literario, competit electio loci.

Spiritus sancti gratia adsit.

N contingētia facti euenit, quod inter duos Art. & medicinæ Doct. proximique exercentes, orta differētia quadam super infirmitate cuiusdam languētis infirmi, alter eorum. Neapolim petens alterum prouocauit, vt ibi certa die compareret, secum disputaturus; super subortis dubijs inter se ipsos, dubitabat, cum ambo eiusdem patrię Seuerinensis, domicilium, originem, incolatumque proficerentur, num potuisset Neapolim petere, & alterum prouocare, vt ibi compareret, ad eō quod prouocatus comparere ibidem obstrictus foret? In quo non arguendo ad partes, moræ Scuolæ Iuriscōsulti (& vt alias fieri adsolet) sed procedendo decisiuē, dico indubitanter iuris esse, minimē teneri prouocatum accedere ad locum per prouocantem electum.

X Et pro veritate huiusmodi decisionis, sciendum est; quod omnia quę in mundi machina continentur, vt arma, artes, scientiæ, potestates, dominationes, Regna, Imperia, & alia quęque legibus ciuilibus reguntur, ordinantur, dirigunturque ad illorumq; argumētā, & rationes, & similia recurrendum est. *Lin nomine Domini de offi. Præscll. Afri. facta enim sunt ab Imp. Domino orbis 7. q. 1. in apibus, & 60. dist. Adria. in glos. pro quo illud Hyeremix, Constitui te super gentes, & regna, vt adifices, destruas, & plātes: Nec cuiquam licet contra statuta Imperatoria obijcere: quia nemo est, qui sensum Imperialem continere possit. I. si Imperialem contennere possit. I. si Imperialis C. de legi. & in legibus Spiritum sanctum*

Etum loquutum fore credendum est. *l. distin. cap. si ille.* Et ideo ab omnibus, & in omnibus leges custodiendæ sunt. *25. quæst. 1. cap. 1. & ff. de legis. l. leges sacratissima, & dicit Aug. 8. dist. cap. quo iure, quod Deus per Principes humano generi leges distribuit. 26. q. 3. nemo, & in l. fin. C. de præscrip. long. temp.* nam nedum subiecta Imperio legibus, (vt dixi) reguntur, sed ipsum quoq; Imperiū. *l. digna vox ff. de legib.*

3 Illud etiam prætereundum minimè erit, quod legum scientia, atque medicina, sunt quadam veluti cognatioe coniunctæ, vt qui iuris peritus est, idem quoque sit medicus, nam cum sit legibus cum philosophia magna, atq; propinqua necessitudo, & quidem tam propinqua, quā Ioui legū, (vt Astronomi philosophia ducit, i filio cum patre. ideoq; Cic. lib. 1. de legibus, ex intima philosophia penitus hauriendam esse iuris disciplinam purat; quod & præci poetæ veteresque Theologi significarunt, fingentes Saturnum in abditis contemplatorem, legesque & iura post diurnam contemplationem excogitatem, quæ deinceps tradat Ioui filio actionum duci obseruanda, cuius mandatur; quibus & consequens est, quod asserunt Astronomi, Iouem quando cum Saturno coniungitur, nouas afferre leges, vnde, & optimo iure scribit Iuriconsultus in *l. 1. ff. de iusti. & iur. iurisprudentiam veram esse philosophiam: quod & non obscure insinuat. l. cum Sillanianum, in duobus locis, & ibi nota Cyn. & Cor. C. de hys, qui vt indi. & alibi scribitur Iuriconsf. & Imperat. dum leges coadunt, & interpretantur, philosophari, in S. illud quoque Auth. de aequal. dot. Cum igitur philosophia, & medicina sint ad inuicem connexe, & iurisprudentia sit quoque cum philosophia coniuncta; consequens est, & iurisprudentiam, & medicinam esse quoq; inuicem copulatas, vt plenè congerit *Tiraquell. in tract. de nobi. cap. 31. num. 302.**

4 Cæterum sciendum est; quod vnicuique rei certi constituti sunt ordines, iuxta illud; Est modus in rebus, sunt certi denique fines, vt per *Specul. in tit. de aduoc. S. 6. versis. modus igitur, ordo enim est modus agentii, quo omisso nihil rectè agitur, secundum.*

5 *Bal. in tract. scisma 4. colum. † Ex quibus correlarie inferitur, quod cum indubitati iuris sit, actorem rei forum sequi debere, (non è contra) cap. experientia, & cap. seq. 11. quæst. 1. cap. si clericus, & ibi glos. & cap. cum sis generale de for. compet. l. fin. C. vbi in rem actio. l. iuris ordinem, & quod ibi glos. & l. in criminali C. de iurij. om. iud. neque liberum esse ei extra prouinciam quemque trahere, nisi sit miserabilis persona, & ex causa perhorrescentiæ, vt *l. unica C. quando Imperat. inter pu. vidu. & miser. perso. & cum actorem censerit, qui alium prouocat ad iudiciū armorum, vel literarum exercitum, vel alia. cap. forus S. acton. extra de verbor. signific. cap. ex literis. extra de probat. l. in tribus de iudic. l. inter cohæredes. S. qui familia ff. fam. er. l. iudicium ff. si. regun. & plenius per Par. à Put. in tract. de re milit. in cap. quis dicatur prouo. & cap. non potuisse prouocantem extra prouinciam, locum, & forum prouocati, ad secum disputandum trahere ipsum prouocatū. † Sit sicut æquiparantur bellum iudiciale, & prælium campestræ, quod sit cum armis, arg. cap. 1. in prin. qui moscu. amitta. & in cap. 1. in glos. de for. fidelita. & qua sit prima caus. amit. S. sed & delator; vbi vaxillus tenetur iuuare dominum in bello campestri, quod sit cum isomicisità in bello iudiciali, vt etiam firmat Par. à Put. in tract. supra alle. cap. an si. iniur. in pen. qua vera sit pout. ad pu. in si. Pari modo † æquiparantur bellum iudicia, & bellum literarium, & hoc firmat idem qui supra Par. in loco cita. in cap. quando armi. pro. ad duell. vnum doct. vel philoso. in fin. si ergo æquiparantur, idem est iudicium, & eisdem regulis reguntur, secundum glos.**

*glof. fingit. secundum Pet. de Ancar. in cap. si postquam S. fin. de electio. in 6. fa-
cis glof. in Clem. Abba. de rescript. & in
2. de confess. in 6. & l. q. seruo. C. de fur.
quo fit, vt sicut in bello iudiciali actor
tenetur sequi forum rei, & non è con-
tra: ità pari modo in bello literario. †
Præterea bellum literarium, quod fit
per docto. & philoso. & prælium cam-
pestræ, quod fit cum armis æquiparantur,
*arg. l. aduocati C. de aduoc. diuerso,
indi. & in diuiduo decidit Par. de Pus.
in d. tract. & d. cap. quando armi. pro.
ad duell. unum docto. vel philoso. in fin.*
quia arma Docto. vel philoso. sunt leges,
& philosophia. Sicut enim armigeri
nituntur coracis, & armis, sic doctores
legibus, & philosophi philosophia nituntur,
vt ibi dicit *Par. quo fit,*
vt cum in prælio campestri prouocato
competat de iure, & iulo, armorum,
electio, & loci, & non prouocanti, per
*nos. per Bart. in l. quoties de optio. lega.
& decidit idem Par. in eod. tract. in 2.
lib. in 10. cap. 2. col. †* Pari etiam modo
in bello literario prouocato debet cõ-
perere electio loci, vt in proprijs ter-
minis firmat *idem Par. in d. tract. & d.
cap. quando armi. prouoc. unum Doct.
vel Philoso. in fin.* nec cenicatur simile
esse punctum quæstionis, vt in thema-
te, ei qui aliquid in torneamentis, sed
gioltris sustinere præterdit, vt aliqui
aiunt, quia & ea ad simplex solatium
proponi consueuere; non contra de-
terminatam personam, sed contra om-
nes, non causa litris habitæ, sed exerci-
tij, & solatij, (vt dixi) prætextu. Cum
& hic casus potius ei, qui citatur, si sua
putauerit interesse, similis censendus
est, qui non arctatur ad comparandum,
sed voluntariè comparando dicitur a-
ctor, & non reus, vt dicit *Paul. de Cass.
in l. testamenta omnia C. de testam. &
in l. libertus ff. de in ius vocand. & no-
ta. do. in cap. cum inter de excep. cum
similibus,* ni mirum, si sua sit electio lo-
ci, & tecus vbi aliquid contra certam,
& determinatam personam proponitur,
& nominatim ad id prouocatur,*

qui non comparando contumax pos-
set reputari, & ideo hoc casu, quia tractat
de magno præiudicio iura ponderata
procellere, vt actoris nõ sit optio
ad quemcumq; voluerit locum reum
trahere, & ex istis cenleo indubitari iu-
ris esse, eum qui prouocauit ad bellum
literarium, obstrictum fore ad compa-
rendum in loco per prouocatum ele-
cto: & eum qui prouocatus fuit, non
potuisset obstringi ad comparandum
ad locum per prouocantem electum;
tum quia sua non erat electio: tum
etiam, quia extra prouinciam, locum
& forum prouocati; contra regulas iu-
ris. Saluo semper saniori consilio,
cui me subijcio. ego Petrus Follerius.
Idem qui supra, Petrus Follerius manu propria.

Ego Franciscus Longus cõcurro in
eandem sententiã, vt iupra firmatam,
per prædictum Magnificum dominum
consulentem, & ita indubitari iuris esse
puto: & requisitus de subscriptione
me subscripsi propria manu.

Et idem iuris esse dico Ego Fabritius
Thorius de Salerno, sola subscriptione
contentus.

Concurro cum Mag. consulente in
prædicta causa, Ego Boardus Caputus
de Laurino V. I. D. in præsentiarum lu-
dex Ciuitatis Salerni, iuribus allegatis,
& ad causam benè præpositis, &
adductis, saluo semper per &c.

In eodem voto, concurro Ego Libe-
ratus Lucidus de Salerno, cum Magnifico
domino consulente: sola subscriptione
contentus.

In eandem sententiã Magnifici
domini consulentis concurro Ego Io:
Antonius Albinus I. V. D. & sola sub-
scriptione contentus.

Visis iurium subtilissimis allega. per
prædictum Magnificum dominum cõ-
sulentem, ac consideratis iuribus; &
rationibus per eum adductis, sum voti
de iure fuisse responsum, & in eandem
opinionem cõcurro Ego Hieronymus
de Lamberto V. I. D. & ludex Regius
terra sancti Seuerini, & me subscribam.

Hieronymus qui supra manu propria.

Et ità

Et ita iuris esse sentio, & in eandem sententiam concurro, sola tamen subscriptione contentus, Ego Cæsar de Sarno V.I.D. de sancto Seuerino, licet immeritus, &c.

Et in eandem sententiam, & votum concurro, & sic iuris esse dico (vt mihi videtur) Ego Ioanes Cola de Auscleo V.I.D. me subscripsi manu propria.

Eisdem iuribus allegationibus assentio: ac in eandem sententiam concurro; Ego Petrus Paulus de Viuo de terra sancti Seuerini V.I.D. & me subscripsi propria manu.

COMMENTARIA

Io. Francisci Scaglioni.

IN PRAGM. I. DE DVELLO:

SVMMARIUM.

- 1 Duellum, an sit permissum, & in quibus casibus.
- 2 Duellum propter gloriam, & exercitium, & ad delectationem populi.
- 3 Causa huius pragmatica promulgata.
- 4 Qua de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.
- 5 Statusa requirunt effectum in delictis.
- 6 Qua præcepta speruuntur ob duellum.
- 7 In quibus casibus permissum in Regno duellum.
- 8 Quid est duellum.
- 9 Quot requiruntur in duello.
- 10 Quare dicitur duellum.
- 11 Quod triplex est duellum.
- 12 Differentia inter illud, quod fit sponte, & quod fit coacte.
- 13 Duellum iudiciale.
- 14 Quare prohibetur duellum.
- 15 Inter offensum, & offendentem datur duellum casuale.
- 16 Qua requiruntur in defensione.
- 17 Resistentia, & defensio, quomodo intelligitur.
- 18 Respectu temporis defensio incontinenti debet fieri.
- 19 Iniuria realis, & personalis.

- 20 Verbum incontinenti, quomodo intelligitur.
- 21 Num alter, alterum teneatur defendere.
- 22 Fallit in sex casibus, dista regula.
- 23 Requiritur causa in defensione.
- 24 An quis debeat expectare, vt percussatur.
- 25 Insultatus vulneratus, num possit insultantem fugientem persequi.
- 26 Quid si excessit modum in se defendendo.
- 27 Qua pena excedens puniatur.
- 28 Probat aggressuram, præsumitur ad defensionem.
- 29 Quid si potuit aufugere, & nã aufugit.
- 30 Prognoscere quid est.
- 31 Quomodo procedit rixa.
- 32 Rixa quid est.
- 33 Quomodo potest discerni rixa.
- 34 Præsumitur in dubio rixosus incepisse rixam.
- 35 Item qualitas, hominis discernit provocantes.
- 36 Quid si reperitur insultatus à pluribus: & quod receperit vnum vulnus, & non appareat à quo.
- 37 Quid importat rixa in verbis, & in factis.
- 38 Congregans rixantes ad quid tenetur.
- 39 Si plures vulnerauerunt.
- 40 Quam iniuriam nobis est licitum propulsare.
- 41 Quandoque iniuria dimittitur, quandoque puniatur.
- 42 Num maleficium sit causa obligationis.
- 43 Persona in delictis, quomodo consideratur.
- 44 Aetas attenditur.
- 45 Si minor deliquerit maior effectus, quomodo puniatur.
- 46 Locus attenditur.
- 47 Tempus attenditur.
- 48 Quantitas, qualitas attenditur.
- 49 Euentus mittitur ex animo.
- 50 Qualitates Iudicis, in quibus consistunt.
- 51 Si Index coegeris partes concordandum.
- 52 Consigere, quid significat.

Qua

- 53 *Qua debent precedere pugnam.*
 54 *Pugna, unde dicitur.*
 55 *Disida, quid est.*
 56 *Differentia inter certamen, & duellu*
 57 *Furor prouocantium.*
 58 *Arma offensiu, & defensiu.*
 59 *Impropria arma, qua sunt.*
 60 *Statuto, qua arma comprehenduntur.*
 61 *Arma tractare, ad quem spectat.*
 62 *Arma defensiu.*
 63 *Arma offensiu.*
 64 *Mors naturalis differt à ciuili.*
 65 *Si condemnauerit Iudex, non seruatis seruandis, virum possit permutare pœnam.*
 66 *Si condemnatus in exilium non parus rit: qua pœna punitur.*
 67 *Foris iudicatus, an computetur inter mortuos.*
 68 *Qua debent precedere capturam.*
 69 *Insigni crimine, non opus est publica auctoritate.*
 70 *Fugientem, an possit ex intervallo priuatus capere.*
 71 *An Iudex laycus potest capere clericum.*
 72 *An ab interlocutoria captura possit appellari.*
 73 *In citatione, qua requiruntur.*
 74 *Quid si tempore delicti habitabat in una domo, & post delictum in alia.*
 75 *An talis dilatio unius anni ad foris iudicandum potuerit breuiari.*
 76 *Allegata absentia, hodie non admittitur procurator.*
 77 *Quando procurator inquisiti, & accusatoris in criminalibus admittitur.*
 78 *Fallit in vniuersitate, & in hominibus facientibus vniuersitatem.*
 79 *Ipso iure, quomodo intelligitur.*
 80 *Num pœna transeat ad heredem.*
 81 *Pœctum non potest tolli, sed faciendum de malo in bonum.*
 82 *Quisque debet studere ad bonum.*
 83 *Qua pœna punitur prouocans, & prouocatus.*
 84 *Assistentes, qua pœna puniuntur.*
 85 *Nuntij, qua pœna puniuntur.*
 86 *Factum verè, & interpretatiuè, quomodo intelligitur.*
 87 *Prouocans, quis dicitur.*
 88 *Rixantes, qua pœna puniuntur.*
 89 *Appensatus insultus.*
 90 *Quare duellum superueniens in rixa punitur.*
 91 *Quando dua pœna ex diuersis legibus prouenientes, vel ex eadem lege puniantur.*
 92 *Pœna pugnantium, qua sit, sequente vulnere, aut morte.*
 93 *In alternatiuis criminalibus, electio est iudicantis.*
 94 *Quare legislator hic fuit motus apponere pœnam mortis.*
 95 *Pœna vna si sufficiat ad extinguendum hominem. pœna quare fuerunt plures introductæ.*
 96 *Nouus modus agendi per pragmaticã inducitur.*
 97 *Quomodo cognoscitur diuersitas delictorum.*

DON Petrus de Toledo Marchio Villæ Franchæ, & Catholicæ Maiestatis in præfenti Regno Vicerex, Locumtenens, & Capitaneus Generalis, &c. Illustribus, spectabilibus, & magnificis viris huius Regni, prothonotario, magistro iustitiarum, deputatis in Sacro Regio Consilio Regenti, & Iudicibus Mag. Cur. Vic. Gubernationibus, & Auditoribus prouinciatum, Cajitanis, Afessoribus, & alijs Tribunalibus, & Officialibus quibuscunq; ad quos spectabit, & presentes perueniant, præsentibus, & futuris, seu eorum Locumtenentibus, & Substitutis, gratiam Regiam, & bonam voluntatem. Nouis occurrentibus morbis noua cõuenit antidora adhiberi

Cum igitur in tantum instigante diabolico spiritu temeritas, & malignitas hominum creuit, & in tantam furoris peruenit audaciam,

vt spreto mortis timore⁴ spretisq; etiam iustitiæ diuinæ, & humanæ aculeis, & quod grauius est, etiam pro minimis causis, ad duellum seipfos prouocare audent, & non seruatis alijs, quæ inter milites, & nobiles ab antiquo solita erant seruari in duellis conficiendis, super electione armorum, & impetratione territorij à dominis temporalibus, in quo securè inter eos consistere, & pugnam exercere possent, sed per seipfos, aut per nuntios prouocant alios ad certamen, & plerumque eadem die, vel sequenti, conficiendum, & vt plurimum sine armis defensiuis, & quod durius est, sine vestibus more belluarum, vt in primis ictibus occurrere, aut vincere possint, aut simul ambo cadere: Attendentes igitur, & considerantes, quod si tanto facinori celeri remedio non prouideretur, & tam pestiferi morbo, mordaci medicina non occurreretur, in immensum tanta hæc furoris audacia cresceret. Per hanc igitur nostram pragmaticam sanctionem statuimus, & ordinamus, quod nemo deinceps audeat alium ad certamen, vel duellum prouocare, per se, vel alium, ad locum per prouocantes assignatum infra eundem diem, vel sequentem vltiorem: cum armis, vel sine armis defensiuis, & quod taliter prouocare ausus, ipso facto, etiam si nullum certamen sequeretur, ipso iure in pœnam mortis naturalis incurrat: & si per Curiam non capiatur, citatus domi, si infra tres dies non comparuerit personaliter, ipso

iure sit foriudicatus, & p foriudicatio debeat publicari: prouocatus verò si ire, & comparere nõ audeat ex hoc nullum incurrat dedecus, sed potius laudem consequatur, & si comparuerit, & pugnauerit, teneatur de vulneribus receptis, & illatis, & si mors sequuta fuerit prouocantis, etiam ipse prouocatus pœnam incurrat. Assistentes similibus pugnis, & duellis, & nuntij ad tale certamen prouocantes tam ex parte prouocantis ad duellum, quàm etiã prouocati in similem, & eandem pœnam incurrant, in quam incurrunr eorum principales. Prouocantes verò, & prouocatos ad duellum seruatis inter eos seruandis, tam super electione armorum, quàm etiam impetratione territorij, & loci à dominis teporalibus, & etiam illos, qui rixa, aut contentione verborum calore iracundiæ motu præsentialiter prouocarent ad duellum pœnâs legales, & à iure alias statutas incurrare statuimus, & ordinamus, & secus nõ agatur, sub ira regiæ indignationis, & pœnis supradictis. Datum in Ciuitate Puteolorum, die 2. Ianuarij 1540. Don Petrus de Tole. Vidit de colles Reg. & Viceproto. Vidit Cicus Loffredus Reg. Dñus Vice- rex, &c. mand. mihi Bern. Marti.

Carolus Quintus, &c. Sumatur hæc regia nouella pragmatica hoc modo: videlicet. Nemo potest prouocare, aliquem ad certamen, seu duellum, nisi seruatis seruandis super electione

armorum, & impetratione territorij, & qui secus fecerit, tam ipse, quam prouocatus pena vltimij supplicij puniretur, excepto in rixa, in qua seruantur iura communia.

Sed an hoc sit verum videamus: & primo reperio nullo iure permitti duella. Incipiēdo à vetustiori, & diuino iure habes, fuisse prohibita in lege diuina. *cap. si non licet 23. quass. 5. & c. monomachiam 2. quass. 3.* tanquam ab inuidia reperta duella: & talia illicita, certamina euitauit Christus prouocatus à diabolo, vt dicit diuus Lucas in Euangelio in 4. capite, ibi dictum est. *Non tentabis dominum Deum tuum;* & in Deuteronomio in 6. capite, ibi, *non tentabis dominum Deum tuum,* in loco tentationis custodi precepta domini, & alibi, Numeri 21. *Tentare enim Deum est, prouocare proximum ad duellum.* Et respondetur ad 5. *U quis hominem cap. 1. & S. similes extra de pace ten. & ad id quod dicit D. Paris de Puteo in tract. de re mili fol. 16.* quia processit illud ex quodam hominum abusu: quod est sublatum. *l. de consuetudine ff. de leg. & Bartolomeus de Capua,* quem refert Lucas de Penna in l. 1. *C. de glad. lib. 11. & Andreas de Iser in Cons. Regni,* quæ incipit *Monomachia, sub rubr. in quibus casibus pugna. locum non habeat:* & Goffredus, & Hostien. in *summa eorum, de glad. & Sanctus Thomas de Aquino in secunda secunda quass. 85. argum. octauo,* & adeo sunt prohibita duella: quod Ecclesia propter eorum frequentiam, & enormitatem vendicet sibi iurisdicchio in laycos, vt latè dicit Dominus Abbas in cap. 1. *extra de purgas. vulg.*

- 2 † Non obstat, quod in multis secularibus legibus duellum apparet fuisse cōcessum. *l. spem C. qua res pigno. oblig. poss. l. 1. de atble. lib. 10. l. commodis ff. de re iud. l. Septi. ff. de poll. l. atbleta ff. de bis, qui not. infra. l. atbleta ff. de excu. sub. l. qua actione S. si quis in colluctatione ff. ad l. Aquil. l. vlt. ff. de mun. & hon. & Plinius in 35. lib. 6. & Valerius Max.*

in lib. 1. de somnis, ibi de Alleyo Ruffo, & diffusus Dominus Alciat. in d. l. 1. C. de athletis: quia vbique dictæ leges intelliguntur de publicis certaminibus inuentis ad publicam delectationem, exercitum, & gloriam, quorum munerum auctor vocabatur Panchratites, & locus ipse pancratium. Fiebant quædoque hij ludi ad expiandum manes in funeralibus alicuius, quia credebant gentiles per sanguinem pugillum expiare manes mortuorum, & fiebant isti ludi, videlicet Phebo, & Ioui, Meliceræ, & Archimori, quorum ludorum præmia erant pynus, poma, aplum, atque olea in signum victoriæ. Et Agon erat hostia illa, quæ Dijs immolabant. Hinc Christus fuit hostia immolata Deo pro salute generis humani sponte pro fidelibus eius oblata: vnde ex Ijs omnibus colligitur, dictas leges nō loqui de duello prohibito, quod fuit iaductum ad eruendam veritatem armis, & cessit inter nobiles in locum, torturæ: deinde verò sublatum, vt *Iul. Lombarda, & glos. in d. S. si quis in colluctatione,* ex ratione ipsius, ibi, *vidimus multos sub iusto clipeo perire.*

- 3 † Sequitur ibi, nouis occurrentibus morbis, noua conuenit antidota adhiberi. Causa præbuit promulgationi, & legislatori materiam faciendi casus emergentis, & noui generis penarum remedium. hæc regia pragmatica adhibuit, vt in similibus antiqui legistores fecerunt, ad prædicta faciunt. *l. 1. ff. de ven. re inspi. l. 2. S. sed quia diuini. C. de vet. iur. enu. l. leges la 3. C. de leg. l. vni non notam C. de iudicij. inligante diabolico spiritu) hæc verba prædicantes in quærelis solent apponere: colligendo, quod omnia ex animo bono, & malo proueniunt. in delictis secundum iura, animus metititur, secundum statuta effectus. *l. 1. C. & ff. ad l. Corn. de sic. & ibi communiter omnes,* ad quæ verba consimilis dispositionis, addit *cap. si non licet 23. quass. 5. & glos. in d. cap. monomachiam 2. g. 3. quæ resoluti**

pos.

póssunt singula singulis referendo: videlicet. Hic ad malum finem, ibi iustigati spiritu sancto ad bonum finem eregessi sunt ad pugnandum.

6 † Sequitur (preceptis diuinæ, & humanæ iustitiæ aculeis:) Diuinæ videlicet: spreto illo præcepto, non occides. *cap. si nobis licet 23. quæst. 5. humanæ, alterum ne lædas. S. præcepta Insti. de iust. & iur. l. 1. & 2. C. de glad. item, & canonicæ. cap. 1. extra de cler. pugnan. in*

7 duell. Et quod grauius est, pro minimis causis. i. leuibus, ex quibus animi hominum inflari, & repleri rumpunt ad duellum: & procedunt ad ea certamina more belluarum; & in regno etiam ex tali abusu dicitur causæ, nec sufficiunt, vt possint moueri duella: nam in quibusdam tantis casibus, quodammodo permittebantur exemplum, in morte abscondita, & furtiua: in crimine læsæ Maiestatis, vt in *Constitutione Regni, quæ incipit, Monomachiam sub rubr. in quibus casibus pugna locum non habeat.*

8 † Ad duellum quotidie seipsum prouocare audent) Duellum. i. singularem pugnam, quia duellum est duorum corporalis pugna deliberata ad purgationem innocentie oblata. *cap. 1. S. si quis hominem. S. si miles de pace tenend. & Const. Monomachia, in quibus casibus pugna loc. non hab.*

Dicitur (oblata) adde, & sponte suscepta. *cap. porro extra de cler. pugnan. in duell.* aliàs duellum est singularis pugna, ad erucendam ferro veritatem: vt dicit *Do. Paris de Puteo in tract. de re milit. in verbo duellum fol. 11. & Bald. in cap. 1. de pac. tenend. in 6. col.*

9 Non seruatis seruandis) longa esset materia, si à bono vsque ad malum ordiremur, quæ seruanda essent in duello: sed quia latius per *Dominum Paridem de Put. in dicto tract. de re milit. & per Dominum Io. de Ligna, & Bald. & Aluotum in cap. 1. de pace tenend. & quamplures alios, quos hic nõ recensco: sed ad eorum dicta me remitto; solum aliqua quasi per transitum hic re-*

feram: & primò dico, quod requiruntur quinque videlicet, quod sit diffamatus, & suspectus de eo, pro quo prouocatur: secundò, quod non possit probari per testes. Tertio, quod prouocans sit maior, vel par. Quarto, quod casus sit personalis, & non tractet de bonis. Quintò, quod non sit electa via iudicialis.

Item requiritur, quod prouocatio offeratur in casibus licitis, & consuetis, vt in *dicta Const. Monomachiam, & extra eos casus in illis, quos enumerat Paris de Put. in eodem tract. de re milit. fol. 16. sub rubr. in quibus casibus fiat duellum. & fol. 2. sub rubr. de iust. prouocat. ad pugnam.*

Item consequenter, loci, & armorum electio in duello procedit, & permissio domini illius territorij, vt idem *Paris fol. 4. sub rubr. an certamen, & in verbo arma, an duello, & verbo contingit fol. 13. & Dominus Guido Papa in decis. 622 fol. 254. Ad prædicta cumlatiue quot requiruntur, adde decis. Domini Guidonis Papa 517. fol. 252. cætera infra scriptis locis per te videas*

Reuertor ad diffinitionem, vbi dicitur, quod duellum est duorum pugna corporalis. Quare dicatur corporalis? respondeo, ad differentiam pugne verbalis, quæ committitur inter contra-

11 hentes: vt deuciant ad eundem mutuum consensum. *S. ex consensu Insti. de oblig. qua ex consensu contrahuntur.* Vel ad differentiam pugne verbalis, quæ fit inter aduocatos, procuratores, clientes, actorem, & reum. *l. aduocati C. de aduoc. diuer. iud. l. rem non nouam C. de iudic. cap. forus extra de verb. & rer. signific. Datur enim inter tales prouocatio, & discernitur inter eos prouocatus à prouocante: in tantum, quod si ex iuris dispositione aliquis non posset prouocare ad iudiciũ alterum absque pœna. l. vtrique ff. de pes. hared. vel si iniuste, & illegitime aliquem prouocauerit, idem prouocatus poterit se defendere aduersus prouocantem. l. qui cum maior S. si liberius*

iuncta glos. in verbo rectoris ff. de bon. liber. quia hoc spon te non facit. l. 3. S. utrum ff. ad Sen. cons. Syllan.

12 Hinc nascitur quæstio illa inter illud, quod fit spontè, & quod fit coactè, scilicet ex necessitate: Pone statutum extaret in aliquo loco, quod capiens ban nitum haberet præmium: officialis cæpit ban nitum, utrum debeat habere præmiu m dicitur quod non, ex quo illum cæpit coactus necessitate officij, ita dicit *Bor.*

13 in d. S. utrum ff. ad Syllan. Ultra præ dicta datur iudiciale duellum, ubi discernitur prouocatus à prouocante: & inter eos contenditur de iuribus eorum, non de viribus corporis l. 2. in principio *in n. glos. in verbo ex quibusdam causis ff. de iure fisci.*

Sequitur in diffinitione duelli (ad purgationem innocentia.) Secundum primam diffinitionem, vel ad purgationem falsitatis, & emendandam veritatis, secundum vltimam diffinitionem: ad differentiam pugnae, quæ fit gratia adipiscendi gloriam, vel propter publicam lætitiã, ac studium militare. l. quæ actione S. si quis in colluctatione ff. ad l. Aquil. & in alijs leg. not. ut supra, & in eo casu permillum est duellum de iure ciuili ex consensu: & succumbens, victor nullam penam meretur, nisi extra locum pugnae vulnerauerint, aut interfecerint. Dico permillum ex quodam hominum abusu. Nam *Bald.* contrarium tenet, dicens, quod ex tali consensu permitti non debet, neque potest, in perniciem humani generis, vt dicit in dicto S. si quis in colluctatione: & ideo per denegationem ecclesie sepulturæ prohiberi potest, vt in toto titulo nos. de purg. vult.

14 Item dicitur duellum prohiberi, ex quo sine iniuria: & ideo non laudabile, vt cæteræ virtute. *Autb. ut omnes obediãt iudi. prouinc. in principio, & Abbas in cap. 1. de torniamentis.*

Sed quartò dicitur (ad erudendam veritatem) respectiue ad iudicium pugnantium; qui ita putabant ferro erui veritatem: quorum iudicium sæpius ex

re ipsa fallebatur, vt notatur per *Dominum Andream de Iser. in d. Confisus. Regni Monomachiam, & in dictis S. si quis hominem, & S. miles de pace tenen. vel respectiue ad illam veritatem, quæ eruitur tormentis, & quæstio l. editum ff. de quæstio.*

14 Item dicitur in dicta diffinitione, duorum pugna deliberata: ad differentiam illius pugnae, quæ ex altera parte contra prouocatum improuidè procedit, non spontè, sed coactè, quam ad tutelam sui corporis suscepit in discrimine vitæ postus. l. 1. C. unde vi. l. scientiam S. qui cum aliter ff. ad l. Aquil. l. ut vim ff. de iustit. & iur. Sed hoc huiusmodi debet cum moderamine inculpatæ tutelæ, quod moderamen tres comites habere, videlicet paribus armis se defendi. Item incontinenti. Item ad defensam, vt notatur in dicta l. t. Item alij comites sunt, videlicet, modus, & tempus, & causa.

17. Exemplum, vis cum armis: armis paribus resistenda: nisi inferens effect robustior insultato, quo casu etiam imparibus armis potest resisti. *Bars. in l. 1. C. unde vi, & Abbas in cap. olim 1. extra de rest. spoliat. in 6. colum.* Tempus, quod idem refert, quod incontinenti, vt incontinenti repellatur, & resistatur, vt idem *Bars. in d. l. 1. & ideo dixit incontinenti dicitur, antequam diuertat ad extraneos actus. glos. in l. 3. S. cù igitur ff. de vi, & vi arm. l. continuus ff. de verbor. obligat. l. duos S. fin. ff. de duo. reis. l. quod ait ff. de adul. S. quod ait lex. l. heredes palam S. fin. ff. de test. l. 2. S. confestim ff. ad Tertull.*

19 Sed ne passim hoc intelligitur: duo assumo capita, videlicet: aut sumus in repulsanda iniuria reali, aut personali. Primo casu, incontinenti intelligitur arbitrio boni viri, videlicet ex qualitate deiciatis, & rei, qua quis est deictus. Hinc nascitur illa vniuersa quæstio; si quis deijcitur à castro ingenti multitudine, ubi deictio opus est magnus apparatus, in eo casu verbum, incontinenti: arbitratur per tres dies, vt notat

notat *Bart. in d. S. cum igitur. l. 3. ff. de vi. & vi arm. per l. 2. S. confestim ff. ad Tertull.* Vel incontinenti exponitur
 20 in fraganti, & in ipso insultu, vel continuato actu defensionis. *l. quod ait S. quod ait ff. de adult. & not. in d. l. 1. C. vnde vi. & ad fatuitatem quomodo intelligatur hoc verbum, incontinenti, vide Alexand. in d. S. cum igitur.** Sed quæro, num aliquis teneatur alterum defendere, & alterius iniuriam propulsare? & ad hoc assumo mihi alia duo cæpita: videlicet, aut loquimur de iure ciuili: & non. *l. metum S. si non licet ff. quod met. causa, & ibi Bart. & Felyn. in cap. 1. extra de offic. iud. delegat. in 3. col. cap. quanta extra de sent. excom. aut de iure canonico, & dico quod sic; vt dicunt prædicti Abbas, Bal. Felyn. in cap. 1. de offic. aeleg.*

22 Limita primò, hanc regulam non habere locum in patre, & filio. Secundò in liberto, seruo. *l. 1. S. si seruus ff. ad Syll. l. 1. l. vtrum. l. sciente ff. ad l. Pompeiam de parr.* Tertio inter dominum, & vaxallum. Quarto inter patriam, & ciuem: inter regem, & subditum. *l. quisq. C. ad l. l. l. maiesta.* Quintò per constitutionem regni, quæ incipit quicumque sub rub rubr. *si quis mulieri violentiam patienti, & reclamanti non succurreret.* Sextò in atrocioribus. *l. vtrum. l. sciente ff. de parric. & Felyn. in d. cap. 1. extra de offic. deleg. in 13. colum.*

23 Causa, videlicet, quando ad defensionem, & non ad vindictam: & quomodo intelligatur fieri, colligitur ex dicta *glos. in l. 1. C. vnde vi. vbi, & Bart. hoc idem nota. & notatur in l. scientiam S. qui cum mulier ff. ad l. Aquil. respectu rei dicitur fieri ad defensionem, quando res ipsa aliter mihi salua esse non potest. l. itaque ff. ad l. Aquil. l. furem ff. de fcar. respectu personæ, quando aliter se rueri nõ potest, saluo honore ipsius, vt dicit *Bart. in d. l. 1. C. vnde vi* argumento à minori ad maius, ex quo maior est iniuria corporalis, quam realis. *l. in seruorum ff. de panis, sit enim ad**

defensionem ista propulsatio iniuriæ, cum sit incontinenti. *l. si ex plagis S. tabernarius ff. ad l. Aquil. & prococarus se defenderit. l. 1. S. cū Arietes ff. si quad. paup. sec. dic. & ibi Bald.*

24 Sed quæro, an debeat prouocatus expectare, vt percutiatur. *glos. in d. l. 1. C. vnde vi. dicit, quod non: quia sufficit terror armorum. l. 3. S. armati ff. de vi. & vi arma. & Abb. & Bald. in cap. 1. extra de restit. spoliat. sed hoc intelligitur, quando apparebant inditia manifesta, quod prouocans volebat illum percutere.*

25 Sed quid si insultatus reperitur vulneratus in ipso insultu: num possit insultantem persequi, & vulnerare: cum in eo casu inferat dubium fuga: nam fugiendo insultans demonstrat, non tenere animum, & propositum amplius offendendi: & in hoc die, saluo saniori consilio, aut insultatus timet geminari insultum, & vulnus, aut non: in primo casu dicitur se defendere, quia timet ne iterum percutiatur: ita tenet *Abb. in d. cap. olim extra de rest. spoliat. quia persequendo fugientem in ipso actu continuato, non dicitur in dolo esse. l. quod ait, S. quod ait, ff. de adult. aut non timet, vt in secundo casu: & tunc est in culpa, licet minori pæna puniatur, vt notatur in eisdem leg.*

26 Sed quid si excessit modum in se defendendo: an puniatur? & dico quod sic, quatenus excessit, vt notat *l. o. And. in Nouel. in cap. significasti de pan. & in add. ad Spec. in rubr. de hom. & facit per hoc text. in l. si adulterium ff. de adult. S. Imperator. Ludouic. Roman. in l. cum mulier in 13. col. ff. solut. matris. & Bal. in cap. 1. S. si quis verò de pace ten. & Bart. in l. 3. ff. de alim. legat.*

27 Sed an iste excedens puniatur aliquò pæna vltimi supplicij? dico quod sic. *l. 1. & ibi Bald. C. de emend. ser. & idem Bald. in l. vii vim ff. de iustitia, & iure, & glos. in cap. significasti in l. 2. de homicid. in 6. Salyc. in l. 2. ff. de fcar. & Innocent. in S. si verò in l. 1. extra de*

Jent. excommun. & Florianus in d. l. scientiam ad l. Aquil. & Petrus de An-
 28 *char. in clem. 1. extra de homici. † Hinc*
 est, quod in prædictis locis idem dicitur,
 quod si insultatus probavit aggressuram,
 & insultum, præsumitur semper ad defen-
 sam. Verum est inspicienda persona
 insultantis, & insultari, & qualitas ar-
 morum, vt *Cynus*, & post eum *Baldus*
dicunt in d. l. 1. C. unde vi, & ideò si in-
 29 *sultans fuerit vulneratus, præsumitur*
 ad defensionem. *cap. in summa 13. quæst. 1.*
 † Sed quid si potuit aufugere, & non
 aufugit: an præsumatur ad vindictam?
 quod non, ita communiter tenent *Angel.*
Barth. Cal. & alij in d. l. 1. C. unde vi
 & hoc propter verecundiam. *l. item,*
apud laboneum §. 1. ff. de iniur. & Abb.
ceteri in d. cap. 1. extra de rebus, spoliat.
 quia in dictis casibus non dicitur pro-
 vocare, sed aduersus provocantem se
 defendere. *l. scientiam §. sed si se defen-*
dendi ff. ad l. Aquil. quia iniuste provo-
 30 *canti pro suo tuendo, licet resistere. l.*
de notum C. de mes. & epidim. † Prouo-
 care, autem est lacessere aliquem ad
 iniuriam, & ad arma, & ad manus re-
 ducere. *l. post liminium §. inducia in*
ista glosa in verbo lacessisset ff. de capt. &
& post. reuer. & ideò provocatus non
 dicitur provocare. *l. 3. §. utrum ff. ad*
Senat. Syll.
 31 † Ultra prædicta adde, quod dicitur,
 deliberata pugna: ad differentiam rixæ,
 quæ ex improviso procedit. *l. 1. §. diuus*
ff. de sicar. l. fin. eo. tit. l. 3. ff. de vi. priua.
l. si ex plagis §. tabernarius ff. ad l. Aquil.
l. neque interest ff. ad l. l. de vi
privat. l. 1. §. diuus ff. ad l. Cor. de sicar.
 34 & si inter rixantes non appareat, quis
 primò inceperit, præsumptio erit con-
 tra magis rixosum, & consuetum rixari,
 vt tenet eximius doctor *Dominus*
Thomas Grammaticus in votis suis 22.
 35 *num. 10. & in præmissis casibus attendit*
 qualitas, & consuetudo hominis, vt
 idem in voto 24. num. 4. vt si robustior
 appareat aliquis ex rixantibus, ipse
 præsumitur primò incepisse, vt in eisdem
 vocis.

36. Ultra prædicta quæro † quid si in-
 rixa, ex unico vulnere aliquis reperia-
 tur mortuus à pluribus, & incertum
 sit quis vulnerauerit? & in eo casu dic,
 aut tractatur de puniendo factum, aut
 de puniendo delictum. Primo casu,
 omnes tenentur, *l. item Mela, & §. si*
plures ff. ad l. Aquil. l. si plures ff. arbitri.
furtim cas. Secundo casu omnes ab-
 solvuntur, vt tenent communiter *Doff.*
Felyn. in cap. significasti lo 2. extra de
homicidijs in 3. col. & Angel. in l. fin. ff.
de sicar. & Pet. Anch. in cons. 217. quod
 incipit, *Nos Barth. & Bar. in l. fin. ff. ad*
l. Cor. de sicar. & glos. in d. l. item Mela.
§. sed si plures in verbo plures ff. ad l. Aquil.
& idem Fely. & Abbas in cap. olim
1. §. 1. de test. spol. & glos. in cap. cupientes
 §. ceterum in verbo, qui culpabit *extra*
de electione in 6. & ratio est secun-
 dum prædictos, quia sanctius est nocere
 tem absolvere, quam innocentes con-
 demnare, *l. absentes ff. de pan. & Diuus*
in cap. in obscuris extra de reg. iur. l. 1. &
 quia in ambiguis contra fiscum iudi-
 cari debent. *l. in ambiguo ff. de reb. dub.*
 & clarius, vt accusator fiscus suam in-
 tentionem fundare debeat, per quam
 reus condemnari possit. *l. qui accusare*
C. de eden. Item accusati sunt fauora-
 biliores. *l. favorabiliores ff. de reg. iur. l.*
Arrianus ff. de actio. & obligatio. Item
 rixa nascitur ex litibus, & contentio-
 37 nibus. *l. seruus ff. de actio. & oblig. Item*
 rixa est peccatum, vt dicit *Diuus Tho.*
de Aquino in 2. 2. quæst. 41. & licet rixa
 importat contradiotionem in verbis:
 ita in factis quadam inuasionem. Item
 in rixa ad inuicem quodammodo seorsum
 percutiunt, & est quodammodo bellum
 priuatum: licet in eo, qui se defendit,
 possit esse sine peccato, vt notatur per
Dominum Albericum de Rosato in suo
diccionario in verbo rixa. Non obstat,
 quod aliterit armatus, vt præsumatur
 habuisse animum offendendi, ex
 quo hodie quo tempore delicta,
 vt plurimum puniuntur ex effectu, &
 non ex animo: ideò nec tenetur descen-
 dere, vt dicit *Felyn. in d. cap. significasti*
de bo-

de homic. & Bar. in l. utrum ff. de parri. & Bal. in l. i. c. de feruis fugit. & Dominus Andr. de lser. in Const. Regni, quæ incipit *intentionis nostra de illicit. port. arm. maxime in Ciui. Neapo.* ubi ex consuetudine tollantur arma: quæ tolerantio saltem excusat astantes armatos, si non constat aliquid aliud contra eos; facit in argumentum l. igitur ff. de lib. caus. cap. *Messana extra de electio.*

38 Sed quid si fuerit causa rixæ, id est dederit causam, ut rixantes congregarentur, non ex proposito, sed casu: an teneatur de homicidio commissio ab alio? dic quod non. cap. *Petrus extra de homic.* & ita vidi prouideri per Magnificum Marcellum Pignonem Iudicem causarum criminalium in Magna Curia in causa Guilelmi Fratulilli de villa Pumiliani: qui fuit apprehensus de homicidio, & constabat, quod ipse dedit causam rixæ, & alter interfecit non coadunatus, alterum ex rixantibus: ut in banca egregio lo. Ang. Vicedomini.

36 † Quid si plures vulnerauerint, & incertum sit, quis prior, & quis posterior, & à quo fuerit illatum vulnus mortale, an omnes teneantur, ut homicidæ? dic quod omnes, ita tenet Bart. in d. l. fin. ff. ad l. Cor. de sic. & glos. in d. S. ceterum cap. *cupientes extra in 6. de elect.* l. item *Mela.* S. plures *tuncia glos. ff. ad l. Aquil. cap. fin. 23. quæst. vltima. tuncia glos. l. 2. S. vlt. cum l. sequenti ff. de his, qui deo. vel essud.*

Sed quid si prouocatus occiderit prouocantem ad defensionem adhibitis contentis in l. i. c. unde vit. non puniatur. l. sed si quemcumque ff. ad l. Aquil. l. si quis in grau. ff. ad l. i. c. cap. Regni, quæ incipit *Iurisdictionis, sub rub. de defensionis impo. s. i.* & quis eas imponere possit: ratio est, quia in tali casu non adest dolus procedens ex appensatione, ut in delictis requiritur. l. i. S. diuus, & l. in l. ff. ad l. Cor. de sic. & hoc quando apparet scissæ ad sui defensionem, prout tenet Bal. in l. i. S. cum arietes ff. si quod pau. se. dic. & in cap. 1. 40 de pace tenem. Ex ijs nota, non solum

licere propulzare iniuriam realem, sed verbalem, ad defensionem sui honoris, l. qua omnia, & ibi Bart. & Angel. ff. de procu. & idem Ang. in l. ut xim ff. de vi arma, sed ut materia delictorum intelligatur, circa septem versatur: videlicet circa causam, personam, locum, tæpus, qualitatem, quantitatem, & euentum: quæ omnia inferius particulariter enarrabo, & nota. in l. aus facti ff. de pan. & d. l. i.

41 † Causa, ut in verberibus, quæ quædoque impunita dimituntur, quandoque puniuntur: exemplum, ut in magistro, quando cum moderatione, & non excedendo modum verberat discipulum: & non ad iniuriam, sed ad correctionem morum, & artis, seu scientiæ. l. sed & si in fin. ff. ad l. Aquil. l. i. S. fin. cum l. seq. ff. de iis, qui sunt sui, vel alii. iur. Item in usufruct. & proprietario, quando verberat seruum, in quo alter habet usufructum, alter verò proprietatem: licet alter eorum, videlicet, proprietarius maiorem potestatem habeat, & ideo acrius seruum verberare potest: nam sine proprietate usufructus est inanis, seruo semper modo. l. loci ff. de usufruct. l. idem l. ubi. S. item l. ubi. ff. loc. l. i. c. de emen. ser. & item seruus pignori datus potest verberari similiter à creditore. l. eleganter S. fin. ff. de pign. act. Item vxor à marito corrigi potest; considerata nobilitate, & natura ipsius. cap. placuit 35. quæst. 2. item *vaxallus à domino. cap. cum contingat extra de for. compes. item: cliens à magistratu, l. prator ais S. si dicatur ff. de iniur.* Sed hæc regula sublimatur, non habere locum in domino repiente seruum cum domina sua vxore, quia tunc casu licitum est ipsum interficere in flagrante crimine repenti. l. qui seruum l. i. de verb. oblig.

42 † Incidenter quæro, num maleficius sit causa, propter quam quis obligatur seu quasi ad penam: dic quod sic. l. nisi. de oblig. quæ ex delict. nascuntur. cum quælibet obligatio suam causam sequatur. l. & eandem ff. de excep. rei sud. & causa est

fa est illata, quæ facit discernere delictum à non delicto. *l. verum ff. de fur. l. qui iniuria ff. de iniur.* Nam aliter interpretatur, & pãditur verbũ iocofum feriofum, quam ineulpofum, & malum. *Loblig. ff. de act. & obligatio.*

- 43 † Persona dupliciter consideratur eius, qui patitur, & inferentis: aliter punitur feruus quam liber: aliter humilis, & honestior persona, & aliter decurio quam priuatus. *l. in seruorum l. capitalium S. non omnes, & S. famofos ff. de panis, aliter pater, patronus, quã filius, & libertus. l. 1. C. de his, qui fil. occ. l. vtrum ff. ad l. Pompeiam de parricid. S. alia Insti. de publi. iudi. l. omne delictum ff. de re milit. l. prator ais S. a. trocrum ff. de iniur. aliter Rex, Dux, quã alius inferior in dignitate, & officio constitutus. l. quisquis C. ad l. Iul. maiestas. & aliter offendens Iudeum, quam Christianum, vt not. in *Constit. Regni, quæ incipit si damna clandestina S. possessiones, aliter punitur offendens priuatum, quam sacerdotem. l. si quis in hoc genus; & Authent. sed nouo iure C. de episcop. & cler. & aliter offendens foris iudicatum, quã non foris iudicatum. vt in *Constit. Regni, quæ incipit, panam eorum sub rubr. de for. & bann. aliter punitur feruosus quam sanè mentis, & aliter sobrius, quam sanè mentis. l. omne delictum S. per lasciuiam ff. de re mil. & aliter qui cognouit filiam spirituale, quam non spirituale. cap. infames 6. quass. 3. sed hæc regula fallit in Iudæo imponente defensionem, vt in *Constit. Regni, si quis in posterum, sub rubr. de defensionis impositis, quia in hoc pariformiter puniuntur, vt ibi.****

- 44 Aetas inferentis iniuriam, & facientis delictum, spectatur in delictis. *l. infans ff. de sicar. cap. illud 15. quass. 1. & per Paul. de Cast. in l. 1. C. si aduer. del. verum infans nullo modo punitur, sed maior infans, licet minor punitur tamen mitius, vt not. Bar. Bal. & alij in l. auxi. ff. de mino. l. impunita C. de pan. quia impubes est quasi doli capax. *lim puberem ff. de furt. & in delicto carnis**

etiam minor 14. annorum excusatur. *l. si minor C. de adulter.* Item in atrocioribus, in quibus punitur vt maior: ita dicit Paul. *de Cast. in d. l. 1. C. si aduer. delict. & hoc in delictis, quæ committuntur in faciendo: secus in his, quæ committuntur in omitendo, vt idem Paul. de Cast. in d. l. 1.*

- 45 Sed quero, quid si minor deliquit, & maior effectus tractatur, vt puniatur pro delicto commisso in impubertate: an vt minor, vel vt maior puniri debeat? sic vt minor, vt tenet Bar. in l. 1. C. si aduers. delictum, & in l. 1. C. de his quib. vt in d. S. illud Auth. conf. qua de digni. & l. 1. ff. de pan. cum alijs similib.
- 46 Locus consideratur dupliciter. Primò habito respectu ad offensum, ex quo quodlibet membrum habet locum designatum per nomen suum, vt oculus, facies, caput, manus, pes, & similia. Secundò habito respectu ad locum, vbì delictum committitur, & patrat, secundum qualitatem, & quantitatem: nam dicitur vulnus, & vulnusculum, leuè, grauè, magnum, mortale à vulneris magnitudine ff. de iniur. l. prator. Bar. in l. si ff. de sic. l. dini. l. sacrileg. ff. ad Iul. pecul. l. si quis in hoc genus, & Authent. sed nouo iure C. de episcop. & cler. cap. 1. de consecr. d. 5. l. secularij ff. de var. & extraord. crimi. Bar. in l. libell. ff. de accusa. vbi respectu statuti augetur pœna, & ideò quandoque locus facit, quod quis nominetur aliter. *l. sacrilegi ff. ad legem Iul. pecul. in verbo compilauerint, & in l. 1. de expilata bar.* respectu personæ nominatur aliter, quandoque respectu reuerentiæ inter maritum, & vxorem, non dicitur furtum, sed inuentus fuit titulus rerum amotarum. *l. 2. de abigets, ex modo furandi, non dicitur fur, sed abigeus.*
- 47 Tempus propter quod discernitur fur à larrone spectatur in delictis. *l. 1. ff. de furt. l. furem ff. de sic. l. si quis ff. ad l. Aquil. & prædicti differant inter se: quia alterum interdium se telo defendentem, licet occidere. Alterum verò non nisi de nocte, ex quo furtum nocturnum,*
- qui

qui non patitur capi, & deprehendi, cognoscere non possumus, vt acculemus eum, latronem publicum cognoscimus, & idem eum euitare possumus. *l. isaquess. ad l. Aquil.* item tempore discernitur a desertore emanfor, & fugitiuus a non fugiurio. *l. 3. desertor, ff. de re milit.* fuga est vitium animi, & ex tempore cognoscitur. *S. pauonum, cum ibi notatis infra. de rer. diuis.*

48 Quantitas, vt dixi, repilogando præ-
gitudinem, latitudinem, & profundita-
tem, vt clarius medicis expertis in ar-
te, & chirurgicis constat. *l. vulneris
magnitudo ff. de iniur.* Item respectu
rei maioris, & magnæ, paruz, & vilio-
ris prætij. Item respectu numeri. *l. 1. ff.
de abigeis S. Gallinarum iuncta glos.
Infr. de rer. diuis. cap. Regni,* quod inci-
pit, *ad hoc, iuncta additione sub rubr. de
furt. fol. 5. & cap. 1. S. si quis quinque
solidos sub titul. de pace tenen. & eius
viola.* licet pœna dicti. *cap. ad hoc* hodie
non sit in vsu: & in contrarium obser-
uetur arbitrio Iudicis, vt sæpius vidi
prædicari in similibus casibus.

49 Qualitas offensis, & offendentis de-
licti, & aliarum circumstantiarum,
considerarur. *l. sed si vnus ff. de iniur.
& S. astrox. Infr. eo.*

50 Euentus, qui ex animo metitur, &
quandoque ex improviso accidit, &
tunc reuera casum vocant. *l. t. S. diuus
ff. de fca. & dicitur euentus, quando
accidit præter propositum, cum in
quibuscumque factis causa inspiciatur
originaria ex eo, quia, si succedit aliud
non est in culpa faciens: quod quidem
duplíciter accidit. Vno modo respectu
hominis integri, non habētis animum
faciendi illud, quod succedit. *l. qui iniu-
ria. l. verum. l. qui ea mente ff. de sur. l.
aut facta ff. de panis. cap. quicumq; dist.
extra de panis, & remis. cap.* alio mo-
do respectu hominis facientis princi-
paliter illud, sed non ex animo, vt in
infante, & demente. *l. congruis ff. de off.
Præsid. l. infans ff. de sic. l. 3. S. fin. ff. de
re milit. cap. infames 25. quasi. 1.**

51 Et in ijs omnibus debet quilibet cir-
cumspēctus Iudex sine suspitione pro-
cedere, neque ad dexteram, neque ad
sinistram pendere. *l. apertissime cum si-
milibus, C. de iud. penfatis benè dictis
teltium. l. 3. S. 1. de testi. cap. 1. extra de
test. & per probata, & allegata iudica-
re. l. illicitas S. t. ff. de off. Præsid. & per
indicia veritatem eruere. *l. edictum ff.
de questio. ne delicta remaneant impu-
nita. l. ita vulneratus ff. ad l. Aquil. l. li-
citatio ff. de publi. vt teneat placatam.*
Ciuitatem. *l. congruis ff. de off. Præsid. &
ei sit pœna, & cæteris sit exemplum.*
*l. aut facta S. famosus ff. de pœn. Aut par-
tes ad concordiam reducere. l. acquissi-
mum ff. de vsufruct. cum S. procedenti,
& iuxta delicta punire nocentes. d. l.
aut facta, & innocentem non ferire, &
offendere. l. habensum ff. de pan. vt suos
teneat pœna auctores. l. qui sententiam
C. de pan. aliàs si prædicta fuerint præ-
termissa: Iudex punietur arbitrio supe-
rioris, vt dicit *Constit. Regni,* quæ inci-
pit, *si quis in posterum, & ibi glos. & An-
dreas de Ier. sub rubr. de defensis impos-
sitis, & competensibus.***

52 Sed quæro post prædicta, si Iudex
coegerit partes inter se componere, &
concordare: an possit contra eum per
partes coctas intentari iudicium, eo
quod metus causa? dicit, & tenet *Bal.
in l. continet ff. quod metus causa.* quod
non, quia non facit, & fecit hoc ad sui
commodum, sed ad executionem
iuris.

53 Dicitur in textu (consigere, id est
dimicare) inter se manus ferere, nam
consigere dicitur, qui dimicando ad
inuicem se sternunt, vnde consiliatus,
strages, & mutua profigatio appella-
tur, quæ & clades dicitur à greco, quod
est amputatio.

Habetur in textu, vt pugnam exer-
54 cere possent: adde ad quam sciendam
præparare se debent exercitio, & stu-
dio militari. *l. milites C. de re militari.*

Et pugnam exercere possent, verba
55 textus iterum interpretando, scilicet de-
clarando, aut edificando, pugna dicitur à
pugno,

pugno, ex quo ante vsum armorum, antiqui pugnus, calcibus, morsu, more beluarum pugnabant: aut per se ipsos, vt in duello, quæ vulgo dicitur disfida: quasi separatio à fide communi hominum, & ab illo dicto, homini homo, Deus: quod grecæ dicitur, homidatis autropos, vppedeuetedis enim separationem significat. Nam cum homines vna omnes viuerent societate: se disfidando separantur, aut per nuncios constituant se pugnare, quia qui per alium facit, per se ipsum facere videtur. l. i. S. *defecisse ff. de vi, & vi arm. S. vendita Inst. de rer. diuis. cum alijs similibus.*

56 † Ad certamē, quod improprie duellum: nam aliud est certamen, aliud est duellum; certamē est de aliqua re duorum, vel plurimum contentio, vt alter alterum certamine vinceret. Virg. certent, & cygnis vluz, & Cicero cum iater se duo populi de finibus certarent, & Iureconsult. dicit, in ciuilibus disentionibus quamuis sæpè respubl. latur, tamen non in exitum rei pub. contenditur. *l. si quis in genuam S. fin. ff. de capt. postlimi. reuer.*

† Duellum proprie est duorum bellū, etiam antequam ad manus veniant. *l. milites C. de re milit. cap. i. extra de cler. pugn. in duell.*

57 Sequitur in textu (eandem diem, vel sequentem, aut vltiorem) denotando furorem prouocarium, qui citò conficere, & perficere infra brene spatium conabantur duell. & sic intellige statum, & cursum vnus, vel alterius, aut vltioris diei, infra quos non reuocauerint animum, & remiserint quæ relas eorum, sed desiderauerint conficere duellum, & deuenire ad certamen, & ad locum designatum in die destinato, non seruatis seruandis.

58 † Cum armis, & sine armis offensiuus, & defensiuus: ad quorum verborum intelligentiam quatuor notabis tempora, & primò Romanorum, quorum tempore armorum vsus erat prohibitus ad offendendum. *l. Iul. de vi pub. præter vsum venationis, itineris,*

& nauigationis, & commercij causa, ac tuendæ salutis propriæ gratiæ, & hæreditatis. l. i. & 2. ac penult. ff. ad l. Iul. de vi pub. quorum armorum appellatione eodem iure veniebant omnia ea, quæ nocere possunt. *l. armatos. l. bis qui ff. ad l. Iul. de vi pub. cap. de occidēdis 24. quest. 5. & in primo Regum.*

59 cap. 16. & cap. noli 26. quest. 1. † Sed improprie arma sunt omnia tela, omnesque gladij, rumphez, lorice, fustes, & lapides. l. 3. S. *armis ff. de vi, & vi arm. l. armorum, & l. ea obtinent S. telum ff. de verbor. signifi. & circa prædicta, an, & quando dicantur, & capiuntur proprie, & improprie, extat singularis glos. in verbo arma, clem. 1. extra de statu monacho. quam sequitur Ang. in S. ex maleficijs Insti. de act. in 4. col. Quid de statuto faciente mentionem de armis, quæ comprehenduntur die quod omnia præter fustes, & lapides, eadem glos. in verbo arma, & Aretinus in tract. suo de malef. in glos. seu verbo armata. & Ludou. in l. 1. S. occisorum*

60 ff. ad Syllan. † Secundum tempus fuit tempus Codicis, quo tempore armorum vsus fuit prohibitus incio Principe. l. i. C. vt armorum vsus lib. 10. quò tempore omnia arma erant prohibita, vt ex verbis d. l. colligitur ibi, quorumlibet armorum mouendorum copia tribuatur. Tertium tempus Authenticorum fuit, quo tempore non solum vsus armorum fuit prohibitus, sed nec alicui erat licitum tenere, nec facere, & fabricare arma, vt in *Authent. de armis per totum*, cuius tempore armorum appellat. veniebant arcus, sagittæ, spatæ, enses, semipatæ, zaniz, lorice, conici, & quolibet modo factæ, & figuratæ lancæ, monocapia, sitini, missilia quælibet, aspidæ, scuta, galcæ, cassides, præter cultellos ad incidendos panes, & alias res necessarias. *S. prohibemus Authent. de armis iuncta glos. in d. S. in verbo minores.* Quartum tempus *Constit. Regni*, quo tempore Federicus Rex huius Regni reduxit inter medias prohibitiones ad ius Roma, vt potest videri

deri per *Confl. Regni*, quæ incipit *intentionis nostræ de illicit. por. arm.* nam ca-
arma per Regnum portari prohiben-
tur, præter ia prædictis casibus in r.
ca. dicitis, & ita tenet *glos. in d. Conflit.*
intentionis nostræ in verbo deferre, quæ
sequitur *Andr. de Iser.* ibi, quæ nocen-
di magis causa, quam alterius cuius-
cumque liciti operis gratia sunt para-
ta, & inter alia exceptuantur, cultelli,
gladij, putatorij, romphææ, bipennes,
secures pro vsu agriculturæ ad venan-
dum, & ad vsum hunc naturæ, & pro
hoc fuit factum *Cap. quod incipit, ple-*
thuntur fol. 14. Sed limita hoc habere
locum, vt non teneantur portantes:
sed si cum eis percussissent puniuntur.
Cap. si quis cum roncha fol. 14.

61 † Arma tractare terrena est pote-
statis. *cap. nimium 24. quaest. 7.*

62 † Ultra prædicta arbitrio meo dice-
rem arma defensiva intelligi, describi,
& nominari ex proposito, & animo
portantis, quæ illa dicuntur, quæ por-
tantur causa tuendæ salutis propriæ.
l. penult. ff. ad l. Iul. de vi publ. aliàs di-
cederent offensiuæ de pe se, *argum. l. 1.*
l. 1. S. diuis ff. de fidei. & l. si quis cum
telo C. eo.

63 † Secundo, non dicuntur offensiuæ
illa, quæ de pe se non sunt offensiuæ,
sed defensiva, vt est vulgo dictus ina-
chus, & alia similia arma. *l. armato, &*
l. bij qui ff. ad l. Iul. de vi pub. sed cogita
Sequitur ipso facto, idest ex sola
peruocatione etiam q̄ nõ deueniant
ad manus, vel ipso facto sine alio mi-
nisterio, vt inferius dicam.

64 † Dicitur (mortis naturalis) ad dif-
ferentiam ciuillis. *l. vltimum supplicij.*
l. aus damnū S. vita ff. de panis, vt sunt
capitis ademptio, furcarum suspensio,
concrematio, suffocatio. *l. capitalium*
ff. de pan. quia mors ciuillis nõ est pro-
pria mors: sed proxima mori naturali,
argum. est textus d. l. capitalium, & l.
rei cap. ff. de pan. l. 1. S. fin ff. de bo. poss.
contrat. ab.

65 † Sed quæro, quid si Iudex non se-
ueritatis, aut gloriæ, aut clementiæ

gratia, vt in *l. respiciendum ff. de pan.*
non benè discretis criminibus aliquè
decurionem, aut nobilem, & in digni-
tate posurum condemnauerit ad furcarum
suspendia, aut ad metallum, quibus
panis plebi non poterant, an per-
mutare pœnas possit: quod non *l. moris*
S. sed enim de panis, sed hoc referre ad
Principem, vt circa permutationes pœ-
næ consulere possit. *l. vlt. ff. de*
panis.

66 † Sed quæro, si condemnatus in exi-
lium non comparuerit, aut excesserit
exilium, quomodo si capitur, puni-
tur? duplicatur exilium, si duplicando
non excedit decennium, aliàs depor-
tatur in insulam, & tempus carceris
computatur in exilium. *l. aut damnū*
S. quisquis ff. de pan.

67 † Sed quæro, an foris iudi. compute-
tur inter mortuos ciuilles, an inter
mortuos naturales, ex quo sententia
foris iudicationis incontinèti post eius
prolationem, etiam infra decem dies
habet executionem, vt in *Confl. Regni*
panam eorum sub rubr. de foris iudi. ibi
app. seu supp. remedia foris iud. superesse
cognoscat. Nam hic vt mortuus, & ca-
daver habetur, & torqueri poterit. *arg.*
text. l. qui vltimo supplicio ff. de pan. ibi
seruari solent, vt ex his in alius quo-
modo habeatur; ergo potius adhæret
mortuo naturali, quam ciuilli: & idè est
tertia species, ex quo mortuus natura-
lis nõ est, nec mere ciuillis, ex quo non
posset torqueri, vt cadaver: nec captus
& condemnatus suspendetur, prout
foris iud. licet interim donèc capitur
post sententiam viuat: quia de facto viu-
it, non de iurè; cum in eò executio
fieri non possit propter incomprehens-
sibilitatem: hinc benè dicit *Confl. Regni.*
serè quo ad omnia pro mortuo habea-
tur, & hostis publicus reputetur.

68 † Sequitur; & si per Curiam capia-
tur, potest procedi ad foris iud. seruato
ordine dato à regia pragmatica, sed
quando capi potest pro duello, cum
constiterit taliter, quod posset contra
eum procedi ad capturam potest autè
tunc

- tunc procedi ad torturam, ad quam potest procedi vbiicumque præcederent iudicia, exemplum, fama, suspicio, verisimilitudo, inimicitia, fuga, visus in loco delicti, vnus testis de visu, cū alijs admniculis, & alia similia, vt cōfessio extraiudicialis, vt notat *Bart. in l. 1. C. de ijs, qui sibi mor. confci. & Dominus Hyppolis. de Mar. in S. diligenter, in sua practica criminali, & Bal. in l. si quis curialis C. de episcop. & cleric. & in l. quod euitandi C. de conditio. ob turpem causa. ad quam capturam proceditur causa cognita, id est summaria informatione capta, & visa per Iudicē, vt dicunt *Felyn. in cap. 1. in princ. in 6. col. extra de iudicijs, & Bart. in l. fin. ff. ad lultiam pecul. & August. de Arimini. in verbosama publica, de maleficijs in 69 vers. aduertendum non est.* † Sed in flagrantibus criminibus, non opus est publici. & ludicibus aucto. quo ad capturam, nam quilibet priuatus potest capere delinquentem, & illum tenere per spatium 24. hora: um, vt tenet *Felyn. in cap. 2. extra de homici. & Angel. in l. 70 capite quinto ff. de adulter.* † Sed fugientem ex interuallo volens capere priuatus, sine Iudicis licentia non potest. Itā tenet *idem Angel. in d. l. cap. quinto, & in S. comprehensorum, Aust. vt nulli iudicum, licet hab. loci seruatore.**
- 71 Sed an Iudex laicus potest capere clericum repertum in flagranti crimine? dicit *Andr. de Ufer. in Conflit. iustitiariorum, quod sic, & Lucas de Penna in l. nemo carcerem C. de exac. tributo. lib. 10. & idem Luc. de Pen. in eadem l. dicit, quod Iudex Ecclesiasticus per censuras Ecclesiasticas potest Iudicem laicum compellere, vt liberet clericū iniuste carceratum, & quibus modis possit impugnari captura, vide *Dominum Soccin. in l. plerique num. 10. ff. de 72 in ius voca.* † Et an possit ab interlocutoria super captura interponi appellatio, vide *Bal. in l. si clericus C. de episcop. audien.**
- 63 Sequitur in regia pragmatica de duell. citatus domi. intellige, si de pct-

(ona reperiri non contingerit, iuxta formam regie pragmaticæ, quæ incipit, *quilibet agere volens*, licet intus de strictum non obferuatur circa subscriptionem, ex quo creditur nuntio, vt dicit *Felyn. in cap. prudentia extra de offic. deleg. Reg. in l. eum qui. S. sed si dum ff. commodat. & ceteri in cap. quoniam frequenter ex. vt lit. non cont.*

- 74 † Sed quæro, quid si tempore delicti habitabat in vna domo delinquens, an sufficiat in ea domo citari, in quam habitabat vt hospes, vel amicus, vel aliter, & credo quod possit, ex quo latitatio faciat, ac si esset in Ciuitate, argumentum est Capitulum Regni, quod incipit post commissum à delinquente flagitium, & S. si verò quis comprehensorum Austen. vt nulli iudic.
- 75 Sequitur, si infra tres dies non comparuerit citatus modo prædicto foris iudicetur eis elapsis, an hæc dilatio trium dierum potuerit dari, & annus breuiari, cum de iure Romano semper audiebatur se defendere volens. l. 1. ff. de reg. reis, & confessus, & conuictus, quandoque auditur l. creditor S. iussus ff. de appell. & arctari defensionem non debent. l. quotiens C. de precib. Impera. offer. l. quoniā C. de hæresicis: die quod sic, vt delicta coercantur, & refrenentur audacia delinquentium, conuenienti loco, & tempore. Itā tenet *Andr. de Ufer. in duob. loc. per diuersa media: in d. Conflit. Regni pænā eorum de foris iudicatis.*
- 76 Dicitur (non comparuerit personalter) quia per dictum Capitulum post commissum delictum, allegata absentia in criminalibus, in quibus venit imponenda pænā corporis afflictiua, vt si amputatio membri, capitis, carceris perpetui, & deportationis, non admittitur procurator, arg. text. *Cap. Regni, quod incipit, siue qui sit foribannitus sub rubr. de foris iud. fol. 14. & in alijs in quibus bona publicantur, licet non potest procedi ad foris iudicationem, vt in d. cap. Regni siue qui sit.* procurator non admittitur, & ratio est, vt *Bart.*

Bart. dicit in l. accusatores §. ad crimen ff. de public. iud. sed hæc intellige secundum ea, quæ dicit *Bart. in d. §. ad crimen*, & in *S. publicè l. seruum quoque ff. de procur. & Moder. & glos. in eisdem locis*: ubi dicunt quod in causis telegationis admittitur procurator, & in alijs oia. Verum hodie indistinctè in causis criminalibus nullo modo admittitur, nisi ad allegandum absentiam, & ad excusandum, & ita hodie in Regno dicta iura interpretantur, vt admittatur ad allegandum absentiam, vel infirmitatem cum instrumento notarij, & subscriptione medici, & loci inimicitiam, & hoc in procuratore reuincit procuratore actoris, & accusatoris admittitur quoad omnia, ex quo pœna calumniæ remittitur, vt dicit *idem Dominus Bart. in d. §. ad crimen.*

78 Sed hoc fallit in vniuersitate, & in personis vocatis ultra nouem: quia pro eis admittitur procurator: excepto crimine hæresis, & crimine læsæ maiestatis, vt habetur in Capitulo Regni, quod incipit, *Statuimus, vt quatuor sub rubrica, quod licet specialibus personis in criminalibus causis constituere procuratorem fol. 19. & Constit. Regni pœnam eorum sub rubr. de foris iudicatis.*

79 † Ipso iure fit foris iudicatus quod infra dictos tres dies nullo modo illa sollemnitas, quæ ponitur in *Constit. Regni, pœnam eorum sub rubrica de foris iudic. seruati potest*, ex quo isti tres dies fuerunt statuti præcisè, & peremptoriè, & non capiunt spatium sollemnicatis à iure, & Constitutionibus requisitum: videlicet citationes ad informandum, & capitula primæ, & vltimæ contumaciæ, & citationis ad foris iudicandum, nec triduum de æquitate competens, nec foris bannum: vt in alijs terris, præterquam in Magna Cutia, ubi non obseruatur foris bannum, ex quo Regium Tribunal, ubi procuratores ad sunt diuersorum magnatum, & ciuitatum: vnde ipso iure intelligitur nullo alio spatio intermedio, nec alia sollemnia requisita, sed elapsis di-

ctis tribus diebus potest procedi ad declarandum ipsum esse incursum ad foris iudicacionem inducendam, per dictam regiam pragmaticam ne duello, in modo, quod est fortius, intelligitur per ipsam pragmaticam foris iudicatus, ex quo sententia sic mori dari non posset tractam, & cum deliberatione. l. 2. C. de sent. ex peric. recitand. & hoc procedit de rigore dictæ regie præmaticæ, nam verbum illud, iplo iure interpretatur eum moderamine, id est prolata sententia declaratiua, argumento est *glos. in §. per contrarium l. 1. de bar. quæ ab inuest. defer. & in §. vendita cum §. sequenti l. 1. de ter. diuis. & glos. in verbo imminere §. 1. Auct. de inuest. nupt. l. 1. §. at qui bona ff. de iur. fisci. & glos. in l. commissæ ff. de publi.*

80 † Sed quæro quid si interim moritur bannitus foris iudicandus: num ita pœna ademptionis bonorum transeat ad hæredes: quod non, vt dicit *Angel. in l. ex iudiciorum ff. de accusat. & hoc regulariter, quod fallit in casibus not. in d. l. ex iudiciorum.*

81 † Prouocatus si iure, & comparere non audeat, ex hoc nullum incurrat dedecus, sed potius laudem consequatur. Hæc sunt verba pragmaticæ, & licet quod factum est non possit fieri, quod non sit factum. l. in bello §. aut facta ff. de capt. & post. reuer. hoc est verum, quando lex prouideret circa factum, & non circa faciendum, vt in easu nostræ legis: ergo bene potest tolli infamia, quæ de fururo proveniret, argumento à simili facit *l. imperialis §. 1. C. de nuptijs. & glos. in l. 1. C. de sen.*

82 *pass. & l. fin. §. fin. eo. tit. †* Et ratio est, quia quicque debet studere ad bonum, & arma mala vertere in vomeres, & falces, & bellum ad pacem, & vitra prælium non accipere; vt *Esaïas propheta dicit in 2. capite ibi, & conlabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur vitra ad prælium, & alibi iudit. in 4. capite dicit; Memores estote Moy-*

sis serui domini, qui Amalec confidem in virtute sua, & potentia sua, & in exercitu suo, & in clipeis suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando deiecit, & in octavo capite Efdra in 3. libro dicitur. Erubui enim perere à Rege pedites in comiratu tutelæ gratia contra aduersarios nostros; sic & in in casu nostro laudem meretur, qui non viam bellicam, sed Christi iter accepit, referuado pugnare ad bonum finem.

83 † Sequitur (& si comparuerit, teneatur de vulneribus receptis, & illatis,) & si mors sequuta fuerit prouocatus mortis pœnam incurrar, & sic nota ex hoc, & ex prædictis, quod duellum nõ offerre, nec oblatum suscipere debet, quia hoc prohiberetur est per hanc regiam pragmaticam, & alia quæ in principio dixi, & *glos. est sing. in de cap. 2. extra de cler. pug. in duell.* & tenetur de vulneribus, & homicidio. *cap. Henricus extra eo. de cler. pug. in duell.*

84 † Assistentes autem similibus pugnis, & duellis, & nauit intermedij prouocatorum, & prouocantium in similem pœnam incurrunt. Nam assistere dicitur, cum eis esse. *l. vlt. C. de aduo. diuerso. iudic.* & in casu nostro possent dici tertij, qui assistunt ad pugnam perficiendam, vel adducti ad pugnam tanquam pares, & testes, *ut in Consil. profrequentibus extra de pugnis sublati*, vel melius loco iudicium vocati, aut procuratorum, & aduocatorum: quorum ministerium est causam instruere. Sic in duello; ministerium istorum instruere pugnam est, ex quo hoc habiliores, & audaciores fiunt ad pugnam certantes, & quia per eos præstatur quodammodo auxilium, consilium, quæ præstantur in maleficio ante, & post; per modum consultationis, persuasionis, animationis, cohortationis, & porrectionis instrumentorum bellicorum, *argum. est textus l. qui domum ff. de adult. & l. si pignore ff. de furtis cum alijs similibus, & Bart. in l. in furti. s. opem ff. de fur. & Innocent. in cap. con-*

sententiam extra de cleris. percussor. & idem Bart. in l. is, qui opem ff. de fur. & in l. raptores C. de episcop. & cleris. & Bart. & ceteri in l. si quis in rixa ff. de Star. Alex. in cons. 15. in 1. vol. & Petrus de Ansb. in cons. 216. incipientes no. Bart. de Sali. & cap. 2. extra de cler. pug. in duell. l. vtrum. l. sciente. ff. de par. l. unica in medio C. de rapt. virg. Bal. in l. non ideo minus C. de accusat. & in l. hys verba ff. de infam. & Angel. in l. post legatum s. ff. de hys quibus, et indig. & Bart. in l. 1. ff. ad Spli. l. idem s. qui armati ff. de vi, & vi arma, & Dominus Augusti. de Aramin. super Angelo in verbo Andream auxiliatorem, & in verbo in dicto maleficio semper assistit. Sed in hoc videtur hæc lex rigorosa. Nam in l. unica C. de raptur. assistens non punitur eadem pœna, sicut raptor. Ibi enim punitur assistens, nisi pœna vitæ, & raptor ultra vitam punitur pœna pub. bono. & contra distinctionem Bart. in l. in furti. s. opem ff. de fur. l. nihil interest ff. de adult. Sed ad prædicta responderi potest secundum prædictam distinctionem Bart. quod in dictis legibus non processit ad alios actus vltiores, quam ad consilium, & persuasionem: hic ultra consilium, & instructionem astiterunt delicto vsque ad finem, quo casu, regia pragmatica etiam secundum dictas distinctiones procedit.

85 † A fortiori puniuntur dicti nuntij, quia dederunt operam rei illicitæ, portando literas disside, & cartellas, & verba inter pugnantes, *glos. est singularis in d. l. sciente. C. de fund. patr. Salys. in d. l. non ideo minus. C. de accusat. & l. 1. s. incidit. ff. ad Turpill. & ibi Bart. & Ange. sed quare nuntij puniantur vsque pug. si non pugnaverunt, & delicta recipiant moderationem secundum prædicta, in l. aut facta ff. de panis, & Salys. in d. l. non ideo minus, in versic. quare decimo? Respondetur, quia hic atrox reputatur delictum, vel quia Rex ita voluit ad tollendam frequentiam talis duelli, prout in alijs delictis alterata, repetitur pœna.*

86 Sed cum nuntij nihil machinantur contra prouocantes, & prouocatos, sed ex voluntate vtriusque procedant ad perficiendam pugnam, quare sic puniuntur, cum ad pugnam, & sine ipsis deuenire possent literas clausas? dic quod in facto peccant, secundum *Bal. in l. i. §. ne autem C. de cad. toll. & & tria reperiuntur res ipsa, factum, & personæ: res ipsa, & factum, vnum, & idem est: personæ facientes dinumerantur in plures, & tanto maius est delictum, quia numero personarum augeatur delictum. l. si plures ff. de iniur. Item & tertium intellige, quibus deuenitur, & conficitur delictum, vt manus, & lingua, & istud non est vnum, & idem, sed plures: & puniuntur, quia sunt delicti participes.*

Tu latius considera prædicta, quoad factum verè, & interpretatiuè, quia factum est simplex, respectiue ad illum in quem factum inferitur; sed quo ad inferentem dicitur verè, quò verò ad alios interpretatiuè, ex quo leg. interpretatione, qui mandat, assistit, persuaderet, nuntiat, consuluit, cohortatur, vt *Doct. dicunt in d. l. non idè minus, C. de accusat. & idè factum dicitur totuplex, quoruplex erant personæ, vt in casu de quo agitur. Nam quilibet persona in tuo ministerio dicitur facere; quia pugnantes pugnant, assistentes præstant fauorem, auxilium. Nuntij tractant pugnam, vt perueniatur ad actum; idè æquali pœna puniuntur, vt in prædictis locis videre poteris, & totum hoc propter eorum scientiam dâdo operam rei illicitæ.*

Prouocantes verò, & prouocati ad duellum, seruatis inrer eos seruandis,

87 & c. Prouocans dicitur, qui offert pugnam; prouocatus, qui suscipit. *d. cap. i. extra de cler. pugn. in duell.*

88 † Sequitur in textu regie pragmaticæ, (& etiam illos, qui in rixa, aut contentione verborum calore iracundie, & c. pœnas legales, & à iure statutas incurrere statuimus.) * Rixa duorum est contentio, quæ fit re, & verbis; quæ

do ad verba, & conuitium deuenitur. *l. i. §. i. de iniur. & l. prator §. i. ff. eod.*

89 † Alias esset appensurus insultus *l. nec interest ff. ad l. Iuliam de vi pri. & rixa modo est causa minorationis pœnæ, & ex eo prouenit, quia videtur casu deuenisse ad duell.*

90 † Sed quare in rixa minori pœnâ superueniens duellum punitur, contra *l. i. §. i. ff. de vi bon. rapt.* vbi non solum pro delicto, sed pro damno punitur. Responde, & dic quod factum, sed duellum reperitur sine dolo. *arg. glos. & text. l. quis quid calore iracundia ff. de reg. iur. & Dominus Thomas Grammaticus in votis suis voto 19. num. 14.* Ità eaim est signum exterius, & non refertur ad alias passiones quam ad eas quæ naturaliter insunt homini, vt hic in regia pragmatica: Legislator considerauit talia verba sonantia in duellum, procedere ex ira non ex animo. Non obstat *dictus §. l. i. ex quo in l. Aquil. punitur effectus, non animus, & sic ex hijs excipiuntur dicti duo casus, videlicet: vbi cumque duellum sit seruatis seruandis, & in rixa. † Et secus non agatur sub ira regie indignationis, & pœnis supradictis, & sic ista regia pragmatica, sed maius sanctio legalis in regno continet diuersas pœnas, videlicet speciales, & arbitrarias; speciales quatenus mandat, quod elapso triduo foris ducitur; generales, & arbitrarias, quatenus mandat secus agentes, & contrafacientes puniri pœna seruata in arbitrio Regio, & sic vna; & eadem persona diuersis pœnis, & extimationibus punitur contra legem *senatus ff. de accus. idè ad eorum intelligentiam, dic aut causa vna, & eadem lege, quod quis puniatur pœna speciali, & generali, aut diuersis legibus, si quidem eadem lege, & pœna generalis est incerta, vt in casu de quo agitur, vbi seruatur ad arbitrium, regium, & tunc non refertur ad specificatam pœnam, & hoc quidem habet locum in diuersis legibus, hoc idem auenientibus. ità dicitur in *glos. legis fam.***

91 uatis seruandis, & in rixa. † Et secus non agatur sub ira regie indignationis, & pœnis supradictis, & sic ista regia pragmatica, sed maius sanctio legalis in regno continet diuersas pœnas, videlicet speciales, & arbitrarias; speciales quatenus mandat, quod elapso triduo foris ducitur; generales, & arbitrarias, quatenus mandat secus agentes, & contrafacientes puniri pœna seruata in arbitrio Regio, & sic vna; & eadem persona diuersis pœnis, & extimationibus punitur contra legem *senatus ff. de accus. idè ad eorum intelligentiam, dic aut causa vna, & eadem lege, quod quis puniatur pœna speciali, & generali, aut diuersis legibus, si quidem eadem lege, & pœna generalis est incerta, vt in casu de quo agitur, vbi seruatur ad arbitrium, regium, & tunc non refertur ad specificatam pœnam, & hoc quidem habet locum in diuersis legibus, hoc idem auenientibus. ità dicitur in *glos. legis fam.**

Etio. ff. de pan. si verò vtraque pœna est certa, & tunc aut vtraque pœna est in eadem lege, aut in diuersis. In primo casu, aut pœna inferitur à lege, & alia ab homine, & tunc vtraque habet locum quò ad originem, & executionem, aut vtraque ab homine, & tunc habet locum quò ad originem, & non quò ad executionem. Ità diffusè *Bar. in d. l. sanctio ff. de panis.*

- 92 † Item hic ex illis verbis, (cum armis, & sine armis,) & ex alijs verbis inferitur, quod tam prouocans, quàm prouocatus puniuntur pœna mortis naturalis, vt diximus sup. Quid si pugnaverunt, & alter eorum vulneratus vel vterque fuerit, vel mortuus alter, verum puniatur pœna homicidi alter remanens *per Consi. Regni terminum vita*, aut pœna manus *per Capitulum Regni*, quod incipit *si quis cum roncha. vel Constitutione Regni si quis aliquò, aut pena huius regia pragmatica, vel cap. 1. extra de cler. pug. in du. aut pœna l. 1. ff. de sic.* Super hoc distingue, aut pœna procedit ex eodem foro, aut ex diuersis foris; quando ex eodem, & tunc aut pœna imponitur ipso iure, & altera ab homine, & concurrunt, ex quo vna nõ tollit alteram, exemplum, si prohiberetur quis mercari, aut vendere martres; hoc modo si quis vendiderit tales res puniatur arbitrio iudicis, & venditio sit nulla. *l. nemo martres C. de sacros. ecclies. & l. non dubium. C. de leg. & l. inbibemus C. de sacros. ecclies.* aut imponitur copulatiuè, & cumulatiuè per eandem legem: & vtraque imponitur condemnatiuè, & executiuè, vt tenet *Bal. in l. placet C. de Summa Trinitate, & fid. catbo.* aut alternatiuè illa imponitur quæ iudici, &
- 93 non inquisito placebit. * (Nam in alternatiuis criminalibus iudicantis est electio,) aut diuersis legibus idem cauetur copulatiuè, & tunc illud idem. *l. qui sepulcrum C. de sepul. viola.* si verò absolutè, vt in casu de quo agitur, cauetur, tunc si lex secunda tendit ad derogandum priori, imponitur pœna se-

gis vltimè: si non ad derogandum, & aliquæ qualitates insunt, debet fieri
94 puniio secundum illam qualitatem, & ex hoc legislator fuit motus apponere pœnam mortis illis, qui ausi fuerint inire, & facere duella, propter frequentiam eorum, quorum causa exacerbatur delictum, metuque pœnæ refrenatur, vt cis pœna, & alijs sit exemplum. *l. aus facta S. nonnunquam ff. de pen. iuncta glos. in verbo supplicia, & l. facularij ff. de varijs, & extra. crimini.*

95 † Sed cum vna sufficiat pœna ad extinguendum hominem, num vna augeat saltem alteram? dic quod sufficit vna. *Bar. in l. si adulterium ff. de adult. & Cominus Thomas Gram. in voto 17. & voto 9. & hoc prodest, quod si fuerit absolutus ab vno: potest inquiri ab alio non obstante quod procedant ex eodem facto.*

96 † Item per hanc regiam pragmaticam non solum imponitur alia pœna; sed inducitur nouus modus agendi in contumaciam non comparentis, & contrafacientes officiales puniuntur arbitrio regio: ad quæ omnia addit *Bar. in l. senatus ff. de accus. & l. 2. S. si pub. ff. de adult. l. nullum C. de test. & 4. C. de probat. & Salyc. in l. qui de crimine C. de accusas. & Bal. in l. cunctos populos C. de sum. tri. & fid. catbo. & Alex. and. in prædictis locis in suis additionibus ad Bartol.*

97 † Sed quomodo cognoscantur diuersitates istorum delictorum? dic aut iniuria incontinenti præcessit, & sequutum est duellum, exemplum. Titius dixit conuitium Martino, & è conuerso, confessum Martinus dixit conuitium Titio, & Titius statim mentis est, & alter disfidauit, seu prouocauit, dicens vulgò. (*Piglia la spata, & la cappa, & veni al tal loco: che si farò conoscere, &c.*) Hoc est duellum, & verba sonant in duellum; sed per hanc regiam pragmaticam non puniatur vt duellum, venotatur ibi prænitaliter; sed remanet puniendum, per iura alia videlicet, si est clericus, & percussit, ex qua percussio.

diffione non est sequuta mors; tunc deponitur, si est sequuta membri debilitatio, aut mors, & tunc punitur per canones, *vt in cap. 1. & 2. extra de cler. pug. in duell.* si laicus ex solo duello punitur ab iudice, ex quo non adest certa pena. *l. qui sepul. C. de sepul. viol.* si mors, aut membri mutilatio, pœna manus, deportatio, metallum, relegatio inducitur, & *ultim. supplic. per. Constit. Regni, terminum vite mors, & Constit. si quis aliquem, & Cap. si quis cũ ratio.* si verò iniuria præcessit, per spatium temporis, vtputa per diem, vel plures horas, & tunc punitur pœna huius regie pragmaticæ, quæ tunc duellum proprie dicitur.

Vltæ prædictæ, hæc pragmatica obseruatura etiam per posteros; hæbet formam legis, videlicet, causam efficiētem, ibi Don Petrus de Toledo, qui auctor huius legis fuit, vt in alijs legibus faciunt alij, argumento *l. senatus ff. de accusat. & l. quod seruans ff. de i. iur. rig.* Item habet causam finalem ab Illustribus, vt in prohemio Sexti libri, & in rubr. *Inff. de iuuenibus,* item causam formalem, quatenus de consilio Procetum apparer *causa de humana. C. de legib. l. formam ff. de offi. Præf. Prætor.* Item causam materiam, quatenus continet correctionem, & tollit frequentiam delictorum, & delictorum, & ista sunt illa per quæ cognoscitur lex, vt notat *Bal. in rubr. & in l. 2. C. de probatio. & per hæc omnia lum expeditus ab eisdem, quæ recollegi per varios auctores, vt in minimis professor legum, semper cupiens discre. Quæ omnia remitto correctioni legentium prædictæ, & rogo, vt supplicet iuxta eorum religionem, & corrigant, vt eis videbitur, semper salua correctione sapientium. Fateor enim illa verba, & causam protestationem Appellis exquirissimam pictoris apposita in picturis eiusdem, videlicet, faciebat. Sic ego dico, faciebat. V. I. Doct. Io: Franciscus Scaglionus, oriundus Abrutijs in Ciuitate Martirant olim tempore Anni*

balis dicta Marmertini, vbi ara Martis erat, & colebatur Mars ex eo; quæ gēs ibi nata semper fuit, prout est bellicosa, & commorans vt ciuis in Ciuitate Neap. Vbi ingenia stotent, & peregrini recipiantur benignè, & augētur indies laboribus non parcentes, eo maxime sub Beagnis. & Illustr. Principe D. Don Petro de Toledo, post cuius aduentum, resurrexit iusticia, & reformati sunt mores hominum iuuenum sine lege, & virtutes auctæ, & beneplicita ad vnguem seruātur, prout iam notum est, & experientia rerum magistra docet; Cui ego vt deuotissimus eiusdem excelsi, & magnanimi Principis, me penitus dedi, & dicaui, exoptans Deum, vt in eum perpetuet futurum. Vale.

Io: Franciscus Scaglionus V. I. D.
A D D I T O.

DE hac materia duelli, quamplurimi Docti loquuntur sueuere, quos enumerat Farin. in eius praxi Crim. tit. de homicid. quæst. 119. num. 23. inter quos enumerat nostrum Auctorem hie, vltæ actatus nouissime editos per Perger. & Floronum, & circa hanc materiam quid sit duellum, & cur dicitur, attinge post Mand. conf. 760. num. 3. & Alciat. de singulis cer. cap. 1. Floron. cap. d. tract. num. 1. & 122 & qualiter differat a Monomachia, vt ibi per eum, quod siquidem duellum licet de iure communi videatur permissum; vt ibi refert Farin. post Cagnol. in l. fauorabiles num. 161 & 17. ff. de reg. iur.

Cum sic inuentum ad probationem veritatis, vt inquit Bar. inter consil. diuers. crim. tom. 1. nouit. conf. 3. num. 18. subdens num. 19. illud cessare, vbi de veritate constat Dec. conf. 680. num. 18. & in conti. 487. num. 7. Fuscus in singul. 134. lit. D. & sic pro cōseruatione honoris permissu videbatur Franc. Curt. inter eodē cont. crim. diuers. tom. 2. conf. 102. nu. 4.

Ad eo, quod redactum est ad instar iudiciorum, vbi reus prouocatur, appellatur Hieron. de Orator. inter 4. consil. crim. diuers. tom. 1. conf. 101. num. 3. Paris conf. 100. num. 9. volum. 1. Mandel. d. conf. 760. num. 4. ex quo duellum est probatio extraordinaria, & cessat quando potest haberi ordinaria Syluum. conf. 54. nu. 16. & locum habet in defectum probationis, Dec. conf. 680. num. 18. Ideo regula duellorū non secundum præsumptas consuetudines, & opinionones, sed legis rationes sunt regulandas Megal. var. resol. tom. 1. resol. 1. num. 10.

Intantum, quod prouocatus ad duellum, non poterat illud saluo suo honore recuperare, Idem Paris conf. 1. num. 3. vol. 1. subdens nu. 5. 6. & 8. quod subter fugias non facis iacta honori, & aduersarium facit victoriam, & alia ad hoc adduxit Guglielm. Boliet. de public.

judic. di. quist. 6. q. 13. versic. honoris etiam. fol. 140. nisi forte provocatus suam intentionem plenè probaverit, quando illud subire non teneretur Syllan. conf. 5. 1. num. 37.

Nihilominus præfatus Syllan. d. conf. num. 7. asserit illud omni iure esse prohibitum, præterquam in certis casibus Berzozol conf. crimin. 153. vbi addit lit. E. tom. 1. latè Floron. d. tract. cap. 1. §. per totum, & Paris d. conf. 35. num. 1. asserit, quo iure sit permiffum, & quid iuxta communem Doct. sententiam est omni iure diuino, & humano prohibitum, vt ibi Mandel. num. 5. quamvis vt ibi subdit num. 6. quod de consuetudine de facto obseruatur pro conseruatione honoris, & famæ, quæ vitæ comparatur, & perinde est, ac si de iure esset licitum, & permiffum. Sed non euitatur peccatum, nisi ex magna, & rationabili causa, sicuti dicitur de lupanario, sed quidquid sit, nõ obstatè tali consuetudine, quæ abusus est phibitù referretur, nec aliter ob causam honoris seruandum permiffum, cum nõ sit dedecus illud non acceptare, latè Muta in Prag. sicul. tit. 39. num. 3. & seq. nec teneretur illud acceptare, sed reculare, agit, vltra Megal. var. resol. tom. 1. resol. 1. nu. 9. fortius per existentiã bul. lar. summorum Pontificũ anatematis pænã indigentium omninõ vetitũ est, vt ibi Farin. seruat vltra alias pænas in eis contentas, de quibus nouissime agit, vltra Megal. var. resol. tom. 1. resol. 141. & 142. Nouar. in summa bul. lar. tom. 2. tit. de Duello, & in primo tome eod. tit. fol. 225. Donat. Ant. de Marinis quot. resol. cap. 110. nn. 6. 7. & 9. vbi querit, quid si incidenter in rixa contingerit fieri prouocationem, de quo etiam ibi Farinac. num. 2. agit, adde etiam Clarin. controuers. forens. iudic. cap. 115. num. 2. Floronus in d. tract. cap. 1. §. 3. vbi enunciant omnes bullas pontificias; imò per leges municipales sunt quæque infligunt pænæ corporales vltra iacturam bonorum, prout est Mediolani Mandell. cõf. 617. num. 5. & qua pæna Cataloniæ imposita sit, refert Rypol. varia. resol. cap. 8. num. 310. & seq. in Regno Sicilia est pæna confiscationis medietatis bonorum allodialium, & omnium feudalium dum viuunt, & pæna deporationis in insulam duellantes, aut ibi Muta num. 16. refert, alias autem pænas diuersarũ nationum recollet. Guglielm. Bohel. d. disquisit. 6. q. 13. per totam fol. 173. & seq. in Regno autem isto per hæc pragmaticam occursum fuit sub pænâ in ea contestis duellantibus, & nonisusè per aliam pragmaticã Comitis Montis Regij, vt in prag. 2. de duello, apparet impostum fuisse pænã prouocantibus ad duellum pro prima vice relegationis per quinquennium, & pecuniarium, ducatorum bis mille, contra verò prouocatos acceptantes duellum puniri debeant alterutra arbitrio suæ Excellentiæ, pro secunda vice puniri mandauit eos pænã vltimi supplicij contenta in prima prag. ista, & hæc vltra congeffa per D. Reg. Rouit. & Nouar. luc. & Anibal. Troyf. in ritu 47. quibus

addatur, quod examinat Donat. Ant. de Mar. in vbi sup. num. 4. & 5. Si hæc prag. procedat in prouocato, & an hodie obseruantur in prouocante, & quid si prouocans aliquem, ad pugnam salua licentia Regis incurrat pænã disidationis: vide Par. de re integr. feud. in cap. incip. quia communiter num. 11. fol. 148. & credo quod sic, quia duellum per Imperatorem concedi non potest cum sit contra ius diuinum: Bart. d. conf. 5. num. 7.

Ibi missionis causis, & quæ causæ terminabantur pugna duelli, refert Alciat. d. tract. cap. 17. sicuti Monomachia in duobus casibus permiffa erat, idest in morte scõsã, vel futura, & in crimine læsæ maiestatis Afflic. in Conflit. Monomachia, Alciat. d. tract. cap. 3. & 4. in quibus alijs casibus de iure communi permittebatur Dec. d. conf. 47. nu. 3. & conf. 68. num. 7.

Ibi super electione armorum, vide Alciat. d. tract. Cap. 3.

Ibi, & impetratione territorij, nota circa electionem loci posse obijci exceptionem, vt per Alciat. d. tract. cap. 17. & duelli locum offerens non potest variare, & pænitere. Paris d. conf. 30. num. 21. cum seq. vbi id limitat num. 37. & seq. vbi plura.

Ibi, aut per seipfos, aut nuptias, an liceat per procuratorem pugnare; Alciat. d. tract. cap. 31.

Ibi hæc armis, & quid si solo ense in campo prouocatus. Alciat. d. tract. cap. 3.

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

COMMENTARIA

Io. Francisci Scaglioni.

Super Prag. III. De cessione bonorum, cõ Additionibus sub hoc signo † notatis.

SYMMARIVM.

- 1 *Creditor, qua alimenta tenetur inopi debitori subministrare.*
- 2 *Bonus cedens, debet omnia bona, & iura indicare in actis. num. 3.*
- 4 *Nihil in iure superfluum esse debere.*
- 5 *Demonstratio bonorum, an sit particulariter faciendã.*
- 6 *Bonus cedens tenetur, non solum bona, & iura indicare, sed etiam per circumstantias, in actis inscribere.*
- 7 *Cedens bonis, tenetur quantitatẽ debitam consiteri.*
- 8 *Beneficium cessionis bonorum, an impedit litis contestationem.*
- 2 *Cedens bonis, panitere poterit vsque ad sententiam diffinitiuam, num. 26.*
- 19 *Cedens bonis seruare debet, qua sunt prius legibus statuta.*

- 11 *Cedens bonis, debet excusi usque ad sacculum, & peram.*
- 12 *Deportatum in insulam nudus exulās. Viles tamen veles concedenda num. 13. & vi num. 15.*
- 14 *L. diuus. de bon. damnat. declaratur.*
- 16 *In bonis postea qualitis, non debet à creditoribus excusi, quibus cessit.*
- 17 *Creditores non possunt auctoritate propria capere bona cedentis.*
- 18 *Cedere debet bonis, à creditoribus insignatus.*
- 19 *L. fin. C. qui bonis ced. poss. declaratur.*
- 20 *Ad tollendam frequentiam cessionis bonorum, licet imponere ignominiam determinatam.*
- 21 *Cessionis causa bonorum egestas.*
- 22 *Delicta sua minimè prodesse debere.*
- 23 *Filio naturaliter sub potestate nato pater alimenta præstare tenetur.*
- 24 *Carceratis, quando alimenta præstari debent.*
- 25 *Cessione bonorum, an ordo iudicialis, vel probatio requiratur, num. 26.*
- 27 *Cessio bonorum fieri potest per nuntium, & per solam professionem.*
- 28 *Creditores quorum interest, citandos in bonorum cessione.*
- 29 *Cedens bonis si sit carceratur, at illius causa incarcerationis, non nominabitur per proclama.*
- 30 *Indignum esse ei subuenire, qui sua culpa egestate laborat. Fallit nu. 34.*
- 31 *Beneficium amissis, ne conueniatur ultra quam facere possis, qui ob maleficium aduersus tertium commissum, deductus est ad inopiam.*
- 32 *Fallosus, & decoloratus, non habere beneficium cessionis bonorum.*
- 33 *Infelix qui rectè docet, & uiuit iniquè.*
- 35 *L. fin. ff. de in ius voc. declaratur.*
- 36 *Heres qui non fecit inuentarium, non potest cedere bonis, & in quibus cessio bon. non conceditur. 37-38. & an potest pariter num. 39.*
- 40 *Debitor si negas respondere, dicens se bonis cessisse, an audietur.*
- 41 *Cedens bonis, an sibi secundum, usum fructum, emphyteusim ecclesiasticam, &*

& commoditates seculares possit retinere.

Carolus Quintus, &c.

DOn Petrus de Toletto † Marchio Villefranchæ præfatarū Cæs. & Cath. Maiestatum in præfenti Regno Vicerex, Locumtenens, & Capitaneus Generalis. Priuscanum legum duritiam, quibus permittebatur debitores in solutione promissa debitaue cessantes creditorum arbitrio, etiam iudiciali carcere vexari. Mollire volentes posteriorum legumatores statuerunt, vt debitores in solutione cessantes eorum bonis cedere volentes, admitterentur ad beneficiū, quamuis miserabile profugium, tamen ad carceres euitandos; statueruntque certum modum in tali bonorum cessione ordinemque esse seruandum. Verum quia auditiuimus in Magna Curia Vicariæ retroactis temporibus seruatum fuisse in tali bonorum cessione certum modum, quem cum ignominia dicebant, nec honestati, nec temporum nostrorum moribus congruentem; Volentes igitur salubri remedio prouideri, statuimus, decernimus, & mandamus, vt de cætero ad tale miserabile beneficium recurrentes, debeant omnium bonorum, & iurium suorum nomina, creditoribus dare, & in actis Magnæ Curie insinuare debeant; & debitam quantitatem confiteri, aliaque seruare, quæ prius legibus in tali bonorum cessione statuta sunt, & insuper volumus, vt volens cedere,

cedere, vocatis instantibus creditoribus publicè in die, qua regitur Curia, in eadem Magna Curia debeat voce pconis publicati nomina fortè velle bonis cedere, deinde ascendat supra lapidem per palmos tres supra terram erectum, que lapidem ad hunc effectum in eiusdem Magnæ Curie, curtè erigi volumus. dicatque alta, & intelligibili voce, se bonis suis cedere, & in actis eiusdem Magnæ Curie Vicariæ in sinuare, quod quidem, & creditoribus satis, & miseris debitoribus non onerosum credimus, & si ex nunc in antea ad cessionem bonorum aliquis admittus erit prædicto ordine non seruato, talem cessionem nullam decernimus, & inanem q̄ seruari inuolabiliter Magnificis Seruanti, & Iudicibus eiusdem Magnæ Curie Vicariæ, alijsque officia libus mandamus, & contrarium nõ faciãnt pro quanto gratiam prædictarum Maiestatum charam habent, & p̄nam ducatorum auri mille cupiant euitare. Dat. Puteolis die 16. Mensis Aprilis 1546.

ADDITIO.

Ad materiam huius Pragm. vide Mat. ibam Brun. in tract. de cessione bono. Cumia. super ritibus Sicil. cap. 95. per sot. Et an requiratur citatio omnium creditorum. vide Ant. Gabr. lib. 2. commun. opin. titulo de citatione concus. 1. limitat. 99. num. 494. Et ad materiam vide Menocch. de arbitr. iudic. lib. 2. cap. su 193. Adverte tamen, quod in d. cessione bonorum facientes, tenetur asportare in pileo velum coloris viridis, ut in pragm. 46. inter nouiss. Et per declarationem, vide Ioseph. Ludouic. de visio. Petru. An. 33. §. R.

Viti derelictis proprijs artibus se ad alia contulerunt negotia, & proinde decoxere: quod non euenisset, si eodem studio in eidem artibus perseverassent. Hinc refert Diodorus libro secundo de moribus, & legibus. apud Aegiptos fuisse statutum, quod si quis opifex ad rempublicam accederet, aut plures artes exerceret, magna multaretur p̄na. Hoc antiquum, tum reipublicæ, tum priuatæ institutum, à patribus traditum veteres Aegipti habebant. Iudicia verò nõ casu fiebant, sed ratione existimabant ritè facta plurimum vitæ mortalium prodesse. Nam punire nocentes, auxilium ferre oppressis, optimam ad prohibenda mala facinora viam putabãt, p̄nam verò delicti, aut pecunia, aut gratia tolli existimabant confusionem vitæ communis fore. Sed postquam huiusmodi decoctiones frequentabantur apud Athenas per II. duodecim tabularum, fuit p̄na multarum, quas hic in setui pro maiori intelligentia, vt sequitur: Aeris confessi rebusque iure iudicatis triginta dies iusto luato, post deinde manus iniecto esto: in ius ducito, vinciro, aut neruo, aut compe-
dibus, quindecim pondo, ne minore, aut si volet maiore vincito; si volet suo vitio, ni suo vitio, qui eum vincit habebit libras farris in dies dato, si volet plus dato in vinculis sexaginta dies habeto, inter eos dies trips nundinis condinis continuis ad prætorum in comitium producito, quætaque pecunia iudicatus erit, prædicato ternis nundinis. Si interea p̄ctum non sit, capitis p̄nas dato, aut trans Tiberim peregræ venum igo, & si plures forent quibus reus esset iudicatus, ternis p̄n-
dinis, partes secanto, si plus minus ve secuerunt, sine fraude esto, quod inhumanum visum fuit, deinde vt ex subscriptis verbis Aulus Gell. lib. 20. fol. 235. tradit. Nam de inhumanitate illa secan-

secandi partiendique humani corporis, si vau ob pecuniam debitam adiudicatus, aditusque sit pluribus, non libet memoriae, & piget dicere; quid enim videri potest efferatius, quid ab hominis ingenio diuersius, quam quod membra, & artus inopis debitoris breuissimo laniatu distrahantur. Sicut nunc bona vtrum distrahantur, licet gratia seruandae fidei: Hoc tam acerbe inuentum fuisse Sextus Cæcilius, & Fauorinus affirmauerint: tamen non legitur aliquem fuisse auctoritate dictarum ll. secarum in partes, neque mortuum in carceribus, propter quod vt refert *glos. in l. r. & vlt. C. qui bon. ced. poss.* per posteriores ll. latores pænitus sublatum huiusmodi institutum ll. duodecim tabularum fuit, quamuis remanserunt aliquæ reliquæ ex dictis ll. duorum tabularum. Quoniam facta discussione bonorum, & bonis non repertis, hodie etiam deuenitur ad capturam personæ, eique capto alimenta interim subministrantur, videlicet singulis diebus viginti denaria, sicuti farris antiquitus dabatur per ll. duodecim tabularum victo debitori inopi, & hoc postquam constiterit sum mariè iudici de inopia ipsius, audito creditore, & contrarium non probante melioribus probationibus: † ad quæ alimenta etiam hodie subministranda tenetur creditor, & ita fuit decisum in Sacro Consilio, vt refert *Dominus Mazius decis. 71. per doctrinam Barb. in l. sanctam ff. de rer. diuis. & glos. in l. fin. C. de erog. mil. anno. lib. 12. & Ang. 10. Fab. & aliorum Doctorum in S. fin. Instit. de actio. aliàs non ministrante creditore, ad cuius instantiam stat carceratus debitor relaxatur, & liberatur à carceribus, & ita est iuris, vt referunt prædicti Doctores. Item bona cedentis, auctoritate iudicis, vt inferius clarius demonstrabitur, inter creditores patiuntur. *l. fin. C. eo. in fine.* † Et extat decretum, quod liberatus semel occasione prædicta, quod non carceretur, iterum sine iudicis licentia: maxime*

maximè vbi vigeret eadem causa, postquam denegauit prestare alimenta.

His præmissis, ad euitandam antiquitatis, & præsearum ll. commemorationem summatur iste tex. hoc modo. Volentes eedere bonis, debent omnia bona, & iura eorum indicare, & actis insinuare, ereditoribus instantibus, & debitam quantitatem profiteri, & agnoscere, obseruareque præfisi ll. statuta ciuitatis, vocatisque creditoribus die qua regitur curia ad instantiam cedentium. Admittantur deinde in explicatione actus admissionis. Ascendant lapidem erectum supra terram per tres palmos, & dicatur alta, & intelligibili voce; se bonis suis cedere, & præfata insinuentur in actis per actuarium causæ, & huiusmodi forma cedentis obseruetur, aliàs cessio erit nulla. *hoc dicit in Summa text. iste. Casus, & litera ipsius pragmatice sunt plana, & idcirco non repetam. Descendo modò ad notabilis ipsius textus, & primo ex hac pragmatice, ibi, recurrentes. † nota quod cedentes bonis, tenentur indicare bona, & iura sua omnia ereditoribus suis. Oppono hoc esse superfluum, quoniam hoc erat primo cautum, vt refert *glos. in l. penult. ff. eo. & ibi Ang. & ceteri per tex. allegatum per dictam glos. S. licentia l. fin. C. de iur. delib.* licet ille textus iudicio meo non facit, quoniam glosa ipsa potius voluit allegare. *Somniodo tamen. & S. subscriptionem eiusdem l. fin.* vbi cauetur, quod hæres conficiens inuentarium, debet significare quantitatem rerum, vocatis legatarijs, & ereditoribus. Habent enim legatarij, & creditores per dictum *S. licentia*, lus probandi in hereditate alia bona remansisse. † & quoniam in iure nihil debet esse superfluum. *S. quibus prima Constit. C. ergo, &c.* solu hoc non fuisse superfluum, sed fuisse additum ad tollendam omnem difficultatem. Nam ante hanc regiam nouellam pragmatice in libello cessionis bonorum procedebat, etiam generalis non specificatis bonis cedentis, sicuti*

ceteri

cęeri libelli sustinebantur, & sustinentur parte non contradicente. *l. fin. C. de annali praescript.* & sic cum additione non dicitur superfluum, argumento eiusdem *S. quibus iuncta doctrina Bal. & Bart. ibidem.*

3 † Sed quæro ex his, vtrum debeat dicta demonstratio fieri particulariter de omnibus bonis; & quod sic, per supra scripta, & sine aliqua malignitate: aliàs non gaudet beneficio cessionis bonorum, per dictos. *S. subscriptionem, & S. licentia, & l. tutores. l. 2. C. de administrat. tut. & l. 2. C. de bon. vacan. lib. 10.* vnde si fuerit conuictus bona ipsa ex malignitate non indicasse, perdit beneficium. Ità dicit *Bal. in S. cum igitur. l. fin. C. de iur. delib. in 3. columna.* secus si ex errore, vel bona fide, vel modica res esset, quæ non fuit demonstrata, vt *idem Bald. in d. S. & columna.* & hoc procedit etiam creditoribus non instantibus, quoniam expressè per regiam pragmaticam, hoc cauetur, vltorius actus annullando, quo casu habetur per forma, & non potest prætermitti. Ità in simili tenet *Bart. in l. quod ait ff. de diuorij, & in l. non dubium C. de legi. quæ in dictis locis cæteri sequuntur.*

6 Secundo † nota ex illis verbis, & in actis insinuare debeant, quod cedentes bonis, tenentur non solum bona, & iura eorum indicare, sed illa scribere per suas circumstantias in actis processus cessionis bonorum. *l. edita C. de eden. l. forma ff. de censu.* & hoc corrigendo dispositionem iuris communis. *l. in omni C. qui bon. ced. post. iuncta glos. in verbo voluntatis,* exponendo illum text. hoc modo, in omni cessione voluntatis sufficit sola professio voluntatis, id est sine scriptura, per text. *l. vltima ff. eo. ibi,* vel nuntium, scilicet referentem debitorem ad euitandos carceres velle bonis cedere, vel per epistolam, alternatiuè, in arbitrio cedentis, posse fieri cessionem bonorum. † Exclufa illorum opinione, qui hæcenus dixi ert, teneri cedentem exhibere bona per configura-

tionem rei, quod expressè negatur, cū sufficiat bonis cedere. *argum. facit id, quod num. 2. notat Bart. in l. immo ff. lib. exhib.*

7 † Tertio nota, quod cedens tenetur confiteri debitam quantitatem, id est agnoscere debitum nouam cautionem interponendo, vel pignus. *l. cum notiffimi. S. sed & ff. C. de praescript. 25. anno.* Item dando fideiussores. *l. fin. C. ad l. falsidiam. l. sed & ff. ad Macedonianum,* vel debitum in iudicio, & extrinsecus confitendo, aut patiendo se condemnari legitimis probationibus, *l. penult. & ff. iuncta glos. ff. eodem, & Bart. in l. 3. ff. de cess. bono.* ex quo si creditor in iudicio trahitur inuitus, debet esse certus, vtrum velit agnoscere, vel se defendere debitor, si non agnoscit verificabit debitum per eam speciem probationis, qua poterit, eo tempore quo testes viuunt, & non expectabit tempus futurum, quo testes forent mortui forent; vel ut quando cedens aliquid de nouo acquisiisset, & conueniretur longe post cessionem factam, *arg. text. l. in lege Aquila. ff. ad l. Aquila, & glos. in l. penult. ff. eo.*

8 † Quæro, num istud beneficium cessionis bonorum, impediat liris contestationem? & quod sic, secundum *Bart. in l. 3. ff. eo. & Angel. in l. penult. ff. qui bon. ced. post. & Bald. in l. 2. C. eo. per text. l. 4. verus. Sabinus ff. eo. ibi nec quidem ab alijs, quibus debet posse inquietari,* exponit *glos.* ab alijs, scilicet postea agentibus, per text. *l. tutelae S. fin. etiam per viam reuocationis in integrum venientibus,* ex quo nudus exultat *ff. de cap. dimin. l. tutelae in ff. lex contractu C. de bon. aut iudicis possid. l. item si vnus,* ibi neque agere, neque conueniri potest. *ff. de arbit. † Non potest conueniri de antea acquisitis. l. bis qui bonis ff. eo. Nec potest panitere quando res non est integra, vt reuocet possessionem bonorum creditorum, vt tenet *Bal. in l. si quantitatem C. de cessio. bonor. & latius in l. fin. ff. eor. tit. vbi dicit, quod vbi effectus cessionis**

sunt

sunt consummati, non admittitur pœnitentia; & hoc quando à principio per agnitionem, confessionem, cautionem secundam debitum esset liquidatum. Sed fallit quando non esset liquidum, propter qualitatem causæ, quæ de se non continet certam quantitatem, vt in actione in factum, cuius liquidatio fit per sententiam, vt tenet *Bal. in d. l. 1. C. eo. quia respicit fauorem creditoris, ad quem sit agnoscere, & liquidati debitum per confessionem debitoris, vel admittere debitorem cedentem, antequam agnoscat, & confiteatur debitum, vt tenet idem *Bar. in d. l. 3. ff. eo.**

† Sed quid si negaret debitum cedens, & conuinceretur per testes, aut per aliam speciem probationis? distingue secundum *Bal. in d. l. 1. C. eo.* aut iste cedens habuit iustam causam negandi à principio, & conuictus debet confiteri ad finem, vt non amittat hoc beneficium *cess. bono.* ex quo illa causa ita à principio redderetur iniusta post verificationem, & ipsum non excuset. *l. item si verberatum S. seruus, & l. utique iuncta glos. ff. de rei vindic.* aut non habuit iustam causam litigandi, & tunc non gaudet beneficio cessionis bonorum. † Verum poterit eum pœnitere vsque ad sententiam definitiuam, vt dicit *Bal. in d. l. 1. in 1. colum.* quoniam habet facultatem confitendi ante sententiam, *text. est l. conductores, C. locati.*

10 † Quarto nota, quod tenetur cedens alia seruire, quæ p. i. l. s. l. statuta sunt, de quibus il. intellexit text. noster, & de quibus præceptis est clarum: nam intellexit de legibus, & præceptis ff. & C. quæ obseruari debent, etiam vltra ea, quæ sunt inducta per hanc regiam nouellam pragmaticam, & non de ill. duodecim tabularum, deinde sublatis per posteriores ill. lares, nam vltra quod tenetur indicare bona ipsius, & debitum agnoscere, vel confiteri, per supradicta in 3. nota. tenetur etiam vocare creditores instantes, argumento l. 3. ff. de cess. bon. vt refert *Pe-*

trus Iacobus in practica sua sub rubrica de cess. bono. num. 3. per eundem tex.

Item secundum ius ciuile debet excuti † cedens vsque ad sacculum, & peram, vt notatur per *glos. in l. fin. S. fin. ff. qui in fraud. cred. & Azo. in summa de cess. bon. & pro hoc facit *tex. l. diuus ff. de boni. damnator.* per quem *tex. cauetur,* quod condemnati spoliabantur*

12 etiam vestimentis. † Item deportati in insulam nudi exulant. *l. tutelae S. fin. ff. de capis. dimittit.* Item facit argumentum, quod dicit *glos. in l. penult. ff. eodem,* de Petro, qui dimisit omnia bona, licet solam nauiculam dimiserit, quia nihil aliud habebat, & hoc tenet *Cynus in l. 1. C. eodem.* licet prædicta debeant cum moderacione intelligi in bonis ante cessionem quæsitis, dummodo quod relinquatur aliqua vilis vestis ad repellendam iniuriam, quæ resultaret si nudus dimitteretur, nam si cedit bonis ad euitandam iniuriam. *l. penult. & fina. C. eodem,* remanendo nudus afficeretur iniuria, argumento *text. l. non ut quis ff. de boni. damnat.*

13 † Et idcirco viles saltem vestes ei dimittendæ sunt. † Non obstat *text. d. l. diuus,* ex quo ille *text.* loquitur de condemnato ad mortem, cui auferuntur vestes obiuertiam, ibi momento, &c. quia tunc nihil refert condemnato habere vestes. † Nec obstat *text. l. tutelae S. fin.* ex quo licet dicat *tex. nudus exultat,* intelligitur respectu bonorum, secundum *glos. ibi,* & hoc modo intelliguntur omnia prædicta, secundum *glos. in d. l. penult. ff. eod. & Cyn. & Azo. in l. 1. C. eo. & Dominum Petrum Iacobum in practica sua sub rubrica de*

16 *cess. bono.* † In bonis verò postea quæsitis, quoad creditores quibus cesserat, non in alijs quibus de nouo vellet cedere, cedens non debet excuti, nisi deducto ne egeat, & ita dicit *text. in l. 4. ff. eo. iuncto text. l. qui bonis,* inducendo eundem *text.* hoc modo, qui bonis cessit, si modicum aliquid, videlicet, quod vix sufficit pro alimentis ipsius post bona sua vedita, iterum eius bona non

non

non veniunt, & hoc idem tenet *Zafus de actio. § fin.* Sed ex dispositione iuris canonici per *cap. Odoar. extra de solut.* est inducendum quoad clericos cedentes absque dolo, quod eis debeant derelinqui tot bona, quibus ali possunt, & hæc debent obseruari quoad debitorem, quod verò ad creditores, dic, quod

17 creditores non possunt auctoritate propria capere bona cedentis, sed debent illa inter eos diuidi, & partiri iudicis auctoritate. *l. legis, & l. fin. C. eod. seruata prerogatiua gradus creditorum, secundum Raphaelem Cumanum in l. pupillus ff. de his, que in fraudem.*

18 *credito.* † Quintò, debet cedere creditoribus instantibus, & per hoc nouum inducitur ius circa explicationem actus, & sic hodie in Magna Curia Vicariæ, postquam per decretum fuit admittus ad beneficium cessionis bonorum præmissa citatione ad videndum explicationem actus, vocatis, curia pro tribunali sedente, creditoribus, instante procuratore cedentis, quod explicetur actus iudice hebdomadario, qui sedet decernente quod explicetur actus, dico nouum, ex quo nullo iure cauetur, & intelligitur, quod iste actus explicationis debet fieri instantibus creditoribus; & sic per hoc colligo, quod regia nouella pragmatica, seu iocentii cedentis fuit, & est: quod si creditores fortè vellēt ante explicationem actus remittere hæc explicationem possent: quod est falsum, ex quo fuit sic cautum pro forma, & ad penam cedentis, quoniam reipublicæ interest, ne passim istę cessiones fiant per homines; postquam omnia eorum bona consumpserint, de quibus loquens Iuuenalis in vndecima Satyra dicit; Nescio quid superest, & esset sceneris author, qui vertere solum Baias, & ad ostia currunt cedentes. Namq; foro iam non est deterius, quam exquiliis à seruenti migrare; suburra. Ille dolor solos patriam fugientibus, illa mœstitia est caruisse anno Circensibus vno, sanguinis in facie non hæret gutta; morantur panci-

ridiculum, & fugientem ex Vrbe p̄dorem. † Nec obstat, quod dicitur in *l. fin. C. qui bon. ced. post.* quoniam ille text. loquitur, vbi ex vtraque parte contenderēt creditores, & maior pars eorum vellet concedere iudicis quin quennales, quod tunc in eo casu eos creditores anteponi, qui iudicis admittunt, non qui cessionem exigunt, & sic non inter creditores, & cedentem; quia quando contenditur inter cedentem, & creditores, & cedens vellet iudicis, & creditores cessionem exigent, aut cedere deberet, aut stare carceratus: sed è contra si vellet debitor cedere, & creditores iudicis potere, præferretur debitor, vt in *d. l. fin. tenet Bald. & Bart.*

20 † Sextò nota, quod ad tollendam frequentiam cessionum, licuit moderare penam ignominie, & imponere determinatam ignominiam, vt voluit *Cyn. in l. 1. & At. C. eo.* licet contrariū *Bal. in cons. 400. in 3. vol. tenet, & in l. fin. C. qui bon. ced. post.* & ratio est, quia oculos videntium instat. *l. cum supra C. de re milit. lib. 12.* & hæc cessio per statutum, quominus opponatur aduersus instrumentum tolli non potest. *Bart. in l. si filius in fine princip. ff. quod cum eo, & Ang. in l. nemo carcerem C. de exactio. tribus. & Paul. in l. alia §.*

21 *eleganter ff. solut. matrim.* † His præmissis quero, quæ est causa cessionis bonorum egestas, vt voluit *Bal. in l. societatem ff. pro soci.* & bene dixit, egestas, quoniam apud antiquos est infirmitas societatis humanæ: hinc ille diuinus *Esdra lib. 4. cap. 5.* quo loco citat Deum loquentem, *Immittam tibi mala, viduitatem, paupertatem, famem, gladium, & possem pauperiem, id est egestatem, & alibi cap. 2. Dominus ipse Molachia, minatur se egestatem improbia daturum.* & aduerte in hoc, quia dupliciter in homine repetitur paupertas: vna quæ dicitur necessaria, & de hac hic non loquimur. alia voluntaria, quæ obuenit propter peccata illius, in quæ repetitur, & de ista loquimur egestate causa-

causata culpa eiusdem, vt dicit *Beatus Ambrosius*, & reperitur in *cap. Illa 15. quass. 1. pauperstatem, & ignobilitatem, agritudinem, & mortem nemo sapiens maledixerit, nec in malorum sorte enumeravit, & loquens Socrates de paupertate necessaria, dixit pauperstatem philosophia iustissimum presidium, & proinde queri solet, quod si pauper voluntarie, quia voluit consumere, ludo, sortis, conuiuijs bona sua, efficitur non soluendo. propter quod carceratur, num ei debentur alimenta? in contrarium faciunt prædicta: † Ex quo non debent ei prodesse delicta. *l. qui data opera. ff. ex quib. caus. maior.* Sed tamen reperio contrarium decusum, per ea quæ dixi in primo nota. & non immeritò pluribus rationibus, & primò postquam debitor carceratur, priuatur exercitio quo alebatur, & sic non operatur sibi, nec ereditori, vnde si non habet aliunde, debet alià creditore, & lex præsumit esse cum in opera creditoris potius, postquam in carcere detinetur ad instantiam creditoris; ergò si verè esset in opere creditor, deberet ali ab eo. *l. operarum ff. de oper. liber.* idcirco idem in ceruato ad instantiam dicendum est. Secundo carceratus stat sub manu, & potestate creditoris certo modo, † sicuti filius naturaliter natus sub potestate paterna, cui pater tenetur præstare alimenta. *l. si quis à liberis ff. de liber. agnoscendis*, quoniam vtrobiq; iudex se interponat quorundam necessitatibus facilius succursum, quorundam ægritudini, & cum ex æquitate, res descendat, singulorum desideria iudicem pendere oportet. vnde cum rei eorum superesse non possunt, & operari sibi, eis succurritur. *litem ait.**

24 ff. *ex quib. caus. maior.* Et an, & quando ali debeant carcerati, vide *Matth. in Constit. humanitate in 22. nota. lib. 2.*

25 † Item quero in hac cessione bonorum, an requiratur probatio aliqua, & ordo iudiciarius? dicas quod tam ex dispositione huius regie nouellæ pragmaticæ, quam ex dispositione iuris, nulla requiritur probatio, nec ordo iu-

diciarius, probatur per *text. l. fin. ff. de. ibi bonis ced. non tantum in iure, sed etiam extra ius, & l. in omni C. qui bonor. ced. poss. ibi, in omni cessione bonorum ex qualibet causa faciendâ, scrupulositate verborum explosa, sola professio querendâ eisdem seu sola voluntas, & l. 1. C. ro. qui bonis cesserint, nisi solidum creditor receperit, non sicut liberati: in eo enim tantummodo hoc beneficium eis prodest, ne iudicati detrudantur in carcerem, & sic dicit *glos.**

26 † Cessio potest ante sententiam, & idem dicit *Alex. in add. ad Bart. in l. fin. ff. ep.* † quod cessio potest fieri per nuntium solum, & per solam professionem; ergò non requiritur ordo iudiciarius quoad cedentem. Verum si aduersarius creditor vellet terminum ad probandum causas, propter quas non debet admitti ad cessionem bonorum, terminus dari deberet: & ita practicatur in *Magna Curia*, vbi creditor petit, aliàs procederet absque tela iudiciaria, & ita fuit sæpius processum ad explicationem æstus cessionum factarum vsque ad hodiernum diem, vt ex actis, & processibus, qui reperiuntur penes egregium Io: Martium Medicum Astuarium pauperunt. Verum quia non sic sine aliqua requisitione, & ordine relaxari debent, † sunt citandi creditores quorum interest, vt voluit *Bald. cons. 301. in 1. volum.*

29 † Et si reperiretur carceratus, & ille ad cuius instantiam carceratur, non nominabitur per proclamam, vt voluit *Bart. in l. si quis uxori S. fugitiuum ff. de fur.* & in *Magna Curia* extat decretum, quod carcerati ad instantiam alicuius qui non habet domicilium, nec relinquit procuratorem certum, liberantur. Sed quando creditor aduersarius probaret aliquid contra eum, non faceret malè debitor cedens, deducere, & probare paupertatem, & ad eam devenisse non sui culpa, ex quo *glos. in cap. qua in ecclesiarum extra de constit.*

30 in verbo ad inopiam asserit † indignum esse ei subueniri, qui sua culpa, aut vitio in egestatem incidit. *l. bona fides ff. de post.*

depositi. ibi, nam male meritis publicè, ut exemplo ad deterrenda maleficia fit, etiam egestate laborare debet. *glosa in cap. ex par. in verbo prodigalitatis, extra de consuetudine, l. si mulier ff. quod metus casus, ibi, cessat dictum, quia hunc sibi metum ipsa infert, unde Bal. in d. cap. qua in ecclesiarum in verbo probabiliter, dicit, quod non dicitur quis vergere ad inopiam, ut sibi proficit, & alij noceat, nisi duo probet, scilicet se vergere, & sine sui culpa*

31 vergere: & inferius † quod qui ob maleficium aduersus tertium commissum deductus est ad inopiam perdit beneficium, ne conueniatur quatenus facere potest, per dictam l. bona fides, & l. penult. ff. de iure dot. ibi, cum scires se praestare dotem non posse, id geris, ut genero insidiaretur. l. Titius ff. de procura. ibi, & priusquam iudicium acciperet, desisti reus soluendo esse, & l. siud hereditatis ff. de negot. gesto. ibi scilicet hoc dici potest, si ipsa ruina, vel incendium sine vitio eius accideris. idem Iason in Authent. res qua C. com. de legat. idem Bart. in l. etiam. S. licet ff. solus. matrim. & Philipp. Dec. in d. cap. qua in ecclesiarum, & Iason in l. quod nomine ff. de condit. ind. & confirmat in proprijs terminis text. l. vltima. S. vltro ff. qua in frau. cred. ibi, si verò quadam de ijs disperdisset, sic ut nulla actione recuperari possent, nihilominus in eum actio dabitur, & pretor non tantum emolumentum actionis intueri videtur (ut voluit Bal. conf. 400. in 5. parte.) in eo qui exitus est bonis, quam potest in hunc text. ad hoc commendant. Bal. Angel. in l. i. C. eo.

32 † Hinc dicit Bal. quod isti falliti, sed decoctores, prout dicit text. l. super C. de mancip. & colon. lib. 11. aut foro cedentes: ut dicunt iureconsulti, in l. si homines, §. quotiens ff. depositi, & in l. vltim. ff. de curator. bonor. dand. non habet beneficium cessionis bonorum, & idem Barbat. in d. cap. qua in ecclesiarum, & Socci. in regula 46. fallentia 5. & Vitalis in tract. clausularum, clausula, an possit renunciari beneficio ces-

sionis bonorum car. penult. versicul. 2. quia renunciatio, Bal. Nouellus in tractatu dotium, privilegio decimoquarto, & idem Bal. in l. i. C. eo. & Bal. in cap. si testium extra de testib. & cum in se sit vitiosus, multo fortius in alijs, l. vltima C. de sententiam pass. Hinc Adrianus Imperator iussit hos fallitos, ut refert Aelius Spartianus cattamidari in amphitheatro, & dimitti, ut omnes intelligant, deridendos, exhibandos; cattamidari dicitur, id est derideri, ex quo catta, id est, de, midari, id est rideri, & Suetonius in Augusto scribit, pro certo delictorum genere varijs ignominijs affecit, & stare per torum diem iuberet ante praetorium interdum tunicatos, discinctos, nonnunquam cum decem pedis, vel etiam cespitem portantes, & hęc pœna continet corporis correctionem, ut dicit Cardinalis Florentinus conf. 94. & Tullius in secunda Philippica, obijcit Antonio; Tene ne (inquit) memoria te decoxisse patrimonium iniquis, ista culpa est: concedo. Cæterum est pietatis plena defensio. Illud tamen audaclæ tuæ, quod fecisti in quatuordecim ordinibus, cum esset l. Roscia decoctoribus certus locus constitutus, & idem in oratione pro Publico Cæto, Gellium quempiam pro magno conuicio gurgitem, ac voraginem patrimonij appellat, & tradit Ascanius Pedianus, Gellium, & Lentulum Censoris, Caium Antonium Antonij Oratoris filium, Senatu mouisse, ob æris alieni magnitudinem. Extat etiam lex Solonis, qui patrimonij versuram fecerit, his vtique ignobilis, obscurisque esto, & verè infelicitas hęc dici potest,

33 nam † infelix est, qui recta docet, & viuit iniquè. cap. multi 40. distinct. item infelix, qui pauca sapit, spernitque doceri. 38. distinct. cap. vltimo. Item infelix, cui nulla sapientia predest, quem vulgo dicimus hodie, l. quaest. 1. cap. reuertimini, & Lucas de Penna l. tribuni C. de re milit. lib. 12.

34 † Sed hijs præmissis nõ obstantibus, dico si esse admittendum ad cessionem bonorum, quando sit cum ignominia

iuxta formam regie pragmaticę, etiam quando sui culpa devenit ad paupertatem, & non potest solvere, ac aliter satisfacere, ac luit in corpore. *l. si venius §. si ante ff. de iniurijs*, & facit ille *text.* hoc modo, nam ubi servus fuerat condemnatus ad certam penam actione iniuriarum: Dominus poterat solvendo redimere servum ab iniuria; nihilominus tradit servum verberandum & fuit liberatus, & sic extractum fuit debicum, & si diceres, quod ibi fuit volente eo, cui fuerat condemnatus, dicas quod hoc *text.* non dicit, nec esset dubitabile hoc; nam & poterat remittere etiam, ut non vapularet, nihilominus non remisit, & fuit verberatus, & sic in casu de quo agitur admittitur ad finem, ne perpetuo sit carceratus, (ipso debitore carcerato volente) ita tenet *Soccin. in l. si quis id quod ff. de iurisdic. om. iud. num. decimo quarto versic. 2. limitatio* probat *text. l. fin. ff. de in ius vocand. ibi*, vel supradictam penam quinquaginta aureorum dat, vel à Præfeto Urbis quasi in officio castigatur, si inopia dignoscitur laborare. † qui *text.* rei veritate intelligitur pena illata ex officio Iudicis causa cognita, & comperto, quod laborat inopia, ne perpetuo sit carceratus, & & ita ibi tenet *Bal. in l. quicumque ff. de ser. fugis. colum. 2. & l. quod si minor §. si servus de minor. ibi*, si ex neutro satisfiet, & dolus servi interuenerit, aut verberibus castigandus, aut noxa dedendus erit; hoc idem tenet *noſter Papa de Puteo in verbo licet fol. 200. nu. 1. & Philip. in cap. quo ad consultationem extra de re iud. col. 7. in fine.* Non obstat quod dicit *Paris de Puteo in d. verbo licet*, quia contrarium tenet *Bal. in l. 1. & fin. C. qui bonis ced. poss.* & non est electio creditoris, nisi in vno casu, quando vellent forte creditores contra alios creditores admitentes cessionem concedere inducias, & secundum hanc opiaionem fuit iudicatum de præfenti anno 1550. in causa Pyrrhi Antonij Cinnami cedentis bona, contra quem multa apponebantur, &

signanter quod cum meretricibus bona consumpsit, & probabatur plene referre Magnifico V. I. D. Iacobo Guarrasio Commiss. dictę causę, & Iudice Magnę Curie Vicarię Magnifico V. I. D. Francisco Petio, absente Magnifico V. I. D. G. spare Roccho similiter Iudice eiusdem Magnę Curie, propter litem Magnifici Antonij Bappturij, & ita fuit exequutum, & successuē actus explicatus auditis ex vtraque parte mag. aduocatis, in qua causā interueni ego pro parte dicti Pyrrhi Antonij ad intercessionem nonnullorum amicorum meorum; quia alias non inreruenissem propter causę difficultatem, & alias rationes. Verum hoc non debet pati pro modica quantitate; vt tenent dicti Doctores in prædictis locis. † Sed iste cedens si non indicat bona; qui debet fieri? debet ei denegari audientia, vt notat *gloſ. in l. 2. ff. 37. b. i. qui sunt sui. vel alien. iur.* † Et vtrū debeat torqueri ad indicandum bona, vide *Paridem de Puteo in tract. syndidicatus in verbo, pone quod est omnimissa exequutio fol. 110. num. 4. & And. de Iser. in Constit. Regni circa violentia*, ubi tenent quod potest inferri leuis exortio, quę esset, ducendo illos in presentiam cordæ. *l. item apud Labeonem* 38 § *questionem ff. de iniurijs.* h. huic beneicio non potest renunciari. *Guido Papa decis. 211. fol. 102.* 39 Vltimo † quæro, si cesserit bonis iuxta formam regie pragmaticę cum ignominia, num sit liberatus à debito taliter, quod si venerit ad pinguitem fortunam non tenetur, dic quod est liberatus, adeò quod amplius molestari non potest, ita tenet *Ripa in cap. cum M. Ferrariensis extra de constitut. 14. col. num. 38. versic. 3. facit, & Dominus Guido Papa decis. 343. & in suis consilijis conf. 124.* incipiente circa materiã 40 † Et ista cessio operatur, quod non detrudatur, in carceres, & si in eis est, quod eximatur, nisi secundum vnam opinionem fraudulenter bona sua dissipasset, quia tunc lucret in corpus, si non haberet in ære, *Iason in S. item. ff.*

quis *Instit. de actio. num. 92.* quoniam talis intrusio erit damnosa creditori, & non utilis, *vs idem Iason ibidem num. 93.* & quando facit cessionem sine fraude debet ei derelinqui aliquid ne egeat, quod secus est quando eum, 41 fraude, *vs idem num. 94.* † item obseruatur hodie in Magna Curia, Iquod si ad pinguiorem fortunam peruenit, satisfaciatur; & est contra supradicta per me, quoniam ignominia luit omne debitum, tamen quia Magna Curia hoc consuevit, de æquitate sustinetur, & hoc erat iuris, quando fiebat dicta cessio bonorum sine ignominia. *Iason in §. cum eo quoque Instit. de actio. nu. 1.* & secundo, verum tenetur quatenus facere possit In postea acquisitis, ad satisfaciendum non compellitur, nisi ad standum cautionem tantum. *Bol. in l. 2. C. qui bon. ced. poss. Doctores in cap. Doardus extra de solu. & tenetur quatenus facere potest, respectu creditorum præteritorum, quorum respectu cessio, sed respectu nouorum, tenetur solidum, & scolaris, ac Sacerdos, ac miles ementes libros, & arma, eis auferri non possunt. l. Nepos proculo, & ibi gloss. ff. de verbor. & rer. signific. & ista cessio potest fieri per omnes, *vs idem Iason in §. cum eodem Instit. de actio. nu. 10.**

42 † & hæres, qui non consecit inuentarium, non potest cedere bonis, *idem.*

43 *Iason in §. cum eo. cod. tit. de actio. † An minor possit cedere bonis, idem Iason num. 11.* & in quibus casibus non possit cedere? *dicit Iason,* quando modò agnouit debitum, nec indicauit bona, quando debitum peruenit ex delicto contra fiscum, & ne conueniatur ex muneribus, quando negauit à principio debitum, quando dilapidauit bona in fraudem, qui contraxit sub spe cessionis bonorum, qui plenariè habet vendi soluat. Item vbi deportatus, & exul effect, & ei bona ablata essent per fiscum. Item *Iason à num. 12. vsque ad num. 23.* & potest prætere. *l. quem punitet ff. eo. sit. & Bart. in l. 2. C. qui bon. ced. poss.;* nisi res non esset integra, *vt puta quia bona essent distracta data.*

insolutum, & aliàs prout in *gloss. in l. is qui bonis ff. qui bon. ced. poss. & l. si 44 quantitatem C. eo. & an † debitor, si negat respondere super debito, & dicat cessio. Bart. in l. penult ff. de cess. bon. & l. 3. & ibi Bart. & Angel. C. de bonis aut. Iud. possiden. l. item si vnus ff. de arbitris. † Dicunt, quod tenetur respondere, agnoscere, & liquidare debitum, & habet locum cessio bonorum in obligato ad speciem, quando etiam propter difficultatem præstationis deueniretur ad estimationem. *Bartol. in l. continuus §. illud ff. de verb. oblig. Alexander in additio. ad Bart. in l. 1. ff. 45 & † hæc cessio non prodest fideiussori. §. fin. & ibi scribentes Instit. de replecat. & Bar. in l. bares à debitore §. quod redire ff. de fideiuss. & cedens bonis retinet sibi feudum, usufructum, emphyteosim ecclesiasticam, & seculares communitates: secundu Iason nu. 28. §. fin. Instit. de actio. & alia vide per te per ex celsum in d. §. item si quis, & §. cum eq. vbi adsunt Io: Faber, Ang. Io: de Platea; & Iason, qui per extensum materiam retigerunt, & per prædicta sum pronunc, quo ad istam primam impressionem expeditus, de interpretatione huius Regiæ nouellæ pragmaticæ: ad laudem Dei.**

A D D I T I O.

PRO intelligentia huius rubricæ de cessione bonorum, vide Iodoc. in praxi ciuili. cap. 70. supposito, quod hoc beneficium cessionis bonorum calamitosum est, & miserabile. Cancer. var. resol. lib. 2. cap. 9. nu. 4. Peguera dec. Catal. 199 nu. 2. Ripol var. resol. cap. vit. nu. 106. dicitur etiam ista cessio acerba, terribilis, iniuriola, flebilis, miserabilis, miseris, & inopis concessa. Muta in pragmatica tit. 17. num. 18. & seq. inuenta est, ne quis in carcere detrudatur, & si est carceratus, vt eximatur, subdit ibi Cancer. num. 2. attamen respectu primi dicti ne in carcere detrudatur, necesse erit ad hoc, vt cessio valeat aliquis ex creditoribus inflare, vt debitor detrudatur in carcerem, vt subdit nu. 17. Peguer. ibi num. 9. & 12. & dec. 200. num. 19. quia talis cessio bonorum debet fieri exilite dum debitor in carceribus, vt ibi nu. 21. aduertit Muta vbi num. 16. dixit, quod bonorum cessio suè generaliter, siue specialiter petatur debens seruari eadem requisiti, & conflictus in carcere præbati prius infortunij citatis creditoribus omnibus, vel vno, vt ibi Muta nu.

35. 10. & sequadmittit subdens nu. 7. quod est deuentus in notoria, & manifesta mendicitate, & famam super omnia eius bona offerre creditoribus, & in posse Curia ponere, ac creditoribus relaxare, vt ibi Cancr. nu. 29. subnecit Peguera ibi num. 16. & inde expletur actus cessiois, ex quo sequitur eius liberatio, ob quam fuit inuentum tale beneficium, etenim cum sit subsidium miserorum, non autem praxidum dolosorum, quod sequitur Castagn. in tract. de beneficio deducto, nequeat quz. 11. per totam, vbi de allegatis omnibus memor est, & sic inuentum est, vt oppressi liberentur à carceribus, probat etiam nouissimè Paul. Galler. in tract. de rebus. in renunt. 199. num. 1. & 2. & cur inuentum fuit beneficium cessiois bonorum, refert Menocch. de arbit. iudic. lib. 2. casu 173. in princ. hac forma facienti cessioem bonorum fit iuxta vsum, & stitum locorum, prout in Romana Vrbe bonis cedens ascendit leonem marmoreum, qui in pede scalarum Capitolis extat dicendo cedo bonis. Alex. conf. 355. num. 9. volum. 2. vbi quærit, si id fit contra bonos mores in Ciuitate liquidum, remotis familiaribus de Culo percussit supra lapidè, vt pro Guid. Papa dec. 343. cum alijs apud Cancr. var. resol. lib. 2. cap. 9. num. 26. in Hispania assignatur debitor cum torque ferreo in collo creditori. vt per Couar. lib. 2. variat. resol. cap. 1. num. 5. in Flandia, etiam consimili more Romano, vt refert Iodoc. in d. cap. 70. in fine, vt ponendo nudum circulum super leonem marmoreum ante Capitolij Ianuam, sed raro fit propter ignominiam ipsius actus, vel super lapidem, vt Papæ seruatur, inquit Menoc. d. casu 183. num. 14. & pariter in Regno siciliæ, dum regitur Curia debitores cedant tacto lapide, quia non ex hoc oculis venditium infelatur, nec est res mali exempli, vt inquit Muta in pragm. fiscal. tit. 17. sub num. 27. sicque reprobari videtur sollempnitas illa percutiendo lapidem cum parte posteriori cum sit contra bonos mores, vt ex Bald. notat Meres in Const. Catal. collat. 4. nu. 80. vbi refert formam cessiois bonorum illius comitatus, quæ fit per simplicem verbum cedendo bonis sine alia sollempnitate, vel iudicialiter citari faciat creditores, dando bona in posse Curia, vt inquit Ferreri obleruat. senat. catal. p. 3. obseruat. 30. quem sequitur Cancr. var. resol. lib. 2. cap. 9. nu. 35. Iure autem saxonico debitor assignatur creditori ad manus, & interim creditor cautionem præstat vxori, & filijs illius antequam sibi tradatur, quod illesum restituere velit, & victum præbere remoto filio alias seruato, vt inquit Coler. decif. Germ. 137. nu. 5. in hoc tandem Regno seruatur forma hic tradita, ex quo resultare videtur ignominia, dum ipsi debitores ascendunt lapidem, super qua extat colina marmorea, & ibi explicatur actus per certum tempus præfixum accedente præcone cū Tubicæ manifestando debitore per nomen, & cognomen hinc contingit dubitari, si eodem modo explicari debeat per nobiles, ad quod Muta vbi supra dixit, verti

quoad nobiles aliter fit mittendo chirothes, & nobiliter, ex quo lex non interponit panas ignominiosas cum modernis temporibus in consimilibus [fuit obseruatum per M. C. vt absque ignominia explicaretur actus cessiois bonorum per nobilium hoc celsando in tus aulam M. C. dilcoptero capite, & per actuarium gausse præzis nuncijs uocatione per certum tempus præfixum, & confirmatum per S. C. vt deduxi in 3. par. nostris Compendij verbo cessio bonorum; Incertum, quod olim debitor sepelliri non poterat inuito creditore, sed iunus sequebatur; inquit Luc. de Pen. in l. circencium C. de decur. lib. 10. nisi satis factum fuerit creditoribus; sicque corpora ipsorum defunctorum impediabantur sepelli, & sic taliter sequebatur, quod hodie reprobatur est, vt per Boer. dec. 287. num. 2. Couar. vbi supra nu. 10. Menoc. d. lib. 2. casu 347. nu. 20. & sic decilium refert per S. C. Gram. dec. 82. sequitur Ioseph Ludou dec. perus. 78. nu. 2. 4. nouissimè Florian. Dulphius in tract. de sepulturis, & cappellis c. 6. per totum. Et licet per hanc cessioem ignominiosam rogatier debitor liberatur, ita vt si ad meliorem fortunam peruenit, nõ teneatur amplius creditoribus; Guid. Papa dec. 343. Couar. vbi supra num. 6. Menoc. ibidem nu. 22. Muscatan praxi S. C. lib. 2. par. 3. glof. detinebatur num. 88. Marcell. Calà de modo articul. §. 2. glof. vnica num. 1055. Cancr. vbi supra nu. 26. Castagn. vbi supra nu. 32. Peguera ibi nu. 20. cum alijs relatis per Consiliat. D. Ferdin. Arias de Mesa var. resol. lib. 2. c. 36. sub nu. 164. Et propterea, vel debet præstare cautionem de soluendo, si ad pinguiorem fortunam deuenierit, vt refert Cancr. d. lib. 2. cap. 9. num. 24. subdens d. cautionem esse iuratoriam, vt ibi num. 25. vel iurare si peruenit ad pinguiorem fortunam, vt ibi Muta nu. 23. & sequ. notat Ripol. vt infra, & Castagn. nu. 39. vnde ex hijs inferunt Doctan cedens bonis nobiliter teneatur, si peruenit ad pinguiorem fortunam hoc est citra ignominiam, & decilium per S. C. refert ibidem Consiliat. Arias de Mesa negatiuè ex rationibus ibidè deductis, operatur autem effectum, etiam vt non teneatur, nisi in quantum facere potest, qui honestè opere suo victum quærere potest, vt ibi Cancr. num. 6. Muta ibidem num. 26. Castagn. vbi supra num. 5.

Cessabit beneficium prædictum quoties negare vel esset fiscale, vel esset saluus, vel debita ob delicta Peguer. dec. 68. nu. 9. vel debita essent collectarum, aut fideiussores debitorum, vt ipsi Doct. referunt in dictis locis, vbi pariter probant, si tali beneficio renunciari possit, & Peguera dec. Catal. 199. num. 1. vbi nu. 3. cum iuramento posse affirmat Ripol. variat. resol. cap. vlt. num. 107. Castagn. ibi nu. 14. Gallerat. vbi supra nu. 3. ad finem Fusc. sing. 59. lit. C.

Ibi debet eorum bonorum, & iurium Viuius in sylua com. opin. in opin. 181. Peguera vbi supra num. 46. Cancr. ibi num. 18.

Ibi, & insuper volumus, vnde Franc. Ant. de iudic. in tract. de liquid. inlre. confid. 4. nu. 8.

COMMENTARIA
ET GLOSSAE
CLER. D. BERARDINI GRÆCI
BENEVENTANI PHILOSOPHI, ET V. I. D.
SUPER PRAGM.
DE LITTERARVM FORMA,
ET LOCVTIONIS.
PROOEMIUM.

LEX nostra cum Diuinarum, atq; humanarum rerum Regina existat
ex Chrysippo Marcianus in l. 2. ff. de leg. docet, & ipsarum notitia,
& scientia tradit tex. in S. 1. inst. de Inst. & Iur. Merito omnem
speculationem, omnium scientiarum, & precipud Philosophia, sum-
maque Theologia ad Iuris Consultos pertinere peruulgatum, perspi-
ciumque existit. Haud mirificum si hæc Pragmatica moralem philo-
sophiam gerit, & administrat; Iustus enim legis Conditor per legi-
simas sanctiones, nec tantum animum debet nostrum erga iustitiam erudire, & insti-
tuere, enimvero erga virtutes alias mortalitatis partes.

Proinde cum bonè, & rectè intuenti pateat quos mortalium in presentiarum redus in-
firmis, & lenioribus se mancipantes effecti sunt, ut affatus est Ier. cap. 2. ambula-
runt (inquit) post vanitatem, & vani facti sunt; Dissonos, & absurdos exquirentes
honores, & titulos; semetipsos ad inanem inflammandos, & illicientes gloriam, vna
ad indebitam ambitionem, qua bonè ita, atque laudabilia sunt; neque exquirentes; su-
peruideri quarunt quod sunt, quodere superbi effecti sunt, ut ex Estim. per Isid. lib.
Etb. 10. cap. 18. ex Ansel. in lib. de similitudinibus. Alex. de Alef. 2. part. quæst. 136.
mem. 5. allegans Aug. de Ciu. Dei cap. 24. Sil. ver. superbia. Sebast. med. in summ. pecc.
tit. 2. de peccato sup. quæst. 1. D. Tb. 22. quæst. 162. art. 1. in c.

Peccant enim, & in grauissimo existunt delicto. ut idem D. Tb. d. quæst. art. 6. in cap.
ex mente Glo. in psal. 118. Greg. lib. 34. moral. cap. 17. & 23. Rayn. in 2. par. sum. cap. 1.
Aug. d. psal. & Epist. 96. ad theosorum. Chrys. hom. 43. ad populum Antioch. fid. lib. 2.
de Summo bono cap. 38. Prosper reg. Episc. in Epist. ad virginem demetr. & probatur
Isa. cap. 29. Ier. 50. Apoc. 18. Sap. 5. Gen. 49. Ecc. 10. Luc. cap. 1. & abundanter ubiq;

Qua propter si ex hoc perniciosissimo Anima morbo, tot barbaræ scelera, & delicta, a què
im placabiles paupertates, & miseria eluceant, minime obstupefendum, cum omnium
eius, & Regina malorū sit, atq; vitiorum, omnium affixit salutē, ac summā omnibus
calamitatē, & pestem importauit. ut Ecc. 10. & præ all. optime probant auctoritates.

Summa profecto, & diuina huius Pragmatica prouiso fuit, & ad animi, atque corporis
salutem necessaria. Supprimat vitia, & abigit, humanoque reformat institutos. Affi-
ctos enim, & miseros Diuina Conditoris pietas, ita excitat, & auxiliatur. Hæc in-
quam ex omnibus Constitutionibus præcipua, & singularis existit: ac post homines
natos nihil gloriosus. Nec ita grauius errassent tuatio homines, si præcis auis au-
trix, & mediatrix hæc fuisset.

Quam

Quam orbem quisquis ipsam summis laudibus extollat, atque efferat, magis arguetur, magis, in honore, animoque habeat. Posteaq; supra debitas laudes à raris editas, Praemiorum spe magna, admodumque firma ipsi apud Deum probe niti possunt. iuxta quod tradiderunt Imp. in l. quoniam venerabilis C. de Episcop. & cler. & in l. & virtutum C. de stat. & imm. & Iuris Conf. in l. 1. ff. de Inst. & Iure. Et deuenio ad Pragmaticam.

PHILIPPVS DEI GRÁ-
tia Rex, &c.

DON Henricus de Gusman Comes de Oliuares, & in praesenti Regno praefatae Regiae, & Catholice Maiestatis Vicerex Locum tenens, & Capitaneus Generalis, &c. Essendo stato più volte supplicato per questa Fidelissima Città, Baronaggio, & Regno, nelli parlamenti prossimi passati, che douessimo prouedere del remedio necessario per leuare l'abuso, & disordine grande, che d'alcuni anni in qua si va vsando circa il trattamento che si fa, così de parola, come per scritto. essendo venuto à tanto eccesso, che ogni dì ne nasceuano inconuenienti, & ne posseuano di facile nascere maggiori, si non se si formasse riducendolo al buono, & antiquo termine, & volendo noi sopra di ciò pigliare la resolutione più conueniente: vedendo anco che nelli altri Regni di Sua Maestà si sono remedati simili abusi, ci è parso per ciò col voto, & parere del Regio Collateral Consiglio appresso di noi assistente, fare la presente Pragmatica *omnitempore valitura*, per la quale statuimo, ordinamo, & comandamo, che si debbia inuiolabilmente offeruare, così in questa predetta Magnifica, & Fidelissima Città di Napoli, come in tutto il pre-

sente Regno, lo presente videlicet. Primieramente statuimo, & comandamo, che à niuna persona di qualsuoglia stato, grado, titolo, & conditione per grande, preheminentemente che sia, si possa chiamar per scritto ne di parola de Eccellenza, nè Signoria Illustrissima, se non solo di Signoria, eccetto però alli sette Officij del Regno, & alli Titolati, alli quali solamente permettemo, che si possa chiamare de Signoria Illustrissima, tantum da chi vorrà.

Item, che in quel tocca al scriuer l'vna persona all'altra generalmente senza niuna eccectione, se habbia da guardare questa forma, cioè cominciar la littera, ò viglietto che si scriuerà per la cosa, ò negotio che si tratterà, senza poner ad alto sotto la Croce sopra lo foglio, nè al principio della prima riga niściuno titolo, nè zifra, & al finire della lettera se dica solamente *Dio garde à V. S. ò Dio vi guardi*, & subito se ponga la data del luogo, e tempo, & appresso la firma senza metterui altra cosa, ne cortesia alcuna, & quello che haueà titolo, ò officio, lo potrà pòner nella firma si vorrà.

Item, che nelle soprascritte si ponga, al Principe, Duca, Marchese, ò Conte di tal luogo, & alli Cavalieri, & altre persone il loro nome solo, dicendo al tale, & se li potrà ponere

ancora

ancora il titolo, officio, carico, ò dignità che hauerà.

Item, che da questo ordine non si possa eccettuare il Vassallo, scriuendo al suo Barone, nè il seruitore al suo patrone. mà li patri, & figli potranno scriuersi aggiungendo al nome proprio lo naturale, dicendo al mio padre tale, al mio figlio tale, & anco il marito alla moglie, & la moglie al marito, & il frate carnale al suo fratello, & così gl'altri parenti se vorranno.

Item, che il medesimo trattamento si habbia da offeruare ancora fra le femine, & con le femine, tanto per scritto, come di parola.

Item, che questo medesimo ordine si guardi, & offerui non solo scriuendo alle persone che sono dentro di questo Regno, mà ancora con le persone à chi si scriuerà fuor d'esso Regno, essendo però quelli Vassalli di Sua Maestà.

Item, che nelli Contratti, Scritture, & atti publici, che faranno li Notarij, Maestri d'Arti, & Scriuani, stipulando detti contratti, & qualsiuoglia altri atti, habbia da dire solamente. Il Principe, Duca, Marchese, ò Conte tale, & nominandosi altri Cavalieri, ò persone che non faranno titolati il loro nome, dicendo il tale.

Item, che nelli Regij Tribunali, quando se daranno suppliche, compare, ò memoriali, à tutto il Tribunale se habbia da mettere il titolo, che per lo passato è stato solito darsi, mà quando si desse memoriale particolarmente così alli capi delli

Trinunali, come alli altri Officiali non se habbia da ponere titolo nel fuo, & in dette compare, ò memoriali, & altri atti, ò decreti che si facessero, così nelli Tribunali predetti, come nelle case delli Officiali non si possa ponere altro titolo di quello che à ciascheduno si dà per la Regia Cancellaria di questo predetto Regno.

Et perche si guardi, & eseguisca ad vnguem lo sopradetto. Volemo che li contrauenti al tenore di questa presente pragmatica incorrano per ciascheduna volta in pena di onze quattro, da applicarsi la terza parte all'Accusatore, l'altra terza parte al sacro Hospitale dell'Incurabili di questa predetta Città, & l'altra terza parte al Regio Fisco, da eseguirse irremissibilmente contra li Trasgressori: ordinando, & comandando a tutti, & singuli Officiali, & Tribunali maggiori, & minori del presente Regno, che debbiano tenere particolar pensiero dall'offeruanza della presente pragmatica, & di procedere all'esecuzione della pena predetta, chetal'è nostra volontà, & intentione. Dat. Neap. in Regio Palatio. die 29. mensis Martij 1596.

EL CONDE DE OLIVARES.

*Vid. Ribera Reg. Vid. Gorostiola Reg.
Dominus Vicerex, Locumtenens,
& Capitanens Generalis, mandauit mihi Don Berardino de
Barriouoeno.*

P O S I T I O T E X .

Praesens Text. duas habet positiones principales: in prima igitur ponit necessitatem, & causam huius Pragmaticae. in secunda singularem ordinat. secunda ibi, *primieramente*.

Iterum prima in tres. in prima auctoritatem, & Conditoris fastigium exarat, in secunda Vassallorum reclamationem. in tertia prouisionem, secunda ibi, *essendo stato supplicato*, tertia ibi, *volendo noi sopra di ciò*. Quae nouissima itidem in tres, in prima ex exemplo facilitatem, in secunda perpetuitatem, in tertia suppositos, & mancipatos deregit. secunda ibi, *omni tempo re uelitura*, tertia ibi, *essi in questa predesta*.

Secunda pars principalis in quinque dirimitur partes, in prima enim ponit prohibitionem, in secunda formam, in tertia extensionem generum, in quarta illationem, & tandem, in quinta poenam, secunda ibi, *item che socca*, tertia ibi, *item che il medesimo statamento*, quarta ibi, *item che questo in ultima autem ibi, e perche se guardi*.

Prima de integro in tres, in prima uertat, & inficitur. in secunda assentitur. in tertia excipit. secunda ibi, *non solo di Signoria*, tertia ibi, *excesso*.

Secunda ad huc in duas. in prima formam limitatam. in secunda inclusionem, in forma data docet. secunda ibi, *item che da questo ordine*.

Quarta rursus in tres. in prima illationem ad priuatas personas. in secunda ad publicas. in tertia in actis Curiae praesentandis, seu off. formam explicat, secunda ibi, *item che nelli contratti*, tertia ibi, *item che nelli Regij Tribunali*. Quae ultima denuò in tres. in prima cessionem Regiae Curiae demonstrat, in secunda limitationem huius concessionis ad officiales. in tertia limitatiuè declarat, & ampliat. secunda ibi, *ma quando*, tertia ibi, *& in dette compare*.

Quinta demum, in tres, in prima exponit poenae quantitatem, in secunda

diuisionem, in tertia efactionem ordinat, & disponit. secunda ibi, *da applicarsi*, tertia ibi, *ordinando*, & *commandando*.

S V M M A R I V M.

- 1 *Philippus nomen Regis, & bellicosus interpretatur.*
- 2 *Vtriusque Siciliae Monarcha dicitur solutus ab Imperij iurisdictione.*
- 3 *Rex V. S. est Vassallus, & ligius Sanctae Romanae Ecclesiae.*
- 4 *Rex in suo Regno Monarcha dicitur, & plus iuris habet, quam Imperator in suo Imperio.*
- 5 *Dominus, haud superiorem recognoscens. Imperator dicitur.*
- 6 *Rex Siciliae quatenus ab Ecclesia Romana infeudatus liber dicitur.*
- 7 *Et potestatem Imperatoris, atque iura Imperialia habet.*
- 8 *Et Serenissimus nominatur, quemadmodum Imperator.*
- 9 *Atque competit Maiestatis nomen, & Altiudini Decus.*
- 10 *Et potest legem condere, aduersus potestiu Romanorum iura.*
- 11 *Et lex est animata in Regno, & pater, & filius Iustitia.*
- 12 *Et Solutus Imperialibus legibus ipsaque potest. perindistè, ac Rex Francia, & Hispania, & Reliqui. Potentatus liberi.*
- 13 *Et ad Imperium aspirare, haud facultatem habet.*
- 14 *Memoria nouique Regis Philippi III. Encomia traduntur.*
- 15 *Hoc Regnum praeiosum, & praeclearum dicitur haereditas, atque viridarium inter agros, & Amantissimum Pomerium.*
- 16 *Rex Regni Siciliae coronatur, & unctus.*
- 17 *Regis magis nomen est dulce, quam Imperatoris.*
- 18 *Reges antiquiores Imperatoribus.*
- 19 *Imperium ab armis, gladioque originem traxit.*
- 20 *Regem perisimescere debemus.*

Regum

- 21 Regum Electionem Dei esse iura conc.
 22 Regu nostri scriptio. Imperatori simili
 iura concordantia.
 23 Plures possidens Dignitates, debet illas
 scribendo emodare.
 24 Doctoratus summa, & præcipua dignitas,
 & Nobilitas est.
 25 Doctores Titulum Doctoratus in scriptis
 Orationem habere possunt.
 26 Doctores eorum insignijs, quoque ubi
 Princeps assistit iugiter vis possunt.
 27 Ex Doctoratus Dignitate, & Nobilitate,
 Honor, Vita, & Bona acerrimè
 tutantur.
 28 Et Civitates, Regna, & Imperia gubernantur.
 29 Et Munda regitur, & gubernatur.
 30 Doctores laudem, & profectionem Pontificis,
 Imperatoris, & Regum ex specialis
 dilectione merentur.
 31 Doctorum laudes, & Encomia exarantur.
 usque ad num. 42.
 42 Doctores aliqui summam Doctoratus
 dignitatem despiciunt. usque ad num. 45.
 43 Doctoribus Pontifex, Imperator, &
 Regis Dignitatem Decus, Honorem,
 & omnem tribuunt amplitudinem,
 & Maximatem.
 46 Nobilitatis Doctorum Excellentiam,
 supra nobiles Civitatum fore traditur.
 usque ad num. 49.
 49 Doctores haud molentiam, & scrupulum
 generosis ferre debent.
 50 Generosorum Zelotipia exaratur.
 51 Veri, Optimique Nobiles collaudandi, &
 commendandi sunt.
 52 Per Congloationem, & conuocationem
 generosorum Doctoratus dignitati
 nil additur.
 53 Officium Doctorum enodatur.
 54 Quid de Doctorebus exarauimus de
 milite proposituram habente censendum.
 55 Quis iste Miles existat explicatur.
 56 Minores Capitanei, qui bodie Capitanei
 de Infanteria appellantur Nobilitate
 gaudent.
 57 Militia de per se, neque Nobilitatem,
 neque Dignitatem confert.
 58 In Regno Militares viri Nobilitate
 gaudent. Et qui sunt.
 59 Idem apud Turcarum Regna.
 60 Idem Perusij.
 61 Idem, qui in arte excellens præstent
 runtque militari.
 62 Idem si Militia Dignitati, vel generositati
 adiungitur.
 63 Idem Vrbis Romæ equitibus.
 64 Pontificis Medicus, & Principis dignitate,
 & nobilitate gaudet.
 65 Idem si Medicus esset Doctor in Philosophia.
 66 Virtus, & scientia nobilitant.
 67 Philosophi Illustres Medici exaratur.
 68 Medicina, nec Philosophia Nobilitati,
 vel Generis, siue alterius derogat.
 69 Pontifices, qui in medicina, probe
 versantur, & Imperatores, & Reges
 ponuntur.
 70 Cibirippica, ut illiberatis existit, &
 forsantissima, & Nobilitati opponitur.
 71 Constituti in Dignitate, & Nobilitate
 sua Dignitatis, & Nobilitatis nomen,
 & ut voce, & in scriptis, iactant
 & passim decorari possunt.
 72 Negant, & inde enter admodum
 quæ voluntate de scientia, Nobilitate,
 & Dignitate.
 73 Prorex antiquitus Praefectus Prætorio
 appellabatur.
 74 Praefecti Prætorio quatuor erant.
 75 Proregis Etbimologia.
 76 Proreges de numero Illustrium, uti
 Caratialis, Patriarcha, & Rex existunt.
 77 Proreges possunt legem generalem, &
 Constitutiones perpetuas condere,
 qua iure commune, & civile faciunt.
 78 Proreges Regis Vicarij existunt, Et ad
 istar Prouinciarum Praesidis sunt eod.
 79 Digniora proponenda.
 80 Neapolis summa, & præcipua Civitas
 à qua inde totum Regnum sumit exordium,
 & nomen.
 Neapolis undè dicatur eod.
 81 Digniores, & præbementes in dignitate
 altiori loco sedere debent.
 82 Dignior debes sedere à desistis.
 83 Dignior quis dicatur, cum tribus
 lit. & 84.

- 85 *Qua aetio maioribus aduersus dignitate minores in sedendo competat.*
- 86 *Iura sollicitis, & vigilantibus subueniunt.*
- 87 *Sollicitudo, & vigilantia Idem.*
- 88 *Sollicitudo, & vigilantia qua sit laudabilis, & qua non.*
- 89 *Vigilantiam, & sollicitudinem in Castrensis, & Militaribus necessariam fore demonstratur.*
- 90 *Idem in Ciuilibus iuridicalibus, & negocialibus.*
- 91 *Negligentia in Populorum rectoribus summopere improbat.*
- 92 *Negligentia prima causa infidelitatis est.*
- 93 *Negligentia quid sit.*
- 94 *Negligentia, unde dicatur.*
- 95 *Negligentia speciale vitium existit.*
- 96 *Negligentia aliquando mortale, peccatum erit.*
- 97 *Abusum detestandum.*
- 98 *Abusus malum usum significat.*
- 99 *Hac Pragmatica correctoria, & reformatoria est.*
- 100 *Excessum repellendam.*
- 101 *Nobiles Generosi, siue ex Genere sunt in triplici ordine.*
- 102 *Nobilitatem selsse Nobilitatis numerositas, qualiter probetur.*
- 103 *Nobilitas non virtus existit, non verborum, carnis, siue corporis, sed animi.*
- 104 *Nemo, nec de virtute, nec de vitio, parentum, aut laudandus, aut culpandus.*
- 105 *Nobilitas ex Genere sicut est sine virtute.*
- 106 *Et hi nobiles sicut molares appellantur.*
- 107 *Falsa Generis Nobilitas parit solum, litem, & odium.*
- 108 *Et pecudum vitam producit.*
- 109 *Falsa Nobilitatis Nobiles ignobiliores porcis.*
- 110 *Et tanquam bestia moriuntur.*
- 111 *Genevis Nobilitas parum habenda, & num. 16.*
- 112 *Et velamenta malitia appellantur.*
- 113 *Et Patres dedecorant.*
- 114 *Nobiles ex genere digni sunt risu, & merore.*
- 115 *Nobilium officium traditur.*
- 116 *Nobilitas Generis morbus Sonticus existit.*
- 117 *Secundus Ordo verè Nobilium ex genere traditur.*
- 118 *Tertius Ordo omni Genere Nobilium exaratur.*
- 119 *Et hac perfecta Nobilitas dicitur.*
- 120 *Nobiles omni genere digni, omni honore.*
- 121 *Tres nobilitatis ordines in omni loco inueniri possunt.*
- 122 *In Bivitiatis, & locis duplicem non re, sed ex exercitio nobilitatis reperiri.*
- 123 *Nobilem non nasci, sed fieri virtute, nobilem.*
- 124 *Optima nobilitas, qua sit.*
- 125 *Multitudo omni iure inimica.*
- 126 *Communio discordias parit.*
- 127 *Ex Doctorum multitudine, omnes se Doctores appellant.*
- 128 *Aliqui per mensam student, & incunctanter se profectos nuncupant, & nouiter exquirunt cartam pecorinam.*
- 129 *Doctorum multitudo, qualiter processit.*
- 130 *Fore Doctos, & Sapientes ex paratum habendum.*
- 131 *Docti, & Sapientes Doctores, neque simplices in Disciplinis, sed mixti sunt, & fuerunt.*
- 132 *Iuuenes, haud incunctanter ad disciplinam legalem currere debent.*
- 133 *Ex multitudine Privilegiatorum magis ignorantiam, cecitatem, atque habitudinem intelligentiam sensusue perpenditur.*
- 134 *Et causa huius indicatur.*
- 135 *Doctores aliqui Genio indulgent, & Caeco sacrificant.*
- 136 *Doctores ignari a peccato immunes, haud sunt.*
- 137 *Neque excusationem a pena habent.*
- 138 *Ignorantia, qua mala producat.*
- 139 *Ignorantia cum Superbia, continentiam habet.*
- 140 *Remedium aduersus ignorantiam traditur.*
- 141 *Amor singularis ad studium requiritur.*
- 142 *Amoris conditiones, qua sint.*

- 143 *Septiformis regula in unaquaque disciplina capeſcenda remiſſa.*
- 144 *Doctores ignari, haud ignoſcendi ſunt.*
- 145 *Nemo inſanabiliter eſt eo, qui ſanus ſibi videtur.*
- 146 *Dolores legum, qui dicantur.*
- 147 *Doctores, qui nebula turbiniſus agitata, & fontes non lauantes ſed coinguinantes exiſtant.*
- 148 *Doctores indocti ab Eccleſia, ſicut corpore viſitati reuocandi.*
- 149 *Doctores quod ad formam, & habitum, non quod ad effectum ſunt ignari.*
- 150 *Doctores indocti, ut longè diſtantes ſpeculantur.*
- 151 *Et ſuſpecti allegari poſſunt, & tanquã groſſi in cauſarum Deciſionibus, Commiſſionibus, Delegationibus, & deſenſionibus repelluntur.*
- 152 *Et reprobari poſſunt.*
- 153 *Et in mortali (ex indigna priuilegij aſſumptione) conſtituuntur peccato, etiam admittentes.*
- 154 *Legis officium, quid ſit.*
- 155 *Correctionem, & reformationem admittendam.*
- 156 *Prudentiã actus, quis ſit.*
- 157 *Legales Conſtitutiones magis in ipſarum inſcriptionibus comparatiſus, quam poſitiſus nominibus vacare.*
- 158 *Natura Poſitiui, Comparatiſus, & Superlatiui quanam ſit.*
- 159 *Argumentũ ab exemplo validiſſimũ eſt.*
- 160 *Lex cum conſilio Sapientum decerni debet.*
- 161 *Numerus Sapientum in compilatione ciuiliſus ſapientia traditur.*
- 162 *Conſultarij. Cãſideralium olim Auditores Regis appellabantur.*
- 163 *Rex faciẽs cum Conſilio Sapientia regitur.*
- 164 *Claufula omni tempore valitura, quid importat.*
- 165 *Pragmatica, quid ſignificat.*
- 166 *Pragmatica, haud ad ſingularum præci conſtituenda, ſed vniuerſitatiſus nomine.*
- 167 *Proregi Excellentiã Tituluſus iure competet.*
Et nonnullos alios titulos eod.
- 168 *Illuſtriſſimi tituluſus, quibus competat.*
- 169 *Baronia, cuius dignitatiſus ſit ſeudum.*
- 170 *De dictionibus Solũ, Tantũ, & reliquis taxatiſus. & 177.*
- 171 *Præcipua dictionum natura taxatiſus, qua ſit.*
- 172 *Solũ dictio diuerſimodè mutatur.*
- 173 *Omnibus ſutum eſt abſque perſonarũ exceptione Dominos ſimul, actiue, & paſſiue, verbo, & in ſcriptis, præter primam litterarum dictionem nuncupare, & 178.*
- 174 *Tituluſus Illuſtris, & Perilluſtris, ex hac Pragm. antiquitatiſus cenſentur.*
- 175 *Hæc Pragmatica eſt exceſſus reformatoria, non autem deſectus.*
- 176 *Nomina ſeptem Officiorum.*
- 179 *Forma dat eſſe rei.*
- 180 *Forma ſeruanda eſt, etiam in minimo.*
- 181 *Forma præciſe ſeruanda.*
- 182 *Formam huius Pragmatica in conſcientia foro, quis nõ temet ſeruare.*
- 183 *Differentia inter litteram in ſingulari poſitam, & litteras in plurali.*
- 184 *Littera vnde dicta.*
- 185 *Crux in litterarum principio, quid ſignificat.*
- 186 *Crucis ſigno in Militariſus vexillis Conſtantinus Magnus Ferociſſimos Hoſtes debellauit.*
- 187 *Crucis Encomia aliqua.*
- 188 *Crucis ſignum ex Apoſtolorum traditione habemus, atque ngnamus.*
- 189 *Crux. Hieroglyphica ſignificatione, quid notabat apud Aegyptos.*
- 190 *Charta vnde dicta.*
- 191 *Charta latiſus, de omni, & quacunquẽ materia, qua ſcriptioniſus ſit apta intelligitur.*
- 192 *Sub nomine (correſſa,) qua compræbandantur.*
- 193 *Adulatoriſus lingua, quibus cõparatur.*
- 194 *Adulatio ſugenda.*
- 195 *Adulatores, quibus adulantur.*
- 196 *Ex adulatione, quos mala promeniãt.*
- 197 *Adulatio, haud eſt ſine peccato.*
- 198 *Comitiſus, & ceteriſus Titulatiſus corũ tituluſus omnem exarari debet.*
- 199 *Ad inanẽs vulgariũ laudes, haud deperdere debemus.*

- 200 *Baro, quæ vox sit.*
 201 *Baro quis sit.*
 202 *Barones representant feudum, & dicuntur esse de Regno eod.*
 203 *Fœmina actiue, & passiuè in Pragmatica complectuntur, & seq.*
 205 *Fœmina deficientibus masculis, in feudorum successione iure Cons. Regni admittuntur.*
 206 *Regnum Sicilia deficientibus Masculis Fœminis debetur.*
 207 *Hæreticum est asserere, haud licere fœminis in Ciuitates, & Prouincias ad huc in Regna iurisdictiones exercere.*
 208 *Detractores laudum fœminarum erant rauerunt.*
 209 *Mulieris uera Etimologia. Mulierum commendatio eod.*
 210 *Regni appellatione uenis Beneuenti. in latissima significatione.*
 211 *Beneuentum de Regni iurisdictione non dicitur.*
 212 *Forma Pragmatica in priuatis, & publicis negotiis obstruanda.*
 213 *Hæc Pragmatica priuatos quatuor annullare, & reformare honores, & titulos diuersas constituendo format.*
 214 *Hæc Pragmatica constituit pœnam, & non multam.*
 215 *Pœna unde dicta. Pœnarum genera quod sint eod.*

PHILIPPVS) nomen proprium est Regis nostri, & bellicosus interpretatur ex D. Heronym. qui quot Regibus, & Potentibus terribilis fuit,

- perspicuum existit: laudesque summæ suæ excelsi, illustrique sitæ sunt loco.
 2 Nam Rex, & Monarcha presentis nostri Regni, ac utriusque Siciliae solutus ab Imperij iurisdictione, cum ab Ecclesia Romana in feudum existat, ut explicant *Iser. in Proam. Cons. Afflic. in præl. Cons. q. 1. num. 6. & in decis. 182. fuit dubitatum num. 4. Ioan: de Amicis cons. 22. num. 10. Paris de synd. ver. sen-*

sentia cap. 4. num. 16. Viu. lib. com. opin. opin. 691. num. 5.

- 3 *Esti Vassallus, & ligius S. R. Ecclesie, ut indicat sexti. in Clem. pastoralis de ve iud. Speciale enim Siciliae Regnum Petri, & successorum Patrimonium dicitur. cap. ad apostolica de re iud. in 6. Glo. in Clem. 2. S. dudum. de iur. iur. Iser. in prælud. feud. 9. col. Anibal. Troyss. in proam. suorum comment. Afflic. in all. præl. q. 2. num. 4.*

Possidetur enim, & facultas huius Regni ab Ecclesia concessa est per inuestituram Regis Alonsi, post Regnam Ioannam, ut *Gramm. cons. 17. in Ciu. & secundum Andr. in cap. 1. S. quid ergo in fine de inuest. de real. fac. Per inuestituram Regis Caroli Primi, & Par. d. num. 16. Atque Rex, ut ait Socc. cons. 67. consilij nostri num. 4. Monarcha existit in suo Regno, & plus iuris habet, quam Imperator in suo Imperio. *Iac. de Bell. in cap. 1. quis dicitur Dux, Comes, &c. Andr. in cap. 1. de his qui feud. dar. poss. Afflic. in all. præl. q. 13. aum. 1. Cap. in inuest. feud. S. feudum dant. in par. 2.**

- 5 Et ex communi Theoremate Princeps, & Dominus, haud superiorem in suo Regno recognoscens in illo Imperator dicitur, eandemque potestatem, ac autoritatem possidet, ut de communi per *Curt. lun. 61. Sacratissima Trinitatis num. 9. & cons. 100. presupponitur in facto nu. 3. Viu. d. opin. nu. 1. tanquam Rex noster, ut in proam. Cons. Iser. Glof. Iser. & Aff. d. q. 1. num. 6. & Troyss. d. loca.*

- 6 Nam quamuis ab Ecclesia in feudatus existat, tamen liber dicitur huius est argumentum. Summus enim Pontifex imposuit ipsi Regi, atque Elargitus est insignia Reali, ex quibus amplitudo, & plenitudo Regis Potestatis collocata fuit. Proinde tribuit iurisdictionem temporalem liberam. Proinde ac apud Põtificem erat, & virtute quippe ipsius Regni concessionis, & gratificationis transiit Regnum totum, & Partes, sic Corona, Mitra, &

omnia quæ plenam designant potestatem; Præter in exceptuatis capitulis erogationis, & concessionis, vt explicat *Glof. in all. proæm. Const. & firmanz Iser. in Reper. Const. ver. Rex. Aff. q. 21. num. 4. & Par. d. num. 16.*

Quo circa bene Potestatem Imperatoris fertur habere, atque iura Imperialia, vt tradunt *Glof. in all. proæm. & ibi A. dr. Aff. in decis. 249. num. 4. Par. d. loco. And. in cap. 1. de inueſt. de re al. fac. & in d. ver. Rex. Troy. & Cap. citat. locis. Bal. in l. exemplo nu. 7. C. de prob. Cyn. in libenè à Zenone. C. de Quad. præſcript. Felyn. in cap. cum non liceat. de præſcrip.*

8 Ideò Serenissimus nominatur, quæ admodum Imperator, vt docet in *d. l. benè à Zenone in fine. cum quo transit*

9 *Aff. d. q. 13. num. 5.* Competitq; Maiestatis nomen, vt notat *idem Aff. in all. proæm. in S. cum igitur in princ. text. & ibi notat Glof. in Constit. si Vassallus à Domino suo in ver. ad Regiam Maiestatem. Glof. in all. præl. Cap. d. S. col. 10.* Atque altitudinis Decus, proinde Hispani tribuunt eorum Regi, vt notat *Aff. in d. proæm. S. hos itaq; 2. notab.*

10 Insuper ipse potest legem, aduersus Romanorum postitua iura condere, & statuere, vt in *all. præl. Glof. Andr. & Aff. q. 2. num. 2. & decis. 283. num. 6. Andr. in cap. Imperialem de probib seu. al. per Fed. Quæ admodum in Constit. Capis. & Regni Pragmaticis lege lata constitutum est, quæ redarguendæ non sunt, hæc leges rationabiles existunt, vt *Aff. in Const. disputare nu. 7.* sunt enim optimis rationibus conditæ, quæ ius commune, & ciuile in Regno constituunt, vt *Andr. in all. præl. Aff. d. q. 1. num. 3. & decis. in num. 6.* Et haud dissonans eloquebatur, *Cyn. in proæm. ff. & in l. discernimus C. de sacr. Jan. ff. eccl.* quem sequitur *Glof. in d. proæm. nouus**

11 *Rex, & noua lex.* Et Rex noster Animata lex in Regno dicitur. *Bal. in auth. de Consul. Ac Pater legum auth. de fid. instrum. in princ. quæ omnia notat Aff. ff. in Const. non sine gaudio nu. 8.*

12 Itaque solutis Imperialibus legibus ipsaque Potestate, Imperijque iurisdictione Rex noster, perinde ac Rex Franciæ, qui liber existit, *cap. per venerabilem. vbi DD. qui sibi sunt leg. Aff. d. q. 13. num. 6. Bal. in cap. 1. in 2. col. de inueſt. in mar. facta, & in cap. 1. de pac. iur. fir. & ibi Iser. & idem Iser. in præl. feud. Spec. in tit. de appell. in S. nunc tradimus Glof. in imm. in cap. Adrianus el. 2. 67. dist. ff. Boer. in tract. de Mag. Con. autb. num. 47. Aegy. Bellam. conf. 42. in princ. Io: Igneus in sua disp. an Rex Franciæ re cognoscat superiorem. Ac itidem vt de Rege Hispaniæ indicamus vt tradiderunt *Io: Lup. de Regno Nau. par. 6. S. 4. & de beneficijs vacantibus in Curia. S. 8. Glof. in d. cap. Adrianus, & in c. & si necesse sit de don. int. vir. & vx. Iaj. in l. id quod apud hostes nu. 14. ff. de leg. 1. Abb. in cap. venerabilem num. 19. de elect. Oldr. conf. 69. Gasp. Lusit. in l. imperium. ff. de iursd. omn. iud. Io: Lup. in introd. ad repet. de donat. num. 18. Couar. secunda par. rel. ff. S. 9. num. 9.* Inmò Hispani legem habent, (quam ad hæc vique tempora inuoluntariam tenent) nè quis Imperatoris legem in iudicio; nisi capite truncari vellet allegaret, vt testatur *Oldr. d. consil. quem refert Petrus Bellug. in tit. de amortizationibus. S. veniamus num. 5.* Atque indicamus de alijs Regibus, & Potentatibus liberis, de quibus per *Cassaldum in tract. de Imper. q. 13. per Couar. d. S. 9. num. 5. & Aff. d. q. 2. nu. 1.**

13 Regesque huius Regni, & Monarchæ ex inuestituris Regi Carolo primo & Ferdinando I. de Aragonia factis: nec ad Imperium aspirare facultatem habent. Ideò si fortassè ad Imperium eligerentur, illicicò Regno renūciatum, & refutatū intelligitur. Nam in præd. Inuestituris hæc adsunt verba, vt ipsi de Regno inuestiti, non aspirent ad Imperium, vt testatur *Aff. in d. S. nos itaque 1. not.* atamen de apposito minime dubitandum est, vt de Carolo quinto Romanorum Imper. Et si conijciendum ex Summi Pontificis consensu,

14 sensu, & scientia esse tacite, vel expref-
 14 sè tunc suffragatum: Qui Rex huius
 Regal erat, & Pater huius Philippi se-
 cundi, & Auus præsentis Philippi ter-
 tij, quem Deus Opt. Maximus seruet,
 ac incolumem tutumque redeat, ma-
 ximam Aui, Geitorique sui felicita-
 tem, & prosperitatem tradat, atque
 orat. Summa enim huius nostri Re-
 gis Monarchia inter omnes Terræ po-
 tentatus, & potestates granditas, &
 amplitudo est. Quis ponderosum Tur-
 earum Regis imperum, conatumue ar-
 guit? aut quisaam inter omnes Orbis
 quitur; Formidabilis elucet, etque
 inuincibilis arbitratur, & sentitur? Hic
 est, qui portas Inferi omnes retuldit,
 atque allidit. Nemo enim ipsum ma-
 ximopere laudare valet, & dignis cele-
 brare Encomijs? neque Cicero arbit-
 rator, & Demosthenes, cum eorum elo-
 quentia, aut Plat. & Arist. cum eorum
 sapientia.

15 Et ad illud vnde diuertimus redea-
 mus. Hoc Sicilia Regnum prætiosa di-
 citur hæreditas, vt inquit *text. in d. S.*
cum igitur. Atque præclara, vt in *Const.*
nam hæreditarium. Viridatium electū
 inter agros, vt in *Consist. occupatis,* &
 amenissimum Pomerium, vt in *cap. Regi*
Carolus, & cap. desiderijs.

16 Eiusque Rex coronatur, vncitur.
Aluar. in cap. 1. quæ dicit. Dux. Cap. d. S.
seu a officiorum in fine. Assi. in d. Const.
non sine grandi num. 9. Et in tempora-
 libus Dei Vicarius existit. *Bald. in cap.*
signifi. antibus in fin. de off. deleg.

17 Tametsi Impeccator, & Rex equipa-
 reatur. *c. super quibusdam S. 1. de verb.*
signifi. at Regisque nomen magis dul-
ce, susueq; existit. Prudentiam, & equi-
tatem explorat. Et à regendo dicitur.
cap. clerici, & seq. 21. dist. cap. duo. 12.
q. 1. Bald. cons. 178. pridè vol. 3. Assi. d.
quasi. 1. num. 6.

18 Ipsique antiquiores Imperatoribus
 existunt, vt *Andr. in all. præl. Const. &*
seudorum quasi. 3. & Assi. d. num. 6.
 Imò Deus Rex appellatur, vt in *proa.*
decr. & Dei Mater Misericordix Regi-

na, vt ex *Dyon. tradit. Assi. nu. 6. Verum*
 19 Imperator terroris est nomen; ab ar-
 mis, gladioque traxit originem. *Glos.*
in cap. 1. de pas. iur. fir. quæ singularis
arbitratur per Angel. in l. de precatio ff.
ad l. Rhod. de iac. tenet Bal. in d. l. bene à
Zenone num. 8. Et à Violentia. Alb. in
l. cunctos populos C. de sum. trin. & cap.
assentitur Petrus de monte de potestate
Papa, & Concil. in 3. par. Cardin. d. cap.
venerabilem q. 6. Prop. in cap. causam in
fin. qui fil. sint leg. Felyn. in cap. cum non
liceat num. 13. de præscrip. de quare
graphice in cotū Monarchia per Ant.
de Roseellis, & Dans. in 3. lib. tanclaq;
Imperij fortuna, vt tradit Glos. in l. di-
gna vox. C. de legat. & sequitur Felyn.
d. num. 13.

Quem nostrum Principem, ipsi tre-
 20 pidate, & pertimescere debemus scien-
 tes Domini esse electionem, eiusque
 magistratus, vt Dei ministros in hono-
 rem habere. Vtotes enim sunt omnis
 imitrix, vt docet ex *Apost. trad. d. Clem.*
in Const. Apost. lib. 7. cap. 17. & traditur
Prima Petri cap. 2. Cuius Regis cor in
manu Dei, vt pro 21. cap. pro quo orare
debemus, vt Apost. ad Tim. primo c. 2.

21 (DEI GRATIA) Concordat *text.*
in Sap. cap. 6. Pron. cap. 8. ad Rom. cap.
13. Beati. Clem. d. l. 7. cap. 17. Epistol. &
interclaras. C. de sum. trin. & fid. catb.
& S. quia igitur in authent. de fid. instr.
olum. 6.

(Castellæ Arag. V. Siciliæ) Multa
 22 concordant iura, vt in *scriptionibus*
Rub. proam. inf. & Cod. & C. de emend.
Cod. & ff. de cons. Dig. & in Præfat. Dig.
 23 *eam alij. Et hic signa, quod Bart. in*
d. rub. inf. num. 18. attenuat, quid si ali-
 quis plures profiteretur dignitates, de-
 bet illas in scribendo palam facere, &
 enotare, vt de mandatis persona cog-
 nita habeatur ratio. *l. hac consulti ff. ma. C. de test.*

24 Præterea promerendum ex quo Do-
 ctoratus præcipue, summaque est di-
 gnitas, & nobilitas, vt tradiderunt.
Bal. in proa. Cod. Bart. in l. 1. C. de nona
cod. Comp. Assi. in Const. constitutum

- presenti num. 3. & 4. Alex. cons. 15. & 18. vol. 1. & cons. 94. vol. 2. l. providendum, & ibi Cyn. C. de postulat. Bart. Luc. de Penn. 10. Plat. in l. Iudices C. de dignit. lib. 12. Rayn. in tract. Nob. q. 1. in princ. Tirag. de Nob. cap. 5. num. 3. Viu. opin. 197. num. 1. & 5. Felyu. in rubr. de mag. num. 5. & in cap. quanto num. 1. vbi lo: de Anan. & per alios latissime per dictos cumulat. Ipsi possunt ex *pres. text.* titulum suæ Doctoratus Dignitatis inscriptis orationem habere, atque sermonem.*
- 36 Promisitque oportune *Bart. in l. unica per illum text. in f. glos. C. de hon. vebic. lib. 11. Doctores eorum insignijs quoque, vbi Princeps assistit iugiter facultatem vtendi habent, quem vt singulare didum commendat. Cors. in suis Ang. ver. Doctor.*
- 37 Ex ipsaque enim Doctoratus Dignitate, & Nobilitate; Honor, Vita, & Buna acerrimè tutantur. probat *text. in l. aduocati. C. de adu. din. iud. Ciuitates,*
- 38 Regna, & Imperia gubernantur. *S. fin. in f. in proam. & totus regitur mundus, & illuminatur, Auth. habita. C. ne fil. pro patr. legibus, Sanctionibus, Pragmaticis, & statutis, vt omnia iuris volumina Imperialia explicant, siue Canonica, vel Realia, & Statutaria. Sine quibus Imperium Regnum, omnesque potestates deficerent. Ipsi omnes informant mores; Deoque obedire faciunt.*
- 39 Ex quo bene laudem, & protectionem Pontificis, Imperatoris, & Regis, ex speciali dilectione oimimodò merentur, vt ex *all. Auth. bene perpenditur*
- 40 Quorum Domus ex *Civ. lib. 1. de Oras.* Oraculum est Ciuitatis, Cives enim de rebus suis incertis, per eos certi dimittantur, & *Saly. in d. auth. ait, sine ipsis estemus in tenebris. Quibus Princeps reuerentiã habet. l. quicquid. C. de adu. din. iud.*
- 33 Qua de re omnes quantumcunque maximis insignitis titulis, ac dignitatibus debent ipsos Dominos, haud frater appellare, vt exarauerat. *Imol. in Clem. 2. de mag. Luc. de Pen. in l. unica*
- vt. col. in ver. item nota. C. de prof. qui in vrb. lib. 12. & in l. mulieres. C. de dign. cod. lib. Barb. cons. 57. praeclarè vol. 2. Viu. d. opin. num. 13.*
- 33 Verèque Nobiles, Principium, Nobilitatisque essentia sunt. Atque primi Nobiles meritò existunt, ait *Luc. de Pen. in d. l. mulieres, in glos. nobilitamus*
- 34 in *prin. & in d. l. vnic. in fin.* Quos Imperator Patres appellare non dedignatur. *l. ex diyi. C. loc. & Nobiles, & Nobilissimos. l. 2. S. fin. ff. de exc. tut. Et Amicos suos l. dicemus ff. de exc. tut. &*
- 35 *l. diui fratres ff. de iur. patr. Quorum partes per eos nubilantur. S. generaliter in anth. Conf. qua de dign. col. 6. In tertio; constituuntur nobilitatis genere, vt idem Luc. de Pen. in d. l. mulieres in glos. nobilitamus, ver. tertio ex dignitate, quod ex Cic. contra Salustium comprobatur. Ego (inquit) maioribus meis virtute mea preluxi, vt si prius noti non fuerint à me nomen accipient.*
- 36 Insuper hæc legalis Scientia, & Sapientia, facit, vt perbellè inquit *Azo. in proam. In f.* suos in Orbem Terrarum Professores, mirabiliter, & sollempniter principari, & in Imperiali aula federe. Atque ianua Principis clausa, his pate-
- 37 re debet. *l. seiant. C. de off. din. Ad Principis latus, non ad pedes sedent. l. in*
- 38 *risperitos ff. de exc. tut. Atque refert Angel. de Perus. in l. cum salutat. C.*
- 39 *de sent. pass. Urbanum Pontificem ipsum ad pacis osculum recepissè: quamuis omnes ad pedis osculum receperet, vt docet Glos. in l. 1. C. de prof. & Dom. lib. 12. Et Bald. fassus est in S. itaque num. 10. in proam. ff. legum. Doctores sunt in omni loco, & in omni tempore felices.*
- 40 Propterea quis ita procax, audax, & consessor subditus existit, qui hos præstantissimos, & maximos viros nõ deligeret, honoraret, & amplectaretur. Quos Princeps propter eorum merita honorat, inquit *text. & ibi notat Glos. cum alijs ibi adduct. Concor. in dist. 1. 1. C. de dom. & pres. lib. 12. Hi Eternitate,*

fem, ex eorum Doctrina, & Sapientia
merentur, & probabiliter digni sunt.

41 Repleti omni splendore sicut Sol,
ait *Barb. in cap. postulaſti de fora comp.*
& ait *sex. in cap. fin. de magr.* Stellæ
in perpetuas æternitates manſuræ, &
in *cap. ex eo de elect. in 6.* Splendor ful-
gens. Et quasi firmamētum, vt *Daniel.*
cap. 12. ibi iustus fulgere sicut ſtellas,
& intelligentes, idest Doctores quasi
firmamentum, vt *D. Hier. ad Paulinū*
præſbit. cap. 4. interpretatur. Militareſ-
que viri appellantur, inquit *Iſer. in*
Conſ. vniuerſis. Atque honorari Viri.
Iſſn. C. de off. diu. iud. Et Celſiores, ait
Luc. de Pen. in d. col. 1. & penult. Et lu-
ceræ, vt *Poſſill. in mor. expl. ſuper le-
uit. cap. 24. in princ.* & Candelabra, vt
idem Poſſ. ſuper Apocalypſ. cap. 1. in ſu.
Portæ; Eccleſiæ ſunt Doctores, qui
clauem ſcientiæ gerunt, vt *gloſ. ordi-
naria ſuper T. bren. cap. 2. in gloſ. defixa*
ſunt. Et Baſel. vs eadem gloſ. 4. Reg. cap.
25. in gloſ. columnar. atque Cedri, vt
Poſſill. ſuper Cant. cap. 8. verſ. tabulis
cedrinis. Quorum corda Sapientiæ, &
Scientiæ diuitijs plena Gazophilacia
dicuntur, vt *eadem Gloſ. Ond. ſuper E-
zech. cap. 40. in gloſ. Gazaphylacia.*

Cuius Doctōratus ratiōne, poſſunt
vehiculo, ſicut Princeps vt. *l. 1. C. de*
honorat. veb. lib. 11. Atque Episcopo
comparantur, vt *Spec. in tit. de ſent. ex-
com. §. 1. verb. quod de ſententia. Petrus*
Leſnaud. in 2. par. de Doct. §. 15. ubi

42 Quā de te deplorandum; & in la-
chrymis prorumpendum eſt, cum hæc
ſummam Doctōratus dignitatem, atq;
nobilitatem hodie Doctōres aliquos
dedignari, ac deſpicere eluceat. Neque
enim præcipua eorum forte contenti
43 viuunt. Exquirūt tanquam animo de-
preſſi, ſe minima acrius ſectari, & ma-
iora habere pro dereliſto, & animo
ſoccificare. Hi turpitudine affecti a-
lios iniuria afficiunt.

44 Quid itā, quod generoſorum con-
globationem, Conuocationemq; ali-
cuius loci toto affectu perquiruntur
In præſentiarum, ceū per vniuerſas

Orbis portas hoc ciuile bellum; & in-
teſtinum, arma ſumit, atque ſeuit.

45 Nonnē ipſis Pontifex, Imperator,
Reges, ac omnes Terræ potentatus, &
potēſtates, dignitates, decus, honorē,
& omnem tribunt amplitudinem, &
Maieſtatem? Atque iſti Dij terreni, &
maius luminare in Orbe colunt, & in
honore habent? Quæ neceſſitas de-
liquo eſt.

46 Aut lateat, quod quanto Eccleſia,
Imperium, Regna, & Reipublicæ maio-
ros, & plurimum alicuius Ciuitatis
ſtant, tantum illorum Ciuitatis Nobi-
lium; Nobilitate prærogatiua, digni-
tate, & gloria Doctōres fore maiores.

47 Quin & hoc amplius, melius arbitra-
mur, vnius bonæ Ciuitatis parum no-
bilem, quam vnius paræ fore magni-
ficum, & primatum: *l. 1. vbi Bar. & Ios*
de plas. cap. de Alex. prim. lib. 11. Barb.
in clem. & ſi principalis de reſcrip. Cap.
de imp. mil. elig. verb. propter nationem.

48 Dignitate enim nominis imperan-
tis honeſtamur, ex *Luc. de Pen. in l. vni-
ca C. de cap. ciu. cen. lib. 11.* ac ex hoc
Romanorum Coloniz gloriabantur;
nam licet eorum conditio minus li-
bera videretur, potior tamen, & præ-
ſtabilior extimabatur, propter ampli-
tudinem, & maieſtatem Populi Roma-
ni, cui ſub erant, cuius ſimulacrum eſſe
videbantur; vt apud Cornucopiam in
diſtione colonia exaratur, proin
robè Doctōrellos Nobilibus Ciuitatum,
etiā ſi maximam fore anteferen-
dos. Atque Doctōres præferri nobili-
bus ex genere, tradiderunt Canonice,
& præfertim *Abb. in cap. venerabilis,*
de præb. quam communem prædicat
Vin. all. opin. num. 26. Itā hæc quippè
expoſui, vt ſumma hæc Nobilitatis
Gloria, & Magnitudo multo altius

49 patefaciat, atque innotefcat. Sinitē
quæſo Doctōres moleſtiam, & ſcrupu-
lum Generoſis ferre. Nam ipſos in ali-
quibus laribus poſitos, vos ex veſtra
ſapientiā, & dignitate loca ipſorum
tollere, & eripere, haud decorum, &
glorioſum exiſtit: In hoc ipſi incredi-

- 50 biliter sunt zelotes. At qui si ab hoc cadent, quid superest? Salua Optimorum, verèque Nobilium Ciuitatis, & locorum semper pace, laude, gloria, &
- 51 honoramento. Quos rectè commendare, & collaudare, optimaque ratione laudibus prosequi debitis; quas tacere ac filere, haud pulchrum viroque dignum est.
- 52 Quid togati, vestræ porrò dignitati, gloriæque additis, profusus enim vosmetipfos, erratum, & culpam ostentatis, in gloriosæque animo caditis, vs seles persequitur mures) quod enim ij per ignauiam dignitatem non mereantur vestram, vos sedem illorum per sapientiam, & scientiam desiccate, &
- 53 dedicate. Officium autem vestrum est iustitia, quam profitemini, Prudentia qua mundus regitur, propterea vos Sacerdotes estis. l. 1. ff. de iust. & iur. Temperantia, qua vosmetipfos ordinatis, & demum fortitudo aduersus fortunæ stimolum, quam docet Bart. in l. redeatur C. de prof. & med. lib. 10. ad hæc enim quæ immortalia, æternaque operam nauare, haud ad illa, quæ vetustate, & temporis progressionem consumuntur, atq; minimè existunt.
- 54 Et quod de Doctoribus in medium attulimus; de milite proposituram habente censendum, vt sunt Capitanei Equestres, vel pedites, vt tradit Ass. in d. Const. presentis nu. 1. & probat Tirag. in tract. de Nobil. cap. 8. num. 17. Qui in nostro Regno sunt Proreges, in Francia Marescallos, in Grecia Hipparcos appellant, secundum Budeum, vs Tirag. d. num. 17. refert.
- 56 Tametsi minores Capitanei in tali minimè adfiant præpositura, hodie nobiles fore conijciendum, qui tæcenti Milites habent, vt in noua Regni Militia, vt in pragmat. de Mil. Gran. & leu. arm. cap. 2. §. 1. Capitanei. Eorumque Nobilitatis ratio est, quia à Principe eliguntur, habentque proposituram, ac iurisdictionem, vt probat d. pragmat. in §. li. detti Cap. in cap. 2. Itidem arbitrandum de omnibus tali insignitis titulo, haud quod in maxima constituitur dignitate, vt illi Duces exercituum, Generalesue Capitanei, qui post Regem primum habent locum. Militia autem per se neque nobilitatem, neque dignitatem confert: secundum numerosiore opinionem cumulatam per d. Tir. num. 5. Vnde reliqui post Capitaneum propter delicta crebrè suspèduntur, nisi ipsis aliundè nobilitas, quam ob militiam euesiret.
- 58 In nostro equidem Regno Militares viri nobilitate gaudent. Confis. vs vniuersis in princ. & sunt hi, qui honorem, & dignitatem, ac onus decenter obseruant in Equis, Armis, & alijs militaribus signis, quibus milites decet decorari, inquit text. in Const. persequentes in fine.
- 59 Idem apud maxima Turcarum Regna, nam maximè opere nobiles censentur, qui stipendia ex militia ab ipso accipiunt Rege, vt Petr. Bell. in lib. 2. obseruat. 59. refert, & ponit Tir. sub num. 14. loc. cit.
- 60 Hoc idem modo simili Perusij obseruatur, vt tradit Bart. in d. l. 1. C. de dig. lib. 12. nu. 63. & ibi Io. Plat. col. 2. & 3.
- 71 Et conijciendum fore nobiles illos milites, qui in arte excellunt, præferuntque militari, claram gloriam, & specimen, haud semel præbuerint vtis qui virtute, & scientia excellunt, vt eleganter idem Tir. nu. 14. probat.
- 62 Idem si militia dignitati, vel generositati adiungitur, tunc maxima dignitas, & nobilitas profectò erit, vt si Doctor, vel generosus Miles efficeretur, vt singulariter limitat Alber. de Ros. in l. militis C. locati, & sequitur Mars. Land. in rub. de milite concl. 13. in suo tract. de Principibus.
- 63 Hoc etiam extimatur Vrbs Romæ Equitibus. l. 1. C. de Equest. dig. lib. 12. notat Bart. in d. l. 1. num. 83. C. de dig. lib. 12. & Paul. de Cass. in cons. 218.
- 64 Itidem de Pontificis, & Principis Medico statuendum: gaudent enim dignitate auctore. Bart. in l. archiatros. arg. illius tex. C. de Com. & Arch. S. pal. lib. 12.

lib. 11, quem assequutus sunt, ibi Io: Pl. & Angl. Atque idem ob hanc rem, nobilitatem consequitur, vt Io: Pl. citat Io: Anan. in rub. de iud. Dec. in cap. clerici de iud. Franc. Luc. in tract. de privilegijs in 1. par. casu 100. Barb. in clem. gratia de rescript. & in tract. de praestanda Card. 1. par. Tir. de nob. cap. 30. num. 51. Corf. de potestat. & excell. Regia quest. 95.

65. Siue Medicus esset Philosophus, ac in philosophali disciplina Doctoratus gradum assumeret: illic ex praedictae facultatis magnitudine, & amplitudine, dignitatem, & maximam consequitur nobilitate. Ipsa enim Philosophia, summa Sapientia est, ac maxima Deorum munus, vt tradit Plato in Timæo, quod ius ciuile, & diuinum, legalis scientiae, & sapientiae nomen assumere non dedignatur. l. 1. ff. de iust. & iure. Hæc inquam in Phæd. & Theæt. Plato inquit, ipsa enim est diuinarum, & humanarum rerum cognitio, & Arist. 2. meth. cap. 1. Ipsa ait, est scientia veritatis, quæ à fine proximo est, Quam sapientiae cognitionem Philosophos à Deo habuisse ostendit Gryfal. in suis dec. cath. ver. Philosoph. & ipsos gentium Doctores demonstrat Aug. de vera relig. Legumque conditores fuerunt, atque insignum Doctrinae (vt ponit Possil. in mor. exple. super num. cap. 17. Virgam antiquitatis portabant. Atque prius Sophia, i. sapientes, & Sophia, i. sapientia dicta est, vt Diog. lib. 1. de Vita Philosoph.

66. Nec Virtutem, & Scientiam nobilitate hæsitandum. e. nos qui, vbi Dom. Car. & Alexan. 40. dyff. cap. penult. vbi Hoff. Io: Andr. Ant. Imol. Card. Flor. & ceteri scribentes de praebend. d. l. prouidendum, vbi glos. Cyn. Io: Fab. Bal. Ang. Franc. de Aret. Salys. Ray. & latissime tradit Tirag. de nobil. cap. 4. & 5.

67. Neque si Philosophi hanc medicinae artem hodie assecuntur admirabile: Nam ianumeri Prisci Illustres Philosophi, medicum fuerunt, vt Plato, Arist. Pyth. Democritus, Empedocles, & ceteri, quos cumulat idem Tir. d. cap. 31. à

num. 272. vsque ad num. 287.

68. Nec medicina Philosophiae Nobilitati, vel Generis, seu alterius derogat, vt bellissime more solito tradidit idem Tir. d. d. cap. 31. per col. 272. & ad opposita respondendo sub num. 522. & sequentibus.

69. Nam Pontifices hæc medicinae scientiam probè calluerunt, vt Nicolaus V. Eusebius Io: xxij. & Paulus ij. Quippe Imperatores fuerunt, vt Aug. Tiberius Nero, & Adrianus, Titus, Constantinus, & Iulianus, atque Reges. & innumeri Principes sapientissimi, huiusque artis peritissimi, vt Salomon, Alexand. Magnus, Dionysius Rex Sicilia, Theophrastus, Mithridates, Palamides, Ptolemaeus, Euergetes, & ceteri, quos ipse Tir. d. cap. 31. à num. 106. cumulat. Sileat ergo noster (inter reliquos contrarios) Caraus. in ritu 267. num. 11. & sequentibus.

70. Quid sano modo scætiendum. Chirurgiam Artem, quæ illiberalis ars, & sordidissima existit, quæ omninò Nobilitati opponitur, & derogat, vt idem, Tir. ponit d. cap. 31. num. 523.

61. Qua de re praedictos concludendū, posse Nobilitatis, seu Dignitatis nomen, & titulum, voce, & in scriptis, actiue, & passiuè decorari: quid à ratione haud discrepat. Nam Phil. 3. & 4. Est. probat, quod honor est in primum virtutis, nec tantus honor exhiberi potest, quin maiore dignius sit. Atque secundum veritatem, solus bonum honorandus. Quos honores, & laudes haud grauare audi debent. l. ff. in aliquam in princ. ff. de off. proc. & leg. Honor enim est vberissimum virtutis alimentum, inquit Luc. de Penn. ex Valerio in l. fin. C. de diseuss. lib. 10. Et quamuis ex text. nostro fas, tuumque sit nobilitatem, dignitatemque exprimere, & declarare; Sumunt honorem à Principe concessum, quod non est opponendum, ait Luc. de Penn. in l. nemi in glos. fideris, de Conf. & non. Spar. lib. 12. nihilominus hoc frugaliter nè excessus, vel defectus committatur

- 72 tatur sentiendum. Nam nefas est, appi
in honestum admodum, aliquem inde
center se iactare de nobilitate, digni
tate, & scientia, per dunt enim laudem,
quoniam ipsi de se prædicant, inquit
*Marc. Varro ad Atheniensem audito
rem.* Hique de Confrateria, *Ts Deum
laudamus, vel te gloriosus:* existunt ad
verlum quos confurgit, & digna sub
nectit. *Viu. all. opin. 197. nu. 52. & seq.*
De qua congregatione, seu fatuitate
erat quidam Lucas, perinde, ac refert
Posill. in mor. xkp. super Iob. cap. 12.
qui cum infirmaretur, fecit hoc versus
*Physica quid facis, Metaphysica Vidua
fes. Si Lucas moritur, logica deperditur.*
Hi presumptuosi solos homines esse
aurumant, & nobilitatem, dignitatem,
& sapientiam cum ipsis mori, & anni
hilari, vt *sex. ais d. c. 12.* propter quod
subdit *d. d. Posill. alioq. bestias vocant.*
- 73 (Vicerè) Antiquitus Præfectus Præ
torio appellabatur, cum enim Impera
toribus Reipublicæ regimentum tran
sflatum esset; ad similitudinem Magi
strorum Equitum, qui summam post
Dictatores potestatem gerebant. Præ
fecti Prætorio à Principibus electi sūt.
quibus data fuit plenior licentia ad
discipline publicæ emendationem. *l. 1.
ff. de off. præf. præf.* quæ officij magni
tudo, & dignitas ab Augusto fertur,
(vt docet *Suetonius, & Tacitus*) insti
tuta. Qui numero quatuor in legum
voluminibus reperiuntur, vt Præfecti
Prætorio Orientis, Africæ, Illirici, &
Vrbis, vt *ff. & C. eod.*
- 75 Et propterea Proreges hac tempe
stante dicuntur, quia secundi post Re
ges, vel secundi Reges, in Regnis ipsis
commisiss existunt. Ideo Locum tenen
tes quoque appellantur, vt in *sex.* atq;
quasi Patres Regis, & Domini vniuer
sæ domus, & Principes in toto Regum
Imperio, vt *Genes. cap. 45.* Hi post Prin
cipes Iudices iudicium exerant, rerum
summa ipsis commissa, vt tradit *Luc.
de Penn. in rub. de præf. præf. lib. 12.*
- Cumque Reges in eorum Regnis,
Imperio minores neque existant, vt in

principio diximus *glos.* eligunt Prore
ges ad similitudinem Præfectorum
Prætorio, qui in Imperiali Prætorio
proficiebant cum adem prorogatio,
dign. & amplitudine. Qui Illustr. appel
lantur *S. illo in authen. de app. col. 4. vñ
Cardinales, & Patriarchæ. Bal. in l. 1.
S. bis cunabilis num. 3. ff. de off. præf. præf.
præf. l. in l. 1. num. 6. 8. 9. ff. de off.
eius. Bald. in cap. cum accessisset de
const.* Similiter, vt Reges. *cap. nouis* (ibi
Illustris Rex Francorum, de iudic. cap.
nouis iuncta *supra script. de offic. deleg.*
Cum Rex Præfecto Prætorio equipa
retur, vt *Bart. in l. omnes populi num. 8.
ff. de iust. & iur. & in l. 1. ff. quod quis
que iur. l. as. loc. cit. num. 7. & ibi Alex.
num. 19. Gug. not. & ibi Bal. in d. S. bis
cunabilis, & idem Bal. in d. cap. cum
accessisset.*

- 77 Atque Proreges perinde, ac olim
in antiquis Romanis dictus Præfectus
Prætorio legem generalem, & Con
stitutiones perpetuas condere facul
tatem habent, vt notat *Aug. in l. aper
tissimi C. de iud. 10a: Croc. in repet. d. l.
omnes populi nu. 21. & sequitur Prosp.
Cap. in prag. ad S. C. Macced. p. 2. nu. 8.
& 9.* de qua re hodie disputare, aut
veteri erroneum esset. Nam in nostro
Regno sicuti alibi horum Constitua
tiones, & Pragmaticæ ius commune,
& ciuile facere manifestum est.
- 78 Proreges quippè Vicarij Regis di
cuntur, *l. præcipis, ibi Vicarios vbi Luc.
de Pen. C. de can. largis. lib. 10. & in
d. rubr.* atque ad instar Prouinciarum
Præfides existunt; Præfectus autem, &
Præfides videntur esse, vt *Io. Fræ.
Dec. ad Alb. de Ros. in d. uen. Præfectus,*
habentque Præfides maius imperium
in ea Prouincia post Principem. *l. præ
fes ff. de off. præfid. Regna enim red
cta erant in Prouincijs: æquè dicimus
Regnum Siciliæ esse totam vnam Pro
uinciam, vt l. ser. in Constit. consuetudi
nem prauam hætenus in princ. & Luc.
de Pen. in l. 3. in glos. in Regno autem
nostro C. de dy. cass. lib. 10.*
- 79 (Città di Napoli) ex hoc digniora
præpo-

- proponenda probatur. *Concord. text. in §. fin. Inst. de iur. natur. gent. & civ. & §. aliam verò de honor. poss. eod. lib. in fl.*
- 80 Neapolis enim summa est, & præcipua Ciuitas, à qua indè totum Regnum sumit exordium, & nomen, & dista est à Nea, quod est noua, & polis, idest Ciuitas, quatinus Acuius temporarius Partenopus appellaretur, à nomine Sirenæ cuiusdam, de qua geographicè scribit Tarcagnota in suo libello de situ, & laudibus Ciu. Neap.
- 81 Atque hic nostrum est adhibere animum ad ea, quæ *Glos. in d. §. aliam in ver. altiori per illum text. explicabat.* Nempe digniores, & præhæmiacientes in dignitate altiori loco sedere debent. *Concord. multa iura, v. ribi, & ad hoc Bal. ponderando sibi gl. in d. ceterimus 2. nos. C. de sac. sanct. eccl. dicebat, quod dignior debet sedere à dextris, quod etiam tradidit Glos. in cap. quam periculosum 7. quest. 1. & Fely. in rubr. de maior. & obed. num. 8.*
- 83 Dignior autem is existit, qui primò dignitatem adeptus est, vt probat *text. in cap. 1. de maior. & obed. l. 1. & ibi Bar. de cons. lib. 1. 2. Iser. in proæ. Const. vlt. col. in fi. propterè si plures essent Doctores, vel Generosi, qui primò fuit dignitatem, vel generositatem consequutus dignior dicitur, primumque habet locum, deindè cæteri per ordinem, vt ex *Assl. in proæm. Const. q. 26. num. 2. Bal. in cap. olim de cons. Bart. in l. 2. §. prius circa finem de vulg. & pup. Grat. conf. 116. 1. vol. Vrs. Dec. 1. num. 18. probat text. in cap. §. 17. dist. & cap. 1. 18. dist. cum adductis per Glos. in d. cap. 1. de maior. & obed. Exemploque Diuorum Iacobi maioris, & minoris comprobatur. Nam qui minor vocabatur, ætate potior erat, atque ita minor, quia secundò Apostolatum assumpsit, vt *Iac. de Vorag. in suo Festino in legenda Sanct. Philippi, & Iacobi, testatur, & ponit Assl. in det. 1. num. 7. quod***
- 84 grauius est intelligendum: nisi secundus maiorem haberet auctoritatem, vt est *text. sing. in cap. placuit 16. dist.*

- Glos. Dom. & Fel. num. 2. in d. rubr. de maior. obed. Idem conijciendum si dignitas adhibita sit dignitati, tunc ex augmento præferretur, vt aiunt Bal. in l. sed & miles ff. de exc. tut. Boer. in tract. mag. con. num. 113. Felyn. in cap. clerici num. 6. de ind. Assl. in prauid. Const. q. 26. num. 8. Vrs. d. dec. 1. nu. 20. & seq. Socryn. in l. falsa §. 1. ff. de cond. & in cons. 129. 1. vol. Dec. cons. 161. pro præposito. Idem si à digniori fiat ordinatio, & creatio. Nam primò, etiam si tempore posterior præferretur. cap. per tuas de maior. & obed. l. restituenda, vbi *glos. fin. not. C. de aduoc. diu. iud. l. 2. ff. de albo scrib. Lud. in l. si verò §. de viro 49. fall. ff. solut. matrim. Felyn. d. cap. per tuas num. 3. & in cap. clerici nu. 6. de iudic. Boer. d. tract. num. 92. Mart. Laud. in tract. de dign. S. is. Franc. Frigini: in d. l. 2. Petr. Lesnaudr. in tract. de eote part. 3. quest. 10.**
- 85 Quæ enim actio, atque ius sit maioribus, aduerus dignitate minores in sedendo *Io: Fab. in d. §. aliam. dicit officium Iudicis. Et testatur Gir. sing. 33. nobiles: locoque assumpto priuari, & viliori loco poni, vt est casus sing. in cap. præcipimus 63. dist. notas Rem. sing. 391. & Petr. Lesnaudr. in 3. p. q. 11.*
- 86 (Piu volte supplicato) Nora subuenire sollicitis, & vigilantibus. *concord. text. in §. vlt. inst. in proæm. & l. pupillus in fine, & l. qui autem §. sciendum ff. quæ in fraud. cred. Suffragia etenim leges iustè petentibus, nec denegant, ex communi iuris Paradigmatibus, haud dormientibus, facit *text. in cap. nunciatum 84. dist. & l. non enim ff. ex quibus caus. maior.**
- 87 Sollicitudo porro, & Vigilantia (quod idem refert) vt dicit *D. Thom.*
- 88 2. 2. q. 47. art. 9. sed contra, quæ est laudabilis, scilicet prudentiæ, cuius partes enumerat *D. Thom. super Paul. 1. ad Cor. 7. Mioimè autem vxoris, vètris, & Buræ commendatur, vt idem D. Thom. loco supra cit. Tab. ver. sollicitudo num. 2. Sum. Ant. par. 4. tit. 12. c. 2. de Conf. Euang. Sum. Pacc. Seb. Med. par. 1.*

par. 1. quæst. 39. & 40. Dionys. Carth. in
Euang. Luc. cap. 11. art. 33.

Ad sollicitudinem, & vigilantiam,
cohortatur, vt apud *Matth. cap. 24. &*
25. & admonet Apost. ad T. bess. 1. cap.
5. & Collos. e. 4. Et vigilare is dicitur,
qui oculos apertos in vero lumine te-
net, vt ait *Glos. ordinaria super Lucam*
cap. 12. in glos. vigilantes. Arque solli-
citus dicitur quasi solers citus, vt per
Isid. lib. Etby. 10. cap. 18.

39 Quæ vigilantia, & sollicitudo quip-
pè Militaribus, & Castreasisbus neces-
saria existit, & totius Militiæ Victo-
riæque stabilitas. Hæc enim nos armo-
rum assiduum exercitium demonstrat;
ob quod Romani omnes nationes sub
iporum imperio, & iugo submisserunt;
vt testatur *Veget. de re milit. 1. 1. cap. 1.*
ex hac militum optima descendit elec-
ctio; ex qua *idem Veget. d. lib. 1. cap. 7.*
inquit Dominij vires, Nominisque
Romani firmamentum elucet. Hæc vi-
gilantia, & sollicitudo oportunitas
in bello enodat, & virgere occasionem
edocet: maximoperè enim hæc præ cæ-
teris militaribus rebus emolumētum,
utilitatem præstant, vt testatur *Franc.*
Sanctin suis Concep. polis. 353. & scribit
Garimb. in lib. el Capitano lib. 3. cap. 14.
& 15. Totiusque demum militaris di-
sciplinæ, & artis; Summam ipsa sola
substinet, atque administrat. Cui ho-
nor omnis, victoriæque gloria.

90 Idem in ciuilibus, tam iuridiciali-
bus, quàm negocialibus summa est vi-
gilantia, seu sollicitudo, atque per hæc
Populi iustas, & Frugi petunt leges, &
Principes gubernant, & hic notatur.

91 Negligentiæ autem improbatur, sum-
mopere in podolorum Reſtoribus, qui
ob hoc honoris sui immemores dicun-
tur, inquit *xxi. in cap. nunciatum 84.*
dist. per hanc Reſtores, & Iudices ab
officio, & administratione repelluntur;
& depouuntur. l. si quos C. de off. prof.
præf. Ori. l. carceri, & l. milites ff. de cust.
& exib. reor. cap. cum ad monasterium
in fin. de stat. mon. cum alijs. Atq; Me-
tropolitani dignitate sibi commissa

caret. Itidem Episcopus, vt est casus
in *cap. 1. 100. dist.* Et homo credenda
non credit, & infidelitatis prima causa
est, vt explicat *D. Bernard. in serm. 27.*
de duodecim imped. quare homo non cre-
dit art. 2. cap. 1. hæc inquam futo, lon-
go morbo alijsque virijs æquiparatur.
ait *text. in d. l. si quos.*

93 Hæc enim negligentia est defectus
debitæ sollicitudinis, vt *D. Thom. 2. 2.*
quæst. 54. art. 1. in cap. ser. ea est remissio
voluntatis, per quam contigit, quod
ratio non sollicitatur, vt præcipiat ea,
quæ debet, vel eo modo quo debet, vt
idem D. Thom. d. g. 54. art. 3. cap.

94 Et dicta est negligentia ex *Isid. lib.*
Etby. 10. cap. 13. quasi nec eligens, &
ponit Possill. ad Hebræ. cap. 12. ver. fili
mi. Hæc enim directè sollicitudini op-
ponitur, & imprudentiæ per oppositi
pertinet, vt *idem D. Thom. d. g. 54. art.*

95 2. cap. 3. *Specialeque vitium existit,* eo
modo quo sollicitudo est specialis vir-
tutis actus; ipsa defectum debitæ solli-
citudinis importat, & omnis defectus
debiti actus habet rationem peccati.
vnde manifestum est, inquit *D. Thom.*
d. art. 1. cap. quod negligentia habet ra-
tionem peccati. Atq; aliquando mortale
peccatum erit; iuxta illud Prouer. 19.
qui negligit viam suam mortificabitur.
quod potest dupliciter contingere; po-
tendè ac explicat *idem D. Thom. d. art. 3.*
nempe ex parte eius, quod permitti-
tur per negligentiam, quod quidem si
sit de necessitate salutis, siue sit actus,
siue circumstantia erit peccatum mor-
tale. Alio modo ex parte cause, si enim
voluntas in tantum sit remissa, circa
ea, quæ sunt Dei, vt totaliter à Dei
Charitate deficiat, talis negligentia
erit peccatum mortale, & hoc præci-
pue contigit, quando negligentia se-
quitur ex contemptu; alioquin si ne-
gligentia consistat in prætermisione
alicuius actus, vel circumstantiæ, quæ
non sit de necessitate salutis, neq; fiat
ex contemptu, sed ex aliquo defectu
seruoris, qui interdum impeditur per
aliquod veniale peccatum, tunc negli-
gentiam

gentia non est mortale peccatum, sed veniale hætenus D. Thom. Cum quo transeunt. *Sum. Ant. 2. par. tit. 9. cap. 3. S. 3. Sebast. med. in sum. pec. par. 1. tit. 5. de accidia quæst. 31. Pif. Ang. Syl. T. ab. Cætes. & Arm. in ver. negligētia. Illeq; docet Possill. d. cap. 12. Domini disciplinam negligit, qui ipsam tanquam bonam non eligit, sed magis vt malam refugit.*

97 (Pe leuat l'abusu) Nota abufum detestandum. *Concord. tex. in S. nulli aus. vt null. iud. col. 9. cap. fin. de consuet. c. cum in Ecclesia de fimon. cap. cum haberet de eo qui dux. in vx. autb. habita C. ne fil. pro patr. & c. quæst. 13. q. 2.*

98 Abufus autem propriè malum significat vsum. *vt Glos. parui in mar. l. 5. S. si pecunia ff. de vsuf. earum rerum, qua.*

99 Probè enim hæc pragmatica correctoria, & reformatoria appellatur, dum ceruos mores, Inanes titulos; Forenses gratias, atque ambitiosos vltra condignum honores abrogat. Iurisque regulam, & honestati congruentem, vt docuit, resque exegit terminat, & decidit. Cum haud ius, liberumque sit persuasum: Illustrem aliquem Plebeum, vsurpate. Talis enim tulus generis splendore, vel sapiētia, & virtutis Clarioribus conceditur. *ex Isid. atque maximis constitutis dignitatibus, vel secundum aliquos maioribus S. 1. & tribus seq. in autb. de appell. & in autb. vt ab ill.*

Quare nos præter ad quem sit ordinatum vsum, dicto vtendo titulo abuti dicimur, ex abufus diffinitione, vt ex Possill. in *Ierem. cap. 18. in fine, & ex Mag. sent. 1. lib. dist. 1. Consuetudinem autem Nota bonum dicere vsum, & non abufum, vt explicat Possill. in Deuter. cap. 24. ver. Nè peccare, propè finem.*

100 (A tanto eccesso) Nota excessum repellendum. *Concord. tex. in cap. irrefragabili de off. ord. l. hac stipulatio S. diuus ff. vt leg. seu fid. num. caus. cap. 3. ubi glos. in ver. aduenit cum alijs ibi de maior. & obed. Huiusque text. hæc*

exiit intentio, nempe abufum detestare, & superflua circa vsum deponere. Primò enim intentum dicit. Secundo declarat, & exemplificat, quoniam cum abufus. *ex glos. supra allegata malum significare vsum diximus. Hic tex. explicat se, ex abufu superfluitatem intelligere, & excessum, vt ex tex. clucet.*

Ar cum præfens tex, rimari, speculærique exigat: vnde Nobilium nomine, & falsitate numerus, se a uerum rusticorum proueniat, Itidem de Doctoribus peruestigamus.

101 Nobiles enim Generosi, siue ex Genere: suat in triplici ordine, in primo erit generis tantum Nobilitas, quæ falsa, & vulgaris omnimodo est. In secundo Vera Generis. In tertio optima, & perfecta omni genere.

102 Numerositas autem falsæ nobilitatis ita processit, nam quod vnus ex virtutis præstantia meruit, eorum Flij, & Nepotes, atq; successiue omnes acclamante plebe, ac opinione vulgari se capere conijciunt, à ratione longè aberrantes, merum sequentes mendacium; haud animaduertentes, quod proauorum Nobilitas ipsorum non est, nec ijs prodest, sicut sanitas, pulchritudo, & illorum scientia, vt *Greg. Naz. testatur, & assermat Ouid. lib. 13. meta.* Nam Genus (inquit) & proauos, & quæ non fecimus ipsi, vix nostra ea uoco. Et Nobilitas, vt Apuleus ait nõ ex sanguine corruptibili est. *& Euripides in Elektra apud Stobæum serm. 84. sic constat ex eius lectura hæc dicere, vt interpretatur.*

103 *Tir. de Nob. cap. 22. num. 14.* Nobilitas non vltus exiit, non verborum, Carnis, siue corporis, sed Animi.

104 Haud est (inquit) *tex. in cap. nunquam 56. dist.* omnino nec de virtute, nec de vitio parentum, aur iudandus aliquis, aut culpandus; nemo indè vetè, aut obscurus, aur clarus est.

Quare si laudas aliquem, ait *idem Apul. in lib. de Deo Secr.* quia Generosus est; Parentes eius laudas, si uerò quia diues, Fortunæ hoc debatur, si cum

- zum laudas, quia bonis moribus, & artibus doctus est, & valdè eruditus, tūc
 105 mirum ipsum laudas. Nec perpendunt, quod steruus, ipsorum est nobilitas, cum virtutis concomitantiam non habeat. vt docet *Hoff. in cap. venerabilis de prob. & in cap. sua de confess. & Affl. ait intumescetes semetipfos in nobilitati steruere, & Bald. in l. qui per adoptionem in 1. lect. de adopt. h. (inquit) nesciunt nisi Superbire, mochari, edere, & bibere, in his enim honorem, & gloriam locant. Parthisque perpetim, & Cretensibus mendaciores inueniuntur, de quibus in suis versibus *Nazian.* vt interpretatur *Tir. d. cap. 4. in fine.**
- 106 hæc inquit, *Quo pacto tu fessimus existens, tantum intumescis Maioribus. O Afine molaris; Equinam Superbiam habens.*
- 107 Hæc est illa Nobilitas, de qua inquit *glos. in cap. quoniam vetusto in ver. inuidia 24. quæst. 1. Factum parit, Factus litet, illis odium, quæ tria mortis iter.*
- 108 Ipsa est, quæ pecudum vitam præcipue ducit, vt *Arist. p. Eth.* Cuius nobiles ignobiliores porcis existunt, vt *D. Bernardi. in Sermon. extra de scientiarum.*
- 110 *Hud. vers. tertium.* Et tanquam bestiz moriuntur, vt *idem D. Bernardi. ver. quartum.*
- 111 Hæc est parum habenda, licet hodie nimium extollatur, ait *Luc. de Penn. in d. l. mulieres in glos. nobilitatem vers. sexto ex nobilitate progenitorum.*
- 112 Hæc à *Diog. prosoymimata cacia*, id est velamenta malitiæ appellatur, & ex *Doer. omnia mala procedunt.*
- 113 Hicque Patres dedecorant, ex *Ambr. primo de off. & arg. tex. d. 5. generaliter.*
- 114 Democritus, atque Heraclitus, risu, meroreque digni sunt.
- 115 Quorum officium est verecundari scientias studere, & mercari, sed itant in plateis truffando bonos homines, & mulieres transeuntes per vias, & stando in oculis, (sub labijs ludendo, & taxillando, & perdendo tempus, aut eundo super bestijs, cum bestijs, post bestijs, & sic efficiuntur bestiz, vt sunt
- verba eiusdem *D. Bern. d. ver. quartum.*
- 116 Hæc Nobilitas cum absque virtute sit, nihil omnino existit, *Cott. mem. in ver. nobilitas.* Atque morbus fonticus existit, de cuius propierate loquitur *text. in l. morbus fonticus ff. de ver. figu. l. ob qua Sillud. & l. fin. in fine ff. de adil. adic.* quibus quod parabolicè de mulo, & vulpe fertur, probè adaptari potest, qui interrogatus ab vulpe de quo genere fuerat, ait quod Prænepos erat Magni Regis Equi Hispaniæ, cui vulpes ait non quero de matre, sed de patre. Ità hi delirantes facta aliena, haud proprijs; cum infamissima sint explicat.
- 117 Secundus ordo verè Nobilium ex Genere erit, in iurisdictionem, cum, mero, & mixto imperio, ex privilegio, vel consuetudine, haud tirandica habentibus, vt *Bal. sing. in conf. 129. factū proponitur 1. vol. Cotta sequitur in suis mem. ver. Carceres.*
- Nobilitates enim generis, ex *Boet. de Consol. & Postill. sequitur in Deuter. cap. 1. ibi viros sapientes, quantum est de se videtur ipsis nobilibus quandam necessitatem imponere, nè à maiorum suorum probitate degenerent.*
- 118 Tertius Ordo omni genere nobiliū est, quando Generis nobilitas, & simul morum, & virtutis, altera, alteri copulatur, tunc quasi Gemma Carbunculi, in ornamento auro sociatur, vt *Postill. in Eccl. cap. 10. ibi beata terra, cuius Rex Nobilis.* Ex est cōmunis omnium Theorema, vt *Regius in lib. de prudentia.* Atque hæc perfecta Nobilitas dicitur, scilicet Generosa. (non quia ex genere, sed quasi magnitudine decorata, vt *Bal. in l. nobilitates in ult. verb. C. de com. & merc. sequitur Felyn. in cap. super eo num. 5. de testib. Quorum*
- 120 laudes omnem quasi excedunt intellectum, omni honore digni; Nec ipsis tanta laus exhiberi potest, quin maiori digni sint, tamen omnium erit ipsarum laudum beneuolos fore bacchiatores, ac eorum Homerica Musam miris in Cœlum laudibus, & Encomijs declarare.

- 121 Præterea prædicti tres Nobilitatis Ordines, in omnibus locis inueniri possunt, quamvis crebrius numero in
- 122 Ciuitatibus. Idemque in prædictis duplicem ex exercitio, non re Nobilitatem fore minime dubitandum est; quoniam aliqui Nobiles sunt, vt peculiariter de platea dicimus, ique administrationis Ciuitatum, & locorum, cum quadam prærogatiua habent; alij adsunt nobiles, qui tali careant exercitio; quia ipsorum parentes agregationem, seu electionem, vt illi haud habuerunt, vel ipsi, vel quia in locis, & Ciuitatibus noui existunt.

Attamen in generis Nobilitatis secundo, tertioque gradu complexis, vel in optima literaturæ, militiæque nobilitate decorati sunt. Apprimèque hæ nobilitates extra, quam intra (vt experientia docet) tale exercitium adsunt. Proin illos ex Genere magis, quam re Nobiles fore minime dubitandum est, quam nobilitatem salutariter esse demonstrauimus. Atque ad rem de Urbano quarto fertur, vt *Crous refert in sua Cron. de anno 12.* quod obijcienti sibi ignobilitatem, affabrè respondit. Virum nobilem non nasci, sed fieri virtute nobilem. *Idem de Caio Flamin. in Orat. contra publ. Cor. Scipionem notatur.* Ego enim (inquit) non in aliena gloria, aut falsis fortunæ bonis, sed in propria veraque animi virtute Nobilitatem esse existimo, & *Posill. in mor. expl. primo mach. cap. 1. ver. &* vocauit pueros suos nobiles, ait Sola est nobilitas, quæ animum moribus ornat; Porroque Anima vnus hominis, est altera nobilior, alterius hominis secundum se, vt probat elegantissimè *Paul. Gryf. in suis decis. ver. Anima.*

- 124 Atque hæ Nobilitas optima est, ex *Diog. Laert. & vera, & completa ex D. Ber. in d. serm. de scient. stud. ver. tertium.* & Ciuitati, ac nobilitas indubitata, ex *Cassiodoro in suis Epist. & Hieronym. ad Celantiam.*
- 125 Residuum est, vt de Doctoribus pro mereamus; Multitudo enim cum omni

iure inimica sit, & reprobata, vt est *tex. iuncta gloss. in cap. cum in multis de re-scriptis in 6.* Merito si commune detrimentum prodit, iurisque regula germinat; negligitur, quod communiter possidetur, 1. *C. quom. & quibus quar. pat. lib. 10.* quod ampliando adijcitur quod iuris consultus orsus est in *l. cum*

126 *pater S. dulcissimis ff. de leg. 2.* Communio discordias parit, quæ communio quippè multitudinem indicat; semperque in multitudine est inquietudo.

127 Atque tantam dissuetudinem hanc videntes effrenatam doctorum multitudinem, quod profecto se Doctores omnes nuncupant; per mensum studijs se conferunt, & incunctanter se Professos nominant; Pecorinam cartam nauiter exquirunt, spicariam, & scitiam in litteris Priuilegij, haud in mente, & studij amore reponunt; Si ipsi à rationibus alienum hæc committant; minime est ambiguum.

- 129 Hæc hodierna effrenata magis Priuilegiatorum, quam Doctorum multitudo ex magnitudine apud ipsos diuitiarum peruenire cluit; præuestigant inquam, hi post diuitias dignitates ex concomitantia ad inuicem, haud ad animum, & ad se, sed ad plebem; Priuilegium maximè auratum, cum insignis, & armis, Pontificis, Imperatoris, Regis, earumque dominationum denudando, & in medium afferendo, haud perspicientes hanc rogam candidam, inanemque extimationem apud doctos memini esse: Doctos enim, Sapientes viri honorant, ignaros verò respuunt. Honoris enim uerò Popularitatisque; istorum Origo, & Principium, à quo primum fluxit, & manauit agnoscitur. Ita
- 130 inanem, pecunia sectatur laudem. Et certo, & exploratum habendum fore doctos, & sapientes: multitudinis tamen nomine exigui, & modici erunt. Qui felicissimi, Diique terreni lepidè, ordinatèque nominatur, in quibus ius ciuile, & canonicum, eiusque authoritas viget, & honoratur, qui contemplantur, & meditantur, reprobant, &

approbant legis iudicium, & sententiam optimè perpendentes, legisque salus, sub quibus reliqui Doctores (si-
 131 cur sub sole cætera) vigent. Hicque nec simpliciter in doctrinis, & artibus sunt, sed mixti; Cum rectè intuenti; Vnius perfectio ab alijs dependeat. Officium vnius, semper nullius fuit.

Quare amabò perspicere prisci iuris consulti, qui quotque fuerunt: Omnesque nostri patres, & veteres parentes Iuris Conf. in omnibus his disciplinis, in vnoquoque Genere Sapientie, & Scientiarum disertissimi, & præstantissimi erant; Minime idcirco mirandū, si id, quod per vnum verbum ipsi affati sunt, per mille nos explicare libros æquæquam valemus. Huiusque causa est nos haud eorum sententiam rectam inuenire.

132 Quæ de re nostrum est inuestigare vias, modosque eorum, vt optimam iuris proferamus opinionem, & sententiam: haud incunctatè ad disciplinam legalem cucurrere, propterea nemiñe ad summum huius sapientie legis acumen peruenire autumandum, nisi per scientiarum, & temporum laborem.

133 Atque ex hac Doctorem nimium multitudinem, magis ignorantiam cecitatem, acque habitudinem intelligentie, sensusue legis perpendi perspicimus.

134 Huiusque causa ex D. Greg. lib. 31. mor. cap. 31. Enodatur, dicens legis habitudinem circa intelligentiam oriri ex Gula: Cecitatem autem mentis ex luxuria. Nam ex D. Thom. 2. 2. q. 15. art. 3. in cap. perfectio intellectualis operationis in homine, consistit in quadam abstractione à sensibilibus phantasmatibus. Mortalis ita vitij his carnalibus deditus, haud si scientiam mirabile per ignorantiam amittit, & habitudinem, & cecitatem loco intellectus acquirat.

Adhibite itaque animum, vt Sapientia hodierni aliqui existant, si his dediti, atque mancipati voluptatibus vitiosus, si Genio indulcent, & Baccho sacrificant; in quibus plenitudinem, & gravitatemque acquirere existimant.

Hicque ex eorum vitij scientia, & rerum speculaturum intelligentia priuati sunt: Etque in numero sunt, de quibus exarat *Apost. primo Cor. 2.* animalia non percipientes. Ex hac ea propter haberudinè, & cecitatem legis intelligentia, à quamplurimis priuilegiatis deperdita est, & paucissimis deuolatur. Quodque porro maiorum doctorum tempestate probò maximo fuit.

136 isti dignitatis loco habent. Ideò nec immunes à peccato sunt. Cum hæc vincibili ignorantia dicatur, vt D. Thomas prima 2. q. 76. art. 2. cap. Syl. & Pisan. verb. ignorantia Sum. pecc. Seb. Med. par. 2. sit. 5. q. 37. Magister sent. lib. 2. dist. 22. Atque excusationem haud à poena habent, vt docet *Apost. ad Cor. cap. 14. & signatur in cap. qui ca. 38. dist. Et Sapiens Prou. cap. 17.* ait qui cuitur distere, incidit in mala.

138 Ex qua ignorantia mali primi productio est insensibilitas, & brutalem hominem, & bestialem componere, vt ostendit D. Bernar. de multiplici ignor. hom. art. 3. cap. 5. Ipsa est omnium errorum mater, cap. ignorantia 38. dist. & cunctorum vitiorum nutrit, vt idem D. Ber. de obser. Sabasi. art. 3. cap. 2. que quot mala in anima generat, ponit idem D. Ber. in d. ferm. de mult. ho. ign. art. 3. per totum.

139 Hæc enim ignorantia, cum superbia concomitantiam habet, nam ignorantia est nescire, scire noluisse est superbia, vt *Glossard. super Iob. cap. 34. in glos. & omnes vias eius.* Quare in duplici affliguntur peccato, & poenatur.

140 Quippè remediū Amor, & affectus ad sapientiam, & artes erit. Ideò *Phil. 10. Est. c. 4. & 5.* Passus est, quod vnusquisque ad ea, in quibus delectatur, optimè operatur. Cōtraria autem nequaquam, vel debilitat. Idcirco omni conatu, & amore assidue studere, & disciplinis operam nauare debemus, iuxta illud *Iuris Conf. in l. apud Iulianum ff. de fideicom. lib. nam et si (inquit) alterum pedem in sepulcro tenerem, adhuc tamen discere quidem vellem,*

Atqui

- 141 Atqui Amor haud omnis, sed merus, singularis, & immixtus ad studiū. Delectatio enim applicat intentionē, ad ea in quibus delectatur, vt *Arist. 8. Phis. text. 77.* Aequē materia Coelestiu corporum, cum pura sit, longē nobilior mixtorum materia est. Itā noster intellectus, cum in amore, & voluntate immixtus fuerit, & insigniter scientiam, & sapientiam osculatur, & amplectitur ipsam exquirendo eā vi virtutis amoris, in hac sapientiam, & sciētiam feliciter se transformat: non minus cū mixtus amor fuerit, tūm intentio, cum per alias delectationes à virtute animum tergit, & subimouet à perfectione virtutis impeditur, vt *ex D. Thom. d. art. 3. ad 1. & 2.*
- 142 Amorisque Conditio est, vt verus sit, atque firmus: vt ostendit *Possil. ad Rom. cap. 12. ver. dilectio sine simulatio- ne.* Minimè igitur si Doctores multi ex priuilegio, in Sapientia, & Scientia aurem pauci mirandum est: Proinde singulares, & exigui veri, firmique iuris Sapientia existunt amatores. Ad ipsos aut latentes septiformas regulas in vnaquaque euditione, & disciplina capessenda seruandas, quas edocet *D. Bernardi. d. ferm. de scient. stud. ver. sed tu studeas.*
- Priuilegium autem expetiscentes, & virtutem in eo fore conijcientes, haud in mente, & animo, cum diuturna laboratione, maximopere amore, & affectu erga virtutem, minimè venia indulgendi, atque ignoscendi sunt; in notissimis enim eorum error, & inexcusabile delictum, atque nihil ignorātia (inquit *Isidor.*) turpius, ac ignominiosius.
- Nec quēsō magnopere demiremur, si hi labuntur quorum insētia, & fatuitas summa est, nullam doctrinā partē tenent, quos instruere omni via imposibile est, & occupationis non exiguae.
- 145 Quare Augustin. super psal. nemo (ait) est insanabilior eo, qui sibi sanus videtur. Et Prou. 12 exaratur. Via stultitiae in oculis eius;
- 146 Probè Naui-fencius tabidi aduehuntur fatuitatem dicimus; Et doleres legum appellantur, vt *Ang. in l. 1. S. initium, ver. pueritiam ff. de postul. & vt Comes sine comitatu existunt, vt ponit Syl. nupt. l. 5. quomodo iud. sit. nu. 40.*
- 147 Et nebuli turbinibus agitate, quibus caligo tenebrarum referuatur, vel fontes non lauantes, sed coinquinantes, vt docet *Petr. Lesnandrius in d. tract. de Doct. par. 1. g. 5.* furtive in numero, pondere, & mensura illius Portugalensis: qui vt refert *Syl. uupt. loc. cit. nu. 39.* Capitulum omnis vtriusque sexus de pan. & remiss. procedere solum in Hermaphrodito, vel vt ille Doctor de variexo, qui (vt fertur) venit Mediolani in fauorem cuiusdam haredis, dicendo quod non tenebatur soluere creditoribus defuncti; quia mors omnia soluit. *S. deinceps in auth. de nupt.*
- Nam qui candorem lucis ignarat, (ait *Greg. in mor.*) etiam obscura pro lucidis approbat. Et bene *text. in cap. illiteratos 36. d. ff.* statuit hos sicut aliqua parte corporis vitiatos ab Ecclesia reuocandos, & notatur *in cap. fin. de temp. ord. lib. 6. & in cap. fin. de atat. & qualis.*
- 149 Et hi quantum ad formam, & habitum doctores nominantur, inanes autem quo ad effectum, vt ait *Luc. de Penn. in l. unica penult. col. in fin. C. de prof. qui in Vrb. lib. 12.* Falsique sunt, cap. sicut *Eunuchus, & seq. q. 1.* Nec hi honores affecuntur, quos *in glos. Castella Arag. notauimus, & idem Luc. de Pen. in d. l. unica in glos. se Vicarius.*
- 150 Qui speculantur, vt longē distantes, *ex Phil. I. Est. Bald. in l. precibus nu. 37. C. de impub. & alijs subfist. Costa in suis mem. ver. ignorantes.*
- 151 Probèque suspecti allegari possunt: atque in Decisionibus, causarumque commissionibus, Delegationibus, & Defensionibus tanquam grossi repellantur, vt tradiderunt *Bal. in l. vltim. num. 56. ex illo text. C. de hared. instit. Felyn. in cap. ex literis num. 6. de Const.*

Et in cap. *seiscitatus* nu. 11. de *rescript.* Bart. in l. 1. §. *advocatus* num. 1. Et ibi *Gloss. de var. & extr. ord. cogn. & in l. 1. & ibi gloss. C. de postulan. Abb. in rub. de post. nu. 2. Dec. in l. apertissimi nu. 7. C. de iudic. Cotta ver. Ignorantis, Petr. Les. in d. tract. de doct. 1. par. quæst. 9. Jac. Reb. in l. ex parte, & in Add. Celsi ad ipsum C. de Decur. lib. 10.*

152 *Barb. conf. 43. 1. vol. col. 8.* Et ex prædicta ignorantia causa reprobati, & degradari possunt; Ex *Imol. & Felyn. in d. cap. ex litteris, Abb. in cap. de illis, et primo num. 8. de spons. imp. & in cap. 1. num. 5. de magr. Felyn. in d. cap. seiscitatus* Bart. in l. sed & reprobati ff. de excus. tut. & in l. gramaticos per illum text. C. de prof. & med. lib. 10.

Et de factio in Regno nostro observatur, quemadmodum *Nic. de Neap. & Bart. in d. l. sed & reprobati* referunt.

153 Et quippe in peccato constituuntur mortali, cum præsumtuose indignè Gradum Doctoratus assumant, ut *gloss. in Clem. 2. ver. honorem de mag. Arab. 48. dist. cap. 1.* Adhuc admittentes ad talem gradum d. *Clem. 2. & Petr. Les. in d. 1. par. quæst. 14.*

154 (Di facile nascere Magioti) Hic nota legis Officium esse præmeditare futura, facit *tex. in cap. 2. & si. in extr. de consuet. S. 1. & si. in auct. de nupt. col. 4.* Nam cum legalis Philosophiæ Prudentia, (quæ iuris dicitur) complectatur, *S. fin. in l. i. de iust. & iur. ipsa enim est, quæ futurorum iudicium habet, ut D. Thom. 2. 2. quæst. 47. art. 1. ad secundum.* Cuius opus est esse benè consiliativum, ut *Pbil. 6. Est. cap. 5.*

Et Prudentia dicta est, ex *Isid. lib. et bym. 10. cap. 15.* porro videns: quæ visio intellectuæ existit, quæ aliquo modo futura cognoscimus.

155 (Riformasse) Nota reformationem, & correctionem admittendam, quod signa aduersus aliquos Religiosos hodie pos. *Concord. text. in cap. irrefragabili de off. ord. cap. cum in Ecclesia de Simon. S. nulli in auctent. ut nulli iud. volum. 9.*

Atque nulla Consuetudo aduersus morum reformationem, & correctionem adduci, & allegari potest, d. *cap. irrefragabili, & ibi not. Abb. in princip.* Nam mala consuetudo (inquit *text. in cap. mala consuetudo 8. distin.*) non minus, quam perniciofa corruptela cuitanda est.

Neque à dicta reformatione, & correctione appellari tribuitur, d. *cap. irrefragabili, & cap. 3. & cap. reprehensibilis de appell.*

156 (Più conueniente) Signa, quod prudentia actus est, eligere ea, quæ sunt meliora, ut docet *Posbill. super Eccles. 157 cap. 7. in princ.* Secundò nota legales Cõstitutiones magis comparatiuis, quam positiuis nominibus incumbere,

ut *hic, & iuribus seq.* quamuis haud sit positiui participatio. Et ita *Concord. text. in l. 2. C. de furt. ibi Cautius, pro Cautè. l. hares ff. de neg. gest. ibi prudentius, pro prudenter, l. benignus ff. de legi. pto benignè, cap. auaritia de elect. in 6. ibi latius, pro latè.*

158 Atqui propria positiui natura est, in alio non in se Comparatiuum inferre. Comparatiui verò est, suum Positiuum in se, & in alio designare. Superlatiui rem certam, & perfectam explicari, & vni soli conuenire, ut est *text. magistralis in l. vbi autem, ff. de verb. oblig.*

159 (Altri Regni) Nota argumentum, ab exemplo validissimum esse. *Concord. text. in cap. quæst. 13. quæst. 2. cap. sacerdotibus 11. quæst. 1. l. 1. vbi com. DD. ff. si cer. pet. l. antiqui, & ibi not. DD. ff. si pars bar. pet. cum alijs.* Arguetum vtilissimum in iure ostro.

Atq; in moralibus præcipuè Exemp. (ut in nostræ Pragmaticæ sen. u.) magis mouet, quam verbum, modusque est efficacior ad alios inducendum, & aliquid agendum, ut tradit *Posbill. ad Ephef. epist. 1. ver. benedictus.*

Atque nonnunquam exemplum vim legis, & præcepti habet, ut probatur *1. cor. 13. ibi exemplum 1. Pet. c. 2. & Apost. ad Pbil. c. 3. ibi imitatores, & c.*

Colj

- 160 (Col voto) Signa, quod lex, cum Consilio Sapientum, ab habente potestate decerni debet, perinde ac Romanorum iura condita fuerunt. Nam civiles institutiones Tribonianus Theophilus, & Dororheus mandante Iustiniano Principe post Digestorum primam compositionem perfecterunt, *S. cumque hoc Deo, & seq. Inff. in Proam.* Et in Digestorum, seu Pandectarum compositione: Viri sapientes, & discretissimi aliterunt, vt in *Proam. ff. & l. 2. de vet. iur. enucl.* Codex autem Iustiniani, ex Hermogeniano, Theodosiano, & Gregoriano, & ex extrauagantibus Constitutionibus compilatus est, *l. unica in princ. C. de nou. C. fac.*
- 161 Porro tres Consiliarij fuerunt primi. Sexdecim secundi, & in compilatioe quinque, vt cumlauit *Glof. in d. l. unica in S. quibus.*
- 162 In Regno autem nostro Regentes adfunt Cancellarie, cuius consilio hec est constituta Pragmatica, qui olim Regis Auditores nuncupabantur, vt tradit *Carau. in S. 2. in Pragm. ad S. C. Macedonian.*
- 163 Rex enim faciens cum Consilio regitur Sapientia, sicut docet Salomon. in *Pron. cap. 13.* Qui tunc Philosophia plenus dicitur, *iuxta l. penul. C. ad Syll. docet Affl. in Consil. disputare num. 6.* Equidem secundum *Andr. in cap. 1. qui succ. ten. in fin. raro Princeps Iurista inuenitur.*
- 164 (Omni tempore valitura) Hic perpetuitas presentis demonstratur Pragmatica. Nec de Conditoris potestate perpetuam posse legem facere hestamus, vt tradit *Iocros. in repet. l. omnes 165 populi num. 21. ff. de iust. & iur.* Taleque Pragmatica nomen, causam demonstrat in Principis ventilatam consistorio, quae Procerum Consilio statuta, decretaque existit. *cap. fundamenta de elect. in 6. d. l. unica S. quibus in fine si non aliter C. de Palat. lib. 12. l. fin. C. de diuers. rescript. & cap. peruenit 101. diff. & ibi Cloffe.*
- (Come in tutto il presente Regno)

- Nam lex, vt ait *Iurifcons. in l. iura ff. de legib.* non singulas personas, sed generaliter constituuntur, & haud ad finem 166 gulorum preces pragmatica constituenda, sed vniuersitatum nomine condi debet, vt hic *Concord. text. in l. fin. in fin. C. de diuers. rescript.*
- 167 (Excellentia) Nomen istud maxime dignitatis existit, quod nulli quamuis insignito magno titulo permittitur. Iurisque Proregi impunè est, & competit, vt probat *tex. in S. fin. in fin. in auth. de nupt. col. 4. ac quippe Sublimitis, Celsitudinis, & Gloriosissimi tituli d. S. fin. & l. si quos C. de prescript. Ori. cum alijs concord.*
- 168 (Illustrissima) Titulatis Baronibus conceditur, vt Comitibus, Marchionibus, Ducibus, & Principibus, voce, & in scriptis seruata forma *tex. in S. item cbe quel cbe tocca.*
- 169 Alijs simplicibus Baronibus absque pœna, & contrauentione, haud tutum est. Nam Baronia quamquam Dignitatis feudum sit, minime tamen Realis, & illius prerogata dignitatis, vt Comitatus, Marchionatus, & Ducatus, vt *Glof. Paris. in tit. de matre feud. S. 20. nu. 4. probat text. in cap. unico, & ibi Bal. & ceteri de feud. March. vel Duc.* Atque Realis dignitas inquit *Bal. in d. cap. unico col. 2.* non solum esse Regem, sed Marchionem, Ducem, & Comitem.
- 170 (Solo) Dicitur est, vt tantum; dumtaxat, & reliquæ, quæ exclusiue, negatiue, priuatiue, restrictiue, & taxatiue his codibus, & nominibus ad *DD.* nominantur. Quarum præcipua existit natura, vt si affirmatiue orationi opponatur, quod ponunt affirmare, & omne aliud præter expressum inficiari, & recusare, *l. 2. C. de Pat. qui fl. dist. cap. cum Belesia Sutrino de caus. post & propr. cum similibus quemadmodum, hic; At si negatiue orationi, tunc quod positum est affirmare, & implicare illud, de quo maius erat dubium, & minus videatur inesse, vt probat *tex. in l. & non tantum ff. de pet. her. l. non solus**

ff. de lib. leg. cum concord. fassi sunt, Bar. & com. DD. in l. unica ff. si quis iud. nō obt. & alibi sæpè.

- 172 Quandoque solum vñ nomen, haud vt taxatiua dictio ponitur, vt in *l. solū ff. de rei vend. in l. libertus S. sola. Cum concord ff. de municip. & de incol.*

Interdum solus dicit, ità quod nullus alius solus; excludit singula Generum, non Genera, singulorum, vt eod. dat *Glof. in l. fin. ver. solus Imperator, C. de legib.*

Item ex *Phil. 2. Elenc. solus*, idem est, quod non cum alio. Atque solus etiam dicitur, cui nullus est contrarius. Idem solus, idest necessarius, vt in *cap. si solus 8. dist. & cap. sciendum in fi. 8. quæst. 1. iunctis Glof.*

- 173 (Signoria) Omnibus est tutum hominibus abique personarum exceptione, & limitatione Dominos simul actiue, & passiuè, voce, & in scriptis, præter primam litterarum dictionem (vt in *S. seq. habetur*) nuncupare.

- 174 De crebrioribus, & consuetis, vt Illustribus, & Perillustribus titulis nulla traditur memoria: perindè antiquati censentur. Nam vnum omnibus hæc sanctio constituit titulum, nempe *di Signoria*. Atque præheminentiam Illustrissimi; Septem Regni officijs, & titulis. Attamen dicerem, si quibus summum Illustrissimi titulum sine fraude est, aliquis voce, & in scriptis per minores titulos appellaret: minimè in

- 175 poenam incideret, & ratio est, quia hæc Pragmatica est excessus reformatoria, non autem defectus, vt patet ex *text. supra ibi à tanto excessu*. Præterquam si ex dolo, vel fraude hoc fecisset, quod iudicis est relinquendum arbitrio, vt tradit *Mencob. de arbit. iud. cent. 2. casu 116. num. 1. 13. & 21. ex Glof. Paris. in consuet. tit. 1. S. r. num. 21. & Mars. in l. quæstionis modum nu. 50. de quæst.*

- 176 Nomina autem septem Officiorum in Regno sunt. Magnus Comestabulus. Admiratus, Prothohotarius, Magister Iustitiarum, Magnus Camerarius,

Magn. Cancellarius, & Magnus Senescalcus; tempore Regis Federici hos regnasse creditur, de qua re affatim per *Hist. Tarag. in suo libello, de situ, & laudibus Ciu. Neap. & aliqua per Cap. in d. S. feuda officiorum.*

- 177 (Tantum) est pariter dicto taxatiua, & exclusiua, vt *Cur. iun. conf. 12. nu. 4. 1. vol. Dec. conf. 328. Angel. conf. 228. Bald. in repet. l. cum mulier num. 31. ff. solus. matrim. Bart. in d. l. unica, & sæpè*

- 178 alibi. Ex qua hic penditur omnibus esse arbitriū, septem Regni officia possidentibus, & titulis Illustrissimos appellare, vel simpliciter dominos.

- 179 (Forma) ipsa eiq; dar esse rei: ex *Phil. 1. pbi. probat text. in l. Iulianus S. si quis ff. ad exhibendum*, qua subtra&ia inethicax dispositio redderetur, cum *ubi S. si prator ff. de trans. cap. cum dilect. de rescript. cap. quia propter de elect.*

- 180 Ex in minimo, vt *Las. in l. si vnus nu. 4. C. de testam. Bald. in cap. cum aded in 2. col. in verb. item ex paruo defectu de rescript. Dec. in l. hac consultissima nu. 12. C. qui test. fac. poss. & in cap. cum de appellatione in ver. tertius casus de appell. Gram. decif. 79. num. 14. Rom. conf. 402. in propoſita consultatione.*

- 181 Qua de re præcisè seruanda erit, vt tradiderunt *Las. in l. 1. num. 4. ff. de ver. oblig. Bal. Ang. & Alex. in l. 1. ff. de lib. & possib. & alios, quos cumulat Boer. dec. 1. num. 44.* Ideo si quis hæc *text.* formam prætermitteret, abique dubio in poenam incideret: quamuis in Coa-

- 182 sciētiz forme minimè teneretur. Nam hæc iuris postitui forma existit: ad quã iure conscientiaz nemo obstringitur, vt ostendit *Abb. in cap. 1. in fin. de integr. rest. ex dictis Inn. in d. cap. quia propter, & signat Ios. in S. sed iste num. 132. de act. in inst. lib.*

- 183 (Littera) Hæc voce latina in singulari numero elementum, vt A. B. C. significat, vel scribētis manum, vt Cic. ad Atticum. Nam (inquit) Alexidis manum amabam, quod tam propè accedebat ad similitudinem tuæ litteræ: præterquam apud Poetas, qui pro Epistola

stoli versus gratia in singulari semper videntur, vt Ouid.

Quia legis abrupta bristide littera venit.

In Duali autem, scilicet plurali epistolâ explicat: quæ Indices rerum, signaque verborum, quibus rãta vis est (ait *Luc. de Penn. in l. vnice. in Glosf. litteras de superind. lib. 10.*) vt nobis dicta absen-

184 tium loquantur sine voce. Et dicta est quasi legitima, vel quia iter legentibus præstet, vel quia in legendo iteretur. Aur à litteris, quia in ceratis tabulis scribebantur, vel quasi lineam terrens, vt libidit idem *Luc. de Penn. in dicta Glossa.*

185 (Croce) Crux in litterarum principio illud tacitè significare, quod expressis verbis *Imperator in Inst. Proæm. & ff. & C. Falsus est*, nam & quod ipse in Nomine Domini nostri Iesu Christi exarabat; nos ex communi vsu, & lege Crucis signum apponimus.

186 Ex quo signo, in militaribus vexillis Magnus Cõstãtinus Trucolètos, & fortissimos Hostes (vt in *Eccles. Hist. lib. 9. traditur*) debellauit. Qua de re lege decreta sãxit, Ne quis Crucis supplicium, quod tunc frequentissimum, erat puniretur, vt referit *Sazom. lib. 1. Eccles. Hist. cap. 8. Nicephor. lib. 7. cap. 47. Cassiod. lib. 1. Hist. Tripart. cap. 10.*

187 Vndè Aug. ait, magna Crucis dignitas, quæ patibulum latronum transiit ad frontes Imperatorum, & Chrysol. vbi Crux honoratur è Reges Diademata deponentes, assument Crucem in Purpura, in Diadematis, in Armis, in Mensa Sacra, vbiq; Terrarum emicat.

Aurque Crucis Tropheo Pontifex Sacra celebraturus Ministeria se consignare debet, vt *D. Clem. in Constit. Apost. lib. 8. cap. 16.*

Hocque signum infidelibus scopulus, Fidelibus portus existit, vt *Glosf. ord. in T. Bren. cap. 3. in glosf. Sameb.* Demones fugat, sicut in Cithara Dauid furorem Saulis, malignum compescendo Spiritum, vt primo *Reg. cap. 16. legitur*, haud quod tanta in Cithara vis esset, (inquit ibi *glosf. ibi scientem psallere*.)

sed in Figura Crucis Christi, quæ de ligno, & cordarũ extentione gerebatur.

188 Tale enim signum Crucis, ex Apostolorum traditione habemus, & nos signamus, vt *D. Basl. lib. de Spiritu Sã. Etio cap. 27. Dion. in lib. de Eccl. Hierar. Cait. 2. ad Tess. cap. 2.*

Atque Crucis adorationem, vt *Damas. lib. 8. de fid. Ortod. probar D. Tho. in 3. quæst. 25. art. 4. cap. & ponit Paul. Gryf. in decis. cath. in verb. Crux, & in verb. Traditio. littera C. & A.*

Triumphaleque vexillus, Communis Thefaurus, & commune gaudium rãm electis Angelis, quàm electis hominibus fuit, & est: vt docet *D. Bernar.*

189 in *serm. de pass. Chri. art. 1. tertia par.*

Vetusque seculis ante Euangelij lucem Hieroglyphica significatio, Vitæ, & futuram saluationẽ apud Aegiptios portendisse, testatur *Ruffinus lib. 11. Hist. Eccl. cap. 29.* Iridem Viti sapientissimi interpretauerunt. *Auctore Niceph. lib. 11. cap. 26. Socras. lib. 5. cap. 17. Sossom. lib. 7. cap. 15. & Suida in dictione flaurõs.*

190 (Foglio) Folium, idest charta, à palmarum folijs, in quibus olim exarabatur, dicitur.

Charta enim, vt explicat *Glosf. in l. librorum appellatione ff. de leg. 3.* scilicet debomyce, qua in præsentiarum, haud vtitur; sed hic de papirico exponere: nempe quæ ex contritis linteis fit. Nam eundem nobis vsum præstat, quæ olim Aegiptijs præstabat papirus, de qua re adde *Plin. lib. 13. cap. 11. & lib. 312. cap. 11. 12. & 13.*

191 Quamquàm Charta latius quippè de omni, & quacumque materia, quæ scriptioni sit apta intelligatur, siuè ex cortice, membranæ linteis, siuè ex alijs, de cuius Generibus adde *Plin. lib. 23.*

Et si charta pura legata membranæ non continebuntur, neque cæteræ ad scribendum materiæ, inquit *text. in d. l. librorum appellatione S. quod tamen in fine.* Cuius appellatio ait *text. in l. charta ff. de bon. poss. secun. tab. ad nouã chartam refertur, & ad delicticiam.*

(Cor.)

192 (Cortesia) Omnia sub hac voce cōprehenduntur nomina, præter quæ Dignitatis, Officij, atque Naturæ existant. vt probatur hic. vsque ibi (*item che questo medesimo.*) Atque hic mortiferus Sirenarum cantus obliteratur, qui maximè est fugiendus, & furda debemus aures transire, vt docet *D. Hierony. in prologo in lib. Iosue. in fin. & ibi Postill.*

193 Quarum linguæ locustis comparantur, ait *glos. ord. super exod. cap. 10. vers. ventus urens*, & cum duo persequentium existant genera, vituperantium videlicet, & adulantium: ita qui vituperio tenetur, vel laude vitur: sed magis adulatoris lingua nocet, quàm manus persequutoris, vt eadem *glos. in psalm. 69. vers. auertantur retrorsum*, docet Ad quod, haud mundi diuites, in eorum existentes fatuitatibus, atque superbijis attendunt.

Proindè factus est. *Isa. cap. 5. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi se decipiunt.* Et *Ignat. Hic qui me laudas, potius me flagellat.* Et ad rem fertur proindè, ac Seneca refert, quod cum magnus Alexander vulneratus in bello esset, & represso sanguine vulneris dolorem sentiret, ait, *Omnes iurant me Iouis filium existere; sed vulnus hoc me esse hominem clamas.*

194 Hæc inquam adulatio aufugienda, est Diogenis exemplo. Quemadmodum *Valer. maxim. lib. 4. refert*, quod sibi à quodam obijciētī, dum Olera lauabat, si tu Dionysio adulari velles, ista non ederes: cui ipse vrbano confundit responso: Si tu ista edere velles, Dionysio adulari nolles, verbis subscripsit, & subnectit Auctor, hic veridicus veritatis annunciator, malens oleribus sustentari, quam magnatibus adulari.

195 Adulatores autem Magnatibus, vt eorum delicijs vtantur adulantur, testatur *Postill. super Math. cap. 11. verb. ecce qui mollibus.*

Et in amicitia docet *Cic. eod. lib. sic habendum est* (ait) nullam pestem esse maiorem, quàm adulationem, blandi-

tiam, & assentationem.

Cauenda planè hæc canina beaueo lentia, siuè vt *text. nominat Cortesia.*

196 Ex qua odium, fraudem, proditionem, notam mendacij, sequelam seruitutis, & executionem proximi, atque totius honestatis exterminium oritur, vt tradit *D. Bernardin. in serm. de multiplic. mend. artic. 2. cap. 2.* Meritò clericici, qui his adulationibus depræhenduntur ab officio degradantur, vt ex *Concil. Car. 199 sag. in cap. clericici 46. dist.* Cum porro absque peccato Haud existat, vt ex *D. Thom. secunda secunda quæst. 115. Alex. de Ale. in 2. distin. 43. Et D. Bernardin. d. cap. 2.* præter si laudes sola intentione delestandi fiant, hic certè Placidus erit, ex *Phil. quarto Eth. c. 6. & docet idem D. Thom. d. quæst. 115. art. 1. in cap.*

198 (Si ponga) Titulatis nempe Comitibus, & reliquis eorum tituli nomen exarari debet. hæc autem antiquissima inscriptio fuit, & nonnunquam de pluribus obseruata, laudes enim, & Virorum dignitates exprimi debent, vt ex *text. nostro notatur, & signat Bart. in l. 1. num. 8. c. de nou. cod. fac.*

Enimuerò nostra laus perfecta tunc erit, si vituperanda fugit, & laudanda sequitur, vt dibeat *Glos. in psalm. 1. in verb. sed in lege.*

199 Atque ad inanes deperdere vulgarium laudes, neque debemus. Proindè lætus sum laudari me (debebat Hector) abste Patre laudato Viro, vt apud *Neuium in Tragedia*, quod memorat *Cic. lib. 15. Epist. famil. epist. 6.* Et subnectit, ea enim profectò iucunda laus, quæ ab ijs proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt. Quamuis appeti non debeant, sed subsequi, vt docet *Glos. super Math. cap. 6. in prin.*

200 (Barone) seu vox Baro Græca est, & grauis interpretatur, quod est fortis ex *Isid. siuè Hæbraea à bar, quod filius.* Næ cum Reges plures haberent filios, & minimè omnes Reges, nisi primum facere possent, quia Regna sectiones, haud patiuntur, ex *Innoc. in cap. licet in*

finē

fine de voto. Cald. in autben. hoc amplius num. 8. C. de fideicom. Cyn. in l. viua matre C. de bonis mat. Alijs ampla patrimonium, seu Castella, cum Iurisdictione, & Imperio donabant; inde Barones, id est filij alijs Celsiores nominabatur, ut aiunt Luc. de Penn. in l. fin. C. de mancip. & col. patrim. lib. 11. Bald. in cap. non delegatorum col. fin. de offic. del. Cap. in inuest. feud. in S. feudatarij Barones. Boer. in tract. de Autb. mag. conf. num. 1. 2. & 113. Aut ut Frater Petr. in sua testatur Cronica, quod post Italiam Patrem Italiam in ipsa Provincia eius Generi Bardi nomine, seu Bari regnavit, qui Bari Civitatem condidit: à quo, & Barones ferè omnes nobiles, & prudentes, & excelssi divites, quasi Bari homines usque hodie dicti sunt, ut idè Luc. de Penn. in d. l. fin. testatur. memorat Cap. in d. S. feud. Barones.

Potè ex vera iuris feudorum significatione. sunt hi, quos Capitaneos appellamus: videlicet maiores Regni Valuasores, qui post Comitem primū habent locum, cap. 1. de bis, qui feud. dar. poss. & ibi Bald. in ver. Capitanei, quem sequitur Aluar. in cap. unico, quis dic. dux. pont. Glos. Paris. in sit. 1. de matiere feud. §. 20. num. 4. Arque is existit secundum Iser. in Const. si quis

201 Baro, & in Const. post mortem in prin. ex illo text. & in cap. 1. S. similiter de Cap. qui Cur. vend. Qui habet Baroniā. Baronia autem est Castrum, seu Castra, vel feudum habens sub se feudum quaternatum, quod alius tenet. Verū tamen si Castrum à Rege habeat in Baroniā, tunc etiam si quaternata feuda sub se non habeat; erit Baro, ut idem Iser. in d. S. similiter. Dec. cōf. 490. viso casu 3. vol. Gram. decif. 34. num. 6. Cap. d. S. feud. Barones. Et propiè hi sunt, atque appellamus, qui titulo ca-

202 rent. Eeudumque representāt, quod fieri nescit, ut Clos. in Const. consuetudinem Ass. in prox. Constit. in S. cum igitur num. 5.

203 (Femine) adhuc si nequaquam tex. hanc generum extensionem fecisset:

adque ipsæ mulieres actiue, & passivè includerentur. Siquidem hominis appellatione, mulieres veniunt, l. hominis appellatione, cum concord. ff. de ver. sign. Etsi hoc factum causa maioris expressionis existat, perindè ac notat Card. in Clement. 1. quæst. 9. & 16. de homic. glos. in imm. in d. l. hominis admissum autè, haud è cōrra: exemplo enim pessimum est Fœminino vocabulo (inquit tex. in l. si ita scriptum in princ. ff. de legat. 2.) etiam masculos contineri.

Atqui mulieribus, quia Homines maxima tribuunt privilegia, & immunitates: eo magis si requisitas habeant prerogativas, quæ per Gallium in lib. de la louenge des damas ponuntur, & memorat Syl. nupt. lib. 2. diuiri non est nubendum num. 43. propterea hoc legis conditor perspicuus, peculiariter de eis, memoriam facere coniiciendum.

204 Atque cum ipse maritorum radijs corrulcaat. l. femina ff. de senat. dicendum voce, & in scriptis actiue, & passivè, veluti præsens constitutio ipsarū Viris facultatem tribuit, eis non negatur. Ità si ij realibus decorati dignitatibus existant: probè Illustrissimæ nominari: & se usurpare possunt.

205 Vel si hæreditario iure ipsæ talia possideant feuda: cum iure Const. Regni admittantur deficientibus masculis, ut in Const. in aliquibus, & in Const. ut de successibus S. filia autem, ubi Iser. & Ass. nu. 3. & idem Ass. in c. 1. nu. 113. ac nst. succ. feud. Vin. optm. 277. nu. 3.

206 Ac eadem lege Regnum Siciliae deficientibus masculis fœminis debetur, ex Bal. in c. 1. S. hoc quoq; de succ. feud. limit. 8. memorat Carau. rit. 1. nu. 33.

207 Nec dicendum haud fœminis licere, in Civitates, & Provincias adhuc in Regna Iurisdictiones exercere, & hæc gubernare, & regere: cum hoc asserere hæreticum ex stat. Sacraque paginæ aduersatur, ut tradit Paul. Gryf. in decif. Catb. verb. faminis, qui inter alia refert Gallie Regnum à Serenissima Regina Medicia fuisse admittitum.

Atque

Atque in Regno Siciliæ, nonne fuit inclita, & Monarcha Mulier Ioanna, prima, quæ regnavit annis ferè quadraginta, de qua *Bal. in d. cap. 1. §. hoc quoque 5. col.* inquit à quinquaginta annis, non sedit similisei, in gratia, & virtute, & *Gram. decis. 1. num. 27.* de ipsa sic factus est. Hoc Regnum tenuit in summa pace, adeò ut nullo vnquam tempore flouit, sub Rege magis.

Item fuit secunda huius nominis Regina: de qua existunt *Ritus Magnæ Curia Vicaria*. Demum ubique Mulieres semper imperauerunt, præcipuè, & Illustres in omnibus disciplinis, & artibus, etiam militaribus fuerunt. Ipsæ namque à summo Opifice adiuuentæ fuerunt, ut Hominiibus in omnibus adiuuarent, ut probat *text. in Gen. c. 2.*

208 Proinde haud exiguè earum detractores laudum errauerunt, ceu, quod arbitrabatur ipsas parum, aut nihil esse atque infirmitatè. Demum ab omni officio, & honore, te & verbis denudabāt.

Imò Origenes hostiliter factus est. Mulieres in sexu muliebri, non ingreditur Coelum, & aliqui asserabant, nequaquam ipsas Dei imagines esse, quæ dicta sunt hæreticalia, & prorsus à fide aliena, & confutat *d. Gry. in ver. mulieres*, hi, & similes in tantam prolatis inimicitiam hæc, & alia tradiderunt: quos bestiales, & Naturæ fore oppugnatores, haud inficiatur.

209 Atque vera mulicris æthimologia, ex *d. cap. 2. capitur*. Mulier quasi homo alter, ibi hoc nunc os, &c. & adiutorium simile. Itidem mulier, quasi mitis. Nam cum in adiutorium sit nostrum inuenta.

Neutiquè audacem, turbulentam, contemptiosam, & procacem Deus compagit; sed mitem, dulcem, affabilem, gratiosam, hilarem, atque obediètem, ut Domini præcepta adimplere valeat. *ut cap. 3. in Gen. ad Epb. cap. 5. Coll. c. 3. P. Cor. c. 14. P. Petr. c. 3. exaratur.*

Ideirco vitæ particeps, & reliquæ spiritus. *Mat. cap. 2. Corona. Prou. c. 11. Cerva castissima, & hinnulus gratissi-*

mus. Prou. cap. 5. Beatificatio D. Clem. in Const. Apost. lib. 1. cap. 9. His, & similibus in Sacra pagina cognoominibus Mulier appellatur.

Quarè maxima sint ipsarum laudum apud omnes præconia: nec aliquis existat, qui grata oratione non eupiat ipsas celebrare.

Magnitudo enim, & amplitudo virtutum, quibus ipsas præditas, ac exornatas perspicio impulit me hæc exarauisse, & impellit, & summo honore ipsas prosequar, gloriæque insignibus ornem. Et scriptum ad *Coll. cap. 3. nolite amari esse ad illas.*

210 (Regno) Regni appellatione venit Beneuentum in latissima significacione: præcipua enim fuit Vrbs-Samnij, quod nunc Aprutium vocamus. Atque in præsentiarum Beneuentum Apuliæ esse Metropolitim liquet.

211 Quamuis in propria significacione, cum de Regni iurisdictione haud sit, minimè comprehendatur.

Proinde Ciues ibi commorantes ex hac Pragmatica neutiquè ardeantur, nisi Regniculi existant, ibi, *però quelli Vassalli di Sua Maestà*. Ex Vassallotum inclusione, non subditorum exclusionè denudatur. Quarè omnes, qui extra Regiam iurisdictionem existunt, aëtiue, & passiuè sunt immunes, & exèpti.

212 (Contrati) Nec tantum forma data, in priuatis erit negotijs obseruanda, verum publicis, ut hic. Atque priuatis personis, quamuis *text.* dicat nomen exarari proprium, attamen eorum Dignitates, & officia addi à Notario, Magistro actorum, atque scribis in contractibus, reliquisque publicis actibus potest, perinde ac in *§. præsed.* (Item che nelle soprascritte) notatur.

213 (Particolarmente) ideò, nam præfens Pragmatica priuatis querit, annullare, & reformare honores, & titulos; diuersas (ut congruum est) constituendo formas, ut patet.

Et omnis terrenus honor (inquit *Glof. super Marc. cap. 1. in Glof. prædicans Euangelium*) Spuma, Fumus, & Som-

Sonus est. ac ortus adonis, vt ead. *Glof. super Isa. c. 65. in glof. populus*, ex Sapientissimi illius sententia apud Græcos.

Proindè ait *Diuus Gregor. in Homel. 15. in secundo tom. Euang.* Si culmen veri honoris queritis, ad Cœleste Regnum tendite, si gloriam Dignitatum diligitis, in illa superna Angelorum Curia vna ascribi festinare.

214 (Pena di onze quattro) probè pena signatur, cum per hanc legem ipsa cetera, & specialiter imponatur, haud multa cum arbitrariè per Iudicem fiat, vt tradiderunt *Vlpianus, & Labeo. I. C. in haliud fraud, & in l. si qua pena*

ff. de verb. signific.

Et dicta est Pœna pero, eo quod puniat, nam antiqui pœnio, pro punio dixerunt: Quamuis Varro à pendendo deriuari putet.

215 Pœnarum Genera octo ex Cic glomerantur, vt damnus, verbera, vincula, talio, ignominia, exilium, seruitus, & mors: quibus omne peccatum Ciuili vindicari iure. Canonico porrò lex ex Arc Genera computantur in *cap. 1. 24. quass. 5. vt suspensio, excommunicatio, depositio, intrusio, incarceration, & verberatio.*

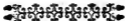
Subsequitur libellus V. I. D. Ioseph. Carneuale materiam titulorum complectens, in quo omnia, que spectant ad enucleationem istius pragmatica, postmodum edita differuntur, licet vulgari sermone editus libri hic inserere ad comodiorum publicam utilitatem.

ALL'ILLVSTRISSIMO: ET ECCELLENTISSIMO

S I G N O R E.

I L S I G N O R

DON GIOVANNI ZVNICA, CONTE DI MIRANDA,
Marchese della Bagnese, VICERE, & Capitano Generale nel
Regno di Napoli, mio padrone perpetuo.

H E le cose giuste, & ragionevoli si conuenano à chi più Giustitia, & Ragione in se ritiene, è cosa cotanto chiara appresso gli huomini che fanno; quanto è chiara la propria luce del Sole. Onde io hauendo assai sovente tra me medesimo considerato, che l'uso che in questa Età presente s'offerua in attribuire i Titoli altrui, è tanto oltre passato, che tra le private persone si v'è videntissimamente, non solo con insimurato vantaggio, ma con trabocchevole precipitio compartendo; mi sono perciò io spinto à formare questo picciolo Ragionamento, oue poterassi ageuolmente conoscere la qualità de' Titoli,

& i Disconuenenti errori, che dal vantaggiosamente compartirli spessissime siate peruencono; perche mi è paruto di poterlo donatamente dedicare all' Eccellenza V'ostre, come à Principe Giusto, Saggio, & Prudente; poiche à lei, & non ad altri appartiene il moderare. & regolare questa vana apparèza di honore consistente ne' Titoli, col cui mezzo ciascuno v'è presumido più di quello che per Natura, ò per merito, ò per accidente gli conuiene, acciò che ella colla misura del suo purgatissimo Giudizio, quando da grauissimi negotij trarrà qualche picciola quiete, & degnarassi con fauoreuole occhio di mirare questa mia breue fatica) possa adaguarè vn così vano, & male usato modo

modo di attribuire i Titoli, i quali non si danno ad altro fine, salvo che per fare col meza di loro conoscere la differenza della qualità, & de gli stati delle persone. Ne voglio bora io nel volume di questa Lettera, rappresentare le lode, & le grandezze della nobilissima Schiatta ZVNGA, sumosa, & per sangue, & per valore, & insieme imprimere i Titoli, le Dignità, & gli Honori, che i suoi maggiori ritengono. & Vostra Eccellenza possiede, altra penna, & altra eloquenza, che non è la mia per vna opera sì malagevole; & grande sarebbe di mestiero; mi riferbo nondimeno à trarli distesamente per quanto la debolezza del mio ingegno potrà nell' Historie di questo Regno Napoletano, che tuttauia vado recando al fine, bastriarmi solamente qui accebrare che V. E. seguendo le vestigia de' suoi Perdecessori, & particolarmente della felice memoria dell' Eccellentissimo Signor Prencipe de' Pistraperfia suo Zio, Commendatore Maggiore di Castiglia, & Vicci di questo Reame, hà mostrato al Mondo (come ognun sà) in due governi di Regni che con infinita sua gloria hà esercitati, quanto di gran lunga habbia auanzato gli altri, in così graui, & supremi affari. Di ciò che io dico ne rende testimonianza così il Regno di Catalogna, come questo che già per lo spatio di cinque anni continui è soggiaciuto sotto il saggio gouerno di lei. Cui non s'ài chi nò conoscesse se l' Eccellenza Vostra non hauesse proueduto ad vn sì doglioso bisogno del Reame, affitto della cattiuu flagione di due anni continui, che sarebbe egli ad estrema miseria ridottot onde non solamente si è veduto fornito del suo bastevole vitto ma egli hà parimente si corpi molti luoghi vicini; ben puoi tu dirlo ò N A P O L I, che sotto vn il raro gouerno sei da altri Regni non poco inuidiati, digalo SIGLI A Terra cotanto naturalmente fertile & abbondante, la quale (colpa s'io non mi inganno del mal gouerno) si è veduta priua de' fratti suoi chiedere à se soccorro, merè della deità prudente, & singulare virtù di DON GIOVANNI ZVNGA, ehi si felicemente ti nutrisce. Quella dico non mutua la fertilità del paese, non è campi; non l'aria; non altro dono di questo nobilissimo Regno; ma solo le memorabili prouedimenti da V. E. effequiti in così stretta necessitá de' qualsorte se rammarica di non hauere potuto anche ella nelle sue miserie partecipare; che se partecipe statata ne fussi, non hauerebbe in così breue tempo veduto cotanta mortalità ne' suoi abitanti per disagio di nutrimento. Godi adunque ò famosa N A P O L I, che poichè Iddio voleua forse con la fame per li tuoi falli castigarti, se diede in vn medesimo tempo vn Prencipe per tuo supremo Ministro (quasi vn nouo Giuseppe nel famelico Egitto) che merauigliosamente hà in guisa proueduto al bisogno tuo, che senza patimento vcruno salua ti fet renduta da vn sì graue periglio. Ben lo conosco; ben lo intende Eccellentissimo Signore; & già ne mostra continuamente segni di incomparabile allegrezza. Quindi si spera, che come V. E. per giouare, & soccorrere al bisogno vniuersale hà supplito al mancamento della Natura, trabendo da vna secca scharità vna copiosa abbondanza; così da questa smisurata copia de' Titoli trarrà quella fertilità che giustamente si dee, accioche si tolgano al tutto alcuni Disordini che ne sogliono, & possono bene spesso risultare. Prenda dunque V. E. Illustris. questo mio picciolo Dono, & quello insieme della mia humile, & affezionata seruitù, la quale bora l'offerisco, & degna di aggardirlo con quello animo pronto ch'io glielo porgo, & riuertentemente, sudinandomele priego I D D I O renda la sua B G C E L L E N T I S S I M A persona sana, & felicissima. Di Napoli, il dì 25. di Aprile. 1592.

Di V. Illustrissima Eccellenza

Humilissimo seruidore

Gioseppe Carneale,

RAGIO

RAGIONAMENTO DE' TITOLI DI GIOSEPPE CARNEVALE DOTTOR DI LEGGE DELLA CITTA DI MONTALTO.

Que si mostra che cosa sia la NOBILTA, & si dichiarano tutti i TITOLI, che nello scriuere si costumano, & anche i Difordini, che dal vantaggioso compartimento di essi si cagionano; insieme con vna REGOLA, come si possono quelli ragioneuolmente attribuire.

HAVENDO io in buona parte, coll'esperienza delle humane cose conosciute, quanto sia da gli Huomini apprezzata, questa vana apparenza, che col mezo de' Titoli à ciascuno s'attribuisce, non considerando, che nel compartirli impropriamente, non danno altrui honore, come colui che li comparte si crede; ma rendono essi senza dubio veruno non men degni di riprensione coloro, che largamente li danno, che quelli, che non douutamente li riceuono. Laonde parendomi vna si corrotta vfanza meriteuole di non poco ammenda, sospinto io dalla Ragione, & da' cattiuu effetti che dall'vlarla ne veggio sortire, mi sono mosso in questo mio Ragionamento, à narrare le varietà de' disordini, & delle Erranze, che coll'attribuire Titolo non conueniente alla Natura, & nascimento di colui, à cui si scriue continuamente ne deriuano, & questo io dico, accioche quel supremo Ministro che hà il gouerno di questo Nobilissimo Regno in mano, con vna cotale Ricordanza, possa egli ordinare, & moderare i Titoli predetti, in modo, che à ciascuno si dia quello, che giustamente si deue, senza confusione, &

senza eccesso. Posciache l'vso presente, egli è ridotto à tale estremo col dare à molti, & à tutti, i Titoli di gran lunga maggiori, che non possono loro conuenire, che in vn medesimo tempo, attribuendosi à quelli, quella honoraanza che in conto alcuno, non dee loro toccare, ne per Natura, ne per Accidente, si toglie à molti, in vn medesimo tempo, quella, che per legge di Natura, & di merito assai drittamente à loro si deue: anzi è cresciuta questa vana opinione, appresso i Mortali, in guisa che stimano fermamente douerflegli di Ragione, quello, che contra ogni conuenueole, & honesto modo loro s'attribuisce, & però vediamo darli l'ILLUSTRE, & ILLVSTRISSIMO alle persone, le quali non sono meriteuoli del MAGNIFICO, mà ne anche forse di minor titolo di questo. Et cotale vfanza, è trapassata tanto in oltra, che ormai hà preso forza d'inauolabile legge. Quindi auuene che alcuni huomini di conto, & di stima, lasciano assai souente di scriuere altrui, per non attribuirli quel Titolo, cotanto à lui sproportionato, sembrando loro essere manifesta indegnità, l'honorare vna persona, con-

*Cagione
che mosse
l'Autore à
formare
questa opo-
ra.*

vn titolo, tanto dal suo merito lontano; perche spesse fiate chi lascia per tal cagione di scriuere, lascerà anche di trattare alcuni negotij se loro occorrerà forse non poco importanti, il che risulta in danno se non vniueriale, almeno di molti.

Per tre cagioni si sono introdotti i Titoli famerobi.

Per tre cagioni io stimo, che i Titoli vantaggiosamente s'attribuiscono alle persone: la vna è, che alcuni per vassallaggio, ò per seruirù, ò per proprio disegno, procurino d'esserne così larghi, sperando per quella liberalità d'honoranza, nella quale tanto la Natura humana si compiace, di ageuolmente impetrare i suoi desiderij; L'altra, per conto d'amistà, ò di parentado, cioè procurando i Parenti, & gli Amici di vicendeuolmente aggradarsi col mezzo di sì fatte honoranze; Et l'ultima, che sono alcune persone così fouerchiamente ambiziose, che lasciandò a parte la misura, & la misura, & la consideratione di tutto ciò che può loro conuenire, desiano cupidamente i Titoli superanti il merito loro, i quali per mio auiso, non è già che non intendano, & conoscano se non al tutto, in gran parte, che quel Titolo cotanto vantaggioso farà agli vna Vesta, non affettata alla persona loro, & nondimeno, tutta via essi godono di quello inganno dolce, & indico non poco loro sodisfacimèto procurano d'essere in sì fatto modo ingannati, nel che trouano ben picciola malageuolezza, per le cagioni che habbiamo detto di sopra, & anche perche molti sono larghi à dare i Titoli predetti smisurati, & grandi, con disegno che siano loro renduti con la medesima misura. Ne tacerò che alcuni di essi tengono sotto cara custodia, le lettere co i somiglianti Titoli che hauranno riceuuto, sembrando loro che elle li mantengano in continua possessione di cotale honoranza, non altrimenti che il fra Cipolla, del Beccaccio, teneua in buona guardia, la Penna dell'Angelo Gabriello.

Hora accioche possiamo particolarmente conoscere, & determinare, & la qualità de' Titoli, & delle persone; diremo primieramente quali, & quanti sono i Titoli, & appresso come propriamente si potranno senza errore alcuno compartire; i Titoli sono i seguenti, EGREGIO, NOBILE, MAGNIFICO, MESSERE, SIGNORE, ECCELLENTE, CIRCONSPETTO, SPETTABILE, ILLVSTRE, ILLVSTRISSIMO, ECCELLENZA, ALTEZZA, SERENISSIMO, ET MAESTA; Poiche con questa notizia si verrà à conoscere quali Titoli dirittamente si deueno, & quali siano coloro, che douutamente li possono meritare. Ma prima che gli ordiniamo, & dichiariamo: ragioneuole farà che diamo la Diffinitione, & dispositione alla Nobiltà, & che parimèto mostriamo con poche parole, tuttocio che à formarla con perfectione si richiede, accioche si possa poi ageuolmente giudicare il compartimento di essi.

E dunque la nobiltà; vna chiarezza di sangue, per antica continuanza conosciuta. La quale secondo Platone, in quattro parti si diuide. La prima è di quegli, i quali sono prodotti, da buoni, giusti, & honorati predecessori. La seconda, di coloro, i cui Maggiori furono Signori, & Principi. La terza di quelli, i cui Parenti sono stati famosi per le prodezze da loro fatte in guerra, ò in altri nobili attioni. La quarta, & vltima, quando si nasce da Padri, che sono stati in pregio per qual che honorata Dottrina. Et secondo Aristotele, nel quarto della Politica, similmente in quattro parti ella viene distinta, cioè la prima deriuante dalle Ricchezze. La seconda dal Genere. La terza, dalle virtù. La quarta, dalle Discipline. Quantunque Bartolò; chiarissimo Dottor di Legge, nella *l. t. c. de dignis. lib. 11.* non voglia che ella habbia piu che tre soli principij. L'vno de' quali chiama Theologico; l'altro

Titoli che si costumano nel Regno di Napoli.

Diffinitione della Nobiltà. Platone la diuide in quattro parti.

Aristotele la diuide in quattro parti.

Bartolo la diuide in tre parti.

Baldo la
diuide in
tre parti.

F. Giulio
Carrafa
la diuide
in quattro
parti.

l'altro Naturale, & l'ultimo Politico, & Civile. E trè ne le dà Baldo fottilissimo Dottore, nella legge *nobiliores C. de commercijs, & mercat.* ma diuersamente da gli altri predetti, impercioche vuole egli che'l primo deriui dalla schiatta, & dal sangue, il secondo dalle virtù, e'l terzo che sia da l'vna, e dall'altra partecipe. Fra Giulio Carrafa Napolitano, Persona (come ogn'vn sà) & in valore, & in Dottrina, cotanto chiaro, anche egli in certi suoi componimenti di Philosophia, tratti da Aristotele, & dagli altri valenti huomini, che già tuttauia và recando alle Stampe, dice, che la Nobiltà s'intède in tre maniere, cioè Generica, Priuilegiata, & honesta. La Generica è, quando si nasce da Padre, & Madre Nobili. La priuilegiata è, quando la persona riceue la Nobiltà, per alcuno Habito: per lo grado de Dottorato, o per alcuno vfficio, o dignità che le sia conceduta, o veramente per ordine di caualleria che d'alcuno Prencipe le sia dato. L'Honestà è quando alcuna persona hauendo acquistata qualche parte di facultà incomincia ella à viuere ciuilmète, & à conuersare, & à patentare co' Nobili, la quale continuando poi nella commodità delle facultà, & nel conuersare, & parentare, come s'è detto co' Nobili, dopò il corso di tre, o quattro età, sarà ella peruenuta in istato di Nobiltà. Ma non intendo io hora di affaticarmi in trovare le tante diuisioni, o diffinitioni della Nobiltà, poscia che chi vorrà saperne molte, & particolare, le troverà in coloro che n'hanno distesamente ragionato. Lasciando dunque à parte tutto ciò che della Nobiltà è stato da Platone, & da gli altri predetti fottilmente inuestigato; & discorso, racconteremo con breui parole da noi stessi, secondo la nostra opinione, quale sia la vera Nobiltà, & quali le cose principali che à per-

settamente formarla si richiedono.

Due cose necessariamente deono interuenire, acciò che s'ordini, & costituisca vna vera Nobiltà, la quale habbia seco la douuta perfectione, & sono elle; la Antichità, & lo Splendore. L'Antichità è vn poter raccontare il corso di molti anni, & di molte età continue senza interuallo veruno, le quali età intendremo noi che ciascuna di esse abbracci lo spatio di trenta anni, & nò più, onde quanto più vna Famiglia potrà annouerare più anni, o più età, tanto ella si mosterà più Nobile, & più antica, & benche si trouano molte Famiglie nobilissime, le quali dicono peruenire alcune da Troiani, altre da Romani, altre da tre Magi, altre da Gotti, da Normani, da Sueui, & altre da più antichi Podoli, non è però bastevole il dire, che vna famiglia dependa da Troiani, o da altre Nationi, o Potètati, mà è mestiero ciò prouare con le publiche, & approuate scritture, il che malagevolmente potrà farsi oltre il tempo di quattro cento anni, saluo se in qualche memoria feminata tra le Stampe si ritrouasse, le quali sono renacissime conseruatrici dell'Antichità, & testimonio incorrottile del vero, onde non pronandosime con l'vne, ne con l'altre, stimo che quella Famiglia, non potrà ragioneuolmente presumere, che ella habbia cotale origine. Poiche chiara cosa è, che tutti come ingenerati da' primi Parenti, habbiamo vn solo principio, ne l'vno è migliore dell'altro, fuorchè in quanto i maggiori dell'vno, o per le prodezze, o per le lettere, o per le ricchezze, o per altre lodeuoli attioni sieno stati più di quelli famosi, & chiari. Laonde così come i Discendenti di coloro, di tempo à tempo sono andati accrescendo, così gli altri sono andati declinando, in modo che hora quasi prodotti di altra,

Diuisione
della Nobiltà
secondo l'Autore
in due parti.

*Nobiltà
secondo gli
Stoici.*

*La virtù è
ricchezza
è dignità
dell'animo.*

pianta, & generati di altro seme si mostrano. Lo Splendore in cui come vogliono gli Stoici, la verace Nobiltà si troua; egli non procede d'altronde che dalla Virtù, la quale è ricchezza, & dignità dell'Animo, percióche con lei conosciamo, & conoscendo, distinguiamo il buono dal cattiuo, il meriteuole dall'indegno, & la virtù dal vizio; egli è vero che noi intenderemo lo Splendore per gli honori, per le Ricchezze, & per li Titoli che altrui si concedono, & indi mentre haurà seco la Famiglia, l'Antichità, & lo Splendore insieme congiunti, senza se lo veruno potrà ella nominarsi Nobile Famiglia, & da tutti dourà per tale essere. conoscizua, & istimata.

*Diffinitio-
ne della Fa-
miglia.*

FAMIGLIA; è vnò ordine di Discendenza, il quale hauendo l'origine da vna persona, suole assai spe sso torre da colei il cognome: che trapassando poi da' figliuoli à Nepoti, & da Nepoti, à Pronepoti, se ne vada di tempo in tempo rinouando ne' successori per molte età, & molti secoli, onde viene formata poscia vna famiglia, la quale nobilitata nel corso de gli anni, dalle prodezze, & azioni magnifiche di coloro che nascono in essa, peruiene ella in grado di Nobiltà.

*Declara-
tione de gli
uffici de'
Titoli, &
della De-
gnità.*

Egli è ben vero, che gli vfficij, i Titoli, & le Dignità, sono elleno, come Anima, & Nutrimiento delle Famiglie nobili, non altrimenti che gli spiriti, & il cibo, sono sostentamento de' corpi. Gli vfficij concedere si sogliono in tempi determinati, hora à quegli, & hora à questi. I titoli sono durabili non solamente colle vite di coloro, che li riceuono, ma trapassano per ordine delle Leggi a' successori, come si sa. Le Dignità durano con le vite; Gli vfficij, che per determinato tempo si dan-

no, sono quegli de' Colonelli, de' Maestri di campo, de' Governatori di Prouincie, & somiglianti. Gli vfficij, & Dignità insieme congiunti, sono quelli de' Capitani Generali in tempo di guerra, & de' Governatori de' Regni: i quali hanno seco tanta forza, che imprimono il carattere della dignità, nella persona di chi li riceue in guisa, che ella rimane nella persona loro, per tutta la vita, tutto che l'vfficio se renunci, ò si lasci per altro accidente. I Titoli sono, **CON TATI, MARCHESATI, DVCA FI, ET PRINCIPATI**. Le Dignità chiameremo noi tutti gli honori, che s'attribuiscono alle persone, tanto spirituali, quanto temporali, come sono **ABADIE, VESCOVATI, ARCIVESCOVATI, PATRIARCATI, CARDINALATI, IMPERIO, ET PONTIFICATO**. Temporali senza compagnia d'vfficio, non ne direi altra per hora, solo che l'ordine del **TOSONE**, che sua Maestà concede. Hora vegniamo à que' segni d'honore che Titoli si chiamano, de' quali sarà il nostro Ragionamento.

EGREGIO; se noi vogliamo prendere questa voce secondo la sua proprietá, ella è vn Titolo molto gráde, essendo stata da gli Antichi formata, per significare vna cosa Eccellente, ornata, elerta, & bella, onde Terentio, nell' Andria così disse.

Forma egregia, & atate integra.
Et Lucretio, Poeta, & Philospho antico, nel quarto Libro anche egli disse.

Nihil egregius, quam res scernere apertas à dubijs.

Et per trarla dalla deriuatione della Grammatica, Egregius viene egli composto, quasi ex toto grege electus, perche è cosa manifesta, esser lui vn Titolo assai pregiato, il quale gli

*Egregio
che signif-
ca, è che
rosa egli sia*

Questo titolo fu in gran stima ne'tempi a dietro.

gli Antichi vſarono affai ſouente, ne gli Epitaphij, & nelle Deſcrittioni, de' Monumenti de gli huomini notabili, & io li hò anche ſpeſſiſſime ſialerto, ne gli antichi Priuilegij conceduti ad huomini di molta ſtima, a'quali ſe dauano Terre, & Caſtella, perche in eſſi ſcriueſſi, *Egregius miles ſalis*, c'è Perreara honora Annibale, & Achille coll'ſteſſo Titolo, nel ſecondo Triompho della Fama dicendo.

*Ma Viſuarui i Peregrini egregi
Annibal primo, e quel cantato in
verſi*

*Achille, che di fama bebbe gran
fregi.*

Et altriſi Dante, per far grande honore a' Romani, vià egli il medefimo Titolo come ſegue.

*Sai quel che fu portato da gli egre-
gi Romani.*

Et quantunque nell'età preſente, ſia poco cotale titolo coſtumato, egli è tuttauia riuaſto a' Notai, i quali benche hora non ſiano molto ſtimati, ne gli anni corſi furono eſſi, honorati, apprezzati, & reputati Nobili.

Il titolo di Nobile, che coſa ſia.

NOBILE, è vna voce vegnente dal verbo noſco, *quasi noſcibilis*, che ſignifica noto, onde Virg. nel 7. dell'Encida, così diſſe.

Eſt locus Italia medio, ſub montibus altis.

Nobilis, & fama multis memoratus in oris.

Et Geronimo Santo, ragionando cōtra Heluidio Heretico, così dice.

Nobilis factus es in ſcelere, id eſt notus in ſcelere.

Et Liuiò, quando racconta la ſtrage memorabile di canne fatta d'Annibale contra i Romani, diſſe come ſegue.

Nobilis ille clade Romana locus eſt. Laonde con queſti, & altri notabili eſſempi, che ti potrebbero rappor-

tare, conchiudiamo che la voce nobile, ſuona noto, & conoſciuto. **L** quale ne'tempi traſcorſi fu ella cotanto ſtimata, che ſi diede à pochiffime perſone; anzi ſolamente à coloro che naſceuano da grande, & Illuſtre ſangue, & che poſſedeuano Terre, & Caſtella, & anche ſtati intieri, come ſi legge ne gli antichi priuilegij conceduti da Carlo, di queſto nome primo Re di Napoli, à Guido, & Simone Monforti, l'vno Conte di Nola, & l'altro Conte di Auellino, ad Henrico Valdemonte; Conte di Caſerra, à Rodolpho di Corcinazzo; Conte di Chieti, & iui à molti anni. A Beltrando del Balzo, anche egli Conte di Auellino, cotanto caro al Rè Carlo, non ſe gli attribuiſce altro Titolo, che di Nobile, & ne'tempi del Rè Roberto. Ermegano di Sabrano, Conte di Ariano, & gran Giuſticiero del Reame ſi honorò con queſto titolo di Nobile, come ne' capitoli del Regno ſi legge.

Robertus NOBILIS vtro Ermenegano de Sabrano Ariani Comiti, Regni Sicilia Magiſtro luſtitiario, dilecto conſanguineo. Conſiliario.

Et Honorio ſommo Pontefice, in vna certa ſua Bulla chiama Carlo Prencipe di Salerno, Primogenito di Carlo primo, il quale fu poſcia Rè di Napoli di queſto nome ſecondo Nobile, & iui ſi legge.

Honorius Episcopos, ſeruus ſeruum Dei, ad perpetuam rei memoriã; Dilectus filius NOBILIS Carolus, clara memoria Caroli Regis Sicilia Primogenitus, Princeps Salernitanus, & eiusdem Regis in Regno Sicilia Vicarius Generalis.

Et ad altri che io potrei portare in eſſempio. Ma ſe noi vogliamo cercare ne' ſecoli più adietro; troueremo queſta voce di Nobile eſſere lei ſtata Titolo de gli Imperadori, come in Secuola Giuſtilconſulto ſi vede, nella l. *Quaris* ne' Degelti, de *Natalibus rēis*. la doue chiama l'Im-

Questo titolo diedesi à gran Signori.

Questo titolo si dice a' gli Imperadori.

Gio: Vincentio della Porta.

peradore Nobile, & in buona parte delle Medaglie antiche di quegli Imperadori, & Cesari, che seguirono dopo Philippo Arabico, che secondo Eusebio fu ne gli anni del Signore duecento cinquanta, si leggono con questo Titolo di Nobile, così come io molte ne hò veduto in mano di Gio: Vincentio della Porta huomo ne' nostri tempi, in ogni Disciplina, & in ogni scienza singulare, & delle memorie antiche sottilissimo inuestigatore, & così parimente ne gli Annali di que' Greci Imperadori che vanno insieme col' Historie del Niceta, si legge, Leone Imperadore nell' Anno 768. chiamare Nobile Eudofio, suo fratello carnale, & ne gli Epitaphi antichissimi altro Titolo che nobile non si vede darsi à gli huomini famosi, & grandi. Et hora qualunque minimo Gentil'huomo si re: herrebbe senza fallo veruno ad ingiuria, se con la voce viua, o morta, Nobile si sentisse chiamare.

Il titolo di Magnifico che cosa sia.

MAGNIFICO: egli è vn titolo, che se noi vogliamo interpretare la sua voce, altro non significa, che liberalità, grandezza, & splendore, col cui nome furono da gli antichi honorate le Feste, i Tempj, le Città, gli Edifici, & ciascuna altra cosa di ricchezza, & di ogni copioso ornamento ripiena, con e si raccoglie da Arist. nel cap. 7. & 8. lib. 3. Moral. Eude. & quindi l' Abbate Pan. nel cap. *Novis de offic. deleg.* si muoue à dire, che hauendo consideratione alla proprietà del vocabolo, egli conuiene a' Rè, peroche viene composto da, *magna, & faciens*, il che è fermamente attione de' Principi, & de' Rè, auuenga che l'abbiano dappoi gli huomini introdotto nel tempo del Rè Ladislao per segno di honore in vso di Titolo, quantunque prima ne gli anni di Carlo I. Carlo II. del Rè Ro-

Questo titolo quando si introduce per segno di honore nel Reame.

berto, della Reina Giouanna I. di Carlo III. sia stato quello di Nobile costumato fra i Sig. del Regno, il qual Ladislao per li mouimenti di Guerra auuenuri nel Reame il portò ad vso, per riconciliare gli Animi de' suoi Baroni, & renderli beniuoli, con accrescer loro vn Titolo maggiore che pria d'it non gli hauea, & così diede à Matteo Gualardo, & à gli altri Signori, il Magnifico, & durò questa vsanza infino a' tempi del Rè Ferrante primo, che che così leggesi in molte sue drammatiche scritte nell'anno 1469. & nel 1490. nelle quali egli dà il Magnifico, ad Honorato Gactano di Aragona, Conte di Fondi, Gian Luocoteta, & Protonotario del Regno, come segue.

Datum in Castro nouo Neapolis, per MAGNIFICVM Virum Honoratum Gactanum, de Aragonia Fundorum Comitem, Logothetam, & Prosb. huius Regni die 25. Maij 1469.

Benche appresso durante il gouerno de gli altri Rè, cominciarono in grã parte ambedue questi Titoli di Nobile, e di Magnifico à mancare, intrãto che al presente veggiamo, che la Catholica Maestà del Rè di Spagna nostro Signore, attribuisce Titolo d' Illustre, a' Marchesi, a' Duchè, & a' Principi. Et per dimostrare di quanta grandezza sia egli stato ne' primi secoli, auuenga che fra noi non lo veggio io vsato prima che da trecento anni in quà, i leggesi Ouidio nell' Epistole, oue chiama Enea Magnifico, colle parole seguenti.

Magnificus titulus sibi pater ante fuit.

Veggasi in Alessandro Severo, che fu chiamato all' Imperio nell' anno 224. il quale chiama i Senatori Romani Magnifici, per far loro vn sommo honore, & Giustiniano Imperadore, nel Proemio dell' Institutioni ciuili, chiama Magnifico Tribuniano, Maestro Questore del sacro Palazzo,

Questo titolo di quanta grandezza si sia ne' secoli passati.

lazzo, & dopò da egli Titolo d'Illustre, à Theophilo, & à Dorotheo, mostrando apertamente essere il Titolo di Magnifico, più degno che non era quello d'Illustre, poscia che maggiore, & più di autorità era l'ufficio di Tribuniano, che non era quello di Theophilo, & Dorotheo, & ciò con le parole che seguono.

Cumque hoc Deo propitio peractū est, Tribuniano viro MAGNIFICO Magistro, & exquestori sacri Palatii nostri exconsule, nec non Theophilo, & Dorotheo viris Illustribus.

Nella Chiesa di Donna Regina in Napoli, nella parte destra dell'Altare Maggiore, vi si vede il Sepolcro di Marmo, della Regina Maria, che fù Moglie di Carlo secondo, & figliuola di Stefano Rè di Vngaria, dalla quale come io stimo prese così fatto nome il Monasterio predetto, oue nell'Epitaphio che vi stà scritto si legge questo Titolo di Magnifico: essere attribuito al Rè di Vngaria, & per proua di ciò hò voluto qui appresso mostrarlo.

Magnifico Titolo attribuito al Rè di Vngaria.

Hic requiescit sancta memoria Excellentissima Domina Maria Dei Gratia Hierusalem, Sicilia, Vngarie Regina; MAGNIFICI PRINCIPIS quòdam Stefani Dei Gratia Regis Vngaria filia; ac Relicta clara memoria inelyti Principis Domini Caroli II. & Mater Domini Principis Domini Roberti eadem gratia Dei, dictorum Regum Hierusalem, Sicilia Regum ILLVSTRIVM, qua obiit Anno Domini 1323. Indictione sexta die 25. Mensis Martij, cuius Anima requiescat in pace. Amen.

Potrei oltre à ciò portare molti esempi, & molti scritti d'huomini grandi d'intorno à questa materia, & particolarmente la famosissima Repubblica di VENETIA, ripiena di huomini illustri, & chiari, la quale

Venetia usa questo Tuolo trà

tuttavia serua questo medesimo Titolo fra i suoi Nobili Cittadini, i quali lo hanno sì caro, che ne hanno eglino deriuato il nome di Magnificenza, per honorarsene vicendevolmente, & hora non vi è persona nel Reame di Napoli per vile, & meccanica che ella sia, che con pace di riceuerlo si contenta.

i suoi Cittadini.

MESSERE; è vna voce volgare, la quale si volentieri noi traria dalla sua Latina, o pure dalla Francesca, ella porta seco vno istesso significato, posciache se dalla Latina, viene da *meus*, & *barus*, se dalla Francesca, deriua da mio sire, in tanto che ambedue suonano mio Signore. Fù anticamente attribuito questo Titolo di honore; a' Poeti, a' Dottori, a' Cavalieri, & a' somiglianti huomini di stima, il quale non si daua à gli altri tutto che stati fossero nobili, & principali, se alcuna di queste qualità seco non haueua, con questo il famoso Petrarca, honorò Cino da Pistoia, Poeta, & Dottore ne' suoi tempi di grido, dicendo.

Guston saluti, & messer Cino, e Dante.

E'l Boccaccio, Giouan Villani, insieme con altri scrittori anriche, vfarono altresì in honorandone non solo i Principi, e Rè, ma etiandio infino a' Santi, quando dissero, messer lo Papa, messer lo Rè, & messer S. Antonio; leggesi parimente nel tempo di Federigo secondo, Rè di Napoli, nell'Historie del Collenuccio, & d'altri Autori, messer Giacomo Cardinale Preuesino, messer Guglielmo di Brachi, Generale de' Genouesi, messer Vgolino, Generale de' Pisani, & iui appresso ne' giorni di Carlo primo, messer Beltramo del Balzo, il quale fu vno de' più favoriti Signori, che'l Rè Carlo hauesse nel suo Reame, & anche ne' secoli della Regina Giouanna seconda; si vede trà

Il titolo di Messere da doue deriua.

Questo titolo attribuito a' Santi, & a' Principi.

èr à gli altri messer Giouani Caracciolo, gran Siniscalco del Regno, & dalla Regina predetta catamente amato; messer Francesco di Montepulciano, Vescouo di Arezzo, messer Francesco Piccolpasso, Arciuelsco uo di Melano, & nel tempo del Rè Alfonso primo, trouasi messer Indico d' Auolo, messer Cristofaro Gaetano, Conte di Fundi, messer Francesco Pandone, Conte di Loreto, messer Luigi da Padoua, Cardinale, & Patriarcha di Aquilegia, & infiniti altri, il cui numero per esser grande à taccontare io tralascio. Et pure hora veggiamo vn così degno titolo, dispregiato, & auuilito in maniera che infino a' rustici rabiosamente lor rifiutano.

Il titolo di Signore, che cosa sia

SIGNORE; nel Latino *Dominus*, & *domnus* d'criuato, à dominando, Fù ne' secoli trascorsi vltato per segno di honore, come egli è hora fra noi, & ciò leggesi nel Decreto della Professione ciuile, & proprio nella legge *Nesenius ad l. Falcidiam*, che Nelenio Apollinario, scriuendo à Paulo Giurifconsulto lo chiama Signore, colle seguente parole.

Ex facta domine spetie eiusmodi incidit.

Et nella Medaglia di Giulia, Moglie di Settimeo Seuto Imperadore, si legge *Iulia Domna*, quasi à dire Signora, benche in altre Medaglie sue si troua, *Iulia pia felix Aug.* & altro *Iulia Nouerca*, & anche nelle sacre lettere, leggesi, *Iube domne benedicere*, & in vn'altra parte, *ut Dominus Apostolicum*, & quel che segue. Porta seco questa voce grandezza, & Maestà, posciache ella ci rappresenta vn grado supremo, & vn atto di signoreggiare; & hora colpa de' corrotti costumi, & de' Titoli cotanto vantaggiosamente compartiti, la veggiamo ridotta ad honorare infino a' vilissimi contadini di che l'A-

riosto si rammarica dicendò.

Signor dirò non s'usa più fratello

Poiche la vile adulatio Spagnuola.

Messo ha la signoria fin' al bordello

Signor, se fusse ben mozzo da scuola

Diro fate per Dio, che Monsignore

Reuerendissimo oda vna parola.

ECCELLENTE; voce che deriva dal verbo *excello*, che significa il superare gli altri, non fu ella vltata in que' secoli antichi, mà bene ne' nostri in due modi si costuma. L'vno è, quando si da ad alcuno huomo sciantiato, ò raro in qualche Arte, ò Disciplina, per dimostrare ch'egli nel suo esercizio auanzi gli altri; Et l'altro è, quando dassi, come titolo di honore, il quale fermamente, come detto habbiamo habbiamo non è di poco valuta. Quantunque ne' tempi nostri, quasi ad ogni huomo di bassa conditione, si vede attribuire; cosa certamente di gran marauiglia; anzi vi hanno aggiunto il molto, che porta seco maggior grandezza, & pure gli huomini di mediocre Fortuna non se ne contentano.

Il titolo di Eccellente, se, in due maniere si costuma.

CIRCONSPETTO; viene dalla voce Latina, cioè da *circum*, & *inspecto*, che suona da ogni parte Auueduto, Prudente, & Sagace, egli parmi che non conuenga à tutti, saluo che à gli huomini graui, & atti à ben gouernare, il quale suole attribuirsi dal Signor Vicerè del Regno, a' Regenti del Consiglio Collaterale, al Presidente del Consiglio di Capuana, & al Luogotenente della Summaria.

Il titolo di Circoſpetto, che suona da chi conuiente.

SPETTABILE; anche ella deriva dalla voce Latina, tratta da *ſpecto*, che vuol dire riguar deuole, & degno d'esser mirato, & honorato, & quindi Apuleio, disse.

Iubes conſtrui pulchrum, & ſpectabile Currum.

Il titolo di Spettabile, che cosa sia.

Et

Et leggesi nella ragione ciuile, nel *S.illud*, & nell'altro, *similique modo*, dell'Authentica de *appellationib.* & *intra que temp. deb. ap.* che s'attribuisce, a' Conti, a' Pretori, & a' Proconsoli come segue.

Appellationes ad viros spectabiles, Comites fortè, vel Proconsules, vel Praetores, remittantur. Es più oltre.

Ad virum spectabilem Comitem Orientis mittere.

Onde manifesta cosa è, che ne' primi tempi dauasi questo titolo solamente, à que' Ministri grandi, che gouernauano i Regni intieri, & da quelli s'appellaua à gli altri Ministri maggiori, che si chiamano Illustri, come vedesi nel *S.illud*, dell'istessa Authentica allegata. Et ne' giorni del Rè Roberto, diedesi à Carlo senza terra, figliuolo Primogenito del predetto Rè, come chiaramente si legge nell'Epitaphio posto, nel sepolcro di marmo, della Reina Catherina, il quale stà nella Chiesa di San Lorenzo di Napoli; nella parte sinistra dell'Altare maggiore, & così dice.

Hic iacet Catherina, filia, Regis Alberti, & Nepis Regis Radulphi, Romanorum Regis, ac soror Federici, in Regem Romanorum electi, Domini Duxis, ac consors SPECTABILIS Caroli primogeniti Domini Principis, Domini Roberti Dei Gratia Hierusalem, & Sicilia Regis ILLVSTRIS, Ducis Calabria; ac Domini nostri Vicarij Generalis insignibus vita, & moribus Exemplaris, qua obiit Neapoli Anno Domini nostri IESV CHRISTI 1323. die 15. Mensis Ianuarij Indictione sexta Regnorum predicti Domini nostri Regis anno 14. cuius Anima requiescat in pace. Amen.

E ne' tempi del Rè Ferrante primo, si diè questo Titolo a' Consiglieri Collaterali, come nella Prammatica si legge, che comincia, *Rex Sicilia.*

Egli è ben vero, che al presente s'attribuisce dal Rè di Spagna Signor nostro, à tutti Conti del Regno, & altresi i Tribunali supremi di Napoli danno a' Gouernatori delle Prouincie del Reame, all' hora però quando non hanno essi Titolo alcuno, vasi frequentemente nell'Isola di Sicilia, della quale noi gli anni addietro habbiamo scritto le sue Historie, & la Description de' suoi luoghi, poiche quivi tra priuati, & il'huomini vicendualmente s'attribuisce nelle lettere, Titolo di Spettabile, & di molto Spettabile, auuenga, che nel Reame di Napoli, questo segno di honore, non è in modo veruno inello scriuere costume.

ILLVSTRE; egli è vn Titolo che in questa età presente, si vede scemato dalla sua grandezza, nella quale gli anni auanzi si trouaua, imperciocche vedesi confusamente dare non solamente a' Nobili di Famiglia Illustre, mà à persone di cotale qualità, che à pena meriterebbero il Nobile, ò il Magnifico, & ciò non ostante non se ne contentano à pieno: mà vi vogliono aggiunto il molto, cosa veramente degna non men di riprensione, che di marauiglia: ne veggio io per qual diritta cagione vn Titolo così chiaro, & degno de' Principi, & d'huomini grandi si troui hora cotanto auuilto, & dispreggiato, che non vi è persona di mediocre conditione, che francamente non se lo usurpi. onde parmi che senza dubio veruno sarà mestiero per ragione di buò gouerno, che dal Miniitro supremo si faccia vna considerata riforma, del confuso, & disordinato comparire de' Titoli. Illustre dunque è voce Latina, tratta dal verbo lustro, cioè purgato, candido, & senza macchia. Fù ne' primi tempi questa voce scitta per *inlustris*, con in, & non

Questo Titolo solo s'attribuisce dal Rè à tutti Conti del Reame.

L'Autore di questa opera ha scritto l'Historie di Sicilia.

Il titolo d'Illustre quasi mancato dal suo decoro.

Illustris anticamente si scrive di con

altra maniera. con il, come hora si costuma, & ciò

come nelle antiche memorie si vede, per voler dimostrare, che la fama, & honorata ricordanza dell'huomo lodato, doueua ella rimanere ferma, & viua, per lo tempo di molti lustri, che ciascuno di essi abbraccia lo spatio di cinque anni, & indi scriffero *inlustri, quasi ultra lustros*, Ne ci dia punto di noia, se hora scriuiamo *Illustri*, con il, & non con inspoiche ragionando gramaticalmente, quando la lettera N si aggiunge con la lettera L, all' hora quello N si cambia nella lettera L & si fa *illustri, illudo*, & somiglianti;

Questo titolo è chi si dice ne gli anni addietro.

Diedesi ne' secoli antichi questo segno di honore a' Prefetti, & Pretori dell' Orientali Prouincie, & patiméte à que' Prefetti dell' istessa Città di Roma, come racconta la Chiesa, nell' Authentica; *vs ab Illustribus*, & qui sup. Fù attribuito anche da Giustiniano Imperadore, nel Proemio de gli instituti ciuili, à Theophilo, & à Dorotheo dicendo ad ambedue *uiris Illustribus*. E' l' medesimo titolo dà il Pontefice, al Rè di Francia, come si legge nel capitolo *Nonis de iudicij*, & altresì lo dà egli à Carlo secondo Rè di Napoli, & à Carlo primo suo Padre, come apertamente nel capitolo del Regno, che comincia *Carolus secundus*. Legganfi gli Epitaphi più sù rapportati, oue a' Rè se gli dona cotale Titolo di Illustre, & con questo Titolo parimente si honora Carlo, primogenito del Rè Roberto, Duca di Calabria, & Vicario Generale del Padre, come i capitoli da lui fatti ci dimostrano, con le parole che seguono.

Carolus Illustri, Hierusalem, & Sicilia Regis Roberti Primogenitus, Dux Calabria, ac eius in eodem Regno Vicarius Generalis. &c.

Et l' istesso Carlo, il quale stà sepolto, nella Chiesa di Santa Chiara di Napoli, nella parte sinistra dell' Al-

tare maggiore, si honorò anche egli co questo Titolo nell' Epitaphio del Moniméto della maniera che segue.

Hic iacet Princeps ILLVSTRIS, Dominus Carolus, primogenitus SERENISSIMI Domini nostri Domini Roberti Dei gratia Hierusalem, Sicilia Regis inclity, Dux Calabria, prefati Domini nostri Regis, Vicarius Generalis, qui Iustitiam praprius zelator, & cultor, ac Republica strenuus defensor, obiit autem Neapoli Catholica receptis Sacrosancta Ecclesia ordinibus sacris, Anno Domini 1225. Indictione VI. Anno atatis sue xxxi. regnante feliciter praedicto Domino nostro Rege ipsius Anima requiescat in pace. Amen.

Et altresì nell' istessa Chiesa di Santa Chiara, nella parte destra dell' Altare maggiore stà sepolta Maria Imperatrice di Costantinopoli, & come io sumo figliuola di Carlo secondo, alla quale nell' Epitaphio se si attribuisce questo Titolo d' ILLVSTRE, & così dice.

Hic iacet Corpus ILLVSTRIS domina, domina Maria de Francia, IMPERATRICES Costantinopolitana, ac Ducissa Duratij, qua obiit Anno Domini 1366.

Et anche nella Chiesa di San Lorenzo, nella parte destra dell' Altare maggiore stà sepolta Maria, figliuola di Carlo terzo Rè di Napoli, oue nell' Epitaphio quiu soprapposto, non se le dona altro Titolo, che d' ILLVSTRE, colle seguente parole.

Hic iacet Corpus ILLVSTRIS, puella domina Maria de Duratio, filia Regis Caroli III. qua obiit anno Domini 1471. quarta Indictione.

Egli è ben vero, che l' Rè nostro Signore, vuole questo Titolo attribuirlo à

lo à Marchesi, à Duchi, à Principi, & parimente à Vicerè del Regno.

Il titolo d'Illustrissimo à chi s'è costume attribuirsi.

ILLVSTRISSIMO; Titolo che ne' primi tempi soleua darli solamente à Rè, come ne' capitoli del Regno si legge.

Constitutiones, & Statuta ILLVSTRISSIMI domini Regis Caroli Hierusalem, & Sicilia Regis.

E' Rè Ferrante primo, questo Titolo dà à Don Henrico d'Aragona suo figliuolo, & l'istesso Rè lo diede à Carlo primo Rè di Napoli, con queste parole.

Ferdinandus, &c. ILLVSTRISSIMO Don Henrico de Aragonia, filio, & Locumtenenti Generali nostro in Ducatu Calabria salutem, & paternam benedictionem; felicitis memoriae Carolus, ILLVSTRISSIMI Regis Sicilia, & Hierusalem Primogenitus, &c.

E' medesimo Rè Ferrante primo chiama ILLVSTRISSIMO Don Alfonso suo primo nato figliuolo, Duca di Calabria, & suo Vicario generale, che sù dappoi anche egli Rè di Napoli, di questo nome secondo. Leggesi parimente questo titolo, nell'Epitaphio scritto nel sepolcro di Agnesa Imperatrice, che stà nella Chiesa di Santa Chiara di Napoli, nella parte destra dell'Altare maggiore, & così segue.

Hic iacent corpora ILLVSTRISSIMARVM Dominarum Dominae Agnetis de Francia Imperatricis Constantinopolitanae, ac Virginis dominae Clementis de Francia, filiae quondam ILLVSTRISSIMI Principis domini Caroli de Francia, Ducis Duratij, quarum Anima requiescant in pace.

Onde senza dubio veruno, questo Titolo è così degno, che à diuita ragione si deue ad huomini molto grandi, & di molta conditione, & stima, auuenga che hoggidi, non fo

lo si attribuisce à Signori Titolati, a'quai si può ageuolmente tollerare, ma quello ch'è peggio, si vede dare alle priuate persone, le quali à pena sono meriteuoli del molto Magnifico.

ECCCELLENZA, che porta seco l'ECCCELLENTISSIMO, ella è vn titolo di molta valuta, tanto più ch'è soprapposta all'ECCCELLENTE, di cui habbiamo sopra à bastanza ragionato; sù egli in ogni secolo sommatamente stimato, come nell'vñcij di Cicero ne si vede, ne'quali volendo egli mostrare vna singulare grandezza d'Animo, disse, *Animi Excellentia, magnitudoque*, e' l' Bocaccio di se, hebbe vno ingegno di tanta ECCCELLENZA; Diede questo titolo Giustiniano Imperadore, à Prefetti, & à Pretori della Città di Roma, come leggiamo nella *L. Tam de mentis. C. de Episcopali Audientia*; Et Gregorio Pontefice l'attribui à Recaredo Rè de' Visigotti, come si legge nel capitolo primo, *de probationibus*, quando disse.

Tua excellentia postulauit.

Egli è vero, che da non molti anni in quà, cotale titolo sù introdotto per segno d'honore, & attribuito solamente à Signori liberi, ò à Capitani generali d'erciti, ò à Governatori di Regni, ò à Nepoti de' Pontefici, & è vn carattere che dopò impresso vna fiata, non se perde, se non con la vita. Ma la coruttione de' titoli è anche ella trapassata in questo; posciache molti Signori soggetti procurano il più che possono, & si hanno usurpato questo segno d'honore, in tanto che molti Signori Titolati, che à pena potrebbe loro bastare il molto ILLVSTRE malageuolmente satiano l'ambitiose voglie loro coll'ECCCELLENZA, i quali per incitare gli Animi altrui à darglielo, fanno sì, che i loro serui, & val-

Il titolo di Eccellentissimo à chi sempre stimato

Questo titolo à chi si diede.

falli, lo diano loro, & di ciò non contenti il fanno per interposite persone, auidamente mendicare, & veramente è cosa di gran marauiglia, che hormai ogni Duca, & ogni Principe, auenga che moderno egli sia in così fatto titolo vuole l'ECCELLENZA, come se ragioneuolmente gli si douesse.

Il titolo d'Altezza ha ebe cosa sia.

ALTEZZA, nel Latino *celstudo*, questa voce senza malagiuole interpretatio ne dimostra il suo nobile, & degno significato, per cioche altro non suona che sublimità, dimostrando che la persona à cui vn cotale Titolo datti, ella è di gran lunga colla sua forza, & colla sua dignità à ciascuno altro superiore. Con questo Titolo degnissimo venerò il gran Propheta Dauid, Iddio Ottimo Massimo, dicendo nel Sal. 90.

Questo titolo fu attribuito à Dio.

Qui habitas in adiutorio altissimi in protectione Dei tui commorabitur.

Et Esaia nel 14. capo quando ragiona di Lucifero così disse, *Ascendam super altitudinem nubium in Aquilone similis ero Altissimo*, Et altreue *Spiritus Sanctus superuenis in te, & virtus altissimi obubrabit tibi*, & nel cap. 6 della sapientia;

Quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab altissimo.

E così leggeffi in altri luoghi della scrittura sacra. Vso parimente questo Titolo Giustiniano Imperadore, nel 5. *Filius, in suis quibus modis pat. possit soluit.* & così lasciò scritto. *Imperatoriā autem celsitudinē.*

Fù anche egli, ne gli anni adietro douutamente attribuito à Don Giuanni d'Austria, naturale fratello del Rè nostro Signore. Ma hora è trappassato in persona di tutti Principi liberi, & se l'uso presene non si modera, fra breue spatio di tempo, egli ne verrà infino à Priuati.

SERENITA, & SERENISSIMO; nel Latino *SERENVS*, cioè tranquillo, & senza nube veruna, quindi si trahe che questo Titolo significhi la parsona à cui s'attribuice essere pura, candida, chiara, & libera d'ogni nube d'imperfettione, & di peccato, & meritamente egli è Titolo douuto solamente a' Rè, & à gl'Imperadori, come l'antiche Historie ci mostrano, per cioche mentre Anastasio Imperadore, manifesta le sue legge, si chiama *SERENISSIMO*, come veggiamo nella *l. comperit C. de praescriptio.* & così disse.

Il titolo di serenissimo, che cosa sia.

Questo titolo solo degno solamente de gl'Imperadori, & de' Rè.

Comperit nostra Serenitas.

Et l'istesso dice nella *l. prima C. de aduocatis diuer. iudic.* con queste parole.

Per quā nostra Serenitatis auribus.

Et similmente nella *l. t. C. vt nemini liceat in empt. spet. se excus. lib. 10.* chiama la sua moglie *SERENISSIMA* dicendo. *Nec Serenissima nostra coniugis.*

Et Giustiniano Imperadore, anche egli nell'Authentica. *Vt diuina iustiones* dice. *Nostri Serenitatis sollicitudo.*

Intanto che come detto habbiamo, non à gli altri, ma solamente a' Rè, & à gli Imperadori douutamente conuicene. Quantunque tutti i Signori liberi dell'Italia, anche eglino hanno cominciato ad vsarlo, ne veggio sopra quale ragione si fondino.

MAESTA; voce Latina, che suona *Imperium, Ampli-tudo, Dignitas, & Decus*, & per mio auiso, è composta da *Major estis*, o veramente *Quasi maior status, vel potestas*. Titolo conueneuole solamente a' Rè, & à gl'Imperadori, a' Rè si dice, sacra Reale Maestà, habbiamo l'essempio nella *l. 1. C. vt nemo priuatus titul.* à gli Imperadori, sacra Imperiale Maestà, & così Giustiniano Imperadore nel Proemio

Il titolo di Maestà, che cosa suona.

mio dell'Instituti comincia. *Imperatorium Maiestatem*, & anche nella *l. Quisquis C. ad l. Iuliam Maiestatis*. La Maestà dunque, secondo Tho-

Maestà
secondo Santo
Thomaso
che cosa
sia.

La Maestà
si divide in
due parti,
nella Diuina,
& nell'
Humana.

La Humana
si sub-
divide in
quattro par-
ti.

maso Santo, nell'Epistola *ad Habreos*, nella lezione seconda, ella è vna grande Potestà, & Maggioranza, & come dice Ouidio nel quarto delle *Metamorfosi*, è vna grandezza suprema alla dignità, Diuidesi in due parti, nella Maestà Diuina, & nell'altra Humana, come si raccoglie dall'Authentica *Gazaros C. de barensis*, & anche dal capitolo, *Duo, xvj. distinctio*. la Maestà Diuina s'attribuisce solamente à Dio souerano facitore di tutte le cose. La Maestà humana duoque diuidesi in quattro parti, nella Pontificale, nell'Imperiale, nella Reale, & in quella della Republica Romana, della quale lungamente parla Cicerone, nell'orazione per Rabirio, & parimente nella Philippica terza, & altresì ciò si proua nella *l. 1. ff. ad Iuliam Maiest. oue* così dice.

Maiestatis autem crimen est, quod aduersus Populum Romanum, vel aduersus securitatem eius committitur.

Ma come che la grandezza di Roma, sù ella trasportata, alla Maestà dello Imperio, come apertamente si mostra nella *l. 1. ff. de offic. praefect. prat.* possiamo al presente affermare che quantunque non vi sia quella Romana, vi è tuttauia questa della felice Republica Vinegiana, la quale ieuza dubbio veruno può ella chiamarsi vna noua Roma, benchè nõ voglio io qui entrare nella questione de' Dottori, si ella riconosce l'Imperio, ò si hà seco la Maestà come l'habbe Roma, perche non è questa la mia intentione; quanunque io fermamente tenga, che ella possedea quella Maestà, che Roma possedette ne' secoli suoi, prima che si foggioasse all'Imperio. Ma per mostrare che questo titolo, egli sia solamente degno de' Rè, & de' gli Im-

Vinegia
può chiama-
re vna nuo-
ua Roma.

Vinegia
non ricono-
sce l'Impe-
rio.

peradori i Giuriconsulti chiamarono delitto d'offesa Maestà, ogni volta che si commette qualche delitto, il quale si dirizza immediatamente in offesa della persona, ò delle cose de' Rè, & de' gli Imperadori, posciache sembra che non vi sia attributo che più propriamente possa conuenirli di questo, come già ne' Degesti, nel Codice, & in tanti Dottori della professione legale leggiamo.

Quindi auuene, che per essere la Maestà vna suprema grandezza, gli Antichi dissero; ch'ella era figliuola dell'Honore, & della Riuerenza, & così segue Ouidio nel quinto de' Fasti.

Donec honor, placidoque decens reuerentia vultu,

*Corpora legitimis imposuere thoris
Hinc suta Maiestas, qua mundum
temperat omnem,*

*Quaque dit partu est, edita magna
fuit.*

*Nec mora confedit medio sublimis
olympo,*

Aurea purpureo conspicienda sinu.

Non voglio lasciare di far mentione della voce di CAVALIERO, la quale tanto impropriamente s'intende, & diuersa dal suo significato, poiche veggo che vniuersalmente ciascuno nato nobile par che faccia pregiuditio alla sua nobiltà, s'egli non si chiama CAVALIERO, & se non giura alla fe di CAVALIERO, non contendosi del nome di GENTIL'HVOMO, il quale in se stesso significa, & isprime la nobiltà, più che non fa il nome di CAVALIERO, posciache questa voce gentile altro non suona che nobile, generoso, & libero da ogni feruitù, auuertendo ciascuno, che il nome di CAVALIERO, non conuiene propriamente à persona veruna, fuorchè à colui che haurà hauuto alcuno ordine di Caualleria d'alcun Principe, come è il Tosone del Rè di Spagna nostro Signore, ò il san Michele del Rè di

Offesa Maestà
che cosa
sia.

La Maestà
figliuola
dell'Honore,
& della
Riuerenza.

Ch'el nome
di Caualiero
non conuiene
à tutti.

La voce
di Gentil-
huomo è di
più grandezza
di quella di
Caualiero.

*Il Re di
Francia
costumava
giurare al-
lasti di Ge-
niti' huomo.*

Francia, ò veramente alcuno habito, ò di san Giacomo, ò di san Giovanni, ò d'altri somiglianti, & io hò affai volte letto che Francesco I. Rè di Francia vsò souente giurare à fe di GENTIL'HVOMO, stimàdo quel nome essere più di qualunque altro degno, & prezato, il qual giuramento gli fù cotanto caro, & proprio, che mentre tratta egli con il Cardinale Bibiena Ambasciadore in Francia, di Leone decimo Pontefice, spessissime fiate nelle cōfermationi delle promesse che gli faceua, vsaua il corale giuramento, alla fe di GENTIL'HVOMO, come apertamente si legge nelle Lettere scritte dall'istesso Bibiena, al Cardinale di Medici sopra g' affari, & trattamēti di quella sua Ambasciaria, della quale vna hora me ne souuene con la data de' 13. di Maggio del 1518. Onde per mio auiso niuna persona per Nobile, & Illustre che ella sia può dirittamente chiamarsi con altro nome, che più le conuenga che di GENTIL'HVOMO, il quale nome parmi che sia hora in tanto dispreggio, che quasi infino a' fabri il ricusano.

HORA poiche habbiamo cō breuità dichiarato que' segni di honore, che Titoli si chiamano; veniamo a' disconuenevoli errori, che da quelli spessissime fiate nello scriuere altrui peruengono, à fin che colui che hà il supremo gouerno delle cose in mano possa moderargli, & riformargli, in guisa che senza torre altrui quel che è suo, & senza dare à gli altri quello che non loro conuiene, si possa liberamente, & ragionare, & conuersare, & iscriuere senza annoiare le persone, & senza cadere in cotanti errori.

*Primo in-
conueniente,
che si cagio-
na dell'al-*

Primieramente, quando s'attribuisce vn Titolo troppo disuguale, & disconuenevole alla qualità, & nascimento di colui, al quale la Let-

tera si dirizza, oltre che quegli che la scriue vsa indegnità dal canto suo, cade similmente in vn' altro errore, perche pareggiando vna persona di bassa qualità, ad vn'altra, alla quale dirittamente si debba quel titolo malamente locato, ciò fa con ultraggio di chi propriamente lo merita, il che degno è di non picciola consideratione, & indi la Giustitia, che deè assignare à ciascuno il suo, la quale con giusta bilanza tutte le cose comparte, si viene ella à corrompere, & ad oltraggiare, non offeruandosi il compartimento de' Titoli prederiti conforme alla ragione, & allo stato delle persone.

*Alteratione
de' Titoli.*

Appresso; parmi che con la somigliante alteratione de' Titoli, quali ad altro fine non furono trouati, che per premio delle honorate artioni, non vi sarà chi s'ingegni, ò si sforzi di procurarseli col mezzo dell'Armi, ò delle Lettere, ò d'altre virtuose operationi, le quali senza fallo veruno sogliono rendere Nobile, & riguarduole vn' Huomo, poichè che si veggono confusamente, & liberamente dare a ciascuno non per altra cagione, che per vna scioltura passionata, & poco ragioneuole volontà; il che potrebbe facilmente se non torre al tutto, almeno in grã parte il venerando vso delle Scienze; delle Discipline, & dell'Arti, come ne' buoni secoli con degne fatiche s'acquistauano, facendosi notabile differenza tra Nobili, & meriteuoli, & coloro che non haueuano nè Nobiltà, nè merito, che se i Titoli si compartissero con la douuta ragione, ciascuno vsarebbe ogni traue gliosa diligenza di virtuosamente adoperarsi; ò nell'armi, ò nelle lettere, ò in qualche altra honorata attione, colla speranza che egli habrebbe di acquistare maggiore honore, & maggior Titolo, per se, & per li suoi successori, il che sarebbe fermamente cagione di più vile scriu-

*Secondo in-
conueniente:
16.*

scriu-

scrutito al Rè Nostro Signore, imperciocche tutti gli animi desiosi d'acquistare nobile fama, concorrerebbono à garra colla certa speranza del premio, quando egli non si desse senza precedente merito delle benefice fatiche. Percioche sua Cattolica Maestà, verrebbe ad hauere occupati al suo seruitio, vn numero maggiore de' huomini di habilità, & di valore, così nell' Armi, come nelle Lettere.

Terzo inconueniente.

In oltre, vi hà di quelli di poca qualità, i quali spesso siate scriuono a persone Nobili, & sauii, dando loro più Titolo che non conuiene, per prouocarli a dare nelle risposte, altresì Titolo che trapassi il merito loro, onde auuiene che i tali sauii più tosto riceuono a noia, che ad honore quel Titolo così vanragiato, & ischifano di rispondere, per non obliarsi a rendere il Titolo mendicato, conoscendo l'errore, & l'indegnità, che in cotale vanità si commette, & indi assai souente per non rispondere si lascieranno alcuni negotij, & affari forse non poco importanti, il che risulta in danno se non di tutti, almeno di particolari, & molte siate nascono da questa cagione, odij, & inimicitie.

Quarto inconueniente.

Oltre à ciò non voglio lasciare di dire, che con la predetta confusione de' titoli, sembra che vogliamo torre a' Pontefici, à gli Imperadori, & a' Rè, l'autorità di concedergli, poiche à loro soli, & non ad altri tocca il potergli legitimamēte attribuire.

Quinto inconueniente.

Appresso à questo, poiche egli è vero, che i titoli sono segni di honore, & anche vero che sono similmente segni che ci danno inditio della differenza, & diuersità delle conditioni, & qualirà de gli huomini, & ci insegnano come dobbiamo con ciascuno d'essi trattare, ma come che al presente si compartono, & attribuiscono così confusamente, si toglie affatto il conoscimento della

differenza delle conditioni, & de gli stati delle persone, il che di quanto nocimento al Mondo sia, lascerollo considerare à chi conosce, & intende quanto importi il pareggiare la virtù, & Nobiltà di vna persona acquistare con lunghe, & illustri fatiche, & di predecessori, & di proprie; alla villania, & niuna virtù de gli altri, tal' hora più meriteuoli di biasimo, & di castigamento, che di somiglianti honori; posciache non essendou altro mezzo da stimare, & honorare altrui, saluo che questo; non è dubio veruno, che dandosi ugualmente a' meriteuoli, & non meriteuoli, rimangono questi così honoramente, & apprezzati, come quelli.

HORA che habbiamo dimostrato il Disordine; & l'errore nascente dal confuso, & irragioneuole compartimento de' titoli, mestiero sarà che ragioniamo al quanto del modo come si deono essi compartire, accioche piacendo à colui che può, possa egli colla miglior maniera che al suo purgato giuditio parrà conuenue, darci legge vniuersale, che da hora inanzi possiamo regolatamente compartirli. Egli è ben vero che io non hò voluto altrimenti ragionare de' titoli che à gli vfficiali, & à gli altri Ministri, di questo Famoso Regno si deono; imperciocche non mi è paruto di voler metter legge à coloro che le danno, sotto il cui gouerno noi viuiamo; lasciando la riforma di essi à chi dirittamēte de' toccare.

L'Autore non ragiona de' titoli appartenenti à gli vfficiali.

A tutti Governatori de' Regni, & à tutti Capitani Generali, conuiene il Titolo di Eccellenza, & loro tocca per ragione dell' vfficio, & della dignità suprema che feco ritengono, la quale Dignità porta seco il cotale Titolo, che s'imprime nella persona di chi lo riceue, in modo che rimane loro per tutta la vita,

Titolo de' Uicere, & de' Capitani Generali.

Aa 2 ancho-

anchorache l'ufficio si tinuntij, ò si lasci per altro accidente, come più sopra habbiamo raccontato,

Titolo conueniente a' possessori de' sette Uffici del Regno.
A tutti coloro che hanno i sette uffici del Regno, come sono, il gran Commestabile, Mariscallo chiamato da' Francesi, il gran Giustiziero, il grande Admirante, il gran Camerario, il Protonotario, il gran Sinscalco, e' il gran Cancelliero, et andio che non fossero Titolari, (ilche rade volte succede) conuene il Titolo d'ILLVSTRISSIMO, & ciò lor tocca per conto de' gli uffici che hāno, i quali portano seco tanta dignità, che pro edono tutti i Titolari del Reame,

Titolo de' Principi.
A tutti i PRINCIPI, datemo l'ILLVSTRISSIMO, Percioche l'istesso nome di Principe hà seco il suo significato, il quale suona, *primus inter alios*, essendo egli vna grandezza, assai vicina alla Reale, & ciò lor conuene così per ragione del Titolo, come anche perche il Rè li chiama ILLVSTRI.

Titolo de' Duchi.
A tutti i DVCHI, tocca l'ILLVSTRISSIMO, impercioche questa voce di Duca deriua dal nome delle Ducee, che sono prouincie intiere, come al presente si dice la Duca, di Borgogna, di Bertagna, & somiglianti, & perche l'essere Signore di vna Duca con Titolo, (quantunque nel Reame nostro sieno poche Castella) è dignità norabile, & importante; per cotale cagione douutamente s'attribuisc al Duca il Titolo d'ILLVSTRISSIMO, aggiungesi a questo perche il Rè li chiama ILLVSTRI. Ma come s'intenda, propriamente cotale voce di Duca, vedasi nel Titolo de' gli vfi feudali, *Quis dicatur Dux, Marchio, Comes, Capitaneus, vel Valuas*. oue così dice; *Qui à Principe de ducatu aliquo inuestitus est: Dux solito modo vocatur*. Egli è ben vero, che dalsi parimente questo nome à Capitani Generali de' gli Eserciti di Terra, & di

Mare, & così si troua nella *l. Ducens C. de offic. milit. iudic.* & altresì nella *l. 2. C. de offic. Praefecti Apricae*. Quantunque i Longobardi poscia il portarono in vfo di Titolo, i quali hauendo soggiocato tutta l'Italia ordinarono lei gouerni supremi, comparrendoli in alcune Regioni di quella, chiamandone quattro Ducati, & due Marchefati, i Duchi furono quel di Beneuento, di Spoleto, di Turino, & del Frioli, i Marchefati; quel d'Ancona, & l'altro di Friuigi, & da indi in poi cotali Titoli cominciarono ad essere in Italia conosciuti, & reputati degni di valuta, & di stima, della maniera che al presente veggiamo.

Titolo de' Marchessi.
A tutti i Marchessi, conuene il Titolo d'ILLVSTRISSIMO, & questo nome si deriuato dalle Terre, & Castella, che stanno locate ne' confini di alcune Prouincie, percioche in lingua Tedesca, *Marchia* si uena il confine, & così anche si proua nel capitolo predetto, ne' gli vfi de' feudi, con quelle parole, *Qui vero de Marchia inuestitus est: Marchio dicitur; Dicitur autem Marchia, quia Marchia, & ut plurimum iuxta Mare sita*. Onde veggiamo, che la Marca Anconitana, & l'altra Trinigiana, furono così chiamate, che forse in que' secoli di Longobardi, i quali cominciarono à portare in vfo questa voce di Marchese, erano confini d'al tre prouincie, e' disposte ne' lidi del Mare, quantunque altri vogliono, che Marchefato significhi Maestrato, altri Presidentato, alcuni Prouincia, comunque si sia, ci basta che cotale titolo egli è vna grandezza, conceduta alle persone di qualità, che posseggono vassallaggio, & perche hāno essi la Dignità insieme col dominio sopra Vassalli, dirittamente possono meritate il Titolo d'ILLVSTRISSIMO, tanto più che dal Rè, il quale attribuisce i Titoli, & con loro insieme l'ordine del gradua-

mento

mento della precedenza, che è fra loro, sono chiamati ILLVSTRI.

Titolo de' Conti.

A tutti i CONTI daremo noi il Titolo di MOLTO ILLVSTRE, per cioche questa voce è tratta dalle Contee, che sono similmente luoghi habitati, & indi possono anche essi per cotal ragione meritare il predetto Titolo di Molto ILLVSTRE, si perche il Rè loro dà il Titolo di Spettabile, & non più, & si anchora perche le Contee predette sono elle d'alquanta minore stima, che non sono le Marche, benche alcuni vogliono che pervenga dalla voce *comes*, quasi compagno del Rè; Egli è ben vero, che colui si chiama propriamente Conte, del quale noi hora ragionamo, che si troua possessore del Contado, & così leggesi nel predetto *cap. 2. quis dicatur Dux, Marchio, Comes, &c.* con queste parole. *Qui vero de aliquo comitatu inuestitus est: comes appellatur*, ma ne gli anni più indietro i Conti furono Vfficiali, & anche Governatori de' Regni come già nel Codice vi sono molti Titoli de gli Vfficij di coloro. Er altresì quelli che leggeuano per lo spazio di venti anni continui ne gli studij pubblici si chiamarono Conti Palatini.

Titolo de' Colonelli.

A tutti i COLONELLI, & Maestri di Campo, per ragione dell'Vfficio conuiene il Titolo di Molto ILLVSTRE, per cioche i corali Vfficij nella nobilissima arte militare, si possono ragionevolmente pareggiare co' Titoli de' CONTI.

A tutti i GENTIL'HVOMINI priuati, i quali sono nati in famiglia di Titolo, conuiene l'ILLVSTRE, per ragione del sangue, come per atto di esempio; vn Duca haurà quattro figliuoli, que' figliuoli rutri per ragione del sangue meritano l'ILLVSTRE, & così per consequente a' Discendenti loro si potrà attribuire questo Titolo, il quale all'hora si perderà, quando alcuno de' predetti

discendenti, maculerà la sua Nobiltà, con alcuna azione vile, viriosa, & indegna.

A tutti gli altri priuati Gentil' Huomini che sono di famiglia, antica conosciuta, & Nobile, i quali ò essi, ò i loro maggiori hanno parentato con altre famiglie nobili di Titolo, conuiene il Molto ECCELLENTE, per ragione del sangue.

A tutti coloro, che posseggono Città, Terre, & Castella, i quali corrotamente si chiamano BARONI, quantunque non siano di famiglia antica, conosciuta, & Nobile, tocca il Titolo di ECCELLENTE, & ciò loro auuiene per ragione del vassallaggio.

A tutti que' Gentil' huomini Nobili di qualunque Città, & Terra del Regno, conuiene il Molto MAGNIFICO; auerrendo che cotal Titolo si dee parimente a' Dottori di Legge, per conto del grado che essi hanno, anchorache non siano nati da Padre, & Madre Nobili.

A coloro, che nascono ciuilmente, & che viuono del proprio, senza fare arti meccaniche, tocca il Titolo di MAGNIFICO, & di MESSERE.

A tutti gli altri Cittadini, & Popolari di più bassa conditione, può darsi il Nobile, e' il Messere, non perche queste voci non sieno elle di molto honore, ma perche l'vso presente le ricusa in guisa, che quasi hà loro mutata la propria Natura, & la Dignità, nella quale ne gli anni antichi si trouarono, come di sopra habbiamo distefamente rapportato.

TEMPO è da portare al fine il nostro Discorso, poiche habbiamo già detto che cota sia la NOBILTÀ, & in quante maniere ella se diuide, & come in lei due conditioni si richieggono; le quali sono, Antichità, & Splendore, & habbiamo in oltre narrato che

cosa sia Famiglia, & come intendere si debbiano gli ufficij, i Titoli, & le Dignità, & altresì dimostrato che significato portino seco quelle voci Nobile, Magnifico, Messere, Signore Eccellente, Circonspetto, Spettabile, Illustre, Illustrissimo, Eccellenza, Altezza, Serenissimo, & Maestà, & insieme abbiamo discorso i disconueneuoli Errori, che dal compartire confusamente, & vantaggiosamente i predetti Titoli nascono, & vltimamente ragionato del Modo come si potrebbero da hoggi innanzi regolatamente attribuire. Rimane

hora, che l'Eccellentissimo Signor DON GIOVANNI ZVNICA, Conte di Miranda, degnamente Vicerè di questo famosissimo Regno Napoletano, à cui lo dirizzo questa mia picciola Fatica, colla sua vsua vsata, & singulare Prudenza si compiacia di riformarli in guisa, che dandosi à ciascuno quello Honore, che ragioneuolmente si deè, toglicado al tutto questo vso vanamente corrotto, possiamo liberamente scriuere, & conueriare. Possiache cotale riforma si desidera, vniuersalmente da tutti,

F I N I S.

Sit soli Deo, Honor, & Gloria.

IVRIVM

I V R I V M
A L L E G A T I O N E S
 D I V E R S O R V M C L A R I S S I M O R V M
 I V R I S C O N S V L T O R V M.

DECISIONIBVS SVPREMORVM TRIBVNALIVM
 Regni Neapolitani decoratae subnectuntur.

ALLEGATIO I.

S V M M A R I V M :

- 1 Magistratus inferiores in officijs male versantes in partium iniurias severa inquisitione vltis mandatur.
- 2 Casus in factio oecursus proponitur.
- 3 Potestas extraordinaria qualiter Gubernatoribus prouinciaru cõcedatur.
- 4 Potestas extraordinaria, qualiter in statu ecclesiastico, Francia, Mediolani, & alibi appellatur.
- 5 Potestas extraordinaria de iure communis arbitrium nuncupatur originẽ habens à manu Regia.
- 6 Populus Romanus manu Regia utebatur.
- 7 Præminentia M. C. V. in quo consistere videtur.
- 8 Differentia, qua inter præminentiam M. C. & potestatem ad modum belli extat notatur.
- 9 Præminentia M. C. ad Regias audientias transla: a sub qua verborum formula videatur.
- 10 Praxis procedendi vigore præminentia M. C. V. refertur.
- 11 Præminentia M. C. in certis delictis tantu admittitur. & personis. nu. 26.
- 12 Præminentia M. C. non admittit solemnitates de iure ciuili inductas.
- 13 Præminentia M. C. V. solemnitates tantum de iure gentium introductas admittit.
- 14 Solemnitates iuris gentium veritatem facti requirunt.
- 15 Princeps non potest per concessionem cuiusque potestatis derogari iuri naturali, aut gentium.
- 16 Appellatio neque defensio admittitur per potestatem extraordinariam in modo procedendi ex praxi vsu recepta in notorijs criminibus.
- 17 Ponderantur verba text. l. 1. C. quor. appell.
- 18 Modus procedendi extraordinariẽ in delictis notorijs facti permañentis non iuris.
- 19 Lex sine ratione erit reiicienda.
- 20 Iudex habens liberum arbitrium debet prouidentiam facti veritatem indagare.
- 21 Defensio que eum sit iuris naturalis tolli non potest per liberi arbitrij cessionem.
- 22 Iudex militari modo procedens eausa expedire non poterit absque solemnitatibus iuris gentium.
- 23 Factum, ac iuris naturalis veritas tolli non possunt.
- 24 Iudex, si ei de veritate facti liquido consistere non potest, vel aliquo modo dubitari contingit, aut suspitio oriatur, vel versimilitudo facti repugnet non debet ad sententiam deuenire.
- 25 Veritas facti præcipuum est fundamentum potestatis extraordinariae vigore liberi arbitrij.
- 26 Potestas ad modum belli procedendi iuxta præminentiam M. C. contra notorios latrones, & malefcores locum vendicat, & 39.
- 27 Potestas ad modum belli non comprehendit, nisi diffamatos pro foras citis.
- 28 Potestas ad modum belli contra latrocinem publicum ab omnibus cognita non, & iudi.

- & iudicatum, & in corrigibile procedit.
- 30 Ratio concessionis potestatis ad modum belli, qua Princeps mouetur, refertur.
- 31 Forasfitus quis nam dicatur, exprimitur.
- 32 Declaratio Regi Collateralis Consilij, adducitur aduersus etimologia forasfitorum enucleationem.
- 34 Sententia tunc exequi debet aduersus notorios forasfitos nulla admissa defensione neque appellatione, contra quos per horas proceditur, & 39.
- 35 Iudicio Iudicis standum erit circa aetatem minorem.
- 36 Minor potius in dubio, quam maior presumitur.
- 37 Iudex tenetur questionem a tatis oculariter determinare, & sic decisiuam.
- 38 Potestas ad modum belli contra minorem non aliter exercetur.
- 40 Potestas procedendi ad modum belli nulla procedente fama, neque inditio, & captura non admissitur.
- 41 Iudex nullum reum facere potest, neque interrogari absque inditijs.
- 42 Iudex peccaret, si absque inditijs praesentibus reum interrogaret, & 75.
- 43 Inditia procedentia ad interrogationem, qualiter esse debeant remissiua.
- 44 Iudex nequit sententiam exequi capitalem, non admissa appellatione ex cap. Regni.
- 45 Confessio nulla maior probatio notorii facti, & vim rei iudicatae habet.
- 46 Appellatio in notorijs, quando denegari debeat.
- 47 Notorium facti permanentis, quando dicatur.
- 48 Notorium facti, qualiter dicatur.
- 49 Diuersitas notorii facti, vel iuris adducitur.
- 50 Notorium iuris, quando constare dicatur.
- 51 Notorium facti confessio, in eo, quod verum est, & de conscientia habetur, quod impugnari non potest.
- 52 Appellatio a negari nullatenus possit ex sententia prolata vigore confessionis rei, aut probationis facta.
- 53 Appellatio denegatur reo confessio, & conuictio.
- 54 Appellatio, an denegari debeat ex sola confessione spontanea cuius vigore condemnatio subsequuta fuerit.
- 55 Demens sponte confitetur, & sic iudicandum erit.
- 56 Nemo dominus est membrorum suorum.
- 58 Delictum in genere, quando differt a confessione rei, non habetur ratio.
- 58 Idem est non apparere delictum in genere, vel non concordare.
- 60 Confessio emanata nullis praecedentibus inditijs nullius est roboris.
- 61 Condemnatio subsequi non debet ex confessione emanata absque legitimis inditijs praecedentibus ad poenam ordinariam, sed extraordinariam.
- 62 Confessio facta coram Iudice incompetente extra locum iudicij, nec Iudici pro tribunali sedente non valet.
- 63 Iudex nomine publico confessione recipit etiam parte interrogante.
- 64 Confessio, ut noceat debet coram omnibus Iudicibus emanari si plures sint, & limitatur, num. 65.
- 66 Confessio facta coram illo Iudice, qui potestatem condemnandi non habet, non valet.
- 67 Condemnatio tunc procedit, quando confessio spontanea existente liquido constaret Iudici de veritate.
- 68 Constare de veritate, tunc dicitur esse, quando quiescit animus Iudicis.
- 69 Constare de veritate, tunc diceretur quoties confessio esset possibilis verisimilis, & nullam conseret dubietatem.
- 70 Confessio nocet constenti, si illi non resistunt inditia verisimilia, & probabilia innocentia.
- 71 Iudex procurare debet in quantum potest verificare delictum confessum esse verum, & traditur cautela.
- 72 Confessio si non sit verisimilis, & probabilis nihil operaretur, sed debet circumstantias, & qualitates delicti confessas inuestigare.
- 73 Confessio non verificata in suis qualitatibus non sufficit ad condemnandum.

- 74 *Casus refertur de eo, quod confessus fuerat hominem occidisse in certo loco non facta diligentia inuentionis cadaveris, ut non possit condemnari.*
- 75 *Confessus delictum debet semper asportari ad locum, in quo fatetur delictum commisisse.*
- 76 *Iudex si condemnat reum non facta diligentia verificationis qualitatum erit in lata culpa, & tenetur.*
- 77 *Confessio, ut sufficiat ad condemnandum, qualiter esse debeat.*
- 78 *Condemnatio, an rite procedat si procedente confessione facta in iudicio inquisitionis fuerit repetita.*
- 79 *Confessus, an condemnari possit nulla procedente inquisitione, maxime in pœnam ordinariam.*
- 80 *Iudex malè condemnans graui pœna puniendi, licet non dolosè, sed per ignorantiam, vel imprudentiam, & qualiter punitur num. 81.*
- 82 *Iudex condemnans aliquem calore iracundiæ, aut nimia crudelitate, qualiter puniri debet.*
- 83 *Iudex condemnans aliquem ob negligentiam non viso processu, nec actis percontatis, qualiter punitur.*
- 84 *Iudex in sententiando debet studere, laborare pro veritate habenda, alias erit in lata culpa, & qua pœna puniretur num. 85.*
- 86 *Iudex condemnans aliquem iniuste scienter, qualiter punitur.*
- 87 *Iudex propter iniustitiam condemnans ad mortem, dicitur dolo facere.*
- 88 *Iudex condemnans aliquem ob imperitiam, qualiter puniri debeat.*
- 89 *Nemo debeat sibi officium assumere, in quo suam imbecillitatem alijs periculosam se suspicatur.*
- 90 *Casus decijus refertur de Iudice reum condemnante per imperitiam.*
- 91 *Sponte confessus præsumitur demens.*
- 92 *Confessio impossibilis nullam probationem facit.*
- 93 *Sponte confessus, non præsumitur probata procedenti tortura, vel metu aliquo, licet ex interuallo spontè confiteatur.*
- 94 *Confessio superueniens semper nulla redditur, si ab initio fuerit extorta metu aliquo.*
- 95 *Improperatio contra Iudices sitientes sanguinem humanum condemnantes reum ex abrupto.*
- 96 *Confessio eorum, quæ in tortura sunt validantur, nisi fuerit in ea persecraturum, non tenet.*
- 97 *Iudex superfedere debet in condemnatione post confessionem in tormentis factam, & audire reum.*
- 98 *Confessio facta nullis precedentibus iudicij respectu principij semper nulla esse ostenditur.*
- 99 *Confessio facta per reum metu tormentorum si unde spontè facta fuerit, & lapsus esset mens à die illata tortura iniuste, an valeat.*
- 100 *Iudex debet habere oculos ad veritatem.*
- 101 *Confessio minoris ratificari debet cum consensu curatoris.*
- 102 *Iudices verisimiliter scire præsumunt, quod notum est omnibus de populo, unde sequitur mansueti probatio.*
- 103 *Iudex pœnam debitam excedendo illam substinere ipse debet.*
- 104 *Iudex pœna capitis plecti debet si dolo inductus calore iræ, & similibus aliquem damnauerit.*
- 105 *Decisio S. C. refertur de Iudice condemnante reum sine processu, & inordinatè.*
- 106 *Decisio Senatus Parisiensis adducitur contra Iudicem, per imperitiam reum condemnantem.*
- 107 *Decisio Senatus Hispan. producitur contra Iudicem similiter per imperitiam reum condemnantem.*
- 108 *Pœna mortis sibi locum vendicat contra Iudicem condemnantem reum, pœna mortis indebita probato dolo, vel præsumpto etiam nulla data pecunia.*
- 109 *Carolus Secundus fecit suspendere Iudicem, qui iniuste condemnauerat reum.*
- 110 *Dolus præsumitur in Doctore, qui tenetur scire iura.*

- 111 Dolus in dubio non præsumitur, sed limitatur num. 112.
- 113 Iudex nullis precedentibus inditijs reum torquens est in dolo, nam procederet uti priuatus.
- 114 Iudex tenetur ob iniustitiam infoludum, & ad litem estimationem.
- 115 Iudex in dubio non dolo, sed per imperitiam malè iudicasse præsumitur.
- 116 Iudex asserenti malè iudicasse per imperitiam non creditur, & præsumitur in eo dolus non lata culpa, nec imperitia.
- 117 Confessio extorta metu tormentorum si spontè facta appareret, arguit dolo, sed scriptum esse.
- 118 Qualitas facti, qua dolum demonstrat nulla paliatione velari potest.
- 119 Iudex enormiter partem ladens, vel fecerit notoriam iniustitiam procedendo sine causa cognitione semper præsumitur esse in dolo.
- 120 Condemnatio nulla subsequi potest ex confessione illegitime extorta sub spe immunitatis.
- 121 Casus referitur decisus contra Iudices iniuste reum damnantes pro aliorum exemplis.
- 122 Officiales vocantur à Principe nulla causa expressa, quando ipsi delinquerent. quod est vsu receptum.
- 123 Officiales Imperium habentes, non possunt coerceri sine Principis mandato.
- 124 Inquisiti nequeunt habilitari pro criminibus mortem civilem, vel naturalem, aut membri mutilationem importantibus, sed causam in vinculis dicere.
- 125 Inquisitus detinetur in carceribus, quando incipit constare de delicto.
- 126 Officiales perpetui pro delictis suspenduntur ab administratione, & officio, & in quibus casibus.
- 127 Officiales ob falsitatem suspenduntur ab officio non expectato iudicatu.
- 128 Officiales perpetui ob homicidium, & similia delicta gravia suspenduntur ab officio.

Magistratus inferiores qui contra solitum Iudiciorum morem, contra requisitas à legibus formas, veteresque ritus, quid fecerint, aut admiserint, id non solum in partis offensâ iniuriam, sed in summi, & supremi Magistratus, cuius vices gerunt, dedecus conuerti, seueraque ab eo inquisitione vicisci, Imperat. Valent. T. beod. & Archid. præfeto pratorio orientis rescripserunt in l. si quos Iudices C. de off. præfeti. prator. orientis, & illisrici, quod idem firmavit, Zeno. in l. 1. C. ut omnes iudic. & in S. necessitatis auct. ut iud. sine quoquo suffr. demonstrat Doctissimus Regens Tapia Marchio Belmontis in l. fin. ff. de const. Princ. par. 1. cap. 5. num. 8. post Greg. Lopez in par. 3 l. 24. & 25. sit. 22. Bouadig. in sua polst. lib. 5. cap. 1. num. 18. Andr. de Iser. sit. qua sint Regal. in verb. & bona committent num. 75. & in cap. vnic. de contr. inter dom. & emp. num. 8. cum seq. & satis accuratè. Anneus Robert. rerum iudicatarum cap. 4. ver. pro bareadibus.

Partes offensæ iustitiam petunt, iusto commoti dolere iniurias suas persequentes; Supremum verò, & Regium Tribunal, quod non tam priuatas iniurias punire, quam publicam salutem, & quietem sollicitè procurare debet, offenditur quando Magistratus inferiores, qui tanti ordinis Maiestatem imitari volunt, quique se iactant eius referre in aginen, & representare vices, Iudiciorum Imperitis, & errorum tenebris fulgètem Clarissimi Senatus splendorem obscurant, Vnde propriam vindicantur iniuriam supremi Collateralis Consilij Reatotes inquirendo contra Magistratus Prouinciæ Capitanae, qui Regia potestate innisi, & Pro regis, & Collateralis Consilij nomine tanquam eorundem delegati, neglectis iudiciorum ritibus, legum formulis, tantaque supina negligètia eorum temeritatem, & inscitiam in præcipitofam

rosam mortis condemnationem irruerunt; nullo dato termino congruenti; nullo iuris ordine seruato, & nulla admiffa appellatione mortis sententiam iuuenis miserabilis annorum sexdecim nobili genere, ornatiffimis parentibus nati exequendo. Ipfumque tanquam famofum lanonem stratarum, diftributorem, & confocium Laurērij Sancti Sofij notorij, & famofiffimi capitis bannitorum in frustra diuidi faciendo.

Cumque in facto demonstratum euidentiſſimè fit iuuenem minorem, nunquam à proprijs laribus materna disciplina, & præceptoris Gymnaſio diſceſſiſſe, aſpectum, & faciem habuiſſe non indignitatem more bannitorum, ſed dealbaram ad inſtar pueri non diſcendentis è domo, vt teſtes omnes aſſerunt, minoremque ætatem ex aſpectu fatiſ ludicibus licuiſſe. Comprobatūque ſit rām per perpoſitiones Laurentij, & ſociorum, quàm ex accurata informatione capta per Generalem Campaniæ Commiſſarium Laurentiū prædictum nullam habere cognitionem dicti miſerabilis iuuenis ſuſpenſi.

Adeò, quod ab eiſdem ludicibus negari nan poſſit, quin cōtra minorem innocentiffimum, nulla, nec imaginaria culpa præcedente, præcipitanter, & imperitè, & condemnationem mortis, & executionem affectauerint.

Quapropter in vindicanda eius morte ſicuti conſanguinei maxima cum inſtantia comparentes, & iniquè acciſiſſe iuſta cupiditate ardent, ita & Fiſcus pro vindicanda iniuria ſupremi Magiſtratus, cuius vices repreſentando iudices publicum ſcelus commiſerunt, eorum animaduerſionem, & correptionem in aliorum exemplum inſtantiffimè petit.

Animaduertere debent peritiffimi Iudicantes inexcufabilem fuiſſe errorem illorum, ſi quidem ſi ordo iudicij attendatur, proceſſit Magiſtratus ille ex Regia delegatione leuato velo, iuris ordine non ſeruato, nullis factis de-

ſenſionibus, nulla admiffa appellatio-
ne, nulla facta diſcuſſione nullitatum,
proceſſum fabricando, compilandò,
iudicando, & exequendo per ſpatium
circuli horarum quatuordecim ex ſu-
prema, & Regia poteſtate, & vt vulgò
dicitur ad modum belli procedendo.

Quam poteſtate procedendi ad
modum belli non poſſe praticari in caſu,
de quo agitur ex infraſcriptis veris, &
indubitaris iuris concluſionibus ſatis
liquidè conſtat.

Poteſtas iſta extraordinaria, quæ
alias, quando in hoc Regno Gubernato-
ribus Prouinciarum impartitur, cō-
ceditur ſub his verbis; Procedas ad
modum belli, & militari modo leuato
velo, ſola facti veritate inſpecta, & ſub
alijs, & ſimilibus, de quibus per Ioann.
Grand. in tract. de bello exulum in
princ. & in prædicam. ſub q. 6. num. 5.
fol. 16. & 17.

In ſtatu Eccleſiaſtico fortis manus
appellatur; In Giſalpina, Gallia, & ſtatu
Mediolani braccium Regium dicitur,
In Regno Siciliae modus procedendi
ex abrupto, & in M. C. V. præheminentia;
quæuis in alijs Regionibus ſub
diuerſis principibus diuerſimodè ap-
pellari ſoleat; de iure verò communi
liberum arbitrium importat, quæ omnia
originem habuerunt à manu Regia,
qua Populus Romanus in initio
ſuæ foundationis utebatur, & meminit
de ea Pompon. in l. 2. ff. de orig. iuris, de-
clarat latè Naſſ. in clem. ſapè de verb.
ſignif. Pariſ. de Puſ. in tract. de ſind. in
verb. arbitrium cap. 2. & alij quos re-
cenſet Menoc. de arb. q. 7. & 8. lib. 1.
Farinacc. in ſit. de indiſ. & tort. q. 37.
num. 193. & 194. Deſian. in tract. de
delict. lib. 4. cap. 25. Blane. in l. ſin. ff. de
quaſſ. num. 21. vbi de modo procedendi
in Gallia Giſalpina Cominus in riſ. M.
R. C. Sicilia in ſua praxi in ſit. de cau.
crimin. in ſine ritus, vbi de modo pro-
cedendi in Regno Siciliae, cumulat omnes
Caualcant. de braccio Regio par. 1.
num. 2. 15. 38. cum ſeq. Maurus Bur-
gius in tract. procedendi ex abrupto q. 1.
nu. 2.

nu. 2. cum seq. Et de præminētia M. C. latè per Compagn. in cap. si cum sceleratis, ubi eam praticari contra facinorosos delinquentes 12. concurrentibus à num. 24. vsque ad finem, concludit quæ duodecim requisita ad duo tantum restringi, scilicet ad grauitatem delicti, & frequentiam initiorum ex pratica M. C. refert Dom. de Franch. decis. 143. num. 2.

Licet enim in M. C. utamur præminētia, & in Prouincijs potestate ad modum belli, tamen est maxima differentia à modo procedēdi ad modum belli, & à præminētia, quæ extraordinariè exercetur vsque ad litis contestationem tantum, dando torturam ex processu informatiuo, qua illata, & cōtestata litæ, expirat præminētia, & proceditur ordinariè vsque ad sententiam dato termino congruenti, & admittitur appellatio; sed ex communi obseruantia translata est ista præminētia etiā ad Regias audientias, & sub illa generali in modo procedēdi ad modum belli subalternatur; proceditur namque vsque ad litis contestationem ex processu informatiuo eodē modo, quo utimur in M. C. vigore præminētiæ, licet inchoetur processus cum potestate ad modum belli, quæ dilatatur etiā post litis contestationem extraordinariè procedēdo per horas non admittitur appellatio in certis personis, & in certis delictis, vt per

11 Compagn. in d. cap. si cum sceleratis sine Caraut. in ritu 259. nu. 10. & latè Grandis de omnibus aiff. loc. cit. à num. 13. vsque ad finem fol. mibi 27.

Vndè multo maiori potestate nititur procedens ad modum belli, quia sollempnitates omnes introductas à iure ciuili non obseruat, appellationes non admittit, & omnia alia sub se continet, quæ potestas statuta à iure ciuili, per concessionem liberi arbitrii, & potestatis absolutæ, vt latè per Grandem fol. mibi 18. 19. & 28. num. 14. per Cauale. par. 1. nu. 38. cum seq. Maur. Burg. quest. 2. cum seq.

Et è contrario prædicti DD. concludunt vnanimiter nemine discrepante per hanc potestatem sic absolutam, quæ liberum arbitrium importat non esse sublatas sollempnitates à iure gentium introductas, de quibus in l. 1. §. ius naturale cum seq. ff. de iust. & iur. & enumerat genericè Bar. in l. digna. vox. C. de leg. quæ non respiciunt, nisi facti veritatem, de qua liquidè, & notoriè debet iudici cōstare, dixit Bal. in l. 1. ff. de test. milit. Paris de sind. in ver. arbitrium num. 11. Amod. de sind. num. 143. Anchar. cons. 167. num. 3. quia

13 Princeps non potest per cōcessionem cuiuscunque potestatis derogare iuri naturali, aut gentium, gloss. in l. fin. C. ff. contra ius, vel util. publ. Bald. in l. fin. C. de leg. Bar. in tract. ad reprimendum ver. videbitur num. 8. Milles in suo reposito verbo arbitrium num. 46. & testatur de communi Lancellos. in templo omnium iud. lib. 1. cap. 1. §. 4. vers. ius naturale, & gentium.

Et si recitè animaduertatur fundata est ipsa potestas in dispositione iuris communis, ex qua inoleuit practica, quod in notorijs non admittatur defensio, nec detur appellatio; quia ranquam calumiozæ censentur recedæ, ad text. in l. fin. verb. sed quid nocent. ff. qui ora. in post. miss. latè Aymon. cons. 83. num. 5. l. 2. C. quor. app. non recip. in

17 istis verbis (itemque eorum, qui manifestam violentiam commiserint) & ibi notat Bal. num. 5. in fin. & de iure ean. habemus tex. in cap. Romana §. fin. autē de appell. in 6. & ibi gloss. in verb. notorie, ubi allegat concordantia Paris. de Put. de sind. in verbo appellatio cap. 1. num. 11. in fin. fol. mibi 52. Angel. de malef. in ver. præfente dicto eato. nu. 19. Maran. de ord. iud. par. 6. act. 2. num. 282. fol. mibi. & innumeri quos recenset post Clar. in pract. crim. in §. fin. q. 94. ver. soles etiam, & in quest. 9. ver. item quaro Baiar. Farin. q. 21. num. 8.

18 Quæ practica supra relata communiter est recepta, vt procedat in notorio facti permancatis per eius euidentiam, scus

Tecus autem in notorio iuris, quod resultat, aut ex confessione, aut ex probatione, quia tunc in criminalibus nõ prohibetur appellatio *Sigismund. Scac. de iudic. causarum ciuil. & crim. lib. 1. cap. 97. num. 119.* & hanc esse notissimam regulam iuris, & communiter ab omnibus receptam firmat *Farinae. d. quæst. 21. nu. 117. & quæst. 101. nu. 60. propè finem, & 62.*

Si enim potestas illa ortum non haberet ex rationabili legum dispositione, substineri non posset, & tanquam sine ratione, & lege esset rei cenda ad *tex. in auth. ut nulli iudicium S. 1. cap. 1. 9. dist. cum concord. alleg. per Andr. in pralud. feud. num. 24. & 25.*

Et propterca dixit *Bald. in l. fin. in fine C. de legibus*, quod iudex quantumcumque liberum habeat arbitrium, debet per euidenciam facti indagare veritatem, cum perquisitio veritatis sit sollempnitas iuris genericum, quæ (vt dixi) per liberum arbitrium non tollitur, *Det. in l. 2. col. 2. C. de eden. ex text. in cap. fin. q. 5. & l. fin. ff. de probat. Van. in tract. nullit. ex defect. processus num. 30. 36. & 37. Capys. dec. 69. num. 35.*

Et ideo cum defensio sit iuris naturalis, negari non potest, nec tolli per liberi arbitrii concessionem, dixit *Bart. in l. filiusfamilias num. 4. ff. de donat. Bal. in l. milites num. 5. C. de testam. milit. Iason in S. in bona fidei num. 35. in l. it. de actio. Anchar. consil. 167. Mars. in l. vnus S. cognitionem nu. 44. ff. de quæst. cumulat. alios Vrf. ad Afflic. dec. 391.*

Iudex enim non potest absque sollempnitatibus à iure gentium introductis causam terminare, licet sit in bello, & militari modo procedat; debet, namque ei plene de facto constare, & de liquida veritate, vt dixit *glos. in S. plene in l. de milit. test. & in l. milites C. de test. milit. sentit idem Bart. in l. 1. ff. de officio eius. Paris. de find. ver. lato cap. 1. nu. 3. quia factum ipsum, & veritas iuris naturalis sunt, & tolli non possunt, *Capys. dec. 69. num. 35. post. Bald. in l. prabiteri C. de Episcop. & cleric. & de communi te-**

statur Vanus in d. tract. nullit. ver. de null. sens. ex defect. process. nu. 30. & 36.

Et tantum enim Iudici de veritate facti liquido constare debet, quod si de ipsa aliquammodo dubitare possit, aut aliquam suspicionem habeat, vt quia naturali rationi contradicit, vel si verisimilitudo facti repugnet, aut quid aliud, quod in sua ratione, & cognitione contradictionem habet, non potest, nec debet ad sententiam deuenire, imò iudicatum suspendere dixit *Bar. in d. l. filiusfam. num. 6. Bal. in l. solam in fine. C. de test. quem sequitur ibi Barbat. in addit. & ceteros, quos recenset Menocch. de arbit. q. 25. nu. 23.*

Ex quibus dubitari non potest potestas statem hanc liberi arbitrii fundatam esse in dispositione illa à iure communi introducta, quæ cautum apertissimè demonstratum est pro fundamento habere facti veritatem, & rationem concludentem, & æquantem mentem Iudicis iudicantis. Cum enim ipsa in eodem Iudicis arbitrio resideat, mutatur arbitrium, & cessat, quando illa, que in facto proponuntur, rationi non consonant, latè *Cauale. de braccchio Regio p. 2. nu. 74. & p. 3. nu. 32.*

Sequitur propterea, quod cum talis potestas, & illa procedendi ad modum belli, quæ in commissione præsidibus datur non contineat nisi certos casus, & certas personas, ea prouinciales vti non possunt, nisi seruis sollempnitatibus à iure gentium introductis, vnde dixit notabiliter *Marsil. cons. 77. nu. 52.* quod si Iudici derur liberum arbitrium animaduertendi in bannitos, potestas illa non exerceri potest, nisi contra notorios latrones, & malefactores, quia bannitus non potest dici, nisi qui communi ætimatione habetur pro forsalcito, *Marsil. in pract. crim. S. aggressior num. 34. qui allegat Ang. in l. si duo ff. de acquir. hered. & sequitur Foller. in prag. de foriudic. nu. 9. Et dixit Bald. in l. 1. S. ait prator ff. ne quid in sum. publ. quod tale bannum, seu potestas non comprehendit, nisi diffamatos pro*

forascitis, *ex glos. 4. in elem. in plerisque de elect. potest. Det. in l. 1. num. 14. C. de eden. l. 1. in l. centurio nu. 50. ff. de vulg. & pup.* Et in specie, quod potestas ad modum belli non ineret, nisi contra latronem publicum ab omnibus cognitum, & iudicatum in corrigibilem, dixit *Luc. de Penn. l. 1. num. 23. cum seq. C. ne rustic. lib. 10. vbi notabiliter dixit,*
 30 quod præcipua causa, qua Princeps mouetur ad concedendum talem potestatem, fundatur in incorrigibili latronum audacia, quæ non paritur Regnum esse quietum, & transitum securum, *ex text. in l. 2. C. de his, qui latron. & in cap. notandum 23. quæst. 2. Paris. de find. verb. latro cap. 1. num. 2. idem Luc. de Penn. congerit alios in l. 1. C. v. armor. vsus lib. 11.*

Et si rectè intueantur verba potestatis concessæ præsidibus, ex eis clarè
 31 colligitur potestatem illam non posse exerceri, nisi contra notarios forascitos, inquietatores pacis, & publici commercij, vt optimè considerat *Grand. d. tract. de bello exulum fol. mibi 55. vbi ex Carauis. in prag. 1. de exul. nu. 9.* dat ætimologiã forascitorum, dicens quod
 32 forascitus dicitur, qui ratione delicti, & prauæ voluntatis exit foras, & dicitur forascitus, quasi foras itus, & potestatem illam prædicari asserit solum in supradicta specie forascitorum, qui sunt notorij, & inquietatores pacis, & publici commercij, & *fol. 57.* testatur talem declarationem fuisse factam per Collaterale Consilium Regiæ Audi-
 33 tiæ Calabriæ de hoc dubitanti in anno 1583. & in eodem anno apparet declaratio facta ad instantiã Ciuitatis Neapol. vt non aliter exerceri possit talis extraordinaria potestas, nisi contra grassatores ab omnibus cognitos turbantes, & inquietantes pacem publicã, contra quos tanquam notorios, & diffidatos ab omni commercio partes iudicis non sunt, nisi in condemnando, quia sollempnitates iuris ciuili censentur sublatæ, & constat de sollempnitatibus à iure gentium introducis, quæ

non respiciunt nisi notoriam, & liquidam facti veritatè, vt si duceretur ante præsentiam iudicantis cum tali potestate (*vn Marco Sciarra*) seù vt temporibus nostris (*vn Nicola Vallone*) qui ab omnibus est habitus, & cognitus, pro notorio grassatore, & pacis inquietatore, & in ipso non est necessarius
 34 processus, nulla defensio, nec admittenda appellatio, & per horas erit exequenda sententia, & in talibus sic prædicari potestati istam in specie posuit *Grand. fol. mibi 28. num. 14. vbi hæc verba præfert.* Septimus est modus belli, qui prædicatur, & non habet locum, nisi contra exules captos in persecutione, seù reptos in fraganti, tunc confitito de facto potest per horas, & ex abrupto procedi,

Et cum liquidò constet ex aspectu, iudicantis cognouisse infelicem iuuenem miorem, non facie denigratum, nec vlla imaginaria præsumptione, &
 35 coniectura posse prælumi bannitum, vt omnes testes dicunt, standum erat eorum iudicio ex doctrina, *Bart. in l. de atate ff. de minor. reiecta* omni alia probatione tanquam suspecta, & falsa, *ex text. in l. minor. 25. annis adito ff. de minor. & ex glos. in d. l. de atate in ver. probandum in fine,* vbi quod in dubio quis minor potius præsumatur, quam
 36 maior, cum semel fuerit minor, *arg. C. de probat. l. siue possidetis, & C. de in integrum rest. l. si minorem, & ibi glos. in verbo comprobatum.*

Et in *S. 1. inf. quibus mod. sus. fin. in ver. ex habitu dixit* notabiliter *Accursus* ex opinione *Mart.* quod Iudex tenetur quæstionem de ætate oculis terminare ex aspectu, iudicando secundum suam conscientiam *ff. de serijs l. 2. & ff. finium, quod idem confirmauit in dicta l. minor in ver. perfectum.*

Et quod reiecta dubia testium probatione, ex aspectu debeat Iudex terminare quæstionem de ætate in proprijs terminis decisum refert *Gramat. decis. 48. num. 18.*

Contra quem tanquam minorem nõ posse

38 posse intrare potestatem ad modum belli, ex multis probar *Maur. Burg. d. tractat. de modo procedendi ex abrupto cap. 66.* Et temporibus nostris, potestatem istam liberi arbitrij, & procedendum ad modum belli per horas, per generalissimos campaniæ Commissarios tempore quo Regnum, & immanitate delictorum, & numero famosorum bannitorum ardebat, nunquam vidimus practicata, nisi contra notorios bannitos ab omnibus cognitos, & reputatos pro talibus, adeo quod de eis dubitari non potuerit, & contra captos in persecutione, vel repertos in fraganti delinquendo.

Quæ omnia cum in facto satis constet non concurrere in miserabili iuvene minore. Imò probatum cōtrarium, & apparere ex eodem processu præsumptiones, inditia, & coniecturas. nō posse iudicari bannitum; erat namque vt diximus habitus, & cognitus, prominore ex aspectu, non suspectus de bannito, quia non facie denigratus, nunquam inquisitus, non captus in persecutione, non infraganti delinquendo sine armis eum veste clericali, contra ipsum nullā fama, nec suspitio viri facinorosi aderat, nec ab aliquo, per cam pancam armatus, nec in comitibus visus, imò demonstratum nunquam à paterna domo, & scholastica disciplina discessisse.

Si nulla aderant inditia, vt præfomeretur delinquens, & tot, & tantæ probationes, quæ ipsum à falsa imputatione excludebant. Quomodo intravit contra eum potestas procedendi ad modum belli, & per horas, Et quo iure nulla præcedente fama, nullo inditio, & nulla informatione de captura, tanquam Reus interrogatur si ludeat abque inditijs meminem reum facere, & interrogare potest, vt dixit notabiliter *Mars. conf. 130. num. 34. in fin. Boff. in tit. de exam. reus num. 6. & 42 seq.* imò mortaliter peccare Iudicem reum interrogantem de delicto legitimis non præcedentibus inditijs demō-

strat *Sarmient. selet. interp. lib. 3. cap. 3. num. 4.* quod & idem larissimè demonstrat *Nauar. in rubr. de Iud. §. decimum tertium principale, Flamin. Carr. in pract. inter reos lib. 1. cap. 2. num. 2. 5. & 6.* & qualia debeant esse inditia præcedentia ad interrogationem ponit *Sigismund. Scaccia in tract. de inditijs caus. ciuil. & crimin. cap. 58. num. 8. & 9. & cap. 84. nu. 9.* quæ congerit etiam *Farin. in tit. de inquisit. q. 1. nu. 45. in quinta opinione, & in tit. de iust. & tortur. quest. 37. num. 172.*

43 Quæ propter cum ex facto, & iure liquide constat non potuisse in hoc casu practitari potestatem liberi arbitrij, & procedendi ad modum belli, sequitur indubitata conclusio, quod ei nequaquam poterat tolli appellatio, quæ cum iniuste sit sublata, & executæ sententiæ capitalis, dispositio capituli Regni si iuste nescio quo modo in hoc casu practitari non debeat. Statutum enim est per dictum capitulum, quod Iudici exequenti sententiæ capitale non admissa appellacione in casu, in quo esset admitenda, imponatur pœna mortis naturalis, quam esse practicatam pluries in Regno, refert *Andr. in tit. quæ sint Regalia in verb. & bona committentium num. 75.* vbi dicit per hæc verba. Audiui diuæ memoriæ Carolum Primum fecisse suspendere Iudicem, eo quod non suspendendum damnauerat. Et refert *Bouingia in sua polit. par. 2. lib. 5. cap. 3. num. 76. & 77. fol. 710.* condēnatum fuisse à Decgliare quandam Iudicem nobilem, eo quod non admissa appellatio mortis condemnationem in executioni condemnauerat, licet absque sordē. Quam sententiā fuisse postea reformatam in condemnationem ad remigandum, & executionem cum solutione ducarorum bis mille, & omnium damnorum expensarum, & interesset.

44 Nec iuuat allegare informationem hanc ortum habuisse à spontanea confessione condemnati, qua nulla maior probatio, & vbi ipsa apparet sicut rem

45 manifestam inducit notoriū, & habet vim rei iudicatæ, *ex text. in cap. vestra, & cap. fin. de cobabit. mulier.* & ex alijs innumeris allegatis, *per Farinac. q. 81. num. 4.* Et quod in notorijs non datur appellatio, tam in civilibus, quam in criminalibus, *ex dispositione text. in cap. cum sis Roman. §. fin. & cap. peruenit, & cap. consuluit extra de appell. & ex l. 2. C. quor. appell. non recipiat. de quibus cum multis per eundem Farin. q. 21. nu. 117. & q. 101. nu. 60.*

Conclusio vera, & ab omnibus recepta firmatur; tunc demum de-
46 negari appellatioem in notorijs, quando notorium est facti permanentis, quod inducit finitam, & indubitatam probationem immediatam ex natura facti, vel rei continuæ, seu interpellatæ, aut momentaneæ se oculis hominum, aut maioris partis ita exhibentem, vt nulla possit tergiversatione celari, aut negari, vt pura cuius inueneris populus, aut maior pars testis esse possit, quam diffinitionem, *ex text. in cap. cum dilectis extra de purg. tan. & ex cap. tua. & cap. fin. de cobabit. cler. & mul. & ex alijs ponit Milieus in repet. ver. notorium facti, sequitur Conrad. in pract. in tit. de notorio crim. nu. 6. Mascard. concl. 1101. num. 4.* Quia
48 notorium facti est illud, quod proprie, & verè dicitur notorium; ad ætternitatem notorij iuris, quod improprie, & largè appellari potest notorium, vt optime poli *Ant. de Butrio Abb. & alios demonstrat Farinac. quaest. 21. num. 8. in fin.* Et ratio diuersitatis, quia notorium iuris resultat ex actus iudicio factus ex probatione finira ex facto iudicialiter discussio, vel per partis confessionem, aut alias notorio à iure sumpta, approbata, si qua, vel præsumpta, vt per *Ant. de Butr. Capyc. & alios relatos in d. concl. 1101. per Mascard. num. 3. & seq.* quod notorium cum ex iuris dispositione, & ex actus oriatur statim,
49 quod à parte factum colorate oppugnatur, transit in dubium, & notorietas commutatur; Quod secus in notorio

facti permanentis, vt diximus, illud enim dubitationem non recipit, nec per negationem dubium efficitur, dixit *Abb. in cap. tua nos num. 4. de cobabit. mul. & rationem affert Mascard. d. conclus. 1101. nu. 8.* Quia notorium facti non potest esse, nisi de co, quod est verum, & de quo habetur certa scientia, & ideo non potest impugnari, sequitur *Farinac. qui alios allegat d. quaest. 21. num. 18.*

Quibus definitionibus notorij facti permanentis, & iuris benè cognitis, conclusio supra firmata remanet indubitata, quod in notorio iuris, quod resultat ex confessione, aut probatione in iudicio factis, denegari non possit appellatio, *Sigismund. Scacc. supra relatus de iud. caus. crim. lib. 1. cap. 97. nu. 119. restatur de communi, & quod hæc est notissima iuris regula, Baiard. ad Clar. §. fin. quaest. 94. num. 19. & cumulat alios Farinac. d. quaest. 101. nu. 60. prope finem, & 62.*

Nec reperio aliquem dicentem, quod condemnatio, quæ sequitur ex sola confessione habeat executionem reiectam
53 ita appellacione; Eset enim id assertere contra expressam legis dispositionem, qua cauetur tunc demum appellacionem non admitti, quando reus est confessus, & insimul conuictus, vt in l. 2. C. quorum appellatio. non recip. congerit omnes *Farinac. quaest. 101.* Et conclusio, quam Doctores disputant non est, vt spontè confessio denegatur
54 appellatio, sed an ex sola confessione spontanea possit sequi condemnatio, vel ad extraordinariam, vel concurrentibus alijs etiam ad pœnam ordinariam, de quibus late *Farinac. d. quaest. 81. à num. 3. cum seq.*

Quod autem non possit sequi condemnatio, nec ad pœnam extraordinariam, ex confessione, quæ allegatur infelicissimi suspensio, demonstratur.

Ex processu videtur, & apertissime noscitur nullam præcessisse famam, nec suspicionem contra suspensum, nullum inditium, nullum examen de captura,

ptura, sed incipit prima pagina processus à confessione, quam spontaneam apparere faciunt, quod inuersionis certam ostendit probationem, confiteri absque interrogatione sponte non potest, nisi demens, & ita iudicandum esse demonstrat *Amejc. lib. 1. cap. 19. de potest. in se ipsum*, nec posse Iudicem ex tali confessione deuenire ad condemnationem, cum nemo sit dominus membrorum suorum, opinio 56 arguit *Faccin. lib. 1. controu. iur. c. 2. sequitur Maur. Burg. de modo procedendi ex abrupto quest. 2. num. 12. & 13. & ante ipsum dixit Farinac. q. 2. num. 2. & q. 2. nu. fin. sine 5. ampliat.*

Et si (vt diximus) mortaliter Iudicem peccare teum interrogantem de delicto, legitime non procedentibus iudicijs, ex *Sarmient. Nauar. Cartar. & alyis*, impossibile erit in hoc casu, cum ignoratur, nec apparet ex processu modus capture, infelicem iuuenem illum, de per se uoluisse sponte confiteri. Veritatem facti quomodo extorta, & iugesta fuerit illa confessio inferius demonstrabo. Dicam nunc, quod de ea nullam debebant Iudices habere rationem, nec poterant deuenire ad condemnationem aliquam ex multis.

Primo, quia nullum procedebat delictum in genere de delictis confessatis, Et licet conetur pars applicare delictum commissum in nemore Ceruariæ, nec tempus, nec locus, in quo corpus mortui banniti, humanum confessatur, non 58 ueniunt, cum veritate, quo casu ex *tex. in l. 1. §. illud, & l. necessarii §. 1. ff. ad Syllan. & in l. inde Neratius, & l. sequi ff. ad l. Aquil. & gloss. in l. unica C. de confess. firmat Menoch. cas. 269. nu. 8.*

59 Idem esse non apparere delictum in genere, vel non concordare cum confessione inquisiti, Et prohibendum esse Iudici nullam sequi condemnationem, neque etiam pœnæ extraordinariæ, sequitur *Farinacc. qui alios allegat quest. 81. num. 24. & 30.* vbi in specie de circumstantijs confessionis verificandis à Iudice, & lastissime in *quest. 2.*

num. 7. in 5. ampliat. vbi est proprius locus, & demonstrat huiusmodi conclusionem esse ab omnibus receptam, & nullam habere contradictionem.

Secundo, de confessione illa nulla poterat haberi ratio, Quia nulla precedebant inditia, vel saltem fama secundum communem ab omnibus receptam opinionem per *Marfil. cons. 130. num. 34. ex tex. in l. 1. §. Diuus Seuerus ff. de quest. Flamin. Cartar. in pract. interrogand. reor. num. 2. & num. 5. & 6. Mascard. qui alios plures refert concordantes de prob. lib. 1. conclus. 351. num. 1. & seq. Honded. cons. 102. num. 19. & seq.* 60 Et contrarij tenentes diueriam opinionem concludunt posse sequi condemnationem, sed non pœna ordinaria, vt demonstrat *Farinacc. d. quest. 81. num. 24. & 15.*

Tertio, debebat declarari nulla confessio illa tanquam facta coram Iudice competenti extra locum iudicij, nec Iudice pro Tribuniali sedente, *cap. at si clericis, vbi communiter omnes extra de iud. gloss. in cap. cum super verb. confessus extra de confess. l. cum scimus C. de agric. & cons. lib. 11. iuncta gloss. in l. subemus in ver. aliud iudicium vers. non obstat infra C. de liber. caus. Foller. pract. crim. verb. & si confitebatur par. 1. num. 3. 7. & 60. Clar. §. fin. quest. 55. vers. praterà etiam, & vers. item potest dicere, & quest. 21. vers. sed hic addit, vbi alij relatis testatur de communi Mascard. de probat. lib. 1. conclus. 252. num. 1. & 349. num. 6. & conclus. 344. nu. 7. vbi de communi, & conclus. 351. nu. 7. & conclus. 348. nu. 26. Bertaz. cons. crim. diuers. 45. nu. 3. lib. 2.* 63 vbi ampliat etiam, quod Iudex, qui non est competens nomine publico confessionem recipiat, & parte interrogante, & confirmat idem in *cons. 342. num. 3. lib. 2. Flamin. Cartar. de exequ. sentent. cap. fin. num. 218.* vbi relatis omnibus testatur de communi, & veriori opinione *Honded. cons. 66. nu. 59. cumulat alios Farinacc. d. quest. 81. num. 50. & num. 188. & num. 62. vt nihil valcat il*

fuerit facta coram duobus, ex tribus Iudicibus datis, & delegatis, quia ad hoc ut confessio noceat, debeat emanare coram omnibus Iudicibus, si plures Iudices deputati sunt, aliter nihil valet, *ex Felyn. ib. cap. qualiter, & quâdo S. licet autem nu. 9. de accus. Foller. pract. crim. ver. si confitebuntur par. 1. num. 6. & de communi testatur Gabr. lib. 1. tit. de confess. conclus. 1. nu. 6.*

Nec supradictæ conclusioni obstant decisiones *Mastrill. 292. nu. 17. & Menocch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 16. 65 nu. 23.* qui limitant supradictam conclusionem non habere locum in Iudicibus ordinarijs, Quia confessio, de qua agitur non solum non fuit facta coram Iudice ordinario, sed nec coram Iudice habente iurisdictionem, apparet namque recepta corâ Fisci Patrono illius Audientiz, qui omni caret iurisdictione, & extra locum iudicij in domo Præsidis, nec in Tribunali, ubi residet Audientia, cum omnes Auditores tatum fiat specialiter delegati ad Excellentissimo Prorege, ut apparet ex confessione, & potestate procedendi ad modum belli concessa Præsidi, & toti Audientiz, Vnde nulli dubium confessionem fuisse nullam, nec de ea posse haberi rationem tanquam factam coram illo Iudice, qui potestatem condemnandi non habebat, *ex magistrâli doctrina Bal. in d. cap. at si clerici nu. 4. de iudic. & notant omnes in l. magistratibus ff. de iuris d. omn. iud. & particulariter notat Farinacc. d. g. 81. nu. 204.*

Quartò, tunc demum Doctores firmanant ex spontanea confessione posse sequi condemnationem, quando liquidò Iudici constat de veritate omnium dictorum in dicta confessione, adeò quod Iudex innihilo possit dubitare veritatem, reum confessum esse, & animus, & intellectus Iudicis quiescat super ea, dixit *Bald. in l. unica. nu. 23. ver. secundo casu C. de confess. Alberic. in l. 1. S. si quis ultro per illum tex. nu. 2. ff. de quest. Paris. de iudic. verb. tortus cap. 7. nu. 7. ver. si verò confite-*

sur falsum, Bertaz. conf. 29. nu. 1. lib. 4. & testatur de communi Mascard. de probat. lib. 1. conclus. 384. nu. 1. & 2.

Veritatem namque tunc dicitur Iudici constare, quando confessio est possibilis, verisimilis, & nullam continet dubietatem, quòd ut Iudici plenè constare possit, debet aliunde verificasse partes omnes circumstantiarum, & qualitatum confessatarum, & adhibere alios testes, adeò quòd quantum in dicta confessione narrantur, totù sit aliunde probatum, & usque quo Iudex per alios testes non verificaverit omnia particularia narrata, & confessata, doctet super sedere in procedendo, & nunquam devenire ad sententiam.

Et ideo dixit *Bokim conf. 479. incip. 70 tres sunt casus nu. 2. lib. 5.* quod confessio nocet consentienti si illi non resistant iudicia verisimilia, & probabilia innocentiz, *Foller. in pract. crim. verbo, & si confitebuntur pa. 1. num. 33. & seq. fol. mibi 298. Menocch. de arb. cas. 269. nu. 3. & nu. 9. Mascard. de probat. lib. 1. concl. 384. nu. 4. Detian. lib. 7. cap. 45. nu. 22. & refert Gram. dec. 2. nu. 39. 71 & 40.* quod debet Iudex in quantum potest verificare delictum confessum esse verum, & quod in hoc Iudex debet esse bene cautus, ex quo datur sibi cautela, ut non debeat stare nudæ confessioni inquisiti, sed debeat mittere exploratores ad verificandum qualitates, & circumstantias delicti confessati alias sæpè condemnaret innocentes, & sic damnaret animam, & corpus suum, quia si non aliter constet de delicto, nisi per solam confessionem, non debet inquisitus puniri.

Si enim confessio non sit verisimilis, probabilis, & possibilis nihil operatur, ut demonstrant *Marsill. in l. repeti post nu. 19. ff. de quasi. & in rubr. C. de probat. nu. 116. ubi ponit exempla sequitur Foller. in sua pract. in verb. si confitebuntur par. 1. num. 36. & nu. 38. late Menocch. d. cal. 269. nu. 3. & 8. & Detian. lib. 7. d. cap. 43. nu. 22.*

Et admonet Iudices *Marian. Soc. in cap.*

in eap. qualiter, & quando il secondo,
 73 *nu. 975. de accusat. vt bene inuestiget*
 omnes qualitates, & circumstantias
 delicti confessati ad hoc, vt cognoscāt
 si reus falsus est veritate, & *nu. 1102.*
vers. si verò non concordaueris, inquit,
 quod confessio non verificata in suis
 qualitatibus non sufficit ad condem-
 nandum, neque extraordinariè.

Et Paris de Put. in tract. de sind. in
verb. confessio cap. 1. nu. 5 fol. mibi 150.
 74 *refert Commissarium quendam, qui*
 condemnauit confessum occidisse homi-
 nem, & in certo loco ipsum sepelisse,
 non facta diligentia, nec verificato, q̄
 eo loco esset ossa occisi, quod non
 poterat, nec dedebat ipsum condem-
 nare, & multa alia his similia ponit
 exempla, tradidit *Brun. in tract. de in-*
dit. & sortur. par. 2. quest. 6. nu. 13. vbi
 dicit iudicem non posse prosequi in
 causa, nec deuenire ad condemnationē,
 nisi prius verificatis omnibus qua-
 litatibus in confessione narratis, & se
 vidisse plures ex confessione non ver-
 ficata inuultē, & malē, vel seditia of-
 ficialium condemnatos.

Refert alios Francif. Cason. in tract.
 75 *de tort. cap. 1. in rub. de pericul. tormēt.*
nu. 9. & cap. 29. rub. de confess. nu. 1. &
seq. Et quod debet semper duci confi-
 tens ad locum, in quo factetur se com-
 mississe delictum, vt cadauer inueniatur
 notat *Foller. in pract. crim. verb. & si*
confitebuntur par. 2. sub nu. 5. vers. &
ideo, sicut Iudex fol. 316. alios refert
Farinacc. d. quæst. 81. num. 30. vbi in
 fine testatur, ita communiter ab omni-
 76 bus DD. esse receptum, & quod ita
 fuit semper obseruatum à bonis iudi-
 cibus, qui aliter faciant, & innocens
 condemnatur non facta diligentia pro
 verificatione circumstantiarū, & qua-
 litatum confessatarum, Iudex erit in-
 lata culpa, & tenetur de mala condem-
 natione, & punietur in hoc, & in alio
 sæculo.

Certè si verificatæ essent ante con-
 demnationem circumstantiæ, & quali-
 tates confessatæ a misertimo condem-

nato, compertum esset falsam, & erro-
 neam suam confessionem, præsertim si
 confitēs ductus fuisset ad nemus Cer-
 uariæ, vbi corpus banniti occisi diui-
 sus à capite confessus fuit, fuisse sub
 terra positum in certa parte nemoris,
 Quod erat falsissimum, fuit namque se-
 pulchus in Ecclesia, vt ex facto clarè cõ-
 stat; Et si sigillatim animaduertantur
 delicta, qualitates, & circumstantiæ
 confessionis pauperissimi condemnati
 cognoscetur omnia per ipsum dicta esse
 inuerisimilia, impossibilia, dubia, in-
 certa, tacita, vel implicita, quæ ex di-
 ligentijs postmodum factis sic fuerunt
 iudicata, quæ si præcessissent, certè du-
 bita. i non potuisset de veritate facti, &
 falsitate confessionis, nec vlla sequen-
 ta fuisset condemnatio, vigore talis
 confessionis, cum pro condemnatione
 vt confessio sufficiat, debet esse clara,

77 lucida, & espressa, explicita, verisimi-
 lis, probabilis, & possibilis, vt dicit
Mascard. de probat. lib. 1. concl. 344.
nu. 12. Ludou. Peguer. decif. crim. decif.
17. nu. 4. / 10. decif. crim. 46. nu. 5. lib. 2.
Bertazz. conf. 29 num. 17. & conf. 24.
nu. 2 & conf. 55. nu. 6. vbi omnes vnani-
 miter concludunt; quod ad hoc, vt
 ex confessione sequi possit condemna-
 tio, confessio debet esse inuulnerabilis,
 & nullam pati exceptionē, vel labem,
 & sic quod debeat esse omni exceptione
 maior, quod idem repetijt idem *Ber-*
tazz. conf. 61. nu. 9. & conf. 70. nu. 12.
& conf. 114. nu. 9. & conf. 187. nu. 12.
& nu. 15. & conf. 215. nu. 5. & num. 9.
conf. 242. num. 12. lib. 1. & lib. 2. conf.
571. num. 10. & seq. & Houded. conf.
108. nu. 46. vbi quod confessio, vt no-
 ceat debet esse nitita, certa, clara, in-
 uulnerabilis, & aliundè verificata in
 omnibus circumstantijs, & qualitati-
 bus in ea confessis, & relatis.

Et pro complemento validitatis,
 effectus confessionis spontaneæ, ani-
 maduertendum est ad dicta per *Bald.*
post Innoc. per eum allegatum in l. 1.
nu. 83. C. de confess. quod licet confessio
 spontanea valide ineptitudinem in-
 quili-

quisitionis, non tamen supplet inquisitionis defectum, quia inquisitione non præcedente, seu accusatione; confessus condemnari non potest, saltem in poenam ordinariam, licet bene si post confessionem subsequatur inquisitio possit ex præcedente confessione in iudicio inquisitionis per Filcum repetita condemnari, quamvis dicta inquisitio præcedere debuisset, sequitur *Fulgos. Bald. declarationem in l. 1. nu. 3. in fin. vers. exigitur tamen accusatio, vel inquisitio ff. de confess. Brun. de indit. par. 2. quest. 6. post nu. 30. Carver. in pract. in 2. tract. de indit. §. in text. ubi voce propria confessus nu. 10. & in 3. tract. de homicid. §. & nota doctrinam nu. 13. Vulpell. conf. 1. nu. 5. & respondet contrarijs Farinacc. d. quest. 81. nu. 82. quod*

79 quemadmodum sine processu potest confessus condemnari, sed non in poenam ordinariam, ita confessus sine inquisitione præcedente condemnatur non in ordinariam poenam, sed in extraordinariam, dixit *Bero. in cap. ad clericum num. 44. in fin. vers. & sequendo hanc opinionem à nu. 45. & 46. in princ. extra de Iud. Hippol. Rimin. conf. 126. nu. 18. cum seq. lib. 2. post Angel. in cõs. 178. num. 2. & nu. 3. vers. si quam erga poenam.*

In confessione de qua loquimur nulla præcessit, nec inquisitio, nec accusatio; testes de captura fuerunt examinati post condemnationem, & mortem confessi; Nulla sequuta fuit repetitio confessionis, quomodo igitur ex sola illa confessione nulla præcedente inquisitione, nec accusatione, licet confessio nullum pateretur defectum, poterat suppleri defectus inquisitionis, quæ nec præcessit, nec potuit subsequi; si communis opinio supra relata quando confessio fuisset vera absque defectu, confessus condemnari non potuisset nisi extraordinariè ex supra relatis.

Ex quibus credo dubitari non posse, quin ex illa confessione sic nulliter recepta tot defectibus vestita nulla pos-

70 set sequi condemnatio, & quod Iudices, qui malè condemnauerunt sine gravi pœna puniendi, licet non dolosè, sed per ignorantiam, vel imprudentià id fecissent servata forma *Consist. Regni si Iudex sub tit. de pœn. Iudic. qui malè iudicaverit, ubi notabiliter Aff. & dixit Andr. in tit. qua sint Regal. in vers. & bona committentium erimen.*

81 *Maiestat. nu. 15. quod Iudex qui sine dolo propter culpam interfecit innocentem, non debet puniri pœna mortis, quia etiam lata culpa in l. Cornelia de Sicar non aequiparatur dolo l. in lege ff. de leg. Cornel. de Sicar. Punietur tamen corporaliter sine morte secundum eum, ut alias culpabilis non dolosus, ut in l. 3. vers. seu ex Senatus consulto, & in l. lege Cornelia §. cum quidam ff. cod. & notat glos in d. l. in leges; fert, & sequitur Greg. Lopes p. 3. in glos. ad l. 25. tit. 22. in verb. & si el Rey, licet Andr.*

82 *loc. cit. in eo Iudice, qui calore iracundiæ, aut nimia crudelitate motus hominem interfecit, vel iussit interfici, teneat indubitanter, quod debeat puniri pœna mortis, licet alias ex lex. in l. lex Julia §. si ff. ad leg. Jul. repetund. & ex doct. Bald. in l. 1. C. ex delict. defunct. pœna Iudicis calore iracundiæ hominem interficienti deportationis imponatur, quem extraordinariè corporaliter puniri arbitrio Regis firmavit Aff. d. consist. si Iudex nu. optimè Giurba, qui distinguit plures casus, firmat idem in secundo casu conf. 68. nu. 33. vers. 2. casus est.*

Quod autem nullam possint offerre exculationem fuisse iudicatis in lata, imò latissima culpa, quæ dolo æquiparatur, videantur acta, & processus, ex quibus non nisi præcedente confessione sequuta fuit condemnatio, ex cuius namque vitura evidenter cognoscitur confessionem illam esse erroneam, & falsam, ut in factò ex pluribus actis in dicto processu silentibus evidentiè demonstratum est, & negari non potest viso processu confessionem illam

83 admissam ex maxima negligentia re-

latoris,

litoris, qui non vidit, nec percunclauit acta, quæ culpa, & negligentia cum iniuftam fententiam condemnationis paruerit, extraordinariè poena corporali cum priuatione perpetua exercitij puniendos effe iudicantes dixit *Andr. notabiliter in cap. vnic. de controuerf. inter dom. & emptor. pænuli. & fin. col. vbi inquit hæc verba, ū verò Iudex con*

84 *filis non ponderauit merita cauſæ, & indeliacratè fe habuit, non ſtudit, neque laborauit ad veritatem habèdam, licet non fit in dolo, credens ſe eſſe de iure, erit lata culpa. ff. de verb. ſign. l. lata culpa, & ſuadit quod Iudex non ſemel, ſed pluries Iudex legat proceſſum, & videat quæ videnda ſunt, vt ni-*

85 *hil omiſſum prætereat, quia hoc ad ſuum ſpectat officium, id enim eſt validum, quod repetita lectio comprobatur C. de emend. Iuſtin. codic. circa med. in quocunq; horum deficeret Iudex, eſſet in magna negligentia, & culpa lata, & punietur pro qualitate damni, refert, & ſequitur idem Gregor. Lop. par. 3. tit. 22. ad l. 24. in verbo dagno in fin. vbi quod vltra pœnam pro qualitate damni priuari debet Iudex perpetuo exercitio officij, ex text. in l. fin. C. de pæn. iud. qui male iudic. in ver. infamam*

86 *do, & in ver. tollido, quia reputatur infamis, & tanquam talis non poteſt amplius eſſe Iudex, & loquitur in damno proueniens patri in cauſa Ciuili, quia ſi in cauſa Criminali aliquem iniuſtè ſcienter condemnauerit, licet non pecunia accepta ſimilitudine ſupplicij eſſet damnandus, ſequitur in l. ſeq. qua eſt 25. ead. par. 3. tit. 2. vbi larè de Iudice malè iudicante in cauſis criminalibus.*

Et quod eadem poena puniri debeat
87 *malè, & ineptè iudicans, qua fuit malè condemnatus dixit Ammanellus de claris ſing. 102. Carp. mediol. ſtat. c. 40. nu. 28. par. 2. Imò ſi per euidentem iniuſtitiam reum ad mortem condemnauerit, quia tunc dolo dicitur cõdemnaſſe ex text. in l. filiusfam. ff. de iudit. & ex Maſcard. conſulſ. 532. nu. 4. licet*

nulla pecunia accepta poena mortis Iudicem puniri debere, ex *Gomet. in 3. reſolut. cap. 3. de homicid. nu. 16. in fin. Gram. deciſ. 99. nu. 1. & 2. Boer. deciſ. 153. num. 12. & Carpagn. in d. cap. 40. nu. 18. firmat Giurba in d. conſ. 68. in 3. caſu num. 34. in fin.*

88 *Quod ſi Iudex aliquem per imperitiam ad mortem condemnauerit, quia in dubio potius quam ex dolo iudicariſe præſumitur, ex doct. Bal. in l. obſerua-re, §. proſciſci nu. 14. ff. de off. proconſ. quem ſequitur Laſon in l. i. C. vt omni. iud. & Boſſ. in tit. de official. corru. n. 19.*

Licet *Rauen. ſin. 265. & Carpan. d. cap. 40. nu. 29. teneant, in hoc caſu Iudicem debere decapitari; tamen contrariam ſequitur ſententiam, Giurba d. conſ. 68. in 4. caſu nu. 35. ex text. in l. fin. ff. de var. & extraord. cognis l. 2. ff. quod quiſque iur. Menocch. quaſt. 111. num. 528. & 532. Menocch. caſu 339. num. 3. caſ. 341. nu. 2. & caſ. 581. nu. 2. Vito acciſ. 467. num. 56. & innumeris*

89 *alijs, & firmat q̄ talis Iudex extraordinariè ſit puniendus poena corporali, quia nemo debet ſibi aſſumere officium in quo intelligit imbecillitatem ſuam alijs periculofam fore. l. idem iuris ad fin. ff. ad l. Aquil. Morla. in empor. iur. tit. 2. de iurij. quaſt. 6. num. 8.*

Et idem *Giurba in caſu propoſito in eodẽ conſiſto, vbi Iudex condemnauerat quendam ad mortem per imperitiam tantum, nullo præcedente dolo, nec aliqua pecunia ei data, refert deciſionem pronunciatam à M. R. C. factò prius verbo Dom. Proregi per hæc verba. Condemnetur Iudex in Caſtrũ à D. Prorege eligendum, per annos ſeptem, & non concurrat amplius officia, ſuitque ſic exequutum in anno 1610.*

Et vt nihil non conſideratum remaneat, aduertant Domini Iudicantes in facto plene eſſe demonſtratum iuuenem miſerum ſemper in negatione perſiſtiſſe tam tempore capturæ, quàm in præſentia Præſidis, & Auditoris de Angelis.

Fuiſſe

Fuisse ab eodem Auditore, quia negabat, colasus cesum.

Eius ordine asportatum ad domum Præsidis capite cooperto, ut ibi caderetur.

In eadem domo tota nocte fustigatum in præsentia Fisci Patroni, & Præsidis, ad eò quod à tota vicinia quæru-læ voces audiebantur.

Fuisseque ei promissam impunitatem, ut locios ostenderet.

Pro delicto in genere circa verbera, satis probatum apparuisse in spatulis; & corpore lividuras, ex percussionibus impressas.

Infelicem iuvenem tanquam insanè ex nimio tormento, & vigilia, quando ad Tribunal Audientie ducebatur incedere dicentem; Nolite me amplius percutere, tempore quo nullus eum percutiebat.

Et tandem dixisse pluries, iam dixi omnia, quæ voluistis, Quare non dimittitis me, ut promisistis.

Nec dubitari posse sicuti metu verborum, tormentorum, & promissionis impunitatis fuisse inductum ad confirmandum omnia ei interrogata, ita demonstratum est in factis; Actuarium post tormenta eadem nocte in se assumpsisse onus suggerendi, & operandi, ut omnia, de quibus interrogabatur confirmaret.

Et quæ dolum in iudicantibus manifestum probare faciunt, sunt petitiones, & promissiones illæ de indultando, quæ ex actis apparent, cum murmuratione pecuniæ solvendæ.

Si tot præcesserunt, quæ extortam confessionem demonstrant; Quæ ratione, & modo iudicantium dolus negari, & excusari potest, dum confessionem spontaneam apparere faciunt.

Factum est indubiatum, confessionem extortam metu tormentorum, & promissionis impunitatis; præsumptiones iuris sunt certæ, quæ talem ipsam faciunt præsumere, Quia si demens creditur spontè confitens, ut dixi ex *Amejc. de potest. in se ipsum*, & alij, &

id quando delictum creditur à confidente commissum, Quomodo verisimile, & possibile est potuisse spontè confiteri miserabilem iuvenem, si demonstratum est, & tãquam notorium à nemine dubitarum, non solum esse innocenter, sed nec aliquo delicti genere unquam attintum.

Igitur necessariò concludendum, non potuisse confessionem illam esse spontaneam, sed tanquam impossibilem, nullam probationem facere, ex doctrina *Marfil. in l. repeti nu. 19. ff. de quest. & ex alijs allegatis per Farinaec. d. 981. num. 28. & 29. ubi latè, & ponit exempla de confessione inverisimili, & impossibili.*

Quibus accedit dispositio *Cap. Regni si iuste sub tit. de appell. à tort. ubi Carolus Secundus statuit confessionè inquisiti, quantumcumque; ex actis spontanea appareat, debere semper præsumi præsumptione iuris fuisse extortam metu tormentorum.*

Imò probata præcedenti tortura, seu aliquo metu illegitimè datis, præsumptione iuris, & de iure impossibile præsumi, quod quis fuerit, spontè confessus, licet ex intervallo postea spontè confiteatur per formalia verba, dixit *Bald. in l. si quis in hoc genere C. de Episc. & Cler. & rationem affert Barbat. conj. 70. col. 2. in 4. vol. quem sequitur Hyppol. in sua præf. crim. S. expedita circa principium num. 4. Quia præmitur durare metus, cum initium sum*

93 præferit confessio ab iniustis tormentis; subest enim eadem causa, cum confitens sit in potestate, & manibus torquentis; & propterea confessio superueniens semper erit nulla, & iudicabitur tanquam per metum illegitimæ torturæ emanata, *cap. vnic. de offic. deleg. & ibi per Innoc. & Io. Andr. quod benè notandum advertit Campag. d. c. si iuste num. 26.*

Inquit propterea notabiliter *Andr. 95 in Coust. Regni n. damna clandestina. num. 40. & 50. quod Iudices gaudentes de morte hominum, & sitientes san-*

fanguinem humanum ex confessione ex abrupto facta in præiudicium animarum suarum statim condemnant confessos in tormentis; & distinguen-

96 do concludit, quod confitetur, dum rei torquentur, non est validum, nisi perseuerent in confessione illa, quia non habentur pro facinoribus exploratis, l. 1. S. diuus ff. de quest. Quia bonus Iudex debet superledere, & non statim pronunciare post confessionem

97 in tormentis factam, & audire reum, eductum de vinculis ante sententiam, l. 2. C. de cust. reor. & l. qui sententiam ff. de pan. Et quando reum Iudex eduxit in iudicio, vt videat si perseueret, non debet dicere sicut mali Iudices faciunt, ecce Margaritam, scilicet ostendete ei cordam, quasi dicat. Si tu non honestis, poneis in tormento, & confessio, vel perseuerantia est nulla timore tali; Sed debet dicere, dicas veritatem si hoc fecisti, quia non tormentaberis vltra, & tunc si perseuerat valebit confessio, nec poterit ex intervallo negare, nisi probet iurū errorem.

Quæ omnia concludit *Andr. d. nu. 50. cum seq. vers. (item hac constitutio refrenat Iudices) & in vers. hac ratio*

98 *ne locum habere*, quando tortura iniuste illata fuit, quod si nullis præcedentibus inditijs, & iniuste licet ex intervallo ratificet, & confirmet confessionem semper præsumitur respectu principij extortam metu tormentorum, & esse nullam, licet transacti sint plures dies post torturam, & repetatur confessio, quia licet spontè confiteatur reus, nō esset sublata præcedens causa formidinis, sed ad præmoda mala videtur referri, quod sequitur, vt scilicet timore confiteri videatur.

Licet tamen in bono, & veraci Iudice non consueto mentiri, nec itato,

99 vel crudeli præuia protestatione, Quod extra locū torturæ dixerit reo, quod amplius non statur confessioni factæ in tormentis, vt dicat id, quod verum est, quia non tormentabitur vlt-

terius, si tunc reus spontè confiteatur, & transactus sit mensis à die illatæ iniuste torturæ, ex doctrina *Io: Andr. in d. cap. vnic. de offic. deleg. concludit Campag. in d. cap. si iuste num. 28. in fin. posse sublineri*, quod confessio dicatur spontanea, licet contra mentem.

100 *Andr. de Ijer. qui aduertit in d. Constit. num. 80.* quod Iudex semper debet habere oculum ad veritatem, & Christus Dominus noster dixit, *Ego sum veritas*, non dixit, *Ego sum sententia*, sicut non dixit, *Ego sum consuetudo*, & res iudicata pro veritate accipitur, sed non est quando apparet contrarium.

Si ergo ex dictis per *Andr.* sumitur indubitata conclusio semper dici confessionem metu extortam, quando incipit à tortura iniuste illata non præcedentibus inditijs, licet repetatur transactio mense, & cum profectionibus, & qualitibus supra narratis; Quomodo sustineti potest; confessio- nem, de qua tractamus, posse dici spontaneam si in factio demonstratum est initium sempisse à negatione metu, & tormentis, nullis præcedentibus inditijs, imò nec fama; Si nulla subsequuta fuit ratificatio, & post decem horas post confessionem, ita extortam sequuta fuit condemnatio, & exequutio; cum intervallo vnus mensis ad repetitionem non esse sufficiens, sit demonstratum.

Igitur remanet, & ex factio, & ex iuris præsumptione dictam confessionem fuisse non spontaneam, sed metu, & tormentis extortam, non ratificatam, nec confirmatam; Cùm si spontanea, fuisset confessio legitime desumpta in minore, de quo agitur semper lex ipsam præsumit extortam, & non metu

101 tormentorum, saltim metu probationum, & necessariam esse ratificationem cum Curatoris consensu pro condemnatione, *l. clarum C. de auctor. præstand. cum Concord. de quibus per Farinacc. d. q. 81. nu. 11. 44. & 352.*

Cum ergo Iudices illi faciant apparere confessionem supradictam esse spontè factam,

factam; & indubitatum sit fuisse extor-
tam, nescio quomodo excusari possunt
102 à manifesto dolo, præsertim stante
murmuratione de pecunia soluenda
pro indultu, & tot, & tantis superius
relatis infactis; que notoriam tortutam
toti Populo fecerunt, & dissimulatio
Iudicum fingentium se ignorare quod
verisimiliter scire debebant, & omnes
• sciebant, est manifesta probatio doli, vt
dixit *And. in tit. que sint regal. in verb.
& bona committentium nu. 75. vers. si-
cut audiuit*; vbi per hæc verba inquit
eadem ratione, & majori idem erit si
Iudex pœnam augmentaret sine cau-
sa, vt si mutilandum suspendi faceret,
103 quia & ipse suspendetur. Quod alij
intulit in se expectans, *C. de Episc. aud.
ad l. Et hoc non videtur maledici in
Iudice dolofo*, qui talis præsumitur
quando fingit se nescire quod patet
eum sciuisse, & alijs dissimulando cõ-
104 cesit, & subsequitur, vt si hominem
innocentem interficeret, pecunia ac-
cepta, vel non accepta, calore, vel do-
lo inductus, pœna capitis esset in tõ.
ff. ad l. l. repetund. l. Julia. S. bodie.
Sed in Iudice, qui per ignorantiam fe-
cisset non calore, vel dolo, minor pœ-
na videtur in quantum vilum fuerit
iudicanti. *ff. de var. & extraord. cognit.
l. si Iuax, per que concludit And. pœna
mortis Iudicem condemnari debere,
qui dolo innocentem interfecit, sequi-
tur Assl. in S. Iudices num. 3. de pac. iur.
firm. & in d. tit. que sint regal. in verb.
& bona committ. num. 17. vers. Quid
autem in iudicibus inferioribus.*

Eandem conclusionem, quod dolo
Iudex coadernans ad mortem punia-
tur ipse eadem pœna legis *Corn. de Si-
car. ex lo. Fabr. in S. 1. und. de oblig. qua
ex delict. nasc. Bar. Ang. & alijs pro in-
dubitato firmat Gram. decis. 99. nu. 2.
& ibidem refert post annalem carce-*
105 ratione, per Reg. audientiam M. C.
V. & S. C. fuisse relegatum per trien-
nium quendam alterum Tappiam
nobilem Hispanum Gubernatorem, &
Viceducem Francauillæ, qui sine pro-

cessu inordinatè, & nulliter per impu-
denriam ad mortem condemnauit tres
famosos latrones, licet probauerit in
suis defensionibus esse criminosos, &
de licitorum patratore, & docuisse in
commisis habuisse, à Gubernatore
Prouinciali, vt quamprimum ipsos
præ manibus haberet suspendi faceret,
nihilominus per tres sententias fuit
extraordinarie punitus, & relegatus,
quia non dolo, sed per imprudentiam,
& imperitiam ipsos suspèdi fecit, quod
aduertit in *d. decis. Gram.*

Et in consimili casu decisum tradit
106 *Papon. lib. 4. cap. 13. arrest. 6.* vbi re-
fert nedum officio fuisse priuatum lu-
cem per imperitiam Reum ad mortem
tondemnando, sed ad aliam pœnam
corporalem. Et refert *Gomes. tom. 3.
var. resol. cap. 3. sub num. 16.* quendam
107 Iudicem qui per imperitiam contem-
nauerat iuuenem ad mortem fuisse ei
impositam pœnam flagellorum, Et p
dolo existente puniri debeat. Iudex,
per imperitiam condemnans ad mor-
tem, pœna corporis afflictua refert
multos casus, & decisiones, *Petr. à Pla-
za in epist. delict. cap. 26. num. 2.*

Et omnes supradicti *DD.* probato
108 dolo, vel præsumpto, pœnam esse
mortis concludunt etiam nulla data
pecunia, vt optimè more solito distin-
guit, & concludit *Farin. q. 11. nu. 75.*
vbi allegat alios, & rationem asserit
Andr. in d. tit. que sint regal. num. 75.
109 dum asserit Carolum Secundum
etiam nulla data pecunia fecisse suspèn-
dere Iudicem, qui iniuste quendam
condemnauerat, quia præsumptione
iuris erat in dolo, quia dolus præsumi-
tur in Doctore, qui tenetur scire iura,
110 & non potest allegare ignorantiam,
quia illa in ipso non præsumitur, sed
scientia, quæ dolum præsumi facit se-
cundum *Bal. in cap. 1. S. Iudices circa
prin. de pac. iur. firm. Inf. in l. si quis id
quod in 4. not. ff. de iurisd. omn. sud. Go-
mes. in reg. de subrogat. quest. 7. num. 9.
& restatur de communi Det. in l. pan.
in fin. C. de pact. sequitur Aim. conf. 125.
num.*

num. 10. & *conf. 18. num. 14.*

Et licet in dubio dolus non præsumatur, *l. dolum C. de dolo ff. de probat.* Et pro Iudice, & officiali semper iura præsumant, *l. 1. in fin. ff. de off. Præsid. l. 2. S. si publicanus ff. de bon. rapt. l. nimis C. de acqu. poss. cum similib.*

Tamen regulæ supra firmatæ limitantur in calibus, qui non concernunt ius, sed factum, vt si fractus fuerit funiculus torture, & alia his similia in modo torquendi successerint; tunc dolus Iudicis præsumi non debet, quod si ad torturam deuenierit, Iudex nullis præcedentibus inditijs, & de facto, vel

113 aliam similem notoriam iniustitiam fecerit, præsumitur dolus, quia tunc dicitur errare in iure notorio, & proceperit vt priuatus, & iniquè agere doctrina fuit, *Bos. in tit. de tort. num. 28. ver. & præsumitur dolus, Marfil. in l. 1. in princ. num. 18 ff. de quæst. & in l. lege Cornelia de Sicar. Conradan præf. in tit. de carcer. num. 6. in fin. fol. 276. & sequitur, & declarat Farinacc. d. q. 37. num. 144. & teneri ad veram litis*

114 æstimationem, & insolidum propter notoriam eius iniustitiam probat *Mascar. qui alios refert concord. lib. 3. de prob. conclus. 352. num. 4. & confirmat idem Farin. q. 111. num. 387.*

Et cum ista limitatione responderetur aliz conclusioni firmatæ per *Fræc.*

115 *Mare. decif. 687.* quod in dubio Iudex non dolo, sed per imperitiam malè Iudicasse præsumatur, quis prædictæ opinio procedit in Iudice profusus im-

116 perito, quod si Iudex, qui malè Iudicauit communiter tenetur, & reputatur peritus, tunc enim asserenti ipsi per imperitiam malè Iudicasse, non creditur, & præsumitur in eo dolus nõ lata culpa, nec imperitia secunquam. *Sebast. Sabia in repet. l. 1. num. 20. ff. quod quisque Iur. & sequitur Farin. d. quæst. 111. num. 385.*

Et in casu nostro vltra peritiam notoriam Iudicis ex qualitate facti dubitari non potest Iudicem fuisse in dolo, cum confessionem extortam metu

tormentorum, spontaneam apparere fecerint, ex doctrina *Bald. in l. obseruare, S. proficisci num. 14. in 29 q. ff. de offic. proconsul. & leg. & ex tot, & tantis probationibus supra narratis, qualitas* 118 *illa facti, quæ dolum demonstrat, nulla paliatiope velari potest, vt considerat Paris de Pus. de sindic. in verbo Iudex malè iudicans cap. 1. nu. 10. cum alijs relatis per Franc. Marc. d. decif. 687. num. 1. par. 1.*

Et quod semper præsumatur dolus 119 in Iudice, quando Iudex enormiter partem læserit, vel fecerit notoriam iniustitiam procedendo sine causæ cognitione, & de facto, (vt in casu nostro) demonstrat *Farin. d. q. 101. num. 385. 386. 387. & 390. vbi allegat innumeros, quos breuitatis causa omitto.*

Sufficiat Dominos Iudicantes pro complemento animaduertere in facto confessionem cum tormentis extortam; Ex actis apparere spontaneam, fuisseque suggestam ab Aduatio, & non contradictam à miseri imo iuvene sub spe impunitatis promissæ, Quæ non solum dolum arguere faciunt, sed etiam maximam falsitatem, cum ex confessione 120 in legitime extorta, suggesta, & non contradicta sub spe impunitatis, nulla possit lequi condemnatio, vt latè cum suis ampliationibus, & limitationibus demonstrat *Farinacc. quæst. 83. cap. 1. & 2. de confessione emanata in tortura, & de alia metu tormentorum sine legitimis, præcedentibus inditijs. Et de illa sub spe impunitatis, & per suggestam quæst. 81. cap. 8. nu. 276. & quæst. 43. cap. 4. num. 84.*

Et consideratis omnibus supra relatis, quæ dolum, & falsitatem probant, corruptionemque; ex murmuratione soluendæ pecuniæ arguunt, tam pro publico damno, quam pro conseruanda Regia, & Supremi Magistratus auctoritate, cuius abusus particularem cœrtionem requirit, æquissimum videri, legitimam vindictæ publicæ poenam aduertum hos Iudices, & Magistratus exerceri, quoniam munus est publicum,

& sacrosancta dignitas; vt deinceps seueræ animaduersionis exemplo prudenter, nec præcipiti iudicio capitales reorum inquisitiones recensere doceatur, Et poena eorum, qui sic præcipitantes, inconsideratè, imperitè, & dolosè contra hunc miserabilem iuuenè irruerunt, omnibus innotescat. Cùm poena non tam ad delictum pertineat, quàm ad exemplum. Plectuntur quidem, quo cæteri corrigantur. Exempla sunt omnium tormenta paucorum, Vt fulmina paucorum periculo cadunt omnium metu. Sic animaduersiones magnarum potestatum terreat latius, quam nocent, Quæ omnia satis accuratè, doctè, & eleganter exemplis, & auctoritatibus in casu simili licet non

121 doloso, considerat *Anneus Robert. rerum iudicatarum cap. 4. vers. pro heredibus.* Ibi que Senatui Parisiensem iudices certa die personaliter comparere iussisse, atque interea illis Magistratu suo, & iudicandi officio interdixisse. Quam pronuntiandi formulam refert seruire Senatui, quando obnoxios aliqua culpa censet iudices, vt personaliter ipsis postea auditis pronuntiare possit super eorum inquisitione debitam eis dando coercionem.

Qua simili vtuntur etiam Spremi Collateralis Senatus Rectores, & quã

122 do Magistratus sunt maiores, vocantur ab Excellentissimo Protege, nulla expressa causâ; Si verò per M. C. minores Magistratus Regij habentes merum imperium inquiruntur, per eandem citantur, factò verbo in Aula, & exequitur postea citatio facta relatione S. E. & prævia eius licentia, quia Offi-

123 cialis merum habens imperium non potest coerceri, nec in ius vocari, *l. pars literarum ff. de iud. l. 2. ff. de in ius voc. vbi glos. in verb. Imperium allegat concord. dixit Bars. in l. 2. ff. ad leg. l. ubi repetund. & Cyn. in l. Praes. C. de Episc. Aud. Et propterea limitauit Bald. in l. obseruare S. proficisci de offic. Proconsul. dispositionem supradictorum iurium, si de mandato Principis procederetur,*

quia quando Principi placuerit, possunt officiales sindicari, etiam durante officio; ex quibus inoleuit practica supra relata, quæ fundata est in *Cap. Regi 258. incip. Robertus inuincit nobis*, vbi in specie ordinatur, quod requiratur mandatum Principis in coactione, & citatione officialium habentium merum imperium, & ibidem *Campagnum. 16. Paris de Pus. latè in tract. de iudic. verb. durante officio S. officialis durante officio.*

Quod idem cum simus in principiis informationis, contra supradictos iudices inquisitos Fiscus debere fieri, nulla habita ratione de decreto M. C. V. Quod non video, quo iure subintrari possit. Est enim indubitata conclusio à nemine contradicita non esse expectandum exitum Sindicatus, quãdo officiales inquiruntur pro delictis gratis, pro quibus veniret imponenda poena priuationis officij, esseque remouendos, citandos, prosequendos, & condemnandos non expectato anni circulo, nec exitu Sindicatus, *ex text. in l. 3. C. de offic. Præf. Prator. l. iubemus C. ad l. Iul. repet. Affis. in consil. statuimus num. 50. Paris. de Pus. in verbo accusatus cap. 1. & ex multis alijs demonstrat Mastrill. consanguineus Fiscalis in Reguo Sicilia in sua decess. 198. num. 14. & 15.*

Et DD. quando dixerunt officiales ab officio suspendendos, id affirmari tribus concurrentibus, nempe delicto ab eis commisso, secundò, quod fuerit administratione, & tertio, quod probato delicto, & instructo processu sequatur officij priuatio, licet pro suspensione sufficeret diffamatio. Quæ omnia, locum habere in officiali perpetuo, & in delictis non importantibus poenam corporalem vltra relegationem, decisiones sunt *D. de Franc. decis. 8. D. Regentis de Ponte decis. 7. & 25. post sua. conf. 133. & 146. 2. vol. vbi latè de materia suspensionis ab officio.*

At in casu, de quo querimus poena non solum importat officij priuationem,

nem, & corporalem, sed & capitalem. Puniendi namque sunt Iudices isti, qui dolosè, & iniustè iudicarunt, non solum pœna legis *Cornel. de Sicar.* vt fundatum est, sed etiam alia de falsis, ob falsitatem mutatæ confessionis, (vt diximus) & demonstrauimus, probationibus de eis esse conuictos.

Et in casibus supra relatis ex *Anneo, & Gram. Iser. Giurb. Papon. Gomet. Farinacc. & alijs*, vbi nullo dolo præcedente Iudices mortis condemnationem iniustà protulerūt, fuisse citatos, carceratos, flagellis cæcos, relegatos, suspensos, durante administratione, & non expectato exitu Sindicatus.

Præsertim cum decretum in præsentiarum interpositum sit contra expressum casum, *l. si quis in ea culpa C. de custod. reor. & l. si confessus ff. eod. tit. de custod. reor. & l. si hominè ff. de pœn.*

Contra Cap. Regni incip. ab illo inco-
124 *hândum*, vbi quod inquisitus de crimine, cuius pœna mortem naturalem, vel civilem, vel membri abscissionem inducit, non nisi in vinculis positus sit in suis defensionibus audiendus, & ibidem *Campag. num. 34-35. & 36.*

Contra ritum M. C. 41. incip. Item si accusetur, quo cautur, quod in cau-
125 *sis criminalibus*, quâdo incipit consistare, vel per vnum testem, vel per famam publicam inquisitus detinetur in carceribus, nec relaxatur fideiussoribus.

Et contra *pragm. 8. in S. item vpglia mo sub tit. de offic. Magni Iustis*. Quaprovisum est, quod de caulis arduis, in quibus venit imponenda pœna mortis naturalis, ciuilibus, abscissionis membri, tritemium, aut relegationis, inquisiti citati comparètes non possint habilitari sub qualibet fideiussione, sed carcerari in carceribus M. C. & quod infirmi detineantur in Regia infirmeria, Per quæ iura remanet correctæ, & impracticatæ *Consiss. Regni Humanitate, vt optimè demonstrat Carauit. d. rit. 41. num. 14. & 15.*

Si Iudices isti stante atrocitate de-

licti non expectato anni circulo sunt in carceribus detinendi, & in vinculis audiendi in suis defensionibus; Quomodo subitineri potest decretum latû, vt expectetur exitus Sindicatus.

Et ne deficiant decisiones particulares, videatur *decisio Illustris Regens*
126 *17. num. 2.* vbi refert *Consiliarium* Regium fuisse suspensum ab administratione, & officio, ex quo fuerat inquisitus de falsitate; Erat namque pœna corporalis, & fuit cognitus non expectata generali visitatione, quæ loco Sindicatus officialium temporalium habetur.

Et ante ipsum refert *decisum Boer,*
127 *decif. 150. num. 15.* vbi similiter ob falsitatem officialis fuit punitus, & castigatus, nõ expectato exitu Sindicatus.

Debet namque Prorex si aliquis ex ministris perpetuis commiserit homicidium, falsitatem, vel delicta similia, pro quibus venit imponenda pœna corporalis vltra relegationem, capere informationem de delicto, & officialem in carceribus detinere, & consulere Regem, prout hæc, & alia demonstrat idem oculatissimus, & nunquam satis laudatus Illustris Regens *Tapia in alia sua decis. 3. nu. 26.*

Si perpetui Ministri suspensa administratione sunt in carceribus coniecti, quâdo capitale delictum comittunt,

Quid ergo dicendum in officialibus istis temporalibus minoribus, qui creantur à Prorege, & immediatè ei subsunt in casu tam graui, & exemplari.

Cætera suppleant Domini Iudicantes.

Iulius Mastrillus Reg. Fiscæ Patronus M. C. V.

Conferunt apprimè congesta, ac recollecta super eodem facto occorso per me in 3. parte nostri Compendij verbo Officialis, qui inussè sol. 203. vbi vltra rationes tam pro Fisco, quàm pro inquisitis alia ostenduntur cum decisionibus consimilium casuum alias occursorum, & demum referuntur decisiones, tam per

*M. C. quàm per S. C. ac Collaterale
Consilium facta in præsentis causa, in
qua demum apparet inquisitos fuisse li-
beratos in forma, ut ibi erit videre,
Io: Baptista de Tboro I. C. Neap.*

FACTVM.

ALLEGATIO II.

FRANCISCUS Poliarcus, ætatis anno-
rum 19. & mensibus septem, de
Terra Sancti Bartholomei in
Galdo, carceratus à Carolo Aspito in
Tempestate Anni 1627. Quia se iacta-
bat pluribus mensibus armasse per
Campaneam in Comitibus quadragin-
ta sex Banditorum Laurentij de San-
cto Sossio Caporalis famosissimi; Du-
ctusque Luceriam ad domum Præsi-
dis, ibi Confessus in præsentia illius,
Fiscalis, & Aduarij tantum Armatio-
tionem prædictam, Homicidia, Recap-
tus, & alia plurima, cum tribus deli-
ctis in genere, vt in Actis. Inde die se-
quenti in Tribunali coram duobus Au-
ditoribus, Bartholomeo de Angelis, &
Angelo Crescentio ratificauit, Con-
validando in Tortura, Habuitque ter-
minum vnus horæ ad defendendum
prout de stilo Grassatorum, in quo ter-
mino non solum non opposuit, sed
eius Aduocatus confirmauit prædi-
ctam Armationem, quæ sola in Regno
digna est pœna mortis, vt infra. Dein-
de Monitus ad dicendum, nihil pro sua
defensione proposuit, & eodem natus
ad mortem eum termino ad discuten-
dum nullitates, & Appellatione; Fuit
conclusum in plena banca, auditis par-
tibus, quod esequatur sententia, Ra-
tionibus infra dicendis.

Quæ cum fuerit exequuta, Compa-
ruit in Collaterali Consilio Tomas
Poliarcus, & querelando petit iusti-
tiam contra totum Tribunal Regiæ
Audientiæ Capitanatæ, & obtinuit
contra tex. (cum Reuerentia) in Auth.
post fratres C. de legis. bared. vbi cui cõ-
petit successio, competit etiam ius

querelandi, sed prædicto Tomæ suc-
cessio non comperit, ergò quærè ius
querelandi? vbi etiam præsentauit fi-
dem baptismatis annorum 16. & men-
sibus septem ipsius Grassatoris, de qua
nulla mentio fuit facta in Actis Regiæ
Audientiæ, Imò contrarium, ex pro-
pria sui oris confessione, eiusque Aspe-
ctu videbatur.

Qua propter fuit expeditus D. Io-
seph d' Herrera Commissarius Fiscalis
ad capiendam informationem, & ipsa
capta, & consignata dicto Regio Col-
laterali post octo menses, Angelus
Crescentius redijt ad officium, Bar-
tholomeus verò redere ad potuit, & cum
exelamasset, non fuit auditus. Quæ
quidem Informatio fuit remissa M. C.
V. vt iustitiam faceret, Ipsaque post
alios octo menses decreuit; quod ex-
peteretur elitus iudicatus, & eum fue-
rit appellatum ad S. C. duabus Aulis
confirmarunt decretum M. C. (Ecce
quod causa ista Ciuili effecta.

Vndè Fiscus iterum reuersus ad Col-
laterale Consilium, post annum inte-
grum, nullo cognito peccato, ab alijs
viginti iudicibus decretum fuit, vocen-
tur Auditores ad effectum deponen-
di. Deposuerunt prout proprijs man-
ibus firmarunt, & quando visa deposi-
tione licentiari sperabant, Fuerunt de-
stinati Nouj iudices in causa, & nouus
Commissarius, & priuata M. C. con-
tra tex. in l. vbi captum de iudic. Tborus
in Compend. par. 2. verbo Iudex cui pri-
mo. Cum sit sola competens in delictis
Officialium, Carauit. ris. 49. & 50. de
Francb. decis. 274.

Ad summum carcerarunt Aduariũ
prædictæ Regiæ Audientiæ daroque ei
termino ad defendendum, noluit ha-
berè testes Regij Fisci pro repetitis.
Fiscus autem non solum infra legitima
tempora prædictam repetitionem non
procurauit, sed neque per annum inte-
grum, quod cum fuerit relatum Ecce
lentissimo Duci d'Alcala, tunc Regni
Proregi confirmauit decretum ad om-
nem ordinem in personam ipsius la-
tum

tum ab Illuſtr. Marchione Campiz Io: Erriquez Regiam Cancellariam Re- gente de meritis cauſe informato, & S. E. Delegato in viſitatione carcero- ſum S. Iacobi Hiſpanorum, quod con- ſeruatut penes Secretarium Curiz Au- ditoris Generalis exercitus, ſub die
• • • Aprilis 1631.

Nunc quis conſcientiatus vir dubi- tabit Magiſtratus prædictos, nullo, nec Imaginario dolo, nullaque culpa te- neri? Negotio quatuor annorum, ver- ſatoque iater tot, & tantos celeberr- mos Iudices, Inrer tot, & tanta Tribu- nalia ſine vlla figura iudicij. Imò Actua- rio liberato vt ſupra, & quod peius (cū Reuerentia) Maximo intereſſe bono- rum, ſamz ammiſſione, Iuſtiriz vilipen- dio, & publico Magiſtratuū contemp- tu.

Ideo licentiaſdos, Reintegrandos, & Remunerandos.

Confefſio ſpontanea Franciſci Poliar- chi publici Graſſatoris p. æceden- tibus dictis orctenus Caroli Alpi- ti capturantis, coram Præſide; & Fiſcali tantum.

Die 22. Menſis Iulij 1627. Luceriz hora ſecunda Noctis pulſara, & coram Il- luſtriſſimo Domino Præſide & Regij Fiſci Patrono.

Francoſco Poliarco de S. Barſolomeo in Galdo, ſin come ſe ſe chiamare d'anni decenoue finiti à Natale proſſimo paſſato, Principaliſ in ſe, Teſtis in alioſ cum Iuramento interrogatus, & examinatus ſuper præſenti informa- me ſacto, cauſa, & Primò interrogatus ſome ſe vitrona carcerato eſſo Principale.

Dixit, Signore queſta ſera à circa le vinti- doi bore ſtando al freſco in vna Maſſe- via, lontana da queſta Città, circa tre, ò quattro miglia là ſono venute molte gente, e mi hanno pigliato carcerato, e portatomi auanti da V. S. Illuſtriſſima,

E deſſoli doue andaua eſſo Principale. Dixit. Signore Io voglio dire la verità, qual'è queſta, qualmente del meſe d'Aprile proſſimo paſſato eſſendo venuto per mio diporto in queſta Città, e praticando nella Chieſa della Pietà de' Minori Oſeruanti de S. Franceſco comincià à pigliar pratica con doi Fiopani sbarbati della medeſma Città, vno chiamato Tonno, e l'altro Luca che non sò gli loro cognomi, mà ve li doli li conſeceria molto bene, e fra li ragionamenti diſſero che voleano andare à trouare Lorenzo Sauto Soſſo Capo de banditi, & armare con lui per buſcarſi qualche coſa, e volendo io ancora and'ruì con queſto appunta- mento tutti Trè ne parieremo, & andammo nel Boſco d' Illicito, doue bauendo ritrouato detto Lorenzo con quarantaquattro ſuoi Compagni, armati tutti di Scopetia à Focile, Archibuſcetti piccolli, e Pagnali, li diſſemo queſta noſtra reſolutione, ne ricuei caramente, e ſubito ne provedo d'vna Giumenta, vno Zeffione, vn Archibuſcetto, & vn Pugna- le per vno, e cominciammo ad armare con loro per li Boſchi de Bouino, Illicito, & altri locchi, e poco giorni dopo mentre vn'ſtra mangiauaſmo dentro la Chieſa di S. Maria del Boſco territorio di Bouino vno delli Monaci che faceua la guar- dia ſonò la Campanella, ch'era il ſegno quando ſi vedeano gente di Corte per lo- che eſſo Lorenzo ſe ſubito armare tutti, & con dodici ſolamente in circa uſciuo- ra laſciando l'altri in detta Chieſa, ac- ciò non ve ſe faceſſe qualche imbocata, e cominciò à ſcaramuzzare con la gente della Corte, nella quale ſcaramuzza re- ſtò morto vno Cicchiello, che non sò ſuo cognome, mà diceano eſſere fratello cugino di detto Lorenzo, e dopo ce ne fugimmo, & andammo per detti Boſchi quindici altri giorni, e deſti Luca, e Tonno dopo bauerno armato vn meſe con detto Lorenzo, e trouatoſi con detta ſcaramuzza, ſe licentiorno e diſſero vo- lerò andare alla loro caſa, & io reſtai; Et vna mattina vn'ora auanti giorno del meſe di Giugno proſſimo paſſato vo-

lendo detto Lorenzo migliorare di giorno in giorno nella Puglia, e come fusimo nello Bosco dell' Incoronata, in vna di quelle Massarie erano molte genti di Corte, le quali cominciaro a tirarci de Scopettate, e Noi à loro se aramuzzando, & Io tirai vna Scopetta, e nella parte nostra restò morto vno Compagno nome Lutio nepote di Lignella, e della Corte ne morsero cinque, e perche non erano finiti di morire, essi Lorenzo, & Compagni l'ammazzarono con Pugnalate, e poi tagliorno la testa à detto Lutio atterrandola in detto Bosco lontana dal Corp, acciò non fusse trouata. E ce ne ritornammo in dietro per li medesimi Boschi, doue quasi di continuo praticauamo, E dallà circa quindici giorni mētre andauamo à mangiare nelle Massarie del Vesouo di Bonino à S. Lorenzo, vedemmo vn Cauallo infellato, detto Lorenzo gli tirò vna Scopettata, & l'ammazzò, e dopo vedemmo fugire certi soldati, e noi ce ne andammo nella Chiesa di S. Lorenzo, doue lo Romito ne diede da mangiare, e dallà à certi pochi di, detto Lorenzo disse volere fare vno Ricatto in Rosito doue andammo, e perche le gente della Terra se ne erano accorte, ritrouammo le porte serrate, e detto Lorenzo essendosi finto huomo di Corte, li fù dato dalli Sindici, & Eletti Carne, Vino, e Pane da mangiare. E dopo ce ne andammo, e poi dallà andammo nella terra di S. Iorio, doue per Ciommo Tauernaro, detto Lorenzo mandò vn Bolettino ad vno Melchionne de ducati duemila di ricatto, & hauendoceli promessi fra due giorni non libabbemo, perche la Corte ne sequisiua, e partemmo la volta di Grauina, E passandomo per Ascoli incontrammo la Corte, con tutto ciò andammo nel Territorio di Grauina, doue detto Lorenzo in vna Aya brusciò da trecento tomola di Grano, in vna Reglia d' vno di Casa Conte, perche non hauea voluto mandare ducati seicento che volea di ricatto, e non potendo neanche stare in detti loci ce ne ritornammo nel bosco de Panni, doue

detto Lorenzo se ligare me, Orasio Canaroja figlio di Cassandra de San Bartolomeo, Francesco Nardillo dello Colle figlio di Pietro Lottatore, Don Sebastiano de Montefalcone Sacerdote di Massa che è d' alta statura mostaccio biondo, Marino Maffeo di Foiano figlio d' Ostauio, Virgilio Grillo de Baselice, e Tomase de Siluestro de Rosito, e ne consegnò tutti sette ad Angelo Maffia de Bicchieri, Vincenzo de Antonino de Fragnitiello, Oratio Petruso de Castelluetero, Matteo de Gregorio de S. Elia, e Vincenzo Stornochia di Foiano similmente nostri Compagni, con ordine che ci guardassero fin tanto, che lui tornaua, con li altri Compagni che si portaua, e partuti che furono, noi che stauamo ligati, cominciammo à pregare detti cinque, che ne guardauano non comportassero di farci ammazzare, mentre che loro medesimi non erano sicuri della vita, e così parte per le preghiere, e parte perche ogn' vno de noi li diede quelli denari che haueamo, & Io in particolare li diedi tredici ducati, ne sciolsero, & ogn' vno sciolto che summo piglio la strada sua, cercando doue saluarsi la vita, e questo fù due hore dopo in circa, che detto Lorenzo, e Compagni ne haueano lasciati legati, per lo coe to me ne andai in Santo Bartolomeo, da doue questa mattina era partito per venire in questa Città à trovarmi vn Gippone.

Dico di più, come vn giorno dopo la scaramuzza dell' Incoronata, standomo in vn Bosco della parte di Bonino per la strada, venne passando vn huomo à Cauallo, e disse essere della Cirignola, lo pigliammo per Ricatto, e detto Lorenzo lo fù portare in vn Bosco vicino la Terra sua, doue lo tenne due giorni, & aggiustati tra di loro per vna quantità di denari, e credo furono settecento ducati in circa, quali furono portati da vn Monaco dell' Ordine di Santo Agostino, che stà in Santo Soffo lo licentiò, & io n' hebbi la parte mia, che furono ducati tredici in circa, & ogn' vno dell' altri Compagni bebbe la parte sua.

E dett:

E destoli come si domandauano li altri Compagni, che detto Lorenzo porò con se al tempo lasciò essa Principale ligata come hà detto di sopra. Dixit Signore io non mi ricordo ben si hò intesa dopo che fui sciolto, che detto Lorenzo era stato guidato con detti suoi Compagni.

Dico di più come dopo essermo stati nella Terra di Resto per fare lo Recatto conforme hò detto, detto Lorenzo disse uolere vedere la Terra di San Bartolomeo, e tutti uniti ci auuiammo, pigliandomo quella strada, e perche si se notte la sera stemmo nella Terra di Foiano, doue sotto nome di Corte ci fecemo dare da mangiare, e beuere, & Orgio per le Giornate, e perche un huomo di detta Terra andaua gridando banditi banditi, detto Lorenzo li tirò una Scopettata per ammazzarlo, e colse ad una Donna, che si tronò passando per auanti detto huomo, e la serè in un braccio, e dopo hauermo mangiato uscimmo à dormire fora la Terra, & non andammo più in San Bartolomeo, conforme detto Lorenzo hauea determinato.

Et sic de ordine predicti Illustrissimi Domini, & Magnifici Fisci Patroni fuit superseffam in dicta examinatione cum potestate iterum examinandi.

Io Francesco Poliarco hò deposto ut supra.

Quæ quidem Confessio, die sequenti, fuit Ratificata, & conualidata, aduersus socios in Tribunali coram Auditoribus instante Regio Fisco.

Regius Fiscus acceptando predictam confessionem in statum puniri pena ultimi supplicij, & predictum Franciscum prius torqueri ad conualidandam dictam eius confessionem contra socios, citra praiudicium probatorum, & confessorum.

Ioannes Maria Campana.

Die 23. Mens. Iulij 1627. Lucetiz.

Per Illustrissimum Præsidentem in presenti causa vigore Potestatis extraordinariæ

ad modum belli procedentem, prouisum, & decretum est, quod supradictus Franciscus Poliarcus spontè confessus torqueatur, prout torqueri mandatur ad conualidandam eius depositionem, & confessionem contra socios, citra praiudicium probatorum, & confessorum, hoc suum.

Gio: Vintenza Strambone, De Angelis, Crescenzio.

Eodem predicto die in Palatio Regiæ Audientiz, & coram Illustrissimo D. Præsidente, ac Regijs Auditoribus, De Angelis Crescenzio, & Fisci Patrono,

Ductus supradictus Franciscus Poliarcus ad Cameram Corde pro Ratificatione, & conualidatione retrospectæ depositionis, in forma, pus de seipso, & in Actis.

Dixit, Signore questa è la mia vera depositione, e quanto in essa si contiene è uero, e uerissimo, & l'hò deposto io, e per ciò l'acetto, Ratifico, Emologo, e confirmo, & quatenus opus est de nouo lo depongo, singula singulis.

Et sic fuit iussum altiari ad Cordam, ubi pendens dixit, per Amor de Dioscendemi, che quanto in essa si contiene, tutto è uero, e uerissimo, e l'hò deposto io, e perciò l'acetto, Ratifico, & Emologo, ut supra.

Et stans, & persistens in dicta Ratificatione, iussum discendi, dissolui, & braccia accommodari, & in fidem.

Franciscus Angrifanus Aduarius.

Commissio Præsidis Capitanae Comitatusq; Molisij contra Banditos Confessos, vel Conuictos.

PHILIPPVS DEI GRATIA REX, &c.

Don Antonius Alvarez de Toledo, & Beaumont Dux Aluzæ, & Hueschæ, Comes Lerini, & Saluatierræ, Marchio Corizæ, Miles ordinis Aurei velleris, & in præsentem Regno Vicereæ Locumtenens, & Capitaneus Generalis,

ralis, &c. Magnifico Viro Ioanni Vinentio Strambone Regio Consiliario fidei delictissimo gratiam Regiam, & bonam voluntatem. Effendomo giunti per ordine di S. M. al gouerno di questo Regno tra l'altre cose de che douemo tener pensiero particolare à l'estirpatione de Forasciti delinquenti, & malfattori per la publica quiete, li quali intendemo, che senza timor di N. S. Dio, & della Giustitia, non solo siano andati, & vadino armando per le publiche strade impedendo il commercio, ma anco componendo, & ammazzando dentro le Città, Terre, & nell' Ecclesie con ogni crudeltà con hauerlo commesso incendij, furti, & sacrilegij, & altri enormi eccessi, che da Barbari insolentissimi non si potria no commettere più horrendi, & abominuoli, per il che mirando noi à quel che conuicne al seruitio predetto di N. S. Dio, & di S. M. per non lasciar di far le prouisioni, che sopra ciò conuengano per conlequir il fine dell' effetto del mio giusto desidetio, & se bene per le prouisioni fatte dall' illustissimi miei predecessori nè siano nati bonissimi effetti. Tutta volta acciò così si possa continuare, & per conseguire la total' estirpatione di detti delinquenti per il seruitio predetto, & quiete deli suditi di S. M. Cattolica, li quali viuono sotto l'ombra, & protectione della sua gran Giustitia ci siamo resoluti di poner nouo, & conueniente rimedio, deputando all' executione di questa persona, dalla quale dobbiamo conlequire quello che si desidera. Et come che la persona vostra è stata deputata per il gouerno delle Prouincie di Capitanata, & Contato di Molisi, ci è parlo oltre la potestà che tenete come Governatore di esse, anco con voto, e parere del Regio Collaterale Consiglio appresso di noi assistente per la confidenza che tenemo della vostra persona, &stante la vostra diligenza, integrità, & valore cõ metterui l'estirpatione castigo delli

Forasciti predetti, & vi dicemo, & ordiniamo, & commettimo che debbite attendere nelle dette Prouincie di Capitanata, & Contato di Molisi à perseguitare, & pigliar li Forasciti, & delinquenti che vanno per la Campagna perturbando lo quieto viuere di quella, contro li quali delinquenti forasciti, cõtumaci, & forgiudicati complici, & fautori, e le spie di essi, & cõtrotelli che l'hanno recetrati, alimentati, fauoriti, & in qualsiuoglia modo agiutati che haurete in mano procederete de fatto, uelo leuato, & ad modum belli abbreuiando il termine per horas, omni prorsus etiam quacunque appellatione remota ad ogni estirpatione, & à darli qualsiuoglia pena, etiam d'ultimo supplicio, & in quel modo, & forma che vi parerà secondo la qualità della persona, & del delitto. Et acciò possiate così essequirlo. Vi dicemo che per qualsiuoglia prouisione d'inibitoria che si facesse per la Gran Corte della Vicaria, ò d'altri Tribunali à beneficio de forasciti, ò altre persone della detta qualità non debbite impedir il corso dell' executione de quello che vi hauemo ordinato, eccetto se venesse prouisione firmata di nostra mano, & caso che detta prouisione l'hauesse spedita la detta Gran Corte della Vicaria, mediante memoriale da noi rimesso con Regia decretatione, che proueda di giustitia, obseruarete in ciò quello che da noi è stato ultimamente scritto, & ordinato all' Audienza di dette Prouincie di Capitanata, & Contato de Molise, & à tutte l'altre Regie Audienze, del qual ordine con questa vi se ne consegna copia autentica sendo attendere alla persecutione de detti Forasciti p qualsiuoglia modo non solamente dalle genti pagate, & destinate per tal effetto, mà da qualsiuoglia altre genti per toglier l' inrelligenza de parenti sotto la cui protectione, & fraude si mouono à far delitti. Vi damo con questa facultà, che possiate publicare banno

in nome nostro, prefigendo termine di giorni dieci alli parenti di detti foraciti à darucli in mano. Il qual termine elasso, è non fando l'effetto predetto li farete sfrattare da loro patrie, & dalli lochi doue fando, e faranno loro residenza per quel spacio de miglie, che à voi parerà con impouere pena all'huomini di cinque anni di Galera, & alle donne della Frustra, & contro li transgressori essequirete le cose predette. Dandoui anco autorità, e potestà che possiate deputar in ogni Terra quel numero de frati giurati, che à voi parerà che similmente attendano alla persecutione, e cattura de foraciti à ciascuno in sua giurisdictione con far banno, che quando sentiranno foraciti in loro territorij, in quella terra doue si sentiranno si debba sonar la Campana all'arme, e così da mano in mano debbano sonarse in tutte l'altre Terre, & non solo debbano uscire tutti li frati giurati in loro persecutione, mà tutte l'altre persone de ciascuna Terra atti à maneggiar armi, e lo medesimo debbano fare l'Officiali Sindici, & Eletti, & quelli che pigliaràno li debbano consegnare à voi con impouere pena di frati di corda à quelli, che non vsciranno, & faranno atti alle dette armi, & in tutto quello che vi occorrerà, ò ricercarà consulta procederete con consiura, & parere de tutti li Magnifici Auditori di detta Regia Audienza quando fate residenza in essa. Et quando v'ocorrerà vscire dal detto Tribunale per cose di Campagna debbate portarui vno de detti Magnifici Auditori, & volendoui portare l'Auocato Fiscale di detta Audienza, volemo non lo possiate portare senza ordine in scritto obrento. Et vi concedemo autorità, & potestà, che possiate tormentare tutte quelle persone che vi pareranno essere spie de foraciti, & da essi, & ciascuno de loro potrete sapere doue si racogliono, e recettano, & còtro li Caporali, & Soldati vostri che seruiranno appresso de

voi, e se faranno negligenti, ò facefferò alcuno eccesso de delitti similmente procederete subito à darli quel castigo che vi parerà, & circa lo dar de tormenti de funicelle, ò altro tormento à testimonij non lo farete, eccetto in casi molti graui, & che siano contro essi inditij, ò proue tali che se li possa dar tortura seruata la forma della Regia Pragmatica, & ordini sopra ciò dati. Et acciò possiate far il seruitio predetto come conuiene, e si desidera. Per la presente vi damo potestà, che alcuno delinquente s'offeresse far alcuno seruitio, che non pareffe dilatione de dar in vostro potere alcuno foracito, ò delinquente, ò vi promettesse andar di persona à far tal seruitio in questo caso, & non di altra maniera ci contentamo che lo possiate guidare per trenta giorni solamente con darne à noi subito auiso che persona e, & che seruitio offerere fare, perche visto vi si possa ordinare se si l'haurà da prorogare tal guidaticio, già che la voluntà nostra è non si facciano li guidatici se non à quelle persone, che effectiuamente vanno di persona à far lo seruitio, che offerono. Prohibendoui espressamente de non prorogarlo senza nostro ordine in scriptis. Auertendo de non guidar niiluno delinquente che haurà delinquito dentro questa fidelissima Città di Napoli, & suoi borghi, & nelli guidatici che facete ci ponete clausula con che non habbiano delinquito in Napoli, e suoi borghi, & di più nel conceder dette commissioni, e licenze d'arme non le concederete à niiluno, eccetto che alli Caporali, & altri che attualmente vanno in persecutione de foraciti seruata la forma dell'ordini dati à tutti li Governatori, Prouinciali, & Commissarij di Campagna, & acciò il tutto possiate eseguire come conuiene. Vi damo, & concedemo, vi es, & voces Regias arque nostras plenumque posse nostrum cum dependentibus emergentibus annexis, & connexis ex eisdem, ac merum, & mixtum.

tum Imperium, & gladij potestatem. ordinando, & comandando à tutri, & singuli Baroni Titulati; & non titulati Governatori, & Auditori Prouincial, che vi debbiano prestare ogni aiuto, e fauore necessario, & opportuno come da voi seranno ricercati, & li Capitanij, Assessori, Sindici, Eletti, Vniuersità, & huomini, & altri Officiali, & persone vi debbiano assistere bisognando, & fare, & essequire quanto da voi li farà ordinato, & obedire li vostri ordini, & mandati come li nostri proprij, non fandosi lo contrario per quanto si hà cara la gratia, & seruitio della prefata Maesta, & sotto pena di ducati dui milia. La presente singulis vicibus resti in vostro potere. Datum Neap. in Regio Palatio die 22. Mensis Februarij millesimo sexcentesimo vigesimo septimo.

EL DVQVE D'ALVA.

Vidit Carolus de Tappia Regens.
Vidit Erriquez Regens.
Vidit Lopez Regens.

Dominus Vicereus mandauit mihi
Io: Angelo Barillo Secret.

Locus Sigilli. Manduca.
In Curia 1. fol. 79.

Commissione in personâ del Magnifico Gio: Viacenza Strambone per quello hà da essequire in materia de Forasciti nelle Prouinci di Capitanata, e Contato di Molise, nella forma solita. vt supra.

IN causa Regij Fisci, cum Francisco Poliarco de Terra S. Bartolomei in Galdo spontè confesso coram Preside, & Fiscali de Armatione per Campaneam pluribus mensibus cum famosissimo Grassatore Laurètio Armellino de Santo Sossio in comitiua 46. Banditorum de Recaptibus, scaramutia cum homicidijs Militum Regiæ Cu-

rie, alijsque pluribus facinoribus, & delictis enormibus, Regia Audientia Capitanaræ fuit in voto mortis, & furtis suspendendo, corpus diuidendo, & partes ponendo in locis, vbi magnopere grassatus fuit, *Marius Burg. de modo proced. ex arrup. centu. l. q. 2. num. 89.* Dum nulla maior victima, quam Reus iniquus, *cap. Reos 23. q. 5.*

Illustrissime, & Excellentissime Domine, Non peccauit Regia Audientia Capitanaræ circa prædictam condemnationem, quia quando reus spontè confitetur existente delicto in genere Partes iudicis in condemnando *cap. 1. de accusat. in 6. Bursat. conf. 77. nu. 24. lib. 1. Bald. conf. 192. lib. 2. Crauet. conf. 61. num. 13. Rimi. lun. conf. 84. nu. 17. lib. 2. Bertazz. conf. 37. num. 4 lib. 2. Martesil. singul. 53. Gramat. decis. 48. num. 8.*

Et si delictum fuerit atrocissimum, vt facti contingentis, vbi formata Armatio per Campaneam ultra decem dies, cum maiori numero quatuor, nec non diffinitio verbalis, de qua, *infra, prag. 6. l. 12. de esul. cuius tituli Rubricam explicauit Dominus, & Magister meus Reg. Rouis. idem comprobatur num. 22. Cirarda conf. 93. per totum;* Tuac tanquam diffidatus laborabat infamia, & contra ipsum erat notoriè bellum in dictum, vt à quolibet occidi potuisset, *l. 3. S. transfugas ff. de sicar. Cum esset extra protectionem, l. reor 6 C. de accusat. Paris. de find. vero latro cum sama mihi fol. 69. ar. Quapropter fuit processum breui iuris ordine seruato Innocent. in cap. 1. de confit. Bal. in cap. furtum de accusat. in fine, Abb. in cap. inter alia, de immunit. Eccles. Affist. decis. 391. num. 10. denegando amplam defensionem, & Patrocinium homines C. de defens. ciuit. Baiard. ad ad Clar. q. 39. num. 52. Marsil. in l. 1. num. 43. ff. de quest. & specificè ad horam, iuxta potestatem Præsidi concessam in sua commissione, tanquam ad Guerram Capitanus.*

Imò si deceisset ante sententiam,

con-

9 condemnatoriâ, prædicta Regia Audientia agebat ad interesse contra hæredes, *Baiard. ad Clar. quest. 65. nu. 1. allegans Apost. ad Bart. in l. 1. num. 19. C. de confess.*

10 Vnde cum realiter dictus Poliarco fuerit spontè confessus, & die sequenti coram Regijs Auditoribus conuallidasset aduersus socios fol. 17. appellatur Actus notorius, *l. fin. C. de fidei-*

11 *com. l. i. celsus sustinum ff. de infam. l. propterandum, ubi Bal. C. de iudi. Alex. conf. 152. vol. 5. Paponian. lib. 3. Arrest. 17. Anton. de Butr. in cap. fin. de temp. ordinat. Clar. q. 9. num. 5. circa medium.*

12 In notorijs ordo est, ordinem non seruare *Bald. in cap. ad nostram il 3. de iur. iur. & per consequens confestim condemnare absque tot iuris sollempnitatibus, idem Bald. in l. ita vulneratus num. 3. ff. ad l. Aquil. citans l. locatio §. quod ille cite ff. de publican. cap. quoniã contra de probat. Felyn. in cap. pastoralis §. quia verò, de offic. deleg.*

Non obstant argumenta Fisci patroni M. C. & Primò non obstat dicere, terminum vnus horæ datum dicto Poliarco ad se defendendum fuisse breuem.

Quia dupliciter respondetur primò ita esse stilum illius Regiæ Audientię 13 in delictis Campanæ, & qui iudicã secundum stilum sui Tribunalis non tenetur *Farinac. q. 11. num. 38. D. Reg. Rouis. in prag. 1. num. 46. de find. offic. Ricc. collect. 1838. Marsil. in l. 1. num. 99. ff. de Sicar. Ero. conf. 181. nu. 9. C. 10. C. conf. 190. num. 8. vol. 3. Socc. l. un. conf. 27. num. 29. vol. 4. Bertanz. conf. 81. num. 4. & M. C. V. ita seruauit in causa cuiusdam Acquarij Vertozzã, Baroni Pallicianelli, & aliorum.*

14 Secundò responderetur, quod in delictis ordinarijs reo confessio breuis terminus ad defendendum constituitur:

15 *Bolog. in addit. ad Suzzar. tract. de indi. num. 96. Pius. decis. 68. à fortiore in* 16 *delictis atrocissimis debet esse breuissimus, & specificè cum Poliarco nostro, vt docet idem D. Reg. Ronitus di-*

cta prag. 12. num. 5. de ius. cum aliud allegare non potuisset, nisi confessione fuisse erroneam, metu factam, vel 17 *sub spe futuræ libertatis, Baiard. ad Clar. quest. 50.*

Qui terminus est iuris naturalis, & tolli non potest, *l. vnus §. cogniturum ff. de quest. Baiard. ad Clar. d. quest. 49. num. 13. sed bene potest ex causa variari, differri, modificari, & limitari, quo tempore non est tollere defensionis, Grass. de except. exposi. 21. num. 47. & sic tempus defensionum limitatur;* 18 *sed ipsa defensio non tollitur. Cardin. Tuscus conclus. 504. nu. 2. lit. S. & hac causa Alexandro Zito eius Aduocato* 19 *fuerunt concessa acta originalia, & nõ copia. Farin. q. 39. num. 115.*

20 Contra quem, ad modum belli fuit exequuta sententia, non ex vi perfectionis, ibi ingens armorum strepitus leges audiri non permittit, *Grandis prædicam. substantia. q. 2. num. 3. sed militari modo, qui in Tentorio prædicatur quando alportatur ad Tribunal, & sufficit qualis causæ cognitio, propter verba potestatis procedas de facto, velo leuato, ad modum belli, quæ verba important in obseruantiam iuris communis, Grauct. conf. 198. Agno conf. 5. nu. 12. Grandis loco citato.*

21 Ampliatur ista conclusio à communi DD. scilicet, si insurgit necessitatis pro bono publico, propter multitudinem delictorum, vel delicta atrociora, seu atrocissima iudex potest arbitrari, *Grãmat. in casu decis. 36. num. 39. in fin. in alio de Franch. decis. 570. in vltimis verbis, Tertio loco Paris de Put. de findic. dicto verbo lato cum sama per* 22 *totum, vbi sine defensionibus quidam Grassator fuit suspensus, ad instar text.* 23 *in l. 6. hij autem, ff. de iniur. rup. vbi prius punire, deinde scribere.*

Ergò (si prædicta non essent vera) & Regia Audientia fuisset arbitrata in personam dicti Poliarchi; adhuc non 24 peccasset, stante copia Banditorum in Prouincijs illis, & ad illorum terrorem, *l. aus facta §. euenis ff. de pan. l. qui cedent.*

den. ff. de sicar. Bart. in l. i. nu. 5. in fin. ff. de offic. eius Bardi. Clar. quest. 47. num. 10. & 11.

Et maximè tempestate nostra ab ann.

1627. vsque hodie Apulea tota flevit

amare, ibi Terremotus, ibi Caporalium

25 Banditorum scelera atrocissima, vt

potè Nicolai Vallone, Laurentij de

Sancto Sossio, Ioa: Baptistæ Ferretti,

Fratrisc Francis de Venafra, Petri Mâ

cini, Rocci de Aprutio, Martij, & Colè

de Sancto Nicandro, Francis Campana,

ac aliorum de Marcancionibus,

Testimonium redeant experientia

capta, per Excellentissimum Ducem

de Alcala tunc huius Regni Proregem

36 destinando proprium filium in Vica-

rium Generalem.

Neque prævalet illa opinio, spon-

taneam confessionem non ad pœnam

ordinariam, sed extraordinariam pro-

bare, vt Filius Patronus longa serie cõ-

cludit in sua allegatione num. 54. &

37 seq. carendo diffamatione, quæ est de

forma.

37 Quia respondetur (vltra dicta per

me ibidem, quæ vno die, Deo adiuuan-

te mundus cognosceret) cum doctrina

Mysingerij centur. 3. obseruat. 81. vbi

fuit prouisum spontaneam confessio-

38 nem delicti non sufficere ad condem-

nandum aliquem pœna mortis, nisi

constet delictum fuisse commissum,

d. l. 1. Sitem illud Farinac. q. 2. nu. 15.

& *q. 81. num. 13.* cui concordat *Anto-*

nianus Faber. decis. 3. C. de Furtis.

Sed in actis fol. 56. optimè proba-

tur corpus delicti, scilicet delictum in ge-

nerè circa scaramutiam factam in ter-

ritorio Ciuitatis Fogiæ, vulgo dictum

il Marohione, vbi ex parte Regiæ Cu-

39 rilz occisi fuere quinque milites, & ex

Banditis duo, Poliarcus vero, de quo

agitur confessus est ipsum tanquam

socius assistisse in dicta scaramutia, &

ictum Scopicti eiecisse.

Et cum confessio ista sit super facto

30 proprio, vbi non admittitur probabilis

error, neque præsumitur in ic mentiri

Bart. in l. non fasetur ff. de confess. per

text. in l. si confessus ff. de iust. rerum;

& l. qui sententiam C. de penis, Alex.

conf. 19. vol. 5. Gramm. d. decis. 36. nu.

62. & seq.

Sequitur recipiendam esse, & aduer-

sus eam iustitiam ministrare, prout

iura, & tempora postulabant, *dicta l.*

aus facta S. euensis. l. proinde. ff. ad l. A-

31 *quis. l. 6. S. fin. ff. de penis.* cum non

egeat alia demonstratione, quoniam

solet condemnatis equiparari. *l. unica*

C. de confess. probat text. in cap. at sic cle-

32 *rici veri si verò, & ibi Butr. num. 2.*

de Iudi. Dectus ibidem num. 49. Bero-

num. 4. in fin. text. melior in l. cum reis

C. de penis, & ita in Praxi seruari dicit

Ludou. decis. Lucan. 13. nu. 60. par. 1.

33 Secundo respondetur, quod diffama-

rio quæ requiritur de forma, est du-

plex. Quemadmodum Præcentio, Rea-

lus per capturam, & verbalis per cita-

tionem, *Clarus quest. 38. num. 87. de*

Franch. decis. 505. num. 15. Ità diffama-

34 tio vna Realis, quando pœna notoria

est nomine, & cognomine, vt Nico-

laus Vallone, Laurentius de Sancto

Sossio, vel Petrus Mancinus.

Altera dicitur verbalis auctoritate

Iudicis, vel sedente pro Tribunali, quã-

do Banditus est incognitus, & captus

à Curia, spontè coram ipso confitetur.

Tunc ex spontanea illa confessione,

existente corpore delicti (vt in casu

nostro) oritur diffamatio verbalis, quæ

cuti in Pragmatica non distinguitur,

35 etiam quod sumus in odiosis, vbi stri-

cta sit interpretatio *cap. odia de reg. iu.*

in 6. comprehenditur attentio favore

Reipublicæ, qui præfertur odio priua-

to Banditorum, & sic ampliatur, latè

36 *Campagn. cap. frequens, & in effrena-*

ta num.

Quod cum non sit Argumentum,

sed demonstratio, legatur (Rogo) *Fari-*

nac. quest. 101. num. 54. vbi quod mili-

37 tatur in Caporali Banditorum vti conui-

cto, militat etiam in suis banditis de

comitiis, si quis ex illa incognitus, ca-

ptus, & spontè confessus, certè equi-

paratur conuicto, *idem Farinac. de tes-*

tibus

libus quest. 63. num. 234. & quest. 81. num. 2. Igitur diffamatus.

Neque minus releuatur, quod ex Vulgo fabulatur dictum Poliarcum fuisse minorem 18. an. in etate 16. cum dimidio, & tanquam talis mitiori pœna puniri, vt Fiscus in dicta sua allegatione num. 38.

Quia respondetur Fiscum non esse in probatis, cum Poliarco ore proprio se maiorem dixit in etate an. 19. & mensibus septem, vbi nulla maior cautela, quam spontanea Iudicialis
38 confessio, *Bart. in l. quamiam, verbo sed confessio in iudicio ff. de his qui not. in fam. & in l. si confessus nu. 1. verbo sed est veritas ff. de cust. reorum*, Accedat, quod ex aspectu apparebat talis, & di-
39 cit *Farinac. q. 11. num. 30. verbo contrarium*, quod si minor est maior 14.
40 an. tunc tanquam doli capax potest cadere delictum, & puniri pœna mortis, l. 6. C. de scar. *Bald. in l. administrātes S. quis corporis ff. de excus. tutor. &*
41 *propterea hæc questio de ætate fuit remissa arbitrio Iudicis in Pragm. 1. de de minor. vsque ad mortem inclusiue in Pragm. 2. de furtis, Grandis prædicam. Pat. speciali. 92. ibi ex verbis potestatis, (lenza riguardo di Persone, nè di Età.)*

Tamen non eundo per mendicata susfragia, addo duas decisiones, vna est
42 Grammatici in voto 14. vbi in terminis terminantibus. Quidam minor constitutus in ætate an. 16. spontè confessus fuit, cum quodam famoso Caporali Grassatorum sex annis per Nemora distrubando incessisse, & non obstante minoritate fuit ad pœnam mortis condemnatus, idem comprobatur
43 *Duenas regul. 259. ampliat. 9. n. 2. & 3. Altera decisio est Vrsilli ad Assis. decis. 208. num. 3. in personam cuiusdam Mattei de Alfano minoris.*

Multis modis corruit depositio Laurentij de Sancto Soffio, & Comituz, vbi Poliarco nunquam socius, nunquam per Nemora incessit, aliaque, de quibus magnum festum fa-

cit Fisci Patronus in dicta sua allegatione num. 2.

Primò, quia est contra Fiscum, *Baiard. ad Clar. q. 71. num. 14. Borr. decis. 44 319. nu. 1. ibi publici Grassatores non probant ad defensionem, sed in eorum odium introductum legitur in d. cap. frequens, & ineffrenata pragm. vlt. de recept. & in pragmaticis de exulibus, vtique si Aduocatus pauperum hoc*
45 *opponere. valerit nunquam Grassatores Furcis suspendentur.*

Secundò corruit ex capite infamie, quæ permanet inter socios criminis, & fortior inter socios in crimine, cui
46 *torturæ remedium à lure statutum est, vt ex communi Clar. q. 24. nu. 14. Baiard. num. 86. & quest. 25. num. 1. & 2. Caball. resol. crim. 33. nu. 11. Cam-*
47 *pag. in d. cap. frequens num. 58. mibi fol. 35. D. Reg. Rottus in pragm. 1. de perseq. malef. num. 11. in fin. Peguer. decis. 5.*

Videamus in Actis, quam Torturæ habuerunt Laurentius de Sancto Soffio, & Comituz? Nullam, ergo nulla depositio.

Tertiò corruit ex defectu commisionis, cum Reuerentia quomodo in-
48 *trauit Generalis Campanæ ad hanc informationem sine speciali Mandato S. E. vel rotius Collateralis? contra text. in Auth. apud eloquentissimum Ca. de fid. instrumen. & dato; & non concessio, quomodo potest Aduarius sine præsentia Generalis Campanæ, cuius*
49 *industria erat electa, examinare illos contra casum decidit ab Assis. decis. 317. num. 2.*

Vltimò non obstat dicere, quod dictus Poliarco carcerari non poterat, & à Præside, seu Fiscali neque interrogari, dum inditia scripta non præcesserant, vt Fisci Patronus in præcitata sua allegatione num. 40.

50 Quia respondetur, vltra dicta per me ibidem, quod iurisdicchio ad modum belli est concessa Præsidi, & tanquam Iudex ordinarius informationem cadere non prohibetur, latè *Grandis prædicam.*

lendo detto Lorenzo migliorare di giomente calammo nella Puglia, e come fusse nello Bosco dell' Incoronata, in vna di quelle Massarie erano molte gente di Corte, le quali cominciaro a tirarci de Scopettate, e Noi à loro sfaramuzzando, & Io tirai vna Scopettate nella parte nostra restò morto vno Compagno nomine Lutio nepote di Lignella, e della Corte ne morsero cinque, e perche non erano finiti di morire, essi Lorenzo, & Compagni l'ammazzarono con Pugnalate, e poi tagliorno la testa à detto Lutio atterrandola in detto Bosco lontana dal Corp, acciò non fusse trouata. E ce ne ritornammo in dietro per li medesimi Boschi, doue quasi di continuo praticauamo, E dallà circa quindici giorni mentre andauamo à mangiare nelle Massarie del Vescouo di Bovino à S. Lorenzo, vedemmo vn Cauallo infellato. detto Lorenzo gli tirò vna Scopettata, & l'ammazzò, e dopoi vedemmo fugire certi soldati, e noi ce ne andammo nella Chiesa di S. Lorenzo, doue lo Romito ne diede da mangiare, e dallà à certi pochi di, detto Lorenzo disse volere fare vno Ricatto in Rosito doue andammo, e perche le gente della Terra se ne erano accorte ritornammo le porte serrate, e detto Lorenzo essendosi finto huomo di Corte, li fù dato dalli Sindici, & Eletti Carne, Vino, e Pane da mangiare. E dopoi ce ne andammo, e poi dallà andammo nella terra di S. Iorio, doue per Ciommo Tauernaro, detto Lorenzo mandò vn Bolettino ad vno Melchionne de ducati duemila di ricatto, & hauendoceli promessi fra due giorni non libabemo, perche la Corte ne seguittaua, e partemmo la volta di Grauina, E passandomo per Afcoli incontrammo la Corte, con tutto ciò andammo nel Territorio di Grauina, doue detto Lorenzo in vna Ayra brusciò da trecento tomola di Grano, in vna Reglia d'vno di Casa Conte, perche non hauea voluto mandare ducati seicento che volea di ricatto, e non potendomo neanche stare in detti loci ce ne ritornammo nel bosco de Panni, doue

detto Lorenzo se ligare me, Oratio Canaraja figlio di Cassandra de San Bartolomeo, Francesco Nardillo dello Colle figlio di Pietro Lottatore, Don Sebastiano de Montefalcone Sacerdote di Massa che è d'alta statura mollaccio biondo, Marino Maffeo di Foiano figlio d'Ottauiio, Virgilio Grillo de Baselice, e Tomase de Siluestro de Rosito, e ne consegnò tutti sette ad Angelo Maffia de Biccheri, Vincenzo de Antonino de Fragnitiello, Oratio Petruso de Castelluetero, Matteo de Gregorio de S. Elia, e Vincenzo Stormochia di Foiano similmente, nostri Compagni, con ordine che ci guardassero sin tanto, che lui tornaua, con li altri Compagni che si portaua, e partuti che furono, noi che stauamo ligati, cominciammo à pregare detti cinque, che ne guardauano non comportassero di farci ammazzare, mentre che loro medesimi non erano sicuri della vita, e così parte per le preghiere, e parte perche ogn'vno de noi li diede quelli denari che haueamo, & Io in particolare li diedi tredici docati, ne sciolsero, & ogn'vno sciolto che fummo piglio la strada sua, cercando de saluarli la vita, e questo fù due hore dopò in circa, che detto Lorenzo, e Compagni ne haueano lasciati legati, per lo che io me ne andai in Santo Bartolomeo, da doue questa mattina era partito per venire in questa Città à comprarmi vn Gippone.

Dico di più, come vn giorno dopò la scaramuzza dell' Incoronata, standomo in vn Bosco della parte di Bouino per la strada, venne passando vn huomo à Cauallo, e disse essere della Cirignola, lo pigliammo per Ricatto, e detto Lorenzo lo se portare in vn Bosco vicino la Terra sua, doue lo tenne due giorni, & agittati tra di loro per vna quantità di denari, e credo furono settecento ducati in circa, quali furono portati da vn Monaco dell'Ordine di Santo Agostino, che stà in Santo Soffo lo licentio, & io n'bebbi la parte mia, che furono docati tredici in circa, & ogn'vno dell' altri Compagni bebbe la parte sua.

E dett:

E dettoli come si domandauano li altri Compagni, che detto Lorenzo portò con sè al tempo lascio esso Principale ligato come hà detto di sopra. Dixit Signore io non mi ricordo ben si hò inteso dopò che sui sciolto, che detto Lorenzo era stato guidato con detti suoi Compagni.

Dico di più come dopò essermo stati nella Terra di Rosito per fare lo Rescato conforme hò detto, detto Lorenzo disse uolere vedere la Terra di San Bartolomeo, e tutti uniti ci auuiammo, pigliandomo quella strada, e perche si se notte la sera stemmo nella Terra di Foiano, doue sotto nome di Corte ciscenzo dare da mangiare, e beuere, & Orgio per le Giornate, e perche vn'huomo di detta Terra andaua gridando banditti banditti, detto Lorenzo li tirò una Scopettata per ammazzarlo, e colse ad una Donna, che si trouò passando per auanti detto huomo, e la ferè in vn braccio, e dopò hauermo mangiato uscimmo à dormire fora la Terra, & non andammo più in San Bartolomeo, conforme detto Lorenzo hauea determinato.

Et sic de ordine predicti Illustrissimi Domini, & Magnifici Fisci Patroni fuit superessum in dicta examinatione cum potestate iterum examinandi.

Io Francesco Poliarco hò deposto vt supra.

Quæ quidem Confessio, die sequenti, fuit Ratificata, & conualidata, aduersus socios in Tribunali coram Auditoribus instante Regio Fisco.

Regius Fiscus acceptando predictam confessionem instat puniri pena ultimi supplicij, & predictum Franciscum prius torqueri ad conualidandam dictam eius confessionem contra socios, citra præiudicium probatorum, & confessorum.

Ioannes Maria Campana.

Die 23. Mens. Iulij 1627. Luceriæ.

Per Illustrissimum Præsidentem in presenti causa vigore Potestatis extraordinariæ

ad modum belli procedentem, prouisum, & decretum est. quod supradictus Franciscus Poliarcus spontè confessus torqueatur, prout torqueri mandatur ad conualidandam eius depositionem, & confessionem contra socios, citra præiudicium probatorum, & confessorum, hoc suum.

Gio: Vincenzo Strambone. De Angelis, Crescentio.

Eodem prædicto die in Palatio Regiæ Audientiæ, & coram Illustrissimo D. Præsidente, ac Regijs Auditoribus, De Angelis Crescentio, & Filici Patrono.

Ductus supradictus Franciscus Poliarcus ad Cameram Corde pro Ratificatione, & conualidatione retroscripta depositionis, in forma. pus de Jure, & in Actis. Dixit, Signore questa è la mia vera depositione, e quanto in essa si contiene è uero, e uerissimo, & l' hò deposto io, e per ciò l' accetto, Ratifico, Emologo, e confirmo, & quatenus opus est de nouo lo depongo, singula singulis.

Et sic fuit iussum altiari ad Cordam, ubi pendens dixit, per Amor de Dio scendemi, che quanto in essa si contiene, tutto è uero, e uerissimo, e l' hò deposto io, e perciò l' accetto, Ratifico, & Emologo, vt supra.

Et stans, & persistens in dicta Ratificatione, iussum discendi, dissolui, & braccia accomodari, & in fidem.

Franciscus Angrisæus Aduarius.

Commissio Præsidis Capitanatæ Comitatusq. Molisij contra Banditos Confessos, vel Conuictos.

PHILIPPVS DEI GRATIA REX, &c.

Don Antonius Alvarez de Toledo, & Beaumont Dux Aluæ, & Huefchæ, Comes Lerini, & Saluatierre, Marchio Corix, Miles ordinis Aurei velleris, & in præsentì Regno Vicereus Locumtenens, & Capitaneus Generalis,

ralis, &c. Magnifico Viro Ioanni Vincentio Strambone Regio Consiliario fideli delictissimo gratiam Regiam, & bonam voluntatem. Essendomo giunti per ordine di S. M. al governo di questo Regno tra l'altre cose de che douemo tener pensiero particolare à l'estirpatione de Forasciti delinquenti, & malfattori per la publica quiete, li quali intendemo, che senza timor di N. S. Dio, & della Giustitia, non solo siano andati, & vadino armando per le publiche strade impedendo il commercio, ma anco componendo, & ammazzando dentro le Città, Terre, & nell' Ecclesie con ogni crudeltà conuaueruo commesso incendij, furti, & sacrilegij, & altri enormi eccessi, che da Barbari insolentissimi non si potria no commettere più horrendi, & abominuoli, per il che mirando noi à quel che conuiene al seruitio predetto di N. S. Dio, & di S. M. per non lasciar di far le prouisioni, che sopra ciò conuengano per conseguir il fine dell' effetto del mio giusto desiderio, & se bene per le prouisioni fatte dall' Illustrissimi miei predecessori nè siano stati bonissimi effetti. Tutta volta acciò così si possa continuare, & per conseguite la total' estirpatione di detti delinquenti per il leuorio predetto, & quiete de' suditti di S. M. Cattolica, li quali viuono sotto l'ombra, & protectione della sua gran Giustitia ci siamo resoluti di poner auouo, & conueniente rimedio, deputando all' esecuzione di questa persona, dalla quale dobbiamo conseguire quello che si desidera. Et come che la persona vostra è stata deputata per il governo delle Prouincie di Capitanata, & Contato di Molise, ci è parlo oltre la potestà che tenete come Governatore di esse, anco con voto, e parere del Regio Collaterale Consiglio appresso di noi assistente per la confidenza che tenemo della vostra persona, &stante la vostra diligenza, integrità, & valore cò metterui l'estirpatione castigo delli

Forasciti predetti, & vi dicemo, & ordiniamo, & commettimo che debbite attendere nelle dette Prouincie di Capitanata, & Contato di Molise à perseguirere, & pigliar li Forasciti, & delinquenti che vanno per la Campagna perturbando lo quieto viuere di quella, contro li quali delinquenti forasciti, còtumaci, & forgiudicati complici, & fautori, e le spie di essi, & còtro quelli che l'hanno recettati, alimentati, fauoriti, & in qualsiuoglia modo agiutati che haurete in mano procederete de fatto, uelo leuato, & ad modum belli abbreviando il termine per horas, omni prorsus etiam quacunque appellatione remota ad ogni estirpatione, & à darli qualsiuoglia pena, etiam d'ultimo supplicio, & in quel modo, & forma che vi parerà secondo la qualità della persona, & del delictor. Et acciò possiate così essequirlo. Vi dicemo che per qualsiuoglia prouisione d'inibitoria che si facesse per la Gran Corte della Vicaria, ò d'altri Tribunali à beneficio de forasciti, ò altre persone della detta qualità non debbite impedir il corso dell'essequitione de quello che vi haouemo ordinato, eccetto se uenisse prouisione firmata di nostra mano, & caso che detta prouisione l'hauesse spedita la detta Gran Corte della Vicaria, mediante memoriale da noi rimesso con Regia decretatione, che proueda di giustitia, offeruarete in ciò quello che da noi è stato ultimamente scritto, & ordinato all'Audienza di dette Prouincie di Capitanata, & Contato de Molise, & à tutte l'altre Regie Audienze, del qual ordine con questa vi se ne consegna copia autentica sendo attendere alla persecutione de detti Forasciti p qualsiuoglia modo non solamente dalle genti pagate, & destinate per tal effetto, mà da qualsiuoglia altre genti per toglier l'intelligenza de parenti sotto la cui protectione, & fraude si mouono à far delitti. Vi damo con questa facultà, che possiate publicare banno

in nome nostro, prefigendo termine di giorni dieci alli parenti di detti forasciti à daruelli in mano. Il qual termine elasso, è non fando l'effetto predetto li farete sfrattare da loro patrie, & dalli lochi doue sanuo, e faranno loro residenza per quel spatio de miglie, che à voi parerà con impouere pua all'huomini di cinque anni di Galera, & alle donne della Frusta, & conto li transgressori essequirete le cose predette. Dandoui anco autorità, e potestà che possiate deputar in ogni Terra quel numero de frati giurati, che à voi parerà che similmente attendano alla persecutione, e cattura de forasciti à ciascuno in sua giurisdictione con far banno, che quando sentiranno forasciti in loro territorij, in quella terra doue si sentiranno si debba sonar la Campana all'arme, e così da mano in mano debbano sonarse in tutte l'altre Terre, & non solo debbano vsire tutti li frati giurati in loro persecutione, mà tutte l'altre persone de ciascuna Terra atti à maneggiar armi, e lo medesimo debbano fare l'Officiali Sindici, & Eletti, & quelli che pigliarano li debbano consegnare à voi con imponete pena di tratti di corda à quelli, che non vsiranno, & faranno atti alle dette armi, & in tutto quello che vi occorrerà, ò ricercherà consulta procedere con consulta, & parere de tutti li Magnifici Auditori di detta Regia Audienza quando fare residenza in essa. Et quando v'ocorrerà vsire dal detto Tribunale per cose di Campagna debbate portarui vno de detti Magnifici Auditori, & volendoui portare l'Auocato Fiscale di detta Audienza, volemo non lo possiate portare senza ordine in scritto obtento. Et vi concedemo autorità, & potestà, che possiate tormentare tutte quelle persone che vi pateranno essere spie de forasciti, & da essi, & ciascuno de loro potrete sapere doue si racogliono, e recettano, & cotto li Caporali, & Soldati vostri che seruiranno appresso de

voi, e se faranno negligenti, ò facesse- ro aleuno eccetto de delitti similmente procederete subito à darli quel castigo che vi parerà, & circa lo dar de tormenti de funicelle, ò altro tormento à testimonij non lo farete, eccetto in casi molti graui, & che siano contro essi inditij, ò proue tali che se li possa dar tortura seruata la forma della Regia Pragmatica, & ordini sopra ciò dati. Et acciò possiate far il seruitio predetto come conuiene, e si desidera. Per la presente vi damo potestà, che alcuno delinquente s'offerisse far alcuno seruitio, che non patisse dilatione de dar in vostro potere alcuno forascito, ò delinquente, ò vi promettesse andar di persona à far tal seruitio in questo caso, & non di altra maniera ci contentamo che lo possiate guidare per trenta giorni solamente con darne à noi subito auiso che persona e, & che seruitio offete fare, perche visto vi si possa ordinare se si l'haurà da prorogare tal guidaticio, già che la volontà nostra è non si facciano li guidatici se non à quelle persone, che essertinamente vanno di persona à far lo seruitio, che offerono. Prohibendoui espressamente de non prorogarlo senza nostro ordine in scriptis. Auertendo de non guidar niuno delinquente che haurà delinquito dentro questa fidelissima Città di Napoli, & suoi borghi, & nelli guidatici che farete ci ponerete clausula con che non habbiano delinquito in Napoli, e suoi borghi, & di più nel conceder dette commissioni, e licenze d'arme non le concederete à niuno, eccetto che alli Caporali, & altri che attualmente vanno in persecutione de forasciti seruata la forma dell'ordini dati à tutti li Governatori, Prouinciali, & Commissarij di Campagna, & acciò il tutto possiate eseguire come conuiene. Vi damo, & concedemo, viues, & voces Regias atque nostras plenumque posse nostrum cum dependentibus emergentibus annexis, & connexis ex eisdem, ac merum, & mix-

rum Imperium, & gladij potestatem, ordinando, & comandando à tutti, & singuli Baroni Titulati; & non titulati Governatori, & Auditori Prouincial, che vi debbiano prestare ogni aiuto, e fauore necessario, & opportuno come da voi setanno ricercati, & li Capitanij, Assessori, Sindici, Eletti, Vniuersità, & huomini, & altri Officiali, & persone vi debbiano assistere bisognando, & fare, & essequire quanto da voi li sarà ordinato, & obedire li vostri ordini, & mandati come li nostri proprij, non fandosi lo contrario per quanto si hà cara la gratia, & seruitio della prefata Maesta, & sotto pena di ducati dui milia. La presente singulis vicibus testi in vostro potere. Datum Neap. in Regio Palatio die 22. Mensis Februarij millesimo sexcentesimo vigesimo septimo.

EL DVQVE D'ALVA.

Vidit Carolus de Tappia Regens.

Vidit Erriquez Regens.

Vidit Lopez Regens.

Dominus Vicetex mandauit mihi
Io: Angelo Barilio Secret.

Locus Sigilli. Manduca.
In Cutiæ 1. fol. 79.

Commissione in personz del Magnifico Gio: Vincenzo Strambone per quello hà da essequire in materia de Forasciti nelle Prouincie di Capitanata, e Contato di Molise, nella forma solita. vt supra.

IN causa Regij Filci, cum Francisco Poliarco de Terra S. Bartolomei in Galdo spontè confesso coram Preside, & Fiscali de Armatione per Campaneam pluitibus mensibus cum famosissimo Grassatore Laurëtio Armellino de Santo Sossio in comitiua 46. Bauditorum de Recaptibus, scaramutiæ, cum homicidijs Militum Regiæ Cu-

rie, alijsque pluitibus facinoribus, & delictis enormibus, Regia Audientia Capitanatæ fuit in voto morris, furcis suspendendo, corpus diuidendo, & partes ponendo in locis, vbi magnopere grassatus fuit, *Marius Burg. de modo proced. ex arrup. centu. 1. q. 23. num. 89.* Dum nulla maior victima, quam Reus iniquus, *cap. Reos 23. q. 5.*

Illustrissime, & Excellentissime Domine, Non peccauit Regia Audientia Capitanatæ circa prædictam condemnationem, quia quando reus spontè confitetur existente delicto in genere Partes Iudicis in condemnando *cap. 1. de accusat. in 6. Bursat. conf. 77. nu. 24. lib. 1. Bald. conf. 192. lib. 2. Crauet. conf. 61. num. 13. Rimi. lun. conf. 84. nu. 17. lib. 2. Bertazz. conf. 37. num. 4 lib. 2. Martesil. singul. 53. Gramat. decif. 48. num. 8.*

Et si delictum fuerit atrocissimum, vt facti contingentis, vbi formata Armatio per Campaneam vltra decem dies, cum maiori numero quatuor, nec non diffinatio verbalis, de qua, *infra, prag. 6. §. 12. de esul. cuius tituli Rubricam explicauit Dominus, & Margister meus Reg. Rouis. idem comprobatur num. 22. Girarda conf. 93. per totum;* Tunc tanquam diffidatus laborabat infamia, & contra ipsum erat notoriè bellum in dictum, vt à quolibet occidi potuisset, *l. 3. S. transfugas ff. de sicar. Cum esset extra protectionem, l. reor 6 C. de accusat. Paris. de find. vero latro cum sama mihi fol. 69. at. Quapropter fuit processum breui iuris ordine seruato Innocens. in cap. 1. de consuet. Bal. in cap. furtum de accusat. in fine, Abb. in cap. inter alia, de immunit. Eccles. Afflic. decif. 391. num. 10. denegando amplam defensionem, & Patrocinium homines C. de defenf. ciuic. Baiard. ad ad Clar. q. 29. num. 52. Marfil. in l. 1. num. 43. ff. de quæst. & specificè ad horam, iuxta potestatem Præsidis concessam in sua commissione, tanquam ad Guerram Capitanus.*

Imò si decessisset ante sententiam, con-

9 condemnatoriam, prædicta Regia Audientia agebat ad interesse contra hæredes, *Baiard. ad Clar. quest. 65. nu. 1. allegans Apost. ad Bart. in l. 1. num. 19. C. de confess.*

10 Vnde cum realiter dictus Poliarcus fuerit sponte confessus, & die sequenti coram Regijs Auditoribus conuallidasset aduersus socios sol. 17. appellatur Actus notorius, *l. fin. C. de fidei-*

11 *com. l. i. c. l. i. sustinum ff. de infam. l. propterandum, ubi Bal. C. de iudi. Alex. conf. 152. vol. 5. Paponian. lib. 3. Arrest. 17. Anton. de Burr. in cap. fin. de temp. ordinat. Clar. q. 99. num. 5. circa medium.*

12 In notorijs ordo est, ordinem non seruare *Bald. in cap. ad nostram il 3. de iur. iuran. & per consequens confessum condemnare absque tot iuris sollempnitatibus, idem Bald. in l. ita vulneratus num. 3. ff. ad l. Aquil. citans l. locatio S. quod illi cite ff. de publican. cap. quonia contra de probat. Felyn. in cap. pastoralis S. quia verò, de offic. deleg.*

Non obstant argumenta Fisci patroni M. C. & Primò non obstat dicere, terminum vnus horz datum dicto Poliarco ad se defendendum fuisse breuem.

Quia dupliciter responderetur primò ita esse stilum illius Regiz Audientiz
13 in delictis Campanez, & qui iudicari secundum stilum sui Tribunalis non tenetur *Farinac. q. 11. num. 38. D. Reg. Rouis. in prag. 1. num. 46. de find. offic. Ricc. collect. 1838. Marsil. in l. 1. num. 99. ff. de Sicar. Bero. conf. 181. nu. 9. & 10. & conf. 190. num. 8. vol. 3. Socc. Iun. conf. 27. num. 29. vol. 4. Bertazz. conf. 81. num. 4. & M. C. V. ita seruauit in causa cuiusdam Actuarij Vertozza, Baronis Pallicianelli, & aliorum.*

14 Secundo responderetur, quod in delictis ordinarijs reo confessio breuis terminus ad defendendum constituitur:
15 *Bolog. in addit. ad Suzzar. tract. de iudi. num. 96. P. ius. decis. 68. à fortiori in delictis atrocissimis debet esse breuissimus, & specificè cum Poliarco nostro, vt docet idem D. Reg. Rouitus di-*

cta prag. 1. 2. num. 5. de sul. cum aliud allegare non potuisset, nisi confessione fuisse erroneam, metu factam, vel sub spe futuræ libertatis, Baiard. ad Clar. quest. 50.

Qui terminus est iuris naturalis, & tolli non potest, *l. vnus S. cogniturum ff. de quest. Baiard. ad Clar. d. quest. 49. num. 13. sed bene potest ex causa variari, differri, modificari, & limitari, quo tempore non est tollere defensionem, Grass. de except. exposit. 21. num. 47 & sic tempus defensionum limitatur; sed ipsa defensio non tollitur. Cardin. Tuscus conclus. 504. nu. 2. lit. S. & hac causa Alexandro Zito eius Aduocato fuerunt concessa acta originalia, & nõ copia. Farin. q. 39. num. 115.*

20 Contra quem, ad modum belli fuit exequuta sententia, non ex vi perfectionis, ibi ingenz armorum strepitus leges auditi non permittit, *Grandis prædicam. substantia. q. 2. num. 3. sed militari modo, qui in Tentorio prædicatur quando aportatur ad Tribunal, & sufficit qualis causæ cognitio, propter verba potestatis procedas de facto, velo leuato, ad modum belli, quæ verba important in obseruantiam iuris communis, Grauert. conf. 198. Ayra conf. 5. nu. 12. Grandis loco citato.*

21 Ampliatur ista conclusio à communi *DD. scola, si insurgit necessitatis pro bono publico, propter multitudinem delictorum, vel delicta atrociora, seu atrocissima iudex potest arbitrari, Græmat. in casu decis. 36. num. 39. in fin. in alio de Franeb. decis. 570. in vltimis verbis, Tertio loco Paris de Pus. de finit. dicto verbo latro cum fama per totum, vbi sine defensionibus quidam Grassator fuit suspensus, ad instar text. in l. 6. huj. intem, ff. de intus. rap. vbi prius punire, deinde scribere.*

Ergò (si prædicta non essent vera) & Regia Audientia fuisset arbitrata in personam dicti Poliarchi; adhuc non peccasset, stante copia Banditorum in Prouincijs illis, ad illorum terrorem, *l. aut facta S. euenis ff. de pan. l. qui cedent.*

den. ff. de sicar. Bart. in l. 1. nu. 5. in fin. ff. de offic. eius Baiard. Clar. quest. 47. num. 10. & 11.

Et maxime tempestate nostra ab ann.

1627. vsque hodie Apulea tota flevit

amare, ibi Terremotus, ibi Caporalium

35 Banditorum scelera atrocissima, vt

potè Niclasi Vallone, Laurentij de

Sancto Sossio, Ioa: Baptista Ferretti,

31 Fratrisc Francischi de Venafra, Petri Ma-

cini, Rocci de Aptutio, Martij, & Cole

de Sancto Nicandro, Francischi Cam-

pana, ac aliorum de Marcancionibus,

Testimonium redeant experientia

32 capta, per Excellentissimum Ducem

de Alcalá tunc huius Regni Proregem

36 destinando proprium filium in Vica-

rium Generalem.

Neque prævalet illa opinio, spon-

taneam confessionem non ad pœnam

ordinariam, sed extraordinariam pro-

37 bari, vt Fisi Patronus longa serie cõ-

cludit in sua allegatione num. 54. &

38 seq. catendo diffamatione, quæ est de

forma.

37 Quia respondetur (vltra dicta per

me ibidem, quæ vno die, Deo adiuuan-

te mundus cognosceret) cum doctrina

Mysingerij centur. 3. obseruat. 81. vbi

fuit prouisum spontaneam confessionem

delicti non sufficere ad condem-

38 nandum aliquem pœna mortis, nisi

constet delictum fuisse commissum.

d. l. 1. S. item illud Farinac. q. 2. nu. 15.

& q. 81. num. 13. cui concordat Anto-

nius Faber. decis. 3. C. de Furtis.

Sed in actis fol. 56. optime proba-

tur corpus delicti, scilicet delictum in ge-

nerè circa scaramutiam factam in ter-

ritorio Ciuitatis Fogie, vulgo dictum

il Marohione, vbi ex parte Regie Cu-

39 riae occisi fuerè quinque milites, & ex

Banditis duo, Poliarus vero, de quo

agitur confessus est ipsum tanquam

socius assistisse in dicta scaramutia, &

ictum Scopiochi cicicisse.

Et cum confessio ista sit super facto

30 proprio, vbi non admittitur probabilis

error, neque præsumitur in se mentiri

Bart. in l. non fasetur ff. de confess. per

text. in l. si confessus ff. de iust. rerum,

& l. qui sententiam C. de penis, Alex.

conf. 19. vol. 5. Gramm. d. decis. 36. nu.

62. & seq.

Sequitur recipiendam esse, & aduer-

sus eam iusticiam ministrare, prout

iura, & tempora postulabant, dicta l.

ausfalta S. euenit. l. proinde. ff. ad l. A-

31 *quis. l. 6. S. fin. ff. de penis. cum non*

egeat alia demonstratione, quoniam

solet condemnatis equiparari. l. unica

C. de confess. probat text. in cap. at sic cle-

32 *rii veri si verò, & ibi Bustr. num. 2.*

de Iudi. Decius ibidem num. 49. Bero-

num. 4. in fin. text. melior in l. cum reis

C. de penis, & ita in Praxi seruari dicit

Ludou. decis. Lucan. 13. nu. 60. par. 1.

33 Secundo respondetur, quod diffama-

tio quæ requiritur de forma, est du-

plex, quemadmodum Præcentio, Rea-

lis per capturam, & verbalis per cita-

tionem, *Clarus quest. 38. num. 87. de*

Franch. decis. 505. num. 15. Ità diffama-

tio vna Realis, quando persona notoria

est nomine, & cognomine, vt Nico-

laus Vallone, Laurentij de Sancto

Sossio, vel Petrus Mancinus.

Altera dicitur verbalis auctorante

Iudice, vel sedente pro Tribunali, quã-

do Banditus est incognitus, & captus

à Curia, spontè coram ipso confitetur.

Tunc ex spontanea illa confessione,

existente corpore delicti (vt in casu

nostro) oritur diffamatio verbalis, quæ

cuti in Pragmatica non distinguitur,

34 etiam quod sumus in odiosis, vbi stri-

cta sit interpretatio *cap. odia de reg. iu.*

in 6. comprehenditur attentio favore

Reipublicæ, qui præferitur odio priua-

to Banditorum, & sic ampliatur, latè

35 *Campagn. in cap frequens, & ineffrena-*

ta num.

Quod cum non sit Argumentum,

sed demonstratio, legatur (Rogo) *Farinac.*

quest. 101. num. 54. vbi quod militat

36 *in Caporali Banditorum vti conui-*

cto, militat etiam in suis banditis de

comitiis, si quis ex illa incognitus, ca-

ptus, & spontè confessus, certè equi-

paratur conuicto, *idem Farinac. de tes-*

tibus

stibus quest. 63. num. 234. & quest. 81. num. 2. Igitur diffamatus.

Neque minus releuatur, quod ex Vulgo fabulatur dictum Poliarcum fuisse minorem 18. an. in etate 16. cum dimidio, & tanquam talis mitiori pœna puniri, vt Fiscus in dicta sua allegatione num. 38.

Quia respondetur Fiscum non esse in probatis, dum Poliarcum ore proprio se maiore dixit in etate an. 19. & mensibus septem, vbi nulla maior cautela, quam spontanea Iudicialis confessio, *Bart. in l. quoniam, verbo sed confessio in iudicio ff. de his qui nos. infam. & in l. si confessus nu. 1. verbo sed est veritas ff. de caus. reorum*, Accedat, quod ex aspectu apparebat talis, & dicitur *Farinac. q. 11. num. 30. verbo contrarium*, quod si minor est maior 14. an. tunc tanquam doli capax potest cadere delictum, & punitur pœna mortis, *l. 6. C. de sicar. Bald. in l. administrantes §. quis corporis ff. de excusat. & propterea hæc questio de etate fuit remissa arbitrio Iudicis in Pragm. 1. de minor. vsque ad mortem inclusiue in Pragm. 2. de furtis, Grandis predicam. Pati. speciali. 92.* ibi ex verbis potestatis, (senza riguardo di Persone, nè di Età.)

Tamen non eundo per mendicata susfragia, addo duas decisiones, vna est Grammatici in voto 14. vbi in terminis terminantibus. Quidam minor constitutus in etate an. 16. spontè confessus fuit, cum quodam famoso Caporali Grassatorum sex annis per Nemora distrubando incessisse, & non obstante minoritate fuit ad pœnam mortis condemnatus, idem comprobatur *Duenas regul. 259. ampliat. 9. n. 2. & 3.* Altera decisio est *Vrsilli ad Afflic. decij. 208. num. 3.* in personam cuiusdam Mattei de Alfano minoris.

Multis modis corrui depositio Laurentij de Sancto Soffio, & Comitiaz, vbi Poliarcus nunquam socius, nunquam per Nemora incessit, aliaque, de quibus magnum festum fa-

cit Fiscus Patronus in dicta sua allegatione num. 2.

Primò, quia est contra Fiscum, *Baiard. ad Clar. q. 71. num. 14. Boer. decis. 44 319. nu. 1.* ibi publici Grassatores non probant ad defensionem, sed in eorum odium introductum legitur in *d. cap. frequens, & ineffrenata prag. vlt. de recept.* & in pragmaticis de exulibus, vtique si Aduocatus pauperum hoc opponere valeret nunquam Grassatores Furcis suspendentur.

Secundò corrui ex capite infamie, quæ permanet inter socios criminis, & sortitur inter socios in crimine, cui 46 torturæ remedium à Iure statutum est, vt ex communi *Clar. q. 24. nu. 14. Baiard. num. 86. & quest. 25. num. 1. & 2. Caball. resol. crim. 33. nu. 11. Cam. pag. in d. cap. sequens num. 58. mibi fol. 35. D. Reg. Rousus in prag. 1. de perseq. malef. num. 11. in fin. Peguer. decis. 5.*

Videamus in Actis, quam Torturam habuerunt Laurentius de Sancto Soffio, & Comitiaz Nullam, ergo nulla depositio.

Tertiò corrui ex defectu commissiois, cum Reuerentia quomodo intravit Generalis Campanæ ad hanc informationem sine speciali Mandato S. E. vel rotius Collateralis? contra *text. in Auth. apud eloquentissimum G. de fid. instrumen. & dato, & non concessio*, quomodo potest Aduarius sine presentia Generalis Campanæ, cuius industria erat electa, examinare illos contra casum decusum ab *Afflic. decij. 317. num. 2.*

Vltimò non obstat dicere, quod dictus Poliarcus carcerari non poterat, & à Præside, seu Fiscali neque interrogati, dum inditia Præsidi, & tanquam suspecti, vt Fiscus Patronus in præcitata sua allegatione num. 40.

Quia respondetur, vltra dicta per me ibidem, quod iurisdicchio ad modum belli est concessa Præsidi, & tanquam Iudex ordinarius informationem cadere non prohibetur, latè *Grandis prag.*

pradicam, Pati. quæst. 9. mibi fol. 141. ad 143. & in ista possessione reperiuntur omnes Audientie huius Regni, vt patet ad oculos.

Secundò respondetur, quod in confessione spontanea iudiciali, sufficit delictum in genere ad condemnationem *cap. nos in quemquam, & cap. sicut sine 2. q. 1. & ideo dixit Farinac. quæst. 81. nu. 72.* Detidentur nostri Aduocati si vellent defendere nos spontè confessos, propter nullitatem capturæ, cū ipsa spontanea confessio non valdet

52 quālibet nullitatem processus, & allegat communem cum *Boss. Innoc. in cap. qualiter, & quando il 2. num. 7. verbo non negamus de accusat. Misynge. centur. 5. obseruat. 77. Baiard. ad Clar. q. 65. num. 4. Mascard. de probat. concluf. 357. nu. 5. & 34. vol. 1.*

53 Præcedentia Inditorum in scriptis cessant in spontanea confessione, & sufficiunt constare viua voce ad interrogandum *D. Reg. Rouit. in pragm. 1. num. 32. de ord. iudic. & licet opinio 54* rigorosa videatur, seruanda est, idē in *basic. de appellat. num. 27.*

55 Secus vero in confessio per tormenta cui debent procedere inditia in scriptis, sine quibus torqueri non potest, & confessio idē sequuta inducit

56 pœnam Capitaletm iudici, *Clar. q. 64. num. 2. & debent esse benè probata, idem ibidem nu. 12. & 13.*

Quæ quidem spontanea iudicialis confessio (& loquor ex abundantia) nō solum fuit fundata super dicta scaramucia, & atmatatione per Campaneam, sed

57 in participatione Recaptus illius de Corigliano, vt in Actis Campanæ *volunt. 2. fol. 1317. & 1383.* Quippè in homicidio illius mulietis Terræ Foianæ, vt in actis *fol. 103. & seq. Clar. q. 90. nu. 1. Cachéran. dec. 104. Mainard. dec. 22. Sib. 3. ex doctrina Bart. in his, qui opem ff. de furt. Boer. dec. 259. nu. 7. allegans se. in l. non tantum ff. de appellat. Iaf. in l. error C. de sur. & fac. ignor.*

Tandem Fisci patronus magnopere

elaborauit ad annullandum delictum in genere participationis Recaptus, & post modum equiuocauit, subrogando

59 lo: Andream de Corigliano recapturam à Nicola Vallone in Territorio Cirignolæ in locum sui fratris recati à Lorentio de Sancto Sossio in Confinibus Terræ Rochette, vt ipse Laurentius deponit *dicto fol. 1317. & lo: Franciscus Lannella alias lo Zoccolaro fol. 1383.*

Quod delictum in genere, principium difficultatis non habet, & ratio

60 est euidentis, quia quando sumus in his quæ sunt facti transcurtis, & vestigia non remanent; quælibet probatio Fæmæ, vel conquestus, probat delictum, in genere *Farinac. q. 2. num. 13. 23. & 74.* sed in Recaptu pecuniæ nulla

61 fugia, ergò depositio dicti Laurentij, vniulque locij sufficit, imò dicit Gabriel *comm. concluf. de exequut. re. iudi. 62 num. 12.* quod si Actus est notorius de per se, licet nō sit probatus, Notorius appellatur *Innoc. in cap. tua de cohabit. clerici. & mulie. Iafon conf. 86. vol. 3. & à maioritate rationis dependendo à*

spontanea iudiciali confessione *Grammat. dec. 36. nu. 38. Afflic. dec. 172. in fine Farinac. q. 22. num. 34.*

Elaborauit etiam Fisci patronus ad annullandum delictum in genere illius mulieris Terræ Foiani, examinando socios iu crimine dicti Nicolai Vallone sine tortura ad tollendam infamiã, vt supra dixi ex *Claro. quæst. 25. num. 1. & 2.*

64 Sed quidquid sit, informatio illa fuit capta ab Vniuersitate dictæ Terræ, & transmissa Regiæ Audientie, vt ex stilo, qui seruandus est, vt supra. Fiscus illius Tribunalis erat in probatis, & parte non istante nihil innouandum

65 l. qui accusare, C. de edend. Pars verò nihil opposuit in termino statuto aduersus confessionem, & consequenter in suo robore permanebat, *Capra in tract. de notorio 1. memb. num. 34. Mascard. de probat. concl. 1102. nu. 6.*

De reliquis autem, quod Poliarcus fuit

fuit innocens, quod deponit cum tormentis, vel sub spe immunitatis, nihil 66 ad nos, dum in Actis deficit factum, & te remitto infra ad iura pro Præfide, Fiscali, & Actuatio.

Quamobrem, si dictus Poliaricus fuit hoc modo fufpenfus, Quare moleftantur Magiftratus? si pro bono publico, quieteque vniuerfali. Cur in odium retorquetur? *Grammat. conf. 54. nu. t. 1.*
67 Quando Bartolomeus de Angelis harum Prouinciarum Auditor sperabat ad astra fe extollendum fore, propter expulfionem Nicolai Vallone ab Apulea in Territorio Cirignola, dicti Laurentij Armellini fimil cum Poliarco nostro, & comitiua, à Mafferia Fazij Ramamundi, Turris Maana, & totius Apuleæ. Io: Baptiftæ Ferretti cū triginta sex Marchitis à Montancis Montifnigri, Petracciare, & aliorum locorum Comiratus Molifij, omniaq; ex Industria, & ludicio fuo. E post varios cafus, per tot discrimina rerum vidifli in quatriennio (benigne Lector) inopinatos fructus officiorū.

Dominus Fisci Patronus M. C. V. in fua elaborata Allegatione Typis 68 imprefsa. Hæc tria capita proponit contra Præfidem, Fificalem, & Actuarium Prouinciarum Capitanatæ (anno integro) ceteratim in carceribus Sæcti Iacobi Hispanorum. Pro innocentia Francifci Poliarchi Graffatoris fponfite confelfi coram ipsis.

Primò, quod deponitio fit pluries exemplata, & confequenter falfa.

Secundò, quod ab ipfo Actuatio fuerit fugefta, tanquam confcius Banditorum.

Tertio, arguitur omne malum (dicit ipfe) ab Innocentia illius, tum ex negatiua capta per Commiffariū ipsis, *ibid. num. 39.* tunc etiam quia deponitio fub spe immunitatis, cum tormentis, & vi tormentorum, vt quæruæ voces audiebantur a vicinis, & in spatulis apparuerant huidores in dicta allega-

tione *num. 76. 90. 119. & 120.*

69 Sciendum eft in primis, hæc tria capita efle inter fe diuerfa, contraria, & contradiftoria.

Si deponitio dicti Poliarchi fuit pluries exemplata, ergò nõ fua ab Actuatio fugefta, fi fuit fugefta, ergò fine Tormentis. Si cum Tormentis, ergò dolus, qui ludice existente non confideratur, in Actis non apparet, non legitur, & eft impoffibilis, vt infra.

70 Eft impoffibilis, vt deponitio illius fit pluries exemplata, ex defectu deicti in genere, quia originale non adeft, & quando fumus in his, quæ ad oini-

71 cium fcribentis pertinent, funt facti permanentis, & originale eft præfentandum *Bald. in l. t. num. 6. C. de apoc. publ. lib. 10. & in l. fin. num. 7. C. de probat. lib. t. conclus. 729. num. t. 2. & 3. Franc. Marc. decif. 9 to. num. 1. p. 1. 2. Farinac. in terminis q. 84. nu. 20. & q. 156. nu. 135. de falfitate. Clar. q. 4. nu. 4. & q. 55. nu. 11.* Quapropter in tranfmiffione Actuum præcatur, nante fufpitione falfitatis. Acta originalia.

73 Et ideo captura prohibetur fi corpus delicti deficit, *Barard. ad Clar. q. 28 num. 16. Marfil. conf. 12. num. 34. & fubdit idem Farinac. de inquis. quæft. 2. nu. 2. in fine,* quod fi carceratur Clericus, & delictum in genere non adeft, excommunicantur capientes, *allegans*

74 *Io: Andr. in cap. fi Clericos, vero commiffos de fent. excomm.* Imò dicit, quod requiritur, vt corpus delicti fit dolose

75 commiffum. *l. 1. S. item illud vero scelerare ff. ad Sallini.*

Item illud sciendum eft, nifi conftet aliquem fuiffe occifum non haberi de familia quæftionem, liqueat igitur debet, scelerare interemptum, vt Senatusconfulto locus fit.

Boff. ff. de delict. num. 3. & 4. & non dicitur conitare de facto, nifi etiam 76 conftet de qualitate facti, *l. si per aliu S. docere ff. ne quis eum, & fubdit Boff. num. 26.* quod quando aliquid difponitur refpectu certæ rei, debet prius de 77 illa re conitare, *l. diuus ff. de re iudic.*

*militi, tanquam de substantia rei, glos. in l. si arburer ff. de probat. ergo re-
78 xandus cum cautione per ea, quæ dicitur
Capite. decij. 30. nu. 4. & Grammat. in terminis decij. 6. num. 18. in fine nu. 20. & infra dicam uu. 123.*

Non obstat dicere, quod contra A-
Auarium prædictum sic depositio Bir-
ruariorum, qui astabant pro custodia
tempore exemplationis, & in falsitate
suspitio sola haberetur pro veritate, quæ
ex Actis deducitur, dum legitur ætatis
Maior, & ex fide baptismatis patet
ann. 19. & mensibus 7. & sic Minoris
79 cap. in memoriam 19. dist. cum simi.

Quia multipliciter responderetur. Pri-
mò, depositio Birruariorum corrui-
t natura facti, & dispositione iuris.

Ex natura facti, Patet birruario-
semper à longe assistere, quando rei
80 interrogantur, & nunquam sunt præ-
sentes, cum de secreto examinentur,
glos. in l. si quando verbo noluerunt lit.
H. circa medium C. de testib. allegans l.
nullum verbo separato C. cod. Barard.
ad Clar. quæst. 23. nu. 2. Accedat à for-
81 tiori, quod scribere ignorant, ergò
quomodo à longè Cæci iudicant de
coloribus?

82 Corruit etiam ex dispositione Iuris,
quia non declarant causam scientiæ,
& consequenter non deponunt locū,
vbi erant quādo Poliarcus deponerat,
& Actuarius scribebat, *l. ant facta S. lo-
cus ff. de pauis.* Et subinetat celeberrima
illa historia Susannæ, de qua men-
tionem facit Bertaz. *conf. 29. num. 2. lib. 1. Quæ dum in Pomario Ostia claudi
mandauerat, ignorans duos Senes iustus
esse absconditos, qui dum egressa fuerit
Puella, surrexerunt, & occurrerunt ad
eam, dicentes ecce ostia Pomarij clausa
sunt, & Nemo nos videt, & Nos in con-
cupiscentia tui sumus quamohrem assen-
tire uobis, & commiscere nobiscū, quod
si nolueris dicemus contra te testimo-
nium, quæ d fuerit tecum Inuenis, & ob-
bauc causam emiseris puellas à te. In-
gemuit Susanna, & dixit melius est
mibi absque opere incidere in manus bo-*

*minum, quam peccare in conspectu Do-
mini. Et exclamauit voce magna Susan-
na. Exclamauerunt etiam Senes aduer-
sus eam, & cum accessissent serui ad
Pomarium, Senes alloqui cæperunt, &
obstipuerunt, quia nunquam Tale, de
Susanna auditum fuit, & cum die se-
quenti venisset Populus ad Ioachim vi-
rum eius, venerunt, & duo Præbiteri
plemi iniqua cogitatione aduersus Susan-
nam, ut interficerent eam, dicendo vi-
disse in Pomario Susannam dimitten-
sem puellas, & concubere cum Adole-
scente, Porro cum viderint talem ini-
quitatem cucurrerunt ad illos, Adole-
scens uti fortior aufugit, Susannam
verò apprehenderunt, & petierunt quis
nam esset adolescens, & noluit indicare,
cuius Rei Testes erant.*

*Credidit eis multitudo quasi seibus,
& Iudicibus Populi, & condemnauerunt
eam ad mortem.*

*Exclamauit autem voce magna Sus-
anna, & dixit Deus aterne qui ascen-
ditorum es cogitor, qui uoluit omnia
antequam fiant, Tu scis quoniam falsum
testimonium tulerunt contra me, & ec-
ce morior, cum nihil horum fecerim,
quæ isti malitiosè composuerunt aduer-
sus me.*

*Exaudiuit autem Dominus vocem
eius. Cumque duceretur ad mortem su-
scitauit Dominus spiritum pueri Iunio-
ris, Cuius nomen Daniel, & exclama-
uit voce magna, Mundus ego sum à
sanguine huius, & conuersus omnis Po-
pulus ad eum dixit. Quis est iste Jerma
quem tu loquutus es, qui cum staret in
medio eorum, ait.*

*Sic fatui filij Israel non Iudicantes,
neque quod verum est cognoscentes con-
demnasti filiam Israel? Reuerimini ad
Iudicium, quia falsum testimonium lo-
quuti sunt aduersus eam, Reuersus est
ergò Populus cum festinatione, & dixit
ad illos Daniel, separate seues ad inui-
cem procul, & diiudicabo eos, Cum ergò
diuisi essent Alter ab Altero, vocauit
vnum de eis, & dixit ad eum. Inuetera-
te dierum malorum, tunc venerunt pec-
cata.*

cata tua, que operabar is prius; Iudicis iudicia inuisa, Innocentes opprimens, & dimittens noxios dicente Domino. Innocentem, & iustum non interficies.

84 Nunc ergo si uidiſti eam, dic ſub qua arbore uideris eos colloquentes. Qui ait ſub ſchiſto. Dixit autem Daniel, Reſte mentitus es in caput tuum; Ecce enim Angelus Dei, accepta ſententia ab eo, ſcindet te medium. Et amoto eo uſiſi venire aliam, & dixit ei ſemen Chanaan, & non Iuda, ſpecies decepit te, & concupiſcentia ſubuerſit cor tuum, ſic faciebatis filiabus Iſrael, & ille timentes, loquebantur uobis; ſed non filia Iuda ſubſtinuit iniquitatem ueſtram.

85 Nunc ergo dic mihi, ſub qua arbore comprehenderis eos loquentes tibi? Qui ait ſub Pino. Dixit autem ei Daniel, Reſte mentitus es; & tu in caput tuum, manes enim Angelus Domini gladium habes, ut ſecet te medium, & interficiat uos.

Exclamaui itaque omnes Catus uoce magna, & benedixerunt Deum, qui ſaluas ſperantes in ſe.

Teſtes itaque, (& redeo ad ſolum) ſi non deponunt cauſas, & rationes eorum crudelitatis ſenſu proximas, & coniunctas, & ſpecificè in crimine

86 falſi, non probant, Decius conſ. 189. num. 2. Bal. conſ. 77. uol. 3. & in Iurifgentium l. quod ſerè ff. de pac. Farinat. queſt. 68. num. 112. & ſeq. per tex. in l. 3. cum ſequenti C. de teſt. l. qui teſtamento 20. S. ſin. de teſtam.

87 Et de poſitio paruipèditur tanquam inuerſimilis, l. ob carmen S. ſin. ff. de teſt. l. ſin. ff. de eo quod mes. cauſ. Farin. queſt. 81. num. 28. & 29. Imò ſapit naturam falſitatis Bald. in l. 1. C. de ſer. ſugi. Gardin. in Clement. Nè Romani de electio. quos commendat Blanc. in reſp. l. ſin. num. 33. & 38. ff. de queſt. Grammas. d. deciſ. 28. num. 2. & fortius quia ſunt Birtuarij, teſtes non omni exceptione maiores l. ſin. C. de probat.

88 & quid ſi dicam nullius fidei ſine Tortura? uideatur (Rogo) Farinat. q. 36. nu. 370. & melius nu. 396. cum ſeq.

Secundò reſpondetur, quod in Citilibus ſola ſuſpicio falſitatis haberetur pro & ita explicatur *text. in d. cap. in 89 memòriam, dicit Grammat. conſ. 30. num. 5* ſectus in criminalibus, ubi liquidiffimè probationes requiruntur, & alio legat *Fulgof. conſ. 174.* & ego addo, *Clar. in S. falſum num. 38. & ſeq. Dec. loco cit. num. 3.* Suffragatur in ſuper bõna fama Inquiſitorum, quæ multum operatur ad annullandas falſitates, *Bal. in l. ea quidem C. qui acc. non poſſ. Capoll. conſ. 40. per totum, Abb. in cap. dilecti de accuſat. Grammat. conſ. 35. num. 45.* & tanti eſt Maior, quanti tunc ſecus aliquid de mala probare non potuit *Grammat. qui bis uerbis uſitur loco cit. ito num. 7.*

2. Tertiò reſponſetur (& optimè iudicio meo) Putà, ſi adeſt quaſtio inter Teſtes, & Actuarium, quibus ſit credendum? Doctores poſt varias diſtinctiones concludunt, quod ſi fuit in præſentia Iudicis, tunc creditur Actuarius, & tollitur omnis ſuſpicio, *Felyn. in cap. ad Audientiam num. 7. de præſcrip. Gloſ. in cap. cum cauſam de teſtib. Baur. in trakt. de teſtib. num. 405. Clar. in S. falſum num. 15. in fine.*

At in caſu, de quo agitur Poliarcius noſter exiſtens in domo Præſidis, antequam Actuarius ibidem ueniſſet, fuit interrogatus ab illo, & Ficali iuxta doctrinam, *Clar. queſt. 2. in princ. ſolum ex narratiſ uoce uix per Caroli Aspirium alioſque capturantes in actis fol. 145. ad 146. iter. & non ſcriptis, ut docet D. Regèſi Reuſt. in pragm. t. num. 32. de ord. iudic. ex auctoritate Felyn. in cap. cum uenerabilis de exceptionibus, & poſtmodum de ipſorum mandato Actuarius cepit ſcribere, prout docuit *Baur. in l. de minore S. plurimum num. 4. ff. de queſt. & coram dictis Præſide, Commiſſario delegato 98 Campanæ Iudice competente, Græd. de Bell. exul. pradicam; ſubſtãtia nu. 11.* Et Ficali eiſdem Prouinciæ, de quo 99 etiam lex multum confidit, *Carauit. in prag. 1. de exul. nu. 56. Idem Grand.**

pradicam. Agere quæst. vltim. num. 2.
 Cæpit interrogari de ætate, & accepto
 100 respōdit Poliarcus esse ann. 19.
 & mensibus 7, vt in actis fo. 113. Ergo
 sibi præiudicauit faciens se maior
 101 rem coram Iudice dum erat Minor,
*glos. in l. de ætate verbo respondere ff. de
 Interrog. actio. Fuller. in praxi verbo,
 & si comparent num. 6. per tex. in l. certum
 S. pen. de confess. Baiard. ad Clar. quæst.
 50. num. 9. in fin. & melius Grammat. voto
 14. vbi casus ad literam de bandico ann. 16.
 qui fuit furca suspensus propter sui confessionem.*

102 Et quia quæstio de ætate est arbitraria
*pragm. 1. de Minor. & ex aspectu apparebat
 Major, vt dixit, & in Actis nihil fuit
 oppositum ab eius Aduocato, igitur ad quid
 fides baptismatis præsentata post executionem
 sententia in Supremo Collaterali coram
 103 Principe? Clar. quæst. 55. num. 1. Grammat.
 decis. 48. num. 18.*

Vadè si depositio prædictorum Bireuariorum
 delictis ex multis, Falsitas, quæ sine dolo,
 sed coniecturis, & præsumptionibus inducebat,
 Nunc dolo delictis cessat, cum sit de forma
 104 falsitatis, nec exemplum C. de fals. l. inter
 omnes §. fin. ff. de iur. Bald. in conf. 33. lib. 3.
 Alex. conf. 74. num. 2. lib. 1. Grammat. d. decis.
 60. num. 7. Marfil. conf. 104. num. 29.

Accedat præsentia Iudicum, vbi omnia legitime,
 & sollempniter acta intel-
 105 liguntur, l. 1. C. de offic. iust. ludi. Innocent. in c.
 innotuit de eo, qui sur. ord. suscep. Imò ex
 qualitate ipsorum, quæ ad tollendam
 106 falsitatis præsumptionem multum præualet,
 Bald. in l. 1. C. de fals. & in l. quoties §. si non
 in corpore ff. de hered. instit. glos. in l. fin. verbo
 ex personis ff. de actio. & oblig.

Quapropter (& hoc est omnino considerandum) si
 dolus, & ignorantia deficiunt in officiali,
 cetera omnia permittuntur tanquam ex zelo,
 notant omnes in Constitutis. si Iudex de pan. Iud.
 107 Bertazz. conf. 71. nu. 3. conf. 81. nu. 2. &
 conf. 92. num. 1. Bart. in l. 1. §. non

autem num. 2. ff. si quis test. lib. off. iust. sue.
 Grammat. in terminis conf. 54. nu. 3. & 11.

Neque implicat, (& est secundum caput)
 quod Filcus dicæ ab Actuario fuisse iugentem
 confessionem prædictam. Eset itaque Miraculum,
 quia contineret diuinationem, sed respondeat
 mihi ad quem finem? Iugestio est falsitas,
 quæ sine magno lucro non præsumitur,
 Farinac. conf. 60. num. 85. in fin. & conj. 44.
 nu. 16. & conf. 50. num. 49. quod in actis
 non legitur, vt videre est. Dolus verò, non
 est probatus, & impossibile ad probandum,
 vt supra. ergo non præsumitur, l. dolum C. de
 dolo. Menoch. de arbitr. casu 209. nu. 1. Becc.
 conf. 78. num. 16. Grammat. conf. 23. nu. 7.
 Actuarius autem semper libertatem inquisitis
 desiderant ad lucrandam decreta pro
 109 solutione afflictus Actuaria, vt colligitur
 ex Pragmaticis huius Regni editis ad
 minorandum. Tassam Actuarius in
 110 prag. 38. de offic. magistr. iust. ab hijs
 eni. a. q. i. ad Tiremes, vel Morti traduntur
 nihil recipiunt, & Acta gratis ad M. C. trāsmittunt
 in prag. 112. §. 2. de off. iud.

Neque minus releuat tertium caput de Innocentia
 deducta ex informatione Commissarij per
 Negatiuam cohartatam, quod nunquam
 prædictos Poliarcus discessit à Terra
 Sancti Bartolomei in Galdo, Et quod
 confessus fuit cum tormentis, vel metu
 tormentorum, & à vicinis querulæ
 voces audiebantur.

Quia si veritatem diligimus, prædicta
 Negatiua nihil probat multis modis.

111 Primò ex depositione Testium
 spectatorum, vt patet Nutricis, Compatri-
 tris, & aliorum consanguineorum in
 dicta Terra examinatorum, vt patet
 Farinac. quæst. 54. num. 1. 167. & 300.
 vsque ad 204.

Secundò ex ipsa informatione Regij
 Filci, vbi post dictam negatiuam, vt
 infra, fuit examinatus Anellus Ciac-
 cius Capitanius Campanæ illarum
 Pro-

- Prouinciarij, & deposuit in Actis, put dixit prædictum Franciscum Poliarci de Mense Aprilis circiter Luceriam venisse, & ipsi certa bona ad comedendum donasse, ergo si discessit à dicta Terra S. Bartolomei, Negatiua prædicta cuius generis? nullius. *Gabriel comm. concl. tit. de testib. conclus. 1. nu. 34. Guazz. defent. 33. circa panam. cap. 14. num. 11.*
- Tertio nihil probat negatiua coharata de loco, & tempore, cum inter cætera sit necesse, probare delictum in genere, id est, quod singulis diebus viderunt illum introire, & exire de domo, Claua, lanquam aperiendo, & claudendo, & ambulare per talem plateam, ita quod nunquam discessit à Patria, vt ipse Fiscus exclamat *d. num. 39. verbo: Quæ omnia in fine. ibi nunquam à Paterna domo, & scolastica disciplina discessisse. Sed cum Luceriã uenisset, vt supra corrujt Informatio, & propterea Corneus appellauit negatiua istam impossibilem in conf. 110 volum. 1. & conf. 44. vol. 2. Alex. conf. 136. volum. 2.*
- Et per consequens sapere naturam falsitatis (cum reue: eia) *Decius in cap. quoniam contra num. 3. & 18. de probat. & in conf. 173. num. 3. allegans Angel. in l. pen. S. docere ff. ne quis eum, ubi testes debent cauere ab ista negatiua tanquam ab igne, Clar. in S. falsum num. 13. & quest. 42. num. 4. Farinac. quest. 65. nu. 222. & 975. nu. 221.*
- Pro reliquis uero, quod confessus fuit per Tormenta, vel metu Tormentorum, & à vicinis querulæ voces audiebantur dico, quod non sumus in probatis, quia in Actis non constat aliud, nisi ex dicto vnus Militis Campanæ, quod à loa: Maria Campana fuit Colafo cesus, & ab alio cum funicula vnus fenestæ.
- Quæ omnia non sunt sub genere tormentorum, dato, & non concesso, quod dictum vnus non sit nullus, Cū confiteri per tormenta sit quando Corpus cruciatur *Grammat. conf. 15.*

- num. 6. allegans tex. in l. i. item apud la-*
- 118 *beonem S. quaestione, & S. quamuis ff. de iniur. & l. 1. S. quaestione ff. ad fillini.*
- Et si querulæ voces à vicinis audiebantur, ubi est vicinorum depositio?
- 119 in Actis solum non reperitur. Delictum in genere vocis præsumptæ Ne-
- 120 *quaquam, si stridens, Rauca, vel dulcis, Farinac. quest. 51. num. 16a.*
- Sic etiam nulla ratio habenda est de alijs Testibus Regij Fisci, qui de auditu deposuerunt, forsasse alter extraneus uociferabat *Farinac. q. 69. per totum.*
- 121 Neque reperitur in actis solum, promissionis impunitatis iuxta requisita eiusdem *Farinac. q. 81. num. 276, & 280. Clar. quest. 55. num. 8. ex simplici dicto vnus testis, qui Birroarius est.*
- Ergo iudicari non potest extra probata in Actis, *l. 6. S. veritas ff. de offic. Præsid. cap. licet Hilde Simon. l. fin. C. de fideicom. lib. cum concordantibus per D. Reg. Rouit. qui nullum in prag. 15. num. 3. de ord. iudi.*
- 122 Quibus sic stantibus, optimè fecit Excellentissimus Dux d'Alcala, tunc Regni Prorox, confirmando decretum habilitationis ad omnem oronem latum ab Illustr. D. lo: Enriquez Marchione Campiæ, Regiam Cancellariam, Regente dignissimo, & huius causæ interato, in personã dicti Actuarij, Tum ex clara eius innocentia, rationibus ante dictis, Tum etiam, quia anno integro carceribus afflictus, & in principio carcerationis datis ipsi defensionibus, noluit habere Testes Regij Fisci pro Repetitis. Fiscus uero non solum inter legitima tempora prædictam Repetitionem non curauit, pro expeditione causæ, ne fieret immortalis *prag. 2. in fin. de cita. in his uerbis.*
- † Tunc es pro distantia locorum, ubi erant Testes repetendi, de competenti dilatione prouideant pro prædictorum testium repetitione, quæ el. p. s. ad determinationem causarum, prout lucis fuerit procedatur. *D. Regens Rouit in prag.*

prog. 3. num. 21. eod. tit. de citat.

Et Anna allegat 423. dicit Repetitionem esse faciendam infra dies quindecim.

Sed neque per Annum completum fuit cæpta Repetitio prædicta, ubi licet testes nihil concludant, ut supra videtur est, Tamen, quia non Repetiti, si que ratio, sine ratione, nulla ratio est ratione, Salices. in l. fin. C. de quast. Alex. consil. 180. vol. 2. Roland. à Vall. consil. 12. nu. 37. 38. vol. 3. Grammat. c. 6. ff. l. 15. num. 2. cum concord. per Bertin. 201. consil. 71. nu. 14. Borrell. consil. 97. nu. 18. Farinac. de test. q. 72. nu. 133. Ricc. collect. 2491. Viui. decis. 996. par. 3. de Franch. decis. 462. num. 1. & decis. 608. nu. 1. Capyc. decis. 35.

Non obstat dicere prædictam liberationem esse nullam in Auditio Regio Fisco, sine partis remissione, & à Iudice incompetenti, propterea citari, carcerari, & in subsidium fideiussio inculari ex eisdem Actis, Et à fortiori, quia idem Excell. Dux de Alcalá post excarcerationem, iterum carcerari mandauit, ergò præsumitur deceptus.

Quia responderetur pluribus modis. Primo ad primum, quod tunc esset nulla liberatio inauditio Fisco, quando à Domino Regente tantum, fuisset exequuta sententia, sed quia interuenit Princeps qui confirmando supplet defectum prædicti D. Regentis, Actumque inualidum facit validum, & ius agnoscendi habet *glos. in cap. bi aliquando de sent. excom. Castad. decis. 5. num. 2. de consil. Farinac. consil. 15. nu. 32. Clar. q. 59. esset itaque dubitare de potestate illius, Cachet. decis. 101. Scaccia in tract. de iudi. caus. ciuil. & crimin. cap. 12. nu. 81. & 84. Farinac. q. 101. num. 35. & melius q. 6. num. 46. & seq. per tex. in l. fin. C. de gener. abol. l. 1. S. de qua autem ff. de postul. glos. in l. 2. verbo concedi C. de in ius vocan. Cuius est concedere, & destruere leges, cap. Rex pacificus in probem. decret. cap. 1. de consil. glos. in l. 1. verbo qui magistratus ff. quod quisque iur.*

Ad secundum responderetur, quod nõ erat necessaria partis remissio, quia nunquam pars vera, & sic Pater Gratoris in Actis comparuit, ut ibi videre est, Sed tantum Tomas Poliaricus, ad quem ius quærendi non spectabat, quia successione carebat. *Auth. post fratres C. de legis. bared. de Franch. decis. 611. D. Reg. Ronis. in pragm. 2. de compo. num. 66. & seq.*

Ad tertium responderetur, quod quilibet D. Regens Collateralis non ex mandato S. E. se transferat ad iusticiarium carceratorum est Index Compertens in omnibus carceratis, & tanquam Delegatus procedit, & maxime in substantiuitate Sanctissimæ Pascatis Reuersionis, D. Reg. Rouis. in prog. 8. *offic. mag. iust. ex. fin. C. de cust. reor. & ita practicatur tempore in M. C. V. sine vlla difficultate, De Ponti de potest. Proreg. sit. 10. cap. 3. §. 1. nu. 20.*

Et fideiussio (terminis sic statutis) multis ex causis inculandam non est.

Primo, nisi superuenierint noua inditia, l. qui de criminis C. de accusat. Farinac. in terminis q. 4. nu. 23. Brunor. à solo in suis legalibus quastio. q. 17. post num. 19. Aim. consil. 321. in fine. Tobi. Non. consil. 103. num. 5. Clar. S. fin. q. 64. verbo Pariter etiam, Tefaur. decis. 81.

Quia Actuario fuerunt datæ defensionones, & licet non fuerint terminatæ, vel renunciatæ culpa Fiscis præsumitur, dum per Annum repetitionem nõ affectauit, & causa erat expedienda ad tollendam immortalitatem, cap. finem litibus, de dolo, & consu. si præ allegata pragmatica 2. credendum sit.

Quapropter liberatus in forma, post defensionones practicatur, & per consequens ex eisdem actis, sine alijs vrgentioribus inditijs molestari non debet cum rale decretum sapientis naturam absolutiui, cui obstat; exceptio rei iudicatæ, l. 2. C. de exceptio. re. iud. Bober. decis. 289. Marsil. consil. 55. & consil. 97. Gomez. var. resolut. sit. de delict. cap. 1. nu. 26. & seq. lib. 3. Goyl. pac. pub. lib. 2. cap. 11. num. 24.

Secur

Secundo modo fideiuffio non incufatur, (dato, & nõ concesso, quod Principis confirmatio concueret) quia antequam citaretur fideiuffores ad præfentandum, fuit atrociffimis iniuriis iniuriatus Principalis, & quod volebant ipsum facere morti in carceribus, propterea fugam aufipuit, vnde fideiuffores excufantur, *Barad. ad Clar. q. 46. num. 66. Bertazzol. conf. 433. num. 3. Capbal. conf. 87. num. 47. Vñ ad Aff. decif. 130. num. 3.*

Tertio modo non incufatur, quia fideiuffores petunt causam expediendam, vtique fi Actarius venit abfoluendus dicitur iniuffe carceratus, & nulla fideiuffio, & tanquam Innocens non est præferendus, *Gabriel confil. 181. num. 6. & 7. lib. 1. Farinaco, de carce. & carcer. q. 34. nu. 63. & in terminis decifum referet Viui. decif. 215. num. 1. & 2. Petra ad Gramma. decif. 41. num. 3. & 6. Affifil. in confil. Calliani. num. 5.*

Eriam fi in dicta habilitatione dixiffet, toties, quoties, *Farinacc. loco cit. num. 66. allegans Nellum in tract. bandit. l. par. 2. temp. q. 15. & DD. in l. fi quis reum ff. de custod. reor.*

Et licet post executionem decretum liberationis, Idem Excellentiffimus Dux d'Alcala mandauerit per Scriptorium aëuarium prædictum recarcerari nullis nouis inditijs, nullaque noua ratione expreffa, feu declarata, quod fieri non poterat (Parè tanti Principis) *Farinacc. quæst. 4. nu. 25. & q. 27. num. 134. Felyn. in cap. 1. num. 50. de confil. & in cap. cum ordinem num. 8. de reſcript. Abb. in cap. ſicut de re iud. Rimin. conf. 483. nu. 13. & ſeq.*

Cum Primum decretum ad omne ordinem, omni iure, Maiorique vinculo roboratum, non destruat motu proprio, vbi Princeps facillimè decipi potest, deficiente cõfilio ſibi deſtinato *cap. nouis, de his, qua ſm. a Pral. ſin. confil. Luc. de Pen. in l. omnes Iudices, C. de decur. lib. 10. Petra de poteſtat. Prin. fol. 169. num. 239. quos commendat*

de Ponte de poteſt. Præreg. ital. l. 2. in princip. nu. 25. ex l. quiſquis C. ad l. Ful. maſſ. l. humanum in ſit. C. de legibus. Andr. in cap. 1. fol. 5. Hic finitur lex.

Idèõ benè prouifum, & in cauſa non procedatur, Cætera ſuppleat S. E. & Domini Iudicantes.

EXclamat D. Fiſci patronus contra Audientiam Lucerinam, propter ſupplicium Frãciſco Poliarco illatum, circa quod copioſa, & elaborata allegationes compoſuit, quarum ſumma quatuor continet capitula.

Primum circa proceſſum, quod non potuerit procedi ad modum belli, quia quia non erat caſus ita procedendi.

Secundum, quod non potuerit condemnari vltimo ſupplicio ex pluribus defectibus confeſſionis, ſuper qua fundatur condemnatio.

Tertium, quod non debuerit ſtatim exequi ſententia ſtante appellacione.

Quartum, quod ex iſtis debent Preſes, Auditores, Fiſci patronus, Actarius, & ſi qui alijs ab officio remoti acriter puniri.

C A P V T. I.

QUO ad primum ex infraſcriptis concluſionibus deſenditur Auditor.

Prima concluſio eſt, quod modus belli poteſt adhiberi nedum contra exules captoſ in fraganti crimine, vel in perſecutione, ſed etiam contra eos, qui talibus modis capti non fuerint, dummodo tale, quod commiſerint, propter quod aduerſus illos talia poteſtas fuerit conceſſa. Siquidem in commiſſione facta à Prorege Præſidi, quam poſuit loqui Grandis in principio traãans de bello exulum hæc ponuntur (& debbite procedere ad modum belli, & militari modo contra quelli forſciti, che vanno rubbando per la Campagna, inquietado il quieto, & pacifico viuere de ludori di Sua Maieſtà, perturbando, & impediendo il libero

libero commercio del Regno) quæ
 verba (ad modum belli, & militari mo-
 125 do) ciuili inter intellecta liberum arbitri-
 um important, prout explicat *Ioan: Grand. d. tracl. de bello exulum in prædicamento substantia q. 2. nu. 5. fol. mibi 15. & in prædicamento Quando q. 1. nu. 3. fol. 86. & in prædicamento Pati. quæst. 3. in primo speciali fol. 136.* Et tunc nulla adest temporum distinctio, siue procedat in persecutione, siue extra illam, vt *d. num. 3.* Quæ de re cum Poliarco ea confessus fuerit, propter quæ poterat contra eum ad modum belli, & militari modo procedi nihil debet auditori imputari.

Secunda conclusio, hic modus liberum arbitrium continens, tollit sollemnitates iuris ciuili, & reliquit tantum ea, quæ sunt iuris gentium, nempe legitimam delicti probationem, ac legitimas Reo defensiones, quod ipsemet Dominus fiscalis confitetur in suis allegationibus *num. 13. & Grand. in prædicamento substantia quæst. 3. num. 2. fol. 17.* In defensionibus autem potest variari modus, & restringi tempus à iure statutum, vt post *Cart. de excom. sent. &c. capite 3. num. 34. 37. & 47. & Afu. in praxi §. 31 capite à num. 5. docet Farinas. in praxi par. 1. quæst. 29. num. 26. & 27. & Tusc. tom. 7. lit. S. conclus. 504.* Quæ de re licet contra Poliarco per horas processum fuerit, potuit tamen intra horam eius aduocatus allegare ad sui defensionem, quæ ei incumbabant, & tunc si illis allegatis non fuisset statutus terminus competens ad ea probanda, tunc dici potuisset defensionem ei denegatas, sed cū nihil allegauerit, imò confessus fuit, quod tempore pugnae inter banditos, & Regios satellites ipse remansit in Ecclesia Sanctæ Mariæ del Boscho fol. 119. Ex quo apparet verum esse illum fuisse cum comitiæ bannitorum, licet non in actu pugnae apparet non fuisse longius tempus defensionis concedendum, vbi nihil ad defensionem veniebat probandum; Si

enim Reo confessus breuis terminus ad defensionem constituitur; *Vt. decif. 68.* breuissimus contra Grassatores statui debet, non ergo peccauit Iudex procedendo ex abrupto per horas.

Tertia conclusio: hic modus belli, & militaris exercetur contra foralci-
 130 tos, idest contra eos, qui per Campaniam armati in comitiæ incedunt, siue grassentur, siue non vt ex commissio-
 131 sione, quam in principio tractatus ponit *Ioan: Grand. in prædicamento Qualitatis q. 2. num. 4. fol. 52. & ibi num. 7.* dicit, quod etiam si nullum delictum commiserit sufficit solus inceptus per
 132 Campaniam. Procedit etiam contra auxiliares, vt voluit *Grand. in prædicamento relationis quæst. 1. nu. 3. fol. 67. in fin. & 68. & in prædicamento Pati q. 3. in 2. speciali fol. 137.* Cum ergo Poliarco factus fuerit le armatū cum armatis bannitis per Campaniam incesse eisque auxiliatum casus erat
 133 contra eum illo modo procedi potuisse: Quæ de re cessant omnia, quæ longa serie Dominus Fiscalis allegauit signanter *num. 27.* Quia re vera ad casum non applicantur, & *Majul. in cons. 7. per eum citato, Luc. de Penn. sub locis citatis nu. 29. & 30.* in libro meo verè non dicunt ea ad quæ citantur, *Grandis verò fol. non 57. sed 53. d. q. 2. antè nu. 5.* in prædicamento Qualitatis refert declarationem Proregis factam Regiæ Audienciæ Calabriae in anno 1583. vt comprehendat potestas ista foralcitos nedum tertix speciei, vt sunt grassatores, sed etiam secundæ, vt sunt illi, qui tantum in comitiæ per Campaniam armati incedunt.

Quod tam fecerit Poliarco ex triplicata eius confessione, vt infra dicam, conuincit, sed nec procurator pauperum in eius defensione negare ausus fuerit; dixit enim tantum, quod non deliquit in pugna contra milites Curix, non autem quod cum bannitis non incesse armatus.

Quarta conclusio: Potestas ista militaris concessa est Præfidi, qui procedat cum

136 cum uerbis alicuius ex Auditoribus, ut apparet ex dicta commissione, & notat *Ioan. Grand. ubi supra in predicamento Agere q. 1. fol. 115. & in 1. spectabilis fol. 136.* Siquidem Præfcs procedere uoluit ad modum belli contra Poliarcum, in quo peccarunt Auditores, si eorum consilia adhibuit in procedendo, aut ergo recte fecit Præfcs in procedendo tali modo, prout uerò fecit ex prædictis, & nullus peccauit, aut non recte fecit, & ipse peccasset, non Auditores, qui nihil egerunt circa electionem modi procedendi, sed Præfcs ita procedere uolenti operam adhibuerunt, tunc enim peccassent, si non in electione modi, quæ illorum non erat, sed in modo ipso adesset defectus quæ cum non fuerint obseruatis, quæ iuris gentium sunt, nullum eis peccatum imputandum.

Denique si eo tempore tanta erat 137 istorum delinquentium copia tanta immanitas tam atrocia committebatur, nonne ex hoc poterat inordinate procedi, prout in similibus casibus apud *Gramm. decis. 36. num. 39. D. de Franch. decis. 570.* & abunde in similibus latrocinibus, & forascitis, *Paris de Pus. in tract. syn. uerbo latro cap. 1. per totum, & facit prag. 9. & 12. de exultibus, & ibi D. Rontus nu. 5.*

138 Neque obstat, quod contra minores non possit procedi ad modum belli, quia in ea potestate concessa, de qua per *Ioan. de Grand.* hoc non legitur, sed generaliter loquitur, & quando delictum est prohibitum de iure communi minores sub statuto etiam comprehenduntur, ut per *Farinac. in praxi q. 11. nu. 29. & q. 92. nu. 25.* Quæ de re *prag. 1. de minoribus arbitrio ludo* 140 dicit remittit minorum punitionem, & *prag. 2. de furtis*, hoc idem propter frequentiam, vel atrocitatem delicti disponitur.

Præterea si uera esset illa opinio, procederet quando minor ætas esset 141 allegata, & probata, ita expressè ex *Tusi. Ludou. Vin. & Sfortia, Maurus,*

Burgus q. 6. nu. 26. quem idem *D. Fiscalis* citat *num. 38.* & in istis terminis *glos. in l. de aetate 44. ff. de minor.* Et in 142 casu nostro non solum non fuit allegata minor ætas, sed ipse Poliarcus confessus est se maiorem, nempe annorum 19. & septem menses, cuius confessio istudum est. Nec Aduocatus pauperum, 143 qui minorem ætatem allegauit, dum Poliarcum uiderat, & secum alloquutus fuerat, ut in eius informatione capta per Fiscum fol.

Qua de re uerum esse non potest, quod ex aduerso dicit Fiscus illum ex 144 aspectu apparuisse minorem, nam, nec testes hoc dicunt, sed tantum (che era bianco, e biondo) & si ex aspectu minor apparuisset, hoc Aduocatus, & procurator pauperum pro illius defensione allegare non desistissent, qui tantopere cupiebant effugere modum illum procedendi ad modum belli, ut ex replicatione fol. 119. Ex hæc quoad primum Caput.

CAPVT. II.

Quoad secundum duo de iure uerissima sunt, uidelicet.

Primum, quo legitime potuit Poliarcus condemnari.

Secundum, quod potuit condemnari ad pœnam ordinariam mortis naturalis.

Primum ex duobus conuincitur.

De confessione spontanea Poliarcbi.

Primo, ex confessione spontanea, facta per Poliarcum coram Præfide, & 145 Fiscali potuit omni iure condemnari, l. 1. ubi omnes *C. de confess. capite 1. ubi DD. de accus. in 6.* communem dicit *Clarus in Syn. q. 65.* & ad satiæatem innumeros cumulat *Farinac. in praxi q. 81. nu. 3. eum sequentibus.* Quæ spontanea confessio nocet etiam sine inditijs facta, ut ex *tex. in d. cap. de accus. in 6. ubi DD. Puteus de syndec. in uerbo Tortura, Gram. decis. 48. à nu. 6.* ubi late uidentur citans plura iura, & signanter *Bald. per illum tex. in l. 2. C. de curs.*

*de cust. reorum l. qui sententia C. de pœnis, l. inter pœnas in fin. ff. de interditi-
147 tibus: Nam confessus non præsumitur in se mentiri, vt inquit Grammat. vbi supra nu. 9. per tex. in l. in omnibus C. de testib. in l. nullus ff. eod. in l. de atate S. 1. ff. de interrog. actio. Legatur rogo ille dicit, & Boss. in tit. de confess. nu. 66. vers. est verum, & Farinacc. q. 82. sub nu. 72. dicit derideri illos Aduocatos, qui Reos spontè confessos defendunt.*

Tolluntur obiectiones Fisci.

Contra hanc confessionem (videns Fiscus ex prædictis, quam valide sibi obstat) multipliciter insurgit.

Primo, negat fuisse spontaneam, sed atrociter Poliarcho illatis verberibus in domo Præsidis.

Respondetur nec istud liquidè constare in processu, sed tantum testes dicunt audiuerunt eum clamantem, vnde credunt fuisse verberatum. Præterea dato, quod hoc fuisset; non fuit coram auditore de Angelis, qui non fuit præsens ijs, quæ in domo Præsidis acta sunt, nec est verum in factò, ab Auditore de Angelis ad eruendâ confessionem fuisse colaphis cæsum, sed tantum eo tempore quo fuit captus à Carolo Aspito ductus ante Præsidem, qui tunc erat in via intus quadrigam, dictus Auditor, cum è quadriga, vbi cum Præside erat, descendisset cum illo collocurus alapham ei intulit, hoc non fuit, vt confitetur delictum, nullus enim testis Fisci id dicit, sed quia secum Poliarcus irruenter se gessit, & vnica tantum alapha, quam Auditor intulit, non eo tempore quando confessus fuit, non facit, vt confessio post multas horas alio in loco absente Auditore facta dicatur per tormenra extorta. Quod verò sciuerit Auditor de Angelis illata verbera Poliarcho in domo Præsidis, vt confiteretur, nec Fiscus probauit, nec vllus testium dicit, nec ipse erat præsens, & ad præsumendum in Iudice dolum liquidis proba-

tionibus conuinci debet, & corruunt omnia per eum scripta s latissime à nu.
151 102. vsque ad num. 122. quæ non possunt applicari cum deficiat factum. Secundo aduersus confessionem obijcit, Fiscus num. 26. non valere, quia facta coram Iudice incompetente nempe Præside, qui non potest causas in eius domo tractare, vel decidere, vt in prag. 8. de offic. Iudicis, & sic etiam, quod fuit facta in domo Præsidis extra locum iudicij prout opponit num. 62. & 63.

Respondetur, Præsidem esse Iudicem competentem in procedendo ad modum belli, propter potestatem ei demandatam, vt ex verbis commissionis (*Ordinamo, & comandamo tanto à voi al presente Governatore di questa Prouincia, quanto à tutti gli altri futuri Governatori, che possiate, & debbiate procedere ad modum belli, & militari modo contra quelli forasciti, che vanno arrobando per la Campagna, &c.*) vbi notanda sunt verba, quod ei non auctem Regiæ Audiencie demandata est talis potestas. Præterea cum sit caput Tribunalis, & præsideat, dum causæ tractantur, & vorantur, non potest dici Iudex incompetens.

Quod verò facta fuerit extra locum Tribunalis non attenditur, quando proceditur ad modum belli, vbi sollemnitates iuris ciuilibus sunt remissæ; hæc autem est sollempnitas iuris ciuilibus, non autem iuris gentium.

Tertiò opponit Fiscus Reum nullis præcedentibus inditijs fuisse interrogatum, & confessum, ex quo dicit confessionem esse nullam, prout num. 40. 57. & 60.

Respondetur obiectionem istam, nec in Factò, nec in Iure militare.

Non militat in Factò, quia Poliar-
154 cus extrajudicialiter confessus fuerat se cum Laurentio Armellino per Campaneam armasse, prout testantur Marc' Antonio Capiccione capogualano della massaria delle colonne fol. 143. & ater. & 146. & Gio: Camillo Grande di Ca-

di *Castel pagano sotto gualano fol. 146. ator.* qui hoc deponunt, examinati ad instantiam Caroli Aspiti pro captura; Ipse etiam Carolus Aspitus hoc dixit fol. 203. & Giulio Lolio fol. 141. Et licet isti non fuerint examinati ante confessionem Poliarchi, fuerunt tamē examinati intra biduum, & sic quasi incontinenti. Et cum procederetur ad modum belli, sufficiebat constare de veritate, licet scriptura de examine prædictorum non fuerit facta debito tempore, & cum tractetur de confessione spontanea validatur nullitas processus, vt per Innoc. in cap. qualiter, & quando, il secundus sub num. 7. *vers. non negamus de accusa. Farinacc. d. q. 81. capite 1. num. 5. & capite 2. nu. 66. vbi latissimè.*

Et in questo obseruili, che essendo esaminati questi due gualani insieme con gli altri Aspito Lolio, & altri per la castura, hauendo il Fisco ottenuto, che l'Auditor D. Giuseppe d' Herrera pigliasse informazione, le diede in nota le diligenze da farsi fol. 188. & hauendo in quelle diligenze posto, che si esaminassero alcuni, li quali si erano esaminati per la castura non vi pose li predetti due gualani, li quali deponcano della confessione obrata iudicial del detto Poliarcho di hauere armato in Campagna, quale era inditio sufficiente a fare, che fosse interrogato.

In iure etiam non procedit oppositio Fisci, quia quod debet præcedere inditia, vt Reus interrogetur à Iudice, procedit in interrogazione facienda per tormenta, iuxta *tex. in l. 1. §. diuus seuerus ff. de quæst.* At si loquimur in confessione spontanea absque tormentis facta, hæc valebit, etiam absque inditijs, vt est *tex. in cap. 1. de accusat. in 6. & ibi omnes DD. Foller. in praxi crimin. versj. & si consuebuntur num. 68. vbi citat Anchar. in clem. 1. de homicid. Angel. de malef. in verbo, quod fama publica, sub nu. 36. & de communi opinione, alijs relatis testantur Cason. de torm. capite 5. rubrica de*

non torquendis sine inditijs nu. 4. & capite 18. rubrica de confessione spontanea nu. 6. Mascard. de probat. lib. 1. couclus. 353. nu. 35. Viuius ab eo relatus Grammat. decij. q. 8. à nu. 6. videndus. & inano in practica seruatur Farinacc. in praxi sit de reo confessio concl. 81. sub nu. 13. & licet aliqui contrarium renuerint, intelligendi tamen sunt cum hac distinctione: Quod aut Iudex citat aliquem, vt compareat ad se examinandum, & hoc nisi præcedant inditia facere, non potest, nec debet, vt dicunt Boss. in sit. de examinandis reis sub nu. 6. & Carr. in praxi interrogandorum reorum lib. 1. capite 2. nu. 6. & in istis terminis loquuntur DD. citati per Dominum Fiscalem sub num. 41. videlicet Marcellus Sarmiento, Nauarrus, & alij. Aut verò per apparitionem, vel alium ducitur, quis ante Iudicem captus tanquam de aliquo delicto, maximè si atrocissimum sit inculpatus, & tunc nullus negat, quod non possit Iudex illum interrogare, cur sit capus, & quid fecerit, prout fecit Pilatus Christo Domino, qui cum ad illum duceretur tanquam Reum crimine lætæ Maiestatis interrogauit eum Pilatus, Quid fecisti? Gens tua, & Pontifices tui tranfederunt te mihi: Hoc factum fuit cum Poliarcho, qui carceratus ante Præsidem ductus, cum esset dictum, quod armauerat per Campaneam, fuit interrogatus de captura, & ille spontè omnia delicta confessus fuit. Et hoc omnis Curia obseruat, quod dum carceratus aliquis ducitur iustè de causa carcerationis interrogatur; ipsa namque carceratio facit, vt non possit dici interrogatus absque aliquo inditio, vel saltem suspitione præcedente, quæ sufficit, vt Boss. dicit d. loco sit. sub num. 6.

Quartò, opponit Fiscus confessio esse erroneam, & inuerisimilem, & consequenter falsam, & promèdè mihi illi sit credendum, sed debebant Iudices aliunde se informare de veritate delictorum confessorum, in quo satis

se dilatat à num. 67. usque ad num. 78.

Sed pro responsione ex eisdem dictis, & allegatis per Dom. Fiscalem, considerandum est requisita, ut confessio in criminalibus noccat constituti quatuor esse, quæ in casu nostro omnia interueniunt, videlicet.

Primum, quod confessio sit clara, lucida, expressa, & explicita) nam hæc 161 quatuor vnum, & idem significant) quæ ponit Fiscalis nu. 77. & Mascard. Pigue. Viu. & Bertazz. Et hoc adest in casu nostro, quia clarissima confessio, cui nulla attingi potest obscuritas.

Secundum requisitum, quod sit probabile, quod explicat Menocch. de arbitrar. iud. lib. 2. cent. 3. casu 269. nu. 4.

162 nempe ut constet delictum in genere, & hoc adest in casu nostro, licet Fiscus contradixerit sub num. 57. vers. primo est, est enim verum in facto, & notissimum. Primum, cbe Lorenzo Santo Soffo con comissia de banditi 'haue armato per la Campagna. Quod cum effet notorium facti non indigebat alia probatione, ex dictis per ipsum Dominum Fiscalem à nu. 46. usque ad 52. Secundo ssa verificata la scaramuzza secundo loco confessata da Poliarco con la morte di cinque dalla parte della Corte, della quale depongono li testimonij esaminati in Foggia con due informazioni fol. 53. &c. & fol. 56. &c. ogn'vno de quali delitti è capitale, poiche l'armar per la Campagna porta conse tal pena, ut in prag. 9. S. declarando de exulis. Et così la resistenza alla Corte, massimamente con la morte di cinque soldati. Gli altri delitti confessati da Poliarco non era necessario, cbe in genere fossero verificati, bastando ogn'vno di questi per la sua condemnatione.

Tertium requisitum, quod confessio sit possibilis, quod explicat Menocch. ubi supra nu. 5. Quod factum, confessatum natura nõ sit impossibile, & hoc non sit in confessione Poliarchi non potest argui.

164 Quartum requisitum, quod confessio sit verisimilis, de quo Menocch.

ubi supra num. 6. & in confessione Poliarchi si tota legatur, nulla inuersione deprehenditur.

Contendit Fiscus quantum requisitum, videlicet, quod confessio sit erronea. Dicit autem istam Poliarchi talem ex confessionibus Laurentij Armellini, & sociorum, qui negat Poliarcum, & alios ab eo nominatos agnouisse, vel vocatum secum fuisse, & amplius diuersimodè confitentur delicta à Poliarco; Quare exclamat Fiscalis debuisset Iudices antequam condemnarent verificare qualitates dictæ confessionis inquirendo, an vera sit, quæ dixerit; ex quorum omissione inualida sit confessio, & ipsi puniendi.

165 Sed si verum amamus hæc Fisci oppositio non procedit in casu nostro ex infra scripta distinctione; Nam aut error confessionis constat ex actis, & tunc non debet Iudex illi confessioni credere, & hic est casus Grammat. decis. 2. ubi mulier accusata de venatione pomi, quod Domino cogerat, quod solimato illud infecisset sub præterito, quod ab eo discendi licentiam impetrare non valuisset. Tamen cum ipsa longè maiorem partem illius pomi comedisset illesa, satis apparebat nullum apposuisse venenum, & proinde confessio per eam facta, quod venenasset esse inuersionem, ut ipse in ea decisione dicit à nu. 38. Hoc constabat ex actis, unde irritabatur confessio. Aut verò illud non apparet ex actis, tunc distinguendo. Aut illud præstat ad efficiendam confessionem probabilem, nempe ut constet de corpore delicti, & tunc omnino verificandum est, & in istis terminis loquuntur Paris de Pnt. de Syndic. verbo confessio sub nu. 5. & 6. Follet. in praxi verbo, & si confitebuntur par. 2. sub nu. 5. & Farinacc. dicta q. 81. nu. 30. Aut non spectant ad hoc, sed ad qualitates alias confessatas, & tunc est potius consilium Iudici, ut sic faciat, quam præceptum consilium inquam in foro poli ne peccet, prout Franciscus Brunus de indit. ad tors. p. 2. quasi.

quasi. 6. sub no. 13. & Franciscus Ca-
son. loc. cit. potuissent quidem Audito-
res superfedere in condemnatione,
vel in excoitione, & procurare verita-
tatem de longinquo, quia Laurentius
& socij non erant in prouincia, sicut
nec pugna cum ministris Curie, & alia
delicta in prouincia perpetrata fuerūt,
hoc facere voluissent per menses, &
menses differrebat poena, contra tex.
in l. si quis filio. 6. S. bi autem ff. de iniu-
ria rupto, & irrita factio. testam. de quo
166 infra, quod nec impdus belli, quo
procedebatur permittebat, nec neces-
sarium videbatur, quia Aduocatus Po-
liarcus fuerat alloquitus, dum pro
cius defensione allegauit fol. 119. non
negauit fuisse in comitibus, sed tantum
167 non deliquisse, quia remansit in Ec-
clesia. Ergo illud tantum sufficiebat
ad condemnationem, quod post tres
confessiones, videlicet extraiudicialē,
propter quam fuit captus: Iudicalem
spontaneam in domo Præsidis, & ter-
tiam in tormentis in Tribunali, nec in
sui defensione negauit eius Aduoca-
tus. Secundò, dato, quòd illa confessio
coram Præside non esset sufficiens ad
condemmandum, quomodo tamen
poterat Dñs Fiscalis negare, quòd
illa non fuerit sufficiens ad torquen-
dum? Siquidem verissima sunt infra-
scripta.

Primò, quod confessio extra iudicia-
168 lis facit iudicium ad torturam, ex do-
ctrina Bart. vulgata in l. capite quinto
25. ff. ad l. lulsam de adult. & ex infinitis
cumulatis per Farinacc. in praxi
quasi. 82. nu. 6. 23. 24. vbi ait procedere
etiam in confessione minoris: & per
Clar. in S. fin. quasi. 55. Quinimò idem:
Farinacc. nu. 13. voluit, quod confes-
sio extraiudicialis geminata plenè pro-
169 bet delictum, ex Bar. in l. cum scimus
C. de agric. & censit. lib. 11. Roma. l. off.
Castri. Marf. Felyn. & alijs ibi cita-
tis.

170 Secundò, confessio facta coram Iu-
dice incompetente similiter facit iudicium
ad torturam, vt de communi opi-

nione post Imol. in c. at si clerici nuy.
de iudicijs, dicit Clar. in S. fin. quasi. 21.
nu. 20. & q. 55. nu. 3. & Farinacc. q. 81.
nu. 48. & 53. & cap. 3. in eadem q. nu. 206.
& 216.

Tertiò, quod confessio spontanea
etiam facta sine iudicijs est iudicium
ad torturam, Marf. in praxi S. quoniam
nu. 18. Foller. in praxi vers. & si confes-
sio iur. par. 1. nu. 14. Boff. in tit. de
confess. num. 27. Alancinus de iudicijs
confessione spontanea. cap. 3. art. 3. nu. 28.
& art. 2. num. 16.

Quibus constitutis si confessio Po-
liarcus fuit spontanea, fuit extraiudi-
cialis, & coram incompetente, & si
171 scus contendit, iudè potuit torque-
ri, fuit autem torus, & in eadem
prima perseverauerit meritò iudè dan-
nari potuit. Et hæc de primo, quod
damnari potuerit Poliarcus.

Secundò, quod ad poenam ordina-
riam vltimi supplicij damnari potue-
rit, aduertendum est, ad plura
172 Primò, quod in hoc casu ad iuratri-
onem confessio, videlicet extraiudicialis
ante capturam, cum gualanis, & secunda
iudicialis coram Præside, & Fisci pa-
trono extra tormenta. Tertia in tor-
mentis in Regia Audientia.

Secundò, quod illæ confessiones
sunt confirmatæ apud nos, & proce-
173 tore pauperum illum descendente,
qui non negauit illum non fuisse in
comitibus, sed tantum quod non deli-
quit in scaramutia, sed quod tantum
in Ecclesia remansit dum pugnabatur.

Tertiò, quod tractabatur de crimi-
nibus atrocissimis, iniquè iura in iur-
gent, & tunc temporis si quæstionibus
174 Quarto, quod ipse Poliarcus se-
niorem decem, & octo annis confes-
sus fuerat.

Quibus sic stantibus, quomodo po-
tuit prædicari de poena extraordinaria
quidem vel fuisse imponenda præ-
tendit Fiscus ex eo, quia spontè con-
fessus, vel ex eo, quia minor.

175

Non ex primo capite, quia spontè confessus.

Primò, quia illa opinio inter Doctores, quod spontè confessus mitius punitur, est satis controuersa, cum maximè auctoritatis viri contrarium tenuerint; prout fuit de mente *Innoc. in cap. qualiter, & quando de accus. Hostiens. in cap. de hoc de simonia. & probatur ex iuribus adductis à Bero. in cap. at scelerici sub num. 88. de iudicijs. Adeò, quod satis periculosam esse tradiderit, Rim. lun. in conf. 265. num. 61. lib. 3. At non peccauit Iudex in conflictu opinionum vni, & si seueriori adhefit.*

Secundò, non procedit, quando pena est ordinaria, & certa à iure imposta, vt in puncto optimè fundat *Bero. in d. cap. at si clerici nu. 91. & tals est in casu nostro vagantibus per Campaneam, quibus pena mortis naturalis à lege Regni imponitur.*

Tertiò, & hoc ponit gladium ad radices, illa opinio hodie recessit ab auctoritate, & non seruatur in praxi, quia spontè confessi pena ordinaria puniuntur; ità dicit *Alberio. in l. 1. v. §. questum nu. 3. ff. de questionib. Iul. Clar. videndus in praxi §. fin. num. 30. & sequitur Farnacc. in praxi quest. 181. cap. 5. num. 272.*

Non ex secundo capite minoris aetatis.

Primò, quia maiorem se confessus fuerat, cui credendum est, *l. 1. C. de confess. fides enim baptismatis non erat pducta in actus, nec à defensor Poliarchi, minor aetas fuit allegata.*

Secundò, pena minorum relinquitur arbitrio Iudicis, vt in *prog. 1. de minor. qui potuit arbitrari vsque ad penam mortis naturalis propter atrocitatem criminis, & delicti frequentiam, prout alias contra minorem propter criminis frequentiam, etiam in minori delicto pena ordinaria imponitur, vt*

in prog. 2. de factis. Et regulatè est delictum, quod frequenter committitur atrocius puniri, vt per Gram. dec. 36.

Ex quibus patet expeditum secundum caput, quoad condemnationem.

C A P V T III.

Quod istud paucissimis verbis exponendo; dico iuste non obstante appellatione interposita sententiam executioni demandatam ex duobus.

177 Primò, quia procedebatur per modum belli, in quo cessat appellatio, vt po *Ifern. in §. publici latrones in sit. de pace tenenda, Parid. de Put. de synd. verbo latro nu. 6. Boer. decis. 284. num. 17. qui de communi opinione testatur, tradit Grand. in tract. de bello executum in predicamento Pati q. 3. in 48. speciali.*

178 Secundò, quia spontè confessus, aut non potest appellare, aut non tenetur Iudex appellationi deferre, ex text. in *cap. cum speciali §. porro de appell. vbi Bar. nu. 18. Zabari. in prin. & sub nu. 2. Antbar. nu. 6. Abb. sub num. 2. & alinc text. in cap. Romana §. fin. autem de appellat. in 6. & communem praticam esse testatur, Michael Grass. libr. 2. comm. opin. cap. 16. q. 5. V in. opin. 52. num. 1. Iul. Clar. §. fin. q. 94. videndus vbi addentes *Couar. practicar. quest. cap. 23. sub nu. 5. Scaccia de de iudicijs caujarum, & c. lib. 1. c. 97. sub nu. 118. & seq. Lancelottus de attentatis lib. 2. cap. 12. ampliat. 4. nu. 13.**

Quæ tanto magis vera sunt, quãdo interposita appellatione, nulla allegatur causa offuscã, vel excusans confessionem, vt *DD. supra citati, Foller. in pract. crimin. verbo, & si consistebuntur par. 1. nu. 66. Ang. Fulg. Alber. Hostiens. Gemin. Io. And. Bald. Bellame. Franob. Abb. Anan. Dec. Archid. Prapofit. T. ur. recr. August. Capra, Carev. Vestrius, Boss. Couar. V sui. Clar. Conr. ad. Vestal. Scaccia, Carib. de executione sententiæ cap. 1. nu. 71. & 72. quos refert, & sequitur Farnacc. in praxi tit. de varijs, ac diuersis*

uerfis quæstio. q. 101. num. 157. Et sic fuit in casu nostro, ubi in appellatione
 180 interposita nihil fuit aduersus confessionem allegatum, sed solum, quod poena erat excessiua, & processum per horas; Quæ duo nihil confessionem respiciunt, qua de te cum istæ frivole fuerint causæ appellandi, multò magis
 181 frivole fuerunt ad dicendum de nullitate, vnde nihil interest, quod infimul appellauerit, ac etiam de nullitate dixerit, nõ ergo malè fecerunt, qui post sententiam exequuti fuerint appellatione non obstante, iuxta *text. in l. si quis filio 6. S. si autem ff. de iniur. rup.*

182 & *irrit. factio testame.* dum inquit de executione sententiæ, à qua fuit appellatum (si adit alia iusta causa, quam mox Præses literis excusauerit morâ non recipiat, non poenæ festinatione, sed præueniendi periculi causa, tunc eam punite permittitur, deinde scribere) per quem *text. in à Farin. q. 100. num. 81.*

183 Ex quibus poterat D. Fisci patronus non exclamare, ex *tex. in cap. Regni si iuste*, quia illud capitulum imponit poenam ludici, qui non detulit appellationi iuste interpositæ, vt ibi in principio, ait enim (si iuste quis appellauerit) non autem appellationi frivole, & sine causa interpositæ, quam Iudex de iure communi admittere non tenetur. Ex quo leges Regni per iura communia interpretantur.

Ex quibus breuiter remanet tertium expeditum.

C A P V T III.

Circa quartum, & si latissimè se diffusat D. Fisci patronus à nu. 80. ego tamen nihil immotor.

184 Primò, quia ex prædictis patet omnia ritè, & iuste per acta.

Secundò, quia in Auditore, quem defendendo, nullus dolus probatus est, nullæ sordes, nulla lata culpa, quæ quidem si interuenissent nullam mactretur defensionem.

Ex quibus satis apparet, quam iniurè (cum reuertentia) & quam indignè
 175 vexatus sit Auditor de Angelis Reg. Minister, pronus ad omne seruitium Regium, etiam cum vite discrimine, sæpe sæpius ei demandatum, cuius illa fuit inimica fors, vt pro retributione
 186 quatiennij, vexationem pertulerit; cum Coadiutor Crescentius, qui cum ipso contra Poliarcum processit, & condemnauit, in Audientia dimissus, officio vsque ad finem perfectus fuerit.

Io: Camillus Cacacius.

Causa condemnationis dicti Francisci Poliarci in poenam ordinariam,
 187 vt (visum est) fuit procul dubio eius spontanea, & iudicialis confessio prædictorum delictorum, quæ nulli dubium, quin dictam poenam mærentur, tam de iure communi, quam ex dispositione Pragmaticarum huius Regni, sub titulo de exulibus.

Conclusio est indubitata, & in ore omnium frequentissimè versatur, nullam esse maiorem probationem, quàm oris proprii spontaneam confessionem, & in confessum nullas esse iudicis partes, nisi in condemnando, cum huiusmodi confessio faciat rem manifestam, inducat nototium, & habeat vim rei iudicatæ, si cotam Iudice competenti fuerit emanata, *Farinac. cum innumeris per eum relatis in suo tract. de reo confessio, & conuictio, quæst. 81. cap. 1.* Quæ quidem spontanea confessio nulla indiget alia ratificatione, sed ipsa, sola satis est ad condemnandum, *Clar.*

189 *q. 65. nu. 2. S. fm.* vbi de communi ex *Bart. Bal. Gandin. Carrer. Follet. Paride de Puteo*, & multis alijs, ibi relatis, *Gomez. in 3. tom. variar. resol. de probat. delict. cap. 11. num. 3. Farinacc.* & ibi per eum relati *d. quæst. 81. num. 4. & 10.* Quia autem ex parte aduersa obijciuntur aliqua, tam contra prædictam confessionem, quam condemnationem in vim illius factam à Magistratibus Re-

Ec 3 giz

giz Audientiz Capitanæ, & Comitatus Molifij, Reliquum est, vt illis respondeatur.

Et primò, ad id, quod obijcitur, assertam confessionem fuisse emanatam, nullis præcedentibus inditijs, ac proinde non sufficientem ad condemnandum; sanè aliqui Doctores in hanc sententiam inclinarunt, quos refert *Farinacc. d. quæst. 82. nu. 14.* Moti præcipue ex dispositione *text. in l. 1. §. diuus Severus, ff. de quæstionibus*, vbi rescripto 190 diui Seueti continetur, quod confessiones Reorum pro exploratis facinoribus non habeantur, nisi alia probatio cognoscentis religionem instruat. Additur etiam dictum Franciscum Polarcum fuisse ab initio nulliter, & iniuste captum, cum contra eum nulla præcesserit delicti argumenta, ac proinde sicut de facto etat captus: sic de facto relaxandus, nec potuisse contra ipsum iure permittere procedi, sed potius in pristinam libertatem, vt spoliatum reponendam, *arg. sex. in l. fin. ff. de iurisd. omnium Iudicum, latè Peguer. decif. 73.*

Sed facilius adest responsio ad ambas obiectiones. & Primo, ad Primam, iam esse canonizata opinionem iudicij in praxi ab omnibus abique vlla controuersia receptam, quod Scilicet confessio iudicialis spontanea, etiam nullis præcedentibus inditijs factis sit ad condemnandum, *Clarus §. fin. q. 55. nu. 12. Feller. in verbo, & si consistebuntur nu. 68. Gomez. de probat. delict. cap. 12. num. 8.* vbi quod in sponte confessum fertur sententia, non obstante nullitate processus, & etiam si contra eum nulla præcedat diffamatio. *Grammat. decif. 34. nu. 58. & decif. 48. nu. 7. Farinacc.* cum infinitis per eum allegatis, vbi de praxi testatur *d. quæst. 81. nu. 13. cum seq.* Neque obstat *sex. in d. l. 1. §. diuus Severus, ff. de quæst.* Quia loquitur in terminis confessionis extortæ per tormenta, est etiam positus 192 textus sub titulo de quæstionibus, & ita respondet, & eum intelligit *Gram-*

mat. decif. 48. nu. 10. & soluit Farinacc. ex glos. in d. l. 1. verbo pro exploratis, Iuradicta quæst. 81. Iuradictio nu. 13. in d. suo tract. de reo confesso, & consilio. Quod autem spectat ad capturæ, seu carcerationis nullitatem, non est, 193 quòd in ea possit fieri aliquod fundamentum, cum adhuc sit trita conclusio, quod confessio spontanea valida omnino dictam nullitatem, prout concludit *Bass. in tit. de confessis, num. 66. verf. est verum, & in tit. de capt. nu. 8.* & deridentur Aduocati, si aduersus spontaneam confessionem, dictam capturæ nullitatem vellent obijcere, vt dicit ibidem *Farinacc. d. quæst. 81. nu. 71. cum seq.*

Secundo obijcitur confessionem dicti Francisci in hac causa non fuisse validam, nec sufficientem ad condemnandum, quia fuit emanata coram Præsidi Prouinciæ, & Fisci Parrono tantum, absque interuentu alicuius ex Regijs Auditoribus Regiæ Audientiz, Cum etiam in delictis, vbi proceditur ad modum belli, Præsides Prouinciæ debeant 194 procedere cum voto dictorum Auditorum, iuxta dispositionem Pragmaticæ 89. capit. editæ à Comite Lemos, & facit, quia vbicunque potestas colata est in aliquem Magistratum cum certo modo, & forma, Scilicet vt cum alicuius voto, & consilio procedat, si 195 hic modus, & forma non seruetur, acta erunt nulla, ex traditis per *Giurham conf. 32. nu. 6. & seq.* cum igitur, tam in dicta pragmatica, quam in literis commissioalibus Præsidis Prouinciæ id contineatur, Scilicet vt in huiusmodi etiam delictis vtatur consilio dictorum Regionum Auditorum, sequitur vt processus sit nullus, si sine consilio ipsorum fuerit fabricatus.

Verum ad hanc obiectionem proinde facilis est etiam, & euidentis responsio; Præmittendum enim est in delictis delictis, vbi ad modum belli, vigore potestatis extraordinariæ Præsidi tantum concessæ, proceditur totam iuris 196 dicendi potestatem, siue iustificatio-

nem p̄nēs dictum Præsidentem residere, 10a: Grand. de bello exulum predicamentō agere, quāst. 1.

197 Et Auditores licet sint socij, Tum ex tatione officij, quia quod est expediendum, debet fieri in plena banca, non à Præsidente tantum. Pragm. t. 1. S. 3. de offic. iudi. Ex tempore, utrumque biendale, Ex iudicatu, equale ius, D. Reg. Rouit. in pragm. 1. de iudic. offic. num. 6. Tum etiam ex carceratione, quia Præsides, & Auditores non possunt carcerari in cōsulto Prorege, l. Pars literarum ff. de iud. l. 2. ff. de ius vocan. vbi glos. verbo Imperium, allegans Bart. in l. 2. ff. ad l. l. ut reuend. & Cynan l. Præsides C. de Episcop. audi. Capib. de Baron par. 3. in rub. num. 19. & 20.

Et propterea Par, cum Pare, nullū habet imperium, l. nam Magistratus ff. de arbit. l. l. l. à quo S. tempestiuum, ff. ad Trebell. Bart. in l. fin. in fin. ff. de re diuis. & l. inter Tutores nu. 6. in fine, ff. de administ. tutor. de Francb. decis. 274. num. 1.

Qui quidem indignati, tanquam Vicereges Prouinciarum aliam superioritatis viam elegerunt, ut potē per plateas Illustrissimos vocari. Auditores verò extra Tribunal negant adimplere voluntatem, unde figurando causas recurrunt ad Superiores, & multoties mendatum Præsidis, præualeat veritati Auditorum. Qui ut plurimum, se odiosos faciunt, Exerecō officium Auditorum, Fiskalis Capitanei Campanæ, Magistri Camera, Actuariorū, ac etiam subrogando Secretarium proprium in Secretarium Prouinciæ. Ad Summum nemini parcunt, ò vtinam, & Superiores (dato casu) singula intellexerent, quippè si certiorantur, aliquādo, non credunt, vbi Tacitus in Debielem vim habere leges, in Potentes Mutas.

Sed redeamus ad propositum, Auditores in hoc casu non sunt, nisi assessores, & Consultores, sicut 10: Grand. in predicamento pati, quāst. 3. spessali

54. nu. 2. immò consultores necessarii 188 ex traditis per Giurbam d. conf. 32. nu. 12. Quia sunt Præsidi destinati, præcipiente statuto; Igitur in huiusmodi causis non Auditores, qui tantum assident, & consilium tradunt, sed Præsides Prouinciæ proprius, & ordinarius Iudex erit ex supra traditis, & corroboratur, Quia is à iure dicitur Iudex, qui iurisdictionem habet, & iudicat, licet cum alterius Consilio idem Giurba d. conf. 32. nu. 4. ex Bart. Alex. Lajon. & alijs per eum relatis, quibus positus facile sequitur, quod debeat valere confessio in eiusmodi delictis facta coram Præside, cum illorum cognitionem habeat, uti Commissarius Campanæ, ut colligitur ex d. pragm. 89. capit. Si enim ad hoc, ut confessio valeat, Doctores quoad iurisdictionem illam recipiens nihil aliud considerant, nisi ut sit recepta coram Iudice competenti, ut ex d. Farinacc. q. 81. ad futurum, & Iudex competens hoc casu sit Præsides Prouinciæ; necessario sequitur, quod omnino valeat confessio recepta coram dicto Præside, tanquam coram Iudice competenti.

Neque verò obitare potest d. pragm. 89. capit. 5. 3. vbi habetur, ut supra dictum est, quod Præsides Prouinciæ procedat cum voto Auditorum, quia id debet intelligi in ordinando deinde processu, in decretando, & profereundo sententiam, & expedendo illos actus, qui requirunt cautam cognitionem, & indigent iuris indagatione, non autem in his actibus, qui nullam, aut nimis modicam habent in te causæ cognitionem, nec vllum probabile 201 iuris dubium, prout est recipere spontaneam confessionem vè Reus peteat. Ità egregie probatur ex plurimorum auctoritate, quos refert Giurba d. conf. 32. nu. 27. vbi expressè exornatur, & ampliatur hæc conclusio, ut habeat locum etiam in casu, in quo statutum expressè mandat, ut magistratus cum alterius consilio procedat, idq; etiam clarè videtur elici ex verbis dictarum litera-

literarum Commissionarium hanc potestatem extraordinariam proeecedendi ad modum belli Præfidi conceditum, in quibus præcipitur, quod Auditorum consilio utatur hoc modo videlicet. *In quelle cose, che vi occorveranno, & vi*
 103 *cercaranno consulta.* Sed sic est, quod receptio spontaneæ confessionis non indiget altiori iuris indagine, ut dictum est, aut alia causæ, ad tradita per *Lucam de Penna in l. 2. C. de fundis patrimonialibus lib. 11. nu. 3.* Vbi idcirco affirmat non valere sententiam in minorem.
 104 ad defensionem, quia requirit causæ cognitionem, & fertur la inuitum, valere autem confessionem spontaneam minoris indefensi, (quamuis possit re-
 105 scindi ope restitutionis in integrum) quia est actus spontaneus Scilicet non requirens causæ cognitionem idque patet ad defensionem, quia qui spontaneam inquisiti confessionem recipit, non cognoscit, aut iudicat, cum nihil aliud agat, quam in scriptis redigere certam facti veritatem, prout eam inquisitus confitetur; Ac proinde fit, ut informationem capture principalium inquisitorum examina passim, ut experientia
 106 docet, iuris inlicitatis, & Actuaris, seu etiam Scribanis committantur. Et certissimum est, quod si prædicti actus iudicarij causæ cognitionem desiderarent, per viros inlicitatos non expedirentur, & hæc omnia confirmantur communi stilo omnium Curiarum huius Regni, vbi indistinctè Gubernatores Terrarum etiam inlicitari, qui sine consilio Assessoris procedere nequeunt, informationes tamen, & confessiones Reorum super delictis recipiunt, & deinde in procedendo in causis transmittunt processum pro consilio ad Doctores externos, & alibi degentes.

Tertio, obijcitur prout fertur, quod adsit quædam fides minoris ætatis dicti Francisci Poliarchi, quod multò minoris est momenti.

Cum enim prædictus Poliarchus in sua spontanea confessione se se maiorem cum iuramento adseruerit, indu-

bitata conclusio iuris est, illius assertionem hoc casu pro veritate habendam in eius præiudicium, *Folier. verbo & si comparis ante contumaciam nu. 2. Mascard. conclus. 674. ex Bart. Bald. Salyc. & alijs;* Et licet verum sit, quod id adferens, si minor utique fuisset, potuisset aduersus dictam suam assertionem etiam iuramento firmatam in integrum restitui, *Gomez. de delict. cap. 1. num. 66.* Tamen cum nihilominò fuerit, neque per eum, neque per eius Adnocarum aduersus dictam assertionem allegatum, non est profecto, cur ipsius assertioni Regij Auditores fidem in-
 108 iudicando adhibere non debuerint; Idque eo magis, quo ex aspectu eum esse maiorem) prout omnibus, qui eum viderunt notum est) apparebat, & non ambigitur arbitrarium esse iudici i-
 109 dicare ex aspectu aliquem esse maiorem, vel non, *Menocch. de arbitr. casu 117. Mascard. concl. 668. Gramm. decis. 47. nu. 18.* cum ibi per eum allegatio.

Quarto, obijcitur de breuitate termini defensionum ad vnam horam coarctati, quasi Reo fuerit ablata defensio, cum nullam rem breui spatio temporis facere posset defensionem, contra omnia iura clamantia Reis nullo modo defensiones tollendas, nec de Principis absoluta potestate, *Marsil. in S. expedita num. 76. Caball. resol. 88. cum alijs per eos relatis.*

Cui etiam facile responderetur, quod vnus horæ spatium satis, Yperque fuit, si non ad præteritum confessionis erroneitatem saltem ad alleganda, quæ cum in dicto termino non fuerit allegata, non erat, cur latior terminus ad eam probandam concederetur, qui utique concessus fuisset si in aliquo ad causam releuante probando postulatus fuisset, aliter enim terminus superuacaneo non erat concedendus, maximè in notoriè criminosis, & præcipuè in delictis atrocioribus, in quibus non debet tempus ad effugium concedi, prout expressè tenet in l. cum *Res. C. de panis*, vbi lex loquitur de conui-

311 conuictis; ergo multò magis in confefsis, qui, quod possint ex abrupto suscipi, si delictum capitale coram Iudice fateantur, *Grammat. decis. 36. num. 39. And. de Ifern. in Const. punam eorum.* Quæ omnia, licet in quocumq; delicto atroci locum habeant, vt per *Grammat. d. decis. 36.* Tantò magis procedunt in delictis per dictum Poliarcum confefsis, in quibus, vt manifestè apparet in dictis literis commissionalibus Præsidis, expressè conceditur potestas, terminus ad horas angustantur diuore militari; Et tamen vltra etiam prædictam specialem potestatem in huiusmodi causis publicorum latronum, de iure potest iudex quodammodo terminum defensionis denegare non quod interloquatur in processu, defensiones non esse dandas, sed de facto prohibeat Aduocatos, ne Reos alloquantur, ac vè eum tueantur; *Gonzalezinus de defensione reorum, defens. 31. cap. 1. num. 4. & 5.*

Et sanè si vilo nunquam tempore, si vlla ex causa transgredi iura licuit, quod licere ob frequentiam, & enormitatem delictorum; *DD. vno ore consentiunt, Grammat. decis. 34. num. 45. & decis. 36. nu. 2. ex Innocent. Bald. Angel. Ios. & alijs, qui Grammaticus d. decis. 36.* Adferit defendi Assessores, qui pro bono publico aliquando leges transgrediuntur, & contra Reos procedunt iuris ordine non seruato, quod nam tempus ad seueritatem iustior mouere potuit causa? quam ea, quæ ad præfatas prædictos Magistratus mouit, atque impulit? Conflagrabat furore sceleratissimorum hominum, quoti in numero Poliarcus iste se confefsus 316 est, nedum Apulea tota, sed pœnè Regnum Vniuersum; Vndique Rapinæ direptiones, infestissimi latronum incurfus, miserorum hominù ad pecuniã extorquendam violentè captiones, incendia, trucidationes exaudiebantur.

Satis id compertum est sapientissimis Iudicibus, satis notum iustissimò, ac Excellentissimo Principi, qui noua

317 remedia, nouasque functiones pro tantorum scelerum extinctione excogitare coactus est; ipsa Luceria, vbi Sedem Regium Tribunal habet periculi non fuit expertus, nefandorum hominum aggressionem assidue perimit, continuis diu; noctuque custodijs se se munire compulsus fuit perinde, ac si hostili in solo degeremus.

Quinò obijciat, fuisse Poliarcum tormentatum, & sub spe Immunitatis confesum; Quæ duo capita, modo vsupra corruunt; In actis tormenta non leguntur immunitatis pronusio folium deficit, ergo quare hinc parte Magistratus Prouinciarum Capitaneæ iniuriantur? *Molin. de primogenit. cap. 6.* Si Poliarcus fuit Colafo cesus, vel aliquibus verberibus (quod non conceditur) non sunt sub genere tormentorum, Fortasse quando similes Rei ad Iudicem carcerati ducuntur; Laudea coronantur; vel ad Conuiuium

319 vocantur? Debent Iudices conscientiam in talibus apparere terribiles, *Abb. in cap. asserti 2. not. de presump. Arnon, singulari 99. èe d. strina Bald. in l. obseruare C. quorum appellat.* Dicant mihi quæso Traçantes Campaneam, vel qui traxerunt, veritas ab inquisitis, & facinorosis hominibus habetur nè blandis verbis? Necessaria est magna simulatio, vt docet *Archid. in cap. vtilem 22. q. 2.* vbi ponit exemplum Alexandri Papæ III. Oh quam iniuste (cum reuerentia) & quam indi-

320 gnè vexati sunt Magistratus prædicti (Testis est Deus) non priuatum odium, non vlla Auaritiæ labes, sed publicæ utilitatis studium; vt Poena velox vnius, (iuxta stilum) multos terret, & remedium tot Grassatoribus Anno 1627. Turbantibus publicam quietem, afferretur, *Innocent. in cap. 1. de constitut. ex t. ant. sacra S. auentis ff. de panis.*

Hæc sunt quæ responsione digniora existimaui, Cætera enim, quæ obijciuntur, per D. Filci patronus M. C. V. in sua elaborata allegatione, per se corruunt

ruunt, ut supra ad satisfactionem. **222** Adesse enim delicta in genere ex lectura antecedenti innotescit, ideo non subsistit. **223** Neque vllum negotium per accessere potest, fuisse Laurentium de Sancto Soffo Duceq; Banditorum omnium aliquibus socijs in testem adhibitum, ac testatum damnati innocentiam, Quid enim Regijs Auditoribus nocere potuit superuidens post sententiam innocentiam probator? Cum nullam hoc patiatur iuris cōtrouersiam, tunc Scilicet iudicare iuxta ea, quæ in processu adfunt tunc temporis, cum sententia fertur, etiam si Index contrarij eorum, quæ in processu probantur, proprijs oculis viderit, *cap. ut irritatis de consuet. Clarus S. fin. quest. 66. num. 2. ex Carauis. Impia. Dudaco. & Abb. & alij*, ubi de communi, Quamuis non **223** video, quæ fides possit adhiberi hominibus, qui sunt complurimis sceleribus inquinati, etiam si plurimi de prædicti Poliarci innocentiam deposuissent, nam, & si tres Itrones iuxta Capitulum Regni Frequens, & effrenata conuincant inculpatum ad poenam non tamen inferri potest, quod exculpantes probent innocentiam; est enim dispositio illius capituli in odium, & expeditam latronum punitiōem introducta, non ergo in eorum fauorem retortenda, *argum. l. quod fauere C. de legibus*, cum de iure non sint ad probandam innocentiam integre fidei testes; *Gaball. resolut. 237. Clarus q. 24. num. 18. Gomez. de probationib. delict. num. 23.* Addo ad præsens agi, an possit ex eorum testimonio cōtra Regios Magistratus criminaliter procedi, Vnde consequens est, eorum testimonium, tanquam personarum iuris, & facti in **224** fama notatarum, non sige tortura, & in subsidium in criminalibus admitendum. *Clarus d. q. 24. num. 13.* Quæ tortura, cum in casu nostro adhibita non fuerit, testimonium eorum nullum est, *Clarus q. 25. in princ.*

Postremo nullius considerationis

existimo, quod pars aduersa abloquitur, voluisse Regium Tribunal iustificare sententiam postillius executionem, examinando testes de captura, & confessione extrajudiciali prædicti Poliarci, illi enim teste non fuerunt recepti ad iustificandam sententiam, sed ut scirentur Capientes, qui informationem capi de captura insteterunt; ad hoc, ut præmium propositum Capientibus assequerentur, neque est insistenti, quod dicant hi testes, quod ille condemnatus habebat animum, redeundi ad Laurentium de Sancto Soffo, & nouam instruendi comitatum cum ipsemet condemnatus, si illius manus nuper effugisse falsus esset, quia hæc verba testium, Inquisiti imprudentiam, non innocentiam arguunt.

225 Reiectis igitur difficultatibus, firmæ remanet depositio Poliarci capta contra Præsidem, & Fiscum, & per consequens ritè reddeque à Regijs Auditoribus sententiam esse laudam, fundatam **226** in spontanea iudiciali confessione Inquisiti, quæ tanquam causa, verisimilis, in factis proprijs in quo non cadit obliuio, vera præsumenda fuit, cum spontè confessus delictum, non præsumatur ita fatuus esse, ut in se ipsū mentiatur, sed potius se se pæde ob conscientiam patrati criminis, *Gramm. decis. 36. nu. 64. 65. & 66. decis. 48. num. 11.*

Sunt hæc omnia claro iure subnixæ, sed utcumq; aliqua cōtrouersiam, & disputatione pateretur, quæ est impossibile, ut supra aduertatur (rogo) esse contra publico munere fundentes reiiciendam scrupulosam inquisitione, colq; non solum **228** à pœna excusandos ne dum si iuste ritèque sed, etiam si probabiliter agant, *Gramm. d. conf. 54. nu. 3. & 11. Guazz. defens. 24. c. 2. nu. 9. Bertanz. conf. 71. 81. & 91. Hiero. Buccarofius in tract. differ. inter Iudices civil. & crim. differ. 151. nu. 5. citans Clar. quest. 73. Pari. de find. verb. electio officialis. laus Deo.*

Relata fuit decisio supra in prima Allegatione.

INDEX

I N D E X.

A

ACT A originalia prædicantur in sal-
sitate num. 71. in fine.
Actuarij sine præsentia Iudicis, Cuius in-
dustria electa, examinare non possunt
num. 49. Et de ipsius mandato scribere
num. 96.
Actuarij desiderant libertatem Inquisitis
ad lucranda decreta num. 109.
Actuarij nihil recipiunt ab his, qui ad Tri-
remes, vel morti traduntur, num. 110.
Actuarij noster sunt habilitatus ad om-
nem ordinem num. 123.
Aduocatus Poliarcbi confessus est armationem
Campanæ, & nihil opposuit contra
ipsam, nu. 129. 133. 167. 173. & 208.
Aduocatus non potest proponere testimo-
nium banditorum pro defensione inquisi-
ti, num. 43. & 225.
Aduocatus in minori termino unius hora,
potest proponere, quia incumbunt aduer-
sus spontaneam confessionem, num. 127.
in fine.
Aduocatus Poliarci, minorem ætatem non
allegant, quia ex aspectu erat Maior,
num. 143.
Allegata per Fisci Patronum M. C. V. in
sua Allegatione nu. 27. ad casum non
applicatur, & in libris non leguntur
ea, ad qua citantur, num. 134. sic etiam
à nu. 102. usque ad 122. vide nu. 151.
Anellus Ciaccius Capitanius Campanæ
annullat negatiuam captam à Commis-
sario Fisci, num. 112.
Angelus Crescentinus Auditor Prouinciarum
Capitinata, Coadiutor Auctoris, qui si-
militer Poliarcum ad mortem condemna-
runt, Aliter in disparitate voti mortuus
non fuisse; Ipse redijt ad officium, Au-
ctor uero reddere non potuit, num. 186.
Anno 1627. Terremotus magnus in Ape-
lea, Banditorum exercitus, & alia nu.
25. 237. & 216.
Appellatio prohibetur, procedendo ad mo-
dum belli, num. 177.
Armatio per Campaniam debet esse forma-
sa num. 4. & 154.
Auditor de Angelis non fuit de nocte in

domo Præsidis, num. 149.
Auditores, & Præsides sunt socij, nu. 197.
Auditores in delictis Campanæ, sunt Con-
sultores necessarij, num. 198.

B

BAnditi quando carcerati ad Iudicem
ducuntur, non præmiantur, neque ad
conuiuium uocantur, num. 219.
Banditi non probant ad defensionem, sed ad
extirpationem, num. 44. & 223.
Banditorum plures exercitus, vide verbo.
Anno 1627.
Banditorum nulla differentia, Idem ius
in Caporalis, ac in socij, num. 36.
Banditi si moritur ante sententiam, Iu-
dex agit ad intercessum, num. 9.
Bartolomeus de Angelis respondit Allega-
tioni D. Fisci Patroni, & uno die (Deo
adiuuante) Mundus cognosceret. nu. 270.
Bartolomeus de Angelis, remunerari spera-
bat per eius gesta contra banditos, nu. 67.
Birroarij à longe assidunt quando Rei in-
terrogantur, num. 80.
Birroarij non sunt Testes Idonei sine tor-
tura, num. 88.

C

Capita proposita contra Præsidem, Fi-
scalem, & Actuarium Prouinciarum
Capitinata sunt diuersa, contradictoria,
num. 69.
Causa friuola, ad dicendum de nullitate, in
condemnatione Poliarcbi, num. 181.
Causa nun debet esse immortalis nu. 123.
in fine.
Cecus non iudicat de coloribus, num. 81.
Citatio sine inditijs reicitur num. 159.
Confessio est recipienda coram competenti,
num. 200.
Confessio debet esse clara, lucida, expressa,
explicita, probabilis, p. possibilis, & uersim-
ilis, num. 161. 162. ad 164.
Confessio extrajudicialis facit inditium
ad torturam, num. 168.
Confessio geminata, plenè probat delictum,
num. 269.
Confessio coram incompetenti facit inditium
ad torturam, num. 170.
Confessus spontè, missus puniri, Recessit
ab Aula, num. 174.
Confessus spontè non appellat, vel Iudex
appel-

appellationi non consentis, nu. 178. nisi
causam instam allegaueris, num. 179.
Confessus spontè, existente delicto in gene-
re, statim est condemnandus num. 3. &
28. Imò habetur pro condemnato num.
32. & 51. Etiam nulla precedente dif-
famatione num. 191. & 212. & vali-
dat nullitatem processus, nu. 52. & 155.
Confessus spontè facit actum notorium,
num. 11. 63. & 188.
Confessus spontè nō ratificat, nu. 188. in fin.
Confessus super facto proprio laudatur, ibi
non admittitur error, neq; mendacium,
num. 30. 147. & 227.
Confessus cū tormentis debet habere inditia
precedentia, nu. 55. 157. 190. & 192.
Confessio spontè delicta ordinaria, breuis
terminus constituitur, num. 15. Et in
delictis atrocissimis breuissimus, num.
16. & 130.
Confessio spontè sufficit terminus vnus bo-
ra, num. 17.
Confessio spontè nō datur copia reperorum,
sed pro breuitate Acta originalia num.
19. Imò prohibetur Aduocatus, ne cum
ipso alloquatur, num. 214.
Confiteri per tormenta dicitur, quando
Corpus cruciatur, num. 117. & seq.
Constat dicitur, quando qualitas rei con-
stat, num. 76.
Contra Confessionem Poliarebi, nihil alle-
gatum, num. 180.
Conuictio breuis terminus ad defendendum
Confessio breuissimus, num. 37. & 211.
Corpus delicti legitur in quinque milibus
Cursis, nu. 29. In participatione recaptus
illius de Corsigliano, n. 57. & in homici-
dio mulieris terra Fosani, n. 58. & 222.
Corpus delicti est duplex facti permanen-
tis, & transeuntis, num. 60.
Corpus delicti requiritur in omni re, alias
nulla captura, num. 70. 75. & debet esse
dolosè commissum, num. 75.
Corpus delicti requiritur in voce, nu. 120.

D

Defensiones sunt de iure natura, num.
18. 127. & 110.
Delictum in genere, vide Corpus delicti.
Deposito inuersimilis falsitati aequalita-
tur, num. 87.

Difflum vnus, est nullius, num. 116.
Diffamatio est duplex, verbalis, & realis,
ad instar prautionis, num. 33.
Diffidatus dicitur extra protocolum, nu. 6.
Diffidatus laborat infamia, & à quolibet
occidi potest, num. 5.
Doctores allegati per Fiscum explicantur,
num. 159.
Dolus in Actis non est probatur, nu. 108.
ergò non presumitur, ut ibi.
Excellentissimus Dux de Alcalá, olim Re-
gni Prorox, destinauit filium proprium
in Vscarium Generalem pro extirpatio-
ne banditorum, num. 26. & 217.
Idem confirmauit decretum habilitacionis
in personam Actuarij, num. 123.

E

Error in Actis, non creditur, nu. 165.
Examen capi non potest sine Cam-
missione, num. 48.
Examen capi debet de secreto, nu. 80. & cō-
mittitur Actuarijs, & Scribis, nu. 206.
Essentia rei debet prius constare, num. 77.
Actus probatur ab aspectu, nu. 39. & 209.
& qui dicit contrarium probatur, nu. 141.
Actus remittitur arbitrio Iudicis, num.
41. 102. 140. & 176.
Exceptio rei indicata oritur ex decreto cō-
firmato à Principe, num. 123. in fine.
Excommunicantur, Capietes Clericum,
deficiente delicto in genere, num. 74.

F

Falsitas requirit delictum in genere,
idest originale, num. 71. alias Inqui-
situs habilitatur ad omnem ordinem,
num. 78. prout fuit infra num. 123.
Falsitas sola suspitione non probatur, num.
79. sed clari probationibus, num. 86.
Falsitas sine dolo, non est falsitas, nu. 104.
Falsitas sine magno lucro non committi-
tur, num. 107. in fine.
Fama bona destruit falsitatem, num. 91.
Fama semper est bona, dum mala probari
non potest, num. 92.
Fauor publicus praefertur odio particulari
banditorum, num. 35.
Faciussio ad omnem ordinem simpliciter
non suscipitur, nisi superuenientibus in-
ditijs, quia sapit naturam absolutiuis,
num. 123. in fine.

Fideius.

*Fidei iuramentum non incusat, si principalis au-
fugis propter minas sibi factas ante ci-
tationem; ibidem.*

*Fidei iuramentum non incusat, si Reus ex Actis
veniat absolvens, quia presumitur
Innocens, & male carceratus, & fidei iur-
amentum possunt petere expeditionem ipsius
dicto num. 123. in fine.*

*Fides baptismatis non recipitur post exe-
cutionem sententia, num. 103. & 175.*

Fiscus est iuris conficiens, num. 99.

*Fiscus in diligentijs faciendis per Commis-
sarium in partibus, non dedit notam
duorum Gualanorum, qui deponebant
confessionem extrajudicalem. au. 156.*

*Fiscus noluit repetere testes per annum in-
tegrum, & propterea Actuarius fuit li-
beratus à S. E. num. 123.*

*Fiscus tria capita proponit contra Præ-
sidentem, Fiscalem, & Actuarium Prouin-
ciarum Capitinatas, num. 68.*

*Fiscus exclamare non debebat ex capis.
Regni si iussu, num. 183.*

*Franciscus Poliarcus de Terra Sancti Bar-
tolomei in Galdo, publicus banditus ex-
comitina Laurentij de Sancto Soffio
sponte confessus condemnari poterat, nu-
m. 145. & 187.*

*Franciscus Poliarcus conualidauit aduer-
sus socios, num. 10. & 189.*

*Franciscus Poliarcus confessus fuit astatem
annorum 19. & mensibus septem, num.
38. 100. 142. & 207.*

H

*Habitatus ad omnem ordinem sine
reseruatione indistorum, etiam non
superuenientium, dicitur liberatus, num.
123. in fine.*

*D. Ioseph d' Herrera Commissarius Fisca-
lis in commissis non habuit examinare
duos Custodes bonum deponentes de con-
fessione extrajudiciali prædicti Poliar-
chi, num. 156.*

I

*Immunitatis promissio in Actis non le-
gitur, num. 122.*

*Inducta requiruntur in confessione sponta-
nea, num. 53. 146. & 178.*

*Informationi capte per aliquam vniuersi-
tatem, & transmissa Regia Audientia*

non creditur, num. 64.

*Informationes, & examina Principalium
Inquisitorum, solent committi Actua-
rijs, & Scribis, num. 206.*

In odijs stricta sit interpretatio, nu. 34.

Intellectus cap. in memoriã, 19. dist. n. 89.

*Innumerabilis depositio, falsitatis equi para-
tur, num. 87.*

Istoria Susanna, num. 82. ad 86.

*Iudex in multitudine delictorum potest
arbitrari, num. 21.*

*Iudex sine defensionibus potest ad mortem
procedere, num. 22.*

*Iudex potest prius punire, & deinde scribere,
num. 23. & 180.*

*Iudex, qui torques Reum sine inditijs præ-
cedentibus, punitur pena capitali, n. 56.*

*Iudex punitur ex dolo, & ignorantia tan-
tum, secus ex alijs, num. 107. & 150.*

Iudex in deficiente totus est zelus, num. 66.

Iudex iudicare debet secundum aduclta,

in Actis, num. 122.

Iudex sine inditijs aliquem citare non

potest, num. num. 159.

Iudex non tenetur credere errori scripto

in Actis, num. 165.

Iudex excusatur, dum bonum probabili-

ter agat, num. 228.

Iudex conscientatus contra banditos de-

bet apparere terribilis, num. 219.

Iudicis presentia tollit omnem suspensionem,

nu. 94. Et facit actum legitimum, n. 105.

Iussu est ministranda secundum tempo-

ra postulata, num. 31.

L

Locus in delictis est necessarius, num.

83. 84. & 85.

M

Maior 14. annis, non est minor, quia

tunc est doli capax, num. 40.

Minor faciens se Maiorem coram Iudice

sibi præiudicat, num. 101.

Minor comprehenditur sub statuto probi-

bito de iure communi, num. 139.

Minores 18. annorum, fuerunt furca su-

spensi, num. 42. & 43.

Minorum pena remittitur arbitrio Iudi-

cis, nu. 41. 102. 140. & 176.

Modus belli duplex in persecutione, & in

Tentorio, num. 20. & 124.

ff Modus

Modus belli importat liberum arbitrium, num. 124. & 125.
Modus belli tollit solemnitates Iuris, Cinnis, num. 126.
Modus belli practificatur contra omnes forsoscitos, num. 131.
Modus belli solo incesu per Campaneam, & contra Auxiliatores sciçter, nu. 132.
Modus belli suis practicatus contra Poliarcum, num. 133.
Modus belli, etiam practificatur contra Minores, num. 138.
Modus belli potest exerceri, etiam in domo Præsidis, num. 153.
Multitudo banditorum inducit Indicem ad arbitrandum, nu. 24. & 125.

N

Negativa cobartata de loco, & tempore, debet habere delictum in genere, num. 113.
 Negativa cobartata de loco, & tempore, est impossibilis, & species falsitatis, num. 112, 112, 114, & 115.
 Notorium caret ordine, num. 12. Et etiam oritur à spontanea confessione, num. 63.
 Notorium dicitur, quod patet, licet probatum non sit in scriptis, num. 62.
 Nulla maior victima, quam Reus iniquus num. 2.

O

Odia sunt restringenda, num. 34.
 Opinio rigorosa seruatur, num. 54.
 Ordo breuis seruatur contra bannitos, ad terrorem, num. 7.

P

Parts non instante, nihil inuouandum, num. 65.
 Pæna Minorum, vide Minorum pæna.
 Pæna delinquenti, nõ est retardanda, n. 166.
 Pæna vnus exemplum multorum, nu. 221.
 Poliarcus ex confessione sua, omni inre roborata, damnari poterat, num. 171.
 Poliarcus pæna mortis eras puniendus, num. 172. & 226.
 Poliarcus fuit ritè, & rectè condemnatus, num. 184.
 Post defensionem habitatus ad omnem ordinem habetur, ac si fuisset liberatus in forma, num. 123. in fine.
 Potestas tradita cum aliquo modo, & ser-

ua, si modus, & forma non seruantur, Acta erant nulla, num. 195.

Practica habitatiõnis ad omnem ordinem seruatür si non fuerit dictum, etiam Inditijs non superuenientibus, qui a sine dicta reservatione dicitur liberatus, & cum dicta clausula potest semper carcerari, & pænâ incensari in subsidium, num. 123. in fine.

Pragmatica 89. capis. explicatur, nu. 201.
Præfes Prouincia est socius Auditorum, num. 197.

Præfes Prouincia, debet in omnibus procedere cum voto Auditorum, num. 194.

Præfes est Iudex competens Campanæ, nu. 50. 98. 136. 152. 196. & 199.

Præfes Prouincia potest procedere extra Tribunal in delictis Campanæ. n. 153.

Præsides possunt recipere spontaneam confessionem in delictis Campanæ, si Auditores non adsunt, Tùm propter competentiam, Tùm etiam, quia Reus potest se panitere, num. 202. stante eius competentia, supra num. 98.

Præsides habent in commissis procedendi ad horam, num. 8. & 213.

Præsentio duplex, Realis per capturam persona, & Verbalis per interuentum Iudicis, num. 33.

Princeps confirmando decretum facit actum inualidum. validum, num. 123. in fine.

D. Prorex huius Regni debet agere cum Consilio Collaterali, nu. 123. in fine.

Q

Qualitas persona tollit suspensionem falsitatis, num. 106.

Quærela est præstanda ab eo, ad quem dirigitur successio, num. 123. in fine.

R

Recaptus pecunia nulla vestigia relinquit, idè probatur per famam, vel conquestum, num. 61.

Recaptus in personas illorum de Corigliano, vnus à Vallone, alter à S. Soffio, num. 59.

D. Regens Cancellariâ debet interuenire in visitatione Carceratorum, nu. 123. in fine.

Repetitio testium est faciendâ intra legitima tempora, alias ad expeditionem causa, num. 123.

Reus

Reus interrogatur ex dictis vna voce, licet non fcriptis, num. 9. & 159.
 Reus debet prius interrogari à Iudice, & poſtea cribi ab Aſſuario, num. 95.
 Reus coſoſo ceſus, vel cum funicula, non dicitur Tormentatus, nu. 116. & 218.

S

Œntentia contra Minorem indefenſum non tenet, ſecus ſi ſpontè fuerit confeſſus, num. 204. licet poſſit reſcinâi remedio Iuris, num. 205.

Œtilus Tribunalis eſt ſeruandus, num. 13.
 Socius in crimine, eſt maior ſocio criminis, num. 46.

Socius criminis, & in crimine ſine tortura non probat, num. 47. & 224.

Suſceptio eſt falſitas, num. 103.

T

Terminus deſenſionum eſt iuris naturalis, & tolli non poteſt, ſed bene limitatur ad horam, num. 18. 127. 210. & legitur in Cõmiſſione Præſidii, n. 213.

Terminus ad horam per M. C. V. ſeruatur, num. 13. in fine.

Terminus breuis conceditur banditis, n. 8.

Teſtes debent deponere cauſâ ſcitiâ, n. 82.

Teſtes debent declarare locum, num. 83. ad 85. ubi ponitur Iſtoris Susanna, & ibi locus à Danicle interrogatus, & malè reſponderunt.

Teſtes debent deponere rationes coram eorum crudelitatis, ſenſu proximas, & coniunctas, & ſpecificè in crimine falſi num. 86.

Teſtes de Auditu non probant, num. 121. & 148.

Teſtes nõ dicunt ea, quæ Fiſcus dicit, n. 144.

Teſtes poſt ſententiam fuerunt examinati ad beneficium Caroli Aſpiti capturantis, & non pro validitate ſententia, ut in Aſſis, num. 225.

Teſtes non fuerunt repetiti ad beneficium Aſſuarij per annum integrum, nu. 123. in fine, ideo non probant.

Teſtibus, vel Aſſuario credendum nu. 93.

Teſtimonium Nutricis, Compatriſ, vel Conſanguineorum eſt ſuſpectum, nu. 111.

Tex. in l. 1. S. diuus Seuerus ff. de quaſtio. explicatur, num. 192.

Tex. in l. 6. S. hij autem ff. de iniuri. rup.

ir. fac. teſ. declaratur, num. 182.

Tormenta quando locum habeant, num. 117. & ſeq.

V

Verba Cõmiſſionis Præſidii, num. 152. & 202. in fine.

Veritas non habetur à ſactoroſis hominibus, blandis verbis, num. 219.

Vicinorum de poſitio in Aſſis non legitur, num. 119.

ALLEGATIO III.

S V M M A R I V M.

- 1 Fendum quaternatum, quomodo probetur.
- 2 Collatio beneficii Eccleſiaſtici, quomodo probetur.
- 3 Priuilegium, an requiratur in donatione à Rege facta de feudo, & quid in hoc ſeruetur.
- 4 Priuilegium in Regno ſi loco inueſtitura.
- 5 Gratia, an dicatur perfecta ante priuilegij expeditionem.
- 6 Gratia Principis ante confeſſionem, literarum dicitur informis, res, & imperfecta.
- 7 Litera in beneficalibus loco tituli habentur.
- 8 Officiales in Regia Cancellaria, quare conſtituti ſunt à Rege.
- 9 Scriptura, an, & quando requiratur in gratia Principis.
- 10 Albaranum, an perficiat gratia.
- 11 Contractus, an dicatur perfectus ſine ſcriptura, quâ partes fieri cõtraxere.
- 12 Priuilegium, an ſcripturam requirat.
- 13 Regina Ioanna præceptum de validitate priuilegiorum, & forma reſertur.
- 14 Priuatus rei ſua legem ponere non prohibetur.
- 15 Pragmat. Regis Federici enucleatur.
- 16 Diſtionis niſi cuius ſin natura.
- 17 Diſtionis taxatiua natura cuius ſit.
- 18 Teſtis, deponens affirmatiuam cum diſtione taxatiua, an affirmet.
- 19 Diſtiones taxatiua, & exceptiua in quo conueniant.

- 30 *Dictio nulla in rescripto vacare debet, & quarè.*
- 31 *Dominium absq; titulo non transfertur.*
- 32 *Traditio realis, & actualis dominium transfert.*
- 33 *Traditio in feudis necessaria est, sine qua ius in re non constituitur.*
- 34 *Verba appoſita in priuilegio, quod ex eo dominium transferatur, vel quod inuestitura vim realis traditionis habeat, an operantur dominij traditionem declarat opinio Doct. contrarium tenentur.*
- 35 *Priuilegium simplex absque reali traditione, an dominium transfert.*
- 36 *Princeps in feudando agit, ut iura feruentur, non ut ea tollantur.*
- 37 *Princeps, quando dominium absque traditione transferre potest, & declaratur hoc quomodo procedat.*
- 38 *Intellectus ad Bald. doctrinam in prælud. feud. assertur.*
- 39 *Ius in re per inuestituram Principis quando constituitur, & quid in ea concurrere debeat.*
- 30 *Angel. in l. officium ff. de rei vend. & Bald. in rubr. C. de rerum permut. declarantur.*
- 31 *Regis expressa voluntas in inuestiendò per anulù, vel ense, qd operetur.*
- 32 *Rex, an possit gratiam reuocare sui prædecessoris, & Concessionem Regis ante acceptationem inuestitura Regni, an valeant.*
- 33 *Ius, an acquisitum censeatur Regi ante sequutam acceptationem Regni.*
- 34 *Concessio duobus facta diuersis temporibus, quis eorum potius iudicetur.*
- 35 *Rex coronatus præsumitur omnia bene agnoscere, ac de multis esse informatus.*
- 36 *Priuilegium factum à Rege non dum coronato, an valeat.*
- 37 *Alienatio de temporalis re contra iuramentum facta, an valeat.*
- 38 *Principis promissio cù iuramento vaxalli facta de non alienandò ipsorum casta, an alienatione sequuta valeat.*
- 39 *Abb. distinctio in cap. intellectu nu. 8. de iure iur. refertur circa alienationem factam non obsemp. iur.*
- 40 *Dominium transferatur utile sequuta corporali possessione in se udis.*
- 41 *Reuocatio tacita, vel expressa, ex quibus clausulis priuilegiorum cognoscatur.*
- 42 *Principis est tantum priuilegia cessa reuocare, etiam siue causa.*
- 43 *Priuilegium concessum alicui ab Vniuersitate, an per eandem reuocari possit etiam sine causa, & quid in Principe erga subditum.*
- 44 *Generalis reuocatio, an, & quando sufficiat ad derogandum.*
- 45 *Cap. 1. de rescript. limitatur.*
- 46 *Quis verisimiliter scire præsumitur ea per ipsum gesta, quando factum proprium agitur.*
- 47 *Tempus trium annorum, an sufficiat ad præsumendam ignorantiam facti proprii.*
- 48 *Derogatio primi priuilegij, an inducatur per secundum, quando generaliter, vel specialiter sit mentionatum secundo.*
- 49 *Derogatio facta cum clausula non obediens quibuscunque statutis in contrarium facientibus, an censeatur derogatum omnibus statutis, ac si specialiter dictum esset.*
- 50 *Testator reuocans omne testamētum factum sit, censerit an debeat reuocatum, ac si specificè reuocasset.*
- 51 *Clausula generalis, an tollat gratiam Principis.*
- 52 *Ius quarendù Princeps de facili tollit.*
- 53 *Vsusufructus domus relicta, an ea deficiente cesset vsusufructus.*
- 54 *Obligatio non acquiritur ex promissione rerum alienarum, & si ipsarum Domini alienauerint.*
- 55 *Regula cessante causa effectus limitatur.*
- 56 *Donatio, an reuocetur ob deficientiam liberorum, iam per ipsorum natiuitatem reuocata.*
- 57 *Registratio scripturarum omnium tempore Regis Federici consuetù erat.*
- 58 *Scriptura qua fiunt clam, & secreto, sunt suspecta.*

- 59 *Verbis Principis narratiuis sui proprijs facti, au sit credendum.*
- 60 *Ommissio eius quod consuetum est, memorari, falsitatis presumptionem, an inducat.*
- 61 *Codicilli post testamentum facti, in quo nulla mentio de testamento agitur, an suspecti reddantur.*
- 62 *Verbum concedimus, cuius sit natura.*
- 63 *Aktor, an possit se fundare super duobus titulis, quorum unus est gratiosus, aliter verò onerosus.*
- 64 *Regula quod meū est, an ex alia causa possit esse meum declarat, & quomodo procedat num. 66. 68.*
- 65 *Agi, an possit ex duplicato titulo.*
- 67 *Titulus domini, nou potest multiplicari.*
- 69 *Dominium, an, & quando ex diuersis causis acquiratur.*
- 70 *Dominus semel effectus, amplius dominus effecti nequit.*
- 71 *Contractus nouus, quando dicatur interuenisse.*
- 72 *Noua forma nouum contractū iuducit.*
- 73 *Agi, an possit ex primo, vel ex secundo contractu nouam formam habenti.*
- 74 *Tex. in litem quod dictū est, si quis extiteris ff. de iudi. adiect. pō' eratur.*
- 75 *Prætiij augmentum, an inducat nouum contractum.*
- 76 *Detractio, vel additio rei, an nouam rem inducere videatur.*
- 77 *Qualitas noua, nouam rem facit.*
- 78 *Pactum adiectum saper diminutione, vel additamento prætiij, an nouum contractum faciat.*
- 79 *Nouum feudum ex noua qualitate inducitur.*
- 80 *Rex ex pacto nouam formam substantialem assumens, an à veteri in substantia recessum esse videatur.*
- 81 *Qui non debet se fundare in scriptura reuocata.*
- 82 *Taxa, & soluta appositio de stilu Regia Cancellaria in priuilegijs, an sit necessaria.*
- 83 *Taxatoris stilus, in Regia Cancellaria, circa priuilegiolorum ius sibi competentem refertur.*
- 84 *Cancellarij nomen in priuilegijs, an requirebatur de stilu Regia Cancellaria.*
- 85 *Forma diu obseruata, non est omittenda.*
- 86 *Stilus Regia Cancellaria, habet vim legis.*
- 87 *Litera Ducis Venetorum plumbata, an valeant.*
- 88 *Princeps rei formam tribuit.*
- 89 *Princeps, qua non sunt ordinis facere potest, quod sint ordinis.*
- 90 *Tempore, quod sit præter Principis ordinem ipso iure nullum reputatur.*
- 91 *Princeps est lex animata tu terris.*
- 92 *Pragmatica Regis Cathol. edita in anno 1509. in Villa Vallis Oleti incip. consueuerunt, &c. ponderatur.*
- 93 *Tēpus registrationis priuilegiōrū præfixum a Rege, an intelligatur elapsū ob defectum possessionis, non obtempa à possessore.*
- 94 *Vaxillus debet petere inuestitura infra annum, & diem, alias feudo priuatur, quomodo intelligendum sit.*
- 95 *Tempus præscriptionis contra venditorem, unde currere intelligatur, & an inchoatum censeri continuum.*
- 96 *Clericus de Eccl. sia inuestitus, qui intra annum ad Sacerdotium promoueri debuerat, an possessionem nactus, eius possessio est litigiosa, obtempa teneat.*
- 97 *Dies paucissimi, an cum aliqua consideratione habendi sint, maxime ad registrandum priuilegia.*
- 98 *Tempus subscriptionis Regis, & sigilli appositionis attenditur in priuilegijs.*
- 99 *Sigillum est finis priuilegij.*
- 100 *Actus quauo pro perfecto censeri debeat.*
- 101 *Vbi abundantior cautela, ibi euidentior fraus oritur.*
- 102 *Litera expedita contra stilum Curij sunt suspecta de falso.*
- 103 *Vitus Pisanellus Secretarius Regis Federici existit.*
- 104 *Rex Federicus post debellatam Capuam disperatus in Ucla Insulam se contulit, diuersis personis non nulla*

- concedendo fertur num. 106. & 113.
125. & 143.
- 105 Factum in aliquo loco de facili memoria tenetur.
- 107 Rex Cathol. reuocauit omnia privilegia, & concessiones Regis Federici.
- 108 Privilegium redditur suspectum ex generali reuocatione facta, propter quod producens debet probare verum extitisse, num. 111.
- 109 Instrumentum producenti incumbit onus eius fidem 1060. & DD. declarant, an in civilis, vel in criminali causa procedat, num. 110.
- 112 Testi interrogato de tempore, de quo non testificauit, ulla fides addibenda erit.
- 114 Probationes plures species imperfecta, unam perfectam probationem inducunt.
- 115 Fides non solum ex uno genere probationis sed ex pluribus per Iudicem colligenda erit.
- 116 Plena probatio tollit semiplenam probationem.
- 117 Pragm. Regis Cathol. reuocationis gratiarum, an extendatur ad privilegia non tamen notata in d. pragmatica.
- 118 Pragm. Regis Cathol. de reuocationis gratiarum ponderatur.
- 119 Credendum est scribenti privilegium, an sit eius manuscriptum, vel subscriptum declaratur, num. 121.
- 120 Tabellioni soli creditur de scriptura ab ipso scripta, declaratur, num. 122. & 123.
- 124 Regni diuisio inter Regem Catholicum, & Regem Francorum mentionatur, contra quam idem Rex Cathol. aduenit, iuris in Regno virtute preteritens habere, bellum parauit, num. 113.
- 126 Concessiones insuitu matris, aut imbecillitatis, vel importunitatis factæ non valent.
- 127 Tex. in l. cum ratio ff. de bon. damn. ponderatur.
- 128 Renunciatio facta ab eo, qui verisimiliter se priuandum dubitas, an valeat.
- 129 Donatio vera ex animi liberalitate procedit.
- 130 Necessitas non facit aliquem liberalit.
- 131 Factum immediatè ante, vel immediate postea, an sit attendendum.
- 132 Rex Federicus ab Apostolica Sede, cur Regno priuatus fuit.
- 133 Alienationes facta per Regem delinquentem, cuius causa Regno priuatur, an validè iudicentur.
- 134 Sententia declaratoria, an regrebarur in priuatione Regni, Federici Regis.
- 135 Sententia declaratoria ius declaratur.
- 136 Res iudicata pro veritate habetur.
- 137 Inferior, an possit se introrromittere de gestis superioris, & ampliatur.
- 138 Principi soli decet mandare, sic fieri vel iustitiam fieri.
- 139 Principum dicta pro lege habentur.
- 140 Donatio facta lata sententia condemnatoria, an irritetur.
- 141 Inueltus Pragm. Regis Cathol. adita Tbori referitur.
- 142 Iustitia deficiente recurrendum est ad id, quod in simili à Rege factum fuit.
- 144 Regula tex. in l. cum prator ff. de iud. limitatur.
- 145 Rex reuocans donationes factas per predecessores, an videatur informasse alias inualidas.
- 146 Confirmata, an videntur esse, quæ non fuerunt examinata per Reuisorem Statutorum.
- 147 Superior improbens aliqua de privilegijs, an censetur valida confirmare.
- 148 Pragmatica Regis Catholici adita Tbori, an comprehendat dispositionem inaniter factam.
- 149 Princeps semper presumitur velle se confirmare dispositioni iuris.
- 150 Rex Catholicus omnes alienationes factas per Regem Federicam reuocasse legitur, non solum in d. Pragm. adita Tbori, sed etiam ex cap. pacis.
- 151 Generalis confirmatio privilegiorum, an, & quando privilegia iam reuocata confirmare videatur.
- 152 Curandum non est de iure possessoris si non constet de iure petitoris.
- 153 Rex Cathol. & Regina Elisabeth. coniuges ius in Regno baredem afferentes, contra Regni diuisionem factam bellum parauerunt.

- 154 *Scientia præsumpta, an sufficiat in rebellionis crimine, & quid in deitello momentaneo, num. 159.*
- 155 *Gentem armatam tenere in Castro, est resistere exercitui.*
- 156 *Delictum Vniuersitatis censetur esse rebellio, ob tolerantiam ipsius.*
- 157 *Delictum factum à procuratore, amico, vel consanguineo, an censetur factum contemplatione domini latius declaratur infra hac quaestio.*
- 158 *Dominus sciens procuratoris contumaciã nõ purgã satisficere censetur.*
- 160 *Duces cum vexillis, & banderis stãt ad lãsonem alterius.*
- 161 *Rebellare quid sit. Et resistẽtia quomodo fieri possit.*
- 162 *Text. in l. si desertores C. de desert. lib. 12. ponderatur.*
- 163 *Inobedientia consiliis, etiam exercituum verbis manutenere.*
- 164 *Macchinatio dicitur etiam exercituum verbis manutenere, ut sic tempus labatur, & ad actus bellicos non deueniatur.*
- 165 *Princeps bellum indicens non solum bona illorum, contra quos particulariter bellum mouit capere potest, sed etiam iuuantium.*
- 166 *Sporiorum appellatione, & bona, seũ res consensentur.*
- 167 *Bonorum appellatione, & stabilia bona continentur.*
- 168 *Resistere adhuc dicitur, quis licet damnus nõ inferat, quod inferre poterat.*
- 169 *Auxiliantium bona, an possint capi, limitatur.*
- 170 *Capta in bello sunt Regis bellum inducentis, & quid in feudatibus remissuẽ, num. 171.*
- 172 *Bannum probari potest per testes, sicut per scientiam.*
- 173 *Scriptura, an sit de substantia probationis sententiã.*
- 174 *Sententia licet dari nequis sub conditione, tamen lata tenet.*
- 175 *Sententia, vel adictum condemnatorum tenent, si peruenit, aut peruenire poterit condemnato.*
- 176 *Citatus, an sit ipso iure desistutus, si non venerit in feudis, & an sententia requiratur.*
- 177 *Pena grauis, vel leuis in extraiudicialibus, consuetã est apponi.*
- 178 *Cap. 10. & 23. Eisdẽ referuntur ad quaestiois similitudinem.*
- 179 *Feudatarius excusatur à iuramentis prestatione, quando comodẽ ire per se ipsũ nequeat procuraturẽ desinãdo.*
- 180 *Hofis quis dicatur, & 181.*
- 181 *Rex potest priuare feudo vaxallũ trasfugam, illudque alteri concedere, num. 188. & 190.*
- 182 *Capitulum nouum Regis Catholici concessum de anno 1505. relatum interpretatur, & nu. 183. & 194.*
- 184 *Clausula, sine praiudicio iuris alieni, quid importet, & num. 194.*
- 185 *Feudum nouum, an operiatur domino ob feudatarij culpam.*
- 186 *Culpa patris, quando filio nocet in feudatibus.*
- 187 *Feudum ipso iure amittitur vaxallo hostilitatem perpetranti, cui per Regem non fit indultum.*
- 189 *Beneficium, aut res itatim possunt à conferendi potestatem habenti conferre nulla expectata sententia, aut citato possessore, quando aliquis ipso facto à lege priuatur.*
- 191 *Sententia priuationis possessionis, an sit necessaria.*
- 192 *Exceptio criminis obijci potest contra agentem ad beneficium, de quo quis ipso iure priuatus fuit.*
- 193 *Animus hominis verbo, vel facto demonstratur.*
- 195 *Dominio sufficit, incipere, aut se ad reuocacionem parare ob feloniam vaxalli.*

Pro Duce Sueffe cum Iacobo Milano Seniore Sancti Georgi Marchionis.

Materia feudorum, habet suas singularitates, quæ vocantur naturæ feudi, & inter cætera naturæ feudi attributa est, modus probandi conditionem feudi quaternati, quæ fit à Rege alicui per priuilegium, vt in *Const. Regis*

Regni dignum, ibi, quod qui de prædictis tenuerit aliquid, de quo non habeat privilegium duorum Regum, & in Consi. si dubitatio, ibi quos possessor per privilegia, vb. *Glof. Marin. dicit*, quod ubi unque in iure sit mentio de mandato, & concessione, scilicet liberalitate, Principis subiungit, ibi de privilegij annotatione, scilicet pragmatica Sanctione, sacris literis, siue astatibus, vel apicibus, siue formis, idest huiusmodi scripturis, quasi dicat per scripturam talia debeant constare per supradicta Iura, in quibus expressè dicitur, quod non potest quis in talibus se tueri, nisi per privilegium, *Bald. conf. 152. lib. 1.* per hoc argumentum à simili, quod sicut Collatio beneficij Ecclesiastici notabilis quantitatis, vel qualitatis, dignitatis, vel iurisdictionis non potest probari, nisi per sacros apices bullatos, bula Principis concedentis, ità non in beneficio feudali, cui est annexum territorium, ut secundum eum hoc notant *Arch. & Io: Andr. in Nouell. in proam. 6.* & allegant multa iura, *Andr. in cap. 1. num. 3. quib. mod. feud. constit. potest donationem à Rege de feudo requirere privilegiū, & subiungit, quod ità servatur in Regno, sequitur Matth. ibi num. 9.* & asserit quod dicta Iura Regni habent locum non solum, quando est questio inter fiscum, & priuatum, sed etiam quando est inter priuatos, *Gugliel. à Pernò in conf. 15. vers. quoniam in Regno Siciliae non sit inuestitura, per verba inuestio, sed sit privilegium dationis in feudum.*

Privilegium etiam ad eò substantia est, quod ante ipsius privilegij expeditionem gratia non est perfecta, gratia namque sub quadam tacita conditione concedi videtur, si privilegium expeditur, vnde nisi reducatur in privilegium non dicitur esse perfecta, *Bald. in cap. 1. num. 3.* per quos fiat inuestio. *Aegid. conf. 54. vers. & puto, & decis. 609. impetrans beneficium, Rota decis. 20. alias 458. de concess. prob.* Circa secundum dubium nu. 5. ubi dicit quod

6 gratia facta per Principem ante concessas literas, est quaedam res informis siue imperfecta, quæ postea in concessione literarum formalitèr politur ad suum esse, perfectum reducitur, & subiungit, inde dicunt *DD.* quod in beneficialibus literæ habentur loco tituli, ut notat *Compofsell. de rescript. cap. com. flitutus, & Io: Andr. de hoc not. in cap. unico de litis concess. lib. 6.* Igitur antequam sunt concessæ literæ non videtur pars habere titulum causarum in suo esse perfecto, si enim sola cedula, siue Albaranum valeret, sine expeditione privilegij; frustra Rex posuisset in Cancellaria tot Officiales dans illis formam per suas regulas expediendi privilegia, & in beneficialibus tradit *Aegid. conf. 54. & sequitur Gomez. in Reg. Cancell. de non iudic. in rem form. suppl. quest. 1.* ad id etiam asserit *Rota temporibus suis sæpissimè iudicasse in pluribus causis solam supplicationem ius clarum, & liquidum producere non posse, donec literæ expeditæ sint, quia in expeditione veritas concessorum discuitur, & ante earum expeditionem non dari canonicum titulum, solum in suo esse perfecto, Aegid. decis. 110. profumit prouiso col. 3. vers. sed quis gratia facta per Principem col. 8. in princ. Nicol. quo Auditor Rota in vers. gratia Apostolica, Anton. de Butr. in cap. in nostram num. 3. vers. si attenditur de rescript. ubi dicit, quod si consideretur altera Principis ratione contenti intellectualitèr, & tunc si Princeps facit gratiam in forma literarum, & in qua communi stilo literæ effici solent scriptura est de esse, & tunc effectiue litera esto ritulus de esse, in genere est litera, ex quo sic habet stilus.*

Etiam prætendens Regem Federicum gratiam fecisse in forma literarum, qui aperiendo mentem spam in prætenso Albarano Milani declarauit, quod de gratia ipsa fieret privilegium, ibi de qua concessione, donatione ipsa, expediti vobis faciemus, & mandabimus

- himus priuilegia: Vnde per solum Albarum gratia non est perfecta, arg. *sex. in l. contractus C. de fid. Instr.* quā-
- 11 do enim partes voluit de contractu fieri scripturam, donec non est confecta scriptura contractus est imperfectus, nam ex hoc constat, quod intentio contrahentium fuit contrahere in scriptis, secundum opinionem Azon. & Placent. ibi etiam confirmat Salyc. in *Ausl. sed nouo iure num. 7. C. si cert. pos. Paul. de Cassr. in d. l. contractus col. 3. & in l. cum res, ubi bonus text. C. de probat.*
- 12 Et priuilegium Principis requirit scripturam, C. porro ibi in *vers. quod totum*, ex inspecto priuilegiorum plenus aduertere potes, de *pruul. per quem tex. ita voluit Glos. in d. cap. 1. in vers. in scriptis in 3. casu de censib. in 6. Bald. in l. gesta nu. 11. vers. ite in priuilegium*
- 13 C. de re iudicat. quoniam, & Regina Ioanna mandauit, vt habetur in suis ordinationibus insertis in Capitulis Regni, *cap. item quod ad positionem Iustitiariorum*, quod aliquæ cedula non concedantur sub annulo secreto, etiā sub quibuscunque clausulis, sed tantum fiant literæ sub sigillo pendenti, sub datis protoautrij, & aliter factæ non valeant, nec teneant, & hoc *cap. allegat Matth. in allegat. cap. 1. quib. mod. feud. const. potest.* & idem Rex Federicus, qui in priuilegijs, & gratijs per eundem faciendis de rebus suis posuit, & legem concedere, ac modū, & formam ponere, imō & priuatus rei suæ legem dicere potest, l. 2. C. de noxal. l. in re mand. C. mand. *edictis prag.* per quam instruit, quod si quis in iudicio, siuē extra libellos, siuē memorialia produxerint, neque habeant, neque habere intelligantur aliquid roboris, & momenti, nullamque fidem, vel probationem inducant, nisi priuilegia, seu literas tum clausas, tum patentes omni sollempnitate, oppositioneque, tum soliti sigilli munita de more, & stilo nostræ Cancellariæ expeditas produxerint, & præstauerint, vet-

- ba sunt dictæ Pragmaticæ, hoc est dicere, Rex statuit per dictam suam pragmaticam, quod libelli, seu memorialia cedula, siuē Albarana, omnesque aliæ scripturæ nullam habeant roboris firmitatem, nisi priuilegia omni sollempnitate munita, & quæ secundum morem, & stilum Cancellariæ expeditur, cum dictio, nisi, de sui natura est exceptiua, & de natura exceptionis est ponere contrarium suæ regulæ, vt *reg. iur. l. 1. ff. de leg. l. in bus*, & siuē dictio, nisi, sequatur affirmatiuam, siuē negatiuam, siuē à lege, siuē ab homine profertur, semper ponit contrarium eius, quod præcelsit hæc *Alberic. in l. si eum §. qui iniuriarum num. 20. ff. si quis caution.* & in suis *Distinction. in vers. nisi idem voluit, Bart. in d. §. qui iniuriarum nu. 6.* & sequitur communiter Scribentes, & si diceretur priuilegia posita in dicta Pragmatica sub illa dictione, nisi, fiat talia, quod in præcedenti oratione includi non possunt, siuē quod in præcedenti oratione dictum sit de libellis, siuē de notariis, & non de cedulis, siuē Albaranis, vel alijs scripturis, & per consequens illa dictio non potest excipere Respondens, quod si non excipit tamen ponit, ponit enim vnā speciem, seu vnū iudicium, si fiat enim dicimus
- 17 de dictione taxatiua, nam oratio affirmatiua quod habet dictionem taxatiuam exprimit orationem negatiuam, sicut si negatiua est expressè posita, secunda enim significat illa verba posita à *l. c. in l. 3. ex pluribus ff. de acquir. possess. possidere ex vna dumtaxat causa possumus, ac si diceret non possumus possidere ex pluribus causis, & propterea sicut *Bart. in l. r. num. 2. ff. si quis ius dicent non obste. no.* quod*
- 18 talis qui deponit affirmatiuam cum dictione taxatiua deponit negatiuam implicitam. *Arct. in d. §. ex plurimis in princ. num. 21. & ibi Saccin num. 3.* & quantum ad hoc nulla datur differentia inter dictionem taxatiuam, & exceptiuam, illa posita affirmatiuè vnā
- speciem

speciem ponit, & totum aliud genus remouet, ita ponit vnum genus, & à genere ramouet vnam speciem, ramentum *Barb. in d. S. qui iniuriarum nu. 6.* hoc eij dicere Rex iussit quod nisi priuilegia habeant roboris firmitatem, & fidem, ac probationem inducant, *l. re tua C. de rei vendic. l. fin. de cond. in ser. iquæ iura ad hoc propositum allegat idem Alber. in loco superius citato, l. actioe, ibi nisi de dolo cum sua Glos. & ibi DD. omnes C. de transact. si enim Rex voluisset quod Albarana valerët, expressisset vtique, & potuisset post illam dictionem, nisi priuilegia, quemadmodum expressè de priuilegijs, seu literis, & omnes dictiones, omniaque verba etiam minima in legibus, in scripturis, in contractibus non debent esse sine virtute aliquid operandi, *Glos. in cap. solita, de maior. & obed. in vers. tanquam vers. & hic est argumentum, quod**

20 nulla dicitio, debet vacare in rescripto, & assignat rationem, quia alias frustra membranas occuparet, *Bald. in rubr. de contrab. empt. quasi. 9. nu. 9.* Vnde actentis prædictis iuris dispositione, communi obseruantia in hoc Regno mente dicti Regis, satis explicita, ac Regis Pragmatica, quam in donatione feudi requiritur priuilegiu, & quod priuilegium istud est substantiale, per solum Albaranum gratia nõ est perfecta, nec Albaranum prædictu dat titulum, & per consequens nec

21 dominium, cum sine titulo dominiu transferri non potest, *l. nunquam nuda ff. de acquir. rerum domin. l. per diuersas C. mand. l. traditioibus C. de pactis per quæ iura tenuit Andr. in pralud. Cons. Regni col. antepen. in princ. & in vers. vt dominium acquiratur oportet causam, & titulum.*

Et tanto magis, quod in casu nostro Iacobus non habuit possessionem ante annum 1501. sed rescissa venditione Mazzei, etiam sequuta morte Comitissæ Terræ Nouæ, & virtute prætensæ priuilegij, & non Albatani, vt infra demonstrabimus nulla traditio; & sic

illa verba posita in Albarano; pro vt ex nunc, pro tunc, & ex tunc pro nunc, damus, concedimus, non potuerunt transferre dominium, etiam si Albaranum dare et titulum; Sed vera, realis, & actualis traditio dominium transferret, *d. l. traditionibus, & ibi communiter Scribentes, & l. cum res C. de probat. l. si fundum, cum sua glos. in vers. periculi ff. de feudo dotali, per quem ten. voluit Andr. in cap. 1. num. 5. vers. quod sine illa inductione clandestina non fuis set acquisitum dominium, qui Succ. sen. firmat Salyc. in d. l. si fundum num. 2. & l. vt inser diuinum, qua est fin. nu. 9. C. de sacros. Eccles. & tenuit Glos. in S. per traditionem in vers. transferatur, vers. item sunt vera, si accipiens inducatur in possessionem, Insb. de rer. diuis. vbi Bald. etiam quod in instrumento esset appositum verbum tradit de eius casu 300. visa petitione num. 4. & quod in*

23 feudis sit neoeslatia traditio corporalis, in tantum, quod si non tradit, possessio non confertur ius in re, nec transferret dominium, tenet Guido Papa. decij. 304. ex dispositione in cap. 1. quid sit l. nescit. Iacob. in vers. inuestiui num. 11. Iaf. qui multa allegat in l. quoties num. 3 t. C. de rei vendic. Alciat. respons. 165. in causa vertente inter Magnificum Rodolphum, num. 11. vbi recitatur, quod ista communis conclusio, & priuilegium Principis absq; alia corporali traditione non transferret dominium, verum, etiam quod Princeps in priuilegio expressè dixisset, quod ex eodẽ priuilegio transferret vtile dominium, vel dixisset, quod vult, quod illa verba inuestituræ habeant vim realis, & corporalis traditionis, constituto de mente ipsius, quod ex illo solo priuilegio, & sic ex solo titulo voluit dominium sine traditione, tunc solum priuilegium, transferret dominium absq; aliqua corporali traditione, & ita debent intelligi omnes DD. tenentes hanc opinionem; Sed quando Princeps nihil dixit in priuilegio; sed tantum quod dar, & concedit, vt in casu nostro, tunc solum priuilegiu

15 priuilegium absque reali traditione,
 nullo modo transfert dominium, *text.*
est in l. fin. C. de locat. pr. ad. ciuil. lib. 11.
 vbi probatur, quod vtile dominium
 non transfertur per Principem in Em-
 phiteotam sine traditione, per quem
text. tenuit Andr. in cap. 1. num. 3. quid
 26 *fit inuest.* vbi dicit, quod Princeps in
 feudando, & inuestiendo non agit con-
 tra legem, & ius commune, vt videatur
 eas tollere, imò sic in feudando vide-
 tur agere, vt seruentur iura, non vt ea
 tollat, *l. digna vox C. de leg. si diceret*
 in feudando, inuestio te, vt habeat do-
 minium, hoc casu quia est abusua,
 possessio, & per inuestituram in absen-
 tia rei nihil trasfe- rur, nisi qui consti-
 tuitur feudum, quod sine inuestitura non
 constituitur, ergò si lex mandat, nec
 Princeps dabit, nisi expresse dicat istã
 opinionem sequuntur *Luc. de Penn. in*
d. l. fin. Aleiat. eo. respons. 165. & eodem
num. 11. vers. vnde dato quod Prin-
 27 ceps possit, & velit trasferre domi-
 nium ipso iure, sicut lex animata, ta-
 men hoc intelligitur, si hoc manifestè
 voluit, attamè nunquã, sic *Jacob. in ver.*
Princeps, vers. sed qua. no. num. 1. & 2.
 vbi asserit, quod itã pluries consuluit,
 per *reg. d. l. traditionibus, Matth. in pro*
 28 *lud. feud. num. 118.* item est sciendum,
 vbi subiungit, quod sic debet intelli-
 gi, quod dicit *Bald. hic in 11. col.* quod
 Princeps dat dominium per inuestitu-
 ram, & idem *Bald. in cap. 2. de noua*
form. fidelit. idem Matth. in pralud. Con
stit. Rigni quæst. 22. in vers. quod verũ
 29 *est,* quod per inuestituram Principis
 trasfertur ius in re duobus concurren-
 tibus. Primò, quòd Rex hoc dicat in
 inuestitura, Secundo, si feudum est va-
 cans, & consistat in sola voluntate
 Principis, & itã secundum eum intel-
 30 ligitur, quod dicit *Angel. in l. officium*
ff. de rei vendit. Bald. in rubr. C. de rer.
permut. & in decis. 299. Rex Ferdinandus
11. vbi plenissimè discutit hunc
 articulum, & cum solueret ponit hæc
 verba, pro solutione huius dubij dice-
 bant domini, quod non est dubitandũ,

quod Rex potest sicut lex per suam in-
 uestituram trasferre dominium, & pos-
 sessionem, quando ipse hoc vult, per
 ea quæ supradicta sunt, & hoc est ve-
 31 rum, quando Rex facit inuestituram
 de feudo, & præsentialiter inuestituram
 inuestit, per anulum, vel ensam, & di-
 cit, quod talis inuestitura per anulum
 inducat effectum, verè, & corporalis,
 possessionis, & tanto magis hæc opi-
 nio procedit in casu nostro, & absque
 alia difficultate, quia non sumus in
 priuilegio, sed in simplici Albarano
 non habenti aliquam sollempnitatem,
 & recenta hæc opinione pro vera, pro
 vt verissima, etiam quod ex dicto Al-
 barano dominium dixit Baronis tra-
 slatum in eundem Iacobum Milanum,
 32 Idem Rex potuit gratia reuocare, *cap.*
fin. de concess. praben. in 6. ibi in quibus
 ius non esset quæsitum in re, licet ad
 rem, felix recordationis Nicolai Pa-
 pæ Quarti, & Celestini Quinti præ-
 decessoribus nostris factas, siue conces-
 sas auctoritate Apostolica, in fratruũ
 nostrorum præsentia omninò cassauimus,
 irritauimus, & euacuauimus, &
 in fine *d. cap. & idem tenuit Guid. Pape*
cons. 134. col. 6. vers. ad tertium quæsi-
tum. Et maxime, quia tempore dictæ
 gratiæ idem Rex non dum accepauerat
 inuestituram sibi factam de hoc Re-
 gno, per *Alex. Pap. sub illis pactis, &*
conditionibus, vñ Compendio sciti
particulariter notatur, & ante sequen-
 tam acceptationem nullum ius potuit
 33 acquiri, eidem Regi, *cap. si tibi abjenti,*
 ibi licet per collationem huiusmodi,
 donec eam ratam habuerit ius in ipso
 beneficio, vt tuum qui valcat non
 acquiras *de praben. in 6. & ibi glos. &*
DD. Bart. in l. abjenti col. 2. vers. seu ele-
cto, nullum ius acquiritur, nisi acco-
 ptatione facta, *ff. de donat. & Luc. de*
Penn. in d. l. pradia col. 18. fol. 206. in
 quæstione illa quando Rex donauit
 Cæstrum duobus temporibus diuersis,
 34 & secundus est ademptus possessio-
 nem, quis erit potior, dicit pro secun-
 do, & maxime dicenda videntur, vbi
 primò

primò donasset ante coronationem, & sequitur, ac magis præsumendum est, quod validiora sint maiorique ratione procedant, quæ Rex agit examinatus, & approbatus, benedictus, consecratus, & coronatus, quam acta per eum, in quo nihil procefferit prædictorum, & *col. 19. in princ.* Rex igitur coronatus præmissis præcedentibus præsumptio est, quod multa, & meliora cognoscit, & non festinet ad donationes agendas, hijs enim prout nonnullos vidimus, ante examinationem, & coronationem non sit, est donatio permitrenda, eamque si fecerint facilius est reuocatio concedenda, & usque finem quaest. & idem in alia quaestione 36 an valeat priuilegium à Rege nondum coronato concessum, & tenendo partem negatiuam subiungit fortius hoc locum habebit in Rege, qui Regnum ab Ecclesia tenet, sic & Imperator Romanorum potestatem non habent administrandi atqueam per Ecclesiam approbetur in Rub. de Auro Coron. lib. col. 3.

Et mortuo Marino Curiaj Comite Terræ Nouæ, & vtili Domino dictæ Baroniz, idem Rex potuit dictam Baroniam alteri vendere, & concedere, vt sibi placuit non obstante Albarano, ex quo per dictum Albaranum dominium non fuit traçsatum in eundem Iacobum, vt supra demonstratum est; sed per mortem dicti Comitis dominium vtile dictæ Baroniz reuersum ad eundem Regem, & authoritatis alienandi, sequitur dominium, l. ea lege, vbi glos. & DD. C. de condit. ob causam, nemo enim potest sibi, vel rei suæ legem imponere, quominus sibi liberè, & auctem liceat vendendo, alienando, vel aliud faciendo etiam per pactum venustum, l. nemo, vbi etiam glos. & DD. ff. de pactis, non obstante iuramento apposito in eodem Albarano. Nam 37 alienatio, quæ fit contra iuramentum in re temporali, dummodò à lege non sit interdicta valet, & tenet, ita tradit Innocent. in cap. dilecto filio num. 4. de

præben. & ibi Io. And. in nouell. Bald. in Margar. sua in vers. iurauit, vbi subiungit, quod notatur pro Principibus, qui 38 aliquando promittunt vaxialis alicuius Gastris eorum iuramento, quòd num, quod alienando istud Castrum, exhibet de corona regali, & sæpè pertrahunt, & alienatio valet per prædictam tene menti, Abb. in cap. intelleso num. 8. de iureiur. Qui concordando opiniones, distinguit quamquam actus, dispositio dependet à mera voluntate iurantis, & tunc procedit contrarium, vt valet alienatio contra iuramentum prius præstitum, licet iurans sit perius, quandoque actus dispositio non dependet à mera facultate iurantis, quod non est in casu nostro, vt quia interdicatur à lege fauore ipsius iurantis vt in muliere, & minore, tunc actus non valet contra primum iuramentum, hanc eadem opin. cum dilecto fœdere diff. nelsonis firmas Imol. in cap. cum contingat nu. 83. in vers. nouum membrum est eo. tit. & Imol. sequuntur Io. Crott. in reperto S. diuisi num. 95. in vers. cal. 2. facit, qui iuramentum ff. de leg. 1. Ferdinand. Loaz. ibi nu. 84. vers. quam singulariter extendo. Card. Alex. in cap. si facta col. 2. si de ser. fuer. controu. inter dominum, & agn. Tiraq. de Restraçt. Conuention. ad finem tit. num. 49. in vers. succedet, imò & ista est communis opinio, vt testatur idem Ferdin. Loaz. eod. loco num. 85. & sic de dicto prætenso Albarano nulla est habenda ratio.

Tanto magis, quando idem Rex Federicus de voluntate eiusdem de dicta Baronia per mortem dicti Comitis disposuit, & illam vendidit Matteo de Magistro Iudice, & habuit fidem de prætio, & expeditum fuit priuilegium in forma Cancellariæ, & Matteus ipse inductus fuit in possessionem dictæ Baroniz, & illam tenuit per aliquos dies, vt in Compendio facti particulariter notatur, per quam venditionem, expedito dicto priuilegio, & sequuta 40 dicta corporali possessione dominium vtile

vtile dictæ Baronie translatum, fuit in eundem Mattheum emptorem, S. *vendita Inst. de ver. diu. cum concord. & reuocauit dictam gratiam per illam clausulam generalem, de qua in priuilegio, ibi de certa scientia dominica potestate cassamus, & annullamus, omnes alie nationes, donationes, & quasunque publicas, & priuatas scripturas de dicta Baronie sortitas factas pro statu Reipublicæ, & bono pacis, vt latius in dicto priuilegio, & notatur in Com-
 41 *ditio facti*, & sic nedum reuocauit tacite, alteri concedendo, *argum. tex. in l. pl. in princ. ff. de leg. 1. in l. translatio cum l. seq. ff. de admin. leg. & in l. & si transferam eod. tit. in l. si maritus la. 2. C. de donat. inter vir. & uxor. vbi bonus tex. ibi sed etiam donatione, vel venditione reuocaram esse donationem; Sed etiam expressè reuocauit, vt patet ex prædictis verbis, quam reuocationem, facere licuit eidem Regi Federico etiam absque causa; ex quo promisso Albarano contenta fuit mera gratia, vt pulcherrimè tradit in *l. qui sapius C. unde lib. in penult. col. nu. 13. & 14. vers. & adde, quod nota, & etiam vbi ponit hæc formalia verba,*
 42 videlicet quia speciale istius in Principe, vt possit reuocare suum priuilegium, ex quo est alteri ius acquisitum, etiam sine causa, vt *l. qui fundum C. de omni agro de ser. lib. 1. quod etiam tenuit Ang. in l. anthiochensium ff. de priuil. Credis. extendens hoc procedere, etiã*
 43 in priuilegio concesso per Vniuersitatem, vt per eandem possit reuocari, per ea quæ notat *Innocens. in cap. qua in Ecclesiarum extra de Cons. quos refert, & sequitur Bart. Soccin. in pulcherrimo eius cons. 87. incip. vija inuestitura col. 6. vers. sed promissis, & cons. 2. num. 12. vol. 3. vbi per prædicta, & multa alia concludit Principem, posse reuocare concessionem factam eius subdito per priuilegium sine causa, etiam quod dicto subdito mediante priuilegio sit ius quæsitum, & ibi habetur latissimè, præsertim quando id***

facit ex certa scientia, & ex dominica potestate, prout in casu nostro, & sic non est dubia conclusio, vt supra firmata, vt tenet *Aluar. in cap. 1. in fine de h. s. qui feud. dare poss. & cap. 1. de nat. feud. allegans Innocens. in cap. ad Apostolicam de symon. hoc etiam firmavit Bald. in l. rescriptum col. fin. vers. tertio quarit C. de practic. Imper. offer. Ang. in l. item si verberatum S. 1. ff. de rei vend. & multi alij relati per Dec. in cons. 191. col. 2. quæ tanto magis procedunt in casu nostro pro quanto dictum Albaranum non continebat aliquam gratiam perfectam, vt supra demonstratum fuit; Præterea quando tractatur de reuocatione alicuius priuilegij, seu concessionis, quam reuocans verisimiliter sciebat, tunc
 44 sufficit generalis reuocatio, ex certa scientia, absque aliqua particulari mentione priuilegij, seu concessionis primo loco factæ, sic enim limitatur
 45 dispositio pro allegato, *l. de rescript. vt indiuiduo firmat Bald. in l. fin. col. 3. vers. dicas, etiam quod illa clausula num. 7. C. sensen. rescript. non posse, & Foly. eod. cap. 1. de rescript. col. 9. num. 12. in vers. secundo si præsumpta sententia, Unde cum idemmet Federicus qui vèdidit Baroniam Mattheo cum illis amplissimis clausulis, de quibus supra mentionem feci, paucis annis ante fe-
 46 cerat Albaranum Iacobo, & sic verisimiliter de eo notitiam habet, ex quo tractat factum proprium, vt probat *tex. in cap. ab excommunicato extra de rescript. & in l. quamquam ff. ad Velleian. notat Dyn. Bart. & Alex. in l. si res obligata ff. de leg. 1. & Bar. in l. peregrè. ff. de acquir. poss. & in l. fin. in princ. ff. pro suo, & tanto fortius pro quanto erat factum recens, non enim erant
 47 transacti tres anni à die Albarani vsque ad diem dictæ venditionis, quod non sufficit ad præsumendum ignorantiam facti proprii, vt firmat in indiuiduo *Alex. cons. 134. in fin. vbi ergò sequitur necessariò, & est vol. 1. necessariò dicendum est, dictum Albaranum****

relocatum per dictam venditionem, quamvis de eo particularis mentio facta non sit in dicta venditione.

Vtcrius dicimus, quod in terminis nostris sufficit reuocatio, de qua in privilegio Mattei, licet per secundum privilegium, non tollat primum, nisi 48 de eo fiat mentio in secundo, præsertim quando in primo non sunt clausulæ derogatoriæ, vt in casu nostro, non tamen requiritur, quod omnino specialitet, & particulariter fiat mentio de primo, sed sufficit, quod in secundo per generalia verba derogatiua sit derogatum, primò, ita concludit *Federic. de Sen. in conf. 47. in versicul. sic dicamus de Papa, & Principe, quem sequitur Alex. in conf. 155. 6. vol. col. 2. verj. hoc primo videtur allegas Io. And. dicentem sufficere generalem derogationem positam in privilegio ad derogandum specialibus privilegijs quantumcunq; habentibus speciales clausulas derogatorias, & Bars. idem firmansem in l. si quis in principio ff. de leg. 3. cum alijs allegatis per Alex. in praalleg. conf. 155. col. 2. in 3. col. in versicul. plus dicit Ang. vbi dicit, quod quando 49 derogatio facta est per hæc verba, nõ obstantibus quibuscumque statutis in contrarium facientibus; perinde est, ac si specialiter omnibus statutis essent derogatum. Præterea cum dictus Rex Federicus nullam aliam dispositionem, aut promissionem fecisset tempore venditionis factæ Matteo, nisi eam solam, quam vt prætenditur, fecerat eidem Iacobo in dicto Albarano, utiq; dicendum est, quod sub illis verbis derogatorijs generalibus, intelligitur specialiter dictæ promissioni derogasse, perinde ac si specialiter, & particulariter de eo mentionem fecisset, vt probat *tex. pulcherrimus ad hoc in l. 3. ff. de lib. & postb. vbi Bar. nosas, quod 50 si testator reuocat omne aliud testamentum per eum factum, & non fecit nisi vnum, dicitur illud nominatim, & specialiter reuocasse, quod etiam firmavit in l. si quis in princ. ff. de leg. 3.**

versic. venio ad secundum, quem sequitur Ludou. Roman. in conf. 385. in casu prætermisso col. 2. num. 7. versic. non est autem dubium, quod vnicum.

Et præsupposito vero, vt verissimum est, quod ex dicto Albarano non fuerit translatum dominium in eundem Iacobum, nec ei acquisitum ius in re, vt supra demonstrauimus, clausula generalis tollit gratiam, & si de ea specificè mentio facta non fuisset, ita in terminis decidit *Io. Fab. in 5. sed nominatim num. 3. versic. dicas latinus Institus. de exhered. liber. allegat. tex. in cap. antè de concess. præben. in 6. licet vitio scriptoris; nam voluit allegare *tex. in cap. fin. eo. vbi est casus, & ratio esse potest 52 & quia ius querendum maxime in feudalibus, & in gratiosis, Princeps de facili tollit, vt notant DD. in d. cap. verum de condit. appof. Bald. in l. qui se prædihs num. 10. C. unde lib. sicut & Pontifex, ita Roman. conf. 256. approbo sententias, & cum de hoc articulo plenius tractaturi sumus infra in privilegio Magni Ducis, super clausula reuocatoriæ quarumcunq; concessionum, remittimus ad alia, quæ Deo Duce dicemus.**

Et cum dictum Albaranum fuerit extinctum per venditionem factam dicto Matteo, & per concessionem, quam idem Rex post mortem dicti Comitis fecerat Comitissæ Terræ Nouæ, quæ tenuit, & possedit dictam Baroniam, vsq; ad tempus mortis suæ, & tanquam utilis domina disposuit de quibusdam pertinentibus ad dictam Baroniam, vt in *Compendio facti*, licet postea fuerit rescissa dicta venditio, & de Rege dominium utile fuerit translatum in eandem Comitissam, & per mortem ipsius iterum reuersum ad Regem. Tamen dictum Albaranum reuiuere non potuit; Nam dicit *lex. si domus, vel insula legetur vsusfructus, & postea domus, vel insula ad arcem reducat, perit vsusfructus propter rei mutationem, Sed si in area vsusfructus insula, vel domus edificetur non restituitur ff. de vsus.*

usu. & quomodo quis utat. l. qui usufructum, l. eius qui in fine, ibi Imperator noster cum patre rescripsit obligatio consula non resuitat. ff. de iur. test. l. inter stipulantes §. Jacram, ibi nec reuocatur in obligationem si rursus lege aliqua, & res sacra profana esse ff. de verb. obligat. & per eandem facit lex, quæ dicit, quod si seruum alienum, vel domum, aut nauem alienam tibi dare promisi, & dominus seruum manumittat, vel domum ad arcam reddat, vel domus, vel nauis nouiter con-

54 struat, mihi non acquiritur obligatio, l. qui res §. arcam, ff. de solut. idem, voluit Glos. in cap. cum cessantem, in verbo. Cominando, versic. item hic est argumentum, quod actio semel extincta de appellatio. In re enim nostra effectus iam fuit consumatus, cum dominium Baroniæ fuerit translatum in Matheum, & successiue in Comitissam propter quæ Albaranum fuit extinctum, & licet postea cessauerit causa extinctionis, tamen non potest cessare effectus consumatus, & perfectus, vt in simili dicimus, quod per superuenientiam filiorum ipso iure reuocatur donatio, per l. si unquam C. de reuoc. donat. si postea liberi ob quos reuocatio facta fuit inuenerint, non tamen cessat reuocatio, cum per eorum aauitatem continuatur ipse effectus, l. ea reuocatio fuerit consumata, ita Alber. in d. l. si unquam num. 3. Bart. in l. titia §. Imperator num. 10. ff. de leg. 2. ex eadem ratione, quia effectus fuerat consumatus, & Tiraquell. qui more suo multa adducit, in repet. l. si unquam in versic. susceperis liberos nu. 203. C. de reuoc. donat. Et vltra, quod dictum Albaranum, sit extinctum non reperitur

57 registratum, & semper consueta fuit tempore dicti Regis Federici, nedum scripturæ magnæ importatæ, verum etiam literæ modici momenti registrari in registris Regiæ Cancellariæ, vt in illis est videre, vnde ex hoc resultat maxima suspitio, & præsumptio falsitatis auget, & hanc suspicionem, quia

non expeditum in forma Cancellariæ, non firmatum manu officialium dicti Regis, non sigillatum sigillo magno, sed paruo, siue secreto, & scripturæ 58 quæ sunt clam, & secreto sunt suspensæ, Cald. in rubr. C. de fid. instrum. num. 5. nam qui male agit odit lucem.

Et idemmet Rex in dicto privilegio venditionis Matrei testatur dictam Baroniæ ad eum spectare, & per eum nemini fuisse donatam, concessam, &c. ita in Compendio facti, & si per hoc fundatur intentio ipsius Regis, qui erat sua, & alteri non donauerat, & propterea vendidit, & credendum est ver-

49 bis Principis narratiuis de factis suo proprio, super quibus intentio sua fundatur Clem. 1. de probat. ibi sed beneficia collationi nostræ, vel Sedi Apostolicæ reseruasse, And. in cap. 1. nu. 16. qui success. ten. maxime quia non ipse solus, sed etiam sui Consiliarij, & Vitus Pisanello Secretarius, qui subscripsi sunt in eodẽ privilegio hoc testantur, & vbi tot, & alia ad sunt testimonia fas non est contrariè, l. 2. C. de summa Trinis. Item, & de hoc Albarano non fuit facta mentio in scripturis sequentibus, neque in literis, neque in asserto privilegio, nec

60 vnquam alibi, & omissio, eod quod consuevit memorari, inducit præsumptionem falsitatis, cap. inter dilectos de fide instrum. ibi in omnibus autem Imperialibus privilegijs, quæ posteriora fuerant, nulla est habita mentio de illa sententia, ex quo dicit Bald. ibi nu. 16. fuisse pridie allegatum hoc cap. in cau-

61 sa cuiusdam testamenti, cum codicilla ultimi fuissent facti ad primum testamentum, & de secundo prætenso non faciebat mentionem, quod secundum dicebatur factum in partibus extraneis, & coram testibus ignotis, ideo erat valde suspectum, Bald. refert simpliciter, & sequitur Felyn. ibi num. 8. versic. item facit in versic. nulla est habita mentio, Sed in eodem asserto privilegio idem Rex Federicus dico, datus, donatus, traditus, & largitus,

ac ex causa donationis, remunerationis, & concessionis huiusmodi privilegij nostri serie, & tenore concedimus vobis prædicto Jacobo, & Baroniam Sancti Georgi, & non loquitur de præterito, asserendo, quod dictam Baroniam concessit vigore cuiusdam Albarani de anno 1497. Sed tamen de præfenti concedimus Baroniam, vigore
 62 huius nostri privilegij, quod verbum concedimus cum sit præfentis temporis, intelligitur tunc quando privilegium gerit, &c. Innoc. in cap. quoniam contra nu. 6. de probat. ibi quia eodem tempore, & loco est prolata, quo rogatum est instrumentum, Bart. in l. post dotem num. 20. & 2 l. ff. solus mariti, ubi etiam, quod si instrumentum loqueretur de præterito deberet intelligi de modica præteritione, ita quod in continenti, non ex intervallo dicatur gestum, & in l. prædium nu. 2. ff. de acquir. poss. Ad idem adversus Albaranum quatenus pars persisteret, quod Albaranum sit titulus, & quod ex eo fuerit translatum dominium in hæc verbis, licet non sit verum, ut supra demonstravimus, hoc privilegium esset simili ter titulus, & Milanus ipse cum in præfenti causa sit actor, non potest agendo se fundare super duobus titulis super vno gratioso, de quo in Albarano, & super altero oneroso, ut in privilegio, præsupposito, quod ipse soluerit pro dicta Baronia ducatos duos mille, ita in terminis decidit Abb. in cap. post electionem num. 4. versic. solutio agendo de concess. præben. & in cap. cum olim l. 2. nu. 17. de privi. & est casus in cap. cum quis duas in versic. cum non nisi ex vna ipsarum valeat ius haberi de concess. præben. in 6. & de fide instrum. C. inser dilectos, ubi ad litteram notatur
 64 cum iusta legum sanctione, quod nec illi ex hac causa meum fieri non potest, nisi desierit esse meum, ubi glof. allegat infinita iura, & in fide dicit hoc locum non habere in reo, quia reos pluribus exceptionibus, etiam contrariis uti non prohibetur de reg. iur. nullus

ubi glof. in versic. nullus est. 2. à parte
 65 dicit, quod licet ex titulo duplicato agatur, ut d. cap. ante dilectos, tamen bene excipit per d. cap. post electionem, & hæc opinio nem sequitur Card. in d. cap. inter dilectos no. 1 mol. nu. 254 ubi defendit glof. in quantum voluit a quod reo comparat exceptio, licet stultus sit nullus, & ponit exemplum, ut ibi per eum Pety. qui latè huac articulum examinat, & residet in hac opinione in d. cap. inter dilectos num. 199. & in cap. mostra in versic. titulus multiplicatur nu. 2. de exscript. & licet Lapus allegat. vlt. & Calder. conf. 7. de electio. & Roman. conf. 433. prima facie videantur tenere contrarium, tamen ipsi loquuntur quando petitur possessio beneficii, quæ potest peti ex duplici titulo, non autem quando agitur petitiõis super beneficio, ut ipsimet fatentur; Nam Lap. in d. alleg. respondendo d. cap. inter dilectos, cum ibi dicitur
 66 quod meum est, &c. et habeat locum in agente secus, in petente possessionem, & in Calder. conf. 7. incip. sic. an. sap. si quis duas de elect. lib. 6. habeat locum quando quis agit pro possessione beneficii producendo diversos titulos, ubi Domin. tradidit hoc faciendum dicit, unde quantum ad obtinendam possessionem sufficit ostendere titulum, licet aliquo iure impugnari, & Roman. in præ alleg. conf. 433. nu. 8. sequendo Lapum d. alleg. sua vit. quod potest petere beneficii possessionem ex duplici titulo, & tamen potest peti possessio ex duplici titulo, & quod titulus
 67 dominij nõ potest multiplicari, tenet And. in cap. 1. num. 3. de eo qui fin. feud. ag. de feud. pas. ubi dicit, quod meum est, non potest fieri meum, & si ex pluribus causis deberetur, existentibus vna causa, & post aliam habere desino ex prima, ut notatur ibi in fine, & allegat etiam tex. in l. fundo legato ff. ad l. factid. ubi si legatur fundus sub conditione, & hæres legat sub eadem conditione decidit text. quod fundus non iure hæreditario, sed legati, meus esse intelli-

-telligitur, vbi *glos.* quærit, Sed quare ex vtraque causa non meus, & respondit: quia non possum esse dominus ex pluribus causis, licet possidere sic per *l. 3. §. ex pluribus ff. de acquir. poss. vbi tex.* ad litteram, quod dominium non potest nisi ex vna causa contingere diuersis tamen temporibus, vt in casu nostro, ex quo Albaranum apparet expeditum de anno 1497. & priuilegium de anno 1501. itaque in indiuiduo voluit *glos. in d. §. ex pluribus in verbo nec enim propè medium. glos. ver. cum ergò dic secundum Azon. in vtraque regula inspicit remotam,* vt dominium ex pluribus causis speratis non queratur, *glos. sequitur ibi Bart. in ver. dic ergò secundum Roger. & benè dominium non potest haberi ex pluribus causis diuersis temporibus, Paul. de Castro num. 4. ibi in glos. magna Soccin. nu. 16.* Circa secundam regulam, & dicit, quod ista conclusio est communis, quod ex pluribus causis in diuersum tempus acquisitum concurrentibus, non acquiritur dominium, sed tamen si concurrerent eodem tempore, & ita procedunt contraria, quæ forsitan allegatur per partem, quod non est in casu nostro cum simus in diuersis temporibus, & assignat rationem, quia dominium est quid perfectum, vnde qui se-
70 mel est effectus dominus impossibile est, quod ex alia causa; vel titulo amplius efficiatur dominus *§. sic itaque Inst. de actio. vbi etiam Glos. in versic. magis residet in eadem opinione,* quam etiam sequuntur *ibi Io; Fab. num. 3. & est hoc glos. regula verò, quod ex pluribus causis dominium peti non potest, Angel. num. 1. & l. s. num. 16. & ita est verissima opinio,* ex qua necessario inferitur, quod autem Albaranum non est titulus, & quod ex eo non fuerit traslatum dominium, aut quod priuilegium non dat titulum, & per consequens nec dominium; quinimò & si Albaranum titulus, seù inuestitura esset, ita quod ex eo conferretur Iacobum fuisse inuestitum de dicta Baronia, ta-

men derogatur per nouam inuestituram, de qua in priuilegio sub noua, & diuersa forma factam per Albaranum, Iacobus enim fuit, vt pars præcedit, Inuestitus pro se hæredem, & successorem, & per priuilegium fuit inuestitus ipse pro se hæredem, & successorem, hoc est pro se, & filijs ex corpore, ac etiã Baldaxare eius fratre pro se, filijs, hæredem, & successorem, & de Baldaxare, ac filijs ipsius nihil fuerat dictum in Albarano, cuius vigore filijs dicti Baldaxaris non poterant succedere, dicto Iacobo eorum patruo per *Constit. Regni, vt de success.* & per hanc nouam inuestituram filij, & nepotes dicti Baldaxaris prætendunt posse venire ad feudum ratione dictæ nouæ inuestituræ ex intervallo, & sub illa, & diuersa forma factæ, imò in Albarano nulla erat facta mentio pecuniarum, & in priuilegio dictæ nouæ inuestituræ, dicitur solutus ducatus tres mille; vnde omninò est recessum ab Albarano, & non
71 uis contractus interuenisse videtur, per quæ iura dixit *Bald. in l. iuris gentium §. prætor ait, alias in l. pacta conuentus ff. de pactis in 1. col. nu. 2. & 3. in 3. notab.* quod rectè ratio contractus operatur dico 53. Contractum nouum, & quod sit recessum à veteri
72 subdens in 4. notab. quod vbi est noua forma, ibi nouus contractus esse videtur, & *Paulo insertus in versic. sexta fuit opinio, &c.* dicit in tantum esse verum, quod ex noua forma nouus intelligitur contractus, & quod non potest
73 agi ex primo, Sed tantum ex secundo, quod firmavit etiam *Paul. de Castro in d. l. iuris gentium §. adeò autem circa medium, & ibi Angel. in versic. secundo quaras, & ibi Alberic. in 2. col. versic. Ioannes indistinctè, &c. num. 3.* & si est recessum à promissione facta in Albarano per dictum priuilegium, per ea quæ supra diximus, sequitur, quod non potest pars aduersa modo aliquo se fundare in Albarano, Sed tantum in priuilegio, pro opinione nostra facit
text. in litem quod dictum est §. si quis existit.

extiterit ff. de indiem adiect. ubi habetur, quod si venditur fundus sub indici additione, & primus emptor, comparante alio ciratore, admittatur ad licitandum, & tanquam plus offerens remaneat dominus, fructus inter medio per ipsum percepti erunt venditoris, non autem ipsius emptoris, quamuis ipsemet primo loco emisset, & ratio est dicit ibi *Bald.* quia non habet fundum ex primo contractu, sed ex nouo, illud enim additamentum præiij noui facit contractum, allegat *tex. ibi, & in dicta l. p. l. a. conuencti* S. *Paulus nosat de contrab. empt.* & dicta iura loquuntur in fortioribus terminis ex eo, quia in eis uter contractus est emptionis, & venditionis, & secundus non differt à primo, nisi circa præiij quantitatem, & in casu nostro non solum fuit additum præiij, sed adest alia differentia inter Albaranum, & priuilegium in Albarano fuit promissa Baronia Iacobo, & hæredibus; In priuilegio, nedum fuit vocatus Baldaxat frater Iacobi, sed filij Baldaxaris, qui nullo pacto poterat succedere Iacobo vigore Albarani per *d. Constit. vs. de success.* ut superius allegatum fuit, & sic apparet per priuilegium, nedum esse notaram speciem contractus; Sed maxime alteratam formam successionis, quarè nullo pacto est dubitandum, quia sit nouus contractus, de re enim est regula iuris, quod quando aliquid substantiali additur, vel detrahitur alicui rei, talis additio, 76 vel detractio semper facit nouam rem, ut probat *text. & ibi Guglielm. de Cun. Bart. Ang. Pauk. de Castr. & ceteri moderniores in l. ius autem ciuile ff. de Iust. & iure, & in l. i. S. si quis simpliciter verfic. cum adijciatur de verb. oblig.* ibi tunc enim noua stipulatio contracta videtur, per quæ verba dicit *Ang. 77 ibi quod noua qualitas facit nouam rem, & in particulari in proprijs terminis dicit Alberic. de Rosas. in d. l. p. l. a. conuencti de contrab. empt. col. 3. verfic. ite nota nu. 4.* quod illud idem, quod operatur pactum super diminutione, vel

additamento præiij facit nouum contractum, ut paulo ante dixerat, operatur etiam pactum appositum super augmento, vel diminutione rei, & sic cum per priuilegium sit prorogata concessio in filios Baldaxaris in Albarano non vocatos, non est dubitandum quin sit nouus contractus, & noua inuestitura, quando enim quis inuestitur sub noua forma dicitur nouum feudum, *cap. 1. in fin. ibi tunc enim sequuta inuestitura noua, quasi nouum sit feudum non succedit, de eo qui fin. sec. agn. & in terminis consuluit Oldran. c. 6. 178.* factum tale est quidam nobilis, quod consilium sequitur, & tacito auctore transcribit *Alber. de Rosas. in Diction suo in verbo nouum, Bald. in cap. si quis miles sit Const. feud. Lotbar. 96.* sic dicit, 80 potest Rex ex pacto nouam formam assumere substantialem, & si quidem, assumit nouam formam substantialem est recessum à veteri in substantia, & in euidenti per multa iura, de quibus ibi per eum, recessit etiam Milanus à dicto Albarano, quia non virtute Albarani; Sed vigore huius priuilegij, & inuestituræ, Milanus habuit possessionem dictæ Baronie, ut in literis executorialibus aperte declaratur, & iam possessio refertur ad dictum *glo. in l. quadam mulier ff. de rei vend. glo. in l. 2. & ibi Bart. C. de acquir. poss. cum alijs concord.* ex quibus omnibus concluditur Milanum nullo pacto se posse fundare in prætenso Albarano tanquam reuocato per ea, etiamque tradit *Abb. conf. 3. quæst. 19. col. 15. verfic. propterea dico* 81 ut cum res, & quod de prætenso Albarano ratio aliqua haberi non debet, tanquam de re, quæ nunquam fuisset.

Et modo deueniendo ad priuilegium, cum literæ præcedentes executoriæ non sint titulus, non cessio, nec infeudatio; Sed tantum priuilegium ut supra, licet ad alium finem demonstratum fuit priuilegium prædictum varijs ex causis nullum, falsum, aut alias inuaidum; Nullum quia deficit solemnitas substantialis, falsum respectu antedate, inuali-

inualidum quia tunc deſiciebat potestas concedentis, & hoc duobus modis, vno quia erat deſperatus, altero modo, quia erat priuatus de Regno per ſententiam Alexandri Papæ VI. Ad primum in dicto priuilegio non est appoſita taxa, neque ſoluta, & de more, & ſtilo Regiæ Cancellariæ, tunc temporis erat, nunquam apponi ſigillum in priuilegijs, niſi primo ſit appoſita taxa, & pro annotatione dictæ taxæ in quodam priuilegio ſoluebatur quædam pecuniarum ſumma, vt teſtantur quamplurimi reſtes Regij Filij, in *Compendio facti particulariter noſtati*; & licet pars dicat Iacobum fuiſſe immunem ab omni ſolutione, tam ſigilli, quam cuiuſcuſque directus ad eundem Regem ſpectantis, & ad hoc probandum adducit Albaranũ, & nihil aliud, tamen facilis eſt reſponſio, tum quia Albaranum eſt falſum, aut alias nullũ, & penitus ſublatum, vt ſupra demoſtrauimus; tum etiam, quia de ſtilo dictæ Regiæ Cancellariæ quando fuiſſet immunis à iure ſigilli taxator annotabit, nihil ſoluit de mandato Regio, & non eſt annotatum in eodem priuilegio, imò & ſi fuiſſet facta gratia de iure ſigilli, nihilominus taxator exigebat certum ius ſibi competens pro taxa, & eidem taxatori nihil fuit ſolutum, & gratia non extendebatur ad ius tertij, quia dicit cuius ius dicitur ad nos ſpectantis. Nec huic tertio poterat inferre præiudicium etiam per eundem Regem Federicum, & per alios Reges eius prædeceſſores data erat certa regula ſuper exactionem iuris ſigilli, vt apparet notatum in pragmaticis dictæ Regiæ Cancellariæ.

Secundo in eodem priuilegio non eſt appoſitum nomen Cancellarij ad id deputati, qui in calce ipſius priuilegij facit, concordat cum memoiali, & de ſtilo, & obſeruantia dictæ Regiæ Cancellariæ erat tunc temporis, quod in calce quorumcũque priuilegiorum apponeretur nomen dicti Cancellarij, & forma diu obſeruata nõ eſt omittenda, l. *conſtitutionibus ff. ad municip. de Pollicit. l. Imperatori in fine*, & & ſi ommittatur, quod ſit eſt irritum, cap. cum olim de arb. præſertim, quia

86 ſtilus Regiæ Cancellariæ habet vim legis, *Mat. de ciſ. 253. num. 4. 5.* vbi multa allegat *Bald. in l. de quibus nu. 2. verſic. è contra quaritur ff. de leg. quod litetæ Ducis Venetorum*, & plumbatæ non valent poſtquam vtiur plumbato, quia quociens inſigit ſtilus nõ valet, quod agitur *C. de diuerſ. reſcripti. l. ſacri aſſatus*, & *C. de diuerſ. offic. l. probatorias lib. 2. a.*

Præterea idem Rex antea ſtatuerat per dictam Regiam Pragmaticam, quod priuilegia expedirentur omni ſolemmitate cum appoſitione ſigilli, & ſecundum morem, & ſtilum dictæ Regiæ Cancellariæ, & Princeps dat format, *Specul. in tit. de ſer. 5. 1. verſic. penult. Bal. in l. prolatam nu. 7. verſic. & nota C. de juſt. & interl. omnium iud. vbi dicitur*

89 *et*, quod Princeps ea quæ non ſunt ordinis, poterit facere quod ſint ordinis ſubſtantialis, quia quidquid Principi placuit, quod ſit eſt ordo ſubſtantialis, idipſum eſt, quia Princeps nunquam apponit ordinem, niſi cum magno miniſterio, & ratione, per multa iura, quæ ibi allegat, & ſubiungit, quod ſemper,

90 quod ſit contra ordinem datum à Principe, eſt ipſo iure nullum, Princeps enim eſt lex animata in terris, in *auth. de Conſul. S. fin.* & hinc venit, quod Rex Catholicus felicis recordationis

91 in quadam ſua Pragmatica ædita in Villa Vallis Oleti de anno 1509. Inſcip. Conſueuerunt retro Reges illius noſtri citra pharum Regni prædeceſſores noſtri, ſtatuit ſub hijs verbis; & eorumdem prædeceſſorum noſtrorum veſtigia inſequendo ſtatuiſimus, & ordinamus, nullis priuilegijs, ſeu literis noſtris patentiſibus, aut clauſis fides adhibeatur, quæ ſigillo noſtro dicti Regni non ſueint ſigillatæ, & m. *Uta* taxatoris per nos deputati, & deputandi iuxta morem taxatis. Ad idem circa nullitatem priuilegij, Rex idem reſpondit

didit dictum privilegium registrari, debere in quaterianioribus Regiæ Cameræ Summarie infra sex menses à die adeptionis corporalis possessionis dictæ Baronie in antea numerandos, cum clausula annullatiua, quod gratia sit nullius ruboris firmitatis, vel momenti; & idem Jacobus adeptus est corporalem possessionem dictæ Baronie de mense Martij 1501. Paulo post literas executorias virtute tamen præsentis privilegij, & dictam Baroniam tenuit vsque ad mensem Iulij, dicti anni 1501. & sic per quinque menses possedit dictam Baroniam, & tamen non procuravit registrari dictum privilegium, nec fuit registratum vsque ad annum 1560. & sic lapsis annis 59. & licet dicat, quod non possedit toto dicto tempore sex mensium postquam ut ipse prætendit fuit spoliatus; & propterea non potuit currere tempus, ut in simili notat *And. in c. 1. de capti. Conrad.* ubi dicit quod omnia iura dicentia, quod vaxallus debet petere investituram infra annum, & diem, alias feudum perdit, debet intelligi quando vaxallus possidet, in quaestione nostra sumus in diuersis, & diuersa ratio in vno casu, quam in alio hic assignatur, si non petat investituram, quia non possidet est verum, quod non currit tempus, & ratio est, quia non possidens non potest petere investituram, nec iurare fidelitatem, & nulla culpa potest sibi imputare, ibi in casu nostro non possidens potest registrari facere privilegium, & nullum impedimentum sibi præstat defectus possessionis, istud enim siue ipse, siue alter possideret tempus statutum ad registrandum est continuuum, & incipit currere à die captæ possessionis, ut Rex declarat in eodem privilegio, ubi infra sex menses à die adeptionis corporalis possessionis numerandos, & cum incipit currere, currit etiam amissa possessione, ut in simili dicimus de præscriptiōne incohata contra venditorem, Nam eo mortuo, & iacente hæ-

reditate currit, *l. si prædij ff. de indiom. adiect. l. captam, & ibi Paul. de Castro ff. de usucapio.* & quod tempus vile à principio est continuuum postquam incipit currere, tenet *Petr. Iacob. ex quibus caus. dom. deb. admitt. ad propriet. 13. diffin. num. 17. versic. item si dominus;* confirmatur ista opinio per casus quæ decedit in simili *Glosin cap. commissi in verbo pacifica de electio. in 6. 96* quod loquitur de clerico, cui collata fuit aliqua Ecclesia Parrochialis, & debebat se promoveti facere ad Sacerdotium infra annum, qui incept postquam habuit possessionem pacificam, ubi quærit, quid si postquam nactus est possessionem tenuit siue litigiosè. Primo casu si incontinenti in ipsa possessione sibi movetur, & possessio continuè turbatur: promoveti non tenetur, quia quæ in continenti sunt, &c. Aut ex intervallo postquam habuit possessionem, & obtinuit siue litigiosè, quod *Lap. exponit* per menses duos, & tunc aratur illa *Constit. & iusticiis*, quod semel cepit pacificè possidere per multa iura, quæ ibi allegat, & *glos. sequitur ibi Anchar. num. 4. vers. quærit glos. quæ incipit quid si nactus*, illi enim dies, qui super erant ad registrandum non debeat esse in aliqua consideratione, *argum. text. in l. si fundum,* 97 ibi planè si paucissimi dies ad finendum longi temporis possessionem super fuerit *ff. de fundo dotal. Quinimo* ex hoc oritur magna suspitio falsitatis dicti privilegij respectu antedatæ, quia si privilegium prædictum fuisset expeditum tempore quo apparent eius data 14. die mensis Aprilis non solum illo mense; Sed forsitan illo tempore fuisset registratum, Iacobus Milanus tam diligentissimus vir, quod vsus fuisset negligentia in re tam magni momenti sciens, quod ex hoc gratia nulla, & ponere se in periculo perdendi Baroniam expectando casum, aduerque fortunam, quod non est credendum, Sed credendum est privilegium prædictum fuisse expeditum in Iulio

Iſclæ; prout veriffimum eſt, quo tem-
 pore non poterat regiſtrari, & ſi pro-
 cararet, quod regiſtraretur detecta,
 fuiſſet talis falſitas, ſic de recenti com-
 miſſi; & proſequendo ſecundum caput
 dictæ falſitatis oritur, & ſecunda ſuſpi-
 cio ex dictis Franciſci Milani actoris,
 qui poſuit in ſuis articulis, quod in ean-
 dem Regia Camera obſeruantur expedi-
 di priuilegia, & poſt diem datæ ante-
 quam ſubſcriberentur, & deinde lapſo
 multo tempore firmabantur per Re-
 gem, & eius Officiales, etiam non at-
 98 tenditur tempus datæ, ſed tempus
 ſubſcriptionis Regis, & appoſitionis
 ſigilli, *Matt. in cap. Imperialem notab.*
 24. nu. 87. *verſe.* attonditur ergo tem-
 99 pus ſigilli, quia ſigillum eſt ſignis priuile-
 gij, & in *decif.* 253. num. 2. *Casband.*
in conſuetud. Duc. Burgund. ad finem.
opris nu. 6. ſub illa ratione, quia quan-
 100 do firmatur, apponitur ſigillum, actus
 habetur pro perfectio, & abſolutio, *Ri-*
minat. in l. p. ſub. uariſſima. C. de p. ſ. ſ.
 auget, & hanc opinionem, quia in eo-
 de priuilegio apparet ſubſcriptus Hier-
 onymus Sperandeo, & non Antonius
 de Raſo, quia ſolitus erat ſe ſubſcribere
 pro Protonotario Antonius de
 Raſo remanſit Neap. & Hieronymus
 Sperandeo acceſſit cum eodem Rege
 in dictam Inſulam Iſclæ; Oritur, & ter-
 tia ſuſpicio, quia actor ipſe producit
 tot cautelas, & memorialem, & Alba-
 ranum, licetras, & priuilegium, & ſubſi-
 ſtente materia fraudis, quanto plures
 cautela; & circuitus adhibetur, tanto
 à ſimplicitate veritatis, & bonæ fidei
 receditur, & ſiſiones, & ſubſcriptiones
 multiplicancur; Vbi enim abun-
 101 dantior, Cautela; ſibi euidentior fraus,
 inquit *Bal. in cap. ex ſiteris num. 7. in*
ſine de conſuetud. auget; & hanc ſuſpi-
 cionem, quia priuilegium expeditum
 ſine taxa, & ſubſcriptione Cancellarij,
 qui fecit, concordat cum memoriali,
 contra ſtilum Regiæ Cancellariæ, ut
 102 ſupra demoſtrauiſmus, & literæ expeditæ
 contra ſtilum Curie ſunt ſuſ-
 pectæ de falſo, ſecundum *Anton. de*

Bal. in cap. quod ſuper de ſub. inſtr. & ibi
Abb. in 3. not. num. refert, & ſequi-
 tur *Felyn. in ex parte lo primo num. 17.*
de reſcript. per multa iura, de quibus
 per eos, Moleſum priuilegium mouere debet
 103 dominos Iudicantes depoſitum, Vita
 Piſanelli Secretarij eiusdem Regis,
 qui interrogatus ad inſtanciam Regis
 Fiſci, an dictum priuilegium fuerit
 ſubſcriptum, & firmatum ab eodem
 104 Rege Federico; poſtquam idem Rex
 deceſſit ab hac Ciuitate Neap. & poſt
 quam exercitus Gallorum debellauerat
 Capuam in dicta Inſula Iſclæ, & re-
 ſpondit ſe non recordari, ſed remitte-
 re ad dictum priuilegium, quod priuile-
 gium non dixit, ubi & quando fuit
 firmatum, utrum eſſet vox uiua, qui
 poſſet inquiri ſiſtan non laboramus,
 & tenebatur deponere, & de tempore,
 & de loco De tempore quia tempus
 diſceſſus Regis Federici ab hac Ciui-
 tate Neap. uſe conferret in Inſulam
 Iſclæ poſt rebellatam Capuam ſiue
 notorium toti Populo, ut veriffimiliter
 poterat habere memoriam, maxime
 quia ipſe Vitas acceſſit cum dicto Re-
 ge Federico ad dictam Inſulam de lo-
 105 co; ſum factum in aliquo loco de ſa-
 eſu memoriam teneretur. *Innocent. in*
cap. qualiter, & quando num. 3. & 4. de
ac. ſuſat. Gloſ. in l. teſtium, & ibi Salyc.
num. 14. C. de ſeſ. iun. l. i. hijs, que ten-
dunt DD. in l. de atate ff. de probat. Sicut
 dicitur hoc, & alia ratione, nam idem
 Rex Federicus poſt 25 diem menſis
 Iulij, & poſt eius diſceſſum ab hac Ci-
 uitate Neap. capta Capua, & ipſo ſen-
 tus desperatus de dicto Regno deſiſit,
 & conceſſit diuerſis perſonis multa
 ſtabilia, & iura, de cuius donationibus
 & alienationibus excepta fuerunt pri-
 uilegia poſt prædictum diem 25. me-
 ſis Iulij firmata manu eiusdem Viti
 tanquam eius Secretarij, & appare-
 107 ptæ idem Rex Catholicus reuo-
 cauit prædictas conceſſiones, priuile-
 gia, & ſcripturas, cum dicta antedatâ
 falſo appoſitam, & in ſua Pragmatica
 adita

edita de anno 1307. quæ privilegia
 reuocata sunt serè innumerabilis, &
 conferantur in Regia Camera Sum-
 mariz apud Ioannem de Florio, cuius
 108 rei causa dictum privilegium reddi-
 tur suspectum *Glof. in l. si quis ex ar-
 gentarij super versic. de fias additionis
 in princ. ibi vt quia item, & alijs multis
 vicibus similia fecit, ff. de eden. Glof. in
 l. iubemus super versic. suspensum C. de
 probat. Cyn. in addit. in l. fin. & ibi Sa-
 byces. C. de falsis, & negata fide privile-
 gij propter tot, & tantas suspiciones
 debet producens probare illud esse
 verum; cum speciale sit, quod suspitio
 falsi pro veritate habetur, nisi a parte
 producente veritas comprobetur, &
 in terminis nostris voluerunt *Archid.
 & Domin. de Sancto Gemin. 10. distin.
 cap. in memoriam, & allegans d. i. iube-
 mus, Ang. in l. si quis decurio num. 4. ibi
 puto Instrumentum posse remanere
 suspectum. quo suspecto reddito oportet,
 109 ter, quod producens Instrumentum
 fidem ei imponet, C. de falsis Anchar.
 conf. 173. circa primum dubium nu. 8.
 Io. de Anan. conf. 49. dubium de quo
 queritur num. Alex. conf. 77. in
 causa accusationis nu. 6. lib. 1. & licet
 non nulli, quos particulariter notat
 Dec. cons. suo 188. latens sum, videan-
 tur tenere contrarium, tamen ipse
 Dec. concordando opiniones distin-
 110 guit, quod aut loquitur in causa cri-
 minali ad poenam imponendâ, & tunc
 habent locum contraria, ex quo nemo
 ex sola præsumptione debet puniri ta-
 li poena, aut in causa civili ad tollen-
 dam fidem scripturæ, ita vt producens
 teneatur probare veritatem, vt in ca-
 su nostro, & tunc procedunt dicta *Ar-
 chid. Gemin. & aliorum, Dec. d. conf.
 188. num. 3. versic. unde, vt ista dicta
 concordentur, idem voluit Curs. Sem.
 conf. 74. super memorata falsi narra-
 tione in versic. reddetur nulla vltima
 legitimatio, seu dispositio ratione fal-
 sitatis, vbi ponit multas præsumptio-
 nes falsitatis num. 110. vlt. col. versic.
 & istud est singulare, & speciale in ma-***

teria falsitatis *Frane. Ripa Respons.
 215. in causa beneficii num. 4. Curt.
 Iun. conf. 133. habita diligenti confide-
 ratione num. 10. vbi dicit, quod dictum
 Archid. & Gemin. in materia civili com-
 muniter approbatur, & propterea idē
 111 actor nixus est probare dictam veri-
 tatem examinari faciendo multos tes-
 tes super suis articulis, & tandem ne-
 mo inuentus est, qui visum hoc depo-
 neret; Sed tantum, quod subscriptio
 apposta in eodem privilegio. est pro-
 pè manu dicti Regis Federici, & sic de
 sigillo, & subscriptione Officialium,
 quando non est in questione nostra,
 cum tractatur; vbi & quando fuit fir-
 matum, & sigillatum privilegium so-
 lus Vitis Pisanelus, est quia asserit ve-
 rum esse privilegium, & demum vbi,
 & quando privilegium prædictorum
 fuit firmatum, & dicit se non recorda-
 112 ri; & testis interrogatus non testifi-
 catus de tempore non creditur ei, *late-
 stium S. 1. ff. de test. l. prius ff. ad Syllan-
 cum de loco, & tempore verisimiliter
 memoriam habere poterat, vt supra
 demonstratum fuit, & substantia privi-
 legij quantum ad rem nostram stat in
 hoc, videlicet quo loco, quo tempore
 fuit firmatum, & sigillatum privilegium,
 & non si gratia est vera, quia potest
 esse, quod sit vera, & tamen quod fue-
 rit completa per Regem post discessū
 113 eius à dicta Ciuitate Neap. in Insu-
 lam Isclæ; & cum actor ipse non pro-
 bet, veritatem, privilegij, & privilegij
 prædictum de per se fidem non faciat
 stantibus tot suspicionibus, merito ob-
 tinere non potest, vt supra demonstra-
 tum fuit, vnus testis qui erat familiaris
 Jacobi Milani, deponit privilegium
 prædictum fuisse firmatum, & subscri-
 ptum ab eodem Rege post discessum
 eius à Ciuitate Neap. & post captam
 Capuam, in Insulam Isclæ, & ibi fuisse
 sigillatam, & reddidit causam scientiæ,
 quia interfuit, & vidit, & propterea
 cum actor non probauerit veritatem
 dicti privilegij, quam probare teneba-
 tur, quia privilegium de per se non
 facit**

facit fidem statibus tot suspicionibus, merito elisa est fides privilegij concurrenti maxima probatione. conueni super falsitate dicti privilegij, quæ

114 probatio per vnum testem de visu, cum tot suspicionibus, & iudicijs, inducit plenissimam probationem falsitatis; Nam plures imperfectæ, species probationum faciunt vnam perfectam probationem, *Bart. in l. admonendi num. 48. ff. de iure iur. & exemplificat ipse quando esset vnus testis de visu, & duo de confessione ficta parte absente, vel vnus testis, & duo de fama publica, & respondit ad contrarium, duo imperfecta non faciunt vnum perfectum quando tendunt ad diuersa, secus si tendunt ad vnum finem, & in casu nostro suspensiones tendunt ad falsitatem, & sic ad perficiendum vnum totum ad faciendum fidem iudicij, quæ*

115 fidem non solum debet iudex colligere ex vno genere probationis, sed ex pluribus, *l. 3. S. eiusdem quoque ff. de test. & istam opinionem communem esse fateatur. DD. in d. l. admonendi, & in cap. fin. de iure iur. & hæc nostra.*

116 probatio tollit imperfectam probationem partis, quia plena probatio tollit semiplenam, *l. ob eam in fin. ff. de testib. Bart. in d. l. admonendi num. 50.* Vnde sublata fide privilegij propter suspensiones iam dictas, & non comprobata veritate ipsius per plenam probationem, inò elisa omni probatione, per contrariam probationem nostram actor nullò modo obtinere poterit; Et si forrè prætenderet hoc privilegium non fuisse reuocatum ab eodem Rege Catholico, tempore quo edidit dictam Pragmaticam reuocationis gratiarum factarum per Regem Federicum, & successiue, non posse modo reuocari, nec tractari de antedata, & si posset quod standum est soli dicto Viti Pisanelli attentò tenore dictæ Regiæ Prag-

117 maticæ, ac etiam quia inquiritur de his, quæ pertinerent ad eius officium, qui iam ad ipsius actoris instantiam examinaatus, deposuit verum esse pri-

uilegium, vt supra dictum fuit; Respondemus, quod licet privilegium prædictum non appareat notatum in scripta dictæ Pragmaticæ, vbi stat d. scripta omnia privilegia, quæ tunc fuerunt reuocata, per eundem Regem, tamen non propterea præclusa est via perquirendi, an alia privilegia fuerint expedita per Regem Federicum in dicta. Intula Isclæ, simò Rex expressè declarando, quod alia super erant, & referuauit.

Possit ipse, siue officialis ipsius eius nomine illa cessare, & annullare, vt in 118 dicta Pragmatica ibi verum, quia vt percipimus testimonio nomine negligendo, vltra prædictas concessionis, privilegia, & scripturas fuerunt dicto modo, & tempore expeditæ, & expeditæ alæ multæ, volumus igitur, vt de prædictis etiam veritas clarescat, & ea sequitur autem alia expedita per dictum Regem Federicum post dictam iam dictum, & illa nomine nostro declarant irrita, cassa, & nulla, & consideratq; tenore dictæ Pragmaticæ Rex noluit stare eius soli dicto, vt colligitur ex illis verbis, quatenus vocatis Vito Pisanello, & alijs, qui de prædictis notitiam habent; Nec est verisimile stare dicto vnus, qui cura in Coriam compulerat, tot, & tanta privilegia cum ante data, & si questio nostra esset, an privilegium sit scriptum,

119 vel subscriptum ab eodem Vito Pisanello, tunc ei soli credendum esset, *Bart. in d. l. si quis decurio num. 1. versic. & solum dubitatur de fide rei scriptæ, vbi & quando fu t firmatum, & sigillatum privilegium, & ad istud particulare devenit Salys in d. l. si quis decurionum. 4. vbi dicit, quod intendendo pri-*

120 mum, quod soli tabellioni creditur per illam l. idè ei soli creditur, quia de suo facto interrogatur, videlicet an scripserit nec no, & sic an eius sit scriptura per eum probatur, *in auct. de fide instr. S. si verò, & postea sequitur, idè latius discutiamus singulos casus contingentes, nam aut dubitatur de veri-*

tate

- 121 ritate scripturæ, & soli scribenti creditur, vt hic, & *in donatione*, & d. *si vero*, aut dubitator de fide at testatione tabellioni, per instrumentum or-
- 122 ganizata, & tunc si instrumentum est sollemne non alias ei soli creditur, donec contrarium probatur, l. *si optimam de contrahen. & commist. stipulat. l. cum praeibus de probatio.* hic deficit sollemnitas, est suspectum, & probatur falsitas per vnum testem de vitu, aut quaeritur de fide, & atestatione, quam facit organo proprio coram Iudice deponendo, & hic est casus noster, & tunc aut quaeritur de fide circa substantiam rei gestæ, aut circa sollemnitatem instrumenti, primo casu soli tabellioni non creditur, tum quia vox vnus, l. *ius iurandi de test.* tum quia testificatur venit vt quilibet, tunc etiam, quia eius officium est conficere, rogatus instrumentum de gestis per partes, & coram testibus; Ideo ei soli non creditur, sed vt vni si est vnus, si duo vt duobus, & sic de cæteris ff. *de test. l. ob eum men §. 1. 2. casu*, soli tabellioni non creditur, ex quo sollemnitas deest, vt d. *si vero absunt sciendum intellectu glos.* & ad hoc allegat multa alia iura, concurrenre maximè, quia hic Vitus est suspectus fidei, & ratione, quia fabricauit tot privilegia cum antedata, & ratione etiam, quia interrogatus, vbi, & qualiter fuit firmatum, & sigillatū privilegium respondit se non recordari, & alijs causis per dominos Iudices considerandis.

Ad tertium, & vltimum de defectu potestatis Regis concedētis, quia Rex desperatus, & priuatus de Regno; ad primum desperatione partito hoc Regno inter dictos Regem Cathol. Hypan. & Regem Ludouicum Francorum, ac partito bello pro acquisitione, seu recuperatione Regni; per multum tempus ante priuationem ipsius, idem Rex habuit nouum de dicta diuisione, & bello, quod parabatur contra ipsum, imò ei fuit publicatum bellum per eundem Magnū Capitanum.

- nomine dictorum Cathol. Regum, tanquam Ducem exercitus ipsorum inuocauit, turcas, & cepit disperari de Regno, vt ipse etiam declarauit, vt notatur in *Compendio facti*, & hoc omnia fuerunt ante dictū mensem Aprilis anno 1501. in quo apparet expeditū
- 125 privilegium, & Rex qui de Regno se desperatum agnoscit, cuncta prodigaliter facit diuersa diuersis concedendo, vt sibi potenter assistere, alijs ne malignè resisterent; & propterea tales donationes, & concessiones, quas desperatione, vel nimia importunitate vel metu, aut imbecillitate, aut nimia verecundia, vel necessitate factæ non
- 127 valent, l. *cum ratio*, ibi fraudis autem iam facta videtur, etiam si non in actu, sed in desperatione rerum per confiscationis metum iam imminētis accusationis, quis adoptet in hoc, vt ex bonis, quæ se amissurum cogitat, portio detrahatur ff. *de bon. damnat. arg. eius*, quod vixit Innocent. in cap. *super hoc de Renunt. de eo, qui concessit renuntias benefico nunt.* 4. ibi, quia non creditur animū habere dimittendi possessionem, ad idem facit *tex.* in l. *si quis tamen imbecillitate*, ff. *quod viciat clā*, l. *hi qui C. de resind. vend. l. post contractum ff. de donat.* ad quod etiam facit *l. 1. in l. filia mea emancipata. & egra ff. solut. matr. & in d. cap. 2. de Renunt. in 6. per quæ, & aliæ dixit And. Barbat. in cons. 11. col. 13. versic. & ad elaram.*
- 128 & c. in 1. vol. non valet renunciacionem factam ab eo, qui verisimiliter se priuandum dubitabat, quam *decis. vt nota. sequutus est Boer. decis. 2. col. 2. num. 5. versic. & maxime quando in fraudem*, addens idem tenere Ioan. de Anan. & alios de quibus sibi pro quo est *Cons. Anbar. nu. 430. incip. fuisse expediens, & c. & est tex. in cap. 1. §. sed res eum glos. vers. in fraudem, per quos fiat*
- 129 inuēti. vera autem donatio ex animi liberalitate procedit, cap. 1. de donat. non autem ex aliquo iure cogente,
- 130 ff. *cod. l. donari*, vnde necessitas non facit aliquem liberalem, ff. *de adim. leg.*

leg. l. rem legatam; & iam idem Rex Catholicus declarauit venditionem factam Marino Caracciolo de Ciuitate Laulli per eundem Regem Federicum, eodemtem anno iuxta depositionis per aliquos menses ante depositionem ipsam nullam, & inane, ut in *Compendio facti notatur*, fortificatur ista opinio, quia a dicto mense Aprilis usque ad mensem Iulij, in quo fuit bellum, & recta Capua, & captæ Prouincie Calabrie, & Apulee, probitate armorum pauci dies labuntur, unde dicta concessio sine facta esset in dicto mense Aprilis iudicari debet, ac si facta fuisset in dicto mense Iulij, & sic tempore belli, quod est factum in meridiate ante, vel immediate post guerram, *Bald. in cap. 1. nu. 4. de pace tenend. Alex. conf. 162. visis hys num. 6. in fine lib. 6. Anchar. conf. 88. promissa facti serie nu. 3.* postquam præcesserunt præparamenta ad guerram inducencia futurum bellum.

Ad secundum, & vltimum, quod nõ valeat concessio Milani respectu priuationis dicti Regis Federici; Rex ipse Regnum ab Apostolica Sede tomens in feudum multa commisit aduersus Romanam Ecclesiam, & in damnum Reipublice Christiane, sub anno 1500. in antea veniens contra proprium iuramentum, copulataque amicitia cum Turcarum Tiranno muna mittendo, & apud eum Oratores detinendo, cum quo tanquam Hoste, & inimico, Romanæ Ecclesie nullatenus poterat esse participatio, conuocauit eorundem Turcarum auxilium contra Principes fideles Ecclesie, & constat ex quibusdam suis literis in processu deductis, sequentibus tot calamitatibus, & damnis vniuersalibus, ut idemet Alexander Papa cum collegio suorum Cardinalium testatur in inuestitura prædicta in anno 1501. ibi ex quo superiori anno maxima, & ferè innumerabilia damna vniuersæ Reipublice Christiane subsequuta fuerunt de quibus nobis in excusabili notorio

consistit, Commissis ergo dictis criminibus, & alijs, que particulariter exprimuntur in dicta inuestitura contra dictam Romanam Ecclesiam, ac in damnum Religionis Christiane ipso iure perdidit dominium ipsius Regni, & per consequens alienationes per eum postea factæ non valent, *l. qui quis S. emancipationes, & l. fin. C. ad l. l. i. maist. Salyc. in l. si quis poss. num. 6. C. de bon. præscript. & est. tex. in cap. ter. uxori C. de donat. inter virum, & uxorem*, necessaria erat sententia declaratoria, ut Regnum deueniar de facto ad Romanam Ecclesiam, a qua tenebatur sicut statim de iure deuenerat, & propterea idem summus Pontifex cū collegio dictorum suorum Cardinalium declarauit dictum Regem Federicum priuatum Regno prædicto ab anno superiori, ibi propter quod eundem Regem Federicum iure si quod, & in dicto Regno, & Terra citra Pharum competebar ipso iure priuatum cõsumimus, prout harum serie censemus, quæ sententia declaratoria declaratijs prædictum, *Andr. in cap. sancimus lo 2. nu. 9.* quo tempore nihil adum est huic sententiæ, quia res iudicata est, & res iudicata, pro veritate accipienda est, *l. ingenuam ff. de stat. homin. nec in superior potest se introrittere de gettis superioris improbando, vel approbando, etiam si esset consilium generale, ut notet glos. in versic. inferiorum in d. clement. Nè Romani, de electio. Domin. conf. 61. num. 6.* solus Princeps potest mandare facias sic, alij verò dicunt facias iustitiam, secundum *Bald. in l. 1. C. quomodo, & quando Index, & Papa, vel Imperator, qui habent potestatem condendi leges, & conditis derogandi, & eorum dictum pro lege haberi possunt secundum eorum conscientiam, est similis constaret exactis iudicare, Cyn. Bart. & Bald. & alij in l. 1. C. ut qua desunt aduoc. Alber. in l. illicitas S. veritas ff. de offic. Præsid. imò & si essemus in alijs criminibus, de quibus loquuntur iura prædicta, & in hac sententia*

H h tentia

tentia non esset appositum illud verbum, ipso iure, tamen dicta concessio Milani, tanquam facta post dictum annum t 500. & sic post crimen commissum, adhuc non valeret sententia se-
 140 quita, quia donatio facta irritatur lata sententia condemnatoria, Unde an valeat donatio nec ne, pendet ex futuro eventu, ita est opinio *Odoffr.* quam cõmuniter sequuntur aduocati, & assessores, vt dicit *Aug. in d. l. si quis post hac num. 3. C. de bon. præscript. in hoc non oportet vltius insistere, cū simus in re iudicata.*

Pars posset dicere hic punctus desperationis, & priuationis non potest
 141 mihi officere, quia Rex Catholicus in d. sua Pragmat. tacite confirmavit donationes, & alienationes factas per dictum Regem Federicum ante dictum 25. diem, & consequenter quod huiusmodi concessio tanquam facta ante dictum diem, est cõfirmata per dictam Regiam Pragmaticam, ad hoc respondemus, & primò, quod si deficeret iu-

142 stitia intellectum dictæ Regiæ Pragmaticæ, tunc recurrendum esse ad id, quod in simili postea a Rege factum fuit, vt docet *Alber. de Roj. in l. 1. ff. de Conf. Princip.* & idem Rex Catholicus in anno t 507. & sic per dictam prag. infirmavit concessionem Marini Cataccioli de Ciuitate Lauelli, quæ ei facta fuerat per eundem Regem Federicum ante dictum 25. diem ecce voluntas Regis, quod non fuit confirmare concessionem factas ante dictum 25 diem, item ratio quæ militat in dispositis per dictum Regem Federicum post dictum 25. diem, ibi quia de Re-

143 gno erat desperatus, hic etiam tempore data privilegij Milani erat similiter de Regno desperatus, ibi quia idem Rex Federicus intellexerat Gallorum copiam ad inuadendum hoc Regnum festinare, hic etiam dicto mense Aprelis eidem Regi Federico publicatum fuerat bellum, & intellexerat præparata facta ad bellum, ibi quia in fraudem Regiæ Curiz, & omnes aliz ra-

tionem, quæ considerari possunt, & ex quibus fuit motus idem Rex Cathol. ad statuendum, sic prout in dicta Regia pragmatica, procedunt etiam in casu nostro; & regula, quæ colligitur

145 ex *tex. in l. cum prator ff. de iud.* videlicet quod quibusdam prohibetur, Cæteris, videtur esse permissum, limitatur non habere locum, quando in prohibitis, & promissis eadem sit ratio, vt decidit ibi *Glof. in versic. vides in solutione contrarium*, Secundò in quantum Rex Cathol. reuocauerit do-

145 nationes, effectas post dictum diem, non propterea videtur voluisse confirmare alias inualidas, nisi aliz donationes inualide fuissent per Regem discussa, ita decidit *Dyn. quem refert, & quieut Bar. in l. legatus inutiliter .i. 7. in fine ff. de leg. 1. & firmat ibi Ald. in versic. debet tamen const. quod iste reuisor statuti omnia caui nauerit;*

146 Nam ex quæ non essent examinata, non videntur confirmari, idem voluit *Imol. per illud text. vbi etiam Paul.*

147 de *Castr. ibi num. 5.* dicit quod superior improbens aliqua de privilegijs, quæ quis debet, intelligitur valida confirmare, si scribat quod erant inualida, alias in illis nihil censetur statuere, & idem tenuit *Las. in d. legatus inutiliter, & in l. maritus, & in 4. notab. C. de procurat.* & istam opinionem sequutus est *Alex. conf. 59. viso instrumento num. 9. lib. 1.* & in casu nostro prætendimus privilegium dicti Milani inualidum, vt supra fundauimus, & quod de dicta inualiditate Rex non habuit notitiam, fuerat enim dictum Regi Cathol. quod sub ante data multa facta erant, & propterea illa annullauit, & si fuisset dictum, quod alia erant facta in fraudem, idem dixisset postquam fraudem annullare voluit, pro-

vt declarauit in casu illius Lauelli, & sic tùm ex hoc capite, tùm etiam quia non potest dici prag. comprehendere dispositionem insaniter factam, & post delictam contractum per Regem Federicum, ac post desperationem, as-

firmandum est: & non fuisse intentionis Cathol. Regis approbare ea, quæ illo tempore per acta fuerunt per Federicum, & non per Regem, cum nec tunc Rex, nec administrationem habebat, vt latè supra, sed in ea omnia quæ gesta tempore quo verè Rex acedat ad hoc: id quod dicitur Principem præsumi semper se velle confirmare rationi, & dispositioni iuris, l. ex facto ubi Bald. ff. de vulg. & pupill. au ius non reputat Regem facientem pacem cum hoste, Regem committentem in Ecclesiam, Regem depositum, Regè disperatum, cuique dispositiones, vt in fraudem faciat, postquam à die contracti criminis Regni, eiusque administratione privatum, ceaser pariter, & Princeps pariter, & Catholicus, vt se conformen reddat legi, hanc voluntatem Catholici, magis à parte demonstrat cap. pacis, dum per illum inuali lat omnes alienationes factas per Federicum. Tertiò idem Rex Catholicus ante dictam Pragmaticam reuocauerat hoc priuilegium Milani per concessionem, quam facit dicto Capitanio de Baronia prædicta, vt dicimus infra super priuilegio ipsius Magni Capitanei, & per generalem confirmationem priuilegiorum, non videtur confirmare priuilegia reuocata maxime per eum, nisi processerit vltra cassationem reuocationem priuilegiorum, Bald. in Ausbert. priuilegia num. 2. not. 2. C. de sacros. Eccl. Bar. in l. si quis priore num. 3. ff. de S. C. Tribell. ex quibus omnibus manifestè, apparet actorem nullum ius habuisse, nec habere, super Baronia prædicta: Et propterea idè Dux debet absolui, non enim curandum de iure possessoris, si non constat de iure petitoris, l. ff. ubi Bald. C. de rei vindicat.

Et si aliquod ius habuisset illud ammisit, vt ex infra dicendis lucè clarius apparebit, ad quòs de monstrandum, Rex Catholicus Regina Elisabeth conjuges bonæ memoriæ prætenderes ius habere in hoc Regno, ex certis ve-

ris, & iustis causis, non tamen ex persona Regis Ferdinandi primi Regis, Alphonsi Secundi, nec Regis Federici diuisoque Regno inter eos, & Regem Francorum dictisque Regibus inuestitis de Regno prædicto secundum diuisionem inter eos factam per Alexandrum sextum parauerunt magnam classem maritimam, militibus, pedatibus, & bellicis rebus munitam, in qua posuerunt, & ordinauerunt pro Duce, dictum magnum Capitaneum ad capiendum, & subiugandum Ducatum Calabrie, & Apule, qui applicuit secum exercitu, & classe prædicta Cathol. maiestatum in partibus Calabrie, & pro suo exercitu in terram inuenit, quod dictæ Prouinciæ stabant sub deuotione, & vexillis dicti Regis Federici, publicatoque bello per antea, ac dato banno per Ducem belli, quod fundatarij, & homines dictatum Prouinciarum darent obedientiam dictis Regibus, & eorumdem Maiestatum vexilla erigerent, Castrum Sancti Georgij repletum bene munitum balistis, scopetis, bombardis, armaturis, & alijs bellicis instrumentis, quis munitur clarè non constat, præsumptio, est quod Iacobus Milanus, qui tunc illud possidebat, inuito ad hoc tractatum cum Rege Federico ad effectum, vt resisteret exercitum dictæ Catholice Maiestatis, & se teneret pro eodem Rege Federico colligitur ex literis dicti Regis scribitis Duci Calabrie eius filio, Che quelli Castelli, & Rocche stanno ben forniti, & ex alijs, quæ postea subsequuta fuerunt, in eodem Castro reperiuntur homines armati ad illud custodiendum, & resistendum, & eorum aliqui farentur se fuisse missos ad Custodiam dicti Castri, & per Comitem Gripteræ pro seruatio dicti Regis Federici, quis enim non credit hoc factum fuisse de voluntate dicti Iacobi possidentis dictum Castrum, & de mandato dicti Regis Federici, & qui illis mensibus antea habuerat possessionem volens se gratum facere cum Rege suo, cui fuerat

antiquus seruitor, & familiaris, & apud quem continuo aſiſtebar, imò à Gallis capta Capua, in ipſo conſecta belli, cū eo auſugit in Inſulam Iſclæ, & demum in partes Franciæ, vbi cum eo permanſit quouſque vixit, hæc & alia mouere debent iudicantes ad ità credendum, homines prædicti poſiti ad iuſto dicendum, & reſiſtendum exercitui dictorum Cathol. Regum, aluntur de bonis dicti Iacobi, reſiſterunt enim, ſteterunt continuo in eodẽ Caſtro per menſem, & plus, & quouſque Caſtrum prædictum potentia bellica captum, vt ipſi dicunt inra quod temporis ſpatium, Iacobus ipſe de prædictis habuit, & habere poterat ſcientiam veram, aut ſaltem præſumptã, quæ ſcientia præſum-

354 pra ſufficit in re, de qua loquimur, vt tenet *Feder. de Sen. conf. 211. factum* tale eſſe propè finem, non ſumus in delicto momentaneo, vtputa in homicidio, ſed in delicto habere cauſam ſucceſſiuam, & continuam, ſed tenete gen-

355 tem atmata in Caſtro, & reſiſtere exercitui, & *Anchar.* exemplificat in rebellionẽ, guerra, & alijs, & propterea ipſe *conf. 118. ex narratis in factu no. 12.* quod licet delictum fiat ſine deliberatione, & pullatione Campanæ, ſi habet cauſam ſucceſſiuam, vt in rebellionẽ, & guerra, & toleratur, quod propter tolerantiam iſtud delictum di-

356 citur vetè vniuerſitatis; poſtquam populus cenſeat ſtatim enim factis ipſis declaratur intentio vniuerſitatis, *l. de quibus ff. de leg.*

Præterea iſta præparamenta facta ad reſiſtendum, & reſiſtentia inde ſequuta liquido conſtat, quod facta fuerunt à Ioanne de Buon Ioanne cum dictis ſocijs Caſtri, qui Ioannes de Buon Ioanne tunc erat Gubernator Caſtellanus, & procurator dicti Iaco-

357 bi, vt in proceſſu, & delictum factum à procuratore conſanguineo, ſeu amico habens cauſam ſucceſſiuam præſumitur factum de voluntate domini, ſeu conſanguinei, vel amici, cuius contem-
platione fit, ità decidiit *Abb. in cap. cū*

cauſam num. 19. verſe. ſed an ex facto amitti. de teſt. & in cap. conſtitutus, lo primo num. 3. vlt. notab. duobus concurrentibus, quod fit à conſanguineo, ſeu amico, & quod delictum ſit ſucceſſiuũ eod. ſit. non enim caret ſetupulo ſocietatis occulte, qui vel poteſt manifeſto ſcinoti deſinat obuiare de ſenten. ex-

158 *comm. cap. dilecto lib. 6. & Dominus, qui ſcit procuratoris contumaciam, & non purgat ipſam ratificare videtur, & facere ipſam propriam, vt in cap. 1. in fine delict. conteſtat. in 6. Anchar. d. conf. 158. num. 14. Felyn. qui multa allegat in cap. cum omnes 6. declarat. na. 31. & 32. de conſtit. & in cap. Petrus, vbi ponit regulam, & fallentia à nu. 2. vſque ad num. 16. de homicid. vbi*

159 *num. 5.* quod ſufficiat ſcientiam præſumptam, etiam in actu momentaneo, & poſtquam de iure demonſtraui mus, per delictum comiſſum à dicto Ioanne de Bon Ioanne exiſtente exercitu prædicto propè Caſtrum prædictum, & facta requiſitione, quod ſe daret fidelitati dictorum Regum Cathol. & mota contra eum guerra, quia tunc dicitur mota guerra, quando parato exercitu

160 hominibus armatis, & Duces cum vexillis, & banderijs ſtant ad leſionem alicuius *Andr. in Conſtit. Comes, idem.* Ioanne de Bon Ioanne rebellauit dictis Cathol. Maieſtatibus, quia reſiſtentiam fecit exercitui prædicto; Nam

161 rebellare idem eſt, quod reſiſtere, & non obedite, *Bart. in Comento ſuo extrauag. qui ſint rebelles ſuper verbo rei bellando in princ. vbi dicit rebellando, reſiſtendo, vel non obediendo, licet ipſi guerram, non inferant Ang. in l. 2. S. ſin. num. 2. ff. de iudic. Guido Papa deciſ. 589. quaritur. num. 4. vbi dicit,*

162 quod rebellare idem eſt, quod reſiſtere, & iſtud reſiſtere poteſt fieri faciendo aliquid contra, vel non faciendo, & non obediendo: faciendo contra, retinebat enim Caſtrum contra dictos Cathol. Reges ſic benè munitum, & paratum ad reſiſtendum, *l. 3. ibi aus arsem tenuerit iuncta Gloſ. ff. ad l. Iul. Maieſt.*

Maieſt. Andr. in cap. ſancimus num. 3. verſic. item pone Baronem rebellatſe Regi, & tenere Caſtrum publicè contra Regem, quo tempore mil. facit tex.
 163 *in l. ſi deſertores C. de deſert. lib. 12.* qui ſic dicit ſi deſertores inueniti ad reſtitendum, atque armis oppugnandum parauerint, tanquam rebellis in ipſis temeritatis ſuz opprimantur, ſecit contra erexit vexilla dicti Regis Federici, & Iacobi Milani inuocando eorum nomen, non obediuit dicto Duci belli, ex quo nunquam voluit erigere vexilla dictorum Cathol. Regum, & iam ipſe per banna publica mandauit, quod erigerentur vexilla dictorum Cathol. Regum, non obediuit, quia
 161 per multos dies tenuit in verbis exercitum prædictum, & *Bart. in ſuo Comento extrauag. in verb. machinamur format quæſtionem, quod adueniente Imperatore, vel eius nuntio volenti ingredi Ciuitatem pro recuperandis Iuribus Imperij, tamen ibi quam alibi, aliqui reſpondent, quod intromittere eum, vel gentem eius eſt periculoſum, ſtatui eorum, & ſic tenent eum in verbis, & ſic labitur tempus, quo multo poſſet facere pro Imperij proſperitate, dicit Bar. quod iſtæ ſunt machinationes quædam, licet ad actus bellicos non deueniant, & iſta machi-*
 164 *natio ſequura inobedientia facit eos rebelles, & iſti ſemper perſiſterunt in eorum rebellionem, & demum poſt multas requiſitiones factas deſtinato exercitu, ac magis approximato propè dictum Caſtrum, in eius obſidione videntes ſe non poſſe reſiſtere auferunt, & ex prædictis apparet dictum Ioannem de Bon Ioanne commiſiſſe aduerſus Cathol. Reges crimen perduellionis, de quo tenetur prædictus Iacobus, tanquam factum de eius voluntate, præterea Iacobus ipſe iuuauit dictum Regem Federicum in muniendo Caſtrum, & reſiſtendo, vt dictum eſt,*
 165 & Princeps indicat bellum non ſolum capere boniſſorum, contra quos particulariter inquit bellum, ſed

iuuantium, vt tenet *Innocent. in cap. olim lo primo, num. 6. de Reſt. ſpoliat.*
 166 & licet dicatur de ſpolijs, tamen intelligitur de rebus, prout ipſe declarat *in verſic. ſequenti*, ibi aliqui dicunt, quod nec perſonas, nec auxiliatorum, & appellatio rei generalis eſt, *l. rei appellatio ff. de verb. & rer. ſignif. & Io. Fab. in Siſem eo num. 1. in ſin. l. 17. de rerum diuiſ. intellexerit Innocent. de bonis*, prout etiam de rebus, intellexit *Luc. de Penn. in l. 1. col. 3. in fine verſic.*
 167 an autem perſonæ, vel res ſubditorum, vel auxiliatorum, *C. vt armorum uſus lib. &* ita debet intelligi, quod loquatur de bonis ſtabilibus, & ita etiam cum intellexerit *dictus Loffred. in conſ. 45. col. 2.* & ſimiliter hoc Caſtrum erat magnè importatiz, & quod Dominus ipſius erat dominus totius Prouinciæ, vt dicunt teſtes *in Compendio facti particulariter notati*, benè munitum, & aptum ad reſiſtendum, & erat ſub fidelitate dicti Regis Federici tunc exiſtentis in hac Ciuitate Neap. & in manu dicti Iacobi, Milani familiaris ipſius, & rebellis dictarum Cathol. Maieſtatum, de quo timebatur damnum, & idem iuſtè potuit capi, prout captum fuit, & circumſcripta omni
 168 reſiſtentia, vt tenet *Innocent. in d. cap. olim num. 6.* etiam ſi nullum intulixet damnum, quia ſatis eſt, quod poterat inferre, prout ſic intelligit *Innoc. Sigismund. Loffred. in conſ. 5. num. 42. & in conſ. 45. col. 4. in fine ipſius*, & eſt verum, quia *Innocent. dicit*, niſi fortè læderentur de rebus eorum puta Caſtria, vel alijs ædificijs, & non dicit niſi læſi fuiſſent, imò & ſi intelligeretur, quod necesse erat, quod de Caſtro prædicto exercitus fuiſſet læſus, iam fuit læſus, & detemptus, ibi per tot dies patientes multa damna, vt dicunt quamplurimi teſtes, & ludicantes melius conſiderare poterunt.

Præterea Baronia, & Caſtrum prædictum fuit capta tempore belli, & in ipſo belli conſictu, vnde ſi reueremus aliam opinionem, quam ponit *Innoc.*

- in d. cap. olim, qui faciendi regulam.*
 169 per res auxiliatorum non possint, ab illa excipit duos casus. Primus nisi hoc fiat in bello. Secundus nisi fortè læderentur de rebus eorum, & quæcumque opinio esset vera haberemus in:entum, quia in bello capta fuit Baronia, & Castrum capta fuit tempore belli, & in ipso belli conflictu, & res
 170 immobiles captæ in bello iusto acquirunt Regi indidenti bellum, & non militi, aut Duci capienti, *l. si captiuus §. expulsis ff. de capt. & possim. reuers. glos. in l. diuus versic. captiuorum ff. de iure fisci, Bart. in l. si quid in bello. & l. bestes ff. de capt. & possim. reuers. & Moderni in l. i. ff. de acquir. poss. & pro priè in feudalibus tradit Aretin. cons.*
 171 14. nu. 6. Capta est Baronia, & Castrum iure belli, est affecta ipsius Regi, ac ad Vniuersitatis populationem in Demanum reducta, deputatur Officialia ad iustitiam nomine dictatum Catholicarum Maiestatum, & possidetur per certum tempus, & quousque Reges Cath. eorum proprio motu illam concesserunt eidem magno Capitaneo pro meritis, & seruitijs ipsius, vt in amplissimo priuilegio, in quo dicti Reges Cath. fatentur se tenere, & possidere dictam Baroniam, ecce spoliū, de quo factum fuit rumor tam maior ab oriente, vsque ad occidentem, ecce basis, & fundamentum iustitiae partis nunc coperta veritate; esset rumor, sileant signe loquentes contra magnum Capitaneum virum tam religiosum, subuertatur fundamentum partis tãquam edificatū super arenā.
 Ad bannum redditum per Duce[m] belli vti locum tenentem dictatum Catholicarum Maiestatum in Ciuitatem Tarenti de consilio iuris peritorum publicarum in dictis Prouincijs, vt in *Compendio facti*. & dictum ban-
- 172 num potest probari per testes quem admodum, & scientiam cap. sicut de sent. & re iudic. Rot. de v. 19. fuit dubi-
- 173 tatum in nouis cod. ius. quia scriptura non est de substantia probationis scit-

tentia; idem tenuit *Abb. in d. cap. sicut 4. & 5. num. Felyn. 16. num. 5. in versic. & vltima declaratio*, dummodo testes dicant, quod tam legi audierunt, sequendo *Bal. in l. gesta num. 15. versic. qualiter debeant disponere testes C. de re iud.* & in hac re nostra testes deponunt, quod bannum prædictum legi, & diuulgari audierunt, & de renore ipsius etiam, & de clausula priuatiua. & feudatarius vocatus à domino ad præstandum iuramentum, & debitum seruitium cū comitatione, quod aliquin ipso iure sit priuatus feudo, put sic cantat bannum de quo loquimur, & non venies ex tunc priuatus videatur sententiatis, scū condemnatus;
 174 nam sententia licet non possit dari, sub conditione, lata tamen tenet, *l. 1. §. biduum ff. quando appell. sit. & ita in terminis decidit, Andr. editum præponitur, per quod videtur valere sententia ff. de re iud. l. de vnoquoque, quia videtur sufficere, quod hoc editum, scū sententia comminatoria peruenit, vel debuit peruenire in eius noticia, & in *Consil. Regni s. vaxallus in 4. & 5. col. vbi plenitimè examinat hanc materiam, & tandem refertur in eadem opinione, quod si comminatio non stetit in finibus prohibitionis, sed vltima processit, quod non veniens*
 176 sit ipso iure desit ut a absq. alia sententia intelligitur priuatus, & dicitur rationem, quia tunc intelligitur sententiatus, & subiungit ibi in 5. col. quod si submonitus haberet aliquam iustam causam excusationis debet de perse, vel per alium præponere in termino coram submouente, per *tax. in l. 2. ff. si quis in ius voc. non ierit, & in *Consil. vtiliorum in 6. col. versic. si dicitur quare*, vtrum tenor iustis consuetudinibus seruetur quando Princeps, vel Rex citet, est stat in eadem opinione, quod non requiratur alia sententia, quando dominus ciceret, quod sit priuatus feudo, si non venit ad præstandum seruitium, & huiusmodi pena ammissionis feudi, potuit imponi, tener *Innoc. in cap.***

cap. alterum vers. 5. & nota quod nunquam, vel raro si agatur conditione sex. l. feudorum imponitur pena alia nisi ammissionis feudi de iure, nec est curandum de tam magna pena, quia ut dicit Andr. in d. Const. edictorum, quod in istis extrajudicialibus conuenit ut imponi pena grandis, & leuis, sicut est negotium arduum, & ponderosum, & graue propter quod vocatur, & sicut potestas vocantis habentis merum imperium; vnde & sub pena omnium bonorum tenet, vt secundum eum sicut Moderni in Cap. de iur. fisci l. certa lib. 10. & de decur. l. & quidam ignauia, & l. grauis eod. lib. & eodem tempore, quo feudatarij vocabantur.

Inter dictum Ducem exercitus, & Ducem Calabriae filium dicti Regis Federici in Ciuitatem Tarenti existente, etiam dicto Rege Federico in hoc Regno, & dubitabatur etiam de recessis futuri belli inter dictos Reges Catholicos, & Regem Franch. prout paulo post inter eosdem Reges successit, & legimus in lege Dei, quod vox emissa est in Iudea, & Hierusalem omnibus filijs transmirationis, vt congregarentur in Hierusalem, & omnibus, qui non uenerint in tribus diebus iuxta concilium Principum, & seniorum auferentur omnis substantia euis, vt primò

178 Esdra cap. 10. & similiter Esdra cap. 23. in fin. dictumque banum peruenit, siue peruenire potuit ad notitiam dicti Jacobi; Vnde fuit publicatum in Prouincijs praedictis, & diuulgatum inter Regnum, & in hac Ciuitate Neapolitane in Insula Isela, in qua eò tempore erat dictus Iacobus cum dicto Rege Federico, vt dicunt testes, & hinc est, quod habita noticia de banis constituit procuratores ad comprehendendam eodem Duce belli, & praestandum homagium, vt in mandato procuratorio facto de mense Septembris 1301. in dicta Insula Isela, & ipse nouit comparere cum poterat comode, & se iure accedere, vt dicit Bal. in cap. nu. 6. quo tempore mil. quod feu-

179 datarius tunc potest praestare iuramentum fidelitatis per procuratorem, quando non posset comode ire per seipsum.

Et non solum ipse comparuit, nec alter pro eo; sed persistendo in suo hostili animo sequutus est dictum Regem 180 Federicum notorium hostem, & inimicum dictis Cath. Maest. quia ei indictum fuerat bellum per eosdem Reges, l. hostes ff. de cap. & possim. reuers. cum cum concord. inimicum ex ammissione Regni, vt not. in cap. cum oporteat de accusat. per Glof. & DD. ubi, & idem Rex Cath. in eodem priuilegio Lauelli vocat dictum Regem Federicum esse notorium hostem, & se cessit eum eodem Rederico in partibus Francia, & ibi permanit quouisque Rex ipse Federicus vixit, etiam tempore rupto foedere inter dictos Cath. Reges, & Francorum Regem, erat sic ingens bellum in hoc Regno, & transfugiendo ad hostes, & conuertendo se in hostes, hostis dicitur, l. ammissione S. qui deficiunt ff. de capit. dimin. & l. proditores ff. de re milit. Bart. in d. extrauag. qui sunt rebelles in verb. rebellis num. 2. pulcher tex. in l. liberi C. de inoff. test. & in l. t. S. cum patronus ff. de officio praefecti Urbis, & adherentes dicto Regi Federico fuerunt per eundem Regem Cath. habitati pro hostibus, vt idem Rex Cathol. in dicto priuilegio Lauelli, & ex ista causa, quod Iacobus fuit transfuga ad 181 hostes Regis; Rex ipse indubitanter potuit priuare dicta Baronia, & alij concedere, vt in terminis decidit Bal. in cons. 159. super eodem in quod quatuor num. 5. versic. subsequenter proponitur quod dicitur Lucius lib. 3. Pars posset dicere duo, vnum, quod 182 per capitulum Ciuitatis nonum in ordinatione, in qua supplicatur pro illis, qui accesserunt cum eodem Rege Federico, inter quos fuit iste Iacobus vt diximus, ead. la. Maest. à del Rè Castilio li. ricena à venia, & gratia, & in priuilegium statum restituiri, & reintegrarli,

garli, quod non fuisset habiti pro hostibus, siue quod culpa eius fuisset remissa, alteram quod hostilitas Iacobi non potuit nocere Baldaxari eius fratris, Respondemus.

- 183 Quoad primum Rex Cathol. decreti ut hoc modo, placet Cathol. Maiestati dummodo veniant inera spatium vnus anni, & sine præiudicio iuris alienis, subdatur in Civitate Segouiz die 5. mensis Octobris 1505. quæ clau-
- 184 sula expressa sine præiudicio iuris alieni, declarat Regem nolle dare, nisi ius sibi competens, *And. in tit. qua sint regal. in versic. & bona commistentium crimen conf. 5. num. 78. versic. hodie videmus in concessionibus*, & donationibus Regis, etiam eidem Regi nullum ius tunc competeat super Baronia prædicta, ex quo illam per antea concesserat dicto magno Capitaneo, cum cessione, & translatione, iurium eidem Regi competentium, vt in priuilegio dictæ concessionis de anno 1502. imò & ex eadem clausula colligitur, quod mens Regis fuit pro fidelibus non habere Regem Federicum.
- 186 Ad secundum, & quando feudum est nouum, & delictum est commissum in personam domini, vt in casu nostro, tunc feudum domino aperitur exclusis descendentibus, & etiam agnatis, *And. in cap. 1. num. 4. & 5. si waxall. feud. prius. & in cap. sancimus lo 2. cap. si waxallus num. 3. si de feudo defuncti milis Alex. cons. 1. ponderatis hys num. 42. lib. 5. dicit, quod quando feudum transit ad filios tanquam hæredes patris, tunc indubitanter culpa patris nocet eius filio hæredis, & affectu, quod ista opinio sequuntur communiter DD. Vnde hostilitas dicti Iacobi officit eidem Baldaxari venienti in hac Baronia vt eius hæredi, vt vt ipse affectu in suis articulis, Remaneat ergo vera hostilitate Iacobi, & non remissa per Regem Cathol. in.*
- 187 præiudicium tertij, vt verisimum est, Iacobus ipse dictam Baroniam ip-

so iure ammisit *Bal. in S. callidis nu. 7. versic. quid si waxallus de probet. feud. allen. per Feder. post Iacob. de Beluis. in Authent. de incest. nupt. in princ. 2. col. Andr. in cap. 1. num. 5. de feudo sine culpa ammissen. idem tenuit Luc. de Pen. in l. cum allegatis vlt. col. in versic. ceterum leges, C. de re milit. & 6. & allegat And. in cap. 1. de feudo sine culpa, &c. istam opinionem sequuti sunt Io. And. in cap. felcis nu. 4. de panis in 6. Domin. ibi num. ex quibus omnibus manifeste apparet, quod ius, & forsitan ipse habebat super Baronia prædicta illud ammisit, prout idem Rex Cathol. declarat illud esse ammissum, & Baronia ad eundem Regem spectare, vt in dicto priuilegio magdi Capitanei, ibi quoniam concessiones prædictæ factæ per quoscumque prædecessores nostros in dictis Ducatibus Calabria, & Apuleæ pluribus ex causis, quas in præsentiarum exprimeret, non oportet, fuerunt effectæ irritæ, & inanes, & illas obtinentes, ius si quod eis illarum virtutem competeat, amiserunt, & ibi cum in præsentiarum teneamus, & possideamus legitime, & pleno iure, tanquam res nostras proprias, & ad nos, & ad nostram Curiam legitime spectantes, & pertinentes, etiam quas rationabilibus, & iustis causis, & respectibus, ad eandem nostram curiam fuisse, & esse deuolutas, de certa nostra scientia decretimus & declaramus Civitatem Terræ Noz, Terram S. Georgij, & Gioiz.*

188 Ex dicta sola causa rebellionis, & hostilitatis idem Rex Cathol. potuit dictam Baroniam alteri concedere, prout concessit dicto magno Capitaneo non vocato dicto Iacobo, nec expectata aliqua sententia, quia cum is prius aliquem ipso facto, re, vel bene-

189 ficio statim potest is, ad quem spectat conferre, nulla alia expectata sententia, nec citato possessore, per se in cap. cum in cunctis S. cum vero electi, ibi de illis disponendi liberam, hæret facultatem de electi. & in cap. de pñcto, ibi

ibi liberè conferat, *vbi omnes de preben. & in cap. fundamenta in versicul. quid si secus, & ibi Glos. in versic. libertatem illi non vocatis de elect. lib. 6. & ibi Domin. & in cap. licet Episcopus de preben. eod. lib. DD. in d. cap. salicis, & ibi glos. in versic. disponas de pen. ita in feudo, quod si tanquam apertū sibi Dominus concedat, confirmatur concessio ipso aperto, & tenet ab eo tempore, quo facta fuit.*

191 Item sententiæ de priuatione possessionis est necessaria, cum possessio, vel iusta ratione, vel aut hostem iudicis est quæ sit, vbi autem is, qui possidet solam detentionem habet, quia tunc detentio talis nullum fortita est iuris effectum, nec debet impedimentum præstare secundo concessionario, qui fidelis existens cum legitimo Regis assensu, rem de qua agitur iuxta ratione quæsiuit, verba sunt *Luc. in d. l. cum allegatis col. pen. in fine, & col. fin. in prin. C. de re milit. lib. & idē Matt. Laud. in cap. 1. num. de feudo sine culp. non ammitt. hanc eandem opinionem sequitur, & multis alijs rationibus, & autoritatibus comprobatur Brun. conf. 19. in causa Comitatus Rotaræ, & loquitur in terminis nostris de Regia Maiestate, quæ manu militari, ad eam fuerat Ducatum Mediolani, & bona ad ipsum Ducatum spectantia, prout erat Comitatus Rotaræ à tenentibus tanquam ab hostibus illos expugnando.*

Et in quantum Franciscus Milanus filius quondam Baldaxarris hæredis dicti quondam Iacobi voluit agere petitorio pro Baronia prædicta contra hæredem dicti magni Capitanei potuit ei obijci per conuentum exceptio criminis admittitur contra agentem ad beneficium, de quo ipso iure fuit priuatus, *Imoc. in cap. inter dilectos nu. 1. de excess. pralat. & in terminis nostris Anchar. conf. 177. expectata facti narratione num. 9. versic. hys non obstantibus, & num. 12. quia per viam exce-*

ptionis contra agentem poterit se tueri de ammissione Castorum propter delictum, *Bald. in l. si alienum prope sum ff. solut. matrim. maxime quando excipiens habet causam à Domino, per text. in l. 2. ff. si ager vellius, & l. hys consequitur S. 1. ff. famul. bericifun. & l. loci corpus ff. seru. vend. & est verissima opinio, & eam communiter sequuntur DD. & nos habemus causam à Rege Cath. contra quem commissum fuit crimen rebellionis, & hostilitatis, & ipse etiam concessit eidem magno Capitaneo omne ius sibi competens super Baronia prædicta, vt in priuilegio, ita quod alterius in hoc non est insistendum.*

Nec est dicendum, quod Rex Catholicus non reuocauit ad animum rebellionem, & hostilitatem dicti Iacobi, prætextu, quod non dixisset, quod non animus hominis demonstratur verbo, vel facto, *de quibus ff. de leg. 1. de reprehendenda, tu magis in versic. non probasti iuncta glos. C. de Inst. & subdit. factum enim ostendit hoc, dum concessit Baroniam magno Capitaneo nec oportebat dicere ad animum, reuoco secundum glos. in S. fin. in versic. non reuocaueris Inst. de iniurijs, sed sufficit si remansit fraus, & ei non reconcilietur, nec vnquam fuis placitatus ab eodem Iacobo ante concessionem, dum fuisset supplicatum per Ciuitatem Neapol. quod Iacobus ipse*

194 cum alijs recipere ad gratiam, Respondetur, placet sine præiudicio iuris alieni, quæ verba demonstrant, quod in Curia ad eius animum reuocauit, & illam in præsentem nolle remittere in præiudicio tertij, Item & sufficeret, 195 si Dominus expisset, vel parasset se ad reuocationem feudi propter feloniam, vt notat *And. in cap. porro num. 23. qua sit prima causa benef. amitt. & Rex Cathol. non tantum separauit ad reuocationem, sed reuocauit, vt in priuilegio dicti magni Capitanei.*

Concessit ergo Rex Cathol. dictam Baroniam eidem magno Capitaneo, & in pri-

in privilegio concessionis disponendi, vsus est illa clausula generalis reuocatoria, sub hijs verbis cessantes etiam, & annullantes, omnes, & quascumq; concessionis factas fortè, quibuslibet personis, cum quibuslibet clausulis quocumque respectu, sed causa, etiam si pro statu Reipublicæ facta appareant, aut quacumque alia ratione, viz, vel modo, de dicta Ciuitate, & Terris, aut aliqua ipsarum, vel aliqua ex præmissis, quæ superius describuntur, itaque vilo vnquam tempore dictæ concessionis vllam causam, robur, locum, vel efficaciam quouis modo habeant, vel obtineant iu toto, vel in parte, in iudicio, vel extra contra contra præsentem donationem, & concessionem, quoniam concessionis prædictæ factæ per quoscumq; prædecessores nostros in dictis Ducatibus Calabriae, & Apulæ pluribus ex causis, quas in præsentiarum exprimere non oportet, fuerunt factæ, & inanes, & illas obtinentes nisi quod eis illarum virtutes, cõpetebat, amiserunt prout in Compendio facti.

- 6 *Vxor ratione subiectionis tenetur operari, seruire viro, custodire res mariti, lauare capud, comestiones parare.*
- 7 *Maritus uxori, an donare possit ob benemerita seruittorum.*
- 8 *Qui ex debito necessitatis, ad aliquid tenetur, non aueretur aliquid.*
- 9 *Præmium, an consequatur capientes malefactoris, quod ex officij necessitate tenetur.*
- 10 *Donatio remuneratoria ad hoc, ut dicatur, quæ requiruntur.*
- 11 *Obligatio euersionis, an inesse videatur donationis remuneratoria, & quomodo procedat, num. 12.*
- 12 *Intellectus l. aquilius regulus ff. de donat. refertur.*
- 13 *Cogi, an possit quis aliquem pro remuneratione seruitiorum stantis mercõde conuenia, & solua.*
- 14 *Decisio Regiæ Camera Summaria allegatur.*
- 15 *Decisio præstis questionis adducitur.*

Quod Regius Fiscus Duci Suesæ de euictione Baronie Sancti Georgij non teneatur clarissime demonstratur, primò, quia sumus in donatione, in qua expressè non est promissa euictio, & captum est à traditione, & non à promissione, vt verba privilegij dictæ, ibi damus, donamus, tradimus, &c. per text. in l. aristo §. fin. ff. de donat. vbi Bart. post Azon. & glof. latè firmat l. 2. C. de euictio: liad. rer. donat. ff. de adilit. edicto in cap. 1. de inuest. de re alien. facta, Andr. in cap. 1. in princ. de lege. Contra in cap. Titius in princ. in finalibus verbis ff. de feud. defunct. mil. Boer. cum lat. in decis. 67.

Secundò, quia magnus Capitaneus plenam habuit seicentiam à principio, quia hæc Baronia non erat Regis, sed Iacobi Milani, quem in ingressu Regni sue pacifice possessione spoliavit, & postea de ea se inuestiri fecit, quo fit, vt si inuestitus sciat feudum à principio esse alienum, quod nunquam inuestitus de euictione tenetur, nec ad eã cogi potest, nisi in vno casu tantum, quan-

ALLEGATIO III.

Pro Regio Fisco, cum Duce Suesæ.

1575 M M A R I V M.

- 1 *Euictio in specie non permessa in donatione, non debetur quando captum est à traditione.*
- 2 *Inuestitus, an, & quando de euictione teneatur.*
- 3 *Factum generale non sufficit, vt euictio, locum habeat, sed specificum, & speciale.*
- 4 *Donatio remuneratoria non dicitur, quando donatarius ex debito officij tenebatur ad seruitia.*
- 5 *Donatio facta uxori remuneratoriæ causa valet vsque ad æquivalentium seruitiorum, & non vltra.*

quando expressè est stiꝑulata euicōio, *ut est tex. in cap. 1. de inuest. de re alien. facta. prout in emptore sciencie re m̄ emptam esse alienam, l. si fundum C. de euicō. Ang. Aret. in §. fin. l. n̄. de empt. & vendit. Romān. conf. 396. in 1. 1. col. 2. versic. quo n̄ secundum Alexan. conf. 69. super eo col. 1. versic. n̄. h̄. & versic. nec etiam potest dici Aym. in conf. 64. num. 4.*

Et ad eō generālis prouisiō de euicōione requiritur, quod dicunt DD. maximè *Præposit. Alexan. in de cap. 1. de inuest. de re alien. facta. & Afflic. ibi. & Loffred. in sua Paraph. in cap. 3. Titius si de feud. defunct. mil. quod nō sufficeret generale pactum, sed specificum, & speciale.*

Tertiō, magnus Capitaneus seruitia, quæ præstitit suæ Maiestati processerunt ex necessitate sui officij, quia cogebatur fideliter seruire, postquam onus exercitūs assumpsit, de hoc salario; ac mēte eade interueniens; quod fit vt licet sua Maiestas ex mera sua liberalitate aliqua fuerit largita, propter benemerita, ac in remuneratiōem seruitiorum per hoc talis donatio facta ob merita, & seruitia; ad quæ donatarius ex debito officij tenebatur, non dicitur donatio remuneratoria, postquam ex necessitate officij, & obligatiōis sic facere tenebatur, & DD. ponunt exemplum in vxore donatio facta remuneratoria, inter coniuges valet vsque ad æquiualentiam seruitiorum non vltra, non enim

quælibet seruitia vxoris erga maritum essent sufficientia ad talem donatiōnem; sed debent esse seruitia insignia; & talia ad quæ vxor nō teneatur ex debito sui officij, *Glos. in cap. si quis 12. 6. quæst. 2. ratiōe enim subiectionis teneatur operari, & seruire viro, custodire res mariti, lauare capud, comestiones parare, secundum 10. And. in cap. literas de restit. spoliar. & si fideliter, castè, & honorè se habet, & gubernat bona mariti non dicuntur ita seruitia, & benemerita, propter quæ mari-*

7

8

9

tus possit ei donare contra iuris dispositionem cum ad illa de iure teneatur: *lo. Lupus in repet. rubr. cap. per verbas sol. 43. num. 32. & sequens. de donat. inter virum, & uxorem. Ripa tradit in l. fin. in 1. q. quæst. in fin. C. de reuocand. donat.*

Ille enim qui ex debito necessitatis aliquid facit non meretur, *l. si quis in graui §. utrum ff. ad Syllan. vbi Bart.*

dicat non debet premium statutum, capientibus bannitis officialibus capientibus, quia non vltro, sed ex necessitate officij facit, est *tex. & ibi Abb. ad hoc. notat in cap. ecclesijs de censibus Angel. in l. 3. §. si ex stipulatione ff. 1. 1. Syllan. Bal. in l. hab. hostibus C. de cap. & possim. reuerf. Ang. de malef. in verbo non ad denunciatiōem num. 27.*

Ex per hoc facit, quia donatio ad hoc vt dicatur remuneratoria tria requiruntur, & in specie, quod merita seu seruitia nō sint obsequialia, ad quæ tenetur filius, quia non exigunt remunerationem, *l. filia C. de patria potest. secundum Bal. & omnes in l. filia C. famul. beyoicum. Ins. in l. si donatiōe nu. 3. C. de codicib. Casan. in consuetud. Burgund. d. fol. 246. nam. 57. & seq.*

Quartō considerandum est, quod licet DD. firmare videantur in donatiōe, huiusmodi inesse obligatiōem de euicōione, *per l. ad emq; §. si ff. mand. l. Aquilius ff. de donat. l. Bart. in l. Iulianus §. fin. ff. de ver. oblig. vbi etiam l. si. Tiraquell. in l. si unquam num. 51. fol.*

11

12

quando

- quâdo fideiuffori actio mandati prius
 13 competebat, & nata erat, & pari modo respondetur ad l. *Aquilinus Regulus ff. de donat.* quod saltem iudicis officium competebat pro satisfactione operum, & seruitiorum, Vnde cum magno Capitaneo nulla esset nata actio ad cogendum Regiam Maiestatem pro remuneracione seruitiorum,
 14 nisi anticotalis, stante mercede conuenta, & soluta, vt latè per *Aegid. Boss. in tit. de Principe, & priuileg. eius num. 323. & seq. & Tiraquell. in l. si unquam verfic. donatione largitus C. de reuoc. donat.* necessariò dicendum est pro ea euiçione non teneri, quinimò alias sic decifum fuisse fertur in
 15 Regia Camera Summariz, vt non obstantè priuilegio remuneracionis seruitiorum in recompensam in personam Iulij de Capua, qui fiscum laudauit in authorem, & remissa causa ad eandem Regiam Cameram fuit cõdemnatus ad restitutionem bonorum, & fis. us absolutus ab euiçione, & si
 16 militet in præfenti causa eadem Regia Camera Summariz iudicatum fuit secundum prædictam excluso fisco ab euiçione prædictorum.

Fabius de Falco.

Add. Erunt consideranda adducta per Reg. de Pont. conf. 59. vol. 1. vbi de hac re particulariter loquitur postissimus num. 15. & 6. decisionem afferentem Thoro.

ALLEGATIO V.

Pro Scipione Loffredo Regio maiore Monterio.

SUMMARIUM.

- 1 Bonorum confiscatio ex rebellionè extorta aliterque concessa, an teneat concessio.
 2 Limitantur iura nonnulla ex aduerso producta, concessionem bonorum confiscatorum non valere distantia.
 3 Vaxalli, an possint testes esse pro Domino.

- 4 *Ea, qua domifunt per domesticos testes, probari debent.*
 5 *Testes singulares ad probandam erimen rebellionis admitti, an possint.*
 6 *Permissumour multa ex partium acquiescentia, qua alioquin prohibentur.*
 7 *Confessus sponte, an absque aliqua ratificatione condemnandus sit.*
 8 *Rebellionis crimen, vnde cognoscitur.*
 9 *Rebellis, quis dicatur.*
 10 *Sententia declaratoria, an requiratur in crimine laesa Maiestatis.*
 11 *Bona proditorum, an ipso iure sine alia sententia probatione confiscantur, num. 13.*
 12 *Citatio, aut sententia, an requiratur in nosorij rebellibus, seu proditoribus.*
 14 *Temporis antiquitas, omnia sollempniter acta præsumit esse.*
 15 *Decisiones particulares, valde conferunt ad sedantium iudicantium conscientias.*
 16 *Decisiones particulares, sunt attendenda magis, quam subtilitates.*
 17 *Indulgentia, an ad bona alienata extendatur, & num. 22.*
 18 *Inuestitura plenior attenditur, quando dua appareant eodem die confecta inuestitura eiusdem rei.*
 19 *Domnium, an censeatur traslatum ex concessione ad beneplacitum facta cum fructuum perceptione.*
 20 *Dicitio ad relata ad tersium, quid operetur.*
 21 *Beneplacitum, an possit reuocari per Proregem, si ab ipso fuerit reseruatum Regi.*
 23 *Capitulum Ciuitatis Neapol. an sub repetitiõ impetratum fuisse cernitur.*
 24 *Regula, quod mandatum non presumitur, quomodo procedat.*
 25 *Mandatum speciale cum libera, ex quibus clausulis colligitur.*
 26 *Procurator cum libera, an possit alienare.*
 27 *Infeudatio, an sit contractus nominatus vltro citroque obligatorius.*
 28 *Contractus feudalis, an per testes probari possit, quare, & quando scriptura, num. 29.*

- 30 *Mandatum ſpeciale ad donandum, an requiratur in Proroge.*
 31 *Inueſtitura noua, qua dicatur.*
 32 *Domare non prohibetur procurator ob remuneratiōem.*
 33 *Sciens, & reuocare expreſſe nequius approbare cenſetur.*
 34 *Tempus contractus, ſeu conceſſionis attendendum eſt.*
 35 *Alienatio, quando largiſſimè interpretatur.*
 36 *Claufula, quouis modo, &c. viſ, & potentia referuntur.*
 37 *Diſpoſitio ſuperioris, an iuratum actū comprehendat, & num. 39.*
 38 *Saluus conductus conceſſus, an ad iuratum debitum extendatur.*
 40 *Indultus, an extendatur ad iuratos contractus.*
 41 *Aſſenſus, an requiratur in contrahente cum Rege, vel in ratificante actum geſtum per Prorogem.*
 42 *Aſſenſus, an requiratur in contractu in ſauorem Fijci tendente.*
 43 *Hæres, deſunctiſ factum, ratum habere debet.*
 44 *Spes cedi, an poſſit.*
 45 *Iuri de futuro per pactum, an poſſit renunciari.*
 46 *Rebellis retinet ea, que ſunt iuriſgentiam, ſecus ea que ſunt iuris ciuilib.*
 47 *Contractus venditionis, an inducatur ex ceſſione pretij debiti.*
 48 *Contractus emptiōis, an hīs de iuriſgentium.*
 49 *Actus, ut valeat, verba, aliquando impropriantur.*
 50 *Deciſio Regiæ Camera, refertur huius dubij.*

CAuſa hæc rebellionis quondam Alexandri, quam iuſtiſſime annis præteritis in fauorem Scipionis de Loſſredo, & quondam figueroæ, in cuius locum ſucceſſit Regia Curia, fuerit per Regiam Camera decisa, res ipſa indicat quandoquidem, ædum, ſemel, ſed, bis, ſollemniter contra huius rebellionis hæredem eſt ita iudicatum; Et omniſia huius vetuſtate, quæ ſemper

iuxta *ſex in lin ſumma ff. de aqua pluuiæ arceſ.* maximè in fauorem poſſeſſoris pro veritate habetur, iuſtitiam tamen clienti ex infradicendis, ſatis ſuperque oſtendam; Tribus ſiquidem medijs Loſſredus poſſeſſor ſcriptum tuctur. Primò notoria Alexandri prædicti rebellionis Regio indultu ei non opitulante, & huiusmodi exceptio etiam Regio Fiſco prodeſt. Secundò ex ampla eiſdem Alexandri iurium ceſſione, in Loſſredi beneficium. Tertio ex ceſſione Regio aſſenſu vallata, iurium dotalium luſtinæ de Indello Marris, ac Lauræ fororis dicti Alexandri. Quoad primum qua fronte notoria præfati Alexandri rebellio excuſari poſſit penitus ignoro, de qua per omne genus probationis in hoc proceſſu pleniffimè conſtat: quando quidem, & per Cæſaræ Maieſtatis aſſertiones, tam in priuilegio Figueroæ fol. 408. quod in decreto anni 1536. fol. 412. ac Principis Oranciz tunc Proregis geminatas, alias aſſertiones, per teſtium quoq; & quod plus eſt vtriuſque partis ampliſſimas probationes; Et tandem per proprii Alexandri, oris ceſſionem, qua nulla maior probatio aſſerti poteſt copioſè demonſtratur, & adeo, vt qui rebellionem prædictam inſeiat, cælum digito tangere polliceatur.

Dixi in primis per Imperatoris Caroli Quinti recolendæ memoriæ, ac Viceregis aſſertiones, horrendæ criminis hoc læſæ Maieſtatis ſatis parere, quibus ſanè aſſertionibus, Regëtium, & queſtoris ſubſcriptionibus munitis proculdubio probatur, rebellio, & per
 1 conſequens bona ritè conſiſcata, atq; conſeſſa conſpicit̄ur, ſicque omnes doctrinæ, ac iura, quæ ex aduerſo allegari poſſent, limitantur ex *Vulg. deciſ. Andr.* quam omnes ſequuntur in *cap. 1. qui ſucceſſ. tenen. & in cap. ſancimus quo tempore miles Anton. Capyc. deciſ. 166. num. 7.* accedente inſuper decreto Cæſaræ Maieſtatis in dicto anno 1535. inter Loſſredum, & Figueroam

interposito, ubi pæciter apertissimè Alexander rebellis enunciat, & ut talis semper, & ab omnibus reputatus.

- Circa verò testes latissimè rebellionis crimen attestantes dux aduersarius obijcit, & primò testes de Castro loci Rotundi esse vaxallos Loffredi, secundò, quod attentò indultu erat iudicibus circa testium receptionem omnis sublata potestas, quoad primò aduerto, multa enim verò non omnes testes sunt de loco Rotundo; Item
- 3 iura nequaquam vaxallos pro Domino suo testes esse prohibent, etiam quod in testes Baro merum atque mixtum Imperium habeat, ut per Afflic. in decis. 303. num. 5. Vterius si acta prava Alexandri pro maiori parte sunt in Baronia loci Rotundi gesta, ubi alij quam vaxalli non debebant, igitur in hoc casu vaxalli prædicti idonei erant testes; ea enim, quæ domi sunt per domesticos testes probari posse non cæspitatur, vulg. l. consensu C. de repud. & cap. veniens de testib. l. fern. in cap. 1. si de inuest. inter dominam, & vaxallis oriatur cum similibus.

- Item si idem Alexander pro sui frivola defensione aliquos de eodem Castro produxit testes, si pro se adduxit, quod contra se consimiles sine producti ægrè ferre non debet, cum in iudicijs æqualitas seruetur, ad textum in l. fin. C. de fruct. & lit. expens. Nec similem, quod cum de crimine læzæ Maiestatis, agatur procul dubio testes etiam si essent singulares sufficiunt, ut lætè comprobatur Minad. in sollemni cons. 11. alterius consimilis causis num. 37. & 38. auctoritate Anchar. Specul. & aliorum lætè Foller. in Pract. crimin. in 111. Item quod commissis crimine læzæ Maiestatis num. 1. Cæterum in Regia Camera fuerunt lætè quamplures benè contestes, videlicet tertius testis super 16. & 17. fol. 100. & decimus novus testis super eisdem fol. 118. & ater. Vigésimus testis super 16. foli 125. qui sunt contestes, & optimè Alexandrum nonnullos actus pessimè re-

billionis in mense Aprilis, & Maij 1528. tempore quo exercitus Gallorum Regnum hoc ob secessum tenebat Comitissæ de visu deposuerunt ultra alios, quam plures testes eiusdem Alexandri eandem rebellionem affirmantes; adeò, quod per vtriusque partis testes optimè tale facinus probatum inspicitur.

Indultus autem in nihilo Regio fisco, & Loffredo aduersatur, abdicatur enim potestas à iudicibus citandi, aut in iudicium trahendi rebelles per viam actionis, scè nouæ inquisitionis, non autem per viam exceptionis, & replicationis, prout legitur in casu nostro, ut legitur fol. 542. ater. in dicto indultu.

- Prætercà pars ipsa adiuit iudices rebellionem figurando se fidelem, fuit pro parte Loffredi, ac Regij fisci replicatum ipsam notorium fuisse rebellem, & desuper datus terminus, & in terminidatione, & testium productione super prædicti rebellionis articulo Alexander consensus, & in causa diè est, quod fuit facta conclusio, & nunquam fuit de dictis testibus conquesta, quo fit, ut omninò tali probationi sit hodie standum. Enimverò exploratum satis est, quod multa facta tenent, quæ faciendæ impeditentur, & ex partium acquiescentiis nonnulla, quæ alioquin essent prohibita premituntur, l. as. in l. patre furioso ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. & post And. in specie firmat Afflic. in Const. Regni sub. de defenf. impost. nu. 3.

Dixi insuper de rebellionem per confessionem iuratum explicitam, & implicitam eiusdem Alexandri liquere ex dubio instrumento per eundem postea ratificato, cum ibi pluries Principis concessionem approbauerit, in quibus Alexander ipse in effectu rebellis asseritur, & quod fuit causa, & origo totius damni illati per Gallos, & cum proprium confitetur delictum in se mentiri non præsumitur, l. o. And. & alij in cap. Romana s. fin. autem. de ap.

de appellacione in 6. non modicis p. 21.

Nec dicatur huiusmodi confessiones per vim, & merum processisse signando illam per violentiam extortam, quod satis à veritate distat, & in Camera nil de mera pars legit profecto, & si Alexander ordine Regi & Andieci fuisset per aliquos dies in Terra Carouinei detentus, tamen ab ea postea aufugit, & fuit in sua libertate dimissus, ac instrumentum predictum nequaquam tempore carcerationis, sed tempore, quo liber erat Alexander, & in aliena, & Regia Terra Brundisij confectus extitit, vbi omnis metus cessabat, & vbi Loffredus omni carerebat iurisdictione.

Inueti similitudo autem ex aduerso ponderata, quod non sit verisimile, quempiam sponte absque tormentis proprium confiteri delictum ex pluribus, siquidem Alexander se notorium rebellem inspiciens, quod adeo notorium, quod nulla tergiversatione celeri poterat, quid mirum si sponte notorium fatetur factis receptis à Loffredo nonnullis pecuniarum quantitatibus, & illi sua cædit iura.

Nec nouum parti hoc videatur quandoquidem multoties etiam in iudicio quis sponte proprium confitetur delictum; vt sic in fortioribus terminis querunt DD. an absque alia ratificatione talis sponte confessus sit condemnandus, vt per *Scribens. in l. 2. C. de custod. reorum. ibi Salvo. nu. 4. & Bald. in l. 6. quis in hoc genus C. de Episcop. & cler. cum concord. nec omittam, quod Iustina de Indello mater Alexandrum filium gemens notorium rebellem ipsum non instituit hæredem in anno 1529. sed Lauram eius filiam vniuersalem hæredem in feudalibus; Nec demum opus est prætensionem partis respondere, dum viueret ausa fuit tot tantorum actus prauos Alexandri non importare rebellionem, dicat quæso, quid fuit illud facinus, dum Alexander armatus magna militum comitibus, Protegem Frã*

corum Gabrielem Baronem hostem Regis nostri multam æquitantem facillimè capere poterat, & non egitur; imò illi obuiam iuit, & magna tantia; ac honore in Castro receptum opem & auxilium illi præstans, vexilla Imperialia proieciens, & insignia Gallorum in Castro erigens clamando, ac clamari faciendo Francia, Francia, & Marco, Marco, vt latissimè fuit probatum, & dum denique in manibus dicti Protegis Gallorum ligum homagium contra Coronam Hispaniarum iurauit, Alexander quid egit, nisi horrendum crimen rebellionis; hæc in quam omnia nedum felloniam, sed possimã rebellionem ostendunt, & quodlibet ex istis fuit ad feudi priuationem satis superque sufficiens, vt copiosissimè per infinita iura, & authoritates cum probat idem *Minad. in d. conf. 1. r. v. r. fo. 2. principaliter poss. num. 15. & seq. per ratam, qui rogo legatur, & proinde iustissimè Regia Cutia possessione, Castri Ioanni Gaspari de Loffredo mediante Sebastiano de Sarino Regio Auditore consignarificic, vt deponit primus testis partis aduersæ super 19. interrogatorio fol. 210. qua possessione sic legitimè capta, idem Alexander iterum postea factionem cum hostibus Regis iniit, armatus cum inimicis incedendo in habitu Gallorum cum cruce alba, primò, quia Galli vrebantur, ac similiter Cattro predictum per vim rebellari faciendo, vt deponunt testes eiusdè Alexandri, primus testis super 20. interrogatorio fo. 210. ater. alius testis super eod. fol. 219. ater. & alius super 81. fol. 226.*

Et quis dubitat, quod rebellis etiã efficitur ille, qui scelestam iniit factionem cum inimicis, *l. quisquis C. ad l. Iul. Maiest. vt abundè, ac eruditè more solito explicat Illustriss. Regens de Ponte Marsconi Marcio meus semper, & ubique Colendis. Præceptor in conf. 190. num. 15. adeo, quod articulus iste rebellionis vndique indubitabilis traditur, & ob id pars de rebellionem se*

consuetam cernens ad tria confugit debilia argumenta.

Inquit primò iudices rebellium, alimenta Alexandro præstari decrevisse, quæ rebellibus non præstantur, quod faciliter dyluitur, ex quo pro alimētis fuerit soluti ducati 35. de voluntate tamen partium, & magis ex misericordia, quam ex debito sol. 342.

Addit secundo loco de rebellionē nullam apparere sententiam declaratoriam. Rursus, & tertio, quod & si vera esset rebellio vigore indultus, etiā pro bono pacis esset sublata, quæ tanquam friuola pluribus de causis facillimè tolluntur.

10 Quò ad declaratoriam sententiam, dico illam necessariam nō fuisse, tum quia quidquid sit de iure communi, de iure tamen Regni aliter cauetur, vt

11 in cap. incipiens *Bona proditorum*, vbi expressè disponitur, quod dominium ipso iure abique possessionis adeptione illius horrendis criminis flagitiosus amittat, vbi *Napodan. num. 5.* apertè notat dominium, ac possessionem ipso iure, si ipsoque factò à tempore patrati delicti in fiscum transire, & clarius iāem *Napodan. in Cap. nuper ad vindictam num. 11.* quod bona proditorum de iure Regni ipso iure abique sententiæ prolatione Curie applicātur, tum quoque & fortius declaratoria sententia iustè non curātur, quia Alexander Castrum rebellatum contra Regem nostrum publicè continuatis temporibus tenuit, cum hostibus publicè cōmorando, & Regem Francorum vexilla in eodem Castro publicè tenendo, & insignia Imperialia deiiciendo, semperque publicè clamando Francia, Francia, ac inimicis prædictis Galis opem præstando, eoque receptando, & peiora perpetrando, vt latissimè supra ostendi, quo casu in notorijs, ac publicis istis proditoribus, nec citatio,

12 nec aliqua sententia declaratoria requireretur, ità *Ifern. in cap. sanctimus lo 2. nu. 3.* vbi bona apostilla, quo tempore miles, & in huiusmodi casu ordo

est ordinem non seruare non seruari, & ob id non mirum si in casu felloniæ relato per *Gramat. decis. 18. num. 20.*

13 & 21. in fine, nullo processu præcedente fuit processum ad capturam, corporalis possessionis ipsius feudi, & quod maior pars votorum hoc approbavit, & loquitur in fortioribus terminis, & in specie, quo tempore belli

Lauterch contra Barones publicè eorum i. Castra cum vexillis Francorum Regis tenentes, prout in casu de quo agitur absque aliqua sententia, & iuste fuerit processum, testatur nouissimè *Io. Vincentius de Anna*, qui rogo legatur, in *Repet. Const. terminum visa num. 127. 128.* & seq. quæ repetitio in sine consilio per doctissimum illustrisconsultum Fabium de Anna in multis causis meum collegam, nunc autè de mense Martij 1600. ob eius ingentem doctrinam Regium Consiliarium esse, & nouiter editorum habetur; Et denique accedente antiquitate annorum 70. aliquam sententiam requirere non debemus, & postquam possessio feudi penes fiscum, siue eius

14 concessionarios reperitur ob temporis antiquitatem omnia præsumuntur sollempniter acta. *DD. in l. sciendum ff. de verbor. obligat.* eoque magis cum possessio taliter cepta sit ratificata etque approbata per eundem Alexandrum per geminata instrumenta; itaque consentiendo capturæ possessionis nulla alia declaratoria opus erat sententiæ.

Præterea omnia ista imò maiora in cōsimilibus causis rebellionis, alijs latissimè discussa fuere, & nihilominus illis non obstantibus, tam per Sacrum Consilium, quam per Collaterale Consilium semper fuit sic contra rebelles decisum, & quamvis *Gramat. in citata decis. 105.* lum moperere eos conuētos ex causa rebellionis defendere conatus fuerit, hæc quæ aunc pars allegat, imò maiora, vt dixi adducens nihilominus semper fuit, illis reiectis contra rebelles, & eorum hæredes iudicatum, & si aliter sentisset *Gramat.*

qui

qui spatio 30. annorum nunquam sibi in practica aliquis rebellionis casus cuenit, ob quod se remisit alijs, qui post huius Ciuitatis obsidionem, quã plures causas rebellionis deciderunt, & Capitulum Regni in similibus veram interpretationem habuerunt, ut ipsemet fateatur nu. 74. in fine dicta decis. 105.

Vnde non sunt ista mutanda, quæ semper ita se habuerunt, ut patet ex dictis decisionibus 18. & 105. Gram. per totum, & nemo ignorat particulares:

15 istas decisiones, maximè tam supremorum Tribunalium valde ad sedandum Inducantium conscientias conferre, ut inquit *Purpurat. in rub. si certum per. in fine.*

19 Decisiones enim particulares uti securiores sunt attendendæ magis quã subtilitates *Paris in cons. 47. num. 93. vol. 4. & alia congerit circumspectus, ac doctissimus Praes. de Franck. in decis. 266. num. 3.*

Redeo nunc ad oppositionem de iudulto, & dico, quod ille non trahitur ad bona alienata, ut ex Imperatoris declaratione liquet, Indultus enim est in anno 1530. & alienatio Castri in anno 1528. & sic ante alienatum, quam restitutum, verbaque Cæsareæ declarationis fol. 549. ater. sunt satis ampla, ac clara, quod si penes Curiam bona proditorum sint, restituantur, alienata verò quouis modo nequaquam restituantur, & re vera nunquã talis indultus ad bona alienata fuit extensus, & ita passim in rebellionum casibus fuit obseruatum, prout testatur *Vincent. de Anna in alleg. 119. nu. 6.*

Frustra pariter ex aduerso obijciatur, quod de concessione appareant in fauorem Loffredi quaedam literæ, & privilegium eodem die expeditum, & quod literæ, quæ Regi Cameræ ditingebantur sint attendendæ tanquam minus continentis rogo, aductatur quandoquidem repugnant particulares, decisiones quas in promptu assero, quando enim duz de eadem re apparent Inuestituræ eodem die, illa sanè

18 præualeat, quæ est plenior, ita *Felyn. post Bald. in cap. pastoralis num. 9. de Rescript.* Ceterum privilegium exhibitum est plenius literis, ergò privilegium attendendum erit, & non literæ partis, & in duabus inuestituris de eadem re eodem tempore factis, quod plenior præualeat, tradit *Anton. Cappo. in inuest. feud. in verb. inuestiturae dua.*

19 Et quamvis concessio Loffredi dicitur in comendam ad beneplacitum Cæsareæ Maiestatis, tamèn quia cum fructuum perceptione fuit facta in perpetuum, donec aliter per Imperatorem fuisset prouisum, procul dubio dominium fuit traslatum, & comendam ad tempus incertum ius tribuere, ex multis comprobatur *Anna in citata alleg. 119. post num. 6. versic. nec prædictis obijci,* & tandem quoad beneplacitum concessio procul dubio trasferat dominium, & alienationem inducat, tenet *Andr. in Const. Regni, ea quæ ad specialem decus, & miror quomodo pars figeret in præmissis defectum voluntatis Principis Orangiæ in concedendo, eo quia ad beneplacitum Imperatoris concessit subtilizando, ut audiui, quod di-*

20 catio ad releta ad tertium operetur conditionem, quando quidem hæc regula procedit, quãdo adicitur aliquid explicandum per ipsum tertium; ut considerant *Bar. & alii in l. quibus diebus S. Termitius num. 9. ff. de cond. & demost.* Cæterum in huiusmodi concessione ac beneplacitum Imperatoris ut interim valuisset, utique nil per ipsius Cæsarem erat explicandum; sanè explicatio requirebatur in reuocatione actus; unde concessio interim erat pura resoluenda, tamen ad beneplacitum Imperatoris in summa reuocatio conditionalis, concessio verò Castri pura, & proinde valida semper fuit, tum ex Principis potestate, & voluntate, quousque Imperator Castrum, *Figueræ,* postea concessit, qui sic concedendo reuocauit beneplacitum, & in specie, quod concessiones factæ per

21 Principem Orangiæ ad beneplacitum

sua Maiestatis ipse Princeps nequaquam, sed Sua Maiestas tantum reuocare poterat, & quod interim validæ fuerunt, & ex illis benè dominium fuit traslarum, licet reuocabiliter latè fundat *Vincent. de Anna d.alleg. l. 19. num. 9. & 13.*

- 22 Et si opponeretur, quod indultus etiam bona alienata comprehendat, & quod hoc ante omnia vigore Capituli huius Ciuitatis determinandum esset, respondeo, quod illa declaratio Imperatoris ponit gladium ad radicem, & Capitulum Ciuitatis fuit sub repositiue impetratum, & ob id semper fuit ita iudicatum non obstante dicto capitulo, vt sollempniter per *Minad. in d.conf. 11. post num. 55. 56. & seq. in fine, & per Annam in præalleg. num. 6. versic. 2. & 3.* Minus quoque ex aduerso fundari poterit, quod concessio Loffredi fieri nulla declarata per Regiam Cameram inter Loffredum, & Figueroam, enimvero dicta concessio tanquam ad beneplacitum Imperatoris facta, eo ipso quod Imperator postea Castrum in anno 34. Figueroæ concessit suum beneplacitum reuocasse cõfetur, vt superius dixi, & piade obtinuit Figueroa contra Loffredum, & si fuit concessio reuocata in dicto anno 34. tamen antea valuit, non autem ab initio nulla declarata, & propterea Loffredus non fuit aliter Figueroæ coactus restituere omnes fructus à tempore cõcessionis perceptos, vt per decretum fol. 763. & demum frustra pars aduersarius instat allegando Principem Orangie in anno 1528. tempore cõcessionis non fuisse Prõregem, sed Vicarium in hoc Regno, ex eo quia postea in anno 29. commissio fuit lecta, vt fol. 775. Respondeo Principis ampliam commissionem præcedere cõcessionem, est enim sub die 8. Iulij 28. vt fol. 734. atter. & Loffredi concessio sub die 29. Nouembris 28. scriptura verò partis nequaquam loquitur, quod de anno 29. officij possessionem Princeps ad-
- 23 ptus fuisset, sed quod fuerit lecta tantummodo commissio, dum Nũsius Apostolicus suam cepit possessionem in hoc Regno, erat enim Princeps per prius in possessione Viceratus aliquin in Collaterali Consilio, & Ciuitate ista haud fuisset admixtus.
- 24 Regula illa, quod mandatum non præsumitur, non procedit indistinctè ob temporis antiquitatem, & maxime in actũ, ad quem verisimiliter insignis persona sine mandato non accederet, *Aymo de antiquis. temp. par. 2. num. 65.* Sed quando Princeps ad Vicariatus officium absque commissione accessisset, vtique Collaterale Consilium, & Ciuitas non permisisset si realiter non ita fuisset, Concessio itaque Viceratus Principis necum præsumptiue, sed effectiue, ac realiter præcedebat, & tam ampla, & innumeris clausulis roborata legitur, quod procul dubio illius vigore conformis ad beneplacitum Regis concessiones facere potuit, clausulæ enim illæ alter nos legatus à latere; Capitaneus Generalis cum potestate nouas inuestituras faciendi tot inquam clausulæ in vnus personam collatæ speciale
- 25 inducunt mandatum cum libera, & alienandi facultatem tribuunt, colligitur ex theorica *Bart. in l. creditor S. Lucius ff. mand. & in l. procurator ff. de procurat.*
- 26 Præterea procurator cum libera, absque dubio alienare potest, licet nõ merè donare, vt per *Scribens. in d. l. creditor S. Lucius ff. mand.* Cæterum contractus infudationis meram non continet donationem, quia infeudare non est simpliciter donare, cum sit nominatus contractus, vitro citroque obligatorius *Ifern. in quest. 5. in prælud. Bart. & alij in l. iurisgentium, S. quisimò ff. de pactis*, vt eleganter *Camert. in c. Imperialem carta mibi 106. in parua poss. de probb. feud. alien. per Feder.* vbi expressè firmat infeudare nõ esse simpliciter donare, & proinde
- 28 tradunt *DD.* quod contractus feudalis cum

cum non contineat absolutam, & meram gratiam, sed mixtam donationem per testes probari potest; *cap. 1. quid sit inueft. & in cap. 1. §. si vero quid sit inueft.* alias si feudalis contractus merā tantum comprehenderet, gratiam, scriptura, & non testibus esset probandus

39 *cap. sicut de re iudit. Camer. loco citato carta mibi 146.* Vnde quamuis ad donandum speciale mandatum requiratur, nihilominus adhuc speciale videtur in Vicario Regis, qui bene donare hoc potest secundum *Bal. in cons. 113. in 3. vol. & Frecc. in lib. 2. de subfeud. in tit. quis die.* Dux insuper cum speciale ad hunc mandatum ad nouā inueftiturā faciendam cessat omnis difficultas, quia noua inueftitura est quando

31 *quis de nouo in feudat, & non quando confirmat, ita in specie Gappo. loco citato de inueft. feud. in rubr. inueft. in verbo inueftitura alia,* prout fuit ista Loffredi inueftitura; imò non est ponere os in caelum asseuerare, quod procurator eum libera dum iusta se assertor occasio, prout fuit ista tempore belli strenuo militi benemerito Loffredo elargiri ob ingentia seruitia nō prohibetur, *Glof. & DD. in cap. fin. de offi. P. in 6.* siquidem Loffredus mirabiliter contra Gallos, prout publica documenta fatentur; pugnauit etiam ad mortem vulneratus; Praeterea miror quomodo pars contendat de potestate Principis, & de validitate istius concessionis, quae cum sit facta Loffredo propter magna seruitia, & Imperator illam sciuere, & expressè non

33 *reuocauerit approbasse censetur, ex reg. sex. in cap. fin. in fine de iure iuran. & ob id dum Imperator omnes illas reuocauerit concessionem factam, tamē per Principem benemeritis in anno 1331. reuocare noluit, ut per suas instructōnes fol. 738. & per prog. sub rubr. de reuocat. grat.* quò circa indultus, quò istam Baroniam per prius Loffredo e concessam nil operatur, & consequenter satis luculenter, nisi fallor, corruunt praetensū de factis potestatis,

& voluntatis Principis Orangiae; Et ultimo tanto fortius pars hanc Principis concessionem infringere, nequit, siquidem mediante publico instrumēto sollempni illam ratificauit Alexander, & promisit cum iuramento illi nō contrauenire, ut fol. 23. ater. ergò nullo pacto audiri debet iuramento, ac promissis contraueniendo.

Haec itaque concessionis validitatem pars nullatenus effugere posse conspiciens praetedit Castrum totum non concessum, & alienatum, sed tantummodo annuus ducatus bis centum super Castro, & quod super excedentes, Introitus penes Regiam Curiam remanserint, ut sic alienat non censentur, sed multipliciter diluitur, & primò pondero verba Caesareae declarationis fol. 449. ater. quibus cauetur, quod bona rebellium si penes Curiam reperisint, restituantur, Caete: unum tunc temporis Castrum praedictum penes Curiam non erat, cum antea Loffredo fuisset concessum, ac ab eo bona fide, & iusto titulo possessum, illi verò annui introitus foret summā 200. aureorum excedentes, qui tē vera nunquam fuerunt reperi, pariter penes concessionarium erant, & pro eis Regiae Curiae ad rationem decem pro centenariis, Loffredus soluere tenebatur, ut fol. 335. adeò quod omnes introitus Castrum eff. diuē dupliciter fuerunt distracti, videlicet introitus 200. aureorum liberè praeter adhas, alij verò super excedentes, si reperi fuissent similes erant alienati; sed cū onere soluendi ad rationem decem pro centenariis, ut dixi praeterea, & secundò concessio ista Castrum incepta à corpore, & ob id totale dominium ipsius ab initio cum annua perceptione praedicta traslatum nil, quod ex aduerso ostenditur, quod Castrum, & alia bona concessa tanti, vel maioris redditus fuissent, tunc enim (maximè tempore belli) cuncta modici pretij, ac redditus erant, ut notorium est, & demptis iuribus dotilibus iustinae de Indel-

suz Maiestatis ipse Princeps nequaquam, sed Sua Maiestas tantum tevocare poterat, & quod interim validæ fuerunt, & ex illis benè dominium fuit traslatum, licet reuocabiliter latè fundat *Vincent. de Anna d.alleg. 119. num.9. & 13.*

- 22 Et si opponeretur, quod indultus etiam bona alienata comprehendat, & quod hoc ante omnia vigore Capituli huius Ciuitatis determinandum esset, respondeo, quod illa declaratio Imperatoris ponit gladium ad radicem, & Capitulum Ciuitatis fuit sub repositi impetratum, & ob id semper fuit ita iudicatum non obstante dicto capitulo, vt sollempniter per *Almad. in d.conf. 11. post num. 55. 56. & seq. in fine, & per Annam in praalleg. num. 6. versic. 2. & 3.* Minus quoque ex aduerso fundari poterit, quod concessio Loffredi fieri nulla declarata per Regiam Cameram inter Loffredum, & Figueroam, enimvero dicta concessio tanquam ad beneplacitum Imperatoris facta, eo ipso quod Imperator postea Castrum in anno 34. Figueroæ concessit suum beneplacitum reuocasse cõsetur, vt superius dixi, & piade obtinuit Figueroa contra Loffredum, & si fuit concessio reuocata in dicto anno 34. tamen antea valuit, non autem ab initio nulla declarata, & propterea Loffredus non fuit aliter Figueroæ coactus restituere omnes fructus à tempore cõcessionis perceptos, vt per decretum fol. 763. & demum frustra pars aduersarius instat allegando Principem Orangiæ in anno 1528. tempore cõcessionis non fuisse Proregem, scõ Vicarium in hoc Regno, ex eo quia postea in anno 29. commissio fuit lecta, vt fol. 775. Respondeo Principis amplam commissionem præcedere cõcessionem, est enim sub die 8. Iulij 28. vt fol. 734. ater. & Loffredi concessio sub die 29. Nouembris 28. scriptura verò parisi nequaquam loquitur, quod de anno 29. officij possessionem Princeps ad-

ptus fuisset, sed quod fuerit lecta tantummodo commissio, dum Nõsius Apostolicus suam cepit possessionem in hoc Regno, erat enim Princeps per prius in possessione Vicereatus aliquin in Collaterali Consilio, & Ciuitate ista haud fuisset admissus.

- 24 Regula illa, quod mandatum non præsumitur, non procedit indistinctè ob temporis antiquitatem, & maxime in acta, ad quem verisimiliter insignis persona sine mandato non accederet, *Aymo de antiquit. temp. par. 2. num. 65.* Sed quando Princeps ad Vicariatus officium absque commissione accessisset, vtique Collaterale Consilium, & Ciuitas non permisisset si realiter non ita fuisset, Concessio itaque Vicereatus Principis nedum præsumptiue, sed effectiue, ac realiter præcedebat, & tam ampla, & innumeris clausulis roborata legitur, quod procul dubio illius vigore cõsimiles ad beneplacitum Regis concessiones facere potuit, clausulæ enim illæ alter nos legatus à latere; Capitaneus Generalis cum potestate nouas inuestituras faciendi non inquam clausulam in vnus personam collatæ specialiter inducunt mandatum cum libera, & alienandi facultatem tribuunt, colligitur ex theoricis *Barr. in l. creditor S. Lucius ff. mand. & in l. procurator ff. de procurat.*
- 26 Præterea procurator cum libera, absque dubio alienare potest, licet nõ metè donare, vt per *Scribens. in d. l. creditor S. Lucius ff. mand.* Ceterum contractus in feudationis meram non continet donationem, quia in feudare non est simpliciter donare, cum sit nõ minus contractus, vltro citroque obligatorius *Ifern. in quest. 5. in prælud. Barr. & alij in l. iurisdictionum, S. quisimò ff. de pactis*, vt eleganter *Cammer. in c. Imperialem carta mibi 106. in parua poss. de probib. feud. alien. per Feder.* vbi exptesè firmat in feudare nõ esse simpliciter donare, & proinde
- 28 tradunt *DD.* quod contractus feudalis cum

cum non contineat absolutam, & me-
ram gratiam, sed mixtam donationem
per testes probari potest; *cap. 1. quid sit
inuess. & in cap. 1. §. si uero quid sit in-
uess.* alias si feudalis contractus merā
tantum comprehenderet, gratiam, scrip-
tura, & non testibus esset probandus

39 *cap. sic de re iudit. Camer. boocisoto
carta mibi 146.* Vnde quamuis ad do-

30 nandum speciale mandatum requira-
tur, nihilominus adhuc speciale vide-
tur in Vicario Regis, qui bene donate
hoc potest secundum *Bal. in cons. 113.
in 3. vol. & Fecc. in lib. vide sub feud.
in sit. quis die.* Dux insuper cum spe-
ciale adfirmatarum ad nouas inue-
sturas faciendā cessat omniū difficul-
tas, quia noua inuestitura est quando

31 quis de nouo in feudat; & non quan-
do confirmat, itā in specie *Cappi. loco
citato de inuess. feud. in rubr. inuess. in
uero inuestitura alia*, prout fuit ista
Loffredi inuestitura, imō non est po-
nere os in cœlam asseueratē, quod
procurator eum libera dum iusta se-
asserit occasio, prout fuit ista tempore
belli strenuo militi benemerito. Lof-

32 fredo largiri ob ingentia seruitia nō
prohibetur, *Glof. & DD. in cap. fin. de
offic. Pic. in 6.* siquidem Loffredus mi-
rabiliter contra Gallos, prout publica
documenta fatentur; pugnavit etiam
ad mortem vulneratus, Præterea mi-
ror quomodo pars contēdar de po-
testate Principis, & de validitate istius
concessionis, quæ cum sit facta Lof-
fredo propter magna seruitia, & Impera-
tor illam sicutē, & expressē non

33 reuocauerit approbasse censetur, ex
rog. tex. in cap. fin. in fine de iure iuran.
& ob id dum Imperator omnes illas
reuocauerit concessionēs factas, tamē
per Principem benemeritis in annō
1531. reuocare noluit, vt per suas in-
structōnes fol. 738. & per *pragm. sub
rubr. de reuocat. grat.* quō circa indul-
tus, quō istam Baroniam per prius Lof-
fredo concessam nil operatur, & con-
sequenter satis luculenter, ni fallor,
corruunt præsentis despectus potestatis,

& voluntatis Principis Orangia; Et
ultimo tanto fortius pars hanc Prin-
cipis concessionem infringere nequit,
siquidem mediante publico instrumē-
to sollempni illam ratificauit Alexan-
der, & promisit cum iuramento illi nō
contrauenire, vt fol. 23. ater. ergō nul-
lo pacto audiri debet iuramento, ac
promissis contraueniendo.

Hanc itaque concessionis validita-
tem pars nullatenus effugere posse
conspiciens prædidit Castrum totum
non concessum, & alienatum, sed tan-
tummodo annuos ducatus bis centum
super Castro, & quod super exceden-
tes, Introitus penes Regiam Curiam
remanserint, vt sic alienat non cen-
sentur, sed multipliciter dyluitur, &
primò pondero verba Cæsareæ decla-
rationis fol. 449. ater. quibus cauerur,
quod bona rebellium si penes Curiam
reperiuntur, restituantur. Cæterum
tunc temporis Castrum prædictum
penes Curiam non erat, cum antea
Loffredo fuisset concessum, ac ab eo
bonæ fide, & iusto titulo possessum,
illi verò nouo introitus fortē summā
200. aureorum excedentes, qui te-
ra nanquam fuerunt reperti, pariter
penes concessionarium erant, & pro
eis Regia Curia ad rationem decem
pro centenario, Loffredus soluere te-
nebarur, vt fol. 335. ad eō quod omnes
introitus Castri eff. diuē dupliciter
fuerunt distincti, videlicet introitus
200. aureorum liberè præter adhas,
alij verò super excrecentes, si reperti
fuisset similitere erant alienati, sed cū
onere soluendi ad rationem decem
pro centenario, vt dixi præterea, &
secundò concessio ista Castri incepit
à corpore, & ob id totale dominium
ipsius ab initio cum annua perceptio-
ne prædicta traslatum nil, quod ex ad-
uerso ostenditur, quod Castrum, &
alia bona concessa tantū, vel maioris
redditus fuissent, tunc enim (maximè
tempore belli) cuncta modici pretij,
ac redditus erant, vt notorium est, &
demptis iuribus dotalibus Iustinæ de
Indel-

Indello, quod remanebat ferè nihil, argumentum verò per concessionem superueniens cedit in beneficium concessionarij, & possessoris, cum tempus concessionis atque contractus sit in hoc attendendum, *ex reg. sex. in l. Rustilia polla, ubi glaj. in versic. tunc fuit, ff. de contraben. emps. de qua per lfern. in cap. 1. Si quis de mansa de controu. in uersic. & ad exclusionem partis, vt dixi sufficit tempore indultus nullum adfuisse augmentum, & introitus modicos fuisse, nec quicquam penes Regiam Curiam repertum fuisse; Accedant quoque verbo Imperialis declarationis, dum ab indultu prædicto excipiunt bona quomodolibet, siue quoque modocumque alienata, ergò alienatio in hoc casu largissime sumitur, ex quo verba prædicta vniuersalia sunt magnè importantia, *cap. quia pleriq; de offic. ordm. c. indemnitate de elect. in 6. Archid. in clem. 2. de priuile. ista.**

36 clausula quouis modo omnem modum omnenque viam alienandi comprehendit, *Felym. in cap. in nostra correlat. 37 de rescript. decis. Rota in tit. de rescript. in nouis, in super & tertio de dictis figuratis introitibus super excidentibus concessam summam nullo pacto est agendum, siquidem Alexander mediante publico instrumento cessit omnia iura, & quecumque eius iura super dicto Castro sibi competètia, & competitum in beneficium Loffredi, igitur introitus isti comprehenduntur in cessione prædicta, & si reperti fuissent, vtique Loffredi fuisset virtute etiam dictæ cessionis, & non partis aduersæ, vade frustra tractat de eis.*

Rursus, & fortius indultus prædictus nil parti prodest, quando quidem eos tantum iuvat, qui confiscationem non aprobauerunt, at Alexander Castri confiscationem atque concessionem factas, & faciendas per contractum iuratum ratificauit, quo quidem casu indultus nil penitus ei opitulatur, ex communi DD. conclusione, quod di-

37 spositio superioris, & si generalis actum iuratum nunquam comprehendat, *glaj. fin. cum non deceat de elect. in 6.*

38 hinc DD. firmiter saluum conductum non extendi ad debitum iuratum si non fiat expressa mentio de iuramento, *Alex. cons. 204. in fine in 2. vol. Assis. decis. 111. num. 13. & 14. in summa omnis Principis dispositio generaliter*

39 loquens non trahitur ad casum, vbi interuenit iuramentum, *glaj. fin. in Authent. Sacramenta puberum C. si aduers. vend. Assis. notabiliter omnia recenset in decis. 5. & in propria materia indultus, quod quando res non est integra, & aliquis intermedius actus intercessit indultus, non profit ex multis, fundat *Regens de Ponte cons. 69. post num. 24. ex istis itaque satis superque liquido constat quædam partis motiua non subsistere, & quod idcirco iuste venit iterum repellenda.**

Secundò, principaliter iste reclamans non excluditur a Loffredo vigore cessionis factæ sub die 2. Octobris 30. medianibus publicis instrumentis ab Alexandro, cui Donatus Antonius de Loffredo remisit, & relaxauit ducatos 1300. pro qua summa cessit; & renunciauit omne ius super prædicta terra promissitque non molestare, nec litem mouere, aut quomodolibet inquietare, & insuper ratificauit omnes gratias obtentas ab Orangia Principe, vt in processu fol. 23. qui quidem contractus deinde ratificatus sub 19. eiusdem mensis Octobris; quò circa si Alexander non molestare, nec litem mouere promissit sequitur indubitatè, quod iste actor, vt successor illius non potest inquietare, nec litem mouere, vel prosequi tanquam omni catens actione ex illius renunciatione in beneficium Loffredi possessoris, & in hoc Loffredus assensu non indigebat, vt est iuris explorati, eniuuero in eodem instrumento Alexander non solum cedit iura, sed vltèrius approbat, & emologat cessionem Principis, quæ erat de toto Castro,

stro, ubi assensu opus non erat, nam sicut dicimus in contrahente cum Rege, vel Vicerege, assensum non requirit, ita in rancicante actum per Proregem gestum allegatur communiter *text. in cap. i. extra de feud. Curt. in 4. par. 5. quæst. faciens eum actum cum domino, est tutus sine assensu, & pulcrè explicat Camer. in d. cap. Imperialem in parua impossessione pagina mibi 79. & 80. de probib. feud. athen. per Feder. ubi in specie tractat, quod dum Prorex pro feudilibus contrahit, non quidem opus est alio assensu; Vtcrius assensum non requiritur in contractu in fauorem hęcitendente. *Freco. Jollz. niter lib. 2. de subfeud. quæst. 31.* Ceterum cessiones illæ sunt pro confirmatione actus per Principem facti, ergo in eius fauorem merito hodie iste actor concessionem Principis infringere nequit, cum sit hæres, & defuncti factum ratum habere debeat, *ex reg. sex. vulg. in l. cum à matre Gode rei venditas. & in l. stipulatio ista vbi DD. omnes ff. de verb. oblig.**

Nec obstat si dicatur Alexandrum tanquam rebellem nil cadere potuisse cum omnia sint confiscata, dico enim saltem spem recuperationis feudi, ex sperato futuro indulto, cessit cum iuramento hanc veique spem cadere potuit, *l. spem C. de donat. iurisque de futuro per pactum renunciari posse non ambigitur, Al. x. & alij in l. i. C. de pactis, maxime cum in contractu sit expressum, quod omnia iura cadit, quæ habet, & habere potest, & fol. 29.*

Amplius rebellis, ea quæ sunt iurigentium retinet, licet ipso iure, ea quæ sunt iuris ciuiliis amittat, *l. ammissione S. qui deficiit ff. de caps. dimissus. Bart. in extrauag. ad reprimendum in verbo rebellando col. 2. Alexan. in l. quisquis C. ad l. l. l. M. atest. Boss. in tit. de crimine læsæ Mestitatus num. 118.* at dum sit cessio pro duratis ratione metij, & pecuniz prædictæ in dicitur contractus venditionis, *Bart. in l. per diuerjas C. mand. vbi Bal. nu. 8.*

Jacob. de Aren. num. 4. & est communis conclusio, iste autem contractus emptionis, & venditionis est de iure gentium, ut l. ex hoc iure ff. de iust. & iur. latè Fabian. de Monte in tract. de emp. & vendit. in 1. quæst. principalis num. 5. ergo taliter cadere rebellis, non erat prohibeius, & si cessio prædicta, sicut trallatua hæsitaretur, quod expressè negatur, saltem, vt extinguitur iurium Alexandri, & hæredum operibitur in beneficium possessoris feudi, imò impropriatur aliquando verbis, vt actus valeat iuxta notata in l. quosies ff. de reb. dubijs, & de verb. oblig. cum similit.

Tertiò principaliter in fauorem Loffredi adducitur, quod in se Loffredus nil possidet ex iuribus Alexandri, cuius omnia iura fuerunt penes Figueram, & hodie penes Regiam Curiam patet ex decreto anni 1536. quo fuit decisum, quod omnis portio Castri ad Alexandrum Carasam spectans, sit Figueræ virtute sui priuilegij, pro iuribus verò competentibus Iustiniæ de Indello matri Alexandri, & Lauræ filia, quarum Loffredus est concessionarius, declarat dominus Castri pro medietate, & quod non molestetur, adeò quod medietate Castri, quam habet non ex persona Alexandri potitur, sed ex iuribus dotalibus dictarum mulierum aduersus, quæ Alexander nil opponere potest, & denique iste actor frustra agit de prætenso iustitiæ antefato, quod esset similiter cessum Loffredo, dum Alexander mediante publico instrumeto cessit omnia eius iura in beneficium Loffredi, quò fit, vt antefatum, vel esset Loffredi vigore cessionis, vel cum proprietate antefati erat in castro, & totum Castium fuit confiscatum, ita pariter antefati proprietate fuit confiscata, quò circa luce clarius apparet in hoc Castro partem nullam ius fouere, & ipsius medietatem pro iuribus dotalibus Iustiniæ Loffredum iuste possidere. Et in summa ex istis, & vnoquoque ipsorum sententias

tias prædictas ipsius Regiæ Cameræ tanquam iustissimas confirmandas, & reclamanti perpetuum silentium imponendum fore arbitror, prout sic obtempus fuit die 29. Aprilis 1599. referente doctissimo viro, & Regiæ Cameræ Præside Io: Montoija de Cerdona causæ Commissario per eandem Regiam Cameram secundum has allegationes confirmatæ fuerunt sententiæ olim latæ per eandem Regiam Cameram cum impositione perpetui silentij, penes Marcellum de Amato Actuarium.

Fabius de Falco.

Add. Ex aduerso in iure respondit Scipio Theodorus in allegat. 54. & 55. uincit meritissimus Regius Consiliarius, & Ludex Camilli. Larata similiter pro parte aduersa allegauit in iure in conf. 5. Thoro.

ALLEGATIO VI.

Pro D. Margarita Catharina Ruffa Secundogenita Principis Scillarum, & Atri Ducissa.

S V M M A R I V M.

- 1 Minime mutanda sunt, qua certam interpretationem habuerunt.
- 2 Binus actus iudicatus consuetudinem inducunt.
- 3 Consuetudo iudicandi obseruanda erit.
- 4 Regis Ferdinandi primi decisio referatur, in contributionis materia.
- 5 Primogenitus in feudaliibus, pro rata feudorum ad omnia debita contribuere tenetur.
- 6 Qui plus de hereditate habet, plus soluere debet, & num. 34.
- 7 Duplex vinculum, magis ligat.
- 8 Pater pro filijs melius consilium capere iudicatur.
- 9 Testator disponens legem producit.
- 10 Testator non prohibetur in feudo hereditario successorem grauare usque

ad feudi valorem remota fraude.

- 11 Testator censetur seipsam conformem legis dispositioni reddere.
- 12 Coniectura cessat, ubi paterna voluntas concomitatur.
- 13 Argumentatio frustratoria reddiunt, ubi voluntas concomitatur.
- 14 Voluntatis questio in claris non admittitur.
- 15 Hæredes, an, & quando ad onera hereditaria obnoxij iudicentur.
- 16 Testatoris verba contra legis posita, nihil operantur.
- 17 Verba testantium secundum communem loquendi modum intelliguntur.
- 18 Onera hereditaria, an iudicentur venditiones introitum, & si diceretur in venditionibus una cum rata domuij.
- 19 Dispositio, quamuis generalis non comprehendit casus specialiter prouisos.
- 20 Testator non presumitur in continenti seipsum corrigere.
- 21 Feudum hereditarium est de corpore hereditatis, ita quod diuidi nequit ab ea, unde ipsum venit, & si non dicatur in hereditate.
- 22 Hereditas unicum reputatur corpus feudalia, & burgensatica continens.
- 23 Intellectus, h. si certarum S. Iulianus ff. de mil. test. referitur.
- 24 Patrimonium semper unicum sensetur esse, si in eo feudalia, & burgensatica adessent bona.
- 25 Portionis nomen æquorum iudicatur esse aliquando, tamen totum comprehendere videtur.
- 26 Feudum computandum, an sit in appretio bonorum.
- 27 Institutio cõditionalis ex futuro euentu dependet.
- 28 Consuetudo patris fam. est spectanda.
- 29 Indefinita oratio, quando uniuersali æquipollet.
- 30 Dictionis etiam vis, & natura.
- 31 Tex. in l. natura ff. de iure dot. & l. libertas S. fin. ff. de manum. test. ponderatur.

- 32 *Praefumptionem iuris contra se habens, durioribus probationibus grauari videtur.*
 33 *Contributio pro rata honorum, an habendum numero facienda sit.*
 35 *Inducta in fauorem, non debetur in odium retorqueri.*
 36 *Interpretatio illa femper facienda est, ne testator sibi contrarius esse impiciatur.*
 37 *Decifio praefentis quaestionis afferitur.*

IN hac causa Donnae Margaritae Catharinae Ruffae, quae Atzi Ducissae ventilatur quaestio satis superque notoria, si petita onera contributionis pro rata feudorum, & burgenfaticorum legitime procedat, sed postquam articulus iste contributionis in regulis diu obseruatis, & indistincte sic secundum nos decifis versatur, in hoc tempus non teeam, ea enim, quae semper certam interpretationem habuerunt, minime sunt mutanda ad sex. in l. si de interpretatione ff. de leg. cum similibus, si per duas sententias secundum communem DD. scholam iudicandi consuetudo inducit, cum binus actus ad id sufficiat, Napod. in consuetud. in bonis in versic. non habet auctoritate, Glos. in l. 3. G. de Episcop. audien. Dec. in cap. as si clerici col. 15. extra de iudic. quanto magis per mille fere sententias in tali puncto ita prolatae, in od. & quod plus est dato, quod alia forte opinio esset verior, adhuc illa reiecta, consuetudo iudicandi erit obseruanda, vt late Praes. de Erueb. decif. 238. num. 3. in causa vero nostro vtrumque concurrat, & opinio vera, & consuetudo antiqua, incipiendo a Rege Ferdinando. Primò, qui pro contributione iudicauerat, vt refert Cypre. in dec. 198. num. 3. Praes. idem de Franch. decif. 1. num. 24. & decif. 159. num. 1. Regens Lanar. in cons. 80. num. 41. Reg. ee Ponte in cons. 13. num. 25. Anna alleg. 96. qui vltra Cypre. allegat ad hoo. Paul. de Castro, Loffred. Alexand. Alb. Brun. Frecc. Traquell. & Io. Ljaier.

5 vnanimiteſ concludentes primogenitum, in feudilibus pro rata feudorum omnia debita ſoluere debere, & Camer. in cap. 1. an agnat. in 22. quae est. Molin. de primog. Hispan. lib. 1. cap. 10. num. 10. Craueſt. conf. 197. nu. 1. & 2. Royn. conf. 17. num. 10. vol. 1. id ipſum expreſſe firmat Anton. de Alexand. in conſuetud. ſi quis, vel ſi qua in addit. incip. ad intellectum tradens pluries, ita decifum fuiſſe, & quod illa qui plus de hereditate habet, plus ſoluere debet, vt per Alexand. conf. 31. num. 16. vol. 1. & huiusmodi conſueſio tot tantique, & antiquis atque modernis ſulcitur decifionibus atque authoritatibus, vt verè res ſit ſatis perſpicua, aliqua allegatione nõ indigens: ſed quid plura quaerimus, ſi praetentio ſecundogenitae tam expreſſe teſtatoris voluntate innitur, vt ſic duplex vinculum, magis liget, Aurbens. itaq; C. omnia de ſucceſſ. Princeps epiſcop. pater in indiuiduo omnia onera ab hereditate ſuarum filiarum deduci iuſſit, ergo expreſſe tam primogenitam, quam ſecundogenitam, in exolutione aris alieni in contribuam venire voluit, de quo genitoris praetcepto primogenita conqueri nequit, cum nemo melius pro filiis quam pater capiat conſilium, l. nec in ea ff. de aduli. cum concord. cum, que in re ſua quilibet ſit moderator, & arbiter, vulg. l. in re mandata C. mand. & dum diſponit teſtator ſex lex, S. diſponat in Auth. de nupt. igitur duplici lege fundatur petita contributio, & lege communis, & lege ipſius teſtatoris, eoque magis ritè, & rectè viget contributio, quoniam quilibet teſtator ſuum in feudo hereditario, ſucceſſorem vique ad ſeudj valorem remota fraude grauare poteſt, ita Afflic. decif. 249. in 3. dubio, Loffred. conf. 46. nu. 16. Camer. in cap. Imperialem 1. col. lit. C. de probib. feud. alien. per Fed. & Franc. d. decif. 1. num. 34. quo ſit, vt iuſtiſſimè pareat heredem in feudilibus tali contributionis onere grauauerit, ſcipſum conformem diſpoſitioni legis reddendo, vt

do, vt per *Doff. in l. hæredes mei, S. cum ita ff. ad Trebellian. & Couar. Pract. quali. cap. 38. num. 12.*

- Ea verò, quæ aduersus tam claram legis, atque hominis dispositionem, obijciuntur in quibusdam, vt audiui coniecturis consistunt, sed cum decisionibus pro secundogenita sint clarissimè, & paterna voluntas concomite-
- 12 tur, meritò in hoc coniecturæ cessare debent, *l. continuus S. cum ita ff. de*
- 13 *verb. oblig. omnisque argumentatio frustratoria redditur, Crauett. conf.*
- 14 294. nec voluntatis quæstio erit in hoc casu admittenda, *l. ille, aut ille, S. cum in verbis ff. de leg. 3. & proinde*
- dum primo pars pro venditionibus annuorum introytuum contribuere, ab initio litis tenebatur prætextu, quod bona illa designata de Principis patrimonio exiuerint, procul dubio hallucinantur, quia adhuc onera hæreditaria censentur, & propterea omnes
- 15 hæredes ad ea obnoxij remanent, vt latissimè semper ita iudicatum fuisse testatur, *Franch. d. decis. 159.* Insuper testator Sole clarius id explicauit, dum omnium onerum debitorum, atque legatorum deductionem præcepit, sic distinctè loquendo, si venditiones annuorum introytuum inter onera hæreditaria non connumerentur, sequetur, quod verba illa testatoris nil operarentur contra legis dispositionem, *l. si quando ff. de leg. 1. quæ quidè*
- 17 testatoris verba secundum vulgarem loquendi modum sunt intelligenda, *l. stipulatio ista, S. hæc quoque, vbi glos. & DD. ff. de verb. obligat. Paris. conf. 3. num. 52. vol. 3.* Cæterum annuorum introytuum venditiones communi-
- 18 ter, & generaliter onera nuncupantur, & vt talia iudicantur, idcirco de ipsis testator intellexit, nec quicumque referret, si in aliquibus venditionum contractibus diceset, prout non est vna cum rata domini, etenim si domini rata traslata, esset vtique introytus dixtrasti crescerent, atque decrescerent: sicuti rata domini se habe-

ret, consequens est falsum, ergò & antecedens cum non nisi emptos introytus, non autem ampliores, vel pauciores percipiat emptor, esto, quod res designata pro introytibus deficient, *Couar. poss. alios in tract. var. resolut. lib. 3. versic. 4. si contrarium.*

- Secundò primogenita obijcit Principem testatorem familiæ suæ tantum prospicere voluisse matrimonium primogenitæ in eadem Russi nobilissima familia contrahi iubens, & si contributio hodie fieret familiæ prædictæ non prospiceretur, præsupponendo, quod secundogenita ducatus serè sexcentum mille consequeretur, & primogenita Principissa in familia nuptu tradita satis minori potiretur quæritate, sed fertilibus proscò detegitur obiectus, quandoquidem testator familiæ circa matrimonium, non autem circa contributionem prospexit, quæ
- 19 exptelsè fieri mandauit dispositio, siquidem quantumuis generalis non comprehendit casus specialiter prouisus, *l. fin. vbi glos. C. de silent. lib. 10. Felyn. in cap. ne Romana 3. col. & 9. col. extra de rescript. l. as. in conf. 56. 2. col. 1. vol. & in conf. 105. versic. 2. principatiter vol. 1.* casus itaque iste contributionis erat specialitè à testatore prouisus, & idcirco omnis alia generalis ptouisio ad ipsum non extenditur, alioquin sequeretur aliud absurdum, quod testator Princeps in continenti scriptum correxisset, quod non præsumitur, *l. non ad ea ff. de cond. & demonstrat. legatumque contributionis frustratorium redderet, contra iuris normam. Præterea tantum abest, quod secundogenita, ac teos duc. 600. mil. actenta etiã contributione consequeretur, quod contentatur demptis omnibus oneribus pro duc. 150. mil. & ex huiusmodi oblatione partis aduersæ proposito figurata dignoscitur.*

Tertio, Principissa pro tertia sua parte burgensiorum tantum, non autem pro feudalibus contribuere obtulit, & multipliciter mouetur pondera-

derando; primò, quod testator mandauit onera deduci ab hæreditate filiarum, & quod in hæreditate non comprehendatur feudum, quod equidem fati à communi omnium *DD.* opinione deuiat, feudum enim cum sit hæreditatum est de corpore hæreditatis, & ab ea illud diuidi non potest, venit etiam si non dicatur in ipsa hæreditate iuxta *glos. in litem videndum S. nunc, ubi Bart. & reliqui ff. de pet. hered.* & vnicum reputatur corpus, continens vniuersa feudalia, ac burgenfatica, quæ defunctus tempore mortis habuit *Frecc. lib. 3. in tit. de forma inuist. in cap. incip. sed postquam num. 9. & melius id explicat Ant. de Alexand. in d. Consuetud. si quis, vel si qua in additione præalleg. incip. ad intellectum, respondens ad text. in l. si certarum, S. Iulianus ff. de milit. test. cum concord* quia militant quando patrimonium tempore contracti debiti essent diuisa, & idem *Marin. Frecc. lib. 4. de subfeud. in 13. diff. inter feuda ex pact.* & *hered. ratiocinatur*, quod qui tenet feudum hæreditarium, & habet etiam burgenfatica, semper vnicum.

23 patrimonium habuisse dicitur, licet diuersa sint bona; cæterum in hoc casu tempore debitorum, & legatorum vnicum, atque vnitum penes Principem erat patrimonium non aliter diuisum, & hoc tantum inspicitur, ut ab eodem patrimonio, licet post mortem diuiso cuncta onera deducantur secundum communem opinionem.

Rursus ex aduerso pöderatur, quod Princeps loquutus est per hæc verba fieri deductionem pro portione hæreditaria, & quod in feudis in quibus iure Francorum viuatur non cadit aliqua portio, ergò illa verba pro portione, hæreditaria ad bona burgenfatica diuisibilia, non autem ad feudalia restringuntur, sed responderetur, quod portio non ad finem diuidendi feudum, sed ad finem contribuendi pro feudo bene consideratur, & testator nequam per illa verba, nec nos feuda-

diuidere querimus, sed quod primogenita pro illis iuxta legis dispositionem contribuat, eoque magis cum portionis nomen non sit vniuocum, 25 vetum æquiuocum, & aliquando totum etiam comprehendat, *l. uxori in princ. ubi glos. & Bart. ff. de leg. 3. Socc. conf. 95. num. 26. vol. 4. Alex. l. 2. num. C. de hered. inst. DD. in l. nomen S. portionis ff. de verb. signif. ad eò, quod pro tota, & integra sua feudali portione primogenita ad contributionem obnoxia conspicitur ex vi dictorum verborum, & ob id in appetito bonorum, & ob id in appetito bonorum, 26 ipsum feudum rectè computabatur, prout inquit *Frecc. lib. 3. de subfeud. in 13. diff. inter feuda ex pact.* & *hered.* quæ rursus corroborantur ex appetito feudorum de ordine Sacri Cõsilij factò, ad quid obsecro si feuda in contributum non veniebant fuerant appetiata, pro quibusdam feudis, etiã partem contribuere obrulisse ex eius comparitionibus clarè colligitur, tunc temporis quo matrimonium non erat subsequutum, & burgenfatica non habebat primogenita, igitur per necesse pro feudis contribuere intellexerit, & nunc palinodiam canit.*

Præterea quando testator iussit deduci onera ab hæreditate pro portione hæreditaria, per necesse pariter de feudilibus bonis intellexit, quia tunc in eis erat facta certa hæredis institutio in personam primogenita, & in 27 tertia parte allodiali erat incerta conditionalis futuro euentu matrimonij institutio *arg. notatorum in l. Paulo Calimaco S. 1. ff. de leg. 3. Paul. de Cast. & alij in l. peto S. 1. ff. de leg. 1.*

Tertiò ex aduerso illa alia testamèti verba perpenduntur, videlicet etiã pro feudilibus, quasi, quod disponeret testator contributionem fieri debere pro burgenfaticis, & etiam pro annuis introitibus feudilibus, sed nõ pro ipsis feudis, quæ quidem ponderatio ex pluribus diluitur, & potissimè quia mos testatoris in toto testamento semper suis ipsa feuda bona feuda-

lia nuncupare, & ideò primogenitam instituit, inquit super bonis feudali- bus intelligendo de ipsis feudis, quan- do verò de corporibus feudorum in- telligere noluit, aliter loquutus fuit introitus, & redditus feudales vocan- do, de quibus si in hac contributione, tantum intellexisset facile sibi fuisset, iuxta morem illorum exprimere in- exquirenda profectò testatoris volun-
 28 luntate ante omnia consuetudo pa- trisfam. est spectanda, *l. si servus pluriù §. fin. ubi Bart. Aret. & alij ff. de leg. 1. latè per Mantica lib. 3. coniect. ult. volunt. tit. 9. num. 1.* sed quia testator de omnibus cogitavit, meritò indefi- nitè testator dixit etiam super feuda- libus, omnia nempe, & corpora ipsa feudalia, & introitus feudales complectens sic genericè, & indefinitè lo-
 29 quendo, indefinita quippè talis oratio vniuersali æquipollet, *l. o. Andr. in cap. vt circa in verbo aliter de elect. in 6. Ciuitatis in l. si pluribus ff. de leg. 2. Card. Mantica de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 4. num. 12.* quo fit, vt contri- butio pro cunctis feudis, ac burgen- faticis, necnon feudalibus emptioni- bus iustissimè postuletur, & huiusmo- di sensus nedum verus, verissimilis, sed etiã indubitabilis redditur, tum quia de iure pro omnibus est facienda contri- butio, & testator, prout ius intelligi disponere dijudicatur, vt per *And. & alios in cap. 1. qui succ. ten. & d. S. cum ita*, tum quoque cū vt dixi, indefi- nitè processerit, tum etiam cum di- ditione etiam, & testator addiderit, dicendo quod onera ab hæreditate filiarum etiam super feudalibus dedu-
 30 cantur, dictio ista etiam, implicat ma- iora, & diuersa ab expressis, *ad text. in cap. tanta de simon. & l. etiam soluto matrim.* cumque testator generaliter loquutus sit, generaliter, & pro omni- bus erit intelligendum vulgaris iuri- bus, & demum cum emptiones introi- tum feudalium in persona Principis nequaquam, sed Baronis Scilicet sub confidentia affuissent, prout in facto

ostenditur, meritò nè dicta verba etiã super feudalibus de vento seruirent ad ipsa feuda rectè applicantur, vt pro- cis, & pro burgenfaticis fiat contributo- tio; Vterius ex abundantia considero, quod secundogenita circa petitam contributionem pro feudis, & allodijs ex præallegatione fundatam de iure habet intentionem, vt ab ea in toto, vel in tanto excludatur, non omnes coniecturæ prodesse possunt, enimue- rò vt quis ab eo in quo ius commune sibi fauet, remoueat, tunc euidenti- simè de contraria testatoris volunta-
 31 te constare debet, *ad tex. in l. nuptura ff. de iure dot. ibi nisi euidentissimè con- trarium probetur, l. libertas §. fin. ff. de manum. seff. ibi nisi aliud sensisset patre sam. manifestissimis rationibus probetur*, ea propter communiter tradunt
 32 DD. quod qui iuris præsumptionem contra se habet, durioribus grauatur probationibus *Alb. Fulg. & Ias. nu. 15. in l. si extraneus ff. de condit. causa dat. l. fin. ff. quod metus causas*, quanto mag- is qui legis dispositionem contra se, & iuris resistentiam habet, prout Prin- cipissa habere dignoscitur, cum pro omnibus secundum veram iuris regu- lam contribuere compellatur, quò
 33 circa petita contributio inconcussa permanet pro rata bonorum facianda, non autem pro numero hæredum teste, *Camer. in d. cap. 1. quæst. 27. num. 158. an agnas. Mangrell. in addit. ad Bart. in l. 1. C. de hæred. portion. & Marin. Frecc. lib. 3. in 13. diff. inter feuda ex pacto, &c.* format quæstionem si omnes filij in burgenfaticis successerunt, & Primogenitus præcapit feudum debitaque vrgent in distributio- ne, computabitur ipsum feudum, pro quo primogenitus contribuet in plus, quia cum plus consequatur, plus one-
 34 ratur, vt pro rata emolumenti, sentiat ratam oneris, *per Reg. iur. & Capyc. in cit. decis. 198.* primogenitum nedum pro rata burgenfaticorum, sed etiam pro rata feudalia, & sic in plus, & non pro portionibus hæreditarijs ad contribu-

tributionem teneri expresse includit, & Regens de Ponte idem assueuerat in *praalleg. conf. 13. num. 25.*

Postremo nil refragatur Principem in casu, quo hæreditas secundogenitæ ab oneribus absorberetur dispositiue, quod ei duc. 60. mil. dotis nomine exsoluerent, etiam quod remaneret aliquid, quod ascenderet ad dictos duc. 60. mil. quod dentur alijs duc. 60. mil. nanque à longe testator plura intuebatur, ex quibus damnam secundogenitæ oriri poterat, & propter post huiusmodi vel post huiusmodi nascituram, & propter grauissimos litres, & propter decocitas emptiones, ac propter ingentia legata, ac alia, voluit proinde tanquam prudens pater fam. beneficio dilectæ filiz secundogenitæ prouidere, vt ad minus in illo casu tantum dictâ haberet quantitatem, quæ quidem prouisio cum ad sui fauorem fuerit introducta; nullo pacto nunc in odium retorqueri debet, *l. q. fauore C. de leg. cumque prouisio sit in illo casu, quod non successit, nil propterea ad casum contributionis operatur, tanto magis cum si mper sit illa facienda interpretatio ne testator sit sibi contrarius, & vt inter filias seruetur æquitas, & æqualitas, Aym. conf. 70. nu. 13. & 22. & 24. prout oppositum si contributio iuridica denegaretur, nunc *Tiraquell. de primog. c. 4.* quæ igitur æquitas, & æqualitas esset, vt penes primogenitam tam amplum esset patrimonium, penes verò secundogenitam respectu iux nobilitatis modica dos, in quo & natura, & paterna beneuolentia repugnat, quo circa reiectis partis aduersæ coniecturis, nullatenus à clara legis dispositione veteribus, atque modernis definitionibus, & denique à paterna dispositione erit recedendū, & consequenter petita contributio pro omnibus feudis, & burgenfaticis procul dubio ad effectum deducenda, prout supplicatur, & tale iudicium. 37 fore speratur, quapropter iunctis auxilijs Sacri Regij Consilij, & vna cum*

Regia Camera Summaria die 23. mensis Februarij 1600. existente relatores D. Francisco Bernardo de Quiros Regio Consiliario fuit prolata sententia in fauorem præsentis secundogenitæ, contra primogenitam, vt scilicet ad contributionem onerum similiter pro feudilibus teneatur, penes Cioffum actorem magistrum Sacri Regij Consilij, & in hac causa inter cæteros fuit collega meus pèrrissimus, ac integerime vitæ Iacobus Sallucius olim fisci patronus, & Præsides R. C. qui similiter alia pro cliente subtiliter scripsit.

Fabius de Falco.

Add. Adde nouissimè Io: Baptistam Bilotam in suis conclus. feudal. conclus. 11. vbi de hac meminit decisione num. 3. & alias consimiles adduxit nouissimè D. Reg. Fabius Gopyc. Galeot. lib. 2. controuers. in controu. 21. num. 29. & 32. vltra alias per nos relatas in 1. par. nostri Compendij verbo onera Thoro.

A L L E G A T I O VII.

In materia tituli Marchionatus, cum D. Ioanna de Piccolominibus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Confirmatio inuestituræ veteris feudi, vt admittatur, quid probandum sit.*
- 2 *Dignitas personalis, an aliquid operetur in beneficium successorum.*
- 3 *Interpretatio dubia fit contra producentem.*
- 4 *Interpretatio qualibet contra alio-rem facienda est.*
- 5 *Refutatio non pura, aut simplex, sed passionaria cum reservatione, an valida iudicanda sit.*
- 6 *Tempus contractus attendendum est in actu refutationis.*
- 7 *Refutatio ex defectu Regij assensus, an aliquid operetur.*
- 8 *Inuestitura renouationem petens in feudo hæreditario, oportet se heredem etiam probare, & hæreditatē adiuisse.*

- 9 *Dignitas personalis ad hæredes, an sit transmissibilis.*
 10 *Disponere, an quis possit de re venali exposita, in qua Iudex manus imposuit.*

PLuribus rationibus titulum Marchionatus Illiceti per Marchionis obitum extinctum fuisse arbitror, & proinde frustratoriam D. Ioannæ de Piccolominibus illius filix præsentionem omnino iudicari debere.

- Primò, quia atriæ quæ petijt titulū nullo pacto titulum prædictum per privilegium in rerum natura adfuisse probavit, & sic non entis nullæ sunt qualitates; quinimò si ad obtinendam inuestituram confirmatoriam veteris feudi, requiritur quod primo constet de concessione ipsius feudi ad sciendum ipsius qualitatem, & naturam, vt ex mente *Frecc. lib. 2. in 3. Auth. rit. de subfeud. Reg. de Ponte in cons. 62. num. 24.* doctissimè firmat, quanto magis in casu isto non docto de titulo, super quo vētilatur quæstio: Plus dico; quod & si fortè dignitas præfata creata fuisset adhuc si personalis, & non realis fuisset, nil sibi profuisset, cum duplex dignitas realis nempè, & personalis sit, vt explicat *Frecc. lib. 2. de subfeud. in rubr. quis dicatur comes num. 53.* & si personalis personam illius Marchionis non egreditur, & ità tenere debemus postquam de prima concessione non constat, & si dubia probatio est contra producentem interpretanda, *cap. in presentia de Probat. cum similibus*, quanto magis vbi nulla afferatur probatio, est quælibet faciendâ interpretatio contra actorem, *ex reg. tex. in l. qui accusare, C. de edend. iustissimè succumbet.* Præterea arguendo à sufficienti partim enumeratione, eo clarius repellitur atriæ, aut enim inititur refutationi factæ per Marchionissam Illiceti, vt fol. 74. ater. in anno 1582. & illa vndique inualida cernitur; aut verò nouæ refutationi per Ducent Amalix die 23. Aprilis 1587.

fol. 6. & ista pariter nullius roboris, & momenti inspicitur, prout infra breuiter demonstrabimus.

- Quò ad primam Marchionissæ refutationem in ea multifariam illegitimitatem detegitur, vt in factò, & præsertim ex eiusdem lectura fol. 74. ater. dum ibi dicitur fieri, vt euitaretur quod Marchionatus, non extingueretur, & sic in præiudicium Regis, & aliorum titularum. Secundò legitur dicta refutatio cum onere soluendi debitum Marchionissæ fol. 75. ater. adeò, quod non est pura, & simplex, sed pactionata, & cum reservatione prædicta, & idcirco inualida, iuxta nos. per *DD. in cap. 1. S. sed & res, per quos fiat inuest. in cap. 1. S. & si libellum de alien. feud. pater. Camer. in cap. Imperiale carta mibi 234. 235. & 240. in paruis*, & in totum corruit, tanquam peccans in forma à lege tradita, dum sit non eodem modo, quo refutans habet, vel cum alia iua alteratione, & reservatione per eundem *Camer. loco citato folio mibi 232. de probib. feud. alien. per Feder. ex traditis in S. professò, & ibi Andreas num. 14. de lege Conrad.* Cæterū Marchionissa non habebat hoc onus soluendi pretium Bartolocto super terra Illiceti ex defectu assensus, & proinde in refutatione hoc onus super dicto feudo imponere nequiebat. Tercio promittitur in eadem refutatione consensus primogeniti, item consensus dicti Pompei secundogeniti, nec non filiorum ipsius dicti Pompei, qui præcedente decreto Sacri Consilij consentire, atque cedere debebat ipsi dicto Ioanni omne ius super Terra, & titulo prædicto, vt fol. 76. & nihilominus vtrumque deficit, nempè decretum Sacri Consilij, & consensus filiorum dicti Pompei, aderat enim hoc tempore de anno 1582. dicta Constantia filia ipsius dicti Pompei, quæ postea obiit in anno 1585. vt fol. 28. & sic attendendo tempus, quo fit actus refutationis, vt docent *Camer. in d. c. Imperialem carta mibi 229. & ego vtra.*

tra *Camer.* dum quod tempus contra-
ctus sit attendendum, addo *tex. in l.*
si filius sam. ff. de verbor. obligat. & est
Gloj. magna in cap. dudum in verbo ele-
ctionis tempore vericulo solutio extra
de elect. vnde consensus dictæ D. Con-
stantiæ omnino requirebatur, & ex
hæc conclusione colligitur etiam de-
fectus consensus eiusdem D. Pompei,
qui dum consentijt d. Ioannæ non con-
sentijt immediatè, & proximè successu-
ro existente, nanque filia soror præ-
dicta non erat proximior. Quarto ani-
maduerri debet refutationem Mar-
chionissæ in capitulis matrimoniali-
bus factam non fuisse seruata forma,
Regiæ pragmaticæ registratam in
quinterioribus Regiæ Cameræ, & id-
circo inualidâ remansisse. Quinto, ex
authoritatè *Capyc. Ifern. Affi. Camer.*
& aliorum fundat *Anna in alleg. 124.*
quod & si omnia prædicta cessarent,
adhuc refutatio prædicta corrueret ex
7 defectu Regij assensus, qui nunquam
in prædictis fuit obtempus.

Vtèrius pondero, quod si Terra,
prædicta non erat titulo decorata,
Marchionissa, dum postea dictam Ter-
ram emir nõ ex ea dignitatè Marchio-
natus acquisiuit cum illa penes Mar-
chionem, remanserit dum vixit, adeò
quod Marchionissa non quia emprix,
sed quia coniux erat Marchionis tali
potiebatur titulo, & consequenter si
per empionem non fuit adempta ti-
tulum, quomodo per refutationem,
illum trasferre potuit, reluctantè iu-
ris regula, quod nemo dat, quod non
habet.

Et dum Marchio in cuius persona
fulgebat titulus, ipsum postea refuta-
uit, ex nunc pro tunc sequuta eius
morie, & per duas horas ante nulliter
egit, siquidem non est simplex, pura,
& omnimoda refutatio, prout iura, &
Regiæ pragmaticæ mandant, vt meri-
tò nullius sit momenti.

Quò verò ad secundam refutatio-
nem Ducis Amalfiæ nonnullos notos
defectus, & ex vnoquoque ipsorum

vana redditur prætenfio partis.

Primò, Dux non potuit titulum
Marchionatus cedere, si ipse Marchio-
ni non successit, caret enim inuestitu-
ra, ob quod petens reuocationem in-
uestituræ in feudo hæreditario, inter
cætera opus habet se hæredem pro-
bare, & hæreditatem adiuiffe, *Lojfred.*
in S. sed & res, per quos fiat inuelf. Free-
cia lib. 2. de subfeud. 3. autor. num. 10.

Amplius si dignitas est præsuppo-
nenda personalis, donec contrarium
probetur non fuisset transitoria ad
prætenfum hæredem Ducis, & si non
fuit transmissibilis ad hæredes, neque
9 cessibilis esse potuit, *ex reg. tex. in l. ex*
pluribus ff. de admin. tutor. cum simi-
libus.

Secundò, si Tetra Illiceti erat ad in-
stantiam creditorum in iudicio dedu-
cta, & exposita venalis, & Sacrum Cõ-
siliium manus in illius venditione ap-
posuerat, per quam regulam Dux de
10 ea disponere valuiffet, si Rex cepiffet
cuius loco minister est Sacrum Con-
siliium, vt videtur sentire *Marin. Free-*
cia in limitationibus Conf. in 6. limit.
num. 10. in fine.

Tertiò, refutatio prædicta fit D.
Ioannæ absenti, acceptationem fit re
integra.

Nec prodest consensus D. Pompei
secundogeniti die 23. Iunij 1577. fol.
3. quando quidem ipse non consentijt
nisi refutationi factæ per Ducem D.
Ioannam, & si illa est inualida, vt su-
pra fundatum est, consensus etiam iste
non habet vbi fingat pedem; Ultra,
quod consensus superueniens fortè in
feudalibus non operaretur vulgaris
iuribus.

Eoque magis, quia vt supra dixi-
mus D. Ioanna non erat proxima D.
Pompeo cedenti, & cõsentienti stan-
te illius filia, quo circa omni iure titu-
lus, perpenditur extinctus, & pars ve-
nit vadique repellenda, hæc currenti
calamo scripsi, vt mandatis cuiusdam
peritiffimi morem gererem.

Fabius de Falco.

Ka. 3. Add.

viam separationis bonorum, nunc per viam renunciationis, rursus ibi excipiendo hic agendo, & sic variatur modus, & pondero Doct. axioma, quod adhuc excipere dicitur ille qui agit, & reus reputatur, quando se tuetur, siquidem in effectu, & naturaliter est reus, quamuis accidentaliter agar, vt eleganter explicat Soccin. loco citato num. 16 per l. x. in l. qui habet. ff. de tutel. Variatur denique finis, etenim in primo iudicio ad finem retinendi bona, hic ad finem recuperandi agitur, & consequenter exceptio rei iudicatę non oritur.

5 Præterea, vt ex aliqua sententia ius vniuersale producat multa de iure requiruntur, & primò, vt eum legitimo contradicte sit prolata, & legitimus contradicte ille dijudicatur, ad quem principaliter causa perinet, non autem legatarius alijs, qui in consequentiam ius trahunt, *Alex. d. l. sepenum. 77. ex glossa in l. i. in l. cū non iusto. ff. de colluf. deteg. Couar. Practic. quasi cap. 13. num. 5.* Ceterum Ecclesia Spiritus sancti erat hæres legatarij, ergò non cum legitimo contradicte, maximè in feudis, super quibus legatarius sine assensu nullam habet ius, & sic nequaquam fuit legatarius contradicte. Secundò requiritur, vt sententia non sit lata contra absentem, vel indefensum, tunc enim talis sententia non facit ius, quò ad omnes *Bart. & alij in d. l. ingenuum, Bald. ibi in l. l. in princ. & in l. 2. C. quib. res iud. non nocet Zafius in præ alleg. l. sepem. num. 55. de re iud.* Sed sic est, quod ista actrix tunc pupilla suo Aduocato informato Prospero Triplex optimo causarum defensore caruit propter ingressum illum in sanctę Religionem Paulinotum, vt liquet in processu fol. 93. merito ex tali sententia ius vniuersale frustra præceditur, ad quod allegatur communiter in l. qui repudiantis *S. cū contra ff. de inoff. testam. Alexand. in d. l. sepem. num. 76.* Vterius, rogo attendatur pulchra

9 DD. distinctio in huiusmodi materia, nam aut tractatur de sententia declaratoria qualitatis personę, & tunc procedit regula, *lingenuum. ff. de stat. homin. cum concord.* aut de sententia declaratoria qualitatis rei, & tunc non constituitur ius vniuersale, sed particulare tantum in illo iudicio, vt post *Bald. & Salyc. firmat Alexan. d. l. sepem. num. 65. versic. subdit Bald. in d. l. 2. & Ias. in add. ad l. sepem. nu. 74. in fine, & 75. Abb. in cap. quamuis num. 20. versic. quid autem extra de sent. & re iudic.* qui quæso legatur, in casu verò nostro non de statu personę, verum de rei qualitate tantum peragitur, meritò non applicantur termini, *d. l. ingenuum,* & aliorum iurium ex aduerso adductorum, & idcirco inter exempla quibus ius vniuersale constituitur, nõ

11 connumeratur casus iste, ita *Panor. in d. cap. quamuis num. 20. & Bal. in d. l. ingenuum in l. l. versic. extra notis;* Nec prædictis conclusionibus text. quos ex aduerso allegare auidi, nempe *text. in l. loci, S. si fundus ff. si seru. vend. & l. supra S. Cass. is ff. de aqua*

12 *plu. arcend. cum siml. quia procedit in materia indiuidua puta seruitutis, & id genus, vt sententia lata in ea proficit, & noceat omnibus, quod secus est in casu nostro, Salycet. in l. 2. in 8. oppos. C. quib. res iud. non noc. Alex. in d. l. sepem. num. 48. modica, seu nulla defensio in dicta sententia patet ex assensu ibi producto, vbi est copia defectiua, & absque registratione nunc originalis, & integer cum omnibus sollempnitatibus productus.*

13 Doctrina verò *Innocent. & sequacium in cap. in nostram num. 9. de procur. non maretur allegari in hoc casu, dum inquit, quod sententia semper præiudicat victo respectu omnium,* nam per necesse intelligi debet secundum præcedentes communes, & approbatas regulas, dummodo victus

14 fuerit præiens, & legitime defensus, *Panor. in cap. penul. num. 20. in fine de sententia, & re iud. Bal. in l. 2. C. quibus res*

res iudic. non noc. Couar. loco citato Præf. quæst. cap. 13. num. 5. in medio. Cæterum Portia tempore sententiæ erat, vt dixi pupilla abscissa hac Ciuitate, & indefensa ob carentiam informati aduocati, merito sententiæ illa sibi non præiudicialis fuit respectu omnium, Item *Innocent.* non loquitur quando tot, & tanta concurrunt, quæ superius dixi; Præterea *Innocent.* omnino intelligendus est quando essemus in sententia declaratoria status personæ, prout annuit *Felyn. in cap. quamuis num. 10. de sent. & re iudic.* hic verò agitur de qualitate rei, & non personæ, & ideo non obstat. Item si in consequentiam hæc sententia alijs in iudicio non existentibus prodesset, vtique principaliter litigantes iuuare, prout notat *Bart. in l. posthumus, S. si quis ex hys num. 9. ff. de inoff. test.* Igitur dum principales litigantes liti, & causæ prædictæ renunciare per transactionem, proculdubio sententia tanquam nouata fuit subla-
16 ta, & cessante principali cessant accessoria, ac consequentia, *l. quod per manus ff. de iure codicill. cap. accessorium de reg. i. iur. in 6.* & successiuè si principales sententia prædicta vtique nequeunt ob intermediam transactionem prædictam, ita & cæteri, qui ius trahunt ex sententia in consequentiam.

Accedat insuper, quod decretum Sacri Consilij fol. 39. in processu paruo omnem tollit difficultatem, licet enim viam reclamationis claudat virtualiter, tamen alias aperuit vias, nempe principalis petitionis, & restitutionis in integrum, vt iam hodie Portia contra Comitem suos dixerit gressus, allegabat enim Comes in iudicio reclamationis reclamationem esse faciendam cum Ecclesia, quæ fuit in prima instantia, & non cum ipso Comite, qui in ea non fuit, & idcirco decreuit Sacrum Consilium non esse procedendum in hac causa per viam reclamationis tacitè annuendo, quod per viam principalis petitionis bene

ageretur, prout nunc fit.

Et demum aut clarè exceptio non limitat, vt ex præallegatis satis patere arbitror, & habemus intentum, aut alionem requirit indaginem, & ad merita causæ venit referenda, aut tertio
16 sumus in dubio, & in hoc casu pronuntiandum est exceptionem rei iudicatæ non ob stare, ita *Decius conf. 445. versic. in dubio, Marian. Soccin. in conf. 180. nu. 85. cum seq.* quod eo fortius erit obseruandum, cum agat mulier, quæ fuit pupilla, & nimis in omnibus læsa, tam in sententia, quam in venditione prædicta, & in hoc Sacro Consilio scimus quemlibet in eius iuribus libenter auditi, multo magis mulier hæc reiecta exceptione prædicta venit in suis iuribus audienda, & propterea stantibus allegatis ratio-
18 nibus per Sactum Regium Cõsilium iunctis consiliarijs duarum aularum referente doctissimo viro Marco Antonio de Ponte Regio Consiliario die 20. mensis Octobris 1598. fuit iudicatum exceptionem prædictam ad merita ipsius causæ referendam fore, penes Secretarium. *Fabius de Falco.*

Add. Aduocatus contrarius pro Comite, fuit peritissimus Fabius de Anna Consiliarius meritissimus, qui in contrariu Consilium super hac causa edidit, 99. in 2. volum. conf. Sed multa ad hanc exceptionem rei iudicata collegerunt Reg. de Ponte conf. 8. num. 24. & conf. 137. conf. 43. vol. 2. Camill. de Medic. conf. 150. Paul. Stajb. conf. 80. num. 3. & alia decisiones afferuntur in meo Compendio verbo exceptio rei iudicata Thoro.

ALLEGATIO VIII.

Pro Ioanne Benedicto Guernerio, cum Vniuersitate Veggiani.

S V M M A R I V M.

1 *Collecta imponitur ciuibus in defensione solutionis per Ciuitatem faciendam.*

2 *Nil*

- 6 Nil refert, quod quid ex equipollentibus fiat.
 3 Effectum, dum habemus nullam differentiam facimus.
 4 Tex. in l. fin. §. fin. ff. mand. ponderatur.
 5 Condicio adimpleri potest per equipollens, quando effectus contemplatur.
 6 Assensus verba, an possint impleri per equipollens.
 7 Circuitus inutilis, euitandus.
 8 Defectus sollemnitatis effectualis, an actus deficientiū operatur ipso iure.
 9 Decisiones S.C. citantur.

FVit præstitus assensus, & interpositū decretum super venditione a annuorum 40. pro ducatis 500. per Vniuersitatem Terræ Vegiani in beneficium Ioannis Benedicti Guarnerij, sed quia loquitur in fine per hæc verba, dummodo decem ex ditioribus dictæ Ciuitatis se obligent in solidum sub pœna 25. vntiarum fisco applicanda de redimendo dictos introitus in beneficiū Vniuersitatis infra annos sex, ideo dubitatur si postquam dicti decem Ciues non se obligauerunt, nunquid decretum corruat ex non adimplemento prædictæ obligationis.

- Sed aduertatur, nam ex pluribus tollitur difficultas, & primò quia assensus mandauit redimi dictos introitus, non dixit de cuius bonis, & pecunia, siquidem intelligitur de bonis ipsius vniuersitatis, & pro, vt ius intelligit, quandoquidem earenus Ciues tenentur, quatenus Vniuersitas non sit soluendo, tunc enim imponitur Collecta Ciuibus, vt per *glos. in l. 1. §. fin. super verbo pro consul. in fin. ff. quod cuiuscumque vniuersitatis nomine, & glos. in Constit. Regni dubitationem in princ. in verbo, sed si nulla.* quinimò si Ciues soluisent pro Vniuersitate nonne ab ea repetere potuissent certè sic, quæ si nunc soluit prout ipsa tenetur creditori introitus prædicti redimuntur, & satis sit decreto, quia nihil refert, quod ex equipollentibus fiat iuxta nos. in l. fin. ff. de donat. quæ sub mo-

do, vbi Bald. notat, quod non facimus differentiam, dummodo habeamus finalem intentionem, & effectum, hinc *tex. in l. fin. in ff. mand. voluit non attendi verba, sed finem, & intentionem, l. cum seruus ff. de verb. obligat. & quando contemplatur effectus, etiam condicio potest adimpleri per equipollens, & non in forma specifica, l. si mater, & Paul. de Castro C. de insti. & in materia assensus Regij, quando sumus certi de intentione adimplentur verba, assensus per equipollentia, de quo per *Camer. post. And. in Repet. cap. Imperialem carta mibi 81. lit. B. in paruis de probib. feud. alien. per Feder.**

- Secundò ponderatur, quod duo præcipiantur in decreto vnum est, & se obligent decem ex ditioribus Ciues, & in hoc non est præfixum tempus, secundum est, quod Ciues redimant infra sex annos, & ex hac ponderatione colligitur, quod non adest mora Ciuium, quia tempore obligationis sequendæ cogebantur redimere, & proindè omni tempore possent se obligare pro faciendâ redemptione prædictâ, sed ad euitandum circuitum, nunc si sit solutio ab ipsa Vniuersitate euitatur iste inutilis, circuitus iuxta formam, *l. dominus testamenti, ff. de condit. indeb. cum similibus, & sic quia solutione eius, quod debetur omnino tollitur obligatio, & dum habemus affectum, non debemus curare de modo.* Tertiò ista obligatio Ciuium requisita in decreto non est formalis, sed sollemnitas effectualis, quia intervenire debet post decreti interpositionem, & post alium in esse deducum & cum sit effectualis ex ipsius defectu actus non corruit ipso iure, prout facit *glos. & Bart. in l. vniuersa, C. de practic. Imper. offer. Angel. in cons. 30. Felin. in cap. quoniam frequenter num. 10. vt lite constet.* Defectus enim sollemnitatis effectualis, vt ipso iure nullitatem inducat, oportet, vt sit vestita clausula annullatiua, & quod sit tempus præfixum, Cæterum dum decretum.

tum prædictum mandavit, quod ciues decem se obligent terminum non præfixit, neque ulterius progreditur annullando actum, quatenus dicta obligatio subsequuta non fuisset, & proinde remanet validum decretum, eique rectè satis fit, dum Vniuersitas nunc cogitur absolucendum id, quod vtiliter accepit ab ipso Io: Dominico empore, tanto magis cum non sit iustus, quod Vniuersitas prædicta cum aliena iactura locupleretur, quæ etiam circumspccto decreto prædicto obnoxia remansit ad restitutionem accepti hæc currenti calamo scripsi, Cætera suppleat excelsa Consiliarij Io: Thomæ Vespuli, eiusque optima religio; quò quidem referente in aula D. Petri de Vera ab Aragonia Regij Consiliarij, & S. C. decani fuit decisum secundum has allegationes, cum interuentu circumspccti Præsidis S. C. & iterùm dum postea idem accideret articulus decidendus in causa Gregorij de Loffredo mei clientis cum Vniuersitate Amendolarie, referente doctissimo viro D. Francisco Bernardo de Quiros Regio Consiliario in aula Io: Thomæ Salamæ Regij Consiliarij, idem pariter decisum fuit in Banca Terracciani nunc de Alexia.

Fabius de Falco.

Add. De hac eadem decisione memor sui in meo Compendio decis. Regni tom. 1. verbo assensus, ibique allegauit Doct. Michaellem Zappulium in pragm. 5. S. 13. num. 39. de administr. Vniuers. eandem met referente Thoro.

ALLEGATIO X.

Pro Scipione Loffredo cum Regio Fisco.

S V M M A R I T M.

- 1 Releuium non debetur ex contractu inito inter viuos.
- 2 Collecta loco fiscalium subrogata sue-

runt ab Alphonso Rege.

- 3 Fiscalia in generali dispositione, non veniunt.
- 3 Corpus vnicum efficitur destinatione patris famil.
- 5 Verba ambigua ex obseruantia inde sequuta, interpretationem requirunt.
- 6 Animus declaratur ex his, quæ postea fiunt.
- 7 Possessionis actus subsequutus, declarat possessionem præcedentem.
- 8 Possessio interpretatoria longi temporis prescriptione, non indiget.
- 9 Donare censetur aliquid tradendo, & donatarius id exigere promittendo.
- 10 Duplicati releuij panam non patitur feudatarius ex iusta causa impeditus & num. 13 & 26.
- 11 Tex. in cap. 1. quo tempore miles ponderatur.
- 12 Exempla non restringunt regulam.
- 14 Qualibet iusta causa etiam iniusta, excusatur à dolo, & pana.
- 15 Error iuris non clarus bonam inducis fidem excusationem præstat, at integrum restitutionem parat aduersus prescriptionem anni, & diei.
- 16 Offerens spontè re integra moram inest, an purgari videatur.
- 17 Mora modici temporis non est in consideratione.
- 18 Mora modica non reputatur mora.
- 19 Mora modici temporis non est periculosa, nec attenditur.
- 20 Paria sunt aliquid fieri in tempore, vel parum postea.
- 21 Rigor, & non equitas attenditur de iure feudorum.
- 22 Vaxallus de iure causa feudorum, an poterat moram purgare.
- 23 Clementiores legibus esse non debemus.
- 24 Capitula Regis Roberti ponderantur pro mora purgationis materia.
- 25 Mora quando purgari potest.
- 27 Decisio Regis Camera Summaria citatur.

Diana de Loffredo contemplatione matrimonij Scipioni de Loffredo eius primogenito terram Nucariæ, & Canne

Cannæ cum omnibus eius iuribus integro statu donauit, & prout plenius, & melius ipsa possidebat publico desuper exhibitio instrumentato debita sollemnitate vallato.

Cumque semper Diana terram cū annis ducatis biscentum de functionibus fiscalibus super eadem met terra possiderit, propterea donatarius filius à primo die vtrumque pacificè vigore dictæ donationis similiter possedit defuncta proinde matre, cum terræ, atque functionum acquisitio ex contractu, inter viuos, vt supra processerit, nemo est qui ignoret releuium nõ deberi, quandoquidem succedentes tantum, & non contrahentes ad illud obligentur secundum *And. in l. Regni post mortem*, & alibi hoc milles dixit *Paaf de Franch. in decif. 121. num. 4.*

Dubium tantumodo oritur respectu fiscalium, eo quia de eis specifica in donatione non fiat mentio, quo fit, vt cum de regalibus dignoscatur subrogatæ loco collectatum à Serenissimo Rege Alphonso, secundum *Aff. in c. 1. §. & plausitorum col. 4. in fine, qua sint regal seu l. & in cap. 1. versic. infero de cler. qui inueni. Liparol. in addit. ad And. in cap. 1. §. illud tamen versic. collecta de controuerf. feud.*

Videtur in generali dispositione, & donatione illas non conuenire iuxta notata in *Const. Regni ea qua ad decus, & late Aff. in decif. 122.*

Scipio vtrò comparuit duo gradatim, ac conditionaliter præterens vnum, quod quemadmodum pro terra ad releuij solutionem non cogitur, ita pro functionibus fiscalibus, alterum verò est, quod & pro fiscalibus teneretur spontè illud persolvere offerens duplicati poenam omni iure euitabit, vt infra patet, pro quo considerari possem, quod dum donatrix vn timeret hæc omnia tenuerit, ex vnico eodemque priuilegio confirmationem patris habuerit, quod proinde prædicti introitus Baronix vn timeret, ac incorporatæ voluerit, porrò destinatione patris

4 famil. plura feuda efficiuntur vnum, vulg. l. quod in rerum, §. si quis post ff. de leg. 1. maximè quando ita coniunxit, ita quod sub vno vocabulo appellasset, l. seu, §. tyranna, ff. de fundo instruit. inde præsupposita vnione, sequeretur, quod facta vnus donatione in ea altera ipso iure esset comprehensa, at quando citra veti præiudicium incorporatio inducta non esset comprehensio ipsorum in donatione liquidò ostenditur, siquidem fuit elargita, prout plenius, & melius ipsa possidebat, quæ nedum tertam, sed plenius introitus possidebat, quò circa sub istis verbis liquidò comprehendatur; Rursus quando verba hæc forsitan ambigua essent, ex obferuantia

5 inde sequuta interpretationem receperunt, l. minime, l. si de recompensatione, ff. de leg. & cap. cum dilectus de consuet. ex hijs enim, quæ postea sunt declaratur qualis fuerit animus in præcedentibus, l. si d. & Iulianus, §. proinde, ff. ad Maced. l. si seruus plurium, §. si, ff. de leg. 1. sunt notoria iura, de quibus late *Rim. conf. 101.* Ceterum post Batonix restitutionem semper Scipio, donatrice, sic annuente hos etiam tanquam donatos percepit introitus, idcirco eos in donatione inclusos iuste præterdimus, proferendo donans illos comprehendere, & potuit, & voluit, de potestate dum immediatè successuro donauit, non cessatur etiam absque assensu de voluntate non ambigitur, rum per illa amplissima verba donationis, prout plenius, & melius ipsa possidebat, tum quoque ex subsequuto actu possessionis, sequens enim possessio etiam dubia primitiua declarat secundum vulgarem consilium, *Bart. 59. commune Spoleti Roman. in conf. 271.* quæ quidè possessio interpretatiua est talis, quod longi temporis præscriptione non requirit, *Dec. conf. 156.* quo circa post genericam donationem vn timeret fiscales possidendo functiones, vidente, ac volente donante, proculdubio illi in generali

nerali donatione, ex donantis mente comprehensū intelliguntur, quinimō fortius arguendo circumscripta donatione, eo ipso, quod manē introitus tradidit filio, ipsūmet tandiū functiones exigeret promissit, proculdubio donasse censetur, ex *reg. tex. in l. si servus communis. ff. de donat. inter virum & uxorem, ubi glos. in verbo.*

Quibus sic actentis, quò ad Baroniam de releuio tractari nequit, ita de functionibus fiscalibus ex contractu inter viuos, quatenus tamen pro introitus, illud quod expressè inficiatur, deberetur Scipio ab initio sua sponte perfoluere obtulit, quo casu de duplicato agi iure consensaneum non erit ex pluribus, & primò animaduertor, quod & si mors matris non sit infra annum, & diem denunciata, & petita in inuestitura id ex iusta causa, processit, iamque ex præallegatis ad aliquod releuium rationabiliter astringi non posse contendit, & nihilominus *text. in cap. 1. quo tempore miles cum concord. disponit per non petitionem inuestituræ deberi pœnam, nisi iusta causa interuenerit, & si aliquæ iustæ causæ ibi enumerentur, non tamen aliæ excluduntur, ita Aluaros. in d. cap. sancimus num. 4. quo tempore miles cum exempla non restringunt regniam iuxta tex. in §. affinitatis in §. degrad. cum simil. idèoque tradit generaliter Frecc. lib. 2. de subfeud. in au. thor. Baron. num. 7. quæ quando probabilis adest causa, cessat pœna duplicati releuij, & ultra, quod in hoc themate, iusta probabilis adest causa, nihilominus, non ne DD. dicunt, quod quælibet iniusta causa à dolo, & pœna excuset Paul. de Castro cons. 192.*

Præterea, aut ex prædictis ius Loffredi pro exclusione releuij est clarū, & habemus integum, aut dubium in eo, vel & tertio errauit, & tunc cum sit error iuris non clarus, adhuc talis error bonam inducit fidem excusationem præstat, at in integrum restitutio nem parat aduersus præscriptionem.

anni, & diei, ita *Afflic. in d. cap. sancimus 4. col. auctoritate Abb. Siculi in cap. cum dilectus de consuetud.*

Cæterum, vbi iusta causa prædicta litigandi non affuisset, adhuc spontè offerens re integra moram iuste purgabit celeri satisfactio, sibi consule audens, quid quod contra *Ardiz. in summa feud. in tit. quib. mod. feud. amitt. sub rubricella ex iusta cum excus. vaxal. Bal. in d. cap. 1. in princ. & Jacobin. in inuest. feud. in verbo qui quid inuestiit versic. nunc est videndum, glo. in Const. in pecuniarijs col. 8. quæ quidem doctrinæ multipliciter tolluntur.*

Et primò, quia citatæ doctrinæ non loquuntur in mora modici temporis, qualis ista fuisse, quæ non aliter est à lege considerabilis, *l. si in lege, §. colonus. ff. locat. cap. propter sterilitatem, & cap. potuit, ubi Canon. extra eod. in mora modici temporis non est periculum, l. si debitori. ff. de iudic. & Alberic. in l. 1. C. de verb. signif. tradit paruam moram non esse moram, & Specul. in tit. de teste, §. 6. versic. datur, quod non periculosa mora modici temporis, nec attenditur modica mora, glos. in d. Const. in pecuniarijs.*

Et paria sunt aliquid fieri in tempore, vel parum postea, *glos. mot. in l. Pomponius, §. rati, ff. de procurat. quam singularem testatur Imol. in l. ex consensu, §. eumque 6. col. ff. de appellat.*

Secundò, decisiones contrariæ procederent de iure communi feudorum in quibus rigor, & non æquitas attenditur, secundum *Camer. in cap. Imperialem, & idè dicebat Jacobin. loco citato num. 37. in fine, & alij, quod in l. feudorum non reperitur iure cautum vaxallum posse moram purgare, & nos lege clementiores esse non debemus, §. oportet in autent. de iudic. vnde de iure communi feudorum loquuntur, non autem de iure Regni, quo etiam attento in materia feudorum admittitur purgatio moræ, & ad hoc pondero plura Capitula Regis Roberti, de quibus latè per Addentes in Practic. Jacob.*

Iacob. de Gell. de iure ad h. num. 72. & per And. & Affl. in l. Regni si vassallus loquatur de istis Capitulis Roberti Regis dū ibi propter grauissimos Vassallorum defectus etiam vbi releuiū nō fuerit solutū, & mora quinquennij cōmissa, mandauit Rex, quod si defectus emēdauerint, Vassalli feudalibus bonis non priuentur, quod aliud est emendare, nisi moram purgare, ergō non rigor sed æquitas viget in Regno.

Tertio eo facilius purgatio est admittenda, cum hodie Canonica æquitas, in Regno sit amplexa, cæterum mora quando cumque etiam vbi Iuramentū dies, & pœna sit appositā purgari potest dummodo soluat id, quod interest *cap. apud misericordiam 22. q. 2. & sequitur Paul. de Cas. Alex. & Ias. in l. 9. quis maior C. de transactio. vt doctissimè attestatur Loffred. conf. 41. num. 8. & Paris. de Radintegrat. feud. cap. 93. num. 10. & per totum, & Caran. ritu 173. num. 3.*

26 Quarto auctoritate *Guliel. de Per. no in not feud. expressè tenuit d. Frecc. lib. 2. de subfeud. in 3. aut. baron. num. 7.* quod sit non soluendum duplicatū releuium, vbi sponte venitur ad Curiam offerendo ea quæ ex mora debentur, seu si Curia præuenisset, verum in casu de quo agitur Curia non præuenit mora non longissimi fuit temporis affuit probabilis causa, & spontè venit offerenda obtulit igitur
27 omni iure à pena d. Loffredus venit absolueudus prout fuit deinde absolueudus per Regiam Cameram Summariz in anno 1593. referente Petro Valcalcel tunc Regiæ Cameræ Præsidente, & inde in Supremo Consilio apud Catholicam Maiestatem dignissimo Regente, penes Pecorarium. *Fabius de Falco.*

Adde, quod donatarius non tenetur soluere releuium, nec laudemium ob donationem nouissime fundat Peritissimus Iurifconsultus Andreas Capanus in suo fertili tract. de Iure Releuij p. 4. q.

10. num. 5. & iterum q. 34. num. 5. & 7. vbi decisiones afferit, & latius in quaest. 37. Thoro.

ALLEGATIO. XI.

SYM M A R I V M.

- 1 *Consuetud. Neapol. quartam autem de Iure quarta ponderatur.*
- 2 *Vsufuctus antefati cum proprietate consolidatur, non per viam noua acquisitionis, sed reuersionis.*
- 3 *Consolidatio ex natura rei, & causa necessitate, ipso iure efficitur eiusdem qualitatis, & conditionis.*
- 4 *Dominium contractus resoluti, qui non habet perpetuam, sed suspensiuam causam resuscitat se tanquam à somno.*
- 5 *Rex vendita cum pacto de retrouendendo quo casu dominium transfertur si postea redit vigore pacti efficitur eiusdem qualitatis prout trat ante venditionem.*
- 6 *Consuetudines Neapolitanae sunt pacta Ciuium.*
- 7 *Filij in antefato an succedat vti filij, vel vti heredes.*
- 8 *Heredes succedentes in aliqua hereditate restitutioni subiecta heredes dicuntur verè, nec hereditas libera à fideicommissio erit.*

Quertitur si de hereditate restitutioni subiecta mulieri soluatū antefatum eadem defuncta, dum antefatum reuertitur, an similiter fideicommissio erit suppositum;
1 *Verba Consuetudinis incipiens quartam autem in tit. de Iure quarta clarissimè ni fallor decidunt alterationē cum dicant, qui vsufuctus mulier ipsa mortua consolidatur pro pietati, &c. ergo non per viam nouæ acquisitionis antefatum hoc redit sed reuersionis, & idcirco pristinam eius natura fideicommissaria reuiuiscunt, tanto magis, quia proprietates antefati nunquam ab hereditate defuncti abscel-*

fit, vt *Napodan. & ceteri addēt. in d. Consuetud. & Praes de Francb. decis. 106. si remansit in hereditate, & in ea aderat fideicommissum*, ergo ista proprietates antefati, fideicommissio subiecta semper fuit ad quam sub eodem iure, & qualitate reuertitur, & consolidatur vsusfructus facit *sex. in l. filio quem pater ff. de lib. & postb.*

Præterea pro hac opinione adduco optimam *decis. Glor. S. 30. tit. 1. de mat. feud. num. 176.* vbi ex pluribus fundat, quod vbi cumq; fit consolidatio ex natura rei, & ex necessitate causæ antiquæ rei cui fit consolidatio, & ipso iure efficitur eiusdem qualitatis, & conditionis cum re cui consolidatur, & vnitur, Cæterum iste antefati vsusfructus reuertitur ex natura rei, & ex causa antiqua, igitur antiquam retinet naturam fideicommissariam subdit *eadem Glor.* quod in hoc casu nõ fit aliter noua acquisitio, sed reuersio ad primitiuum statum *sol. mihi 413. iter.*

Amplius considero, quod dum antefatum, quoad vsusfructum exiuit de patrimonio, viri, proprietates, vt dixi in hereditate remansit, sed dato, quod non remansisset, & dominium suspensiuè translaturum fuisset adhuc ad sua principia attractiua rediret, & ob id pulchrè *Bald. in l. vnica col. 10. vers. attende hic C. quando non pet. partes*, tradit, quod resolutio contractû, qui non habet perpetuam, sed suspensiuam causam dominium prædicti resuscitat se tanquam à somno, non tanquam à morte, & consequenter diiudicatur sicuti antea fuerat.

Sed in fortioribus terminis, quæstio videtur decisa, si facta rei venditione, cum pacto de retrouendendo, quo casu dominium ipsius rei, est realiter translaturum, quod secus est antefatum, cum non nisi translatio fiat statibus liberis, quoad vsusfructum, & traslatio proprietatis dependet à futuro euentu deficientiæ liberorum, si res ex vi præcedentis pacti postea

rediret, vtique eiusdem qualitatis, pro vt erat ante venditionem conseberitur, *Bart. in l. sequitur S. idem labeo ff. de vsucapioni Praes de Francb. decis. 64. per totum, & propriè num. 9.* ita in casu de quo agitur antefati vsusfructus reuertitur vigore consuetudinis, quæ non est aliquid nisi pacti ciuicum, vt inquit *Napod. in consuetud. si aliquis habens de apert. non faciend. post num. 21 vers. stem, quia iste consuet.* ergo exui pacti, & consequenter erit habenda, vt per prius fuerat, & eiusdem qualitatis nempe vinculatæ, ac fideicommissio subiecta, & sic non definit esse talis qualis ab initio fuit.

Nec est alicui momenti, quod in antefato succedant filij vt hæredes, & notati quam filij reprobatæ *Afflic. in decis. 314.* opinione nam si succedunt in hereditate vinculatæ, ita in hoc antefato similiter vinculo supposita, si proprietates antefati nunquam abscellit ab hereditate vinculatæ, ita & antefatum, nec valet consequentia filij in antefato vti hæredes, ergo erit liberum antefatum, etenim hæredes, qui in aliqua hereditate restitutioni subiecta succedunt adhuc succedere dicuntur, & verè hæredes nuncupantur, & nihilominus hereditates non proinde libera à fideicommissio erit *soto tit. & ibi scrib. ff. cod. & ad Trebellian. hæc occurrunt cætera.*

Fabius. de Falco.

Add. Omnes Doctores communiter asserunt antefatum constitutum mulieri ea mortua spectare ad eius filios vti hæredes patris contra decisa per Afflic. decis. 314. hic enuntiata, vt refert D. Reg. de Ponte conf. 110. num. 3. vol. 2. & conf. 113. num. 4. D. Reg. Rouisus conf. 4. num. 8. tom. 1. Mofes. ad consuet. Neapol. p. 7. quæst. 14. & 92. num. 12. & 13. & p. 1. cap. 3. num. 19. & 21. D. Reg. Helfor Capp. Latro accis. 10. num. 7. Donat. Anton. de Marin. quosid. resolut. cap. 15. num. 7. quo circa pro resolutione supradictæ conclusionis vide

vide Peregr. dde fideicommiss. arst. 42. num. 20. ubi in terminis articulum exarat si fideicommissaria res alienata fuerit fortè ex causa dotis, & recuperata reuincat in causam fideicommissi, & pro vtraque parte disputat, tamen sub distinctione ibi tradita reconciliat. Thoto.

ALLEGATIO. XII.

Pro Carolo Pappacoda, cum Octauio Pappacoda.

S V M M A R I V M.

- 1 Vita, & militia se habet ad instar paraggi, & illi aequiparatur.
- 2 Argumentum de vita, & militia ad alimenta non datur, sed bene ad paragium.
- 3 Vita, & militia est onus feudi sicut paragium.
- 4 Vita, & militia tantum habet quantum per paragium dari solet.
- 5 Vita, & militia sicuti fratribus datur, ita & paragium sororibus.
- 6 Paragium datur loco portionis hereditaria.
- 7 Vita, & militia datur fratribus loco portionis hereditaria, & nu. 37.
- 8 Secundogenitus per primogenitum excluditur, à portione hereditatis.
- 9 Pater melius quam nemo pro filia capis consilium.
- 10 Patri competet visus non videtur incompetentis esse.
- 11 Amor nullus vincit paternum.
- 12 Vita, & militia, nec augeri, nec diminui debet aucto, vel diminuto feudo.
- 13 Emphiteota alii debet ab Ecclesia licet domus pro alimentis data casmate perijisset.
- 14 Seruitium pro feudo augeri, nec diminui, debet aucto, vel diminuto feudo.
- 15 Pesi non debet, qui contrarium non fuerit postulaturus.
- 16 Donatarius si decesserit, & pramoriatur donante superveniente, an donatio corruat.

- 17 Veritas copulatiue requiritur, ut omnino adimplenda coniunctim adimpleantur.
- 18 Refusans tantum ad successionem refusatarij admittitur, & non alij.
- 19 Animus declaratur ex hisque sequuntur.
- 20 Visus, & militia taxatio tempore mortis facienda erit.
- 21 Confessio procuratoris an, & quando domino praiudicet.
- 22 Confessio facta in uno iudicio, an in alio nocere possit.
- 23 Procurator generalis non mutat eam qua à Domino specialiter sunt prouisa.
- 24 Hares an censetur ille qui relictum defuncti feudatarij soluit.
- 25 Regressus à iure non datur adiuratosies renuntiata.
- 26 Absensus non requiritur in renuntiationibus, & remissionibus in augmentum feudi tendentibus.
- 27 Intellectus clausula prater quam in casu legitima successionis adducitur.
- 28 Interpretatio dubii fit contra agentem.
- 29 Feudum nouum quid sit.
- 30 Vita, & militia non debetur ex feudo nouo.
- 31 Verba contractus attendenda sunt regulariter.
- 32 Lasso, seu pactum de retrouendendo nūquam reddunt contractum simulatum, seu pignoratitium.
- 33 Dominium vero, & realiter emptor adipiscitur pendente pacto de retrouendendo.
- 34 L. Bebius Marcellus ff. pact. dotal. quando obstat.
- 35 Ius luendi ad feudum iudicatur vti feudum.
- 36 Agere, ut agatur expedit tutori.
- 37 Legitima iure hereditario deseritur & titulum institutionis requirit.
- 38 Hereditas intra triennium reuocari an possit.
- 39 Probat hoc non esse, quod ab hoc continet abesse.
- 40 Verisimile attendendum est.
- 41 Verisimilitudo pro lege habetur.

43 Taciturnitas longi temporis an in consideratione habenda erit.

44 *Tex. in l. ubi numerus ff. de test. limitatur.*

Maiorem vitam, & militiam præter à patre in refuratione taxatam, in annuis ducatis centū Octauio Pappacoda, nullatenus à Carolo Fratre deberi multis rationibus in prima instantia non allegatis, neque discussis clarissimè (ni fallor demonstrabo) Potissimè ex vi dictæ refutationis Regio Assensu roboratæ, & per eundem Octaviu multipliciter emologatæ, quandoquidem in anno 1565. Ferdinandus Pappacoda, ex nunc pro tunc, & è cõtra sequuta morte, & per duas horas ante Scipioni primogenito eius que hæredibus, & successoribus Ciuitatem Laquedoniæ cum cæris oneribus refurauit, & præsertim cum onere soluendi ducatos 1500. in vna manu cuiilibet ex secundogenitis, ac alios annuos ducatos 100. pro vita, & militia ipsorum durante vita.

Huiusmodi taxatio à Patre in contractu inter viuos facta, non video perquam regulam hodie controuerti valeat, siquidem vera conspicitur conclusio quod vita, & militia se habet ad instar paragij, & illi æquiparat. *Andr. in conslit. Comitibus, & in conslit. aliquibus Paris de Puteo in tract. de reintegr. feud. cap. 40. nu. 16. Fab. Ann. conf. 75. num. 4. Petr. Greg. in tract. de vita, & milit. quest. 2. nu. 2 & Loffred. in cap. 1. §. quid ergo de inuest. de re alien. fact. tradit non posse de vita, & militia ad alimenta argui, cum in multis differant, sed bene de vita, & militia ad paragium bene arguitur, cum à pari procedant Reg. de Ponte in conf. 79. num. 5. & 7. Petr. Greg. ubi supra.*

Sicuri enim vita, & militia est onus feudi ita, & dos de paragio, *Cannet. in extrauagan. volentes §. est etiam onus nu. 4.* & pro vita, & militia datur tantum quantum pro paragio dari solet, *Reg. de Ponte, ubi supra num. 3.* quò ad

hoc secundum eos secundogenitus veluti femina censetur quæmadmodù sororibus dos de paragio deberur, ita

5 & vita militia fratribus. *Cannet. ubi supra num. 3. Fab. Ann. d. conf. 75. num. 1.* cui loco portionis hæreditariæ à qua excluditur, paragium præstatur, *vt in d. conslit. aliquibus, sic pariter vita, & militia datur secundogenito ratione portionis hæreditariæ, Anna Senior in allegat. 23. num. 5. Præses de Fran. decis. 61. num. Paris ubi supra cap. 40. num. 10. Fab. Anna conf. 4. num. 18. & 28. & conf. 6. num. 4.* à qua per primogenitum excluditur secundum *Andr. in d. conslit. comitibus in princ.* modo sic quando pater inter viuos filiz dactem, seu paragium taxat tunc filiz querela denegatur, nec ad supplementum agit, cui nemo pro filia, quam pater melius consilium capiat, *ad text. in l. nec in ea ff. de adult. & quod pater fuit visum competens alteri incompetens*

10 videri non debet *arg. si furioso puberi in fine ff. de curat. furios. cum nullus*

11 amor vincat paternum, *fin. C. de curat. furios. Alex. conf. 33. vol. 4. & alijs prætermisiss Grammat. decis. 57. num. 36. & seq.* ita quoque erit affirmandum in taxatione vitæ, & militiæ ab eodem patre cõstitutæ eò magis cum sit à filio pluries ratificata, ab hac itaque paterna taxatione in vita non datur, postquam ad imparia non est iudicandum, sic fructus feudi tempore mortis essent diminuti adhuc taxa paterna erat obseruanda, ita quoque, & si aucti fuisset, prout non sunt, & sic

12 vita, & militia, nec diminui, nec augeri debet, aucto vel diminuto feudo, *vt refert Circùspellus Præses de Fran. decis. 61. num. 10. & 13. & idem tradit Reg. de Ponte conf. 79. num. 23.* quemadmodum decidunt *Doct. in §. mili, & propriè in emphiteota, & ponit exemplum Petr. Cyn. & Ias. in l. 1. nu. 14. C. de iure empbit. in Ecclesia cui*

13 fundus datus ab aliquo fuit, *vt ipsum aleret, vt si fundus casmate deinde petierit, Ecclesia etiam teneatur ad*

ali-

aliments, inde quoque dicimus, quod
 14 audis, vel diminutis redditibus feudi
 non per hoc augetur, vel diminuitur
 seruitium feudi secundum *Andr. j. c.*
omnes in cap. si quis de manso de conuo-
erf. inest. ita in hoc casu, si fructus
 Ciuitatis tempore patris obitus ad
 nihilum redacti essent, non proinde
 taxa genitoris reuocata, & diminuta
 fuisset, ob quod aduersarius hodie
 15 petere non debet cuius contrarium
 non fuisset postulaturus ad *lex. in l.*
pan. c. de solut. c. si ego committimus.

Nec obstant due secundogeniti op-
 positiones circa refutationem predictam
 quarum vna est, quod Scipio refuta-
 tarius Ferdinando refutationi sit prae-
 mortuus, & ob id refutationem, & do-
 nationem nullam inualidamque red-
 di, praesupponendo; quod carens sit
 firma, quatenus donatarius donanti
 16 super vivat, & forte haec partis prae-
 tentionis sumit fomentum ex dictis pec-
 Dec. in *conf. 340. 335. c. 639. cum si-*
milibus, Ceterum si refutatio recte
 perpendatur facillime tollitur obie-
 ctus, illa enim vero, ne dum Scipioni
 Primogenito cemitur facta, verum
 etiam ipsius haeredibus, & successoribus
 iuramento vallata, & Regio Af-
 sensu corroborata, quo casu deficiente
 persona refutatarij superest adhuc
 ipsius haeres pro quo idem donata-
 rius fuit stipularus, & contra *Dec.* est
 communis opinio, vt lacissime *Aymo.*
vnsf. 102. Anton. Gabriel. in tract. com-
mun. opin. in tit. de donat. conclus. 3. nu.
17. c. seq. vltra Alciac. Couar. alios in-
numeros. Doctores per Regentem de
Ponte nouissime congestos in conf. 19.
 vbi elegantissime praedicta omnia ex-
 ornauit.

Altera vero difficultas est, quod ex
 vi pacti in eadem refutatione apposi-
 ti praefata refutatio sit resoluta, dum
 ibi expressè fuit caurum, quod mori-
 te Scipione sine haeredibus ex corpo-
 re sine legitima dispositione, & ab in-
 testato succedant, omnes qui succede-
 re possent, si dicta Ciuitas, & alia bo-

na obuenta praedicto Scipioni fuissent
 ex legitima successione, & dicta dona-
 tio, & refutatio facta non esset, Ceterum
 refutatio absque haeredibus ex corpo-
 re obij vigore praedicti pacti dona-
 tio est resoluta.

Dupliciter inutilis redditur opposi-
 tio; cum quia pactum resolutiuum
 praedictum, vt pars baptizat tria copu-
 17 latiuè requirit, & sic omnia tria con-
 iunctim erant prius adimplenda, vt pa-
 ctum locum sibi vendicaret *ex regul.*
tex. in l. si haeredi plures ff. de condit.
insti. l. si quis ita stipularus fuerit de-
cem ff. de verb. obligat. cum similibus,
 primum requisitum est, quod Scipio
 absque legitima dispositione decedat,
 & tamen decessit eum legitima dispo-
 sitione postquam existens emancipa-
 re insinuit dictum Carolum proximi-
 mum, & immediatè successurum; se-
 cundum requisitum est, quod abintestato
 moriatur; & tamen ipsum non
 ab intestato, sed testatum obijse vider-
 mus, licet sine liberis: quod sit vt ex di-
 ctis tribus duo deficiant, merito prae-
 tensa contractus resolutio deficiere
 quoque debet, & consequenter refu-
 tatio taxationem vita, & militiae con-
 tinentis vndique firma remansit, tum
 etiam diluatur oppositio: quoniam
 esto citra veri praedictum, quod om-
 nia illa tria ad vnguem contingissent
 adhuc pactum praedictum (ni fallor)
 parti in hoc non opitaretur, illud enim
 dicitur, & quod moriente Scipione
 abintestato, &c. succedant omnes illi
 qui possent, ac si ex legitima successio-
 ne Ciuitas Scipioni obuenuisset non
 obstante refutatione; sed dicatur que-
 so si feudum hoc ex legitima successio-
 ne, & sic ex paterna successione
 Scipioni delatum fuisset non ne ei pos-
 seta dominus Carolus proximus, &
 immediatè successor, ex vi pacti praedicti
 Regio Assensu vallati successisset
 certe sic non obstante refutatione
 praedicta, quae quo ad hoc caput suc-
 cessionis tantum non operatur, idcirco
 paulo ante in praecedentibus ver-

bis expresse cedit peter, quod penes
 refutarium sit Ciuitas iure paterni,
 & antiqui feudi, non autem noui, na-
 tura quod ipfius feudi non sit mutata,
 vel per preuentam dispositionem in-
 nouata, & alterata, & dum postea sub-
 dit genitor pactum predictum, quod
 in casu mortis Scipionis sine legitima
 dispositione, &c. manifeste voluit tan-
 tum in casu successiois predictae na-
 turam refutationis modificare, quod
 recte agere potuit cum Regio Assen-
 18 su predicto, natura profecto refuta-
 tionis ordinariè est secundum vnã
 opinionem nonnullorum doctissimo-
 rum virorum, vt patet refutans tan-
 tum succedat refutatoio filio, & non
 frater, vt tenet doctissimus Reg. Villi-
 nus & alij immemori Doct. licet alij
 contra sententiarum, vt refert, *Annales*
repet. cap. 1. num. 367. & 397. de vas-
fall. descript. tit. ad tollendam igitur
 hanc doctorem dispositionem fuit pa-
 ctum predictum appositum, vbi in illo
 casu tantum, feudum vti ex legitima
 successione, & non ex refutatione ac-
 quisitum teneatur, & quod in hoc
 casu tantum natura refutationis circa
 succedendi modum sit alterata, non
 autem in cæteris, Cætera enim adhuc
 subsistunt propter assensum, cumque
 in ea adsit ratatio predicta viri, &
 militiæ, & acceptatio partis, merito il-
 la tenet omnino, seruanda, ad quæ ma-
 gis corroboranda rogo, ea quæ dein-
 19 de sunt subsequuta ponderari, ex hijs
 enim quæ sequuntur, animus qualis
 fuerit in procedenti declaratur. *l. si vobis*
S. ut. prator ff. de priu. credit. l. aut
facta S. auentus, vbi Doct. ff. de penis
cum concord. quod quæ pactum pre-
 dictum si data opera ad hoc appositum,
 vt in casu mortis filij refutarij pater
 non succederet, & nõ ad alium finem
 suadent infra scripta.

In primis dum Ferdinandus Pater
 defuncto filio refutatoio nunquam
 petierit inuestituram refutati feudi iu-
 xta notata in cap. 1. quo tempore militi-
 20 rum dum testamentum Scipionis ex-

pressè approbauit, in quo dictus Car-
 21 olus tantum erat hæres inuestituræ in
 summa re. vera voluit patere de me-
 dio tollere, & in rebus refutatoio-
 (vt dixi) non alterare.

Nec quicquam motum predicto
 obstat denuntiatio mortis Ferdinandi
 Patris, & petioio inuestituræ quæ ex
 hoc Carolus sit effectus patris hæres
 & feudum ab eo per successionem
 habuerit quò sit pro liquidatione vi-
 20 ta, & militia predictæ secundum
 communes regulas temporis. mortis
 Ferdinandi patris sit aduocandum.
Reg. de Pont. in claus. 79. num. 1. de
Adinad. in rept. Conf. finalibus in
7. notab. num. 13. omnimò in prima
 petitionem predictam quod ad feudum
 tantum procedere lapsus animaduer-
 21 id confessionem predictam dicto Ca-
 rolo obesse non posse, non quia à pre-
 terito procuratore fuit facta de cuius
 mandato nil constet, quinimò & for-
 titius per modum voluntariæ iurisdic-
 tionis, quò casu nil operatur per ea-
 quæ Doct. firmat in l. certum S. sed an
 ipfos. ff. de confess. & quod plus est in
 vno iudicio, quæ in alio principali no-
 22 cere non possit secundum *Specul. in*
tit. de confess. §. 1. & 3. num. 24. velu. 2.
 amplius considero, & melius si Caro-
 lus prius hereditatem paternam re-
 nuntiauerat in iudicio procurator, &
 si generalis quando propriè fuisset,
 contrarium actum gerere de iure
 non potuisset, procurator enim gene-
 23 ralis non mutat ea quæ à domino spe-
 cialiter sunt prouisa ex regula *tex. in l.*
l. si hominem ff. mand. cum concordant.
Cardin. in clem. ne Romani de elect. in
in 1. & 3. quæst. ex quibus arbitror nul-
 lam vim esse faciendam in allegata
 procuratoris, confessione, actus, quæ
 solutionis releuij predicti heredita-
 rem patris à Carolo aditam fuisse nul-
 lo pacto arguit, cum illæ circa ius, &
 nomen hæredis fieri potuerit, atque
 debuerit, ex vi clausulæ in Regio As-
 24 sensu adiectæ, quod per mortem Fer-
 dinandi refutantis Scipio refutata-
 rius

rius, & sic eius hæres resequium solvere renetetur per ea quæ notant *Dof. in l. geris ff. de acquir. hered. Angel. in probare de S. Papinianus ff. 40;* unde si Scipio soluisset non proinde hæres, sed refutatarius patris remansisset, ita pariter Carolus hæres Scipiopsis.

Præterea præfato auctori secundo-
 25 gæto inuitabiliter obstat exceptio permissi renuntiationis omnium iurium etiam ex causa legitimæ, vitæ, & militiæ in ampla forma, fundaturque exceptio ista ex publico Instrumento iam producto, quò circa si expressè in dicto Instrumento taxam paternam cum iuramento Octauius approbavit, & ratificauit, & ab anno 81. usque ad annu
 26 88. præsentis litis semper tacitè, & expressè omnia emollogauit semper acquieuit, nunquam suis conquestus fratrem dictam taxatam vitam militiam, & alia in refutatione contents quorundam solventem; quietando eique omnia iura cedendo, ac renuntiando, ve
 27 que nullo iure illi adirus nunc præberi debet, ut ad iura toties renuntiata, regressum habeat, quod à iure satis prohibitur constat *ad text. vulgatum in l. quæritur S. si venditor ff. de adit. aditio, & l. generaliter in fine. Cide non numer. pecun. & in l. si quis in conscribendo cum ibi notatis C. de pactis l. fern. in cap. v. num. 1. col. 2. de eo qui fin. fec. agn. nec huiusmodi re-*
 28 nuntiatio assensu aliquo indigebat, postquam in augmentum feudi tendebat, similesque renuntiationes, & remissiones assensu aliquo non indigent *Afflic. decis. 232. & Camer. in cap. Imperialem in parua impressione carta mibi 104. de probib. feud. alien. per Feder. & licet in quietatione, & cessione prædictis ad sit clausula præterquam in casu legitimæ successio-*
 29 nis, secundum iura, & *Consist. Regni*, illa enim proculdubio intelligitur, ut eatenus ratificatio, & cessio non operentur quatenus feudum deuolueretur ex legitima successione ad ipsum Octauium cedentem, quia in tali casu

ngluit sibi per cessionem præiudicare, & iste casus non accidit, & hunc dictæ clausulæ verum intellectum, & non alium esse puto eoque magis ita decidendum cum contra eundem Octauium, ita loquentem sit interpretandum *l. veteribus ff. de pact. cum similibus.*

Minus aduertatur præpositio patris circa metum, & lesionem in præallegatis cessionibus, & renuntiationibus postquam utramque vanam, & de veritate, alienum cum tenentia, & de eis nil probauit, ut merito illabatur cessio, ac quietatio prædicta persistat; Præterea circumscripta pro hoc reputatione prædicta citra veri præiudicium modo secundum patris securam causam perscrutando considero, si refutatio prædicta est inuvalida, prout pars dicit, & contrarium supra fundauimus, dominium Ciuitatis refutate nūquam à Ferdinando Patre refutante abscessit, & ob id in anno 1565. idem Ferdinandus Ciuitatem prædictam optimo iure pro duc. 16. mill. D. Iuliz Carafæ vendere potuit, prout cum effectu agit cum pacto factum de resouendendo Regio Assensu interueniente, adeò quod dum postea Scipio Ciuitatem præfatam in eodem onere pacis probat à D. Iulia emir, proculdubio in sui persona feudum hoc erat nouum, & non antiquum non ex successione antecessorum, sed ex proprio contractu, ac titulo oneroso acquisitum per ea quæ notant, *Andr. & ceteri in cap. 1. S. hys utro in fine de grad. success. in feu. Luc. de Pen. in l. 1. col. 1. C. de condit. in pub. hors feudis in cap. 1. de nat. succ. feud. & in cap. 1. in verbo noua q. testes sine necess. ad prob. inuest. Alex. in cons. 30. versic. sed præmissis vol. 1. cumque assumptum huiusmodi sit satis superque notum propria in eo veteris tempus hanc terram, si igitur in persona Scipiopsis, secundum erat nouum per necesse sequitur, quod pro eo nulla fra-*

30 tri secundogenito, iura & militia debeba-

bebatur tradit *Andr. in d. confis. Comitibus, & Afflic. in cap. Imperialem S. praterem ducatus nu. 7. de probib. feud. alien. per Feder. Nec dicat pars con-*
 31 *tractum prædictum pignoratitium fuisse non autem emptionis, & venditionis nam in hoc repugnant verba contractus à quibus regulariter non est recedendum l. non aliter ff. de leg. 3. quicquid Afflic. dixeris in decis. 4° enimvero læsio, & pactum de retro-*
 32 *vendendo nequaquam reddunt contractum simulatum, vel pignoratitium, Caphol. in l. 2. in km. 50. & seq. C. de p. etis inter empt. & vendit. Tiraguel. de de retract. comment. in præfat. num. 3. Anna allegat. 83. num. 1. & pariter nil referre Ferdinandum Patrem Ciuita-*
 33 *tem D. Iuliz cum pacto de retrouen-*
gendo, & cum certis limitatis intrō-
ibus reuendidisse, nam interim D. Iu-
lia dominium verè, ac realiter licet
reuocabiliter, adempta fuit, & adhuc
fulse iurè cumulari iura per Præsid. de
Franch. decis. 76. num. 4. & seq. Nec
est alicuius momenti, quod in emptio
ne prædicta facta per Scipionem à D.
Iulia adfit magna læsio, porro si adfit
læsio prius secundum iuris tramites
esset agendum remedio l. 2. C. de re-
foind. vend. & ni eo est formandus pro-
 34 *cessus, & defensiones faciendæ inter-*
im hac via non est actum, & proinde
 35 *obstat tex. in l. Bebius Marcellus ff. de*
pat. dot. l. vltra, quod ipsum d. Carolum
pro læsione, agi non posset, quia,
ipse non possidet, & denique si forte
in hæreditate Ferdinandi remansisset
tantum pactum hoc est de retrouen-
dendo, & ius luendi dictam Ciuitatem
ius hoc non est penes Carolum cum
non sit illius hæres, & consequenter
pro eo non est molestandus, item etsi
adesset prout abest, non est alicuius
 36 *redditus pro quo esset præstanda vita*
 37 *& militia, vterius ius hoc luendi ad*
 38 *feudum iudicialiter vti de feudo, vt*
plenè per Præsid. de Franch. in decis.
 75. & non his per primogenitū exer-

nunquam tale pactum exerere, nec exercere intendit, ego quæro, quod d. secundogeniti de iure in hoc casu prætere tendere possint, nil aliud nisi nouum formare processum contra primogenitum, vt ageret ius luendi, & sic agere, vt agatur iuxta terminus l. cum in plures S. messem ff. locat. Franch. decis. 41. & tunc quando iudicium prædictum ex aduerso intereretur per Carolum demonstrabitur ius illud lue di extinctum esse, & sic omnia præten sa cessare donec igitur prædicta non per agantur quomodo aliqui secundogenitis prætere tendere potest certe nullo iure in ipsum Scipionis damni cui nouo feudo nullam fratri secundo genito vitam, & militiam dare compellitur vt supra fundauit.

Vltimo aduerto Octauium tanquã hæredem Ferdinandi hoc agere iudicium, vt ex eius supplicia liquet, & non cespitatur, quod dum prætere tendit paternæ liquidationi contrauenire, & aliam consequi vitam, & militiam, hoc nisi hæreditario titulo prætere tendere possit, nam vt supra fundauimus ex autoritate *Ifern. in d. confis. comitibus* veram esse conclusionem vitam, & militiam esse loco partis hæreditariæ, & successiue loco legitimæ tunc *Mina. ad. conf. 1. num. 31. Franch. decis. 20. num. 9. Fab. Ann. conf. 6. num. 3. & ad. & conf. 71. num. 12. Afflic. in cap. 1. num. 106. de natur. success. feud.* quæ verè iure hæreditario deberet, & titulum, *Institutionis* requirit *S. aliud quo que capitulum, in aurb. vt cum de appell. cogn. Bart. & Angel. in l. quia pateras ff. ad Trebell. Emanuel Xuarz in Thezaur. recept. senten. versic. legitimam portionem num. 96. & alibi idem Ifern. in confis. in aliquibus, sapius repetit portionem debitam esse legitimam iure naturæ, quæ non nisi titulo hæreditario deberetur, igitur per necesse opus erat probare se hæredem, sed sic est, quod Octauius paternam in iudicio renunciauit hæreditatem, contra tanquam hæres nullo pacto est audien-*

audiendus, & licet talem hæreditatis repudiatione Octauius ipse intra triennium reuocare potuisset ex *reg. text. in l. jñ. C. de abst. & rep. hæred.* tamen id non egit, nisi nūc post septennium se figurat hæredem, repudiationem, prædictam non reuocando, quod nulla lege sibi permittitur, & quamuis repudiationem falsam esse allegauerit, dato sibi termino per Sac. Conf. ad illam impugnandum, nil de falsitate, nec de supposita persona docuit nihil, quod refert Octauium probasse, quod pluries iactabat se velle litigare, hoc non propria concludit, quod heres esse voleba, non enim probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse *l. non hoc, C. unde legit. cū similit.* Nec pariter alicuius momenti est originale repudiationis scripturam nouissimè à Procuratore Magistro Actorum restitutam, quia veritas est, quod illa pēnēs Io. Andream Riccardum aduocatum reperiatur & per eum ipsi procuratori consignata fuit, vt veritas negotij de quo nunc est cōtrouersia, inter fratres pateret, & sic ex qualitate personarum cessat omnis suspiciō in summa inficiari nequit, quod scriptura ista, & si sine præsentatione inspiciatur secundum morem, & Stylum M. C. iam probatum, nihilominus sit vera in se, ac forensis, & cū diotet faciem Octauij erit omnino tenendum de eius ordine confectam fuisse ad quod probandum infra scripta adducuntur inconsubilia argumenta.

- 41 Primum est, quod est verisimilis talis repudiatio ex quo paterna hæreditas erat notorie damnosa, & innumeris implicita debitis, & id quod est verisimile debet attendi *Aret. consil. 9.*
- 42 & verisimilitudo est adeo potēs, quod pro lege habetur *Old. consil. 13. Aym. consil. 61.*
- 43 Secundum est argumentum, quia Octauius ex quo renuntiauerat, proinde nunquam se hæredem mediante præambulo declarari fecit, prout cōmunitè fieri assolet, & semper ab an-

no 81. vsq; ad 88. siluit cui proinde dicere possumus cur tam diu tacuit, *l. si quis forte, ff. de pen. & c. 1. de frig. & malefic.*

Tertium est argumentum stante renuntiatione hæreditatis ex carentia hæredis in regia fabrica omnibus legatarijs Ferdinandi penēs, & libram fuisse satisfactum, & nullum hæredem citatum, nam re vera nullus aderat, vt per sententiam Reuerendæ fabricæ liquet.

Quartum inrefragabile argumentum ex dispositione procuratoris de Ayello Domus de Pappacoda optimè sumitur, qui cum iuramento deposuit repudiationem prædictam de ordine, & voluntate dicti Octauij conf. ripis se, cuiquidem testi licet vaico, cum deponat de facto proprio sine eius interesse proculdubio standum erit, & cum præcedentibus adminiculis optimam, & plenam facit probationem,

44 ita limitatur *tex. in l. vbi numerus, ff. de test. vt per Paul. de Cast. eleganter in l. quicumque nu. 11. C. de seru. fugit.* qui quæso legatur *Dec. consil. 650. n. 9.* accedente maximè probitate dicti testis cui omnis fides propterea erit adhibenda, si igitur Octauius repudiauit paternam hæreditatē, quomodo nunc tanquam hæres hanc vberiore petiē vitam, & militiam certè nullo iure sibi conceditur, & idem merito ex præ allegatis, atq; ex alijs rationibus altiori stylo per doctissimos Iudicantes excogitandis, actor venit excludendus, quem paterno iudicio acquiescere decet, prout spatio tot annorum liberè acquieuit, & taliter sententia alias lata erit per idem Sac. Confil. reformanda, postquam reuera, vt in exordio dixi, nec allegata, nec discussa fuere, hæc tandem nouiter in causa vocatus currenti calamo scripsi, licet in Sac. Confilio iudicantes ipsi in præcedenti causa fuerunt in pari voto, & postea Iudicium, hoc siluit per obitum Octauij.

Fabius de Falco, I. C. Neap.

Add.

Add. An vita, & militia debeatur in casu refutationis passionate nouissimè, ex Masbrill. dec. fiscal. 1. num. 10. vers. & maximè Andr. Capanus I. C. Neap. & patritius ex Sedili Nidi in suo moderno tract. de vita, & militia, quæst. 3. nu. 9. dixit quod quando esses refutatio simplex, aut non, & reseruasus fueris usus fructus, nam in primo casu debetur non tamen in secundo, & quod debetur visa militia etiam. In secundo refutato primo genito contemplatione matrimonij, Anna alleg. 23. Io. Baptista Bilotta in conclus. feud. concl. 14. nu. 19. & quid si tali vita, & militia fuerit renunciatum per secundogenitum tunc si generaliter renunciatio facta fuerit prodesse sicut si specialiter processerit optime probat Andr. Capan. d. tract. quæst. 36. nu. 10. 11. & 12. Thoro.

ALLEGATIO. XIII.

Pro D. Iulia Monaca Comitissa Misaneq.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio inter virum, & uxorem infra summam 500. solidorum, an sit valida, & nu. 2.
- 3 Donatio ob causam collata censetur.
- 4 Causa favorabilis in donatione adiecta inter virum, & uxorem arguit eius validitatem.
- 5 Donatio corrumpit causa in ipsa adiecta non subsequuta.
- 6 Tex. in l. quod adipiscende, ff. de don. inter virum, & vxor. ponderatio.
- 7 Tex. in l. sed si mors, §. fin. & l. sequi, ff. eod. ponderantur.
- 8 Mutuum à non Domino factum, an reconciliationem operatur.
- 9 Intellectus in l. si mulier, §. in donationibus, ff. de donat. inter vir. & vxor.
- 10 Rex consumpta mala fide extare censetur.
- 11 Tex. in l. de his, C. de donat. inter vir. & vxor. declaratur.

- 12 Donatio an scriptura indiget.
- 13 Donationes inter virum, & uxorem, an valde iudicentur, & si instrumenta extarent.
- 14 Decisio Sacri Regij Consilij citatur.

ET si insignis collega pro Iulia Monaca elegantissimè, atq; doctissimè more solito scripserit, & adeo, vt nil supra, at tamen ne articulum non degustasse videatur pauca hæc subnectam.

Et omissio primo, quod donatio rei veritate non adfit cum illa figuretur at tamen esto citra veri præiudiciū quod adesset utiq; nulla fuisset, tanquam inter virum, & uxorem, siquidē præsentam donationem, scriptura, iuramento, & insinuatione carentem, intueor, ex cuiusquidem insinuationis defectu potissimè in totum corrumpere arbitror, cum esset magni momenti, nempe mille modiorū frumenti, & omnium aliarū rerum satis longè summam 500. solidorum excedēs, cumq; in tali donatione, duo reperit̄ur defectus, & personæ, & rei proculdubio donatio ex post facto in aliquo confirmari nequit, & consequenter, nec infra summam 500. solidorum, substatinetur per tex. in l. donationes la prima, vbi Salyc. post. nu. 3. C. de donat. inter vir. & vxor. quam opinionem, quod in totum sit inualida donatio, etiam donantis morte superueniente, & sic absq; vlla confirmationis spectuetur Io. Lap. in repet. cap. per vsuras, §. 81. num. 1. ex de donat. inter vir. & vxor. & Anton. Gabriel. commun. opin. lib. 3. in tit. de donation. concl. t. nu. 57.

Sed quid plura si negotium, hoc secundum partis lecturam perferuari, velimus adhuc obtinere debemus profectò in artic. 39. fol. 357. deduxit Comes Comitissam sibi elargitam ad finem, vt in necessitatibus militiæ tunc instantis, & in seruitio suæ Maiestatis Comes erogasset, vnde causa donationis secundum partem est militia, & ob id finalis est causa sine qua non valet tum quia propter illam donatio

præ-

pretenditur collata, ita *Cyn. & Salyc. post Petr. de Bellapert. in l. generaliter, C. de Episcop. & cler. tum quoq;* cum ad actus validitatem per quam necessaria fuisse, alioquin circumscripta præfata, causa alijs in casu nostro totaliter deficientibus donatio colorari, non valisset tanquam prohibita inter coniuges, & eo magis finalis causa est censenda cum rem cõtineat fauorabilem, vt Regiz Maiestatæ inscribatur, & vt Turcæ à Prouincia Hydruntina arceretur ita *Cyn. Alber. & alij in d. l. generaliter Bars. Imol. Rom. & ceteri in l. 2. S. ultimo, ff. de donat. cum latissime congestis per Tin. raquell. in tract. cessante causa limit. i. nu. 38. & 41. quò fit, vt si donatio ob hanc causam emanauit, sequitur clara iuris conclusio, quod causa prædicta non sequuta, nec formaliter adimpleta donatum repetitur toto tit. ff. & C. de donat. ob caus. Alb. in d. l. generaliter col. 2. vers. sic. circa hoc tamen, & proinde text. in l. quod adipiscende dignitatis, ff. de donat. inter vir. & vxor. disposuit eatenus valere donationem quatenus indignitate de pecunia donata fuerit impensum, & ad idem tendunt text. in l. sed si mors, S. fin. & text. in l. seq. ff. eod. quibus iuribus cauetur donationem inter coniuges factam ad refectionem Domus in tantum valere in quantum resectio fuerit subsequuta, vnde cum ex rebus donatis nil indestinatum militiz causam Comes erogauit, licet id bene articularetur, nil tamen probauit, nemo enim ex eius testibus id testari ausus est postquam Comes sibi taliter donatam in ludis cõsumpsit vt latissime per Iuliam fuit probatum, ideoq; causa prædicta non sequuta Comes ad accepti restitutionem obnoxius sine dubio remansit. Nec alicuius momenti est ex huiusmodi donatione Comitem locupletiozem non esse effectum ob rei donatæ cõsumptionem maximè in ludis, nam vltra alia responsu D. Collegæ anmaduerto id fortè*

procedere in donatione simplici inter coniuges, non autem in donatione ob causam qua cessante datur repetitio, siue sit effectus locupletior, siue non, Nec duplicem consumptionem considerare prætermittam, vna est quando bona fide, altera verò quando mala fide processit; Prima consumptio sicuti mutui à non damno facti reconciliationem operatur *l. rogasti, S. fin. & l. si à fundo, vbi Doct. ff. si cert. pet. ita consumptio bona fide concomitante, quod erit dum simpliciter donantis voluntas concurrat, inuvalidam coniugum donationem reconciliat, & ita est intelligendus text. in l. si mulier, S. in donationibus ff. de donat. inter vir. & vxor. cum similibus hoc sentire videtur *gl. in l. sed, & si lege, S. si quis re sua in verbo accepit. vers. item ubi habet, ff. de pet. hered. species cõsumptionis mala fide interueniente, prout est casus de quo hodie agitur, postquam contra donantis voluntatem non in militiam tunc contemplatam res donata per prætensum donatarium sic conuersa nequaquam reconciliatione seu confirmationem aliquam inuvalidæ donationis inducere potuit *Doct. in locis præalleg. quinimo contra tali.***

11 ter male fide consumptionem lex rem consumptam facit extare ex *reg. text. in l. quod si dolo, ff. de rei vend. & l. qui restituere, S. si verò non potest, ff. eod. d. l. rogasti, S. si fugitiuus, vers. sic. aut si dolo malo defians, ff. si cert. pet. sum. concordant.*

12 Nec obstat text. in l. de his, C. de donat. inter virum, & vxor. per partem adductus qui loquitur in S. & in rebus bona fide consumptis, vt supra fundatur, & insuper addo quod ista donatio tanquam excedens 500. solidas requirit scripturam ita *glos. in cap. 1. de cens. in 6. & nihilominus hic nõ adest scriptura, sed duo testes vaxalli emdicati, & repulsati, testes quibus non est credendum, quinimo duo si vbi*

13 ad sunt publica instrumenta donationis Saer. Consil. de donationibus istis inter

inter coniuges modicam, aut nullam rationem habere consuevit per iura per Gramat. allegata in decis. 103n. 2. quanto magis in casu nostro, quò circa prætenſio partis donationem figurantis vndique corrui, & demum secundum prædicta per Sacrum Reg. Consilium iunctis Consiliariariorum duarum aularum referente doctissimo viro Vincentio de Franchis olim Regio Consiliario, nunc Sacri Regij Consilij Præfide, & Vice Protonotario meritissimo, in fauorem dictæ Iuliæ prolata fuit sententia donationem prædictam irritam, & inanem declarando.

Fabius de Falco.

Addo eundem D. Præf. de Franch. in decis. 594. sub num. 14. in fin. vbi de hac decisione testatur, ut retuli in meo compendio Verbo donatio, vol. I.

ALLEGATO XIII.

Pro Marcello Pirrello cum Ioa. Dominico Sarnetano.

S V M M A R I V M.

- 1 Decretum requiritur in cessione rei pupillaris.
- 2 Actiones, & iura an inter immobilia reponantur, & successione absq; decreto cedi possunt si pupillorū essent.
- 3 Verbigal, quod sit.
- 4 Iura imobilia censentur.
- 5 Contractus unicus censetur, est duo essent distinctionem facti tamen coram eodem Iudice Notario, & testibus.
- 6 Tutor nequis se auctorari in proprio negotio.
- 7 Distinctio personarum in contractibus requiritur.
- 8 Inter an contrahere possit cum pupillo, palam, & bona fide.
- 9 Actus omnes nullus redditur ob defectum pupilli, vel consanguineorum aut consutorum presentia.

- 10 Palam fieri intelligitur quando coram Iudice fit.
- 11 Paria sunt siue debere.
- 12 Ignorantia non cadit in factis illustrum, personarum.
- 13 Ignorantia cessat, vbi sama laboras.
- 14 Fideiussio non est præstanda, vbi specificè non permittitur.
- 15 Illiquidum quando dicatur.
- 16 Tutor, an & quando iura pupilli remittere, possit.
- 17 Præsumitur, quod quis de suo facit, quod potuerit facere de alieno.
- 18 Tutor tenetur ad interesse Pupilli, negotia negligenter faciendo.
- 19 Decretum Iudicis in alienatione, bonorum pupillorum, an & quando requiratur.
- 20 Proverbium vulgatum non lucratur cum non periclitatur refertur.
- 21 Tutor pecuniam pupillarem in emptionem pudiorum collocare tenetur vel vbi frequens reddituum venditio non reperiretur ad partem lucri illa dare.
- 22 Contractus, ut litis iudicetur res qua datur ad lucrum, & damni periculum exponi debet.
- 23 Tutor non tenetur ad aliquid agendo id quod lex permittit.
- 24 Tutor tenetur eo negotio per pupillo vti quem pater consueuerat agere.
- 25 Tutor ad nihilum tenetur negotiando quemadmodum pupilli pater negotia gerebat.
- 26 Tutor munera consueta dari à patre erogare non prohibetur.
- 27 Tutor tenetur facere, quod pater pupilli facere consueuerat.
- 28 Tutor societatem cohibere non prohibetur quando adesse spes lucri.
- 29 Societas leonina qua nascitur.
- 30 Decisio Sac. Regij Consilij præfertur.

M Arcellus Pirrellus cum ex paterno contractu iuris tappeti duas haberet caratas, & per Antonium Pirrellum eius tutorem ille præcipitaret fuissent Joanni Dominico Sarnetano gratis cessæ, & in continenti

vna ex eis ipsimet tutori retrocessa : Pretendit omnia nulliter , & in sui fraudem cum Reuer.processisse, & idcirco tutorem fore omni iure hodie condemnandum ad ducatos quingentum incirca quos ex geminatis istis caratis sunt cedens, & cessionarius, vt supra lucrari .

Præfatio ista quam sit iusta ex infra dicendis darè demonstrabitur, quãdò quidè caratæ nil aliud sint, nisi quoddam ius pupillo competens in affectu prædicto pro duabus portionibus, ceterum in cessione iurium requiri decretum tenet *Roman. conf. 386. nu. 4. vbi,* & quod plus est, tradit quod per cessionem, esto quod pupillus liberetur ab alicuius solutionis onere, adhuc iudicis decretum accedere debeat, & animaduerti, quod non defuerunt *Doff. magnæ autoritatis affirmantes,* licet aliqui contrarium etiam tenuerint, quod adiones, & iura sicut repouenda inter bona immobilia, & ob id absq; decreto cedi non possint quos copiosè refert *Tiraquell. de Retract. lignag. S. primo glos. 7. num. 6.* sed si ad minus ius hoc tappeti diiudicare velimus ad instar iuris porteriori, vel altere ægalis, cū omne id quod fisco penditur vctigal sit *l. 1. S. hic titulus, vbi glos. ff. de public. et vctigal. Boss. in tit. de vctigal. in princ. nu. 4.* pariter hoc bonorum genus immobilium censendum erit est decisio *Bald. in cap. 1. S. sciendum, vbi Aluar. Assl. et ceteri feudista de feud. cogn. quos congerit idè Tiraquell. loco cit. nu. 34.* & ex consequenti, si tanquam imobilia tenentur talia iura, tanto magis decreto iudicis in illorum cessione opus erat vulgaris iuribus. Sed rogo subscripta ponderetur, & primo quia cessio, & retrocessio prædictæ sunt coram eisdem notario, Iudice, & testibus in continenti, & in simul celebratæ, & sic vnicui reputatur contractus, *l. petens, C. de pact. l. l. et ff. si cert. pes. cum simil.* quò sit, vt in hoc vnicui contractu effectiue tutor det sibi ipsi, & recipiat à se ipso

caratam, & in proprio negotio autorauerit contra dispositionem tex. in *l. prima, ff. de auctor. tutor. in contractibus* enim requiritur distinctio personarum, *l. 2. ff. de stipul. ser. latè Fabian. de Monte in tract. de empt. & vendit. 3. quest. princip. nu. 7.* Nec dicatur limitari regulam prædictam quãdo tutor palam, & bona fide contraxerit cū pupillo *l. cum ipse, C. de contrab. empt. & l. non existimo, & ff. de administr. tutor. cum concord.* tum quia in istis cessionibus pupillus non aliter interuenit, sed solus tutor, tum quoq; cum tunc tutor bona fide dicatur contrahere, quando, vel consanguinei pupilli inter veniunt, vel quando alius cōtutor interfuit alioquin omnis actus redditur nullus, ad quòd sufficit allegare *Ioseph. Ludou. in tom. 3. commun. opin. in tit. de auctor. & conf. præstan. in 4. col. qui omnes serè cumulat palam* autem quid fieri intelligitur quando sit coram Iudice dicit *Bald. conf. 10 r. lib. 3. eleganter Ripa in l. 1. S. fuit quæsitum nu. 9. in fine, ff. ad Trebell. in casu nostro omnia prædicta deficiunt, igitur omnia corruunt.*

Item iste tutor dum vtilia pupilli agere tenebatur, totum ægit oppositum, siquidem lucrosas pupilli caratas gratis alienauit, quòd ostenditur, nam aut actèdimus tempus cessionis iuxta decretum, Sacri Consilii, & tūc in hoc arrendamento aderat lucrum, vt apparet ex fide rationalis Regiæ Cameræ, aut tempus totius arrendamenti considerare velimus, & pariter maius lucrum fuit inuentum. aut tempus præteritum aliorum præcedentiū arrendamentorum, & similiter reperitur lucrum, & nõdammum ad quod lucrum anclauit tutor in perniciem pupilli, quòd pati non debet.

Nec obstat si tutor opponeret quòd die 26. Iulij 1576. aderat aliquod damnum nam Sacrum Consiliū scire voluit, si die 17. Iulij, & sic tempore cessionis aderat lucrum, prout non medio cre fuit reuera repertum, nec dicat

tempore cessionis ignorasse tale lucrum arrendamenti; ex morte Principis Staliani peruentum eodem die cessionis, quia debebat diligenter hoc 11 perquirere, & parâ sunt scire, vel scite debere ad tex in *l. qui fundum, S. seruum, ff. pro empt. cum simul.* eoq; magis cum in factis illustrium personarû 12 non cadat ignorantia, sicut fuit dictus Princeps, qui in Archiepiscopatu huius Ciuitatis obiit die 17. Iulij. *Abb. in c. tuam de ord. cognit.* & per multos dies ante; obitus publicè per ciuitatē circumferebatur Principē viuēdi spe- 13 fuisse destitutum, & vbi fama laborat tanto vehementius cessat ignorantia *Soccin. in reg. ignorantia in prima salentia*, iste bonus tutor videns Principem defunctum, statim alienauit, & cessionem conclusit, scias ex morte Principis maximū arrendamenti oriri lucrum, vnde nedum vitia prætermisit, sed damnosa pupillo procurauit, & ob id tutor ad omne interesse obnoxius remansit.

Deniq; tripliciter lucrum hoc ex re pupilli peruentum tutor colorare conatur, primo allegando pupillum obligatum fuisse ad præstationem fideiussionis pro istis caratis, sed quia fideiussorem non reperiebat, ideo cessit, inutilis est excusatio præfecto nulla 14 fuit promissa fideiussio, & vbi specificè non promittitur, non est præstanda fideiussio, *l. 2. C. de bared. vel acton. vend. Præf. de Francb. decis. 218. c. 369.*

Secundo se tuctur ex illa conclusione, quod iura illiquida tutor citra decretum remittere potuit, sed aduertatur, enim uerò illiquidationem iuris, vel actionis intelligunt communiter *DD.* quando nõ aderat facilis probatio non affectur, tunc dicitur illiquidum, & in istis terminis datur facultas tutori remittendi quia ex factu probationis nil donare videtur *Bald. in l. pactum curatoris, C. de pact. ibiq; Alex. n. 4. l. 1. ibidem nu. 3 in 3. faller.* Cæterum hæc iura pupilli erant in-

dubitata pro duabus caratis, & probatione non indigebant, proinde cessat motium.

Tertio allegat Caratas tunc temporis periculosas pupillo fuisse, ex quo quodlibet arrendamentum fortuitis casibus subiaceret, & periculosū censetur potest enim afferre lucrum, & afferre damnum, ista ratio similiter nullius est momenti, & in primis omitto validum esse argumentum de præterito, ad præsens; vnde si pro præterito in arrendamento lucrum affuit ergo, & in præsentī illud verisimiliter sperari debebat, rursus diluitur, allegatio partis ex qualitate personarû, nam si damnum omnino iminebat, vtq; Sarnetanus sagax officialis Regiæ Cameræ pupilli caratam non procurasset habere, nec pater pupilli æquè expers in eadē Regia Camera has duas conduxisset caratas.

17 Vtcrius iste tutor non est audiendus dum ipse caratam habere non timuit, & pro pupillo formidasse dicit ad tex. in *l. tutor, S. non est audiendus, vbi Bar. ff. de admin. tutor.* quod enim quis fecit de suo præsumitur, quod potuerit facere de alieno. & sic pupillo, & si erga seipsum tutor fuit in hisce lucris acquirendis diligens, cur pro pupillo fuit negligens ideoq; citra difficultatem ad interesse pupillo tenetur *Roman. conf. 139. nu. 5. c. res. eodem modo debet.*

19 Item vera *DD.* distinctio in præposito non est tacenda, nam aut bona pupillaria sunt omnino damnosa pupillo, & tunc licita est omnis illorum dixeratio absq; alia sollempnitate, aut sunt bona periculosa, & tunc proculdubio decretum Iudicis interuenire debet ita eleganter explicat *Arius Pivellus in l. c. nu. 28. C. de bonis mater. in 3. part.*

20 Sed ad quid tanta, si allegatum, periculum de iure non sit curandum, nec; formidandum, cum & lucrum possit esse euenire inde prodijt illud commune adagium non lucratur qui non

non periclitatur, & ob id sub hoc velamine periculi tutori non licuit, caratas pupillares occupare, probo assumptum, clara est conclusio, quod tutor pecuniam pupillarem, vel in emptionem prædiorum collocare teneatur, vel vbi frequens, ac prompta reddituum venditio non reperiretur illam dare cogitur alicui mercatori ad partem lucri iusti, & honesti, ad *lex. vbi not. in cap. per vestras ex de donat. inter virum, & vxor. Alex. & ceteri in l. diuisi feruus ff. ad l. falcid. Alex. in conf. 108. lib. 1. Roland. à valle cap. 49. nu. 34. lib. 1. Caualean. in tract. de tut. & curat. num. 113. Rimin. conf. 325. nu. 21. lib. 7. Gram. decij. 103. num. 22. & 23. cum alijs latissimè cõgestis per Iosepb Ludou. in 2. part. in decij. 67. Roman. conf. 28. imprinc. & licet in hoc non deficiat periculum cum debeat dari ad partem lucri, & damni, vt licitus sit contractus ita eleganter declarat Bald. in l. 1. nu. 11. in fin. C. pro socio, tamen periculo non obstante inspicimus, iura præcipiētia, atq; permissiōtia id tutori, quò fit, vt si postea aliquod emergat damnum tutori nil imputetur, quando id quod debuit egit ita latè firmar. Palat. Ruuin. in rept. d. c. per vestras §. 7. nu. 3. facit pro hoc pulchra distinctio Salyc. in auth. nouissimè, n. 3. C. de admin. tutor. quos, & alios pulchrè recenset Couar. var. resolut. lib. 3. cap. 2. in princ. maximè si tutor fuerit industrius in eo negotio in quo confucuit pater pupilli negotiari, & vltima, quod in isto nulla requirebatur industria, tamen tutor in hoc genere negotiationis fuit satis pro se industrius, dum pro carata, faciegit participare, ita peniter pro pupillo esse debebat.*

Et tanto magis militant prædicta cum huiusmodi negotiatio fuerit à patre pupilli incohata, ob quò à tutore continuari debebat. Porro, vt supra dixi tutor negotiãdo quemadmodum pater pupilli negotiari solebat, nil refert, quòd ad sit periculum.

itã inquit not. *Glof. quæ rogo legatur, in §. quoniam in verbo mutauerit in Auth. vt hij qui oblig. se hab. prob.* hinc esset eorrellariè in fertur, quòd et si tutor donare non possit, tamen muncra cõsuetã dari à patre dare non prohibetur, *glof. in l. cum in plures, §. fin. ff. de admin. tut. Præses de Franc. decij. 178. nu. 8. vol. 1.* ergo cum fuerit negotiatio industriosi patris, & semper lucrosa sub hoc quæsito colore, periculi non debebat tutor negotiatiōne hanc à pupillo auferre, & sibi appropriare, tutor siquidem tenetur facere, quòd pater pupilli facere confueuad text. in l. cum feruus in verbo nam quòd ipse, ff. de cond. & demost. & ad clarius ostendendum, quòd de periculo non sit curandum quando adest, & spes lucri pondero, quòd tutor de bonis pupilli societatem coire non prohibetur ad *rex. vbi not. in l. vt in conditionibus, versic. & ideò societate ff. pro socio Petr. de vbal. in tract. de duobus fratribus in 3. par. num. 3. & 5.* & nihilominus in qualibet societate adest periculum damni, & spes lucri, idem dicitur societas leonina quando vnus vult habere lucrum, & quòd alter habeat damnum *l. si non fuerit, §. Aristo, ff. pro socio, quia de vtroq; vnus quisq; debet participare, si periculum esset in consideratione, vtq; tutori, hoc à lege non fuisset permillum, quòd circa si verũ amamus dicere legimur, quòd prætextu præteatis periculi non debuit tutor cum pupilli iactura locupletari duc. 500. ex istis caratis, ideòq. omni iure iste tutor venit ad petram condemnandus, prout fuit cum effectu condemnatus per sententiam.*

30 Sacri Consilij in fauorem pupilli referente doctissimo, & integerrimo viro D. Petro de vera ab Aragonia Regio Consiliario, & causæ Commissario cum interuentu circumspecti Præsidis Sacri Consilij, Pænes vaxalliam, actuarium.

Fabius de Falco aduocatus.

Add. de hac eadem decisioe, cum allegationibus memini supra parte nostri cõpendij verbo cessio iurium. Thoro.

ALLEGATIO. XIV.

Pro Francisco Antonio de Tomase,
cum Michaeli Angelo Ianuario
de Tomase.

S V M M A R I V M.

- 1 Verba non tamen generalia non comprehendunt omnia, sed specialia.
- 2 Dicitio quorundam denotat partem.
- 3 Debita, & credita remanent contra, interfratres mortuo patre.
- 4 Onera hereditaria quemadmodum ad heredem pertinent ita debita, & credita in diuisione.
- 5 Onus hereditarium respicit omnes heredem pro sua rata esset si testator nil dixisset.
- 6 Dicitio quandam exceptionem denotat.
- 7 Accollans sibi certa onera soluere tenetur licet pro alijs non.
- 8 Debita respiciunt personam illa facientem, onera vero concernunt res quarum causa imponuntur.
- 9 Onera, & debita pro rata diuidi debent.
- 10 Hypothecaria datur solum pro rata parte debiti licet heres possideat plura bona testatoris excedentia quantitate rate partis debiti.
- 11 Onus transit cum domo.
- 12 Onus impositum super hereditate pertinet ad heredem prorata.
- 13 Hæredes nequeunt in solidum obligari, & si intelligitur hæres obligari, num. 14.
- 15 Diuisio bonorum reuocari potest probato errore etiam si facta fuerit per procuratorem ad id constitutum, num. 16.
- 17 Diuisio erronea probato errore non nocet.
- 18 Error probatur probando rem aliter se habere.

- 19 Diuisio simpliciter facta in qua quis potuit plus retinere, & per errorem plus tradidit veritate comperta regressum habet.
- 20 Diuisio erronea reuocari debet, & ad æqualitatem reduci.
- 21 Diuisio cum sit quadam ratio inter partes composita debet ad certitudinem reduci.
- 22 Diuisio est transactio quedam qua ad in cogitata non trahitur exemplo ostenditur, nu. 23.
- 24 Quilibet potest à contractu recedere errore probato.
- 25 Promissio erronea in instrumento diuisionis reuocatur uti erronea.
- 26 Iuramentum habet conditionem tacitam quam habet actus super quo interponitur.
- 27 Qui errat non consentit.
- 28 Promissio erronea reuocatur etiam si fuisset promissum non posse contra diuisionem venire.
- 29 Renunciari potest errori, tam in genere, quam in specie.
- 30 Clausula sciens se ad prædicta non teneri promissit an sit necessaria, & an consensus expressum denotat.
- 31 Promittens non contrauenire an sibi præiudicet si per errorem produceretur ad aliquem actum.
- 32 Verba illa ipsi fratribus bene cognita &c. qualiter intelligantur.
- 33 Diuisio qualiter intelligatur facta.
- 34 Promissio seu conuentio partium referenda erit ad id quod partes cogitare debent.
- 35 Clausula ex certa scientia dato errore nil operatur.
- 36 Erranti succurrendum erit, & qualiter.
- 37 Diuisio rescinditur ex lesione enormissima resultante.
- 38 Diuisio an ratificetur pro solutione reddituum.
- 39 Scientia in genere non sufficit in allegante ratificationem.
- 40 Ratificatio non presumitur, nec inducitur nisi probata scientia actus, nec extenditur ad incogitata.

- 41 *Scientia debet esse certa, & distincta, alias ratificatio non monet.*
 42 *Solutio unica non sufficit nisi per decem annos fuerit continuata.*
 43 *Solutiones facte per decennium concurrent si causa contractus non esset vera.*
 44 *Solutum indebite repetitur.*

Prætensionem Francisci Antonij de Thomase aduersus Michaelē Angelum Ianuarium eius fratrem, iam excitatam in S. C. non ab re, sed cum maxima causæ cognitione esse referatur, adeo, quod si facti serie intuatur, ex qua summum ius oritur, quod fauere noscitur; proculdubio in eius fauorem pronuntiandum fore arbitror: Ea propter, supposita prius facti specie, elicitur præteritis annis quon. Iulium Cæsarem de Thomase V. I. D. vendidisse in pluribus vicibus annuos duc. 28. pro capitale duc. 400. quon. Carolo Bracciollino super certis annuis redditibus debitis à Fidelissima Ciuitate Neap. super eius Gabellis mediante publico instrumento. Et cū ipsi fuisset in partem dotis Hieronymæ Bracciollinæ filix eiusd. Caroli per Portiam Buonæquisito eius matrem, & rutricem, assignati, & cæssi eidem. Michaeli Angelo Ianuario viro eiusdem Hieronymæ, & vigore cessionis per Reg. Consil. D. Franciscum Sauiu interpositum Decretum, vt dicti q. Iulij Cæsaris correspondere deberent eidem viro de summa prædicta, compertum fuit prædictos annuos duc. 28. cum capitale non aliter super domo donata eidem Francisco Antonio à dicto eius patre, & patruo, sed super Gabellis prædictis esse venditos, ob quod instituta lite in S. C. expostulauit pro portione dumtaxat hæreditaria teneri, & proinde ab altera medietate absolui, & condemnari eundem eius fratrem ad restitutionem indebitè solutum ex errore manifesto: quem admodum ex actis clarè patet.

Et licet ex parte ipsius Michaelis

Angeli Ianuarij replicatum esset ex diuisione bono tum inter eos peracta apparere ipsum Franciscum Antoniu suscepisse onus soluendi quedam legata, ac debita paterna, materna, & fraterna pro receptione certorum mobilium ultra eius portionem in recompensationem pretij illorum. Nihilominus pro tuitione iurium ipsius Francisci Antonij dicebatur ex verbis eiusdem diuisionis celebræ per intermediam personam sui Procuratoris ius sibi fouere. Verba enim diuisionis sunt hæc videlicet: *Ex causa quorundam onerum remansorum ad satisfaciendum per eum, quæ sunt quadam debita, & legata paterna, & materna ipsi fratribus bene cognita, ac etiam omnia legata facta per quodam Anellum de Thomase communem fratrem, &c.*

- 1 talia siquidem verba non sunt generaliter prolata, vt potuissent comprehendere omnia legata, & debita, ex *reg. tex. in l. i. S. quod autem ff. de aleator. l. de pretio ff. de publ. in rem act.* Sed potius specialia propter dictiones adiectas. Primò, ob dictionem *quorundam*, quæ denotat partem, ad *tex. in l. i. ff. de acquiren. rer. dom. Secundò*, ex dictione *onerum*, eo quia iure certum est, quod dum debita, & credita remanent communia inter fratres mortuo patre, *Parif. conf. 85. num. 4. vol. 1.* in diuisione diuidenda, 4 veniunt inter eos equaliter, quemadmodum onera hæreditaria que hæreditibus pertinent, cum in eos transeant, *Socc. iun. conf. 74. num. 27. vol. 1. conf. 107. num. 26. vol. 3.* & ideò transeunt ad eos pro rata patrimonij, *Rebuff. conf. 197. nu. 7.* postquam onus hæreditarium omnes hæredes pro sua rata respicit etiam quod testator nil dixisset, *Socc. iun. conf. 54. nu. 20. vol. 4. & conf. 71. num. 30. vol. 3.* Tertio, ob dictionem illam, *quædam*, quæ exceptionem denotat, ad *tex. in l. quædam ff. de acquir. rer. dom. vbi Alber.*

- 7 Quo fit, vt accollans sibi certa onera soluere tenetur, licet pro alijs non,

ex Bart. in conf. 38. vol. 1. num. 2. Soc. jen. conf. 74. col. 3. Felin. in cap. postuloſti de foro comp. Neuiz. conf. 66. nu. 24. Surd. conf. 234. nu. 18. vol. 2. notat Muta dec. 47. nu. 6. & hoc ob ſpecialitatem verborum, & idcõ debita quãuis reſpiciant perſonam illa facientẽ, onera verõ quia concernunt res quarum cauſa imponuntur, vt inquit Parif. conf. 57. nu. 5. vol. 3. ex tex. in clem. 1. de cenſ. l. reſcripto S. Imperatores ff. de publ. cum alijs apud Hieronym. de Laurent. dec. 187. nu. 10. vtroque modo pro rata diuidi debent, & debita, & onera, ſiue ob perſonale actionẽ, 9 l. pro hereditarijs, vbi DD. C. de hered. action. l. illam C. de collat. in ſen. l. filia nupta ff. famil. erciſc. Valaſc. in prax. part. cap. 7. nu. 8. ſiue ob realem, quia 10 hypothecaria datur ſolui pro rata parte debiti, licet hæres poſſideat plura bona teſtatoris excedentia quantitatẽ ſuã ratã partis debiti, ex Caſtr. in l. 1. C. communia deleg. probat Mä-dell. in conf. 236. nu. 1. & ſeq.

Et propterea non obſtat id quod ex aduerſo ponderatur, nempe, quod dum vnicum erat debitum paternum dictorum duc. 400. videbatur incluſum in accollatione facta à Procuratore ipſius Franciſci Antonij, & ob id per eum exoluendum, poſtquam ſi veritas facti conſideretur, ex eo quod dum ſubiſto errore vtriuſque præſumebatur tale debitum fuiſſe contractum ſuper domo donata, vt colligitur ex apoca receptionis redditus facta per ipſum Michaelem Angelum Ianuarium; nullatenus de eo mentio expreſſa faciendã erat, quã dum erat 11 afixum in domo tranſibat, domus cum onere ſuo ad quemcumque vadit, l. is cui opus ff. de nou. oper. nunc. l. 1. C. de diſt. pign. vt etiam exemplificat Mandell. conf. 153. nu. 7. ſin autem ſub altero corpore, vt fuit compertũ, 12 & tunc quia ſuper e corpore hereditario impoſitum patet, de iure comprobatum eſt ad hæredes pertinere pro rata, ex text. in d. l. pro hereditarijs,

Coſta de port. rat. qu. 45. num. 19. & qu. 23. nu. 10. Praſ. de Francb. dec. 159. & ſic hæredes agunt, & conueniuntur, vt probat ipſe Coſt. cod. traſt. qu. 1389. nu. 1. aliã ex hoc abſurdum magnum oriretur, ſi ad integrum debitum coheres perſoluendum teneretur inſolidum, quia contra ius tenderet dum hæredes dici nequeant inſolidũ obligari, l. pen. S. de illo ff. de cond. & demonſtr. in puncto Oldr. conf. 196. nu. 2. eundem ſequitur Coſta. d. q. 89. n. 2. vbi ſubdit quod heres non poteſt pro parte adiri inſolidum; ſicque dum ipſi Franciſco Antonio pars hereditatis fuerat in diuiſione aſſignata non potuit conueniri niſi pro parte ſua, & ſic 14 intelligitur obligari non tamen inſolidum, ad tex. in l. cum ultra C. de non numer. pen. vbi deſumitur concluſiõ illa quod qui pattem accepit non tenetur inſolidum, ſed dumtaxat ad acceptum, & ſic erant verba prænarata ſpecialiter, non autem generaliter intelligenda ad euitandum abſurdum.

Sed vterius progrediendo, & rationes ipſius Franciſci Antonij conſiderando, dato tamen, & non conceſſo citra tamen veritatis præiudiciũ, quod tale debitum magnum intelligeretur comprehenſum, ad huc tamẽ ex duobus fundamentis releuari poterit, nempe prætextu erroris, ac enormiſſimæ læſionis.

Reſpectu erroris, quia debitum ipſum præſupponebatur contractum ſuper domo donata, & realiter erat ſuper alio corpore hereditario ſpecificato, vt ex instrumento præſentato, ex quo per iuris diſpoſitionem ſtatutum eſt, 15 quod per diuiſionem bonorum errore probato, non officit diuidenti, & ſucceſſiue reſcindi, & reuocari poterit diuiſio, ad tex. in l. poſt diuiſionem C. de iur. & fact. ignor. vbi DD. l. maioribus C. communia vtriuſque iud. cum alijs apud Brun. conf. 82. num. 20. qui 16 loquitur ſpecifico in Procuratore conſtituto ad faciendum diuiſionem quã poſtea fuit comperta erronea, & vltra

eōs *Soccin.iun.conf.50.num.2.vol.4.*
Mandell.conf.748.nu.3. & conf.420.
nu.4.Borrell.conf.31.nu.12.Vegg.conf
19.nu.14. sicque diuisio erronea, erro-
 re probato non nocet, *Socc.fen.conf.*
33.nu.5.vol.4. etiam maiori diuiden-
 ti, *Socc.iun.conf.50.nu.27.vol.4.* pro-
 18 batur error, probando tem, aliter se
 habere, *Bar.in l.fed si me ff.de cond.in-*
deb. l.as.in l.admonendi nu.33. de iure
iur.Rom.conf.21.Cancer.par.3.cap.3.
nu.130. Ioseph Lud. decif. Lucens. 26.
nu.29. Surd.conf.202.nu.13.vol.3.
Mandell.conf.9.nu.49.conf.251.nu.
41.conf.265.nu.21. & 32.conf.332.
 19 facta in qua quis plus potuit retine-
 re, & per errorem plus alteri traditur
 veritate comperta regressum habet,
Soc.iun.conf.89.nu.3.vol.3. & proin-
 20 dē reuocari debet, *Gratian.discrpt.so-*
ren.cap.324.nu.9. ac ad æqualitatem
 reduci, idem in *conf.48.nu.43.eod.vol.*
 postquam ipsa decisio cum sit quædā
 21 ratio inter Partes composita, quæ
 ratio si esset malè composita debet
 ad certitudinem reduci, *Socc.iun.d.*
conf.48.nu.43.Boffa conf.20.nu.24.
 iustum erit, vt ipsa diuisio inequaliter
 facta reformetur, & ad æqualitatem
 reducatur, & inter maiores, *Ioan.de*
Amic.conf.33.nu.5. & ratio est illa,
 22 quia talis diuisio est quædam transa-
 ctio, quæ ad incognitata non trahi-
 tur, *Socc.iun.conf.138.nu.118.vol.1.*
Borrell.vbi supra nu.18. & hoc tam si
 error in persona consisteret, ad *tex.in*
l.cum putarem ff.fam.ercif. quàm in
 23 re, vt exemplificando tradit *Coff. Si-*
cul.in conf.6.num.59.in fin. in eo qui
 diuisit propria bona, supponendo esse
 hæreditaria, cum non essent, allegat
Feliceum iu tract.de societ.cap.40.nu.
2. vbi concludit, in hoc nullum sibi
 intulisse præiudicium, ex eo, quia er-
 24 rore non nocet, quia à quolibet con-
 tracto, seu actu facto sub errore, & à
 credulitate, &c. potest quilibet ex cō-
 trahentibus recedere, *Mandell.conf.*
420.nu.4. & non mirum si promissio

25 erronea in instrumento diuisionis re-
 uocetur tanquam erronea, *Mandel.*
conf.420.nu.4. & semper venit talis
 diuisio retractari, idem *conf.748.n.3.*

In tantum hoc pro vero reputatur,
 quod nihil ob stare videtur iuramentum,
 eo quod stante errore, iuramen-
 26 tum nil operatur, quia iuramentum
 semper illam habet conditionem ta-
 citam, quam habet actus super quo
 interponitur, ex *Ang.conf.315.* firmat
Brun.vbi supra sub nu.22. latè *Grass.*
de exceptio.in excep.8.nu.7. quia care-
 ret consensu, *Borrell.ibid.sub.num.11.*
versf. quinimò, & qui erant non con-
 27 sentit, *l.fed hoc ff.de aqua plu. arcen.*
l.si per errorem ff.de iurisd. omni. iud.
l.nihil consensus ff.de regul. iur. cum
alijs apud Canc.var.resol.lib.1.cap.1.
nu.255. & par.2 cap.8.num.99. Coffa
conf.7.nu.58. Galerat. de renun. cent.
2.renunt.119.nu.3. Immo etiam si
 28 fuisset promissum non posse contra
 diuisionem venire, ex *Bald. Dec. Cra-*
uet. Casfr. Corn. Ruyn. & ceteris firmat
Borrell.d.conf.31.nu.12. & fortius si
 errori fuisse renuntiatum, vt pater ex
 29 instrumento diuisionis, nam & si tam
 in genere, vel in specie renuntari pos-
 sit errori, per ea quæ probat *Galerat.*
in d.tract.de renunt.119 adhuc tamen
 30 exigitur clausula illa, nempe *sciens se*
ad prædicta non teneri promissis &c. ex
Bar. in l.4.S. ff. si quis caus. & l.si
rem dari ff.de verb.obl. Alex.conf.42.
lib.1. probat ibi *Galerat. nu.6.* aut si-
 miles clausulæ consensum expressum
 denotantes, *Mandell.conf.745.nu.7.*
Rolan.conf.100.nu.134. & Jeg.vol.4.
 quæ non aliter in hac diuisione enun-
 31 ciantur; sed simpliciter fuit promif-
 sum non contrahenire aliqua ratione,
 nec etiam doli mali, vis metus, erro-
 ris enormis, seu enormissimæ lesionis,
 &c. & hoc casu inquit *Ant. de Burg.*
 quem citat ibi *Grass.nu.9* quod quan-
 do quis inducitur per errorem ad ali-
 quem actum, licet promittat non con-
 trahenire, ob id sibi non præi-
 32 pat *tex.in l.f.S. item quas fuit*
dist. in deb.

Et confequenter minimè obftare
 32 poterunt verba illa appofita in diui-
 33 fi ne, ſcilicet, *ipſi fratribus bene cogni-*
 34 *ta, &c.* nam diuifio intelligitur facta
 iuxta decentiam, & conuenientiam,
 34 quãdam, vt res non conſideratæ, de
 quibus non fuit facta mentio intelli-
 gaatur assignatæ illi Parti cui conue-
 niunt, *Soc. iun. conf. 76. nu. 5. vol. 2.* ita
 pariter promiffio, ſeu conuentio Par-
 tium referenda erit ad id, quod Par-
 tes cogitare debent *ex Bald. 10. de*
Amic. conf. 12. nu. 21. Quapropter da-
 35 dato errore clauſula *ex certa ſcientia,*
 nil operatur, idem *Gratian. cap. 788.*
nu. 10. Menoch. de præſump. lib. 6. præ-
 36 *ſump. 23. nu. 1.* adeò quod ſicuti er-
 ranti in tranſactione, erit ſuccurren-
 dum etiam ſi in ea ſit dictum inſpe-
 ctis cognitis verbis teſtamenti, ſeu
 quò aſſeruit ſe plenius informatum
 40 de tenore teſtamenti, *Soc. iun. conf. 98.*
nu. 10. vol. 2. ita in hac diuifione.

Hæc quòad errorem; quantum ve-
 rò ad læſionem pertinere videatur
 notoriè conſtat ipſum Franciſcum
 Antonium quãdam mobilia accepif-
 ſe valoris ad ſummam duc. 120. in cir-
 ca, & vltra mediocritatem illorum ſibi
 debiti onus aſſumpſiſſe ſoluendi que-
 dam debita, & legata paterna, mater-
 na, & fraterna duc. 300. in circa, &
 nunc præterditur aliud debitum duc.
 200. exoluendorum, vnde data maxi-
 ma læſione inter eos, ac inæqualitate;
 37 proculdubio læſio enormiſſima re-
 ſultaret, & huius prætextu diuifio re-
 ſcinditur, ita *Mand. conf. 410. num. 5.*
 & ſic contra diſpoſitionem iuris *in l.*
inter filios C. famil. er. ſc. vbi *Impera-*
tor inquit inter filios, & filias bona
 in teſtatorum parentum pro viribus
 portionibus æquo iure diuidi oportere
 explorati iuris eſt, omni iure ad
 æqualitatem diuifio erit reducenda, ad
 euitandam inæqualitatem ipſam.

Nec proinde obſtabit, quod per ſo-
 38 lutionem redditus factam ab ipſo Frã-
 ciſco Antonio videatur ratificata di-
 uiſio, ex traditis per *Coſtam Sicul. cõf.*

32. nu. 36. poſt quam ratificaffe non
 dicitur, id quod ignorauit, ſeu de quo
 plenam notitiam non habuit, immò
 neque ſufficit habuiſſe qualem qua-
 39 lem ſcientiam in genere, vt tradit
Cancer. var. reſol. par. 2. cap. 6. nu. 103.
 ſubdens, quod qui allegat ratificatio-
 nem debet probare ſcientiam, & am-
 plius ignorantia præſumitur quando
 factum proprium fuiſſe exemplifica-
 tum, non per ſe, ſed vel per filium, vel
 procuratorem, vt *ex gl.* notat *Menoc.*
lib. 6. præſump. 23. nu. 4. 2. vt erat in ca-
ſu noſtro, & tantò magis ratificata nõ
cenſetur per ſolutionem diuiſio, quia
id procederet quando fieret diuiſio
cum Parte aduerſa, ita quod illud par-
ctum implicitum haberet conſenſum
*vtriuſque Partis, vt ibi *Cancer. notat**
nu. 102. & decifum tradit; Ratificatio
 40 enim non inducit, nec præſumitur
 niſi probata ſcientia actus, nec exten-
 ditur ad ignorata, *Surd. conf. 28. num.*
118. & conf. 104. nu. 36. vol. 1. vbi nu.
38. eiſdem conf. 104. ſubdit, quod
 41 ſcientia debet eſſe certa, & diſtincta,
 alias ratificanti non nocet; imò ſol-
 uens vſuras non dicitur agnoſcere
 42 debitum, quod ipſe non fecit, niſi ſol-
 uiffet per decem annos continuè ex
 certa cauſa, nec ſuffici vnica ſolutio,
 ex *Mafcard. concl. 482. notat *Coſta**
conf. 51. nu. 6. ſubdens nu. 7. data ſolu-
 43 tione decemnij, ſi cauſa contractus
 non eſſet vera, corrumpunt ſolutiones
 vt erroneæ, & poſſunt repeti, ex *Alb.*
*conf. 222. nu. 38. *Alex. conf. 113. vol.**
*1. vbi num. 3. ex *Bal.* inquit dictas an-*
nuas ſolutiones debere fieri ex certa
 ſcientia ſoluentis, quæ non cadit in
 44 hærede, & ob id ſolutum repetitum
 indebitè, omni iure erit reſtituendum
 ex *doctr. Dec. in *Leuius per errorem in**
ſi ſſ. de regul. iur. vbi concludit non
 aliter donationem factam eſſe ob in-
 debitè ſolutum, ſi vſuras qui ſoluerit
 quæ ſunt acceſſoriè ad ſortem, quia
 videtur ſoluiſſe ne moleſtetur ſuper
 debito principali, ad quod putabat ſe
 teneri.

Vnde

Vndè ex ijs notoria iustitia ipsius Francisci Antonij conspicitur ne teneatur ad soluendum integrum paternum debirum duc. 400. nisi pro medietate, & proindè iure optimo ad æqualitatem esse deducendam diuisionem bonorum hæreditariorum, arbitror cum restitutione indebitè soluti, prout supplicatur, & sperat ita, per S. C. determinari. Cetera suppleat Religio ipsorum Dominorum Iudicantium.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium l. 2. C. de resc. vend. in diuisione an procedat.
- 2 Diuisiones facte impugnantur pretextu erroris.
- 3 Iudex ex officio cogit aduersarium non collata conferre etque manserunt indiuisa diuidere idem in occultatis nu. 4.
- 5 Iudex in Iudicio familie eriscunde nihil debet indiuisum relinquere.
- 6 Vtile per inutile non debet visitari.
- 7 Tex. l. nu. 2. C. de hæred. act. ponderatur.
- 8 Restitutio in Integrum aduersus lesionem petita an militet.
- 9 Lesio enormissima attendi, an debeat respectu totius summa vel portio nis.
- 10 Diuisio inequaliter facta, an debeat in melius reformari.
- 11 Iudicium familie eriscunde quid operetur in diuisione bonorum.
- 12 Diuisio, & calculatio sunt correlatiua.
- 13 Ratio tota reuideri non potest sed parcella tantum & errore probato.
- 14 Diuisio non retractatur si non equaliter facta fuerit sed arbitrio Iudicis erit parti sese satisfaciendum.
- 15 Valor hereditatis non attenditur sed quarta cum quaritur quatenus heredes pro sua virili teneatur.
- 16 Iudex procurare debet ut ad quo tam reducatur diuisio ad hoc ut unus quisque heredum debita pro rata agnoscat.

17 Diuisio facta ad equalitatem reducenda ne inter fratres odium oriatur, & equaliter seruetur, & ita decisum.

ALLEGATIO XV.

DVo iudicia intèntauit Franciscus Antonius de Tomase aduersus Michaelè Sanuarium eius fratrem, vnum principaliter, aliud accessoriè, & in consequentiam ad eundem finem tendentia, & primum iudicium principaliter institutum in se continet paternum debitum duc. 400. redditum Carolo Bracciollino in ann. duc. 28. ex communi errore ipsorum fratrum, credentium esse beneficium super quadam domo donata eidem Franciscò Antonio ab eius patre, & patruo, ita quod ipse Franc. Ant. errore ductus soluerat d. duc. 28. eidem suo fratri, qui pariter errore ductus receperat, adeò quod post diuisionem inter eos habitam, compertum fuit d. debitum fuisse beneficium per eorum patrem super introitibus gabellæ huius ciuitatis, & propterea institit ipse Franc. Ant. in S. C. non teneri ad solutionem totius debiti, sed tantum ad medietatem illius proportionè hæreditaria, repetendo indebitè solutum, aliud verò iudicium secundariò, & in consequentiam intèntatum, refertur esse læsionis suæ partis, dum fuerat oppositum ab eius germano, iam quod assumpserat ipse Franc. Ant. in diuisione, onus soluendi quædam debita paterna, materna, & fratèrna, & aliud debitum in hæreditate non reperitur, ideò ad illud totaliter tenere videtur; Ea propter replicabat Franc. Ant. non aliter ad illud teneri totaliter, cum de eo cogitatum non fuerat, nec in diuisione deductum, adeò quod si de eo mentio facta fuisset, non accepisset quædam mobilia, parui valoris, ad soluendum legata paternam, maternam, & fratèrna maioris valoris, & superaddita medietate d. debiti duc. 400. remansisset satis læsus in

sua portione, hæc in Facto.

- In hac facti serie ad disjuciationē articuloꝝ conspicitur, nullo alio remedio in diuisione hæreditatis inæqualiter facta uti posse beneficium l. 2. C. de resc. uend. vel etiam conditione l. maioribus. C. commun. utriusq. iudicij, vt ad æqualitatem reduci possit, & inæqualitas illa cesset, cuius fit mentio in l. maioribus, etiam ad læsionem vltra dimidiam attingat in. d. l. 2. ex multis nouissimè probat Berlich. dec. 146. in prin. & ob id respectu primi iudicij erroris prædicti debiti vltra deducta in prioribus allegationibus super factis, in hoc conserunt tradita per Valasc. in sua praxi partis. cap. 39. vbi in terminis nostris reassumir omnes causas propter quas impugnari possunt partitiones, & inter ceteras nu. 58. ad proposurum huius prætenstionis, hæc verba formalia protulit, v. 3. *Quinto etiam modo impugnari possunt partitiones iam facta, & signatæ, si collatio alicuius rei per errorem, vel deceptionem, omisa est; tunc enim inquit tex. in l. si soror, C. de collat. officio iudicis compellendum esse aduersarium non collata conferre, & quæ manserunt indiuisæ, diuidere ad idem l. 3. C. fam. ercisc. ibi, & quid à coherede sublatum probatum fuerit, & l. 1. ibi, si non omnem paternam hæreditatem ex consensu diuisisti, Cod. eod. & idem in occultatis, quæ etiam peti possunt conferri, vt per Ias. in leg. eademum, nu. 7. C. de collat. & generale est, vt in iudicio familiaræ heriscundæ nihil debeat Iudex indiuisum relinquere, l. hæredes, S. si filius, ff. fam. ercisc. sed aduerte, quod per hoc non debent rescindi diuisiones iam factæ, quia iura præcitata à rale aliquid nõ dicunt, nec debet audiri, qui propter res non diuisas postulat annullari iam factas portiones, cum vrile per inuitle non debet vitari, & ita tex. in d. l. si soror, solum illud plus, quod apud hæredem reperitur, restitui iubet, & similiter iura superius allegata, hæc*

ille, quod idem erit seruandum in oneribus ad hæreditatem pertinentibus, ad tex. in l. 2. C. de hered. act. ibi *pro hereditarijs partibus hæredes onera hereditaria agnoscere, etiam in fisci rationibus placuit, & c. vbi glos. allegat alia iura concordantia, & fortius quotiescunque onera superuenerint, semper hæredes pro rata tenerentur.*

- Quantum verò ad aliud iudicium secundariò, & in consequentiam pertinet, scilicet læsionis ad comprobationem iudicij erroris occurssi, circumscripta illa controuersia à Couar. & Gratian. prolata, qui in simul cum alijs loquuntur in casu restitutionis in integrum petite aduersus læsionem, de quo non est nostrum tractare, sed de eo dumtaxat remedio simpliciter inorentato aduersus portionem ipsius Franc. Ant. citta restitutionem in integrum, & circa hoc inter alia remedia cumulata per Valasc. vbi sup. nu. 17. & seq. est istud, quo casu quærit, si respectu totius summæ, vel portionis, solum erit attendenda læsio, & reulit in hoc duas esse DD. opiniones, quarum vna fuit Bart. cum alijs ibi relatis, qui tenent, esse attendendam læsionem totius summæ in sexta, alia fuit Abb. & aliorum ibi relatorum, nu. 19. assententium, læsionem esse considerandam respectu portionis in tertia, & hanc opinionem esse communem, benè verum, prout ipse Valasc. ex Alex. subnectit opinionem Abb. eandem esse cum opinione Bart. licet in verbis dissentient, quia læsio, quæ in sexta parte totius summæ inest, est læsio in tertia, respectu portionis alterius, quod assequitur Barbat. in cap. cum causam num. 12. de empt. & vend. & vtcumque sit diuisio in qualiter facta, beneficio d. l. maioribus, in melius reformetur, etiam si læsio non sit vltra dimidiam. ex Soccin. iun. conf. 48. nu. 40. & seq. Frid. Pruchm. conf. 20. qu. 2. nu. 137. vol. 2. firmat ibidem Berlich. per tex. generalem d. l. maioribus, ex cuius tenore clarè constat, ibi

tan.

tantam lationem ultra dimidiam non inuertuisse, vt animaduertit *Pinsl. in d. l. 2. p. 2. cap. 1. nu. 1. vers. ex cuius legis tenore*, & rationem assignat ibidem *Berliccb. num. 5. ex Socc. Iun.* vbi supra *Tufcus to. 2. verbo diuisio, concl. 522. nu. 4.* quia diuisio est quædam competatio, & ideo fit errata, vt quia non exeat, vel minus exeat, quam sit datum, & diuisum, meritò ad æqualitatem reduci, & corrigi debet, prout ita decisum testatur in illo Senatu, & postquam reperitur facta assignatio ipsi Franc. Anton. suæ portionis, cum onere soluendi quædam debita paterna, materna, & fraterna, quæ ascendebat ad valorem duc. 300. pro valore quorundam bonorum mobilium, ascendentium ad summam duc. 120. in circa superaddita medietate, duc. 200. ex dicto debito, summa totalis ascendit ad summam duc. 500. sicque in sua portione adiudicata prægruari vndique comperitur, quamobrem constitutum videtur esse remedium, relatum ab eodem *Valasco in d. praxi*

11 *cap. 22. nu. 24.* dicente, vt si familiæ herescundq; iudicium inter duos, pluresue vertatur, & plures res debeat diuidi, tunc singula res, singulis hæredibus adiudicari debent, *l. hac ad ista li. C. de secun. nups. & l. si qua, C. fam. heresc.* et si in alterius persona prægruari videatur adiudicatio; quia illi res adiudicata plus valet; debet condemnari vt soluat coheredi in pecunia, id, quod pluris est, & ita iubet *lex. in S. si familia, ff. de offic. iud.* vbi adijcit eo quoque nomine coheredi quemquam suo condemnandum esse, quod solus fructus hæreditatis fundi perceperit, vel rem hæreditariam corruerit, vel consumplerit hæc ille.

12 Diuisio namque, & calculatio, videntur correlatiuæ, & dispositum in calculatione videtur habere locum, in diuisione, *Marg. de diuis. bon. lib. 1. cap. 11. nu. 7.* & subdit *nu. 11.* quod ratio eadem versatur in diuisione, quæ in calculatione ad exequendum, vnde

13 quemadmodum errore post approbatam rationem apparet, non debet tota ratio reuideri, sed parcella dumtaxat, in qua error consistit erit attendenda, vt probat *Escob. de ratioc. cap. 41. sub nu. 30.* ita in diuisione idem.

14 erit attendendum, quæ si non equaliter facta sit, non erit retrahenda, sed arbitrio Iudicis erit parti læsæ satisfaciendum, iuxta communem DD. opinionem, de qua per *Gozad. conf. 44. nu. 15. Ant. Gabr. post Bar. Bal. & ceteri in l. 1. C. com. diuid.* in suis communib. opin. *vol. 1. lib. 4. pag. 194. nu. 40. in fine*, quos probat ibid. *Marg. num. 28.* etenim hereditatis valor non ar-

15 tenditur, sed quota, cum queritur, quatenus hæres pro sua virili teneatur, *Coff. de port. rat. qu. 45. sub nu. 15.* & propterea si diuisio hereditatis non fuerit facta per quotas, sed per partes

16 singulares Iudex debet curare, vt ad quotam reducatur, ad hoc vt vnusquisque hæredum debita, pro rata, agnoscat, ex *Gastr.* probat *Costa eod. tract. qu. 195. nu. 4.* sicque omni iure erit diuisio facta ad æqualitatem re-

17 ducenda, nè inter fratres odium oriatur, & æqualitas inter eos seruetur, eò magis errore iam probato, & ita iudicatum refert ibi *Berlicc.* prout quoque ita iudicandum speratur hæc currenti calamo pro veritatis indagatione dixisse sufficiat. Cetera supplementant Religiosis Iudicantes.

Io. Baptista de Thoro.
 Carolus Brancatius.
 Io. Franciscus Vitalianus.
 Petrus de Philippi.
 Aloysius Gamboa.
 Io. Antonius Parisius.
 Balthazar de Angelis.
 Io. Baptista Sabbatini.
 Tiberius Deamatus.
 Io. Franciscus Marotta.
 Io. Baptista Filiogerus.
 Io. Baptista Consalonus.
 Iulius Cæsar Galuppus.
 Io. Baptista Pisanelius.

Fran-

Franciscus Marcius.
Marcantonius Cioffus.
Dicacus Molcs.

S V M M A R I V M.

- 1 *Monachus non in peiorem sed meliorem statum ingreditur.*
- 2 *Monachus dicitur servus propter statum nam per talem servitutem status augetur magis, quam minuitur.*
- 3 *Monachus non minuitur nec in maxima nec in media capitis diminutione neque in minimo quia retinet familiam, & succedit ut suus.*
- 4 *Monachus an mutet familiam, & quomodo.*
- 5 *Monachus ad maiorem statum ascendere dicitur.*
- 6 *Monachus pro mortuo habetur, qualiter intelligatur.*
- 7 *Monachus solemniter professus in Religione approbata fingitur mortuus.*
- 8 *Monachi dicuntur mortui quo ad matrimonia contrahenda, & qualiter respectu aliorum.*
- 9 *Doctoratus dignitas non improbatur religioso maxime in Theologia.*
- 10 *Naturalia in Monaco sunt immutabilia.*
- 11 *Monachus retinet nobilitatem.*
- 12 *Monachus agnationem aut cognationem non amittit.*
- 13 *Monachi succedunt parentibus, & an succedant ab intestato vel ex testamento.*
- 14 *Monachus non tantum parentibus quantum cognatis, & agnatis succedit.*
- 15 *Monachus comprehenditur in statuto vocante masculos exclusis feminis.*
- 16 *Monachus ratione sui iuris iura retinet, & transmittit.*
- 17 *Legatum factum in beneficium monachi adincentis testatori debetur siue factum in beneficium familie, & similitum.*
- 18 *Monachus nobilis non prohibetur nominationes impetrare ad episcopatum, & cardina latum ascendere.*
- 19 *Doctoratus est honor.*
- 20 *Doctorari possunt religiosi ut doceant & predicent domino de licentia superioris.*
- 21 *Doctoratus est actus ecclesiasticus, & a persona Ecclesiastica percipitur, & autorizatur.*
- 22 *Monachus potest esse doctor, & Monasterium tenetur facere expensas doctoratus.*
- 23 *Legatum factum si studuerit intelligitur si ad doctoratum pervenerit.*
- 24 *Pater tenetur ne dum ad expensas studet sed etiam doctoratus.*
- 25 *Testator legans ex parte studij consideravit effectum doctoratus.*
- 26 *Legatum factum cum doctorabitur vel pro expensis doctoratus si viuo testatore doctoratus est, vel aliunde expensas fecerit ad hoc peti potest.*
- 27 *Legatum dicitur honor.*
- 28 *Faures ampliandi sunt odia restringi.*
- 29 *Favor in odium non erit retorquendum.*
- 30 *Legatum factum sanguine coniuncto istam interpretationem habet.*
- 31 *Legatum non perit per mutationem do artificio in artificium.*
- 32 *Monachus non debet esse deterioris conditionis quam alius.*
- 33 *Legatum magnum factum puellis maritandis, & paruum pro monachando, magnum debetur moniali.*
- 34 *Monachi regulares possunt habere bona in communi, & succedere, & acquirere possunt.*
- 35 *Monachus incapax est possidere proprietatem.*
- 36 *Monachus si efficiatur usufructuarius ad eum transfertur comoditas iuris usus fructus.*
- 37 *Usufructus non finitur per ingressum religionis.*
- 38 *Monachus ratione alimentorum, & suis necessitatibus potest habere usufructum.*
- 39 *Monachus potest pro expensis studij percipere necessaria pro quibus potest obligare Monasterium.*
- 40 *Bona delata monacho capaci debent esse apud monasterium.*

ALLEGATIO XVI.

A Nibal Cefarius Secretarius Sacri Regij Cónsilij Neapolitani, post institutionem hæredis vniuersalis, in suo testamento iussit extrui Montem in beneficium trium familiarum sibi sanguine coniunctorum, scilicet illorum de Cefareo, Pulucrini, & de Mercato, & præsertim mandauit obseruari subscriptum legatum in beneficium Mascularum descendentium ex illis, per hæc verba videlicet. *Item uoleſſo Anibale, cbe delli frusti, et intrate sudette babbiano anco à godere li figli mafcoli legitimi, e naturali à natiuitate procreati, e procreandi, dalli predetti nominati uidelicet, compiti, cbe bauerà ciaſcheduno de loro anni ſette di età, inſino all'età di anni 14. finiti ſi pagherano ducati 36. l'anno per vno, meſe per meſe la rata, per attendere alle lettere humane, & altri eſercitij, e virtù, e dopoi finiti li 14. anni, à quelli cbe ſtudiaranno legge, ò uero theologia, ò uero filoſophia ſe li paghino il doppio, cioè ducati 72. l'anno per ciaſcheduno di eſſi, meſe per meſe, ut ſupra, purchè attendino alli ſtudij predetti di legge Ciuile, Canonica, ò filoſophia, ò theologia, per altri anni ſette, cbe ſeranno compiti anni 21. di età loro, tal cbe uerranno ad bauer hauuto in detti anni 14. per li effetti predetti ducati 756. per vno, nel fine della quale età d'anni 21. à ciaſcheduno d'eſſi, cbe con effetto ſe dottorera in alcuno delli eſercitij predetti. ſe li debbiano pagare per le ſpeſe neceſſarie del detto dottorato altri ducati 244. cbe in tuſti faranno ducati milli, per ciaſcheduno di detti mafcoli, altramente non adimplendofi per loro le coſe predette, cbi mancherà non debbia godere della ſdetta diſpoſitione &c.*

Cum autem Antonius Dominicus in ſeculo nominatus, & filius legitimus, & naturalis Francisci Cefarei vnus ex nominatis à reſtatore ſtetiffet in poſſeſſione exigendi ſubuentionem dicti Montis operam nauando ſtudijs prædictis, et inde bono zelo

zelo ductus inferuendi Deo ingreſſus ſit Sacram Congregationem Canonicorum Regularium Lateranenſium S. Auguſtini, vota ſolemnia ſolita emittendo profeſſionem, peragendo, nomen, Domni Archangeli conſequutus eſt; quapropter intendens inceptum opus ſtudioſum ad finem deducere, hoc eſt, ad perfectum Doctóratuſ gradum in Theologia peruenire, inſtitit ſibi legatum iam dictum ſibi præſolui à Gubernatoribus Montis prædicti, & quamuis ad ipſius excluſionem obiectum prætendatur nullatenus legatum prædictum ei deberi per mutationem ſtatus, cum de laico ſit effectus monachus, & monachus ſit mundo mortuus, à familia, agnatione, ſeu cognatione alienus, & amplius quoniã dictuſ legatũ pro ſubuentione relictum ad alimẽta reſtriçtum, ea à Monasterio ſibi debita nullatenus prætendi potuiſſe.

Nihilominus perſcrutando rationes de iure probatas, ipſum à confeſſione dicti legati neutiquam eſſe excluſum, ſed ei ſoluẽdũ vndiq; reddũtur rationes clarificatæ ex ſequentibus.

Illud ſiquidem ante omnia principaliter intucendo axioma, circa ſtatus mutationem, non eſſe de iure improbatum, cum non in peiorem ſtatum monachus ingreditur, ſed verius in meliorem ſtatum, ad quod inquit Bart. in Auth. Si qua mulier nu. 5. C. de Sacroſ. Eccl. ſed dicitur ſeruus propter ſtatum, vt ſic propter talem ſeruitutẽ ſtatus eius augeatur, magis, quam minuitur, *Auth. de monac. in princ. ubi ſubdit num. 6. quod monachus non minuitur, nec in maxima, nec in media capitis diminutione, neque in minima, quia retinet familiam, & ſuccedit vt ſuus leg. Deo nobis S. 1. C. de Epife. & Cleric. ſequitur Berthac. in verbo monachus, & licet ibidem Barb. videatur aliter ſentire dicendo, quod verè mutar familiam, adhuc ibidem Salyc. 4 ſub nu. 2. ex pluribus probat, non mutare familiam, cum in melius ſtatus mutetur, ſequitur Io. Stephan. Duran.*

5 *qu. Iuris 7. col. 3. & qu. 4.* imò ad maiorem statum ascendere censetur, ita *Reg. Valenz. in conf. 135. nu. 29. vol. 2.* & per monacatù nō derogatur dignitati, sed tñ sicut quis in dignitatē, *Luar. de Palatijs in tract. quod flant. masc. & c. in princ. n. 96.* Ea propter nō officit si dicatur monacù pro mortuo haberi, *Alber. in d. l. Deo nobis nu. 2. vbi cæteri Doct. & perinde haberi, ac si nō esset, Ramon. conf. 95. n. 86.* postquā id ciuilius erit intelligendū *Hond. conf. 60. n. 15. vol. 2. Marc. Anton. var. res. lib. 5. resol. 83. n. 19.* & nō naturaliter, & potius fictē, quā verē, nam hæc est quædam fictio *Suarez. in alleg. 20. n. 15.* quo circa monacus solemniter
 7 professus in religione à Sancta Sede approbata fingitur mortuus, licet verē viuat, *Coffa de Retros. c. 1. monit. 5. n. 3.* & dicuntur monaci mortui quoad
 8 matrimonia contrahenda, & illud intelligitur quoad onera, nō quoad comoda, vt probat *Grillenz. conf. 1. n. 15.* & quoad acquirēdū Monasterio, *Reg. Valenz. l. bidē n. 121.* cum legati natura sit afferre cōmodū, & vitiatē, *Dec. conf. 425. n. 2.* imò pro mortuo monacus habetur quoad actus laicorum, & seculares religioni contrarios, & monachis prohibitos, vt inquit *Alber. in d. l. Deo nobis n. 4.* & in *Ausb. ingressi n. 23.* sed doctoratus insignia consequi
 9 non est improbatū, neq; religioni cōtraria, potissimū ad scientiam Sacræ Theologiæ deuenire, cū propiū sit Religioso dñ ea proficere, *Cosm. Guijm. in prag. sanct. Rub. de Coll. verb. legere.*
 Nec propterea familiā, agnationē, siuē cognationē verē monacus amittere videatur: cum hæc sint ei natura
 10 lia, quæ sunt immutabilia ad *tex. in §. sed naturalia inst. de iure nat. gent. & ciuil.* quo fit, vt monacus nobilis proprius retinet nobilitatē generis *Marta conf. 141. n. 17.* nec ipsam amittit *Reg. Valenz. d. conf. 135. nu. 26.* neque familiā, ex qua nobilitate deducitur, *Marta ibid. n. 18.* & quotidiana experientia docet Monacos ipsos nomina propria mutari ob meliorem statum

religionis, & per ingressum illius dicitur nasci nouus homo *Laur. vbi supra nu. 109.* nō tñ cognomina, & ordinariē nūcupari talē de tali familia.

- 12 Et cōsequenter nec agnationē, aut cognationē amittēte quæ taliter monaci iura sūguinis retinet *Doct. in d. l. Deo nobis §. hoc cognitū Abb. in c. q. nos de testa. Io. Steph. vbi sup. Reg. Valenz. vbi sup. nu. 15. Marta ibid. nu. 19. Grillenz. eod. loc. n. 8.* qui n. 12. respondet eorū dicto afferentium, monacos non habere agnationem cū ipsi agnationem in cœlis, non in terra habere videantur §. 1. *Ausb. quæ mod. oport. Episc. ad hoc vt non exeat ad colloquendum cognatē, vel consanguinē*
 13 Hinc inspecto tali iure sanguinis Monaci succedunt parētibus, vt ibide *Grillenz. profequitur. Marc. Ant. vbi sup. n. 11.* & monacus, siue religiosus succedit ab intestato, vel ex testamēto, perinde ac si nō esset ingressus religio ē *Dec. cōf. 671. n. 1.* & nō tātū parētibus, quantum cognatis, & agnatis succedere dixit *Bart. in §. nulla n. 3.*
 14 *Autb. de sanctijs. Episc.* & cōprehenduntur in statuto vocante masculos exclusis fœminis *Parif. conf. 47. n. 62. vol. 3. Laur. de Palat. vbi supra n. 105.*
 16 Et hoc rōne iuratis iura retinet, & transmittit *Add. ad Barin. sub conditione ff. de lib. & postb. verbo conditione, Crauet. conf. 152. nu. 2. Bald. in d. l. Deo nobis §. hoc etiam nu. 44. Suarez ad leges for. tit. de los pleytos nu. 26.*
 17 Si n. Monacus admittitur ad successionē vniuersalē, quāto magis ad cōsecutionē legati admitti debeat, maxime quādo fuerit factū in beneficium actinētū testatoris iuxta *cōf. Parif. 49. vol. 2.* siue in beneficiū cognatorū, & familiæ iuxta *cōf. Paul. Casp. 338. vol. 1.* qua de re legatū factū familiæ largiūsumi debere, & et ad agnatos extēdi pbat *Curt. iun. conf. 338. nu. 19. vol. 3.* potissimum ad proximiores testatoris porrigitur, & exinde alijs gradatim *Rol. conf. 100. n. 8. vol. 1. Parif. conf. 47. nu. 62. vol. 3. Dec. conf. 402. nu. 14. & conf. 111. n. 1.* præsertim ad consecutionem

nē legati facti in beneficiū agnatorū testatoris pro subuentione si uoluerint operā nauare studii legum, vel medicinz iuxta consilij *Hannd.* 57. vol. 2.

His præhabitis pro fundamēto dicendorū ad particulare institutū, de quo contentio existat deueniēdo; secundariō primaduertendū esse censui, esse apud DD. receptū, Monachos non esse prohibitos ad dignitates ascendere, cū et Monachus nobilis non prohibeatur nominationes impetrare, *Rebuff. in tract. nominat. q. 17. nu. 31.* & sic ad Episcopale dignitatē, vel Cardinalatū ascendere, c. *quorundā de elect. in sexto, Galus in tract. de except. tit. 3. except. 8. p. 2. n. 30.* & fortius ad dignitatē Doctoratus, & proculdubio dignitas est, *Dec. in c. ppositi n. 18. de prob. & cōs. 160. n. 2. Bal. in c. cōs. Cod. S. ideo n. 1. et Grat. cons. 106. n. 17. s. 1.* immō dignitas multū considerabilis, *Reg. Valenzuol. cōs. 34. n. 60. subdens n. 61.* quod doctoratus est honor, ob quod Doctores dicuntur esse in dignitate positi, & dicuntur illustres, *Grillen. cons. 121.*

Hinc optimē *Gugliel. de Bened. in c. Raynunt. verb. & uxore nomine Adelasia n. 213. de test.* hæc uerba protulit, hinc est, q̄ Religiosi possunt doctorari, ut doceant, & prædicēt domino, tamē hoc fiat de licētia sui Superioris secundū *Hofsten. in sūma in tit. de Magist. §. qualis debeat, & Panor. in c. de multa de prob.* quoniā talia Religioso conueniūt maximē Prælati, q̄ doctoratus est actus Ecclesiasticus, & à psona ecclesiastica precipitur, seu auctorizatur secundū *gl. in c. l. 1. de Magist.* quo fit, ut Monachus possit esse Doctor, & Monasterium tenetur facere expēsas doctoratus, ex quo licētia sua est in studio, *Felyn. in c. cū dilecta de rescript. n. 19. vers. amplia prædicta, & p̄p̄terea si fuerit factū legatū alicui, si studuerit in legibus, intelligeretur si ad Doctoratū p̄uenit, Dec. cōs. 177. in fine, quē p̄bant *Vezin. inter cōm. opin. lib. 6. t. de cond. insert. n. 60. Carrau. in rit. 285. sub n. 13. & melius *Las. cons. 149. n. 1. lib. 4.***

Matic. de tacit. et ambig. lib. 24. s. 44. n. 14. itā q̄ pater nedū ad expēsas studij, sed et ad expēsas doctoratus tenetur, *Horat. Lucius in tract. de priu. scol. priu. 16. vers. 1 r. amplia, cū aliis p̄ me adductis in 3. p. nostri cōp. ver. pater, & ita decisū p̄ M. C. retuli, quibus cōueniunt examinata p̄ *Hond. d. conf. 57. n. 16.* quāto magis quādo expressim fuerit factū legatū nō tantū pro expensis in studiis, eo quia testator legēs expēsas studij cōsiderauit effectū doctoratus; ut inquit *ibid. Hond. n. 5. subdēs n. 40.* sub tali legato expensarum pro subuentione ministrari debere expensas pro viūto, donec in studiis permancebitur pro libris necessariis, ac etiam p̄q̄ doctoratu, sed etiam quoties tam pro expensis in studiis, quā pro doctoratu relictum esset, quem admodum percipitur ex præcitate testamenti, & amplius stante tali legato expresso, si alicui fuerit relictum cum doctorabitur, vel pro expensis doctoratus, & uiuo testatore doctoratus est, vel aliqd̄ fecit expensas, adhuc peti possit legatum, ita *Paulus Cassr. in l. Publius n. 3. ff. de cond. & demonst. & ratio est, quia legatum dicitur honor, *Rol. conf. 89. nu. 7. vol. 3.* & legatarius dicitur honoratus, *Carsi. iun. conf. 62. nu. 3.* uodē erit concedens fauores ampliat, cap. *odia de reg. iur. in 6.* nec proindē, quod in fauorem concessum est, in odium retorqueri, l. *quod fauorem de leg. postquam in dubio legatum in fauorem legatarij factum uidetur, Dec. conf. 601. nu. 8.* propterea erit intelligendum in fauorem ipsius legatarij, *Alb. in l. si seruus nu. 6. ff. de leg. 1.* eo maximē si factum fuerit sanguine coniuncto, quoniam tuac interpretationem latam reciperet, post *Menoc. in pras. lib. 4. pras. 106. nu. 11. Mant. de coniect. vltim. vol. lib. 6. tit. 1. nu. 23. & 24. Hond. ubi sup. nu. 10.***

Nec propterea quod iste legatarius sit Monachus effectus, legatum extinguitur, quia legatum non petit per mutationem de artificio in artificio

Alb. in rubr. ff. de leg. 3. nu. 21. Non enim monachus esse debet deterioris conditionis quam alius, *Rebuff. in conf. 14. nu. 21.* summa igitur ratio est, quæ pro Religione facit, *l. sunt persona ff. de relig. & sumpt. fun.* si enim pro legato magno sacro puellis maritandis, & parvo pro monachis, communitur: *DD.* concludunt consimile magnum legatum monachibus præstandum esse, post *Curt. in cons. 297. n. 17. Reg. Tapia in autb. ingressi verb. ingressi c. 1. n. 12. Couar. var. resol. lib. 1. c. 19. nu. 9.* cum aliis per me adductis in summa *priuil. piarum causarum priuil. 242* prout fuit iam observatum per eisdem Gubernatores dicti Montis in beneficium Monialium de familijs supradictis augmentando illis dotem ultra relictam à testatore, fortius erit tale legatum Monachis de ipsijs familijs nominatis præstandum pro doctoratu: cum ex hoc familiæ prædictæ conuscant radijs dignitatum doctoratus ipsorum.

Postremo, respectu summæ remanentis due 800. ex quibus percipi mandatur usufructus, durante vita legatarij, si sine liberis decesserit, arbitrator in hoc non esse immorandum: Cum iura sint clara, nedum respectu Monasterij prædicti, sed verius respectu ipsius Monaci. Quoad Monasterium, certum est Religionem Canonicorum Regularium vivere in communi, quod nedum ex fide Viceabatis producta constat, sed pariter ex dispositione iuris, etenim Monaci, & Canonici Regulares possunt habere bona in communi, & succedere ad *lex. in cap. non dicat 12. g. 1. Mart. de success. leg. par. 3. qu. 13. art. 1. num. 18. Gallus de excep. in 8. excep. par. 2. n. 24.* asserentes esse capaces successionum, & tales Monachos, ac Canonicos Regulares in communi acquirere posse, *Port. Imel. conf. 23. nu. 30.*

Respectu verò ipsius monaci legatarij licet sit incapax possidere proprietatem *Zabarel. conf. 16. nu. 2.* non

tamen usufructum ex *gl. in cap. insinuante qui cleric. vel monac. vers. domo*, ubi Innoc. cum alijs apud eund. *Martam. in d. summa par. 4. qu. 1. art. 4. nu. 16.* quare si Monachus efficiatur usufructuarius ad eum transferretur commoditas iuris ipsius usufructus *Cassan. in consuet. Burgund. tit. des confiscations §. 1. in vers. de appartenent nu. 22.* nec usufructum relictum finire per ingressum religionis, ut probando concludit *Io. Sepb. Duran. quæst. 11.* nimirum si Monaco permitti possit, ut habeat aliquid proprium ratione usufructus pro alimentis, & suis necessitatibus. *Bart. in d. autb. ingressi Innoc. in d. cap. insinuante Galder. in conf. 2. de regul. Surd. de Alim. tit. 8. priuil. 79. nu. 6. Intrigl. sing. 97. nu. 123. par. 3.* & præsertim pro expensis in studijs faciendis, pro quibus poterit obligare Monasterium dum sunt necessaria ad sui sustentationem ex *gl. & Arch. in d. cap. non dicatis. & Menoc. lib. 3. præsumpt. 68. nu. 5. 8. & 9.* probat *Intrigl. d. lib. 3. sing. 102. nu. 46.* sicque data capacitate vtriusque dum monachus sit capax, bona delata debent esse apud monasterium capax in communi, *Bardellon. conf. 59. num. 19. vol. 1.*

Et quibus omnibus rectè concludendum arbitrator in beneficium ipsius monaci fore pronuntiandum, & ita sum voti, salua meliori deliberatione. Neap. ex Audibus nostris die 18. Septembris. 1640.

Ioannes Baptista de Thoro.
 Carolus Brancatius.
 Ioannes Baptista Filingetius.
 Ioannes Baptista Pisanellus.
 Iulius Cæsar Galuppus.
 Aloysius Gamboa.
 Ioannes Antonius Parisits.
 Marcus Antonius Cioffus.
 Didacus Moles.
 Io Franciscus Vitalianus.

Io. Franciscus Marcius.

Io. Baptista Sabbatini.

Et ita fuit executum per gubernatores Montis.

S V M M A R I V M.

- 1 Subuentio præsupponit indigentiam.
- 2 Legatum restringitur ad indigentiam, & quando.
- 3 Legatum factum pauperi superuenientibus diuinijs debetur.
- 4 Legatum præsumitur factum in beneficium illius in cuius utilitatem fit.
- 5 Attendi debet quod principaliter sic nõ in quod in consequentiam venit.
- 6 Relictum in subsidium idem importat, quod pro necessitatibus.
- 7 Subuentio consistit in alimentis, & expensis studiorum, & librorum.
- 8 Alimenta sunt subsidia vita.
- 9 Alimentorum appellatione veniunt expense studiorum.
- 10 Actio acquiritur absenti sine cessione ex stipulatione Notarij.
- 11 Actio censetur acquiri illis personis ad quas dirigitur effectus.
- 12 Alimenta, quæ debentur iure actionis possunt peti ex præterito.
- 13 Causa finalis est vis omnium causarum.
- 14 Causa semper debet precedere ex qua fit legatum.
- 15 Causa propria in legato est impulsua.
- 16 Causa finalis est respiciens testatoris commodum non legatarij.
- 17 Doctoratus honor Monasterio profiguus est imo, & toti Ecclesie nu. 18.
- 19 Legatum factum pauperi, & consueto dicitur ad pias causas.
- 20 Legatum factum pro studijs dicitur pium maxime relictum pro studio Theologie.
- 21 legatum pro doctoratu dicitur pium.
- 22 Legatum factum studioso intelligitur si ad doctoratum peruenerit.
- 23 Testator legans expensas studij considerans effectum doctoratus.
- 24 Legatum factum pauperi debetur etiã

superuenientibus diuinijs, & ratione fulcitur.

- 25 Legatum factum pauperi debetur eo facto episcopo.
- 26 Monachus subicitur potestati Abbatis sicut uxor viro.
- 27 Monachus tria proficitur castitatem, paupertatem, & obedientiam.
- 28 Monachus si peculeum habuerit priuatur communione fratrum, & sepultura.
- 29 Resolutio casus profertur.

ALLEGATIO. XVI.

AVdio nouum fuisse excitatum motuum pro exclusione petitionis D. Archangeli Cesa. ij. prætextu quod cum quon. Anibal Cæsarius intendere Montem erigere pro subuentione filiorum masculorum præsertim nascendorum ex familijs per eum nominatis, vt inter ceteri studere uolentibus in scientijs legalibus Philosophie ab anno septimo vsque ad 14. dari deberent unicuique ipsorum mensatim ann. duc. 36. & ab anno 14 ad 21. ad rationes duc. 72. pariterque tempore doctoratus in dictis scientijs dari mandasset subuentiones duc. 244. demum dictam eius uoluntatem in uita sua stipulari iussit præuio instrumento per publicum notarium in beneficium ipsorum descendendum, & propterea cū iam præfatus D. Archangelus ingressus sit religionem Canonicorum regularium dum præteritam subuentionem aliunde habuisset, ideo excludi uidebatur pariterque ab impensis doctoratus quas à Monasterio consequi deberet excluso monte prædicto, quasi cum ipsa subuentione præsupponat indigentiam *Honed. conf. 57. nu. 13. vol. 2.* postquam legatum restringitur ad indigentiam legatarij quando costaret testatorem legatum relinquisse vt illius indigentie prouideret idem *Honed. d. conf. 69. num. 23. 2. vol. 1.* & sic ea cessante cessare uideatur dispositio ipsa quemadmodum.

N n 3 lega.

legatum factum pauperi superuenientibus diuitijs patiter cessare non am-
 3 bigitur, vt per *Tirag. in tract. causa cessante par. 1. nu. 193.* præsupponendo ipsum institutorem considerasse nedum impotentias patrum sed etiam descendendum, vt ipsi subuenirentur à Monte in casibus prædictis, & non aliter, Nihilominus si recte intuantur iura ipsius D. Archangeli aliter erit affirmandum, & ante omnia eo præsupposito talem dispositionem principaliter fuisse factam in beneficium
 4 ipsorum filiorum descendendum sicuti legatum præsumitur factum contemplatione illius in cuius vtilitatem tedit, & reperitur factum *Borgogn. dec. 7. nu. 30. par. 3.* ita, & quælibet dispositio atque promissio quemadmodum hæc dispositio facta in beneficium studere, & doctorari volentium, & secundario in beneficium eorum patrum propterea erit attendendum quod principaliter sit, & non ea quæ in consequentiam veniunt *l. 1. ff. de Auct. int. l. as qui ff. de lib. causa,* cum alijs apud *Barbof. in Opusc. Princip. iur. lit. C. nu. 49.*

5 Ea propter contemplata persona ipsius D. Archangeli filij vnus ex nominatis nullo iure excludi videtur à consecutione præterite subventionis, & future impense doctoratus postquam sicuti relictum in subsidium
 6 idem importat, quod pro necessitatibus *Ang. conf. 393. vers. non obstat Bal. conf. 20. lib. 2. Petri de interpet. ult. volunt. lib. 1. interp. 2. dub. 2. fol. 12. nu. 8.* ita, & talis subuentio consistere
 7 videtur in alimentorum consecutione, ac expensarum studiorum, & librorum, vt aduertit *Honded. d. conf. 57. in fine,* eo quia alimenta ipsa dantur in subsidium vite *Surd. de Aliment. tit. 8. priuil. 9. num. 2.* nimirum si ipsa vocentur subsidium vite siue subuentio præcipue in augmento relictorum pro subsidio seu pro substitutione
 8 *Cossa de Remed. subfid. præul. 1. num. 9* 14. & ipsorum appellatione veniunt

quoque expensæ studiorum ex multis probat *Valasc. de priuil. pauper. p. 1. qu. 4. nu. 56.*

Ahuc, tamen erit aduertendum quod pro consecutione ipsorum dum in contractu gesto per fundatorem facta in beneficium ipsorum ita expressum reperitur, & per consequens actio ipsis proculdubio acquisita videtur, etenim actio ex stipulatione
 10 Notarij vtilis acquiritur, etiam absenti siue cessione, & ante ratihabitionem *l. 1. §. exigere ff. de mag. cõuen. cum alijs apud Mantica. de tacit. & Ambig. conu. nt. lib. 14. tit. 26. num. 10. & seq. & num. 19.* sicque actio censetur acquiri illis personis ad quas dirigitur effectus quamuis non sint nominatè expresse, etiam in contractu
 11 *Mandel. conf. 276. nu. 7.*

Quædere præsupposita tali actione competentem cuiuslibet ipsorum descendendum ex dictis si nullis pro consecutione iam dictis subsidij etiam, quod illud aliunde habuerint, nullatenus arcentur subuentiones, & expensas ipsas petere dum iure actionis eis debeantur quemadmodum alimenta debita iure actionis peti possint pro tempore præterito *Surd. eo tract. tit. 9. qu. 3. num. 7. & 62. Cancer. var. resol. tom 3. cap. 11. num. 34. Ant. Fab. lib. 4. tit. 7. defn. 20. Polid. Ripa obser. 305. & Fontanel. de pact. nupt. claus. 5. glos. 5. p. 1. num. 110. & glos. 6. par. 3. num. 35.*

Eo fortius pro futura consecutione futuræ subventionis, ac etiam expensis studiorum, & doctoratus consequendis quorum causa fauorabilis atque pia existimatur ex infidicendis, eo principaliter inuenio causam legati suales, quæ est finis omnium
 13 causarum *Mantica. d. tract. de conct. ult. vol. lib. 6. tit. 14. num. 7.* & primo ratione sanguinis, quæ est causa finalis, vt ibi *Mant. nu. 17.* nam ad hoc vt locum habeat talis subuentio quemadmodum causa semper debet præcedere ex qua sit legatum *l. huiusmodi ff. quan-*

ff. quando dies leg. ced. Martius dec. 2. num. 15. causa enim, et si impulsua
 15 *fuit inopinata, quæ in legato licet præsumatur impulsua Mant. vbi sup. ex Bald. in l. 2. S. creditum col. 2. ff. si cert. pet. tamē quādo non coheret legato procederet scus tamen quādo cohereret, vt ibi in fine ex Cast. ibi, & quādo recipit cōmodum, & honorem testatoris vel alicuius tertij esse finalis scus si commodum legatarij tantum l. Titio centum ff. de cond. & dem. Bart. Cast. & Crau. cum alijs ibi relatis num. 14. ad huc tamen cōmo-*
 16 *dum resultare competitur vtrique nedom respectu legantis dum ex hoc mandando studijs incumbere ad doctoratus gradū perueniri potuisset ex quo honor ipsi resultare videtur vt*
 17 *in terminis de monaco volenti doctorari comprobat Lelius Mancin. contron. forens. dissert. 27. sub num. 6. annuens hoc Monasterijs mire proficium esse ex Nauar. & alijs ibi relatis, & melius Cosm. Guimier. in prag. Sancti. tit. de collat. vers. Regularibus nu. 5. ibi nedum est vt illos proprio Mo-*
 18 *nasterio sed etiam toti ecclesie vniuersali cap. cum ex eo de elect. in 6.*

Similiter ex parte ipsius doctorandi dum ex eo non tantum honorem percipit quantum dignitatem *Auiles in proem. cap. Prat. glof. 1. nu. 21.*

Vtlerius prosequendo causam ipsam legati conspiciat esse quam ob causam consanguinitatis, nam le-

 19 *garum factum pauperi, etiam coniuncto dicitur ad pias causas Alex. conf. 158. nu. 8. lib. 5.*
 20 *Tum quoque ob causam studij a legato factum pro studijs similiter piū indicari debere asserit Traq. in pres. sui tracl. de briuil. pie cause*
 21 *vers. item relictum cum studij Honned. d. conf. 57. nu. 9. & maxime relictū pro studio Theologicæ, vt post Traq. loco citato refert: Honned. ibidem num. 37. Menoc. de præsumpt. Marta in summa legali de success. p. 4. qu. 18. art. 4. nu. 44. lib. 4. præsumpt. 115. Simon*

de Petris de interpretat. vlt. vol. tit. de Vilaz. interpret. 3. dubio 1. num. 1. Barri de success. tom. 1. lib. 1. tit. de testam. ad pias causas nu. 15. vbi subdit maxime si pauperi relictum sit, & non solum si pro studijs, quam etiam pro
 22 *doctoratu, vt asserquit Molfes. in 2. p. sua summe tit. de vltim. volunt. cap. 5. nu. 161. postquam legatum factum.*
 23 *studioso intelligitur si doctor efficiatur Hieron. de Laurent. in repet. l. si emancipati num. 292. C. de Collat. sicque testator l-gans expensas studij considerauit effectū doctoratus Honned. d. conf. 57. num. 5. vol. 2. in tantū est verum quod si diuitie superuenis-*
 24 *sent pauperi adhuc legatum consequitur ex ea causa, quæ respicit pietatem præsumitur finalis Ludouif. decif. 544. nu. 6. ex Bart Innoc. & Rom. in l. 2. S. fin. ff. de donat. Salic. in l. generaliter la 2. vers. aut ad validitatem C. de Episc. & cler. Ruyn. cons. 137. nu. 10. lib. 3. Angel. cons. 124. num. 4. Traq. d. tracl. cessant. causa limit. 1. nu. 41. & sic legatum debetur cessante paupertate: exemplo ostendit Anna cons. 21. de legato facto pauperi qui postea effectus fuit Episcopus, vt debeatur, &*
 25 *decisum tradit per S. C. quem secutus ibi Molfes. nu. 159. ac etiam Episcopus Riecius dec. 174. num. 4. par. 3. eo fortius si monachus effectus fuerit, vt in casu isto, nam si ad meliorem statum perueniat non tamen diues efficitur, quia sub potestate Abbatis subij-*
 26 *ctur, & plus subest Abbati quam vxor viro glor. in cap. noluit 33. qu. 5. adeoque diuitie Monasterij non sunt propicipsius, taliter quod tam in seculo, quam in monasterio inopiz ip-sius durat, eo maxime cum in eo proficundo vota solita emictere solent monaci hoc est paupertatem obedi-*
 27 *entiam, & castitatem ita quod monaci sub præcepto peccati mortalis obli-*
 28 *gatur ad tria scilicet castitatem, obedien-*
 29 *tiam, & paupertatem Abb. in cap. Deus quis num. 3 de Vita, & Honest. Cler. quod est etiam dispositum in*
 30 *conf.*

confil. Trident. sess. 25. cap. 1. & per dispositionem eiusdem d. sess. 25. cap. 2. ostenditur, Regulares bona possidere non posse taliter quod si monachus habuerit peculeum sine licentia Abbatris priuabitur fratrum communione, & sepultura idem Abb. in cap. Monachi n. 1. de flatu monac.

Quare ex hiis optimo iure concludendum videtur in fauorem ipsius D. Archangeli, vt ei tale legatum debeat.

29 Et sic fuit executum per Gubernatores Montis prædicti della Celsaria.

Io. Baptista de Thoro.

S V M M A R I V M.

- 1 Intellectus Iurium loquentium suspensum ab officio fructibus officij carere referuntur.
- 2 Auctoritas Prætoris iustam præbet causam.
- 3 Bone fidei possessor perceptos fructus consumptos iuste lucratur, nec ad restitutionem tenetur.
- 4 Locuplex quando quis dicatur esse effectus, & quando non.
- 5 Locupletem quando effectum fuisse eum præsumatur ex salario tantum.
- 6 Regula multa iam facta tenent, declaratur multi fariam.
- 7 Facta iussu superioris non infringi debent.
- 8 Salarium an consequi debeat officialis, ab officio suspensus cum superioris licentia.
- 9 Regis non est auferre femel concessa.
- 10 Princeps unum calamus habet, ac vnâ linguam, & vt polus in Cælo ac lapis angularis esse censetur.
- 11 Celestinus id quod demone concedebat, sero reuocabat.
- 12 Repetitio eius quod solum est consulto non datur.

ALLEGATIO XVII.
Pro Fabricio Villano V. I. D. olim Reg. Camere Summarie Præsidente
Cum Regio Fisco.

Vltra doctissime scripta per V. I. D. Horatium Theodorum, qui omni more solito eleganter exarauit, Considero prætensionem hanc Regij Fiscij facili, ac vna ratione dilui, quandoquidem casus de quo agitur satis diuersus conspicitur, à casu in quo iura per fiscum forte adducta loquuntur, dum mandant suspensum, fructibus officij carere,

1 Primo quia loquuntur dicta iura, quando suspensio fuisse in pena. n. factam, secundo quando instructo processu, cum cause cognitione, pro vt latius collega meus fundauit.

Tertio prædicta procedere ego addo quando res esset in fieri nempe qui suspensus, vellet salarium, tunc forte illud posset denegari, ac quando suspensus, illud percipit, ac bona fide exegit, & consumpsit ne dum auctore prætoris cuius auctoritas iustam præbet causam *vulg. iur. in iustè possidet ff. de acquir. possess. Bal. in l. vnica C. ne quis in sua causa iudices & in l. errore C. de testam.* sed quod plus cit auctore Rege domino non ita iubeatur tunc tria sunt iura quod bone fidei possessor perceptos fructus consumptos tamen iuste lucratur, & ad restitutionem aliquam non teneatur *secundum Bart. post. Glos. in l. ex diuerso de reuendic. & per Fetyn. & Couar. in tract. var. Resol. lib. 1. cap. 1.*

Nec dicat fiscus ex salario huiusmodi Fabricium effectum locupletiorum quam si illud non habuisset pro honore dignitatis, quam iam retinebat tam magnam domum officio condecentem aliosque sumptus non erogasset sed illos restrinxisset, pro vt in termino dando latius ostendetur, nec refert quod salarium in vsus suos conuertit, quia non sequitur ergo est effectus locupletior, dum in vsus suos,

- ac familie conuertit sbleadidius uiuendo, sed l. & ff. leg. §. si quis res sua. ff. de pet. hered. Ang. cons. 160. & preter ceteris l. as. in l. Ne sennius §. fundus. m.
4. ff. de rei vendic. vltraque in dubio præsumi non debeat ex illo esse locupletiore effectum prout Doct. magne autoritatis, & in numero copioso tenuerunt contra Gloss. in l. vtrum de pet. hered. ita Ang. cons. 160. in fine Pauli. de Castr. cons. 17. Curt. cons. 71. Carolus Ruyn. cons. 91. & ommissis. alij Iacob. Menoch. in tract. de Recuperan. possess. in 15. Remed. nu. 583 fol. 171. dicit hanc esse opinionem Crebriorem sibi que placere, quem, & alios congerit Præses de Franch. decis. 31. à nu. 2. & seq. quo fit vt post talem perceptionem, & contumptionem
- 6 salarij nullatenus sit vltra vexandus Fabricius cui opitulatur etiam vulg. reg. l. patre furioso ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. & c. factum vbi Dyn. de reg. iur. in 6. quod multa tenent facta, quæ faciendæ impedirentur, res enim
- 7 hodie non est in fieri, facta reperitur iussu Regis, ista exactio quod proinde infringi nequeat vt post And. Ass. in rub. Consil. Regn. de Defens. Impos. nu. 3. & l. as. autem eum in d. l. patre infinita ad idem congerit exempla.
- 8 Insuper non omittam quod quando officialis ab officio cum superioris licentia se absentauit quod interim debeat habere salarium l. hac lege vbi Io. de Plat. C. de proxim. sac. serm. lib. 12. Cæterum ab officio Fabricius se absentauit iussu superioris per ipsum scriuire nõ stetit ergo iusto salario carere non debet, Nec obstat quod culpa fuit absentationis, causa, enim uero si illa apud dominum non fuit considerabilis Nec pariter apud ministrum & si dominus fuit liberalis, scio quod minister non erit auarus, quinimo ergo circumspiciendissimos Iudices, ne per uicium Regis mandatum irritum fieri, non enim esset proprium Regiæ
- 9 Maiestatis auferre semel concessa est rex. in §. 1. in auth. de Referend. And. in

- 10 cap. vltimum. 13. qui success. ten. habet enim vnum calamum Princeps, ac vnam linguam, & vt polus in Cælo, ac lapis angularis esse tenetur Dec.
- 11 cons. 689. nu. 19. Nec Celestino est similis qui demane concedebat de sero reuocabat dixi: Frecc. de present. inst. p. 8. qu. 3. nu. 74. & proinde concessum salarium ex regia munificentia, & bona fide solueum, & consumptum nullatenus sit hodie repetendum eo quia consulto, & ex certa scientia datum hęc casu cessat omnis repetitio vulg. l. cuius per errorem ff. de reg. iur. hæc occurrunt.

Fabius de Falco.

Additio quod non debeat salarium officiali suspensio decimam tradit per S. C. Anna in repet. cap. 1. de Varall. etat. num. 222. eundem citat sequendo, & alios allegando Capibl. in pragm. 5. de baron. nu. 90. ac etiam Reg. de Ponte dec. 24. nu. 23. vbi ita etiam de decimam fuisse refert in supremo Consilio Italiae, & referente eodem sequitur Magistr. de Magistrat. lib. 1. cap. num 93. & seq. & ibi alia tradit ad ornatum huius materie, & per nos in parte compendij, per fructus officij vbi de Anna mentio habetur, ac etiam de ipso D. Reg. de Ponte, multa alia ad ornatum ostendit Camill. Borrell. in lib. 1. de Magistr. edict. cap. 13. per totum hinc aliqui distinguunt si fuerit restitutus vel non ad officium, & si sua culpa, vel alterius vt ibi per Capibl. scio enim præfatum D. Præsidentem de quo agitur nunquam fuisse restitutum, sed morte præuentus lis non fuit sopita ad quorum comprobationem fateor præteritis annis à quodam officiali fuisse interrogatus quid iam excommunicato si post absolutionem recuperaret emolumenta & allegauit And. in consil. humanitate col. 2. vers. & hoc quidem dicentem non recuperare prouentus perceptos pendente tali instantia pro:

proferenda, & ibi difcretis de bannito
ubi plura. Thoro.

S V M M A R I V M.

- 1 Euictio si promiffa non fuerit an de-
beatur & nu. 2.
- 3 Scire quilibet prafumitur de eo quod
eft publica vox, & fama.
- 4 Vicinus prafumitur fcire facta vicini.
- 5 Ius fuper Fundo indotem dato viro,
cenfetur tralatum per uxorem.
- 6 Tex. in l. ex hijs prædijs C. de cuius.
declaratur.
- 7 Tex. in l. qui tabernas, ff. de contrah.
empt. explicatur.
- 8 Ius quod quis habet, fcienti vendere,
cenfetur.
- 9 Dos an fit Ius vniuerfale.
- 10 Prærium succedit loco rei in vniuerfa-
libus, & nu. 17 & 13.
- 12 Receptio rei litigiosa seu euincende,
fimpliciter, absque proteftatione, an
cenfetur rem habuiffe.
- 14 Litis periculum fufcipiens, conqueri
non debet.
- 15 Verifimile æftendendum eft.
- 16 Verifimilitudo pro lege habetur.
- 17 Paradoxium seu nobilitas contrahitur
ex infeudatione.
- 18 Decifio Sacri Confilij citatur.
- 19 Scriptura in quibus cafibus requiratur.
- 20 Scriptura, & testes eandem vim
habent.
- 21 Argumentum à folito validum eft in
iure.
- 22 Coniuncti an admittantur in testes.
- 23 Multa trahuntur à qua non conclu-
duntur.
- 24 Creditur potius duobus testibus affir-
mantibus, quam mille negantibus.
- 25 Testis de auditu, & fcientia deponere
cogitur.
- 26 Remiffio donationis in beneficium uxo-
ris iure cenfetur inefle per taciturni-
tatem, & mortem viro de interefle
dotis non foluta, vel foluta, &
euictæ.
- 27 Decifio Sacri Regij Confilij produci-
tur.

ALLEGATIO. XVIII.

Pro Julia Menaca Comitiffa Mig-
giani.

ET si caufa hæc dotalis Iulie Mona-
cæ dorem allegationum non aliter
exposcat ftante ipsius claritate, ac
qualitate Peritiffimorum iudicantium
cuncta callentium, attamen vt clienti
fatisfaciam infra ægnorare non reui
ipsamque dimicationem voluminosi
Processus præstringendo, animaduet-
ti Iuliam duo pro nunc principaliter
petiffæ.

Primum quod dos fibi reftituatur
ftante difsolutione matrimonij propter
obitum Comitis Miggiani fui
olim viri; fecundum quod antefatum
duc. 8000. fibi foluatur; & dextrinam
precedentes refpectu dotis, intentio
Iulie bene fundatur ex capitulis ma-
trimonialibus, Regio afenfu vallatis,
ac ex testium depositionibus per quæ
liquet dotis confignatio, & promiffio
testitutionis in cafu isto foluti mat-
rimonij accedente infuper testamento
eiusdem Comitis, qui legauit eidem
Iulie eius dotes, & antefatum ferua-
ta forma cautelarum.

Et in hoc intueor partem excep-
tionem euictionis terræ Guagiani
objiciendam, Præfupponendo princi-
pale corpus fuiffe terram prædictam,
cumque Conftante matrimonio, illa
per Ioannem Antonium Albritium
præuia fententia Regiæ Cameræ fue-
rit euictæ, quod proinde euictio prædi-
ctæ duo fibi præbeat; vnum & potiffi-
mum interefle ipsius quod fecundum
figmētū ipsius elset duc. 18. mil. alterū
vero eū, vt ficuti dos ob euictionem
diminuta eft, ita & antefatum fit di-
minuendum Et quamuis in capitulis
euictio non fit promiffa, adhuc illam
fibi deberi ea ratione contendit, quan-
doquidem non à traditione, fed à pro-
miffione fumpfit exordium, ipsius do-
tis constitutio iuxta vulg. tex. in l. 1.

ubi

vbi glos. magistr. & scribentes omnes C. de iure dot. de quo latissimè per Gomez. tom. 2. cap. 2. in tit. de empt. & vendit. nu. 37. in fine.

Et primo cum per innumeros testes fide dignissimos, ac omni exceptione maiores scientia Comitum ante matrimonium, & in ipso matrimonij tractatu fuerit plenissimè probata, sciebat enim Comes qualiter Casale Guagnani quod sibi dotis nomine tradebatur erat litigiosum, & per Albritium ab ipsa Iulia in Regia Camera relaxari prætendebatur ob quam quidem plenissimam scientiam prætermisso, quod cum euictio non sit specificè promissa non aliter debeatur ad *tex. l. si à matre C. de iure dot. l. si fundum sciens Cod. de euict.* de quo abundè per *Dec. in cons. 411. circa finem, & Ios. in §. fuerat. num. 34. Inst. de Actionibus.*

Comitisque scientia ultra quam plurimos testes illam optimè deponentes duplici adminiculo corroboratur, tum quia lis præfata Albritij si per relaxatione Guagnani, erat in tota Prouincia Hydrunti, vbi Comes degebat publica, & notoria, & diutissimo tempore ventilata, & nihilominus quilibet præsumitur scire id de quo est publica vox, & fama *Bart. in l. ss. potest 9. col. ff. de acquir. post. not. Doct. in l. si tutor petitus C. de periculis. Alex. cons. 36. 2. col. vol. 1.* cum similibus, tum quoque cum terra prædicta Guagnani tunc litigiosa erat, & est sita propè terram Migianci, vt pars aduersa deduxit in *13. articulo fol. 344. à ter. ibique continuo Comes tuac incolebat; erat ergo vicinus, & tanquam vicinus eo vehementius præsumitur sciuisse facta vicini vulg. c. quosdam ext. de præsumpt. cum cons. ord. quò fit vt de plena scientia litis habita per Comitum non sit cæspitandum.*

Itaque assumpto ita præsupposito dico, quod Iulia simpliciter, ac inæstimatum dans Casale indotem, ius

tantum quòd in eo habebat viro tractulisse censetur, ex *reg. tex. in l. cum vendices, & in l. qui tabernas ff. de contrab. empt.* qui, etiam in dote procedit inquit *ibi Bald. & in effectu ius retinendi Casale habebat donec sibi*

- 6 præteritum primum restituebatur, hoc quidem ius, & præteritum intelligitur doti datum, Nec obstat *tex. in l. ex ijs prædijs Cod. de euict.* quoniam procedit quando emptor qualitatem rei emptæ nesciuit, verum quando de qualitate rei fuit certificatus pro vt est in casu nostro tunc benè militat *tex. in d. l. qui tabernas, vt eleganter explicat ibi Bald. in addition. vbi Cateri Doct. & Fabian. de Monte in tract. de empt. in 6. qu. principali num. 34. vers. rursus videns,* scienti enim ius quod habet, quis tantum vende.
- 8 re censetur *Bologn. in cons. 2. V. fil. in decis. Aff. 81. num. 5.* cumque Comes satis superque de qualitate litigiosa istius Terræ fuerit certus proculdubio ius tantum quod vxor in ea habebat in dotem recepisse intelligitur, at in hoc iure, & præteritum nulla postmodum contingit euictio igitur illa allegari non meretur, secundo considero, vel dotem esse ius vniuersale secundum *Bart. in Rub. ff. solut. mat. pro quo multa congerit. Negusant. in tract. de Pignor. 4. memb. 2. part. nu. 50. & seq. sed in vniuersalibus præteritum succedit loco rei vulg. l. si rem, & præteritum ff. de pet. hered. & l. Imperator §. fin ff. de leg. 1. vel quando non esset dos ius vniuersale esset tamen speciale in dote, vt præteritum.*
- 11 succedat loco rei firmat *Glos. in l. si vt præponis C. de Reuend. ergo dum Comes simpliciter, & absque protestatione ab Albritio terram, euincente loco ipsius, recepit præteritum ducatorum 11500. proscòdò rem ipsam*
- 12 dotalem virtualiter, & iuris ministerio habuisse dicitur *l. ita constante, & l. res, quæ ex dotals ff. de iure dot. abundè probat Io. Campegi. in tract. de Dote in 1. parte in 4. quæst. num. 4.*

Imò per viti acquiescentiam in receptione dicti subrogati prætij, tacite acrum intelligitur inter coniuges, vt ipsum prætij vice rei dotalis succedat maximè cum hoc ad mulieris cadat vtilitatem postquam ex hoc eccitat vxor, ne marito de euictione tenear quod præalleg. iura principaliter considerauerunt, aditipulatur quoque *Bald. Nouell. in traçt. de Dote par. 2. nu. 5.* cæterum in tali pretio dotali nulla (vt supra dixi) successit euictio. Igitur articulus euictionis, frustra ex aduerso disputatur.

Tertiò, & fortius alia ratione sumus in tuto, siquidem Comes vt matrimonium hoc cum d. Iulia perficere valuisset in specie in illius tractatu, & conclusionem contentus remansit litis periculum subire, dictamque terram in dotem recipere suo risico, & periculo pro comperto habens, quod saltem dictum prætijm duc. 11500. ab Albricio exigisset quando propriè in lite succumbisset vt latissimè in nota facti est demonstratum per innumeros testes, qui iam in Aula lecti fuerunt, ea propter de se ipso Comes conquærat cum in fe litis periculum suscepit ad *tex. vbi not. in l. si fideiussor S. 1. versic. fin autem ff. qui satisdare cogant. cum vulg.*

Et huiusmodi probatio nostra, nèpè, quod Comes litis periculum ex certa scientia subiit, nedum vera, & d. ex infradicendis latis verisimilis, reditur, quod autem est verisimile venit de iure attendendum *Aret. plenè conf. 9.* Porro verisimilitudo est adeò potens, quod pro lege habetur *Oldr. conf. 13.* quæ & alia in præposito non minus eleganter, quàm copiosè congerit *Præses de Franch. in decif. 153. num. 5.* enimvero inficiã dotem Iuliz etiam absque Terra Prædicta computato dicto pretio per Comitem recepto adhuc remansisse duc. 3500. quæ satis erat conuenientissima coniugum quoque ætendã qualitate, Nam Iulia, pulchra, matrem de nobi-

lissima familia Capyciorum habens, filia Baronis, Baronissa quoque ipsa erat, quo casu nobilis iam erat effecta, cum ex feudi quaternati infeudatione contrahitur paralogium, & nobilitas vt notat *And. de Ifern. in cap. 1. si de feud. fuer. cont. & in cap. 1. S. fin. de cap. qui cur. vend. Cassan. in Catalogo Glor. Mund. 8. par. Confid. & Frecc. lib. 2. de subfeud. qu. 12. num. 4. versic. septimo si loquimur de Comite,* ille erat pauper nimis ære alieno grauat, & maximus luxor, Ideoque ducendo vxorem quoque nobilem pulchram, ac ditissimam cum dote duc. 35000. quis est qui nesciat matrimonium concedens, ac dotem fuisse absque terra satis condignam, vt plenissimè in nota facti fuit ostensum, adeoque ex vi dictæ conventionis, & pacti de euictione, non est aliter agendum, quandoquidem Comes eius risico, & periculo accepit.

Nec mirum esse debet, si tale pactum in capitulis matrimonialibus non fuerit descriptum, vbi alia præta leguntur, etenim id processit ex celeritate, ac velocitate cõclusionis istius matrimonii, vt matrimonium, filij quod Cælaris de Ianuario excluderetur, vt Pars met aduersa in suis articulis fatetur, & eius testes deposuerunt, vnde propter celeritatem actus omnia pacta, omnesque conventiones non fuerunt scripta, vsque ergo conclusum, ac dictum quam scriptum, & eò fortius de hoc mirari non debemus, si quidem negotium hoc agebatur à tutoribus, qui vt Sacro Consilio benè innotuit, nõ nisi proprio Cõmodo, & non pupillæ operam dabant, tunc summopere quietationes extorquentes, eorum administrationis duc. 60. millia absque redditione cõputorũ, quæ deinde referente Conf. Vincentio de Franchis per Sacrum Consilium fuerunt annullatę; nec tãdem tale pactum scripturã aliquam requirebat; non est enim de Casibus per *Gloss. enumeratis in c. 1. de Cens. in 6. cum*

6. cum eadem uim habebant testes, & scripturæ ei hoc casu *ex vulg. reg. l. in exercendis, C. de fide instrum. cum sim. l. quinimò* cum in capitulis nulla sit mentio facta euictionis, arguere facilius possumus, inde hoc processisse, quia aderat pactum vt Terra risico Comitum esset alioquin si pactum non fuisset, vtique Comes expressè de euictione se cautelari fecisset, & non ita sicco pede pertransisset in rem tam graui, generale solitum attendendo, à quo validum est argumentum *l. serm. in c. 1. nu. 18. qui success. ten.*

Nec pariter obstat prolixa probatio Partis, quod Comes ignorauit litem quam si sciuisset, non contraxisset, & quod tempore matrimonij nulla fuit facta mentio litis super terra Guagnani, quod testes partis aduersæ deposuerunt inter quos est & Liuius Capicia mater adricis, quæ ultra quod nunc odio profequitur dictam Iuliam, & habitat Domi Falci de Falconibus inimici capitalis Albritij. Nihilominus ex *reg. tex. in l. parentes C. de test. de qua per Specul. in tit. de testibus §. 1. circa princip.* non admittitur pro teste etiam volens, nec pro, nec contra tanquam mater in causis filiorum, vltius ex multis rationibus ista probatio partis repellitur, & alicuius considerationis esse nequit, & ob id iustissimè probatio Iulix proualere debet vt in notamento fuisse scriptum.

Primo Testes Iulix sunt maiores numero, deponuntque verisimiliora. Item Testes partis sunt pro maiori parte ex grauissimis causis repulsati & testes nostri omnes approbati, insuper testes Iulix deponunt conclusionem negotij, scilicet cum hoc pacto, & conuentione conclusum fuisse matrimonium vt Comes suo risico, & periculo litis terra habeat, & testes aduersarij deponunt de tractatu, non autè de conclusione, & propterea nõ obstant, enimvero multa tractantur,

quæ non concluduntur *Bal. in l. cum allegas C. de usuris & in l. multum C. si quis alteri vel sibi Dec. cons. 81. nu. 1. alijs omiffis.*

Denique accedat, quod testes Iulix affirmatiuum testantur, dum rationantur Comitum conuentionem, & pactum iniisse, quod suo risico terram accepisset, & de lite non curasset, & testes partis aduersæ deponunt negatiuum, dum in effectu dicunt de lite tempore matrimonij actum non fuisse, quò Casu magis duobus testibus nostris ita affirmantibus, quam mille Partis est credendum, iuxta *vulg. gloss. in l. diem proferre §. si plures ff. de recept. arb. Doct. in l. beredes palam ff. de testam. maximè quia negatiua ex aduerso caret, implicita affirmatiua, nec loco, & tempore coarctatur opus est enim vbi testis vult negatiuum coarctatam deponere vt actum, à sensu nõ autem sensum ad actum remoueat, cum dicere debeat conuentionem prædictam tali die, ac tali loco, vbi ipse testis semper interfuit factam non fuisse, quæ non nunc fieri potuisset, quia ipse testis vidisset, & audisset, & tamen nemo ex testibus aduersarij hoc deposuit ita docet *Bart. in d. l. beredes, palam nu. 7. in fine Bal. in l. 1. c. de bon. poss. secundum tab. Franc. Curt. in tract. de testibus in 27. conclus. nu. 3. Lanfranc. in Repet. c. quantam contra in 3. col. ex. de Probat.* in quibus tanquam notissimis, tempus non recitatur.*

Sed quid plura si irrefragabiliter ex infra scriptis prolatio huiusmodi partis aduersæ nedum verisimiliter, sed omnino falsa cum Reuer. reddatur, Pro quo animaduerto in primis quod tantæ probatio ex aduerso, Comitè litè ignorasse ante matrimonium, quo consummato sciuisset, & valdè conquestu fuisse de tutoribus, qui eum in tali negotio tacendo litè decepti, si hoc esset verum, ego quero cur deinde Comes illinc ad annum eisdem tutoribus quietatione ducatorum 60. fecit absque redditione aliqua Coputorum, vtique non quierat

fer, Porro quietavit libenter, & mentionem de lite non fecit, quoniam exploratum pactum habebat, quod terram suo risico receperat.

Rursus & fortius post passam evictionem. Comes in pluribus vicibus vendidit aliqua bona Iuliz, de quibus eam cautelavit, quinimo eidem plures dedit fideiuflores, si pactum non fuisset verum, sane vxorẽ non ita cautelasset, & illa bona cum prætenso interesse, evictionis tam magno cõpessasset, vel saltem cautelã ab vxore quæ fuisset.

Denique Comes super vixit post passam evictionem per multos annos, & sæper siluit, quinimo in ultimis constitutus condidit testamentum quod quidẽ testamentum pars adueta approbavit, cum se ipsam vigore dicti testamenti heredem declarari fecerit mediante Decreto præambuli Magnæ Curiz, vt fol. 246. adeo quod testamentum hoc, quod Comitis Pars hodie impugnare nequit, & in hoc sancto testamento Comes legavit dotes, & antefatum d. Iuliz, ac vsumfructum eius bonorum, si probatio partis esset vera. Comes de evictione in testamento vti que mentionem aliquam fecisset, & vxori dotes, antefatum, & vsumfructum non legasset, quæ omnia probationem Iuliz verissimam, & probationem Partis à veritate alienam cõ Reuerentia proculdubio reddunt, quò circa prædictis omnis cessat difficultas, & sumus in satis superque claris.

Postremo exabundanti considero quod & si interesse evictionis Guagnani, aliquando fuisset debitum, prout ex allegatis omnino in debitum ostendi tamen hodie nullo iure deberetur, quod probatur, enimvero remissio presentis interesse est inducta, postquam dum vixit Comes per totum matrimonij tempus hoc interesse nunquam petijt, siluit, & postea obiit Per quæ quidem duo scilicet per ranciditatem, ac mortem viri lex de interesse dotis non soluta, & demum euictæ donationem validam, quod re-

missionem induxit in vxoris superstitis beneficium iuxta *tex. in l. vir vsu ras vbi not. Doct. ff. de donat. inter vir. & vxor. & l. cum quidam S. diuus ff. de vsuris Roman. Conf. 517. num. 16. Bal. de Prescript. 1. p. 3 par. principalis col. 11. versic. Iubdit Boer. decis. 196. nu. 4.* & licet in marito tacente per aliquot annos inter Doct. ad sit disputatio si sit inducta remissio interesse nec ne; tamen in tacente viro, & postea defuncto non cadit ambiguitas prout sedere illius distinctionis contrarias, concordat opinio prædicta, & alia cumulatissime referendo *Senat. Pedemont. in decis. 135. nu. 19. & seq.* Cæterum in casu nostro disputatio non cadit, etenim non duo tantum, sed tria concurrunt, silentium viri, mors ipsius, & legatum dotis factum per eundem virum in testamento iam dicto per partem approbato, vt supra dixi: quapropter Interesse terræ euictæ nullo pacto deberi clarissime liquet.

Quò vero ad petitum antefatum 8000. probabile non video difficultatem, fuit enim illud legitime constitutum per publicum ac sollempne instrumentum, & factus est casus illius lucri factionis per obitum viri Nec Evictio Guagnani diminutionem antefati operari potest pluribus de causis, & potissime quia euictio prædicta nullius est momenti vt supra fuit latissime fundarum.

Item quia antefatum hoc ducatum 8000. non fuit constitutum contemplatione dotis, sed contemplatione matrimonij, vt in aula fuit demonstratum, & ita cantat Instrumentum, & proinde, si non contemplatione dotis, est quod dos esset diminuta, non propterea antefatum dimiui debet, nec refert, quod dictus Albritius minus antefatum constituit in secundo matrimonio d. Iuliz, quia est satis diuersa ratio, de primo mat. ad secundum, & primo. n. d. Iulia erat virgo, in secundo vidua, in primo dos explicata in se-

secundo dos tota implicita, & litibus inuoluta, vt dicitur in eodem instrumento.

Præterea matrimonium est contractum more Magnatum vt legitur in Capitulis matrimonialibus, quo casu antefatum vt tertiaria dotis, & actenta, hac consuetudine, cum dos remansisset dempta terra Guagnani in duc. 3500. proculdubio antefatum esse debet duc. . . & nihilominus fuit Constitutum. duc. 8000. in quo non Comes, sed acrix læsa conspicitur.

Vltimo si idem Comes post passam euictionem in vltimis legauit ipsi Iuliaz dotes, & antefatum seruata forma cautelarum, & cautele sunt pro duc. 8000. ergo sumus in claris, & idcirco sub colore euictionis Guagnani, ne dum antefatum hoc non est diminuendum, sed ad tertiaria summam duc. 81. effect reducendum, tam dem Sacrum Consilium referente, runc Regio Consiliario Vincentio de Franchis postea merittissimo Præsidente, Sacri Consilij donationem pro uera, & legitima non habuit, quia comes erat Prodigus, & nec expresse nec tacite donare poterat, & licet pars prætendebat interesse duc. 19. pro interesse, & non soluere antefatum, tamen per idem Sacrum Consilium fuit condemnatus Comes ad integrum antefatum, & dictam Iuliam ad duc. 500. tantum pro euictione, erat enim negotium inter matrem ditissimam, & filiam pauperrimam, vt negotium nota clarum Fabius de Falco Decretum fuit tenoris sequentis v3. Decreto S. C. declaratum est habita ratione ab hinc inde prætenfa d. spectab. Iuliam remansisse, & remanere crediticem, d. spectabilis Comitum eius filij pro causa antefati prædicti in duc. 2123. vna cum interesse quantitatit prædictæ liquidando vsque in præsentem diem in alijs ducatis 643. 3. 2. ita tamen vt in casu restitutionis antefati d. Iulia teneatur restituere integros ducatos 8000. hoc suum sub

die 10. Iunij 1550. pènes Burrellum.

Additio has allegationes inferri in meo Compendio decis. Regni tom. 1. verbo dotis restitutio licet ibi deficiat copia supradicti decreti. Thoro.

S V M M A R I V M.

- 1 *Intellectus* l. si quis postea ff. de Iud. & l. cum quædam puella de Iurisd. omniū Iud. l. 2. C. vt lit. pend. S. 1. in Auth. in med. lit. & c. referuntur.
- 2 *Temporis initium inspicit debet.*
- 3 *Eventus posterior formatur ad primordium tituli.*
- 4 *Præiudicium lite pendente superueniens an reum à Foro eximet.*
- 5 *Condicio casualis vel mixta retro trahitur ad diem contractus vel confessionis quodcumq; si postea adimplatur, & nu. 6.*
- 6 *Tex. in l. illud ff. ad Laquil. conciliatur*
- 7 *Gratia Principis latissime interpretanda est.*
- 8 *Verisimile iudicatur quod quis Respondeo si ita interrogatus fuisse, & procedit etiã in materia assensus numer. 10.*
- 9 *Tex. in l. tale pactum cum glos. ff. de pact. ponderatur.*
- 10 *Instantia perempta omnia acta liti ordinataria pereunt.*
- 11 *Exceptiones tum dilatorie, tum etiam declinatorie opponi postea perempta instantia dum de nouo causa inchoatur.*
- 12 *Decisiones Sacri Regij Consilij referuntur.*

ALLEGATIO XIX.

Pro Illustrissimo Magno Cancellario Regni, & Fabricio Villano V. I. D.

Spiritus Sancti gratia illuminet sensus, & corda nostra; Articulus remif-

fionis causæ Fabricij Villani ad alium Collegium, ex temporum distinctione claram recipit decisionem, Trium profecto sunt tempora consideranda, primum tempus est privilegij concessi à Regina Ioanna anno 14. 8. Secundum tempus est Doctoratus eiusdem Fabricij, & petitionis admitti ad Collegium. Tertium verò tempus est executionis privilegij, & conditionis eventus, dum per obitum aliorum de Collegio in numero de quatuordecim privilegiatis, fuit ipse aggregatus, de hoc pendente lite in sacro Consilio evenit. His temporibus sic dicitur iura: quæ per patrem allegantur proculdubio in casu nostro non militare iuste contemnam, siquidem *sex. in l. si quis quosdam ff. de iudic. l. cum quidam puello ff. de iurisdic. omn. iud. l. 2. C. de lite pend. & toto tit. extra eod. & in S. in aushon med. lit. n. her. fac. for. quæ similibus procedit quando lite pendente, & ac in fraudem ipsius litis privilegium aliquod fuerit postularum atque impetratum. Ceterum hac lite pendente à Fabricio nullum fuit à Rege privilegium postularum, & obtentum, quandoquid illud fuerit antedictum fere per seculum à Regina impetratum, si postea doctoratus, petitionisq; tempus attendere velimus pariter, licet hanc spatia 46. annorum præcedat, qua quidem tempore de presenti lite nil tractabatur, nec cogitabatur, & si denique de tertio agimus tempore nempe effectualis admissionis dicti Fabricij, quæ pendente lite successit, in hoc utique casu veridicè affirmare, nequimus, privilegium pendente ipsa lite ad postulationem super venisse, & sic omnes arguitur partis adverte cessant, postquam dum pendente lite dictus Fabricius, ex antecedenti causa privilegij nanciscitur locum, in Collegio, erit sane iudicandum de tali executione, & admissione habito respectu ad præfati privilegij initium & ab eo tempore, sunt adhuc vulgatæ*

ta iura. *l. qui id quod ibi causam, & originem prævalere placuit ff. de donat. l. 3. C. ad Macedon.* hinc dicimus ad primordium tunc posterior firmatur eventus *l. 1. Cod. de impon. lucrat. descripti lib. 10. l. in Famem ff. de publ. iudic. cum alijs concessis per Glor. in cap. dudum de elec. & conseq. ter. alius executionis, & admissio ab antiquis temporibus originem trahens, ab illis & non à tempore litis motæ venit consideranda, & si privilegium impendente superveniens extra factum hominis eximit reum à foro *l. non distinguemus S. item si quis item ff. de reops. arb. Ang. in l. si quis postea nu. 4. in fine ff. de iudic. vlt. non vllas. Gloss. Barr. ac alios Doctores. per Collegio imprimis allegationibus adducit, Auctor. Commun. opin. in tit. de Divers. Rescript. num. 7. tit. 20. vol. 1. quanto magis purificatio conditionis, vetusti privilegij, emergens reum à foro eximere debet, quæ quidem omnia corroborantur ex illa communi Doct. conclusionè: quòd conditio Casualis, vel mixta, quando cumque postea adimpletur ad diem contractus vel concessiois retrahitur, & tunc non ascenditur tempus existentis conditionis, sed prime concessiois *l. quibusdam S. 1. & l. potior S. 1. vbi scribunt: ff. qui pot. in pign. habeant.***

1. Privilegium hoc sub conditione Civibus Neapolitatis concessum inspicitur si fuerint ad Collegium introducti, quæ adimpleri nequit, nisi succedente morte aliorum de Collegio, & hoc à fortuna, & à casu dependet, & proinde erit conditio casualis à mera potestate hominis non dependens, & dato quod factum hominis scilicet cōcurrere debeat, eo quia, collegiatus se deكتورari procuravit, & admitti ad Collegium vetustis temporibus postulavit, hoc inquam nil aliud nisi mixturam hominis, & nature operatur, quò circa erit mixta conditio, quæ similiter sicuti Casualis retro:

trotrahitur cum potestatiua, sola cōditio retrotrahitionem non meretur, vt per *Glof. Bart. Ang. Salyc. & alios in l. pen. ff. qui pos. in pign. hab. per scribētes in l. si is quod pro emptore ff. de vsa capion.*

Nec verba priuilegij, vt pars fortè asserit in hoc repugnant, quod in cau sis ciuilibus, & criminalibus dum ipsi de Collegio conueniuntur iudex cōpetens existat Cancellarius Regni, quasi tempus conuentionis, & litis motæ debeat esse de Collegio, ergo à contrario sensu si tunc temporis quis de Collegio non fuerit fori declinatoria non gaudebit; multipliciter dyluitur difficultas, Primo dico quod verba conueniunt, & consequenter, & dispositio conuenire debet, vulgaris ad hoc iuribus loquitur enim priuilegium dum conueniuntur ipsi de Collegio, ita verba habent tractum successuum, & semper quod pars agit hanc causam collegiatam conuenire cōsetur, & ex consequenti nunc quod conuenitur, nunc sibi, & dicto magno Cancellatio competere dignoscitur fori declinatoria, aētentis dictis verbis.

Secundo rogo ponderatur ratio priuilegij circa declinatoriam ipsam, fuit namque illa concessa, ne ipsi collegiati per diuersa Tribunalia lacera ri, & vexari valeant, ista quidem ratio nedum in principio litis, sed in qua cumque ipsius parte militat, & ob id militat quoque similis dispositio *l. illud ff. ad l. aquil. vnde aētentra hac ratione ne vagetur per aliud Tribunal omni iure causa est remittenda ad Collegium Iudicem Competentem.*

7 eoque magis cum ista gratia Principis latissimè sit interperranda contra concedentem *l. fin. ff. de Const. Princip. vbi Ias. & Doct. in cap. si gratiosè de Rescript. in 6. & Paul. Grillan. in Tract. de Relaxat. Carcer. in tit. de Indulgen. & benef. in 2. qu.*

Tertio si de hoc Regina interrogata fuisset, ne Collegiati ab Almo Col-

legio abstraherentur, verosimiliter respondisset, quod remitti debeat in regula, & ibi *Glof. in l. tale pactum §. fin. in glof. fin.* ibi item nota id esse de iure seruandum quod verisimile est, statutum fuisse si quæsitum fuisse *ff. de pactis*, & hoc in omni materia etiã rigorosa, & pœnali locum habet, & etiam in materia stricta assensus. *Marin. Frecc. lib. 2. de subfeud. in 2. quæst. latissimè per meritisimum Praesidem.*

10 de Franch. in decif. 91. & decif. 23.

Vltimo considero potissimam (ni fallor) rationem, & aduerto quod instantia istius causæ est iam diu perempta, & consequenter omnia acta litis

11 ordinaria perierunt vulg. *l. prope randum C. de Iudic. vbi Doct.* actis, & processu peremptis, amplius lis non dicitur pendere, quò circa nūc, quod pars Fabricij cōuenire quærit, & iterum molestare reperit ipsum priuilegiatum antecedente priuilegio fori, & sumus in principio litis vbi optima ista cadit exceptio, quapropter tradunt *Doct.* quod post preemptionem instantiæ, dum de nouo causa inchoatur omnes exceptiones possunt opponi dilatoriæ, ac declinatoriæ, ac si nullum vnquam iudicium fuisset intentatum *Ang. in cons. 289. Marant. in suo specul. in 5. par. num. 61. & ibi quoque Foller.* & proinde omni iure coram suo competenti Iudice Fabricius ipse Villanus conueniendus erit nempè in Almo Collegio, vbi iuris periti, docti, vt notorium est non deficiunt vniciuque iustitiam ministrari, sed demum iunctis consiliarijs duarum aularum contrarium fuit decisum referente D. Francisco Bernardo de Quiros Reg. Cōf. Hispano meritisimo, dum ipsa causa reperiretur in limine expeditionis fuit decretū quod causa prædicta in Sacro Consilio determinanda remaneret, & iterum dum idem articulus decidendus reperiretur in causa Io. Thomæ Coppule V. I. D. Almi Collegij Neapolitani

in anno 1599. in aula D. Petri de Vera ab Aragonia Regij Conſiliarij, & Decani Sacri Regij Conſilij idem decifum fuit.

Fabius de Falco.

Additio hanc eandem decifionem poſuit *Preſ. de Franſch. dec. 544.* de qua in meo compendio par. 1. verbo priuilegium. Thoro.

S V M M A R I V M.

- 1 *Dolus ex præpoſito arguitur ob vehementem perſuaſionem.*
- 2 *Perſuaſio nimia loco compulſionis, & coactionis habetur.*
- 3 *Carceratus cenſetur qui nullatenus re valet.*
- 4 *Metus levis, ac minor in muliere ſufficit, quam in maſculo.*
- 5 *Metus ex coniecturis probatur, & proinde levis probatio ſufficit.*
- 6 *Liberalis nemo exiſtit in neceſſitatibus*
- 7 *Quantitas nimia non ſic faciliſter donatur.*
- 8 *Verba blanda iuſtum inducunt metum.*
- 9 *Matrimonia libera eſſe debentur.*
- 10 *Conſenſus paternus, an in nuptijs expetendus ſit.*
- 11 *Turpiter agit, & accipit qui id quod gratis facere tenetur, pecuniam ex promiſſione extorquit.*
- 12 *Dolus arguitur ex hijs quæ ſequuntur ob præteritum.*
- 13 *Credendum eſt magis teſtibus maioris numero, quam minoris.*
- 14 *Teſtibus duobus de metu deponentibus magis credendum ſi, quam mille de libera voluntate atteſtantibus.*
- 15 *Solutio metus cauſa facta ex interuallo, vel in continenti, an aliquid ſolventi opituletur?*
- 16 *Tex. in l. 2. C. de hijs, quæ vi, &c. quomodo procedat.*
- 17 *Tex. in d. l. 2. C. de hijs quæ vi, &c. limitatur.*

- 18 *Iuramenti cauſa opus erat prius ſolvere, & poſtea repetere.*
- 19 *Remedium abſolutionis iuramenti, facile iudicatur.*
- 20 *Præſumptio qualibet etiam modica, purgat omnem metum præcedentem.*
- 21 *Deriuatiua omnia redduntur inſecta, primitiua nulla declarata.*
- 22 *Conſenſus ceſſat ubi eſt error.*
- 23 *Voluntas errantis nulla eſt.*
- 24 *Promiſſio, & ſolutio à pari procedunt.*
- 25 *Deciſio Sacri Conſilij adducitur.*
- 26 *Canonis dictum citat & patere legem, quam tu ipſe iuleris.*
- 27 *Donatio reuocatur ob ſuperuenientiã filiorum.*
- 28 *Renuntiatio generalis etiam iurata, an ſufficiat, ut non reſcindatur donatio.*
- 29 *Renuntiatio omni legum auxilio, an ſufficiat ad reſcindendam donationem.*
- 30 *Mulieris renuntiatio, an valeat eſſe certioratam fuiſſe non appareat.*
- 31 *Diſpoſitio l. ſi vnaquæ C. de reuoc. donat. an procedat, & ſi veri ſimiliter de futuris filijs cogitatum fuiſſe videatur.*
- 32 *Diſpoſitio l. ſi vnaquæ C. de reuoc. donat. etiam locum habet ſi donans unicuique filium vel plures ſæpore donationis habuerit, & alij deinde oriuntur?*
- 33 *Diſpoſitio d. l. an vigeat in re particulari magni momenti.*

ALLEGATIO XX.

Pro Iulia Monaca olim Comitiffa Miſane.

Triplici ratione (alijs in factis deſcriptis non aliter prætermiſſis, corruiſt iſta donatio duc. 4000. tum quia vi ac metu, tum quia ex turpi cauſa fuit extorta, & demum ob ſuperuenientiam filiorum eo magis viribus carere debet; Dixi quod vi & metu, etenim compulſiuus ille ex multis abundè detegitur.

Primo ex nimia, & aſſidua Don Caroli,

Catoli Beltrani, & vxoris persuasione
 1 Domine Iuliz facta, vt ita donaret,
 ex qua quidem vehemēti persuasione
 dolus ex prapposito arguitur *l. cum
 quis & ibi Doct. ff. de dolo glof. 2. in l.
 apud Celsum ff. de except. doli* Præta-
 tapue nimia persuasio, qua quis ad
 aliquid faciendum inducitur loco cõ-
 pulsionis, atque coactionis habetur
 2 *Curt. Iun. in consil. 141. num. 18. &
 Aimo. qui rogo legatur consil. 192. nu.
 12. vers. imo nimia persuasio.*

Secundo ex restrictione personæ,
 enimuero Don Carolus in Castro Mi-
 gianei dictam Iuliam ad eò restrictionem
 detinuit, neminem ei alloqui sinens,
 & ob id inde nullatenus, exire valens
 3 tanquam carcerata censebatur *Barr.
 Ang. & alij in l. qui in carcerem ff.
 quod metus causa Afflicti. decis. 149.
 & Couar. in 2. part. Relect. cap. 3. num.
 19. quò sit vt non immerito, si dispo-
 fuerit d. l. qui in carcerem, quod quid-
 quid ob hanc causam gestum est, nul-
 4 lius momenti est, & indubitati iuris
 est, in muliere leuiorem, ac minorem
 sufficere metum quam in masculo
*Inocet. Abb. & reliqui in c. cum dile-
 ctis ext. quod metus causa Det. in l. in
 omnibus causis nu. 3. ff. de reg. Iur. me-
 tumque ex coniecturis posse probari
 non cæspitatur, eò quia clam inferri
 5 solet, quælibet proinde leuis sufficit
 probatio latissimè *Alciat. in tract. de
 Præsumpt. reg. 3. Præsumpt. 7. imò &
 quod plus est metus etiam per suspit-
 ria probatur teste Alex. in consil. 99.
 vol. 3.***

Tertio ex copiosissimis probatio-
 nibus de minis, compulsionē, ac ter-
 ribilitate D. Caroli in donationis ex
 torquitione per optimè liqueet.

Quarto ex qualitate donantis, &
 donatariæ, & quantitate rei donatæ,
 & demum ex qualitate eiusdem D.
 Caroli latè colligitur, profectò don-
 ans est timida, ac tenax mulier, tunc
 in extrema necessitate constituta:
 Comes enim primus vir omnia eius
 bona dotalia in ludo dissipauerat: si

tunc illa fame quoque laborabat, quo
 modo credendum tam notabilem
 summam duc. 4000. elargiri liberè
 6 voluisse, cum in necessitatibus nemo
 liberalis existat iuxta *not. in l. rem le-
 gatam ff. de adim. leg. cum similit.* con-
 similibus quantitas non sic de facili do-
 7 natur *glof. in l. cum quid in verbo per
 cauta vers. sed quid si non appareat ff.
 si cert. pet.* Donataria verò licet erat
 foror, non tamen dilecta, sed potius
 exorsa, & nunquam verus amor, vel
 merita præcesserant, eo magis cum
 d. Laura non mediocrem habuerit
 dotem scilicet duc. 8000. ad eò quod
 tunc illa ditior erat, Postremò, prædi-
 ctus D. Carolus nedum superbus, ac
 terribilis, verum magè Curia Vicari-
 8 æ contumax, ac bannitus tunc fuisse
 legitur, quod sanè contumacis nomē
 mulieribus formidinem non modicè
 infert, & si alioquin blanda maritorū
 8 verba iustum inducunt metum secun-
 dum *Hyppol. sing. 645.* quanto magis
 verba iracundæ, & minè terribilium
 personarum, qualis erat dictus D. Ca-
 rolus, ex quibus satis liquet de meti-
 culosa donatione.

Dixi quoque ex turpi causa ema-
 nasse, porro D. Carolus prædictus ma-
 trimonia domine Iuliz multifariam
 semper impediuit, & vt D. Iulia nu-
 bere voluisset, taliter largiri fuit co-
 acta, & tamen matrimonia libera esse
 9 debere nulli ambigū est *vulg. c. gem-
 ma ext. de ponsal. Doct. in l. istia ff. de
 verb. obligat. & ad eò sunt libera, vt
 nec de necessitate, licet secus de ho-
 nestate sit paternus consensus, expe-
 10 tendus cap. sufficiat 27. qu. 2. cap. hoc
 sanctum & ibi glof. 22. qu. 3. cum si-
 mil.* Quò circa dum nequaquam D.
 Carolus impedire, verum id gratis
 permittere teneretur, extorquendo
 promissionem, & pecuniam, vt id fa-
 11 ceter quod gratis facere, debuerat,
 turpiter egit, & accepit vulgata sunt
 iura ad *tex. in l. 4. §. si tibi, & ibi glof.
 & in l. fin. ff. de condit. ob turpem cau-
 sam glof. in cap. qui cum iure vbi Anan*

de furt. & exortat Couarr. in cap. peccatum in S. 2. par. 2. de reg. iur. in 6. Nauar. in cap. 17. carta mibi 337. at. num. 34. & seq. ultra Capyc. decif. 95. num. 2.

Causa verò donationis quæ ista fuerit, in factò clarissimè demonstratur & inuitabiliter ex subsequero euentu ostenditur, sequuta enim promissione, donationis illico matrimonium cum Albritio fuit conclusum, quod antea à D. Carolo impedièbatur, & ex hijs quæ sequuntur arguitur dolus in
12 præteritum l. si ventri S. eorum ubi not ff. de priuil. credit. & l. aut facta S. euentus ff. de pen. Aym. conf. 49. nu. 9. quàm obrem donatio tam ex vi, & metu quam ex turpitudine præfata inuolida vndique conspicitur.

Pars pro confirmatione donationis duo in summa opponit, nam ceteris eius coniecturis, & considerationibus fuit in nota facti sufficienter responsum.

Primum est quod metus, & turpitudò non adit, cum per testes ex multis liberam donnæ Iuliz voluntarem in donando probasse prætendat.

Secundum est quod etsi metus, & turpitudò in initio adfuisent ex sequentibus spontaneis solutionibus, siue promissionibus purgentur, quæ quidem omnia facillimè diluuntur.

13 Quò ad primum testes nostri de metu sunt maiores numero, quibus propterea magis credendum *vulg. Glos. in l. diem proferre S. si plures ff. de recept. arbit.* vltra quod testes partis sunt ex grauissimis causis repulsati, dico insuper magis duobus nostris testibus de metu quam mille de libera
14 voluntate credi debere *Innocet. in c. super hoc col. 1. de Renunt. Bal. in sollemni Consil. Schismatis post rub. 1. C. si quis alium test. prohib. & Ias. in l. interpositas nu. 5. C. de transact.*

Quò verò ad secundam oppositio-nem plura consideto, & vt alias dixi, prima solutio duc. 1000. fuit facta in eodem Migianei Castro, vbi metus

fuit illatus, & vbi eadem causa metus durabat, quò fit, vt solutio etiam ex intervallo non opituletur, multo magis cum in casu nostro serè inconti-
15 nenti sit subsequuta *Dec. cumulat omnes in conf. 498. nu. 16. & in conf. 690. nu. 11. & 12. & Gramat. in conf. 37. nu. 9. & in conf. 40.* alia verò solutio duc. 200. non loquitur pro hac causa donationis.

Præterea, & fortius consideto quod & si eo intervallo, & ex post factò domina Iulia necdum partem, verum integram quantitatem ducatorum 4000. soluisset, ad huc sibi non præiudicasset quia nunc repetere posset
16 *reg. enim tex. in l. 2. C. de his qui vi.* procedit quando actus meticulousus est simplex, tunc purgatur metus per actum spontaneum sequentem, secus quando actus meticulousus est iuratus, tunc enim mucro prius vigore iuramenti est soluendum, & postmodum repetendum, Vnde licet domina Iulia donauerit æquetamen principaliter iurauerat, & tñ vigore istius iuramenti, tum quoque vigore guarenrigari contractus ad obseruantiam donationis se astrictam cernebat, cæterum nunquam quis præambulam promissionè approbare intelligitur, quando per prius iurauerat, & in isto casu, etiam quod postea soluisset, non dicitur pur
17 gatum vitium præcedens, ità pulchre regula d. l. 2. communiter limitatur, profectò virtute iuramenti, vt dixi opus erat prius soluere, & postea re-
18 petere, ita *Gloss. magistra in d. leg. 2. vers. quid si iurauit* quam *Gloss. amplectuntur communiter Cyn. Io. Fab. Ang. & reliqui in d. l. 2.* & latissimè fundat *Hippol. de Marsil. in sing. 89.* qui rogo legatur & pariter sollemne *Conf. Aret. 14. nu. 17. & Aym. in Conf. 6. nu. 84.* & militat quoque ista limitatio, estò quod facile fuisset re-
19 medium ab iplo Iuramento petendi absolutionem, ità eleganter post *And. tradit Abb. in cap. ad audientiam nu. 3. versic. sed mibi ext. de his qui vi met. causa*

causa fuit, nec omittam quo ad tollendam præsumptionem, quod spontanea purget. metum præcedentem. omnis modica sufficit præsumptio Abb. in d. cap. ad audientiam ante fin. Iaf. in l. si ob turpem nu. 8. vers. ultra. scribentes ff. de condit. ob turpem causa, quod circa stante dicto iuramento omnis solutio omnique actus fortè sequens purgationem non aliter operatur, transactio, autem inter Ill. Marchionem Albritium, & D. Iuliam inita, ubi promissio Albritii soluere ducatus 4000. tum ex præallegatis, tum ex alijs D. Lauræ non opitulatur.

- 21 *Et primo si infecta ex præallegatis redditur primitiua donatio tanquam cuncta inde derivatiua, & sic transactio, quod ad hoc caput promissionis, iuxta nos per Bald. in l. fin. in fine C. de verb. signif. & in Auth. quas actiones C. de sacros. Eccles. secundo transactio præterea quo ad hoc est euidenter erronea, cum promittatur ducati 4000. & stante tunc solutione ducatorum 3000. secundum partem, non remanebant nisi ducati 3000. & ubi est error non cessat consensus l. si pendente 22 *rem ff. de Iuris. omn. Iud. & errantis voluntas nulla est l. cum testamento**
- 23 *C. de Iur. & fact. ignor. cum similibus & ex consequenti mulieri erranti succurrit fas est vulg. Iur. Tertio ista secunda promissio operari non potest plusquam si esset realis solutio, cum promissio, & solutio à pari procedant*
- 24 *vulg. l. fin. C. ad l. Falc. si esset facta, intergra solutio, adhuc partitio non prodesset, vt supra fundatum est, ergo nec ista promissio erronea.*

Sed quid plura? res satis collocatur in tuto, ex quo alias per Sacrum Consilium postulationem eiusdem Caroli contra D. Liuiam Capyciam fuit sollemniter de cisa, quequidem D. Liuiam cum Comitibus, & D. Iuliæ coniugium. Imponitur vt matrimonio deinde consentiret, donationem voluit, & de donatione non vnum, sed duo diuersis temporibus Instrumentata, in quo-

rum vltimo ipsemet D. Carolus tanquam fideiussor intercessit, & nihilominus cum ex turpi causa prima donatio processisset, & si secundum de eadem re fuisset factum Instrumentum, attamen Sacrum Consilium referre-
25 te quondam Consiliario Iacobo Anello de Budis prædictum Carolum ad obseruantiam donationis nequaquam teneti dijudicauit, minus refragatur si pars dicat in illo processu d. Liuiam promississe non molestare ipsum D. Carolum, vt in 14. & 15. articulis, nam illi non probantur, & Decretum prædictum obolutarium processit ex causa simili, turpitudine in hoc processu probata si igitur ad instantiam partis fuit ita decisum, miror quomodo hodie contrarium præten-
26 dat, cum ei obset legale præceptum patere legem, quam tu ipse tuleris ad lex. in l. nuper in fine Cod. de nat. lib. Ifern. in cap. 1. §. donare in addition. in 4. col. qualiter olim pot. feud. alien. ex quibus omnis ni fallor tollitur ambiguitas.

Nec taceam donationem prætestam esse de fructibus, qui nequaquam D. Carolo viro pro operibus matrimonij sufficerunt, vt eo minus ille
substitit vltimo prætesta donatio ob superuenientiam quatuor filiorum.
27 iustissime reuocata, ex dispositione l. si unquam C. de reuoc. donat. cui nulla specialis fuit facta renuntiatario, quod inde processit quia Curriculo,
28 ac clandestinè fuit facta, & nihilominus renunciatio generalis quantumuis iurata non sufficit, vt latissime Tirraquell. in repet. d. l. in presat. nec etiã renunciatio, omni legum auxilio quid quid facit Rip. in eadem l. in quæst. 52. Ruy. conf. 60. vol. 3. alijs ommissis, quinimo est circa veri præiudicium, quod expressè mulier donans illi renunciasset, nec vtrique sibi præiudicasset: cum antea de tali beneficio certiorata non appareat, vt communiter omnes tenent, vt congerit Ant. Gabriel. in tit. de Donat. lib. 3. Concluf. 2.

num. 67. & dato quod donatio esset in cōtractu matrimonij facta ita quod
 31 de futuris filijs vero similiter cogitari potuit, eque dispositio d. l. procedit prout Ripa loco praalleg. quasi. 22. doctissime fundat, & lul. Clar. lib. 4. sent. S. donatio quasi. 22. versic. ex qua quidem ratione in fine minus obstatet tempore donationis, donatricem vnicum filium habuisse, siquidem cum
 32 alij quatuor postea sint orti pariter viget illa dispositio, ita vltra Ang. in d. l. si vnquam Bald. sentire videtur in l. 1. nu. 3. in fine versic. sed quid si tempore C. de Inoff. donat. Old. in conf. 173. Incip. quidam habens vnicum filium, hoc idem firmare colligitur, & quamuis Tiraq. in verbo filios non habens nu. 11. in fine id totam arbitrio Iudicis relinquat Ripa tamen loco citato in 6. quest. qui rogo legetur tradit, quod
 33 etiam donans filium non exosum, habeat, tunc in totum reuocetur donatio, & denique minus hæsitandum, quin dispositio præfata etiam in re particulari magni momenti locum habeat ita Alber. & Bal. in d. l. si vnquam quamuis Tiraquel. ibi in verbo omnia vel partem aliquam nu. 28. similiter Iudicis relinquat arbitrio, latissime Menoch. de Arbit. Iudic. lib. 2. Cent. 2. cap. 133. vltra lul. Clar. in praalleg. quasi. 22. versic. quarto infertur in fine, de communi attestantem, vt dispositio prædicta procedat etiam in donatione rei particularis magni momenti, veluti est ista doctorum 4000. vndique igitur pars aduersa malum, ius in donatione præfata fouere clarissime cernitur.

Fabius de Falco

Additio ad ornatum istius materiz Si donationis meticulousè facte, si valeat vel nõ cõferat nouissime cõgesta per D. Anton. Cabrerros Auendanuin tract. de metu lib. 2. cap. 3. per totum confertur et altera decisio S. C. donationis facte

per supra dictam Comitissam eius viro, & reuocata fuit donatio ex alijs consimilibus causis relatis in Allegationibus eiusdem Aduocati impressio in prima parte nostri compendij verbo donatio facta ab vxore. Thor.

S V M M A R I V M.

- 1 Subingresso an, & quando milites in succedendo, & nu. 3. & seq.
- 2 Intellectus Glo. l. cum ita §. in fideicommissio ff. de leg. 2. versicul. proximus conciliatur, & nu. 7.
- 4 Proximi in gradu censentur vocati ad successionem in fideicommissa hominis.
- 5 Testator semper eum dispositione iuris se confirmare videtur.
- 6 Subingresso fisci à iure admittitur, ita pariter à testatore censetur admissa.
- 8 Proximus quis dicatur.
- 9 Proximo proximior esse non potest eum nec ipsum antecedit.
- 10 Proximus superlatiuum est proximior, vero comperatiuum.
- 11 Subingresso an admittatur quando proximiores inuitantur ad successionem.
- 12 Proximus, & Proximior in fideicommissio inter se an dissent.
- 13 Subingresso an locum habeat quando testator proximiores vocando, gradus prerogatiuam seruaui.
- 14 Exceptio de non iure agenti se subingresso, & sufficit in actis constare, alios adesse quibus competas successio.

ALLEGATIO XXI.

Pro Ludouico Capicio Galeota, Cum Prospero Palmerio.

INter cæteros huius causæ, articulos aduersus Prosperum Palmerium, ventilatur questio subingresso, cuius vigore filij quodam Alexandri fratris eiusdem Prosperi, tanquam subingre-

ingredientes paternum locum, simul, ac semel, in fideicommissio, à quondã Cæsare Palmerio relicto, vti nepotes cum patruo, succedere deberent in mediatae raris antiqui, de quo secundum Consuetudinem Neapolitanam, disponere testator, & fideicommittere potuit, quatenus tamen fideicommissum, ab eodemmet Prospero in contractu diuisionis, remissum non esset, pro vt satis remissum, Collega meus, latè, et doctè explicauit, articulum hunc sub ingressionis, mihi examinandum relinquens, vt labor inter nos diuideretur, & proinde Breuiter duo ostendam.

Vnum quod in dispositione hominis, & sic in fideicommissio vigeat sub ingressio, Alterum quod verba illa in tali fideicommissio apposita, vt proximior in gradu succedat, nequaquam subingressioem excludant quò ad primum vulgaris atque communis Doctorum resolutio se habet, quòd aut tractatur de succedendo ascendentibus, vel patruo, pro vt in hoc casu, & tunc militat sub ingressio, aut de succedendo alijs transuersalibus remotioribus, & tunc non procedit Representatio, est *sex.* iuncta *Gloss.* in l. cum ita §. in fideicommissio ff. de leg. 2. vbi in versic. proximus, hoc decidit, & quamuis *glos.* dicat quandoque tamen, illud verbum quandoque non importat, vt *Gloss.* dicere voluerit, quod quandoque, id est extra istos terminos fideicommissi, locum habeat sub ingressio, v. 3. quando ex dispositione legis tantum succederetur, sed intellectus *Gloss.* fuit, dum dixit quandoque, & c. licet enim regulariter in hac materia fideicommissi, sit vocatus proximus, tamen quandoque admittitur ille, qui est in vteriori gradu positus, si talis sit, in quo de iure procedat subingressio, hoc idem sentite videtur *Paul. de Cass.* in l. fin. C. de verb. signif. in fine in verbo gradatim, & ibi *Corn.* concludendo, quod etiam in fideicommissio hominis intelligun-

tur vocati, pro vt de iure ad successionem inuitarentur, quo quidem casu etiam per subingressioem inuitantur; vt in *auth. cessante C. de legit. hered. c. concord.* Ratio verò istius conclusionis in promptu se offert, testator enim semper cum dispositione Iuris se conformare videtur, vt notat *Bar.* & post eum *Alex.* in l. heredes mei §. cum ita ff. ad Trebell. & idem *Bar.* in l. vxor §. agri ff. de leg. 3. & l. vt iusiurandum §. si liberi ff. de oper. libert. & sicut legis dispositio admittit subingressioem; ita pariter testator illam voluisse censetur, hanc vtique opinionem tanquam magis veram atque communem, tenuerunt *Imol. Paul. de Cass.* in d. §. in fideicommissio, & ibi *Angel.* & *Iacob. Rutrig.* & ibi etiam in hoc non dissentiunt *Bar.* & reliqui nam dum *Gloss.* non impugnant, ipsam approbare videntur, vt eleganter probat *Tiraquell. de iure primogen. quaest. 40. num. 191.* & magis explicitè fundant *Socc. conf. 252. Alex. conf. 88. vol. 1. & in conf. 6. col. pen. versic. non obstat id quod vol. 3. vbi asserit, Bal.* fuisse sibi contrarium, & propterea de eo non esse curandum, *Aret. conf. 163. & Gouzad. conf. 4. vdi* communem asserit opinionem; ibique fundat *Dec.* cum sequacibus aliquando contrarium, asserentem malè loquutum, & *Gloss. Paris.* in addit. in conf. 1. *Decy* in versic. non est vera, ipsum grauius obiurgat, subdens quòd idem *Dec.* *glos. predictam* etiam in collateralibus intra filios fratrum, in materia fideicommissi approbavit in conf. 208 *Ruyn. conf. 12. vol. 1. Corn. conf. 24. col. fin. 2. par.* hanc quoque communem sententiam sequatur *Aym. conf. 66.* & ipsemet *Dec.* qui in conf. 1. opinionem tuebatur contrariam, contra *Glos.* in d. §. in fideicommissio; seipsum declarat in conf. 117. *Curt. lun. in conf. 58. in princ. Daran. de arte testan. tit. 5. cap. 27. nu. 1. versic. sed contrariam opinionem veriorum esse arbitror, Cephal. conf. 16. num. 32. copiosè Tiraquell. de iure primogen. d. qu.*

d. qu. 40. num. 191. & seq. Franc. Marzar. in Epitom. de fideicommiss. 2. par. qu. 18. vbi pluries rota iudicatum fuisse fatetur etiam in Rota Florentina, & eleganter multa alia, pro hac communi opinione, recenset Molin. lib. 3. de Hispan. Primog. cap. 7. nu. 20. vers. qua in re, & nouissime hanc eandem opinionem, tanquam communem, abouè defendit Mangrell. in addit. ad Bart. in d. l. cum ita §. in fideicommissio ad contraria respondens, & ne paginas, Doctorum, cumulo impleam addo demum Anton. Gabriel. commun. opin. lib. 4. in tit. de fideicommiss. conclus. 3. innumeros ferè alios scribentes, recenset, hanc magis communem esse opinionem communi ore attestantes, à qua proinde in iudicando recedere temerarium esset.

Circa secundum, præsupposito in huiusmodi fideicommissi controuersia, primo assumpto, nempe subingressione habere locum, dico nullo pacto per verba illa, quòd proximiores in gradu succedant, subingressione tolli, quæ quidem Conclusio, ratione, & autoritate fundatur, Ratio euidentissima est, quia si quando vocat proximi, subingressio suum vendicat locum, vt supra ex communi sententia demonstratur, multo magis profertur, hæc, & similia verba videlicet vt proximior, vel magis proximus, 8 quandoquidem proximus est ille, què nemo antecedit l. proximii ff. de verb. signif. & proximus est, cui nullus est medius l. cum quidam ff. de acquir. hered. & proximo proximior esse nõ potest, cum nemo ipsum antecedit, vt dixi l. 2. §. heredus §. legitima ff. de suis, & legit. hered. l. 1. §. proximus ff. unde cognat. & proximus est superlatiuum proximior vero Comperatium vt explicat Napodan. nosler in Consuetud. si quis vel si qua in glos. in verbo in gradu proximior, comperatium verò maioris efficaciz quã superlatiuum esse nequit, & idcirco, quemadmodum subingressio non ex-

cluditur, vbi proximi vocantur, sic pariter quando proximiores Sed ne in individuo desit autoritas quidquid senserit Couarr. Pract. qual. cap. 38. nu. 3. Paris. conf. 30 & 40. vol. 2. & alij communis tamen opinio est 11 cõtra eos, postquã cõmuniter firmant Doct. in specie subingressione quando proximiores inuitarentur satis superque militare, Bal. in conf. 488. lib. 3. Alex. conf. 137. lib. 1. Iaf. conf. 259. col. pen. lib. 4. Corn. conf. 24. in fine lib. 2. & Ludou. Molin. omnino legendus satis eleganter lib. 3. de Hispan. Primog. cap. 8. num. 11. vers. imo, nec etiam, & nu. 12. qui expressè tradit, communem, ac veram hanc esse sententiam in præfenti themate; hæc verba proximior, & proximus nil dicere, imo id ipsum sit dicere in fideicom- 12 misso succedat proximus in gradu, vel proximior, & ad id allegat inter alios Tiraquell. de Retract. lignag. §. 11. glos. 1. nu. 1. & hanc eandem sententiam sciat, & multis alijs decisionibus, copiosè comprobatur, Menoch. in conf. 357. nu. 27. lib. 4. alibi idè Menoch. qui rogo legatur, id ipsum tenet in lib. 4. Præsumpt. in 95. Præsumpt. nu. 2 carta mihi 178. vol. 2. aduertens insuper quæstionem hanc, quando testator in fideicommissio, pro- 13 ximiores in gradu vocauit, satis distare ab illa quæstione, quando vocauit proximos, salua gradus prærogatiua, vt passim locis præallegatis Doct. asserunt, enim verò in casu nostro, nõ aliter testator prærogatiuam gradus seruari mandauit, & ob id de vna ad aliam quæstionem futilis est argumetatio, dum in propria particulares asseruntur decisiones, nec quicquam refert, quòd dum Antonia allegat ad esse filios Alexandri, qui ex vi istius subingressione, etiam cum Prospero patruo succedunt, tertia allegare videtur, quoniam Antonia est rea cõuenta, quæ rectè actori opponere potest, quò ad te, liberæ edes habeo, l. loci corpus §. competit ff. si seru. vend. & in

in specie, quod hæc non fit exceptio de iure tertij, sed de non iure agentis, & sufficiat in actis constare alios adesse, quibus competat successio, latè, & doctè probat *T. besaur. de iur. Senat. Pedemont. 4. in pen. & finali col.*

Ex his de claro, apertoque iure fundatum arbitror, quòd in fideicommissio, etiam si proximiores in gradu sint vocati, militat subingressio, cuius vigore, patruus Prosper solus succedere prohibetur, postquam cum ipso, etiã nepotes, ex vi paternæ representationis, admittuntur, pro vt sic Sacrum Consilium Iudicaturum spero.

Fabius de Falco.

Materiam istam subingressiois, tam de iure communi, quam Consuetudinario attingit *Consil. Scipio T. beodorus allegat. 1.* agens potissimum de pattuo succedente filio iure fratris, vbi plura deducuntur, ac de eadem materia subingressiois tam de iure cõmuni, quã consuetudinario petmictente proximiores admitti prosequitur *D. Regens Roust. conf. 23. & in conf. 50. & 51. & 52.* in quibus præsertim agitur de nepotibus, & pro nepotibus succedere volentibus in fideicommissio, etiam per viam subingressiois, & ibidem decisiones referuntur nouissime *D. Reg. Capic. Iatro consul. 61. som. 1.* eandem materiam exarat inspecto vtroque iure communi & consuetudinario respectu nepotum subingredere volentium cum proximioribus. Reliqua vero pertinentia ad eandem materiã subingressiois refert *Mos. in consuet. Neap. p. 4. qu. 63. per totam. T. boro*

S V M M A R I V M.

- 1 Feuda Cæsari membra ab eo diuidi, & dismembrari nequeunt.
- 2 Dominij probationem omni iure cogitur actor præponere.
- 3 Natio prouocat & deserret.
- 4 Rex ignorare præsumitur factum sub-

ditorum ob multitudinem negotiorum.

- 5 Qualitates omnes, quæ Principem retrahunt ad gratiam faciendam sunt exprimendæ.
- 6 Assensus subreptitius an, & quando cognoscatur.
- 7 Veritas præcedentium ex sequentibus, & prægnatibus aliis cognoscitur.
- 8 Assensus post mortem fauore dotis, an expediri possit.
- 9 Feudum in aliqua baronia situatum, an censentur esse de baronia.
- 10 Aliud est esse de pertinentijs, & aliud in pertinentijs.
- 11 Aliud est esse in diocesi, & aliud esse de diocesi.
- 12 Loca castro vicina, non tamen de eius pertinentijs esse iudicantur.
- 13 Reg. tex. in l. quid in rerum ff. de leg. 1. refertur.
- 14 Vnio actuum facti dicitur.
- 15 Vnionem rerum actum facti requirere non dubitatur.
- 16 Possessio sola vnita, an aliquid operetur, & quid se esset diuisa nu. 17.
- 18 Feudalia præsumuntur barone tantum possidente, non autem tertio possidente.
- 19 Nemo prohibetur pluribus exceptionibus seipsum tueri.
- 20 Quid quid intra fines feudi de feudo esse cõferatur, quo modo procedat, et n. 21
- 21 Tex. in l. loci §. competit ff. si seru. vend. ponderatur.
- 22 Reg. quæ de euicitione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio refertur.
- 23 Qui omne dicit nil excludit.
- 24 Debti appellati-ne omnia debita pura & conditionalia comprehenduntur, & nu. 29.
- 25 Verba aliquid operari debent.
- 26 Vox minima in contractu sine operatione esse debet.
- 27 Natura vniuersalis orationis quæ nam fit.

ALLEGATIO. XXII.

Pro Ludouico, & Io. Baptista Capece Galeotis, cum Heredibus, quondam Fabij Iesualdi.

Hæctor Galeota in anno 1556. quoddam Aloysij, ac Hippolitæ Galeotæ filius super Baronia Serpici, quæ eius parentum fuerat, & à Fabio Iesualdo possidebatur, vitam, & militiam, sibi tanquam secundogenito competere, perijt, Fabius vero possessor eundem Hæctorem ad sibi relaxandum subscripta territoria v3. nemus Cerriti plani, nemus Ca: bonarij, ferrieriam, atque viridarium præfato Hæctori à iam dicta Hippolita matrè distracta, tanquam male alienata, vt ipse figurabat in præiudicium suæ Baroniz, cõ demnari postulauit, & denique mediante sententia S. R. C. in anno 1562. possessor Baroniz, ad vitam, & militiz præstationem fuit condemnatus, & è conuetsio Hæctor ad relaxationem bonorum petitorum, excepta Ferraria, vna cum siuibus, similiter condemnatus exitit; à qua quidem sententia respectu prædictæ relaxationis fuit pro parte Hæctoris ad idem Sacrum Consilium reclamatum, & desuper compilato processu, de cuius expeditione agitur, & vr arbitror iustissima fuit reclamatio, èt ex nouiter deductis, pro quo dilucidando, sequentes pondero rationes. Fabius nãq; Iesualdus in hac olim obteta reiuëdicatione actor, suãq; purat fundasse, intetionem ex capitulis matrimonialibus in ann. 1436. initis, in quibus Franciscus Galeota pater Hippolitæ filiz Aloysio Galeota nuptui tradens, Castrũ prædictũ Serpici cũ eius iuribus, atq; pertinentijs dotis ratione dedit, voluitq; qd dicitur Aloysius. & filij ex dicto matrimonio procreandi Castrũ prædictũ post Hippolitæ obitũ haberet, & hoc mediã te prætenso Regis Federici assensu.

1 Ex istis inquam Capitulis duo pars colligit, vnum, quod Hippolita nunquam Castrũ prædictũ fuit domina, sed Aloysius tantũ, & cõsequenter feu-

da ibi existentia Hæctori filio mater alienare nullo pacto valuit; Alterum quod cum feudatiam dicta, membra eiusdẽ Castrũ Serpici fuissent, ab eo diuidere, seu dismembrare nequiuit ex vulg. reg. tex. in c. Imperiale S. præterea ducatus, vbi Ifern. & ceteri de probib feud. alien. per Feder. nil assensu regio in anno 39. supradictis alienationibus in beneficium Hæctori expedito, & Prag. Nouem Capitum opitulãte, tũ ex defectu potestatis Vicerogis stante dicta Prag. in anno 31. ædita, tũ quoque ex defectu voluntatis, dũ nihil de dismembratione in memoriali assensu fuerit expressus, ceterũ si verũ amamus, cõtrariũ firmiter asserere cõpellimur, & successiue secretiam prædictã, tãquã in his fundatã, maxime ex nouiter deductis omninõ fore retractandã, qd luce clarius (ni fallor) infrascriptis rõnibus demonstratur

2 Et primo nõ video per quã regulam Iesualdus in hac actione reinuendicationis obtinere potuit; quãdoquidem ad dominij probationẽ in sui, & authoris psonã omni iure cogebatur ad tex. in l. in rem actio ff. de reuendic. cũ cõcord. At Baroniz prædictæ vniuersale dominiũ nõquã Aloysiũ habuisse pars ostendit, quinimo dominij Carentia p nos in p̄optu euidenter detegitur, post quã vigore dictorũ Capitulorũ triplici ratione Aloysius feudorũ dominiũ nõ fuit ademptus; sed illud semper penes Hippolitam vaigenitam Francisci Baronis remansit, & absque dominio, frustra aduersarius agit.

Primo, cũ Aloysius fuerit filius Rei ex infecto sanguine descendens, & successiue, feudorũ incapax p̄nitus erat, liquet hoc ex sententia, & declaratione Regis Federici nouiter inuenta, atque producta, vnde esto, quod in capitulis matrimonialibus, Aloysius Galeota, Regis assensu obrinisset, dum in eo nulla de rebellione fuit facta mentio, proculdubio assensus redditus subreptitius, & inualidus. Natio enim inquit tex. prouocat, atque deterret in l. quod si nolit S. mancipiũ. ff. de adilio. adilio.

edicto, & in l. quisquis C. ad l. Jul. ma-
io. ut eleganter explicat Iforn. in
praelleg. c. Imperialem in 3. col. quic-
quid dixerit Frece. lib. 2. de subfeud.
qua. l. 2. 3. quod Rex nationem, & ea-
que sibi incumbunt priusquam assen-
tiant perquirere debet, namque ipsius
opinio ex pluribus non aduertatur in
præfenti themate, & potissimè quia
 Rex dum assensit sibi præcauit ex clau-
 sulis ordinarijs assensus, quoad expres-
 sa tantum assentienda, & inter ex-
 pressa nil de rebellionem explicatur
 igitur assensus non operatur, & aliam
 addendo clausulam, quatenus partes
 ritè, & rectè processerint, alienare au-
 4 tem feuda descendenti ex rebellibus
 est omnino prohibitum, & factū hoc
 subditorum ob multitudinem nego-
 tiorum Rex ignorare præsumitur, vt
 in cap. 1. de Const. in 6. vtrique si rebel-
 lionem sciuisset, verisimiliter non
 consentiisset, Præterea Frece. obstant
 omnes iuris regule mandantes, quod
 semper qualitates, quæ Principem
 retrahunt ad gratiam faciendam sunt
 5 exprimente, vt per Doct. & præcipue
 Fely. in cap. super. literis, & in cap. po-
 stulasti de Rescript. Couar. latè in lib. 1.
 Var. resol. cap. 20. post nu. 5. alijs omis-
 sis, & si qualitas ista rebellionis expo-
 sita fuisset citra ambiguitatem Re-
 gem retraxissent, merito assensus red-
 ditur subreptitijs, Secunda verò rati-
 o est quondam assensus prædictus
 vltra, quod est subreptitijs ab ipsis
 Capitulis difformis cernitur, porro
 Capitula de filijs loquuntur assensus
 verò de hæredibus, & successoribus,
 Capitula feudum ex pacto & prouiden-
 tia non hæreditarium formabant,
 assensus autem hæreditarium consti-
 tuebant, & ob id vtrumque corrui vt
 per Frece. lib. 2. de subfeud. 34. qua. l.
 per totum, & citra assensus, Aloysius
 prædictus nullam ius super feudo ac-
 quisit, & proinde non mirū est, si dū
 Franciscus pater postea obiit non ob-
 stantibus dictis Capitulis, Hippolitam
 in feodalibus reliquit hæredem, inde
 est sequitur, quod dū Aloysius prædi-

ctus moritur eandē Hippolitā pariter
 dictorū feudorū dominā declaratur in
 eius testamento, hinc quoque; emana-
 uit, quod idē Aloysius bene agnosces
 dominiū Castri non acquisiuisse sem-
 per dū vixit, quod Hippolita coniux
 vt domina Castrū possideret, permisit
 & denique ob mortē dictæ Hippolitæ
 tanquā vtilis dominæ Baronizæ per lo-
 annē Aloysiū nepotē fuit Regiæ Cu-
 riz solutū rcleuiū, ex quibus quidem
 7 tot sequentibus, arq; prægnantibus
 actibus, eo magis veritas præcedentiū
 declatur iuxta notata in l. si ventri
 S. corū ff. de priu. credit. l. aut facta S.
 euentus ff. de pen. & q. Hippolita reue-
 ra, & non Aloysius Baronizæ remansit
 dominā, modo ex huiusmodi astricto
 duo corrolaria oriuntur, vnū quod si
 Aloysius dominio caruit, ita, & Fabius
 successor caruit, & sine dominio, rei-
 uēdicare nequit, alterū est q. tū Hip-
 polita semper fuerit domina vt talis
 ritè, & rectè filio bona prædicta alie-
 nare potuit maximè cū assensu regio
 omni sollempnitate vallata de quo qui-
 dem assensu inferus agam.

Tertiū, addo rationē pro inualidita-
 te assensus sup capitulis matrimonia-
 libus, siquidē fuit post Frāncisci dotātis
 mortē præstitus, vt ex dicta Inuestitu-
 ra colligitur, & quamuis post mortē fa-
 vore dotis assensus expeditio nō pro-
 8 hibetur ex reg. l. si ego S. si res alicui ff.
 de iure dos. Iforn. in d. c. Imperialē, ta-
 men hoc speciale fuit in fauorē mulie-
 ris tantū introductū, cū sit mere pso-
 nale priuilegiū vt per Frece. lib. 2. de
 subfeud. in limit. n. 2. & proinde hu-
 iusmodi priuilegiū speciale ad mulie-
 ris odiū nō erit porrigendū, quod sa-
 tis esset si assensus si assensus valui-
 set quia eius virtute successione Baro-
 nizæ tanquā primo, & vnigenita Hip-
 polita, priuata fuisset.

Præterea principaliter cōsidero dato
 & nō cōcesso, quod Aloysius vir Hip-
 polite Castri, & Casaliā vigore dicto-
 rū Capitulorū dominiū in vniuersum
 consequitū, fuisset non ob id tamē feu-
 dorū de quibus agit in pertinentijs

Sancti Stephani srotum, particulare aliquod acquisiuit dominium quando-
 9 quidē licet feudū in aliquo territorio
 & in pertinentijs alicuius Baronix sit
 situarū, nō proinde sequitur, quod de
 ipsa Baronix cenferi debet, cū non in-
 terueniat vnū feudū in alio superato
 feudo, feudales terras habere vt tra-
 dit *Affl. deci. 267. n. 6. & 7.* & ante ip-
 sū *And. in c. 1. in addit. qualiter va-*
xall. iurare debes fidelit. Frecc. in 5.
author. Baron. post n. 7. Regens, & Mar-
chio de Ponte sollemniter more solito in
conf. 5. 1. n. 10. nec quicquā refert ter-
 ritoria prædicta esse in pertinentijs
 prædicti Casalix, cum aliud sit esse de-
 10 pertinentijs, & aliud in pertinentijs,
 vt notat insignis *Gloss. in Clement. vni-*
ca in princ. de priuile. vbi Zabarella.
vers. simili n. 4. quod aliud sit esse in
 diocesi, & aliud esse de diocesi; quō
 circa probari ex aduerso debuisset,
 quod præfata territoria suat membra,
 atque ipsius Castri partes integrales
 alioquin, & si loca sine Castro vicina
 non tamen de eius pertinētijs dijudi-
 cantur *Alex. conf. 43. col. pen. vol. 1. Ca-*
pyc. in Inuult. feud. in rub. feudorum.
Clasula in ver. Castrix, & Iacobin. sa-
ter feud. in verbo de Castro, & ratio
 prædictæ conclusionis asseritur, quia
 nil corporale Baronix siue feudo at-
 tributum reperitur, nisi id tantum
 quod à Principe vel statuto erit assi-
 13 gnatum, in quo procedit regula *sex.*
in l. quid in rerum ff. de leg. 1. secun-
 dum larius notata per *Iern. & alios*
in cap. 1. §. similiter potest in 2. addi-
tion. de Capt. qui cur. vend. quas pro-
 pter ei qui membrorum vnionem at-
 que incorporationem in ipso feudo
 14 cumbit, cum vnio dicat actū factū po-
 sitiuū ad *sex. in l. si quando C. de bon.*
vacant. lib. 10. vbi Bars. & reliqui, ele-
 ganter *Ripa in libro Respons. de leg. &*
Consuetudin. c. 1. in antiqua impressio-
ne, ea propter notabiliter, *Gloss. inquit*
vnio ē rerū actū factū requirete in l.
prædia §. si. in vers. cōprebendisse ff. de
fūdo Inst. nec sula vnita possessio ali-

quid operaretur *ex l. Caius, et Seius S.*
Titus ff. de l. 2. & licet diuisa posses-
 16 sio sic vnica cōcluderet vnionē cor-
 porū non probat, cū gratia comodior-
 ris vsus, & perceptionis fructū esse po-
 17 tuerit, vt ibi notat *Paul. de Cast. &*
Alex. in conf. 169. vol. 3. col. 5. Gloss. tit.
1. §. 23. n. 42. & nouissimè *Merez. in*
tract. de Maiorat. par. 1. q. 10. n. 42. ¶
 vnio, & rerū incorporatio, non aliter
 præsumi debeat, in casu verò isto nul-
 lus actus per quē ista corpora, mēbra,
 & partes vnite, & in corporatē baro-
 nix prædictæ arguantur asserunt, quini-
 mo eiuſdē separationis actus adduci-
 tur, & ex pluribus colligitur, suaderetur
 .n. inprimis separatio quoniam Hippolita
 Galcota benè rerū vnionē adesse agno-
 uit illā dixit, & propterea in cōcessio-
 ne Ferrariæ, tantū illā mēbrū atq; par-
 tē Castri esse asseruit, alia verò nemora
 cū mēbra diuisa fuissent, dū illa do-
 nauit non aliter id exprimere ausa
 fuit; sed tantummodo, esse in pertinē-
 tijs Castri asseruit.

Rursus operatio corroboratur, si
 quidē lo. Aloysius Galcota auctor Fa-
 bij lesualdi nemora prædicta esse, vnita
 mēbra Castri, verificare sēmpere ni-
 xus fuit, & nihilominus cū id à verita-
 te alienū fuisset cū Reuerentia, nemo
 ex eius testibus id deposedit vt nota-
 tur, & 1. & 2. articulo illius, & ex te-
 stibus del. p. examinatis, & deniq; ex
 cędulario similiter diuino ostēditur cū
 Castri Serpici à casali S. Stephani vbi
 sita reperiuntur ista feudū bona sepe-
 rim fuerit descriptū, & idcirco nullo
 pacto dici potest Aloysiū, casalis S. Ste-
 phani, ac bonorū de qbus agitur domi-
 niū habuisse, ex quo sūt bona à Castro
 Serpici separata, & separatorū diuersa
 & separata est natura, & ex hoc p. ne-
 cesse est sequitur p. alienationē istorū
 corporū nullā diuisionē siue feudi dis-
 mēbrationē inducā fuisse, & conse-
 quenter assensus sup. dictis alienatio-
 nibus impetratus satis superq; validus
 p̄sistit, & defectus potestatis, & volū-
 tatis in hoc casu allegari nō meretur.
 Nec

Nec dicatur, quod quidquid est intra finem feudi præsumitur de ipso feudo ita *Bal. in l. ius Italia ff. de iudic. Curt. l. un. conf. 140. par. 3.* quando quidem loquendo nunc secundum partis lecturam, Bato Serpici tantum erat Aloysius, & nunquam bona ista
 18 Aloysium possedisse probauit, cæterum Baronie possidente tantum feudalia præsumuntur, non autem tertio possidente per *tex. in cap. 1. §. quidam tamen ubi And. col. 1. de controuers. inter mas. & femin. de benefc. & nouissimè addentes in decis. Aff. 267. nu. 1.* & hæredes Hætoris, qui in hoc iudicio per Fabium intentatum rei conuenti erant proculdubio pluribus etiã
 19 diuersis exceptionibus seipfos tueri non prohibentur *c. nullus pluribus de reg. iur. in 6. l. nemo ff. de except. cum similibus* ultra, quod illa prouisio,
 20 quod quidquid est iotra fines feudi intelligitur de ipso feudo procedat quò ad iurisdictionem, tantum ut deducitur ex *Innocent. in cap. ad sedem de Restitut. Spoliat. in tit. de feud. §. quoniam versic. 14.* imo non omne, quod est intra fines feudi præsumitur, feudale, & dato, quod præsumitur non sufficeret, nisi probaretur latissimè, tradit decisum per Sacrum Consilium *Aff. in decis. 267.* per totum, quæ omnia deficiunt in casu isto, Amplius, & quod plus est, si æmora ista atque uiridarium membra, ac partes Casalis Sancti Stephani fuissent, quod expressè negatur ad huc Aloysius auctor Fabij dominium nõ fuit adeptus, ex quo Aloysius per Capitula matrimonialia non nisi Castrum Serpici dotis nomine traditum fuerat, non autem hoc casale Sancti Stephani ubi bona prædicta sita inspiciantur quod liquet ex relatione Commissarij, & ex supplicatioe partis, & assumptum hoc suodatur tam ex capitulis prædictis in quibus nulla sit de isto casali mentio, tum quoque ex scriptura traofactionis nouiter exhibitæ, ex qua satis liquet Domitium,

Galeotam, & non Franciscum Casale Sancti Stephani possedisse, & quando Domitius obiit Hippolita Galeota eius imediaea succeditrix ex fideli sanguine, descendens, & non dictus Aloysius post patris rebellionem ortus Domitio prædicto successit, succedereque potuit atque debuit, & consequenter Hippolita vera domina casalis prædictæ, ac bonorum, ut supra alienatorum iuste Hætori suo filio alienare potuit, quò circa cum, ut supra fundatum sit dominio uniuersali atque particulari boorum iudicio deductorum pars aduersa caruisset, illud per necessè penes Hippolitam Francisci Galeoti antiqui Baronis primogenitam omnino remansit, & successiue reuocè, ut dixi mediante regio assensu alienauit, & iustissimè heredibus dicti quoddam Hætoris ounc sunt præfata bona, una cum fructibus restituenda, ut decet, nec eis obijci potest, quod assensus non profit tanquam post pragmaticam anni 31. obtemptus per quam quidem Prag. necum feudorum diuisiones, sed assensuum desuper præstationes sunt prohibite super enim, uero abundè fundatum arbitror nullam ex istis alienationibus in beneficio Hætoris factis feudorum dismembrationem induxisse, cum per prius corpora ipsa vnita, & Castri Serpici membra nullo pacto fuerit ex aduerso demonstratum ob, quod cuncta legitimè processerunt, & dictorum bonorum donatio validissima, undique conspicitur.

Uterius ex abundantanti considero quod lesualdo obstitit, atque obstat defectus iuris agendi pro recuperatione dictorum bonorum, postquam, & si baroniam emerit, non tamen ius reintegradi fuit sibi translatum, & uenditum fuit, quapropter reuendicare atque reintegrare bona prædicta nullatenus sibi permittèbatur iuxta, notorias in similibus Sacri Consilij decisiones, adeò reuocè ei oppositur de *tex. in l. fin. C. de reuend. quod non*

fit curandum de iure possessoris, nisi
constet de iure actoris, & Hætor tunc
possessor bene seipsum tuebatur, sicut
ex abundanti, ut dixi ex *reg. tex. in l.
loci S. competis. ff. si seru. vend. cum si-
milibus*, quod quò ad Fabium actorē
22 liberas edes habebat, ut utar verbis
tex. & demum in fauorem hæredum,
quoniam Hætoris alia adducitur po-
tissima ratio, & est, quod in transac-
tione inter Io. Aloysium Galeora autho-
rem Fabij Iesuoldi, & patruos inita,
de anno 1541. expressè fuit cautum,
quod Hippolita, alias alienationes
præter illas Hætoris non fecisset Io.
Aloysius in se onus soluendi omnia
debita Hippolitæ assumens, unde Io.
Aloysius successor post mortem Hyp-
politæ has alienationes ratificauit
cum assensu regio, quò circa inter
ueniente hoc nouo hæredis consensu, &
nouo assensu proculdubio, eo fortius
conualidatur donatio ab Hippolitæ
Hætori facta, extraditis per *Ifern.
Camer. & alios in d. l. Imperialem*,
Rursus si Hippolita in Capitalis ma-
trimonialibus, quondam Hætoris de
anno 1532. promisit curare, & facere,
ita quod faciendū, suum posse non ex-
cusetur, quod Io. Aloysius eius nepos
& successor dum fuerit ann. 15. & 18.
ratificasset alienationes intradictas
in beneficium Hætoris, sequitur ex
hoc per necesse alterum de duobus,
vel Io. Aloysius ratificauit alienatio-
nes per transactionem de anno 1541.
cum patruis promittendo, quod alias
non fecit Aloysia præter illas Hæto-
ris, & habemus in teatam, ut super
comprobauimus, vel non ratificauit, &
Hippolita remansit obligata ad in-
teresse, & ad tantūdem dupliciter
primo quia non adimplendo promissa
tenet ad interesse, *vulg. iuris* se-
cundo quia Hippolita bonorum alie-
natorum, euictionem promisit, ut patet
ex capitalis prædictis post sententiam
reperitis, nam ante sententiam
non apparebat nisi promissio euic-
tionis respectu ferrariæ, & proinde Hæ-

tor ipsius respectu fuit absolutus,
quod si promissionem euictionis alia-
rum rerum demonstrasset, utique pa-
riter respectu ipsarum fuisset absolu-
tus ad euitandum circuitum, & cum
in omnibus eadem militaret ratio, er-
go eadem iuris dispositio, dum igitur
Hippolita inspicitur exprænaratis
debitis ipsius Hætorij, Io. Aloysius
assumpsit onus soluendi omnia, &
quæcumque debita Hippolitæ, & obli-
gauit cum eius bonis, & feuda cum
Regio assensu, sequitur propterea,
quod tam Io. Aloysius quam Fabius
illis successor in baronia per emptio-
nem, si bona ista euicerent ad euic-
23 tionem, tenerentur, & sic ex *reg. quæ
de euictione tenet actio, eundem ag-
entem repellit exceptio l. vendicantem
ff. de euic. non. excluditur, nec obitat
allegatio 145. Vinctura de Anna. in
hac propria causa*, quod in promissio-
ne soluendi debita Hippolitæ facta,
per Io. Aloysium non comprehendat-
tur hoc debito euictionis tanquam
condicionale per iura per ipsum alle-
gata, incitata *alleg. 145. per totum*, si-
quidem clara datur resolutio, iura
prædicta militare in simplici pro-
missione æris alieni, non autem in
vniuersali promissione de qua ipse nil
considerauit, ut in casu nostro ubi
omnia, & quæcumque debita promit-
tuntur, & quod omne dicit nil ex-
24 cludit. *l. Iulianus ff. de leg. 3. cap. 2. de
obseruat. Ferrun. cum similibus* sub istis
verbis proculdubio omne debitum,
& parum & conditionale compre-
25 henditur ut post *Alex. Inf. in l. si Hi-
pulus S. cum stipulamur ff. de verb.
obligat.* & per necesse hoc condition-
nale debitum comprehensum censetur,
quando aliud æs alienum tunc
Hippolitæ non aderat, ut verba ali-
26 quid operentur iuxta *l. si quando ff. de
leg. 1.* cum nec minima vox in con-
tractu sine operatione esse debeat
27 cundum tradita per *Bal. in rub. C. de
contrab. empt.* natura etiam vniuers-
alis orationis efficit, ut cuncta. *si-
com.*

18 comprehensa, & etiam illa, quæ aliis non continebantur, vt latè Philip. Dec. in l. omnia C. si cert. pet. Bart. in l. generalis S. uxori ff. de usufruct. leg. Aym. conf. 190. vol. 2. num. 4. quinimò
 19 appellatiõne debiti quando aliud non reperitur etiam naturale tantum veniunt l. quibus diebus S. dominus seruo ubi quoque Bart. ff. de cond. & demest. quo fit vt sequuta post modum bonorum donatorum euictiõne citra ambiguitatem. Io. Aloysius Hætori eiusque hæredibus vigore suæ promissionis ad æstimatiõnem vna cum omnibus damnis obnoxius cunctaque eius feuda cum assensu obligata remanent tantandem, & ad æstimatiõnem bonorum in iudicio deductorum, quæ euinci indebitè prætendebatur, quò circa ex omni capite Iustitia hæredum reclamantiũ longè lateque liquet vt in exordio dixi, superest vt peritissimi iudicantes, vt assolent, cætera suppleat, ac reformanda iusto libramine reforment.

Fabius de Falso.

S V M M A R I V M.

- 1 Pater in legitima in dote, & vita, & militia debitor censetur.
- 2 Vita, & militia legitime æquiparatur nu. 13.
- 3 Legatum omne etiam simpliciter factum à patre in legitimam, & indebitum necessarium computandum erit.
- 4 Filius omne quod iure relictum à patre in legitimam imputari debet.
- 5 Compensatio de specie ad quantitatem an militet limitatur nu. 6.
- 7 Compensatio an, & quando locum sibi vendicat.
- 8 Testator vero similiter ita respondisse censetur si ita interrogatus fuisset.
- 9 Renuntiatio specifica requiritur respectu legitime, quod limita.
- 10 Dispositio S. & generaliter exorbi-

tans iudicatur à Dollor.

- 11 Alere, qui tenet sufficit, quod illi præbendam aut pralaturam procuret.
- 12 Decisio Affsi 134. plurimis rationibus infirmatur nu. 18.
- 14 Pater ad legitimam tenetur.
- 15 Pater filio legitimam, etiam titulo honorabilis institutionis relinquere potest.
- 16 Legatum patrono à libertò facto animo compensandi censetur & cum quarta ei debita.
- 17 Vir uxori legans simpliciter censetur animo compensandi, cum quarta eius bonis debita.
- 19 Illatio ex diuersis non est facienda.
- 20 Cadula sine die, & consule, etiam inter liberos nil operatur.
- 21 Dies formaliter, & specificè apponi, debet.
- 22 Interpretatio semper contra producentem facienda est.
- 23 Voluntas testatoris est usque ad mortem ambula toxiæ.
- 24 Mutatio voluntatis dignoscitur, ubi actus contrarius aduersus voluntatem expressam geritur.
- 25 Taciturnitas longi temporis semper nocet.
- 26 Scriptura seu voluntas testatoris ambigua declaratur ex inde gestis.
- 27 Tex. in cap. in generali si de feud. fuer. controuers. pluribus rationibus ponderatur.
- 28 Feuda an veniant appellatiõne suorum bonorum & nu. 29. & 31.
- 30 Dicitio amplius est vniuersalis.
- 32 Titulus institutionis, an compensatiõnem admittat, & quomodo procedat num. 33.
- 34 Hæres particularis dato coherede vniuersali legatarius iudicatur.
- 25 Bona dicuntur deducto, are alieno.
- 36 Compensatio an locum habeat ob solutionem debiti legalis.
- 37 Bonorum appellatiõne à testatore prolata ipsius hæreditas comprehenditur.
- 38 Testator recedere non censetur à compensatiõne, quæ à iure conceditur.

- 39 *Distinctio patrimonij vana reditur quando simul omnia per testatorem uniuntur.*
 40 *Testator de feudi nil disponere potest absque assensu.*
 41 *Exceptio præsupponit regulam in contrarium.*
 42 *Testator ubi exceipere voluit penè exprimere sciuit, ubi verò noluit tacuit.*
 43 *Decisio collateralis Consilij refertur pro huius dubij enucleatione.*

ALLEGATIO XXIII.

Pro Illustrissimo Marco Antonio Columna Magno Comestabulo, Cum Illustrissimo Cardinali Alcanio Columna.

IN hac causa vitæ, & Militiæ à Cardinali Alcanio Columna petitæ plura dixi consideranda: ex quibus talis prætentio inanis redditur. Porro ex testamento sel. mem. Marci Antonij Columnæ Senioris Magni huius Regni Comestabuli clarè liquet, Cardinali prædicto Castrum Matini, Castrum Arcis Papæ, ac Palatium Romæ existens à Patre legata fuisse præcisè istis appositis verbis. Et nol; quod de bonis meis amplius petere possit.

Et licet vulgata regula dicat secundo genito pro feudalibus vitam, & Militiam deberi, nihilominus ex mente, & ex dictis verbis testatoris illam cum pingui, ac amplo legato prædicto compensatam fuisse rectè obijcimus; Indubitata profectò est *Doctorum* conclusio in debito necessario omne legatum simpliciter factum compensatum, vel imputatiuè diiudicari debere; Debitumque illud esse necessarium, quod non ab ipso debitore, verum ex iuris dispositione originem trahit, vt in legitima, in dote, in alimentis, & id genus, ad quæ trahenda Genitor iuris censura, siue velit, siue nolit, compellitur ita *Doct.*

*omnes in l. creditorem ff. de leg. 2. l. as. in aub. Præterea nu. 14. & 19. C. unde vir, & uxor, Alex. in l. huiusmodi ff. de leg. 1. l. Titia §. qui in vita ff. de leg. 2. l. iraq. de retract. lignag. §. 1. glof. 14. nu. 15. Aym. in respon. pro genero Corn. conf. 292. nu. 5. lib. 2. Succ. lunc. conf. 130. nu. 2. lib. 2. Roncbegall. in l. 1. nu. 23. ff. de duob. Reis Menoch. de arbi. l. iudic. 2. centur. 2. cas. 182. num. 50. & 53. Sebast. Medic. in tract. de compensat. part. 1. qu. 31. nu. 11. Cæterum vita, & Militia legitime æquiparatur, ita *Andr. de Vern. in Consil. Comitibus Camer. latissimè in cap. Imperiale S. Præterea Ducatus liti. & M. de probib. feud. alien. per Feder. Tirag. de iure primogenis. qu. 78. nu. 8. Guitel. de Perno in conf. 11. nu. 11. Paris de Puteo de reinteg. feud. rubric. 176. Capp. decis. ult. Loffred. in cap. 1. §. quid ergo in ver. vel danda. col. 2. de inuest. de re alien. fact. Circumspe. Præf. de Franc. decis. 20. nu. 7. & seq. & decis. 71. nu. 3. Et denique idiplum expressè tenet *Regens de Pante in conf. solem. 79. nu. 11.* & rogo legatur. Ex quibus meritò sequitur, quod omnè legatum, etià simpliciter, à Patre factum in legitimam, & in debitum hoc necessarium imputabitur, ad tex. in *l. Quotiam nouella C. de inoffic. testam. DD. in d. aub. Præterea, Bart. & Doct. omnes in l. si cum dote S. si pater nu. 3. ff. sol. matr.* Et si legatum tam magni momenti computabitur, prout testator, atque eius mente, ac verbis, voluisse comprehenditur, satis ultra Vitæ Militiæ, ac legitime metam excedens competitur, quandoquidem terræ legata sunt appetitiæ in ducatus 400. mil. & plus & vix Cardinali pro eius legitima, competeant duc. 124. mil. & sic ultra debitam legitimam Cardinalis ferè alios duc. 300. mil. ac Palatum, & alia percepit, quæ necessariò vitam, & militiam iudicio testatoris compensauerunt, patet ex appetitio cum Don Philippo Colonna gesto, & à præ-**

prædictæ Cardinali approbato in tranſactione facta cum eodem D. Philip-
 po, hoc inquam factum nequit inſicia-
 4 ti, enim uero in proceſſu ſatis liquet,
 exploratique iuris eſt, omne quod fi-
 lius iure relictæ à genitore conſequi-
 tur, in ſuam legitimitatem imputari, ut
 per *Pichum, & alios in repet. l. in quartam nu. 6. ff. ad leg. ſalcid.* & conſe-
 quenter in vita, & militia arguendo
 de vna ad aliam, quo circa, vel ex re-
 gula imputationis, ut ſupra vel etiam
 ex regula compensationis Cardinalis
 iuſtè excluditur, & licet de ſpecie ad
 ad quantitatem non milititer compen-
 ſatio vulg. l. ſin. Cod. de compenſ. hoc
 communiter limitatur in compenſa-
 tione illa, quæ ex præſumpta mente
 teſtatoris oritur, immo & *Alex. in d.*
ſi pater Dec. in d. aurb. Præterea nu.
10. & ſi teſtator legatarium legato
 contentum eſſe iuſſerit, ſibi animo
 6 compenſandi legaffe cenſetur. *Bald.*
in conſ. 84. lib. 2. Caſtrenſ. conſ. 266.
nu. 3. vol. 1. Capra conſ. 29. nu. 5. Alex.
in l. ſi compenſandi C. de hered. inſtit.
Ruin. conſ. 166. nu. 18. lib. 3. Affli. deciſ.
44. nu. 29. Alciac. in reſpon. 524. nu. 7.
 cum alijs latiffimè congeſtis à *Me-*
nocb. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 110.
nu. 31. & 32. multo magis id in caſu
 noſtro erit aſſeuerandum, cum Teſta-
 tor, qui amplius Cardinalis Aſcanius
 petere nequeat, expreſſè iuſſerit. Er-
 go ſuo tantum legato contentus eſſe
 voluit, & conſequentè animo com-
 penſandi, quæ quidem compenſatio
 etiam cum debito voluntario, & quod
 plus eſt dato, quod expreſſè non ex-
 primatur ſi coniecturæ concurrant bene
 admittitur atque probatur *Abb.*
conſ. 81. col. 2. lib. 2. Corn. conſ. 115. nu.
2. lib. 4.

Præterea ſi vltra tam amplum Car-
 dinalis legatum, hæc vita & militia
 deberetur, quod expreſſè negatur, ac-
 cedente maximo hæreditatis ære ali-
 eno, hæreditas penès pupillum Regni
 7 Magnum Comeſtabulum exhausta
 ferè remaneret. Quo fit, ut eo vche-

mentius compenſatio ſibi locum
 vendicet. *Affli. in præalleg. deciſ. 44.*
nu. 21. & 25. Menoch. loco citato
nu. 43. & dum teſtator prudens Pater
 familias primo genitum nimis in ſo-
 lutione æris alieni grauauerat, in hoc
 releuauit, ut ad vitam, & militiam nõ
 teneretur, & quod cæteri filij nil am-
 plius ab eo petant. Iſta enim clauſulæ
 ſemper in fauorem Primogeniti ni-
 mis grauati à teſtatore conſultò ap-
 poſitæ fuere, hoc ſanè ex teſtamento
 liquet, ac ſatis veriſimile redditur, &
 8 ſi teſtator de hoc expreſſè interroga-
 tus fuiſſet, verofimiliter ita reſpon-
 diſſet, ad *tex. in l. tale pactum S. ſin.*
vbi gloſ. & Doſt. ff. de pact. cum con-
cord. quæ in omni materia procedit
 ut ibi communiter ſcribb. tradunt.

Vterius Cardinalis tam magni
 momenti acceptauit legatum abſque
 aliqua proteſtatione bona iam dicta,
 ita legata pacificè diù poſſidendo, ut
 in ſua fatetur diſpoſitione ſic præcep-
 to Patris annuendo, quod amplius pe-
 tere non poſſit. Et quamuis reſpõdu
 9 legitimæ ſpecialis requiratur Renun-
 ciatio, ut illi præiudicetur, & legatum
 etiam cum dicta clauſula, quod nil
 amplius petatur, filium minimè ex-
 cludit: quo minus ſupplementum ip-
 ſius legitimæ conſequantur, ut *Doſt.*
in l. ſi quando S. & generaliter C. de
inoffic. teſtam. per Deci. in conſ. 346. nu.
2. Attamen vita, & Militia in hoc à le-
 gitima differt cum illa, à iure naturæ
 licum ratio ff. de bon. damnat. & iſta
 ex iure *Conſtit. Regni Comitibus* de-
 beatur ideoque dum ſimpliciter Car-
 dinalis recepit legatum pro prætenſo
 ſupplemento procul dubio ſibi præiu-
 dicauit, ad quod eſt ſolemniſ *deciſ.*
Curt. in conſ. 159 Quapropter in *d. S.*
 & generaliter Tradit *Philip. Deci.*
 quod diſpoſitio *d. S.* eſt à communi-
 10 bus regulis exorbitans, & ad caſum,
 de quo loquitur reſtringenda. Et ſic
 in caſu legitimæ tantum propriè non
 autem in caſu vitæ, & militiæ quæ in
 aliquibus, & non in hoc legitimæ ad-
 equatur. laſu.

Insuper ex causa Patris Cardinalis Afcanio Abbatiam Sanctæ Sophiæ redditus ann. ducator. 5000. habuit, vt ipsemet fatetur fol. 79. super 11. articulo, & post ipsius obitum Cardinalitiam dignitatem in Ecclesia Dei fuit consequutus, & non esset ponere os in, cœlum si diceret hoc etiam ob Genitoris meritum subsequutum fuisse, quemadmodum ob fauorem Patris similiter Cappellam Sanctæ Mariæ Magdalene redditus annuorum auroreorum 700. habuit, vt ipse tanquam principalis deposuit d. fol. 79. hæc inquam, omnia eo facilius quemlibet trahunt ad firmiter credendum, Parrè omninò hanc vitæ, & militiæ præstationem compensare voluisse, illa cõmuni *Doct.* supposita conclusione, **11** quod qui aliquem alere tenetur sufficit, quod illi prælaturam suæ præbendam procuraret, vel ipsum in aliqua domo Dei recipi faciat, *Bald. in l. 1. §. scimus C. de latin. libers. sollen.* qui in *auth. donatio C. de secund. nups.* plus dixit, quod cum contemplatione alicuius aliquid detur, ipse dare videtur, cuius contemplatione fuit largitû, *arg. l. si plures, §. in arrogato ff. de vulg. & pupill.* Quæ omnia refert, & scaturit *Parf. de reinteçr. feud. cap. 4. 1. nu. 2. & seq.* Optimus itaque pater, qualis fuit iste Illustris testator, tot sequitur *Mastrill. in Addit. ad Pet. Gregor. in Tract. de Vita, & Militia qu. 4. lit. A. Castra, Palatium, Abbatiam, satis superque, & legitimam, atque vitam, & militiam Cardinali Afcanio dcbirâ excedere crenens, non mirum, quod amplius de eius bonis petere non potuisset, expressè mandauit. Genitor enim filio maximè Presbytero non nisi ad legitimam videtur obnoxius, Dato quod iure communi Romanorum, vel Longobardorum viucretur. namque totum id, quod legitimam excedit ad libitum Pater disponere potest, & sicuti de reliquo eum priuare valebat, ita iustissimè de illo pluri Vitam, & Militiam compensare ex*

prædictis voluisse clarissimè dignoscitur. Quæ verò aduersus prædictas Conclusiones ex aduerso adducuntur sût, videlicet.

- 12** Primo *decif. Affli. 138. nu. 4.* quem simpliciter sequitur *Tiraq. de iure primogen. cap. 75 nu. 3.* vbi vnum casum quando Pater reliquit vnum Castrû secundo genito, quod tale Castrum non animo compensandi cum Vita, & Militia debita super alijs Castris legatum censetur.

Aduertatur quæso enim uerò *decif. so prædict.* non meretur allegari in casu de quo nunc agitur, & ultra, quod latissimè impugnatur ab *Addentibus in eadem decisione* non aliud adducit *Affli.* quam quod pater non sit in vita, debito ipsius Vitæ, & Militiæ, sed primogenitus post mortem ipsius Quæ ratio si rectè ponderetur nullius redditur momenti. Porrò si supra latè ostendimus Vitam, & Militiam legitimæ assimilari, vt etiam per *Bal. in conj. 12 1. præsupposito col. 2. lib. 4. Pa-*

- 13** tremque teneri alias eius testamentum esset nullum *l. inter cetera ff. de lib. & postb. & S. aliud quoque capitulum in auth. vt cum de appellat. cogn. ac filio legitimam etiam titulo honorabili institutionis relinquendum, Parnorm. in cap. Rainutius post glos. in ver. legitimam de testam. l. as in l. filiû quem habentem col. 4. ver. Immo plus quocumque C. famil. hercisc. Bart. & Ang. in l. quia poterat ff. ad Trebellia. & in l. gerit. ff. de acquir. hered. Ergo ex necessitate iuris parens ad filios relinquendum hanc legitimam, siue Vitam, & Militiam compellitur, & talis obligatio præsentia habet originem in vita ipsius Patris. Exequutio verò post mortem differtur, & in primogenitum transfunditur, qui ipsam deinde præstans suum atque paternum soluit debitum, & quemadmodum legitima, quæ licet non in vita Patris, sed post mortem per hæredem soluitur, adhuc vt æs alienum Patris necessarium consideratur, vt multi *Doctores**

*Floris à Tiraq. relati communiter affirmant in l. si unquam in vers. susceperit liberos nu. 114. C. de reuoc. donat. & ob id omne legarum Patris, etiam simplex, in legitimā ipso iure imputetur, vt supra latē fundatam arbitror, Ita pariter in vita, & Militia disfiniri debet, quæ licet à primogenito præstetur, est tamen de bonis Patris, vt verba *Consist. Comitibus* sonant, debita prodians ex debito necessario, cum loco legitimæ fuerit subrogata, & huiusmodi conclusio, quam plurimis corroboratur similibus; Libertus enim dum viuic nil diuiti Patrono de suis bonis exoluere tenetur, sed post mortem Quartam eius hæres præstabit, & nihilominus libertus simpliciter Patrono legans animo compensandi cum dicta quarta citra ambiguitatem legasse censetur, & in illam imputatur legatum *l. etiam S. si debita ff. de bon. libert. l. sine S. 1. ff. de iure patron. Idemque tradunt communiter DD. in marito, qui legis dispositione uxori inopi quartam suorum honorum præstare tenetur, quod si aliquid simpliciter leget animo compensandi legasse præsumetur *Auth. Præterea Cod. unde vir. & uxor, Bald. conf. 58. col. 3. lib. 2.* Ita in casu nostro vt si pater, dū viuic secundogenito vitam, & militiā assignare non compellatur, cum illam primogenitus post mortem Patris soluet: attamen omne legatum etiam simplex recte compensabit hoc debitum necessarium Patris ex dispositione iuris descendens. Quibus quidem rationibus fundamentum *Afflic. in d. decis. 138.* eiusque opinio pænitens eradicatur.**

18 Insuper decisio *Afflic.* quatenus subsistere posset (quod expressè negamus) procederet in casu suo, non autem in casu nostro, satis ab illo diuerso, in casu enim *Afflic.* nullæ coniecturæ compensationis aderant, nec tot clausulæ *omni modo meliori, & quod amplius petere non possit, nec constabat legatum illius feudi esse no-*

tabile, prout est istud Cardinalis, & idcirco ex illa non est facienda aliqua illatio, *Vulg. l. Papinianus exuli ff. de minor. cum concordan.* Item illa non est Sacri Consilij decisio, sed relatio tantum, & non per viam sententiæ, & si non exemplis, sed iutibus tantum sit iudicandum, ad *tex. in l. nemo C. de sent. & interloquit. omn. iudic. eum sim. & demum Afflic. in præfata decis. nil de imputatione, sed de compensatione tantum loquitur, & sic ex omni capite decisio *Afflic.* non aduersatur.*

Secundo Pars innititur cuidam cartulæ, siue cedulæ testatoris productæ fol. 34. in qua hæc verba leguntur *Il Stato del Regno con quanto s'hauesse ad acquisar al primogenito; l'altri dui habbiano le vite militie, caso però che di ragione li toccano, &c.* ex quibus quidem verbis, nedum expressa non colligitur voluntas testatoris, quod simpliciter derur Vita, & Militia, sed contraria; Enimvero ex præallegatam demonstratum fuit ex vi prædictæ imputationis, siue compensationis vitam, & militiam non deberi, ergo cessat cedula conditionalis, quatenus de iure deberetur, ita loquens, cumque clara non sit voluntas, sed dubia ad iuris dispositionem remissua, non video, per quam regulam ista dubia scriptura claram testamenti dispositionem possit declarare, in qua clarissimè disponitur, quod nil amplius petatur.

Insuper de cartula prædicta non curandum, quia testator in eius testamento expressè præcipit, quod non confuso aliter de alia sua vltima voluntate in forma valida, testamentum tantummodo obseruetur. Ergo omnes cedulæ, ac cartulæ priuatæ sunt per eundem Testatorem reuocata, dū dicta cedula est sine die, & consule, etiam inter liberos nil operatur. *Bald. in auth. quod siue nu. 4. Cod. de testam. Natta in repet. d. auth. num. 3. & seq. 21 & quod dies formaliter, & specificè appo:*

apponi debet: at firmat, *Clar. lib. 3. sent. S. testamentum quest. 14. vers. sed nunquid.*

Rursus cartula præfata est ante testamentum, & per ipsum, ut dixi, reuocata; Nec dicat Aduersarius cedulam esse confirmatam post testamentum. hoc enim signatur, & ei qui hoc allegat onus probandi incumbat, & nil probauit, tanto magis quoniam semper est faciendâ interpretatio contra producentem scripturam, & sic contra-

- 21 Cardinalem, qui illam sine die, & cõsule produxit, & in ea se fundat, ita *doct. in l. veteribus ff. de pactis in cap. in presentia, de probat. Alex. cons. 102. nu. 5. vol. 5.* Itaque veridicè asseuerandum puro, nempe testatorem à cartula prædicta recessisse, per subsequens eius testamentum d. fol. 66. pristinam
- 22 namque mutauit voluntatem, quæ est vique ad mortem ambulatoria *leg. cum hic status S. ait oratio ff. de donat. inter vir. & vxor.* quod liquido apparet, cum in multis contrarium cedulæ prædictæ disposuerit. mutatio siquidem voluntatis fit, vbi aliquis actus contrarius aduersus illâ expressam voluntatem geritur, ex hoc enim receditur, à primæua voluntate, ita *Dec. in l. pacta nouissima nu. 10. Cod. de pactis Craueti. in tract. de antiquit. temp. in 1. part. 1. par. principali num. 61. & in 4. part. 4. part. principalis nu. mer. 115.*

- Sed quid plura? Idem Cardinalis in cuius manibus Pater in hispaniarum Regione obiit, bene illius voluntatem perpendens, vitam, & militiam hanc in l. gaio comprehendisse, nimirum si
- 25 hui, taciturnitas tam longa hoc efficit, & arguit, *arg. l. si quis forte, de penit. cap. 2. de frigid. & malef. & mitrens, quod his ita Cardinalis (ut fama fertur) aliò tendit, quàm ut hanc vitam, & militiam adipiscatur, cum ut dicimus illa non indigeat, & demùm addo argumentum à sufficienti partiù enumeratione, aut ex prædictis clare*

liquet cedulam non ob stare, & habemus intentum, aut sumus in dubia, scriptura, & tunc sunt obseruanda ea, quæ deinde sunt spatio 12. annorum, subsequuta, quibus nunquam fuit a Cardinali petita Vita, & Militia; quandoquidem optimè exploratum habebat illam aliunde soluiam, & que compensatam fuisse, hæc inquam omnia, efficaciter ambigam scripturam, & voluntatem Patris familias, quando ita esset, declarant, ita *Barous cons. 152 num. 6. lib. 1. Ioseph Ludou. in tit. de consuet. conclus. 1. vers. incitata n. 134. vol. 3. commu. opin. pag. mibi 527. Tex. verò in quo tandem pars pedem fige-*

27 *re videtur in cap. in generali si de feud. fuer. controu.* dum inquit legatū secundo geniti loqui, quòd de bonis butgenfaticis non feudaliibus ex regula illa, quod in generali prædicta loquutione non veniunt feuda, *d. cap. in generali.* Rogo aduertant Iudicantes ad plura, ut absoluant,

Et primo dum testator mandauit, quod de bonis suis amplius non possit, ita loquendo comprehendit

28 proculdubio feuda, appellacione enim suorum bonorum venit feudum: deducitur ex *glo. in cap. 1. vers. suorum bonorum in princip. per quem fixit inuestit. quam sequuntur Bald. Martin. Lauden. & Cardin. Alex. and.*

Secundo omnes Doctores in hac materia taliter distinguunt, quod aut sumus in dispositione generali. Primo enim casu procedit dispositio *cap. in generali.* Secundo verò casu non cessat ut venire feuda *Minad. in repet. Cons. in aliquibus num. 35. Frecc. lib. 2. de feud. in 3. quest. num. 4. & 6. Aymo. cons. 256. num. 6. Corn. cons. 321. num. 9. vol. 4. Couar. variar. resolut. lib. 1. cap. 13. num. 5. & 9. Assièl. in cons. Comes, & Baro nu. 9.* Quod autem sit ista, de qua agit Oratio vniuersalis, liquet ex dictione illa (amplius) quæ est vniuersalis, ad *tex. in leg. nomen ibi,* hoc amplius dari sibi vniuersa eius nominis obligationem lega-

- legatā, ff. de leg. 3. l. fin. ff. de reb. dub. & ex cōbiquēnti in vniuersali oratione comprehenduntur feudalia.
- 30 In hoc testamento Pater de omnibus bonis tam burgenfaticis, quam feudatibus disposuit dum primogenitum vniuersalem heredem instituit, Cūq; de hæredicare agatur, etiā si non exprimat̄ comprehenduntur feuda, glos. in l. idem videndum §. nunc videamus in vers. sue iura. ff. de penit. hæredis. Andr. in cap. 1. de controuerf. int. V. affal. & Episcop. & in c. v. §. huius autem generis, ex quibus caus. feud. ammitt. At hic & Cardinalis in Castris ac cæteris alijs bonis sicut à Patre instituitur hæres. Vnde cūm de hæreditate agatur, in qua feudum cūm sit de hæreditate, optimè consideratur licet expressè de eo nulla fiat mentio, meritò disponendo testator, quia
- 31 amplius de bonis suis non petat, de omnibus intellexit, tam feudatibus quam burgenfaticis. Nec opponatur quia titulus institutionis non admittit compensationem, iuxta not. per Doct. in fin. l. fin. C. de comunia vtriusque Iud. & Cardinalis in istis Castris, & bonis sit hæres institutus, cūm quia hoc procederet, quando fuisset cum extraneo institutus, secus cum primo genito fratre vniuersali instituto hærede, ita Pbanuc. in comment. de lucro
- 32 dotis in glos. 8. nu. 62. Menoch. de presump. lib. 4. presump. 109. nu. 19. circa medium. Tūm quoq; cūm hæres
- 34 particularis dato cohærede vniuersali vt in casu isto habetur, vt legatarius, ita omnes in l. Quoties C. de hæred. instit. cum siml. & dum ex aduerso iterum allegetur illa conclusio, DD. quòd quoties compensatio legati cum debito legali admittenda foret, eadem cessaret, si testator in legando
- 35 hæc esset vsus forma, nempe lego centum de bonis meis, quæ tuæ compensandi animus remoueat̄, cūm bona, deducto ere alieno dicant̄. l. sub signatum §. bona. ff. de verb. signif. solum debito legali soluendum itidem ex
- 36 cæteris bonis legatum esset; & compensationi locus non præberetur. Bal. in l. si cum dote, §. si Pater in fin. & ibi Alexand. num. 7. vers. Prædictis adde. ff. solut. matr. Hippol. sing. 162. cum alijs. Respondetur, q̄ opinio prædicta non est tura, neque recepta, & ab ea recedunt, Cums. & Aresi. in d. §. si pater, & Deti. in d. auct. Præterea num.
- 37 13. omnino videtur illa quidē ratione mouetur, cum appellatione bonorum à testatore prolata ipsius hæreditas comprehendatur l. Mulier. §. fin. cum seq. ff. ad Trebell. l. Nunquid. & l. cogi uod. sit. not. Bars. in l. 3. ff. de bon. possess. hæreditas, enim uerò etiam res aliudum continet arg. ex his uerbis: non
- 38 aliter Testator à Compensatione quæ iure conceditur, recedere censetur; ita solēnter hanc tuetur opinionem Covar. in c. officij num. 7. de testam. in t. p. subdens qui proinde sententia Bars. in l. & Iurifurandis. §. si liberis. ff. de oper. liberis. periclitatur autoritate quoque Io: Croc. in l. si Constat & lect. col. 7. ff. sol. matr. & Io: Campeg. de dno par. 1. quæstione. 33. & paritèr uana
- 39 redditur distinctio patrimonij considerata per partē ex reg. tex. in l. si ex facto. ff. de hæred. instit. quomā testator patrimonium uiniuit, dum primo genitum in omnibus eius bonis vniuersalem heredem instituit.
- Ultima autem partis ponderatio de uerbis in fine testamenti descriptis, dum testator feuda dispositioni iuris reliquit, vt sic uita Militia à lege Regni debita exclusa non censetur inutilis, omnino redditur profectò uerba illa sunt expressa in capitulo maiora tantum. uoluit enim pater omnia
- 40 bona maioratui submittere præter feuda, excipit ergò feuda quò ad hoc, quia absque assensu Regio nil desuper disponere poterat ad tex. in c. 1. de success. feud. ibi nulla manente, uel ualente, quinimò retorqueo argumentum, si in hoc casu testator excipit feuda; & legi remisit, sequitur, quod in alijs casibus excipere noluit, cūm exceptiuo

præsupponit regulam in contrarium
 l. 1. *Sed excipiuntur.* ff. de *serijs cum*
concordan. & ubi reitor excipietur vo-
 42 luit, bene exprimere sciuit, ubi vero
 noluit, tacuit, ad notata in l. unica. §.
fin autem ad deficientis in fin. C. de *ca-*
dur. toll. & ob id nullo pacto ista verba
 in hoc capitulo diuerso, & separato,
 sunt trahenda ad præcedentia separata,
 & præcisa capitula. Quo circa cura
 est (ut arbitror) sublatis difficultati-
 bus exclusio Cardinalia ex præallega-
 tis *Iuribus*, rationibus, atque auctori-
 tatibus satis superque liquet.
 Cætera verò pro pupillo infante
 (quem pro tenui virili tueor) opti-
 ma iudicantium Religio suppletur
 dignetur.

43 Die 11. Julij 1600. referente Consi-
 liario de Curtis. facta relatione in
 Collatatori Consilio iunctis aulis cor-
 am Excellentissimo Principe Comite
 de Lemos fuit præiata sententia in fa-
 uorè Comitabilis, qui fuit absolutus
 Deo gratias. Aduerte quòd secundo
 generis potest absque assensu vitam,
 & militiam renuntiare, & cedere
 primogenito *ut per Camer. in c. impe-*
rialem ut prohib. feud. al. per Feder. &
per Vinc. d. An. in repet. consil. Regni co-
stis. diua memoria.

Additio. In eadem causa in iure rel-
 pondit *Paul. Stayban. cons. 2.* vltima
 alia responsa ad idem edita tuac per
 Reg. *Consil. Fabium Ann. cons. 120. vol.*
2. & Iacobum Menochium in. cons.
sequenti 121. de qua decisione memi-
di. In meo Compendio Decis. Regni tom.
1. Verbo Visa, & militia. ubi plura al-
legavi quibus addo Episcopum hformig
in Tract. de Eccles. seu præiudicab.
Eccles. quæst. 65. nouissimè Reg. Consil.
beneuericum Scipionè Theodoro Alleg.
25. & 26. & Ia. Bapt. Blosio in suis
Conclus. feud. Conclus. 14. nu. 20. con-
ferunt adducti per And. Capanam 9. C.
beneuericum in tract. de Visa, & mili-
tia quæst. 14. in fine Thoro.

S V M M A R I V M

- 1 *Visa, & Militia an sit loco portionis,*
vel hereditatis n. 1. & 3.
- 2 *Legitima per Statutum in totum tolli*
non potest, sed bene missi.
- 4 *Legitima debetur filio iure naturæ.*
- 5 *Portio legitima dicitur etiam in sacra*
pagina.
- 6 *Visa, & Militia legitima loco subro-*
gata fuit.
- 7 *Visa, & Militia sapit naturam legit-*
ima, cum eius loco subrogata. scrni-
tur.
- 8 *Compensatio, seu imputatio in legit-*
ima fit, ita etiam in Visa, & Milit-
tia.
- 9 *Argumentum de Alimentis, ad vitam,*
& militiam, quando admittatur.
- 10 *Feudum an sit legitima primogeniti.*
- 11 *Dispositio testatoris pro lege. reputa-*
tur.
- 12 *Clausula quod nil amplius petere*
potest, quid operetur.
- 13 *Feudatarius, si vult potest duos habe-*
re heredes, vnum in feudatibus, al-
terum in allodialibus.
- 14 *Feuda etiam titulata comprehendun-*
tur in vniuersali Quæstione.
- 15 *Quot omne dicit, nil excludit.*
- 16 *Hereditas est successio in vniuersum*
Ius, non autem ad Ius testatoris re-
strictum in vno loco.
- 17 *Feuda deseruntur legis prouidentia, ac*
iure successorio, & quando.
- 18 *Successor in feudo hereditario tene-*
tur esse heres, ut ad singula debita
teneatur.
- 19 *Qualitas hereditaria in feudo heredi-*
taria substantialis, & non acciden-
talis inest.
- 20 *Feuda omnia in Regno hereditaria ef-*
se præsumuntur.
- 21 *Bald. in c. 1. de success. feud. declara-*
tur.
- 22 *Feuda an veniant appellatione bo-*
norum.
- 23 *Visa, & Militia liquidatur tempore*
Mortis de fructibus hereditatis.

24 *Compensatio de specie ad quantitatem, quando admittatur.*

25 *Verba, quod solus non petatur, quid opponentur.*

26 *Testator in dubio præsumentur minus grauasse hæredem, quam potuisse.*

27 *Opinio Scipionis: Buccini pluribus rationibus inuualidatur.*

Decisio Regij Collateralis Consilij profertur.

ALLEGATIO. XXIV.

Pro Illustr. Marco Antonio Columna,
Magno Comestabulo cum Illustr.
Cardinali Ascanio Columna.

Actio pro Vita, & Militia à Cardinali Columna intentata ab vnaquaque ex oppositis exceptionibus, multò magis ab omnibus simul iunctis euidentissimè (si fallor) excluditur prout in alijs Iurium Allegationibus latè comprobauit.

Aduersus exceptiones sudij nuper pro parte Actoris aliquas replicationes afferri, quæ si rectè perpendantur, nullius redduntur momenti.

Aliàs enim Vitam, & Militiam legitimæ æquiparari, & legatum simpliciter factum vel legitimam compensare, vel in illam omninò imputari abudè fundauit, & in articulo hoc communem Ciuilitatum, atque feudistarum opinionem ostendi, & dùm *Andr. in Consist. Comitibus & Minad. conf.*

1. *num. 67.* teadunt Vitam, & Militiam esse loco portionis feudi, à qua secundo genitus excluditur à Primo genito, per necesse *Isr.* id loco legitimæ intellexit. Ius enim Francorum, & tenor communis Inuestituræ feudorum in Regno receptus repellit secundo genitum ab omni, & qualiter rata successioneis feudi, in hoc Ius Longobardorum corrigendo, cuius vigore omnes filij æqualiter admittébantur, *Et Consist. prædi. Comitibus* dum prouidit secundogenitis de Vita, & Militia, noluit occurrere quoad partem

debitam de Iure Longobardorum.

Illud enim tanquam Ius positium per aliud Ius positium Francorum, sed per legem Inuestituræ tolli potuit, voluit tantum occurrere quoad partem illis debitam de Iure naturæ, id

2 est loco legitimam, quæ in torum per statutum tolli non potest, sed bene minui *Barb. in l. Titio S. fin. ff. de condit. & demonstr. cum ceteris*, de quibus per *Afflic. in d. consist. col. 3. vers. sed bene* Vnde dùm *Isern.* inquit

3 esse loco portionis hæreditariæ ultra, quod per *Tranfennam* hoc dicit, idè *Andr. in repet. consist. Comitibus*, ubi latius articulum discurreit in *prin.*

1. *col.* hæc verba tradit, excluditur à successione minor Iure Francorum loco partis sibi debitæ, à qua excluditur, quia dantur sibi alimenta, & militiæ, sicut paragiū dotis fororis exclusæ, *vt in Consist. In aliquibus*, & sic firmat *Andr.* vitam, & militiam, & paragiū debet Fratri minori, & Sorori exclusæ loco partis sibi debitæ, &

4 quæ erit, obsecro, ista portio sibi debita non alia, nisi illa, quæ ex necessitate Iuris naturæ sibi debetur, vt est legitima *S. 2. in auth. de trient. & semis.*

5 In dè in *Euangelio Lucæ* traditur. *Da mihi portionem, qua me conungit*, intelligendo de legitima secundum *Isr. in Auth. nouissima num. 7. C. de inoffic. testam.* quo circa si *Andr. in Consist. Comitibus* dicit, vitam, & Militiam loco partis debitæ deberi minori, atque forori, & respectu paragiū remittit se ad *Consist. In aliquibus* & in illa

6 sæpius repetit declarando paragiū, & portionem debitam esse legitimam Iure naturæ, quæ titulo hæditario Institutionis debetur, per necesse oportet fateri *Andr. in d. Consist. Comitibus*

decidisse Vitam, & Militiam esse loco partis debitæ, idè legitimæ, & ita in alijs Allegationibus omnes ferè Regni Sapientes maximè authoritatis *Andream* intellexisse demonstravi, & hoc nulla cadit disputatio, & verissimum patet hoc primum assumptum,

Qq 2 quod

7 quod vita, & Militia secundum communem DD. sententiam est loco legitimæ in feudibus, & subrogata in eius locum, & merito illius naturam sapie ex reg. tex. in l. si cum S. qui iniuriarum ff. si quis caut. Falg. in c. cum accessissent de Conseq. etiam si in aliquo discreparet ab eo, in cuius locum subrogatur. Enimvero: in alijs suam naturam rectè suscepit Paul. de Cast. conf. 37. vol. 1. l. as. in d. l. si cum S. qui iniuriarum Philip. Dec. conf. 50. nu. 2. Gomez. in S. fuerat de actio. & idcirco natura legitimæ circa compensationem atque imputationem vitæ Militiæ clarissime tribuitur, ut quem ad modum in legitima sit compensatio, & imputatio, ita & in vita, militia & non cessat in fortioribus terminis imputationem in feudis habere locum, & ob id ipsum feudum hereditarium imputari filio in legitimam Bald. & Salys. in l. omnimoda S. imputari C. de inoff. testam. Alex. in l. si patrem ff. de Trebell. Jacob. in sua inuult. in vers. Et cum patris quod de ipso feudo num. 27. Loffr. in conf. 1. num. 280. Unde aperto luce exceptiones de compensatione, & imputatione videntur adversus Cardinalis actionem, & ex his de iure firmatis, omnia partis argumenta super (ut dixi) intellecta diluuntur, & præsertim illud quod vita, & militia sit loco alimentorum, & sicut in alimentis non admittitur compensatio, ita in vita, & militia, namque tale argumentum. communiter reprobatum, quandoquidem de vita militia ad alimenta arguere non licet nisi quoad restrictionem vtriusque, non autem quoad reliqua, ita sollemniter. Loffr. l. 1. in S. quid ergo est. 2. de inuult. de ve. al. fac. Circumsp. Præsidente Franob. decis. 64. n. 7. & 9. Et quamvis dicant aliqui DD. totum feudum esse legitimam primo geniti, & in legitima primo geniti non posse etiam legitimam secundo geniti considerari. Atramen benè sciunt peritissimi Iudices propositionem hanc nullo pacto procedere, ideoque Marin. Frecc. in lib. 3. de sub-

10 seu. n. 3. in 19. differ. qui rogo legatur, inquit, quod imperiti credunt feudum esse legitimam primo geniti, explicando, quod intelligi debeat esse legitimam successionem primo geniti in ipso feudo, & consequenter primo genitum successorem ad omnia, ad que defunctus tenebatur obnoxium remanere, alioquin nullum gravamen si esset legitima tantum primogeniti subtraheret vulg. Iurib. consequens est falsum, ergo & antecedens, ut copiose Frecc. loco citato demonstrat. Nec refert, quod Vita, & Militia in aliquibus differat à legitima, quia illa in feudibus, & ista in corporibus, illa transmissibilis ad heredes, & ista cum vita extinguitur. Namque in ceteris alijs vita, & militia naturam legitimæ assumpsit. ut supra comprobavi. Sufficit quod in puncto compensationis, & imputationis veridica, atque specifica dissimilitudo non reperitur. Eoque magis militante exceptiones Magni Comestabuli, cum expressè Testator hac vitam, & militiam per illa, verba ademerit, videlicet, Et nolo, quod amplius de bonis meis Ascanius petere possit, hanc vtrique ademptionem

11 prudentes Testator nullissime iussit, dum maiora, & prætiosiora eidem Cardinali conuulcat. Hæc inquam dispositio: lex est, S. disponat in Auth. de nupt. omnino feudalia comprehendens, dum dicitur, quod nil amplius

12 petatur, alioquin tot, tantaque præcisa verba Testatoris seruirent de vento contra tex. in l. si quando ff. de leg. 1. c. si Papa de privileg. in 6. cum simili. & io. alio verificari non possent, nisi in huiusmodi Vita, & Militia in hoc Regno debita. Modò pretendere dictam prohibitionem erga Cardinalem ac vniuersalem Institutionem in personam primogeniti, & totum Marci Antonij Columæ fel. mem. testamentum feudalia huius Regni non respicere, sed illa ad bona status Ecclesiastici esse restricta satis fuit, ac contra veras DD. regulas esse arbitror,

Namque

Namque feudatarius potest si vult duos habere heredes, Vnum in feudibus, & alium in allodialibus *Bal. in Aub. cessante C. de leg. hered.* sicuti dicitur in milite *l. si certorum §. 1. ff. de milit. testam. gloss. in l. si miles vnum ff. eod. tit.* Nihilominus hæc, & similia locum sibi vendicant, quando Testator miles pro parte testatus, & pro parte ioretatus decedere, & duos heredes habere voluit, non autem quando in omnibus testatus fuit, prout clarissime in hoc casu egit, & vnicum vniuersalem heredem, ideoque ab eo fit institutio heredis in omnibus bonis Ecclesiastici Status, & deinde subædit. hæc alia vniuersalia verba, & similiter in omnibus, & quibuscumque alijs bonis &c. Vniuersalem heredem in

14 situo primogenitum quæ, quidē vniuersalia verba proculdubio etiam titulata feuda comprehendunt *Minaad. in Constit. In aliquibus n. 37.* vbi plures ita, quicquid *Affl. dec. 263. n. 15.* dixerit iudicatum fuisse testatur, in vniuersali porro dispositione omnia,

15 veniunt, & qui omne dicit, nihil excludit *vulg. l. Iulianus ff. de leg. 3.* Ad eoque huiusmodi Institutio tanquam vniuersalis omnia bona, ac Testatoris patrimonium amplectitur citrà ambiguitatem.

16 Item hic tractatur de hereditate, quæ est successio ad vniuersum ius, ad autem ad lus Testatoris restrictum in vno loco *vulg. l. hereditas ff. de reg. iur. cum similib. & in petitione hereditatis veniunt omnia feuda hereditaria iuxta gloss. in l. item videndum §. fin. ff. de test. hered. Andr. in d. c. 1. an Agn. & in c. 1. qui success. ten. & in c. 1. de alien. feud. pate.* Itaque omnia in isto

17 testamento sunt comprehensa. Nec dicatur, feuda non iudicio Testatoris, sed legis prouidentia, ac iure successorio deferri secundum *Bal. in c. 1. de success. feud. hoc siquidem simpliciter affirmare essent veros terminos feudales, confundere, enim uerò distinguunt DD. quod aut agitur de feudo*

ex pacto, & prouidentia non hereditario & iustit ex prouidentia legis defertur, aut verò de feudo hereditario, & hoc cum sit hereditarium, dependet etiam a iudicio Testatoris secundum *Camer. in cap. Imperialem de prohibis. feud. alien. per Feder.* ob quod Testator etiam vsque ad feudum valorem successorium grauare posset, alioquin nulla eius dispositio teneret contra ea, quæ notat idem *Afflic. de 18 cis. 119. num. 5.* & in tali feudo hereditario oportet successorem esse heredem, qui proinde ad omnia onera hereditaria etiam ultra vitæ hereditarias non confectio Inuentatio tenetur. *Andr. in c. 1. an agnatus in Princ. Presid. Circumsp. de franc. dec. 1. 1. Regens, & Marcho de Ponte conf. 52. nu. 42. & seq. & confectio Inuentario vsque ad feudum valorem Alex. conf. 18. 2. vol. Cappycan repet. de Imperialem col. 117. Guglielm. Pern. in 1. not. feud. num. 66. Loffr. in c. 1. §. preterea Ducatus 4. col.*

19 c. 1. de probi. seu. alien. per Feder. Qualitas enim hereditaria in ipso feudo hereditario non accidentaliter inest, sed substanti aliter, vt tradit *Camer. in §. preterea Ducatus sol. 96. à lit. B per plures col. & in Regno isto cuncta feuda hereditaria & huius generis esse*

20 profumuntur illa à capite regulando ex cap. Regni incip. Considerates Frecc. lib. 3. de sub. feud. sol. mibi 390. num. 14. vers. teneamus, & Napod. in consuet. & si Testator in glo. sup. ver. disponere

21 in ver. preterea hodie, & ideo comuniter fuit recepta, & intellecta opinio *Bal. in d. c. 1. de succ. feud. in feudo ex pacto non autem in hereditario ita Frecc. lib. 3. 20. diff. & Regens Lanar. conf. 80. num. 25.* Quo circa cum Testator tam amplam, ac vniuersalem Institutionem. & talis expresserit verba. quod nihil amplius de eius bonis petat. Cardinalis proculdubio potuit,

22 atque voluit de feudis huius Regni, & vitæ, & militia intelligere, & in specie, quod appellatione bonorum quando de vitæ, & militia tractatur feuda

lis comprehendantur, firmat *Afflicti*. in d. *Constit. Comitibus* nu. 2. sic limitando *sem. in cap. in generali*, vltra alias limitationes, quas in primis Allegationibus adduxi

- Cumque alias latissimè, & per me ad doctissimum collegam vitam, & militiam occasione patris à primogenito præstari, oculoque retro habere fuerit ostensum; merito non obstat, quod ex aduerso nunc præteritur, clausulam præstaram, quod non de bonis suis amplius petatur, interpretari de bonis Testatoris, & non hæredis, & hoc non esse debitum testatoris, sed filij primogeniti, & sic omnia alia obiecta tolluntur & hoc etiam primū dici debitum puto satis, superque demonstratum, vt alias dixi, ad quæ me remitto, & relege quæso. Non negamus vitam, & militiam ex fructibus præstari, sed quod fructus cum sint incerti non recipiant compensationem,
- 23 hoc expressè inficiatur quando quidem liquidatur vita militia habito respectu ad fructus feudi tempore motis tantum, & non ad singulos annos, & sic fructus sunt certi, quamuis illi postea crescant, vel decrescant, hoc non attenditur, ita habemus ex *decis. Sac. Cons. per Franch in decis. 71.* & ob id cessat motuum partis de incertis fructibus.

- 24 Iam dicta igitur compensatio satis iuridicè militat, etsi de specie ad quantitatem illa non fiat, hoc procedit in dubio, secus quando coniecturæ videntur, & maximè vbi fuissent expressa dicta verba, quod plus non petatur, ita sollempniter *Aym. in conf. 131. nu. 17. Ruin. in conf. 64. num. 7. volum. 2. Phauu. de lucro dots glif. 9. num. 68.* & ex partium voluntate omnia compensabilia redduntur, voluntas portò Patris in compensando ex partibus satis apparet, voluntas Cardinalis nimis relucet ex acceptatione, siquè claritati legati, & ex silentio tot annorum. Igitur nil vltra querendum,

Nec denique est facienda vis in

- affectione patris, ergò Cardinalem, & quod sumus in Principe, cuius liberalitas frægo iacere non deberet. *Marian. Socin. conf. 79. vol. 3* Nam *Soc.* loquitur in Regibus, aliaue in casu isto, vbi totū, & tanta considerata committantur, procedere nequeunt, eo
- 26 fortius, quia in dubio testator præsumitur minus grauasse hæredem, quam potuisse, *lesi feruum, S. quod Margaritam, ff. de leg. 1. cum concord. & quauis in cap. primogenij, excipit feuda* testator, non tantum in alijs excipere voluit, vbi voluit, bene exprimitur sciuit, & vbi exprimere noluit, nihil dixit, *ad lex. in l. vna. S. si autem, C. de caduc. toll. vltra* quod transplantes verba de vno capitulo separato ad aliud non licet, & si liceret, hoc esset in dubio, non in claris, prout in casu isto, dum nil amplius peti iussit de omnibus intelligendo, quæ quidem clausula exclusiua, etiam respectu remanentium operatur in Regno, vbi Paragis petere valuisset, nisi per clausulam prohibere fuissent, quæ fit, vt clausula prædicta ex propositione, & misteriose apperire inspiciantur. Neque coniectura sumi potest, dum secundogenitum grauavit Testator ad contributionem onerum huius Regni, quod similiter ipsum à bonis Regni non exclusit, hoc sane locum sibi forte vendicare, quando nil secundogenito esset relictum. Quid obsecro repugnat, quod de bonis tam amplis in statu Ecclesiæ si iijco legatis secundogenitus soluat aliqua huius Regni debita, certè nihil ad *decis.* autem *Afflicti*, 138. & *Sequas.* plura in alijs Allegationibus datur responsa, non repeto.
- 27 Ad auctoritatè verò *Scipionis Boccini in Consuet. Et si testator in iii. de success. ex testam.* de qua (vt audio) nimis pars gloriatur. Rogo aduertatur, quod de eo nil curandum. Erat enim teste doctissimo nostro. *Præs. de Fræsb. decis. 389. num. 22.* Ille Scipio valdè dubius, & sæpè eodem instanti ab vna opinione discedebat, & alteri adhaerebat.

bat. Ultra quod *in finalibus verbis lit. F. idem Buccin.* volens respondere ad *ans. Praterè, C. unde vir. & uxar.* quæ vehementer suæ opinioni aduersabatur, videtur à priori sententia statim more suo solito recedere: Inquit enim, posset dici, quod illa *Ausb.* procedat in hæredem obligato ad illam Quartam. Subdit postea hæres, & defunctus, est vna persona, & sic quodam modo defunctus erat ex lege debitor, Nimirum si sit compensatio hæc scripsit illæ, quæ summopere nobis oporâteatur, profectò ad legitimam, & vitam, & militiam legis dispositione obligatur. hæres ex præcedenti causa defuncti patris, & cum sit vna, eademque persona cum defuncto, multò magis in hac *Themate* liberabitur compensatio, prout ipse scriptum reliquit, non aduertens, quod volens sui dicti assignare, rationem destrua dictum, & nostram magis fundat opinionem. Unde vel de *Buccino* sibi contrariò non est habenda ratio, vel ætate eius ratione, non aduersatur, vel ad minus de imputatione non loquitur, istisque rationibus sic attentis satis vltra debitum Cardinalis fuit contra quæ, vt in facti nota demonstratur.

Et tandem non obstat fideicommissum Pontificis Martini, quia de eorum bum nullum in processu, nec pariter aduersatur maioræ us institutus à Testatore in portione vniuscuiusque filij, cuius vigore bona tam magni momenti fideicommissio Paterno lubiacere videatur, vt sic de eis adhibita idem Cardinalis disponere non possit multipliciter diluatur ista oppositio. Et.

Primo, quia libuit præfato Cardinali sum dicto onere iam dicta bona simpliciter absque protestatione accipere, sibi imputet.

Accedat secundo, Quoniam tale fideicommissum est reciprocum, & in eo non cadit lex *Vulgaris Iuribus.*

Addo, & tertio, quod si vnicuique post lapsum decimum quartum audiant, dupliciter Cardinali prædicta bona

tam magni momenti sub tali onere, habere pro rata suæ legitimæ, quæ ab omni onere debet esse libera, super hoc suos dirigere gressus debet. Etenim etiam in hoc Sacrum Consilium iustitiæ completum formato prius processu ministrabit. Sufficit nobis, quod hucusque hac via non est actum; ideòque oblat *Actori Regula textus in l. Bebbius Marcellus, ff. de pact. dot. talium simil.*

Et postremò quis negare poterit, quod dempta legitima Cardinalis *duc. 124. mil.* à bonis sibi legatis, adhuc remanent, iuxta appretia in actis deducta, alij *duc. 400. mil. in circa,* quorum fructus satis longe excedunt prætaxatam vitam, & militiam, dato, quod ipsorum proprietates esset vinculara respectu istorum fructuum non consideratur viculum, & idcirco optimè, atque abundantissimè dicta vita, & militia remanet compensata, atque soluta, etiam iudicio Testatoris, dum iussit, quod nil amplius petatur, quæ quidem verba tam geminata feruirent de *vento*, vita, & militia prætaxata vix ann. *duc. mille* fuisset, ve iam fuit ostensum.

Et ex istis vehementius oppositæ exceptiones comprobantur, & cunctæ partis replicationes tolluntur.

Fait tandem secundum has allegationes, & præcedentes decisum in Sacro Regio Collaterali Consilio, & coram Illustr. D. Ferdinando Ruiz de Castro Leme, sum Comite, Sarranæ Marchioni, ac Prorege huius Regni, Decisio Regij Consilij Collateralis profertur in fauorem dicti Magni Comitabilis, referentis descriptione de Curtis V. I. D. & Regio Consiliario caute prædicta Committano.

Fabius de Falco.

Additio. Conferunt addita supra in præcedenti Allegatione huic altercationi. Thoro.

S V M M A R I V M,

- 1 Appellatio interposita si per biennium nil actum fuerit in causa, neque pro rogata fatalia remanet deserta, & in rem indicatam transacta, & sic decifum.
- 2 Declaratio desertionis appellationis nō erit necessaria si ante eius desertionem, & causa remitti ad partes, & impedimenta remoueri, & ita decifum.
- 3 Requisita omnia si interueniant in sententia amplius non dubitandum de ea.
- 4 Fides, & attestations Notariorum, & causidicorum bene probant de fide in ordinarijs, licet sint extra iudicialia.
- 5 Citatio facta cum clausula, & deinde in antea cum continuatione protrahitur ad duas, & tres alias sequentes dies.
- 6 Circumductio non pendet à voluntate partium, sed iudicis.
- 7 Emphyteosis Ecclesiastica finita generatione ad Ecclesiam reuertitur, utq; transis ad extraneum.
- 8 Hæredum appellatione veniunt solum hæredes sanguinis, & sic decifum.
- 9 Clausula ad habendum qualiter intelligatur, & nu. 28.
- 10 Emphyteosis quando de sui natura non est transitoria ad extraneos non tribuit facultatem alienandi in eos.
- 11 Clausula ad habendum, extendi non potest ad concessionem si non fuerint solemnia adhibita.
- 12 Clausula ad habendum, tribuit solum facultatem alienandi inter illos de linea comprehensos in inuestitura.
- 13 Prohibitio alienationis maturo consilio appofita plus attendi debet, quam clausula generales per; Notarios apponi solitas, & sic decifum.
- 14 Prohibitio repugnat naturæ clausula ad habendum, quæ ubi nil aliud resistit, tribuit facultatem alienandi.
- 15 Prohibitio alienationis cum vna sola negativa est aptissima, secus quando cum duobus negatiuis, & sic decifum.
- 16 Clausula generales inuestitura apta comprehendere extraneos restringuntur, ad hæredes sanguinis.
- 17 Clausula in perpetuum in concessionem appofita perpetuas concessionem, quæ non transit ad extraneos.
- 18 Clausula ad habendum regulatur, & intelligitur secundum subiectam materiam, in qua apponitur, & appofita in concessionem ex pacto non facit illam hæreditariam.
- 19 Pactum habetur, ac si fuisset appofitum in inuestitura rei si ad sit explicata prohibitio, nō bona deueniant ad manus mortuas, nam resistit acquisitioni.
- 20 Confraternitas mera secularis quando dicitur, & quid decifum.
- 21 Vniuersitas Ecclesiastica, & laicalis ad opus instituta nunquam moriuntur.
- 22 Emphyteosis Ecclesiastica concessa pro se, & hæredibus non transit ad extraneos, neque ad filias feminas, num. 23.
- 24 Alienatio bonorum Ecclesiæ absque consensu Capituli, & licentia Papa non valet.
- 25 Emphyteota potest imponere seruitutem in suo Dominio directo duranti tempore.
- 26 Ingrediens Monasterium habetur ut mortuus.
- 27 Professus Religionem Fratrum Minorum si efficitur Episcopus non recuperat bona alijs quasita.

ALLEGATIO XXV.

Agitur de emphyteosi rei Ecclesiæ concessa pro se, & hæredibus in perpetuum cum clausula ad habendum, &c. si finita linea ad extraneos transeat.

Monasterium Cassinense D. Directus bonorum, de quibus agitur, concessit in emphyteusum cum pacto

paſſo de renouando de 29. in 29. annis iuxta formam antiquarum conſeſſionum nonnulla bona, ſita in territorio Traiecti Flaminio Vellono, tam proprio nomine ſtipulanti, quam vice, & nomine Fabricij fratris, ac pro eius hereditibus, & ſucceſſoribus, paſſo adiecto, quod bona præſata, nec aliam partem partem poſſet vendere, nec alie parte ſine licentia, & aſſenſu præſati Monafterij.

Deſuncto prius Flaminio, obiit etiã Fabricius frater ſcriptis ſibi hereditibus Fratribus Ordinis Sancti Franciſci de Obſeruantia, & quareous eſt ſententia præſe Eccleſia S. O. ſſimi Sacramenti dictæ Tertæ, quæ ob incapacitatem prædictorum Fratrum anno 1629. hereditatem Fabricij diuiſit, & poſſeſſionem dictorum bonorum emphyteotiſorum apprehendiſſe, ſed hab. ea de his notitia anno 1631. Monafterijum Caſthonſeſia Curia Episcopali Curie iudicium deuolutionis interpetuit præcipue ob mortem Flaminij, & Fabricij ſine liberis, & quia bona deuenerunt in manus mortuas, & anno 1643. emanat ſententia pro deuolutione ad ſuauorem Monafterij cum condemnatione alterius partis ad reſtitutionem fructuum iſoſibi perceptorum, ſummario Monafterij nu. 2. & 3.

Appellatur Agentes pro Eccleſia à præſata ſententia ad Aud. Cam. & transportatis a die prioris inſtantie, ac ſententia in iudicium tranſiſſa, ob cauſe non proſecutionem intra biennium, idem moderatus ſuit inhibitionem vigore ſupradictæ appellationis conſeſſam, à cuius moderatione cum fuerit iterum appellatum pro parte Eccleſiæ, Signatura mihi ſcripſit cum ſuita clauſula conſulto, idem dubitauit, an conſtet de re iudicata, quæ ueniat exequenda, vel potius de cauſis reſtitutionis in integrum, & affirmative, quod ad primam partem, negatiue uero quod ad ſecundam DD. reſponderunt, cui enim appellatio fuerit interpoſita die prima Aprilis 1643. &

toro ſequenti biennio nihil ad quamin cauſa, nec prorogata fatalis, remanſit deſerta, & ſententia iſoſ rem iudicatam tranſiit petinde, ac ſi nunquam ab ea fuiſſet appellatum. *Auſt. ei. qui, C. de tempor. appellat. cap. cum ſit. Romana extra de appell. Clom. ſi appellatio non eod. ſit. Vellr. in prax. lib. 3. cap. 5. nu. 3. Scacs. de Appell. quaſt. 5. ar. 8. num. 119. cum ſeqq. Rot. in recent. deciſ. 476. num. 1. & deciſ. 548. num. 2. part. 8. in Tirafonen. V. in uis. 26. Junij 1643. 29. xam Rot. D. meo Cathobou in Aquilana Iuriſpationatus 4. Junij proxime præteritis coram R. P. D. meo Corrado, S. non obſtat, quod fuerit ab ea appellatum.*

Non obſtare, quod ſuper deſertione, quæ nulla emanauit expreſſa declaratione, cum ſufficiat deſerta appellatione cauſam ad partes remitti, & impediamenta remoueri, ad tæ. in iſi contra maiorem, C. de appell. Card. Alex. in cap. ex ratione num. 44. verſ. in contrarium eſt communis reſol. per Scacs. ſibi ſupra lib. 3. cap. 2. quaſt. 1. num. 154. & 155. & dictum ſuit in Pampilonen. decimarum 19. Junij 1628. coram Eminentiſſimo Domino meo Cardinali Keroſpio.

De validitate ſententiæ dubitari non poteſt cum omnia reſquiſita concurrant, *vulg. deciſ. Caputaqueſ. 260. par. 2.* nec obſteſte poteſt, quod citatio ad ſententiam fuerit exequuta die 13. Martij reproducta die 16. ſententia uero la. a non fieri, niſi die 23. quia cum in Curia Episcopali Curie tribus tantum diebus ſingulis hebdomadis fiat audientia exceptis diebus Veneris menſis Martij, vt ex fidelibus, & atreſtationibus Notariorum, & Cauſidicorum illarum partium, quæ licet extrajudiciales bene probant iſtæ in ordinarijs, *Rota in recent. deciſ. 393. num. 2. part. 1. & deciſ. 101. num. 11. verſ. & cum iſto ſty. in part. 3. cum 2. ſi per bon. mem. Baratt. deciſ. 124. num. 8. ubi Adlent. iuxta Bullam 148. num. 8. & deciſ. 690. num. 16. & c. utriusque*

qua agitur non fuerit restricta ad primam diem, sed concepta fuit cum clausula, & *distinãtã antea cõm continuatione*, die autem 23. fuerit tertia dies iudicata, vt ex calculo sententia, dicitur lata in termino habili, quia citatio cum simili clausula protrahitur ad duas, & tres alias sequentes dies iuridicas, *Cas. de Grass. decis. 92. num. 6. de sensent. & vè iudic. Ros. in recent. decis. 307. num. 9. par. 1. & coram bon. mem. Buratt. decis. 27. num. 3. & in Toletana b. prediãtis 6. Iunij 1618. coram bon. mem. Andrea.*

Prout etiam nihil refert subsequuta iurium productio, dum neutra pars citata fuit, nec Iudex interloquutus pro eorum admissione, circumductio enim non pendet à voluntate partiũ, sed Iudicis *Gras. discept. forens. cap. 438. num. 11. in fin. vers. vbi etiam, quod ad effectum, Ros. in recent. decis. 277. num. 2. in fin. vers. nec facit par. 1. & decis. 69. num. 5. part. 6. coram sanct. mem. Greg. decis. 457. num. 7. Adden. ad eundem decis. 140. num. 16. versic. sed ad istum effectum, & coram bon. mem. Buratt. d. decis. 720. nu. 2.*

Institia verò est evidens, quia emphyteusis Ecclesiastica finita generatione ad Ecclesiam reuertitur, nec transit ad extraneos, *S. emphyteusm., Auth. de non alien. Mantie. de faci. lib. 14. tit. 19. nu. 6. Cald. de nominat. emphyt. lib. 2. quest. 33. à num. 23. versic. in emphyteusi vero cum seqq. Ros. in recent. decis. 381. num. 2. par. 5. & decis. 217. num. 9. part. 6.* Quamvis concessa fuerit pro hæredibus, & successoribus cum in hac materia illorum appellacione veniant solum hæredes sanguinis, & sic descendentes ab ipsis inuestitis, vt docuerunt *Imol. in l. quod dicitur. ff. de verb. obligat. Cast. in l. etiam nu. 4. ff. solut. matrim. Bald. conf. 114. num. 2. vers. sed istud lib. 5. Alex. conf. 83. num. 1. & 2. lib. 7. Roland. conf. 96. & seqq. lib. 1. Rimin. sen. conf. 437. num. 2. Rimin. iun. conf. 165. num. par. 9. lib. 2. Soccin. sen. conf. 121. num.*

18. lib. 4. Soccin. iun. consil. 71. num. 3. lib. 1. Dec. conf. 171. num. 1. & 2. Ra. in consil. 23. num. 34. lib. 5. Honded. conf. 92. num. 19. & seqq. lib. 1. Beron. conf. 102. num. 14. lib. 1. Capbal. conf. 400. num. 56. & 57. Gabr. conf. 84. num. 51. lib. 2. Mantie. vbi supra lib. 22. tit. 19. num. 20. cum seqq. Clar. pluries referens in S. emphyteusis quest. 28. sub nu. 6. S. tertius est casus, vers. fundamentum autem, Grassan. discept. forens. cap. 351. num. 17. & firmavit Ros. coram Card. Seraphin. decis. 868. num. 1. & 2. latius in decis. 211. num. 3. & 4. cum seqq. par. 6. recent. & in Nouarien. honorum 13. Iannary 1642. coram bon. mem. Merlino, S. peccat. demum, & primam Iulij 1644. coram Reuerendissimo Domino meo Decano, S. primo, quia Alexand. 6.

Non obstat clausula *ad habendum* apposta in parte dispositiua cum hæc intelligitur iuxta naturam contractus emphyteotici, vt dixit *Ros. coram Card. Seraphin. decis. 794. num. 8. & coram bon. mem. Coccin. inter eius impress. decis. 75. num. 10.* nec illam immutat, sed restrictioem recipit ad limites ipsius contractus, cui apponitur vt pluries dixit *Ros. & signanter in recent. decis. 50. num. 12. & 13. par. 5. decis. 74. num. 8. 9. 10. & 21. & decis. 211. num. 12. par. 6.* & ideo quando, prout hic emphyteusis de sui natura non est transitoria ad extraneos non tribuit facultatem alienandi in extraneos in præiudicium vocatorum ne in vna eademque inuestitura iuducatur manifesta contrarietas, & repugnancia, vt ex his rationibus consulendo tradunt *Bald. conf. 465. num. 5. lib. 5. Dec. conf. num. 6. Simon de Pres. conf. 20. num. 11. lib. 11. Bub. conf. 110. num. 5. vers. & sic, Menoch. conf. 61. num. 20. Bardellon. conf. 4. num. 2. & 3. Giouagnon. conf. 44. num. 107. & 108. lib. 2. & pluries firmavit Ros. coram Card. Seraphin. decis. 1209. num. 12. coram Card. Cavaler. decis. 293. num. 4. coram bon. mem. Coccin. d. decis. 75. n. 9. coram*

coram Reuerendiff. Vrgellen. decif. 112. num. 20. in recent. decif. 294. in fin. par. 2. decif. 265. num. 5. part. 4. decif. 60. num. 12. & decif. 86. num. 15. part. 5. & articulo mature difcuffo. d. decif. 74. num. 6. cum feqq. vſque in fine, & d. decif. 211. num. 7. cum feqq. part. 6. & alijs relatis in decif. 415. num. 20. & 21. par. 8.

- Quod ſine difficultate recipiendum eſt in caſu noſtro, quo ſolemnia non fuerint adhibita, ſine quibus hæc clauſula non poteſt extendere conceſſionem, vt aduertit Dec. in cap. in preſentia num. 33. alia 153. verſic. ſic ergo & in diſpoſito de probat. Aldobrand. conſ. 42. num. 3. Conar. var. reſol. lib. 2. cap. 17. num. 5. diſta decif. 74. num. 14. & 15. par. 6. & quod plus adſit expreſſa prohibitio alienationis, quæ inſpungit, & eneruat vim præcedentis clauſulæ ad habendum, adeo vt tribuere ſolum.
- 11 poſſit facultatem alienandi præter illos de linea comprehenſos in inueſtitura ſæcus in extraneos, Dec. conſ. 171. ſub num. 3. Grat. diſſepts. for. cap. 344. num. 11. quos ſequuta ſuit Rot. in recent. decif. 294. num. 8. par. 2. & diſta decif. 74. num. 13. 14. & 15. & diſta decif. 211. num. 8. cum feqq. part. 3. vbi reſpondetur omnibus contrarijs, & ſubditur plus attendi debere prohibitionem alienationis mature conſilio appoſitam, quam huiusmodi clauſulas generales; vt plurimum per Notarios appoſiti ſolitas, & in Caſomaten. emphyteuſ. 4. Decembris 1635. coram hon. memor. Merlino in recent. decif. 884. nu. 17. par. 8. Prohibitio enim repugnat naturæ clauſulæ ad habendum, quæ vbi nihil aliud reſiſtit facultatem alienandi, Dec. d. conſ. 171. diſto numer. 3. verſic. 14. & vltim. Cues. iun. conſ. 130. num. 6. verſic. præterea, & ſecundo Corbul. de priuileg. emphyt. ob alien. limit. 3. num. 2. & 3. Cacher. decif. 164. ſub num. 4. cum alijs allegat. in ſupradictis diſſiſionibus.

Præquorum comprobatione ponderant Domini prohibitionem eſſe

- arctiſſimam cum vna ſola negatiua, 15 ibi ſaltem paſſo, quod bona præſata, nec aliquam partem poſſit vendere, vel alienare ſine licentia, & aſſenſu præſati Monafterij, quicquid enim ſit quando concipitur cum duabus negatiuis, puta non poſſit alienari, niſi cum conſenſu, quæ in affirmatiuam reſolui, & importari poſſitiuam licentiam, alienandi, dixit Rot. in Sarſinaten. feudi 22. 16 Iunij, & 18. Decembris 1645. coram Reuerendiff. Domino meo Decano. Quando prout hic vna ſolum adeſt negatiua, ibi non poſſit, prohibitio remanet abſoluta, & præceptum negatiuum importat, quod clauſulæ generales inueſtituræ, alias aptæ comprehendere extraneos reſtringantur ad hæredes ſanguinis, vt in fortioribus terminis tradit Aſſiſt. in cap. 1. §. feudum ead. lege, nu. 35. verſic. videlicet quando con tractus ſi de feudo fueris controu. inter D. & agnat. Boſſi. de honor. public. ſub num. 35. Dec. dicto conſ. 171. verſic. 4. & vltimo, Roſenat. de feud. cap. 2. con cluſ. 36. num. 5. verſic. vbi idem, Cald. de emphyt. lib. 2. quaſt. 10. num. 16. verſic. caterum, ego Caſar Manenti. decif. 2. nu. 38. cum quob. feqq.

Hinc etiam nihil facit clauſula in perpetuam, quia, vbi prout hæc apponitur in conceſſione de ſui natura non 17 tranſitoria ad extraneos. perpetuæ conceſſionem inter perſonas comprehenſas, illam tamen non extendit ad extraneos non vocatos, vt probat lex. in d. §. emphyteuſim verſic. licentia. Aub. de non alien. Roland. conſ. 96. nu. 7. 8. & 19. lib. 1. Alexand. conſ. 9. ſub num. 9. in fin. verſic. ſed ſolum dicens lib. 2. Mantig. de Lact. lib. 27. tit. 10. num. 21. Cald. vbi ſupra dicto lib. 2. nu. 23. num. 19. cum feqq. & alijs relatis Rot. in recent. decif. 381. num. 4. par. 3. & ſæpius d. dec. 211. nu. 7. par. 6. in cum 18 enim eſt clauſulam huiusmodi in perpetuum regulari, & intelligi iuxta ſubiectam materiam, in qua apponitur gloſſ. in l. & in perpetuum, ff. de procu. rat. Alex. in l. 2. nu. 2. ff. ſolut. matr. in Cur.

Cardin. Seraphin. decis. 874. nu. 5. Rot. decis. num. 18. par. 7. recent. & in Bonon. census 21. Febr. 1643. coram R. P. Domino meo Confiliario, & ideò apposita in concessione ex pacto non facit illam hereditariam, vt de magis communi testatur Dec. in cap. in presentia num. 53. versic. sic ergò conclusio de probat. Roland. conf. 96. num. 6. & 18. & 19. lib. 1. Mantio. de tacit. lib. 2. tit. 19. nu. 27.

Sed ulterius dixerunt Domini rem esse extrà difficultatem, & deuolutionem esse inuitabilem, ex quo bona fuerunt relicta Ecclesie, in quam vt manus mortuas bona Ecclesiastica deuenire non possunt adnotas. in cap. 1. de alienat. feud. & ibi Afflic. in princip. nu. 4. & 5. gloss. in cap. potuit verb. prohibeatur, & ibi Abb. num. 10. & Imol. num. 25. extra locat. Burfatt. consil. 199. num. 42. versic. 3. Rot. coram sanctis. mem. Greg. decis. 420. nu. 11. in fine, & dictum fuit in Neapolitana laudemij 14. Decembris 1640. coram bon. mem. Goecino, nec minus per viâ institutionis, Rot. d. dec. 211. num. 20. par. 6. recent.

Imò cum in antiquis inuestituris iuxta quarum formam facta fuit hæc, de qua agitur, ad sit explicata prohibitio, nè bona deueniant ad bonas manus mortuas, & vigore istius relationis pactum habeatur perindè, ac si etiam in ista fuisset appositum, vt in istis terminis dixit Rot. d. decis. 211. num. 1. & 6. par. 6. non potuerunt bona in Ecclesiasticam transferri, nec minus pro assequenda ætimatione, quia pactum huiusmodi resistit acquisitioni, Aldobrand. conf. 40. num. 9. lib. 1. Burfatt. conf. 299. num. 48. versic. 3. Doctores lib. 2. jan. mem. Gregor. dec. 529. num. 10. & latius dicta decis. 211. nu. 31. par. 6. recent.

Quod autem Confraternitas Ecclesie sive Terræ Traietti sit unè laicalis, nec iustificatur cum instituta sit ad
10 pium opus venerationis Sanctissimi Sacramenti, habeatque Ecclesiam,

aliasque Ecclesiastica signa per ea, quæ dixit Rot. in Romana bonorum 19. Ianuarij 1643. coram R. P. Domino meo Gbyslerio, & in Romana Saluiani, sicut attentatorum 29. Maij eiusdem anni coram Reuerendiss. D. meo Preside Valisoleto, nec releuat cum ad hunc effectum idem sit Vniuersitas Ecclesiastica, & laicalis, quæ nunquam moritur, vt declarat Petr. Pecch. de Amnizas. bonorum cap. 2. per tot. in tract. magnis tom. 11. par. 1. fol. 316. Cald. de renouat. emphyteuf. lib. 1. quass. 19. Corbul. de caus. propriet. ob alienat. irrequis. Domin. facti. ampliat. 12. num. 6. Ancharan. consil. vlt. sub num. 3. versic. propter hoc videtur, & latè firmavit Rot. coram Martin. Andr. decis. 6. num. 2. & 3.

Et ità vtraque, &c.

In factò, fuerunt cõsiderata per me Mutium Gazella minimum inter iuris V. D. & indicantes infra scripta videlicet. In prima instantia interuenerunt D. Adrianus de Liberio Assessor. D. Siluinius Roganus, & Mutius Gazella V. L. D. adiuncti.

21 Primo, quod emphyteusis Ecclesiastica concessa per se, & hæredibus non transit ad hæredes extraneos, S. emphyteusim in Aust. de non alienandis rebus Ecclesiast. & Clar. in d. S. quass. 28. num. 6. versic. quid quid tamen disputando dici possit.

22 Secundo, quod nõ solum nõ transit ad hæredes extraneos, sed neq; nõ transit ad filias sãminas, licet concessa pro se, hæredibus, & successoribus in perpetuum, Dec. consil. 171. num. 3.

23 Tertio, quod alienatio bonorum Ecclesie absq; consensu capituli, & licentia Papæ non valet, cap. hoc consil. tissimo de rebus Ecclesie non alienandis in 6.

24 Quarto, quod possit emphyteuta imponere seruitutem, in scio Domino dicto, durante tempore, prout Afflic. decis. 380. scilicet pro illo numero annorum, vt Franch. decis. 335.

25 Quinto, fuit consideratum non obita.

obftare tandem prædicta, nam ingre-
diens Monafterium habetur tamquam
mortuus, & habet locum statutum de
dote lucranda, l. Deo nobis, C. de Epifco-
pis, & Clericis.

- 27 Sesto, & ultimo fuit confideratum,
quod profelfus Religionem Fratruum
Minorum fi efficeretur Epifcopus non
recuperat bona alijs quaefita, Bar. in
trañt. minor. lib. 4. diß. 7. num. 9. Clau-
fula ad habendum intelligitur de Iure
Specul. in tit. de cuiñtionibus, & fic ob
lineam finitam, &c. Et fic decifum.

S V M M A R I V M.

- 1 Contractus dicitur geflus, qui formã
verborum oftendit, & partes nomi-
num, quando nominatio non repu-
gnat fubftantia, num. 2.
- 3 Conceflio, an dicatur fi conceflio fuerit
facta pro modica quantitate.
- 4 Contractus emphyteoticus, locatio, &
liuellarius funt fynonima.
- 5 Contractus emphyteoticus non habet cer-
tam formam, fed ex pactis informa-
tur.
- 6 Materia informis recipit formam a
pactis.
- 7 Contractus emphyteoticus pendet ab in-
ueftitura, & ad tempus, vel perpe-
tuus.
- 8 Bona Ecclefia poteft dari in perpetuum.
- 9 Claufula in perpetuum quid operatur
in concefione emphyteufis Ecclefia
operatur, ut fit alienabilis concefio
in quafcunq; perfonas extraneas. 10.
- 11 Emphyteufis perpetua poteft alienari,
& Dominus tenetur consentire, &
in teftamento relinqui num. 12.
- 13 Emphyteufis perpetua fub pacto ad re-
nouandum, fi non fequitur renoua-
tio reddit ad Dominum.
- 14 Perpetuitas in emphyteufis operatur, ut
nunquam reuertatur ad Dominum
fi pacta feruentur.
- 15 Auctoritas Sacri Confilij fuma eft.
- 16 Decifio Sacri Confilij refertur facta
in hac caufa.
- 17 Sententia S. C. debet pro lege feruari.

- 18 Sententia deuolutionis raro executio-
ni demandatur ob Canonem non folu-
tum, & datur purgatio more.
- 19 Sacrum Confilium folet facere prace-
pta folutionis Canonis, antequam
profirafententias deuolutionis.
- 20 Iudex debet inclinare in fententiam,
per quam deuolutio euitatur.
- 21 Emphyteufis perpetua cum pacto re-
nouandi, fi non fiat renouatio non
erit locus deuolutioni, & fic deci-
fum.
- 22 Pactum, quod bona alienari non pof-
fint in Ecclefiam, an deuolutionem
operatur, & an fit de eo lucrandum,
num. 23.
- 23 Emphyteufis, an ad manus mortuas
ducta ex Confuetudine percipitur, ut
ea ipfam retineat, & inabilem illã
introducatur.
- 24 Ecclefia habet annum ad vendendum
rem emphyteoticam alteri quando ip-
fa non poffet per fe retinere, & deci-
fum refertur, num. 26.
- 25 Emphyteufis perpetua irreuocabiliter
acquiritur Ecclefia cum onere debito
Domifto directo.
- 26 Renouatio concefioneis emphyteufis fe-
lemniter fieri obseruari debet.
- 27 Claufula ad habendum quid operetur.
- 28 Extrema deuolutionis quanam funt.
- 29 Dominium plene probari debet, ubi agi-
tur de deuolutione.
- 30 Res aliena vendi poteft.
- 31 Dominium ex renouatione concefio-
nis, an probetur decifiones afferun-
tur.
- 32 Dominium ex alia inueftitura, an
probetur, an ex adminiculis, & quan-
do de manutentione agitur nu. 33.
- 34 Identitas probatur per veras demo-
ftrationes faltem duas.
- 35 Identitas non conftat fi non fuerit pro-
batum de confinibus.
- 36 Probatio confinium cõuenire debet ex-
preffis in inueftitura.
- 37 Identitas loci cum vno confine proba-
tur.
- 38 Identitas qualiter probetur, quando a-
gitur de deuolutione decifio afferitur.

39 *Ex diuersis non fit illatio.*

40 *Identitas non probatur ex diuersitate nominis.*

41 *Clausula in perpetuū, cuius fit natura.*

ALLEGATIO. XXVI.

Pro Iustitia Cappellæ Sanctissimi Sacramenti Terræ Traiecti aduersus præ-tensionem Sacri Monasterij Cassinensis, primo videndum est quis contractus iudicandus sit, de quo agitur.

Circa quod dico, quod siuè sit contractus emphyteoticus, siuè locationis, utroque modo perpetuus est. Potest esse emphyteoticus, quia partes sic illum nominant in inuestituris renouationibus, sed potius recogni-
 1 tionibus, & talis contractus dicitur gestus, quem forma verborum ostendit, & partes nominant in inuestituris *Regni Galioa controuersiarum lib. 2. controu. 48. sub num. 2.* & hoc quoties denominatio non repugnat substantiæ contractus. *Palm. consil. 82. nu. 18. Add. ad Burrat. in decis. 640. num. 25. tom. 2. & testatur præf. Papinien. de forma libelli, quo agitur ad fisci, præf. at Gloss. 1. in princip. & ibi Add. Grænet. consil. 20. num. 1. & seqq.*

3 Potest esse etiam locatio, ex quo non fuit facta pro modica pensione, sed correspondente fructibus ad decimandum, *T. bejaur. decis. 20. num. 5. Ancher. quæst. familiar. par. 3. quæst. 28. num. 4. Clarus §. emphyteus. quæst. 1. versic. & aduerte, quod procedit etiã si sit dictum, ut sit emphyteusis, Ruin. in consil. 107. in fine lib. 4. Igitur transitoria ad extraneos hæredes; *Caphal. consil. 9. num. 12. Viu. decis. 496. nu. 2. par. 3. Grat. consil. 128. num. 8. lib. 2. Rosa consil. 96. num. 24. & seqq. lib. 1. Ruin. consil. 161. num. 22. & 25. lib. 1.**

4 Vnde infertur, quod siuè sit contractus emphyteoticus siuè locatio, siuè liuellaris, quæ omnia synonyma sunt, *T. bejaur. for. Ecclesiæ. part. 4.*

cap. 1. num. 46. Ciarlin. controuers. cap. 17. num. 125. utroque modo perpetua est, ut in dictis renouationibus legitur.

Secundo principio obseruandum est, quod contractus emphyteoticus non habet certam formam, sed ex pactis inuestituræ adiectis informatur *Turniol. consil. 81. num. 49. & veluti materia in formis recipit formam à pactis, Rosa in recollet. à Farin. in decis. 52. num. 2. in post. tom. 2. nec habet propriam naturam, sed illam recipit à tenore inuestituræ, Gionag. consil. 44. num. 2. 1. & 22. vol. 2. tota igitur*

7 substantia emphyteusis pendet ab inuestitura, *Ros. in recollet. à Farin. in decis. 669. num. 3. tom. 2. part. 1. & aut est nominationis, & ad tempus, aut perpetua Valaf. in prax. part. cap. 13. num. 97. & 135. Hæc Casinen. emphyteusis est perpetua cum renouatione.*

Primo, faciendâ de viginti nouem annis in viginti nouem cum pactis in renouationibus adiectis, ut in illis legere est, & bonæ Ecclesiæ posse dari in emphyteusim perpetuam non dubitatur, ita testatur *Ros. apud Rubeum in decis. 314. num. 11. & 12.*

Et ex hoc infertur, quod cum sit perpetua, est transitoria, & ad extraneos hæredes sine spe reuolutionis ad Ecclesiam, hoc enim operatur clausula in perpetuum, ut talis emphyteusis nunquam reuertatur ad Ecclesiam, *Gionag. dicto consil. 44. num. 98. tom. 2. Ros. in recollet. à Farinac. in decis. 286. num. 4. in post. tom. 2. & in decis. 294. num. 6. par. 2. tom. 1. Opera-*

10 *tur etiam talis clausula in perpetuum, ut sit alienabilis talis emphyteusis in quascunque personas extraneas; præf. Papin. de form. libelli, quo agitur ad fisci, præf. at Gloss. verbo recusaueris num. 5. Card. T. usc. præf. conclus. litera E. conclus. 103. num. 18. Cyriac. controuers. 146. num. 10. lib. 1. aliàs non esse perpetua, Abb. in consil. 74. nu. 3. lib. 1. Bald. consil. 362. lib. 4. Rodan. de rebus Ecclesia non alienandis, §. similiter, num.*

num. 4. quibus addo *Card. Cauat. in decif. 393. num. 3.* & ideo bona in emphyteufim perpetuam concessa poffunt alienari, & Dominus directus tenetur consentire, *Card. Seraph. in decif. 1290. sub num. 6.*

11 Et ex his inferitur, quod cum fit perpetua, & transitoria ad extraneos hæredes, potest etiam in testamento relinquere; *Ros. apud Farin. in decif. 286. in possib. tom. 1. & in decif. 642. num. 9. & 10. par. 1. tom. 2.*

Inferitur etiam, quod emphyteufis quando est perpetua, licet concedatur 13 cum pacto de renouando de viginti nouem annis in viginti nouem, si postea non sequatur renouatio, non propterea deuoluitur ad Ecclesiam, quia in hoc casu renouatio censetur adiecta ad faciliorem probationem directi domini, non autem pro substantia contractus, *Corbol. de caus. priuat. ob finit. temp. num. 17. Rota apud Farin. in decif. 405. num. 4. in possib. tom. 1. & in decif. 438. num. 3. tom. 1. part. 1. & est transitoria etiam ad Ecclesiam, Add. ad Ludouic. Greg. XV. in decif. 529. num. 21.*

Et ex his fatendum est Sacrum Casinense Monasterium nullo pacto posse pretendere deuolutionem cum Cappella Sanctissimi Sacramenti se offere: et renouare, decimarumque redditum continuare, vt continuauit, & ad præsens continuat, ac iura Dominicalia soluere, perpetuitas enim in hoc contractu operatur, vt nunquam emphyteufis reuertatur ad Dominum si 14 pacta seruentur, *Card. Cauat. in alleg. decif. 293. num. 3. vbi ita in Rota decisum fuisse testatur in vna Bonon. emphyt. coram Penia 16. Iunij 1597.*

15 Nimirum si Sacrum Consilium Neap. cuius autoritas etiã insignis iuris Corypheos deterreret, vt dicit *Theodor. Consiliar. in alleg. & Dec. in consf.* Dum olim Reuerendissimus Abbas dicti Sacri Monasterij, ac illius per Illustres, & RR. PP. institerent, tum ob decimam non solutam,

tum ob non factam renouationem in suis temporibus iuandi formam dictæ emphyteufis declarari bona esse deuoluta, & dicto Sacro Monasterio ex his causis fore relaxanda, & directo domino consolidari noluit super deuolutione iudicare; sed tantum sub die 2. Aprilis 1547. condemnauit possessores ad decimandum, & successiue postmodum instante dicto Sacro Monasterio sub die 14. Iulij 1548. illos condemnauit ad faciendam renouationem tantum. Sciebant enim illi circumspetti, per Illustres, & peritissimi Senarotes, quod vt perpetua emphyteufis non erat subiecta deuolutioni, sed tantum emphyteutz poterant compelli ad obseruantiam patrorum iuxta supradicta allegata, quod vt tanti Senatus sententiam debet pro lege seruari cum faciat legem, 17 l. fin. C. de legib. Afflict. in decif. 383. num. 7. *Marant. consf. 25. numer. 11. Reg. Rouit. consf. 78. num. 1. & 2. tom. 1. optimus est text. in l. filius familias emancipatus, ibi sic inueni Senatorem censuisse, & c. ff. ad l. Corn. de fals. adeo quod de huiusmodi sententiã amplius tractare nefas est. Consiliar. Merlin. controuersar. cap. 88. num. 2. tanto magis, quia de raro deuenitur ad sententiam deuolutionis, & caducitatis; semper enim admittitur purgatio moræ 18 ante sententiam declarationis, etiam si per mille annos emphyteutz non solueret Canonem; *Corbol. de iure emphyt. de causa priuat. ob non solutum Canonem limit. 41. numer. 20. Amic. de iur. emphyt. quaest. 29. num. 1. & sic si emphyteuta steterit per mille annos, vt diximus, & non solueret Canonem, quando postea pulsatur in iudicio pro deuolutione, & caducitate potest quodcumque moram purgare ante sententiam, ita testatur perbelle; *Card. Tusc. pract. conclus. lit. E. conclus. 192. num. 172. & seq.* Hinc Sacrum Consilium in dies antequam 19 veniat ad sententiam caducitatis, & deuolutionis solet facere plura præcepta**

cepta parti, vt adimpleat etiam in ipsa sententia; *Petr. ad Gramas. in decis. 49. num. 11.* & ipse texor in mea allegat. typis tradita in calce tom. 2. *qq. forens. Nouar. mei dilectissimi*, quæ est duodecima in ordine, in qua scripti pro illis de Couellone aduersus D. Scipionem Sartore Curarum Sancti Petri Casæ Nouæ Ciuitatis Caleni, qui ex pluribus prætendebat deuolutionem, & obtinuit, & nouissimè faretur. *Hodier. amicus noster ad Surd. in decis. 29. nu. 8.* etiam post sententiam *Barb. de fructib. cap. 13. num. 16. & 17.* & iudex semper debet inclinare in sententiam, per quam caducitas, & deuolutio euitetur *Monac. in decis. Florent. 36. nu. 2. & seqq. Episcop. Ricc. Dominus meus*

20 *obseruantissimus in decis. 142. nu. 10. part. 2.* & irâ seruari ob pacta non seruata in emphyt. refert *Nouar. quæst. forens. lib. 2. q. 89.*

21 Et quod quando emphyteusis est perpetua, licet cum pacto de renouando de vigintinouem annis in viginti nouem, si non fiat renouatio seruata forma pacti non sit locus deuolutioni nouissimè fuisse decisum in *Ros. testatur Dur. in decis. 402. tom. 2. in Asculana emphyt. de 27. Iunij 1633.* de cuius ratione sub num. 7. sequitur *Giaoug. nouissimè in cons. 44. num. 91. & seqq.* & idem fuisse decisum in *Ros. in recollect. à Rub. in decis. 381. nu. 14 tom. 1. coram Cor. fil. Decano in vna Bonon. emphyteusi 24. Maij 1630.* fertur, idè sequitur *Episcop. Ricc. in decis. 131. nu. 3. part. 3.*

Sed audio ex aduerso per Sacrum Monasterium, quod poni ex pacto nè bona illa possint alienari in Ecclesiam, quomodo igitur euitari poterit deuolutio?

Secundo, Ad hoc dico, quod potest intelligi quando alienarentur aliquo 22 titulo particulari, non autem titulo vniuersali, & hæreditario, ità declarat *Barbas. in allegat. cap. 13. num. 30. ex Bart. Ang. & ceteris repetentib. in loco per ipsum allegato; Bon. quæst. 70.*

num. 5. sed ego dico, quod huiusmodi pactum in emphyteusi perpetua est contra illius naturam, & substantiam, cum vt diximus possit transire ad quascunque personas extraneas, etiam ad Ecclesiam sine spe deuolutionis, idè de hoc pacto non lucrandi iuxta tra-

23 dita per *Tbesaur. de for. Ecclesiast. p. 4. cap. 1. num. 58. & seqq.* nullum enim Sacrum Monasterium Cassinen. damnatum sensu, nec pati potest ex huiusmodi translatione in Cappellam Sanctissimi Sacramenti, cum in hac perpetua emphyteusi non sit locus deuolutioni iuxta superiora relata; sufficit enim pro iuribus dicti Sacri Monasterij, vt fiat renouatio de viginti nouem annis in viginti nouem, cum solutione vnus vniciæ ad instar beneficij, quod quando vnitur alicui capitulo, & Collegio, quia illud non potest amplius vacare, & Camera Apostolica perdit sua lura, soluitur Sedi Apostolicæ in singulis 5. annis quinquennis, de quo *Azor. moral. institut. lib. 7. cap. 14. Massabrum in prax. hab. conc. pra. 12.* & aliam quando hæc non militarent, quæ omnino militari fateor ex rationibus, & autoritatibus supra relatis, nonnè DD. passim vbique locorum reitatur, quod quando emphyteusis Ecclesiastica deuenit in manus mortuas de generali consuetudine

24 præceptum sit, vt infra annum manus mortua, vt est Ecclesia, illam retineat, & mox alium habilem in emphyteusi introducat, ità *Antesignan. Specul. de locat. quæst. 117. las. in l. fin. num. 91. C. de iur. Emphyt. Clarus in l. §. emphyt. quæst. 33.* & ità generaliter seruari tenuerunt, *Lader. in consil. 341.* vbi id admittit etiam stante pacto nè possit in Ecclesiam transferri. Imò sicut alias diximus trãsit in Ecclesiam, vt perpetua; *Grat. quæst. for. cap. 533. num. 38. tom. 3.* vbi allegat *decis. Ros. coram Lancell. in vna Mediolanensi bonorum 16. Februarij 1601. & in num. 39.* subiungit, quod Ecclesia semper habet annum ad vendendum, al-

24 teri quando ipsa non possit per se retinere, & ita de Consuetudine seruari testatur, & idè sub *numer. 34. & seqq.* deuolutionem cessare concludit;

25 imò, quod emphyteusis est perpetua, vt in casu nostro irreuocabiliter acquiritur Ecclesiæ cum onere debito directo Domino, *idem Steph. Grat. d. tom. 3. cap. 481. num. 61. & seqq.* & tunc sufficit solui quinquennium, vt supra diximus de beneficio, testatur *Episcopus Ricc. in praxi for. Ecclesiast. par. 1. resol. 6. num. 23.*

Tertio, Et quod quories emphyteusis Ecclesiastica peruenierit in manus mortuas, vt est Ecclesia, saltim cogatur 26 illam vendere personæ habili, nē Ecclesia priuatur iuribus suis, decisum testatur *Rot. in recollet. à Farinac. in decis. 603. tom. 2. par. 1.* in Romana domorum die 21. Maij 1614. eorū Reuerendo Patre Domino Martino. *Andr. addit. ad Buratt. in decis. 601. tom. 2.* vbi ita decisum esse testatur in Romana domuncolorum 2. Martij 1622. in quo casu Ecclesiæ deberi Laudemium, testatur *Fontanell. in decis. 281. & hoc procedit etiam stante pacto, vt non possit fieri alienatio in Ecclesiam, Add. ad Buratt. in decis. 477.*

Quarto, Sed a Ihu ipse sentio dictū Sacrum Monasterium Cassinense dictam emphyteusim renouare debere ad beneficium dictæ Cappellæ, ex eo quia alias renouauit ad beneficium Cappellæ Sanctissimæ Trinitatis de iure patronatus familiæ Terræ Traiecti, cuius erat Rector D. Petrus Cicconardo Ciuitatis Caietæ, vt legere est in processu fol. 68 & alias etiam aliam emphyteusim, similiter idem Sacrum Monasterium renouauit ad fauorem Hospitalis Sanctissimæ Annunciationis Ciuitatis Caietæ, vt videre est in fol. 58. & tamen negari nō potest, quin loca ista sint manus mortuæ: Nec itaque obseruantia debet monere, & cogere dictum Sacrum Monasterium ad faciendam præsen-

tem reuocationem dictæ Cappellæ Sanctissimi Sacramenti, de qua ad præsens disceptatur, quæ obseruantia quantum operetur in hac emphyteutica materia, refert *Rota in recollet. à Farinac. decis. 26. num. 5. & in decis. 687. num. 3. in possib. tom. 1.* vti optima cuiuscunque dispositionis Interpretis. *Buratt. in decis. 379. num. 3. & in decis. 647. num. 10. & seqq. tom. 2.*

Quinto, Vrgēt etiam ad fauorem dictæ Cappellæ *Clausula ad habendū,* 27 &c. quæ faciunt transire emphyteusim etiam ad extraneos, ita vt bona comprehendantur in fideicommissis, *Rota in recollet. à Farinacio in decis. 152. part. 2. tom. 1. & in decis. 438. num. 2. par. 1. tom. 1.* faciuntq; illam perpetuam, *Steph. Grat. tom. 1. discept. forens. cap. 43. num. 38. facit Marta de claus. par. 1. claus. 5.*

Sed dato, & non tamen concessio, quod predicta non militarent, prout militari negare non potest, & Sacrum Monasterium Cassinense prætenderet omnino deuolutioni esse locum videndum est, an probauerit extrema necessitas, vt obtinere possit.

Sexto, Extrema autem deuolutionis emphyteusis sunt dominium identitas rerum, & suis, *Rot. apud Rub. in decis. 359. num. 5. tom. 1. Buratt. decis. 602. num. 1. tom. 2. Card. Cauat. decis. 655.* Videamus modo, & processum totum percurramus, an dictum Sacrum Monasterium probauerit dominium rerum identitate, & emphyteusim esse finitam.

Circa dominium quando agitur de deuolutione est verè, & plenè probandum. *Mart. Andr. in decis. Rot. 63. nu. 1. Steph. Grat. discept. forens. lib. 3. cap. 535. num. 43. & seqq. Rot. in recollet. à Farinac. in decis. 93. num. 2. tom. 1. in possib.*

Ex quo DD. farentur non probari dominium ex locatione, concessione, nec ex iustramento emptionis ad effectum deuolutionis, quia etiam es aliena vendi potest, *vt rem alienam ff.*

de contrahenda empt. & vendit. ita
Cauat. in decif. 399. num. 4. nec proba-
 31 *tur ex renouatione concessionis, etiã*
 si concurrerent confessiones, solutiones, & Catastrum, *recolleſt. à Farinac. in decif. 651. num. 3. & 4. in poſſib. tom. 1. vbi ita decifum refert in vna Vrbinatè bonorum die 11. Martij 1615. coram Domino Pirouano, & fequitur Add. ad Buratt. in decif. 602. num. 14. tom. 2. & decifum fuiſſe pariter in Rot. in vna Romana deuolutionis vincæ 13. Nouembris 1602. non conſtate de dominio ad effectum deuolutionis ex recognitione ſolutionis laudemij, & Canonis, teſtatur Card. Seraph. in decif. 1453. Nec ſola inueſtitura probatur dominium. Rot. in decif. 591 par. 4. in nouiſſim. licet ſecus decidendum.*
 32 quando concurrerent plura adminicula iuxta tradita per *Ros. in recolleſt. à Farinac. in decif. 325. & 420. in poſſib. tom. 1. per Buratt. in decif. 602. & ibi Add. tom. 2. & Cauat. in decif. 655. nu. 3. & 4. quæ in caſu noſtro abſunt, adit enim vna ſola recognitione anno 1596. vt in proceſſu fol. 5. cæteræ renouationes antiquiores non loquuntur de iſtis territorijs, vt videre, & legere eſt, quod ex lectura illarum probatur iuxta tradita per *Mar. Ant. vvariar. reſolut. lib. 3. reſolut. 1. nu. 45. Tumas. in decif. 88. num. 17. Scayn. decif. 12. num. 3. & 4. & quod ex adminiculis Sacri Monafterij illud probatum ſufficiet prætenderet, quod*
 33 *negatur, licet aliter dicendum eſſet, quando ageretur de manutione tantum; Card. Cauat. decif. 267.**

Videamus modo, an ſit probata, identitas, quæ probari debet neceſſario per veras demonſtrationes, & duos ſaltem confines iuxta tradita in *l. ſim rem. ff. de rei vindicat. l. forma cenſualis, ff. de cenſibus, & DD. in l. demonſtrato falſa, ff. de condit. & demonſtrat. & quod identitas rerum emphyteoticarum ad finem deuolutionis ſit plenè probanda per teſtes deponentes de loco rerum ſitarum cum duobus*

ſaltem confinibus teſtatur Cauat. in allegat. decif. 655. ſub num. 1. verſic. quod autem, & c. Buratt. in decif. 130. num. 4. & ſeqq. tom. 1. vbi ſubnectit num. 8. demonſtrationes debere eſſe ſpeciales, & non ſufficere genericas, quæ alijs etiam territorijs conuenire poſ-
 35 *ſent. Hinc fuit in Rota decifum non conſtare de identitate, quia non fuerat probatum de confinibus, vt legitur in recolleſt. à Farinac. in decif. 295 tom. 1. 25. Februarij 1611. coram Domino Valdo. Maximè quando agitur contra tertium, vt in caſu noſtro, & confines, qui articulantur, & proban-*
 36 *tur debeat conuenire expreſſis in inueſtitura, Rot. apud Rub. in decif. 359. num. 44. ſaltem per duos confines idem Rub. in decif. 17. num. 3. tom. 1. ſufficet tamen ſi probaretur identi-*
 37 *tas loci cum vno confine, vt ibidem num. 14. & quod identitas ſit plenè, & concludenter probanda, quando agitur de deuolutione teſtatur Buratt. in decif. 393. num. 10. vbi per Rot. ita fuiſſe decifum in vna Romana domus Sancti Petri 6. Nouembris 1615. coram eodem Domino Buratt. Rotæ Auditore, quæ decifio reperitur im-*
 38 *preſſa in primo tomo eiuſdem Buratt. in decif. 132. quod ſequitur Andriolus controuerſ. 6. num. 4. & 5. vbi dicit, quod demonſtrationes, & confines, quæ alijs rebus conuenire poſſunt, nõ dicitur probata identitas. Vnde vt in proceſſu legere eſt de identitate reſu à dicto Sacro Monafterio vti deuoluntarum prætenſarum nullo pacto conſtat; ſolum per dictum Sacrum Monafterium articulantur bona 44. modiorum detto allo Pontone, abique confinibus, imò locus (lo Pontone) eſt diuerſus ab illo, qui enunciatur in renouationibus, in quibus vocatur (Corona)*
 39 *Ergò non conueniunt, & ex diuerſis non fit illatio, l. Papinianus axuli, ff. de minorib.*

Nec in proceſſu reperitur articulata, nec probata identitas rerum enunciatarum in renouatione *delli Vollovi, quod*

quod probatur per renouationem, & articulata per dictum Sacrum Monasterium iuxta tradita per Rot. Ma-
ceraten. in decif. 28. num. 13. & seqq. Tomasi Rota in recollect. a Farinat. in decif. 429. num. in postb. tom. 1.
Itaque ex diuersitate nominis Pontone, & Corona probatur diuersitas rei iuxta tradita in l. si idem, C. de Codicill. & in proprijs terminis identitatis probanda testatur Greg. XV. in decif. 578. num. 10. Palm. conf. 81. nu. 7.

Finis emphyteusis cum non sit ad tempus, sed perpetua non datur, cum vt supra diximus, transeat ad quoscūque personas, etiam extraneas sine spe reuolutionis ad Ecclesiam quando p̄ta seruantur, prout illa obseruare Cappella Sanctissimi Sacramenti se obtulit, illius enim Clausula in perpetuum natura est, vt sine temporis p̄-
41 scriptione accipiatur; Put. decif. 115. num. 3. & 8. part. 1. Menoeb. conf. 95. num. 4. Molin. de primog. lib. 1. cap. 5. num. 33. & accipitur ipso semper, & omni tempore; Gened. canon. 99. singul. 78.

Hæc longiori calamo, & meliori ordine scripsissem si nimia consulentis festiuantia, & temporis angustia, me breuiori vti non compulissent, manumque non subtraxissent. Iat sit amico in paucis ocijs consuluisse, paratus multo pluribus supplere si tempora largiantur.

Franciscus Seuerinus.

S V M M A R I V M.

- 1 Deuolutio emphyteusis fit per non solutionem Canonis.
- 2 Emphyteota ipso iure priuatur ob non solutionem Canonis elapso biennio.
- 3 Caducitas non habet locum, nisi Dominus voluerit.
- 4 Deuolutio contra filios locum habet, non contra heredes.
- 5 Dominus directus non tenetur declarare caducitatem, nisi ipso sciente.
- 6 Sciens, & tacens non remittere videtur.

- 7 Scientia non prasumit, sed ignorantia in caducitate emphyteosis.
- 8 Excommunicatus dicitur ipso iure, ipsoque facto
- 9 Caducitas non habet opus declarationis, nam ipso iure fit etiam contra iuc-
cessores.
- 10 Caducitas potest quancumque declarari per heredes, contra heredes.
- 11 Declaratio caducitatis quando fieri debet.
- 12 Emphyteusis Ecclesia facta pro se, & successoribus non transit ad heredes.
- 13 Emphyteosis Ecclesia, cuius fit natura.
- 15 Res emphyteosis alienari non potest sine assensu.
- 16 Concessio in emphyteosis de annis 29. ad 29. an fit perpetua, vel temporalis.
- 17 Ecclesia, an scieatur renouare rem concessam in emphyteosim elapsis annis 29. eo magis stante pacto resolutur.
- 18 Emphyteota ipso iure priuatur re concessa ob periurium.
- 19 Facta non prasumuntur, nisi probetur.
- 20 Alleganti incumbit onus probandi.
- 21 Vfus, & obseruantia populi, per quot annos probatur.
- 22 In claris non est opus coniecturis.
- 23 Non probat hoc esse, quod ab hoc con-
tingit abesse.
- 24 Res potest concedi in emphyteosim in Ecclesiam, qua illam potest retinere.
- 25 Responso ad decisionem Sacri Consilij factam in beneficium actoris.
- 26 Res Ecclesie quando non transeat ad extraneus non veniunt in heredis institutione.
- 27 Alienatio rei in manus mortuas non conceditur.
- 28 Ecclesia non potest rem emphyteoticam acquirere quouis titulo, etiam si esset consuetudo, & ratio afferatur.
- 29 Consuetudo tollit prohibitionem legis, non hominibus.
- 30 Ecclesia, vel heres instituta antequam capiat informationem debet obtinere assensum Domini directi.
- 31 Emphyteota debet soluere laudemium.
- 32 Possessio, seu dominium non censetur

translatum, non censetur abque traditione.

33 *Hæres acquirit possessionem ipso iure in bonis hæreditarijs.*

ALLEGATIO XXVII.

IN causa emphyteotica vertente in Reuendissima Curia Episcopali Caietana inter Sacrum Monasterium Cassinensem ex vna, & Procuratore Ven. Cappellæ Sanctissimi Sacramenti de Traiecto ex altera, satis luculentibus in nostris iuridicis allegationibus probauimus, bona emphyteotica in actis deducta ex pluribus capitibus fuisse deuoluta dicto Sacro Monasterio directo illorum Domino, & deinde resolutis pluribus motiuis excitatis pro parte dictorum procuratorum, nouiter insurrexerunt infrascripta dubia, quorum nulla est habenda ratio ex infrascriptis iuribus, rationibus, & autoritatibus.

Diximus primo bona fuisse deuoluta Sacro Monasterio ob Canonem non solum, sed decimam per plures annos non solum per Flaminium, & Fabriciũ Vellone, principales emphyteutas a *text. in cap. potuit extra locat. & in Auth. qui rem de Sacrosanct. Eccles.* cum verissima sit iuris conclusio, quod emphyteutis Ecclesiasticæ ipso iure finita intelligitur, si emphyteuta per biennium Canonem non soluit, taliter quod ipso iure est priuatus iure suo, *D. Cardin. Mant. de tacit. & ambig. conuent. tit. de iur. emphyt. lib. 22. tit. 27. num. 1.* Hæc tamen conclusio ex aduerso in dubium reuocatur, ex eo quod dicta caducitas non habet locum, nisi Dominus voluerit, & caducitatem declarauerit, per *text. in l. 2. C. de iur. emphyt.* prout etiam non inducit caducitas res alienate reuocato Domino, nisi Dominus declarauerit, hi namque duo casus quoad hunc effectum æquiparantur, *d. cap. potuit, & d. l. 2. Mant. cod. lib. 22. tit. 28. num. 8.* & Sacrum Monasterium, siue

eius Procurator viuentibus prædictis Vellonis nunquam declarauit velle dicta bona esse deuoluta, cum dicta declaratio fieri debebat, ipsis emphyteutis viuentibus, à resolutione Canonis cessantibus, non autem contra eorum hæredem doctrina eiusdem.

- 4 *Mantic. cod. lib. tit. 27. num. 34.*
 Sed hæc difficultas facili negotio soluitur, etenim Dominus directus non tenetur declarare caducitatem, nisi ipso sciente caducitatem incursum, *Missing. obseruat. 97. censur. 3. Cauale. decis. 14. d. contract. num. 18. & Jegg. Reuert. decis. 37. num. 17. Monac. decis. flor. 70. num. 5. Hondæd. conf. 51. num. 29. lib. 2. Ant. Gabr. comm. concl. de malef. tit. 35. num. 16.* Nam sciens, & tacens videtur caducitatem remittere,
 6 *las. in l. omnimodo, C. de inoff. testam. & in dubio non præsumitur scientia. Ruin. conf. 37. in fin. imò præsumitur ignorantia, l. verius, ff. de probat. &*
 7 *vtiq; quando non conitat de scientia, etiam per successorem declarari potest. Senas. Pedem. decis. 29. numer. 13. Hond. d. conf. 51. num. 39. & conf. 55. num. 91. lib. 2.* Adde quod in casu nostro nulla erat facienda declaratio, cum in concessionis instantia adisset pactum, etiam iuramento vallatum, nempe quod si dicti Velloni non reddiderint integram decimam omnium fructuum, possent priuari tenuta bonorum, & vile dominium sit consolidatum cum directo, quod idem importat, quod clausula ipso iure, ipsoque facto, adinitur excommunicationis Canonis; dum enim Sacri Canonis dicunt sit excommunicatus, intelligitur ipso iure, ipsoque facto excommunicatus, *Abb. in cap. sup. de crimin. falsi, & vtique quando adisset pactum caducitatis non est necessaria declaratio directi domini, quia tunc ipso iure, & ipso facto est inducta caducitas, & à succedere, & contra successorem declarari potest. Mant. cod. lib. 22. tit. 28. num. 13. Gabr. comm. conclus. de iur. emphyt. conclus. 3. num. 1. Hond.*

Hond. d. conf. 51. num. 26. & seqq. Iulius Clar. lib. recept. §. emphy. quaest. 13. Dominus Ludouis. deinde Summus Pont. Greg. XV. in sua decis. Rotæ 529. in fin. immò dicta caducitas potest
 10 *pendente lite, & quodcumque declarari per heredem contra heredem, Bart. in l. licet, §. quod autem, ubi etiam Alex. in addis. ff. quod quisque iur. Burf. conf. 252. num. 4. Berous conf. 98. nu. 38. lib. 1. & Io: Petr. Surd. in decis. 39. num. 12. & quando est facienda declaratio, potest etiam tacite fieri; ità vt sufficiat petitio bonorum deuolutorum, nam videtur tacite facta declaratio caducitatis, tanquam præambulum necessarium, Mant. eod. tit. 27. & Gratian. disceptatio. forens. cap. 36. num. 12.*

Diximus insuper bona prædicta, fuisse deuolutorum Sacro Monasterio ob
 12 *lineam prædictorum Flaminij, & Fabricij finitam. Nam vera est etiam iuris conclusio communiter recepta, quod emphyteusis Ecclesiastica concessa pro se, & hæredibus, & successoribus, non transit ad hæredes extraneos, text. in §. emphy. eusim, Auth. de non alien. reb. Eccles. Alex. conf. 23. lib. 1. Couar. variar. resol. lib. 2. cap. 17. Viuius in sylua comm. opin. opin. 258. Corn. conf. 78. lib. 2. Hond. conf. 31. nu. 15. & seqq. lib. 1. Clar. d. §. emphyteusis quaest. 18. versic. tertius est casus, Tobias Nonius consil. 2. num. 30. dicens ità de Consuetudine seruari, Mant. eod. lib. 12. tit. 19. num. 12. ea ratione communiter recepta, quod emphyteusis Ecclesiastica sui natura non est perpetua, & ad hæc, cedes sanguinis, non autem ad hæredes extraneos transit, quia tunc esset directi dominij alienatio, prout per plures Rotas fuisse decisum testatur. Afflic. in decis. 100. Franc. Marc. decis. 103. Ber. decis. 177. Surd. decis. 11. num. 8. & decis. 93. Gratian. decis. March. 56. Mang. decis. Lucens. 12.*

Contra tamen hanc verissimam sententiam, ex aduerso præteaditur hanc

concessionem esse hæreditariam, & ad extraneos hæredes transitoriam, tùm ex illa clausula *ad habendum*, in instrumento posita, ob aliam doctrinam.,
 14 *Mant. lib. eod. tit. 19. num. 25. tùm ex prætenfa Consuetudine; quod prædicta bona fuissent solita concedi, vt ad extraneos hæredes transirent, ex eod. Mant. d. tit. 19. num. 33. Verumtamen obiectiones prædictæ facillè soluntur. Nam dicta clausula *ad habendum, &c.* est intelligenda secundum naturam emphyteosis Ecclesiæ, quæ sui natura ad hæredes extraneos non transit vt supra, adeò quod si esset data facultas alienandi rem emphyteoticam expressè intelligeretur data facultas præuio assensu directi dominij, quia res emphyteotica, seu natura non potest alienare sine ass: su directi dominij, Dom. Præf. l. de Franc. 15 dec. 4. in fin. & contrarietas in dicta concessione, quia res emphyteotica Ecclesiastica, quæ sui natura est inalienabilis sine assensu Domini, ad extraneos hæredes non transit, quod eò magis procedit in casu nostro, cum in dicto concessionis instrumento dicta clausula *ad habendum, &c.* appareat restricta, & modificata per alias clausulas reseruatiuas, & pacta reseruata ibidem apposita, dum expressi n dicitur saluis, & integrè reseruatis dicto Sacro Monasterio infra scriptis pactis, & subsequantur inter cætera, pactum de bene colendo territorium concessum, pactum de renouando concessionem singulis 29. annis solutis duc. sex. pro renouatione iuxta formam antiquarum concessionum, pactum expressum, caducitatis dictæ concessionis resolutiuam ob decimam non solutam, & pactum de non alienando sine assensu Sacri Monasterij soluto debito laudemio, quæ quidem clausula reseruatiua, & pacta reseruata sine dubio repugnant concessioni emphyteoticæ perpetuæ, & omninò hæreditariæ, & conueniant tantùm concessioni familiaris*

ex pacto, & providentia, quæ ad hæredes sanguinis solummodo transmittitur, ita *Cacberan. Ozasc. in decif. Pedem. 164.* per totum videndus. Addo, quod dicta concessio non solum est perpetua, & hæreditaria ad extraneos hæredes transitoria, sed est merè temporanea, expressim facta ad 19. annos tantum, cum pacto renouandi in perpetuum, adeò quod finitis 19. annis ante obitum dictorum fratrum de Velloni, nõ obtenta per eos aliqua renouatione fuit finita dicta concessio, ad *sex. in l. 2. C. de donat. qua sub modo Mant. eod. lib. 22. tit. 5. num. 8. & tit. 23. num. 13.* ita, & taliter, quod vile dominium, quod erat pænes dictos emphyteutas per inuestituram prædictam finitis 19. annis ipso iure fuit extinctum, & consolidatum cum directo dominio Monasterij, *l. lex vestigal. ff. de pignor.* quinimò hoc in casu Sacri

17 Monasterium non tenebatur renouare vigore pacti ad renouandum, alias fuisset concessio perpetua, quæ est alienatio in Ecclesia prohibita, *S. nos igitur vinclo, S. emphyteusim, Auth. de non alienand. Mans. d. tit. 23. num. 10. & seqq.* quicquid esset, si esset facta concessio in perpetuum, cum solemnitatibus à iure requisitis, cum pacto de renouando singulis 19. annis, tunc enim diceretur vna locatio in perpetuum, & renouatio non operaretur nouam cõ.essionem, quia fieret solum in beneficium, & pro cautela Ecclesie, nè pereat memoria contractus rei Ecclesie, *arg. cap. longinquitate, & cap. sapè 12. q. 2. idem Mant. eod. tit. 23. num. 12. & Mang. dec. flor. 145. numer. 18.* Accedat, quod dicta concessio fuit finita in vita ipsorum de Velloni, etiam ante lapsum 19. annorum ob pactum resolutiuum iuramento vallatum, de soluendo decimam omnium fructuum, quod minimè obseruauerunt, *l. 2. C. de iur. emphyt. Mant. d. lib. 22. tit. 26. num. 1.* immò quando adest iuramentum,

18 etiam sine aliquo pacto resolutiuo, emphyteuta qui non soluit Canonem

propter peritium, priuatur iure suo, & omni commodo contractus, & emphyteusis finitur etiam non expectato biennio, *Mant. ibid. nu. 3. & 4.*

Quò verò ad obiectum de consuetudine ex alia doctrina eiusdè *Mant. 18 eod. lib. 22. tit. 19. num. 33.* Respondetur, quod consuetudo est quid facti, & facta non presumatur, nisi probentur, *ad text. in l. in bello, S. facti, ff. de capt. & possib. reuer. & plenè probari debet, & ea alleganti incumbit onus probandi. Mascard. de probat. conclus. 423. num. 1. 2. 3. & 26.* immò debet 20 esse rationabilis, & ad illam probandam plura requiruntur, nempe usus & obseruantia populi omninò inducendi consuetudinem, frequentiam, actuum per annos quadraginta, quando est contractus Canonicum, vt in casu, *Joseph. Lud. dec. perus. 62. num. 29. & seqq. Masc. concl. 424.* & ex eadem doctrina *Mant.* in qua se fundat pars aduersa, debet plenè constare de consuetudine Ecclesie, quod res sua sit solita in emphyteusim concedi, vt ad extraneos hæredes transeat, & dicite amplius quod probari debet talem fuisse consuetudinem tempore contractus, cum itaque in casu nostro vlla sit probata consuetudo cum suis requisitis, non est facienda aliqua vis in oppositione prædicta, eò magis quia ex instrumento concessionis clarè appareat de excessione temporanea, & non transitoria ad extraneos hæredes ex supra allegatis, vnde non est recurrendum ad coniecturas, & presumptiones de consuetudine, cum in clausis non sit opus coniecturis vulgata, *l. continuus, S. cum ita, ff. de verb. obligationib.*

Nec obstat si dicatur prædictos Vellones habuisse causam detentionis dictorum bonorum ab extraneis, & non ab eorum ascendentibus, nam potest esse quod eorum Authores vendidissent dicta bona illis Velloni cum assensu Monasterij, vel de facto, & nulliter sine assensu alienassent infcio Monaste.

nafterio. Vnde non fequitur ex hoc confuetudo, quod dicta bona fuiffent folita concedi per Monafterium pro hæredibus, & fuccefforibus quibufcumque, taliter, quod ad extraneos
 23 hæredes tranfirent, non enim probat hoc efle, quod ob hoc contingit abefle
vulg. l. non hoc. C. vnde cogn. & l. neque natales.

Minus obftant concefiones facta, & renouata Sanctiffimæ Annuntiatæ, & Sanctiffimæ Trinitati, & alijs Ecclefijs, quia dictæ concefiones non funt nouæ concefiones, fed renouationes antiquarum concefionum eiufdem Ecclefijs factarum; quoniam nulli dubium, quod res poteft in emphyteofim concedi Ecclefiæ, tam ab Ecclefiâ, quàm à priuato, *ad text. in l. 1. & ibi DD. C. de facrofanct. Ecclef. Rouin. in conf. 100.* & fi emphyteuticam priuatus alienat rem emphyteoticam in Ecclefiâ, vel aliam perfonam
 24 prohibitam, & manum mortuam, Ecclefiâ tamen poteft retinere rem emphyteoticam Domino directo volenti, *Menoch. confil. 216. num. 43. Surd. confil. 521. num. 10. Dominus Ludouic. Summ. Pont. in dec. 529. in fin.*

Nequaquam obftant, quod fententiæ Sacri Confilij fiat contra poffeffores, & detemptores, & non contra hæredes fanguinis, quia Sacrum Monafterium Inditum intentauit contra
 25 poffeffores, & detemptores bonorum recusantes foluere decimam, & renouationes petere, & vtrique dicti poffeffores, & detemptores poterant efle hæredes de vendentes, à concefione arij inueftitis de bonis prædictis, vel de facto, & nulliter acquifuerunt bona prædicta infcio Monafterio, & fine eius confenfu præteritum illis temporibus quando Sacrum Monafterium fuit in poffe Commendatarium, qui per alios adminiftrabant bona Monafterij, & Sacrum Monafterium tentauit litem contra poffeffores, & detemptores pro folutione decimarum, & pro renouatione, & Sacrum Con-

filium illos condemnauit ad foluendum decimas, & ad renouandum feruata forma antiquarum concefionum, ex quibus fuit prohibita alienatio ex pacto in Ecclefiâ, vnde ex hac fubtilitate nulla poteft argui confuetudo de tranfeundo ad hæredes extraneos.

Nec obftat, quod dicitur de poffeffione capta per Reuerendum Patrem Fratrem Ioannem de Valle Regia, quod ex dicta poffeffione euauerunt antiquæ concefiones cum pacto de non alienando in Ecclefiâ, quafi quod Monafterium per dictam poffeffionem fuiffet cfectus nouus Dominus, & nouum acquifuiiffet dominium dicorum bonorum, ita vt nouæ concefiones non fint modo aliquo referendæ ad antiquas concefiones extinctas, quia hæc obiectio eft valdè læuis, & inulta, cum per dictam poffeffionem captam, non fuerunt iacipiata bona Monafterio, & fi fuiffent incorporata, non potuiffent amplius concedi, & alienari, nifi tamquam folita concedi, in quo cafu erant concedendæ dictæ folitæ antiquæ concefiones, prout fuerunt concefia dictis de Velloais ad 29. annos ad renouandum fingulis 29. annis iuxta antiquas concefiones, ita vt dicta concefio eft relativa ad prædictas antiquas concefiones, in quibus exprefse eft prohibita alienatio in Ecclefiâ, & per fententias Sacri Confilij fuerunt condemnati poffeffores, & detemptores ad renouandum feruata forma antiquarum concefionum, ita quod nec Sacrum Confilium, nec Monafterium habuerunt animum extinguendi antiquas concefiones, vltra quod Monafterium non poterat altera dictas antiquas concefiones in damnum, & præiudicium Monafterij, & Sacri Confilij condemnare detemptores ad renouandum feruata forma dictarum antiquarum concefionum, vt eius fententia efferet conformis, difpofitioni iuris.

Cum itaque concefio facta Flami-

nio, & Fabricio Velloni non sit transitoria ad hæredes extraneos, & bona prædicta sint deuoluta Sacro Monasterio ob Canonem non solum, ob finitam locationem, & renouationem non petitam, & ob lineam extinctam, non poterat Cappella prædicta tamquam hæres instituta à Fabricio acquirere bona prædicta emphyteotica, nõ obstante motiui partis aduersæ, quod Ecclesia non est prohibita acquirere bona emphyteotica per institutionem hæredis, & si esset prohibita non per hoc dicantur bona caducata, cum dicta caducitas non reperitur expressa in iure, nec declarata per DD. Nam Iuris veritas est, quod bona emphyteotica Ecclesiastica, quæ ex vera communi, & recepta sententia non transeunt ad hæredes extraneos non includuntur in hæredis institutione, etiam si instantia expressè facta esset
 26 de bonis emphyteoticis, quia testator non præsumitur, neque potest disponere de bonis alienis, ac de iuribus Domini directi, ita *Surd. in terminis in decif. 11. per totum, & in decif. 93. nu. 21.* affirmans quod emphyteusis Ecclesiastica per viam successionis, & per institutionem hæredis non potest transire ad hæredes extraneos, & testatur ita fuisse decifum per *Rot. Rom. in decif. 154. in 1. par. decisionum editarum per Zenonium anno 1595.* & magis in terminis terminantibus ita fuit decifum per eadem *Rotam per Dominum Ludouicum Summ. Pont. in decif. 529.* in qua fuit decifum Collegium Sanctæ Mariæ Conceptionis non potuisse succedere per institutionem hæredis in bonis emphyteoticis Capituli Cæsaris Augustani, rogo videatur.

Sed dato, & non concessio, quod emphyteusis Ecclesiastica concessa,
 27 vt supra ita fieret ad hæredes extraneos, non poterant dicta bona, etiam expressè per institutionem hæredis, alio titulo alienari in dictam Cappellam tamquam manum mortuam, in-

præiudicium laudemiorum, & aliorum Iurium Dominicalium directi Domini, *cap. 1. de alienand. feud. glos. in d. cap. potuit. de locat. in verbo prohibensur. Rodoa. de reb. Eccl. non alienand. quæst. 79. cap. 9. num. 27. Clar. in S. emphyteusis quæst. 15. versic. arbitror tamen, & quæst. 22. versic. personæ, Corb. de caus. priuat. ob alienand. ampl. 12.* quod eò magis verget, quando res emphyteotica non solum de iure, sed etiã ex pacto, vt in casu nostro est prohibita alienari in Ecclesiam, *Burr. conf. 23. num. 3. & 5. Sim. de Pratts confil. 54. num. 4. Syluest. Alto. confil. 40. nu. 9.* ita vt quando concurrit prohibitio hominis ex pacto cum prohibitione legis, Ecclesia non potest rem emphyteoticam acquirere, nec per institutionem hæredis, nec per donationem, nec alio titulo, etiam à iure permissio, *S. sanctissimas, Aub. de alien. & emphyt. Imol. in l. filiusfamilias, S. diui, & ibi etiam Alexand. ff. de leg. cap. nec conf. 349 post num. 3. Nat. confil. 481. nu. 17.* etiam si esset consuetudo concedens Ecclesie facultatem retinendi per annum, & vendendo subrogandi alium emphyteutam habilem, propter vim pacti, quod resistit facultati relinquendi Ecclesie, idem *Alto. brand. d. confil. 40. num. 7. versic. non obstat, Burr. confil. 199. sub num. 48.* etenim consuetudo tollet prohibitionem legis, non autem prohibitionem hominis, *Dec. confil. 108. num. 8. Corb. de caus. priuat. ob alien. itm. 32. num. 2. & seqq. & Dominus Ludoui. in alleg. dec. 529. num. 10. & seqq. & Doctrina Speculatoris, in tit. de locato, S. nunc aliqua quæst. 117. & decif. Domini Praef. de Franc. 659.* non habent locum, quando res emphyteotica est prohibita alienari ex pacto, sed locum habent quando emphyteuta potest donare, vel obligare, & in casu licito alienari sine assensu præiudicij Domini directi, quia tunc alienando in Ecclesiam, nõ directus Dominus fraudetur debitis laudemijs, & alijs Iuribus Domini.

minicalibus, Ecclesia siue Vniuersitas donataria, siue emptiarum, vel hæres instituta expressè in bonis emphyteoticis potest, & debet infra annum vendere rem emphyteoticam personæ priuatæ habili, extrâ manum mortuâ: quinimò quando res emphyteotica non esset prohibita alienari ex pacto, & donaretur, vel per institutionem hæredis daretur Ecclesiæ donataria, vel hæres instituta in casu licito, antequam possessionem, obtinere debet assensum Domini directi, aliàs esset locus caducitatis, & res caderet in commissum, *Bald. in l. fin. num. 6. C. de iur. emphyt. ibique Salyc. num. 5. in fin. l. mol. in d. cap. potuit. de locat. num. 11. versic. sed aduerso, Ruin. conf. 143. num. 10. lib. 1. & Clar. in d. S. emphyteusim. quæst. 15. versic. arbitrator tamen*, sicut etiam sub eadem poena caducitatis tenetur soluere laudemium, *Guid. Papa quæst. 46. num. 1. & Clar. in d. quæst. 15. versic. præterea*. Nec subfragatur dictæ Cappellæ, quod Fabricius testator non tradiderit possessionem dictorum bonorum ipsi Cappellæ, & sic nõ fuit actum posituum in contentum Domini directi, nam & si emphyteuta vendens, vel donans, vel aliter alienans titulo singularum rem emphyteoticam sine assensu directi Domini, non cadat à iure suo, si non tradiderit possessionem, & rem emptoris, &c. quia non censetur translata possessio, neque dominium in emptorem absque traditione, *ad text. in l. traditionibus C. de pactis*, at tamen si alienatur res per institutionem hæredis de iure valido sine aliqua traditione transferatur possessio, & dominiũ in hæredem, & ex additione hæreditatis, & apprehensione bonorum hæreditariorum, ipso iure hæres acquirit possessionem, & 33 dominium rerum hæreditariorum, *Berous consil. 22. & consil. 62. num. 5. lib. 3. & potest incutere remedium, l. fin. C. de edicto diu. Andr. soll. & alia possessoria idem Berou. consil. 1. num. 87. lib. 1.* Verùm quia in casu nostro hæ-

redis institutio facta per dictum Fabritium ad fauorem dictæ Cappellæ, quoad bona prædicta emphyteotica, fuit inualida per superallegata Cappella prædicta, eiusque Procuratores sine titulo aliquo saltem legatim, & mala fide possiderunt, & detinuerunt, & detinent bona prædicta cum perceptione fructuum, sine solutione decimarum, nullaque obtenta inuestitura debito soluto laudemio, prout (supposita institutione valida, quod negatur) tenebantur soluere, & obtinere, tanquam meri occupatores, & usurpatores bonorum Sacri Monasterij Cassinensis, ex causis, & rationibus prædictis, & qualibet ipsarum sufficere, condemnari debent ad relaxandum bona prædicta deuoluta Sacro Monasterio, vna cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt à die indebitæ prætensionis damnis expensis, & interestibus, ut sperari potest à peritissimo, & Religiosissimo Domino Iudice, qui suppleat ea, quæ defunt. Laus Deo, & eius Matri sanctissimæ Mariæ semper Virgini. Amen.

Io: Dominicus Pelusius V. I. D.

S V M M A R I V M.

- 1 *Emphyteusis Ecclesiastica ad extraneos hæredes non transit, & decisum refertur.*
- 2 *Emphyteusis Ecclesiastica ad aliam Ecclesiam non transit.*
- 3 *Ecclesiastica dicitur manus mortua, idcirco non est capax emphyteusis, & ratio afferitur num. 4.*
- 3 *Alienatio non potest fieri in personam potentem.*
- 6 *Emphyteuta cessans per biennium soluere Canonem incidit in commissum.*
- 7 *Bona Ecclesiæ deuoluta debent consolidari cum directo dominio.*
- 8 *Bona deuoluta ad Ecclesiam non eget sententia.*
- 9 *Dominus directus habet ex instrumentis intentionem fundatam.*

- 10 *Renunciatio persona facta facit relaxa-
tionem personalem.*
- 11 *Emphyteufis concessa persona, ea ex-
tineta finitur.*
- 12 *Emphyteufis Ecclesiastica ad heredem
sanguinis in inuestitura contentos
transfertur.*
- 13 *Extincta cessatur emphyteufis extincta
persona, & dominium reue rsitur ad
Dominum directum.*
- 14 *Ali enatio prohibita aliqua, non potest
in alium transferri, num. 20. & 24.*
- 15 *Alienatio dicitur heredis institutio.*
- 16 *Bona emphyteotica Ecclesia non veniunt
in institutione generali heredis.*
- 17 *Testator presumitur relinquere ius,
quod habet.*
- 18 *Pactum censetur expressum in conces-
sione facta in alia concessione prime-
na, si in secunda non fuerit expres-
sum censetur impletum.*
- 19 *Concessio censetur emanata cum eiusdem
condittonibus.*
- 22 *Contractus legem accipiunt ex nomi-
nitione.*
- 23 *Emphyteufis concessa ad 29. annos fi-
nitur elapso anno 29.*
- 24 *Pacta de renouando emphyteufim, in-
telligitur si pacta seruentur.*
- 25 *Verbum recipit, qualiter intelligatur.*
- 26 *Emphyteufis finitur si non fuerit reno-
uata.*
- 27 *Dominium rei emphyteotica, elapso
tempore concessionis finitur, & can-
solidatur cum directo.*
- 28 *Remedium l. si quis conductionis qua-
do procedit.*
- 29 *Consuetudo suffragatur solum pro uni-
co anno, quoties Ecclesia possit acqui-
vere si adsint vendi. l. & subrogandi
facultates.*
- 30 *Consuetudo alienandi locum non habet
stante pacto contrario.*
- 31 *Clausula, ad habendum, qualiter in-
telligatur.*
- 32 *Text. in S. emphyteufis Aub. de reb.
Eccles. non alienand. ponderatur.*

ALLEGATIO XXVIII.

Premissa narratione facti in hac cau-
sa deuolutionis, &c. ad hæc tria
puncta principalia restringimus totam
questionem.

Primo, Concessio facta à Sacro
Monasterio Cassinensi ad emphyteu-
sim ad 29. annos de his bonis D. Fla-
minio, & Fabricio de Vellone.

Secundo, Tempus emphyteoticus
iorem finitum, & expiratum, etiam em-
phyteuta finiti, & extincti cum rota-
eorum linea, & successione.

Tertio, Alienatio facta per illos de
Vellone inrequisito Domino directo,
contra pactum expressum, & contra
omne ius, in Ecclesiam que est manus
mortua prohibita in iure, & in facto.

Et totum hoc probatur per factum
iuris, nam Fabricio Vellone, Cappel-
lanus heredem instituenti obstat leg-
gis dispositio, cum emphyteufis Ec-
clesiastica ad heredem extraneos tran-

sire non possit, clarus est Text. in S.
emphyt. in Aubent. de reb. Eccles. non
alienand. Glof. & DD. in l. ut in ff. so-
lut. matrim. quos loquitur Clarus, &
de; magis, communi opinione restatur
in S. emphyt. quaest. 28. verbo quia quid
iugum, & c. idem Riccius de frequenti
opinione restatur in Collectanea 2148.
& ibi alias, & plures Decisiones referunt
hoc idem decedentes, nouissime Greg.
Ludonifus XV. dec. 529. quæ decisio
in casu nostro est puntualis, & omnino
videnda.

Obstat etiam non solum pactum
expressum, & indiuiduè de non alien-
ando in aliam Ecclesiam, sed etiam
ei obstat, quia de sui natura emphy-
teufis Ecclesiastica est, ut ad aliam
Ecclesiam non transeat, à Afflic. de-
cis. 386. ibi (excepta Ecclesia) quæ de-
cisio videatur, Præcor.

Quod omne ex eo patet, quia Ec-
clesia dicitur manus mortua, & ideo
non est capax emphyteufis, ita Sard.
in decis. 11. & 93. ex rationibus ibi al-

latis,

latis, & Clarus in dicto §. emphyteusis
quæst. 33.

Cum deterior efficeretur conditio
Domini directi, & hæc proprietas ei
4 regderetur inuicilis, cum semper care-
ret spe consolidationis velis domini
cum suo directo, & esset priuatus alijs
suis iuribus arguendo, ex §. usufru-
ctus, versic. neg; tamen in §. de usufr.

Obstat etiam illi, quia de iure
non licet alienare in personam po-
5 tentem, Bald. in auct. quas actiones
num. 13. versic. tertio modo, C. de sacros.
Eccles. Ruin. conf. 143. num. 10. versic.
secundo etiam lib. 1. Clar. in §. emphyt.
quæst. 15. versic. arbitror tamen, Greg.
XV. proximè allegatus. Rota dec. 368.
num. 1. post med. & Dec. 603. 1. part.
recent. & alij Doctores.

Obstat etiam Fabricio, nè hæc
bona emphyteotica in Ecclesiam
6 alienaret sicut caducitas ab eo com-
missa, nimirum quia viuens ultra
bicennium à solutione Canonis cessa-
uerat, & sic ipso facto inciderat in
commisum, l. 2. C. de iur. emphyt. Cap.
potius de lucato, & vtrobique commu-
niter Doctores.

Nec mora Canonis non soluti iam
purgari potest, quia in concessione
Sacrum Monasterium declarauit lo-
cum caducitati si cessauerint à solu-
tione decimæ, & sic ipso facto emphy-
teutz sunt priuati iure suo, & Sacrum
Monasterium, cum primum hoc ei
7 innotuit, inlicita bona hæc tamquam
Monasterio deuoluta consolidari cum
suo directo dominio, ita Clarus in d.
§. quæst. 8.

Qua de clarificatione facta, prædicta
bona ipso iure, & absque alia iudicis
sententia dicuntur caducata, & ad Sa-
crum Monasterium deuoluta, vt de
8 communi opinione, à qua non est re-
cedendum, tenebatur Clarus in dicto
loco quæst. 9.

Nec fratres de Vellone iuantur,
si ipsos soluisse simpliciter asserunt,
quia per legitima documenta, & cui,
& quando solutionem Canonis fece-

runt, docere debent, Nam Sacrum

9 Monasterium intentionem fundatam
pro se habet ex instrumento concess-
sionis, & obligationis de soluendo, ita
Clarus vbi supra quæst. 10.

Obstat etiam Fabio Vellone
Cappellam hæredem instituenti de
bonis his emphyteusi, non solum le-
gis dispositio, vt ex præallegatis, sed
etiam factum hominis, quod ex pluri-
bus probatur.

Primo, Quia hæc concessio emphy-
teotica facta per Sacrum Monasterium
illis de Vellone fuit solum concessio
personalis, quod totum clarè apparet
ex verbis dispositiujs dicti contractus,
vbi solum asseritur, quod Sacrum Mo-
nasterium concedebat D. Flaminio, &
Fabricio Vellone hæc bona in em-
phyteusi n. nec villa de filijs, si hære-
dibus mentio facta fuit, & sic tantum
concessio personalis dicitur.

Quia nominatio personæ solum cū
tali formula contrahendi facit tantum
10 relationem personalissimam, l. qui li-
beris, §. hac verba ff. de vulg. & Pupill.
substit. singulariter Bald. consil. 304.
Alex. consil. 140. vol. 6. Mantis. de con-
iect. lib. 8. tit. 14.

Ex quo sequitur si hæc concessio
facta fratribus de Vellone, dicitur tan-
tum personalis, dum illi de Vellone
vixerunt in eorum tantum persona
durauit, quibus iam mortuis, & sine
11 villo hæredis sanguine relicto, Præ-
dicta emphyteusis in persona eorum
dicitur finita, l. Mela, §. finali, ff. de
aliment. & cibarij. legat. ad idem l. Pe-
coris, ff. de seruis. russ. præd. & proinde
Cappella ex persona sua hæc bona
emphyteotica possidere non potest,
ex regula sextæ in l. Velleg. ff. de Pigno-
rib. videlicet resolutio iure ditoris re-
soluitur etiam ius acceptoris.

Et licet Cappella pro se possit ex-
cipere, quod fratres de Vellone pro
eorum hæredibus etiam hæc bona
acceperint, ex l. si pactum, ff. de probat.
vbi quis semper pro se, & hæredibus
supulare videtur, tamen est aduertem-

dum in casu nostro, quod agimus de emphyteusis Ecclesiastica, quæ singulariter accepta ad hæredes tantum
 11 sanguinis, qui sunt in investitura vocati, & vsque ad tertiam tantum generationem potrigisoleat, vt de communi opinione scribit *Gozzadinus consil. 75.* quem refert *Clarus vbi supra q. 28. & DD.*

Proinde extincta linea prædictorum de Velloae, dicitur etiam extincta emphyteusis, nec in alium iterum reuiuifci potest, adest *text. in l. si Arcam eum ibi notatis, ff. de solut. & sic dicitur ad Dominum directum reuersa,*
 12 *sic Rota decis. 290 num. 9. & 10.* Ità vt de hoc amplius querendum non sit, cum nec Cappella sit capax huius emphyteusis, nec villo lute potest ea sibi acquirere.

Secundo, Obstat Fabritio Vellone pactum expressum, & iuratum de non alienando prædicta bona in requisito Sacro Monasterio, vigore cuius pacti dicti Fabritij bona hæc in
 14 Cappellam alienare non poterat, ex *l. fin. C. de rebus alienis non alien. vbi communiter DD.*

Et in iure satis versatum est, quod hæredis institutio dicitur etiam alienatio, adest *text. in l. si quis priore, S. certum, C. de secundis nuptijs, ad idem l. peso, S. fratre, vbi etiam Bart. ff. de legat. 2.* eò magis, quod in generali hæredis institutione non veniunt bona emphyteutica Ecclesie, vt copiose dixerit, & alios refert *Surd. decis. 11. num. 8. & in decis. 93. num. 20.* quibus in locis rationem affert, idem *Surdus* non parupendendam, quia testator semper præsumitur relinque
 16 re ius, quod habet in re; ex *l. ferui electione, S. fin. ff. de legat. 1.* etiam si tale ius morte esset perituum, & adducit etiam *Bart. in l. si uxor patru, C. de legat. & hæc doctrina in casu nostro est punctualis.*

Tertio, Obstat etiam Fabritio Vellone Cappellam hæredem instituentem de bonis prædictis emphyteu-

sis pactum in indiuiduo factum, videlicet ne bona hæc in aliam Ecclesiam alienaret.

Et licet speciale hoc pactum in vltima concessione sibi facta non sit expressum, aduertendum tamen præcor, quod fuit pactum implicitum, quod videre licet, dum Sacrum Monasterium in hac vltima concessione se retulit
 18 ad antiquas concessiones, in quibus expressè est prohibendum, nè talia bona in aliam Ecclesiam alienarent, & quod Sacrum Monasterium sic se referre potuisse magistraliter, docet *Bart. in l. si à scripsero, ff. de condit. & demonstrat.* & sic hæc vltima concessio dicitur emanata eum eisdem conditionibus, & qualitibus antiquarum concessionum, ex *l. Axe toto cum concord. ff. de hered. institt.*

Ex quo etiam sequitur, quod Fabritius bona hæc in Cappellam alienare nequiebat tanquam personam prohibitam, ex *l. 3. S. cum autem, C. de iur. emphyt. Glosa notabilis in l. si ita quis, S. ea lege, ff. de verb. oblig. Clarus vbi supra quæst. 15. versic. arbitror tamen.*

Ex quibus omnibus pro Sacro Monasterio adductis euidenter inferitur,
 21 quod hæc bona emphyteutica adeo ipsius personis de Vellone cohercebant, quod ad quemuis alium extraneum transferri non poterant; arguendo ex *l. usus aqua, ff. de usu, & habitatione, quia contractus legem ex conuen-*
 22 *tione accipiunt, l. 1. S. si conuenerint, ff. de test. & actus agentium præter eorum intentionem non operatur, vulgata l. non omnis, ff. si certum pesatur.*

Facit etiam pro Sacro Monasterio eum vltima concessio facta illis de Vellone fuit temporalis, & ad 29. annos tantum, quibus finitis, finita etiam dicitur emphyteusis, & ità communiter *DD.* & licet sit appositum pactum de renouando singulis 29. annis in perpetuum, hoc debet intelligi si pacta seruentur, & emphyteusis non

24 non cadat in commissum, *vt in l. cum dubisatur, S. fin autem, C. de iur. emphyt.*

Et hoc etiam intelligitur, quatenus duret vita eorum, qui sunt in inuestitura vocati, & emphyteusis, quia verbum *in perpetuum* cadit super renouatione faciendam singulis 29. annis, non autem super concessione
25 facta ad tempus 29. annorum, & hoc verbum recipit interpretationem iuxta subiectam materiam, & quandoque intelligitur durante vita, vt per *l. 1. ff. pro soc. cap. transmissa de eo qui cognouit consang. uxoris sua. Glos. in l. in perpetuum, ff. de procur. Butr. consil. 49. circa finem. Ruin. consil. 143. nu. 6. Alex. consil. 86. num. 2. lib. 1. vbi quod procedit quando, vt in casu nostro concessio facta est personæ, & in terminis emphyteusis Ecclesiasticæ, quæ importat vsque ad tertiam generationem, vt ex *Ausb. de non alienand. S. emphyt. & ex alijs DD. quæ in proposito defuit, & quatenus obstat ob alienationem factam in personam prohibitam, prædicta bona sunt deuoluta Sacro Monasterio Cassinensi.**

Fecit etiam pro Sacro Monasterio Cassinensi præsentem obitum ipsorum de Vellone finitis iam 29. annis nullam aliã obtinuerunt renouationem
26 & per hoc finita etiam dicitur emphyteotica concessio, adest *text. in l. 2. C. de donat. qua sub modo Dominus Mantica lib. 22. tit. 5. num. 8. & tit. 23. num. 13. ita & taliter quod utile*
27 dominium, quod habebant emphyteutæ per inuestituram prædictam, finitis 29. annis, ipso iure fuit extinctum, & consolidatum cum directo, *l. vestigialis, ff. de pignorib.*

Sed ad excludendam Consuetudinem, quia introductum est, quod Ecclesia possit acquirere non ad finem retinendi, sed vendendi, & subrogandi personam potentem; ea etenim non videtur in proposito attendenda.

Primo, Quia dicta consuetudo procedit solum quando in concessione

hoc actum sit, vt emphyteusis possit transire ad hæredes extraneos, & sic quando emphyteuta habet aliquod ius proprium in dicta emphyteusis, & eò magis non est attendenda in casu nostro, quia hæc emphyteusis fuit stipulata pro se, & fratre, & sic ob lineam finitam expirauit, & reuersa est ad Dominum directum, & in hoc casu agitur *ex l. si quis conductionis, C. locat. Bald. consil. 177. num. 4. lib. 3. Dec. consil. 28. numer. 3. Rosa decis. 290. num. 9. & 10.*

Secundo, Etiam si esset stipulata pro se, & hæredibus, & in ea emphyteuta aliquod ius haberet, adhuc talis consuetudo suffragatur solum pro vnicò anno, & non vltra, vide *Gregor. XV. in præallegata decis. 529. num. 10 & in alijs, vnde illo elapso non habet amplius locum, quia non egreditur casum, in quo seruetur iuxta *Vulg. Conf. Oldrad. 273. num. 3. in fine, & Dominum Ludouicum in dec. 162. nu. 1. & 2. & Carden. Cauale. decis. 637. num. 3.**

Tertio, Quia dicta Consuetudo nõ habet locum quando vt in casu nostro vltra dispositionem iuris concurret pactum supra relatum. *Bursatt. conf. 48. versic. 3. lib. 2. Dominus Ludouicus in decis. sapius allegata 529. numer. 10. Consuetudo. n. licet tollat legis prohibitionem, non tamen enervat vires pacti, Dec. conf. 208. num. 7. 1. parte. Corbul. de caus. prinat. & alijs DD.*

Minus obstat illa clausula ad habendum, &c. quia debet intelligi
31 de iure, & restituta ad tempus durantis locacionis, *Seraph. decis. 744. nu. 8. & decis. 1290. num. 12. Dec. conf. 170. alias 171. num. 3. versic. 4. Rosa in pluribus decisionibus coram Carden. Sac. in Imolens. bonorum 6. Nouembris 1617. & alias.*

Facit etiam, quod vltra id, quod esset intelligenda hæc clausula, vt ex suprascriptis, est etiam intelligenda, quod non se ostendit, vt possit transire ad personas prohibitas, & poten-

tes, ut ex supra firmatis, & etiam est advertendum, quod clausula prædicta appositæ in parte exequutiva, non ampliat, neque alterat dispositionem principalem, & non facit emphyteusis transire, in quoscunque extraneos. *Menoch. conf. 604. num. 46. Rosa in Fulginaten. 20. Junij 1652. coram Cardin. Vtaldo, & alias.*

Ex quibus concludendum puto, partes Domini Iudicantis aunc esse debent prævia sententia decernere bona prædicta tanquam caducata, & devoluta Sacro Monasterio Cassinensi illa cum suo directo dominio esse consolidanda, si locus, quod supponitur, ageretur contra expressum. *text. in d. S. emphyt. qua est text. in l. 32. & Clarus. Repetendum. Appellat. & simul ageretur contra communem omnium Doctorum opinionem, & Punctuales Decisiones, tam Cæsareas, quam Pontificias, quæ ad favorem dicti Sacri Monasterij sunt allegata, avertendo Dominum Iudicem, in iudicando non esse tutum in conscientia si recedat à communi Doctorum opinione, alia præcor suppleatur per Dominum Iudicem.*

Hieronymus Mons' Aquila V. I. D.

S V M M A R I V M.

- 1 *Prelatus Ecclesia Collegiata, an possit solus remittere caducitatē per Canonis receptionem.*
- 2 *Procurator Generalis constitutus ad exigendum, non potest cum speciali mandato Domini directi Canonem exigere ab emphyteuta incurso, nec Domino remissa caducitas per receptionem.*
- 3 *Emphyteusis concessa ad 29. annos cum pacto renovationis qualiter intelligitur.*
- 4 *Verbum perpetuum quando intelligatur.*
- 5 *Emphyteusis Ecclesia, intelligitur concessa usq; ad quartam generationem.*

Afferitur per partē adversam, quod locatores, seu Affittatores aliorū bonorum, quæ sunt in terra Traiecti, & ad Sacrum Monasterium spectant Canonem, seu decimam exegerunt, etiam ab his bonis caducatis quando videtur remissa caducitas per Dominum directum.

Ad quod responderetur, ad remittendam caducitatem per Canonis receptionem requiritur, aut quod ipse Dominus sciens caducitatem Canonem receperit per se, vel per Procuratorem cum speciali eius mandato ad illum exigendum, & requiritur etiam, quod post exactionem hoc ratum habuerit, quod tunc totum in casu nostro non probatur.

Primo, Nunquam apparet, quod Dominus directus hunc Canonem exegerit.

Secundo, Notum apparet speciale eius mandatum, Procuratori ad illum exigendum.

Tertio, Affittum, seu locatio facta D. Alexandro Bæchino, & alijs locatoribus sequitur in generali de bonis in dicta Terra ad Sacrum Monasterium spectantibus, nulli speciali facta mentione de bonis caducatis.

Quarto, Conductorēs, seu locatores hunc Canonem exigentes hoc fecerunt Domino directo nihil sciente, nec in eo consentiente, quæ ignorantia est vera, & ut talis præsumitur cum scientia non probatur.

Locatores exciderunt fines mandati, cum hoc non intelligatur in generali locatione illis facta.

Sexto, Dominus Abbas Sacri Monasterij nunc primum de hoc notitiam habuit, quod non solum illud non ratificavit, verum per speciale mandatum Procurationis suo Procuratori substituto factum declarando suam voluntatem, annullavit, cessavit, & reiecit omnia, & singula acta facta, per dictos locatores, tanquam facta

ipso,

ipſo, & ſuo Monafterio inſciante, & in damnum, & præiudicium dicti Sacri Monafterij, quæ omnia caſſa, & nulla ſunt declarata per dictum ſubſtitutum Procuratorem.

Quod totum ex iuris diſpoſitione, & Doctorem ſententia probatur, nam manifeſti iuris eſt, quod Prælatuſ Ecclēſiæ Collegiatæ, ſeu conuentualis non poteſt ſolus remittere caducitatem per Canonis receptionem. Ità communiter Doctores tenent cum *Gloſa comuniter recepta in cap. potuit in verbo expell. Alexand. conf. 5. num. 18. lib. 5. Moh. in d. cap. potuit nu. 34. circa finem*, quod ità tenet communiter DD. quem refert *Alexand. conf. 105. num. 15. lib. 3. & Cepulla conſilio ctuili 46. poſt num. 3. & Dec. conf. 329. num. 3.* & hanc eſſe communem opinionem, teſtatur *Laſ. in d. l. 2. nu. 130. Ruin. conf. 70. poſt num. 14. lib. 5.*

Manifeſti etiam iuris eſt, quod Procurator Generalis conſtitutus ad exigendum non poteſt abſque ſpeciali mandato Domini directi Canonem exigere ab emphyteuta incuſſo, & ſi illum exegerit, non propter hoc dicitur remiſſa caducitas. Ità *Parif. conſil. 86. num. 17. lib. 4. Menoch. conſil. 460. num. 14. lib. 5. Afflic. decif. 129. num. 11. Surd. decif. 181. num. 10. Gratian. in accif. March. 49. nu. 29.*

Tandem non obſtat, quod dicatur conceſſa ad 29. annos cum pacto renouandi in perpetuum ſingulis 29. annis, quia intelligitur primo ſi pacta ſeruentur, & emphyteuta non cadat in commiſſum, vt in d. l. cum dubitatur, ſi autem, C. de iur. emphyt.

Secundo intelligitur, quatenus daretur vita eorum, qui ſunt in inueltitura comprehenſi, quia Verbum perpetuum recipit interpretationem ſecundum ſubiectam materiam, & intelligitur quandoque durante vita, vt per l. 1. ff. pro ſoc. cap. tranſmiſſa de eo qui cognouit conſag. uxoris ſuæ. Gloſ. in l. in perpetuum, ff. de procur. Butrius. conf. 49. circa finem. Ruin. conſil. 143.

num. 6. *Alexand. conſil. 86. num. 2. l. c.* quod procedit quando in caſu noſtro conceſſio facta eſt per ſonæ. *Deraphin. decif. 874. num. 5.* & in terminis emphyteutiſ Eccleſiaſtica, quod importat vſque ad quartam generationem, ex *Auſt. de non alienand. Semphyt. & ex alijs*, quæ in propoſito deſunt, & quatenus oſtendit ob alienationem factam in perſonam prohibitam bona ſunt deuoluta Sacro Monafterio Caſinienſi.

S V M M A R I V M.

- 1 Ius quæſitum ex prima conceſſione vni cuique ex beneficio primi acquirentiſiſ, quando res non eſſet hereditaria.
- 2 Feudum conceſſum pro ſe, & liberis non eſt hereditariu. ſed ex pacto, ac quo niſ poteſt diſponere feudatarius.
- 3 Pater acquirens emphyteuſim, vel feudum pro ſe, & filijs non addendo, & hereditibus quæ acquirent alijs, vt filijs, non vti hereditibus.
- 4 Succellor in feudo quaſſio non facta mentione de hereditibus, ſuccelat ex perſona primi acquirentis ad vitam vniuſcujuſq; datum.
- 5 Argumentum de feudo ad emphyteuſim validum.
- 6 Feudatarius feudum tenens, & confirmationem ſe. ens primam inueſtituram, ſeu conceſſionem oſtendere non cogitur.
- 7 Reuocatio non eſt noua alienatio.
- 8 Contractus libellarius ad renouandum ſingulis 29. annis eſt conceſſionis perpetuæ.
- 9 Datio ad libellum, & cautelaram renouationes, vel ex pacto, vel ex conſuetudine fieri ſolet.
- 10 Dominio rei ab initio ſemper transferatur.
- 11 Preſcriptio nè currat contra Dominum renouantur cautela.
- 12 Error nemini obelli debet.
- 13 Conceſſio geminata ſi eſſet erronea reuocatur.

- 14 *Protestatio quando inuat ignorant.*
 15 *Præfumptio non obstat quando protestatio fit per illum, contra quem insurgit præfumptio.*
 16 *Præiudicium nullum generatur ex clausula protestatiua.*
 17 *Error in inuentario per qua patet.*
 18 *Protestatio in inuentario appofita, quid operatur.*
 19 *Præfatio datur mulieri habenti exprefam hypotecam in bonis, postea conftante matrimonio quaesitis.*
 20 *L. non possunt, ff. de leg. adducitur.*
 21 *Glof. in l. affiduis declaratur.*
 22 *Dos semper affidua ubique præcipua.*
 23 *Receditur à regulis iuris ob publicam utilitatem.*
 24 *Fiscus præfertur in bonis postea quaesitis.*
 25 *Fiscus non est priuilegiatus, nisi incertis casibus.*
 26 *Inftumenta duo reperta vnū pro Fisco, alterum pro mulieris dote præfertur.*
 27 *Dos Fisco præfertur.*
 28 *Fauendum est magis dote, quam Fisco.*
 29 *Lus minus constituitur per generalem hypotecam, quam per specialem.*
 30 *Attendi debes, quod principaliter agitur.*
 31 *Lex semper loquitur.*
 32 *Decisum non dicitur, quod non fuit discussum.*
 33 *Communis opinio pro dote vidua est communis.*
 34 *Opinio illa quando dote fauet amplecti debes.*

ALLEGATIO. XXX.

Pro Io: Petro de Tranfo, cum creditoribus quondam Io: Camilli, & Aloyfiz de Gallutijs.

IN causa Petri de Tranfo cum creditoribus quondam Ioannis Camilli, & Aloyfiz de Gallutijs hæsitari contingit, an territorij de Cafamare in iudicio deductum sit hæreditarium, &

consequenter obnoxium dictis creditoribus, & ad probandum, quod re vera non hæreditarium, sunt productæ concessionis antiquæ de anno 1523. & 1553. ab Ecclesia Sancti Lazari factæ, quodâ Fabio Gallutio prædecessori eiusque liberis, & descendentibus in perpetuum ad renouandum singulis 29. annis, & verbum nullum de hæredibus, ibi exprimitur quo casu vnus ex descendentibus alteri præiudicare nequit cum non sit res hæreditaria, & vaicuique ex beneficio primi acquirentis ex primeua concessione sit ius questum, *Grat. consil. 22. num. 9. lib. 1. latè Iul. Clar. lib. 4. sententiar. quem rogo legatur in S. emphyteusis, quæst. 16. versic. & hæc quidem, & hæc conclusioem firmat etiam DD. in materia feudali*; accepto enim feudo pro se, & liberis non erit hæreditarium verum ex pacto, & providentia, & tunc de nihilo feudatarius disponere potest, *Andr. de Iser. in cap. 1. colum. 1. tit. an agnas. & in cap. 1. §. & si libellum, 3. col. versic. quid ergo de alienat. feud. pater. Congruit multos, & de cõmuni attestatu: Ias. in l. & post mortem num 3. ff. de legat. tradens proinde, quod si Pater acquisiuit emphyteusum, vel feudum pro se, filijs, & nepotibus non addendo, & hæredibus videtur acquirere filijs vti filijs, & nõ vti hæredibus, & in hoc nulla cadit altercatio, & dum territorium hoc nõ est hæredibus concessum, meritõ nec erit hæreditarium, & successor non ex persona morientis, sed primi acquiritentis habet, & censetur ad vitam vnus cuiusque darum, ideoque vnus alteri in re illa non hæreditaria (vt dixi) præiudicium afferre non potest, vt latissimè hæc, & alia explicat eleganter post *Iser. in cap. 1. 3. colum. in tit. Imperat. Lothar. Marin. Frecc. in lib. 3. de subfeud. in differ. inter feud. ex pact. & provident. & hæredis. nu. mibi 2.* & huiusmodi conclusio absque difficultate, tùm in feudis, tùm quoque in emphyteusi militat; etenim validè est*

est de vno ad aliud argumentum; Soc-
 cin. *confil.* 167. num. 24. lib. 2. & Soc-
 lun. *confil.* 72. num. 57. vol. 1. & idcirco
 Ioannes Camillus, & Aloysia succes-
 sores aullum & aliequm super tali
 termino contrahere valuerunt, nec
 Petrus possessor primam concessione
 perquirere, & afferre tenetur, cum il-
 la non reperitur tanquam antiquissi-
 ma excedens metam centum anno-
 rum; ex quo productæ concessiones,
 siue renouationes, & confirmationes
 eiusdem Ecclesie, etiam antiquæ suf-
 ficiant, sicuti feudatarius feudum te-
 nens, & confirmationem petens pri-
 mam inuestituram, siue concessionem
 ostendere non cogitur Ioannes, *Andr.*
in addit. in tit. de feud. §. 1. versic. porro,
quem refert, & sequitur Iacobus. de
Franc. in feud. vsu prelud. post Cir-
cumspetti Praesidi dictiones. nu. 106.
 & 107.

Et demum duæ partis oppositiones
 minimè aduersantur, vna est, & vltima
 renouatio in personâ Petri ab Eccle-
 sia prædicta facta sit collusua in præ-
 iudicium creditorum; dico enim, quod
 si creditores Ioannis Camilli, & Aloy-
 siaz Galluzie successorum, nullum ius
 super hoc territorio non hæreditario
 adepti fuerunt, ergò nullo pacto, quod
 sit collusua, & in ipsorum perniciem
 facta opinari potest, sed tantummodo
 fuit illa obtemperta respectu Ecclesie
 directæ Domine, nè caducitatem ter-
 ritorij præterderet, propter renoua-
 tionem non factam vigore pacti in
 concessionibus adiecti, & ipse Petrus
 possessor non ex hac renouatione vili-
 le dominium, verùm ex antiquis con-
 cessionibus quondam Fabio factis ade-
 ptus fuit vt supra fundavi, & idcirco
 tradunt, docet, quod renouatio ista
 non est noua alienatio. Ità *Alex. in*

7 *in Consuet. Burg. rub. 2. de concess. num.*
 19. siquidem libellarius contractus
 ad renouandum singulis 29. annis esse
 concessionis perpetuæ, *And. in tit. si-*
 8 *militer, §. libellario quibus mod. feud.*

am. lib. 1. & durat perpetuò etiam
 si nondicatur, *Bal. in tit. 1. §. 2. colum.*
de alien. feud. ergò meministi Capyc.
in suis animadu. inuestitur. in feud.
 9 *locationes in verb. & datio ad libellum,*
 istæq; cautelaræ renouationes, vel ex
 pacto, vel ex consuetudine fieri conue-
 uerūt, *Bald. in auth. si quas ruinas, C. de*
sacrof. Eccles. num. 4. & seqq. notant
 de nouo dominium rei transferri,
 cum illud ab initio perpetuò sit trans-
 10 latum, sed nè longitudine temporis
 pereat memoriæ contractus. Ità pul-
 chre inquit *Glos. in cap. 1. in vers. retro*
uenduntur extra de precar. & reno-
 uantur cautelaræ, nè currat contra Do-
 11 minum aliqua præscriptio, si à post-
 glof. in d. *auth. si quas ruinas. Ifern. in*
d. §. libellario num. 28. in fin. quib. mod.
feud. am. lib. 1. Altera verò opposi-
 tio minus obstat, quod Petrus terri-
 torium hoc in inventario tanquam
 hæreditarium descriperit, ex quo mul-
 tipliciter diluitur; & primo, quia talis
 descriptio fuit erronea, & per publi-
 cas scripturas iam de errore docuit, &
 prætextu erroris quælibet confessio,
 12 & positio reuocatur, cum error ne-
 mini obesse debeat, ad *sex. in l. error.*
C. de iur. & fact. ignor. Lanfranc. in re-
pet. cap. quoniam contra colum. §. in
ver. Confessionem de probat. & reuocat.
 etiam si erronea confessio esset gemi-
 13 nata, *Bal. in l. 1. in 1. notab. C. de errore*
Calcul. Castell. Cott. in memor. vers. con-
fessio potest.

Secundo respondetur, quod Pe-
 trus tempore dicti Inventarij erat
 minor, & iuxta ignorantiam causam
 14 habebat, territorium, etiam in hære-
 ditate credebat, & tamen non erat de
 hæreditate prætitatio inuati ignorantè,
 tãdit *Bar. in q. contr. §. nouerant n. 4.*
tit. de off. præf. urbis.

Tertio, in eodem inventario fuit
 expressa protestatio apposita, quod
 eaque non erant describenda non in-
 reiciantur descripta, & apposita, quã-
 do quidem casu, præsumptio quæ ori-
 tur ex confessione, & descriptione

præ-

prædicta tollitur, quandoquidem etiã
 contra præsumptionem iuris; & de
 iure, si fiat protestatio per illum, con-
 15 tra quem insurgit præsumptio, tunc
 non obstat *Vissalob. in tract. com-
 mun. lib. 4. tit. 9. de probat. num. 372.
 volum. 1. cart. mibi 512.* Ex clausula
 illa protestatiua nullum fiat præjudi-
 cium generale, *Bald. in l. ordinarij,
 & l. fin. C. de rei vend. Roland. de inuent.
 verb. causis num. 92. Milanensis latè*
 16 *d. l. 1. ver. 187. & seqq.* Eoque ve-
 hementius, quam contra dictam descri-
 ptionem videntur deducta publica
 instrumenta, per quæ patet error in-
 ventarij, de vtroque attestatur *Verac.
 in suis fall. in reg. 314. in 2. & 3. fal-*
 17 *lent. cum igitur Petrus sit descendens*
à Fabio primo acquiretore, qui nullum
super hoc territorio contraxit debi-
bitum, & territorium, de quo agitur non
sit hæreditarium Ioannis Camilli, &
Aloyisæ de Gallutijs; meritò illorum
prætensi creditores nil super eo pre-
tendere possunt, præsumptio enim
in præterito apposita satis operatur,
in beneficium protestantis, Angel in l.
1. S. hic, num. 24. si non plusquam per
 18 *leg. Falc. & consequenter iuste ocula-*
*tissimus Commissarius in præscrip-
 hac vetusta concessione noviter per-*
ducta pro liberis, & descendentibus
superaddendum in ipsius venditione
prouidit, & hodie pariter decernend-
um fore arbitror, quod alia bona hæ-
reditaria vendantur, non autem hoc
territorium, non hæreditarium; prout
sic supplicatur. Cætera autem sup-
pleat optima religio iudicantium, &
itã referente Consiliario Iulio Paler-
mo peritissimo fuit per Sacrum Con-
silium iudicatum.

Articulus à Sacro Consilio deci-
 dendus iuris est, nūquid vxor expressã
 hypothecam hominis habens, pro eius
 19 dotibus, veniat anterioribus etiam ex-
 pressam habentibus præferenda in
 bonis, tamen postea constante matri-
 monio quæsitis, in quo articulo funda-
 bo partem affirmatiuam esse veram, &

communem, quod mulieri detur præ-
 latio, quidquid alij dixerint, & ad id
 moscor auctoritate iuribus, atque
 ratione, & primò inficiari nequit quin
 talis opinio maiori, atque grauiori
 numero, & auctoritate DD. firmetur,
 DD. enim maximè auctoritate hanc
 firmarunt opinionem, videlicet.

*Iacob Butr. in l. affiduis, C. qui pot.
 in pign. hab.*

Cinus ibidem.

Cald. illic post nu. 5.

Angel. ibid. num. 8.

Salyc. ibid. num. 4. versic. & atten-
de veritatem.

Io: Faber in S. fuerat, 2. col. inffit.
de actio.

Bald. nouellus in tract. de dote part.
10. priuil. 1. num. 2.

Negusant. in tract. de pign. 4. memb.
2. par. num. 11. vbi asserit hanc
esse veram conclusionem.

Ripa in l. priuil. num. 29. & propriè
num. 31. versic. Item attende, ff.
de priuil. credit.

Regens de Ponte in conf. 82. vbi cõ-
munem asserit opinionem, qui-
bus addo Vinc. Maxillam in Com-
mentarijs ad Consuetudinem.
Barr. in rub. de iure dotium, S.
dotis causam num. 4.

Vltrà doctissimos Hispanos, qui pariter
 eandem sequuntur opinionem, ve
 non immeritò communis dicitur opi-
 nio, secundum quam communem
 omninò iudicandum. *Iuxta notata*
in cap. nouimus de verb. signif. dato,
 quod sequitur partem, de eo quod
 communis opinio determinat non
 haberemus, *Corset. num. 206. Neuizan*
in sylua nuptiali lib. 5. in tit. quo modo
iudican. num. 20. qui ex multorum
 auctoritate *nu. 29.* comprobatur, quod
 si in omni particularem legem reperi-
 re cogere infiniti, vtique casus
 indecisi remanerent, & quod perindè
 communis opinio satis sufficere de-
 bet; ideòque inquit *text. in l. non pos-*
sunt,

Luns. ff. de legib. quod non possunt om-
20 *nes articuli, aut legibus, aut Senatus*
Consultis comprehendendi, sed de simi-
libus ad similia procedi mandatur.

Nec de gl. ff. in l. affidus est curan-
21 *dum, quia loquitur per verbum forte*
& sic dubitativè, & ratio, quam alle-
gat non subsistit, & sic de alijs forte
contrariis sententibus, loquuntur
enim contra commune opinionem
tot gravissimorum Doctorum, à qui-
bis non est recedendum.

Præterea huiusmodi opinio iuri-
bus etiam fulcitur siquidem generalitas
text. comprehendit hæc privile-

22 *gium in l. i. ff. solus. matrim. dum ex-*
pressè cautur, quod semper, & ubiq;
dos sit præcipua, vbi Marian. Soccin.
num. 63. in fin. id intelligi debere ex-
plicit omni tempore, omni loco, om-
nique respectu: propter hæc publicæ
utilitatem, dum liberis hæc inibus per
vixotes Civitates, repleantur, propter

23 *quidem publicam utilitatem etiam*
à regulis iuris communis recedi per-
mittitur, Alex. and. & reliq. in l. i. in 1.
notab. ff. eod. & de mun. text. in d. l. affi-
ditus, hoc idem indicat ibi potiora iu-
ra habere contra omnes mariti credi-
tores, sicut in dicitur bonis istis con-
stante matrimonio per virum, quæli-
ris, ut etiam reuocetur in sortitionibus,
Vacanius à Vacano in compluat. d. l.
in declarat. 92. lib. 6.

Insuper præfata opinio vnicæ cor-
roboratur ratione de sua præ-
ex text.

24 *in l. si is, qui ff. de vir. fibis, sicut enim*
Fiscus præfertur Anterioribus in bo-
nis postea quæsitis, ita præfertur ipsa
mulier, quod sua dote quæsitæ, quod
Fiscus cum dote pari præfere ambulant,
ut in l. dotum, C. de priv. ff. fici, & l. do-

25 *ti. ff. de iur. dotum, quia in d. l. si is*
non est privilegiatus, nisi in certis ca-
sibus, tamen præter illòs vitur iure
communi, gl. in l. item veniunt, S. in
privatorum, ff. de prescrip. sed in do-
te secus est, ipsa enim regulatiter di-
citur prædelegata, d. l. in. ff. solus. ma-
trim. vbi Soccin. l. un. num. 19. dicitur.

de presump. lib. 2. presump. 73. nu. 4.
26 *quinimò mulierem pro dote esse ma-*
gis privilegiatam ipso Fisco, & idcirco
si repetantur duo Instrumenta, unum
pro dote, & alterum pro Fisco præfer-
tur illud dotis, Bald. in l. dotis, C. de iur.
dotum, & in l. ad exactionem, C. de
dotis promiss. Nicolaus de Neap. in l. 1.
ff. solus. matrim. & Socc. ibidem, nu. 5.
Soccin. l. un. cons. 10. num. 26. lib. 3. & in
d. l. 1. num. 38. & 260. Bulgari. ibid.

dicens tutiorem num. 10. Alciac. ibid.
num. 22. & de presump. regul. 2. pra-
sump. 44. num. 2. Covar. lib. 3. cap. 16.
num. 6. variat. resolut. dicens veteri-
orem, & hanc tenendam opinionem;
Boss. de Fisco. num. 77. dicens magis
commune esse, quod dos Fisco præ-

27 *feratur, Manich. loca citata num. 18,*
& seqq. & Perigrin. de iur. fici lib. 6.
tit. 6. num. 33. pagina milia 549. magis
ergò fauendum doti quam Fisco, cum

28 *fit illo magis privilegiatus, Gazadin.*
in cons. 99. Villalob. commun. opin. tit.
32. lib. 7. num. 6. Si Fiscus in bonis pos-
sita quæsitæ præferatur, quanto magis
ipsa mulier, quæ est plus ipso Fisco pri-
uilegiata, eò fortius cup. non esset
ponere os in Cælum, asserere credi-
toribus magis, quam asserit, præiudicium
ex hac communi conclusionem, respectu
bonorum postea quæsitorum; enim,

29 *utò sunt bona futura sub generali hy-*
poteca concessa, per quam genera-
lem hypothecam minus ius creditoribus
constituitur, quam per specialem,
ut in auth. de non alienana, S. ius igitur
in princ. memb. 2. post. num. 19. Si
minus ius acquiritur per generalem,
ergò fragilissimum, & ex consequenti
facilius ex causa dotis restringi per-
mittitur, eoquæ magis cum contra-
hentes principaliter intuitu præsen-
tium bonorum contrahant, & non

30 *principaliter futura contemplantur,*
cum de futuris contingentijs, quam
possit esse, & abesse non sit vera de-
terminatio, & nihilominus semper id,
quod principaliter agitur erit atten-
dendum, ex cogul. vulg. d. si quis nec
causam,

causam, & ibi Bart. num. 6. ff. si certum petatur cum concord. & pondero in casu, de quo agitur non tractari, de tollenda generali expressa hypotheca, sed de illa restringenda, etiam in bonis posterâ quaesitis, sicut mulier omninò præferri debet propter publicam utilitatem, quia ex hac dote ista paupercula mulier seipsam, & quatuor filias nobiles alet, & ipsas auptui tradet, alioquin fame perire coguntur, ac nubere non possent, & in hoc maximum Reipublicæ interesse consideratur, quod interesse publicum privato proponi debet iuxta notatas regulas.

Nec refert quod in tot annis non inspicitur decisus iste casus, nam si
 31 communis affertur opinio, quæ habet vim legis, & lex semper loquitur l. Ariani, ibi semper pro virili observantia. C. de hereticis. ergò nunc quod proponitur, ille casus erit secundum dictam opinionem decidendus, & si forsitan reperiretur aliquis sententia in hac materia, quam re vera non inspicitur, tamen non facta discussione articuli in individuo nil pœnitus obstet, nempe verò non dicitur decisum, quod non fuit
 33 particulariter discussum. Bal. in l. receptitia C. de Consiis pecun. vt in simili refert. Præf. de Franoban dec. 285. n. 8. vers. nec obbat. Et si milles in fauorem mulieris secundum præfatam communem opinionem decisum fuisse arbitrator, quæ exempla ob pecuniæ carentiam mulier habere nequiuisset, quæuis nullo pacto exemplis sit iudicandum *vulgatis iuribus.*

Vltimo, aut opinio prædicta pro vidua est communis, & vera, prout Negusant. sollempnis Doctor, & nemini secundus asserit in d. 4. memb. 2. part. num. 100. vers. si & sic vera est conclusio, & habeo intentum, aut est dubia opinio (quod nego) & in dubio quando contrariæ essent optniones, illa proculdubio amplectenda esset opinio, quæ magis fauet doti; Imol. & alij in d. l. 1. 4. colum. ff. solus matrim. Capyc. decis. 176. num. 22. & sunt text.

vulgati, quod in dubio iudicandum sit pro dote, l. in ambiguis, ff. de regul. iuris, & in l. in ambiguis, ff. de iure dotium. Hæc mihi pro nunc occurrit, alia verò pro causa dotis pauperimè viduæ, eruditissimi Iudicantes altiori sילו excogitari dignentur.

Fabius de Falco.

Filius familias, an gaudeat beneficio, Lquod cum eo non obstante renunciatione facta.

S V M M A R I V M.

- 1 Metus reuerentialis solus cum lassone sufficit ad rescindendum contractū.
- 2 Contractus meticulousus ob nimiam reuerentiã præsumitur licet non probetur mina. & verbera.
- 3 Præsentia sola quando sufficit pro rescissione contractus.
- 4 Metus illatus quando dicitur.
- 5 Mina verbera, & familia illata consensibus Domini alijs consanguineis illata videntur.
- 6 Paria sunt aliquid coactè facere, vel de facili cogere.
- 7 Metus patet ex qualitate persona superba.
- 8 Metus iniustus præsumitur secundum qualitatem persona.
- 9 Metus illatus detegitur ex coniecturis, & insidijs.
- 10 Metus verus quando colligitur.
- 11 Metus causa gelus ratum non habetur.
- 12 Restitutio in integrum datur filio aduersus obligationem contractam.
- 13 Filius fide iubendo pro patre restituitur.
- 14 Filius pro patre non tenetur.
- 15 Filius pro patre tenetur in quantum facere potest.
- 16 Filius emancipatus nouus homo est.
- 17 Exceptio iuramenti quando non obstat.
- 18 Iuramentum quando intelligatur præstitum.

- 19 Beneficium l. quod cum eo, cur renun-
ri non poſſit.
- 20 Beneficium ceſſionis bonorum miſera-
tionis cauſa conceſſum eſt.
- 21 Renunciatio Macedoniani non officiſ.
- 22 Beneficium l. quod cum eo introduc-
tū eſt de iure pratorio.
- 23 Iuri publico pactis priuatorum dero-
gari non poteſt.
- 24 Renunciatio generalis non obſtat re-
nunciatiōi l. quod cum eo.
- 25 Renunciatio beneficij l. 2. quod cum
eo exigis ſpecialiſſimam renuncia-
tionem.
- 26 Decif. 181. & 164. Præſ. de Franch.
declaranſur.
- 27 Relatum eſt in referente.
- 28 Certioratio beneficij l. quod cum eo
quando cenſetur facta.
- 29 Certioratio fieri debet in principio con-
tractus.
- 30 Forma certiorationis beneficij l. 2. ff.
quod cum eo quando ſauenda.
- 31 Deciſio S. C. aſſertur pro filijs ſam. &
num. 34.
- 32 Emancipatio filij ſam. quando fieri de-
beat.
- 33 Executio ordinata non militat ſtante
cauſa metus.

ALLEGATIO. XXXI.

Pro Io: Petro de Tutijs V. I. D. cum Du-
ciſſa Turris Maioris.

Plunbus rationibus Ioannem Petri
de Tutijs in anno 1591. inſimul cū
Patre Eligio obligatum in Ducifſæ
Terris Maioris ad aliquid non teneri
arbitror; Primò ſiquidem cum in fa-
cto ſit pleniffimè probatum vltra
reuerentialem metum; Eligium de
Tutijs patrem ſatis terribilem, atque
ſuperbum ſemper fuiſſe, cui à filijs
obteperari omnia opus erat, ipſum-
que Ioannem Petrum filium tunc mi-
norem, & in huiusmodi obligatione
enormiffimè leſum fuiſſe, cum nil tam
de humilis Ducifſæ, quā nec de alijs
paternis bonis ad ipſum peruenerit,

quo ſit, vt omnes contractus taliter
geſti ſint ex iuris diſpoſitione reſcinden-
di, exprobatum enim iuris eſt, me-
tum ſolum reuerentialem cum enor-
miſſima læſione, ad reſcindendum
contractum ſufficere, iuxta communi-
ter tradita in l. 1. *S. que oneranda*, ff.
quar. rer. act. non det. Aym. conf. 11.
num. 12. & conf. 114. num. 1. volum.
1. Aist. in conf. 24. col. 2. Dec. in l. pa-
ctum num. 7. verſic. & ſali caſu C. de
Collat. Curt. Lun. in conf. 141. nu. 18.
Paul. de Caſtr. in conſil. 174. num. 2.
volum. 1. Riminald. iunior. in conſil. 5.
num. 31. & in conſil. 42. num. 49. vol.
1. Roder. ſuarum alleg. 24. qui quæſo
legatur, & optimè hoc tradit Couarr.
in cap. quamuis de pact. in 6. par. 3. re-
lect. S. 4. num. 7. & Grammat. deciſ.
103. num. 49. late fundat contractus
2 meticuloſos, ob nimiam reuerentiam
argui, licet non probentur minæ, &
verbera, & quod in hoc caſu ſolus
conſenſus naturalis ad intentionem
fundandam attenditur, *arg. text. in l.*
ſcire oportet, S. ſufficit firmare, ff. de
excluſ. tut. quod tantò magis in præ-
ſenti themate militare dignoſcitur,
ſtante patris nimia terribilitate pro-
bata, poſtquam potius verbera,
quam verba iſte terribilis pater ha-
bebat, accedente quoque minori ætate,
atque obedientia filij obligati, quibus
erit etiam addendum, quod quando
3 ſumus in perſona, cui debetur reu-
erentia, & eſt talis, quod niſi ei more-
retur veriffimè aliquid mali acci-
deret, tunc ſola præſentia iſtum indu-
xit metum, & in hoc qualiter inſpicit-
tur potentia nocendi ſicut actus ipſe
nocuius, vt per *Anchar. in conſil. 159.*
num. 4. notant DD. in l. labeo, ff. de
ſtat. liber. ibi nocere poterit, ac in ca-
ſu, de quo agitur, nedum de dicto me-
tu reuerentialem, enormiſſima læſione,
ac minori ætate pleniffimè conſtat,
verum quoque de veriffimè actu no-
cendi, etenim hic Ioannes Petrus mi-
nor iam antea inſpexerat Ioannem
Vicentium eius maiorem fratrem ali-

quantisper seipsum præfatæ Ducissæ pro hac eadem causa obligari recusantem, pessimè à patre tractatum, & ob illius minas, seuitiam, atque saueritatem à domo per plures menses aufugisse, vt paternas violentas manus, & verbera euitaret, & tandem cum extra domum fame periret, & actu redeuntem, quicquid pater voluit egisset; vt satis, superque in facto probatum fuit, quò circa ex hoc præcedenti facto timidior effectus, eò fortius primo contradicere timuit, nec recusare ob timorem valuit, ex quibus clarissimè metum sufficientem interuenisse liquet; metus enim alicui illarus dicitur, cum coniunctis sanguine inferatur, *Bald. in l. 1. C. de iudic. viduis. toll. & Falyn. in cap. Eccles. Sancta Maria num. 99. de constit. asserens, quod iniuriæ, danda verbera, & minæ illatæ coniunctis sanguine,*

4
5
6
7
8

alijs coniunctis dicuntur illatæ, notat etiam *Roland. à Vall. in cons. 2. nu. 62. & seqq.* etenim si metus fratri maiori eadem causa illatus extitit, vtiq; formidare magis debuit ipse Ioannes Petrus sibi etiam inferri; paria enim sunt aliquid actu facere, vel de facili cogi posse, *l. nouissimè; vbi Bald. ff. quod fals. tutor. Dec. cons. 690. num. 10. Paris. cons. 139. num. 17. vol. 4.* & plenissimè sedatur, aliaque congerit *Senat. Pedam. in decis. 179. num. 24. & seqq.* & vltima allegata metus etiam patet ex qualitate superba personæ patris, vt dixit, *Bald. in cap. 1. S. item Sacramenta de pac. iuram. firmand. 3. col. versic. 4.* quæso qui quidem metus etiam in virum constantem cadere debeat, nihilo minus ille arbitrabatur

8

iustus secundum personarum qualitatem, *Innoc. in cap. cum delictus, de 9. mes. caus. Dec. in l. in omnibus 39. ff. de regul. iuris;* profectò minor metus cadit in femina, quam in viro, & minor pariter consideratur merus in puero, & minore, vt in hoc casu, quæ in homine maiori, vt latè explicat *Menoch. in tract. de arbitrar. iudic.*

9
10
11

l. 2. centur. 2. cas. 135. num. 5. & non ambigitur metum illatum fuisse etiã coniecturis, ac inditijs deregi posse, Bald. d. l. interpositis, C. de transact. Dec. in practis. l. in omnibus numer. 7. coque magis metus iste verus colligitur quandoquidem assiduè filius de eo fuit protestatus, atque conquestus, *Alciat. in respons. 5. num. 8. versic. 2. Decius in cons. 219. num. 2. in fin. Menoch. qui latè congerit lib. 3. præsumpt. cas. 126. num. 23. in 9. coniect.* cum itaque obligatio filij meticulosa appareat proculdubio reiciendam, & de iure annullandam esse, diuina propè sunt verba illa edicti prætoris, quod metus causa gestum erit ratio tam nõ habeo, vt in *l. 1. ff. de eo quod metus caus. vt testatur Menoch. loc. cit. de arbitr. iudic. cas. 135.*

Præterea aduersus talem obligationem competit huic filio in integrum restitutio, per *text. in l. 1. C. de filiosfam. minor. fidesubendo,* enim minori pro patre citato ambiguitatem restituitur à iure, vt per *Iac. de Sancto Georg. d. l. 1. & abundè per Sforziam Odd. de restit. in integr. par. 2. quaest. 34. artic. 4.* vbi de communi attestatur, & quod contra stimulum communis opinionis calcitrari non potest, quæ quidem restitutio in beneficium filij, eò magis viget, cum patens eum nil de bumbalis, nec de alijs bonis peruenerit, & sic vsque nunc factis pauper, & nudus reperitur, & iniquum censetur, vt filius pro patre teneatur *tot. tit. C. ne filius pro patr.*

12
13
14

Et vltimo indubitati iuris est, quod filiusfamilias cum patre obligatus, si deinde sui iuris, vel per emancipationem, vel per mortem patris ethciatur de persona non teneatur, & in bonis eatenus, quatenus facere potest deducto ne egeat, ex notorio beneficio, *l. 2. ff. & C. ac tot. tit. quod cum eo,* & ideo vigore ralis beneficij filius nondum pacto potest carcerari; filius enim dum est emancipatus nouus homo per mutationem status ethciatur, *Vinc.*

15
16

de *Franch. decis.* 18 t. num. 5. Nec ob-
 17 stabit iuramentum, quoniam nunquam
 exceptio iuramenti ex aduerso fuit
 iam est detecta iniquitas iuramenti,
 ut per *Afflic. decis.* 263. & ultimo
 cum per emancipationem sit nouus
 homo effectus, & consequenter non
 videtur ille qui iuravit, *Vincens. de*
Franch. ubi sup. & iuramentum intel-
 18 ligitur rebus in eodem statu perman-
 entibus, l. quod seruus cum simil. ff.
 de condit. caus. dat. notat *Minad. conf.*
 17. sol. fin. versic. non obstat, & in re-
 pet. constit. in aliquibus notab. 2. num.
 34. in fine.

Nec est facienda visio renuncia-
 tionis tali beneficio facta ex pluribus,
 primo siquidem ea facilitate, & me-
 tu, quo quis ad se obligandum eisdem
 similiter ad renunciandum fuit indu-
 ctus, *Falyn. in cap. si diligenti de for.*
 19 *compes.* & ob id obitare nequit, Se-
 cundo, nam tale beneficium fuit per-
 sonæ concessum, & miserationis cau-
 sa introductum, ut in carcereibus mori-
 antur filij, quo causa illi renunciari
 non potest *glos. in l. quia tal. & l. alta,*
 §. eleganter in fin. ff. solut. matrim. *Spe-*
cul. in tit. de renunciat. versic. item
quod beneficium, *Ioannes Andr. in cap.*
Odoardus de solut. dictum glos. in omni
privileg. persona concessa procedi, Bari.
Imol. Cuman. & alij in dicto §. eleganter,
Gyn. in l. 1. quest. 10. C. qui don-
 20 *cedere poss.* sicuti dicimus in beneficio
 concessionis bonorum miserationis cau-
 sa concessio, ut per *Dof. ubi sup.* quæ-
 quid alijs dixerint, hæc magis commu-
 nis, & qua iudicatur opinio secundum
 quam pluries fuisse iudicatum, firmat
Guido Papa decis. 21 t. & ante eos co-
 piosè *Bald. in l. 1. vers. quæruni DD.*
C. de cess. bonorum, & ad iustitiam
 omnibus relatis hanc eandem tenaciter
 opinionem, *Mass. Brun.* qui quæso
 legatur in *tr. de cess. bonorum quæ-*
 20 *so. præfenti per tos. & num. 13.* hec
 ergo renunciationem nullius esset
 momenti, quemadmodum dijudicatur

21 renuntiatio Macedoniani, *glos. in l.*
tam, & si. ff. ad Macedon. & l. fin. C.
eod. & glos. 1. in cap. si diligenti de for.
compes. Bari. in l. quis pro eo num. 10.
ff. de fideiuss. & in l. nemo potest num.
 22. ff. de legat. 1. *Abb. in cap. cum con-*
tingat num. 22. de iureiur. eoque
 22 vehementius viget hæc conclusio
 cum tale beneficium, l. 2. quod cum
 eo fuerit introductum de iure pratorio,
 d. l. 2. ubi ait prætor, quod quidem edi-
 ctum est de iure publico, & pro pub-
 lica utilitate *Las. in S. penales nu. 30.*
 23 *in lib. de a. l. & iuri publico derogari*
 non potest, nec cum iuramento ren-
 unciari; l. ius publicum, ff. de p. a. l.
Decian. in cap. 21. num. 71. & seqq.
volum. 1.

Præterea, & tertio aduerso, quod
 si tali beneficio posset renunciari, &
 ex præallegatis expressè negatur ad-
 hæc specialissima opus fuisset renun-
 24 ciatione habitæ prius plena informa-
 tione beneficii, cui renunciatur, ex-
 plorati enim iuris est generalem ren-
 unciationem non sufficere, ut puta,
 omni legum auxilio, nec etiam spe-
 cialem ut puta beneficium, l. 2. & *for.*
in. quod cum eo; eadem modo specialissi-
 ma requiritur renuntiatio, hoc est, ut
 post beneficii amplissimam tertiora-
 tionem specialissimis verbis huic be-
 neficio renunciatur sub hac forma,
 videlicet, licet ipse filius familias sit
 benè certioratus propter beneficium,
 25 l. 2. & c. non posset ad solutionem
 prædicti debiti adstringi, ultimamq;
 facere possit, cum beneficio prædicto
 renuciando contentatur, quod eo
 non obstantè teneatur infolidum,
 colligitur hoc ex *decis. Bald. in l. 1. an-*
te fin. versic. tu dicis quod interdum si-
li quis in iudic. vocat. non ser. & sequi-
tur Mandos. ad Roman. in cons. 129. in
verb. specialissima, & ipsemet Roman.
ibi num. 3. & alij scribentes hoc idem
 firmant, & melius pro cæteris *Hipp.*
de Masyl. in rubr. de fideiuss. commu-
 25 *nister in rubr. versic. 37.* qui omnino
 legatur comuniter, fatentur congetti,

per *Tirag. in l. si unquam num. 124. C. de reuoc. donat.* Ratio verò præfatæ conclusionis est. quia hoc beneficium filio familias est concessio in miserationis causa, vt fundat *Franch. decif. 181. num. 7.* cui non intelligitur renunciatum, nisi in individuo esset renunciatum, l. 1. *vbi Cyn. quando imper. inter pupil. & viduas*, quem allegat ipsemet *Franch. vbi sup. num. 8.* & ideo non minus est si *Alber. in rub. ff. quod cum eo*, dum querit, an huic beneficio renunciatur, exemplificat ipse formam huius specialissimæ renunciationis, ibi & renunciauit ipse.

Nec dicat pars aduersa adesse decisionis dictæ de *Franch. in contrariu*, enim uerò in *decif. 181. in fine*, inquit 26 articulum non fuisse decisum, tantò magis cum ibi non fuit tractatum de tali renunciatione, sed de renunciatione generali facta omni legum auxilio, v. ibi; & in *decif. 164. numer. 7.* licet obiter id tractet, potius inclinat pro hac opinione, dum adducit *Alberic. in d. rubr. ff. quod cum eo*, qui exemplificando formam huius specialissimæ renunciationis. nil determinat, sed agnoscere videtur, quod quatenus iniuste possit renunciari, requiritur specialissima renunctio seruata forma ab ipso exemplificata, adeò, quod doctrinæ *Alber.* nedum non obest, sed magis prode se præbat, quæ tuetur opinione; & licet in dictis *decif. 164. num. 7.* dicat, quod sic multoties fuit iudicatum, tamen aduteq; *Alberic.* primò alluditur communis, & secundo nõ dicit ibi fuit in diuiduum; Tertio contrarium probatur ex literis pteuris Sacri Consilij productis, & c. *si quis in Hares*, quod in renunciatione expressè est dictum, d. l. 2. & quod 27 relatum sit in referente, l. *aff. tot. ff. de hered.* adhuc animaduerto, quod non facta certioratione de efficacia istius beneficii, individualiter censetur generaliter, & subinvoluero vectorum facta, ita *Bar. in l. fin. S. item quas ff. de condit. indebit. numer. 2,*

vbi ait quod, & si vt communiter fit contractibus renunciatur conditioni indebiti sine causa, & actione in factu, non propterea tollitur conditio indebiti, licet illi sit renunciatum, quia idem error, qui est in principali promissione, est in hac renunciatione, & sicut indebitè promissit, ita indebitè renunciauit, sed vt prædicta essent, subdit *Bar.* quod periti Notarij in principio contractus facere debent certiorationem iuris, cui renunciat, idè voluit *Bar. in l. sed si quis 4. S. fin. verb. ultimo scias, vbi add. in ver. exceptio erroris, ff. si quis caut. & l. in l. 1. col. 2. post n. 12. ff. de cond. indebit.*

His adimplurat id, quod tradit *gl. in l. fin. S. penult. in verb. nam asseram, ff. ad Velleian. & denique cumulatissimè omnia recensit, & eandem tuetur opinionem, Scaglioni in Comment. super pragmat. incip. Considerantes de Senat. Consulto Velleiano à 30 num. 36. per totum, vulgariter delctribens formam istius certiorationis sub num. 49. vt licet possit mulier beneficio Velleiano renunciare requiritur, tum quod per prius sit benè, & in specie certiorata de eo beneficio, & quod illud importet, renunctio non valet, quæ opinio *gl. communiter approbat*, vt per *Dyn. in consil. 5. versic. quod autem Padill. in l. fin. num. 10. C. de iur. & fact. ignor. Aud. Gail. pract. obseru. lib. 2. obseruat. 77. num. 13. Theaur.* qui alios cumulat *decif. 228. num. 3. in fin.* ampliat hoc etiam procedere si interueniat iuramentum in illa renunciatione facta, absque præfata certioratione. At in casu nostro producta magis militat, eo quia filius familias sic renuncians eo tempore puer, ac minor erat, qui absq; aliqua certioratione quicquid egit metus quam ignorauit, & iniquum est renunciationem ad incogitara, & non debet extendi, l. cum *Aquilapp. ff. de transact. l. qui cum maioribus, S. fin. ff. quod cum sumi. sed vt omnia tollatur difficultas in hęc processus**

cessus fuit productæ copię Authen-
tice sententiarum, & decretorum.
Sacri Consilij, etiam iunctis aulis re-
ferente doctissimo Ioanne Andrea
de Curtis in causa Marci Antonij de
3° Actia, qui licet beneficio, l. 2. quod
cum eo; specialiter per binos contra-
ctus cum iuramento renuaciauerit,
fuit sollempniter iudicatum, quod
gaudeat hoc beneficio non obstante
renunciacione, & sic pariter in alijs
quamplurimis causis ad relationem
Theodori, & aliorum sic passim fuit
iudicatum, prout ipsemet Ioannes Pe-
trus in hac causa iudicandum fore
sperat, cum non fuerit in specie cer-
rioratus; Nec emancipatio in fraudem
facta dici potest, ex quo non inconti-
nenti post contractam obligationem
fuit celebrata, sed ex interuallo tem-
poris late Cardin. Paris. in cons. 44.
3° num. 47. volum. 1. & in specie hoc
comprobat Carauit. in Cöment. prog.
ad Sen. at. Consuli. Macedon. num. 69.
in fin. talis enim cautela emancipa-
tionis est introducta ab ipsa l. 2. ff.
quod cum eo, quo casu aliquam frau-
dem facere non dicitur, qui actum
lege permittente facit vulg. l. Gracius
C. ad l. Iuliam de adult.

Nec memoriale Ducissæ porre-
ctæ per hunc pauperem luuenem, aliquid
operatur, quandoquidem illud pro-
cessit durante eadem causa metus,
erant enim expeditæ litteræ execu-
toriales, etiam de persona coptra-
3° ipsum; & nē carceraretur quicquid
dixisset, vel egisset nil sibi præiudi-
casset, quia metus causa processit,
Dec. in consil. 468. num. 23. & consil.
498. num. 17. & DD. in l. qui in car-
cerem. ff. quod met. caus. Ultra quod si
ponderatur benè, memoriale potius
iurat obligatum, quia ibi expressè
veritatem fate tur, quod debitum est
parris, & quod ipse nil habuit, nec
habet de bonis illius, & proinde pe-
titi non molestari, & Ducissa tunc de
hoc informata iussit supersederi, quod
vique non egisset, si contrarium in

facto fuisset. Quo circa ex omni capi-
te iste pauper luuenis à tali vexatio-
ne venit liberandus, prout sic decreto
humiliter circumspecto, eruditissimo,
ac religiosissimo Regenti Martos
supplicat. Cumque de vita, ac libertate
pauperis agatur, qui vel in carceribus
mori, vel tota eius vita pro alieno
morbo iadebitè latitare cogereretur,
merito iustum implorat iudicantis
auxilium.

Nec denique omittam, ita nouis-
simè referre Consiliario Valdoue-
scio fuisse sollempniter decisum per
Sacrum Consilium vociferantibus
nonnullis creditoribus in consimili
causa Ioannis Andreæ Mormilis, filij
quondam Scipionis in Banca Chiaie-
tæ Mormilis, quod licet expressè
obligasset, & dicto beneficio renun-
ciaisset, attamen non obstante tali sim-
plici renunciacione fuit iudicatum
filium prædictum debere gaudere
beneficio præfato, cui in specie spe-
cialissimam non aliter renunciatum
erat, ipsam quidem sententiam vti
iustissimam, & in hac causa spero Sa-
crum Consilium amplexurum fore,
eò magis quia maior ratione viget pro
filio fuit, in hoc casu, quam in illo,
hæc pro nunc occurrunt.

Fabius de Falco.

Additio. Conferunt consimiles Deci-
siones nouissimè relatæ per Molfes-
consil. 41. in 2. volum. num. 17. ad 27.
ac aliæ per nos relatæ in Compendio
decis. in ver. filiusfam. par. 1. 2. & 3.
vbi plura Thore.

S V M M A R I V M.

- 1 Voluntas testatoris vti Regina regulat voluntates vltimas.
- 2 Recedendum non est à verborum significatione.
- 3 Verba non sunt cauillanda.
- 4 Qualitas verborum expressa testi-

monium certius prohibet.

- 5 Coniecturis in claris non egemus.
- 6 Præcepto testatoris obtemperandum.
- 7 Viuius decis. 333. adducitur.
- 8 Boer. decis. 86. ponderatur.
- 9 Conarr. in cap. filius de testam. nu. 2. adducitur.
- 10 Alexand. conf. 9. lib. 2. refertur.
- 11 Roder. de ann. reddit. lib. 2. citatur.
- 12 Menoch. conf. 997. lib. 7. declaratur.
- 13 Dispositas testator, & fiat lex.
- 14 Interpretatio facienda est, ut legatum valeat.
- 15 Costa de ratione rata quæst. 72. conciliatur.
- 16 Hæres quando teneatur ad onera legati.
- 17 Text. l. si res obligata, ff. de legat. 1. adducitur.
- 18 Testator legando censetur illud legare iui, quod habet.
- 19 Hæres liberatur si legatario rem talem, quam habuit attribuit.
- 20 Text. d. l. si rem, & l. prædialia, C. de fideicommiss. S. sed si res instit. de legat. & l. licet, ff. de dot. præleg. declarantur.
- 21 Jac. & alij distinguunt concordant altercationem.
- 22 Text. in l. alienatio, ff. de contrahend. emp. intellectus.
- 23 Verba generalia generaliter intelliguntur.
- 24 Gomes. variar. resol. tit. de legat. cap. 12. num. 39. & 40. explicatur.
- 25 Hæres ad affirmationem tenetur quando seruitus sui non potest.
- 26 Testator hæredem magis, quam legatarium diligere videtur.
- 27 Text. in d. l. si res, & l. prædialia enunciantur.
- 28 Testator censetur legare, quod ad eum spectabat & ratio offertur.
- 29 Hæres quando tenetur luere v. legatam.
- 30 Res qualis legata est, ita præstari debet.
- 31 Gratian. cap. 955. tom. 5. refertur.
- 32 Onera in legato, quando ab hærede luenda.
- 33 Illatio ex diuersis non fit.

34 Coniuncta persona est illa, qua sanguine coniuncta est, non comprehendit Ecclesiam.

35 Dec. 447. Præsid. de Francb. declaratur.

ALLEGATIO XXXII.

Pro Hæredibus quondam Io: Francisci de Pizzis, cum Reu. Capitulo Ecclesie Cathedrales S. Thomæ Apostoli Ciuitatis Ortonæ.

AD duo requisita requisitus faciam latis pro viribus. Ad primum non diu morabor, sed citò me expediam, cum, & nos cum parte aduersa parem sequamur non singulariter, sed communem sententiam, nempe legatum à quondam Io: Francisco de Pizzis Vniuersali Capitulo Ortonæ relictum eidem Capitulo præstandum, postquam Camilla debitam corporis terram, terræ persoluerit. Consonant expressa testatoris verba præcipue in codicillo prolata, à quibus nullatenus recedere sano iure permittitur. Adam pauca, ad quæ in hoc plenè scripsit Doctor, nè videar, vt aiunt illotis manibus recedere, dum namque apparet de aperitissima testatoris voluntate expressis patefacta verbis; ipsam voluntatem, inquam sedulo insequi debemus, & circa hæc hæsitare esse nedum inscirpo quærere, cum defuncti voluntas, veluti Regina veneranda sit, quæ vitimas regulat voluntates, sic iuris Con. in l. in conditionibus, primum locum obtinent in principio, & l. non aliter, ff. de leg. 3. confert quod à natura, & propria verborum significatione non est aliter recedendum, 2. ex l. si alij, ff. de usufr. leg. ibi super verba non sunt cauillanda; ex Vulp. in l. 2. S. ult. ff. ad Tertull. & alibi, & nullum mentis humanæ certius testimonium repetitur, quam fissis expressa verborum qualitas perbellè Sarz. decis. 247. num. 19. & latius per Firacuell.

quell. in l. si unquam num. 17. in verbo *liberis*; vltra quod in claris non ege-
 5 sum iud. ff. de verb. obligat. Capbal. *consf. 138. Rolan. consf. 62. volum. 3.* in puncto, *Magon. decif. 54. num. 31.* in numeris alijs consulto omiffis; iuat tamen adnotare testatoris voluntatem etiam, atque etiam obseruandam fore, adeo, vt potius testatori, quam legi fit parendum; hinc adhuc testatoris in sano p̄cepto est obtemperandum, vel saltem de facto iuculenter multis comprobat iuribus *Franciscus de Petris*; ille quondam meus candidissimus amicus I. C. Summus Poeta, summopere à me dilectus, *Festinar. lect. lib. 1. cap. 5. num. 2. vsque ad 3.*

Secundum verò articulum longiori calamo non immeritò prosequar, firmiter asserendo p̄dium Zogati legatum Reuerendo Capitulo debeti eidem legatario cum annexo onere annui redditus, nec onus p̄dium ad hæredes spectare, prout aduersarij contendere aurtumant. Consideremus paulisper p̄cipuos *DD.* à Capitulo in eius fauorem tractos.

Allegatur *Piu. decif. 333.* qui verba habet in materia feudali, & in materia legatarij, tangendo tantummodo, 7 annum redditum, onus hæreditarij esse, non igitur habemus propriam singularem nostri facti materiam.

Boer. dec. 63. similiter, nec nolltum particularem dixerit articulum, & 8 forsan dispares calum sectatur, vt patetibit subtiliter illum consideranti.

Et *Couarr.* cum ipsis allegatus in cap. filius num. 2. de testam. satur, cum ad legatarium nil emolumenti ex legato peruenerit (non enim fas est ad onera obligari, & commodum non accipere) ibi *Couarr. num. 2. versic. hinc etiam, & versic. hac tamen*, nos verò sumus in facto, quo maximum emolumentum Capitulo sequitur, onus enim ascendit ad duc. at lucram ad duc.

Alexand. consf. 9. in fine lib. 2. pariter est in casu nuper habito, per *Couarr.* quando ex legato nihil profus legatarius assequeretur *ibid. num. 12. & 13. per totum.*

Roderic. de ann. reddit. lib. 2. tenet equidem contrariam opinionem, sed perfuasiore, non tractando professo 11 calamo hunc articulum, & tamen ipsemet *Roderic. saturet, quod Padill. & Salazar* aduersam tucantur opinionem, *ibi nu. 6. circa finem.*

Pazum pro Capitulo confert allegatū *Menoch. consf. 997. lib. 10.* cum potius nostram faueat sententiam, factum eo in consilio aliter se habebat, hoc est conueiebant adminicula; Primo, ibi testator expressè mandauerat suis hæredibus, vt ipsi omnia, & quæcumque debita omnibus debitoribus persoluerent, *d. consf. nam. 14. versic. 3.* comprobatur. Ecce quod sumus in claris, quia sic testator voluit, & disponat testator, & fiat lex ex decantato, *S. disponat, aurb. de nupt.* Secundo ibi debita, seu annui redditus 13 torum assumebant, seu euincebant legatum palatium, Testator idem, *ibi num. 21. 22. 23. 24.* merito hæres tenebatur luere, ad legatum redderetur elusorium; sumenda est interpretatio, vt legatum potius uelle asserat, 14 *text. est in l. Mauius, l. qui concubina, S. qui bortes, ff. de leg. 3. & d. l. si res obligata, Mitro quod Menoch. eo consf.* est pro nobis, & roborat inferius nostram cum distinctione enucleandam sententiam ex communi, & germano *DD.* sensu, quod si onera absorbent, teneatur hæres luere, si verò non absorbent, teneatur legatarius recipere rem legatam, prout infectus demonstrabo.

Allegatur *Coff. de rat. rat. quest. 72.* hinc distinctè affirmat onus annui introitus hæreditarium esse, nec 15 non hæredem, hoc onus luere teneri citat lupracitatos *DD.* ipse tamen in responsione ad obiectum, *ibi num. 1. in fine*, hanc ponit distinctionem, vel lega-

legatur à testatore res propria, vel res aliena si res propria, tunc hæres teneatur ad onera, si verò legatur res aliena eo casu ad legatarium pertinet **16** orus, ad hoc quamplures cumulat **DD.** *Bart. in l. prædia, C. de fideicom.* *Ias. in l. apud Iulianum, §. si Titius, Bal. in l. cum alienam, C. de legat. Car. decif. 31. num. 22. Nacl. consil. 100. num. 8. Mantica de coniectur. ultim. volunt. lib. 7. tit. 1. num. 39. & lib. 9.* Habita igitur pro vera eius opinione, adhuc secundum hanc distinctionem **Costa**, constat veram esse nostram sententiam, & ipse nobis fauet; legavit namque Ioannes Franciscus partem territorij Rogati (vbi est onus) dum erat res aliena, & non propria, quia erat pars Octavij de Pizzis, quæ pars non poterat spectare ad Ioannem Franciscum, nisi post mortem Hyppolitæ de Bernardis, & ipse Ior. Franciscus præmortuus fuit Hyppolitæ, igitur illam partem territorij legando, rem quasi alienam legasse videtur, & consequenter onus redditus ad legatarium spectare, secundum **Costa**.

Verum enimverò articulum alius prosequendo, & de veritate questionis serio, & radicibus indagando, num redditus annui, seu onus in re legata implicata spectent ad hæredem, an potius ad legatarium; Farsedum quod hæc materia satis superque caliginosa sit varijs, legum anfractibus, ac **DD.** ambagibus perturbata, & vt communis asserit in *l. si res obligata, ff. de leg. 1.* est satis involuta, & peius ei **DD.** declarant.

Pro coronide fundamentum iacto, quod cum testator aliquid legat, censetur illud legare, prout habet cum **18** onere, & solum ius, quod in re habet adfunt consoni, *text. in l. si domus, §. fin. ff. de legat. 1. l. idem Iulianus, cod. tit. l. Stichus, ff. de usufr. leg.* Hinc hæres proculdubio liberatur si legatario **19** talem, qualem habuit, attribuit *l. legata tum, §. fin. & l. seruo legato, §. si fundus l. à substituto, ff. de legat. 1. l. nostri fa-*

ci contingentia testator legavit fundum Rogati, & per consequens ex nuper allegatis legibus talis qualis reperitur, cum onere redditus, est capitulo legatario tradendus.

Porro non satis officium *text.* pro contrariis allegati, puta *d. l. si res obligata, ff. de legat. 1. l. prædia, C. de fideicommiss. §. sed & si rem suam inquit de legat. adde text. in l. licet, ff. de dot. præleg.* Ex quibus summario perceptis infurrexit definita opinio, hæredem cogi ad luendum, & liberandum rem legatam; Sed parcant mihi, illaqueantur enim sic generaliter asserendo, & nè videar temerè hoc asserere recurro (prout soleo) ad *Ias.* mihi semper Venerabilem, qui hos *text.* inter se pugnantes, mira verborum claritate enucleat, cum alijs **DD.** distinguendo, ponendo, vt aiunt, gladium ad radices. Ea est distinctio, quam lucidando refert; Vel obligatio, seu onus rei legatæ est tale, cuius causa potest à legatario funditus auerti, & reuocari legatum, vel per tale onus euictio legati totaliter non pullulat; primo casu hæres tenetur luere, cum distinctione, tamen *text. in præcitata l. si res obligata, & d. l. prædia.* Secundo vero casu seruandi sunt *text. contrarij*, scilicet legata esse tradenda, prout sunt cum oneribus, vt dicta *l. si domus, §. fin. l. idem Iulianus, & ceteri superius allegati*, sic clarissimè disputat, & refert *Ias. in d. l. si res obligata, & restitur de comuni ibidem num. 5. versic. & ista solutio*, communiter tenetur *Bart. præsertim in l. si domus, §. de euictione circa finem versic. sed si rem in totum, ff. de legat. 1. idem asserunt Alexand. Paul. de Cass. num. 9. versic. aut est extrinseca, Imol. & alij in eadem l. si res obligata, Glas. apertissimè in §. sed, & si rem suam inquit de legat.*

Et quamuis idemmet *Ias.* dicat **21** *Com. Bar. & aliorum distinctionem*, non in totum dubia enervare, attamen paulo post eam benè saluat, & roba-

roborat, respondendo *ad text. in l. uxor patruj, C. de leg. & ad text. in l. quod in rerum, S. 1. ff. de leg. 1.*

Pro nostra vallanda sententia accedat *ad text. in l. alienatio, ff. de contrab. emp.* sumpta regula, quod res in alium transit cum sua causa, vel onere; Nec obest dicere hunc *text.* intelligi respectu tributorum, & collectarum, prout plures asserunt *DD.* & signanter *Consil. supracitato loco. nu. 4. & 5.* alios referens.

Nam respondetur *text.* esse generaliter intelligendum, quia generaliter loquitur, & verba generalia generaliter debent accipi; *l. 1. S. & generaliter, ff. de leg. prest. l. regula, S. fin. ff. de iur. & fact. ignor. l. pluribus, ff. de acceptil. Insuper quæ est dispar ratio circa collectas, & circa annuos redditus? deinde *glos. ibid. in l. alienatio,* loquitur generaliter respectu creditoris, non tantum Filci.*

Denique non officit, quod subtiliter more suo asserit *Gomez variar. resolut. tit. de leg. cap. 1. 2. num. 39. & 40.*

conatur enim disparem asserere rationem, ut scilicet *text. in l. seruo legato, S. si fundus, & d. l. Mauius, & c.* habeat locum, quando onus seruitutis est annexum legato, non de alio onere, dans rationem, quia seruitus est qualitas intrinseca, quam testator, vel hæres remouere non potest, merito transi ad legatarium, ut pignus, vel hypotheca, quia fundatur in debito pecuniario, illa hæres potest remouere.

Pater multifariam responsio; primo quis dicit, quod seruitus nequeat auferri, concordando se hæres cum Domino illius? Secundo dato, quod seruitus sui non possit, hæres deberet ad extimationem teneri, liquet ex similibus *tex. nempe l. non dubium S. fin. ff. de leg. 3. & S. non solum instr. de legat. & l. qui concubinam, S. si hæres & S. fin. ff. de leg. 3.* sic pariter dicere possemus in tributis, & collectis, vel quod potest ad Fiscum sui, vel quod extimatio esset præstanda. Tertio nec

consonat sequela, onus potest tolli, ergo illud tollere debet hæres, quoniam potius sequelam facerem, onus potest tolli, ergo illud deberet luere legatarius, ipse enim commodum legati sentit, & qui sentit commodum, debet incommodum adhuc pati, ex decantata *l. secundum naturam, ff. de regul. iur.* Cæterum idemmet *Gomez* nostram distinctionem quasi comprobatur, & pro hac sententia est fere allegandus, ut ibidem est videre.

Quid plura? illa pro nobis canit regula testatorem magis hæredem, quæ legatarium diligere, præcipue verò cum hæres est coniunctior persona, (ut in nostri facti serie) *l. i. text. in l. Titia, S. qui in vita, l. unum ex familia, S. si rem tuam, ff. de leg. 2. l. nūmis, l. qui concubinam S. cum ita il primo, ff. de leg. 3. l. Saicho in fin. ff. de vjfr. leg. plenè Crauetz. licet pro contraria errore allegetur *conf. 52. num. 4.**

Conferunt coniecturæ voluntatis testatoris, *cx. enim in d. l. si res obligata, & l. pradia asserunt,* quod si hæres ostendat contrariam testatoris voluntatem, tunc contra legatorem transeunt ad legatarios in casu nostro inspiciendo mentem Ottauij de Pizzis, non fuit velle implicare territorium Rogatti in beneficium Capiruli legatarii, sed illud implicare territorium in extinctionem suorum debitorum, ut ex eius testamento clarè apparet. Neque ea fuit voluntas Ioannis Fracisci, nam ipse velut in recognitionem, & compensationem oneris, & annui redditus, quod erat in parte territorij Ottauij, reliquit integram aliam suam eiusdem territorij partem magni valoris, item capitale duc. 500. cum redditu annuorum ducatorum 35. volens, quod casu, quo legatarii capitulum recuseret, vel diminueret mandata in legato, statim legatum aboleretur tanta fuit voluntas testatoris, ut simpliciter prædium legatum, prout erat, transiret.

Mitto, quod ex praxi in dies legata

præ-

prædia, vel domus recipiuntur à legataris cum eorum oneribus, & redditibus, dummodò sint in lucro.

Mitto pluries, & pluries DD. quos adhuc possem pro nostra fundata sententia adducere, sed placet potius *text.* in testes afferre, quam longam seriem DD. in nauseam coaceruare.

Per hæc omnia licet hoc leui papyro non tamen leuiter patefactum censeo, hæredes quondam Ioannis Francisci de Pizzis non teneri ad liberandum territorium Rogatti ab onere census debito Rocco.

Vidimus DD. pro contraria allegatos, vel nostram non oppugnare sententiam, vel cum distinctione concordari pro nobis, vel quosdam perfunctoriè loqui, & non in concusso calamo *Text.* apertissimos superius adduximus, quos nequeunt aduersæ responsiones profligare, vel excludere; legibus contrariis cum communi distinctione satisfacimus concludendo, tunc hæredem teneri, cum onera, seu redditus totam rem legatam absorbent, sin verò, secus ostensus fuit, *text. in d. l. alienatio*, qui generaliter est intelligendus pro hac sententia; Parum obest differentia, quam conantur DD. ponere in tributis, collectis, & annuis introitibus. Habemus regulam fati tritam, Testatorem magis diligere hæredem, quam legatarium. Coniecturas non parui momenti attulimus, quibus mens testatoris dilucidatur pro hæredibus. Denique inueterata indubitata praxis inspicitur. Quæ omnia cuique saniori iudicio humiliter submisso, cum Ianuarius, vel Ianua sim, quibus suis iustis censuris patefacta.

Subtilissimè, ac clarissimis cum distinctionibus more suo acutissimus, ac peritissimus I. C. Ianuarius Grossus, meus Dominus enucleauit nodos, lucemque
28 attulit nebulosæ, *l. si res obligata, ff. de legat. 1.* Cuius opinioni assentior ex cõiecturata mente testatoris per eum considerata, quod nempe voluerit tantum, quod ad eum spectabat legare, & non ultra hæredem grauare, quod consonum

est eidem *l. si res obligata*, & videatur *Cardin. Mantica in tract. de coniect. ultim. volunt. lib. 9. tit. 1. à num. 11. in antea, & eod. lib. tit. 9. num. 11.* Ratio est, quia legatum censetur factum de eo, quod testator disponere poterat, vt minus hæredem grauaret; *Marta latè in decis. 20.* qui loquitur de emphyteusi antiqua.

Accedat insuper pro confirmatione opinionis prædictæ, quod legatum fuit
29 in specie, nempe talis territorij, non autem in genere, si plura videlicet testator habuisset territoria, & legatarium obligatum eligerit, nam iste casu, hæres hypothecam luere teneretur, iuxta *text. l. si res obligata*, & hic non est casus noster, sed primus exemplificatus, in quo hæredem non teneri, dixit *Marta in decis. 108. & Bart. in sing. 85.* qualis enim res legata est, ita præstari debet, dixit *Consultus in l. seruo legato, §. si fundus, ff. de leg. 1.* & ita sentio.

Hac visa allegatione per Reuerendû Capitulum tunc acquieuit, & voto huic dato per Ianuarium Grossum, ab vtraque parte in aduocatum arbitrum electum illico paruit.

Missis postmodum hoc iuris responso, (vt eius diceret sententia) Iulio Cæsari Ianuario I. C. peritissimo, ille quædam excitauit motiua, & si pluribus laudibus responsum extollerit, quibus rescribere fas est.

Ad disertissima dubia agitata per D. Iulium Cæsarem Ianuarium Compatrem meum dilectissimum, qui & dilectissimus est Astræ ob eruditissimam legum explanationem, prout iugiter demonstrabunt eius volumina quæstionum legalium Typis citò tradenda, Aduocatum numquam satis laudabilem, conabor respondere.

Ad. allegat. Gratian. in disputat. 955. tom. 5. qui asserit num. 24. & 25. quod hæres teneatur proculdubio luere
31 onera legati, hæc adaptatur responsio. *Gratian.* etenim in eius facti serie supponit, quod testator fuerit in pleno, ac perfectò dominio rei legatæ, & nulla
pars

pars ei defecerit, talis non est casus no-
fiter, nam Franciscus Antonius de Pizzis
testatur cū legauerit territorium Reue-
rendo Capitulo non erat in pleno, ac
perfecto dominio dictæ rei legatæ, ad-
huc etiam vitam in humanis debebat
Hypolita de Bernardis, quæ possidebat
territorium prædictum, vt hæres usufru-
ctuaria, & proinde Franciscus Antonius
tunc nec perfectum dominium habebat
rei legatæ, & sic vita est functus.

Ad illud obiectum, quod hoc fit leg-
atum pium, quapropter totum deberi
legatario, & onera illius esse ab hære-
32 de luenda, ex *Tiraquell. de priuileg.
Pia causa priuileg. 66.* Respondeo ca-
sum *Tiraquell.* fuisse longè varium à
nostro. Ibi loquitur circa *text. in l. non
dubium, S. vltim. ff. de leg. 3. l. cum
alienam, C. de legat. & S. non solum
in l. i. eod.* in terminis videlicet num de-
beat legatum rei alienæ ignoranter
factum, & ibi nullum verbum adest in-
materia nostra, *text. in l. si res legata,
33 ff. de legat. 1. vnde* ex diuersis non fit il-
latio per vulgatam regulam, nullo, quod
etiam in materia *Tiraquelli*, innumeri
DD. tenent contra eius opinionem, vt
per ipsum est videre in *cod. priuileg. 66.
versic. contrarium tenent.*

Vt satisfaciam inductioni factæ de
coniuncta persona ad Ecclesiam, memi-
nisse oportet, quod *Panormitan. & alij
in cap. filius eod. tit. & Iason in l. cum
34 alienam, C. de legat.* asserunt coniun-
ctam personam intelligi ratione sangui-
nis, & ideo non comprehendi Ecclesiã,
& ad *glos. in l. si res obligata*, dicimus,
quod non loquitur de Ecclesia, sed de
coniuncta persona, & quando aliter di-
ceret, effect intelligenda secundum di-
stinctionem à nobis superius allatam,
hoc est, quando onus absorberet inte-
gram rem legatam.

Non obstat *decisio de Francis 547.*
quia dispar est casus, ibi namque lega-
35 tum fuit in totum euictum, quod non est
in casu nostro, quinimo illa *decisio* con-
firmat nostræ distinctionis præcedus pro-
pè enucleatam.

Ianuarini Grossus.

Additio. Fundo legato si hypotheca incha-
derat, vel usufructus non erat testatoris
hæres luere tenetur, & onus redimere.
*Aluarard. de coniect. mens. sefat. lib. 4.
cap. 1. num. 64.* & quod legatum factum
à testatore rei non iux, licet sit nullum,
si in eo habet aliquod ius censetur illud
ius relinqui, probat; *Molles. de con-
tract. tom. 2. tract. 13. cap. 5. num. 71.*
& onus soluendi censuum fundi relicti,
vel ad hæredem aliquando, vel ad lega-
tarium spectat, non tamen fauore pie
causæ legataria, nam tunc ad hæredem
spectabit, dixi probando in *Summa pri-
uileg. piarum causarum priuileg. 188.*
conferunt hijs tradita per *Charl. con-
trouers. forens. tom. 1. cap. 70. Caren-
variar. resolut. in resol. 16. per totum.*
Nec pro confirmatione dictorum *L. C.*
præstantissimi Ianuarij Grossi Thoro.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

- 1 *Compensare, & soluere nihil refert.*
- 2 *Compensare est soluere.*
- 3 *Qui compensat, censetur realiter solu-
uere.*
- 4 *Compensatio solutio est.*
- 5 *Compensatio quando intelligitur facta.*
- 6 *Compensatio est facta solutio.*
- 7 *Compensatio fit per contrapositionem
partitarum.*
- 8 *Contrapositio partitarum permittitur
mercatoribus approbatis.*
- 9 *Libris mercatorum non creditur, si
alia diuersa ultra mercaturam
continent.*
- 10 *Statutum permittens, quod libris mer-
catorum credatur qualiter intelli-
gatur.*
- 11 *Partita descripta in libro, debent esse
conferentes ad mercaturam.*
- 12 *Compensatio non fit ex debitis diuersis
inter diuersas personas.*
- 13 *Compensatio, & extinctio debiti quã-
do dicitur facta, vel non facta.*
- 14 *Hæreditas non adita representat per-
sonam Domini.*

15 Hære-

- 15 *Hæreditas adita definit esse hæreditas, & transit in dominium hæreditis.*
 16 *Hæreditas adita non dicitur amplius testatoris.*
 17 *Hæreditas adita, definit esse hæreditas.*
 18 *Compensatio non admittitur de inderto, cuius dies non efficitur.*
 19 *Compensatio ad hoc, ut fiat dies, debet cedere.*
 20 *Voluntas testatoris est lex.*
 21 *Dolus præsumitur si quis quod facere debet, & non fecit.*
 22 *Tutor præsumitur in dolo, quod non fecit, ad quod tenetur.*
 23 *Administrator tenetur reddere rationes.*
 24 *Administrator tenetur edere libros, nec excusatur dicendo amisisse n. 25. nec sufficit ostendere listam, seu bilancium n. 26.*
 27 *Pater quando tenetur, vel non tenetur reddere rationes filio.*
 28 *Pater conuenitur à filio actione negotiorum gestorum ad reddendam rationem.*
 29 *Dos data ab Auo nepti, an imputetur in legitimam filij: contraria opinio num. 35.*
 30 *Dos non imputatur in legitimam filij ex coniecturis.*
 31 *Auus quando stipulatur dotem, sibi reddi non imputatur.*
 32 *Mentio de patre non facta in stipulatione, nè dos in legitimam non imputetur.*
 33 *Pater quando habet plures filios, dos non imputatur in legitimam.*
 34 *Filius quando est pauper, non imputatur dos data ab Auo nepti in legitimam.*
 36 *Donatio facta inter viuos, non imputatur in legitimam ut fuit decium.*

ALLEGATIO XXXIII.

EX hac facti serie ostenditur post institutionem factam per D. Mariam Lomellina in personas Nicolai, & Io: Fran-

cisci filiorum Iacobi Pinelli, & D. Violantis vxoris suorum nepotum, hoc est pro duabus tertijs præfatus D. Nicolai, ac pro alia tertia parte Io: Franciscus sub conditione augmenti, & multiplici in eorum beneficium faciendum per D. Iacobum eorum patrem Administratorem relictum assignandi tempore, quo à paterna potestate fuerint absoluti, aut vnus ipsorum respectu eius fuisse indè per ipsum D. Iacobum adnotatas quasdam partitas in eius libro ad debitum, & creditum ipsius D. Nicolai, hoc est, ad debitum summæ ducatorum nonaginta millium, & ad creditum summæ scutorum triginta millium, ex hæreditate ipsius D. Mariæ peruentorum pro duabus tertijs subsequuta indè ordinatione facta in testamento ipsius D. Iacobi, vt nempe obseruari, & executioni mandari deberet omne quod receptum fuisset, & esset scriptum in libro ab eo scripto, tam ad debitum, quam ad ereditum, ita quod totum debitum ipsius D. Nicolai quantumcumque esset dissolueretur, & extingueretur, ad eò, quod ipse teneatur solvere, seu conferre eius fratri tertiam partem eius, de quo debitor esset tempore mortis testatoris.

Ex ijs ante omnia comperitur, si inducta videatur compensatio ex dicta contrapositione debiti, & crediti, & si bene compensare, & soluere nihil refert *Afflict. decis. 121. num. 4.* nam compensare est soluere, ita *Surd. decis. 19. num. 1. Maur. Arctin. in tract. de solut. cap. 2. §. 5. num. 7.* & qui compensat, censetur realiter soluere, *Mandell. consil. 501. num. 8.* & compensatio solutio est, idem *Mandell. consil. 704. nu. 2.* quo circa compensatio intelligitur facta quando creditor in vna parte libri se facit creditorem, & in alia debitorem, & est in facultate debitoris in casu prædicto, in qua causam compensare vult, *Præf. decis. 121. nu. 3.*

6 Adhuc tamen talis compensatio dicitur facta solutio, *Surd. consil. 142. nu. 22. consil. 112. num. 56. consil. 82. nu. 4. decis. 161. num. 12. decis. 186. num. 3. decis.*

decif. 191. num. 5. Honded. confil. 48. num. 11. vob. 2. Menoch. de prafumpt. lib. 2. prafumpt. 48. num. 35. Cancer. var. refolut. pars. 2. cap. 3. num. 59. Ludouij. decif. 342. num. 5. Giurbs obferuat. 106. num. 5. Maurus Aret. vbi fupra. Farin. dec. ciu. 650. tom. 1.

- 7 Et fi bene hoc procedere videatur inter mercatores quedam compensatio fieri per contrapofitionem partitarum, vt inquit *Magon. decif. florent. 3. num. 30. Manr. Aret. d. tract. d. cap. 2. §. 13. num. 2. cum alijs apud Anton. de Amat. variar. refolut. tom. 1. refolut. 41. nu. 3.* hoc verificabitur in illis mercatoribus, dumtaxat, quod fuerunt approbati, vt inquit *Genua de feript. priuata lib. 4. tit. de libris mercatorum num. 25.* & vltra alia circa hoc requifita ab eo tradita eorum libris non creditur, regulariter fi alia diuerfa conuertentibus mercaturam contioentur, *Monac. decif. Bonon. 7. num. 23.* & ad hoc fubiunxit *Genua vbi fupra. 10 num. 30.* quod ftatutum dicitans, quod libris mercatorum plene credatur, interpretatur, ac intelligatur dumtaxat in pertinentibus ad mercaturam, & eorum officium, non autem in alijs, & rationes reddit *in fequenti num. & num. 25.* dixit requiri, quod in dicto libro fint defcripæ partitæ, pertinentes ad mercaturam, fiue exercitiũ, de quo tractatur, & non ad aliud, imò fubiunxit *num. 88.* quod expofcitur in ipfo rationũ libro, q̄ fint defcripta data, & recepta, & à quo, & ex qua caufa, vt veritas, & falſitas ex eo deprehendi valeat.

- In cafu autem noſtro non aliter inter mercatores agebatur, ſed inter perſonas qualificatas, neque pro rebus contioentibus mercaturam, & inter diuerſas perſonas, quo fit, vt compensatio fieri non debeat de debito ex diuerſis cauſis, nec de omni debito, & credito diuerſarũ perſonarum, *Mandell. confil. 166. num. 11. vob. 2.* eo quia compensatio, & extrinſico debiti non dicitur facta per ap-

poſitionem partitarum ad nomen debitoris per creditorem adnotatam, non per modum ſolutionis, ſed conſtituendo in eis debitore ſoluentem vt creditorem per modum, vt vulgariter dicitur *dare, & hauere*, vt probat *Anſon. de Amat. vbi fup. num. 2.* prout in factò iſto oſtendebatur.

- Comprobatur prædicta, quod cum hæreditas ipſius D. Mariæ adhuc non fuerat adita per dictum Dominum, Nicolaum dici non poterat bona eſſe quaſita, nam certum eſt, quod hæreditas nedum adita reſepreſentat perſonam Domini, *Mandell. confil. 132. nu. 9.* & per aditionem hæreditas deſinit eſſe hæreditas, & tranſit in dominium hæreditis. *l. 1. §. veteres, ff. de acquirend. 15. poſſ. vbi Gloſ. & Doſt. cum alijs apud Monticul. de inuent. cap. 1. num. 156.* & ſic hæreditas adita non amplius teſtatoris dicitur, ſed bene hæredis, *Bart. in Auth. de non elig. Secund. nub. & talis hæreditas adita deſinit eſſe 17 hæreditas, idem Bart. in l. bona nu. 4. ff. de bon. poſſ.* quo fit vt compensandi animo cum debito, cuius dies nedum venerat legatum factum non cenſetur, plene *Surd. decif. 119. num. 9.* & ſic compensatio non datur cum debito, cuius dies non ceſſerit, *Gratlan. diſcept. forenſ. cap. 224. num. 25.* & compensatio ad hoc, vt fiat requiritur, *19 quod debitum tunc poſſit exigi, Cornaz. decif. Lucenſ. 54. num. 36.*

Ad ſecundum obiectum accedendo concernens ordinem datum ab ipſo l. Jacobo mandante omnia, qua ſcripta ſunt in ſuo libro ſeruari, tam ad debitum, quam ad creditum, & quod attendi, & ſtare debuerat omnibus, & ſingulis in eo contentis, ex quibus videbatur ipſe D. Nicolaus debitor potius quam creditor; Replicabatur nullam eſſe habendam rationem dicti libri; & contentorum in eis poſtquam non fuerat principaliter ſeruata voluntas teſtatoris, quæ lex eſt, *§. diſponat, Auth. de nupt. mandauerat etiam ipſa teſtatrix multiplicari hæreditatem*

tem suam in beneficium suorum nepotum, ut inde de effectibus suis assignaretur multiplicum, de quo nil apparet fuisse gestum per ipsium administratorem, vadè ex hoc videbatur dolius resultari; nam dolius præsumitur in eo; quod quis non fecit id, ad quod tenetur, & scit se teneri, l. tutor, qui reparatorum, ff. de admin. int. l. dolo, ff. ad l. Falcid. Celsus Burgal. de dolo lib. 2. cap. 3. nu. 21. & propterea tutor præsumitur in dolo, qui tenetur ratione officij, & non fecit id, quod tenebatur, sic administratores rerum alienarum eodem modo, quo tutores in dolo præsumuntur, Mascard. de probat. conclus. 139. num. 16.

Et ultra prædicta de iure est comprobatum, quod administrator tenetur reddere rationem administrationis, Berous. conf. 112. nu. 31. volum. 2. Mandell. consil. 369. num. 4. Monac. decis. Bonon. 39. num. 33. Aluta decis. 32. num. 1. Escob. de Ratio. cap. 32. nu. 2. & debet ostendere libros illos, & tradere videndos, & calculandos, Honded. consil. 109. num. 44. volum. 1. Escobar. d. tract. cap. 10. num. 103. ita quod administrator, qui tenetur exhibere librum non excusatur, si iurat illum non habere, sed dimisisse præcise factorem, seu Castaldum, & fuisse deperditum, Honded. consil. 19. num. 26. volum. 1. quod adeo verum est, quod si difficultas, vel impossibilitas inesset in exhibitione librorum, ut ex illo rectè perpendi possint partitæ acceptorum, & datorum non sufficit ostendere libram, seu bilaneum, vel alios libros perfunctoriè scriptos, ut ex Soccin. consil. 24. lib. 1. & in terminis Rota Grenens. 187. Bald. consil. 353. lib. 1. probat Escob. d. cap. 10. num. 70. quo fit, ut cum fuerit relictum multiplicum ex hæreditate ipsius D. Mariz; neutiquam ex ea ipse usus fructus acquiratur, & licet uti administrator bonorum ipsorum esset ipse D. Iacobus, & per consequens ad rationem committentium teneri non videretur, sed

tantum ad bona tradenda; ut inquit Escob. d. tract. cap. 3. num. 23. tamen subdit ibidem si administraverit, ut tutor, vel curator, vel si Castrensia, vel quasi administraverit proculdubio rationem ipse reddere debet. Bart. in l. si quis, §. fin. ff. de neg. gest. sicque pater si administraverit bona filij per eum conveniri potest actione negotiorum gestorum, & tunc fit compensatio de fructibus exactis cum alimentis filio præstitis, optimè Gratian. cap. 252. num. 34. & 35. & sic non de capitalibus.

Restat postremò differere si dos data per ipsum D. Iacobum, D. Iaciatæ filia ipsius D. Nicolai, ac nepti ipsius D. Iacobi Aui imputari debeat, in legitimam filij, ita ut conferri debeat, nam & si iuxta communem traditionem DD. asserentium imputare debere, post Valasc. in praxi part. cap. 13. num. 24. & Consil. Pascal. de vir. patr. potest. part. 2. cap. 7. num. 17. & 28. cum alijs apud Mangil. in tract. de impus. & de tract. qu. 20. Paul. Bellon. in tract. de potest. eorum, quæ in contin. sunt lib. 1. cap. 183.

Ahuc tamen id limitare videntur, secus esse quando ex coniecturis contrarium apparet, post Gamba decis. Luis. 34. numer. 2. Mangil. cod. tract. quest. 21. num. 32. Prima siquidem coniectura elicitur quando Avus stipulatus esset dotem ab eo datam sibi restitui, quoniam tunc dos in legitimam patris non imputabitur, latè Mangil. eodem tract. loco supra citato num. 22.

Secunda, quando in stipulatione constitutæ dotis nulla fuerit facta mentio de patre neptis, quo casu non imputabitur in legitimam filij, Merlin. in tractatu de legitima, quest. 7. num. 17.

Tertia coniectura est quando Avus plures filios haberet, & dotaret filiam unius filij, Merlin. d. tract. quest. 10. num. 21. & Mangil. cod. tract. quest. 21. num. 39.

Quarta coniectura est quando filius
 eilet pauper, quo casu ipsa dos, sic data
 34 non imputaretur in legitimam filij,
Mangil. cod. tract. quæst. 19. num. 2. &
melius quæst. 20. num. 8. Merlin. cod.
tract. lib. 2. art. 2. q. 10. nu. 7.

Nam hoc casu Auus tenetur ne-
 ptem dotare, post *Fontanell. de pact.*
nupt. claus. 5. gl. 3. num. 1. Mangil. d.
tract. quæst. 21. num. 58. statatur Lu-
lius Capone quæst. legal. de solut. ma-
trim. q. 4. nu. 71.

Hæc omnia concurrerant conie-
 cturæ in præsentis facti, at in summa
 hanc negatiuam sententiam sequatur,
 35 *Molfes: ad Consuetud. Neap. part. 3.*
quæst. 18. num. 8. ex Peregr. Mascard.
& Farin. ibi relatis afferentibus non
 aliter in legitimam filij imputari do-
 tem ab Auo nepti datam, cum præsu-
 matur illi data propter affectionem, &
 amorem, quem erga illam Auus præ-
 sumitur habere, & sicque dos ab Auo
 data contemplatione neptis, & non
 filij non confertur, nec computatur in
 legitimam filij, *Gama ubi supra nu. 9.*

Et sic pariter in donatione facta
 per Auum eidem nepti non esse impu-
 36 tandam in legitimam filij cum tales
 donationes factæ inter viuos non
 imputantur, nec conferuntur in diui-
 sione, & quemadmodum in filio pro-
 cedit, ita in nepotibus, decisum tradit
Seraphin. decis. 568. quem sequatur Mer-
lin. d. tract. d. lib. 1. quæst. 29. à num.
41. late Cutell. in tract. de donat. con-
templat. matrimon. tom. 1. tractat. 2.
discurs. 1.

Hæc sub breuitatis compendio re-
 collexisse sufficiunt pro veritatis inda-
 gatione saluo semper meliori iudicio
 iuris peritorum, qui, &c.

Ego V. L. D. Io: Antonius Parisius
 Baro Panisoculi visis doctissimis al-
 legationibus libenter subscripsi.

In suprascripta consultatione à D.
 Io: Baptista Thoro exarata non est
 quid addendum, etenim ea, quæ præ-
 stat doctrina, & eruditione clientis iu-
 stitia insinuat, qua de re meum præ-

beo calculum iurique consonum cen-
 seo, sicut cætera scripta posteritati
 commendata, ex quibus dati euadere
 potuimus, vt in fidei Ego Franciscus
 Maria Pratus me subscribo.

Supradicto iuris responso edito
 per doctissimum, ac celeberrimum
 I. C. nostra tempestate satis commen-
 datum libenter adherere tanquam va-
 lidè iuri consono, & rationibus, & au-
 thoritatibus munito, vt in fidem sub-
 scriptione requisitum, Ego Io: Fran-
 ciscus Marotta I. C. Neap. patritius
 Tarentinus, & eques subscribo.

Supradicto iuris responso exarato
 per D. Io: Baptistam Thoro I. C. do-
 ctissimum, & nemini secundum me
 subscribo. Ego Vincentius Ser-
 gius.

Visis supradictis doctissimis ex mo-
 re allegationibus non habeo quid ad-
 dere, & libenter me subscribo. Ego
 Berardinus Salsus.

Sat satisque esse in hac re consi-
 lium præbuisse D. Io: Baptistæ Thoro
 integerrimum currenti sæculo fami-
 geratissimum I. C. sed vt sensum quo-
 que nostrum, licet minimum impar-
 tiamus libentissimè eiusdem superius
 fundante sententia nos subscribimus,
 die 29. Augusti 1652. Io: Hieronymus
 de Philippo.

S V M M A R I V M.

- 1 *Metus quilibet abesse debet, sãm in ma-*
trimonio caruali, quã spirituali.
- 2 *Actus professionis est contractus inter*
Deum, & hominem.
- 3 *Actus metu factus irritatur.*
- 4 *Profectio facta per metum irritatur, &*
num. 9.
- 5 *Ingressus liber erit habendus ad reli-*
gionem.
- 6 *Libertas si in aliquo laeditur actus cor-*
ruit.
- 7 *Metus species multifariam consideran-*
tur.
- 8 *Alimentorum denegatio, vel mortis*
comminatio paria sunt.

- 10 *Credendū est principali profittenti religionem.*
 11 *Actus difficilis probationis coniecturis probatur.*
 12 *Testes consanguinei, & affines admittuntur, & quando.*
 13 *Domeſtici teſtes quando ſunt examinandi.*
 14 *Domeſtici teſtes de auditu faciunt probationem.*
 15 *Deciſio cauſa profeſſionis facta per metum, & 16.*

ALLEGATIO XXXIII.

Pro Fratre Nicolao de Neapoli, contra Venerabile Monasterium S. Iohannis ad Carbonerum super nullitate Professionis.

Sic igitur facto præmissis facilis est probanda conclusio, professionem emissam per Domiacum Antonium Ferrarò, in Cõgregatione Carbonariz Fratrem, Nicolaum, tunc nuncupatum minus validam, & inefficacem fuisse, utpotè nulla prorsus accedente in ea voluntate, quinimò expressa resistente voluntate; Voluntas autem in huiusmodi actibus à iuribus expectata adèd libera requiritur, ac soluta, ut omninò metus quilibet abstet ab eis, prout sic docuerit in matrimonio carnali, *Iurisconsultus in l. 1. ff. de eo, quod met. caus.* ac statuerit Summus Pontifex in spiritali, *in cap. 1. extra eod. tit.* quæ quidem matrimonia ad effectum illa irritandi per metum à factis Canonibus parificatur, *cap. notificasti 33. quest. 5. cap. veniens de spons. secūdum quæ pluries Romanam Curiam sic decreuisse testatur, D. Episcopus Ricc. in prax. decif. 253.* ea nempe ratione, quia cum actus professionis sit quidam contractus inter Deum, & hominem, quo peracto non licet ab eo discedere, *Aubens. de Monach. coll. 1. idemque Ricc. in prax. resolut. 311. num. 2.* quemadmodum interueniente metu in contractu, actus ille

irritatur, *l. 1. §. qua oneranda, vbi DD. & præceteris Bald. ff. quar. rer. act. non datur. Caball. Millelog. 786. Gramat. decif. 103. num. 62. & seq. usque ad num. 68. Cappy. decif. 95. num. 5. Ludovic. decif. Lucens. 18. Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 8. num. 24.* sic facta professione per metum inanis est illa dijudicanda, *Panorm. in cap. 1. de probat. Sebass. Medic. de casu fortuis. part. 1. quest. 7. num. 62. Tusc. in verbo metus conclus. 221. num. 1. 14. & 22.* his accedat, quod dum ad Religionem adeo liber sit habendus ingressus, ut omnis metus abstet suspicio, *cap. cum proclius 20. quest. 3.* ac de substantia actus requiritur, *Boss. in tit. de plurib. violent. num. 79. Casar de Grass. decif. 2. de bis, qua metus causa sunt. Ricc. resolut. 211. num. 2.* quoties libertas in aliquo læditur actus corrumpit, *Parif. consil. 2. num. 29. & consil. 53. num. 49. Falm. in cap. propterea num. 35. de spons. Menoch. consil. 2. num. 170. volum. 1. Alciati. consil. 5. Socini. lun. consil. 77. num. 20 volum. 1.* quam sententiam communem dixit *Suar. commun. opin. in verbo metus.*

Quamvis autè multifariam à DD. forma metus diuidatur, attamen omnes conueniunt, quod quoties inconstantem virum cadere potest, sufficit ad inuadendum actum; Species autè illius in proposito plures enumerat, *Lessius de iust. & iur. lib. 2. cap. 17. dub. 6. in princip.* inter quas potissima est comminatio mortis, *cap. 1. de bis, qua vi metusque caus. mutilationis, atrocis cruciatus, amissionis omnia, vel maioris partis bonorum, minarum, & maletractationis, prout diffusè habetur tot. tit. ff. & C. de bis, qua vi, &c.* Vnde cum ex superiori facto sit compertum, grauiora ex prædictis in casu conuenisse, ac signanter denegationem alimentorum, quæ nedum mortis comminatio, sed illatio dici potest, per *sex. in l. 4. ff. de lib. agnosc.* non est ambigendum quin ex tali metu, actus professionis sit habendus pro irrito, inua-

inualido, & inefficaci, eoque iustius cum prædicta omnia ad professionem extorquendam fuissent à Patre ipso patrata iuxta terminos d. S. qua oranda, ac l. pen. ff. de sur. ac utrobique tradita per DD. & Pacian. consil. 54. Dian. tract. 5. Miscell. ref. 20. part. 3. Honded. consil. 29. numer. 17.

Nec officit ad metus probationem admiffæ restes consanguineos, & affines, nam licet in factò constet cuncta benè probari per testes ceteros omnique exceptione maiores, nihilominus ad exuberantiam fuerunt reproducti prædicti Affines, & consanguinei, non quod eorum fidei sit aliquid derogandum; sed multò apprimè deferendum, quippè quia si sola iurata confessio principalis, se nunquam habuiffè animum profitendi credenda est, cap. significasti de homic. ubi glos. & rursus glos. sollempnis in S. item si quis el secundo iussit. de act. Abbas in cap. penult. numer. 7. de raptor. Ricc. decis. 182. num. 2. in fine part. 1. cum tota vis actus dependeat à voluntate, & animo agentis, qui vtpotè difficilis probationis coniecturis, & præsumptionibus demonstratur. Innumeri traditi per Pascal. de virib. patr. potest. par. 3. cap. 2. num. 38. quanto magis, ubi necdum depositio iure iurando vallata, sed consanguineorum, & Affinium testium Sacramento munita, interuenit attestatio?

Quod verò talium depositiones nõ sint respucndæ præter ea, quæ tradiderunt DD. in l. consensu per illum text. C. de repud. quod quando factum aliter haberi non potest, vel non de facti cili potest probari, Domestici testes admittuntur (quod in casu optimè congruet) dum sæua illa patris verberatio, ac minz illæ, diraque tractatio paternum modum, ac ferè humanum excedentes, vtpotè de iure punibilia, non poterant nisi clam, ac semotis arbitris patrari, vt propterea Domestici, Affines, & Consanguinei omni exceptione maiores iustè extimandi.

Fräsb. dec. 538. Mascard. Gabriel. Viu. Velsq. & alij, quos refert Viscont. in addit. ad d. dec. 136. Benint. dec. 43. num. 3. & 10. Memoc. de arbit. quæst. 73. num. 32. Ricc. decis. 217. & 218. num. 4. part. 1.) Nihilominus in propria specie nullitatis professionis. Franch. decis. 538. Mascard. Gabriel. Viu. Velsq. & alij, quos refert Viscont. in add. ad d. decis. 538. Benint. decis. 43. in fine, & Consanguineici admittuntur, ad instar causæ nullitatis matrimonij, cap. videtur de his, qui matrim. accus. poss. imò quod maius est, adhuc de auditu faciunt probationem, ex Decis. Rot. 1119 part. 3. & Ricc. d. decis. 182. num. 3. præsertim vbi agitur de metu violento, prout est in casu, ad quem probandum sufficiunt coniecturæ, Paris. consil. 134. lib. 4. & consil. 382. num. 12. idemque Ricc. sapè citatus dicta resolut. 411. in fine, & Boer. omnino videndus, in decis. 101. qui loquitur de metu illato in Camera, ità vt nominatim desint doctrinis per cum relatis.

Ex quibus omnibus currenti calamo congestis ritè speratur professionem prædictam nullitèr emissam censeri debere, melius tamen ex eis, quæ optimè subdet Reuerendissimus Dominus, eiusque Doctissimi Collegæ, quibus annuo adducta in simili materia metus, in causa Reucrendi Didaci Basso, pro quo fuit decisum, nè incidam in adagio illo Theaur. decis. 172. ante num. 3. in fine.

Occidas miseròs crambè repetita Magistros.

Per hanc nostram diffinitiuam sententiam, quampro Tribunali sedente, etiam de voto Congregationis habitæ coram Eminentissimo Domino Cardinali Philamarino Archiepiscopo Neapolitano sub die 15. instantis mensis Decembris, ferimus in his scriptis, dicimus, decernimus, pronunciamus, & declaramus. Professionem per dictum Fratrem Nicolaum per vim, & metum emissam cadentem inconstantem virum in dicta Religione

Sancti Ioannis , seu Congregatione
Sancti Ioannis ad Carbonaram, & ad-
uersus illam, seu illius nullitatem in-
fra quinquenauium reclamâtem fore,
& esse nullam, & inualidam, ac nullius
roboris, & momenti esse, prout præ-
senti nostra diffinitiva sententia illam
nullam, & inualidam, ac nullius robo-
ris esse declaramus, & proinde (stante
nullitate prædicta) dictum Fratrem
Nicolaum Religionis prædictæ atri-
ctum non esse, ac habitum regularem
dimittere, & ad sæculum redire, & in
paternis, maternis, aliisque sibi legiti-
mè obuenientibus bonis succedere,
posse, & ità dicimus, decernimus, pro-
nunciamus, declaramus, & diffinitivè
sententiamus non solum isto, sed &
omni meliori modo, &c.

Ità pronunciaui Ego Gregorius Pecce-
rillus Vicarius Generalis.

Ità pronunciaui Ego Frater Ioannes Ba-
ptista de Anchora Prior.

Die Lunæ 20. mensis Decembris
1649. Neap. lecta lata, &c.

Anellus Rotundus pro C. Actorum Ma-
gister, &c.

Hæc sub tutela Magnifici Francisci
de Laurito I. C. Neap. & Aduocati
Neap. Francisci de Laurito senioris si-
militer I. C. & Aduocati celeberrimi
Almi Collegij Neap. Senatoris Vice-
que Cancellarij meritissimi, ex Mi-
chael filio, Nepotis.

S V M M A R I V M.

- 1 *Differentia offertur inter cessionem modico soluto pretio, & inter cessionem partim soluta, & partim donata, & num. 7.*
- 2 *Actio datur cessionario pro summa soluta tantum.*
- 3 *L. ab Anastasio, C. mand. declaratur.*
- 4 *Intellectus l. ab Anastasio, & l. per diuersas, C. mand. referuntur.*
- 5 *L. per diuersas quando procedit.*
- 6 *Doltrina l. ab Anastasio, & l. p. diuersas est fraudibus obuiare.*
- 8 *Statutum loquens in casu simplici non*

procedit in casu mixto.

- 9 *Prohibitio non procedit in cessionario, cui ex necessitate fit cessio.*
- 10 *Causa vexandi qua sit remissiuè.*
- 11 *Ignorantia in facto proprio nemo excusat.*
- 12 *Cessio facta erronno possessori ignoranti non excusat.*
- 13 *Nemo facit meliorem suam conditionem per possessionem vitiosam.*
- 14 *Possessio acquisita per intrusionem nil operatur.*
- 15 *Euentus formatur à primordio tituli.*
- 16 *Origo obligationis, non titulus actionis consideratur.*
- 17 *Origo nanciscenda possessionis inspiciatur non ratio retinenda.*
- 18 *Commodum ex malitia non percipiendum.*
- 19 *Possessio iure familiaritatis non acquiritur.*
- 20 *Cessio facta pro modico pretio dicitur simulata.*
- 21 *Simulatio arguitur ob modicitatem pretij.*
- 22 *Simulatio resultat quando actio pro parte ceditur, & pro parte donatur.*
- 23 *Simulatio colligitur ex titulo nõ vero.*
- 24 *Cessio quando fit ex necessitate uti possessori, tunc etiam modico pretio operatur.*
- 25 *Ius congrui non datur quando res empta hodie, donatur cras, sed donatio debet esse vera sine fraude n. 26.*
- 27 *Simulatio per coniecturas sufficientes probatur iuxta Iudicis arbitrium.*

ALLEGATIO. XXXIV.

In causa Pauli de Medio Capite, cum
Francisco Antonio, & Raphaele de
Pito.

Iuris regula est cessionarium magne
quantitatis modico soluto pro sum-
ma tantum soluta agere posse in odium
redemptorum litium. l. per diuer-
sas, & l. ab Anastasio, C. mandati;
Vndè cum Fratres de Piro modico
soluto maioris quantitatis cessionem
obtinuerint ab V. I. D. Nuntio de Piro
pro summa verè soluta cessionis com-
modo

modo vti tantummodo posse concludimus.

Non obstat, quod prædicti fratres opponunt, dum dictarum legum poenam non procedere aiunt contra possessorem modico soluto possessionis tuendæ causa, cessionem obtinet, vt *In d. l. per diuersas* innuere videtur, cum nullo pacto possit in casu nostro praticari ex pluribus, & primo differt, namque cesso totius quantitatis modico soluto; de qua *in l. per diuersas* ab altero modo cessionis factæ pro summa tantum soluta datur actio cessionario, quærit ibi *Glos. in verbo quam alius causis* pro restanti quantitate cessa quis ager, & respondet, ager cedens vt *in l. seq. secundo casu in sequenti l. ab Anastasio* Iustinianus Imperator asserendo ab inhiantibus alienis rebus, & fortunis multas excogitatas esse fraudes, quibus optima Anastasij Imperatoris dispositio elidebatur contractus fraudulentos declarat, & poenas contra eos statuit; dum enim simpliciter Anastasius decreuerat *in l. per diuersas* cessionem valere pro summa tantum soluta, & pro reliqua summa cessione fieret pro summa partim soluta, & partim donata, quandoquidem cum non reperiretur vetitum ab Anastasio, & eundem produceret effectum fraudulentam, & prohiberi huiusmodi cessionem declarauit *Iustinianus ind. l. ab Anastasio*, & in poenam fraudis annullando has cessiones cum donatione mixtas decreuit pro summa donata, & non soluta, neque cessionarium, neque cedentem agere possent id, quod prius nullatenus ab Anastasio prouisum reperiebatur. Hinc vbi Aduersarij allegant *l. per diuersas* non procedere contra possessorem intelligant, oportet in illa cessione, prout *dicta l.* loquitur, nempe in cessione totius quantitatis modico soluto, vbi pro restanti quantitate agere potest cedens, vt *glos. sibi* declarat secus in cessione fraudulenta, qualem declarauit *Iustinianus in d. l. ab Anastasio* cessionem cum

donatione mixtam, & vbi pro summa donata cedens, & cessionarius amplius agere non possunt, anima enim, mens, & medulla dictarum legum fuit tantummodo fraudibus obuiandi, prout communis est scola, ibi *Petr. de Bella pertic. Odoff. Bart. Bald. Castr. Salyc. & aliorum*, vnde cum *l. per diuersas* loquatur in simplici cessione totius quantitatis modico soluto, & *l. ab Anastasio* procedat in cessione mixta, vbi cedens partim cedit, & partim donat, sequitur dispositionem, *l. per diuersas* non procedere in terminis; *l. ab Anastasio*, ex quo lex, seu statutum loquens in casu simplici non comprehendit casum mixtum, vt ad litteram est *text. in l. cum passam, §. prescriptione, ff. ad l. Iul. de Adult.* statuerat enim *Iurifconsultus in l. mariti, §. praterea, & §. hoc quinquennium, ff. eod. tit.* Crimen stupri adulterij, vel lenocinij quinquennio deleri, quærit deinde *Iurifconsultus in d. l. vim passam, §. prescriptione*, an crimen adulterij cum stupro mixtum exceptione quinquennij sit deletum, & determinat quod non, ex hoc colligimus legem loquentem de casu simplici non procedere in casu mixto, quinquennium enim quod debet adulterium, vel stuprum, vel lenocinium, non debet adulterium mixtum cum stupro comprehendere.

Secundo, si finalis ratio fuit tantummodo fraudes, & calumnias euellendi conclusionem vno ore admiserunt DD. prohibitionem non procedere in eo cessionario, cui de necessitate iuris sit cessio, *ad reg. l. si fideiussores, §. si item respondit, ff. de si desuff.* tunc enim, quia ex præcedenti iusta causa, fit cessio, cessat præsumptio calumniæ, & valida est cessio, quod secus est in cessione voluntaria, & quæ fit causa vexandi, vt perbellè declarat *Reg. de Ponte consil. 77. lib. 1. & iterum consil. 84. nu. 5. lib. 2.*

Indè oritur, vt ibi post Instantiam Caterinæ de Fenitia 26. Ianuarij 1624. pro exhibitione bonotû dictis de Piro

CUM

cum cautione relaxandi, rãta temeritate, ac mendatio suffulti replicauerunt dicti fratres bona esse propria, & super hoc lis fuerat contestata per dationem termini 13. Maij 1624. & per annos ferè 23. dilatata fuit expeditio caufe, in manifestam calumniam dicti fratres inciderint, quare dum postea cessio sequitur eis non suffragatur, tanquam calumniosis, quibus expressè, iura prædicta aduersantur, & DD. omnes declarant.

Nec prodest allegare ignorantiam iuris, quippè quia ignorantia est in factò
 11 proprio, à qua nemo excusatur, *l. item quæritur, §. si falso, & l. sed addes, §. 1. ff. locat. l. cum falsum, ff. de acquir. heredit. &* quatenus esset in iure, adhuc facta publicatione, nemo excusatur teste, *Afflicti. dec. 59. Surd. dec. 262. numer. 11. Reg. Capyc. Latro dec. 65. per totam, ex*
 12 quo fit, vt cessio erroneo possessori, etiam ignorantia iuris non profit, prout in proprijs terminis, *l. per diuersas, & l. ab Anastasio, concludit Reg. de Ponte præcitato consilio 84. num. 6. vol. 2.*

Tertio mediante vltimo decreto S. C. fuit saltim virtualiter declaratum bona prædicta esse hæreditaria, sed ex declaratione partis fuit expressè acceptatum, indè possessio fratrum de Piro redditur vitiosa, ità vt non amplius eos possessores, sed intrusos nuncupemus,
 13 nam per vitiosam possessionem meliorè conditionem suam nemo facit, ità *Imocent. in cap. nihil num. 4. de elect. &* hanc
 14 possessionem vitiosam, per intrusionem acquisitam nihil operari, nomen, & effectum possessionis non fortiri docet, *Reg. Salernit. dec. 56. num. 11. & Bald. ait in l. 1. num. 13. C. de testament. possessorem iniustam nihil operari in ijs, quæ iuris sunt.*

A primordio enim tituli posterior fir-
 15 matur euentus, *l. fin. C. de impon. lucrat. descript. lib. 10.* & origo obligationis,
 16 non titulus actionis consideratur, *l. 3. C. ad S. C. Maced.* origo nanciscendæ pos-
 17 sessionis inspicitur non ratio retinendæ, *l. clam possidere, ff. quod vi, aut clam,* ex quibus si vitiose possessio in aliquem

peruenit tenutam confirmandam non esse tradidit, *Cacber. dec. Pedemont. 34. num. 26.* & primordium tanquam principalis propositum debet attendi, *l. si quis nec causam, ff. si cert. petat. l. quaritur, ff. de stat. homin. l. 1. ff. de orig. iur. cum similibus.*

Quarto, si mens, & Imperatorum intentio omnis directa fuit calumnijs malignantium obuiandi, quæ maior vnquam considerari poterit calliditas aduersariorum, vbi calumniosè, & temerè per annos 23. dilatata expeditione caufe, postquam succubuerunt ad effugiendum depositum cessionem impetrauerunt à credito-
 18 ditore modico soluro, & comodum percipere intendunt ab eorum nequitia, contra *text. in l. 1. §. si quis tamen, & S. filius, ff. de vi, & vi arm. cap. ex literis de dolo, & contum. cum similibus.* & totam hanc materiam in coniecturis, & præsumptionibus versari dixerunt, *Fulgos. Salyc. Castr. & alij in d. l. per diuersas.*

Quinto, vbi possessionem iure proprio non habent aduersarij, quando gratiosius procederemus, alium titulum non haberent, quâ iure familiaritatis, & ad-
 19 huc per illum possessionem non acquiri docet, *text. in l. quod iure familiaritatis, ff. de acquir. poss. Alex. in l. si certis annis, & ibi Salycet. in fine C. de pact. Grat. discept. forens. cap. 450.*

Ex quibus omninò concludimus cessionem non prodesse vltra summam solutam, non possessoribus, sed intrusis temerè, & calumniosè, & cum mendacio ad finem euitandi solutionem rerum per eos acceptatam vexationem litis per annos 33. Cætera suppleant.

Ad comprobationem Conclusionis Domini Consulenti, & asserenti cessio-
 20 nem factam pro modico pretio, vt præsumatur simulata sequuti sunt eandem opinionem, *Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 129. num. 1. Anton. Gabriel lib. 2. tit. de action. conclus. num. 2. Canc. variar. resol. lib. 2. cap. 13. num. 74.*
 21 Item ob modicitatem pretij arguitur simulatio, *glos. in c. ad nostram de empt. cum alijs apud Carenam præf. resolut.*

in

in resolut. 22. Surd. dec. 34. nu. 1.

S. militer quando pro parte actiones essent cessae, & pro parte donatae, ut quoque simulatio resultat iuxta dispositionem, *l. fin. C. mand. pariter idem probant Menoch. ubi sup. num. 17. Anton. Gabriel. ubi sup. num. 43. Soecin. l. un. conf. 97. num. 71. volum. 2. Cancer. ubi sup. num. 76. Anton. Fab. in eius Cod. lib. 4. tit. 29. defn. 5. Farinac. de simulat. & falsit. quest. 163. num. 99. & seq.*

Simulatio etiam colligitur ex titulo non vero, quo facta fuit cessio, *Menoch. ubi supra num. 29. Anton. Gabriel. ibi num. 2.*

Cessio quando fit ex necessitate uti possessori, tunc etiam modico dato operatur, quoad finem agendi, *Cossa de remed. subsid. remed. 36. num. 2.*

Prædictis addenda sunt, quæ dicuntur in donatione facta de re empta ad cuius tantum ius congruam, nam licet sit permiffa talis fraus ex vulgato illo dicto hodie emo, & cras dono, *ut per Napodan. in consuetud. si quis emis de iure congrui num. 42. ubi Addentes lit. A. & B. adhuc tamen donatio facta debet esse vera, & non simulata, & sine fraude, ut ibidem probat ex multis Scipio Buccin. in addit. incip. hodie emo, sequitur D. Reg. Capyc. Latr. dec. 46. nu. 5.*

Et in summa talis simulatio per coniecturas sufficientes probatur, *Honed. consil. 32. nu. 20. & consil. 46. num. 11. vol. 1. latè Mascard. de probat. concl. 1270. num. 23. iuxta Iudicis arbitrium, Surd. dec. 23. num. 17. Honed. consil. 46. num. 13. som. 1. Mascard. de probat. concl. 1231. nu. 9. & 13.*

Io: Baptista de Thoro I. C. Neap.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Contractus alienationis rei Ecclesie requirit assensum, alias esset ipso iure nullus.*
- 2 *Forma iuris si non fuerit servata in alienatione rei Ecclesie nullum habet effectum alienatio.*

3 *Res Ecclesie alienata sine assensu non potest retineri in foro conscientiae, nec praescribi potest nu. 4.*

5 *Assensus in re solita alienari, an requiratur.*

6 *Clausula reservationis assensus, conditionem importat.*

7 *Reservatio assensus conditionalem actum facit.*

8 *Exceptio de assensu non habito solum Ecclesie competit.*

9 *Nullitas contractus Ecclesie ad ipsam spectat allegari.*

10 *Ius nulliter acquiritur in contractu conditionali.*

11 *Conditio nil ponit inesse.*

ALLEGATIO XXXV.

Supponitur, quod elapsis annis fuit res cõcessa in emphyteusum sub annuo Canone à Prælo anteceffore V. I. D. Joanni Martini, & alijs fratribus de Gaudiofi, tam pro se, quam pro suis heredibus, & successoribus sub Canone certæ quantitatis, post aliquod tempus inter se partes concordarunt de augendo Canone prædictum, reservando tamen assensum Apostolicum infra sex menses determinatos procurandum, ita ut non aliter valeret talis contractus, nisi prius præfatio assensu prædicto; sed quia nunquam fuit procuratus prædictus assensus prædicta pars nunc prætendit pro Ecclesia, quod illa quantitas, quam promissit augere in secundo instrumento emphyteotico teneatur præstare. Pro parte tamen aduersa scilicet pro illis de Gaudiofo asseritur, quod talis secundus contractus nullum habuit effectum, cum fuerit celebratus sub conditione assensum impartendi infra tantum temporis spatium, quod postea non fuit factum, quaeritur nunc, quid iuris; in quo quidem dubio quaesito de voto.

Respondeo nullam habere pro se retentionem Prælatum Ecclesie, siue eius Procuratorem pro illo Canone constituto in secundo instrumeto, probatur; quia contractus emphyteoticus, siue alienationis bono-

bono-

bonorum Ecclesie requiritur de forma alienus, ita vt sit ipso iure nullus, vt in *cap. sine exceptionibus 2. quas 2. cum glos. in Clement. 1. de rebus Ecclesie nō alienandis*, quæ forma iuris si non seruetur in alienatione prædicta; ita & taliter vitatur, vt si nullum habuerit effectum.

2 per *text. in d. Clement. 1.* quia cum talis contractus deficiat in forma per consequens nullus est; inō non potest rem tenere in bona conscientia sine titulo, teste *Rodoano in tract. de rebus Ecclesie non alienandis in rubr. 30. cas. 6.* quam quidem rem sic possidens præscribere nequit, teste *Rodoano ubi supra num. 11.* quod cum in casu nostro sit factus contractus siue auctoritate Principis, per consequens nullo modo valet, sic non tribuit ius Ecclesie.

Quid si dicatur per Prælatum prædictum, quod assensus in hoc casu nullo modo requiritur, cum sit res solita alienari; inō de facto alienata reperiebatur, tunc dico, quod vera est conclusio, quod in re solita alienari nullus requiritur assensus, vt dixit *Rota Romana pluries teste Riccio in praxi part. 1. resolut. 26.* tamen procedit suæ conclusio, quando illud solitum non alteratur, sed in casu nostro fuit alteratum solitum circa Canonem, cum alijs qualitibus appositis, quod nullo modo tenet concessio, tum quia in casu nostro partes sic contraxerunt in secundo instrumento, vt alienatio non valeret sine assensu prædicto, qui impetrari deberet infra sex menses, vbi notanda conclusio illa generalis, quod in alienatione rei Ecclesie, in qua est reseruatius Assensus Apostolicus cum clausula, alias non valeat contractus; omninō necessarius est, quamuis sine tali reseruatione, non requireretur, quia ista clausula conditionem importat, per *glos. in l. siquidem, C. de except. licet cum cōmuni sic resolutum in Rota Romana*, testet *Riccio ubi sup. resolut. 33.* quia reseruatio assensus conditionalem actum facit, per *glos. in l. item labeo, §. 1. in verbo purè, ff. familia eriscunda, Riccio ubi supra num. 4.* qui querit vtrum in

alienatione prædicta pendente assensu Apostolico lucretur possidens fructus.

Quod si aduersarij dicunt, quod opponere de assensu prædicto non habito sit solum concessum Ecclesie tanquam sibi fauorabile, *text. in l. non eo minus, C. de procuratoribus*, quoniam poterit dicere aduersarij, quod Ecclesia sit manutenda in suo contractu factō, quantum vis nulliter, quia ad ipsam pertinet nullitatem allegare, teste *Cardinale Seraphino decif. 256. & Cardinale Mantica de tacitis conuentionibus lib. 3. tit. 12. nu. 16. Gratian. cap. 202. nu. 23.*

Respondendo dicendum, quod nunc prædicta conclusio procederet quando alienatio facta esset sine reseruatione assensus Apostolici, siue sine vlla conditione expressa, quia quando præfatus contractus taliter est factus, puta conditionaliter, tunc nullum ius acquiritur parti siue Ecclesie, latissime *Riccio in praxi part. 1. resolut. 70.* quia conditio nihil ponit ineffic. *cap. 1. de sponsalibus in 6. & dixit Rota Romana pluries teste Riccio ubi supra cum Barbosa in lib. 3. de iure Ecclesiastico cap. 30:*

S V M M A R I V M.

- 1 *Iudex competens est, dum causa conuentionis non fuerit terminata.*
- 2 *Reconuentio locum non habet coram delegato, quando sine speciali commissione de ea tractari non potest,*
- 3 *Regij Consiliarij sunt Iudices delegati, & non possunt procedere sine speciali commissione.*
- 4 *Laius pro noua causa debet Iudicem Ecclesiasticum adire contra clericum.*
- 5 *Reconuentio denegari debet secundo loco intentata contra clericum.*
- 6 *Reconuentio in causa conuentionis denegatur etiam ad effectum prolegandi iurisdictionem contra non subditum.*
- 7 *Reconuentio secunda denegatur ex iuris dispositione.*
- 8 *Text. in l. Papiinianus, C. de sent. & interlocut. omn. Iud. ponderatur.*

9 *Sermone simpliciter prolato, de primo intelligitur.*

10 *Lex de reconuentione loquens de prima intelligitur, sicuti de electione.*

ALLEGATIO XXXVI.

Pro Clerico Afcanio Scampa V.I.D. contra Mutium de Ponte V.I.D.

Clericus Afcanius Scampa V.I.D. conuenit in S.R. C. Doctorem Mutium de Ponte ad foluendum quasdam pecuniarum quantitates, qui Mutius eundem Clericum reconuenit ad ei foluendum alias quantitates: prætentio Clerici, confitebat in tribus actionibus simul cumulatis, & reconuenio in duabus, vt ex processu in Banca de Amico coram Regio Confiliario D. Thoma de Carleual. feruatis feruandis, fuit Clericus abfolutus ab impetris in reconuentione & obtinuit etiam in eius beneficium, decisionem in vna ex dictis tribus actionibus in conuentione cumulatis, vt ex sententia eiusdem S. C.

Mutius post prædictam decisionem, ex quo remanebat alij duo articuli contra ipsum decidendi, procurata quadam cessione contra eundem Clericum minabatur, etenim cum reconuenire, asserens, quod adhuc Iudex laicus erat competens, dum non erat tota causa conuentionis terminata, *per text. in l. cum Papi-
1 nianus, & Ausbert. consequens, C. de sentent. & interloquit. omn. Iudic.* sed mortè præuentus non voluit intentare prædictam nouam, seu secundam reconuentionem.

Sed eius prætentioem futilem esse, ex inferius dicendis de iure demonstrabimus.

Et primò Mutius procurauit cessionem contra Clericum in eius beneficium, non solum post conclusum in causa conuentionis, sed etiam decisionem primæ reconuentionis, & ex tali cessione oritur noua actio, & causa, & sic egebat noua

2 commissio, & reconuentionio locum non habet coram Iudice delegato, quando

sine speciali commissione de ea tractar, & cognosci non potest, vt post *Soccin. in tract. de mutui petit. col. 12. versic. 2. limitatur. glos. in cap. dispendia, S. Reus de rescript. in 6. per text. in cap. si Episcopus 6. quest. 4. & cap. 1. & cap. 2. de confir. vtil. vel mut. Menoch. quest. 44. num. 11. versic. declaratur primò de arbit. Iud. lib. 1. tenet Petr. Foller. in addit. ad Marant. in Specul. iudicior. de finit. 6. an sit iudicium conuentionale, vel reconuentionale num. 18. versic. limitatur tamen mihi fol. 121. & tenet Ludouic. de dispend. rescript. versic. 2. limitatur, Sed Regij Confiliarij sunt Iudices delegati, & de illis causis cognoscunt, quæ sunt eis committæ, vt post *Carrauis. in Rit. M. C. 265. num. 28. Reg. Ruit. ad prag. 1. in fin. de caus. decidend. probat Regens Capyc. Galeos. controu. Iur. controuer. 58. num. 7. lib. 2.* & legitur in prima prouisione aduersus supplicata, quæ sit à Regio Confiliario, post causam sibi delegatam, ergò pro dicta noua causa debet adire Iudicem Ecclesiasticum petentem ipsius Clerici, ex *text. in cap. si diligenti, S. fin. & ibi glos. in verbo manifestè de foro compet. & cap. Clerici de iudic. cum concord.**

Secundò prædictus Mutius conuen- tus fecerat reconuentionem, & succubuit post conclusum, & ceptum iudicari in causa conuentionis, procurauit cessionem, pro qua intendebat iterum reconuenire, vt ex hoc apparet eius manifesta fraus in præiudicium iurisdictionis Ecclesiasticæ, quo casu etiam reconuentionio denegari debet, non solum secunda, quæ de iure non datur, sed prima etiam Clerico consentiente, vt per *Aufrer. de potestate Iudicis laici, quem sequitur Grass. de effect. clericat. effect. 1. num. 769. versic. sublimata quarto*, nam fraus nemini patrocinari debet.

Tertiò reconuentionio post conclusum, in causa conuentionis negatur, etiam ad effectum prorogandi venditionem contra actorem non subditum Iudici laico, vt latè post *Marian. Soccin. in cap. ex literis extra de mutuis petition. nu. 97. in 6.*

in 6. princ. art. Gomez. in d. cap. dispensa in prima limitatione, Petr. Foller. ad Marant. loco citato nu. 6.

Et dicta prætenfa secunda reconuentione omnino denegatur in iure ex dispositione dictæ legis cum Papinianus, vbi idem Iudex non solum de absolute rei iudicata, sed etiam potest ipsum actorem, si cum inuenit debitorem condemnare, tamen ex ratione decisionis, quæ assignatur ab Imperatore, in fine dictæ legis, his verbis (*cuius enim in agendo obseruat arbitrium, eum habere contra se Iudicem in eodem negotio non dedignetur*) vbi obseruanda sunt illa verba in eodem negotio, idest in eadem lite, & causa; ex quibus intelligitur, in d. *Non agi de diuersis actionibus, & petitionibus*, cum non sit eadem lis, sed diuersa, & sic non de pluribus est accipienda, vt post *Cuiacium ex Alberico in nouella 96. cap. 2.* optime aduertit *Hubert. Giphanius in explicatione dictæ legis cum Papinianus.*

Et sermonem simpliciter prolatum, de primo intelligi, idest primo, atque vno actu consumi, perfici, & finiri, ita vt amplius locum non habeat, vt per *Didac. à Segua in repet. legis si ex legati cau-*

*sa nu. 267. ff. de verb. obl. Albert. Brun. in tract. de reb. dub. ad dubias dispositiones ratione numeri, vbi nu. 3. idem affirmat Euerard. in locis argumentorum à vi numeri loco 97. per text. in l. boues, §. hoc sermone, ff. de verbor. signific. vbi latè Tiraquell. & Petr. Rebuff. qui in materia reconuentionis, quod intelligatur de prima tantum, qua data, denegatur secunda dixit in versicul. 7. Septimo Iudex, qui potest eligere arbitrum, intelligitur de prima electione, & si possit fieri reconuentionio, intelligitur de prima reconuentione, citans *glos. Panor. & alios in cap. fin. de mutuis petis. & ipsū Rebuffum*, sequitur *Bernardin. Vrsinus in tract. de reconuent. cap. 7. num. 1. in fine inducens textum in d. §. hoc sermone.**

Et sic dum cessio fuit obtenta post conclusionem in causa conuentionis, præcedente reconuentione pro alijs actionibus primo loco facta, in qua succubuit, & ex diuersis causis, coram Iudice delegato, & sumus in secunda reconuentione, inanis redditur prætenfa reconuentionio.

Afcanius Stampa V. I. D.

L A V S D E O.

I N D E X

RERVM; SENTENTIARVM; ET Verborum notatu digniorum,

QVÆ IN ADDITIONIBVS AD REGIAS REGNI NEAPOL.
Pragmaticas continentur.

A

A Boreniatura quando facit fidem, pag. 156. n. 11.

Absens excusatur à contumacia post primum decretum, si ante praescriptionem 30. annorum, pag. 33. n. 27.

Absentia allegata non admittitur per procuratorē ad opponendum, pag. 216. n. 76.

Absentiarum species quae sint, pag. 33. nu. 28.

Absentia iuxta causa probata, sententia reuocatur, pag. 34. n. 31.

Abusus detestandus pag. 251. n. 97.

Abusus malum usum significat, pag. 251. n. 98.

Actia à quo scribantur, pag. 54. n. 38.

Actia successori consignanda sunt, sol. 93. n. 36.

Actentata quando reuocantur lite pendente, pag. 8. nu. 12. & pag. 9. n. 21.

Actio mercenaria quomodo dicatur, pag. 51. n. 42.

Actio, qua competit maioribus aduersus minores dignitate in sedendo, pag. 249. n. 85.

Actionem cedere nemo potest lite pendente, pag. 9. n. 15.

Actor dicens velle uti istrumento, tanquam verò si in eo reperitur falsitas, an in totum, an in partem corruat, & an sit simplex declaratio, pag. 144. num. 34.

Actor eligens viam primi decreti, an possit reddere ad dationem termini, pag. 33. n. 23.

Actor quomodo per vniuersitatem constituitur, pag. 158. n. 2.

Actor sequitur forum rei in consil. pag. 201. nu. 5.

Actor tenetur accusare primam contumaciam, ut procedere possit, pag. 32. nu. 10.

Actor veniens reo licentiat, habetur, ac si non venisset, pag. 32. n. 11.

Actore, & reo non comparentibus in iudicio, negligentia cum negligentia excusatur, pag. 34. n. 30.

Actuarius quando est absens, quid sit, pag. 92. n. 21.

Actuarius secundum quam formam expedire debet citationē, pag. 21. n. 34. pag. 25. n. 60. & pag. 26. n. 61.

Actuarij pro quibus actis debent recipere mercedem, pag. 92. n. 22.

Actuarij quando sunt annales, ibid. num. 20.

Adjudicatio datur ubi concurrat possessio, pag. 135. n. 4.

Adjudicatio vitiatu tota, licet sit locus redemptioni, quando missio sit in plus, & facta ad iudicatione non habet locū ius offerendi, pag. 135. nu. 10. limita ibid.

Aduersarius primò in ius vocandus est, pag. 18. n. 1.

Adulatio fugienda pag. 260. n. 194.

Adulatio haud est sine peccato, ibid. num. 197.

Adulatio, qua pariat mala, ibid. num. 196.

Adulatoris lingua, quibus comparatur, ibid. n. 193.

Adulatores, quibus adulantur, ibid. num. 195.

I N D E X

- Aduocatus, an possit lite pendente contra-
bere cum cliente, pag. 82. n. 52.*
- Aduocatus docens clientulum dicere, fal-
sum, ad quid teneatur, pag. 61. n. 10.*
- Aduocatus, & Procurator, studentes dare
dilationes, quomodo puniantur, pag. 99.
n. 33.*
- Aduocatus quando potest recusare, pra-
stare patrocinium, pag. 81. n. 50. & pag.
82. n. 51.*
- Aduocatus quando salarium habere debet
pag. 81. n. 48.*
- Aduocati differentes expeditionem causa,
quomodo puniuntur, ibid. n. 49.*
- Aduocati, ut reddant cliētes securos, quo-
modo curans contrahi, pag. 185. num.
69.*
- Aetas attenditur in delictis, pag. 212. nu.
44.*
- Agere, quid significat, pag. 172. n. 8.*
- Alguzerij gratis debent seruire pupillis,
pag. 166. n. 1.*
- Alguzerij indebitum extorquentes, qua-
pæna puniuntur, ibid. n. 2.*
- Alguzerij possunt detrudere aliquem in
carceres, ibid. n. 5.*
- Alguzerij, quod salarium habere debent,
ibid. n. 3. & 4.*
- Alienari in quibus causis possit res litigio-
sa, pag. 9. n. 18.*
- Alimenta carceratis, quando praestari de-
bent, pag. 229. n. 24.*
- Alimenta naturaliter debentur à patre,
filio sub potestate nato, ibid. n. 23.*
- Amor singularis ad studium requiritur,
pag. 255. n. 141.*
- Amoris conditiones, quæ sint ? ibid. num.
142.*
- Animus decipiendi, quibus modis cogno-
scitur, pag. 178. n. 13.*
- Antiquum factum, quomodo articuletur,
& in praxi, pag. 74. n. 15.*
- Apocæ falsas scribens, quando puniatur,
pag. 142. n. 8.*
- Appellando à maiore ad minorem, nocet
error, pag. 120. n. 38. & pag. 121. num.
73.*
- Appellans ad diuersos Iudices, quando va-
riare, & eligere potest, pag. 121. num.
67.*
- Appellans, debet se defendere apud Indi-
cem appellationis, pag. 120. n. 49.*
- Appellans faciendo aliquem actum coram
Iudice, à quo an denunciare videtur,
pag. 119. n. 23.*
- Appellans, in causa appellationis, an possit
purgare moram, pag. 9. n. 26.*
- Appellans iustificare debet appellationem,
pag. 121. n. 68.*
- Appellans si non admittitur, adeat Supe-
riorem, & causam delegando superior
ad se auocat, pag. 119. n. 31. & 32.*
- Appellans stat sub protectione Iudicis,
pag. 120. n. 57. & 58.*
- Appellantes frustra multantur, pag. 121.
n. 70. & 72.*
- Appellantes primò non admissibantur,
nisi presentatis litteris dimissorij, &
ubi confirmatur sententia ducatorum
200. amplius non reclamatur, pag. 120
n. 55. & 56.*
- Appellare licet à rescriptis falso impetra-
tis, ibid. n. 37.*
- Appellari à laudo, coram quibus debeas,
pag. 109. n. 66.*
- Appellari, an possit ab interlocutoria ca-
pturæ, pag. 116. n. 72.*
- Appellari non potest à sententia lata ab
interdicto Saluiano, pag. 135. n. 9.*
- Appellari quando potest ad Iudicem secun-
darum causarum, pag. 120. n. 47.*
- Appellatio ab interlocutoria quid opera-
tur, & an reuocatur ex eisdem actis,
pag. 119. n. 18.*
- Appellatio non excludit Ius offerendi,
& an possit mutari actio, pag. 120. nu.
51. & 52.*
- Appellatio in quibus casibus non suspen-
dit executionem, pag. 118. à num. 10.
vsque ad 17. pag. 119. à num. 22. vsq;
ad 27. & n. 35. & 36. pag. 122. nu. 79.
84. & 85.*
- Appellatio procedit ab apertura, pag. 118.
num. 8.*
- Appellatio quando fit omisso medio, pag.
120. n. 46.*
- Appellatio, quando interponitur, &
quando currat, & infra quos dies
teneatur appellans presentare proces-
sū, & quid si appellatio, etià differat à
Supe-*

I N D E X

- Superiore, & restitutione in integrum, pag. 118. n. 1. 2. 3. & 4. pag. 120. n. 42. & 44. & pag. 122. n. 81. 82. & 83. & pag. 123. n. 92.*
- Appellatio quibus casibus non ad finem retardanda executionis fit, pag. 137. num. 1.*
- Appellatio si deseritur, non excluditur dicere de nullitate, pag. 119. n. 28.*
- Appellatio suspēdit liquiditatem fructuū, pag. 137. n. 3.*
- Appellatione deserta Iudex quando exequi potest suam sententiam, pag. 119. n. 19. & pag. 121. n. 71.*
- Appellatione interposita omnia manent in suo statu, pag. 121. n. 62.*
- Appellatione interposita infra decem dies, etiam in casu assistentia decretū exequi non potest, pag. 137. n. 4.*
- Appellatione Regni venit Bentsuentum in amplissima significatione, pag. 262. nu. 210.*
- Appellationi est fauendum, pa. 119. n. 33.*
- Appellationis Iudex non potest esse M. C. in feudilibus, pag. 120. n. 54.*
- Appellationis loco habetur iter, arreptio ad Superiorem, pag. 123. n. 87.*
- Appellationis commissio purgat vitium Turpiliani, & nō vitium nullitatis, pag. 118. n. 9. & pag. 120. n. 40. 46. & 50.*
- Appellationum duarū interloquutoriarū, qualis ex eis valeat, pag. 123. n. 93.*
- Appellationum tempora currere, quæ impediant, & excusent, pag. 118. n. 5.*
- Appellatorij libelli, quæ continere debent, pag. 120. n. 39.*
- Appensatus insultus quomodo, & quale, pag. 219. n. 89.*
- Arbiter, & Arbitrator differunt, pag. 109. n. 60.*
- Arbiter, an possit esse testis in causa, pag. 108. n. 49.*
- Arbiter, an possit ferre sententiam partibus non citatis, pag. 109. n. 54.*
- Arbiter cogitur iudicare, & secundū compromissum acceptare, ibid. n. 61.*
- Arbiter ferens sententiam contra formam cōpromissi, an sit nulla, pag. 112. n. 84.*
- Arbiter non potest delegare aliquem loco sui, pag. 108. n. 42. & pag. 113. n. 87.*
- Arbiter, qui dolose fuit arbitratus puniatur, pag. 108. n. 50.*
- Arbiter quo in loco procedere debet, ibid. n. 34.*
- Arbiter tertius electus reddit nouum compromissum, ibid. n. 52.*
- Arbitrarij Iudices, qui dicantur, pag. 10. n. 39.*
- Arbitri acceptato laudo, quæ facere debēt, pag. 110. n. 14.*
- Arbitri, an possint tractare de incidenti emergenti in compromisso, pag. 111. n. 75. 76. 77. & 78.*
- Arbitrij conditio attenditur tempore acceptationis, & eo die currit instantia, pag. 108. n. 27. & 32.*
- Arbitri duo electi quando discordāt, quid faciendum, pag. 107. n. 12. & 20. & pag. 108. n. 30. & pag. 109. n. 63.*
- Arbitri quo tempore procedere possint, pag. 108. n. 28.*
- Arbitrium potestati datum, ad quod extendatur, pag. 109. n. 55.*
- Arbitrium in multianis testibus, quantum extendatur, pag. 71. n. 9.*
- Argumentum ex exemplo validissimum est, pag. 256. n. 159.*
- Arma defensua, & offensua, quæ? pag. 214. n. 58. & pag. 215. n. 62. & 63.*
- Arma impropria, quæ sunt, pag. 214. nu. 59.*
- Arma quæ, comprehendantur in flatuto, pag. 214. n. 60.*
- Arma tractare, ad quem spectat, pag. 215. n. 61.*
- Articuli impertinentes per Fisci patronū in causis criminalibus reijciuntur, pag. 85. n. 3.*
- Articuli impertinentes, quando dicantur, pag. 61. n. 15. & quomodo, pag. 84. n. 1. & pag. 85. n. 2. 4. 5. 6. & 7.*
- Articuli positiones diuersis nominibus nūcupantur, pag. 60. n. 7.*
- Articulorum rubrica, quomodo fit, pag. 60. n. 6.*
- Articulus Item, quod de omnibus prædictis, qualiter ponitur, pag. 68. n. 28.*
- Assensus Regius pro mulierum obligatione, quomodo hodie dispensatur per Colaterale Consilium, pag. 185. n. 70.*

I N D E X

Aſſerenti ordinē eſſe Superioris non credatur, pag. 189. n. 3.
Aſſiſſetes ſive Nuntij ad duellum, quae pana puniantur, pag. 218. n. 84. & 85.
Aſſiſſentia conceditur pro dote, & uſufructu dotis, pag. 135. n. 7.
Aſſiſſentia qua fit, & quam probationem requirat, pag. 135. n. 8.
Aſſiſſentia decretum dicitur affirmatiuū, pag. 137. n. 2.
Auctor laudatus quando eſt certus de lite, an certiorari debeat, pag. 120. n. 9.
Auctor comparens, ſi fuerit oppoſita exceptio concernens perſonam, quo modo proceditur, pag. 131. n. 20.
Auctor laudatus, quando non inuenitur in loco Iudicis, quid fieri debet, pag. 130. n. 6. 7. & 8.
Auctori quomodo denunciatur, pag. 131. n. 21.
In Autorem quis aliquem laudatus, duo requiruntur in denunciatione facienda uidelicet liſem eſſe motā, & petitionē, quam defendat, pag. 130. n. 2.
Audientia teſtium, an committatur in cauſa repulſa, pag. 67. n. 17. & 18.
Audientia teſtium, quando committi debet, pag. 66. n. 5. 6. 10. & 13.

B

B *Atuli, de quibus poſſint cognoscere, pag. 171. n. 3.*
Basili excedentes ſalarium, quomodo puniantur, pag. 171. n. 2. & pag. 172. n. 6.
Baiuli infra quos tempus debent cauſas expedire, pag. 171. n. 5.
Baiuli quomodo debent eſtimari damnum in herba, pag. 172. n. 7.
Baro quis fit, pag. 261. n. 201.
Baro, qua vox fit pag. 260. n. 200.
Barones repraeſentant feudum, & dicuntur eſſe de Regno, pag. 261. n. 202.
Baronia dignitatis feudum eſt, pag. 257. n. 169.
Bellum Campeſtre, & Iudiciale equiparantur in conſ. pag. 201. n. 6.
Bellum Campeſtre, & liſterarium equiparantur in conſ. pag. 202. n. 8.
Bellum Iudiciale, & liſterarium equi-

parantur in conſ. pag. 201. n. 7.
Beneficia in prima inſtancia conceſſa, an concedantur in cauſa liquidationis, pag. 42. 43. & 44.
Beneficio nominationis renuncians, an, & quando admittatur, pag. 57. n. 25.
Beneficium ceſſionis honorū, an impediatis conſellationem, pag. 226. n. 8.
Beneficium ubi reperitur introductum, in fauorem illius perſona, quae ſoluit per errorem, repetit illud ſolutam, ſecus ſi in eius odium, pag. 177. n. 10.
Beneficium minoris aetatis potentius eſt Velleiano, pag. 180. n. 41.
Beneficium peti perſuadens, an eadeſſe pana mulctetur, pag. 115. n. 6.
Beneficium peſitum contra plures, an pluribus panis mulctetur petens, ſi non uſitur eo, pag. 115. n. 5.
Beneuentum de Regni Iuriſdictione non dicitur, pag. 262. n. 211.
Bona cedentis creditores non poſſunt propria authoritate capere, pag. 228. num. 17.
Bonorū demonſtratio, an ſit particulariter faciendae, pag. 226. n. 5.
Bonis cedens, an ſibi feudum, emphyteuſim Eccleſiaſticam, & commoditates ſeculares poſſit retinere, pag. 232. num. 41. & ſeqq.
Bonis cedens debet excuſi uſq; ad ſacculum, & peram, pag. 227. n. 111.
Bonis cedens debet omnia boua, & iura in actis indicare, pag. 225. n. 2. & 3. Et per circumſtantias in actis inſcribere, pag. 226. n. 6. Et quantitatē debitam couſteri, ibid. n. 7.
Bonis cedens non debet excuſi à creditoribus in bonis quaſitis, poſtquam ceſſerit, pag. 227. n. 16.
Bonis cedens, penitere poſſit uſq; ad ſententiam diſſuiſiuam, pag. 227. n. 9. & pag. 229. n. 26.
Bonis cedens ſeruare debet, quae ſunt priſeis legibus ſtatuta, pag. 227. n. 10.
Bonis cedens ſi ſit carceratus, ille cuius cauſa incarceratur, non uocabitur per proclama, pag. 229. n. 29.
Bonis cedere debet debitor à creditoribus inſtigatus, pag. 228. n. 18.

Bonis

I N D E X

*Bonis cedere non possunt Falliti, & Deco-
Hores, pag. 230. n. 32.*

*Bonorum cessio potest fieri per Nuncium,
& per solam professionem, pag. 229. nu.
27.*

*Bonorum cessio ad tollendam frequen-
tiam, imponere licet determinatam
ignominiam, pag. 228. n. 20.*

*Bonorum cessio causa, egestas est, ibid.
n. 21.*

*Bonorum in cessione, an ordo iudiciarius,
vel probatio requiratur, pag. 229. n. 25.
& 26.*

C

C*Alumnia praesumpta, qua dicitur,
pag. 103. n. 1.*

*Calumniari praesumitur, qui non probat,
pag. 96. n. 1. pag. 99. n. 31. & quando ex-
cusetur à calumnia, & qua persona
excusetur, pag. 115. n. 1. 2. & 3.*

*Calumniator quando quis praesumatur,
pag. 60. n. 3. & 4.*

*Capitanei minores, qui hodie Capitanei
de Infanteria appellantur, Nobilitate
gaudent, pag. 246. n. 56.*

*Capitula noua quomodo intelligantur,
pag. 86. n. 17.*

*Capitulum post contractum delictum
quomodo intelligatur, pag. 26. n. 66.*

*Carcerari nemo debet, nisi iudicis prae-
sente commissione, pag. 167. n. 3.*

*Carceratorum cura ad quem spectet, pag.
165. n. 1.*

*Carceratus, an debeat relaxari sub fide-
iussoria cautione, pag. 167. n. 2.*

*Carceratum capere quis propria auctori-
tate non potest, pag. 167. n. 1.*

*Carceratum quanto tempore detinere po-
test, pag. 168. n. 5.*

*Carcererius extorquens indebitè, quomo-
do punitur, pag. 165. n. 8.*

*Carcererius si passus est aliquem ire sine
vinculis, quomodo punitur, ibid. num.
3. & 4.*

*Carceres frangens, qua pena puniatur,
ibid. n. 7.*

*Cassatio reperta in imagine instrumenti,
ubi dicitur, quod fuisse cassus de*

*voluntate partium, an tenet, pag. 154.
n. 6. & 7.*

*Casus non expressus habetur pro omisso in
his, qua sunt stricti iuris, pag. 184. nu.
66.*

*Causa, an debeat exprimi in citatione,
pag. 21. n. 31.*

*Causa lis, & controuersia, an sit eadem, vel
in quo differant, pag. 7. nu. 6. & pag. 9.
n. 23.*

Causa media qua dicitur, pag. 4. n. 23.

*Causa modica, qua dicitur, & utrum ap-
petetur à decreto modica quantitatis,
pag. 63. n. 25.*

*Causa quid differat à conditione, & modo,
pag. 2. n. 12.*

*Causam malam fouens, non debet confide-
re in Aduocato, pag. 98. n. 26.*

Causarum genera quot sunt, pag. 4. n. 21.

*Causae civiles, criminales, & mixtae, qua
sunt, & quid differant inter se, pag. 10.
n. 35. & seqq.*

*Causidici, qui sunt hodie, & qui dicantur,
pag. 172. n. 9.*

*Cautio de soluendo debitum, & penam,
praestatur facta praevisione, pag. 126.
num. 1.*

*Cautio expensarum in iudicijs, qualiter
praestetur, pag. 11. n. 44.*

*Cedere actionem nemo potest lite pendente,
pag. 9. n. 11.*

*Cedere bonis, & alla quoad materiam ces-
sionis bonorum, vid. verb. Bonis cedere.*

*Cedens bonis debet omnia bona, & iura
in actis indicare, pag. 225. n. 2. & 3.*

*Certamen, & duellum in quo differant,
pag. 214. n. 56.*

*Certioratio mulieri contrahenti requiri-
tur, ut tollatur dolus, pag. 182. n. 54.*

Charta vnde dicta, pag. 259. n. 190.

*Charta latius de omni, & quacumque
materia, qua scriptioni sit apta, intelli-
gitur, ibid. n. 191.*

*Chirurgia, ars illiberalis existit, ac sordidi-
ssima, & Nobilitati opponitur, pag.
247. n. 70.*

*Circumstantia sufficiens ad demonst-
randam citationem, pag. 23. n. 46.*

Citandi forma, qua sit, pag. 18. n. 4.

Citatus q salarium debet habere, pag. 21. n. 29.

I N D E X

- Citare Iudex quando potest in alieno territorio, pag. 21. n. 30.*
- Citari debent creditores, quorum interest, in bonorum cessione, pag. 229. n. 28.*
- Citari inquisitus, quomodo debeat, pag. 216. n. 79.*
- Citari presens, an debeat, pag. 20. n. 15.*
- Citari quinam debent, pag. 20. n. 19.*
- Citari quis in quo loco debeat, & ad quem locum, & quid si non compareat, pag. 20. n. 22.*
- Citari reus quo in loco debet, pag. 22. n. 41.*
- Citari ubi debet uxor, pag. 23. n. 51.*
- Citatio ad dicendum causam quare, sententia non debet exequi, quid operetur, pag. 19. n. 29.*
- Citatio, an debeat continere causam, pag. 21. n. 31.*
- Citatio, an, & quando presumatur per processum, pag. 56. n. 20.*
- Citatio, an requiratur post primum decretum, pag. 33. n. 24.*
- Citatio debet continere dilationem secundum distantiam locorum, pag. 21. n. 26.*
- Citatio domi non sufficit super secundo decreto, pag. 39. n. 8.*
- Citatio exigit iudicis auctoritatem, pag. 19. n. 6.*
- Citatio non continens poenam, qua poena intelligitur apposta, pag. 21. n. 32.*
- Citatio non continens tempus, quid faciendum, pag. 20. n. 16.*
- Citatio non requirit verbum Peremptorium, pag. 22. n. 43. & pag. 27. n. 73.*
- Citatio num possit tolli per Principem, pag. 23. n. 48. & 54.*
- Citatio quandoque fit per actuarium causa, pag. 18. n. 3.*
- Citatio quandoque fit viva voce, pag. 18. nu. 2.*
- Citatio quando legitime non procedit, est nulla, pag. 21. n. 27. & pag. 23. n. 47.*
- Citatio quando potest fieri per nuncium sine litteris, pag. 20. n. 15.*
- Citatio quando potest fieri domi, pag. 19. num. 5.*
- Citatio, quae exigit, pag. 19. n. 9. & pag. 25. n. 59.*
- Citatio quid continere debeat, pag. 21. nu. 25.*
- Citatio quomodo explicari debeat, pag. 22. n. 40.*
- Citatio quo tempore feriato possit fieri, pag. 20. n. 10. & 11.*
- Citatio sola sufficit in praevisione, pag. 127. n. 11.*
- Citatio super tenore instrumenti requiritur, pag. 127. n. 8.*
- Citatio tempore Imperatoris Federici, quomodo fiebat, cap. 25. n. 58.*
- Citatio ubi est fraus, quid faciendum, pag. 27. n. 75.*
- Citatio ubi fieri debeat, quando ignoratur locus, pag. 27. n. 72.*
- Citatio ubi fieri debet, pag. 20. nu. 14. & pag. 27. n. 70. & 71.*
- Citatoria littera, cui committitur, pag. 21. n. 33.*
- Citationes non debent fieri in angustia temporis, pag. 28. n. 76.*
- Citationes num impediatur per Procuratorem non idoneum, pag. 20. n. 21.*
- Citationis dies non computatur, pag. 21. n. 28.*
- Citationis forma secundum quam Aelius debet esse expedire, pag. 21. n. 34. pag. 25. n. 60. & pag. 26. n. 61.*
- Citationis locus respectu feriarum, qui attenditur, pag. 21. n. 35.*
- Citatus ad deponendum super positionibus non habetur pro confessio, pag. 61. num. 14.*
- Citatus ad videndum iuramenta testium, an mulsetur, pag. 67. n. 21. & quid si omisit protestationem contra testes, eorumque dicta, an possit repulsare, pag. 85. n. 10. 11. 12. pag. 86. nu. 13. & pag. 87. n. 21.*
- Citatus ad videndum iuramenta testium quid faciet, pag. 78. n. 6. & quando fieri debeat hęc citatio, seu monitio, pag. 100 nu. 5.*
- Citatus ad unum assum, quando recedere potest, pag. 20. n. 23.*
- Citatus ad unum assum, & pro una causa, an teneatur respondere in alia causa, pag. 21. n. 24.*
- Citatus coram diversis Iudicibus, coram quo*

I N D E X

- quo comparere debet, pag. 23. n. 52.
- Citatus debet offerre se incontinenti probaturum exceptionem altiorum indaginem requirentem, pag. 127. n. 10.
- Citatus in causa criminali, quando debet comparere, pag. 20. n. 18.
- Citatus mortuus, quid faciendum, pag. 20. n. 20.
- Citatus præsūmitur iuratus, pag. 73. nu. 11. & 12.
- Citatus quando potest, & tenetur respondere, pag. 57. n. 26.
- Citatus, seu citatio quando dicatur, pag. 19. n. 8.
- Citatus si sua putaverit interesse, efficitur reus voluntarius, pag. 23. n. 50.
- Citatus super uno capite de pluribus, quid faciendum, pag. 128. n. 19.
- Citatus sufficit, quod demonstratur ex circumstantiis, pag. 23. n. 46.
- Citatus ter, an intelligatur confessus, & an possit perueniri ad sententiam, pag. 22. n. 28. & pag. 23. n. 49. & 53.
- Citatus triduo expectatur post primam contumaciam, pag. 21. n. 36.
- Citatus veniens ante diem, num tenetur expectare diem, pag. 20. n. 12. & pag. 27. n. 74.
- Cito verbum, quid significat, pag. 22. nu. 39.
- Clausula De Plano, quid importet, pag. 10. n. 41.
- Clausula Ipso iure in foriudicato, quomodo intelligitur, pag. 217. n. 79.
- Clausula, omni meliori modo in instrumento quid operatur, pag. 181. n. 48.
- Clausula omni tempore valitura, quid importat, pag. 257. n. 164.
- Clausula sine figura iudicij quid importat, & quid operatur, pag. 11. n. 42. & pag. 14. n. 57. cum seqq.
- Clausula, Sola facti veritate inspecta, quid importet, & operetur, pag. 11. nu. 43. pag. 12. n. 46. & 47. pag. 14. n. 55. & 56. pag. 15. n. 64. vsq. ad finem.
- Clericus, an possit capi per iudicem laicum, pag. 216. n. 71.
- Clerici, an possint se intrinsece in electionibus laicorum, & è conuerso pag. 169. n. 7. & 8.
- Clericus, qui coram laico deposuit falsum, an per laicum possit cognosci, & puniri, pag. 144. n. 28.
- Comitibus, & ceteris Titulatis eorum tituli exarari debent, pag. 260. n. 198.
- Commentarienses non possunt retinere carceratum pro expensis, pag. 165. n. 2.
- Committens rem suam imperito nauis tempore periculoso, si amittantur, cui adscribendum, pag. 98. n. 23. & 25.
- Communio discordias parit, fol. 253. num. 126.
- Comparens Reus præsūmitur citatus, pag. 56. n. 19.
- Comparere in iudicio nomine alieno quantum modis quis potest, pag. 95. n. 4.
- Comparere non dicitur, qui copiam sui non facit, pag. 32. n. 8.
- Compendia quæ dicantur, pag. 7. n. 2.
- Compromissi clausula remissiuæ, pag. 109. n. 64.
- Compromissi potestas non extenditur ultra concessa, pag. 108. n. 41.
- Compromissi prorogatio, quomodo, & quando fieri debeat, pag. 107. n. 19. & pag. 108. nu. 35.
- Compromissum, an fieri possit de vita, & militia, pag. 109. n. 53.
- Compromissum, an impediatur per promissionem de stando iuri, pag. 107. n. 13.
- Compromissum facere non potest, qui deliberare non potest, pag. 109. n. 59.
- Compromissum factum simpliciter, non prorogatur ad lites factas, pag. 108. n. 47.
- Compromissum fieri debet parte petente, pag. 107. n. 16.
- Compromissum impedit currere fatalia, pag. 107. n. 18.
- Compromissum non potest fieri ubi negatur consilio, nisi consulto de consilio, pag. 109. n. 57.
- Compromissum num transeat ad heredes, pag. 108. n. 36.
- Compromissum peti non potest, quando causa est in calculo ferenda sententia, pag. 107. n. 14.
- Compromissum plenum quando dicitur, pag. 108. n. 33. & pag. 112. n. 83.
- Compromissum quando finitur. Et quan-

I N D E X

- quando petitur, *A procedit Iudex, acta an sint nulla*, pag. 107. num. 22. & 24.
- Con promissum quando petatur, pag. 107. n. 26. & pag. 109. n. 58.
- Compromissum quando potest stipulari, pag. 108. n. 48.
- Compromissum quid sit, & quando sit inuentum, pag. 106. n. 1. & 2. & pag. 110. n. 73. & pag. 113. n. 86.
- Compromissum recipere, quomodo intelligatur, pag. 112. n. 81. & 82.
- Compromittere, an possit pater pro filio, & quid filius sine patre, pag. 107. nu. 9. & pag. 107. n. 25.
- Compromitti causam an possit petere venditor laudatus, pag. 107. n. 11. & pag. 109. n. 62.
- Compromitti non possunt causa criminalis, & quare, pag. 113. n. 89.
- Compromitti, qua causa possunt, & debent, pag. 106. n. 7. & pag. 107. n. 8.
- Concludere, & renuciare, an differant, pag. 90. n. 1. & 2.
- Conclusio quare non fiat in causis criminalibus, pag. 79. n. 30.
- Conclusio quid operetur in causa, & an debeat iterum fieri in causa appellatōnis, pag. 92. n. 27. 28. & 29. & quid si fuerit illi expressē renuciatum, pag. 92. n. 30.
- Conclusio quid sit, pag. 90. nu. 3. pag. 91. n. 16.
- Conclusio quomodo fiat in causa repulsa, pag. 79. n. 21.
- Conclusione facta Aluarius cause, quid obseruare debeat, pag. 91. n. 18.
- Conclusione in causa facta, an possit reuocari procurator, pag. 87. n. 22. & 23.
- Conclusioni quomodo respondendum ad finem, ut non officiat, pag. 91. n. 17.
- Conclusiois effectus, quis sit, pag. 79. nu. 23. vsq; ad 29. & 31. & pag. 80. nu. 33. pag. 90. à n. 4. vsq; ad 13. & pag. 91. nu. 14. & 15.
- Conclusum in causa quomodo, & quando dicatur, pag. 147. n. 2. & 3.
- Condemnatus ad expensas, qui nihil probauit, & posuit in causa principali, non admittitur ad producendum, nisi refectis expensis, pag. 133. n. 1. & quomodo intelligatur, & an habeat locum in eo tantum, qui posuit, vel probauit; vel altero ipsorum n. 3.
- Condemnatus de sero potest comparere sequenti Curia in ciuilibus, & insistētiam facere in criminalibus, pag. 32. n. 17.
- Condemnatus in exiliam, si non paruerit, qua pena plehendus, pag. 215. n. 66.
- Condemnatus iniuste non habet regressum contra venditorem, pag. 131. n. 17.
- Condemnato suo die, an ceteri Rei cōuenti condemnati censeatur, pag. 33. n. 18.
- Conditio, quid differat à modo, & causa pag. 1. n. 12.
- Confessio nulla iuramento non validatur, pag. 181. n. 46.
- Confingere verbum, quid significat, pag. 213. n. 53.
- Consensus expressus mulieris requiritur, ubi agitur de se obliganda, nec sufficit patientia, & taciturnitas, pag. 178. n. 17.
- Consensus patris in contractu filij, an praesumatur per lapsum decem annorū, pag. 194. n. 32.
- Consiliarij Collateralium olim Auditores Regis appellabantur, pag. 257. n. 162.
- Consilium non potest fieri absq; auctoritate Superioris, pag. 158. n. 3.
- Constituti in dignitate, & nobilitate sua dignitatis, & nobilitatis nomen, & titulum, voce, & in scriptis, actiue, & passiuē decorari possunt, pag. 247. num. 71.
- Constitutiones legales magis in ipsarum inscriptionibus comparatiuis, quam positiuis nominibus vacare, pag. 256. n. 157.
- Contemnere, & negligere à pari procedūt, pag. 31. n. 3.
- Controuersa, causa, & lis, an sit idem, vel in quo differant, pag. 7. n. 6. & pag. 9. n. 23.
- Consumacia contracta, Iudex sit competens, & qualiter intelligatur, pag. 31. n. 5. & 6.
- Consumacia excludit litem pendentiā, pag. 32. n. 14.

Con-

I N D E X

- Consumacia nimia facit interponere secundum decretum, pag. 38. n. 1.*
- Consumacia prima non accusata, Actor non potest procedere, pag. 32. n. 10.*
- Consumacia prima quando accusatur, pag. 20. n. 13.*
- Consumacia quid operetur, pag. 32. n. 12. pag. 39. n. 2. & pag. 43. n. 7. & pag. 50. n. 39.*
- Consumacia quomodo extinguatur mortuo convento, seu actore, pag. 43. num. 10.*
- Consumacia quomodo purgatur, pag. 43. n. 8. & 9.*
- Consumacia ascensio, an sit necessaria, pag. 32. n. 13.*
- Consumacia ius, quod soluitur Tubista, quantum sit tam per civem, quam per exterum, pag. 32. n. 15.*
- Contumax comparens, tenetur reficere impensas, pag. 39. n. 12.*
- Contumax consumaciam purgare debet infra tres menses de iure nouo, pag. 33. n. 26.*
- Contumax conuentus coram vno, an coram alio Iudice inquirente praeventio- nis exceptionem opponere possit, pag. 128. n. 16.*
- Contumax in vno actu, num in alijs sit citandus, pag. 45. n. 22.*
- Contumax verus quando dicatur, pag. 22. n. 44.*
- Contumax unde dicatur, pag. 31. n. 4.*
- Conuentus opus est, quod latet, ad hoc ut perueniatur ad secundi decreti interpositionem, pag. 39. n. 9.*
- Conuentus quis dicatur, pag. 31. n. 2.*
- Conuentus quando resistitur ex causa impediendi, pag. 39. n. 5.*
- Conuentus super secundo decreto debet iterum citari, pag. 39. n. 7.*
- Copia quomodo solvatur, & an debeat concedi originalis, pag. 78. n. 10. & pag. 79. n. 20.*
- Correctionem, & reformationem admittendam esse, pag. 256. n. 155.*
- Cortesia sub nomine, qua comprehendantur, pag. 260. n. 192.*
- Creditor ad hoc, ut mulier non iuuetur Velleiano, debet curare, ut pecunia conuertatur in utilitatem mulieris, pag. 179. n. 32.*
- Creditor debitori inopi, qua alimenta subministrare tenetur, pag. 225. n. 1.*
- Creditor ex exceptione Senatusconsulti Velleiani opposita ad primum statum reducta muliere opponente, succurritur ex tali reductione ad triplex, scilicet ad remedium exclusorium, resistitorium, & institutorium, pag. 183. num. 61.*
- Creditor non efficitur dominus, nisi interposito secundo decreto, pag. 39. n. 3.*
- Creditor non tenetur inuestigare, an mulier intercedat, vel ne, sed sufficit credere ipsi, qui non intercedit, pag. 178. n. 15.*
- Creditor non tenetur, nec praesumitur scire, pro quo intercedit mulier, pag. 177. n. 4.*
- Creditor potest agere contra debitorem, & impetrare, ut pignus possideret, & habet in solutum, pag. 135. n. 2.*
- Creditorum praecatio rogatur a debitoribus, pag. 134. n. 1.*
- Creditor vnus ex multis creditoribus remittens partem debiti, num prauidet alijs concreditoribus, pag. 127. num. 12.*
- Creditor vnus ex pluribus creditoribus praueniens in secundo decreto habetur loco domini, pag. 39. n. 4.*
- Crimen stellionatus, an sit iudicium publicum, pag. 142. n. 9.*
- Crimina non debent opponi in genere, pag. 97. n. 5. & 7.*
- Crucis encomia aliqua, pag. 259. n. 187.*
- Crux, Hieroglyphica significatione, quid notabat apud Aegyptios, pag. 259. num. 189.*
- Crux in litterarum principio, quid significat, pag. 259. n. 185.*
- Crucis signo in militaribus vexillis Constantinus Magnus ferocissimos hostes debellauit, pag. 259. n. 186.*
- Crucis signum ex Apostolorum traditione habemus, atque nos signamus, pag. 259 n. 188.*

I N D E X

D

Debitor deductus ad inopiam ob maleficium aduersus tertium commissum amittit beneficium, nè conueniatur ultra, quam facere potest, pag. 230. n. 31.

Debitor negans respondere dicens se bonis cessasse, an audiatur, pag. 231. n. 40.

Debitum quando est liquidum, debitor tenetur illud offerre, & an, & quando verbalis obligatio sufficiat, pag. 97. n. 15. 16. & 17. & pag. 98. n. 18.

Declaratio quomodo, & quando fieri debeat, pag. 143. n. 19. 23. & 24.

Declarationes quis an possit reuocare, pag. 49. n. 30. & pag. 50. n. 36.

Declarationes quomodo fiunt, & nisi fiunt quid decernendum, & quomodo procedendum, pag. 49. n. 27. 28. & 29.

Decreti primi actor viam eligens, an possit reddere ad dationem termini, pag. 33. n. 23.

Decreti primi effectus quis sit, pag. 33. nu. 25.

Decreti secundi effectus, qui sunt, pag. 40. n. 19. & 20.

Decreto primo iam facto, an requiratur citatio, ut ponatur in possessionem ex primo decreto, pag. 33. n. 24.

Decreto secundo interposito non peruenitur ad feudalia, nisi impetrato Assensu, pag. 40. n. 18.

Decretum an presumatur pro sententia, & quid differant inter se pag. 13. num. 53. & 54.

Decretum primum quodnam dicatur, pag. 33. n. 21.

Decretum secundum, quando petitur, debet offerri petitio, pag. 33. n. 22.

Decretum secundum interponitur ex nimia contumacia, pag. 38. n. 1.

Decretum secundum interponi non potest, nisi reus latites, pag. 39. n. 9.

Decretum secundum interponitur ad instantiam actoris, ibid. n. 10.

Decuriones à quibus eliguntur, & an dicantur magistratus, & quomodo dicebantur, pag. 158. n. 5. & 6.

Defendens se cum armis, si excessit in se

defendendo, qua pena puniatur, pag. 209. n. 27.

Defendere, num alter alterum teneatur, pag. 209. n. 21. fallit n. 22.

Defendere, & plene defendere, quando dicatur, pag. 26. n. 63.

Defendere quis se teneatur antequam percutiatur, & quando, pag. 209. n. 24.

Defensio, & resistens, quomodo intelligatur, pag. 208. n. 17.

Defensio incontinenti debet fieri respectu temporis, ibid. n. 18.

Defensio in duello, qua requisita requiratur, ibid. n. 16.

Defensio requirit causam ad hoc, ut valida sit, pag. 209. n. 23.

Defensiones, & probationes, quando concedi debent, pag. 60. n. 1. & 2.

Defensoris Vniuersitatis officium, in quo versabatur, pag. 159. n. 7.

Delicta nocere, & non prodesse delinquenti debent, pag. 129. n. 22.

Delicti qualitas, & quantitas attenditur, pag. 213. n. 48.

Delictorum diuersitas, quomodo cognoscitur, pag. 220. n. 97.

Delinquens extra territorium, quando possit capi, pag. 168. n. 2. 3. & 4.

Denunciatio cur, & quando fit Auctori laudato, pag. 30. n. 11.

Denunciatio facta principali, an teneatur fideiussor, pag. 131. nu. 16. & pag. 132. n. 22.

Deportati in Insulam nudis exulant, pag. 227. n. 12. Viles tamen vestes concedenda, n. 13. & ut n. 15.

Deposito principalis infra quot tempus fieri debeat, pag. 61. n. 18.

Deposito principalis, quando dicatur non formiter facta, pag. 51. n. 41.

Deposito facta ab eo, qui se ingerit ad ponendum efficitur suspecta, pag. 73. n. 10.

Depositione principalis pendente terminus non currit, pag. 55. n. 15.

Depositionum principalium, an debeat dari copta parti, pag. 61. n. 17.

Depositorum negans, qua pena puniatur, pag. 147. n. 1.

Depositorum in pecunia in nominatione, ad

ad

I N D E X

- ad quem finem*, pag. 115. num. 7.
- Diffio*, &c. *quid importet*, pag. 152. n. 4.
- Diffio modo*, *quid significet*, & *de eius compositis*, pag. 1. à n. 1. usq; ad 11.
- Diffiones solum*, tantum, & *reliqua taxatina quid*, pag. 257. n. 170. & pag. 258. n. 77.
- Dictionum taxatarum præcipua natura qua sit*, pag. 257. n. 171.
- Dies citationis non computatur*, pag. 21. n. 28.
- Diem proferri in compromisso*, *quomodo intelligatur*, pag. 111. n. 79. & pag. 112. n. 80.
- Differentia inter litteram in singulari positam*, & *litteras in plurali*, pag. 258. n. 183.
- Differentia*, *quam si inter modum*, & *causam*, pag. 2. n. 12.
- Dignior debet sedere à dextris*, pag. 249. n. 82.
- Dignior quis dicatur*, pag. 249. n. 83. *cum tribus imitationibus*, *ibid.* n. 84.
- Digniora semper sunt præponenda*, pag. 248. n. 79.
- Digniores*, & *præbeminentes in dignitate aliori loco sedere debent*, pag. 249. n. 81.
- Dignitates plures possidens*, *debet illas scribendo enudare*, pag. 243. n. 23.
- Dilatio quando curris impedito*, pag. 71. n. 2. 3. & 4.
- Dilatio*, *quos effectus operatur*, pag. 98. n. 21. & 22.
- Dilatione pendente Iudicis officium quiescit*, pag. 9. n. 22.
- Diligentia in causa quando proficit*, pag. 139. n. 16.
- Deciso debet prius fieri de principali*, *ubi statutum extat*, *quod nemo intercedat pro forensi*, cap. 177. n. 6.
- Dispenda quid est*, pag. 214. n. 55.
- Dispendia qua dicantur*, pag. 7. n. 1.
- Dispendia remouere ad quem spectat*, pag. 7. n. 3.
- Doctores dignitati nil additur per conglotationem*, & *conuocationem generorum*, pag. 246. n. 52.
- Doctores summa*, & *præcipua dignitas*, & *nobilitas est*, pag. 243. n. 24.
- Doctores aliqui genio indulgens*, & *Bacco sacrificant*, pag. 254. n. 135.
- Doctores aliqui summam Doctores dignitatem despiciunt*, pag. 245. n. 42. & seqq.
- Doctores*, *Ciuitates*, *Regna*, & *Imperia gubernant*, pag. 244. n. 28. *imo totum mundum*, *ibid.* n. 29.
- Doctores docti*, & *sapientes*, *neq; simplicis in disciplinis*, *sed mixti sunt*; & *fuerunt*, pag. 254. n. 131.
- Doctores eorum insignijs*, *quoq; ubi Princeps assistit*, *ingiter uti possunt*, pag. 244. n. 26.
- Doctores ex dignitate*, & *nobilitate*, *honor*, *uita*, & *bona acerrimè tutantur*, pag. 244. n. 27.
- Doctores baud molestiam*, & *scrupulum generosis ferre debent*, pag. 245. n. 49.
- Doctores ignari à peccato immunes non sunt*, pag. 254. n. 136. *neq; excusatione à pœna habent*, *ibid.* n. 137.
- Doctores ignari*, *baud ignoscendi sunt*, pag. 255. n. 144.
- Doctores indocti*, *ut longè distant*, *speculantur*, pag. 255. n. 50. & *suspecti allegari non possunt*, & *tamquam grossi in causarum decisionibus*, *commissionibus*, *delegationibus*, & *defensionibus repelluntur*, *ibid.* n. 151. & *reprobati possunt*, pag. 256. n. 152.
- Doctores indocti*, *in mortali peccato* (*ex indigna priuilegij assumptione*) *constituuntur*; *etiam admittentes*, pag. 256. n. 153.
- Doctores indocti*, *ab Ecclesia*, *sicut corpore vitati*, *reuocandi*, pag. 255. n. 148.
- Doctores laudem*, & *profectionem Pontificis*, *Imperatoris*, & *Regum ex specialis dictione marentur*, pag. 244. num. 30.
- Doctores*, *qui nebula turbidibus agitata*, & *fontes non lauantes*, *sed coinquantes exiliunt*, pag. 255. n. 147.
- Doctores quoad formam*, & *habitum*, *non quoad effectum sunt ignari*, *ibid.* num. 149.
- Doctores quot priuilegij gaudent*, *tot*, & *milites propofitur am habentes*, pag. 246. n. 54.

Docto-

I N D E X

Doctores titulum Doctoratus in scriptis orationem habere possunt, pag. 244. nu. 25.

Doctores, Pontifex, Imperator, & Reges, dignitatem, decus, honorem, & omnem tribuunt amplitudinem, & Maiestatem, pag. 245. n. 45.

Doctorum ex multitudine omnes se Doctores appellat, pag. 253. n. 127. quavis aliqui per mensem studeant, & incunctanter se profectos nuncupant, & nouiter exquirunt cartam pecorinam, ibid. n. 128.

Doctorum laudes, & encomia exarantur pag. 244. n. 31. usq; ad 42.

Doctorum multitudo, qualiter processit, pag. 253. n. 129.

Doctorum nobilitatis excellentiam supra nobiles Ciuitatum fore traditur, pag. 245. n. 46. cum seqq.

Doctorum officium enodatur, pag. 246. n. 53.

Doctos fore, & sapientes exploratum habendum, pag. 253. n. 130.

Dolo possidere quando quis desit, ad quid teneatur, pag. 98. n. 24.

Dolores legum, qui dicantur, pag. 255. n. 146.

Dominos omnibus tutum est absque personarum exceptione simul, aliiud, & passiuè, verbo, & in scriptis prater primam litterarum dictionem nuncupare pag. 258. n. 173.

Donatio capitur ex coniecturis, pag. 178. n. 22.

Duellum, an sit permissum, & in quibus casibus, pag. 206. n. 1.

Duellum casuale, datur inter offenditè, & offensum, pag. 208. n. 15.

Duellum, & certamen, in quo differant, pag. 214. n. 56.

Duellum in quibus casibus permittebatur in Regno, pag. 207. n. 7.

Duellum iudiciale quale sit, pag. 208. nu. 13.

Duellum propter gloriam, & exercitium, & ad delectationem populi inuentum, pag. 206. n. 2.

Duellum quid est, pag. 207. n. 8.

Duellum quare dicitur, ibid. n. 10.

Duellum quare prohibetur, pag. 208. nu. 14.

Duellum superueniens in rixa, quare puniatur, pag. 219. n. 90.

Duellum triplex est, pag. 207. n. 11. & in quibus differant, pag. 208. n. 12.

E

Efectus primi decreti quis sit, pag. 33. n. 25.

Electio examinantis quando fit, & quomodo, pag. 66. n. 7.

Emptor emens bareditatem, cuiusdè aliquo particulare corpore, an venditor teneatur de euisione, pag. 130. n. 14. & 15.

Error quando nocet, pag. 145. n. 39.

Euentus metitur in animo, pag. 213. nu. 49.

Euisio quando imminet in limine contractus, an emptor possit retinere sibi pretium, pag. 130. n. 3.

Examen quando commissitur habenti iurisdictionem, & ex quibus causis, pag. 66. n. 14. & pag. 67. n. 15.

Examinandi locus, quando potest recusari, pag. 68. n. 25.

Examinata debent procedere ritè, & ritè, pag. 93. n. 35.

Examinatio testis fit per extensum, pag. 73. n. 9.

Examinatio testium spectat ad Iudicem, pag. 66. n. 4.

Examinator destinatus, & electus non potest aliquid facere ante presentationem Commissionis, pag. 67. n. 16.

Examinator non potest sibi scribere commissiones, pag. 66. n. 8.

Examinator quando recusari possit, pag. 67. n. 22. 23. & 24.

Examinantis commissio, quibus verbis scribi debet, pag. 66. n. 9.

Examinantis, qualis esse debet causa suspicionis, ibid. n. 12.

Excellentia à Cælo deriuat, à quo celsus, & excelsus, pag. 189. n. 2.

Excipere obscure, & non excipere à pari procedunt, pag. 49. n. 20.

Excipiens, an videatur sateri, pag. 49. nu. 18.

Exce-

I N D E X

F

Exceptio conventiois, quando opponi potest, pag. 50. n. 38.

Exceptio declinatoria infra quod tempus opponitur, pag. 49. n. 22. & 23.

Exceptio declinatoria a reo opposita, & succumbens, num possit opponere alias exceptiones, & quas, pag. 47. n. 1. & 2. & pag. 48. usque ad 10.

Exceptio dilatoria infra quod tempus opponitur, pag. 49. n. 21.

Exceptio domini quid operetur, ibid. nu. 24.

Exceptio impediens procedi, impedit etiam compromitti, pag. 45. n. 20.

Exceptio nullitatis semper opponi potest, etiam post sententiam, pag. 32. n. 7.

Exceptio prescriptionis impedit litem ingressum, pag. 49. n. 16.

Exceptio quando requirit altiore indagationem, quid faciendum, pag. 44. n. 19.

Exceptio, qua obstat deleganti, obstat delegato, pag. 48. n. 13.

Exceptio retentionis, quid operetur, pag. 49. n. 17.

Exceptio Sen. Conf. Vellician. mortua muliere, num transeat ad heredes, pag. 183. n. 58.

Exceptio Sen. Conf. Vell. est peremptoria, ibid. n. 59.

Exceptionis Sen. Conf. Vell. effectus quis sit, ibid. n. 60.

Exceptio superueniens, quid operetur, pag. 49. n. 19.

Exceptio Tua non interest, quid operetur, pag. 48. n. 12.

Exceptiones, quas reus comparens proponere debeat, pag. 44. a. n. 11. usque ad 15.

Excessum repellendum, pag. 251. n. 100.

Excommunicatus, an possit esse arbiter, pag. 110. n. 70. & 71.

Excusatio exigitur, ubi Ignorantia, Rusticitas, Iussus Iudicis intercesserit, pag. 95. n. 2.

Excusatio quando procedit, & quid faciendum ea cessante, pag. 26. nu. 64. 65. & 66.

Exequutio contra autorem, quomodo facienda, pag. 131. n. 18.

Expensa, quomodo taxari debent, & qua expensa taxentur, pag. 125. n. 4. & 5.

Factum antiquum, quomodo articuletur, & de eius praxi, pag. 74. n. 15.

Factum non potest tolli, seu faciendum bene potest de malo in bonum, pag. 217. num. 81.

Factum verè, & interpretatiuè, quomodo intelligitur, pag. 219. n. 86.

Falsarius quando punitur civiliter, pag. 142. n. 10.

Falsi probatio, omninò concludere oportet ad hoc, ut quis puniatur defalso, pag. 142. n. 12.

Falsi questio, an faciat supersedere in causa post conclusum, pag. 143. nu. 15. & 22.

Falsi testibus scienter utens, punitur poena manus, pag. 145. n. 38.

Falsitas, an impediatur reassumptionem, pag. 143. n. 17.

Falsitas in voce capite, an faciat falsum testem, & instrumentum in alijs capitulis, pag. 144. n. 35. & pag. 145. n. 40. & 41.

Falsitas, quibus qualitatibus grauatur, pag. 142. n. 11.

Falsitatem instruens punitur, pag. 144. n. 33. secus si instruit ad bonum finem, pag. 146. n. 45.

Falsus testis, an teneatur ad restitutionem damni, pag. 144. n. 37.

Falsum cognoscere, & punire, qui nam potest, pag. 143. n. 26. & 27.

Falsum deponens, quomodo excusatur, pag. 142. n. 3. & 4. & pag. 143. n. 20.

Falsum fabricans si se abstinet ab usu, non propterea excusatur, pag. 143. n. 25.

Falsum non committit, quis eo ipso, quod testes producit, sed si scienter ad falsum deponendum, pag. 144. n. 36.

Falsum praesumitur ex clausa insolita apponi per Notarium, ibid. n. 32.

Falsum quid sit, & quomodo committitur, pag. 141. n. 1. & 2. & pag. 143. nu. 16. & 24.

Fatale secundum, quomodo conceditur, pag. 139. n. 17.

Fatale a quo tempore currunt, pag. 118. num. 6.

Ty Fata;

I N D E X

- Fatalium impedimenta, quae* pag. 139. num. 10.
- Fatalibus decursis, quando datur reparatio,* pag. 121. n. 75. 76. 77. & pag. 122. n. 78. & 80.
- Feudum non venditur ex secundi decreti interpositione, nisi impetrato assensu,* pag. 40. n. 18.
- Famula acliuè, & passivè in Pragmaticis complectuntur,* pag. 261. num. 203. & seqq.
- Famula deficientibus masculis in feudorū successione iure Constitutionis Regni admittuntur,* pag. 261. n. 205.
- Filiatio praescribi non potest,* pag. 196. num. 40.
- Filij appellatione, an veniat adoptivus,* pag. 193. n. 24.
- Filij primi gradus, an perdant rebelliancam ob non confessionem Inventarij,* ibid. n. 21.
- Filio condemnato, an possint exequi eius bona contradicente patre,* pag. 94. n. 20.
- Fili ofam. agenti, an requiratur consensus patris,* pag. 192. n. 19.
- Filius unde dicatur,* pag. 191. n. 13.
- Filius ofam. an obligetur civiliter, & naturaliter,* pag. 193. n. 23.
- Filius ofam. an personam legitimam standi in iudicio habeat,* pag. 57. n. 23.
- Filius ofam. an pro debito carcerari possit,* pag. 193. n. 22.
- Filius ofam. an possit sibi obligare alium filium ofam.* pag. 194. n. 28.
- Filius ofam. an habeat ius praesentandi,* pag. 196. n. 42.
- Filius ofam. asserens se esse patrem ofam. mētiendo, an incurrat perjurium,* pag. 194. num. 29.
- Filius ofam. fide iubens pro alio nō iuvatur Macedoniano,* pag. 196. n. 41.
- Filius ofam. potest compromittere,* pag. 194. num. 30.
- Filius ofam. solus potest renocare donationem, quam fecit cum consensu Patris* ibid. num. 34.
- Filius ofam. minor, qui se obligavit cum consensu Patris, non habet restitutionem in integrum,* pag. 194. n. 36.
- Filius accipiens aliquid ab occisoribus Patris pro remissione, non propterea convenitur à creditoribus Patris,* pag. 197. num. 45.
- Filius legitimam sibi relictam à Patre ingresso religionem ante mortem naturalē illius petere potest,* pag. 195. n. 37.
- Filius si habuit bona usq; ad legitimam, auctis possed facultatibus, an quicquā petere possit,* pag. 196. n. 39.
- Filius in quibus casibus possit esse in iudicio, & contrabere sine consensu patris & alia multa de filijs ofam. remissud* pag. 192. à n. 16. usq; ad 19.
- Filius in voto, ubi prauidicat Patri obligatur,* pag. 193. nu. 25.
- Filius, qui diū stetit seorsum à patre, an praesumatur emancipatus* pag. 191. num. 15. & quod per decem annos habitans seorsum, praesumatnr, pag. 195. n. 35.
- Finis agendorum spectandus* pag. 24. num. 55. 56. & pag. 25. n. 57.
- Fisci patronus in causis criminalibus rejicit impertinentes articulos* pag. 85. n. 3.
- Filius, & coadiutor Curiae, quando non fuit citatus, quomodo fiet,* pag. 118. num. 16. & pag. 119. n. 21.
- Fiscus non appellat ab absolutoria,* pag. 120. n. 53.
- Foriudicatus, an computetur inter mortuos,* pag. 215. n. 67.
- Foriudicationis dilatio vnius anni, an possit breuiari,* pag. 216. n. 75.
- Forma citandi, quae sit,* pag. 18. n. 4.
- Forma citationis, secunda quam Actuaris eam expedire debet,* pag. 21. n. 34. pag. 25. n. 60. & pag. 26. n. 61.
- Forma dat esse rei,* pag. 258. n. 179.
- Forma Pragmatica in privatis, & publicis negotijs observanda,* pag. 262. n. 212.
- Formam Pragm. de litter. form. &c. in conscientia foro, quis, nō tenetur servare* pag. 258. n. 182.
- Forma praecise servanda,* pag. 258. n. 181.
- Forma servanda est, etiam in minimo,* ibid. n. 180.
- Fructus euictare compensatur cum meliorationibus,* pag. 140. n. 10.
- Fructus quomodo possunt sequestrari lite pendente,* pag. 9. n. 20.

I N D E X

G

Genera causarum, quot sunt, pag. 4. num. 21.
 Generosorum Zelotipia exaratur pag. 246. num. 30.

H

Habitare filius scorsum à Patre, quomodo intelligatur pag. 199. n. 47.
 Habitatio quomodo capitur pag. 22. num. 42.
 Hares officialis morti ni debet habere salarium pag. 161. n. 35.
 Hæres qui non fecit inventarium non potest cedere bonis pag. 231. n. 36. & in quibus casibus cessio bonorum non conceditur ibid. n. 37. & 38. & an possit panitere ibid. num. 39.
 Homicidium negans an possit se panitere pag. 147. num. 3.
 Hominis qualitas discernis prouocantem adrixam, & ad duellum, pag. 210. num. 35.

I

Iurare se de scientia, nobilitate, & dignitate, est ad modum nefas, & inonestum pag. 248. n. 72.
 Ignorantia qua mala producat, pag. 254. nu. 138.
 Ignorantia cum superbia concomitantiam habes, ibid. n. 139.
 Ignorantia, remedium traditur, ibid. nu. 140.
 Illustissimi titulus, quibus competat, pag. 257. n. 186.
 Impediens processum expediri, punitur, pag. 93. n. 37.
 Impedito quando curris dilatio, pag. 71. n. 1. 2. 3. & 4.
 Impeditus non dicitur, qui fecit quidquid potuit, ibid. num. 5. & 6. & quid si suis impeditus factus partis aduersa, ibid. num. 6.
 Fallit in criminalibus n. 7.

Item ubi praxis fuit datus terminus ad probandum, n. 8.
 Imperator est, qui Superiorem non recognoscit, pag. 241. n. 5.
 Imperium ab armis, gladioque originem trahit, pag. 243. n. 19.
 Inductio noua in possessione, an exigatur ex secundo decreto, pag. 40. n. 16.
 Infelix, qui rectè docet, & uiuis iniquè, pag. 230. n. 33.
 Iniuria duplex est, scilicet realis, & personalis, pag. 208. n. 19.
 Iniuria quandoque dimittitur, quandoque punitur, pag. 211. n. 41.
 Inquisitus potest capi, quando reperitur in flagranti crimine absque publica auctoritate à quolibet priuato, pag. 216. n. 69.
 Inquisitus quando capi potest, & que procedere debent capturam, pag. 215. num. 68.
 Inquisitus si tempore delicti habitabat in una domo, & post delictum in alia, ubi citandus, pag. 216. num. 74.
 Inquisitum fugientem, an priuatus ex interuallo post patratum delictum capere possit, sine Iudicis licentia, pag. 216. num. 70.
 Instantia incipit à litis contestatione, pag. 138. n. 7.
 Instantia in causa criminali, & in causa appellationis, quomodo restituitur, pag. 139. n. 2. & 13.
 Instantia perempta, que acta perimunt, ibid. n. 14.
 Instantia perempta fructus rei petita cuius sint, pag. 98. n. 27.
 Instantia perempta actus consumpsi durat pag. 138. n. 9.
 Instantia quanto perpetuatur per citationem ad dicendum, ibid. n. 9.
 Instantia, quanto tempore durat, ibid. num. 1.
 Instantia iudicatus quando incipit, pag. 160. n. 19.
 Instrumenta, quare sint sic longa, pag. 150. num. 13.
 Instrumenta, & uota expertorum primo loco producta, utrum reprobari possint, pag. 86. n. 15.

T y 2 Infra.

Instrumenta nobilitate reparata quomodo producantur, pag. 88. num. 24. *Et quid si non fuerint producta propter impedimentum*, pag. 100. num. 4.

Instrumenta debent scribi in cartamentibrana, pag. 156. n. 3.

Instrumenta Notarii mortui, qui potest authenticare, ibid. n. 12.

Instrumenti in re assumptione faciendae, quae interuenire debent, pag. 154. n. 1.

Instrumenti perditio, quomodo probetur, pag. 156. n. 10.

Instrumenti copia extracta à processu, an faciat fidem, ibid. n. 7.

Instrumentum ad hoc, ut probet, quot testes exiguntur, ibid. n. 4.

Instrumentum in quo dies non est apposta, an faciat fidem, ibid. n. 5.

Instrumentum si quis primò dicat verum, an deinde illud possit dicere falsum, ibid. num. 6.

Instrumentum de voluntate partium, quomodo conficiatur, pag. 154. n. 3. & 4.

Instrumentum, ut dicatur publicum, quae requiruntur, pag. 156. n. 13.

Instrumentum parti quando restitui debet, ibid. n. 8.

Instrumentum producens, & retinens sibi, an possit cogi iterum producere, ibid. num. 9.

Instrumentum liquidari, quando impeditur, pag. 126. n. 6.

Instrumentorum appellatione, quae comprehenduntur, pag. 190. n. 12.

Insufflatio spiritus vineae, an, & quando fiat, pag. 138. n. 2. v. q. ad 6.

Insultatus vulneratus, num possit insultantem fugientem persequi, pag. 209. n. 25. & quid si excessit modum in se defendendo, n. 26. & quid si receperit unū vulnus, & non appareret à quo, cum esset à pluribus insultatus, pag. 110. num. 36.

Insultus appensus, quomodo, & quale, pag. 219. n. 89.

Intercedere quid sit, pag. 183. n. 62.

Interdictum Saluiantum, quodnam sit, pag. 135. n. 11.

Interdictum Saluiantum obtempsum contra debitorem vel extraneum, & recusares restitueret possessionem, an detur iura-

mentum in litem contra debitorem, non pluris, nisi quaesiti, & contra possessorem quaesiti eius interest, pag. 136. n. 12.

Interrogans, quando possit compellere reo ad responduendum, pag. 30. n. 37.

Interrogationes in lite, quomodo, per quem, & quando fiant, pag. 44. n. 39.

Interrogationes si est habes, si tenet, & possidet, quando fiant, pag. 49. n. 26. pag. 50. n. 31. 32. & 35.

Interrogationes differunt à positionibus, pag. 50. n. 33. & 34.

Iudex si aliquò condemnauit non seruatis seruandis, num possit permutare penam, pag. 215. n. 65.

Iudex, an, & quando possit cogere partes ad compromittendum, & quae persona eligi debeant, pag. 106. n. 3. 4. 5. & 6. & pag. 110. n. 67.

Iudex, an possit parere, quod testes praesententur coram eo, pag. 68. n. 29.

Iudex, an possit iudicare appellationem extra iurisdictionem, pag. 121. n. 74.

Iudex, appellatione interposita, an possit remittere carceratum, pag. 211. n. 69.

Iudex cogens partes ad se concordandum, an possit contra eum intentari iudiciū, per partes coactas, pag. 213. n. 52.

Iudex compellens testes deponere falsum, punitur, pag. 143. num. 21.

Iudex debet esse peritus, pag. 3. n. 16.

Iudex delegatus, an possit cognoscere ante ingressum ordinarij, qui delegauit, pag. 93. n. 34.

Iudex donec vacat super reiectione impernitentium, terminus non currit, pag. 51. num. 40.

Iudex ex contumacia sit competens, & qualiter intelligatur, pag. 31. n. 5. & 6.

Iudex ex officio potest recipere testes citator extra terminum, pag. 66. n. 3.

Iudex facit litem suam, ubi non tenequitur bona legis dispositio, pag. 96. n. 5.

Iudex habita relatione affirmatoris secundum declarationem ipsius mittit victorem in possessionem, ubi tuetur eum, pag. 135. n. 6.

Iudex non debet prouideri, quod testes recipiantur, & ponantur extra processum, pag. 100. n. 6.

Iudex

I N D E X

Iudex Pedaneus, quis sit, pag. 4. n. 22.
Iudex praeventiois, quando inbibere potest, pag. 127. n. 7.
Iudex profert sententiam, & eligit aestimatores compilato processu, ubi non reperit contradicentem, pag. 135. n. 5.
Iudex quando citet in alieno territorio, pag. 21. n. 30.
Iudex quid facere debet consignato sibi processu, pag. 92. n. 25. Et quid in causis summaris n. 26.
Iudex restitutionis quis nam erit? pag. 139. n. 15.
Iudex secularis non potest se intromittere de spirituali, & sic è contra, pag. 169. n. 13. & 14.
Iudex vnus, quando prohibetur exercere iurisdictionem in non subditum, ibid. n. 11.
Iudex vnus non debet turbare alium in exercitio iurisdictionis, ibid. n. 12.
Iudicantis electio in alternatiuis criminalibus, pag. 220. n. 93.
Iudices obediens condemnato pepercit, pag. 98. n. 29.
Iudices studere debent obtruncare lites, ibid. n. 30.
Iudices, qui, possunt emendare eorum sententias, pag. 3. n. 17.
Iudices ordinarij, delegati, & arbitri, qui dicantur, pag. 10. n. 38. & seqq.
Iudiciarius ordo, quot partes habet, pag. 2. n. 14.
Iudicis incompetencia, quando opponi potest, pag. 128. n. 17.
Iudicis iniqui pœna, qua fit, pag. 162. n. 39.
Iudicis officium, quando imploratur, pag. 126. n. 5.
Iudicis officium, in quo versatur, pag. 2. n. 15.
Iudicis officium quiescis pendente dilatione, pag. 9. n. 22.
Iudicis officium, quando imploratur misericorditer, pag. 51. n. 43.
Iudicis qualitates, in quibus consistant, pag. 213. n. 51.
Iudicium, an procedat sine termino, pag. 58. n. 27.
Iudicium, quot modis peruersitur, pag. 162. n. 40.

Iura solliciti, & vigilantibus subeunt, pag. 249. n. 86.
Iuramenta testium, quam formam habere debent, pag. 69. n. 33.
Iuramentum de calumnia conuerti, debent petere contra reum, & auctorem, pag. 130. n. 4.
Iuramentum de calumnia non est in obsequantia, pag. 49. n. 25.
Iuramentum, & citatio testium, remittuntur per partes, pag. 67. n. 20.
Iuramentum non est obligatorium praestitum contra bonos mores, pag. 180. n. 39.
Iuramentum operatur contra praesumptionem iuris, ut pecunia cõfessa in instrumento per virum, & uxorem intelligatur pro rata peruentisse ad utrumque, pag. 181. n. 45.
Iuramentum praestatur ad excludendam calumniam, pag. 115. n. 4.
Iuramentum suppletorium ex officio, potest iudex deferre parti, pag. 88. n. 25.
Iurare in litem quid, & ad quem spectat, pag. 8. n. 10.
Iurisdictioni non extenditur extra territorium, pag. 169. n. 9.
Iurisdictioni, quando dicitur concessa primitiue, ibid. n. 10.
Iurisdictiones in Regnis faminis adhuc in Regna, Ciuitates & Prouincias exercere non licere, Hæreticum est dicere, pag. 261. n. 207.
Ius antiquum exigitur in interpositione secundis decretis vigore Pragmatica, pag. 40. n. 17.
Iuueniary nõ debent in terris Baronum inferre praedictum Baroni, pag. 168. n. 1.
Iuuenes, baud incunctanter ad disciplinam legalem currere debent, pag. 254. n. 132.

L

Lasitare dicitur, qui non comparat, pag. 32. n. 9.
Laudes adinanes vulgarij, baud deperdere debemus, pag. 260. n. 199.
Laudum seminarum detractores errauerunt, pag. 262. n. 208.
Leges, & medicina, & philosophia sunt ad inuicem coniuncta in cons. pag. 201. n. 3.

I N D E X

Leges ab omnibus sunt custodiendae in-
cons pag. 201. n. 2.
Legibus omnia reguntur in cons. pag. 200.
num. 1.
Legis officium, quid sit, pag. 256. n. 154.
Lex cum Consilio sapientum decerni de-
bet, pag. 257. n. 160.
Lex, & Iudex aequiter se habent in oppo-
nente fructuarias exceptiones, pag. 98.
n. 28.
Libelli appellatio, qua continere debet,
pag. 120. n. 39.
Libellus, an sit necessarius in causa, pag.
93. n. 33.
Libellus primò Iudici offertur, pag. 43.
n. 4.
Liquere in causa compromissi, quomodo
intelligatur, pag. 112. n. 85.
Liquidatio debiti in secundo decreto sit
Summaria, pag. 39. n. 11.
Lis hodie non constitatur, pag. 55. n. 6.
Lis pendere, quando dicatur, pag. 8. n. 13.
Lis quid sit, & quid significat, pag. 7. n. 4.
Lis causa, & controuersia, an sit idem,
vel in quo differant, pag. 7. n. 6. & pag.
9. n. 23.
Lite contestata, à quibus excludimur,
ibid. n. 25. & 27.
Lite pendente, an transferatur possessio in
aliam, pag. 10. n. 28. & 29.
Lite pendente nemo potest cedere actionem
pag. 9. n. 15.
Lite pendente priuilegium impetrari non
potest, ibid. n. 16.
Lite pendente nihil innouandum, & de
renouatione attentatorum, pag. 8. n. 12.
& pag. 9. n. 21.
Lite pendente quando possunt sequestrari
fructus, ibid. n. 20.
Litem extimare ad quem spectat, pag. 8.
nu. 9.
Litem in rem suam uertere, quis dicatur,
pag. 8. n. 8.
Litem perferre est litem ad finem perdu-
cere, pag. 8. n. 11.
Litem suam facere quis, & quando dica-
tur, pag. 7. n. 7.
Litè suscipere, quando dicitur, pag. 8. n. 14.
Littera citatoria, cui committitur, pag.
21. n. 33.

Litteras excimens à manu alterius, quo-
modo puniatur, pag. 142. n. 13.
Littera unde dicta, pag. 259. n. 184.
Littera phenice quauis fuerunt inuentæ,
& quare, pag. 149. n. 7. & 8.
Liti renunciandi, quomodo intelligatur,
pag. 9. n. 24.
Litigans iussè non est in dolo, pag. 97.
n. 13. & 14.
Litigans temerè, quomodo intelligatur,
pag. 44. n. 18.
Litigator temerarius, qui pag. 60. n. 5. &
pag. 124. n. 1. & 2.
Litigator temerarius condemnatur ad
expensas non solum in causa ciuili, sed
etiam in criminali, pag. 125. n. 3.
Litigatores quando contempserunt Iudi-
cem, ab alio Iudice audiri non debet,
pag. 110. n. 72.
Litigiosa res, quando dicatur, pag. 9. n. 19.
Litigiosa res, in quibus causis alienari
potest, ibid. n. 18.
Litigiosa res dedicari non potest, ibid. nu.
17.
Litis contestatio olim, & hodie, quomodo
fiat, pag. 3. n. 20. & quid importet, pag.
12. n. 48. & 49.
Locus citationis, qui attenditur respectu
feriarum, pag. 21. n. 35.
Locus delicti attenditur, pag. 212. n. 46.

M

Magistri actorum, quando non dant
 numerum contumaciarum faciunt
 litem suam, pag. 164. n. 2.
 Magistri actorum, quot Scribas tenere
 possunt, ibid. n. 3.
 Maleficium num sit causa obligationis,
 pag. 211. n. 42.
 Mandans, an teneatur si mandatarius
 non sit in dolo, pag. 95. n. 3.
 Matrices, qua fiunt, pag. 149. n. 2. & 3.
 Matricula, qua dicitur, ibid. n. 4.
 Matricula ubi requiritur, si non matri-
 culantur, habentur pro priuatis, ibid.
 nu. 5.
 Matriculatus, si quis est, vel nõ per ma-
 triculam, an probetur, ibid. n. 6.
 Media causa, qua dicitur, pag. 4. n. 23.

Medi-

I N D E X

Medicus, Ponti scis, & Principis dignitate, & nobilitate gaudet, pag. 246. n. 64. quod quidem si Medicus esset Doctor in Philosophia, pag. 247. n. 65.
Medicina, nec Philosophia Nobilitati, vel generis, suæ alterius derogat, pag. 247. n. 68.
Mendax, quomodo punitur, pag. 142. nu. 5.
Mensor in secundo decreto in contumaciam, quis dicatur, pag. 41. n. 22.
Mensores diuersimodè in iure appellantur secundum diuersa negotia, ibid. nu. 23.
Metus, qui cadit in constantem virum, quis sit, pag. 83. n. 56.
Metus, ubi dat causam contractus, est ipso iure nullus, ibid. n. 58.
Miles habens præposituram, quis nam sit pag. 246. n. 55.
Militia de se, neque Nobilitatem, neque dignitatem confert, ibid. n. 57.
Militares viri in Regno Nobilitate gaudent, & qui iunt, ibid. n. 58. Hoc etiam apud Turcarum Regna, ibid. n. 59. Idem Perusij n. 60. Idem qui in arte excellens, præferuntque militari nu. 61. Idem si militia dignitati, vel generositati adiungitur n. 62. Idem Equitibus Urbis Roma n. 63.
Minor, an restituatur aduersus dolum, pag. 116. n. 9. 10. & 11.
Minor delinquens, si maior postea efficiatur, quomodo punitur, pag. 112. n. 45.
Minor quomodo eligat testes refrenandos, & an variare possit, pag. 73. nu. 6. & 7. Et quid si ambo sunt minores, nu. 8.
Miserabiles persona, qua dicantur, pag. 81. n. 46.
Misso ex primo decreto sit pro mensura debiti declarati, & qualiter procedat, pag. 33. n. 20.
Missus ex secundo decreto, non admissus habet actionem in factum, pag. 39. nu. 6.
Missus non cogitur recedere à possessione, nisi adimpletis omnibus, & resecis impensis, pag. 40. n. 13.
Modi probandi quot sunt, pag. 68. n. 26.

Modo dictio, quid imponet, & de eius compositione, pag. 1. à n. 1. vsq. ad 11.
Modus, quid differat à conditione, & causa, pag. 2. n. 12.
Modus in Regj; Pragmaticis datus respectu personarum in Iudicio interuentientium, ibid. n. 13.
Modus nouus agendi, introducitur per Pragmaticam, pag. 220. n. 96.
Mora, an possit purgari in causa appellationis, pag. 9. n. 26.
Mora quando dicitur fieri, & qua dicatur mora, pag. 98. n. 19. & 20.
Mors naturalis differt à ciuili, pag. 215. n. 64.
Mulier, an restituatur aduersus dolum, pag. 116. n. 12.
Mulier non præsumitur certiorata de beneficio Senatuscons. Velleiani, pag. 181. n. 47.
Mulier non præsumitur donare, & facilius se obligat, ex quo genus cornu est auarissimum, pag. 177. n. 8.
Mulier renuncians iuri hypothecæ, agens aduersus rem hypothecatam, obstat ipsi mulieri exceptio cedendarum, pag. 178. n. 18.
Mulier redimēs pignus, illud liberandi causa nõ inuatur S. C. Velleiano, ibid. n. 19.
Mulieres semper præsumuntur ignorantes, pag. 1. n. 38.
Mulieris vera Aetibimologia, pag. 209. Eiusque commendatio ibid.
Multitudo omni iure inimica, pag. 253. n. 125.
Mutuum negans, qua pæna punitur, pag. 147. n. 1.

N

Natura Positiui, Comparatiui, & Superlatiui, quanam sit, pag. 256. n. 156.
Neapolis summa, & præcipua Ciuitas, à qua indè totum Regnum sumis exordium, & nomen, pag. 249. n. 80. & vnde dicatur Neapolis, ibid.
Negans, utrū possit pgnisere, pag. 62. n. 22
Neganti possessionem, qua pæna afficiatur, ibid. n. 20. 21. & 23.

Negli-

I N D E X

- Negligentia aliquando mortale peccatum erit, pag. 251. n. 96.*
- Negligentia cum negligentia excusatur, quando afor, & reus non comparent in iudicio, pag. 34. n. 3.*
- Negligentia in officiali quomodo capitur, & puniatur pag. 161. n. 37.*
- Negligentia in Populorum Rectoribus summo perè improbat, pag. 250. nu. 91.*
- Negligentia prima causa infidelitatis est, ibid. n. 92.*
- Negligentia quid sit, ibid. n. 93.*
- Negligentia unde dicatur, ibid. n. 94.*
- Negligentia speciale vitium existit, ibid. n. 95.*
- Negligere, & contemnere à pari procedunt, pag. 31. n. 3.*
- Nemo insanabiliter est eo, qui sanus sibi videtur, pag. 255. n. 145.*
- Nemo, nec de virtute, nec de vitio parentum, aut culpandus, aut laudandus est, pag. 251. n. 104.*
- Nobilem non nasci, sed fieri virtute, pag. 253. n. 123.*
- Nobiles ex genere digni sunt risu, & merore, pag. 252. n. 114.*
- Nobiles falsa nobilitatis ignobiliores porcis, ibid. n. 109. & tanquam bestia moriuntur, ibid. n. 110.*
- Nobiles generosi, siue ex genere, sunt in tripluci ordine, pag. 251. n. 101.*
- Nobiles omni genere, digni omni honore, pag. 252. n. 120.*
- Nobiles veri, & optimi collaudandi, & commendandi sunt, pag. 246. n. 51.*
- Nobilitas generis parum habenda, pag. 252. n. 111. & velamenta malitia appellatur, ibid. n. 112. & Patres dedecorant n. 113.*
- Nobilitas generis morbus fonticus existit pag. 252. n. 116.*
- Nobilitas ex genere stercus est sine virtute, ibid. n. 105. qui nobiles Asini molares appellantur, ibid. n. 106.*
- Nobilitas falsi generis parit factum, litè, & odium, pag. 252. n. 107. & pecudum vitam producit n. 108.*
- Nobilitas optima, qua sit, pag. 253. num. 124.*
- Nobilitas tertij ordinis omni genere perfecta dicitur, pag. 252. n. 119.*
- Nobilitas non vultus existit, non verborum, & carnis, siue corporis, sed animi, pag. 251. n. 103.*
- Nobilitatis tres ordines in omni loco inueniri possunt, pag. 253. n. 121.*
- Nobilium falsa nobilitatis numerositas, qualiter processit, pag. 251. n. 102.*
- Nobilium officium traditur, pag. 252. nu. 115.*
- Nobilium verè ordo secundus ex genere traditur, ibid. n. 117.*
- Nobilium tertius ordo omni genere exaratur, ibid. n. 118.*
- Nomina septem officiorum Regni, qualiat pag. 258. n. 176.*
- Nominatio in filium, an probet quem esse filium, pag. 191. n. 14.*
- Nominatio testium, quando fieri debeat, pag. 56. n. 17.*
- Nominatio testium renunciatio, an, & quando admittatur, pag. 57. n. 25.*
- Nominationem faciens, quando, & in quibus casibus depositare tenetur, pag. 116. n. 8.*
- Notarius, an incidat in panam Regia Pragmatica, si renunciatio fuerit interposita in casibus, in quibus non habet locum Senatusconf. Velleianum, pag. 184. n. 67.*
- Notarius conficiens Instrumentum in fraudem alterius, quomodo puniatur, pag. 190. n. 9.*
- Notarius conficiens Instrumentum falsum, in illis casibus, in quibus est nullum, vel nemini nocuum, an puniatur, ibid. n. 10.*
- Notarius debet esse de demanio in contractu inter Baronem, & Vassallum, pag. 154. n. 2.*
- Notarius debet scire, & interrogari, quid sit beneficium Senatusconf. Vell. pag. 181. n. 49.*
- Notarius omittens clausulas, qua veniunt ex natura contractus, quid faciendum, pag. 152. n. 5.*
- Notarius, quomodo antiquitus vocabatur pag. 149. n. 1.*
- Notarius scientiam, & morum qualitate*

I N D E X

- sem habere debet, pag. 150. num. 9. & 11.*
- Notarius si repositus fuerit ignorare beneficium Sen. Cons. V. ell. nil operatur clausula illa sit exterior nota, & ratio quare renunciatio non valet, pag. 182. n. 50.*
- Notary in stipulando, quomodo bodie patiantur, ubi interuenit mulier, pag. 184. n. 68.*
- Notary officium est antiquum, & nobile, pag. 150. n. 15.*
- Notary officium, quare inuentum, ibid. nu. 10.*
- Notary qua persona eligi debet, ibid. nu. 12.*
- Notary qui, & quomodo creantur, & qui eos creari possit, pag. 155. n. 1. & 2.*
- Notary si patiuntur aliquos defectus, non patiuntur regari, pag. 159. n. 8.*
- Notario, & iudice presente alicui facta, an possit reuocari, ex capite erroris, ibid. n. 5.*
- Notariorum corruptio ex aratur, pag. 150. nu. 14.*
- Novo indigent auxilia, quae de nouo emergunt, pag. 206. n. 3.*
- Nullitatis exceptio semper opponi potest, etiam post sententiam, pag. 32. n. 7.*
- Nullitates, quae impediunt executionem sententiae assistentiae, pag. 137. n. 6.*
- Nullitates quanam sunt, quae reddunt iudicium retro nullum, & quomodo opponantur, pag. 12. n. 50. & seqq.*
- Numerus sapientum in compilatione ciuili sapientia traditur, pag. 157. num. 161.*
- Nuncius, quod salarium habere debet pro citatione, pag. 21. n. 29.*
- Nuncius faciens falsam relationem, puniatur, ibid. n. 37. & pag. 22. n. 45.*
- O
- O**bligations, sed stipulationes, quae dicantur, pag. 190. n. 11.
- Officia duo eodem loco quis habere non potest, pag. 161. n. 33.*
- Officialis, an possit retrudere relicto Procuratore, si lites non fuerit finita infra 50. dies, pag. 160. n. 13.*
- Officialis, an fugiens ante tempus praefixum sindicatus, qua pena puniatur, pag. 159. n. 11.*
- Officialis finito officio, & in aduentu successiois, an possit recedere, pag. 159. nu. 8. & 9.*
- Officialis absolutus, an possit iterum molestari, pag. 160. n. 15.*
- Officialis, an possit habere concubinam in eadem Prouincia, pag. 161. n. 36.*
- Officialis iterum ad officium non admittitur, nisi ostensis litteris absolutoris, pag. 160. n. 17.*
- Officialis quando potest constituere nunciu ad citandum, pag. 19. n. 7.*
- Officialis non potest rescripto fieri, quominus sit sindicatus, pag. 159. n. 10.*
- Officialis quanto tempore debet stare in sindicatus, ibid. num. 12. & pag. 160. num. 16.*
- Officialis quando tenetur pecuniati, ibid. n. 22.*
- Officialis potest pecuniam in unum usum consignata, in aliam conuerti, pag. 161. n. 30.*
- Officialis si permittit carceratos liberos tre per Ciuitatem, & aufugerunt, quomodo tenetur, pag. 160. n. 18.*
- Officialis solutus expensis, ex quo male iudicauit, num illas a pari recuperet in cuius fauorem protulit, pag. 134. num. 6.*
- Officiales debent collaudari, pag. 160. num. 21.*
- Officiales qua pena teneantur si subripuerint pecuniam publicam, ibid. nu. 25. & 26.*
- Officiales, quare bodie habeant Gagia duplicata, ibid. n. 27.*
- Officiales, quae munera recipere debent, num. 28.*
- Officiales olim aliquod dabant pro eorum creatione, pag. 161. n. 32.*
- Officiales, qui ordinantur, ibid. n. 31.*
- Officiales, quomodo iurare debeant ante administrationem, pag. 160. n. 24.*
- Officialis onus tenetur alium adiuuare, pag. 168. n. 6.*
- Officium conseruatoris, quid sit, pag. 161. num. 34.*

Officium

I N D E X

*Officium defenſaris Vniuerſitatum, an quo-
verſabatur, pag. 159. n. 7.*
*Officium Iudicis in quo verſatur, pag. 2.
num. 15.*
*Officium Iudicis, quieſcit dilatione pen-
dente, pag. 9. n. 22.*
*Omiſſio quomodo capitur, & puniatur,
pag. 162. n. 38.*
*Opponens, & non probans punitur etiam ſi
eſt principalis, pag. 96. n. 2. & pag. 97.
n. 11. & 12. & quid ſi ſcienter oppoſuit
pag. 96. n. 3.*
*Oppoſitiones contra teſtes, quot pag. 87.
nu. 20.*
*Ordo Iudiciarius, quot partes habeat, pag.
12. n. 14.*
*Ordo Iudicij non obſeruatus, an proceſſus
ſit nullus, pag. 92. n. 31.*
*Ordo unicuique rei conſtitutus eſt, in conſ.
pag. 201. n. 4.*

P

Pater, an teneatur ſoluere debitum filij
pag. 143. n. 26.
*Pater dicitur conſenſiſſe filio, ſi recepit lu-
crum negotiationis à filio, pag. 197.
num. 44.*
*Pater ſi deiubendo pro filio, dicitur conſen-
ſiſſe, pag. 194. n. 31.*
*Pater filij adminiſtrationem habet de
iure, & de conſuetudine, nec tenetur
praſtare cautionem de bene admini-
ſtrando, pag. 192. n. 17.*
*Patris furioſi, vel menecapti, conſenſus
qualiter ſit adhibendus in obligatione
filij, pag. 143. n. 27.*
*Pater in quibus caſibus teneatur de in-
rem verſo, pag. 196. n. 43.*
*Pater, quando reſtituitur, an recuperet
patriam poſſeſſionem, & acta inter
media annullentur, pag. 70. n. 35.*
*Pater ſi vadit ad habitandum cum filio
ſamitas, qui habitat ſeorſum, non habet
locum ſtatutum, pag. 144. n. 33.*
*Patres mentientes priuantur beneficio,
quod abſque mendacio eis competeret,
pag. 198. n. 46.*
*Paupertas, quando excuſet à perſequeſtione,
& de alijs impedimentis, pag.*

121. num. 63, 64. 65. & 66.
*Pecunia, ſtante quod peruenit ad mulie-
rem praſumitur principalis, niſi probe-
tur contrarium pag. 177. nu. 4.*
Pedaneus Iudex qui ſit pag. 4. n. 22.
*Pena unde dicta pag. 263. nu. 15. & quot
panarum genera ibid.*
*Pena ademptionis honorum in foriudi-
cando, ipſo mortuo, num tranſeat ad ag-
redes, pag. 217. n. 88.*
*Pena in compromiſſo ſufficit etiam, quam
non interſit, pag. 108. n. 46.*
*Pena moris, quare legiſlatores Regia
Pragmatica moti fuerunt apponere in
Duello pag. 228. n. 94.*
*Pena non appoſita in citatione, quanquam
intelligatur, pag. 21. n. 32.*
*Pena pugnantium, qua ſit, ſequeſte vul-
nere, aut morte, pag. 220. n. 92.*
*Pena ſemel commiſſa, amplius non com-
mittitur, niſi fuerit dictum toties, quo-
ties contrauentum fuerit, pag. 108. nu.
43.*
*Pena una ſi ſufficit ad extinguendum bo-
minem, cur plures pane fuerunt intro-
ductæ, pag. 220. n. 95.*
*Penam arbitramur quæ ad mortem in-
cluſiue, vel excluſiue, an Iudex exten-
dere poſſit, pag. 189. n. 6.*
*Pena declaranda in arbitrio, qua conſi-
deranda, ibid. n. 5.*
*Pena dua prouenientes ex diuerſis legi-
bus, vel ex eadem lege, quando puniuntur,
pag. 219. n. 91.*
*Penitentia, an habeat locum in renuncia-
te teſtamentum, pag. 80. n. 38.*
Pendere litæ, quando dicatur, pag. 8. n. 13.
*Pendente lite nihil innouandum, & de re-
uocatione aſſentatorum, ibid. n. 12.*
*Pecemptorium, verbum non requiritur
in citatione, pag. 22. n. 43. & pag. 27.
num. 73.*
*Periurus, an perdat cauſam, & puniatur,
pag. 142. nu. 7. pag. 143. n. 18. & pag.
145. n. 42.*
*Perſona in delictis, quomodo conſideratur,
pag. 212. n. 43.*
*Perſona abiecta facere non debent, qua
ſpectant ad utilitatem publicam pag.
154. num. 9.*

Petiſia

I N D E X

- Petitio offerri debet, quando petitur secundum decretum, pag. 33. num. 22.*
- Petitiois copia reo dari debet pag. 42. num. 1. 2. & 3. & sumptibus eius pag. 46. num. 23.*
- PHILIPPVS nomen est Regis nostri inimicissimi, & Bellicosus interpretatur, pag. 241. n. 1.*
- Philosophi Illustres Medici exarantur, pag. 247. n. 67.*
- Pignus resoluitur, quando actio in casu evictionis firma remanet, pag. 135. num. 3.*
- De Piano. verba quid importent, pag. 10. num. 41.*
- Pontifices, qui in Medicina probe calluerunt, & Imperatores, & Reges ponuntur pag. 247. n. 69.*
- Positio impertinens quando dicatur pag. 61. n. 15.*
- Positiones articuli varijs nominibus nuncupantur, pag. 60. n. 7.*
- Positiones negantes qua pena afficiantur, pag. 61. n. 20. 21. & 23.*
- Positiones quando sunt simplices, & quando captiosae, pag. 61. n. 8.*
- Positiones quando assertivae, & quando affirmativae, ibid. n. 9.*
- Positiones quid debent continere, ibid. num. 13.*
- Positio an debeas dari copia parti, ibid. n. 17.*
- Possessio an transferatur in alium lite pendente, pag. 10. n. 28. & 29.*
- Possidere negans qua pena punitur, pag. 147. n. 2.*
- Practica illa Amoto quolibet sine infamiae nota ubi nascitur, pag. 161. num. 29.*
- Practica in exceptionibus repulsatorijs, videlicet quod non animo iniuriandi unde emanavit pag. 97. n. 10.*
- Pragmatica, quid significat, pag. 257. num. 165.*
- Pragmatica haud ad singulorum preces constituenda, sed vniuersitatis nomine, pag. 257. n. 166.*
- Pragmatica de duello qua de causa promulgata, pag. 206. n. 2.*
- Pragmatica de litterarum forma, &c. est excessus reformatoria, non autem defensus, pag. 258. n. 175.*
- Pragmatica de litterarum forma, &c. priuatos quare annullare, & reformare honores, & titulis diuersis constituere formas, pag. 262. n. 213.*
- Pragmatica de litterarum forma, &c. constituit poenam, & nū multam, pag. 263. n. 214.*
- Præcepta tam diuina, quam humana spernantur ob duellum, pag. 207. n. 6.*
- Præfecti Prætorio antiquitus quatuor erant, pag. 248. n. 74.*
- Præscribens si conueniri non potest quid faciendum, pag. 102. n. 9.*
- Præscribitur nunquam Ius superioritatis, pag. 102. n. 11.*
- Præscriptio an currat ignorantia, & pupillo, pag. 102. n. 7. & 12. & quomodo exigatur scientia in præscriptione dicta, pag. 102. n. 8.*
- Præscriptio dicitur exceptio peremptoria, pag. 102. n. 13.*
- Præscriptio dicitur quando agit contra possessorem, aliam si præscribens possidet dicitur exceptio, ibid. num. 15. & 16.*
- Præscriptionis in anno, an connumeretur dies intercalaris, ibid. n. 18.*
- Præscriptio nō procedit sine possessione, ibid. n. 10.*
- Præscriptio quando malitiose allegatur, punitur allegans, ibid. n. 14.*
- Præscriptiones quando tempore durant, ibid. n. 17.*
- Præscriptiones quot sint, pag. 101. n. 4. & pag. 102. n. 5. & 6.*
- Præsentatio Processus cui fieri debeat, pag. 119. n. 10.*
- Præsentia, & consensus Patris in contractu filij familiae requiruntur, pag. 189. num. 7.*
- Præsumptio Iuris, & de Iure non recipit probationem in contrarium, pag. 182. num. 55.*
- Præuenire quis dicatur, pag. 126. num. 2. & 3.*
- Præuentio quando inducitur, ibid. num. 4.*
- Præuentio contra Clericum coram quo fieri debeat, pag. 127. n. 13.*

Pra-

I N D E X

- Præventionis beneficio quis renunciare potest*, pag. 128. n. 15.
- Præventionis Iudex quādo inhibere potest*, pag. 127. n. 7.
- Princeps num possit tollere citationem*, pag. 23. n. 48. & 54.
- Principalis per quod verbum deponere debeant*, pag. 61. n. 8.
- Principalis quando dicatur non deponere formiter*, pag. 51. n. 41.
- Priuilegium impetrari non potest lite pendente*, pag. 9. n. 16.
- Priuilegiatorum ex multitudine magis ignorantiam, acitatem, atque habitudinem intelligentia, sensusue legis perpenditur*, pag. 254. n. 133. & indicatur causa n. 134.
- Probandi modi quot sunt*, pag. 68. n. 26.
- Probens aggressuram præsumitur ad defensionem*, pag. 210. n. 28.
- Probationes, & defensiones quando concedi debent*, pag. 60. n. 1. & 2.
- Præcedere pugnam, quæ debent*, pag. 213. num. 54.
- Ad procedendū non admittitur, qui nihil posuit, & probauit*, pag. 133. n. 4.
- Processus inchoatus, & in sus vocatus quando dicitur*, pag. 56. n. 18.
- Processus olim quomodo expediebatur*, pag. 92. n. 32.
- Processus originalis remanere debet pænes Actuarium*, ibid. n. 27. & 24.
- Processus nouus non exigitur fieri in interpositione secundæ decreti*, pag. 40. num. 14.
- Processus procedere quis denotet*, pag. 3. num. 18.
- Processus quomodo registratur in Curia Romana*, pag. 91. n. 19.
- Processum expedit recensere propter multa*, pag. 94. n. 41.
- Processum instruere quis tenetur*, pag. 3. num. 19.
- Procurator an possit constitui ad allegandum Absentiam*, pag. 26. n. 68. & 69.
- Procurator an possit renunciare appellationi*, pag. 123. n. 88. 89. & 90.
- Procurator comparens tempore, quo regitur Curia an possit impetrare quod conuentus admittatur*, pag. 34. n. 29.
- Procurator, & Aduocatus studentes dare dilationes quomodo puniantur*, pag. 99. num. 33.
- Procurator inquisitio, & accusatoris in criminalibus quando admittatur*, pag. 217. n. 77. quod fallit in vniuersitate, & in hominibus facientibus vniuersitatem. n. 78.
- Procurator non appellando præiudicat domino*, pag. 119. n. 34.
- Procurator non idoneus, nūm impediatur citationes*, pag. 20. n. 21.
- Procurator qui declarauit velle vti, sibi reperitur aliqua falsitas, an puniatur*, pag. 144. n. 30. & 31.
- Procuratoris officium est valdè periculosum*, pag. 122. n. 85.
- Promissio de prorogando non facit prorogationem*, pag. 108. n. 40.
- Propulsare nobis quam iniuriam licitum est*, pag. 211. n. 40.
- Prorex antiquitus Præfectus Prætorio appellabatur*, pag. 248. n. 73.
- Proregi Excellentie titulus iure competit*, pag. 257. num. 167. & nonnullos alios titulos. ibid.
- Proregis etimologia*, pag. 248. n. 75.
- Proreges Regis Vicarij existunt, & ad insular Prouinciarum Præsidis sunt*, ibid. num. 78.
- Proreges de numero Illustrum, vti Cardinalis, Patriarcha, & Rex existunt*, pag. 248. n. 76.
- Proreges possunt legem generalem, & Constitutiones perpetuas condere, qua ius commune, & ciuile faciunt*, ibid. n. 77.
- Prorogatio compromissi quomodo, & quando fieri debeat*, pag. 107. nu. 19. & pag. 108. n. 35.
- Prorogatio debet partibus intimari*, pag. 109. num. 56.
- Protestatio siue reseruatio quid operetur*, pag. 48. n. 14. & pag. 49. n. 15.
- Protocollum quid sit, & quare dicatur*, pag. 152. n. 1. & 2.
- Protocollum quando fidem faciat*, ibid. num. 3.
- Protocollum, vtrum de se, per se probet*, ibid. num. 6.
- Protocollo non existente, reassumptum*, num.

I N D E X

num faciat fidem, pag. 152. n. 7. & 8.
 Prouisiones contra Fiscum, quamdiu differant, pag. 189. n. 4.
 Prouocans, & prouocatus, qua pena puniri debeant, pag. 218. n. 83.
 Prouocans in duello, vel in criminibus, quis dicatur, pag. 219. n. 87.
 Prouocare quid est, pag. 210. n. 30.
 Prouocatus si potuerit aufugere, & non aufugis, an ceuseatur hoc fecisse ad vindictam, vel ad tuitionem, ibid. n. 19.
 Prouocantium furor cognoscitur, pag. 214. num. 57.
 Prouocatio in bello litterario competit electio loci in Consilio, pag. 202. n. 9.
 Prudentia actus quis sit, pag. 256. n. 156.
 Pugna unde dicitur, pag. 213. n. 55.
 Publicatio debet fieri instante parte, pag. 77. n. 1.
 Publicatio quando fieri impediatur, ibid. num. 2.
 Publicatio quando fiat cum reservatione, pag. 78. n. 7. & 8.
 Publicatio quas actus excludat, pag. 77. num. 3.
 Publicatio quid sit, & quid importet verbum publicare, ibid. n. 4. & 5.
 Publicatio facta in causa, an procedatur, & quando ad receptionem testium, pag. 55. n. 8. & 9. & pag. 100. a. n. 7. usque ad fin.
 Publicationis infra terminum, partes quid facere debeant, pag. 78. n. 9.

R

Rafura, quomodo puniatur, pag. 142. n. 6. & pag. 143. n. 14.
 Recipiens aliquem in silum, promittensque tractare, vsu silium, ac deinde expellens, an ad aliquid teneatur, pag. 195. n. 38.
 Reconuentio reconuentionis, vtrum fieri possit, pag. 57. n. 24.
 Recursus ad arbitrium boni viri, quando habetur, pag. 108. n. 51.
 Regem per vim secare debemus, pag. 243. nu. 20.
 Reges antiquiores Imperatoribus, ibid. nu. 18.

Regi vtriusque Sicilia competit nomen Maiestatis, & Altitudinis decus, pag. 242. n. 9.
 Regis magis nomen est dulce, quam Imperatoris, pag. 243. n. 17.
 Regis nostri inscriptio, Imperatori similis, iura concordantia afferantur, ibid. nu. 22.
 Regibus Austriacis vtriusque Sicilia encomia traduntur, ibid. n. 14.
 Registratio Instrumenti, an dicatur originale, pag. 156. n. 14.
 Regnum Neapolitanum pratiofa, & praeclara dicitur hereditas, atq; viridarium inter Agros, & amenissimum Pomarium, pag. 243. n. 15.
 Regnum Sicilia deficientibus masculis, feminis debetur, pag. 261. n. 206.
 Regula septiformis in vnaquaque disciplina capeffenda est, pag. 255. n. 143.
 Regum electionem Dei esse iura concordant, pag. 243. n. 21.
 Remoueo verbum, cum alijs ab eo derivatis, quid significat, pag. 10. a. n. 30. usque ad 34.
 Renunciatio liti, quomodo intelligitur, pag. 9. n. 24.
 Renunciatio vsui beneficij nominationis, an admittatur, pag. 57. n. 25.
 Repulsa quando est prohibita, qua reprobatio intelligitur prohibita, pag. 78. n. 13. & pag. 79. n. 15.
 Repulsa in causa, quid operetur protestatio reservatiua, pag. 80. n. 34.
 Repulsari num possit persona approbata, pag. 86. n. 19.
 Requisita, qua requiruntur in duello, pag. 207. n. 9.
 Res litigiosa dedicari non potest, pag. 9. nu. 17.
 Res litigiosa, in quibus causis alienari potest, ibid. n. 18.
 Res litigiosa, quando dicitur, ibid. n. 19.
 Rescriptum impetratum contra plures, quorum vnus est nominatus, quid faciendum, pag. 128. n. 18.
 Reservatio facta de appellando in rescriptis quid operatur, pag. 123. n. 91.
 Residentia, & defensio, quomodo intelligitur, pag. 208. n. 17.

I N D E X

- Restitutio in integrum, an peti possit, ubi fuit dictum, quod appellari non possit, pag. 107. n. 10.*
- Restituatur ne maior aduersus tres sententias, pag. 139. n. 11.*
- Restitutio in integrum non impedit executionem sententiæ affissentis, pag. 137. n. 5.*
- Restituuntur ne ad repulsam persona à Pragmatica excepta, pag. 80. n. 34. 35. 36. 37. 39. 40. & 41. & pag. 81. num. 45.*
- Rex faciens cum consilio sapientia regitur, pag. 257. n. 163.*
- Rex nùm potuit annullare iuramentum, pag. 182. nu. 51.*
- Rex utriusque Sicilia potest legem condere, aduersus positina Romanorum iura, pag. 242. nu. 10.*
- Rex utriusque Sicilia est animata lex in Regno, & Pater, & Filius Iustitia, ibid. num. 11.*
- Rex utriusque Sicilia est solutus imperiis legibus, ipseque potestate, perinde ac Rex Francia, & reliqui Potentatus liberi, ibid. n. 12.*
- Rex utriusque Sicilia ad Imperium aspirare, haud facultatem habet, ibid. num. 13.*
- Rex utriusque Sicilia coronatur, & ungitur, pag. 243. n. 16.*
- Rex, & Monarcha utriusque Sicilia dicitur solutus ab Imperij iurisdictione, pag. 241. n. 2.*
- Rex utriusque Sicilia est vassallus, & ligius Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ibid. n. 3.*
- Rex in suo Regno, Monarcha dicitur, & plus iuris habet, quam Imperator in suo Imperio, ibid. n. 4.*
- Rex utriusque Sicilia quamuis ab Ecclesiâ Romanâ infendatus, liber dicitur, ibid. n. 6.*
- Rex utriusque Sicilia habet potestatem Imperatoris, & iura Imperialia, pag. 242. n. 7.*
- Rex utriusque Sicilia Serenissimus nominatur, quemadmodum Imperator, ibid. num. 8.*
- Reus, in que loco citari debet, pag. 22. nu. 41.*
- Reus voluntarius efficitur citatus, qui sua putauerit interesse, pag. 23. num. 50. & pag. 57. n. 22.*
- Reus, an possit probare se non citatum, pag. 26. n. 62.*
- Reus à quo dicitur, pag. 31. n. 1.*
- Reus potest comparere, & accusare contumaciam Actoris, & petere licentiam, & damari eum in expensis, pag. 32. n. 16.*
- Reus quando debeat respondere, pag. 43. n. 3. & quid de iure antiquo, ibid. n. 6.*
- Reus comparens, quas proponit exceptiones, pag. 44. à n. 11. usque ad 15.*
- Reus infra quod tempus debet probare exceptiones, ibid. n. 16.*
- Reus comparens, utrum possit consentire in Iudicem, & de materia remissionis, pag. 45. n. 21.*
- Reus opponens exceptionem declinatoriam, & succumbens, nùm possit redire ad alias exceptiones, & quas possit opponere exceptiones, pag. 47. n. 1. & 2. & pag. 48. n. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. & 10.*
- Reus offerens se probaturum oppositiones, quid faciendum, pag. 48. n. 11.*
- Reus comparens, presumitur citatus, pag. 56. n. 19.*
- Reus citatus quando potest, & tenetur respondere, pag. 57. n. 26.*
- Res, an censentur liberati, uno ex eis condemnato suo die, pag. 33. n. 18.*
- Reo licentato, an reliqui Rei dicantur licentati, ibid. n. 19.*
- Reo, & Actore non comparentibus in iudicio, negligentia cum negligentia excusatur, pag. 34. n. 30.*
- Reo licentato, si postmodum absit superuenerit habetur, ac si non uenisset, pag. 32. n. 11.*
- Rixa quomodo procedit, pag. 210. n. 31.*
- Rixa quid est, ibid. n. 32.*
- Rixa, quomodo potest discendi, ibid. num. 33.*
- Rixa in verbis, & in factis, quid importat ibid. n. 37.*
- Rixam incepisse in dubio, presumitur rixosus, ibid. n. 34.*
- Rixantes congregans, ad quid tenetur, pag. 211. n. 38.*

Rixantes, plura vulnera in unum inferentes, nec apparet, à quo fuerit vulneratus mortaliter, an amnes teneantur, pag. 211. n. 39.

Rixantes, qua pœna puniuntur, pag. 219. n. 88.

Rufficus, an restituatur aduersus dolum, pag. 116. n. 12.

S

Salarium Baiulorum, quantum est, pag. 171. nu. 1. & 4.

Scientia, & virtus nobilitant, pag. 247. num. 66.

Scire aliquid quis nam dicatur, pag. 62. n. 19.

Scriba quis dicatur pag. 166. n. 1.

Scriba, quomodo debet esse, ibid. n. 2.

Scriba, quomodo depositionem testium extendere debent, pag. 16. n. 3.

Scriba non possunt seruire per subsistutum sine licentia, pag. 164. n. 4.

Senatus Conf. Maced. causa iniustissima consistetur, pag. 188. n. 1.

Senat. Conf. Vell. non habet locum, ubi Mulier delegauit suum debitorem viro, vs saluaret creditori suo, pag. 179. num. 33.

Senat. Conf. Vell. non habet locum, ubi mulier obligat se pro dote filia sua, & etiam pro extranea, ibid. n. 34. & pag. 180. n. 42.

Senat. Conf. Velleian. non habet locum, ubi mulier successit debitori, pro quo intercessit, pag. 180. n. 35.

Senat. Conf. Velleian. non habet locum, ubi mulier certiorata renūciat, ibid. nu. 36.

Senat. Conf. Vell. beneficium hodie per Regiam nouellam Pragmaticam est correctum, ibid. n. 37.

Senat. Conf. Vell. non habet locum, ubi mulier se obligat minori, ibid. numer. 40.

Sen. Conf. Vell. non habet locum in causa pia, ibid. n. 43.

Sen. Conf. Vell. non habet locum, ubi mulier post primam intercessionem elapso

biennio intercessit iterum, ibid. num. 44.

Sen. Conf. Vell. Pragmatica disponens casus, num se extendat ad alios, pag. 184. n. 63. & 64.

Sen. Conf. Vell. Pragmatica venit ad obseruantiam ipsius, & correktionem renūciationis, qua fiebat, ibid. num. 65.

Sen. Conf. Vell. non inuatur mulier, ubi animo decipiendi intercessit, pag. 178. nu. 12.

Sen. Conf. Vell. inuatur mulier creditore sciente ipsam intercedere pro alio, ibid. n. 14.

Sen. Conf. Vell. non habet locum, ubi mulier consensit pignus vendi, ibid. num. 16.

Sen. Conf. Vell. non habet locum quando mulier promittit indemnitate tutori, ibid. n. 20.

Sen. Conf. Vell. non habet locum, ubi mulier delegauit suum debitorem, ibid. nu. 21.

Sen. Conf. Vell. beneficium non habet locum, ubi promissit aliquem ratum habiturum, quod ipse gessit, ibid. n. 23.

Sen. Conf. Vell. beneficium non habet locum, ubi recipit tantundem ab eo, pro quo intercessit, ibid. num. 24. & quid si modicum desur mulieri, vs intercedat, pag. 179. n. 25.

Sen. Conf. Vell. non habet locum, ubi mulier pecuniam recipit, vs consentiret alteri obligans rem sibi obligatam, ibid. n. 26.

Senat. Consult. Velleian. in quibus habet locum, pag. 176. num. 1. fallit pag. 177. n. 2. & 3.

Senat. Consult. Velleian. non inuatur mulier, cum pecunia ad ipsam perueniat, nam presumitur principalis, nisi contrarium probetur, pag. 177. num. 5.

Sen. Conf. Vell. beneficium non habet mulier coniuncta, contra coniunctam personam, ibid. num. 7.

Senat. Consult. Velleian. non habet locum, ubi acceptum fert debitum mulier animo liberandi, ibid. n. 9.

I N D E X

- Senat. Conf. Velleian. non iuuatur promittens conseruare mulierem indem-
n: m; & procedente huiusmodi promissio-
ne intercessit, an soluit, pag. 177. num.
11.*
- Senat. Conf. Velleian. non habet locum,
quando mulier accepit pecuniam per
causam necessariam, & si sola in soli-
dum, si cum alio, pro rata, pag. 179.
nu. 27.*
- Senat. Conf. Vell. non habet locum, ubi
mulier tantam pecuniam accepit, pro
quanta expromissit, ibid. n. 28.*
- Senat. Conf. Vell. non habet locum, ubi
mulier sciens se non esse heredem, decla-
rauit uocata se esse heredem, ibid. num.
29.*
- Senat. Conf. Vell. non habet locum, ubi
mulier eras debetrix, & patitur delega-
ri, ibid. n. 30.*
- Senat. Conf. Vell. non habet locum, ubi
mulier iussit seruo pecuniam credi, qua
conuersa est in utilitatem mulieris,
ibid. n. 31.*
- Sententia in causa compromissi, quando
dicitur data, pag. 108. n. 31.*
- Sententia lata die feriato, an valeat, ibid.
num. 44.*
- Sententia arbitri, an transeat ad heredem,
ibid. n. 45.*
- Sententia confirmatur taciturnitate de-
cem dierum, pag. 113. n. 88.*
- Sententia dicitur fortuna, pag. 118. n. 7.*
- Sententia nocet ei, cuius interest, & a die
scientia, pag. 120. n. 41. & 43.*
- Sententia Delegati à Senatu non exequi-
tur, ibid. n. 59. 60. & 61.*
- Sententia quid differat à decreto, pag. 14.
nu. 54.*
- Sententia sublinetur, non obstante,
quod in causa non fuerit datus terminus
pag. 55. n. 13. quod limita in causa cri-
minali, n. 14.*
- Sententia, qua fecit transitum in rem iu-
dicatam, quando retrahatur, pag. 103.
n. 2. & 3.*
- Sententia diffinitiu a parte absente, olim
quomodo fiebat, & quid hodie, pag. 83.
nu. 55.*
- Sententia reuocatur, si probetur iustitia
causa absentia, pag. 34. n. 31.*
- Sententia ex capite falsitatis, quomodo
reuocatur, pag. 146. n. 46.*
- Sententia iuste prolata, caret uiribus, pag.
163. n. 41.*
- Sententia arbitri est parendum, & debet
proferri presentibus partibus, pag. 108.
nu. 37. & 38. & an excuset Sacerdo-
tium à probatione laudi, ibid. num.
39.*
- Sententia per quos Iudices possunt emen-
dari, pag. 3. n. 17.*
- Sequestrum quando potest fieri fructibus
lite pendente, pag. 9. n. 20.*
- Sindicatus coram quibus debet fieri, pag.
160. nu. 20.*
- Sindicatus dās debet per annum abstinere
se ab exercitio officij, pag. 160. num.
23.*
- Sindicus, & defensor, an sint idem, & qui
& quare dicantur, pag. 158. n. 1.*
- Sindicus, & actor non creati secundum
observantiam, an valeat creatio ipsorum,
pag. 160. n. 14.*
- Sollicitudo, & uigilantia idem est, pag.
249. n. 87.*
- Sollicitudo, & uigilantia, qua sit lauda-
bilis & qua non, ibid. n. 88.*
- Sollicitudinem, & uigilantiam in Caesren-
sibus, & militaribus necessariam fore
demonstratur, pag. 250. nu. 89. Item
in ciuilibus, & iudicialibus, & nego-
tialibus n. 90.*
- Solum delictio diuersimodè mutatur, pag.
258. n. 172.*
- Soluens repetit, si obtinet in secunda instan-
tia, pag. 133. n. 3 & 5.*
- Solutio pro iure carceris quantalite, pag.
165. n. 5. & 6.*
- Spontè non opponens, ignoscendum est ei,
pag. 97. n. 9.*
- Spurius, quomodo matri succedat, & an
possit agere de inefficisio testamēta ma-
tris, pag. 69. n. 34.*
- Statutum, quod causa compromittantur,
quomodo intelligatur, & quando com-
prehendat, pag. 107. num. 15. 17. 21. &
23.*
- Statutum requirit affectum in delictis,
pag. 206. n. 5.*

I N D E X

Studere debet quisque ad bonum, non vero ad malum, pag. 217. n. 82.
Subscriptio testis idiota, an procedat, pag. 156. n. 15.
Subueniri non debet is, qui sua culpa, egestate laborat, pag. 229. n. 30 fallis, pag. 230. num. 34.
Superfluum in iure nihil esse debetur, pag. 225. n. 4.
Suscipere litem, quando dicitur, pag. 8. n. 14.
Suspectus efficitur, qui se ingerit ad dependendum, pag. 73. n. 10.
Suspensionis examinatoris causa, qualis esse debeat, pag. 66. n. 12.

T

T *Abularius in secundo decreto in contumaciam, quis dicatur*, pag. 41. num. 21.
Taciturnitas Patris in aliquo actuprombulo, vel sequenti in contractu filij, fam. an sufficiat, pag. 189. n. 2.
Tempus delicti attenditur, pag. 212. num. 47.
Terminus, an, & quando impeditur ex parte Aduocati, pag. 81. n. 47.
Terminus appellationis, quando impeditur currere in causa assistentia, pag. 137. n. 7.
Terminus ipso iure intelligitur datus, pag. 36. n. 16.
Terminus, quando currit impedito, pag. 71. n. 1. cum seqq.
Terminus quando currit, & quando resistitur, pag. 55. n. 5.
Terminus qui datur, est peremptorius, pag. 55. n. 7. & pag. 62. n. 24.
Terminus quando olim, & quomodo bodie fit, pag. 82. n. 53. & 54.
Terminus super iactantia, qui fit, pag. 55. n. 11.
Terminus reintegratur ex actu nullo, ibid. n. 12.
Terminus non currit durante vacatione Iudicis super reiectione impertinentiâ, pag. 51. n. 40.
Terminus datur iuxta distantiam loco-

rum, pag. 54. n. 1. & *prorogatur secundum distantiam eiusdem*, ibid. n. 3.
Terminus datur arbitrio Iudicis, pag. 54. num. 2.
Terminus repulsa quantus fit, & quomodo currat, pag. 78. n. 11. & pag. 49. num. 16. 17. 18. & 19.
Terminus repulsa, an possit concedi in primo termino, pag. 78. n. 12.
Termini agris, ad quem facti possit, pag. 7. num. 5.
Termini substantiales in causa, qui sunt, pag. 55. n. 10.
Termino non dato, an procedat iudicium, pag. 58. n. 27.
Termino elapso, an concedatur alius, & de impedimentis ipsius, pag. 62. n. 24.
Termino non impartito in causa, sententia non est nulla, pag. 55. n. 13. quod limita in causa criminali, n. 14.
Testamentum renuncians, num possit pœnitere, pag. 80. n. 38.
Testes, an possint duoi cum instrumento, pag. 86. n. 18.
Testes quando recipi possunt post publicationem, pag. 88. num. 26. & *quid ad instantiam Iurisci num. 27. & quando recipi debeant*, pag. 100. à n. 7. usque ad ultim.
Testes super eisdem articulis recipi non possunt, ibid. n. 1.
Testes non producti, quid faciendum, si pars doceat de impedimento, ibid. num. 2. & 3.
Testes, an recipiantur facta publicatione in causa, pag. 55. n. 8. & 9.
Testes citati post terminum, an recipi debeant, pag. 54. n. 4.
Testes refrenandos, quomodo eligas minor, & an possit variare, pag. 73. n. 6. & 7. & *quid si ambo sunt minores*, n. 8.
Testes deponentes falsum coram arbitro, an puniantur per Iudicem ordinarium, pag. 144. n. 29.
Testes in prima instantia examinati num possint repulsari in causa appellationis, pag. 78. n. 14. & pag. 80. n. 32.
Testes post conclusum in causa matrimoniali, & criminali admittuntur recipi, pag. 143. n. 1.

I N D E X

- Testes quando sunt suspecti, Iudex quid facere debet, pag. 68. n. 27. & pag. 69. n. 32.*
- Testes quomodo, & quando interrogantur, ibid. n. 29.*
- Testes citatos extra terminum, potest Iudex ex officio recipere, pag. 66. n. 3.*
- Testem, qua repellant, pag. 97. numer. 4. & 6.*
- Testis falsum deponens non corruptus, quid agendum, pag. 145. n. 43.*
- Testis primo loco nulliter recepto, quomodo repe titur, pag. 73. n. 14.*
- Testis qualitas, quando attenditur, ibid. nu. 13.*
- Testis, quando recipi potest, nulliter receptus, etiam super impertinentibus, pag. 83. n. 8.*
- Testis quando primo loco dixit nescire, & deinde in articulo fama dixit scire, an defalso puniatur, pag. 85. n. 9.*
- Testium subornatio magis timetur postquam ante publicationem, pag. 86. nu. 16.*
- Testium examen debet fieri per extensum, pag. 73. n. 9.*
- Testium examinatio spectat ad Iudicem, pag. 66. n. 4.*
- Testium audientia, quando committi debet, ibid. num. 5. 6. 10. 11. & 13.*
- Testium audientia, an committatur in causa repulsa, pag. 67. num. 17. & 18.*
- Testium receptio, an possit fieri die feriato, ibid. n. 19.*
- Testium citatio, & iuramentum, remittuntur per partes, ibid. n. 20.*
- Testium nominatio, quando fieri debeat, pag. 56. n. 17.*
- Testium iuramentum, quomodo defertur partibus remittentibus interesse, & quomodo iurare debent, pag. 167. num. 4. & 5.*
- Testium pro receptione debent partes instare, pag. 65. n. 1. & 2.*
- Testium receptio, quomodo fieri debeat, pag. 68. n. 31.*
- Testium iuramenta, quam formam habere debent, pag. 69. n. 33.*
- Testium refrenatio, quomodo, & quando fieri debet, pag. 72. num. 1. 2. 3. & 4.*
- Testium refrenatio, an peti possit in causa appellationis, pag. 72. n. 5.*
- Testibus in multandis arbitrium, quantum extendatur, pag. 71. n. 9.*
- Texti in l. Diuus de bon. damnat. declaratur, pag. 227. n. 14.*
- Texti, in l. fin. C. qui bon. ced. poss. declaratur, pag. 228. n. 19.*
- Texti, in l. fin. ff. in ius vocand. declaratur, pag. 231. n. 35.*
- Timor de populatione fructum, quando cadit, pag. 120. n. 48.*
- Tituli, Illustris, Perillustris ex hac Pragmatica antiquitati censentur, pag. 258. n. 174.*
- Tractatus de Titulis à pag. 263. vsq. ad 282.*
- Transactio, quando rescindatur, pag. 103. à n. 4. vsque ad vlt.*
- Trigesima, quando soluitur, pag. 94. num. 40.*
- Tubitta, quod stipendium debeat pro contumacia, tam per ciuem, quam per exterum, pag. 32. n. 15.*
- Tutor quando appellat, & interim finitur susela, quid faciendum, pag. 120. num. 45.*

V

- V** *Enditor dicitur primus auctor, & fideiussor dicitur secundus, pag. 129. nu. 1. & pag. 131. n. 19.*
- Venditor sciens rem esse alienam, nùm ab emptore incontinenti possit agi de euictione, pag. 130. n. 5.*
- Venditor potest, si vult Iudicio assistere, ibid. n. 12. & 13.*
- Verba, Non vi metu, sed spontè, quid operantur, pag. 183. n. 57.*
- Verba De Plano, quid importent, pag. 10. n. 41.*
- Verba, Sine figura Iudicij, quid importent, & quid operentur, pag. 11. nu. 42. & pag. 14. n. 57. cum seqq.*
- Verba, Sola facti veritate inspecta, quid importent, & operentur, ibid. num. 43. pag. 12. num. 46. & 47. pag. 14. num. 55. &*

I N D E X

55. & 56. pag. 15. a num. 64. usque ad
ultim.
- Verba*, Gradatim, conditionaliter, & suc-
cessivè, quid important, pag. 12. num.
45.
- Verbum Cito*, quid significet, pag. 22. nu.
39.
- Verbum Peremptorium*, non requiritur
in citatione, pag. 22. nu. 43. & pag. 27.
num. 73.
- Verbum Incontinenti*, quomodo intelli-
gitur, pag. 209. n. 20.
- Verbum Quicumque*, quando profertur
à lege. vel ab homine, qualiter accipia-
tur, pag. 95. n. 1.
- Viduum contrahere per Pragmaticam pro-
hibetur*, pag. 182. num. 52. & ex quo so-
lumentum recipiat Regia Pragmatica
num. 53.
- Virtus, & scientia nobilitant*, pag. 247.
num. 66.
- Vniuersitas*, quomodo conueniatur, pag.
57. n. 21.
- Vnus non debet se intromittere de facto al-
terius*, pag. 164. n. 1.
- Vsucapio quid sit, & an tempora sint vsu-
lia*, pag. 101. n. 1. 2. & 3.
- Vxor*, ubi citari debeat, pag. 23. num.
51.

F I N I S.

I N D E X

DECISIVARVM ALLEGATIONVM

Diuerforum Iurifconsultorum,

AC IPSARVM DECISIONVM

Serie Alphabetica congestus.

A

- A**bb. distinctio in capit. intellecto num. 8. de iure iur. refertur circa alienationem factam non obtemp. iur. pag. 348. n. 39.
- Accollans sibi certa onera soluere tenetur, licet pro alijs non, pag. 413. n. 7.
- Acta originalia praticantur in solitate, pag. 315. n. 71. in fine.
- Actio acquirivitur absenti sine cessione ex stipulatione utarij, pag. 416. num. 10.
- Actio censetur acqui. i illis personis, ad quas dirigitur effectus, pag. 426. n. 11.
- Actiones, & iura, an inter immobilia reperiuntur, & successu ad absque decreto cedi possunt si pupillorum essent, pag. 409. n. 2.
- Actor, an possit se fundare super duobus titulis, quorum unus est gratiosus, alter vero onerosus, pag. 352. n. 63.
- Actuarij sine presentia iudicis, cuius industria electa examinare non possunt, pag. 313. nu. 49. & de ipsius mandato scribere, pag. 317. n. 96.
- Actuarij deservant libertatem inquisitis ad lucranda decreta, pag. 318. n. 109.
- Actuarij nihil recipiant ab his, qui ad triremes, vel morti traduntur, pag. 318. n. 110.
- Actuarius quandoque habilitatur ad omnem ordinem, pag. 319. n. 123.
- Actus binus iuascanti consuetudinem inducit, pag. 383. n. 2.
- Actus difficilis probationis, coniecturis probatur, pag. 509. n. 11.
- Actus omnis nullus redditur ob defectum pupilli, vel consanguineorum, aut consutorum presentia, pag. 409. n. 9.
- Actus professoris est contractus inter Deum, & hominem, pag. 508. n. 2.
- Actus metu factus irritatur, ibid. n. 3.
- Actus quando pro perfecto censeri debet, pag. 357. n. 100.
- Actus ut valeat, quando impropiantur, pag. 381. n. 49.
- Administrato tenetur reddere rationes, pag. 506. n. 13.
- Administrator tenetur edere libros, nec excusatur dicendo amisisse, pag. 506. n. 25. nec sufficit ostendere listam, seu bilantium, pag. ibid. n. 24. & 26.
- Advocatus Poliarcbi confessus est armationem campanea, & nihil opposuit contra ipsam, pag. 322. n. 129. 133. & pag. 327. n. 167. 173. & pag. 332. n. 208.
- Advocatus non potest proponere testimonium banditorum pro accusa inquisitis, pag. 313. n. 43. & pag. 334. n. 225.
- Advocatus in minoribus rebus utitur hora potest proponere, que incumbunt aduersus spontaneam confessionem, pag. 332. 127. in fine.
- Advocatus Poliarcbi minorem etatem non allegavit, quia ex aspectu erat maior, pag. 323. n. 143.
- Agere, ut agatur expedit tutoribus, pag. 404. n. 36.
- Agri, an possit ex duplicato titulo, pag. 352. nu. 65.
- Agri, an possit ex primo, & secundo contractu nouam formam habenti, pag. 353. num. 73.
- Agri nequis quis ex iure deciso, pag. 390. num. 1.

Alba-

I N D E X

- Albaranum, an perficiat gratia, pag. 344. n. 10.*
- Alere, qui tenet sufficit, quod illi prabendam, aus pralaturam procuret, pag. 454 n. 11.*
- Alexand. conf. 9. cap. 2. refertur, pag. 499. n. 10.*
- Alienatio bonorum Ecclesie absque consensu capituli, & licentia Papa non valet, pag. 468. n. 24.*
- Alienatio rei in manus mortuas non conceditur, pag. 480. n. 27.*
- Alienatio non potest fieri in personam potentem, pag. 483. n. 5.*
- Alienatio prohibita alicui non potest in alium transferri, pag. 484. nu. 14. 20. & 21.*
- Alienatio dicitur baredis institutio, i bid. n. 15.*
- Alienatio, quomodo largissime interpretatur, pag. 380. n. 35.*
- Alienatio de temporali re contra iuramentum facta, an valeat, pag. 348. n. 37.*
- Alienationes facta per Regem delinquentem, cuius causa Regno priuatur, an valide iudicentur, pag. 361. n. 133.*
- Alimenta sunt subsidia vita, pag. 426. num. 8.*
- Alimenta, qua debentur iure actionis possunt peti ex praterito, pag. 426. n. 12.*
- Alimentorum appellatio veniunt expense studiorum, pag. 426. n. 9.*
- Alimentorum denegatio, vel mortis comminatio paria sunt, pag. 508. n. 8.*
- Aliud esse de pertinentiis, & aliud in pertinentiis, pag. 448. n. 10.*
- Aliud esse de diuicessi, & aliud esse de accessi, ibid. n. 11.*
- Alleganti incumbit onus probandi, pag. 478. n. 20.*
- Allegata per Fiscos patronum M. C. V. in sua allegatione, pag. 312. n. 27. ad casum non applicantur, & in libris non leguntur ea, ad qua citantur, pag. 322. n. 134. sic etiam pag. 118. an. 1200. usque ad 122. vide pag. 324. n. 152. an illis.*
- Amor nullus vincit Paternum, pag. 400. num. 11.*
- Anellus Ciaccius Capitaneus Campanae, annullat negatiuam captam à Commissario Fisci, pag. 319. num. 112.*
- Angelus Crescentius Auditor Prouinciarum Capitanatae, coadunor Auditoris, qui simul Poliarum condemnauit, aliter in disparitate uocis mortuus non fecisset. Ipse rediit ad officium; auctor uera reddere non potuit, pag. 329. num. 186.*
- Angel. in l. officium, ff. de rei vindic. & Bald. in rubr. C. de rer. permut. declarantur, pag. 347. n. 30.*
- Animus hominis uerbo, uel facto demonstratur, pag. 369. n. 193.*
- Animus declaratur ex iis, quae postea sunt pag. 395. n. 6. & pag. 402. n. 19.*
- Anno 1627. terremotous magnus Apulea Banditorum exercitus, & alia pag. 312 n. 25. & pag. 333. n. 216. & 217.*
- Appellatio, neque defenso admittitur per potestatem extraordinariam in modo procedendi ex praxi usque recepta in notorijs criminibus, pag. 288. n. 16.*
- Appellatio in notorijs, quando denegari debeat, pag. 292. n. 46.*
- Appellatio denegari nullatenus potest ex sententia prolata uigore confessionis rei, aut probationis facta, ibid. n. 52.*
- Appellatio denegatur reo confesso, & conuicto, ibid. n. 53.*
- Appellatio, an denegari debeat ex sola confessione spontanea, cuius uigore condemnatio subsequuta fuit, ibid. n. 54.*
- Appellatio prohibetur, procedendo ad modum belli, pag. 328. n. 177.*
- Appellatio interposita nisi per biennium nil actum fuerit in causa, neque prorogata fatalia remanet deserta, & in rem iudicatam transacta, & sic decisum, pag. 465. n. 1.*
- Argumentatio frustratoria redditur, ubi uoluntas concommitatur, pag. 384. num. 13.*
- Argumentum à solito ualidum est in iure pag. 433. n. 21.*
- Argumentum defendo ad embiseuism ualidum, pag. 488. n. 5.*
- Argumentum de uita, & militia ad alimenta non datur, sed bene ad paragium pag. 400. n. 2.*
- Argumentum de alimentis ad uitam, & militiam.*

I N D E X

- militiam, quando admittatur, pag. 461 num. 9.*
Armatio per Campaniam debet esse formata, pag. 310. n. 4. & pag. 324. n. 154.
Affensus, an requiratur in contrahentibus cum Rege, vel in ratificando actum gestum cum Prorege, pag. 381. n. 41.
Affensus, an requiratur in contractu in favorem Fiscus tendente, ibid. n. 42.
Affensus non requiritur in renunciacionibus, & remissionibus in augmentum feudi tendentibus, pag. 403. n. 26.
Affensus in re solita alienari, an requiratur, pag. 514. n. 5.
Affensus subreptitius, an, & quando cognoscatur, pag. 447. n. 6.
Affensus, post mortem favore dotis, an expediti possit, ibid. n. 8.
Affensus verba, an adimpleri possint per equipollens, pag. 393. n. 6.
Attendi debet, quod principaliter agitur, pag. 491. n. 30.
Attendi debet, quod principaliter fit, non quod in consequentiam venit, pag. 426. num. 5.
Auctoritas Pratoris in ius prabet causam, pag. 428. n. 2.
Auctoritas Sacri Consilij summa est, pag. 471. n. 15.
Auditor de Angelis non fuit de nocte in domo Præsidis, pag. 324. n. 149.
Auditores, & Præsides sunt socij, pag. 331. n. 147.
Auditores in delictis Campanie sunt Consultores necessarii, ibid. n. 198.

B

- B** *Ald. in cap. 1. de success. feud. delatatur, pag. 451. n. 21.*
Banditi, quando caverati ad Iudicium ducuntur, non pramiantur, neque ad conuiuium vocantur, pag. 333. num. 219.
Banditi non probant ad defensam, sed ad extirpationem, pag. 313. n. 44. & pag. 334. n. 223.
Banditores plures exercitus, vide verbo, Anno 1627. pag. 312. n. 25.
Banditorum nulla differentia idem ius in

- corporati, ac in socijs, ibid. n. 36.*
Banditus si moritur ante sententiam, Iudex agit ad interesse, pag. 341. n. 9.
Bartolomeus de Angelis respondit allegationi D. Fisci Patroni, & uno die (Deo adiuuante) Mundus cognoscet, pag. 312. n. 27.
Bartolomeus de Angelis remunerari sperabat per eius gesta contra banditos, pag. 315. n. 67.
Bonum probari potest per testes, sicut per scientiam, pag. 366. n. 172.
Beneficiu cessionis bonorum miserationis causa concessum est, pag. 495. n. 20.
Beneficiu, aut res statim possunt à conferendi potestatem habendi conferre nulla expectata sententia, aut citato possessore, quando aliquis ipso facto à lege priuatur, pag. 368. n. 189.
Beneficiu l. 2. C. de rescind. vend. in dissolutione, an procedat, pag. 418. n. 1.
Beneficiu l. quod cum eo introductum est de iure pratorio, pag. 495. n. 22.
Beneficiu l. quod cum eo, cur renunciari non possit, pag. 495. n. 19.
Beneficium, an possit reuocari per Proregem; si ab ipso fuerit reseruatum Regi, pag. 377. n. 21.
Biruaris à longe affluunt, quando Rei interrogantur, pag. 316. n. 80.
Biruaris non sunt testes locuici sine tortura, pag. 317. n. 88.
Boet. decil. 66. ponderatur, pag. 499. n. 8.
Bona fidei possessor, perceptos fructus consumptos iuste lucratur; nec ad restitutionem tenetur, pag. 428. n. 3.
Bona, & iura immobilia, quoniam censentur, pag. 409. n. 4.
Bona Ecclesia possunt dari in perpetuum, pag. 470. n. 8.
Bona Ecclesia deuoluta debent consolidari cum directo dominio, pag. 483. n. 7.
Bona deuoluta ad Ecclesiam non eget sententia, ibid. n. 8.
Bona emptio tota Ecclesia non veniant in institutione generali hereditatis, pag. 484. n. 16.
Bona delata Monacho capaci, debent esse apud Monasterium, pag. 424. n. 38.
Bona proditorum, an ipso iure sine alia sen-

I N D E X

sententia probatione confiscantur, pag. 376. n. 11. & 13.
Bona dicuntur deducto ere alieno, pag. 457. n. 35.
Honorum appellatione à testatore prolata ipsius hereditas comprehenditur, ibid. nu. 37.
Honorum confiscatio ex rebellione exorta alterique concessa, an teneas concessio, pag. 373. n. 1.
Honorum appellatione, & stabilia bona continentur, pag. 365. n. 167.

C

Caducitas non habet locum, nisi dominus voluerit, pag. 476. n. 3.
 Caducitas non habet opus declarationis, nam ipsi iure fit etiam contra successores, ibid. n. 9.
 Caducitas potest quodcumque declarari per heredes contra heredes, pag. 477. nu. 10.
 Cadula sine die, & consule, etiam inter liberos nil operatur, pag. 455. n. 20.
 Cancellarij nomen in privilegij, an requirebatur de stilo Regia Cancellaria, pag. 355. n. 84.
 Capita proposita contra Presidem, & A-ffvarium Provinciarum Capitanato sunt diversa contradictoria, pag. 315. n. 69.
 Cap. 1. de rescript. limitatur, pag. 349. nu. 45.
 Cap. 10 & 13. Esdra referuntur ad quaestioni similitudinem, pag. 367. n. 178.
 Capitulum novum Regis Casthaliei concessum de anno 1505. relatum interpretatur, pag. 367. n. 182. & pag. 368. nu. 183. & pag. 369. n. 194.
 Capitulum Civitatis Neapol. an sub repetitione impetratum fuisse cernitur, pag. 378. nu. 3.
 Capitula Regis Roberti ponderantur pro mora purgationis materia, pag. 396. n. 24.
 Capta in bello sunt Regis bellum inducentis, & quid in feudis remissio, pag. 366. n. 170. & 171.
 Carceratus censetur, qui nullatenus va-

les, pag. 439. num. 3.
 Carolus Secundus fecit suspendere Iudicem, qui iniuste condemnauerat reum, pag. 300. n. 109.
 Casus decisis refertur de Iudice reum condemnante per imperitiam, pag. 297. nu. 20.
 Casus refertur de eo, qui confessus fuerat hominem occidisse in certo loco, non facta diligentia inuentionis cadaueris, non possit condemnari, pag. 295. n. 74.
 Casus refertur decisis contra Iudices iniuste reum damnantes pro aliorum exemplis, pag. 302. n. 121.
 Catois dictum citat patere legem, quam tu ipse tuleris, pag. 441. n. 26.
 Causa favorabilis in donatione adiecta inter virum, & uxorem arguit eius validitatem, pag. 407. n. 4.
 Causa semper debet precedere, ex qua fit legatum, pag. 426. n. 14.
 Causa propria in legato est impulsiva, pag. 427. n. 15.
 Causa finalis est respiciens testatoris modum, non legatoris, ibid. n. 16.
 Causa finalis est vis omnium causarum, pag. 426. n. 13.
 Causa qualibet iniusta, etiam iniusta excusata a dolo, & pena, pag. 396. n. 14.
 Causa vexanda, quae sit remissio, pag. 311. nu. 10.
 Causa non debet esse immortalis, pag. 319. n. 123. in fine.
 Causa friuola, ad dicendum de nullitate in condemnatione Poliarchi, pag. 321. nu. 81.
 Cocus non iudicat de coloribus, ibid. n. 81.
 Celestinus id, quod de mane concedebas sero reuocabat, pag. 429. n. 11.
 Certioratio beneficij, quod cum eo, quod do-censetur facta, pag. 496. n. 48.
 Certioratio fieri debet in principia contractus, ibid. n. 29.
 Cessante principali, cessant accessoria, pag. 392. n. 16.
 Cessio facta pro modico pretio, dicitur simulata, pag. 512. n. 20.
 Cessio quando fit ex necessitate uti possessori, tunc etiam modico pretio operatur, pag. 513. n. 24.

Cir-

I N D E X

- Circuits inutilis evitandus*, pag. 393. n. 7.
Circumductio non pœnet à voluntate partium sed iudicis, pag. 466. n. 6.
Citatio, aut sententia, an requiratur in notarij rebellibus, seu proditoribus, pag. 376. n. 12.
Citatio facta cum clausula, & deinde in antea cum continuatione, protrahitur ad duas, & tres alias sequentes dies, pag. 466. n. 5.
Citatio sine iudicij reijcitur, pag. 325. nu. 139.
Citatus, an sit ipso iure destitutus, nisi venerit in feudis, & an sententia requiratur, pag. 366. n. 176.
Clericus de Ecclesia investitus, qui intra annum ad Sacerdotium promovendi debuerat, an possessionem nactus, etus possessio est legitima, obtemperat teneat, pag. 350. n. 26.
Clausula, ad habendum, quid operetur, pag. 483. n. 17.
Clausula, ad habendum, qualiter intelligitur, pag. 466. n. 9. & pag. 469. n. 28. & pag. 483. n. 31.
Clausula, ad habendum, extendi nō debet ad concessionem, si nō fuerit sollemniter adhibita, pag. 467. n. 11.
Clausula, ad habendum, tribuit solum facultatem alienandi inter illos de linea comprehensos in investitura, pag. 467. n. 12.
Clausula, ad habendum, regulatur, & intelligitur per totum subiectam materiam, in qua opponitur, & apposta in concessione ex pacto non facit illam hereditariam, ibid. n. 18.
Clausula, ex certa scientia, dato errore nil operatur, pag. 416. n. 35.
Clausula, imperpetuum, quia operatur in concessione emptentis Ecclesie; operatur, an sit alienabilis concessio in quasi eumque personas extraneas, pag. 470. n. 9. & 10.
Clausula, imperpetuum, cuius sit natura, pag. 475. n. 41.
Clausula, imperpetuum, in concessione apposta perpetuas concessionem, qua non transit ad extraneos, pag. 467. nu. 17.
Clausula, quod nil amplius petere potest, quid operetur, pag. 460. n. 12.
Clausula Quovis modo, &c. vis, & potentia referuntur, pag. 380. n. 36.
Clausula reservationis assensus conditionem importat, pag. 513. n. 6.
Clausula, Sciens se ad prædicta non teneri promissit, an sit necessaria, & an consensus expressum denotet, pag. 415. nu. 30.
Clausula, sine præiudicio iuris alieni, quid importet, pag. 368. n. 184. & pag. 369. n. 194.
Clausula generalis, an tollat gratiam Principis, pag. 350. n. 51.
Clausula generales in investitura apta comprehendere extraneos restringuntur ad heredes sanguinis, pag. 467. n. 26.
Codicilli post testamentum facti, in quibus nulla mentio de testamento agitur, an suspensii reddantur, pag. 351. n. 61.
Cogit aliquem, quis an possit pro remuneratione servitorum, si ante mercede convenisset, & soluta, pag. 372. n. 14.
Collatio beneficii Ecclesiastici, quomodo probetur, pag. 344. n. 2.
Collecta imponitur sibi in defectum solutionis per Civitatem facta, pag. 393. n. 1.
Collecta loco fiscalium subrogata fuerunt ab Alphonso Rege, pag. 395. n. 2.
Commodum ex malitia non percipiendum, pag. 512. n. 18.
Communis opinio pro dote vidua est communis, pag. 492. n. 33.
Compensare, & solvere nihil refert, pag. 504. n. 1.
*Compensatio est solvere, ibid. n. 2.
 Compensatio solutio est, ibid. n. 4.
 Compensatio, quando intelligitur facta, ibid. n. 5.
 Compensatio est ficta solutio, ibid. n. 6.
 Compensatio fit per contrapositionem partiarum, pag. 405. n. 7.
 Compensatio non fit ex debitis diversis inter diversas personas, ibid. n. 12.
 Compensatio, & extinctio debiti, quando dicatur facta, vel nō facta, ibid. n. 15.
 Compensatio, an admittitur de in debito cuius dies non cessit, pag. 505. n. 18.*

Com

I N D E X

- Computatio ad hoc, ut fiat dies, debet cadere,*
pag. 101. n. 19.
- Compensatio de specie ad quantitatem,*
quando admittatur, pag. 462. n. 24.
- Compensatio, an locum habeat ob solutio-
nem debiti legalis, pag. 457. n. 36.*
- Compensatio siue imputatio in legitima sit
ita etiam in vita, & militia, pag. 460.
num. 8.*
- Compensatio de specie ad quantitatem, ad
militem, limitatur, pag. 453. n. 5. & 6.*
- Compensatio, an, & quando sibi locum ven-
dicet, pag. 493. n. 7.*
- Concessio, an dicatur si concessio fuerit fa-
cta pro modica quantitate, pag. 470. n. 3.*
- Concessio censetur emanata eum est dem-
conditionibus, pag. 484. n. 19.*
- Concessio duobus facta diversi temporibus,
quæ eorum potior iudicetur, pag. 347.
nu. 34.*
- Concessio facta erroneo possessori ignorantis,
non excusatur, pag. 512. n. 12.*
- Concessio in emphyteosis de annis 29. ad
29. an sit perpetua, vel temporalis, pag.
478. n. 16.*
- Concessionis intuitu metus, aut imbecilli-
tatis, vel importunitatis facta non va-
lent, pag. 360. n. 126.*
- Condemnatio, an ritè procedat, si præceden-
te confessione facta in iudicio requisitio-
nis fuerit repetita, pag. 295. n. 78.*
- Condemnatio subsequi non debet ex confessi-
one emanata absque legitimis iudicij
præcedentibus ad partem ordinariam, sed
extraordinariam, pag. 393. n. 61.*
- Condemnatio nulla subsequi potest ex con-
fessione illegitime extorta sub spe immu-
nitatis, pag. 301. n. 120.*
- Conditio nil potest in esse pag. 513. num.
11.*
- Conditio adimpleri potest per equipollens,
pag. 393. n. 5.*
- Conditio causalis, vel mixta retrotrahitur
ad diem contractus, vel confessionis,
quandocumq; si posse à adimpletur, pag.
436. n. 5 & pag. 437. n. 6.*
- Confessio nulla maior probatio notorium
facit, & vim rei iudicata habet, pag.
292. n. 45.*
- Confessio emanata nullis præcedentibus in-
ditijs nullius est roboris, pag. 293. num.
60.*
- Confessio geminata si esset erronea reuoca-
tur, pag. 489. n. 13.*
- Confessio facta coram Iudice incompetente
extra locum iudicij, nec Iudici pro Tri-
bunali sedente, non valet, pag. 293. nu.
62.*
- Confessio, ut noceat, debet coram omnibus
Iudicibus emanari, si plures sint, pag.
294. n. 64. limita. n. 65.*
- Confessio facta coram illo Iudice, qui po-
tente non condemnandi non habet, non
valet, ibid. n. 66.*
- Condemnatio tunc procedit, quando con-
fessio spontanea existens, liquido vom-
flaret Iudicij de veritate, pag. 264. nu.
67.*
- Confessio impossibilis nullam probationem
facit, pag. 298. n. 92.*
- Confessio superueniens semper nulla reddi-
tur, si ab initio fuerit extorta metu ali-
quo, ibid. n. 94.*
- Confessio eorum, que in tortura fiunt vali-
dantur in ea, nec tenet si non fuerit perse-
ueratum, pag. 299. n. 96.*
- Confessio nocet conscientis, si illi non resistit
inertia verisimilia, & probabilis inno-
centia, pag. 294. n. 70.*
- Confessio si non sit verisimilis, & probabi-
lis nil operatur, sed debet circumstan-
tias, & qualitates delicti confessi in-
vestigare, ibid. n. 72.*
- Confessio non verificata in suis qualitati-
bus, non sufficit ad condemnandum, pag.
295. n. 73.*
- Confessio, ut sufficiat ad condemnandum,
qualiter esse debeat, ibid. n. 77.*
- Confessio facta nullis præcedentibus indi-
cij respectu principij semper nulla esse
ostenditur, pag. 299. n. 98.*
- Confessio facta per reum metu tormentorū,
si sponte facta fuerit, & lapsa esset em-
sis à die illata iniuncta tortura, an va-
leat, ibid. n. 99.*
- Confessio minoris ratificari debet cum
consensu curatoris, ibid. n. 101.*
- Confessio extorta metu tormentorū, si spon-
te facta appareret, arguit dolose scriptū
esse, pag. 301. n. 117.*

I N D E X

- Confessio Procuratoris, an, & quando domino praiudicet, pag. 402. n. 21.*
- Confessio facta in vno iudicio, an in alio nocere possit, ibid. n. 22.*
- Confessio est recipienda coram competenti, pag. 331. n. 200.*
- Confessio debet esse clara, lucida, expressa, explicita, probabilis, possibilis, & verisimilis, pag. 326. n. 161. 162. vsque ad 164.*
- Confessio extraiudicialis, facit iudicium ad torturam, pag. 327. n. 168.*
- Confessio germinata, plenè probat delictum ibid. n. 169.*
- Confessio coram competenti facit iudicium ad torturam, ibid. n. 170.*
- Confessio spontè delicta ordinaria brevis terminus constituitur, pag. 311. n. 15. & in delictis atrocissimis brevissimus, pag. 311. num. 16. & pag. 322. num. 130.*
- Confessus spontè non ratificat, pag. 329. n. 188.*
- Confessus super factis propria laudatur, ibi non admittitur error, neque mendacium, pag. 312. n. 30. & pag. 324. n. 147. & pag. 334. n. 227.*
- Confessus cum tormentis debet habere iudicia præcedentia, pag. 314. n. 55. & pag. 325. nu. 157. & pag. 330. num. 190. & 192.*
- Confessus spontè existente delicto in genere, statim est condemnandus, pag. 310. num. 3. & pag. 312. n. 28. Imò habetur pro condemnato n. 32. & pag. 314. nu. 51. Etiam nulla præcedente diffamatione, pag. 330. n. 181. & pag. 333. num. 212. & validat nullitatem processus, pag. 314. num. 52. & pag. 324. num. 155.*
- Confessus spontè facit actum notorium, pag. 311. nu. 11. & pag. 314. nu. 63. & pag. 329. n. 188.*
- Confessus spontè mitius puniri, recessit ab aulâ, pag. 328. n. 174.*
- Confessus spontè non appellat, vel Iudex appellations non consentit, pag. 328. nu. 178. nisi causam nullam allegavit, nu. 179.*
- Confessus delictum, debet semper asportari ad locum, in quo fatetur delictum commississe, pag. 295. nu. 75.*
- Confessus, an condemnari possit nulla præcedente inquisitione, maxime in panam ordinariam, ibid. n. 79.*
- Confessus spontè, an abq; aliquar ratificatione condemnatus sit, pag. 375. n. 7.*
- Confessus cessat ubi est error, pag. 441. nu. 22.*
- Confesso spontè sufficit terminus vnius horæ, pag. 311. n. 16.*
- Confessus spontè non datur copia reperoribus, sed pro breuitate acta originalia, ibid. n. 19. Imò prohibetur Aduocato, nè cum ipso alloquatur, pag. 333. n. 214.*
- Confirmata, an videntur esse, quæ non fuerunt examinata per reusorem statusorum, pag. 362. n. 146.*
- Confisus pro tormentis dicitur, quando corpus cruciatur, pag. 333. nu. 217. & seqq.*
- Confraternitas mixta secularis, quando dicitur, & quid desitum, pag. 468. nu. 20.*
- Coniectura persona est illa, qua sanguine coniuncta est non comprehendit Ecclesiam, pag. 503. n. 34.*
- Coniectura cessat, ubi paterna voluntas concomitatur, pag. 384. n. 12.*
- Coniecturis in claris non egemus, pag. 499. num. 5.*
- Coniunctio brevis terminus ad defendendum confessio brevissimus, pag. 315. nu. 77. & pag. 333. n. 211.*
- Coniunctus, an admittantur in testes, pag. 433. n. 22.*
- Consensus paternus, an in nuptijs expectendus sit, pag. 439. n. 10.*
- Consolidatio ex natura rei, & causa necessitate, ipso iure efficitur eiusdem qualitatis, & conditionis, pag. 398. n. 3.*
- Consuetudines Neapolitanae sunt pactæ Civitum, ibid. n. 6.*
- Consuetud. Neapol. Quartam autem de lur. quart. ponderatur, pag. 397. num. 1.*
- Consuetudo suffragatur solum pro unico anno, quatenus Ecclesia possit acquirere, si ad sint vendendi, & subrogandi facultates, pag. 485. n. 39.*

I N D E X

- Consuetudo alienandi locū non habet, stante pacto contrario, pag. 485. n. 30.*
- Consuetudo tollit prohibitionem legis, non hominibus, pag. 480. n. 29.*
- Consuetudo iudicandi obseruanda est, pag. 383. n. 3.*
- Consuetudo patrisfam. est spectanda, pag. 486. n. 28.*
- Constare de veritate tunc dicitur esse, quando quiescit animus Iudicis, pag. 294. n. 68.*
- Constare de veritate tunc dicitur, quoties confessio esset possibilis, verisimilis, & nullam rationem dubietatis, ibid. n. 69.*
- Constare dicitur, quando qualitas rei constat, pag. 328. n. 76.*
- Contractus alienationis rei Ecclesie requiritur assensum, alias esset ipso iure nullus, pag. 513. n. 1.*
- Contractus libellarius ad renouandum singulis 29. annis est concessionis perpetua, pag. 489. n. 8.*
- Contractus meticulousus ob nimiam reuerentiam presumitur, licet non probentur mina, & verbera, pag. 493. n. 2.*
- Contractus venditionis, an inducatur ex cessione pretij debiti, pag. 381. n. 47.*
- Contractus emptionis, an sit de iure gentium, pag. 381. n. 48.*
- Contractus nouus, quando dicatur interuenisse, pag. 353. n. 71.*
- Contractus, an dicatur perfectus sine scriptura, quam partes fieri contraxerunt, pag. 345. n. 11.*
- Contractus feudalibus, an per testes probari possit, & quare, & quando scriptura, pag. 378. n. 28. & pag. 379. n. 29.*
- Contractus unicus censetur, & si duo essent distinctionem facti tamen coram Iudice, Notario, & testibus, incontinenti celebrati, pag. 409. n. 5.*
- Contractus, ut licitus iudicetur res, quae datur ad lucrum, & damni periculum exponi debet, pag. 411. n. 22.*
- Contractus empheoteoticus locatio, & liuelarius sunt nomina, pag. 470. n. 4.*
- Contractus empheoteoticus non habet certam formam sed ex pactis informatur, ibid. n. 5.*
- Contractus empheoteoticus pendet ab inuestitura, & ad tempus, vel perpetuus, ibid. num. 7.*
- Contractus dicitur gestus, qui formam verborum ostendat, & partes nominum quando nominatio non repugnat substantiae, ibid. n. 1. & 2.*
- Contrapositio partiarum permittitur mercatoribus approbatis, pag. 405. n. 8.*
- Contributio pro rata bonorum, an baredū numero faciendā sit, pag. 386. n. 33.*
- Corpus unicum efficitur destinatione patrisfam. pag. 395. n. 4.*
- Corpus delicti est duplex facti permanentis, & transeuntis, pag. 314. n. 60.*
- Corpus delicti requiritur in omni re, alias nulla captura, pag. 315. n. 70. & 73. & debet esse dolor commissum, ibid. n. 75.*
- Corpus delicti requiritur in voce, pag. 319. nu. 110.*
- Corpus delicti legitur in quinq; militibus Curia pag. 312. n. 29. In participatione recaptus illius de Corigliano, pag. 314. nu. 57. & in homicidio mulieris Terra Fojani, ibid. nu. 58. & pag. 334. nu. 222.*
- Costa de ratione ratæ, quæst. 72. conciliatur, pag. 499. n. 15.*
- Couarr. in cap. filius de testam. num. 2. adducitur, ibid. n. 9.*
- Credendum est scribenti privilegium, an sit eius manuscriptum, vel subscriptum declaratur, pag. 359. n. 119. & pag. 360. nu. 121.*
- Credendum est principali profitenti Religionem, pag. 509. n. 10.*
- Credendum est magis testibus maioris numero, quam minoris, pag. 440. n. 13.*
- Creditur potius duobus testibus affirmantibus, quam mille negantibus, pag. 433. nu. 24.*
- Culpa patris quando filio noceat in feudilibus, pag. 368. n. 186.*
- Curandum non est de iure non possessoris si non constat de iure possitoris, pag. 363. nu. 152.*

D

Debita, & credita remanent communia inter fratres mortuo patre, pag. 413. nu. 3.

Debita respiciunt personam illa facientem, onera vero concurrunt res, quarū causa imponuntur, pag. 414. n. 8.

Aaa 2 Debiti

I N D E X

- Debiti appellatione omnia debita pura, & conditionalia comprehenduntur, pag. 439. n. 25. & pag. 451. n. 29.*
- Decil. Sac. Conf. refertur de Iudice condemnante reum sine processu, & inordinatè pag. 300. n. 105.*
- Decif. Senat. Parisiens. adducitur contra Iudicem per imperitiam reum condemnantem, ibid. n. 106.*
- Decif. Sen. Hyspan. adducitur contra Iudicem similiter per imperitiam reum condemnantem, ibid. n. 107.*
- Decif. 181. & 164. Præl. de Franch. declarantur, pag. 496. n. 26.*
- Decil. 447. Præl. de Franch. declaratur, pag. 503. n. 35.*
- Decl. Affliè. 134. plurimis rationibus infirmatur, pag. 454. nu. 12. & pag. 455. n. 18.*
- Decif. Sac. Conf. offertur pro filijsfam. pag. 497. n. 31. & 34.*
- Decil. causa professionis factæ per metum, pag. 509. n. 15. & 16.*
- Decisiones particulares sunt attendenda, magis quam subtilitates, ibid. n. 16.*
- Decijum non dicitur, quod non fuit discussum, pag. 492. n. 32.*
- Declaratio eaducitatis, quando fieri debet, pag. 477. n. 11.*
- Declaratio desertionis appellationis, non erit necessaria stante eius desertione, & causa remitti ad partes, & impedimèta removeri, & ita decijum, pag. 465. n. 2.*
- Declaratio Regij Collateralis Consilij ad ducitur aduersus eibimologiam forasctorum enucleationem, pag. 290. n. 33.*
- Decretum Iudicis in alienatione bonorum pupillorum, an, & quando requiratur, pag. 410. n. 19.*
- Dignitas personalis ad hæredes, an sit transfmissibilis, pag. 389. n. 9.*
- Decretum requiritur in concessione rei pupillaris pag. 409. n. 1.*
- Defectus solemnitatis effectualis, an actus deficientià operatur ipso iure, pag. 393. num. 8.*
- Defensio cum sit iuris naturalis tolli non potest per liberi arbitrij cessionem, pag. 289. n. 21.*
- Defensiones sunt de iure nature, pag. 311. n. 18. & pag. 322. nu. 129. & pag. 318. nu. 100.*
- Delictum factum à procuratore amico, vel consanguineo, an censetur factum contemplatione domini, latius declaratur infra hæc quæstia, pag. 364. n. 157.*
- Delictum in genere, quâto differt à confessione rei, non habetur ratio, pag. 293. nu. 57.*
- Delictum in genere, vide corpus delicti.*
- Delictū Vniuersitatis censetur esse rebellio ob tolerantiam ipsius, pag. 364. n. 156.*
- Demens spontè confitetur, & sic iudicandum erit, pag. 293. n. 55.*
- Deriuatiua omnia redduntur infecta primitiua nulla declarata, pag. 441. n. 21.*
- Derogatio primi priuilegij, an indicatur per secundum, quando generaliter, vel specialiter sit mentionatū secundo, pag. 350. n. 48.*
- Derogatio facta cum clausula non obstantibus quibuscunq; statutis in contrarium facientibus, an censetur, derogatum omnibus statutis, ac si specialiter dictum esset, ibid. n. 49.*
- Detractio, vel additio rei, an nouam rem inducere videatur, pag. 354. n. 76.*
- Deuolutio embitusus fit per non solutionem Canonis, pag. 476. n. 1.*
- Deuolutio contra filios locum habet, non contra hæredes, ibid. n. 4.*
- Dictio ad relata ad tertium, quid operetur, pag. 377. n. 20.*
- Dictio amplius est vniuersalis, pag. 456. nu. 30.*
- Dictio nulla in rescripto, vacare debet, & quarè, pag. 346. n. 20.*
- Dictio quendam, exceptionem denotat, 413. n. 61.*
- Dictio quorundam denotat partem, ibid. num. 2.*
- Dictio nisi, cuius sit natura, pag. 345. nu. 16.*
- Dictio nis taxatiua natura, cuius sit, ibid. nu. 17.*
- Dictio nis etiam vis, & natura, pag. 386. nu. 30.*

I N D E X

- Dictiones taxatiua, & exceptiua, in quo conueniant, pag. 345. n. 19.*
- Dictū vnius, est nullius, pag. 319. n. 116.*
- Dies formaliter, & specificè apponi debet, pag. 455. n. 21.*
- Dies paucissimi, an cum aliqua consideratione habendissimi, maximè ad registrandum priuilegia, pag. 356. n. 97.*
- Diffamatio est duplex, verbalis, & realis, ad instar praenotionis, pag. 312. n. 33.*
- Diffidatus dicitur extra professionem, pag. 310. n. 6.*
- Diffidatus laborat infamia, & à quolibet occidi potest; ibid. n. 5.*
- Differentia affertur inter cessionem modico soluto pretio, & inter cessionem partim soluta, & partim donata, pag. 510. n. 1. & pag. 511. n. 7.*
- Differentia, qua inter praebendam, M. C. V. & potestatem ad modum beilis extat, notatur pag. 288. n. 8.*
- Dignitas personalis, an aliquid oportet in beneficium successorum, pag. 388. n. 2.*
- Dignitas personalis ad heredes, an sit transmissibilis, pag. 389. n. 9.*
- Disponat testator, & fiat lex, pag. 499. nu. 13.*
- Disponere, an quis possit de re venali exposita, in qua Iudex manus imposuit, pag. 389. nu. 10.*
- Dispositio testatoris, pro lege reputatur, pag. 460. n. 11.*
- Dispositio S. & generaliter, h. si quando C. de inoffic. testam. ex arbitrio iudicatur à Doctore, pag. 453. n. 10.*
- Dispositio h. si vnquam, C. de reuoc. donat. an procedat, & si verisimiliter de futuro filijs cogitatum fuisse videatur, pag. 442. n. 31.*
- Dispositio h. si vnquam, C. de reuoc. donat. etiam locum habet, si donans vnicū filium, vel plures tempore donationis habuerit, & alij deinde oriantur, ibid. n. 32.*
- Dispositio d. l. si vnquam, an viget in re particulari magni momenti, ibid. n. 33.*
- Dispositio quamuis generalis, non comprehendit casus specialiter praedictos, pag. 384. n. 19.*
- Dispositio inuenerisimilis falsitati equiparatur, pag. 317. n. 87.*
- Dispositio superioris, an iuratum actum comprehendat, pag. 380. n. 37. & 39.*
- Distinctio personarum requiritur in contractibus, pag. 409. n. 7.*
- Distinctio patrimonij vana redditur quādo simul omnia per testatorem veniunt considerata, pag. 457. n. 39.*
- Diversitas notarij facti, vel iuris adducitur, pag. 292. n. 49.*
- Diuisio bonorum reuocari potest probata errore, etiamsi facta fuerit per Procuratorem ad id consuetum, pag. 414. nu. 15. & 16.*
- Diuisio erronea probata errore, non nocet, pag. 415. n. 17.*
- Diuisio inequaliter facta, an debeat in melius reformari, pag. 418. n. 10.*
- Diuisio, & calculatio sunt correlatiua, pag. 419. n. 12.*
- Diuisio non retractatur, si non equaliter facta fuerit, sed arbitrio Iudicis erit pars seorsus faciendum, ibid. n. 14.*
- Diuisio facta ad aequalitatem reducenda, ne inter fratres odium oriatur, & aequaliter seruetur, & ita decusum, ibid. n. 17.*
- Diuisiones facta impugnantur praetextu erroris, pag. 418. n. 2.*
- Diuisio simpliciter facta, in qua quis potius plus retinet, & per errorem plus tradidit veritate comperta, regressum habet, pag. 415. n. 19.*
- Diuisio erronea reuocari debet, & ad aequalitatem reduci, ibid. n. 20.*
- Diuisio cum sit quadam ratio inter partes composita, debet ad certitudinem reduci ibid. n. 21.*
- Diuisio est transactio quadam, qua ad incognita non trahitur, ibid. num. 22. & exemplo ostenditur n. 23.*
- Diuisio, quāter intelligatur facta, pag. 416. n. 33.*
- Diuisio refertur ex laesione enormissima resultantē, ibid. n. 37.*
- Diuisio, an ratificetur per solutiones reddituum, ibid. n. 38.*
- Doctores possunt Religiosi, vt doceant, & praedicent Domino de licentia Superioris, pag. 423. n. 20.*
- Doctores est actus Ecclesiasticus, & à persona Ecclesiastica percipitur, & auflorizatur, ibid. n. 21.*

I N D E X

- Declaratus dignitas non improbatur religioso, maxime in iuribologia, pag. 422. num. 9.*
- Doctores est honor, pag. 423. n. 19.*
- Declaratus honor monasterio, profiguus affimo, & toti Ecclesie; pag. 427. n. 17. & 18.*
- Doctores allegati per Fiscum explicantur pag. 325. n. 159.*
- Doctrina l. ab Anastasio, & l. per diuersas, est fraudibus obuiare, pag. 511. num. 6.*
- Dolus ex prapofitis arguitur ob uehementem persuasionem, pag. 439. n. 1.*
- Dolus arguitur ex his, que sequuntur ob prateritum, pag. 440. n. 12.*
- Dolus in actis non est, probatur pag. 318. n. 108. ergo non prafumitur, ut ibi.*
- Delus in dubio non prafumitur, pag. 301. n. 111. limita n. 112.*
- Dolus prafumitur, si quis quod facere debet, non fecit, pag. 306. n. 21.*
- Dolus prafumitur in Doctore, qui tenetur scire iura, pag. 300. n. 110.*
- Domeftici testes, quando sunt examinandi pag. 509. n. 13.*
- Domeftici testes de auditu faciunt probationem, ibid. n. 14.*
- Dominium non an censeatur tractatum ex concessione ad beneplacitum facta cum fructuum perceptione, pag. 377. n. 19.*
- Dominium, an, & quando ex diuersis causis acquiratur, pag. 353. n. 69.*
- Dominium absque titulo non transfertur, pag. 346. n. 21.*
- Dominium transfertur uile sequuta corporali possessione in feudis, pag. 348. num. 40.*
- Dominium contractus resoluti, qui non habet perpetuam, sed suspensiuam causam resciscit se tamquam a somno, pag. 398. n. 4.*
- Dominium plenè probari debet, quando agitur de deuolutione pag. 473. n. 19.*
- Dominium ex renouatione concessionis, an probetur, & decisiones afferuntur, pag. 474. n. 31.*
- Dominium ex alia inuestitura, an probetur, an ex administratis, & quando de manutentione agitur, ibid. n. 52. & 53.*
- Dominium in emphiteotica elapfo tempore concessionis finitur, & consolidatur cũ directo, pag. 485. n. 27.*
- Dominium uerè, & realiter emptor adipiscitur pendente pacto de reuocando pag. 404. n. 33.*
- Dominij probationem, omni iure cogitur actor proponere, pag. 446. n. 2.*
- Dominio res ab initio semper transfertur, pag. 489. n. 10.*
- Dominio sufficis incipere se à reuocatione feudi parata ob felloniam uaxalli, pag. 369. n. 195.*
- Dominus directus habet ex instrumento intensionem fundatam, pag. 483. n. 9.*
- Dominus directus non tenetur declarare caducitatem, nisi ipso sciente, pag. 476. num. 5.*
- Dominus sciens procuratoris contumaciã non purgans, ratificare censetur, pag. 364. n. 198.*
- Dominus semel effectus, amplius dominus effioi nequit, pag. 353. n. 70.*
- Donare cen/e tur quis aliquid tradendo, & donatarius id exigere promittendo, pag. 396. n. 9.*
- Donare non prohibetur Procuratori ob remunerationem pag. 379. n. 32.*
- Donatarius si decesserit, & prameritur donante superuente, an donatio corruiat, pag. 401. n. 16.*
- Donatio, an reuocetur ob deficientiam liberorum, tam per ipsorum natiuitatem reuocata, pag. 352. n. 56.*
- Donatio ad libellum, & cautelarum renouationes, uel ex pacto, uel ex consuetudine fieri solet, pag. 489. n. 9.*
- Donatio facta lata sententia condemnatoria, irritatur, pag. 362. n. 140.*
- Donatio facta inter uiuos, non impuitur in legitimam, ut fuit decium, pag. 507. num. 36.*
- Donatio reuocatur ob superuenientiam filiorum, pag. 441. n. 27.*
- Donatio remuneratoria non dicitur quando donatarius ex debito officij tenetur admittere, pag. 371. n. 4.*
- Donatio facta uxori ad remuneracionis causa ualeat usque ad æquivalentiam seruitorum, & non ultra, ibid. n. 3.*

Donag-

I N D E X

Donatio remuneratoria ad hoc, ut dicatur, qua requirantur, ibid. num. 10.
Donatio vera ex animi liberalitate procedit, pag. 360. n. 129.
Donatio inter virum, & uxorem infra summam quingentorum solidorum, an sit valida, pag. 406. n. 1. & 2.
Donatio ob causam collata censetur, ibid. num. 3.
Donatio corrumpit causa in ipsa adiecta non subsequens, pag. 407. n. 5.
Donatio, an scriptura indiget, ibid. num. 12.
Donationes inter virum, & uxorem, an valide iudicentur, et si instrumenta extarent, ibid. n. 13. ubi decisio refertur nu. 14.
Dos, an sit ius uniuersale, pag. 431. n. 9.
Dos data ab Auo nepti, an imputetur in legitimam filij, contraria opinio, pag. 506. n. 29. & pag. 507. n. 35.
Dos non imputatur in legitimam filij, nec coniecturis, pag. 506. n. 30.
Duces cum vexillis, & banderij, stant ad laesionem alterius, pag. 364. n. 159.
Duplex vinculum magis ligat, pag. 383. num. 7.
Duplicati reliquij pauam non patitur feneratorius ex iusta causa, pag. 396. n. 10. & 13. & pag. 397. n. 26.

E

E*A, qua domi sunt per domesticos testas probari debent, pag. 374. n. 4.*
Ecclesia, an teneatur renouare rem concessam in emphyteusim elapsis annis 29. et magis, quodstante pacto resoluitur, pag. 478. n. 17.
Ecclesia non potest rem emphyteoticam acquirere quouis titulo; etiam si esset consuetudo, & ratio offertur, pag. 480. nu. 28.
Ecclesia, vel baras instituta antequam capiant informationem, debent obtinere assensum domini directi, pag. 482. num. 30.
Ecclesia habet annum ad vendendum rem emphyteoticam alieni, quando ipsa non potest per se retinere, & decisum

refertur, pag. 473. num. 24. & 26.
Ecclesiastica dicitur manus mortua, ideo non est capax emphyteosis, & ratio offertur, pag. 482. num. 3. & pag. 483. num. 4.
Effectum, dum habemus nullam differentiam facimus, pag. 393. n. 3.
Emancipatio filij, quando fieri debeat, pag. 497. n. 32.
Emphyteosis concessa ad 29. annos cum pacto renouationis, qualiter intelligitur pag. 487. n. 3.
Emphyteosis Ecclesia intelligitur concessa usque ad quartam generationem, ibid. num. 5.
Emphyteosis Ecclesia facta pro se, & successoribus, non transit ad heredes, pag. 477. n. 12.
Emphyteosis Ecclesia, cuius sit natura, ibid. n. 13.
Emphyteosis Ecclesiastica, ad extraneos heredes non transit, & decisum refertur, pag. 482. n. 1.
Emphyteosis Ecclesiastica ad aliam Ecclesiam non transit, ibid. n. 2.
Emphyteosis, Ecclesiastica concessa pro se, & heredibus, non transit ad extraneos, neque ad filias feminas, pag. 468. n. 22. & 23.
Emphyteosis concessa persona ea extincta finitur, pag. 483. n. 11.
Emphyteosis Ecclesiastica ad heredes sanguinis in iure iustura contentos transfertur, pag. 484. n. 12.
Emphyteosis Ecclesiastica finita generatione ad Ecclesiam reuertitur, nec transit ad extraneum, pag. 466. n. 7.
Emphyteosis perpetua cum pacto renouandi, si non fiat renouatio, non erit locus deuolutioni, & sic decisum, pag. 472. nu. 21.
Emphyteosis perpetua irrenouabiliter acquiritur Ecclesia cum onere debitorum domino directo, pag. 347. n. 25.
Emphyteosis perpetua potest alienari, & dominus tenetur consentire, & in testamento relinqui, pag. 471. n. 11. & 13.
Emphyteosis perpetua sub pacto ad renouandum, si non sequitur renouatio reddit ad domum, ibid. n. 13.

Em-

I N D E X

- Emphiteosis*, quando de sui natura non est transitoria ad extraneos, non tribuit facultatem alienandi in eos, pag. 466. num. 10.
- Emphiteosis concessa ad 29. annos finitur elapso anno 29. pag. 484. n. 23.*
- Emphiteosis finitur si non fuerit renovata, pag. 485. n. 26.*
- Emphiteosis, an ad manus mortuarum ducta ex consuetudine percipitur, ut ea ipsam retineat, & inhabilem illam introducat pag. 472. n. 23.*
- Emphiteosis alicui debet ab Ecclesia, licet dominus pro alimentis data castitate perijisset, pag. 400. n. 13.*
- Emphiteosis cessant per biennium solvere Canonem, incidit in commissum, pag. 483. num. 6.*
- Emphiteosis debet solvere laudemium, pag. 481. n. 31.*
- Emphiteosis a ipso iura priuatur ob non solutionem Canonis elapso biennio, pag. 476. num. 2.*
- Emphiteosis a ipso iure priuatur re concessa ob periurium, pag. 478. n. 18.*
- Emphiteosis potest imponere seruitutem in suo dominio directo durante tempore, pag. 468. n. 25.*
- Erranti succurrendum erit, & qualiter, pag. 416. n. 36.*
- Error iuris non clarus bonam inducit fidem, excusationem praestat, ut in integrum restitutionem parat aduersus praescriptionem anni, & diei, pag. 396. n. 15.*
- Error in alijs non creditur, pag. 526. num. 165.*
- Error nemini obesse debet, pag. 489. n. 12.*
- Error in inuentario, per quos patet, pag. 490. n. 17.*
- Error probatur, probando rem aliter se habere, pag. 415. n. 18.*
- Errone probato quislibet potest a contractu recedere. ibid. n. 24.*
- Essentia rei debet prius constare, pag. 315. nu. 77.*
- Actus probatur ab aspectu, pag. 313. n. 39. & pag. 332. n. 209. & qui dicit contrarium probet, ibid. n. 441.*
- Actus remittitur arbitrio Iudicis, pag. 313. n. 41. & pag. 318. n. 102. & pag. 323. n. 140. & pag. 328. n. 176.*
- Euentus formatur a primordio tituli, pag. 512. n. 15.*
- Euentus posterior formatur ad primordium tituli, pag. 436. n. 3.*
- Eiusdem in specie non permittitur in donatione non debetur, quando ceptum est a traditione, pag. 390. n. 124.*
- Eiusdem si promissa non fuerit, an debeat, pag. 431. n. 1. & 2.*
- Examen capi non potest sine commissione, pag. 313. n. 48.*
- Examen capi debet de secreto, pag. 316. n. 80. & commissio ad actuarius, & scribis, pag. 332. n. 206.*
- Excellentissimus Dux de Alcalá, olim Regni Prorex destinauit filium proprium in Visarium Generalem; pro extirpatione Banditorum, pag. 312. n. 264. & pag. 333. n. 217.*
- Exceptio criminis obijci potest contra agentem ad beneficium, de quo quis ipso iure priuatus fuit, pag. 369. n. 191.*
- Exceptio de assensu non habito solum Beneficium competis, pag. 512. n. 8.*
- Exceptio de iuramento, quando non obstat, pag. 495. n. 17.*
- Exceptio rei iudicata, oritur ex decreto confirmato a Principe, pag. 319. num. 123.*
- Exceptio rei iudicata, ut competas tria requiruntur, pag. 390. n. 2.*
- Exceptio rei iudicata, quando modus, & finis variantur, non obstat ibid. n. 3.*
- Exceptio rei iudicata in dubio opposita non obstat, pag. 392. n. 17.*
- Exceptio de non iure agentis, ut confites sufficit in actis constare alios adesse, quibus competat successio, pag. 445. num. 14.*
- Exceptio presupponit regulam in contrarium, pag. 457. n. 41.*
- Exceptiones sunt dilatoria, sunt etiam declinatoria, opponi possunt peremptoria instanti dum de nouo causa inchoatur, pag. 437. n. 62.*
- Excipere, quando verè dicatur, pag. 391. num. 4.*
- Extremum communicantur, vespertini Clerici de officio delecto in genere, pag. 315. n. 74.*

Ex.

Excommunicatus non potest esse testis, pag. 476. n. 8.
Ex diuersis non fit illatio, pag. 474. num. 39.
Executio ordinata non militat flante causamatus, pag. 497. n. 33.
Exempla nō restringunt regulā, pag. 396. nu. 12.
Extrēta censetur embiteosis extincta persona, & dominium reueritur ad dominum directum, pag. 484. n. 13.
Extrema deuolutionis, quamam sint, pag. 475. n. 28.

F

Facta in iussu superioris non infrigi debet, pag. 429. n. 7.
Facta non presumuntur, nisi probentur, pag. 478. n. 19.
Factum, acturis naturalis veritas tolli non potest, pag. 289. n. 23.
Factum immediatē ante, vel immediatē postea, an sit attendendum, pag. 361. n. 131.
Factum prater Principis ordinem, ipso iure nullum reputatur tempore, pag. 355. nu. 90.
Factum in aliquo loco de facili memoria tenetur, pag. 357. n. 105.
Falsitas requirit delictum in genere, id est originale, pag. 315. n. 71. atque in iustis habilitatur ad omnem ordinem, pag. 316. n. 78 prout fuit infra, pag. 319. nu. 123.
Falsitas sola suspitione non probatur, pag. 316. n. 79. sed claris probationibus, pag. 317. n. 86.
Falsitas sine dolo, non est falsitas, pag. 318. n. 104.
Falsitas sine magno lucro non committitur ibid. n. 107. in fine.
Fama bona destruit falsitatem, pag. 317. nu. 91.
Fama semper est bona, dum mala probari non potest, ibid. n. 92.
Fauendum est magis doti, quam fisco, pag. 491. n. 28.
Favor publicus praeretur odio particulari banditerum, pag. 312. n. 38.

Favor in odium non erit torquendum, pag. 423. n. 27.
Fauores ampliandi sunt, debent odia restringi, ibid. n. 26.
Feuda, an veniant appellatione honorum, pag. 451. n. 22.
Feuda, an veniant appellatione suorum honorum, pag. 356. n. 28. & 29. & pag. 457. n. 31.
Feuda Castri membra ab eo diuidi, & dismembrari nequeunt, pag. 446. n. 1.
Feuda, etiam titulata comprehenduntur in uniuersali oratione, pag. 461. n. 14.
Feuda deserunt legis providentia, ac iure successorio, & quando, ibid. n. 18.
Feuda omnia in Regno hereditaria esse praesumuntur, ibid. n. 20.
Feudalia praesumuntur Barone tantum possidente, non autem tertio possidente, pag. 449. n. 18.
Feudatarius excusatur à iuramenti praerestatione, quando cōmodē ire per seipsum nequeat procuratorem destinando, pag. 367. n. 179.
Feudatarius feudum tenens, & confirmationem petens primam inuestituram, seu concessionem ostendere non cogitur, pag. 489. n. 6.
Feudatarius si uult potest duos habere heredes, unum in feudibus, alterum in allodialibus, pag. 460. n. 13.
Feudum, an sit legitima primogeniti, ibid. nu. 10.
Feudum computandum, an sit in appretio honorum, pag. 385. n. 26.
Feudum concessum pro se, & liberis non est hereditarium, sed ex pacto, de quo nihil potest dispondere feudatarius, pag. 488. n. 2.
Feudum in aliqua Baroniam situatum, an censetur esse de Baroniam, pag. 448. num. 9.
Feudum hereditarium est de corpore hereditatis, ita quod diuidi nequit ab ea, unde ipsum uenit, cū non dicatur in hereditate, pag. 385. n. 21.
Feudum nouum quid sit, pag. 403. n. 29.
Feudum nouum ex noua qualitate inducitur, pag. 354. n. 79.
Feudum nouum, an operiatur domino ob feuda-

I N D E X

- feudatarij culpam, pag. 368. nu. 185.*
Feudum ipso iure committitur maxillo bo-
stilitatem perpetranti, cui per Regem
non fit indultum, ibid. n. 187.
Feudum quaternatum, quomodo probetur
pag. 341. n. 1.
Fideiussio non est prestanda, ubi specificet
non permittitur, pag. 410. n. 14.
Fideiussio ad omnem ordinem simpliciter
non incusatur, nisi superveniens in-
ditij, quia sapis naturam absolutius,
pag. 319. n. 123. in fine.
Fideiussio non incusatur, si principalis au-
fugit propter minas sibi factas ante ci-
tationem, ibid. n. 123.
Fideiussio non incusatur, si reus ex actis
veniat absolvendus, quia presumitur
innocens, & maiè carceratus, & fide-
iussores possunt petere expeditionem ip-
sius dicto, ibid. n. 123. in fine.
Fides Baptismatis non recipitur post exe-
quutionem sententia, pag. 318. n. 103.
& pag. 328. n. 175.
Fides, & attestaciones notariorum, &
causidicorum bene probant de sùlo in
ordinarijs, licet sint extrajudiciales,
pag. 456. n. 4.
Fides non solum ex uno genere probatio-
nis, sed ex pluribus per ludicem colli-
genda est, pag. 359. n. 115.
Filius emancipatus novus homo est, pag.
494. n. 16.
Fiscus exclamare non debebat ex cap. Re-
gni si iuste, pag. 329. n. 183.
Filius fideiubendo pro patre restituitur,
pag. 494. n. 13.
Filius pro patre non tenetur, ibid. n. 14.
Filius omne quod iure relicum à patre in
legitimam imputari debet, pag. 453.
num. 4.
Filius pro patre tenetur in quantum face-
re potest, pag. 494. n. 15.
Filius quando est pauper, non imputatur
dos data ab Avo nepti in legitimam,
pag. 507. n. 34.
Filiy in antepato, an succedant uti filij,
vel uti heredes, pag. 398. n. 7.
Fiscalia in generalis dispositione non ve-
niant, pag. 395. n. 3.
Fiscus est iuris conscientis, pag. 317. n. 99.
Fiscus in diligentiss faciendis per commis-
sarium in partibus, non dedit notam
duorum qualanorum, qui deponbant
confessionem extrajudicialim, pag. 325.
nu. 156.
Fiscus noluit repetere testes per annum
integrum, & propterea à celtuaris fuit
liberatus à S. E. pag. 319. n. 123.
Fiscus tria capita proponit contra Praef-
dem Fiscalem, & Actuarius Provin-
ciarum Capitanata, pag. 325. n. 68.
Fiscus praefertur in bonis postea quaesitis,
pag. 491. n. 24.
Fiscus non est privilegiatus, in certis cas-
bus, ibid. n. 25.
Forma certiorationis beneficij, l. 2. ff. quod
cum co, quando sanenda, pag. 496. nu.
30.
Forma dici observata, non est omissenda
pag. 355. n. 85.
Forma iuris si non fuerit servata in alie-
natione re Ecclesie nullum haberet ef-
fectum alienatio, pag. 314. n. 2.
Forma nona, novum contractum inducit,
pag. 353. n. 72.
Forasitas quisnam dicatur, exprimitur
pag. 290. n. 32.
Franciscus Poliarcus de Terra S. Barto-
lomei in Galdo, publicus banditus, ex
comitiua Laurentij de Sancto Soffio,
spontè confessus, condemnari poterat,
pag. 320. nu. 1. & pag. 318. nu. 100. &
pag. 323. n. 145. & pag. 329. n. 187.
Franciscus Poliarcus convalescavit aduer-
sus socios, pag. 311. nu. 10. & pag. 329.
n. 189.
Franciscus Poliarcus confessus fuit. ata-
tem annorum 19. & mensibus septem,
pag. 313. n. 38. & pag. 316. nu. 100. &
pag. 323. num. 142. & pag. 332. num.
207.

G

- G**eneralis confirmatio privilegiorum,
 an, & quando privilegia iam revo-
 cata confirmare videatur, pag. 363.
 num. 1.
 Generalis revocatio, an, & quando sufficiat
 ad derogandum, pag. 349. n. 44.

Gen.

I N D E X

*Gentem armatam tenere in Castra est re-
sistere exercitui, pag. 364. n. 155.*
*Glof. in laudibus declaratur, pag. 491. nu.
31.*
*Gomef. variar. resol. tit. de legat. cap. 12.
num. 39. & 40. explicatur, pag. 501. nu.
24.*
*Gratia, an dicatur perfecta ante privilegij
expeditionem, pag. 344. n. 5.*
*Gratia Principis latissime interpretanda
est, pag. 437. n. 7.*
*Gratia Principis ante confectionem litte-
rarum dicitur informis, res, & imper-
fecta, pag. 344. n. 6.*
*Gratian. cap. 955. tom. 5. refertur, pag.
502. n. 31.*

H

H *Abilitatus ad omnem ordinem sine
reservatione indissolutorum, etiam non
superuenientium, dicitur liberatus, pag.
319. n. 123. in fine.*
*Heres acquiris possessionem ipso iure in
bonis hereditarijs, pag. 481. n. 33.*
*Heres quando tenetur ad onera legati,
pag. 500. n. 16.*
*Heres liberatur si legatario rem talem,
quam habuit, & tribuit, ibid. n. 19.*
*Heres ad estimationem tenetur, quando
feruitus sui non potest, pag. 501. n. 25.*
*Heres quando tenetur luere rem legatam
pag. 502. n. 19.*
*Heres pariter ularis dato coherede uniuers-
alis legatarius iudicatur, pag. 457. nu.
34.*
*Heres, an conseatur illi, qui relictum de-
functi fundatary soluit, pag. 403. num.
24.*
*Heres defuncti factum, ratum habere de-
bet, pag. 381. n. 43.*
*Heredes nequeunt in solidum obligare, &
si intelligitur heres obligari pro rata,
pag. 414. n. 13. & 14.*
*Heredes succedentes in aliqua hereditate
restitutionis subiecta, heredes dicuntur
verè, nec hereditas libera à fideicom-
missa erit, pag. 398. n. 8.*
*Heredes, an, & quando ad onera heredi-
taria obnoxij iudicentur, pag. 384. n. 15.*

*Hereditas unicum reputatur corpus feu-
dalia, & burgenfatica continent, pag.
385. n. 22.*
*Hereditas intra triennium reuocari an
possit, pag. 405. n. 39.*
*Hereditas non adita representat personam
domini, pag. 505. n. 14.*
*Hereditas adita, definit esse hereditas, &
transit in dominium heredis, ibid. num.
15.*
*Hereditas adita, non dicitur amplius te-
statoris, ibid. n. 16.*
*Hereditas adita, definit esse hereditas,
ibid. n. 17.*
*Hereditas est successio in uniuersum ius,
non autem ad ius testatoris restrictum
in uno loco, pag. 461. n. 16.*
*Hereditum appellatione veniunt solum he-
redes sanguinis, & sic decifum, pag. 466
num. 8.*
*Hypothecaria datur solum pro rata parte
debiti, licet heres possideat plura bona
testatoris excedentia quantitatem rata
partis debiti, pag. 414. n. 10.*
*Historia Susanna, pag. 316. n. 82. usque
ad 86.*
*Hofis quis dicatur, pag. 367. nu. 180. &
181.*

I

I *Ac. & alij distinguuntur concordant al-
tercationem, pag. 500. n. 21.*
*Idem est non apparere delictum in genere,
vel non concordare, pag. 293. n. 59.*
*Identitas probatur per veras demonstratio-
nes saltem duas, pag. 474. n. 34.*
*Identitas non constat si non fuerit probatè
de confinibus, ibid. n. 35.*
*Identitas loci pro uno confine probatur,
ibid. n. 37.*
*Identitas qualiter probetur, quando agi-
tur de deuolutione, decifio assertur, ibid.
n. 38.*
*Identitas non probatur ex diuersitate no-
minis, ibid. n. 40.*
*Ignorantia in facto proprio, nemo excusat
pag. 512. n. 11.*
*Ignorantiam cadit in factis illiusrum
personarum, pag. 410. n. 12.*

Igo-

I N D E X

- Ignorantia cessat, ubi summa laborat, ibid.*
nu. 13.
- Illatio ex diuersis non fit, pag. 503. n. 33.*
& pag. 455. n. 19.
- Illicquidum, quando dicitur, pag. 410. nu.*
15.
- Immunitatis promissio in actis non legi-*
tur, pag. 319. n. 122.
- Improprio contra Iudices stridentes san-*
guinem humanum condemnantes cum
ex abrupto, pag. 298. n. 95.
- In claris non est opus coniecturis, pag. 478.*
nu. 22.
- Indicia precedentia, ad interrogationem,*
qualiter esse debeant remissive, pag. 291
nu. 43.
- Indicia requiruntur in confessione sponta-*
nea, par. 314. n. 53. & pag. 323. n. 146.
& pag. 325. n. 158.
- Inducta in fauorem, non debent in odium*
retorqueri, pag. 387. n. 35.
- Inductus, ad extendatur adiuratos con-*
tra actus, pag. 380. nu. 40.
- Inductus, an ad bona alienata extenda-*
tur, pag. 377. n. 27. & 22.
- Inferior, an possit se intromittere de gestis*
superioris, & ampliatur, pag. 361. num.
137.
- Inscudatio, an sit contractus nominatus,*
ultrò citroque obligatorius, pag. 378.
nu. 27.
- Informationes, & examina principalium*
inquisitorum solent committi actuarijs,
& scribis, pag. 332. n. 256.
- Informationi capta per aliquam Vniuersi-*
tatem, & transmissa Regia Audien-
tia, non creditur, pag. 314. n. 64.
- Ingressus Monasterium habetur ut man-*
tus, pag. 468. n. 26.
- Ingressus liber eris habendus ad religionem,*
pag. 508. n. 5.
- Innoc. doctrina pluraliam anuclatur,*
in cap. in nostra nu. 9. de procuratori-
bus, pag. 391. n. 13. declaratur n. 14. &
pag. 392. n. 15.
- Inobedientia consistit etiam exercitum*
verbis manutengere, pag. 365. n. 163.
- In odiosis stricta sit interpretatio, pag.*
314. n. 34.
- Inquisitus detinetur in carceribus, quando*
incipit constare de delicto, pag. 303. nu.
125.
- Inquisiti nequeunt habitari pro crimini-*
bus, mortem civilem, vel naturalem,
aut membri mutilationem importanti-
bus, sed causam in vinculis ducere, pag.
303. n. 124.
- Instituta peremptoria omnia acta liti ordi-*
natoria percunt, pag. 437. n. 11.
- Instituto conditionalis ex futuro euentu*
dependet, pag. 385. n. 27.
- Instrumenta duo reperta unum pro Fisco,*
alterum pro muliere dote preferuntur,
pag. 491. n. 26.
- Instrumentum productum incumbit onus pro-*
bandi eius fidem, & DD. declarant, an
in civili, vel in criminali causa proce-
dat, pag. 358. nu. 109. & pag. ibid. nu.
110.
- Intellectus iurium loquentium in seipsum*
ab officio fructibus officij carere, refer-
runtur, pag. 428. n. 1.
- Intellectus cap. in memoriam 19. dist.*
refertur, pag. 317. n. 89.
- Intellectus in l. si mulier, S. in donatio ni-*
bis, ff. de donat. inter vir. & vxor. addu-
citur, pag. 407. n. 9.
- Intellectus lab Anaxasio, & l. per diuer-*
sas, C. mand. referuntur, pag. 511. n. 4.
- Intellectus l. si quis postea, ff. de lud. & l.*
cum quadam puella de iurisd. omn.
ind. n. C. v. h. pen. d. S. i. in Authent.
in med. lit. & c. referuntur, pag. 436.
num. 1.
- Intellectus l. à quibus regulis, ff. de do-*
nat. refertur, pag. 372. n. 15.
- Intellectus l. si certarum, S. Iulianus, ff. de*
milit. testam. refertur, pag. 385. num.
23.
- Intellectus Glof. h. cum ita, S. in fidei co-*
misso, ff. de leg. 2. versus prima, conel-
liatur, pag. 443. n. 2. & 9.
- Intellectus clausula Prætorquam in ca-*
su legitime successionis, adducitur,
pag. 405. n. 27.
- Intellectus ad Bald. doctrinam in prælu-*
do. adducitur, pag. 347. n. 28.
- Intellectus Pragmat. Regis Catholici*
reita Thoti refertur, pag. 362. num.
121.

Inter-

I N D E X

- Interpretatio dubia fit contra producentē,*
pag. 388. n. 3. & quando est dubia contra auctorem facienda est, ibid. n. 4.
- Interpretatio dubij fit contra agentem,*
pag. 403. n. 28.
- Interpretatio illa semper facienda est, ne testator sibi contrarius esse inspiciatur,*
pag. 387. n. 36.
- Interpretatio facienda est, ut legatum valeat,* pag. 499. n. 14.
- Interpretatio semper contra producentem facienda est,* pag. 456. n. 22.
- In uerisimili depositions falsitatis equiparatur,* pag. 317. n. 87.
- Inuestiens, an, & quando de euisione teneatur,* pag. 370. n. 2.
- Inuestitura noua, qua dicatur,* pag. 379. nu. 31.
- Inuestitura plenior attenditur quando dua appareant eodem die consecuta inuestitura eiusdem rei,* pag. 377. n. 18.
- Inuestitura confirmatio veteris feudi, ut admittatur, quid probandum sit,* pag. 388. n. 1.
- Inuestitura renouationem petens in feudo hereditario, oportet se heredem etiam probare, & hereditatem adiuisset,* pag. 389. n. 8.
- D. Ioseph de Herrera Commissarius Fiscalis in commissis non habuit examinare duos Custodes noui deponentes de confessione extraiudiciali praedicti Pelearchi,* pag. 325. n. 156.
- Iudex enormiter partem laedens, uel secerit notoriam iniustitiam procedendo sine causa cognitione semper praesumitur esse in dolo,* pag. 301. n. 119.
- Iudex nomine publico confessionem recipit, etiam parte interrogante,* pag. 293. nu. 63.
- Iudex procurare debet in quantum potest verificari delictum confessum esse verum, & traditur cautela,* pag. 294. nu. 71.
- Iudex si condemnat reum, non facta diligentia verificationis qualitatum, erit in lata culpa, & tenetur,* pag. 294. nu. 76.
- Iudex male condemnat, graui poena puniendus, licet non dolo, sed per ignorā-*
tiam, uel imprudensiam, & qualiter punitur, pag. 296. n. 80. & 81.
- Iudex condemnans aliquem calore iracundiae, aut nimia crudelitate, qualiter puniri debet,* ibid. n. 82.
- Iudex aliquem condemnat ob negligentiam non uiso processu, nec actis percunctatis, qualiter punitur,* ibid. n. 83.
- Iudex in sententiando debet studere, & laborare pro ueritate habenda, alias erit in lata culpa, & qua poena punitur,* pag. 297. n. 84. & 85.
- Iudex condemnans aliquem iniuste scienter, qualiter punitur,* ibid. n. 86.
- Iudex propter iniustitiam condemnat ad mortem, dicitur dolo facere,* ibid. n. 87.
- Iudex condemnans aliquem ob imperitiā, qualiter puniri debeat,* ibid. n. 88.
- Iudex competens est, cum causa conuentionis non fuerit terminata,* pag. 505. n. 1.
- Iudex in multitudine delictorum potest arbitrari,* pag. 311. n. 21.
- Iudex sine defensionibus potest ad mortem procedere,* ibid. n. 22.
- Iudex potest prius punire, & deinde scribere,* pag. 312. n. 23. & pag. 329. n. 180.
- Iudex, qui torquet reum sine inditijs praecedentibus, punitur poena capitali,* pag. 314. n. 56.
- Iudex punitur ex dolo, & ignorantia tantum, secus ex alijs,* pag. 318. n. 107. & pag. 324. n. 150. quo deficiente totus est zelus, pag. 315. n. 66.
- Iudex iudicare debet secundum deducta in actis,* pag. 319. n. 122.
- Iudex sine indicij aliquem citare non potest,* pag. 325. n. 159.
- Iudex non tenetur credere errori scripto in actis,* pag. 326. n. 165.
- Iudex excusatur, dum bonum probabiliter agat,* pag. 334. n. 228.
- Iudex conscientiatu contra banditos, debet apparere terribilis,* pag. 333. num. 219.
- Iudex poenam debitam excedendo illam, sublineri ipse debet,* pag. 300. num. 103.
- Iudex poenam capitis plecti debet si dolo inductus, calore ira, & similibus aliquem damnauerit,* ibid. n. 104.

I N D E X

- Judex nullis præcedentibus inditijs reum torquens est in dolo, nam procederet vti priuator, pag. 301. n. 113.*
- Judex ob iniuriam tenetur infolidum, & ad litem astimationem, ibid. num. 114.*
- Judex in dubio, non dolo, sed per imperitiam malè iudicasse præsumitur, ibid. nu. 115.*
- Judex nequit sententiam exequi capitale, non admissa appellatione, ex cap. Reg. si iustè pag. 291. n. 44.*
- Judex habens liberum arbitrium, debet per euidentiam facti veritatem indagare, pag. 289. n. 20.*
- Judex militari modo procedens causam expedire non poterit, absq; sollempnitatibus iuris gentium, ibid. n. 22.*
- Judex, si ei de veritate facti liquido constare non potest, vel aliquo dubitari contingit, aut suspitio oriatur, vel verisimilis usus facti repugnet, non debet ad sententiam deuenire, ibid. n. 24.*
- Judex tenetur quæstionem atatis oculariter determinare, & sic decisum, pag. 290. n. 37.*
- Judex nullum reum facere potest, neque interrogari absque inditijs, pag. 291. nu. 41.*
- Judex peccat si absq; inditijs præcedentibus reum interrogat, ibid. n. 42.*
- Judex super sedere debet in condemnatione post confessionem in tormentis factam, & audire reum, pag. 299. n. 97.*
- Judex debet habere oculum ad veritatem, ibid. n. 100.*
- Judex debet inclinare in sententiam, per quam caducitas, & deuolutio euitatur, pag. 472. n. 19 in fin.*
- Judex ex officio cogit aduersarium non collata conferre, & qua manserunt in diuisa diuidere, pag. 418. n. 3. idem in occultatis n. 4.*
- Judex in iudicio familie Herciscunde nihil debet indiuisum relinquere, ibid. num. 5.*
- Judex procurare debet, vt ad quosam reuducatur diuisio, ad hoc, vt vnusquisque heredum debita pro rata agnoscat, pag. 419. n. 16.*
- Judices verisimiliter scire præsumuntur, quod notum est omnibus de Populo, vn. de sequitur manifesta probatio, pag. 300. n. 102.*
- Judici asserenti malè iudicasse per imperitiam non creditur, & præsumitur in eo dolo, non lata culpa, nec imperitia, pag. 301. n. 116.*
- Judicis presentia tollit omnem suspensionem, pag. 317. n. 94. Est factus actum legitimum pag. 318. n. 105.*
- Judicium familie Herciscunde, quid operetur in diuisione bonorum, pag. 419. nu. 11.*
- Judicio Iudicis standum eris circa atatem minorem, pag. 290. n. 35.*
- Iuramentum quando intelligatur præstitum, pag. 495. n. 18.*
- Iuramentum habet conditionem tacitam, quam habet actus super quo interponitur, pag. 415. n. 26.*
- Iuramenti causa opus erat prius soluere, & postea repetere, pag. 440. numer. 18.*
- Iuri de su'uro per pactum, an possit renunciari, pag. 381. n. 45.*
- Iuri publico pactis priuatorum derogari non potest, pag. 495. n. 23.*
- Ius in re per inuelturam Principis, quando constituitur, & quid in ea concurrere debeant, pag. 347. num. 29.*
- Ius, an acquisitum censeatur Regi antequam sequatur acceptationem Regni, ibid. nu. 33.*
- Ius quærendum Princeps de facili tollit, pag. 350. n. 52.*
- Ius congrui non datur, quando emptæ bonæ die donatur cras, sed donatio debet esse vera sine fraude, pag. 513. nu. 25. & 26.*
- Ius luendi ad feudum iudicatur vsi feudum pag. 404. n. 35.*
- Ius nulliter acquiritur in contractu conditionali, pag. 514. n. 60.*
- Ius quæsitum, an sit ex prima cessione vni, cuique ex beneficio primi acquirentis quando res non esset hereditaria, pag. 488. n. 1.*

Ius

I N D E X

- Ius super fundo in dotem dato viro, censetur translatum per uxorem, pag. 431. num. 5.*
- Ius quod quis habet scienti vendere censetur, ibid. n. 8.*
- Ius minus constituitur per generalem hypothecam, quam per specialem, pag. 491. nu. 29.*
- Iustitia est miranda secundum tempora postulans, pag. 312. n. 31.*
- Iustitia deficiente recurrendum est ad id, quod in simili à Rege factum fuit, pag. 362. n. 142.*
- Z**
- L** *Aicus pro noua causa debet Iudicem Ecclesiasticum adire contra Clericum, pag. 515. nu. 4.*
- Legatum factum si studuerit, intelligitur, si ad doctoratum peruenerit, pag. 422. nu. 23.*
- Legatum factum cum doctorabitur, vel pro expensis doctoratus, si uiuo testatore doctoratus est, vel aliunde expensas fecerit, adhuc peti potest, pag. 423. num. 26.*
- Legatum dicitur honor, ibid. n. 25.*
- Legatum factum sanguine coniuncto latam interpretationem habet, ibid. n. 28.*
- Legatum non patit permutationem de artificio in artificio, ibid. n. 29.*
- Legatum magnum factum puellis maritandis, & paruum pro monacando, magnum debetur moniali, pag. 424. n. 31.*
- Legatum restringitur ad indigentiam, & quando, pag. 425. n. 2.*
- Legatum factum pauperi superuenientibus diuisis debetur, pag. 426. n. 3.*
- Legatum presumitur factum in beneficiū illius, in cuius utilitatem fit, ibid. num. 4.*
- Legatum factum pauperi, & coniuncto dicitur ad pias causas, pag. 427. num. 19.*
- Legatum factum pro studijs, dicitur pium, maxime relictum pro studio Theologiae, ibid. n. 20.*
- Legatum pro doctoratu, dicitur pium, ibid. nu. 21.*
- Legatum factum studioso intelligitur, si doctoratum peruenerit, pag. 427. n. 22.*
- Legatum factum pauperi, debetur etiam superuenientibus diuisis, & ratione fulcitur, ibid. n. 24.*
- Legatum factum pauperi, debetur eo facto Episcopo, ibid. n. 25.*
- Legatum patrono à liberto factio animo compensandi censetur, cum quarta ei debita, pag. 455. n. 16.*
- Legatum factum in beneficium Monachi actantis testatori debetur, siue factum in beneficium familiae, & similitum, pag. 422. n. 17.*
- Legatum omne, etiam simpliciter factum, à patre in legitimam, & in debitum necessarium computandū erit, pag. 452. n. 3.*
- Lex semper loquitur, pag. 492. n. 31.*
- Lex sine ratione erit reijcienda, pag. 289. nu. 19.*
- Lex de reconuentione loquens, de prima intelligitur, sicut de electione, pag. 516. nu. 10.*
- Lex Bcbius Marcellus, ff. de pact. dotal. quando obstat, pag. 404. n. 34.*
- L. ab Anastasio, C. mand. declaratur, pag. 511. n. 3.*
- L. per diuerfas, C. mand. quando procedit, ibid. n. 5.*
- L. nō possuat, ff. de legib. adducitur, pag. 491. n. 20.*
- Legibus clementiores esse non debemus, pag. 396. n. 23.*
- Legitima perflatum in totum tolli non potest, sed bene minus, pag. 459. n. 2.*
- Legitima debetur filio iure natura, ibid. nu. 4.*
- Legitima iure hereditario defertur, & titulum institutionis requirit, pag. 404. nu. 38.*
- Legitimus contradictor, quis dicatur, pag. 391. n. 6.*
- Lesio enormissima attendi an debeat respectu totius summae, an portionis, pag. 418. n. 9.*
- Lesio, seu pactum, de retrouendendo, nunquam reddunt contractum simulatum, seu pignoratitium, pag. 404. n. 32.*
- Liberatis nemo exiit in necessitatibus, pag. 439. n. 6.*

I N D E X

- Libertas si in aliquo leditur actus corrumpit*, pag. 508. n. 6.
- Libris mercatorum non creditur, si alia diuersa ultra mercaturam continet*, pag. 505. n. 9.
- Limitantur iura nonnulla ex aduerso producta concessionem donorum confiscatorum non valere distantia*, pag. 373. n. 2.
- Litera Diuis Venetorum plumbata, an valeant*, pag. 355. n. 87.
- Litera expedita contra filium Curia sunt suspecta de falso*, pag. 357. numer. 12.
- Litera in beneficialibus loco tituli habentur*, pag. 344. n. 7.
- Litis periculum suscipiens conqueri non debet*, pag. 432. n. 14.
- Loca Castro vicina, non tamen de eius pertinentijs esse iudicantur*, pag. 448. numer. 123.
- Locus in debitis est necessarius*, pag. 316. n. 83. & pag. 317. n. 84. & 85.
- Locuplex quando quis dicitur esse effectus & quando non*, pag. 428. n. 4.
- Locupletem quando effectum fuisse, eum presumatur ex salario tantum*, pag. 429. n. 5.
- M**
- M**achinatio dicitur, etiam exercitum verbis manuteneri, ut sic tempus labatur, & ad effectus bellicos non deueniatur, pag. 365. n. 164.
- Magistratus inferiores in officijs male versantes in partium iniurias, seuera inquisitione vulgisci mandatur*, pag. 286. numer. 1.
- Maiores 14. annis non est minor, quia tunc est doli capax*, pag. 313. n. 40.
- Mandatum speciale cum libera, ex quibus clausulis colligitur*, pag. 378. n. 25.
- Mandatum speciale ad donandum, an requiratur in Prorege*, pag. 379. n. 30.
- Maritus uxori, an donare possit ob beneficia seruitiorum*, pag. 371. n. 7.
- Materia informis recipit forma a pactis*, pag. 470. n. 6.
- Matrimonia libera debentur esse*, pag. 439. n. 9.
- Menoch. conf. 997. l. 7. declaratur*, pag. 499. n. 12.
- Mentio de parte non facta in stipulatione, ne dos in legitimam non imputetur*, pag. 506. n. 32.
- Metus leuis, ac minor in muliere sufficit, quam in masculo*, pag. 439. n. 4.
- Metus ex coniecturis probatur, & proinde leuis probatio sufficit*, ibid. n. 5.
- Metus speciem multisariam consideratur*, pag. 508. n. 7.
- Metus quilibet abesse debet, tam in matrimonio carnali, quam spirituali*, ibid. numer. 1.
- Metus reuerentialis solus cum lesione sufficit ad rescindendum contractum*, pag. 493. numer. 1.
- Metus illatus, quando dicitur*, pag. 494. numer. 4.
- Metus patet ex qualitate persona superba*, ibid. n. 7.
- Metus iustus presumitur secundum qualitatem persona*, ibid. n. 8.
- Metus illatus detegitur ex coniecturis, & insidijs*, ibid. n. 9.
- Metus verus, quando colligitur*, ibid. n. 10.
- Metus causa gestus ratum non habetur*, ibid. n. 11.
- Mina verbera, & similia illata coniunctis domini alijs consanguineis illata videntur*, ibid. n. 5.
- Minor presumitur potius in dubio, quam maior*, pag. 290. n. 36.
- Minor factus se maiorem coram Iudice sibi praedicat*, pag. 318. n. 101.
- Minor comprehenditur sub statuto prohibito de iure communi*, pag. 323. numer. 139.
- Minores 18. annorum fuerunt furca suspensi*, pag. 313. n. 42. & 43.
- Minorum poena remittitur arbitrio Iudicis*, ibid. n. 41. & pag. 318. numer. 102. & pag. 323. n. 140. & pag. 328. n. 176.
- Modus procedendi extraordinarius in delictis notorijs facti permanentis, non iuris*, pag. 288. n. 18.
- Modus belli fuit practicus contra Poliarum*, pag. 322. n. 133.
- Modus belli, etiam practicus contra minores*, pag. 323. n. 138.

Modus

I N D E X

- Modus belli potest exerceri, etiam in domo Praesidis, pag. 324. n. 153.*
- Modus belli duplex in persecutione, & in Tentorio, pag. 311. nu. 20. & pag. 321. nu. 124.*
- Modus belli importat liberum arbitrium pag. 321. num. 124. & pag. 322. nu. 125.*
- Modus belli tollit sollempnitates Iuris civilis, pag. 323. n. 126.*
- Modus belli praeficitur contra omnes forasfitos, pag. 322. n. 131.*
- Modus belli solo inessu per Campaniam, & contra auxiliatores scienter exercetur, pag. 322. n. 132.*
- Monachus retinet nobilitatem, pag. 422. nu. 11.*
- Monachus agnationem, aut cognationem non amittit, ibid. n. 12.*
- Monachus non tantum parentibus, quantum cognatis, & agnatis succedit, ibid. nu. 14.*
- Monachus comprehenditur in flatu vocante masculos exclusis feminis, ibid. nu. 15.*
- Monachus ratione sui status iura retinet, & transmittit, ibid. n. 16.*
- Monachus nobilis non prohibetur nominationes impetrare ad Episcopatum, & Cardinalatum ascendere, pag. 423. nu. 18.*
- Monachus potest esse Doctor, & Monasterium tenetur facere expensas doctoratus, ibid. n. 22.*
- Monachus non debet esse deterioris conditionis, quam alius, ibid. n. 30.*
- Monachus incapax est possidere proprietatem, pag. 424. n. 33.*
- Monachus si efficiatur ususfructuarius, ad eum transferatur commoditas iuri ususfructus, ibid. n. 34.*
- Monachus ratione alimentorum, & suis necessitatibus potest habere ususfructum, ibid. n. 36.*
- Monachus potest pro expensis studij percipere necessaria, pro quibus potest obligare Monasterium, ibid. n. 37.*
- Monachus subicitur potestati Abbatis, sicut uxor viro, pag. 427. n. 26.*
- Monachus tria proficitur castitatem, pau-*
- peritatem, & obedientiam, ibid. num. 27.*
- Monachus si pecuniam habuerit priuatur communiione fratrum, & sepultura, pag. 428. n. 28.*
- Monachus non in peiorem, sed meliorem flatum ingreditur, pag. 421. n. 1.*
- Monachus dicitur seruus propter flatum, nam per talem seruitutem status augetur magis, quam minuitur, pag. 421. num. 2.*
- Monachus non minuitur, nec in maxima, nec in media capitis diminutione, neque in minimo, quia retinet familiam, & succedit ut suus, ibid. n. 3.*
- Monachus, an mutet familiam, & quomodo, ibid. n. 4.*
- Monachus ad minorem flatum ascendere dicitur, pag. 422. n. 5.*
- Monachus pro mortuo habetur, qualiter intelligatur, ibid. n. 6.*
- Monachus solemniter professus in Religione approbata, fingitur mortuus, ibid. num. 7.*
- Monachi dicuntur mortui, quo ad matrimonium contrahenda, & qualiter respectu aliorum, ibid. n. 8.*
- Monachi regulares possunt habere bona incommuni, & succedere, & acquirere possunt, pag. 424. n. 32.*
- Monachi succedunt parentibus, & ansuecedant ab intestato, vel testamento, pag. 422. n. 13.*
- Mora modici temporis non est in consideratione, pag. 396. nu. 17. imò non reputatur mora nu. 18. nec est periculosa, neq; attenditur n. 19.*
- Mora qua nò purgari potest, pag. 397. nu. 25.*
- Mulieris renunciatio, an valeat, & si certioratam fuisse non appareat, pag. 441. nu. 30.*
- Multa tractantur, qua non concluduntur pag. 433. n. 23.*
- Multitudo Banditorum inducit Iudicem ad arbitrandum, pag. 311. n. 24. & pag. 322. n. 115.*
- Mutanda minime sunt, qua certam habent interpretationem, pag. 383. n. 1.*
- Mutatio voluntatis dignoscitur, ubi aclus*

I N D E X

contrarius aduersus voluntatem expressam geritur, pag. 456. numer. 24.
Mutuum à nō domino factum, an reconciliationem operatur, pag. 407. numer. 8.

N

Natio prouocat, & deterrēt, pag. 447. numer. 3.
 Natura uniuersalis orationis quam sit, pag. 451. n. 28.
 Naturalia in monacho sunt immutabilia, pag. 422. n. 10.
 Necessitas non facit aliquem liberalem, pag. 360. n. 130.
 Negatiua coherata de loco, & tempore, debet habere delictum in genere, pag. 319. n. 113.
 Negatiua coherata de loco, & tempore, est impossibilis, & species falsitatis, ibid. n. 112. 113. 114. & 115.
 Nemo dominus est membrorum suorum, pag. 293. n. 56.
 Nemo debet sibi officium assumere, in quo suam imbecillitatem alijs periculosam fore suspicatur, pag. 297. n. 89.
 Nemo facit meliorem suam conditionem per possessionem uisitorum, pag. 512. numer. 13.
 Nemo prohibetur pluribus exceptionibus seipsum tueri, pag. 449. n. 19.
 Nil refert, quod quid ex equipollentibus fiat, pag. 393. n. 2.
 Non probat hoc esse, quod ab hoc contigit abesse, pag. 479. n. 13.
 Notorium caret ordine, pag. 311. n. 12. & etiam oritur à spontanea confessione, pag. 314. n. 63.
 Notorium dicitur, quod patet, licet probatum non sit in scriptis, ibid. n. 62.
 Notorium facti permanentis, quando dicitur, pag. 292. n. 47.
 Notorium facti, qualiter dicatur, ibid. numer. 48.
 Notorium facti consistit in eo, quod uerum est, & de eo scientia habetur, quod impuguari non potest, ibid. numer. 51.

Notorium iuris quando constare dicatur, ibid. numer. 50.
Nulla maior uictima, quā reus iniquus, pag. 310. n. 2.
Nullitas contractus Ecclesia ad ipsam spectat allegari, pag. 514. n. 9.

O

Obligatio cuiuslibet, an inesse uideatur donationi remuneratoria, & quomodo procedat, pag. 371. numer. 11. & 12.
 Obligatio non acquiritur ex promissione rerum alienarum, & si ipsarum domini alienauerint, pag. 351. n. 54.
 Odia sunt restringenda, pag. 312. numer. 34.
 Opinio rigorosa seruatur, pag. 314. numer. 54.
 Offerens sponte re integra moram in se, an purgari uideatur, pag. 396. numer. 16.
 Officiales imperium habentes, non possunt coerceri sine Principis mandato, pag. 202. numer. 123.
 Officiales uocantur à Principe nulla causa expressa, quando ipsi delinquerent, quod est usu receptum, ibid. n. 122.
 Officiales perpetui pro delictis suspendantur ab administratione, & officio, & in quibus casibus, pag. 303. n. 126.
 Officiales in Regia Cancellaria, quare constituti sunt à Rege, pag. 344. n. 8.
 Officialis perpetuus ob homicidium, & similia delicta grauius suspenditur ab officio, pag. 303. n. 128.
 Officialis ob falsitatem suspenditur ab officio, non expectato iudicatu, ibid. numer. 127.
 Omisso eius, quod consuetum est memorari falsitatis presumptionem, an inducat, pag. 351. n. 60.
 Onera, & debita pro rata diuidi debent, pag. 414. n. 9.
 Onera hereditaria, an iudicentur uenditiones introituum, & si dicerentur in uenditionibus, una cum rata domini, pag. 384. n. 18.
 Onera hereditaria quemadmodum ad heredes

I N D E X

redes pertinent, ita debita, & credita, in diuisione, pag. 413. n. 4.
Onera in legato, quando ab barede lucenda, pag. 503. n. 32.
Onus transit cum domo, pag. 414. n. 11.
Onus impositum super bareditate, pertinet ad baredes pro rata, ibid. n. 11.
Onus bareditarium respicit omnes baredes pro sua rata, etiam si testator nil dixisset, pag. 413. n. 5.
Opinio illa, quando dotifauet, amplecti debet, pag. 492. n. 34.
Opinio Scipionis Buccini pluribus rationibus inuoluitur, pag. 462. n. 27.
Oratio indefinita, quando uniuersali acquipolles, pag. 386. n. 29.
Ordo breuis seruat contra bonnitas ad terrorem, pag. 310. n. 7.
Origo nanci scienda possessionis inspicitur, non ratio retinendae, pag. 512. n. 17.
Origo obligationis, non titulus actionis consideratur, ibid. n. 16.

P

Pactum generale non sufficit, ut cuius loco locum habeat, sed specificum, & speciale, pag. 371. n. 3.
Pacta de renouando empitueusum intelligitur si pacta seruentur, pag. 485. num. 24.
Pactum habetur, ac si fuisse appositum in inuestitura rei, si ad sit explicata prohibitio, ne bona deueniant ad manus mortuas, nam res illis acquisitioni, pag. 468. n. 19.
Pactum censetur expressum in concessione facta in alia concessione primaeua si in secunda non fuerit expressum censetur implicitum, pag. 484. n. 18.
Pactum adiectum super diminutione, vel additamento pretij, an nouum contractum faciat, pag. 354. n. 78.
Pactum, quod bona alienari non possint in Ecclesiam, an deuolutionem operatur, & an sit de eo lucrandum, pag. 472. n. 22. & 23.
Palam fieri intelligitur, quando coram Iudice fit, pag. 409. n. 10.
Paradoxium, seu nobilitas contrahitur ex

infeudatione, pag. 432. n. 17.
Paragium datur loco portionis bareditariae, pag. 400. n. 6.
Paria sunt aliquid coactifacere, vel de facili cogere, pag. 494. n. 6.
Paria sunt aliquid fieri in tempore, vel parum postea, pag. 396. n. 20.
Paria sunt scire, vel scire debere, pag. 410. n. 11.
Parte non instante, nihil innouandum, pag. 314. n. 65.
Parti descripta in libro debens esse conferens ad mercaturam, pag. 505. num. 11.
Pater quando tenetur, vel non tenetur reddere rationes filio, pag. 506. n. 27.
Pater conuenitur a filio actione negotiorum gestorum ad reddendam rationem, ibid. n. 28.
Pater quando habet plures filios, dos non imputatur in legitimam, pag. 507. num. 33.
Pater filio legitimam, etiam titulo honorabili institutionis relinquere potest, pag. 454. n. 15.
Pater tenetur, ne dum ad expensas studij, sed etiam doctoraturae, pag. 423. num. 24.
Pater ad legitimam tenetur, pag. 454. num. 24.
Pater acquirens empitueusum, vel feudum pro se, & filij, non addendo, & bareditibus quod acquirat illis, ut filij non uti bareditibus, pag. 488. n. 3.
Pater pro filijs melius consilium capere iudicatur, pag. 383. n. 8.
Pater melius, quam nemo pro filia capis consilium, pag. 400. n. 9.
Pater in legitima, in dote, & uita, & militia debitor censetur, pag. 452. n. 1.
Patri conceptus uisu, non uidetur incompetens esse, ibid. n. 10.
Patrimonium semper unicum censetur esse si in coeudalia, & burgensatica adessent bona, pag. 385. n. 24.
Pratermittuntur multa ex partium acquiescentia, qua alioquin prohibentur, pag. 374. n. 6.
Perpetuas in empitueusum operatur, ut nunquam reuertatur ad dominum, si pacta

I N D E X

- passa feruentur, pag. 471. n. 14.*
Peruasio nimia loco compulsionis, & coactionis habetur, pag. 439. n. 2.
Peti non debet, qui contrarium non fuisse postulaturus, pag. 401. n. 15.
Plena probatio tollit semiplenam probationem, pag. 359. n. 116.
Pœna minorum, vide minorum pœna.
Pœna delinquenti non est retardanda, pag. 327. n. 166.
Pœna vnius velox facienda, vt ipsius exterreant alios, pag. 333. nu. 221.
Pœna grauis, vel leuis in extraiudicialibus, consueto est apponi, pag. 367. num. 177.
Pœna mortis sibi locum vendicat contra Iudicem condemnantem reum pœna mortis indebita, probato dolo, vel presumpto, etiam nulla data pecunia, pag. 300. n. 108.
Poliarcus ex confessione sua, omni iure roborata damnari poterat, pag. 327. nu. 171.
Poliarcus pœna mortis erat puniendus, ibid. n. 172. & pag. 334. n. 226.
Poliarcus fuisse, & rectè condemnatus, pag. 329. n. 184.
Populus Romanus manu Regia utebatur, pag. 287. n. 6.
Portio legitima dicitur, etiam in septima pagina, pag. 459. n. 5.
Portionis nomen equiuocum iudicatur esse, aliquando, tamen totum comprehendere videtur, pag. 385. n. 25.
Possessio acquisita per intrusionem nil operatur, pag. 512. n. 14.
Possessio iure familiaritatis non acquiritur, ibid. n. 19.
Possessio interpretatoria longi temporis prescriptione non indiget, pag. 395. num. 8.
Possessio, seu dominium, nõ censetur translatum in emptorem, absque traditione, pag. 481. n. 32.
Possessionis actus subsequutus, declarat possessionem præcedentem, pag. 395. num. 7.
Possessio sola vnita, an aliquid operetur, & quid si esset diuisa, pag. 448. num. 16.
• 17.
- Potestas ad modum belli procedendi iuxta præbeminentiam M. C. V. contra notorios latrones, & malfactores locum vendicat, pag. 289. n. 27. & pag. 290. nu. 31.*
Potestas ad modum belli, non comprehendit, nisi diffamatos pro foras citis, ibid. nu. 28.
Potestas ad modum belli contra latronem publicum ab omnibus cognitum, & iudicatum, & incorrigibilem procedit, pag. 290. n. 29.
Potestas ad modum belli contra minorem, non aliter exercetur, pag. 291. num. 38.
Potestas ad modum belli procedendi, nulla præcedente fama, neque inditio, & captura non admittitur, pag. 291. num. 40.
Potestas extraordinaria, qualiter Gubernatoribus Prouinciarum concedatur, pag. 287. n. 3.
Potestas extraordinaria, qualiter in statu Ecclesiastico, Francia, Mediolani, & alibi appellatur, ibid. n. 4.
Potestas extraordinaria de iure communi arbitrium nuncupatur, habens originem à manu Regia, ibid. n. 5.
Potestas tradita cum aliquo modo, & forma, si modus, & forma non seruantur, acta erunt nulla, pag. 330. n. 195.
Post defensionem habitatus ad omnem ordinem habetur, ac si fuisset liberatus in forma, pag. 319. n. 123. in fine.
Practica habilitationis ad omnem ordinem seruatursi non fuerit dictum, etiam inditiji non superuenientibus, quia sine dicta reiteratione dicitur liberatus, & cum dicta clausula, potest semper carcerari, & pœnam incursari in subsidium, ibid. n. 123. in fine.
Pragmat. 89. in cap. explicatur, pag. 331. nu. 201.
Pragmat. Regis Federici enucleatur, pag. 345. n. 15.
Pragmat. Regis Catholici edita Thoti, an comprehendat dispositionem inaniter factam, pag. 362. n. 148.
Pragmat. Regis Catholici reuocationis gratiarum, an extendatur ad priuilegia,

I N D E X

- gia non tamen notata in dicta Pragmatica, pag. 359. n. 117.
- Pragm. Regis Catholici de reuocatione gratiarum ponderatur, ibid. n. 118.*
- Pragmas. Regis Catholici adita in anno 1509. in Villanalis Oleti incip. conseruerunt, &c. ponderatur, pag. 356. nu. 92.*
- Praxis procedendi vigore prabementia M.C.V. refertur, pag. 288. n. 10.*
- Præcepto testatoris obtemperandum, pag. 499. n. 6.*
- Præbementia M. C. V. in certis delictis tantum admittitur, & personis, pag. 288. n. 11. & pag. 289. n. 26.*
- Præbementia M. C. non admittit sollempnitates de iure ciuili inductas, ibid. num. 12.*
- Præbementia M. C. V. sollempnitates tantum de iure gentium introductas admittit, ibid. n. 13.*
- Præbementia M. C. V. in quo consistere videtur, pag. 287. n. 7.*
- Præbementia M. C. V. ad Regias Auditiarum translata, sub qua verborum formula videtur, pag. 288. n. 9.*
- Præiudicium nullum generatur ex clausula protestatiua, pag. 490. n. 16.*
- Prælatio datur mulieri habenti expressam hypothecam in bonis, postea constans matrimonio quaesitis, ibid. n. 19.*
- Prælatus Ecclesia Collegiata, an possit solus remittere caducitatem per Canonici receptionem, pag. 487. n. 1.*
- Præmium, an consequatur capientes malefactores, quod ex officij necessitate tenentur, pag. 371. n. 9.*
- Præscriptio, nec currat contra Dominum, renouantur cautelae, pag. 489. n. 11.*
- Præsentia sola, quando sufficit prorescissione, pag. 493. n. 3.*
- Præses Prouincia est socius Auditorum, pag. 331. n. 197.*
- Præses Prouincia debet in omnibus procedere cum voto Iudicatorum, pag. 330. n. 194.*
- Præses est Iudex competens Campanæ, pag. 313. nu. 50. & pag. 317. nu. 98. & pag. 323. n. 136. & pag. 324. n. 152. & pag. 330. n. 196. & pag. 313. n. 199.*
- Præses Prouincia potest procedere contra Tribunal in delictis Campanæ, pag. 324. n. 153.*
- Præsides possunt recipere spontaneam confessionem in delictis Campanæ, si Auditores non adsunt, tùm propter competentiam, tùm etiam quia reus possit se punire, pag. 331. n. 202. stante eius competentia supra, pag. 317. n. 98.*
- Præsides habent in commissis procedendi ad horam, pag. 310. n. 8. & pag. 333. nu. 213.*
- Præsumptio qualibet, etiam modica purgat omnem metum præcedentem, pag. 441. n. 20.*
- Præsumptio non obstat, quando protestatio fit per illum, contra quem insurgit præsumptio, pag. 490. n. 15.*
- Præsumptionem iuris contra se habens durioribus probationibus grauari vititur, pag. 386. n. 32.*
- Præsumptio iuratum loco vet. in vniuersalibus, pag. 431. n. 10. & 11. & pag. 432. nu. 13.*
- Præter argumentum, an inducat nouum contractum, pag. 354. n. 75.*
- Præuentio duplex realis per capturam personæ, & verbalis per interuentum Iudicis, pag. 317. n. 33.*
- Primogenitus in studijs pro rata feudorum ad omnia debita contribuere tenetur, pag. 383. n. 5.*
- Princeps rei formam tribuit, pag. 355. nu. 88.*
- Princeps, qua non sunt ordinis, facere potest, quod sunt ordinis, ibid. n. 89.*
- Princeps est lex animata in terris, ibid. nu. 91.*
- Princeps non potest per confessionem cuiuscunque potestatis derogari iuri naturali, aut gentium, pag. 288. n. 15.*
- Princeps vnum calamum habet, ac vnam linguam, & vs polis in Cælo, ac lapis angularis esse censetur, pag. 429. num. 10.*
- Princeps semper præsumitur velle se confirmare dispositioni iuris, pag. 363. nu. 149.*
- Princeps bellum indicens non solum bonis illorum, contra quos particulariter bellum*

I N D E X

- lum mouit capere potest, sed etiam iurantium, pag. 365. n. 165.
- Princeps in feudando agit, ut iura seruentur, non ut ea tollantur, pag. 347. n. 26.
- Princeps quomodo dominium absque traditione transferre potest, & declaratur procedat, pag. 347. n. 27.
- Princeps confirmando decretum, facit actum inualidum, validum, pag. 229. n. 123.
- Principis promissio cum iuramento uasfalis facta de non alienando ipsoform castro, an alienatione sequuta ualeat, pag. 348. n. 38.
- Principis est tantum, priuilegia concessa reuocare, etiam sine causa, pag. 349. nu. 42.
- Principi soli decet mandare sic fieri, uel iurisdictionem fieri, pag. 361. n. 138.
- Principum dicta pro lege habentur, ibid. n. 139.
- Prinatus rei sua legem deponere non prohibetur, pag. 345. n. 14.
- Priuilegium factum à Rege, nondum coronato, an ualeat, pag. 348. n. 36.
- Priuilegium lite pendente superueniens, an reum à foro eximes, pag. 436. n. 4.
- Priuilegium redditur suspectum ex generali reuocatione facta, propter quod producens debet probare uerum existisse, pag. 538. n. 108. & 111.
- Priuilegium, an requiratur in donatione à Rege facta de feudo, & quid in hoc seruetur, pag. 344. n. 3.
- Priuilegium in Regno fit loco inuestitura, ibid. n. 4.
- Priuilegium, an scripturam requirat, pag. 345. n. 12.
- Priuilegium concessum alicui ab Vniuersitate, an per eandem reuocari possit, etiam sine causa, & quid in Principe erga subditum, pag. 349. n. 43.
- Priuilegium simplex absque reali traditione, an dominium transferat, pag. 347. nu. 25.
- Probat hoc non esse, quod ab hoc contingit abesse, pag. 405. n. 40.
- Probatio consensum conuenire debet expressis in inuestitura, pag. 474. 36.
- Probationes plures species imperfectas, unam perfectam probationem inducunt, pag. 359. n. 114.
- Procurator cum libera, an possit alienare, pag. 378. n. 26.
- Procurator generalis non mutat ea, quae à Domino specialiter sunt prouisa, pag. 402. n. 23.
- Procurator Generalis constitutus ad exigendum, non potest cum speciali mandato Domini directi Canonem exigere ab emphyteuta incurso, nec Domino remissa caducitas per receptionem. pag. 487. nu. 2.
- Profectio facta per metum irritatur, pag. 508. n. 4. & pag. 509. n. 9.
- Profectus Religionem fratrum minorum se efficitur Episcopus non recuperat bona alij quaesita, pag. 469. n. 7.
- Prohibitio non procedit in cessionario, cui ex necessitate fit cessio, pag. 511. n. 9.
- Prohibitio repugnat naturae clausulae ad habendum, quae ubi nil aliud resistit, attribuit facultatem alienandi, pag. 467. nu. 14.
- Prohibitio alienationis maturo consilio apposta, plus attendi debet, quam clausulae generales, per Notarios apponi solitas, & sic decisum, pag. 467. n. 13.
- Promissio erronea in instrumento diuisionis, reuocatur uti erronea, pag. 415. nu. 25. etiam si fuerit promissum non posse contra diuisionem venire n. 28.
- Promissio, seu conuentio partium, referenda erit ad id, quod partes cogitare debent, pag. 416. n. 34.
- Promissio, & solutio à pari procedunt, pag. 441. n. 24.
- Promittens non contrauenire, an sibi prauidet, si per errorem produceretur ad aliquem actum, pag. 415. n. 31.
- Dominus Prorex huius Regni debet agere cum Consilio Collaterali, pag. 319. n. 123. in fine.
- Protestatio quando iuuat ignorantem, pag. 489. n. 14.
- Protestatio in inuentario apposta, quid operatur, pag. 490. n. 18.
- Prouerbium vulgatum, non lucratur qui non

I N D E X

non periclitatur, refertur, pag. 410. nu. 20.

Proximus, quis dicatur, pag. 444. n. 8.

Proximus superlativum est, proximior vero comparativum, ibid. n. 10.

Proximus, & proximior in fidei commissio inter se, an dissent, ibid. n. 12.

Proximi in gradu censentur vocati ad successionem in fideicommissio hominis, pag. 443. n. 4.

Proximo proximior esse non potest, eum nec ipsum antecedit, pag. 444. n. 9.

Q

Qualitas persona tollit suspicionem falsitatis, pag. 318. n. 106.

Qualitas hereditaria in feudo hereditario substantialis, & non accidentalis inest, pag. 461. n. 19.

Qualitas verborum expressa testimonium certum prohibet, pag. 498. n. 4.

Qualitates omnes, qua Principem retrahunt ad gratiam faciendam sunt exprimenda, pag. 347. n. 5.

Qualitas nova, novam rem facit, pag. 354. nu. 77.

Qualitas facti, qua dolum demonstrat, nulla paliatione velari potest, pag. 301. nu. 118.

Quantitas nimia non sic facilliter donatur, pag. 439. n. 7.

Quarela est praestanda ab eo, ad quem dirigitur successio, pag. 319. nu. 123. in fine.

Qui errat non consentis, pag. 415. n. 27.

Qui compensat censetur realiter solvere, pag. 504. n. 3.

Qui omne dicit, nil excludit, pag. 450. nu. 24. & pag. 461. n. 15.

Qui ex debito necessitatis ad aliquid tenetur, non mutetur aliquid, pag. 371. nu. 8.

Qui plus de hereditate habet, solvere plus debet, pag. 383. nu. 6. & pag. 386. nu. 34.

Qui non debet se fundare in scriptura reuocata, pag. 454. num. 81.

Quis verisimiliter scire praesumitur, ea per ipsum gesta, quando factum proprium

agitur, pag. 349. n. 46.

Quod quidem intra fines feudi, de feudo esse censetur, quomodo procedat, pag. 449. n. 20. & 21.

R

Ratificatio, non praesumitur, nec inducitur, nisi probata scientia actus, nec extenditur ad incognita, pag. 416. nu. 40.

Ratio cessionis potestatis ad modum belli, qua Princeps movetur, refertur, pag. 290. nu. 30.

Ratio tota revideri non potest, sed parcella tantum, & errore probato, pag. 419. nu. 13.

Rebellare quid sit, & resistentia quomodo fieri possit, pag. 364. n. 161.

Rebellis quis dicatur, pag. 375. n. 9.

Rebellis remanens ea, qua sunt iurisdictionis, non sunt amittit, pag. 381. nu. 46.

Rebellionis crimen, unde cognoscitur, pag. 375. n. 8.

Recaptus pecunia nulla vestigia relinquit, ideò probatur per famam, vel conquestum, pag. 314. n. 61.

Recaptus in persona illorum de Corigliano unus à Vallone, alter à S. Soffio, ibid. nu. 59.

Recedendum non est à verborum significatione, pag. 498. n. 2.

Receptio rei litigiosa seu tuncinda, simpliciter absque protestatione, an censetur rem habuisse, pag. 431. n. 12.

Receditur à regulis ob publicam utilitatem, pag. 491. n. 23.

Reconventio denegari debet secundo loco intentata contra Clericum, pag. 515. num. 4.

Reconventio in causa conventionis denegatur, etiam ad effectum prorogandi iurisdictionem contra non subditum, pag. 515. n. 6.

Reconventio secunda denegatur ex iuris dispositione, pag. 516. n. 7.

Reconventio locum non habet coram delegato, quando sine specialis commissione de ea tractari non potest, pag. 515. n. 8.

Resu-

I N D E X

- Refutans tantum, ad iurisdictionem refutarij admittitur, & non alij, pag. 402. nu. 18.*
- Refutatio ex defectu Regij Affensus, an aliquis operetur, pag. 389. n. 7.*
- Refutatio non pura, aut simplex, sed passionata reservatione, an valida iudicanda sit, pag. 388. n. 5.*
- Regens Cancellariam debet interuenire in uisitatione careceratorum, pag. 319. n. 123. in fine.*
- Regij Consiliarij sunt Iudices delegati, & non possunt procedere sine speciali commissione, pag. 515. n. 3.*
- Regina Ioanna preceptum de validis & privilegiarum, & forma refertur, pag. 345. n. 13.*
- Regis Ferdinandi Primi decisio refertur in materia contributionis, pag. 383. num. 4.*
- Regis expressa voluntas in inueniendi per anulum, vel ensam, quid operetur, pag. 347. n. 31.*
- Regis non est auferre semel concessa, pag. 429. n. 9.*
- Registratio scripturarum omnium tempore Regis Frederici consuetum erat, pag. 351. nu. 57.*
- Regni diuisio inter Regem Catholicum, & Regem Francorum mentionatur, contra quam idem Rex Cathol. aduenit iuris in Regno virtute pretendens habere bellum parauit, pag. 360. n. 124. & pag. 358. n. 113.*
- Regressus a iure non datur, & iura toties renunciata a regressum non habent, pag. 403. nu. 25.*
- Regula cessante causa cessat effectus, limitatur, pag. 351. n. 55.*
- Regula, multa iam facta tenent, &c. declaratur multifariam, pag. 429. n. 6.*
- Regula, quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio, refertur, pag. 450. n. 23.*
- Regula, quod mandatum non presumitur, quomodo procedat, pag. 378. n. 24.*
- Regula, quod meum est, an ex alia causa possit esse meum declaratur, & quomodo procedat, pag. 352. num. 64. 66. & 68.*
- Regula, tex. in l. cum prator, ff. de iud. limitatur, pag. 362. n. 144.*
- Regula text. in l. quid in reum, ff. de leg. 1. refertur, pag. 448. n. 13.*
- Relatum est in referente, pag. 496. n. 27.*
- Relictum in subsidium idem importat, quod pro necessitatibus, pag. 426. n. 6.*
- Reliquium non debetur ex contractu inito inter uiuos, pag. 395. n. 1.*
- Remedium absolutionis iuramenti facile iudicatur, pag. 440. n. 19.*
- Remedium l. si quis conductionis, C. loquitur. quando procedit, pag. 485. n. 28.*
- Remissio donationis in beneficium uxoris, iure censetur inesse per taciturnitatem, & mortem viri de interesse dotis non soluta, vel soluta, & cuius, pag. 434. nu. 26.*
- Renouatio concessionis emphyteusis sollemniter fieri obseruari debet, pag. 473. nu. 26.*
- Renunciari potest errori, tam in genere, quam in specie, pag. 415. n. 29.*
- Renunciatio facta ab eo, qui uerisimiliter se priuandum dubitat, an valeat, pag. 360. n. 128.*
- Renunciatio generalis etiam iurata, an sufficiat, ne rescindatur donatio, pag. 441. n. 28.*
- Renunciatio omni legum auxilio, an sufficiat ad rescindendam donationem, ibid. nu. 29.*
- Renunciatio Macedoniani non sufficit, pag. 495. n. 21.*
- Renunciatio generalis non obstat renunciationi, l. 2. C. quod cum eo, pag. 495. nu. 24.*
- Renunciatio beneficij l. 2. C. quod cum eo, exigit specialem renunciationem, ibid. n. 25.*
- Renunciatio persona facta facit relationem personalem, pag. 483. n. 10.*
- Renunciatio specifica requiritur respectum legitime, quod limita, pag. 453. n. 9.*
- Repetitio eius, quod solutum est consulto non datur, pag. 429. n. 12.*
- Repetitio testium est facienda intra legitima tempora, alias ad expeditionem causa, pag. 319. n. 125.*
- Requisita omnia sunt interueniant in sententia*

I N D E X

- ita amplius non dubitandum de ea, pag. 465. nu. 3.*
- Res aliena vendi potest, pag. 474. num. 30.*
- Res emphiteotica Ecclesia, cuius sit natura, pag. 477. n. 12.*
- Res potest concedi in emphiteusim in Ecclesiam, qua illam potest retinere, pag. 479 num. 24.*
- Res Ecclesia alienata sine assensu non potest retineri in foro conscientia, nec praescribi potest, pag. 514. n. 3. & 4.*
- Res Ecclesia, quando non transeunt ad extraneos, non veniunt in heredis institutione, pag. 480. n. 26.*
- Res iudicata, pro veritate habetur, pag. 361. n. 136.*
- Res qualis legata est, ita praestari debet, pag. 502. n. 30.*
- Res vendita cum pacto de retrouendendo, quo casu dominium transfertur, si postea redit vigore pacti, efficitur eiusdem qualitatis, prout erat ante venditionem pag. 398. n. 5.*
- Reservatio assensus conditionem actorum facit, pag. 514. n. 7.*
- Resistere adhuc dicitur, qui licet damnum non inferat, quod inferre poterat, pag. 365 n. 168.*
- Resolutio casus profertur, pag. 428. num. 29.*
- Responsio ad decisionem Sacri Consilij factam in beneficium actoris, pag. 479. num. 25.*
- Restitutio in integrum datur filio adversus obligationem contractam, pag. 494. num. 12.*
- Restitutio in integrum adversus lesionem petita, an milesi, pag. 418. n. 8.*
- Renovatio non est nova alienatio, pag. 489. num. 7.*
- Revocatio tacita, vel expressa, ex quibus clausulis privilegiorum cognoscatur, pag. 349. n. 41.*
- Reus interrogatur ex dictis viva voce, licet non scriptis, pag. 311. n. 9. & pag. 325. n. 159.*
- Reus debet prius interrogari à Iudice, & postea scribi ab Actuario, pag. 317. num. 95.*
- Reus colapso testis, vel cum funicula non dicitur tormentatus, pag. 319. nu. 116. & pag. 333. nu. 218.*
- Rex, an possit gratiam revocari, sui praedecessoris, & concessionis Regis ante acceptationem investiturae Regni, an valeant, pag. 347. n. 32.*
- Rex Cathol. revocavit omnia privilegia, & concessionis Regis Frederici, pag. 357. num. 107.*
- Rex Catholicus omnes alienationes factas per Regem Fredericum revocasse legitur, non solum in dicta Pragmatica edita Thori, sed etiam ex cap. Pacis, pag. 363. n. 150.*
- Rex Catholicus, & Regina Elisabeth coniuges in Regno haredem asserentes, contra Regni divisionem factam bellum paraverunt, ibid. n. 153.*
- Rex consumpta mala fide extare censetur, pag. 407. n. 10.*
- Rex coronatus, praesumitur omnia bene agnoscere, ac de multis esse informatus, pag. 348. n. 35.*
- Rex ex pacto novam formam substantialem assumens, an à veteri in substantia recessum esse videatur, pag. 354. num. 80.*
- Rex Fredericus post debellatam Capuam desperatus in Isola Insularum se conatus, diversis personis nonnulla concedendo fertur, pag. 357. num. 106. & pag. 358. n. 113. & pag. 360. n. 125. & pag. 362. n. 143.*
- Rex Fredericus ab Apostolica Sede, cur Regno priuatus fuit, pag. 361. num. 132.*
- Rex ignorare praesumitur factum subditorum quod multisudinem negotiorum, pag. 447. n. 4.*
- Rex potest priuare sendo vassallum transfugam, illudq; alteri concedere, pag. 367. n. 181. & pag. 368. n. 188. & 190.*
- Rex revocans donationes factas per praedecessores, an videatur infirmare, alias invalidas, pag. 562. n. 145.*
- Rigor, & non aequitas attenditur de iure feudorum, pag. 396. n. 21.*
- Roder. de ann. reddit. lib. 2. citatur, pag. 492. n. 11.*

I N D E X

S

Salarium, an consequi debeat Officialis ab officio suspensus cum superioris licentia, pag. 429. n. 8.

Saluus conductus concessus, an ad iuramentum debitum extendatur, pag. 380. num. 38.

Sacrum Consilium solet facere precepta solutionis Canonis, antequam proferat sententias deuolutionis, pag. 471. num. 19.

Sciens, & reuocare expressè nequiens approbare censetur, pag. 379. n. 33.

Sciens, & tacens non remittere videtur, pag. 476. n. 6.

Scientia non presumitur sed ignorantia in caducitate emphiteosis, pag. 476. num. 7.

Scientia in genere non sufficit in allegante ratificationem, pag. 416. num. 39.

Scientia debet esse certa, & indistincta, alias ratificatio non nocet, ibid. num. 41.

Sciëntia presumpta, an sufficiat in rebellione crimine, & quid in delicto momentaneo, pag. 364. n. 154. & ibid. num. 159.

Scire quilibet presumitur, de ea quod est publica vox, & fama, pag. 431. num. 3.

Scriptura, an sit de substantia probationis sententia, pag. 366. n. 173.

Scriptura, in quibus casibus requiratur, pag. 432. n. 19.

Scriptura, seu voluntas testatoris ambigua declaratur, ex inde gessit, pag. 456. num. 26.

Scriptura, an, & quando requiratur in gratia Principis, pag. 344. n. 9.

Scriptura qua fiunt clam, & secretè sunt suspecta, pag. 351. n. 58.

Scriptura, & testes eandem vim habent, pag. 432. n. 20.

Secundogenitus per primogenitum excluditur à portione hereditatis, pag. 400. num. 8.

Sententia Sacri Consilij debet pro lege ser-

uari, pag. 471. num. 17.

Sententia deuolutionis raro executioni demandatur ob Canonem non solum, & datur purgatio moræ, pag. 471. num. 18.

Sententia, ut ius uniuersale constituat, tria requiruntur, pag. 491. n. 5.

Sententia lata contra absentem non facit ius quoad omnes, ibid. num. 7. & 8.

Sententia quando ius uniuersale constituat distinctio DD. affertur, ibid. num. 9.

Sententia declaratoria qualitatis rei non constituit ius uniuersale, sed particulare, ibid. n. 10.

Sententia licet fieri nequis sub conditione, tamen lata tenet, pag. 366. n. 174.

Sententia, vel edictum condemnatorium, tenet, si peruenit, aut peruenire potuerit condemnatio, ibid. n. 175.

Sententia priuationis possessionis, an sit necessaria, pag. 369. n. 191.

Sententia declaratoria, an requiratur in crimine lesa Maiestatis, pag. 376. num. 10.

Sententia declaratoria, an requirebatur in priuatione Regni Fredrici Regis, pag. 361. n. 134.

Sententia declaratoria, ius declarat, ibid. n. 135.

Sententia contra minorem indefensum non tenet, secus si spontè fuerit confessus, pag. 332. num. 204. licet possit rescindi remedio Iuris, pag. 332. num. 205.

Sententia tunc exequi debet aduersus notorios forasitos, nulla admessa defensione, neque appellatione, contra quos per boras proceditur, pag. 290. n. 34. & pag. 291. n. 39.

Sermone simpliciter probato de primo intelligitur, pag. 316. n. 9.

Seruitium profendo, nec augeri, nec diminui debet, aucto, vel diminuto feudo, pag. 401. n. 14.

Sigillum est finis privilegij, pag. 357. num. 99.

Simulatio arguitur ob modicitatem pretij, pag. 312. num. 21.

Simu-

I N D E X

Simulatio refultat, quando actio pro parte ceditur, & pro parte donatur, pag. 313. num. 22.

Simulatio colligitur ex titulo non vero, pag. 313. n. 23.

Simulatio per coniecturas sufficiens probatur iuxta Iudicis arbitrium, ibid. num. 27.

Societas leonina, quamvis sit pag. 411. num. 29.

Socius in crimine est maior socio criminis, pag. 313. n. 46.

Socius criminis, & in crimine sine tortura non probatur, ibid. n. 47. & pag. 334. nu. 224.

Sollemnitates Iuris gentium veritatem facti requirunt, pag. 288. n. 14.

Solutio metus causa facta ex intervallo, vel incontinenti, an aliquid soluenti opitulatur, pag. 440. n. 13.

Solutio unica non sufficit, nisi per decem annos fuerit continuata, pag. 416. nu. 42.

Solutiones factae per decennium corrumpunt, si causa contractus non esset vera, ibid. nu. 43.

Solutum indebitè repetitur, ibid. num. 44.

Spes cedi, an possit, pag. 381. n. 44.

Spoliorum appellations, & bona, seu res continentur, pag. 365. n. 166.

Spontè confessus, praesumitur demens, pag. 298. n. 91.

Spontè confessus, non praesumitur probata praecedenti tortura, vel metu aliquo, licet ex intervallo spontè confiteatur, ibid. n. 93.

Statutum promittens, quod libris mercatorum credatur, qualiter intelligatur, pag. 505. nu. 10.

Statutum loquens in casu simplici, non procedit in casu mixto, pag. 511. n. 8.

Stilus Regia Cancellaria habet vim legis, pag. 355. n. 86.

Stilus Tribunalis est servandus, pag. 311. num. 13.

Subingressio, an admittatur, quando proximiores inuitantur ad successionem, pag. 444. n. 11.

Subingressio, an locum habeat, quando seflator proximiores vocando gradus praerogativam servavit, ibid. n. 13.

Subingressio, an, & quando milites in succedendo, pag. 443. num. 1. 3. & seqq.

Subingressio secuti à iure admittitur, ita pariter à testatore censetur admitti, ibid. n. 6.

Subventio praesupponit indigentiam, pag. 425. n. 1.

Subventio confisitis in alimentis, & expensis studiorum, & librorum, pag. 426. num. 7.

Succesor in feudo hereditario tenetur esse haeres, ut ad singula debita teneatur, pag. 461. n. 18.

Succesor in feudo qualis non facta mentione de haereditibus, succedit ex persona primi acquirentis ad vitam uniuscuiusque, datum, pag. 422. n. 4.

Suggestio est falsitas, pag. 318. n. 108.

Superior improbens aliqua de privilegijs, an censetur valida confirmare, pag. 362. n. 147.

T

T*Abellioni soli creditur de scriptura ab ipso scripta: declaratur, pag. 359. n. 120. & pag. 360. n. 122. & 123.*

Taciturnitas longi temporis, an in consideratione habenda sit, pag. 405. num. 43.

Taciturnitas longi temporis semper nocet pag. 456. n. 25.

Taxatoris stilus in Regia Cancellaria circa privilegiorum ius sibi competentem refertur, pag. 355. n. 83.

Taxa, & soluta appositio de stilu Regia Cancellaria in privilegio, an sit necessaria, ibid. n. 82.

Tempus contractus seu concessionis, attendendum est, pag. 380. n. 34.

Tempus contractus attendendum est in actu refutationis, pag. 388. n. 6.

Tempus trium annorum, an sufficiat ad praesumendum ignorantiam facti proprii, pag. 349. n. 47.

I N D E X

- Tempus praescriptionis contra venditorem, unde currere intelligatur, & an inchoatum cenferi solum, pag. 356 num. 95.*
- Tempus subscriptionis Regis, & sigilli appositionis attenditur in privilegijs, pag. 357. n. 98.*
- Tempus registrationis Privilegiorum praefixum a Rege, an intelligatur elapsum ob defectum possessionis non obstantia a possessore pag. 356. nu. 93.*
- Temporis antiquitas, omnia sollempniter acta praesumit esse, pag. 376. nu. 14.*
- Temporis initium inspici debet, pag. 436. num. 2.*
- Terminus defensionum est iuris naturalis, & tolli non potest sed bene limitatur ad horam, pag. 311. nu. 18. & pag. 322. num. 127 & pag. 332. num. 110. & legitur in commissione pag. 333. n. 213.*
- Terminus ad horam per M. C. V. servatur pag. 311. nu. 13. in fine.*
- Terminus brevis conceditur banditis, pag. 310. nu. 8.*
- Testator censetur legare, quod ad eum spectabat, & ratio offertur, pag. 502. n. 28.*
- Testator recedere non censetur a compensatione qua a iure conceditur, pag. 457. num. 38.*
- Testator de feudo nil disponere potest absq; offensus, ibid. n. 40.*
- Testator, ubi excipere voluit bene exprimere fecit, ubi verò noluit, tacuit, pag. 458. n. 42.*
- Testator in dubio praesumitur minus gravasse heredem, quam potuisse, pag. 462. num. 6.*
- Testator heredem magis, quam legatariū diligere videtur, pag. 501. n. 26.*
- Testator renocans omne aliud testamentū per eum factum, & non fecit, nisi unum, dicitur illud nominatim, & specialiter revocasse, pag. 350. n. 50.*
- Testator legando censetur illud legare ius, quod habet, pag. 500. n. 18.*
- Testator praesumitur relinquere ius, quod habet, pag. 484. n. 17.*
- Testator semper cum dispositione iuris se confirmare videtur, pag. 443. n. 5.*
- Testator verò similiter ita respondisse censetur, sita interrogatus fuisset, pag. 453. n. 8.*
- Testator legans expensas studij consideravit effectum doctoratus, pag. 423. n. 25. & pag. 427. n. 23.*
- Testator non praesumitur incontinenti se ipsum corrigere, pag. 384. n. 20.*
- Testator disponens, legem producit, pag. 383. n. 9.*
- Testator non prohibetur in feudo hereditario successorem gravare usque ad feudum valorem remota fraude, ibid. n. 10.*
- Testator censetur seipsum conformem legis dispositioni redere, ibid. n. 11.*
- Testatoris verba contra legem posita nibil operantur, pag. 384. n. 16.*
- Testes debent deponere causam scientia, pag. 316. n. 82.*
- Testes debent declarare locum, ibid. n. 83. usque ad 85. ubi ponitur Historia Susanna, & ibi locus a Daniele interrogatus, & male ij responderunt.*
- Testes debent deponere rationes eorum eorum crudelitatis, sensu proximas, & coniunctas, & specificè in crimine falsi, pag. 317. n. 86.*
- Testes de auditu non probant, pag. 319. n. 121. & pag. 324. n. 148.*
- Testes non dicunt ea, quae Fictus dicit, pag. 323. n. 144.*
- Testes post sententiam fuerunt examinati ad beneficium Caroli Aspisi capturatis, & non pro validitate sententiae, ut in actis, pag. 334. n. 225.*
- Testes non fuerunt repentini ad beneficium Actuarii per annum integrū, pag. 319. nu. 123 in fine, idè non probant.*
- Testes conjugum, & affines admissuntur, & quando, pag. 509. n. 12.*
- Testes singulares ad probandum crimen rebellionis admitti, an possint, pag. 374. num. 5.*
- Testis deponens affirmativam cum dictione taxativa, an affirmet, pag. 345. num. 18.*
- Testis de auditu, & scientia deponere cogitur, ibid. n. 25.*
- Testis interrogato de tempore, de quo non testificavit, vlla fides adhibenda erit, pag. 358. n. 112.*

Testi-

I N D E X

- Testibus duobus de metu deponentibus magis credendum sit, quam mille de libera voluntate attestantibus, pag. 440. nu. 14.*
- Testibus, vel Aduario credendum, pag. 317. n. 93.*
- Testimonium nutricis Compatri, vel consanguineorum est suspectum, pag. 318. nu. 111.*
- Text. l. 1. C. quorum appell. verba ponderantur, pag. 288. nu. 17.*
- Text. in l. si res, ff. de leg. 1. & l. prædita C. de fideicommiss. enucleantur, pag. 501. n. 27.*
- Text. in l. loci, §. competit, ff. si serui vend. ponderatur pag. 450. n. 22.*
- Text. l. alienatio, ff. de contrahend. empt. intellectus, pag. 501. n. 22.*
- Text. d. l. si res, & l. prædita. C. de fideicommiss. §. sed si res instit. de legat. & l. licet, ff. de dot. penult. absolutum, pag. 500. n. 20.*
- Text. in §. emphiteusis Au. heat. de reb. Eccles. non alienand. ponderatur, pag. 486. n. 32.*
- Text. in l. Papinianus, C. de sent. & interlocut. omni. iud. ponderatur, pag. 516. num. 8.*
- Text. l. si res obligat, ff. de legat. 1. adducitur, pag. 500. n. 17.*
- Text. in cap. in general; si de feud. fuer. controuers. pluribus rationibus ponderatur, pag. 456. n. 27.*
- Text. in l. fin. §. fin. ff. mand. ponderatur, pag. 393. n. 4.*
- Text. in cap. 1. de quo tempore miles, ponderatur, pag. 396. n. 11.*
- Text. in l. ubi numerus, ff. de testib. limitatur, pag. 405. n. 44.*
- Text. in l. quod adipiscen. 2. ff. de donat. inter vir. & vxor. ponderatur, pag. 407. num. 6.*
- Text. in l. sed si mors, §. fin. & l. sequi, ff. de donat. inter vir. & vxor. ponderatur, ibid. n. 7.*
- Text. in l. de his, C. de donat. inter vir. & vxor. declaratur, ibid. n. 11.*
- Text. in l. loci, §. fundus, ff. si seruit. vend. l. supra, §. Cassius, ff. de aqu. plu. arc. declaratur, pag. 391. n. 12.*
- Text. in l. natura, ff. de iur. dot. & l. libertas, §. fin. ff. de manum. testam. ponderantur, pag. 386. n. 31.*
- Text. in l. 2. C. de ijs, quæ vi, & c. quomodo procedat, pag. 440. n. 16.*
- Text. in d. l. 2. C. de ijs, quæ vi, & c. limitatur. ibid. n. 17.*
- Text. in l. illud, ff. ad l. Aquil. conciliatur, pag. 437. n. 6.*
- Text. in l. tale pactum cum glos. ff. de pact. ponderatur, pag. 437. n. 9.*
- Text. in l. ex ijs prædij, C. de euct. declaratur, pag. 431. n. 6.*
- Text. in l. qui tabernas, ff. de contrahend. empt. explicatur, ibid. n. 7.*
- Text. in l. cum ratio, ff. de bon. dam. ponderatur, pag. 360. n. 127.*
- Text. in l. si desertores, C. de desert. l. 12. ponderatur, pag. 364. n. 162.*
- Text. in l. item, quod dictum est, §. si quis ex testib. ff. de iudic. adiect. ponderatur, pag. 353. num. 74.*
- Text. in l. 2. C. de hered. act. ponderatur, pag. 418. n. 7.*
- Text. in l. 1. §. Dinus Severus, ff. de quæst. explicatur, pag. 330. numer. 192.*
- Text. l. si quis filio §. si autem, ff. de iur. iust. rupt. & irr. fac. tel. declaratur, pag. 182.*
- Titulus Dominij, non potest multiplicari, pag. 352. n. 67.*
- Titulus institutionis, an compensationem admittat, & quomodo procedat, pag. 329. nu. 457. m. 32. & 33.*
- Tormenta, quando locum habeant, pag. 319. n. 117. & seqq.*
- Transitio realis, & actualis dominij, transfert, pag. 346. n. 22.*
- Transitio in feudis necessaria est, sine qua ius in re non constituitur, ibid. num. 23.*
- Turpiter agis, & accipis, qui id, quod gratis facere tenetur, pecuniam ex promissione extorquit, pag. 439. n. 11.*
- Tutor, an contrahere possit cum pupillo palam, & bona fide, pag. 409. n. 8.*
- Tutor, an, & quando iura pupilli remittere possit, pag. 410. n. 16.*
- Tutor tenetur ad interesse, pupilli negotio negli-*

I N D E X

- negligenter faciendo, pag. 410. nu. 18.*
Tutor pecuniam pupillarem in emptionem pradiorum collocare tenetur, vel ubi frequens reddituum venditio non reperiretur ad partem lucri illa dare, pag. 411. n. 21.
Tutor agens, quod debet, ad nihilum tenetur, ibid. n. 23.
Tutor tenetur eo negotio pro pupillo uti, quem pater consueverat agere, ibid. nu. 24. & 27. & ad nihilum tenetur quando hoc agit, ibid. nu. 25.
Tutor munera consueta dari à Patre, erogare non prohibetur, ibid. n. 26.
Tutor societatem cobire non prohibetur, quando adest spes lucri, ibid. n. 28.
Tutor nequis se auctorari in proprio negotio, pag. 409. n. 6.
Tutor praesumitur in dolo, quod non fecit, ad quod tenetur, pag. 506. n. 22.

V

- V** *Alor hereditatis non attenditur, sed quota tunc quaritur, quatenus heres pro sua virili teneatur, pag. 419. num. 15.*
Vassallus debet petere investituram infra annum, & diem, alias feudo priuatur, & quomodo intelligendum sit, pag. 356. num. 94.
Vassallus de iure in causa feudorum, an poterat moram purgare, pag. 396. num. 22.
Vassalli, an possint testes esse pro domino, pag. 374. n. 3.
Vbi abundantior cautela, ibi evidentia fraudis oritur, pag. 357. n. 101.
Vestigal quod sit, pag. 409. n. 3.
Verba aliquid operari debent, pag. 450. nu. 26.
Verba ambigua ex obseruantia inde sequuta interpretationem requirunt, pag. 395. n. 5.
Verba apposta in privilegio, quod ex eo dominium transferatur, vel quod investituram vim realis traditionis habeat, an operatur dominij traditionem declaratur opinio DD. contrarium tenentium, pag. 346. n. 24.
Verba blanda iustum inducunt metam, pag. 439. n. 8.
Verba Commissionis Praesidium, pag. 324. n. 152. & pag. 331. n. 202. in fine.
Verba contractus attendenda sunt regulariter, pag. 404. n. 31.
Verba generalia generaliter intelliguntur, pag. 501. n. 23.
Verba non sunt cauillanda, pag. 498. n. 3.
Verba non tamen generalia, non comprehendunt omnia, sed specialia, pag. 413. num. 1.
Verba illa, ipsis fratribus bene cognita, &c. qualiter intelligantur, pag. 416. n. 32.
Verba, quod solus non petatur, quid operentur, pag. 462. nu. 25.
Verba testantium secundum communem loquendi modum intelliguntur, pag. 384. num. 17.
Verbum concedimus, cuius natura sit, pag. 352. n. 62.
Verbum recipit, qualiter intelligatur, pag. 485. nu. 25.
Verbum perpetuum, quando intelligatur, pag. 487. n. 4.
Verbis Principis narratis suis proprijs factis, an sit credendum, pag. 351. num. 59.
Verisimile attendendum est, pag. 432. nu. 15 & pag. 405. nu. 41.
Verisimilitudo pro lege habetur, ibid. num. 42. & pag. 432. nu. 16.
Verisimile iudicatur, quod quis respondisset, si ita interrogatus fuisset, & procedit etiam in materia assensus, pag. 437. n. 8. & 10.
Veritas copulatiue requiritur, ut omnia adimplenda continentim adimpleantur, pag. 401. n. 17.
Veritas non habetur à facinorosis hominibus blandis verbis, pag. 333. n. 219.
Veritas praecedentium ex sequentibus, & praegnantibus actibus cognoscitur, pag. 447. n. 7.
Veritas praecipuum facti fundamentum est extraordinaria potestatis vigore liberi arbitrij, pag. 289. nu. 25.
Vicinus praesumitur scire facta vicini, pag. 431. n. 4.

Vici-

I N D E X

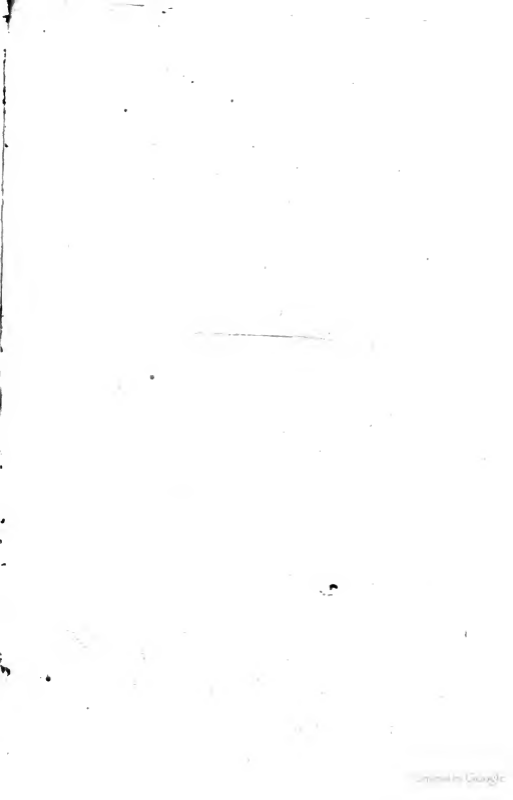
- Viciorum depositio in actis non legitur,* pag. 319. n. 119.
- Vir uxori legens simpliciter censetur animo compensandi cum quarta in eius bonis debita,* pag. 455. n. 17.
- Vita, & militia legitime equiparatur,* pag. 452. n. 2. & pag. 454. n. 13.
- Vita, & militia se habet ad instar paragi, & illi equiparatur,* pag. 400. n. 1.
- Vita, & militia non debetur ex feudo nouo,* pag. 403. n. 30.
- Vita, & militia est onus feudi, sicut paragium,* pag. 400. n. 3. & ansum habet, quantum pro paragio dari solet, n. 4.
- Vita, & militia sicut fratribus datur, ita & paragium fororibus,* ibid. n. 5.
- Vita, & militia, an sit loco portionis, vel hereditatis,* pag. 459. n. 1. & 3.
- Vita, & militia legitimo loco subrogata fuit,* ibid. n. 6.
- Vita, & militia sapit naturam legitime, cum eius loco subrogata cernitur,* pag. 460. n. 7.
- Vita, & militia liquidatur tempore mortis defunctibus hereditatis,* pag. 462. num. 23.
- Vita, & militia datur fratribus loco portionis hereditaria,* pag. 400. num. 7. & pag. 404. n. 37.
- Vita, & militia, nec augeri, nec diminui debet, aucto, vel diminuto feudo,* ibid. num. 12.
- Vita, & militia taxatio tempore mortis facienda erit,* pag. 402. n. 20.
- Vitus Pisanellus Secretarius Regis Frederici extitit,* pag. 357. n. 103.
- Vivius decli. 333. adducitur,* pag. 499. num. 7.
- Vnio actorum facti dicitur,* pag. 448. n. 14.
- Vnionem rerum, actum facti requirere non dubitatur,* ibid. n. 14.
- Vniuersitas Ecclesiastica, & laicalis ad opus instituta, nunquam moritur,* pag. 468. n. 21.
- Voluntas errantis nulla est,* pag. 441. num. 23.
- Voluntas testatoris est lex,* pag. 505. num. 20.
- Voluntas testatoris est usque ad mortem ambulatoria,* pag. 456. n. 23.
- Voluntas testatoris vti Regina regulat voluntates vltimas,* pag. 498. n. 1.
- Voluntatis questio in claris non admittitur,* pag. 384. n. 14.
- Vox minima in contractu sine operatione esse debet,* pag. 450. n. 27.
- Vsus, & obseruantia populi, per quos annos probetur,* pag. 478. n. 21.
- Vsusfructus antepbati cum proprietate consolidatur, non per viam noua acquisitionis, sed reuersionis,* pag. 397. n. 2.
- Vsusfructus domus relictus, an ea deficiente cesset vsusfructus,* pag. 351. num. 53.
- Vsusfructus non finitur per ingressum relictionis,* pag. 424. n. 35.
- Vtile per inusile non debet visitari,* pag. 418. n. 6.
- Vxor ratione subiectionis tenetur operari, & sequi viro, custodire res mariti, lauare capud, & comestiones parare,* pag. 371. num. 6.

F I N I S.

AUT
1319568

Dsg.

xii
B